СРПСКИ СИОН

Год. XI. Број 1.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК:
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК:
Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 7. јануара 1901.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његова Светост, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, Георгије Бранковић, благоизволео је дана 25. децембра 1900. г. рукоположити за презвитера јерођакона манастира Шишатовца Платона Радовановића.

МИРОН

ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЕПАРХИЈЕ ПАКРАЧКЕ

ЕПИСКОП

Аустријско-императорског ордена гвоздене круне II. степена кавалјер

благочестивом и благовјерном клиру и народу богохраниме Епархије своје мир и благослов моли од свемогућега и милостивога Бога и Спаса Исуса Христа, а од смирености своје шаље архипастирски поздрав и братско цјеливање.

Цар њеки, опремајући у свијет сина свога, даде му његово крштено писмо, са печатом својим и опоменом, да чува то писмо и печат на њему, као очи своје, и као залог љубави очинске, а уједно и среће своје, јер само тим писмом и печатом, да ће моћи свагда и свуда доказати царско порекло своје, а тиме и осигурати права која му припадају као Сину цареву.

Но царевић није послушао опомене, ни сачувао љубави очеве, него непромишљеношћу својом убрзо оштети и крштено писмо своје и на писму печат, и нађе се одмах послије те штете на мукама и невољи љутој. Нико без писма тога и печата да му призна порекло царско, нико да му даде права као сину цареву, и гријешника стаде савјест гристи са тешка гријеха свога, са непослушане опомене, са несачуване љубави добра Оца свога.

Ражали се ипак Оцу на страдања чеда свога, смилова се и посла другога сина, најпослушнијега и најбољега, да исправи оштећено писмо оно и печат, и да поврати срећу и права непослушноме и неблагодарноме сину.

Обрадовао се јако гријешник јадни великој милости очевој, и пао ничице пред посланика очева, благосиљао га, и дао му обећање, да ће од сада слушати сваку ријеч очеву, и чувати обновљено са печатом писмо крштено, као светињу највећу.

Тај царевић, то је *човјек*. Бог му је отац, а крштено писмо са печатом очевим, то је *образ* Божји и *подобије*, које нам је дао Бог кад нас је створио, а дао у доказ да смо у роду с Њиме, да смо Њему подобни, да смо синови Божји.

И човјек је био и дужан и обвезан, да чува у себи образ Божји и подобије, чист и неоштећен, и тако да остане подобан Богу, Оцу свом небесном.

Али човјек у рају брзо заборави на Оца свога небеснога, увриједи љубав Његову, оштети образ Његов, и тако се разиђе с Богом и наиђе на биједе и невоље, на јад и муку, на болест и смрт.

И при свему томе милост је Божја била већа од правде, и Бог се смиловао човјеку и послао на данашњи дан најпослушнијега, најмилијега Сина Свога, Господа нашег Исуса Христа на земљу, са очинском милоштом својом, којом је грешни човјек и поново дошао до изгубљена са печатом крштена писма свога, до образа Божја и подобија.

И зато је дан Рождества Христова радостан и весео дан за сав род људски, а особито за чланове свете цркве Христове, у којој се, хвала Богу и Божићу, налази и правосл. српски народ наш, и то не међу пошљедњима ни у коме смислу. И та радост и веселье Божићње, обнавља ће се у нама и с нама с године у годину, докле год узчувамо у себи чист и неоштећен образ Божји и подобије, и докле год будемо слушали и владали се по поруци, коју нам је послао Бог преко рођенога на земљи на данашњи дан Сина Свог, а порука та гласи *„Будите савршени, као што је савршен и Отац ваш небески.“*

Та порука Оца нашега небеснога, уједно нам каже и то: да ми можемо, и управо да морамо, да се усавршавамо све више и више, и уподобљавамо Богу духом, душом и срцем нашим, дакле каже, да је у скученом и смртном тијелу нашем клица бесмртности, светости и савршенства Божја, слично, као што је и у тијелу Христову, био савршен Бог, и савршен човјек у вријеме једно и исто.

И да није у нама заиста дио Божија духа и савршенства, зар би могао човјек, као обичан створ Божји да хвата по зраку муњу, и да ју води по жици у земљу, гдје не чини штете никоме; или да гони хиљаде центи лахко и поуздано; или да се разговара слабим гласом својим на хиљаде хиљада корачаја скоро тако јасно и гласно, као да се разговара очи у очи с оним, с којим се разговара.

Зар би могао човјек стварати то и много друго, можда још теже и веће, кад неби био Син Божји и нашљедник, као што нам јасно вели то и данашњи Апостол наш Божићњи.

Да смо синови Божји и нашљедници, доказује нам и душа наша, јер на узбуркаиоме живота нашега мору, брзо би утонули, да нам душу нашу не држи усправну *вјера* у Бога, и некријепи *надежда* у вјечни код Бога и с Богом живот, или да нечекамо овдје на земљи кано оно Аврам *града*, коме је сам Бог, творац градитељ.

А та душе наше вјера и надежда, то блажено чекање бољега од овога на земљи града, зар није такође јасан доказ, да је и душа наша Божје душе дио, који зна за извор свој, и тежи к њему исто тако, као што и свака воде кап тежи к мору великоме, као извору и увиру своме.

А тако нам је и *срце* наше доказом порекла нашега од Бога, јер неосјећа ли свако, па и најкруће срце љубави и оданости према Богу, као Оцу своме небесноме, а тај осјећај, зар није такође доказ порекла нашега с Неба и од Бога, као извора љубави из кога је произашла, и у који се враћа као у извор и увир свој, и љубав наша.

И зато носећи на себи образ Божји и подобије, дужни смо сваким даном напредовати све то више у знању, и свима добродјетелима хришћанскима, дужни смо усавршавати примљене од Бога дарове духа, душе и срца нашега, и тако све више и више приближавати се Богу и бивати Му подобни, као Оцу нашем небесном.

А напротив несмијемо као онај у св. Еванђелију слуга, зли и лијени, закопати

у земљу дарове, што смо их примили од Бога да радимо с њима; несмијемо скрстити руке и нерадити, неумножавати дарова Божјих који су у нама, јер у царству Божијем, већи је онај, који више научи и створи, онај који је Богу ближи и подобнији, дакле онај који је вриједан и разуман, добар и поштен; онај који се Бога боји а људи стиди, и живи као што Бог заповиједа. Онај који незналицу учи, грјешнога исправља, заблудјелога на прави пут изводи, и уопште ради о миру и доброме срца духа и душе расположењу међу људима. Онај који гладне храни, жедне пои, наге одијева, стране у дом свој прима, и у опште помаже, да је што мање биједе и невоље међу људима.

Данас, кад славимо Рождество Исуса Христа, који је дошао на земљу да обнови оштећени на нама образ Божји и подобије, треба да нам је особито на уму, у души и на срцу, да и сâми као слободни синови Оца нашега небеснога, обнављамо на себи образ Божји и допуњујемо подобије Божје, треба да очистимо *срце* наше од сваке страсти, гордости, злобе и зависти, да можемо чистим срцем лакше осјећати данас и свагда радост, коју су анђели Божји објавили свијету ноћи Божићње; треба да очистимо *душу* нашу од грјешних и нечистих мисли и умишљаја, да можемо чистом душом лакше да примимо у се дарове Божићње: мир, љубав и добру вољу; треба да очистимо *дух* наш од таме и мрака духовнога, да можемо чистим, просвјећеним духом и боље разумјети а по томе и боље вршити вољу Божју, и тако и срцем и душом и духом нашим све то више усавршавати се и приближавати Богу, и бивати му све то више подобни. И чим будемо савршенији и Богу подобнији, тим ћемо љепше и потпуније да живимо, и жељније и радосније да дочекујемо и славимо и Рождество Христово и Богојављење Господње, и све с реда преко године велике Празнике, што нас опомињу на дјело искупљења рода људскога кроз Господа нашега Исуса Христа. А дочекиваћемо тако и славити и све свештитеље свете цркве наше, који су нам животом својим и дјелима били живи примјер како се људи Богу приближавају и уподобљавају.

Да узмогнемо и ми тако живити и Богу се приближавати и уподобљавати, настојмо око тога свим срцем нашим, свом душом нашом и свима мислима нашима, а молимо у томе помоћи и од Бога Оца, и Сина и Светога Духа, и од великога заступника нашега код Бога, Светога Саве, да животом нашим и дјелима будемо подобни Њему, па ћемо онда бити подобни и Богу Оцу нашем небесном. Амин.

У *Пакрацу* пред Божић 1900.

Горепоменути смирени Епископ

Мирон.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Вићентије Ракић, као проповедник.

Написао **Сава Петковић**, свршн. богослов.

I.

Кратак увод. Сеоба Срба у земље круне угарске, политичко и просветно стање њихово у њима. Долазак учених Руса за учитеље. Први почеци просвете. Први српски буквареви и подизање школа.

„Животи појединих људи врло су скопчани са историјом народа њихова, јер се у њима назначују многе ситнице, које се у историју не могу пометати, а опет јој велику светлост дају“.[1] Тако је рекао ђенијални Вук, па тако мислимо и ми, приступајући сликању живота и рада једнога скромног раденика на књижевноме пољу, једнога неуморног делаоца у винограду Господњем *Вићентија Ракића*, који — и ако не велики по књижевној вредности радова својих, а оно по пастирској ревности и ванредној продуктивности у раду свом на мал' не свима књижевним струкама — стоји инак у тесној свези са историјом народа свог, заузима ипак доста видно место у сиротној, особито богословској, књижевности српској.

[1] Даница IV. стр. 1.

Наша је задаћа, да га, према спази својој и веома мршавим подацима о њему, промотримо и оценимо само као богословскога писца, као проповедника Речи Божје, те да му, према критеријонима омилитичким, одредимо вредност и место у проповедничкој литератури нашој. Но пре него што се упустимо у цртање живота и критичку анализу проповедничког рада његова, ваља нам бацити летимичан поглед на прошлост српску, па у кратким потезима изнети слику политичког стања и књижевности српске уопће, као и богословске на по се, од прелаза Срба у ове крајеве па до његова времена, како бисмо правилније схватили и тачније оценили његов књижевни рад.

Изненадном променом ратне среће на балканскоме бојишту, Беч се нашао у неприлици. Аустријско оружје малаксало, а турска сила продире као бујица напред, рушећи све (пад Београда и Смедерева 1690. г.). У тој невољи није преостало аустријскоме ћесару ништа друго, него да се упусти, преко свога ђенерала, у преговоре са тамошњим српским становништвом и да га разним обећањима придобије за себе и своје смерове. А то му не беше тешко постићи. Притешњеној и измученој „раји“ доста је била и једна само царска реч, да похита под заставу аустријску; доста је био и један само позив (6. апр. 1690.) са лепим обећањима, па да листом пређе са својом црквеном поглавицом у прекосавске крајеве. Прешавши, дакле, Срби испод турске пресије (најпре 1690. под Арс. III. Чарнојевићем, па 1737. под Арс. IV. Јов. Шакабентом) у земље круне угарске, нађоше се у сасвим новим политичким и социјалним приликама, сретоше се са сасвим новим културним и просветним уређењем. „Необразована и дивља маса Срба“, како их хоће противници имена српског да назову, била је, под несрећеним и заплетеним политичким приликама у старој постојбини, на доста нискоме ступњу културе и цивилизације. Затекавши се сада, сеобом у ове крајеве, са образованијим и човечнијим нацијама, дабогме да су се могли надати лепшим и срећнијим данима. Али шта видимо? Промену места, али не и велику промену у срећи и судбини! Српски народ, као „Communität des griechischen Ritus der raizischen Nation,“ добио је до душе од ћесара особите повластице и слободе, био је ослобођен н. пр. од жупанијске јурисдикције, спахијског подаништва и од свих терета и дажбина, признали су му се чак и „сопствени магистрати“ и световна власт патријархова (дипломом од 20. авг. 1691.), али — то све беше на папиру. Прилике српскога народа биле су јадне и жалосне. А таке су и морале бити, кад је срп. народ имао око себе непријатеље и противнике опстанка и напретка свог. Жупанијске ниже власти хтеле су пошто пото да потчине српски народ својој јурисдикцији и опћим теретима и дажбинама; бискупи римокатолички тражили су од њих десетак (Г. Гершић); и једни и други, па и трећи, хтели су све друго чинити, само не респектовати крвљу стечене привилегије народа српског. Па је имао и право Митр. Исаија Ђаковић, када је у писму свом (од 25. јунија 1708. из Беча) Адаму Фелдварију и коморанској опћини тужно завапио: „Єдно сиромаси, друго неучени, треће невдини, четврто у чуждему Господарству, *и сваки нас ненавиди, и на нас виче како на злочинце и шаше.*“[2] Још боље илуструје потиштеност срп. народа у новој му постојбини једно писмо панчевачке опћине (од 22. јан. 1778.) адресовано на Мојсија Путника.[3] Тамо се вели, како им Немци намећу календаре, у којима се српски свеци не именују српскима; како им забрањују, да имају при једној цркви више од једнога свећеника, „обаче“ — пишу — „свака наша церква мора три најманѣ свештеника имати“; како им даље не допуштају носити мртваце у цркву; како им сами епископи натурују неке „новине“ (?), неки „регуламенат за овдешнѣ наше церкве и народъ нашъ и некаква монастирска правила“. Цело је писмо уопће прожето незадовољством и огорчењем, осим на Немце, још и на епископе њихове. Они не ће — веле — ни за што да знају, осим за „оне отъ слова

[2] Беседа 1868. бр. 3. стр. 23.

[3] Ibid. бр. 8. и 9.

до слова Привилегіє,“ иначе ће се — прете — одрећи и епископа.

Тако политичко стање српскога народа беше тада у земљама круне угарске.

Но није било боље ни просветно.

Пређе смо већ истакли, да су Срби били на веома нискоме ступњу образованости. Но томе се није ни чудити, кад несу имали ни првих погодаба за просветни рад: школа и штампарија. Дошавши сада у додир са просвећенијим светом, беше им дабогме прва брига, да и они почну радити нешто на просвети својој. Тако је патр. Арсеније поднео 16. јулија 1706. молбу у Беч, да може слободно дизати српске школе и штампарију. Али му та молба остаде неуважена.[4] Митр. И. Ђаковић тражи 1708. од ћесара, да се заведу за Србе школе и штампарија. И ова тражбина митрополитова била је боље среће, јер је наишла на Превишње царско одобрење. Већ 1709. шаље се австријски чиновник, да заводи основне школе по српским местима. У подизању школа особиту је заслугу стекао митр. београдски Мојсије Петровић. Из тестамента његова од 26. јулија 1730. г. видимо, да је Мојсије око 1730. завео школу за славенски језик и грчку школу у Београду, из „коей аште не философское ученіе постигли, то церковное, єже наипаче намъ подобает имѣти.“[5] Заслужни тај митрополит дозвао је и учитеље из Русије.[6] Међу њима био је и учени Рус Максим Суворов. За њега држи уважени наш историк Ст. Новаковић,[7] да је он донео из Русије прве букварeве (400 букварева и 100 славен. граматика од Мелет. Смотрицког) и то год. 1718., односно између 1718. и 1723. Ту своју тврдњу базира на чланку Н. Ђ. Вукићевића: „Срп. школе у XVIII. веку.“[8] То исто мисли и Јов. Рајић.[9] Али је прота Д. Руварац, на основу „закључка руског правитељствујућег синода,“ доказао да те букварeве није донео М. Суворов, него секретар митр. Мојсија *Владул Малаеско*, који се још од 1721. г. налазио у Русији; да се то није догодило ни 1718. ни између 1718. и 1723., него тек *2. јунија 1724, г.*[10] Овај се буквар дуго времена употребљавао за уџбеник приликом катихизовања српске младежи и њега су, по „Правилима митр. Вићентија за мирско свештенство“ (§ 1.), морали српски свећеници, уз друге црквене књиге, научити и знати на памет.[11] Њега је саставио новгородски митр. Теофан Прокоповић, по налогу Петра Великог, 1720. год., а прештампао га је митр. Мојсије 1726, у Римнику[12] и то с једне стране на руско-словенскоме, а с друге на румунском језику.[13] Доцније је доживео још два издања 1727. и 1734. г., од којих се оба последња налазе у патр. библиотеци у Карловцима.

Толико о њему.

(Наставиће се.)

[4] Д. Руварац, Позиви и одзиви стр. 5,6.

[5] Беседа 1868. бр. 6. стр. 46.

[6] Извод митрополитова писма на руског цара Петра Великог, у коме је насликано јадно стање српског народа у новој постојбини и у коме митрополит моли цара за учитеље из Русије, штампан је у књ. Зах. Орфелина: „Житіе и славнаја дјела Петра Вел.“ у II. књ. на стр. 331.

[7] Види чланак његов: „Буквар за Србе од 1727. до 1734.“ штампан у Гласнику XLVI. стр. 230—242. „Истор. срп. књиж.“ (1871.) стр. 180.

[8] „Упор. Први извештај о јавном уч.—припр. заводу срп. у Сомбору“ (1863. г.)

[9] „Историја катихизиса“ у 195. св. „Нар. библ. Јов.“ стр. 20. и 51.

[10] Годишњица XIII. (1893.) стр. 272.

[11] Натпис му је: „Первое ѹченіе отрокωмъ, въ немже бѹквы и слоги, таже краткое толкованіе законнаго десѧтословіѧ, молитвы Господни, Символа вѣры и девѧти блаженствъ“.

[12] Ову је штампарију основао римнички епископ Антим Ивенерулу 1705. г. и у њој су се, покрај млетачке и др., штампале многе српске књиге.

[13] Упор. Ђ. Рајковића чланак у Летоп. 1868. бр. 6.

Проповед на нову годину*

Возданъ ѡтвѣтъ ѡ приставленіи домовнѣмь. (Лук. 16, 2.)

Шта мислите, љубазни верни, кад би сад на концу старе године Христос наједном ступио пред нас, и рекао нам: „Шта ја чујем о теби? Дај рачун о раду свом!“... Шта мислите, како би нам било? Би ли смели мирне душе стати преда њ! Не! никако! Та рачун тај, љубазни моји, није као рачун овај земаљски, људски. Примитак и издатак у том рачуну престрашиће нас: У примитку биће забележена свака

* Говорио у светотројичкој цркви у Пакрацу **Јован Константиновић** професор и катихета у Српској Учитељској Школи.

милост, коју смо од Бога добили, а у издатку свака милост, коју смо људима указали. У примитку биће забележена свака дужност, коју смо требали извршити, а у издатку начин, како смо ту дужност извршили. У примитку биће забележено свако искушење, које нас је постигло, а у издатку сваки труд и напор наш, да се одупремо искушењу том У примитку биће забележен сваки догађај из живота нашег, сваки рад, сваки посао, свака реч, свака жеља, свака мисао, а у издатку биће одговор на све то. У том рачуну оцртан ће бити сав наш живот од колевке до гроба, од прве искре разума, од првог светлуцкања самосвести па до последњег грча, до последње трзавице самртне. Страшан је рачун то!...

О, ви сви, којима живот још пролетњим цвећем безбрижне младости цвате: ма колико, да је ваш живот још кратак, рачун ваш може бити страшан по вас. Не мислите, да и они најтајнији тренуци у тек пробуђеној свести вашој не ће остати неопажени. Божје увек будно око почива и на вашим најтајнијим мислима, и најскривенијим делима. И ако се заклоните од ока родитељског или учитељског, од Божјег ока никако се сакрити не можете. Нека родитељи и учитељи ваши забораве на погрешке ваше, Бог их неће заборавити, и о њима ћете дати рачуна. Одећа невиности ваше, ако је замрљана грехом каквим, бисер срца ваша ако је просут пред страст какву, алем душе ваше, ако је умазан блатом непоштења, чистоћа мисли ваших, ако је помућена невером и мѣдростїю мїра сегw — све ће то стајати у рачуну оном, и тешко, тешко вама, ако анђели ваши буду плакали, кад ви будете давали рачуна о животу свом!

О, ви, којима године већ почињу носити плодове пролетњег труда вашег: да ли сте са већим бројем година, добили и већи број врлина? Да ли је стабло моралног живота вашег толико очврсло, да га црви страсти расточити не могу? Да ли сте у борби са вечитим опадачем и заводљивцем толико вештине стекли, да оклоп вере ваше, штит наде и мач љубави може одолети и најоштријим стрѣламъ лѣкаваго?... Или душа ваша можда још јечи у оковима од греха младости? Или срце ваше можда још пишти у процепу мржње и заваде братске? Не купе ли се можда над главама вашим страшни облаци вапијућих грехова, а из даљине потмуло грми проклетство Божје?... Не дршћете ли потајно од гласа савести своје, што већ сад тражи рачуна о делима вашим?!...

О, ви, сви, којима бисерна брада и сребрни праменови власи као оно иње и снежни облаци ките зиму дана ваших: да ли вас је богато искуство научило, да је начало премѣдрости страхъ Господенъ? Да ли се сећате, је ли у животу вашем прохујалом воља Божја била увек старија од воље ваше? Да ли смете стати као светионик врлина, као узор карактера на углед новом покољењу?!... Да ли знате, да сте на раскршћу? Да ли осећате, да једном ногом стојите у овом свету, а другом сте већ коракнули у други вама непознати свет, и да вас чека у овом свету признање или презирање, а у оном глас: дај рачуна о делима својим?!...

О, ви, родитељи, којима је Божји благослов децу даровао: знате ли, да су деца ваша прво Божја па онда ваша? Јесте ли се потрудили, да децу образујете не за људе него за небо? Јесте ли уверени, да деца ваша треба да буду анђели Божји на земљи? Јесте ли спремни са одговором на глас: дај рачуна о делима својим?!..

О, ви, сви богаташи света овога, што дршћете над иметком, не дршћете ли можда од гласа: дај рачуна о делима својим?!.. Јесте ли разрачунали са иметком својим и са собом? Је ли све то, што имате вашим трудом и с правдом стечено, а не можда туђом муком и јауком? Имате ли увек пред очима и невољу ближњих својих? Не дршће ли можда пред вратима вашим у ритама ваш ближњи, какав сиромашак, не јеца ли од глади и студи, клеца ли му колено од слабости, док ви у топлој соби, у скупоценом оделу, за пуном трпезом пир пирујете? Не застрепи ли вам тада душа при помисли на глас: дај рачуна о делима својим!

О, ви, сиромаси, рођена браћо Господу Исусу Христу — јер и он сиромашак

беше: какав ћете ви одговор дати на заповед: дај рачуна о делима својим?!... Да ли сте патње и муке у свом животу мирно и без хуле на Бога и свето име његово подносили? Нисте ли се кадгод огрешили о поштење своје? Нисте ли позавидели ближњему на иметку његову? Нисте ли можда кадгод презрели поштен рад својих ру-у, па се недозвољено латили туђег добра? Нисте ли у својој сиротињи заборавили и на невољу свога ближњег?..

Не дишете ли можда и сада осветом против онога, који вас је негда тлачио, а сад га је зло стигло, па ишчекује помоћи од вас?!.. Мислите, шта ћете тада одговорити, кад затражи Господ рачуна о делима вашим!... —

Љубазна браћо! Дани и минути вашега рада су избројани; ваш је свршетак ближи, но што ви можда и мислите. Па и сада, док вам то говорим, јури ваше време без прекида, јури у неповрат, а када бих могао, да вам скинем застор са ваших очију па да погледате у будућност... можда би побледели, можда би се грозили и задрхтали, кад би видели, колико је мало дана до последњег вам дана!..

Хришћанине! Сећаш ли се оног страховитог дана, имаш ли чист светионик и доста уља у уљаници да сретнеш небесног жениха, неумитног судију? Свршио си једну годину живота па се сад обазри на њу, да видиш, шта си све у њој урадио!

Обазри се начеониче и власниче, како си поступао с људима Божјим? Да ли си се свесрдно бринуо о њима, како ти то дужност и заклетва налаже?

Обазри се судијо, како си судио, кога окривио а кога оправдао?

Обазри се господару, како си са слугама својим поступао?

Обазри се слуго, како си и каквом савешћу свога господара служио?

Обазри се родитељу и учитељу, како си своју децу васпитао? Чему их учио?

Обазри се чедо и ученице, како си свога родитеља поштовао?

Обазри се мужу и жено, како сте верност једно другом чували?

Обазри се трговче, како си куповао а како продавао?

Обазри се сваки Хришћанине и на то, што и сада мислиш и што радиш? Пази, да рачун твој буде тачан! Пази, да ти доброчинства преостане и за ову годину на претек. Небој се свршетка твога ни дана суднога. Бог ће те спасти, само ако ти хоћеш!

Обазри се и ти душо моја, како живиш, шта љубиш а шта мрзиш, шта радиш а како говориш, у чему ти је утеха а у чему нада.

Призри услыши мѧ Господи Боже мой, просвѣти очи мои, да не когда усну въ смерть (Пс. 12, 4.) Ямин.

Помен

митрополиту

Стевану Стратимировићу.

Као сваке тако и ове године учињен је достојан помен великом добротвору српске сиротиње митрополиту Стевану Стритимировићу, *„оснивачу Карловачкога Благодјејанија“*.

Тај акт дужног и захвалног пијетета врши се и у Саборној Цркви Карловачкој и у „Благодјејанију“ свагда на дан првомученика и архиђакона Стефана од како је преминуо неумрли оснивалац „Карловачкога Благодјејанија“.

Тако је и ове године прослављена та свечана успомена, спојена са најтоплијом захвалношћу питомаца Стратимировићева „Благодјејанија“. На служби Божјој у одређено време освећено је свечарско Благодјејанско кољиво, а за тим по свршеној литургији учињен је помен души митрополита Стефана и оснивачима и приложницима гимназије карловачке.

По свршеном црквеном обреду изишао је пред скупљени народ у цркви и пред своје другове ученик VIII. разреда овдашње гимназије, *Славко Јеврић*, да се у својој беседи одужи и у име својих другова достојну хвалу ода заслужном карловачком митрополиту, као оснивачу „карловачкога Благодјејанија“, а уједно и достојну хвалу ода и великом меценату српском, карловачком грађанину, *Димитрију Анастасијевићу Сабову*, оснивачу карловачке гимназије.

Захвални говорник износио је у кратким цртама просветне прилике српскоганарода од првих почетака просветнога рада српског па дошавши до времена Стратимировићевих изнео је у пуној светлости значај Стратимировићева рада на цр-

квеном и просветном пољу. Истакао је велика дела оснивача и карловачке гимназије и карловачког „Благодјејанија“, истакао је значај њихов у културној историји овостраних Срба. Помињући све оне, који су радили на просветном напретку овостраних Срба изнео је говорник у прегледним цртама заслуге и садањега митрополита, Његове Светости патријарха српскога *Георгија Бранковића*, везавши Његов рад за рад митрополита Стратимировића и Димитрија Анастасијевића Сабова. Свој подужи говор, који је трајао скоро пола сата, завршио је гимназиста Јеврић са најтоплијим захвалним речима оснивачима карловачке гимназије и карловачкога „Благодјејанија“.

По свршеном помену у цркви искупили су се питомци карловачкога „Благодјејанија“, присутно свештенство, управитељ и професори карловачке гимназије и други одлични гости у самом „Благодјејанију“, где се наставља свечани акт славе „Благодјејанске“. Свечарску водицу осветио је пречасни госп. Др. Георгије Летић као најстарији по чину члан дворскога свештенства, а по том осветио је и свечарски колач, који је пресекао надзорник карловачкога „Благодјејанија“ јеромонах, г. Н. Чалошевић са гимназистом С. Јевријем. Овај лепи акт пијетета према оснивачу карловачкога „Благодјејанија“, митрополиту Стратимировићу, завршен је говором, којим је преч. госп. протосингел Др. Георгије Летић, поздравио искупљене госте и питомце „Благодјејанија“. Ради значења саме ове славе, а особито ради значења Стратимировићева „Благодјејанија“ износимо пред српски свет овај говор госп. Дра Георгија Летића, којим уједно и завршујемо кратак приказ помена митрополиту Стевану Стратимировићу, у чију успомену могле су се тога дана чути у карловачком „Благодјејанију“ ево ове речи:

ГОВОР

држан у карловачком Благодјејанију о резању свечарског колача на светог Првомученика и Архиђакона Стефана.

Велика су пред Богом и Његовим неумитним судом дела милости хришћанске. У описивању последњега суда предсказао је Господ Исус Христос, будући судија света, да ће се на том страшном судишту по делима милости хришћанске судити.

Пред Свезнајућим и Свемогућим Царем и пред Његовом славом небесном, на домаку раја или пакла, имаћемо да одговарамо, да ли смо имали Духа Христова, те да ли смо гладне нахранили, жедне напојили, наге оденули, стране у дом увели, болне подворили и т. д. По тим делима мериће се љубав према ближњима, а с тиме и љубав према општем Оцу Небесноме.

Ко има Хришћанску љубав у срцу свом, има све, јер има Христа у себи, који делује кроз њега и сав закон Божји испуњава.

За то је рекао Господ, да ни чаша воде, дата сиромасима у Духу Христову не ће остати ненаплаћена и да све оно, што чинимо сиротињи, Њему Самоме чинимо.

И тако је Црква Хришћанска вођена Духом Господњим поставила себи знамениту задаћу вршење дела милости хришћанске.

Неједнако подељена земаљска добра у друштву човечјем, многе невоље за собом; повлаче али љубав хришћанска уз хришћански поглед на имање и богатство способна је више него ма који државни закон или идеје социјалистичке да ову неједнакост сигурно и праведно изравна, невоље да отклони или да ублажи, а поред свега да утиче морално и на богаташе и на сиротињу.

И заиста устопице за сунцем хришћанства, које се ширило брзином светлости по свету, ницале су болнице, убоги домови, сиротишта, добротворне задруге и друге хришћанске задужбине. Осим тога Црква је утецала на Државу, да ова прогласи за своју јавноправну ствар помагање сиротиње, што пређе непознато беше; да организује ово питање и да га по плану, на опће добро материјално и морално изврши је...

Сваки малени дарак, који дарујемо сиротињи, као што видесмо, велика ја задужбина.

Но колика је тек задужбина један завод, који стално кроз векове сиротињи сузе брише. Из таковог дела милости сваки дан силне заслуге извиру за душу племенитог оснивача.

Али од сви тих задужбина још је заслужнија она стална задужбина, која сиротињи извор сиромаштва запушава.

Такав је завод ово наше мило Благодјејаније, које скупља у себи сиромашну децу, осигурава им научну спрему. а с тим и опстанак у животу. Благодјејаније створило је мно-

гој сиротињи егзистенцију и многе породице је из невоље извукло.

Али ово скромно скровиште има значаја не само за поједине породице, него још и за нашу опћу велику породицу, а то је народ наш.

Овај завод знатно је олакшао не само материјалној сиротињи нашег народа, него и умној и моралној. Питомцима овог завода омогућено је похађати овомесне богате просветне изворе, црпсти из њих животну храну и разнети ју у све крајеве српскога народа.

Утецај ове малене трапезарије на наш народни и црквени живот силан је и његова историјска вредност још није довољно оцењена.

Тешко је представити слику нашега друштва без утецаја Благодјејанија. Када бисмо могли у њу загледати, врло бисмо се изненадили.

Представите само себи, да се из нашег народног и црквеног живота и у прошлости и у садашњости изостави све оно, што је утецајем Благодјејанија подигнуто; наиме да се збришу све оне знамените личности, којима је Благодјејаније омогућило школовање и који много створише и покренуше у нашем народу, и да се изостави сав рад њихов, а и рад оних, које опет они подигоше све до данашњега поколења.

Слика ова била би жалосна: редови личности од веће вредности остали би делом празни, делом знатно прорећени на свима позицијама; а капитал умни и морални, који је до данас створен, знатно би мањи био. На многим местима где је данас живље кретање, јапила би празнина; а где је данас светлост, ширио би се мрак и сенка самртна.

Заиста мали узроци са великим и управо неизмерним посљедицама!

Зато сваком Србину треба да је ово место свето. Истина, оно је скромно местанце, на којем обичан посматрач не види ничег ванредног. Поред овог места многи и мали и велики пролазе са обичним мислима и обичним осећајима, али нека само пажљивије посмотре идеалну страну његову, срце им мора заиграти од захвалности према великом добротвору, који ово место подиже, а и према онима, који то очуваше до данашњег дана.

Оснивач овог завода јесте славни митрополит Стефан Стратимировић од Куљина, велики син нашега народа, којем данас у храму Божјем одслужисмо помен, а и овде ево сакуписмо се, да походимо рукосад његов, који је пун стотруких плодова и да зато одамо славу Богу, а признање великоме добротвору.

Осветисмо ево место ово, да бисмо га очистили од утецаја штетног, да оно служи и надаље на здравље питомаца и опће добро наше, и да се по њему не шири зао дух са својим начелима, као што је незадовољство и незахвалност, мржња и свађа, оговарање и замерање. и т. д.

Имућни имају дужност помагати сиротињи и сиретиња има право на то по божанском закону. Али с тим правом спојена је по истом закону и света дужност, а то је захвалност.

Милосрђе а захвалност удружују људе, изједначују неједнакост у подели земаљских добара и братимство стварају.

У првом реду позивам питомце овог завода, да врлину захвалности према своме добротвору и оснивачу ове задужбине усаде у душу своју и да је често у мислима и осећајима својим негују и усавршавају.

Пример тај охрабриће друге, да и они постану захвални и захвалност та побудиће многе, да и они добротворни буду. Нема сумње, да и само друштво може и треба да чланове своје морално подиже; а признање и захвалност у друштву јесте знаменито средство, које добра и уопће велика дела изазива. Мало је таковних у друштву, који се толико усавршише, да без ових побуда велика дела стварају; и колико их има, нису наједаред такови постали, него пролазећи прво ниже школе, рачунајући на неку награду и ако природе духовне.

Онај народ, који не зна за захвалност није заслужио да има добротвора, а по свој прилици не ће их ни имати. Јер онде, где постане свеједно добро или зло чинити, зло ће се тако осилити, да од добра ни спомена не ће бити.

Негујте свагда, драги питомци, ову врлину и немојте се о њу никад огрешити! А огрешити се можете речима и мислима, али нарочито делима вашим. Пазите на дела ваша! Немојте да овај племенити дар вашег добротвора на зло употребите; немојте да ово место постане извор зла и греха ваших, те да вам душу упропасти, него будите задовољни скромни и озбиљни!

Али што је најглавније, никад не забо-

рављајте, шта сте за ово добро Цркви вашој и народу дужни!

У живом друштву мора се свако примање накнадити давањем у материјалним или идеалним добрима. Ви ћете се одужити добром идеалном тако, што ћете постати корисни чланови нашег народа, а наше Цркве послушна и одана деца. Нарочито поштујте и чувајте веру вашу и не диж'те се против ње, јер тиме најгрубље вређате добротвора свог.

Добро Цркве и народа! То је аманет великога добротвора, који чувати морате. То је жеља његова, коју је имао, кад је овај завод основао. То је дужност, коју захтева од вас и прави карактер

Све сакупљене овде позивам да захвалност свагда уопће негујемо вежбајући се непрестано и сузбијајући зле наклоности наше, које томе сметају.

Данас пак потстакнимо или усадимо захвалност те по том чешће негујмо је према великом добротвору нашем митрополиту Стефану Стратимировићу, којега се рука на многим местима све више опажа.

Помолимо се Богу за душу његову и скинимо са срца ове жеље и кликнимо: Хвала великом добротвору и слава му!

У Карловцима 1900. =

На почетку једанаесте године „Српскога Сиона“.

Данашњим бројем својим улази „Српски Сион“ у једанаесту годину свога излажења, као званичан лист за црквенопросветне и автономне потребе Митрополије Карловачке. Тим поводом бацићемо неколико ретроспективних погледа на његову прошлу десетогодишњицу.

Потребу званичнога листа Митрополије Карловачке изрекао је Св. Архијерејски Синод закључком од 23. октобра 1890 г. Бр. М. 425/Син. 12. Тим закључком овлаштен, Његова Светост патријарх српски *Георгије* учинио је нужне одредбе, да се у Његову високом власништву оснује и покрене тај званични лист под именом „Српски Сион“. Својом високом наредбом од 8. (20.) јануара 1891. год. Бр. М. 10, ставио је до знања Саборском Одбору, МЦСавету, НЦШколском Савету, преосвештеној г.г. епископима, епархијским властима и патронатима српских православних гимназија у Карловцима и Новом Саду, и умолио ове власти, да све своје званичне наредбе, огласе, едикте и друге публикације свагда том листу ради увртења достављају.

Програм и задатак „Српског Сиона“ означен је у насловном делу његовом, а поближе у приведеној горе високој наредби Његове Светости, односно у закључку Св. Синода, по којем је „за ову митрополију неопходно нуждан један званичан лист, у којем би се службене публикације, окружнице, едикти итд. обзнањивали, а расправе по црквеним питањима на јавност издавале“.

Први број „Српског Сиона“ изашао је 7 јануара 1891. г. У насловном делу његовом исписане су биле речи: „Са благословом Св. Синода“. Те су речи остале кроз целу прошлу десетогодишњицу на овоме листу. Зашто су те речи стављене биле на лист, на који део садржаја његовог су се оне протезале и за који део листа важиле, или су имале само да овом листу тип званичности што више окарактеришу, држимо, да је најлојалније и најкоректније о томе не расправљати. Но и дозвољеним и потребним држимо рећи ово: Са благословом једнога тела може лист само онда излазити, ако је то тело перманентно, те пре свега у физичној могућности, да садржину дотичног листа цензурира, публикацију јој одобрава, те за њу и одговара. Тај случај није са нашим Св. Синодом.

Благослов и одговорност његова није се могла протезати ни на сам званични део овога листа, јер су у њему публиковане наредбе, окружнице и решења и свију других, па и административних автономних власти, која су решења донесена у њиховом властитом делокругу и компетенцији. Или би, зар могле наредбе административних одбора, Саборског Одбора, Н. Ц. Школског па и самог МЦрквеног Савета потпадати под благослов Св. Синода, а садржина њихова падати под одговорност његову?

Није се благослов и одговорност Св. Синода могла протезати ни на незваничан део овога листа: ради широког програма његовог, ради природе расправљаних у њему предмета, а и ради карактера, што су га та расправљања на себи носила. Међу тим предметима бивало је и таквих, који не подлеже компетенцији Св. Синода. Карактер пак расправљања њиховог није био авторитативан и званично обвезан, него већином дискусије индивидуалног схватања и излагања. Или би, зар, коректно и основано било импутирати благослову Св. Синода чланак „Уочи расправног црквено-народног сабора,“ који је изашао *одмах у првом броју овога листа?* Или, зар, одговорним чинити Св. Синод за комунике у *другом броју?* Зар одговорним чинити Св. Синод и високог власника овога листа за чланак „Неморалан и несолидан посао“, који је изашао 29. броју „Српског Сиона“ *одмах прве његове године*, а којем равног и по стилу, по тону и по тенденцији нема ни за свих првих десет година овога листа. Зар, за „Размишљања на догледу новосаграђене зграде гимназијске у Карловцима“, у 42. броју од истегодине? И т. д. и т. д.

Не, никоме то онда није падало на ум. Но дà, то је било 1891. године, пре сабора 1892., пре сабора 1897., у почетку владавине данашњега св. патријарха и данашњега Саборског Одбора, кад још ником није било тако тешко чекати. . . . . Од тада па до данас много се што шта у нас изменило, у многима што шта жеља ускипело, те многима што шта и на ум падало, а с ума нестајало. . . . . Нестало је и дистинкције у најједноставнијим стварима, па и у овој, на што се благослов Св. Синода и одговорност његова могла односити, те се је тај благослов, са неких страна, за све што је у овом листу излазило, увлачио у тенденциозну и, не мање и ређе, у малициозну дискусију, и ако под видом неке чесности. Да би се та недистинкција сачувала од даљега грешења и својих злих последица, а из разлога горе наведених, по спонтаној одлуци високога власништва овога листа не ће се више у насловном његовом делу истицати речи: „Са благословом Св. Синода“. Учињено је, дакле, што се давно учинити хтело. И ми ту формалну реформу на овоме листу бележимо са радошћу.

*

Уредници „Српскога Сиона“ били су: Г. 1891 *Сава Петровић;* г. 1892 до укључно 36. броја 1893: *Сергије Шакрак-Ninић* и *Сава Петровић;* од 37 броја 1893 до конца те године *Сава Петровић*. Г. 1894 до укључно 14 броја 1895: *Јован Јеремић* и *Сава Петровић;* а од 15 броја 1895 до конца 1900 године уредник је „Српског Сиона,“ као што је и данас *Јован Јеремић*.

Од првога дана свога до данас остао је „Српски Сион“ веран и доследан своме програму, вршио је своју дужност као што је држао да је најбоље и најпотребније. Разуме се, не угађајући и не кокетујући на све стране, него правце и једино према своме добро промереном становишту.

Ко је и колико је радио, и како је рађено у првој десетогодишњици овога листа, казује највише и највернije сама његова садржина. Нити ћемо је хвалити, нити кудити. Онаква је, каква је. Да је богатија и боље би било. Али, она није могла бити боља од наших прилика. Какве су те прилике и каквих је у њима било нас, такав нам је *могао* и *морао* бити и „Српски Сион“.

Каквих је било проповедника, такве су биле и проповеди; колико и каквих богословских књижевника, толико и таквих је било и богословских радова. Каквих беше других раденика, таквих је било и других радова. Колико је било побуда за рад, толико је било и посленика. Да је било више и бољих, јавили би се макар осим „Српског Сиона“. И кад са тога реалнога, једино објективног и праведног гледишта бацимо погледе на богословско-књижевни део „Српскога Сиона“ у прошлој десетогодишњици, ми можемо мирне савести, а у пуној свести вршене дужности пружити руку и на њ, са речима: што је било — ту је; што имадосмо, дадосмо. Што је умело,

могло и колико је хтело, све је то радило на „Српском Сиону“. Да је било више услова за рад, било би и више и интензивнијега рада.

Но, не треба из вида губити при томе ни то, да „Српски Сион“ није строго и искључиво богословско-књижевни лист, него једна тек *исиомоћ* за богословску књижевност нашу и нашем свештенству у области тој. Као испомоћ таква, смело тврдимо, да је „Српски Сион“ доста и испомогао. Ко је умео и могао, ко је хтео — имао је прилике да ради. Ступци „Српског Сиона“ у ту сврху били су отворени сваком богослову-књижевнику, и теоретичару и практичару; догматичару, моралисти, апологети, канонисти, егзети, историчару, катихети, проповеднику, типичару — свима. Њива и жетва је била велика. Посленика је било — колико их и каквих има. Ступци „Српског Сиона“ биће отворени посленицима и од данас. Уредништво ће их окупљати, али их не може стварати. Не може им задовољити ни све захтеве, и ако би од срца то хтело. Остаје му, да апелује на њихову љубав за опште добро, које треба да је алфа и омега свима нама. Но са пуном готовошћу излазићемо им на сусрет и са материјалном наградом, уколико нам ова на расположењу стајала буде.

Напредак у „Српском Сиону“ не ће ни умножити ни поспешити замерања и зановетања, а још мање малициозно погрђивање. Напредак листа, као и сваки други, покрећу и дају — људи од рада, који морају имати и услове за рад.

Кад се, дакле, узме у обзир, да „Српски Сион“ није строго богословско-књижевни лист, кад се узме у обзир контигенат и квалитет раденика на богословској књижевности нашој и средства за радњу њихову, кад се узму у обзир и наше несрећне прилике уопће, онда и паки можемо рећи, да је „Српски Сион“ и са својим богословско-књижевним делом одужио свој дуг.

При оцењивању тога дела „Српског Сиона“ објективност не дозвољава захтеве *према идеалу*, него према приликама и могућности, која је постојала. Ми верујемо у напредак; верујемо да ће и са нашом богословском-књижевношћу све боље бивати. Раденика ће бити, а биће и рада све бољег, ако буде услова за рад. А кад то време дође, онда ће престати потреба, да „Српски Сион“ буде нека испомоћ за богословску књижевност. Онда ће ова имати свој орган. Дај Боже, да то скоро буде.

Други део „Српског Сиона,“ намењен је био регистровању радње наших автономних власти. У њему је саопштавано, *шшо је уреднишшву сшојало на расиоложењу*. Да је у том погледу *могло* бити боље, потврђујемо. Могло је, али да буде није било у власти уредништва. Могло је бити, да је више добре воље и јединства — кад не би рекли и дисциплине — код нас.

Сад долазимо на онај део „Српског Сиона“, који је имао највише да издржи, и који је у нашим приликама био најактуалнији, а то је део, у ком су расправљања питања црквено-автономне и црквене политике; општа и текућа. Та су питања расправљана у овом листу од почетка његова излажења, а уредништво већ концем г. 1892. публикује, „да су му са свих страна долазила ласкава признања, да је погодило прави правац, у коме треба да се уређује овакав лист. Таково признање добило је уредништво и од најмеродавнијих страна.“ (Бр. 53 ех 1892.). Расправљана су та питања већ онда, начином, тоном, и стилом, као и после. Расправљање тих питања било је у програму овога листа и задржано је до данас, а остаће саставним делом овога листа и од данас.

Друкче и не треба да буде, јер мора тако бити, догод поред званичног листа не буде и полузваничног листа. Све владе, поглаварства, удружења, па и сталежи, имају органе. И поглаварство наше црквено и автономно треба да га има. Зато га је и основало. „Српски Сион“ је њихов орган, који, већ по природи саме ствари, стоји на становишту тога поглаварства, а из којега органа се то становиште најбоље сазнати може. То је у интересу и оних, који се с тим становиштем не слажу, но треба да га знаду.

Разуме се, само по себи, да је задатак таквог органа не само да обележи то становиште, него и да га оправдава, да га пропагише, да се за њ бори, а противна становишта да контролише, критикује, њихову неоснованост, њихове евентуалне заблуде, погрешке и убитачности износи, осуђује и сузбија. Док „Српски Сион“ као такав орган постоји, наивно је и пребацивати му расправљање питања наше црквене автономне политике. То лежи у његовом програму, не од јуче, него десет година. На основу тога програма вршио је „Српски Сион“ и досад своју дужност одлучно, отворено, искрено, не седећи на десет столица, него стојећи на начелима свога становишта, са пуном свешћу шта хоће, и да је то што хоће: добро и корисно за општи интерес.

„Српски Сион“ је стајао и стајаће на становишту црквенога и автономнога поглаварства, које тражи: *слободу цркве* према држави, *равноправност цркве* наше према цркви другој и осталим законом признатим хришћанским вероисповестима у односајима међусобним и државе према свима; *црквену автономију*, коју је једино црква, као суверена у својој области, надлежна верним својима дати и обележити, у границама свога устројства, према приликама и потребама, на основу целисходности — опортунитета, а ради достизавања циљи црквине и напретка народног; и напослетку: *слободу просветног развијања и самоопределења, ште употребе народно-црквених фондова и закладa*, — признавајући у свему томе компетенцију врховног државног надзора, али у границама њему постављеним, у правцу негативном, а не позитивном, у којем правцу тај надзор као једино правилан, дакле и легалан, постојати може.

Тражили смо и у „Српском Сиону“ све то, јер ништа од тога немамо. Слобода наше цркве не постоји, и ако је зајамчена основним државним законом, а пре овога привилегијама. Равноправност наша црква не ужива, јер јој се не мери истом мером као другима. Црквена автономија, декретирана државном влашћу, контрадикат је и привилегијама и државном закону, слободи цркве; а својом организацијом она је опрека догматично-каноничном основном устројству и кардиналним начелима наше цркве. Па и таква, каква је, наша црквена автономија је у потпуној одвисности од државне власти, у целој својој управи, у судству, у школству, имаовини, па и самом законодавству. Постоји номинално, у ствари је нема.

На жалост, морали смо све то доказивати и на то подсећати и оне, који су се градили слободоумнијима и автономнијима од нашег становишта и нас. Они су у постојећем стању нашем гледали велике тековине и услове за напредак, а ми свестрану потиштеност према државној власти, разривено стање у цркви и народу. Они су се борили за одржање тога стања, а ми за ослобођење из њега. Они су задржали то стање, ма у њему били сиње робље, ма нас у њему и нестало, само да не буде, како Бог заповеда, црква учи, закон тражи, истина и правда захтева, кад не може да буде како се њима прохтева. Они су се борили за власт, ми за начела. Они за партије, ми за цркву и народ.

Под теретом црне жалости пред очигледним пропадањем; под ударцима љуте неправде, што је чинише и општем добру и свима онима који се за њ улагаху у пуној љубави, морали смо с њима и полемисати. Морали смо их и корети, па и изобличавати. Морали смо се с њима борити. Разуме се, не једнаким оружјем. Ми смо се борили истином, разлогом, моралним оружјем, часно и поштено, увек искрено и отворено. Било је у нас ватре, коју неки зову жестином, али ако је и тако, то је жестина, што ју по души човековој разлева дубоко уверење, а што се из душе слева по човеку целом, да у њему запали свети пламен чисте љубави и истините преданости општем добру.

Можда је жестина те ватре скресала кадгод и оштрију реч. Не тајимо, али никад још не таку оштру, какву су заслужили они, који су нас на њу изазивали. Колико је год било оштрих речи, жалимо их, ал' их се не стидимо, јер је

свака била у границама морала, учтивости и поштења, осветпана истином, праведно и заслужено, с разлогом изречена. Да је могло бити и да је било и без њих, ми би најволели. Но оне су биле: или излив увређеног морала, или вапај потиштене истине, или протест искреног родољубља, а никада ћеф гадног прохтева и цинизма.

Личних нападаја смо се увек клонили, то нам је било правило. Спомињали смо личности само онда, кад се ствар није могла делити од њих, а ради саме ствари. Рачунали смо увек са осетљивошћу људи и штедили смо их, док нас својим изазивањем и безобзирношћу нису решили обзирности. И ми — homines sumus; али нисмо никад били — нељуди.

Нас нису штедели никад. Писали ми млеком и медом, одговарали су нам и блатом. Износили смо и гранчицу мира, враћало нам се дрвље и камење. Кад смо били и сувише благи, називали су нас фарисејима и језуитима. Кад смо их позивали на споразум, градили су од нас вукове у јагњећој кожи. Кад смо им пружали срце, враћали су нам песницу. Кад смо их преклињали рад општега добра, нас су проклињали. Кад смо им показивали странпутице, заблуде и погрешке, онда смо копали још дубљи јаз раздора. Кад смо им доказали свесност или безсвесност издајства према општем добру, онда смо ми били издајице. Никад им нисмо били прави. Ма шта им и ма како им рекли, увек су нам импутирали грдњу, ма да им никад, ни издалека, не рекосмо, што су једно другом, *и у загрљају*, и капом и шаком бацали у лице. . . .

Били смо криви, јер смо били живи. И зато је „Српски Сион“ био нишан перманентних нападаја, ружног и одвратног клеветања и интрига, са разних страна, на разне начине.

Нема гадне речи, коју нам нису рекли; нема клевете, којом нас нису удостојили; нема подвале, коју нам нису чинили. Ми смо били штедљиви и онда, кад се чаша трпљења преливала. Они су бивали свакојаки, а од „Српског Сиона“ су тражили да буде неко савршенство трпљења, ћутања и благости. Хтели су, да не будемо војници цркве, да немамо уверења, да се не боримо за своја начела. Хтели су, да сами себи сасецамо крила и руке, да будемо кукавице, моралне самоубијце, издајници самих себе, свога позива, своје дужности, својих осећаја, мисли, тежња, идеала. Хтели су да угуше нашу реч, да се не чујемо, да положимо оружје, да им се поклонимо, да нас прегазе. Ето, то је био увек смер хајке на „Српски Сион“.

Она може и даље трајати, ако неко у њој види добро и родољубиво дело, али — „Српски Сион“ ће и од сада вршити своју дужност. Стајаће на становишту на којем је стајао и прошлих својих година. Наше становиште није продукат променљивих партајских програма, претензија и прохтева, него становиште цркве наше, њезиних вечних истина и начела. Наше становиште војује не за превласт партије, него за права цркве, и за њезину цел; за права црквене автономије, која не сме бити у сукобу с црквом; војује за слободу нашег црквено-просветног самоопредељења. То је становиште истине и правде, становиште чисто и светло. А на том становишту прожима нас вера, да ће доћи дан и његове победе.

Уверени смо, да ће нас пријатељи тога и таквога становишта и од сада потпомагати.

На том становишту може бити споразума. *На том становишту* постигнут споразум уродиће миром и општим напретком. Желе ли га досадањи противници тога становишта, наћи ће нас увек спремне за њ.

Споразума може бити, само ако га сви *ради општега добра* желимо, а не као што би га неки хтели да им буде заветрина слабим плећима и пут достизавању личних циљева. Споразума под ону цену из седамдесетих година прошлога века — не ћемо, нити нам га савест може дозволити. У таквом споразуму може бити свију мотива, али љубави и оданости цркви и општем нам добру народном не. Њиме могу личности добијати, али црква и народ мора увек губити, као што је љуто губио за прошлих 30 година, ради „спо-

разума“ оних из 1865, 1870/1 и 1874/5. Такав споразум не ћемо, јер не ћемо да варамо и себе и другога. Хоћемо: споразума поштеног и општем добру корисног, или ћемо се борити, док истина, разум и истинито родољубље не победи.

То је и од сада програм наше црквене и црквено-автономне политике.

Уредништво.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Дар сиротињи.**) У очи Божићних празника као свакогодишњи свој дар, благоизволела је Његова Светост, преузвишени господин патријарх *Георгије*, ставити на расположење градском поглаварству Карловачком 200 круна, да их подели месној сиротињи. —

(**На Нову Годину.**) По досадањем лепом обичају и по дужности својој, а у љубави и оданости својој врховној Поглавици, поклонили су се и о прошлој Новој Години манастирски настојатељи Његовој Светости, преузвишеном господину патријарху своме *Георгију*, и поздравили Му Нову Годину. На челу настојатеља, најстарији архимандрит, г. *Иларион Руварац*, изрекао је том приликом поздрав пун оданости и признања Његовој Светости и Његову старању на бољку св. цркве, манастира и црквено-народне просвете. Његова Светост је благоизволела најљубазније на тај поздрав одговорити и изјавити своје задовољство настојатељима и њиховој доброј управи, са успесима које ће они светла образа моћи изаћи пред сабор, ако га буде, као што ће га бити, јер је Његова Светост вољна учинити нужне кораке да га буде.

После подне, држали су господа настојатељи свој договор у стварима манастирским.

(**Из Вршачке Дијецезе.**) Впреосв. г. епископ Вршачки Гаврило Змејановић, поднеском својим од 19. децембра 1901. пријавио је Његовој Светости, митрополиту-патријарху *Георгију*, да узима отсуство на дуже време из своје Дијецезе, јер је намеран, ради одмора и лечења, на неисвесно доба отпутовати. Где ће се настанити и где ће пребивати, јављаће у своје време. Управу епархије поверио је окр. протопрезвитеру г. Александру Стојадиновићу.

(**Архидијецезална Конзисторија**) у седници својој од 28 новембра (11 децембра) 1901., под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*, решила је, осим осталих, и ове предмете: — Промулгована су разна решења МЦСавета у бракоразводним и дисциплинарним предметима, те ће се странкама доставити. — Јерej П. Н. парох у Шуљму умировљен је. — Узет је на знање извештај кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе да је кр. уг. министар домобранства поставио јереја Радослава Грујића, парохијског личног помоћника у Земуну, домобранским фелдкапеланом у резерви. — Администрација смрћу пароха Карловачкога јереја Георгија Поповића упражњене парохије при цркви св. Апостола Петра и Павла, поверена је досадањем протопрезвитератском помоћнику јереју Стевану Јовићу, а за протопрезвитератског помоћника привремено постављен је јеромонах манастира Бешенова О. Данило Брзаковић. — С разлога пак, што је смрћу јереја Георгија Поповића наступила околност да се редукција Карловачких парохија у смислу рескриптуалних наређења спроведе, умолиће се Архидиј. Админ. Одбор, да у овом предмету у свом делокругу нужне кораке учини и о резултату ову Конзисторију у своје време извести. — По молби свршеног богослова Душана Рајачића постављен је исти за администратора парохије у Стејановцима, на основу чега ће се умолити кр. зем. влада, да реченоме Душану Рајачићу подели опрост од прописаних година што му не достају за полученье свештеничкога чина. — Тако исто је учињено и по молби свршеног богослова Саве Петковића, који је постављен за администратора парохије у Ривици. — Поводом притужбе пароха у М., против тамошње црквене општине, да иста усупрот постојећем овоконзисторијалном налогу није још ни до данас прописане и за парохијско звање потребне протоколе и остале ствари набавила, строго је наложено председнику исте општине, да под претњом законитих последица има односне протоколе и ствари у року од месец цана, на рачун црквено-општинске благајнице, набавити и тамошњем пароху уручити, и о учињеном извештај свој овамо поднети. — По молби професора Богословије протопрезвитера Јована Живковића и професора Гимназије Карловачке Јована Живановића препоручиће се подручном свештенству и управама манастира њихова књига „Зборник црквених песама са типиком и речником“. — Поднесен је кр. зем. влади у Загребу одговор у питању несугласица између ове конзисторије и надбискупског женидбеног суда у Загребу гледе разрешивости женидаба код којих је била једна страна католичке вере, а друга право-

славне. — Расписан је стечај на парохију V разреда у Шиду, и на парохију III. разреда у Јамени. Решено је расписати стечај и на парохију у Манђелосу чим црквена општина поднесе прописану за то пристојбу. —

(„Српски Сион“ и епископ Змејановић.) Впреосв. г. епископ Змејановић ставио је пре две године своје епископско достојанство и авторитет у службу познате одвратне хајке; а под конац прошле године ставио га је у службу новинарске и страначке агитације против „Српског Сиона“, и ако је он званичан лист Митрополије Карловачке и црквенога Поглаварства нашег.

Впреосв. г. епископ Змејановић издао је *своју* наредбу, којом одузима „Српском Сиону“ *свој* благослов, а држање тога листа забрањује подручним парохијским звањима и црквеним општинама. Поводом тога поступка могли би и знали би рећи много, но ћутаћемо, док о томе не каже своју одлуку Св. Синод, пред суђење којега ће свакако бити изнесен, у своје време, овопредметни спис впреосв. г. епископа Змејановића, што га је изволео упутити Његовој Светости, председнику Св. Синода. Но и пре тога рећи ћемо ово: Благослов, под којим је основан и под којим постоји „Српски Сион“, *као званичан лист*, није благослов појединца епископа, који би он могао личном влашћу и авторитетом ове декретирати, или, кад му на ум дође, анулирати; него је то благослов Св. Синода, који се овом листу одузети може једино закључком и решењем тога Синода. Право појединца епископа према овоме листу јесте, да своје евентуалне приговоре и захтеве гледе њега може изнети пред Св. Синод, који је надлежан у оцењивању тих приговора и решавању тих захтева. Дакле, впреосв. г. епископ Змејановић је премашио своју компетенцију и снагу, кад је *свој* благослов изједначио са благословом Св. Синода, а себе ставио и над Св. Синод. *Свој* благослов није он никада ни дао „Српском Сиону“, није му га могао ни одузети. *Његов* благослов није на овом листу никада ни постојао, те ће „Српски Сион“ и без тога благослова излазити и остати званичним листом Митрополије Карловачке, као што је са благословом Св. Синода такви постао и био, и пре, него што је впреосв. г. Змејановић постао и био епископом.

И без обзира на премашај и неоснованост горе изложене забране о држању овога листа, са гледишта чисто автономног, те односаја и права црквених општина гледе држања овога листа с једне, а гледе те забране с друге стране, та је забрана некоректна и са гледишта *дисциплине*. Док овај лист *постоји* као званичан лист Митрополије, забрањивање тога листа — значи анархију, расуло, стварање доба, у ком млађи не зна старијега. Та забрана мора бити поништена чим се и једна црквена општина или парохијско звање или свештеник, или ма која заинтересована странка, против ње притужила буде надлежној власти. Ако епархијски Админ. Одбор Вршачки буде брисао у прорачунима црквених општина пристојбу за овај лист, нека се незадовољна црквена општина, а може и поједини општинар, обрати на Саборски Одбор. То треба већ и зато учинити, да се изазове у том предмету решење и највише автономне власти, те питање то изведе надлежним путем на чисто.

(**Др. Емилијан Радић**), којега је у своје време впреосв. г. епископ Змејановић поставио настојатељем манастира Војловице, а против кога је, — у смислу решења Саборског Одбора и по спроведеној против његових злоупотреба истрази, Епархијски Админ. Одбор решио, да се скине са управе манастирске и преда Конзисторији на дисциплинарни поступак и суђење — дао је оставку на управи манастирској „и достојанству“. Ову је оставку впреосв. г. епископ Змејановић и уважио. Другу Емилијану Радићу је званичним решењем одређена дијурна као и осталој браћи манастирској.

У Србији

(**Народно и Краљевско Српско Позориште.**) Пред Народну Скупштину изнесен је законски предлог, којим ће се установити у Нишу посебно позориште под именом: *Народно Позориште*, а данашње Краљ. Срп. Народно Позориште носиће име: Краљевско Српско Позориште.

У Старој Србији.

(**Администратор Рашко-Призренске Митрополије.**) За администратора ове Митрополије поставио је Њ. Св. Цариградски Патријарх протопрезвитера *Срећка Остојића*. Српски посланик у Цариграду тражио је од Њ. Св. Патријарха, да избор митрополита што пре обави и да изабраник буде Србин, по закључку Св. Синода од 1896.

Читуља.

† Протојереј Јован (Јоко) Шпадијер.

парох Угриновачки

Дана 22. децембра 1900. преминуо је у Господу парох у Угриновци Јован (Јоко) Шпадијер, у својој 88 години. Рођен је на Цетињу, где је као свештеник и дворски протојереј служио. Г. 1862. примљен је у Карловачку Митрополију, те постављен парохом у Угриновци. Пре неколико година је на своју молбу умировљен, и од тада живео у Земуну. Лака му земља и вѣчнаѧ памѧть!

ДАЉЕ У ДОДАТКУ

Додатак 1. броју „Српског Сиона“ за годину 1901.

Српски богословски листови.

Хришћански весник гласило православне српске цркве и свештенстаа свију српских покрајина са дневна питања у цркви, хришћанску поуку и црквену књижевност. Излази у месечним свескама од 5—6 табака. год. XVIII. Издавалац и одговорни уредник: *Алекса Илић* прота председник конзисторије у пензији. Београд.

Важнији руски богословски листови.

Православный собесѣдникъ. Излази у месечним свескама од 8—10 табака. Цена 8 Рубаља. Адрес: Въ редакцію православнаго Собесѣдника казанског духовног Семинарiи. Казань.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К 1143/773 ex 1900. 6 1—3

СТЕЧАЈ

На упражњену парохију V. разреда у Манђелосу расписује се стечај с тим, да компетенти имају своје прописано инструјисане молбенице надлежним путем овој конзиеторији до 31 јануара 1901. (по стар. кал.) поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 28. децембра 1900. (10. јануара 1901.).

Георгије с. р.
Патријарх.

К. 2666/414 ex 1900.

СТЕЧАЈ. 182 2—8

На упражњено место пароха у Бајши са којом је скопчана плата VI. разреда, овим се расписује стечај компетенти имају, своје добро инструиране молбенице путем претпостављених им области до 12 јануара по старом 1901 конзисторији овој поднети.

Из седнице епархијске конзисторије бачке држане у Новом Саду 22 децембра 1900 године.

Председништво.

Број 997,1002./К. зап. 593. ex 1900. 179 3—3

СТЕЧАЈ.

На парохију VI. класе у В. Мучни са роком до 15. (28.) јануара 1901.

Молитељи имају своје правилно инструиране молбенице надлежнијем путем до горе стављеног рока епархијској конзисторији овој поднијети.

У *Пакрацу*, 22. новембра (5. децембра) 1900.

Епархијска Конзисторија Пакрачка.

Број К. 705,706. ex 1900. 180 3—3

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења упражњених парохијских места, у Јозепову П. плаћевног разреда и у Нађфали VI. плаћевног разреда расписује се овим стечај с пријавним роком путем надлежних претпостављених власти код потписане епархијске конзисторије до 21. јануара 1901. г

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 12. (25.) децембра 1900. год.

Никанор
Епископ.

Број 1054/К. зап. 621. ex 1900. 178 3—3

ЕДИКТ.

Овим се позива Марија Новковић рођена Груић из Соколовца, сада непозната боравишта, да у року од 3 мјесеца по првом увртењу овога едикта, пријави епархијској Конзисторији овој садање своје боравиште, јер у противном случају бити ће њој на трошак именован заступник и поведена бракоразводна парница и без ње докончана.

У *Пакрацу*, 22. новембра (5. децембра) 1900.

Епархијска Конзисторија Пакрачка.

Ad цо. бр. 221 из 1900. 1—2 2

СТЕЧАЈ.

На упражњено место фунд. управитеља добр. закладе Јована и Терезије Остојића овим се стечај расписује са годишњом платом од 1000 К. и у име паушала 100 К.

Дужности су управитеља да у смислу осн. писма закладну земљу уз одобрење црквене општине под закуп издаје, новац од закупнине најдуже за 48 сати у штедионицу уложи; поднаша општини списак сиротиње ради получења одеће, обуће и милостиње; са знањем општине расписује стечај на упражњена стипендијска места и о приспелим молбеницама општини свој извештај са предлогом за кандидацију подноси; води надзор над стипендијским питомцима, извешћује општину о њиховом владању и успевању у наукама; о црквенозавештајном добру и у опште о стању и напредовању целе закладе, а крајем сваке године склапа закључне рачуне по пропису и подноси са предрачуном општини на преглед; извршује све наредбе црквене општине односно виших власти, што се односе на закладу.

Молиоци треба да искажу толико интелигенције да свима горњим захтевима могу потпуно одговорити и да осим српског језика владају потпуно са мађарским и немачким језиком у речи и писму. Изабрани дужан је у име јамчевине 2000 К. положити било у готовом новцу а било у вредносним папирима.

Изабрани управитељ имаће још да води и црквено-општинске рачуне и за то ће добијати од општине годишње 600 К. Дужности ће му се нарочитим пословником подробно определити.

Молбенице ваља поднети потписаној црквеној општини до 1 (14) фебр. 1901.

Из седнице срп. правосл. црквен. Одбора држане у Суботици 30 дец. 1900.

Др. Вл. Манојловић с. р.
п. председник.

Богдан Свирчевић с. р.
перовођа.

СТЕЧАЈ. 5 1—3

По наредби сл. Епарх. Шк. Одбора будимског од 30. новем. 1900 бр. 223/163 овим се расписује стечај на упражњено учитељско место на сл. вероисповедној основној школи у Бану.

Дужности учитеља су прописане школском уредбом од 1872. год. Осим тога дужан је у цркви појати и децу у црквеном појању обучавати и нуз пароха при сваким функцијама суделовати, и за ово уживаће следећу плату: 600 круна у готовом новцу, 3 ланца ораће земље на које порез учитељ а еквивалент општина плаћа, слободан стан по пропису, за пофторну школу 34 круне, за перовођство 40 круна. По закону прописани петогодишњи доплатак 100 К. при погребу ће позван буде 80 фил. од вјенчања 80 фил. од парастоса 80 фил. даље, из политичне касе у готовом новцу у име пофторне школе и накнада дрва 102 К. 80 фил. и 4 фата тврдих дрва.

На оно место могу само они компетовати који су и у мађарском језику оспособљени. Молбенице се имају са сведоџбама на доле потписано председништво слати.

Рок стечаја траје до 11-ог 1901. фебр. год. по старом календару када ће се избор обавити.

Из сједнице Школског Одбора држане у Барања Бану 1900 децембра 26 ог.

Милан Винковић привр. перовођа. Јаков Гаврић председник Шк. Одбора.

Ad. цо. бр 222. ex 1900. 1—3 3

СТЕЧАЈ.

На упражњено једно стипендијско место у добр. грађанској закладе блажп. Јована Остојића и супруге му Терезије Зозук овим се распусује стечај са роком до 1 (14) фабруара 1901 год.

Стипендија износи за ученике средњих школа, док су у месту својих родитеља или старатеља 200. круна, а ако су на страни 500 круна, а за слушаоце академије или свеучилишта 800 круна годишње.

У смислу основног писма права на ову стипендију имају: 1. суботички сродници за завештачима; 2. сродници ван Суботице; 3. суботички синови и. 4. Срби православне вере ма из ког краја Аустро-Угарске монархије.

Молиоци имају засведочити: крштеним писмом, да су Срби православне вере; шк. сведочанством, какве су науке свршили; лечничким сведочанством, да су потпуно здрави и телом развијени; сведочанством политичке власти, материјално стање својих родитеља, а сродници још имају прикључити и правоваљано сведочанство о своме сродству са завештачима.

Молбенице нека се до горе означеног рока на потписану општину пошаљу.

Из седнице срп. правосл. црквеног одбора, држане у Суботици 30 децембра 1900.

Др. Вл. Манојловић с. р.
п. председник.

Богдан Свирчевић с. р.
перовођа.

СТЕЧАЈ. 1—1 4

На учитељеку штацију у Кишфалуби овим се отвара стечај.

Плата је учитељу у готовом: 608 круна за редовну и 72 круне за повторну школу; 40 К. у име перовођства; 3 ланца ораће земље — на коју учитељ порезу плаћа — 80 фил. од великог а 40 фил. од малог укопа; 80 фил. од парастоса; 80 фил. од венчанице; 13·64m³ тврдих дрва за огрев; слободан стан из две собе, кујне, коморе, штале, шупе и подрума.

Дужности учитеља прописује шк. уредба.

Они, који ово местс добити желе, нека поднесу своје молбе потписаном.

Рок стечају 7 Јануар 1901 год.

Из седнице М. Шк. Одбора у Кишфалуби (Kisfalub. Baranja) 9-ог Дец. 1900 год.

Роман Косић
председник Шк. Одбора.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ДАВИД ЂУРЧИЋ, Нови Сад,

јавља својим поштованим муштеријама да је своје стовариште материја за владичанска и свештеничка одела, које је како је познато и до данас у великом избору водио, **данас јако повећао.**

Дубл, листер, шевиот, камгарн, алапин, атласин, трикотен, перувијен и доскин, а тако исто и штофове за деаке држим искључиво, немачку робу, цене су 2, 2·50, 3, 3·60, 4·20, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 и 13 фор. по метеру, а гарантујем за чисту вуну и постојану боју и то за све цене па и за онај од 2 форинта. — Особито лаке а при том постојане материје за летња одела од фор. 1·70, 2, 3, 3·60, и 4·20 по метеру — Свила лила, црвених и црних за мантије од 3, 5·60, 7, 9 и 12 фор. по метеру. — Појасева у црвеној, плавој, лила и црној боји у 5, 13, и 17 сантиметара широких по фор. 1·50, 3·60, 4·20, и 4·80 по метеру. — Свила за поставе црвених, лила, плаве и црне и то од фор. 1·50, 2·75, 3·60 и 4·50 по метеру. В унене и памучне поставе имам у свима бојама као год и свилене. — За поставе за деаке свиленог плиша у црној, плавој и црвеној боји од фор. 1·80, 2·40, и 3·60 по метеру. — За камилавке свиленог сомота у црној и у прописаној затворено плавој боји од фор. 2·40, 3·30, 4·50, 5·50 и 6·50 по метеру. — За панакамилавке држим искључива по мени лично у Москви изабрани руски кокорави крепон, вунени по 2 фор., свилени од 5·50, 8 и 9 ф. по метеру. — Све горенаведене ствари држим свагда у великом избору и то за сада у мојој трговини платна а по потреби пренећу у засебан дућан у моју другу кућу број 1408., а дајем на почек и на месечне отплате, а могу и зготовљена одела лиферовати. — Мустре шаљем само на изрично захтевање. 173 3—3

НА ЗНАЊЕ!

Част ми је славним српско-православним црквеним општинама и пречасним г. г. свештеницима учтиво јавити, да сам моју

ТРГОВИНУ СРПСКИХ ЦРКВЕНИХ СТВАРИ

у кући г. Ђорђа Ивковића у Дунавској улици у близини новосадског кр. судбеног стола сместио.

Најглавнија задаћа ће ми бити, да моје п. н. муштерије са најизврснијом робом, крај солидне послуге и најумереније цене, што боље задовољим.

Начело је моје, да п. н. публику *са незнатном ценом* ове или оне робе, не обмањујем, као што то, на жалост, чине несрпске трговине ове струке, него ми је као Србину — циљ, да са савесним и поштеним руковањем трговине своје, себи и радњи својој извојујем *поверење и симпатију* како код славних српских православних општина, тако и код пречасних г.г. свештеника и српске публике, те из разлога ових, молим, да ме са поверењем својим припомогну, да тежњу ову своју што пре постигнем; па сам уједно слободан на неколико од главније робе, које на стовариште у богатом избору имадем, упозорити и најтоплије препоручити, као на пр.: **Одежда (светих), Одежда (црних), Неба, Литија, Црквених барјака, Стихара, Круна венчаница, Евангелија, Крстова ручних, Крстова за трапезу Рипида, Кадионица, Свећеника (чирака), Путира, Завеса, Кандила, Дискоса, Лажица, Копја, Школских барјака, Пјетохлебница, Кивота, Полелеја, Дуплира, Сасуде за св. причести болнима, Сасуде за крштење деце, Сасуде за миропомазање, Свечарских икона, Целивача икона, Простирача.**

Све **иконе** наших светаца, **рађене масном бојом и слободном руком на платну, лиму и дрвету** за иконостасе и целивање; **икона руских, кованих од бакра и гвожђа, позлаћених и посребрених; плаштаница** израђених по чисто српско-православном типу и **велики избор историчних слика** од најбољих вештака те струке.

Уједно се препоручујем славним српско-православним црквено-школским општинама за израду **СВИХ ПОЗЛАТАРСКИХ ПОСЛОВА**; као: **целокупног иконостаса и Христових гробова,** а већ постојеће **иконостасе, иконе, окове на св. Еванђелијама** примам и израђујем као ново.

За преч. г.г. свештенике доње и горње **хаљине, шешире, ћелепуше, појасеве, монторосе, камилавке и панакамилавке.**

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова на позив поднашам сваковрсне мустре, робу, цртеже и предрачуне на углед и избор лично, о *своме трошку*, без да је дотичан обвезан трговину учинити.

Поруке обављам брзо и тачно, јер ми је стовариште снабдевено са свима горенаведеним предметима. Ја се као Србин надам, да је ближи свој своме, него да се потпомажу туђа и страна слична подузећа, па у толико пре и са већим пожртвовањем изићи ћу свакој мојој поштованој муштерији на сусрет и задовољићу је у сваком погледу. Молећи за штоване поруџбине и поверење јесам

С особитим поштовањем

160 6—10

НИКОЛА ИВКОВИЋ

НОВИ САД

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Фрање Деака трг бр. 2.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, а за **солидну израду** као и за **умерене цене** јамчим. Примера ради наводим овде **поједине** артиклове и цене им; као:

ОДЕЖДЕ светле од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог свиленог дамаста и голдрајха од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде црне од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАКА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. а са чистим златом извезено на најфајнијој кадифи од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор. 12, 15. 18, 28 до 30 фор. и т. д — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ КАНДИЛА** од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор. све масном бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити преч. г. свештеницима **шешира, камилавки, ћелепуша** и **појасева**. — На захтевање п. н. муштерији шаљем бесплатно и **франко нацрте, мустре и прорачуне**. 90 17—28

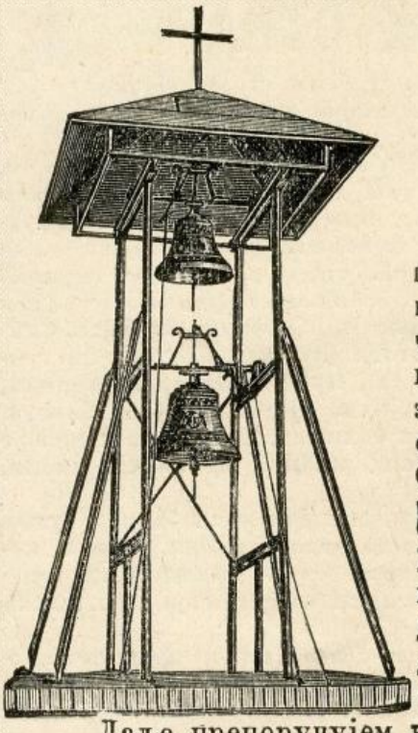

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

1— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 35.

СРПСКИ СИОН

Год. XI. Број 2.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 14. јануара 1901.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његово Високопреосвештенство, епископ Пакрачки *Мирон* благоизволео је дана 28. децембра 1900. рукоположити свршеног богослова Милана Димића за ђакона, а дана 30. децембра 1900. за презвитера; и свршеног богослова Пантелејмона Бикицког дана 30. децембра 1900. за ђакона а дана 31. децембра 1900. за презвитера.

НИКАНОР

ПО БОЖИЈОЈ МИЛОСТИ ПРАВОСЛАВНИ СРПСКИ
епископ
ТЕМИШВАРСКИ, ВЕЛИКО-БЕЧКЕРЕЧКИ, ВЕЛИКО-КИКИНДСКИ И АРАДСКИ.

Свему пречасном свештенству оба реда и благочестивом народу Епархије наше благодат, милост и мир од Господа Бога и Спаса нашег Исуса Христа, а од нас Архијерејски поздрав и благослов.

Христос се роди!

На данашњи дан родило се сунце правде и истине Божије...

Посред најтеже и најцрње таме, што је притисла била и срца и умове људске; посред највеће заблуде, неправде и насиља, што беху завладала светом: родио се Спас, родио се божанствени Учитељ и Избавитељ, да науком својом озари помрачене умове људске, и загреје ледена и камена срца огњем љубави, огњем правде и истине Божије.

И разагна таму јасна и божанствена наука небеског Учитеља, и просинуше умови људски умљем и виделом, и омекшаше пуста и окорела срца силеџијска, и попуцаше и пораскидаше се тешки синџири окованог човештва, и сви људи постају браћа међу собом и синови једног Оца, који је на небесима.

Родио се дакле Спас, да спасе род људски; и спасао га је.

Па како да искажемо своје усрдно признање, како и чим да принесемо своју топлу благодарност — сунцу правде, Избавитељу и Спаситељу нашем?

Ево како: поклонимо се пред светињом јеванђелских истина, пресадимо их у срце и душу своју, осећајмо, живимо и делајмо у духу тих вечних истина. Тим ћемо најречитије исказати, па и посведочити своју топлу благодарност Спаситељу своме.

Јест, и исказати па и посведочити, јер речи захвале као и речи заветовања, стеку тек онда вредности праве, ако их и делима крунишемо.

Христос је и науком и делима спасао род људски; науком и делима, па и самим окрвављеним крстом мученичким.

Но баш зато, што је крвљу својом запечатио начела, којима је пало човечанство подигао и Богу усинијо, баш зато је својим узвишеним начелима и победу извојевао, трајан темељ науци својој ударио, да пред њом човечанство и данас пада на колено, а православље и данас се заноси анђелском и небеском песмом: „Слава во вишњих Богу, и на земљи мир, во человјецјех благоволеније“.

Па том славом одушевљен, тим миром опасан и поткрепљен, крочио сам у средину твоју, драга духовна паство моја, да те у духу посетим и обгрлим Архипастирском љубављу својом, и да те на толико поучим и упутим, на колико ми је и срца и снаге преостало иза промучених мука, што сам издржао под големим ударом тешке судбе своје....

У свима досадањим божићњим поздравима својим учио сам вас и на срце вам полагао, да љубите веру, језик и име своје, ово недељиво тројство и целокуп српских осећаја.

И данас ћу да вам предочим важност и светињу наше лепе вере православне, без које нам нема станка ни опстанка, нема наде ни утехе, нема славе ни заноса; јер Србину нема славља без својога православља.

Том вером православном исподизани су и опасани молитвени храмови наши — ови свети и непробојни градови наши, у којима налазимо најблагословенијега крова и уточишта вечном душевном спасењу; налазимо најпоузданијега склоништа и хранилишта црквенонародним светињама, на којима се сунчамо до миле воље, заносимо, одушевљавамо и славимо славе своје радосно, безазорно, слободно, отворено.

Том вером крепи се душа, снажи и соколи срце наше, па у заједнини додају крила и уму и духу српском, да прелете преко бела света, да зароне у дубину знанствености светске, а од светих самосвојних аманета српских да се не откину.

Таква је моћ у вере, таквим су благом обасути — вечни бедеми њени.

У тој вери, у тој својој цркви православној сачували смо језик и име српско, сачували јединствене народне обичаје, сачували дух духу, живот животу народњем.

На прагу тога светилишта нашег, певали су и певају слепи певачи — а уз јёку од српских гусала — гласовите народне песме наше, и преузносе у њима бесамртна дела и имена јуначких и родољубивих предака наших.

И та гудала, што се превлачила по струнама на јаворгуслама, превлачила се уједно и по најосетнијим жицама и живцима врела срца и побожне душе Србинове.

Све су то самосвојне особине наше, што нас везују једног за другога, и прате час у заједници од постанка до растанка, од повоја до покрова.

Па у тој и таквој свести, с тим и с таквим расположењем срца приступајте ведра чела и побожне душе светом храму Божјем, и молите се Богу и Богородици за спас и здравље своје и својих, и измолите благослова на сваки отпочетак часног, промишљеног и поштеног рада и деловања вашег.

Не клоните духом и кад наиђу на вас мучни и црни дани, јер су у живот уткани и верди и мутни часови, и стазе живота људског посуте су и слашћу и горчином овога света.

Не клоните, већ по урођеној јачини срца и духа српска подносите мушки и одважно свеколике судбинске ударе, с крепким поуздањем у Бога и у вечну правду, да ће се разведрити и над вашом главом, и да ће доћи сунце и на ваша врата.

Наш се народ од памтивека крепко одавао милости и правди Бога великога, па је у тој побожности својој и цркву своју вазда љубио, ценио, па кад је затребало и живот свој за њу залагао.

Знао је Србин од увек, колико дугује својој цркви, што му је сачувала неокрњен живот народног и духовног блага његова, што га је у најсудбоноснијим да-

нима држала и додржала на освећеним православним српским недрима својим.

Знао је он то, па зато ју је и чувао као очи своје; зато ју је и бранио као најпоузданије и најмилије светилиште своје.

* * *

Одмах уз цркву иде и школа — то огњиште светила умног.

Па не могу пропустити, а да вас не опоменем, да децу вашу шаљете у школу — не под претњом и натерани, већ добре воље и са најплеменитијом намером, како би нам узданица просветила ум свој једром и здравом науком, те како би временом као људи достојно заузели она места, на која их оспособљење и честитост њихова подигла и поставила буде.

А да се то и постигне, иште се — поред сувремених зграда и учила школских у првом реду оспособљене и ревне снаге наставничке, за које смо се дужни у тој мери састарати, да не проклињу час када су и наступили мучну и паћеничку стазу учитељевања, но да им се мили служити и послужити своме тешком и узвишеном позиву. При чему, у добро схваћеном интересу народа свога, ваља да сви наставници имају свагда пред очима, да се деца наша васпитавају у духу религиозном, те да се на топлом и својном крилу православне српске цркве своје, вазда разгрева српска школа наша, и да се запајају млађана срца ученика на чистом и светом извору вере, љубави и наде хришћанске.

Тим би се најдостојније одазвали и светој жељи и тежњи светитеља и просветитеља српског светога Саве, који је с крстом у руци благословио једним и једнаким благословом и њиме обрађену и утврђену цркву, и новозасновану прву школу српску.

Тим и таким поступком целивали би најзахвалније благотворну руку највећег и најсветлијег Јерарха српског, руку народнога светитеља и поносна сина Немањина.

Нека се дакле под светлим и моћним скиптром нашег најмилостивијег Краља и земље Господара — грле црква и школа, као два рођена огранка једног и истог стабла, и нека заједнички пораде на користи и напретку цркве, школе, народа, домовине.

И кад сам вас и данас поучио, и изнео вам мисли и осећања своја онако, како ми је Архипастирско српско срце казивало, то вам и поздрављам велике и радосне празнике са најтоплијом и најсрднијом жељом: да се на пламену божићњег кандила и божићње воштанице разгоре и распламти у души и срцу вашем она и онака љубав и оданост према хришћанским, народним и грађанским врлинама, каквима се врлинама дичили и диче отворени листови народне историје наше, са којих листова верно и јасно отсијавају: истинита побожност, челична истрајност, чисто родољубље, узорита дарежљивост, искрено домољубље, гласовито јунаштво виђених и чувених отаца и праотаца наших.

Па у то име, драга и мила духовна паство моја, нека те посети и осијне велика и богата милост Оца небеснога и нека те на толико благослови света и свемоћна десница Божија, да се и твоје потомство с тобом понесе и подичи тако, као што се ти дичиш и поносиш узоритим осећајима, племенитим радом и животом одабраних, прослављених предака твојих. Амин.

У *Темишвару* на Рождество Христово 1900.

Горепоменути смирени Епископ
Никанор с. р.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

О јединству рода људског.*

Међу основним истинама св. православне вере наше — истина јединства рода људског заузима врло важно место, јер се на њој оснивају многе битне како догматичке, тако и моралне истине. Основни догмати: о прворођном греху, кога од Адама наслеђују сви људи, и о искуплењу свега рода људског једном спасо-

* Кратко предавање. — Саставио и на катихетском испиту одржаном 29 и 30. XI. 1900 у Ср. Карловцима — предавао Рад слав М. Грујић.

носном жртвом — Бого-човека — потомка Адамова и уједно Сина Божја — без ове истине не би имали никакова значаја по све човештво. И све оне заиста хумане тежње, које у универзалности својој не деле човека од човека, већ у сваком виде брата, те отуд граде слогу и мир међу народима, раде на просвећењу дивљака, ослобођењу потиштених и др. — плод су баш тог хришћанског религиозног уверења, да сви људи имају једног свима заједничког Оца небеског — Бога, један заједнички корен своме земаљском животу у праоцу Адаму и једног Посредника — Спаситеља у Исусу Христу. А без те основне истине не би могли правилно разумети ни историју човештва, јер само уз уверење, да је цело човештво један организам,[1] као природна последица истиче, да је и историја једна. Све то пак сачињава баш главни интерес нашег духовног и моралног живота, те ћемо стога, у колико нам околности времена и места допуштају, потрудити се, да докажемо фактичност истине јединства рода људског, јер беше а и данас још има умова људских, који у гордости својој, без довољних и здравих основа, у безумљу своме напериште стреле тобоже позитивне науке своје и против ове основне истине хришћанске религије.

При предавању држаћемо се овога реда: пре свега завирићемо у књиге св. Писма, тај најсветији авторитет свакоме, у кога је здрава вера, а ум смирен. Оно ће нам јасним и убедљивим чињеницама испричати, да је све човештво потекло из једног корена и да су сви људи међусобно крвна браћа. За тим ћемо на основу кратког прегледа историје предања у разних народа — о постанку човека и потопу уверити се, да је библијско казивање о томе у прво доба било својина свих народа (који тада сачињаваху једну велику породицу) — али се касније услед помрачења људског ума и унаказило. — По том исто тако у кратком прегледу изнећемо најглавније резултате научних истраживања — најавторитетнијих представника здраве науке, који се не заносе лажним, и ако по облику духовитим хипотезама, већ све што кажу и тврде изводе правилним логичким закључком на основу позитивних чињеница. — Најпосле, доказавши тако на основу Божје речи, историје предања и научним аргументима истинотст јединства рода људског — завршићемо своје предавање кратким закључком.

Већ на првим страницама књиге „Бића“, казује нам реч Божја, да до постања праоца Адама на земљи — **человѣкъ не бѣше дѣлати ю** (II. 5); а кад је Бод Адаму створио Еву и довео је пред њега, да јој је Адам име, **жизнь имѣ та мати всѣхъ живѫщихъ** (III. 20). И Мојсије даље отпочиње родословље бића човечјега са овим првим од Бога створеним паром људи. Касније један старозаветни писац Товит у молитви својој Богу овако говори: **Ты сотворилъ еси Ѧдама и далъ еси емѹ помощницѫ Ѥвѹ... ѿ тѣхъ родисѧ человѣческое сѣмѧ** (Тов. VIII. 6). А новозаветни св. писац еванђелист Лука доводи генеалогију Г. Н. Исуса Христа по човештву до Адама, па за тим назива Исуса „**Божіимъ**“. И најпосле св. апостол Павле у делима апостолским јасно нам сведочи, да **Господь ѿ единыѧ крове сотворилъ есть весь языкъ человѣчь жити по всемѹ лицѹ земномѹ** (Дѣян. XVII. 26).

Ето већ из ово неколико приведених места св. Писма свако јасно увидети може, да је сав род човечји порекло једног пара људи и да су сви људи ма где и ма кад на земљи живели и живе — потомци једнога човека и једне жене — Адама и Еве. А тако јасна и одређена мисао истине те прониче цело св. Писмо. И на тој мисли оснива ап. Павле и другу врло важну хришћанску истину — на име: о ширењу првороднога греха прародитељског од Адама и Еве на сав род људски. — Да је пак св. православна црква Христова свагда веровала и исповедала ту своју основну истину јединства рода људског, јасан нам је доказ већ и то, што је она свагда чувала и чува догмат о ширењу првороднот греха од Адама и

[1] Види о овом: Мартенсенъ — Христіан. Ученіе о нравствености I. 222.

Еве на све човештво, који пак без горње истине не би имао свог општег значаја.

Ово мало што изнесосмо већ је доста да се уверимо, е је истина јединства рода људског основана на св. Писму, те ћемо одмах прећи даље на историју предања у разних народа о постанку рода људског и потопу у колико нам она као доказ наше истине послужити могу.[2]

Тако, по најстаријем предању у старих Египћана постојало је веровање, у многом слично библијском казивању, да је бог Нум (или Хнум) врховни творац свега — начинио првога човека од глине, а богиња Хекит (Сехет) дала му живота. И на једном барељефу,[3] што га нађоше у храму Дендери, сачувана је илустрација тог акта стварања првог човека. На том барељефу с лева седи бог Хнум прекрштених руку и посматра човека, ког је мало час из глине начинио. Човеку томе, који пред њим стоји готов али без живота, долази с десне стране богиња Сехет са символом живота. — По каснијим споменицима први човек изашао је из ока бога Ра—Хармахит т. ј. сунца — и то само његово материјално биће, а дух су првоме човеку дали други врховни димиурци.

По халдејском и вавилонском предању сачуваном у космогонијској епопеји — коју је знаменити асириолог Жорж Смит нашао у Ниневијској библиотеци — човек је постао од крви из главе бога Бела. С намером да створи човека разруби овај бог себи главу, а други богови смешаше крв његову са земљом и начинише човека, те отуд је човек разуман. У целом том казивању асирском, као и у предању Египћана, говори се само о једном првом човеку, а не о више првих људи. — Знаменито је и халдејско предање о потопу, које слично библијском казивању прича, да се од потопа само једна људска породица спасла, којој је глава био неки Ксисутр десети од царева (а Ноје беше 10-ти патријарх).

Финичани су веровали, да је прво био створен први човек Протогон (Адам Кадмон), а потом прва жена Еона (Ева), „која је јела неки плод с дрвета“. Они обоје изашли су из утробе бога Калпиа и супруге му Блау (Хаос) — а њихова деца Генос и Генеа живели су у Финикији. По другом једном фрагменту говори се ту о автохтону — човеку изниклом из земље од кога потичу сви остали људи. Приметити нам је овом приликом, да то веровање о автохтонима беше једно време опће многим народима. Нарочито неко време оно владаше у Грка и Римљана.

Скандинавци у својим Едама причају историју свога првог бесмртног пара Идуме и Брахе, који су неко време живели у раскошном врту Мидгарду (рају), који беше на средини земље. Од тог пара, вели се тамо, постаде цео род људски. Слично је овом и Тибетско предање, по коме је први пар људи био потпуно савршен и невин, — али касније кад су јели плод неког слатког дрвета (шима) осетише глад и изгубише крила.

У Индијанаца, као што стоји у њиховим св. књигама — Ведама — веровало се да је први пар људи постао из прашине дрва. А прича њихова о потопу, казује нам да се од њега спасао само неки Ману, који је касније измолио у Бога жену и с њом изродио велико потомство од ког постаде цео род људски.

Перзијанци по Авести вероваху, да је првога човека Хајмоморетана (то значи „смртан живот“) створио добри бог Ормузд. Њега после три године убије зли бог Ариман, ну прво убије неког вола. Из вола изникоше разне биљке и животиње корисне и нужне човеку, а из из Хајмоморетана такође изникоше неке биљке и човек и жена срасли заједно као два стабла. Ормузд (Ахурамозда) одељује та два стабла и даје им кретање, живот и разум. Тако постаде први човек и прва жена — Мешиа и Мешиана, који су по казивању најстаријих делова Авесте (Перзијанске св. књиге) живели у најбољем крају на земљи и били пот-

[2] За овај део радње послужили су нам дела: Reusch-a, Bibel und Natur; те апологетике Хетингера, Ебрарда и Рождественског, као и А. П. Лопухина — Библейская исторія при свѣтѣ нов. изслѣдов. и открытій, I.

[3] Le bas-relief — скултурни рад на чијој равној површини виде се слике тек по мало.

пуно савршени, али због неверства из њега изгоњени. Од њих је постао сав род људски.

На далеком истоку у старих Кинеза постојало је предање, по коме је стари дух Хоанти пре свега створио човека и начинио два пола. На другом једном месту опет говори се, како је неки Мингоа (свакако бог) узео жуту земљу и од ње начинио човека, а од тог створеног човека потекао је цео род људски. У наше време неки образовани Кинез скупио је сва казивања што их је могао наћи о боговима. Из њих се види, да је, првога човека створило највише биће, да први пар људи беше срастао међусобно и да је место одела имао појас од лишћа. (Наставиће се.)

Беседа.

на нову годину 1901.

„Бѣдите бо вы совершени, якоже Отецъ вашъ небесный совершенъ есть“. (Мат. 5. 48.).

Данашњи је дан важан и знаменит у историји човечанства, јер данас, у име Божје, улазимо не само у нову годину, но уједно и у ново столеће, а наиме двадесето, од како се Спаситељ Света са својом науком на земљи појавио. Па као што је сваки Хришћанин дужан обазрети се на прошлу годину, те се запитати: како је ту годину у погледу својих хришћанских дужности провео, тако и народи, науком Јеванђеоском просвећени, ступајући данас у ново столеће, треба да се обазру на прошло, и даду себи рачуна о томе, како су га провели као људи и као Хришћани, — а ово је нужно због тога, да би се људи у својим дужностима што боље усавршили, и тим задатку своме, који им је од Бога назначен, успешно корачали. — Прошлост је мати будућности, учитељица живота. У прошлости се као у огледалу јасно види, какви су људи са својим врлинама и манама, и какви треба да буду, да би у врлинама напредовали, а од мана и порока својих клонили се.

Прошло XIX. столеће назвали су људи „веком просвете“. Да ли му тај дични назив у истину приличи? Тешко је на то одговорити са „да“ или „не“, нарочито је то тешко у једној по своме простору ограниченој црквеној беседи.

Ако бацимо само један летимичан поглед на прошло столеће, видићемо, да је у њему човечанство знатно напредовало на свима пољима знаности и радиности, у свима струкама науке и уметности, којима се човек заиста дивити мора, и да је постигло такве успехе, о којима човек у прошлим вековима ни слутити није могао. Људи и народи, духом времена руковођени, рекао бих, надметали се један с другим, који ће што више у просвети коракнути и разне умотворе и вештине изнаћи, којима ће се род човечји у животу свом користити моћи.

Па и наш српски народ, који је вековима чамио у сужањству, када се видио у златној слободи, трудио се, колико су му силе и прилике допуштале, да не заостане иза напретка свога времена, те је и он у прошлом веку отварао ниже и више научне заводе, и стварао себи просветна огњишта, из којих се светлост науке у народу на све стране благотворно распростире, а у том је шта више осталој браћи својој у гдекојем погледу и предњачити умео.

И ово је, све скупа узевши, свакојако сјајан успех богоданог разума човечјег и светла страна прошлог века, који се јучерашњим даном завршио.

Но посмотримо, љубазни Хришћани, и другу страну, страну моралну, нравствену, која је такође битна особина природе човечје, и у којој се најлепше огледа слика Божја, по којој је човек саздан и науком Јеванђеоском препорођен. Да ли је човечанство и у том погледу напредовало и узвишеном задатку своме задоста одговорило? — Но ту већ наилазимо на врло тамне слике и немиле појаве, које нам се на први поглед указују, те не видимо оне сагласности између умног и нравственог живота његова, која је неопходно потребна, „*да буде савршен Божји човек и за свако добро дело оправљен*“. (II. Тим. 3. 17.). Напротив, рекао бих, да у колико је човечанство умно напредовало, у толико је више морално заостало. У место богодане вере, без које човеку нема спаса, ни на

небу ни на земљи, видимо како се у свету проповеда и шири охоло безверје; уместо благородства духа, којим човек ваља да се од осталих ствари одликује, налазимо саможиву себичност и груби материјализам, у ком је свет дубоко огрезао, те који је многа зла и невоље нанео како у приватном тако и у јавном животу. И заиста, дух просвећенога човека мора се дубоко потрести, кад погледа, како и у прошлом веку често јачи и силнији слабијег угњетава и прогони и како се осећај правде и милосрђа све више губи у друштву човечјем; кад помисли на оне грозне ратове, који још и данас не престају, у којима је толико невине крви проливено, толико плодних поља опустошено, толико села и градова у прах претворено и толико породица у црно завијено. Када велим на све то и томе подобно помисли, онда се човек и нехотице запитати мора: да ли смо ми заиста живили у веку просвете, ил у веку мрака и дивљаштва?..

Права просвета захтева, да се људи усавршују умно и морално подједнако, да се у свему поштује закон Божји, који налаже, да људи и народи, као деца једног Оца, живе у миру, љубави и међусобном поштовању, да се сваком своје признаје и одаје, и да свима на Божјој земљи добро буде. Оваку је науку свету донео пре 19 векова на земљу Онај, који је о Себи праведно рећи могао: „*Ја сам светлост свету, ко иде за мном, неће ходити по тами*“ (Јов. 8. 12.); Онај, о чијем се рођењу зачуо лик небесних војника: „*Слава Богу на висини и на земљи мир, међу људима добра воља.*“ (Лук. 2. 14.).

О, кад би се људи и народи свим срцем и душом обратили овој науци божанственог Учитеља, коју су данас по грешној природи својој лакоумно занемарили, кад би се и они придружили збору небесних анђела, те настојали, да одају славу Богу добрим делима својим, да теже за благословеним миром, као главним условом напретка у свима струкама благостања човечјег, — како би на земљи све друкчије било него данас! Међу људима би заиста овладала добра воља, и човечанство би се могло радовати своме бићу на земљи.

Да ли ће ново столеће у том правцу кретати се, да ли ће поправити оно, што је у прошлом погрешено, и допунити што је у њему пропуштено, да ли ће донети нове благодети роду човечјем, те да се назове веком мира и љубави, веком правде и слободе, једном речи: *веком човечности?*..

Молимо се Богу, љубазни Хришћани, да тако буде, и надајмо се, да ће у том духу порадити сви позвани чиниоци: и црква и школа, и друштво и држава, као и сви прави пријатељи човечјег напретка и благостања, а „*Господ ће дати крепости људима својим и благословиће људе своје миром*“ (Псал. 28. 11.), те ће у скупу народа и за наш напаћени народ бољи дани наступити у новом столећу, које вам свима срдачно поздрављам. Амин.

Говорио у Земуну.

Ј. Вукадиновић
протопрезвитер.

Вићентије Ракић, као проповедник.

Написао **Сава Петковић**, сврш. богослов.

(Наставак)

Осим њега има још један буквар, који је, по Руварцу,[14] штампан или 1764. или нешто пре, а прештампан 1767. г.“ Натпис му је: „Первое ученїе хатѧщымъ оучитисѧ книгъ писмены славенскими, называемое Бꙋкварь“, а написао га је ваљада Захарије Орфелин.[15] Карактеристично је, што се у предговору његову спомињу два букваря: „Московскій меншій од 1759.“ и „Кіевскій болшій од 1785. г.“ То је доказ, да је било још и других старијих букварева. Но најстарији буквар у нас јесте т. зв. Граматик. Њега је написао један од пратилаца Арсенијевих Кипријан Рачанин 1717. г.,[16] а израђен је по синтетичком методу.[17]

Материјал свих ових букварева, које смо у свези с првим споменули, махом је богословске садржине. У њима се налазе

[14] Годишњица XIII. стр. 276.—278.

15 Schaff. Gesch. d. serb. Lit. S. 363; Гласник XXXIV. стр. 6; „Писма Пл. Атанац. о срп. правопису“ (Беч 1845. г.) стр. 54.

16 Гласник XXXVI. стр. 53—60.; Ист. срп. књиж. стр. 182.

17 Налази се у књижници срп. ученог друштва у Београду и то у рукопису.

већином молитве, неке изреке из Св. Писма и из других црквених књига, и неки стихови. Само у Орфелинову буквару има још неких ствари из земљописа, историје и т. д

Дакле, као што казасмо и доказасмо, букваревe оне није донео Суворов. него секретар митрополита Мојсија *Вл. Малаеско.* Суворов је, за владе Петра Великог, дошао у Србију, одакле је између 1726. год. и 1728. год. морао прећи у Карловце. Ту је постао учитељем у карловачкој „малој школи“, која је постојала још пре 1712. год. и у којој је исте године био учитељем Василије Мошковит (из Москве).[18]

У то доба беху Карловци културни и просветни центар српскога народа. Из њих су се ширили благодатни зраци просвете и науке у све слојеве народа српског, а подгреваху их свесне поглавице црквено-народне. Тако је митрополит Вићентије Јовановић позвао и довео из Кијева (1732/33.) учитеље Манојла Козачинског и Јована Минацког, који основаше у Карловцима „велику школу“, где се предавало на латинском језику. С њима је дошао тада и Василије Крижановски, потоњи проповедник код бачкога епископа Висариона Павловића. И у Н. Саду основана је у то доба такова школа, којој је исти Василије био оснивач и учитељ и где су се спремали кандидати за свећенички позив. То је т. зв. „Духовна колегија“. Она је живовала од 1740—1750. а свакако и дуже, јер је око 1765. г. учитељевао у њој и чувени историк Јов. Рајић.[19]

Осим школа у Карловцима и у Н. Саду, основаше се тада још и школе у Осеку и Даљу. У Србији је међутим било још 1733. три школе и то у Београду, Гроцкој и Пожаревцу.[20]

По смрти Вићентија Јовановића (1737.), наступа опет застој у просветноме животу српскога народа. Карловачка школа престаде и тек је обнови врли митроп. Павао Ненадовић, ступивши 14. јунија 1749. на патријарашки престо. Он је основао и школски фонд за издржавање школе под именом: „Каса покрово - богородичныхъ школъ Архі-Епископіе и Митрополіе карловачке“, који се данас назива „клирикалним фондом.[21] Осим ове, постојале су тада још и мале псалтирске, часословске и букварске школе. Наставни план латинске, словенске и осталих малих школа штампао је проф. Ђ. Магарашевић у „Програму гимназије карловачке“ за г. 1896.—97. на стр. 6—12.

Наследници митрополита Ненадовића слабо су се бринули за просветни напредак свога народа, те ни не урадише ништа на школском пољу. Народ је до душе више пута подизао свој глас у корист школства и подносио молбе, да се заведу и виши школски заводи. Тако на карловачкоме црквено-народном сабору 1774. г. подастреше нар. посланици највишем месту своја гравамина и молише, да се „место осам клирикалних школа оснује једна честита гимназија, која би поред алумната спремила ваљано образоване свештенике.“ Али се жеље те не испунише, јер је Регуламентом од 1777. обустављено оснивање таког вишег просветног завода.[22] Влада то није могла из „важних узрока“ допустити, или ако је и допустила, то само тако, да се такова школа оснује или у Н. Саду, или у Темишвару. Митрополит нак са клиром, па и сам темишварски сабор (1790.), желели су и одлучно захтевали, да се подигне у Карловцима. Свеопћа та жеља била је најзад испуњена ступањем Стефана Стратимировића на митр. престо.

Митр Стратимировић беше човек велика духа и добра срца, које је увек топло куцало само за добро, срећу и напредак милога му народа. Он је био велики поштовалац књижевности и десна рука савремених књижевника српских, које потпомагаше материјално и морално. То се види из једног писма Григорија Трлајића од 7. маја 1806. из Петрограда, у којем се захваљује митрополиту, што се пријатељски односи чак и према његовој (Гри-

18 Ист. срп. књиж. стр. 180.

19 Ibid стр. 180.

20 Пом. Годишњица XIII.

21 Програм срп. вел. гим. карлов. (1896—97. г.) стр. 4.; Први извештај сомборске препарандије 1862/3.; Школски лист 1881. г. а потање о томе фонду види у „Позиви и одз стр. IX. и X.

22 Сп. „Програм“ стр. 13. и 14.

горијевој) матери. Сам се бавио књижевношћу. Тако Трлајић спомиње његов „Опытъ“, који је митрополит послао на рецензију начеонику министарства просвете Иванану Ивановићу Мартинову. Стајао је у преписци с Тургењевом. Сам је радо расправљао и решавао научна питања о језику и др.[23]

Па при свем томе, он је умео бити и противником просвете. Тако је он био крив, што несу ступили у живот добротворни закључци карловачког сабора, који су се односили на просвету. Преким оком гледао је на Вука и његов научни рад[24] А кад неки родољуби и књижевници српски (међу њима и Антоније Арнот, уредник „Срп. новине или магазина за худ. књиж. и моду“) хтедоше г. 1833. да оснују „Српско књижевно друштво,“ те се обратили са молбом на цара Фрању I., Стратимировић је био — као што видимо из Арнотава „Магазина“ — онај, који је изрекао своје мишљење против оснивања тога друштва,[25]

Али то је и сувише мала пега а да би могла окаљати чистоћу његове родољубиве душе; то је и сувише незнатна кривица, а да би могла бацити у засенак огромне заслуге његове за цркву и школу српску. Велики његов дух умео је схватити огромну важност, могао је осетити преку потребу једног вишег просветног завода, па је и прегнуо свим силама око тога. И срећа га послужи те мисао своју и оствари, задобивши за њу родољубивога грађанина карловачког Дим. Анаст. Сабова, који поклони у ту сврху 20.000 фор.[26] Тако Срби коначно дођоше до своје гимназије. Заслуга у томе припада у првоме реду митроп. Стратимировићу, који, осим тога, основа 1794. *богословију*, а исте године и *благодејаније*. (Наставиће се.)

23 Упор. Јавор 1892. г. бр. 25.

24 У писму његову Мушицкоме читамо: „Терај Вука из манастира, или ћу ја и тебе и Вука!“

25 Упор. члан. „Срп. митроп. као противник срп. просвете“ у Јавору 1892. г. бр. 26.

26 Види о томе опширно кн. Ст. Лазића — „Кратак преглед историје срп. прав. вел. гимназије карл“. (1891.)

Превишње ријешење.*

од 2. јануара 1900.,

о утемељењу нове источно-православне митрополије бањалучко-бихаћке са митрополитанском столицом у Бањалуци.

Ми Франц Јосиф I.

по божијој милости цар аустријски, краљ угарски и чешки, Далмације, Хрватске, Славоније, Галиције, Лодомирије и Илирије и т. д., и т. д. објављујемо и дајемо на знање:

Источно православни архиепископ сарајевски и митрополит дабро-босански увидео је тешкоћу, са којом је скопчана црквена управа његове дијецезе због ванредно великог простора исте и покренуо је ушљед тога питање о подизању једне нове епархије у Бањалуци.

Пошто дабро-босанска епархија има доиста већи објем, него обадвије друге босанско-херцеговачке епархије заједно и пошто она обухваћа 481.000 душа у 233 парохије, од којих су оне што леже у окружју бањалучком и бихаћком, удаљене више дана хода од Сарајева и расијане на великом простору, то нема сумње, да велики објем овог дијецезалног подручја, а нарочито даљина горе именованих предјела од сједишта митрополита надзор црквеног реда у истима веома отежчава, а исто тако да би одговарало духовном и материјалном интересу српско-православног становништва именованих окружја, да имају свога митрополита у Бањалуци.

Митрополит сарајевски изнио је ову ствар пред екуменског патријарха цариградског као своју претпостављену црквену поглавицу, те кад је овај потоњи са приволом светог синода цариградског у намјери, да се одстране постојеће незгоде и успостави побољшање означеног стања, удовољавајућ предлогу митрополита сарајевског раздјељење досад постојеће дијецезе дабро-босанске у двије митрополије и према томе подизање једне од пред споменуте дијецезе независне нове митрополије бањалучко-бихаћке са митрополитским сједиштем у вароши Бањалуци као потребно обнашао и усвојио, то се је именовани митрополит обратио на Нашу владу у Босни, да иста исходи Нашу ц. и кр. санкцију за подизање ове нове епархије.

Уважавајући наведене околности и одношаје и у Нашем старању за напредак источно православне цркве и српско-православног становни-

* Доносимо га по званичном саопштењу у „Сарајевском Листу“. Ур.

штва у Босни, нашли Смо се побуђени дозволити подизање источно-православне епархије и митрополије за окружје бањалучко и бихаћко са сједиштем у Бањалуци и дотирање исте из земаљских средстава, те наредити, да се нова митрополија бањалучко бихаћка образује из сада постојећих протопрезвитерата бањалучког, котор варошког, дервентског, прњаворског, босанско-градишког, тешањског, босанско-костајничког, бихаћког, приједорског, кључког, крупског. босанско-петровачког и старо мајданског (Санскимост) са 134 парохије, које истима припадају.

Како смо подизањем ове нове епископије српско-православном народу окружја бањалучког и бихаћког Нашу благонаклоност показали, те ју истоме и будуће хоћемо да показујемо, надамо се Ми, да ће нова епископија на славу Бога, на величање цркве, на спас душа и на оплемењење разума и срца пуна благослова постојати и према свијетлом узору епископалних цркава старог доба рађати племените плодове светог јеванђеља.

За потврду смо Ми ову Нашу царску и краљевску повељу о подизању својеручно потписали и дали спровидјети са Нашим државним печатом.

Дано у Нашем главном и престолном граду Бечу 2. (14.) дана мјесеца јануара у хиљаду деветстотинитој години.

Франц Јосиф с. р.

СЕТИМО СЕ ШКОЛСКОГ „ФОНДА СВ. САВЕ“

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**На дан Св. Богојављења**) На сами празник Св. Богојављења, после архијерејске литургије, осветио је воду Његова Светост патријарх српски *Георгије*, дочим је у очи празника Св. Богојављења, на Крстов Дан, обавио је чин великога водоосвећења у св. саборној цркви Карловачкој архимандрит Крушедолски, г. *Анатолије Јанковић*.

(**Дар Његове Светости**) Његова Светост преузвишени господин патријарх *Георгије Бранковић* благоизволео је Женској Задрузи Српкиња у Карловци доставити 400 К., да се тим новцем плати годишња станарина за Српско Дечије Забавиште у Карловцима.

(**Његова Светост**) преузвишени господин патријарх *Георгије* благоизволео је на дан Св. Јована лично честитати крсно име високопреосвећеном госп. епископу Бачком *Митрофану*.

(**Епархијска Конзисторија Пакрачка**) у сједници својој од 19. децембра 1900. год. именовала је свршеног богослова *Пантелејмона Бикицког*, са 2. (15.) јануара 1901. г. за сист. капелана у Пакрацу; потврдила је свршеног богослова, *Милана Димића*, за личног капелана протопрезвитеру и пароху Кирилу Туралу у Новој Градишци са 1. фебруара 1901. г.; разријешила је на молбу архидијецезалне конзисторије о. Герасима Ђукића са 1. фебруара 1901. од службе протопрезвитерског капелана у Воћину и упутила га у његов постриг, у манастир Крушедол, а на његово мјесто именовала је о. Емилијана Бабића, досадањег личног капелана у Новој Градишци.

У Србији

(**Монашки дом у Београду**) По решењу главнога одбора монашког удружења основаће се у Београду монашки дом са капелом и болницом. Овај дом биће метох свију манастира у Србији и у њему ће сви калуђери при доласку у Београд одседати и лечити се у случају потребе.

(**Београд**) По најновијем попису душа, у Београду има 34.746 мушких и 29.394 женских, а 5000 домова, у којима то становиште живе. За време пописа било је у Београду 1498 странаца, а одсуствовало је 2128 Београђана.

(**Народна Библиотека**) Народна скупштина усвојила је закон о Народној Библиотеци према изменама просветног одбора. Закон почиње важити од 1. јануара 1902. год.

(**Прослава Св. Саве у Богословији**). Као сваке тако и ове године прослава Св. Саве извршиће се у старој богословији у очи Св. Саве на дан 13. о. м. Прослава почиње тачно у 10 часова пре подне са овим програмом: „**Царю небесный**“ певају богослови; 2. Освећење водице и резање колача; 3. Величаније Св. Сави, пева богословски хор; 4. „Св. Сава, као проповедник срп. прав. цркве“, говори Добросав М. Ковачевић, проф. 5. Химна Св. Сави, пева богословски хор. 6. Декламација. 7. „У

бој“ од М. Топаловића, пева богосл. хор. 9. Раздавање извештаја о стању фонда сиромашних богослова. 10. Послуживање гостију.

(**Велика Школа**). На Великој Школи, у правноме факултету, упражњена је катедра за кривични судски поступак. Ради попуњења ове катедре расписан је поново стечај, пошто се због краткога рока, који је био осветљен ранијим стечајем, пријавио само један кандидат, те се правни факултет није ни упуштао у избор. Они, који желе компетовати за ову катедру, треба да се са својим сведоџбама пријаве министарству просвете најдаље до краја месеца фебруара о. г.

Разне белешке.

(**Назарени одбијени**). Кр. угарски министар просвете издао је одлуку гледе верског васпитања деце назарена, која стоји на истом становишту, као и овопредметна наредба кр. земаљске владе у Загребу. — Ујмански назарени обратили су се на министра с молбом, да њихова деца не морају ићи у српску православну цркву. Министар је отписом својим издао поводом тим одлуку, да се захтеву Ујманских назарена не може задовољити, пошто се деца морају одгајати у оној вери, у којој су се родила, чак и онда, ако родитељи припадају којој законом непризнатој секти, те су из цркве своје иступили. По одлуци министровој, такове родитеље треба свима законитим средствима присилити, да пуштају децу законом на прописану веронауку и у цркву.

(**Погреб отарих књига у Јерусалиму.**) Занимљив је обичај Јевреја, по коме се све старе религијозне књиге и рукописи, после дуже употребе, погребавају у извесно место. Место то било је пре 40—50 година у долини Јосафатовој, на којој ће се — по веровању Јевреја основаном на речима пророка Јоиља — отпочети васкресење мртвих у дан страшнога Суда. Али пошто је то место, због краће рукописа, постало непоузданим, пренеше га у т. зв. Генизу (од арапске речи *геназе* = погреб, гроб). Када се то место препуни књигама, онда их преносе у већу синагогу шпањолских Јевреја; а када и она буде пуна — наступа велики свечани погреб свих тих књига, који се назива празником Генизе. У пређашње време, када је у Јерусалиму било мало Јевреја, погреб се тај држао сваке седме године. У новије пак доба, када је број Јевреја порастао на 50.000, Гениза се држи скоро сваке године.

Обред тога погреба описује „Страникъ“ овако „Када се накупи известан број књига, одређује се још из раније дан Генизе, који празнују сви Јевреји. Рано за јутра скупљају се у тај дан Јевреји по својим многобројним синагогама. Сви су на ногама и у неком свечаном узбуђењу. У групама иду у своје синагоге. Тада се поређају поред врата сијонских, где је заказана зборна тачка. Око десет часова у јутру сакупљају се сви равини и старци у главну синагогу. Сваки равин граби по неколико књига и гледа, ако је могуће да дохвати једну од пет књига Мојсијевих, које се налазе у особитим глињеним сасудима, па да је понесе у овој процесији. Најдрагоценију књигу носе под особитим скупоценим свиленим балдахином. За равинима иде цео остали народ са многобројним торбицама, корпама и свежњима свећених књига. Пред тим свечаним походом, ко ји се креће по јерусалимским улицама, иде одељење турске војске и свирачки збор. На отвореном месту, пред сијонским вратима, настаје почивка. Гомила громовито кличе; наступа нешто налик па старозавстне празнике. Разлеже се појање свечаних песама и псалама. Играју се религијозне игре. Поново се разлежу умилни звуци Давидових псалама, који су се овде разлегали још пре тисућу година. Уз појање носе се и књиге у тиху Бенгиномску долину и у Кедрону.

Кроз по сахата креће се гомила, на челу са равинима, у долину покрај Маслинове Горе, да сахрани драге књиге.“ С. Пет.

(**Из научног света.**) *Како да се ојача човечја енергија.* Под тим насловом изишао је у једној од последних књига „Century“ интересантан чланак нашег *Николе Тесле*, тог великог супарника Едисонова на научној обради електрицигета и његове практичке примене. Тесла полази са становишта, да човештво у течају векова представља извесну згуснуту масу, коју гура напред нека сила. По томе опћи закони механике могу се и на њега применути; а задаћа човештва дакле мора се свести као и у механици на појачавање енергије. За повећавање човечје масе има два средства: 1) деловати на силе или услове, који изазивају повећавање њено и 2) слабљење сила или услова, који воде умањивању те масе. Ну човечја маса повећаваће се само тада, ако људи буду обраћали довољно пажње хигијени, хранењу умерености у навикама и у опће правилном владању (régime) уз чистоту брака и ваљано васпитање деце. Врло је важно уз то пазити и у каковом је одношају маса, која се добија према већ постојећој маси. Треба се борити против непродуктивног трајења силе. Просто развијање мускула, које се практикује у школама и атлетским

друштвима Тесла осуђује као непродуктивно трађење енергије. Све што је противно правилима хигијене и моралности води умањивању човечје масе. Алкохолна пића, вино, чај, кафа, дуван мора заменути чиста вода. Ну пошто и вода има у себи милијарде клицâ непријатељâ човештву по друштво мора примити за обвезну стерилизацију пијаће воде. Помоћу електрицитета ми смо данас у стању јефтино и у великој количини добивати озон — тај идеални дезинфикатор. Али најважнија скоро тачка у том питању јесте — здрава храна у изобиљу. Месну храну Тесла у споменутом свом чланку — потпуно осуђује и одбацује. Ако пак биљна храна има заузети једино место при храњењу човека, то онда опет поред питања о обиљу и јефтиноћи хране — појављује се питање о продуктивности земљишта. Најбољи поправљач земље је азот, те према томе добивање азота у великим количинама и по јефтину цену јесте кључ за коначно решење питања о храњењу. Но баш решење тога питања задаје грдног посла због необичне инертости азота, који се неда комбиновати чак ни са оксигеном. Али ту сад долази у помоћ електрицитет. Даље Тесла излаже суштину свога новог изума, који управо и чини прави интерес његова чланка. Њему је на име пошло за руком, да помоћу силне електричне струје сједини азот са оксигеном. После тога успеха Тесла сматра питање о добивању азота у великој количини и по јефтину цену — решеним, а азот, као што је познато, јесте најбољи поправљач земље, који силно увећава продуктивност њену. На тај начин ето енергичним радом вредног и умног Србина Николе Тесле — добиће човештво јефтину, здраву храну и уз то у великом изобиљу. Рад. Гр.

(**Криза у англиканској цркви.**) Започета недавно у Енглеској борба између ритуалиста и њихових противника довела је најпосле до потпуног раскида непријатељских партија, те је криза у англиканској цркви постигла своју кулминациону тачку. Томе је највише повода дало недавно постављање архиепископâ кентерберијског и јоршког. Када је изашла забрана, вели један енглески лист „Church Family Newspoper“, — против употребљавања при процесијама тамјана и свећа, тада су већ сви држали, да ће ритуалисте уступити подчинити се црквеним властима, те да ће криза само по себи престати. Ну кад оно недавно изађе нова забрана, да се не смеју чувати освећени евхаристички елементи — појавише се сасвим противни и неочекивани догађаји. „Englich Church Union“ — официални савез енглеских ритуалиста не хтеде се никако покорити тој забрани. И ето стога распаде се англиканска црква на две више не сједињиве партије — на архиепископе са већим бројем њихових привржeника епископâ и на „Englich Church Union“ са лордом Халифаксом на челу. Архиепископи не могу уступити, а ритуалисте неће да врше њихове прописе. Они не признају државних разлога епископског авторитета и обвезности молитвеника (Prayer Book). Но они неће да схвате, да држава, која даје средства за издржавање цркава има право захтевати, да се испуњавају њене уредбе међу којима су у Енглеској и покорност епископима и обвезност молитвеника. Као јелини излазак из овог замршеног положаја може бити само решење овог питања у парламенту. Гр.

(**Најбоље средство за успешно вршење мисионарске дужности парохијског свештеника.**) Непобитна је истина, да је најбољи начин да се народ сачува од разних религиозно-моралних заблуда — савесно и свесрдно вршење једне од најглавнијих свештеничких дужности: религијозно-моралног просвећења народа путем проповеди и поуке. Оваково мишљење недавно је изнео у примерном облику на основу рођеног искуства један руски свештеник у Курској епархији, Епархијски свештеник понудио беше том брату свештенику дужност епарх. мисионара против сектаната. Овај услед слабога здравља одбије понуду, али у свом званичном отказу епископу скромно је исказао своје лично убеђење, да у епархији не ће требати нарочитих мисионара против сектаната, ако сви пастири почну свесрдно проповедати реч Божју стаду своме. Тај свештеник за четири године своје пастирске службе јасно се на делу уверио о врло важном значају проповеди, особито ако се говори напамет и популарно, те оживљава примерима из живота светитељâ и моралним применама. Ако се тако ради она, постаје слушаоцима „слађом од меда“, привлачи их неодољивом силом у храм, а уз то изазива још у њима поштовање, благодарност и љубав к пастиру — проповеднику. Овај брат свештеник проповедао је стаду своме реч Божју три пут сваког недељног и празничног дана. — На вечерњи — износио је у јасном и живом облику живот светитеља, кога светкује црква тога или следећег дана; на јутрењи — излагао је катихетичку поуку или историју празника; а на литургији — тумачио је прочитано еванђеље или апостол уз кратку моралну поуку. Уз то се старао, да поред тачног, јасног и одмереног богослужења и појци складно и правилно пеје. И народу је брзо црква омилила, све је више у цр-

кву долазио, па чак и из околних места и до скора пређашња увек празна црква постаде мала да смести у себе све побожне слушаоце. Тако ето сви савесни свештеници могу помоћу усрдне проповеди и катихизовања омилити цркву стаду своме и сачувати га од погубне секташке заразе. — Преосвећени владика прочитавши отказ свештеников и изјаву његова убеђења исказао му је на последњем своје признање у својој резолуцији у којој се још вели, да „заиста народ неће поћи никаковим „лжеучитељима“, ако сваки свештеник буде вршио своје дужности *тако савесно* задовољавајући *на тај начин* жеђ народа за слушањем речи Божје“ (Курск. епарх. вѣд. 1900). Диван пример и нама, браћо — следимо му. И нас сличне ране тиште — лечимо их свесрдно! Рад. Гр.

(**Руско позориште за народ.**) У Петрограду су ономадне свечано отворили ново позориште за народ. На овој свечаности били су и многи чланови царскога дома. Здање је врло лепо, има места за 1.200 гледалаца и гостионицу за 1.500 лица. Све је учињено што је потребно у санитарном погледу и против опасности од пожара. Цар Никола одобрио је, да се по његовом имену назове овај театер, који је подигнут у Александровском парку. На банкету је говорио глумац Сазонов свечану беседу о важности позоришта за народ и просветни развитак. То је, рече, дар Русије двадесетом столећу. После ослобођења народа од невољништва настало је време, да се води рачуна о душевним потребама народним. Тек пре девет година остварена је мисао, да се отварају кавane за народ, где се даје и чај, како би се народ разонодио и спасао од пијанства. Од то доба много је учињено, а дело је крунисано овим позориштем за народ. У два сата отворили су здање за раднике и њихове породице и давата је у позоришту прва представа.

(**Највеће морске дубине.**) Тек ако има 30 година како су се зналачком тачношћу почеле мерити дубине мора. Године 1895. пронађена је највећа дубина морска у Тихом Окејану, и она мери 8961 метар. Северни део истог Океана мери 8513 мет. У осталим морима научењаци су констатовали ове морске дубине: Источно море 325, Северно 687, Мехикански залив 3875, Средоземно море 4400, Северно Поларно море 4846, Индиски Океан 5852, Карибско море 6270, Јужни Атлански Океан 7370, а северни 8341 мет. Јадранско је море према другима плитко: на југу мери 1000 мет. дубине, а између Бриндизе и Котора највећа му је дубина 1590 мет.; према северу све је плиће — мери од 200 до 50 мет. дубине.

Књижевне вести.

Споменак Минулог Доба из живота неколицине свештеника у Ср. Карловцима. Побележио и написао *Василије Константиновић* парох код горње цркве. У Ср. Карловцима. Српска Манастирска Штампарија. 1900.

Књижевни огласи.

Зборник, Типик и Речник, штампа се у велико и биће до крстопоклоне недеље доштампан а до Цвети и увезан, те ће се велике недеље почети разашиљати по реду којим су наруџбенице амо приспеле.

Због огромних трошкова око овога подузећа мораће се књизи и цена повисити неувезаној са 1 круном; а увезаној са $1^1/_2$ круне; но за претплатнике остаје првобитно објављена цена брошираној 5 К. тврдо увечаној 6 К (1 круна = 1 дин и 5 пара).

Књига је ова препоручена од свих области православне српске цркве као у Митрополији Карловачкој, тако и у Далмацији, Босни и Херцеговини, Србији, Црној Гори и Турској.

Да дамо прилике пријатељима црквене књижевности да ову књигу јефтиније набаве, *продужујемо рок претплате до крстопоклоне недеље о. г.* После тога рока моћи ће се књига само по повишеној цени добити. Скупљачи добивају и на даље једанаесту књигу бесплатно или новац за њу.

П. Н. г. г., која су се пријавила, евентуално и новац послала, молимо да узму овај оглас на знање, а п. н. г.г. који се још пријавити желе, нека сва писма, наруџбенице и новце шиљу на првоименованога.

У Ср. Карловцима на дан Св. Саве 1901.

Протојерej **Јован Живковић**
професор у богословији.
Јован Живановић
професор у гимназији.

Српска Књижевна Задруга у Београду издала је својим повереницима ово упутство:

Поводом питања многих повереника: колико кола Задругиних књига добивају новоуписани чланови добротвори, част нам је известити Вас, према ранијој одкуци Задругине управе, нови чланови добротвори од ранијих кола бесплатно добивају само три, а остала кола треба да плате, по шест динара (круна) од свакога кола. Сва пак редовна издања Српске Књижевне Задруге која изиђу после њихова уписа добивају такође бесплатно.

Сем тога обраћамо Вам пажњу и на ово:

1.) Улог добротворски од 150 динара (круна) може се уплатити или у једанпут или у три отплате.

2. Чланови оснивачи, који плаћају десет динара (круна) годишње, стичу сва права чланова добротвора после двадесет година напрекидног уплаћивања оснивачког улога.

3.) Оснивачима који желе од једном доплатити па да постану добротвори, урачунавају се највише 3 оснивачка улога (30 дин. или круна), те доплачују најмање 120 динара (круна).

4.) Према члану 8. Задругиних правила школе, цркве, општине и сличне установе могу бити само чланови оснивачи или добротвори.

5.) При слању претплате за „Забавник“ треба тачно означити годину, за коју се претплата шаље.

Српска Књижевна Задруга

Тајник: **Љуб. Јовановић** Председник: **П. П. Ђорђевић**

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

К. 2666/414 ex 1900.

СТЕЧАЈ. 182 2—8

На упражњено место пароха у Бајши са којом је скопчана плата VI. разреда, овим се расписује стечај компетенти имају, своје добро инструиране молбенице путем претпостављених им области до 12 јануара по старом 1901 конзисторији овој поднети.

Из седнице епархијске конзисторије бачке држане у Новом Саду 22 децембра 1900 године.

Председништво.

Ad цо. бр 221 из 1900. 2—2 2

СТЕЧАЈ.

На упражњено место фунд. управитеља добр. закладе Јована и Терезије Остојића овим се стечај расписује са годишњом платом од 1000 К и у име паушала 100 К.

Дужности су управитеља да у смислу осн. писма закладну земљу уз одобрење црквене општине под закуп издаје, новац од закупнине најдуже за 48 сати у штедионицу уложи; поднаша општини списак сиротиње ради получења одеће, обуће и милостиње; са знањем општине расписује стечај на упражњена стипендијска места и о приспелим молбеницама општини свој извештај са предлогом за кандидацију подноси; води надзор над стипендијским питомцима, извешћује општину о њиховом владању и успевању у наукама; о црквенозавештајном добру и у опште о стању и напредовању целе закладе, а крајем сваке године склапа закључне рачуне по пропису и подноси са предрачуном општини на преглед; извршује све наредбе црквене општине односно виших власти, што се односе на закладу.

Молиоци треба да искажу толико интелигенције да свима горњим захтевима могу потпуно одговорити и да осим српског језика владају потпуно са мађарским и немачким језиком у речи и писму. Изабрани дужан је у име јамчевине 2000 К. положити било у готовом новцу а било у вредносним папирима.

Изабрани управитељ имаће још да води и црквено-општинске рачуне и за то ће добијати од општине годишње 600 К. Дужности ће му се нарочитим пословником подробно определити.

Молбенице ваља поднети потписаној црквеној општини до 1 (14) Фебр. 1901.

Из седнице срп. правосл. црквеног Одбора држане у Суботици 30 дец. 1900.

Др. Вл. Манојловић с. р.
п. председник.

Богдан Свирчевић с. р.
перовођа.

Ad. цо. бр 222. ex 1900. 2—3 3

СТЕЧАЈ.

На упражњено једно стипендијско место у добр. грађанској закладе блажп. Јована Остојића и супруге му Терезије Зозук овим се распусује стечај са роком до 1 (14) Фабруара 1901 год.

Стипендија износи за ученике средњих школа, док су у месту својих родитеља или старатеља 200. круна, а ако су на страни 500 круна, а за слушаоце академије или свеучилишта 800 круна годишње.

У смислу основног писма права на ову стипендију имају: 1. суботички сродници за завештачима; 2. сродници ван Суботице; 3. суботички синови и 4. Срби православне вере ма из ког краја Аустро-Угарске монархије.

Молиоци имају засведочити: крштеним писмом, да су Срби православне вере; шк. сведочанством, какве су науке свршили; лечничким сведочанством, да су потпуно здрави и телом развијени; сведочанством политичке власти, материјално стање својих родитеља, а сродници још имају прикључити и правовађано сведочанство о своме сродству са завештачима.

Молбенице нека се до горе означеног рока на потписану општину пошаљу.

Из седнице срп. правосл. црквеног одбора, држане у Суботици 30 децембра 1900.

Др. Вл. Манојловић с. р.
п. председник.

Богдан Свирчевић с. р.
перовођа.

Ad. бр К 1143/773 ex 1900. 6 2—3

СТЕЧАЈ

На упражњену парохију V. разреда у Манђелосу расписује се стечај с тим, да компетенти имају своје прописано инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до 31 јануара 1901. (по стар. кал.) поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 28. децембра 1900. (10. јануара 1901.).

Георгије с. р.
Патријарх.

СТЕЧАЈ. 2—2 4

На учитељеку штацију у Кишфалуби овим се отвара стечај.

Плата је учитељу у готовом: 608 круна за редовну и 72 круне за повторну школу; 40 К. у име перовођства; 3 ланца ораће земље — на коју учитељ порезу плаћа — 80 фил. од великог а 40 фил. од малог укопа; 80 фил. од парастоса; 80 фил. од венчанице; 13·64m³ тврдих дрва за огрев; слободан стан из две собе, кујне, коморе, штале, шупе и подрума.

Дужности учитеља прописује шк. уредба.

Они, који ово местс добити желе, нека поднесу своје молбе потписаном.

Рок стечају 28 Јануар 1901 год.

Из седнице М. Шк. Одбора у Кишфалуби (Kisfalub. Baranja) 9-ог Дец. 1900 год.

Роман Косић
председник Шк. Одбора.

СТЕЧАЈ. 5 2—3

По наредби сл. Епарх. Шк. Одбора будимског од 30. новем. 1900 бр. 223/163 овим се расписује стечај на упражњено учитељско место на сл. вероисповедној основној школи у Бану.

Дужности учитеља су прописане школском уредбом од 1872. год. Осим тога дужан је у цркви појати и децу у црквеном појању обучавати и нуз пароха при сваким функцијама суделовати, и за ово уживаће следећу плату: 600 круна у готовом новцу, 3 ланца ораће земље на које порез учитељ а еквивалент општина плаћа, слободан стан по пропису, за пофторну школу 34 круне, за перовођство 40 круна. По закону прописани петогодишњи доплатак 100 К. при погребу ће позван буде 80 фил. од вјенчања 80 фил. од парастоса 80 фил. даље, из политичне касе у готовом новцу у име пофторне школе и накнада дрва 102 К. 80 фил. и 4 фата тврдих дрва.

На оно место могу само они компетовати који су и у мађарском језику оспособљени. Молбенице се имају са сведоџбама на доле потписано председништво слати.

Рок стечаја траје до 11-ог 1901. фебр. год. по старом календару када ће се избор обавити.

Из сједнице Школског Одбора држане у Барања Бану 1900 децембра 26-ог.

Милан Винковић
привр. перовођа

Јаков Гаврић
председник Шк. Одбора.

ДРУГИ ОГЛАСИ

АНДРИЈА БАЛАШИЋ
КРОЈАЧ
СВЕШТЕНИЧКОГА, ЦИВИЛНОГА И ВОЈНИЧКОГА ОДЕЛА
НОВИ САД, — ЋУРЧИНСКА УЛИЦА, БРОЈ 29. — НОВИ САД.
ВЕЛИКА РАДИОНИЦА, ОД ПОТПУНО САВРШЕНОГА СТРУЧЊАКА.

Нуз моју досадању радњу, примио сам од госпође **Васиљевске, свештеничкога одела** радионицу, и исту сам спојио са мојом радњом.

Јамчим свакоме од гг. свештеника да је моја израда ванредна. Нисам досада жалио велика труда да себе потпуно усавршим у *крају и изради* **свештеничкога одела**, — исто сам тако и материјалне жртве поднео, само да горе наведено постигнем.

Стојим у свези и повлачим робу **ИЗ ПРВИХ ТВОРНИЦА (ФАБРИКА)** и то: ванредна **Доублина** (немачка роба), **Адрије, Гамгарна, Листера** чиста и пикетирана, **Палмастона, Тоскина, Первијена.**

СВУ РОБУ ПОВЛАЧИМ ЗА ГОТОВ НОВАЦ, и у стању сам са **ванредном добром робом и јефтиним ценама** пречасну г.г. свештенике послужити.

Молим за поштоване посете и наруџбине, а стојим пречасној г.г. свештеницима на услузи и свако писмено обавешћење дати.

Са особитим поштовањем
АНДРИЈА БАЛАШИЋ свештеничког одела кројач.

134 10—12

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Фрање Деака трг бр. 2.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, а за **солидну израду** као и за **умерене цене** јамчим. Примера ради наводим овде **поједине** артиклове и цене им; као:

ОДЕЖДЕ светле од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог свиленог дамаста и голдрајха од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде црне од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАКА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. а са чистим златом извезено на најфајнијој кадифи од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор. 12, 15. 18, 28 до 30 фор. и т. д — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ КАНДИЛА** од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор. све масном бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити преч. г. свештеницима **шешира, камилавки, ћелепуша** и **појасева**. — На захтевање п. н. муштерија шаљем бесплатно и **франко нацрте, мустре и прорачуне**. 90 18—28

Рипида масном бојом израђене иконе од лима waschgold позлата 7 ф. 50 н. (или 15 круна) и месинг политирато 10 фор. 50 н. (или 21 круна)

фор. 28, 35, 45, 50,

БРЗОЈАВ

176 3—

ХРИШЋАНСКЕ ПОЗЛАТАРСКЕ РАДИОНИЦЕ И СТОВАРИШТА ЗА СРП. ПРАВ. ЦРКВЕНЕ УТВАРИ

ЛУЈА ТАУША

у Новом Саду, Дунавска улица, Код Златног Крста.

Због нагомиланог стоваришта продајем све

ИСПОД ФАБРИЧНЕ ЦЕНЕ.

Спустистио сам цене **целокупних одјејанија** знатно доле

пређе фор. 50, 60, 70, 90, 100,

а сада само фор. 28, 30, 35, 45, 50.

Надаље барјаке, литије, неба, стихаре и осталих свих спадајућих црквених утвари по јефтиној цени.

Мој Велики Илустровани Ценовник разашиљем франко уз пошиљку *1 круне* у поштанским маркама.

У својој радњи искључио сам обичај путујућег препродавца и то само с тога, што сам рад пошт. муштерију јефтиније послужити а и осим тога су тиме све могуће неприлике између купца и продавца отклоњене.

Молим иштите мустре за одежде, литије, барјаке, стихаре и т. д.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину **на годину** 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За СТРАНЕ ЗЕМЉЕ: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 35.

СРПСКИ СИОН

Год. XI. Број 3.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК:
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК:
Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 21. јануара 1901.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

МЇХАИЛЪ

БОЖЈОМ МИЛОСТИ ПРАВОСЛАВНИ ЕПИСКОП СРПСКЕ ЕПИСКОПИЈЕ Г. КАРЛОВАЧКЕ

Часном и пречасном свештенству и љубазном у Христу стаду свом:

Христос се роди!

Да је благословен Бог наш, Који у безмјерној милости Својој удостојава смјернога слугу Својега, да и ове године, као и до сад, у слободи Духа и радости срца свога, запојати може: „Прїидите, возрадѹемсѧ Гⷣви“. . . („Дођите, да се радујемо Господу“. . .). Радујмо се сви Господу и Спаситељу нашем, који се данас благоволио родити од пречисте Дјеве Марије!. Рај, који смо непослушношћу изгубили, *Он* нам је отворио; слободу духа, коју је гријех заробио био, *Он* нам је повратио; мир и спокојство срца, које смо неваљалством разорили, *Он* је с неба донио и међу људима утврдио. . . С тога и опет: „Прїидите, возрадѹемсѧ Гⷣви!“. . . А да та радост наша буде за нас и *спасоносна*, ваља нам, браћо, *примити* и *усвојити* све те благодатне дарове, што нам их донесе и дарова Господ наш, Исус Христос. Да, љубазни моји! И слобода духа, и мир и спокојство срца, и ако је то од Господа и у Господу: зависи од нас и од наше воље. Благодатне дарове Своје Господ само *нуди* слободној *вољи* нашој, *Он* их ником *не намурује*, никога не присиљава

Не примимо ли и не усвојимо ли ми, љубазни, благодатних дарова тих, знајте, да нигда праве слободе стећи не ћемо, нити ће нам икада срце наше осјећати светог Божјег мира и спокојства, нити ћемо се, према томе, игда повратити у изгубљени рај наш. . . . Па како да ми удесимо, и којим *средствима* да се послужимо, да примимо, усвојимо и у крв своју претопимо прекрасне и спасоносне дарове те, од којих нам долази срећа, радост, и блажени рај наш? Лако, браћо моја, јер и то нам је показао, данас рођени Спас наш! С тога о том би, љубазни моји, данас да говоримо ми. Повијест данашњега празника знадете ви сви. С тога је не ћемо понављати ође. Једно ћемо само из те повијести истакнути и пред умне нам очи

изнијети, што је важно за данашњи разговор наш.

Долази нам данас, љубазни, Син Божји, долази нам Спаситељ наш. . . Па како? Да ли у свој слави својој и богатству небеском? . . . Не; напротив! Исус Христос, рађа се данас од пречисте, али сиромашне Дјеве Марије. Да ли у великољепном граду каквом? Не! Да ли у богатој палати каквој? Не! Напротив! Тај нови законодавац јавља се свијету, не у муњи и грому, као оно Синајски законодавац, него у кротости и смирености дјетињској, у незнатном Витлејему, у убогом вертепу Витлејемском, а место муње и грома: ето вам знамења: ѡбрѣщете младенца повита, лежаща въ ѩслехъ“ (Лук. 2, 12).

Јединац — Син Божји, постаје данас Син Пречисте Дјеве. Свемогући — убогим човјеком. Најблаженији и Бесмртни — хоће да као човек страда и умре. . .

Па, зарад чега је то тако, љубазни, благоволио Господ? Ради тога, да би тим беспримерним *смиренијем* Својим, дао *примјер* нама, ради чијега спасења и чини то, како и чиме можемо: заробљени ослободити се, неваљали — поправити се, изгубљени свој рај повратити т. ј. *духовно се препородити. Кротост и смиреност* Спаситеља нашега Исуса Христа, побиједила је и у клици сатрла првог и најљућега противника спасенија нашега — *гордост* проклету.

Ето, нам, дакле, љубазни моји, начина и средства, којим ћемо као сисаљком духовном усисати и прелити у духовни живот наш, све оне Спаситељем дароване нам дарове небесне, који нам доносе срећу, радост и рајско блаженство.

Кротост и смиреност! Колико снаге и моћи у тим својствима душевним! Оно, што је унесрећило прве људе и толико потомство њихово, губи се и нестаје — као оно што се губи и нестаје восак пред лицем огња — пред Божанственим лицем вертепског дјетенцета, малога Исуса. Па зар није тако, љубазни моји?! — Па кад смо, ето, пред вертепском колијевком Онога, за Којега већ давно и давно примисмо обећање с неба, да ће сјеме женино на главу стати сјемену гордељиве змије (1. Мојс. 3. 15.), пођимо духом, љубазни моји, за побожним пастирима, пођимо и уђимо у сам вертеп Витлејемски, да се поклонимо малом Исусу, Избавитељу и Искупитељу нашем! Поклонимо се и припанимо ко Христу . . . Тако. А сад се исправимо снагом, којом нас задахнује свето место то. Исправимо се и загледајмо се у безазлено, невино, свијетло и Божанско чедо то.

Гле, ја видим, . . а видите зацијело и ви, како се Богомладенац, као и друго дјетенце мало, безазлено смијеши; . . како пружа невине ручице Своје Преблагословеној Мајци Својој! . . Ено Га већ у топлом загрљају Њеном, *Сав се предао* Њој, Мајци Својој! . . Како је њежна, како је мила слика та пред очима нашим! Али та нас слика и учи нечему, а то је, да је *прва* црта и нелажан знак праве *смирености*: безазлена *преданост* дјеце родитељима, млађих својим старешинама.

Па шта видимо још, већ у првим данима живога Божанственога младенца Тога? Видимо, љубљени моји, како Га Мајка Његова повија у пелене, како Га носе и свршују над Њим прописани обред обрезања, видимо, како се привио на брижно срце Мајке Своје, кад Га је са праведним Јосифом, шкрбником Његовим, понијела, да побјегне испред свирепости Иродове у далеки Египат; видимо . . . како све то, мирно и спокојно, са пуном преданошћу, сноси мали Исус, као и друго смртно нејако дјетенце, *покоравајући* се у свему својим родитељима (Лук. 2, 51). Ето нам, љубазни, *друге* црте и несумњивога знака *праве смирености*, ето нам *послушности* млађега према старијем свом!

А, ако се мало боље замислимо о том, што смо сада видили, доћи ћемо до сазнања, да *преданост* и *послушност* треба да су главна и најодличнија својства свакога истинитог посљедователя Исус Христовога. А како и зашто то? За то, љубазни моји, јер то је једино и јединствено средство, да узмогнемо примити и усвојити високе и за наш ограничени ум недостижне истине небесне, без којих нам нема ни слободе духа, ни мира и спокојства срца, а без овијех ни радости чисте, ни среће праве, ни блаженога онога раја нашега. Испов-

даютисѧ Оч҃е. Гд҃и небесе и земли, ꙗ҆кѡ ᲂу҆таилъ еси сїѧ ѿ премꙋдрыхъ и҆ разꙋмныхъ, и҆ ѿкрылъ еси та младенцемъ (Мат. 11, 25). Тако је негда завапио Богочовек, Исус Христос, Оцу Свом небесноме, Који је високе тајне Своје сакрио од премудријех и разумнијех, а открио их младенцима, — простодушним људима. И заиста, љубазни, ко хоће да буде прави и истинити Христијанин, треба да, као безазлено дијете, покори свой ᲂу҆мъ въ послꙋшанїе вѣры т. ј. да вјерује у простоти душе све оно, што нам је открио и казао Господ Са̂м или преко Својих ученика; за тијем, да вјерује и да се *покорава* учењу свете Цркве Православне и да јој се *преда* са дјетињском простотом и безазленошћу, онако, као што се дјеца предају руководству својих родитеља.

Ето, љубазна моји, то је *прва* поука, коју нам казује из вертепских јаслица данас Рођено Отроча младо, Спаситељ наш! И ту поуку, браћо драга, треба *добро* да чујемо и *помно* да сложимо у срца наша. Важна је она и преважна за нас и за срећу нашу, за спасеније и блаженство овога и онога света.

Да је то тако, казује и учи нас Господ наш и другом неком приликом. Питали ученици Божанственога Учитеља свога: „Кто болїй е҆сть въ царствїи небеснѣмъ“ („Ко је највећи у царству небесном“) Па како им је то казао Учитељ. „И призвавъ (Іисъ) отроча, постави е посредѣ ихъ, и рече: аминь глаго́лю вамъ, аще не ѡбратитесѧ, и бꙋдете ꙗ҆кѡ дѣти, не внидете въ царство небесное“ („И дозва Исус дијете, и постави га међу њих и рече им: заиста вам кажем, ако се не повратите и не будете као дјеца, не ћете ући у царство небесно“) (Мат. 18, 2—4.)

Дјетинско доба, златно доба! У том добу влада свети онај мир, који долази од простоте и безазлености душе, од чистоће и невиности срца. Нема ту сујетних жеља, нити гадних страсти, као што код одраслих људи, којима те жеље и страсти, рођене у гордости и надувености ума, узнемирују и загорчавају и дане и ноћи.... Дијете не зна и не позна ничије воље, до воље и одредбе својих родитеља, оно не осјећа никакве друге жеље, до жеље, да угоди, и обрадује своју мајку, макар она била незнатна — сиромашна. Оно не тежи ни за каквом славом и почастима; дјетету таквом мајка је све и сва.

Па зар не видимо, љубазни, у том образу, у тој слици, нацртан пут и начин, којим треба да идемо у животу свом као истинити пошљедници Христови и као дјеца Божја? А како је тек тај образац савршенства исписан у дјетињству Богомладенца Исуса Христа, чија Божанствена душа нема никакве сујетне мисли, ни страстних пожуда, у којој гори чиста ватра најсветије љубави к небесном Оцу и земаљској браћи, као и једина жеља срца, да у *потпуној покорности* и *послушности* вољи Свога Оца, испуни дјело, које Му је повјерио Отац Његов небесни (Јоан гл. 17. 4).

Тако, браћо моја, треба да живи и ради сваки нас, ако желимо, да будемо прави Христијани. Душа наша треба да је у свима приликама живота к Њему обраћена; срце наше, треба у свима одношајима и положајима земнога путовања нашега — к Њему да тежи, за Њ' да куца и осјећа, *предајући* потпуно и душу и срце, сами себе и сав живот наш Христу Богу своме.

Па кад се још сјетимо дјетинске невиности и чистоте, која треба да краси свакога Христијанина а особито женски, а нада све дјевојачки подмладак народа нашега; онда нам је путовање наше у Витлејем и боравак наш у вертепу Витлејемском зацијело од велике и неоцјениве вриједности за духовни препорођај наш, који је толико потребан свима, а особито премудрим и разумним овога вијека слојевима народа нашега.

Да, љубазни моји, Син Божји примивши тијело човечје и природу његову, показао је велику и беспримјерну смиреност не себе ради, него „насъ ради и нашего ради спасенїѧ“. Та смиреност Његова треба да је примјер цијелога нам живота оће на земљи, да узмогнемо постићи „мѣрꙋ возраста исполненїѧ Хрїстова“ (Еф. 4, 13) т. ј. постићи савршенство, за које има у души од Бога нам даној способности, само треба вољу своју да предамо, потчинимо и покоримо вољи Божјој, науци Његовој. По тој вољи

и науци треба да смо смирени и кротки, незлобиви и искрени, невини и чисти, као што је свако добро дијете; треба да као дјеца *предамо* се потпуно руководству добре мајке наше, Свете Цркве Православне, да ју љубимо свијем срцем својим, свом душом својом, свом снагом својом, да ју љубимо нада све, оће на земљи, да се равнамо и владамо у свима приликама и одношајима живота по науци, коју нам Она проповиједа, по вољи и заповиједима, које је она издала; да се пйтамо *њеном* храном, да живимо *њеним* животом.

А кад ми сва та, безазленог дјетинства, својства попримимо и усвојимо потпуно, онда ће и радост наша данашња бити савршена и потпуна, а и спасоносна. Тада ћемо и опет моћи у повраћеној слободи духа и миру срца свога, сви као у један глас, запјевати радосно и поносно: „Рождество твое“ . . . и у црквама и на домовима нашим, сретајући се и поздрављајући се старим поздравом српским: Христос се роди!

Дано у *Плашком*, на св. оца Николаѧ 1900. год.

Ваш у Христу смирени, горепоменути молитвеник

Мїхаилъ.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

О св. Сави.*

Највиша чуства за која је у опште способан човек, загревају данас прса наша, једнодушних у поштовању и прослави чисте и драге успомене царскога сина, што је, великога ума и срца, оставио оца и матер рад љубави Христа својега и свога народа, по чему је и дао себе од ране младости на службу Богу и и Српству, које је стављао изнад свега и задужио га до века. С тога му и приноси, од оно доба, народ о годишњици смрти његове осећања дубоке захвалности и дивљења, поклањајући се имену његовом, у цркви и школи, као просветитељу и светитељу, двоструко признање и узвишење. Тако је подичена и почаствована и једна и друга страна, и ко слави и кога слави, Сава и народ, показујући се достојан жртава за живота од добротвора његовог примљених, кад му се по смрти то враћа преко свештеника и учитеља српског, који на трпези и катедри, у олтару и школи, чине прилог усана својих за све верне, велике и мале, блаженој сени Немањина мезимца.

Узорито сведочанство свога узвишеног расположења и симпатија према народном светитељу дају нарочито родољубиви становници овога скровитога места, кад присуством својим сваке године дупком напуне ову и лепу и пространу дворницу, показујући тиме да савршено појме значај дана и рада Савиног; а ми, ја и моје колеге, такођер смо убеђени, да се и живо интересују за јавну наставу и наше питомце, будућу интелигенцију српску, и, премда главно црпемо у себи и у својој савести задовољство од своје службе, сувише се као домаћини тешимо да се тако нешто цене и наши трудови, које је кадро само да нам дода нове снаге

Све ово, нарочито што му се беседа тако вољно и с разумевањем прима и прати много помаже светосавском говорнику, коју часну улогу ја увек радо узимам на себе, сматрајући својом најотменијом дужношћу, да кад као Срби, православни и Карловчани одајемо пошту ретким даровима и неоцењеним заслугама народног љубимца, том приликом укратко поздравим наше цењене сугрђане и пред светом с пијететом обновим спомен њихових предака, с подизањем наше гимназије предходника и претеча других основалаца сличних завода и раденика на пољу више просвете у Срба, за што су се примерно и с пожртвовањем они први залагали. Нека им је свима, неумрлим покојнима, фундаторима и приложницима вечита част и поштовање.

Друга је олакшица за онога, који пред тако наклоњеним слушаоцима подиже глас свој у похвалу данашњем угоднику Божјем, што му га управља као светитељу и просветитељу, првопрестолнику и првоучитељу, почем је Сава пазио и устројавао поред цркве и школу, љубио и одушевљавао се покрај религије и за науку, којом околношћу користећи се, можемо да бирамо предмет беседи својој из целокупне области духа, коју хоћемо врсту знања од свију грана науке, филозофије и религије, као што се и чини и сам сам говорио тако: о

* Говор пр. управитеља В. Вујића.

значају вере у животу народном; истакнувши главне карактеристике Савине као државника духовника и организатора на црквеном пољу, па као књижевника, беседио сам о школи и добротворима њеним и младежи која се учи; о аскитизму; литератури; те примеру као најмоћнијем средству моралног васпитања и други друго.

По том методу и начину поступивши и ове године ја сам спремио да прочитам нешто о предметима и границама знања и науке у опште, њену филозофију у неку руку и односај јој ка религији — тема на први поглед очсежнија, но која кад према времену одмереном није прилика развиги је на више, даде се сабити и на табак два, особито пред публиком вичном, у кући посвећеној предавањима овога рода.

*

Промене и догађаји, што бивају и збивају се у природи и међу живим створовима, навластито људима, имају по општем научном убеђењу свака свој узрок у прећашњим појавима и последицу у потоњим, слично као у случају коегзистенције, познатом под именом коинхеренције особина и функција где све равно припадају свакој честици дотичне супстанције односно скупа. И овде се, код својстава природних врста, на темељу једноликости у њој, закључује од једних на друге, што важи нарочито за атрибуте квантитативне у наукама чисто дедуктивним математике и исто апстрактне механике и небесне динамике. У првој, иначе са индуктивним основама као све, од неколико искуствених појава о простору, из дефиниција праве црте, кута, равнине, па простих геометриских облика трокута, квадрата, круга изводе се као последице из својих узрока укупне остале особине им, које се находе у њима од векова.

Изванредни дарови, увећбани искључно у овом, најтачнијем умовању, и навикли на строге послетке његове, замишљају по томе, да како у астрономији, тако скроз све на свету, од највећега до најмањега, према принципу довољнога разлога, једно друго нужно производи те да би се из садашњости, чеда прошлости, лепо дала сазнати и унапред видети будућност — savoir pour prévoir. — „Једна Глава, којој би у датом тренутку биле познате све силе што одушевљавају природу и сви положаји њених саставних делова, даље кад би та глава била кадра да подвргне ова дата анализи, она би у једној истој формули обухватила покрете највећих тела васелене и покрете најлакшег атома. Ништа за њу не би било неизвесно; пред њеним очима јасна би била будућност каогод и прошлост. Дух човечји представља слабу слику оваког ума у савршенству, коју је био кадар дати астрономији. Његова открића у механици и геометрији заједно са оним универзалне гравитације омогућили су му да у истим аналитичким изразима обухвати прећашња и будућа стања системе света... Сви његови напори у тражењу истине иду вазда на то, да га примакну томе замишљеном уму.

Ово убеђење изушћено без мало пре једнога века (1812.) у свести своје снаге од интелигенције, која се барабари са највишим светским генијем у математици, Њутоном (1642—1727.) постало је од оно доба класично међу људима егзактне науке од врсте њихове. На Лапласа и наведено место у почетку „Теорије Вероватности“ му надовезујући Дибоа Рејмон судио је у једном свом чувеном предавању, да може према његовој формули света исто рећи: „Као што астроном предсказује дан, у који ће после толико година да искрсне опет на своду небесном комет из дубина космичког простора, тако ће онај Дух у својим еквацијама да прочита час кад ће на ново часни крст грчки да засија са мошеје св. Софије, или кад ће Енглеска изгорети свој последњи залогај угља... Пред таким Духом биће избројане све власи главе наше, и без његова знања неће ни један врабац пасти на земљу?“ Па не само безусловни поклоници француског филозофа, којих није био мален број, него и људи што не држе, да науци у опште, као њему, није потребна хипотеза творца васелене, примају као задовољавајућу доктрину Лапласову, гласно и јасно објављену, о сили и моћи савршенога ума: да из потпунога знања стања једнога момента света каже и предскаже сву његову историју од почетка до послетка.

Ништа мање нити знање наше ни наш дух нису савршени. Нити ми можемо докучити све што јесте, целокупну материју, која је створена и растурена по простору без краја, ни прави начин откуда је то постало, постоји и покреће се коначно — друго и не спомињући,

Нико мањи него за више од 100 година пре њега недостижни наставник и учитељ Лапласов, овога најдостојнијега ученика и наставка свога, по којем покрај тога што у делима му „Principia“ и „Opticks“ с надчовечанском снагом решава проблеме свију грана физике и математике, и расправља не само о гравитацији него о природним силама уопште, преставља сувише најбоље примерке вештине експерименталнога испитивања и методе умовања у њима, — Њутон, он, felix cognoscere causas, гледао је у астрономији и находио границе физичким и природним узроцима, трагове ума и воље божанствене: у окретању планета око сунца, где се мора осим гравитације претпоставити једна силна рука која их је завитлала по тангенти њихових кругова; у томе што дочим комете спуштајући се у област планета крећу се овде у свима могућим правцима и равнинама, истом као оне, те са свим противном и унакрсном секући равнину еклиптике под разним кутовима, а планете и њихови сателити иду увек у истој равнини; па у мери брзине планета према даљини им од сунца и других средишта, колико је потребно да теку концетрички, јер кад би планете ишле с истом брзином као комете, што би могло бити да је само до гравитације, њихови путови не би били концетрични него ексцентрични као путови комета. С тога тако говорећи у првом писму Бентлеју, на крају Оптике и Принципија говори Њутон овако: „Свиколики делови света, органског и неорганског, не могу бити последак ничега другог него мудрости и могућности једнога силнога и вечнога Агенса“ и: „Сва разноврсност природних ствари не може имати свој извор ни у чему до ли у идејама и вољи једнога нужно постојећега бића, које је свагда и свугде, Господ вишњи, бесконачни, свемогући, свезнајући, апсолутно савршени.“ Није ученик над учитељем, као што и Лаплас ипак мудро исповеда, да се никад нећемо примаћи мети наших аспирација.

Код таких изгледа за потпуно знање у небесној механици, где је све апсолутно и идеално, математично, јер Њутоново ни време, ни простор, ни покрети нису исти, као покрети, простор и време искуствено, чулно, од чега се у филозофским испитивањима апстрахује, и у њима се искључују, само да је простије, и категорије супстанције и узрока како их ми у науци иначе појмимо; шта ће, велим, према томе да реку и чему да се надају они који се баве реалним појавима на нашој планети земљи и у њеној сфери у наукама сложенијим, где је истина само оно што нам потврђују чула, кад се овде не сме да мисли ни о супстанцији и узроцима какви су по себи даље, него највише и колико тек да их има, да постоје, у обичној физици, кемији, биологији, психологији, социологији? У овима су, до душе, постигнути употребом научних метода резултати, који сачињавају понос и триумф модернога века и човека упоредио са оним предисторијским мрачним и даљним временима и пределима, где наша врста мало бејаше врсна и једва је достојна свога имена и опредељења, па опет напредак људски није ето ни у области физичкој таки, да нам је непотребан онај, који нас је толико уздигао у једноме Њутону, у једноме Лапласу, којега знање при свем том и његове интелигенције не да се довести ни у какву свезу са знањем божанским, ако когод мисли да га може схватити. У моралном пак свету, у наукама о човеку узетом појединце и у скупу, не, у наукама о животу у опште још је куд и камо мучније доћи само до тога да протумачимо шта је било и шта је сада, а где је крајна сврха и идеал, да проричемо шта ће бити до послетка! Јер кад је у астрономији невоља решити проблем само три небеска тела која гравитирају, с погледом дакле на једну особину им теже мртве материје, а да како ћемо да разјаснимо и предскажемо односаје милиона живих бића, индивидуа моралних, који и посепце и као целине народне, имају башка свако своје тежње и вољу? На ово нам је слаба ваљда и помишљати, као што је и Лапласу било прво, да у рачунима свога Духа елиминара слободу људску.

За боље разумевање реченога изложићемо у кратко тешкоће и компликованости једне науке, историје, јер смо с њоме и најбоље познати, и она је, у неку руку, преставник свију других, које свака имају своја факта и дата, онога што је било и на основу чега се тумачи што јесте, као из овога што ће бити, разуме се да су чињенице разних родова разне, особито што се тиче ступња њихове сложености. Еле пре свега треба пронаћи нужна дата и факта, па их онда средити, по сродности разврстати за употребу. Урадивши тако ми имамо тада

право пречишћено знање о предметима и феноменима разних области — историју природну, као што су минералогија, ботаника, зоологија, историју човека и друштва све верно описано за потребу свакидашњег живота. Затим долази даљи посао, тумачење дата и факта да се види не само да иде и шта иде једно за другим и једно са другим, него и зашто иде, да мора да иде, следује, ваља покасти не просте коегзитенције и сукцесије, него секвенције, узроке и последице, једном речи преставити законе појава. Ово је сад наука, као што су кемија, физиологија, психологија, социологија, у којима се објашњавају промене и догађаји прошли, садашњи и будући у телима мртвим и живим, у душама човека и народа, мисли и осећаји наши, из којих потичу дела и рад нам.

Ограничавајући се на историју сопствено звану, знање и науку о животу друштва људског, које није него скуп појединаца, запитајмо се, што је највише, ко је покушао да предскаже у њој што конкретно, какав замашнији појав, рецимо постанак и развитак једног веровања, н. кр. Хришћанства и ако, ко је погодио? Ено од старих Тацит, навећи дар исторички, па како се преварио! назвао га је јадном заблудом и сујевером (exitiabilis superstitio) која се помолила међу Јудејцима; а од новијих Цибон се надао да је минуло доба освајачко и то баш пред што ће Наполеон оборити Европу, које је могао доживити, као што је могао доживити Бекл страшне ратове у Новом и Старом Свету прем да је веровао да им је прошло време. — Што се тиче тумачења, религије се и не узимају као установе људске него божје, натприродне не природне И шта још више кажу: из утврђених чињеница можете о историји склапати какве волите теорије, као што су се и мењивале свакојаке: да се о нама и стара и не стара Провиђење, да има и да нема напретка и слично. Најпосле за оно што се чини најпростије у историји, за чињенице. Њих ваља, прво, открити, по томе критички утврдити им истинитост, па класификовати које је тим теже што нема две истоветне ни да се понављају као таке према онима других области, нити се могу у историји правити опити стварајући прилике за произвођење факата као у физици. А ослонити се на казивање из друге, треће руке — шта? из прве, од савременика сваког није саветно без критике примати их кад таки таленти као споменути, Тацит и Тукидид, филозофи, и баш за то што су филозофи, нису увек поуздани за оне чињенице које су лично искусили, јер истине догађаја пролазећи кроз призму духа људског готово морају да се измене јер се и чиста светлост сунчана у стакленој призми раствара у своје боје. А кад се на Тукидиде не можемо ослонити сасвим, ко је онда поуздан? — с правом пита други, савремени, историк.

(Свршиће се)

О јединству рода људског.

(Наставак)

Па и међу најдивљијим народима новога света сачувало се неколико предања о пореклу човека и потопу. Тако на острву Јави на једном старом каменом споменику има слика човека и жене крај плодна дрвета око ког се омотала змија, — то је јасна илустрација библијског казивања о првом греху. У Перуанаца први човек називао се Алпа-Камаска т. ј. одушевљена земља. Мандани (народ у Северној Америци) причају, да је велики дух од глине начинио две фигуре — осушио их и дао им дух из својих уста. Прва фигура доби име „првога човека“, а друга име његова „сапутница“. Слично је предање на острву Таиту и Борнеу — по коме је први човек начињен од црвене земље.

У Америци, нарочито у Мексику, постоји јасно предање о потопу врло слично библијском казивању. По том предању спасао се од потопа у некој лађи само неки Кокс са својом женом. Слично причају и Ирокези.

То су ето у најкраћем прегледу предања разних народа о пореклу човека и потопу. И већ на основу тога поново се уверисмо да сви људи потичу из једног корена, јер само се тако даде протумачити откуда да скоро сви народи на све четири стране света имају у својим предањима јасне знаке библијског причања, и ако до душе код њих често у врло изменутом и унакаженом облику. Та грубост и често детињаштво у пре-

данима разних народа потиче од грехом потамнелог ума човечјег и удаљености тих народа од праве првобите свима народима некад опће религије, као и услед разних околности места и времена у којима они живљаху или живе.

Ну, поред све јасности библијског казивања и историје предања, бивало је а има још и данас људи, који у гордом заносу ума свога заборављајући на немоћ своју машају се и покушавају да једностраним и лажним изводима и доводима оборе или барем у сумњу доведу ову важну основну истину хришћанске религије. Али узалуд су им сва њихова напрезања, јер на страни јединства рода људског стоје осим јасне речи Божје и сведочанстава историје — и најугледнији научењаци — авторитети здраве науке, као што су: Кивије, Галер, Вагнер Лине, Бифон, Хумболт, Катрфаж и многи други. Те тако, поред јасног библијског казивања и историјског предања могли би навести још грдан ред аргумената у корист јединства рода људског — основаних на најауторитетнијим антрополошким и разним другим научним истраживањима, — али ми ћемо се ограничити само на оно, што је с обзиром на нападаје противника ове истине најглавније и најјасније.

Најрадије против истине јединства рода људског износе разлику раса. При том пак највише и показују на разлику у облику лубање и личног кута, који код неких нижих раса спада од 90 или 80 гради на 70.[4] А с тим стоје у свези и остале разлике. Ну главно је питање да ли се расе људске међу собом односе као рецимо разне врсте коња само по облику спољашњем или н. пр. тако као коњ и магарац? Већ ту одмах сретамо се са врло одличним аргументима у корист физичког јединства рода људског и с природног гледишта. Најважнији састоји у овом: што од смешаних бракова ма и најразличитијих људских племена излази плодно потомство, док у животињском царству није тако, — тамо укрштањем двају по врстама најближих животиња, као што су н. пр. коњ и магарац, не добија се плодно потомство. Дакле отуд очигледно излази, да људске расе нису што и врсте у животињском царству, већ само разне гране једне.[5] А разлике у тим гранама једног те истог људског стабла имају само спољашњи карактер. Оне се ограничавају само на каквоћу косе, боју коже и облик лубање. Ну то су само спољашњи облици, који се према приликама могу мењати. Да је то тако сведок нам је историја Међу данашњим и старим плавокосим Немцима по спољашњости постоји велика разлика. Данашњи пак Мађари силно се разликују од својих предака, старих Хуна, који се сликају тако страшнима, да данашњи Мађари скоро никакове сличности с њима немају.[6] Несумњив је и тај факт да култура тако исто измењује телесни организам. Духовно оплемењивање повлачи за собом и оплемењивање телесно, те као што људи могу духовно дизати се и падати, тако исто бива то и с телесним организмом. И климат исто тако утиче на човека као и на животиње.[7] Ну упоредо с тим врло је важно приметити, да ни један знак није баш искључиво својствен само једној раси људској, већ се међу њима примећују непрекидни прелази из једне у другу разним посредним степенима. „Ни одређени облик лубање и личног кута, ни боја коже, ни боја косе и очију ни други специфички карактеристички знаци“ не сачињавају особину какве засебне расе. (Наставиће се)

[4] Гл. Rauch. — Die Einheit des Menschengeschlechts стр. 418—428.

[5] Гл. у Waitz-a — Anthropologie der Naturvölker I. 195. и даље.

[6] гл. Rauch-a, — Die Einheit des Menschengeschl. стр. 159. и даље; те у Perty, — Anthropol. Vorträge стр. 104.

[7] — Perty — ibid стр. 105; Blumenbach — Beitr. zur Naturgeschichte I. стр. 24 и т. д., те Waitz-a — ibid II. стр. 230.

Поука

ПАРОХИЈАНИМА О ТОМЕ, ДА ЈЕ У БОЛЕСТИМА ПОТРЕБНО ОБРАЋАТИ СЕ ЛЕКАРИМА.

Господ је створио лекара; од Вишњега је лек; лекове је Господ из земље створио, и мудар човек не гнуша их се (Сирах. 38, 2—4).

Чујте, браћо, шта Премудри говори о лекарима. А ви им не верујете и гнушате их се.

Колико сам вам пута саветовао, говорио и доказивао вам, кад вас снађе каква болест, да се не обраћате за помоћ којекаквим врачарама-гаталицама или бајалицама, него да се обраћате лекарима; но ви ме не слушате, и шта више неки од вас за грех сматрају лечити се од лекара. И какав је ту грех, кад је лекар од Бога? Ето, то је заиста грех, што се обраћате за помоћ к врачарама-гаталицама и бајалицама, — и није само грех, него је срамота и несмотреност са ваше стране. Но, шта знају ваше врачаре-гаталице и бајалице? Баш ништа. Оне и вас и себе обмањују, варају. „Воду чине и опчињавају“ рећи ћете ви? Но каква је корист од њихових чинй и опчињавања? „Молитве свете читају?“ Но ко им даде право над водом читати свете молитве и давати воду ту, као користан лек, ради употребљавања болесницима? Гле, ко у нас освећује воду — служитељи цркве, свештеници? Но ти су добили благодат и право од Лекара Небеснога, Исуса Христа, рукоположењем Архијерејским; и од њих управо освећена вода потпуно је делотворна, хасновита: „лековита је ради наших душа и телеса и прогања сваку противну силу“ (Јектен. на освећењу воде). Но ко даде право вашим врачарима-гаталицама и бајалицама над водом читати свете молитве? Нико. Значи и вода је њихова неделотворна, нехасновита: и прави Хришћанин не само не треба да се послужује таковом водом, као корисним, спасоносним средством у болестима, него је обвезан шта више да се клони самих савета на таково безакоње; — *бабских гаталица клони се*, учи Апостол (1. Тим. 4, 7).

Но, може бити, ви ћете рећи „да врачаре-гаталице читају друге молитве“. Па какве друге — зар чаробне, вилинске? Но сачувај Боже сваког, да се лечимо таковом водом, на коју се призива нечиста сила, — то је грех још већи и неопростиви. Саул, цар Израиљски, један пут се обратио врачари-чаробници, и изгубио је царство и живот. Охозија, цар Израиљски, за време болести, обратио се к незнабожачком богу Валу, да би дознао хоће ли живети, и, у казну за то, умро је. И кад Бог није ове људе поштедио, зар ће Он, праведни Судија, нас оставити некажњенима?! Опет вам кажем, да вода опчињена и помоћу чаролија и мађија, не ће вам помоћи. Ми смо Хришћани, — и сила вражија нас се боји, бежи од нас и ишчезава испред нас као дим у ваздуху, као восак од ватре. И каква је корист, питам вас још, браћо, од ваших врачара и бајалица-лекара? Баш никаква, осим једнога греха на душу.

Не, браћо, нека вас сачува Бог и помислити, — да се обраћате к таковим лекарима, Бог с њима! Но обраћајте се к онима, који су постављени ради тога дела самим Богом; *не требају здрави лекара, него болесни*, рекао је Спаситељ (Мат. 9, 13), и тим речима, као да је показао, да болесницима ваља обраћати се лекарима. И Премудри је казао: *Бог је створио лекара и мудар човек не гнуша се од њега;* но ви, браћо, значи да нисте мудри, што их се гнушате и бегате од њих, заиста нисте мудри. Ко може боље знати нашу болест, ако не лекари? Они су сав живот свој посветили за то, да могу познати наше болести, а тако исто знати: која је трава створена Богом, за коју болест кориснија нам. Ко нас после Бога може више утешити и умирити, олакшати наша страдања, ако не лекари, — ти прави пријатељи човечанства, који су ради нашега спокојства и здравља готови жртвовати своје спокојство и здравље? И ко, по томе, достојнији је нашега уважења и поштовања, ако не ти помоћници — добротвори наши? *Поштуј лекара*, говори премудри Сирах, *и награди га да може имати што му треба* (Сир. 38, 1).

Молим вас, браћо, не презирите лекаре. Ма каква да вас снађе болест, увек се обраћајте к лекарима и у њих тражите себи помоћи. Но и лекарима, примећујем вам, браћо, треба користити се с пажљивошћу, да не би ожалостили Створитеља њихова. Не треба заборавити то, да свика болест долази кроз грехе наше, а исцељење од болести зависи од Вишњега; по томе, браћо, у свакој болести у почетку је потребно обраћати се к Богу — Лекару Небесноме и молити Га, да нам Он прво дарује опроштење наших грехова, — да исцели душу нашу, а за тим, да кроз лекара земаљскога исцели и тела наша. Амин. *Прерадио:* **Григорије А. Николић**
1900. парох Иришки.

Вићентије Ракић, као проповедник.

Написао **Сава Петковић**, свршн. богослов.

(Наставак)

II.

Летимичан поглед на стање књижевнога језика, пољезије и проповедничке литературе српске од себе до Вићентија Ракића.

Намера нам је, да у кратким потезима окарактеришемо једну епоху књижевности

српске, у којој је развијао своју књижевну радњу и наш Вићентије Ракић. То је т. зв. епоха *словено-српска*.

За најтачнију карактеристику те епохе могу нам пуслужити речи Д-ра Јов. Суботића, којима започиње своју књижевну студију.[1] „Кадъ погледимо за сто година у натрагъ на станѣ Књижества народа нашега, видићемо подпуну таму и ништоћу; тако у турскимъ провинціяма, тако у аустрійскимъ областима.“ И заиста тај перијод литературе наше у мал' не свима гранама њеним, јесте перијод стагнације и мртвила, перијод лутања и мрака. Књижевност тадања не имађаше скоро никаква утецаја на народ, коме је управо и намењена, јер није никла и није се развијала на народном земљишту, јер није одговарала духу, особинама и потребама тога народа, јер је била туђинска. А зар је и могла имати утецај какав на народ, зар је могла прирасти за срце једноме још неуком народу књига, која расправља о предметима философским,[2] или о предметима физичкохемијским.[3] Једном речју, књижевност тадања била је само за образованији и ужи круг читалаца[4].

Једини узрок томе био је велики и одлучни утецај туђе књижевности, по на особ књижевности руске. Доласком учених Руса у наше крајеве и појавом црквених књига њихових, поче се у књижевност српску да увлачи и језик црквени рускословенски, и Русија поста тада јединим мајданом, из кога је срп. књижевност црпела грађу за облик и садржину своју.

Од тога, дакле, времена, па све до пред свршетак педесетих година XIX. века, влада она система граматичка, каква је изнета у граматици Мелетија Смотрицког.[5] Управо је смешна намена њена у предговору прештампанога јој издања од митр. П. Ненадовића.[6] Тамо се каже, „како ће се оваким послом научити ученик и писању српском, ма он и лен био.“[7] А каква је била та кобна граматика?[8] Да не излажемо потанко, јер овде томе није место, рећи ћемо укратко, да је систем био грчки, језик црквено-словенски, све збркано — једном речју, то беше један рђав компилаторски почетак. Духу српскога језика није ваљада могла изићи супротнија граматика. И то је сада био једини образац за сав граматички рад![9]

Језиком, скованим по тој граматици, почеше сада радити на српској књижевности, неки срећније, неки са мање среће. Они, који су били ученији и вештији граматици, писаху (према нашем мерилу) баш лошије;[10] они пак, који беху невешти, писаху више према духу народнога језика. Али књижевност још беше у пеленама и право туђинче. Истина, овде-онде чуо би се по који српски тон у појезији,[11] али би брзо умукнуо. Тек од Алексија Везилића[12] и Доситија Обрадовића изгледаше, као да ће наша књижовност добрим путем поћи. Доситије је први нагласио, да треба писати о правим потребама народним и на језику разумљивом народу. „Језик има

[1] „Нѣке черте изъ повѣстнице сербског књижества“. (Лѣтописъ 1846 г. часть четверта, год. XX. књ. 75. стр. 104.)

[2] Гр Терлаић, Идеа 1793.; Ст. Раићъ, о недостатцыма разсужденія, 1794.

[3] Еман. Јанковић, Како се вода у воздуху раствара и губи 1797.

[4] Суботић у пом. расправи тврди, да је ипак народ „ова дѣла са безграничномъ любављу приміо, и сматрао ій као драгоцѣность народну,“ а то разјашњава тиме, „што је онда народ у своимъ списателыма са вѣромъ граничеће повѣреніе имао“. (Лѣт. 75. стр. 105. и 106.)

[5] Граматици је потпун натпис овај: „Граматики славенскија правилноје Синтагма потштанијем многогрјешнаго мниха Мелетија Смотрицкаго, в Киновији братства церковнаго виленскаго, при храмје Сошествија Пресвјатаго и Животворјашчаго Духа назданом странствујушчаго снисканоје и прижитоје љето воплошченија Бога Слова 1618.“

[6] Ненадовић је 1755. г. прештампао ову граматику са издања јој од 1701. г. у Римнику.

[7] Упор. „Слав.-срп граматика до г. 1847.“ од Ђ. Магарашевића у Летоп. 161. стр. 9.

[8] Види потање о њој у Ibid. стр. 9—12.

[9] По узору њену написали су граматике Аврам Мразовић, Стеван Вујановски, Лук. Мушицки и др.

[10] Ради илустрације тадањега књижевног језика у нас, навешћемо ове речи Вукове из „предсловља“ његове „Писменице:“ „Свакога правог Србљина душу и сердце мора отчајателна туга обузети и срамота к церној земли оборити, кад се опомене, да су до сада четири мудра и ваучена Србљина *туђи* језика писменице писали и Србљима незнајућим свога матерњег језика пут к туђим језицима отворили.“

[11] Тако код Зах. Орфелина, Е. Јанковића, а особито код. Л. Милованова и Дошеновића, од којих је последњи рекао 1809. год.: „Стотина их хоће да пише словенски, али хиљада *српски*.“

[12] Краткое написаніе о спокойной жизни“, 1788.; „О чародѣйству“.

своју цену од ползе, коју узрокује, а који може више ползовати него општи целога народа језик?“[13] Тога се он држао. Али је мало било његових присталица, већ је само настала збрка. Једни су хтели да се њега држе, те да пишу народним језиком; други су писали старо-словенским; а трећи су мешали оба та. Већином се преводе, и то доста рогобатно, рђава дела немачких и талијанских писаца Ако се по каткад и напише које оригинално дело, то је тек само слаба компилација и плагијат без полета и народног духа. Правих, богоданих песника скоро ни нема. Књижевношћу се и не бави нико озбиљно, већ се само, рекби из ћефа, површно што напише, преради или преведе.

Први песник тога доба јесте *Захарије Орфелин*. Од њега имамо прву књижицу која је штампана у Млеци 1701. под натписом: „Плач Сербији“ и превод „Свето-ваніе младога человѣка.“ Прећи ћемо ћутке преко осталих сувремених песника, као што су: *Јов. Рајић*,[14] *Трлајић*,[15] *Дошен*,[16] *Гаврило Ковачевић*,[17] па ћемо се за час зауставити на *Вићентију Ракићу*, да том приликом разгледамо његов рад на књижевној појезији српској.

Пре свега да испишемо сва његова дела „сочиненная стихами“ по хронолошком реду, па да видимо, колико је овај неуморни књижевник, осим на богословском, још и на пољу појезије привредио. По реду су ова:

1.) „Пѣснь историческа о жизни св. и праведнаго Алексія человѣка божія“ сочиненная въ Будиму 1798. Овај је спев доживео шест издања, а преведен је и на бугарски.[18]

2.) „Цвѣтъ добродѣтели,“ превед. съ греческаго на слав.-серб. языкъ въ Будимѣ 1800.[19]

3.) „Пѣснь черногорска о побѣди надъ скадарскимъ Пашомъ Махмутом Бушатліомъ Јул. 11. л. 1796. и 22. септ. 1796.“ Въ Будимѣ 1803.[20]

4.) „Житіе св. великом. Евстаѳіа Плакиди и св. Спиридона чудотворца“. Въ Буд. 1803.

5.) „Житіе св. и праведнаго Јосифа прекраснаго“, сочиненное стихами. У Венецији 1804. [21]

6.) „Исторіа о разореній послѣднѣмъ святаго града Јерусалима и о взятіи Константинополя“. Сочин. стихами. У Венецији 1804.[22]

7.) „Житіе иже во святыхъ отца нашего Василіа Великаго Архіепископа Кесаріи каппадокійскія.“ Сочин. стихами. Въ Белградѣ 1737.[23]

Сви ти песнички списи Вићентијеви, до којих, осим некојих само, и при најбољој вољи и труду, не могосмо доћи, одликују се простотом, лахкоћом и течношћу стиха. Испевани су на језику славено-српском али гибком и разумљивом тако, да их је народ врло радо читао. Због тога је Вићентије и постао популарним, а некоја му дела доживеше и више издања. Кад одбацимо све махне и недостатке, које би уочила и осудила строго научна критика у његовим песничким производима, ми морамо ипак признати значај његових радова, јер они одговараху потпуно укусу сувремене му читалачке публике, ма да дисаху, као и сви производи књижевних му колега, духом средњевековне забавне књижевности. Разуме се, да би књижевност српска, према труду и дару Вићентијеву, украшена била много врснијим и вреднијим литерарним делима његовим, да јој је овај вредни раденик био интелигентнији, образованији. Али о томе, као и о свему што се односи на његов живот и рад, проговорићемо потање у засебноме чланку ове расправе. Овде га се навлаш дотакосмо зато, што и на томе пољу заузима неко — и то као што видесмо — доста видно место.

(Наставиће се)

[13] Летопис књ. 161. стр. 17.

[14] О томе на другом месту.

[15] Види опширно о њему књиж. студију Н. Андрића у „Јавору“ за г. 1892. бр. 32. стр. 502—505.

[16] „Седмоглава аждаја,“ 1803. г.

[17] Спевао „Устанак срп. под К.-Ђорђем 1804.“ и „Аделаиду алпијску пастирку“.

[18] Шафарик 295; Новаковић 46.

[19] Нов. 50.

20 Шаф. 395; Нов. 59.

21 Шаф. 394; Нов. 62.

22 Нов. 63.

23. Нов. 202.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Дан Св. Саве.**) Дан Св. Саве прослављен је у Карловцима, као што се слави широм Српства целога, у цркви и у школи, молитвом и песмом, радошћу духовном и весељем раздрагана срца. Пре св. литургије обављено је водоосвећење у основним школама, а после у гимназијској дворани. После водоосвећења и свећења свију школских просторија, у основној школи певала су, декамовала и говорила школска деца о Св. Сави, а после, прилагала свој новчани дарак *Фонду Св. Саве*. У Гимназији говорио је управитељ г. *В. Вујић*. По доброти г. Вујића, доносимо његов говор и ове године у овом листу.

Његова Светост, преузвишени г. патријарх *Георгије*, окупио је и ове године око Себе и богате трпезе Своје: местно свештенство, професоре Богословског Училишта, Гимназије и осповних школа, а благоизволео је Својом високом посетом удостојити и беседу, што ју је у славу Светосавскога дана приредило певачко друштво.

(**Наредба кр. земаљске владе у Загребу.**) Висока кр. земаљска влада, одео за богоштовје и наставу, индорзатом од 17. октобра 1900 бр. 17081 ех 1899 саопштио је епархијским Административним Одборима на све краљ. жупанијске области издану наредбу, којом исте области позива, да:

„с обзиром на превишњим решкриптом од 10 авг. 1868 зајамчену и осигурану црквено-школску автономију православне цркве подручне управне области и органе им, а понаособ техничке известитеље упути, да се у будуће имају уздржати свакога, ма и најмањега утицаја и суделовања око уздржавања гр. ист. богоштовних објеката и набава црквених предмета, иконостаса и утвари, кад се то ради са искључивим трошком дотичне црквене општине и парохијана, а било то на непосредни позив и замолбу појединих црквених опћина и свештеника им, било путем надлежне епархијске власти, осим у случају овотранога изричнога налога.

Према томе се имају црквене општине са односним својим молбама за израду и састав грађевнога операта, за обаву јефтимбе, похвалбе, надпохвалбе, те ликвидације и обрачуна једноставно упутити на надлежну епархијску управну власт, која ће свакако знати, шта јој у сваком поједином случају чинити ваља. У питањима пак, кад је дозвољена ма и најмања земаљска припомоћ, тада се има строго држати овостране наредбе од 18. маја 1899 бр. горњи, те имају земаљске управне области и њихови органи самом радњом и градњом управљати и грађевном главницом баратати, те коначне обрачуне предлагати, а све то уз суделовање црквене општине и њезиних органа те очувањем аутономнога јој положаја. Уједно додаје вис. кр. земаљ. влада, да се морала горња упута и одредба издати, јер су у последње доба јако учестали случајеви, а да појединe црквене општине и свештеници тамошњега подручја самостално и без икаква посредовања надлежне духовне области ступају у додир са земаљским управним областима и органима кад се ради ма о каквој градњи и набави око грч. ист. богоштовних објеката и предмета, па тим поступком својим само заплетаје и сметње изазивају.“

(**Неистините вести.**) Пронесена је вест, да је др. Емилијан Радић био у Карловцима. Како та вест, тако и све друге, с њоме у свезу доведене, — нису истините.

(**Богословско Књижевно Друштво „Слога“ у Карловцима**) слави у уторак, 30. јануара (12. фебр.) 1901. год., своје крсно име: Св. Три Јерарха са овим распоредом: После св. литургије освећење водице и резање свечарског колача у гимназијској дворани. После подне у 3 сахата у истој дворани *свечана седница*. 1. Молитва: Бортнянскій: „**Подъ твою милость...**“ пева збор „Слоге“. 2. Председник отвара седницу. 3. Тих. Остојић: „**Слава и нынѣ. на Господи воззвахъ**“ — стихира на Духове, пева збор „Слоге“. 4. „О хришћанском браку„ расправља г. Д. Николић богослов IV. год. 5. Ф. С. Вилхар: „Расти ружо“ квартет, певају г.г. С. Михајловић богослов IV. год., М. Вукајловић богослов II. год., К. Суботин богослов I. год. и М. Вукосављевић богослов III. год. 6. Бортнянскій: „**Единородный Сыне**“... пева збор „Слоге“. 7. О. У. Острожински: „Херцеговачко робље“, уз слику Јарослава Чермака, декламује г. Н. Барачки богослов I. год. 8. Ф. С. Вилхар: „По језеру“ (словеначка) пева збор „Слоге“. 9. Председник затвара седницу.

(**Гимназијска беседа у Карловцима**) у корист сиромашних ученика, биће на дан Св. Три Јерарха о. г., са овим програмом: 1. Чајковскій, П.: Отче нашъ, Архангельскій, А.: Хвалите Господа съ небесъ, Бортнянскій, Д: Чертогъ твой вижду, пева мешовити збор; 2. Bellini, V.: Извод из опере „Norma“, транскрипција A. Jaell-a свира на гласовиру гђца *Зорка Стојковић*; 3. Мокрањац, Ст. Ст.: IX. руко-

вет, песме из Црне Горе пева мешовити збор; 4. Soukup, J.: Ловачка песма, Ђачка полка, пева мушки збор; Massé, V.: Славујева песма из опере „Les noces de Jeanette“ пева гђца *Зорка Стојковић*; 6. Соколов, В.: Четир малоруске народне песме, пева мешовити збор; 7. Zajc, pl. Iv.: Црногорац Црногорци, У бој, пева мушки збор; 8. Мокрањац, Ст. Ст.: Четир српске народне кајде, пева мешовити збор. Зборовима диригује г. *Душан Котур*.

У Старој Србији.

(**Призренски Митрополит.**) Свети Синод васељенске патријаршије у Цариграду једногласно је изабрао за Рашко-Призренског митрополита: архимандрита *Никифора Перића*, придворнога архимандрита васељенске патријаршије. Потврда избора овога, као и посвећење новоизабраног митрополита, уследиће на брзо. Ове вести су изазвале задовољство у свима српским круговима. —

У Русији.

(† **Преосвећени Владимир, епископ у Нижњем Новгороду**), члан петроградске академије, испустио је 29. дец. 1900. г. своју племениту душу. Високи покојник беше један од виђенијих чланова више јерархије руске, а као писац заузима доста угледно место у богословској литератури рускоj.

Пре калуђерства име му беше Василије Степановић Никољски. Као свештенички син сврши духовну семинарију, те постаде 1851. год. свештеником у херзонској епархији. Но већ 1857. г. остави своју парохију, па се за калуђери у херзонскоме дому. Неодољива жеђ за пространијим богословским знањем нагна га, да се упише 1859. г. у петроградску духовну академију, коју сврши већ као зрео младић од 35 година. По свршетку тих наука задржаше га у академији, да доведе у ред академијску књижницу. Он је поверени му посао необичном истрајношћу и енергијом ваљано извршио, уредивши до 8000 разноврсних књига на латинском, руском и другим туђим језицима, и саставивши им систематски каталог. 18. јулија 1864. г. именован беше професором и инспектором у казањској дух. семинарији, а 1867. у казањској дух. академији, и произведен за архимандрита. Одликујући се одувек смиреношћу и добротом он је набрзо стекао овде свеопћу љубав и поверење. 10. јулија 1869. оде, на позив самарске дух. семинарије, за ректора, ма да је казањски архијепископ Антоније (Амфитеатров) жестоко протестовао противу тога. У томе својству био је до 10. фебр. 1875., када би превишње именован а 16. марта хиротонисан за јепископа брестскога и другога викара јепархије литавске. 1881. г. постаде првим викаром исте јепархије; 14. маја 1881. самосталним јепископом калужским; 1888. пермским; а 1892. у Нижњем Новгороду, где је као такав и умро. Као добар пастир, оставио је иза себе вечан спомен у срцима својих потчињених и претпостављених; као добар богослов украсио је богословску литературу руску овим делима: а.) „Лијонска унија, — одломак из средњевековне црквене историје 1216—1293. г.“ (магист. дисертација, штампана у журналу „Прав. Обозрѣніе“ за г 867.); б. Помен високопр. Атанасија, архијеп. казањског;“ в.) Помен архим. Иноћентија, ректора каз. дух. академије“ и г.) „Распуст студената XII. курса казан. дух. академије“ (сва ова три чланка штампана су у журналу „Прав. Собесѣдникъ“ 1868. год.)

По „Ц. В.“ С. Пет.

(**Магистарски испит.**) Професор црквене и библијске историје у витанској духовној семинарији *Д. И. Введенскій* полагао је 21. дец. 1900. год. магистарски испит у московској дух. академији. Ради занимљивости, изнећемо укратко цео ток овога испита.

Дисертација је кандидатова била: „Учење Старога Завета о греху.“ Он ју је имао пред испитном комисијом прочитати, па онда бранити од нападаја и примедаба одређених опонената. За званичне опоненте беху одређени редовни проф. Св. Писма Новога Завета М. Д. Миретов и изванредни проф. Св. Писма Старога Завета В. Н. Мушцин. Пре но што је отпочео диспут, повео је магистранат реч о важности предмета дисертације, о карактеру јој и методу. Проф. Муретов изрекао је повољан суд о дисертацији и зато се ограничио само на питање о тумачењу смисла неких термина у дисертацији, као што су „Стари Завет“, „учење“, „грех“. Осим тога приметио је још ту празнину у дисертацији, што је диспутанат само констатовао библијски факат греха, а није психолошки расјаснио постанак његов.

Други опонепат проф. Мишцин наперио је своје примедбе противу авторова мишљења, да у Ст. Завету тобоже није било учења о казни деце за грехе отаца. Тога мишљења држе се многи западни научници, али оно не налази оправдања у Библији, По мнењу опонента, у Библији заиста има места која иду у прилог томе, али је у њој куд и камо више места, која јасно сведоче да су на децу падале казни за грехе отаца њихових. Изрекавши неколико ласкавих речи о дисертацији, опонепат је

изјавио жељу, да би библијска наука што многобројније и боље испитиваче нашла.

У својству незваничних опонената приступили су преосвећени ректор академије, епископ Арсеније и проф. Д. Т. Голубински. Ректор је приметио диспутанту, да није подвргао испитивању оно место библијскога текста, које говори о вазнесењу пророка Илије на небо. Разноврсна читања тога места у разноврсним текстовима Библије захтевају такво испитивање. На све те приговоре дао је кандидат сходна објашњења и једногласно је био постављен на степен магистра богословља. „Ц. В“. С.Пет.

(**Интернат за студенте Славене.**) Дна 7. Јануара о. г. обављено је свечано освећење општежића, које је отворено при Петроградској Духовној Академији за студенте—Славене: Србе, Бугаре, Чехе и др. Чин освећења обавио је инспектор Академије архимандрит Сергије. Општежиће поникло је иницијативом професора исте Академије Ивана Савића Паљмова и припомоћу славенског благотворног друштва. За врло малу плату од два до три рубља мјесечно, добиваће се у општежићу све што је потребно. Сврха је општежића, да по могућности потпомогне младе Славене, који долазе у руску престоницу ради образовања. Општежиће налази се на Шлиселбурском проспекту у кући Александро-Невске лавре бр. 4. Већ се сад налази у том интернату неколико десетака студената Славена. —

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

ОГЛАС. 7 1—3

Српско правосл. црквена општина у Сурчину, ставила је у прорачун за 1901. годину, 1400 круна, за подизање гвоздене ограде на својој порти у дужини од 50 мет.; заједно са капијом и 1 вратима.

Жеља је исте општине, да речена ограда буде до Ускрса подигнута, а сама ограда да буде у основи зидана I. класом циглье у висини 60—70 цм.; а штакете да буду пропорционално високе према висини зида.

Подузимачи за овај посао нека поднесу своје понуде и трошковник на подписаног г. председника чим прије, а црквена општина ће најповољнијем нудиоцу овај посао предати, чим прорачун потврђен буде.

Подвоз за сав материјал даје општина од Земуна до места.

У Сурчину 14. (27.) јануара 1901.

Председник Парох Перовођа
Совр. Божић Ј. Матић Максимовић

Ad. бр К 1143/773 ex 1900. 6 3—3

СТЕЧАЈ

На упражњену парохију V. разреда у Манђелосу расписује се стечај с тим, да компетенти имају своје прописано инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до 31 јануара 1901. (по стар. кал.) поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 28. децембра 1900. (10. јануара 1901.).

Георгије с. р.
Патријарх.

К. 2666/414 ex 1900.

СТЕЧАЈ. 182 3—8

На упражњено место пароха у Бајши са којом је скопчана плата VI. разреда, овим се расписује стечај компетенти имају, своје добро инструиране молбенице путем претпостављених им области до 12 јануара по старом 1901 конзисторији овој поднети.

Из седнице епархијске конзисторије бачке држане у Новом Саду 22 децембра 1900 године.

Председништво.

Ad. цо. бр 222. ex 1900. 3—3 3

СТЕЧАЈ.

На упражњено једно стипендијско место у добр. грађанској заклади блажп. Јована Остојића и супруге му Терезије Зозук овим се распусује стечај са роком до 1 (14) фабруара 1901 год.

Стипендија износи за ученике средњих школа, док су у месту својих родитеља или старатеља 200. круна, а ако су на страни 500 круна, а за слушаоце академије или свеучилишта 800 круна годишње.

У смислу основног писма права на ову стипендију имају: 1. суботички сродници за завештачима; 2. сродници ван Суботице; 3. суботички синови и 4. Срби православне вере ма из ког краја Аустро-Угарске монархије.

Молиоци имају засведочити: крштеним писмом, да су Срби православне вере; шк. сведочанством, какве су науке свршили; лечничким сведочанством, да су потпуно здрави и телом развијени; сведочанством политичке власти, материјално стање својих родитеља, а сродници још имају прикључити и правоваљано сведочанство о своме сродству са завештачима.

Молбенице нека се до горе означеног рока на потписану општину пошаљу.

Из седнице срп. правосл. црквеног одбора, држане у Суботици 30 децембра 1900.

Др. Вл. Манојловић с. р.
п. председник.

Богдан Свирчевић с. р.
перовођа.

СТЕЧАЈ. 5 3—3

По наредби сл. Епарх. Шк. Одбора будимског од 30. новем. 1900 бр. 223/163 овим се расписује стечај на упражњено учитељско мјесто на сл. вероисповедној основној школи у Бану.

Дужности учитеља су прописане школском уредбом од 1872. год. Осим тога дужан је у цркви појати и децу у црквеном појању обучавати и нуз пароха при сваким функцијама суделовати, и за ово уживаће следећу плату: 600 круна у готовом новцу, 3 ланца ораће земље на које порез учитељ а еквивалент општина плаћа, слободан стан по пропису, за пофторну школу 34 круне, за перовођство 40 круна. По закону прописани петогодишњи доплатак 100 К. при погребу ће позван буде 80 фил. од вјенчања 80 фил. од парастоса 80 фил. даље, из политичне касе у готовом новцу у име пофторне школе и накнада дрва 102 К. 80 фил. и 4 фата тврдих дрва.

На оно мјесто могу само они компетовати који су и у мађарском језику оспособљени. Молбенице се имају са сведоџбама на доле потписано председништво слати.

Рок стечаја траје до 11-ог 1901. фебр. год. по старом календару када ће се избор обавити.

Из сједнице Школског Одбора држане у Барања Бану 1900 децембра 26-ог.

Милан Винковић привр. перовођа — Јаков Гаврић председник Шк. Одбора.

ДРУГИ ОГЛАСИ

НА ЗНАЊЕ!

Част ми је славним српско-православним црквеним општинама и пречасним г. г. свештеницима учтиво јавити, да сам моју

ТРГОВИНУ СРПСКИХ ЦРКВЕНИХ СТВАРИ

у кући г. Ђорђа Ивковића у Дунавској улици у близини новосадског кр. судбеног стола сместио.

Најглавнија задаћа ће ми бити, да моје п. н. муштерије са најизврснијом робом, крај солидне послуге и најумереније цене, што боље задовољим.

Начело је моје, да п. н. публику *са незнатном ценом* ове или оне робе, не обмањујем, као што то, на жалост, чине несрпске трговине ове струке, него ми је као Србину — циљ, да са савесним и поштеним руковањем трговине своје, себи и радњи својој извојујем *поверење и симпатију* како код славних српских православних општина, тако и код пречасних г.г. свештеника и српске публике, те из разлога ових, молим, да ме са поверењем својим припомогну, да тежњу ову своју што пре постигнем; па сам уједно слободан на неколико од главније робе, које на стоваришту у богатом избору имадем, уповорити и најтоплије препоручити, као на пр.:

Одежда (светих), Одежда (црних), Неба, Литија, Црквених барјака, Стихара, Круна венчаница, Евангелија, Крстова ручних, Крстова за трапезу Рипида, Кадионица, Свећеника (чирака), Путира, Завеса, Кандила, Дискоса, Лажница, Коџја, Школских барјака, Пјетохлебница, Кивота, Полеља, Дуплира, Сасуде за св. причести болнима, Сасуде за крштење деце, Сасуде за миропомазање, Свечарских икона, Целивача икона, Простирача.

Све **иконе** наших светаца, **рађене масном бојом и слободном руком на платну, лиму и дрвету** за иконостасе и целивање; **икона руских, кованих од бакра и гвожђа, позлаћених и посребрених; плаштаница** израђених по чисто српско-православном типу и **велики избор историчних слика** од најбољих вештака те струке.

Уједно се препоручујем славним српско-православним црквено-школским општинама за израду **СВИХ ПОЗЛАТАРСКИХ ПОСЛОВА**; као: **целокупног иконостаса и Христових гробова,** а већ постојеће **иконостасе, иконе, окове на св. Еванђелијама** примам и израђујем као ново.

За преч. г.г. свештенике доње и горње **хаљине, шешире, ћелепуше, појасеве, монторосе, камилавке и панакамилавке.**

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова на позив поднашам сваковрсне мустре, робу, цртеже и предрачуне на углед и избор лично, о *своме трошку*, без да је дотичан обвезан трговину учинити.

Поруке обављам брзо и тачно, јер ми је стовариште снабдевено са свима горенаведеним предметима. Ја се као Србин надам, да је ближи свој своме, него да се потпомажу туђа и страна слична подувећа, па у толико пре и са већим пожртвовањем изићи ћу свакој мојој поштованој муштерији на сусрет и задовољићу је у сваком погледу. Молећи за штоване поруџбине и поверење јесам

С особитим поштовањем

160 7—10

НИКОЛА ИВКОВИЋ

НОВИ САД

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Фрање Деака трг бр. 2.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, а за **солидну израду** као и за **умерене цене** јамчим. Примера ради наводим овде **поједине** артиклове и цене им; као:

ОДЕЖДЕ светле од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог свиленог дамаста и голдрајха од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде црне од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАКА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. а са чистим златом извезено на најфајнијој кадифи од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор. 12, 15. 18, 28 до 30 фор. и т. д — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ КАНДИЛА** од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЈА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор. све масном бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити преч. г. свештеницима **шешира, камилавки, ћелепуша** и **појасева**. — На захтевање п. н. муштерији шаљем бесплатно и **франко нацрте, мустре и прорачуне**. 90 19—28

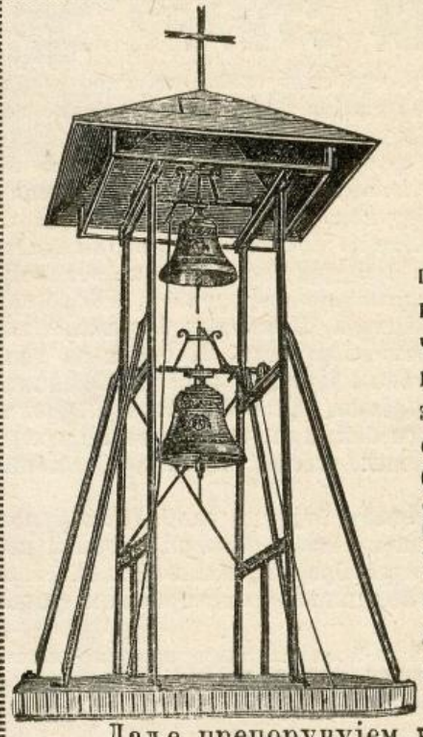

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона**, која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа**. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

2— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За СТРАНЕ ЗЕМЉЕ: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 108.

СРПСКИ СИОН

Год. XI. Број 4.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 28. јануара 1901.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ЛУКИЈАН,

ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ ПРАВОСЛАВНИ СРПСКИ ЕПИСКОП БУДИМСКИ итд.

свему пречасном и часном свештенству и духовном стаду свом: благодат и мир од Господа Бога и Спаса нашег Исуса Христа, а од смирености своје архипастирски поздрав и благослов.

Христос се роди!

Деветнаест столећа прођоше већ ево од тога знаменитога догађаја, када се у вертепу витлејемском родио у телу човечијем од Бога обећани Месија, кога су пророци предказивали, да ће се родити од Дјеве, да нас искупи од греха, да нас измири с Богом и да нас удостоји назвати се поново синовима Његовима.

Нека се весели небо и земља, као што и црква пои данас: ꙗкѡ Богъ во плоти ꙗвисѧ; . . . слава во вышнихъ Богѹ, и на земли миръ; прїиде бъ чаѧніе ꙗзы́ковъ пришедъ спасе насъ ѿ работы вражїѧ.

Има ли знаменитијег догађаја у историји, од рођења Спаситељевог, — има ли узвишенијега и племенитијега дела од искупљења рода човечјег од греха прародитељског?

Бог у превеликој љубави својој према неблагодарном и непослушном створењу своме, човеку, и ако је овај на Њега заборавио и у глиб греховни дубоко већ загазио, не заборавља га, већ по своме обећању шаље Сина свога јединца на земљу, да примивши на себе тело грешнога човека ради нас и нашега спасења пострада и на крсту умре; — не пушта човека, да са свим пропадне, већ му отвара и указује нов пут, којим му ићи ваља, да се спасе; не захтевајући од њега друго, него само: *да верује у Бога и у онога, кога је послао, Исуса Христа*: — другим речима, да истинито верује у божанствену науку, коју је Христос на земљи проповедао, — да исповеда веру, којој је Христос темељ положио, и да се влада по оним заповестима, које му та вера прописује.

Овај важан и знаменити догађај по нас људе, као и узвишено дело искуплења, даје ми повода данас, да о томе с Вама заједно размишљам, баш у овај дан, кога црква наша тако радосно и свечано прославља ради успомене Христова рођења.

*

Многи, када о вери мисле, не виде у њој друго, доли неку тешку дужност, коју им испунити ваља, јер у противном случају осећају неки душеван немир, грижу савести, — те су побожни што их нека тајанствена сила на то приморава. Такви људи мисле, да су својим верским дужностима удовољили и онда, ако их не испуњавају из чистих побуда срца, не од воље и што осећају потребу, него само из бојазни, да не осете грижу савести.

Када би то заиста тако било, онда вера не би била онај благотворни геније, који уздижући — оживљава, тешећи — усрећава; онда би имали право они, који веру сматрају изливом страха и бојазни, те веле, да су људи зато и само зато побожни; и да су људи и у прастара времена само зато обожавали неко непознато, више биће, што су се бојали од моћи природних појава, бојали се од тајанствених сила и неизвесне будућности. Када би то тако било, имали би право и фарисеји, који су своју побожност само спољашњим знацима исказивали, а срце им беше према вери хладно и неосетљиво; имали би право и и Јевреји, који мишљаху, да ће потпуно задовољити закону Мојсеовом и онда, ако се буду строго придржавали прописаних својих обреда само; — онда би имали право и они хришћани, који су у том лажном уверењу, да су прави последователи Христови онда, ако испуњавају по неке своје верске дужности, па ма толико пренебрегавали.

Али то, драги моји, није тако!

Дужност религијозну не налаже нам страх, — напротив, она је слободан излив унутрашњег неког нагона, она је откуцај срца нашег. Човек је побожан не зато што мора и што се боји, већ је побожан, што је то потреба његове душе и што је свестан тога, да га баш вера чини човеком.

Човек у души својој осећа, да постоји неко биће, које је и боље и савршеније од њега, кога он на земљи узалуд тражи, — осећа, да се тај идеал савршенства налази ван његова домашаја и да му се ни приближити не може; — па ипак га је неки унутрашњи нагон свагда подстрекавао, да се том идеалу доброга и савршенога труди приближити; зато је он тежио од вајкада, да види највеће духовно и морално савршенство у смртном човеку сједињено, — да види најузвишеније што је у човеку остварено. И гле сада, тежњу његову, да Бог сиђе с неба међу нас грешне и да се оваплоти — види све то сада рођењем Христа Спаситеља — остварено.

Је ли чудо онда, да Га је човештво одмах и нехотице упознало: гле, ово је Бог, на чији је образ и подобије створено? Је ли чудо онда, да кад се пре деветнаест векова у пештери витлејемској сјединило божаство са човеком, да су анђели радосно запевали песму: „Слава въ вышнихъ Богу и на земли миръ“, који се славопој и данас у свима храмовима нашим весело и умилно разлеже? Је ли чудо онда, што је човештво, — видећи своје давнашње жеље остварене, и надајући се, да ће тај узвишени идеал доброга и савршенога олакшати му тежњу да се усаврши, — радошћу великом поздравило и прихватило тај светски догађај, те одбацивши и рушећи кипове лажних богова, — пошао за тим својим новим идеалом, кога му је промисао Божји послао.

Па је ли заиста нашао човек у Христу Спаситељу онај чист и у сваком погледу ненадмашим идеал, за којим му је требало поћи, да ли је нашао у њему онај оригинал, на чији је образ и подобије створен?

Јесте, нашао га је, јер догађаји, који после следоваше, потврђују то. Видимо, да се Његова наука брзо распростире, број Његових посљедователља све се већма множи и човештво препорођено у хришћанском духу у свему напредује. Европа под утицајем хришћанским мисли, постаде носиоцем културе, а можемо смело тврдити, да је и у осталим деловима света само тамо права култура, где су узвишене идеје хришћанства посејане и дубоки корен захвалите. *Слободу, једнакост и братство*, те узвишене мисли, којима се вера наша поноси, у правом значају своме нехришћанска култура и не познаје; оне су посљедице вере хришћанске, и стоје у неразлучној вези са оваплоћењем Сина

Божја, тим основним догматом хришћанства. Ко би то порицао, тај би био у великој заблуди и не би познавао извора из кога су оне потекле.

Јер неоспорно је, да је дух човечји помоћу праве хришћанске *слободе* ослободио се испод сваког притиска, стресао са себе тешке окове мрака и назадњаштва, да се може образовати, усавршавати и напредовати, — а дух је тим слободнији, што је савршенији, т. ј што је снажнија у њему божанска снага, која га уздиже. Грех понижава човека, у греху нема слободе, грех је у пуном смислу речи ропство. Без унутрашње слободе пак, нема ни спољашње слободе. И не заборавимо никада, да се баш у природи човечјој скрива неки непрестани нагон прибавити себи важност и то на туђу штету — владати — не над самим собом — већ над другима; хоћемо и трудимо се, да смо слободни, али сличну слободу или тежњу за слободом код других нерадо трпимо. Реците, да није тако. „*Истина ће вас избавити*“, рече Спаситељ, па која је та истина? Слушајте само, шта рече о себи Спаситељ: „*Ја сам пут и истина и живот*“. То значи другим речма, да је слобода само излив и посљедица вечне истине; слободни смо, јер нас је вечна истина, оваплоћена у Богочовеку, Исусу Христу, ослободила.

У међусобној хришћанској *једнакости*, нема места нема гордости и неправди, у њој ишчезавају сви они греси, који су заједницу људску толико огорчавали. Бог, поставши човеком, установио је праву једнакост међу свима људма; Он нас је научио, да смо сви синови једнога Оца небеског, — те као год што смо пред Њиме сви једнаки, тако ће нам се исто и на страшном суду једнаком мером суђити за добра дела наградити и за зла казнити. Христос није правио разлике између сталежâ и редова, међу богатима и убогима, већ је Он лечио ране, бол и патњу без обзира, да ли је то нашао у сјајним палатама богаташа или у најмањим колебама бедника као што рече: „*Научите се од мене, јер сам ја кротак и смеран у срцу*“.

Мисао хришћанског *братства*, како је узвишена! У њојзи је усредсређена сва срећа и задовољство човечјега живота; — у њојзи налазимо изражене све оне врлине, које појединце посепце и са породицом, а породице међусобно и са целим друштвом љубављу спајају и везују; — и можемо рећи, да и ако је могуће, да и онај може да љуби, који није хришћанин, али није могуће да је онај прави хришћанин, у чијем срцу нема љубави према својим ближњима.

Јер питам вас драги моји, да ли се може сматрати хришћанском слободом, када наше дужности силом и без воље испуњавамо? — је ли то мисао хришћанске једнакости, када јачи угњетава слабијег, када иде за тим, да га упропасти и уништи, када се богаташ стиди сиромаха, горди се, презире га и омаловажава? — је ли то мисао хришћанског братства, када у место да нас љубав спаја, оно нас пакост и злоба, завист и неслога све већма једно од другог отуђује? Ја држим да није, а уверен сам у души, да и ви тако исто мислите. И будите уверени да што се већма удаљавамо од основних истина хришћанских, да се тим већма удаљавамо од остварења оних мисли, које проузрокују срећу и задовољство не само појединаца, већ и породице и целога друштва.

Па кад то знамо, питам вас, да ли смемо да заборавимо на онај благотворни извор из кога су те врлине потекле и које нам дају живота? Не, јер извор је свему сам Исус Христос, који је за себе рекао: „*Ја дођох, да имају живот и изобиље*“, а живот вечни је као што рече: „*да познају тебе јединога и истинитога Бога и кога си послао Исуса Христа*“.

Зато, ако хоћемо, да се користимо тим великим идејама хришћанским, треба свагда да имамо на уму Христа Спаситеља; и да верујемо у Њега и Његово божаство: „*Ја сам хлеб живота*, — рекао је народу, — *који мени долази, не ће огладнети и који мене верује, не ће никад ожеднети.*“ Треба да смо Му свагда од свег срца благодарни, што нам је дао разум, да можемо познати и разликовати добро и зло, — што нам даде срце, које у радости и жа-

лости наших ближњи искрено осећа; треба да смо му захвални на превеликој милости и милосрђу, што нас је к' себи подигао, те нас удостојио сваке среће и радости овога и онога света и што није допустио да под тешким теретом греха пропаднемо, него нас спажном својом десницом води на правоме путу спасења.

У томе је дакле дубоки значај данашњега светлог празника „Рождества Христова,“ кога вам овим поздрављајући желим: да се утврди у вами свима вера у Христа и Његово божаство, како би сви радосно могли запевати песму анђелску: „Слава въ вышнихъ Богѣ“...! Амин.

Дано у Будимпешти пред празник „Рождества Христова“ 1900. год.

Горепоменути смирени епископ

Лукијан.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

О јединству рода људског.

(Свршетак.)

Често баш у истој раси, у истом народу налазе се грдне разлике у том погледу. Тако, знаменити немачки антрополог Perty вели: „Немачка мушка лубања разликује се од женске својом величином (оне се односе међу собом као 100: 97 у хоризонталном обиму и као 100: 90 у величини мождане шупљине и тежине мозга), а још више својим типичким обликом — више чак него и многе лубање различитих расâ међу собом“.[1] Али ипак све те разлике много су незнатније од оних, које сретамо код животиња истога рода и исте врсте. — И у новије време учене специалисте по паралелној анатомији (камо као специалност спада и наука о лубањама) — брижљивим и тачним анатомским мерењем и сравњивањем лубањâ по разним методама — тврдо се уверише, да не постоје никакови стални и основани знаци, којима би се тобоже основно разликовале лубање разних народа, те — слично поменутом немачком антропологу Perty — доказују, да се разни облици лубањâ (више округли или више дугуљасти, са већом или мањом можданом шупљином и т. д.,[2] налазе не само у извесних народа, већ скоро сви по свим народима — дакле опћи су целом човечјем роду. По томе дакле на основу јасних резултата експерименталних истраживања — разлике по облику и другим својствима лубање, никако не могу послужити као аргуменат против јединства рода људског.

Ну противници те истине често су даље још покушавали да разлику разних народа по боји коже — истакну као сигуран аргуменат у корист своју. То је додуше једна најоштрија и најодређенија разлика међу народима. Кавкаско је племе наиме беле боје, монголско — жуте, етиопско — црне, американци — бакарно-црвене, малајци — тамно-циметасте и т. д. А највећа је ралика у том погледу међу народима беле и црне боје. Но ни та разлика, при свој оштрини својој није кадра да нас увери, да ти народи немају у корену своме најтешњу крвну везу. Те разлике учене специалисте разјашњују дугим пребивањем разних племена у разним климатима, те утицајем ваздуха, миазама, хране и т. д.[3] — И ма чим се то тумачило, она ни у ком случају не даје ни најмањег основа за претпоставку, да бела племена имају своје прародитеље, — а црна опет своје — црног Адама и црну Еву. У то необорив је факат, да међу тим племенима има прелазних степена у боји коже. Тако н пр. у јужних народа кавкавске расе нека арапска племена имају врло тамну боју коже, да се по њој приближују неким народима етиопске-црне расе. С друге пак стране нека негарска (етиопске расе) племена знатно се разликују по боји коже од црнаца (етиопљана), те се делом приближују монголској, а делом кавкаској раси. Хотентоти н. пр. имају као и други негри оштру косу, пљоснате носове, дебеле усне, — али се

1 — Anthropolog. Vorträge стр. 70; срав. — Ebrard, — Apologetik св. 1. стр. 260 и даље.

2 Види Reusch, — Die Biblische Schöpfungs geschichte стр. 140—150.

3 „Порекло човека“ од Дарвина у руском преводу — стр. 184—189.

од њих разликују тамно-жутом бојом коже, по којој се приближују кинезима — у опће монголском племену. Поред тога треба ће приметити, да многи знаци, који се налазе и приписују тобоже као обични само односној раси — налазе се често и по другим расама. Тако н. пр. црвена боја косе обична је појава само у кавкавске расе, али често се налази у неких индивидуа по свим расама, па шта више и у црнаца. А међу европејцима бива и такових људи, који су по оштрини и црнини косе или по необично-тамној боји коже и карактерним цртама лица приближују или негоима или монголима. И најпосле међу црним негрима бива каткад појединих индивидуа са сасвим белом бојом коже — то су т. з. *албиноси*.[4]

Из свега што рекосмо јасно је, да факат разноликости народа по боји коже и облику лубање не може никако служити као аргуменат против необориве истине физичког јединства рода људског, већ на против сва организација, тела а нарочито унутрашња, у свих људских племена даје нам много битних знакова, који нас упућују на ту истину. Поред једнаког анатомског устројства тела тим знацима прибројаћемо још и једнаки средњи термин дужине живота, једнаку средњу брзину ударања пулса, једнаку нормалну темпаратуру тела, једнако време бремености, те једнак средњи стас људи — што све налазимо у свих па и најразличитијих народа.[5]

Али осим физичке и духовна је организација у свих народа једнака, а то нам опет јамчи за духовно јединство рода људског. Свуда ћемо наћи исте душевне наклоности, иста духовна својства оне, исте страсти; сви људи схватају један другога.[6] Истина не налазе се ове расе на истом степену умног развића, али по суштини, по самој природи, основне духовне способности: разум, свест и др. у свих су људи једне исте. Ну ни та разлика у степену духовног развића разних народа не говори, нити може говорити, против јединства рода људског, јер се она често срета и међу људима, који несумњиво припадају истом народу, па шта више и истој породици. И искуство казује нам, да разлика у степену умнога развића разних народа много зависи од васпитања, обичајева, у опће од спољашњих услова. Негри н. пр., који су одрасли при потпуно једнаким спољашњим условима с европејцима често су с овима достицали исти па и виши степен умног развитка.[7] И обратно — европејци, који су одрасли међу дивљим народима при сасвим једнаким с њима условима — често ни мало се неуздизаху над њима својим умним развићем.[8]

Приметити нам је још, да су знаменити археолози као н. пр. Нилеон доказали, да је, скоро у свих народа, разних крајева света, камени украс на доњем крају стрелâ исти — што се да протумачити једино на основу истих односно врло сличних умних и налазећих способности свих народа. Исто је од стране учених истраживача примечено и у погледу разних опћих свима народима украса н. пр. зубаца, те неких обичаја као што је сахрањивање мртвих с вештачком опремом и др.[9]

Истина јединство рода људског засведочена је и научним резултатима паралелног изучавања језика. Наиме, у језицима разних народа налазе се слични називи за божанства и друге предмете. Тај факат је тим важнији што се с њим сретамо често баш у народа, који су географски и по спољашњем облику врло удаљени Тако је н. пр. са становницима острва јужног океана и европејцима, који имају несумњиве знаке и лингвистичког и физичког сродства. Јединство пак по-

4 У осталом какав значај у овом питању могу имати приговори због разлике у боји коже, јасно ће нам бити кад се сетимо што већ споменусмо о условности боје коже и разгледамо шта нам Rauch у делу — Die Einheit des Menschengeschl. на стр 159 и 190 — о томе каже на основу позитивних чињеница здраве науке.

5 Rausch, — Bibel und Natur; Vorlesungen стр. 393.

6 Perty — ibidem стр. 28.

7 Треба се само сетити чувеног епископа Самуила Краутера, те Шекспировог Отела и др. многих сличних примера.

8 Reusch, — Die Bibl. Schöpf. geschichte стр. 146. 147.

9 Дарвин у делу „Порекло човека“ у руском преводу стр. 177.

рекла свих индо-германских народа несумњиво је баш због једноликог устројства језика и велике множине заједничких им корена речи.[10] У опће по сведочанству тако знаменитих језикословаца као што су: Макс Милер, Вилхелм Хумболт, Грим. и др. — имамо данас сигурна основа да верујемо, да су сви јазици потекли из једног првобитног језика,[11] којима је говорио први пар људи — праотац и прамајка целог данас људства. Може ли нам наука још шта јасније од овог дати за потврду истине јединства рода људског!

Противници истине јединства рода људског приговарају још, као да није могуће, да за тако кратко време, као као што се у св. Писму вели, човештво се овако силно размножи. Тај приговор нема никакова чврста ослонца за собом и то прво, што је то питање хронологије, те је по том другостепеног значаја, а друго, што скоро сва до сада добивена дата о множењу рода људског, не дају места никаковој сумњи у могућност таког множења, као што се у св. Писму износи. Неки научењаци шта више путем статистичког рачунања дошли су до резултата, да је потпуно могуће, да је сав род људски, што данас по целом земаљском шару живи, потекао од једног пара људи. Полазећи с потпуно вероватне претпоставке о већој дужини живота и већој плодности људи првих времена, од каснијих све слабијих поколења, — енглески учењак Фоулер путем тих рачунања дошао је до закључка, да од једног првог пара људи за 1600 година могло би изаћи читав билион људи, — док, по данашњим најтачнијим статистичким исказима, данас има на земаљској кругљи свега око 1500 милиона људи.[12] Овоме даљег коментара не треба.

Исто тако нема основа сумњати у могућност распрострањења човјечјег рода по свој земљи из једне једине колевке његове. У прећашња времена због нетачног и непотпуног географског знања не знадоше разјаснити откуд и којим путем могоше доћи у Америку њени први становници људског рода. У новије време питање то решено је и сасвим је могуће, да су и први насељеници Америке пореклом из опће људству колевке, којом већина учењака признаје Азију. А у Америку су могли доћи први њени становници из Азије, по мишљењу једних, кроз Берингов канал и ланац (тај природни мост, који споји Азију с Америком) Алеутских острва, по мишљењу пак других — кроз групе острва тихог океана.[13]

И тако истина јединства рода људског, која, као што напред споменусмо, пролази кроз све библијско учење о човеку, јасно је посведочена поред историје предања разних народа и здравом науком у њеним резултатима.

Ну, пре него што завршимо споменућемо још, да против истине јединства рода људског истицани су од старине неки приговори, који створише теорије познате под именом преадамизма[14] и коадамизма.[15] Обе ове теорије, од којих прва тобоже на основу св. Писма предпоставља да је било људи и пре Адама и Еве, а друга, да је заједно са Адамом и Евом створено и још неколико других људских парова — могле су постати само на основу својевољног тумачења неких места књиге „Бића“, те немајући никаква чврста основа остају без значаја.

10 Zöckler, — Die Einheit. Abstammung des Menschengeschl. (Jahrb. f. deutsche Theologie 186 I) стр. 63 и даље нит. Лутардђ, Апологія Христіанства стр. 824 цит. 13.

11 Рождественскій — Христіан. апологет. св. II. стр. 338.

12 Ibid. стр. 275 и срав. Rauch, — Die Einheit des Menschengeschl, стр. 178, 189.

13 Reusch, — Bibel und Natur стр. 37.

14 Ове се теорије држаху неки слободни мислиоци још од првих векова Хришћанства, као Јулијан Апостата и др, ну са свим је раавио у XVIII. в. француз Isaak Peyrerіyз својом тврдњом, да је Адам само родоначелник Јудеја, а незнабоштво, да је преадамитског порекла. Види у Макарија: Правосл. Догматич. Богословіе св. I. стр. 223.

15 Ову теорију покушаваху доказати неки природњаци прошлога донекле и данашњег века.

О св. Сави.

(Свршетак.)

Приклањајући се таким назорима о знању и науци људској мени није ни на крај памети хтети дати разумети, да се у опште може имати што год против њеног достојанства и вредно-

сти, нити да бих ма из далека намеравао осporавати узвишеност задатака њених и корисност њених резултата. Место и публика, време и дан, спрема и позив оних у чије име говорим, кад, пред ким и где говорим саветују ми и налажу сасвим друго. Нису наши стари и њихови млађи подигли онај завод и палату, да се у њој, у XX веку, на св. Саву, патрона школе српске и народног просветитеља, покуша чим било доводити у сумњу врсност и важност онога што је једини и искључни услов и погодба, средство и сврха нашег опстанка и напретка на земљи и свету, телесног и духовног, знања свакидашњег и научног. Заиста, кроза што се одржава све живо, човечанско и подчовечанско, да у првом тренутку свога бића не постане жртвом елемената мртве природе, то је знање ако не свесно, оно несвесно. Тако у почетку и до краја — „све је наука.“ Не упуштајући се пак у разјашњење ове истине и изреке, у осталом очевидне и за народну памет која је и створила, ми ћемо се задржати један часак на томе, да наговестимо потребу и неопходност науке у вишем смислу ове речи како за управу живота нам, вишег живота цивилизованог човека, за чим свако тежи, тако за умну дисциплину.

Да се човек одржи у здрављу у обичним приликама и неприликама, да не умре од глади код хлеба, да се не убије на сувом путу, да се не удави у мокром елементу, једном речи да не погине на пречац, научи се, на срећу, веома рано сам и од других, без школе и књиге, од природе; но да га не нестане пре времена, да не мре полагано од непаметна живота, да се лудо не поболи, неразумно се или никако не лечи, за то је потребна наука, наука о животу и здрављу, физиологија и хигијена које му извесно и продужавају и чине угоднијим боравак на свету. што је иначе само случајно таки, а по правилу и мучнији и краћи. Оваки један или једна, друго, ако су родитељи, отац и мати, умеће и боље васпитати свој подмладак са стране физичке, а за интелектуалну и моралну страну морају знати више него обично из психологије и педагогије: о природи и законима развитка умних и чуствених сила, не до душе као какав професор, теоретички, али практички, да могу бити доникле учитељи својој деци. Исто више ваља да је сваки човек упућен у свима наукама, с којима је у свези она грана и врста рада, од које заслужује издржање себи и својима, боље ће му ићи од руке посао, а таке су многе зване конкретне, онако како и зашто се предају данас у земљорадничким, занатлиским и трговачким школама, опет велим не теоретички, то је за оне, који им предају и који од тог живе, чак и нешто социологије што су јој неки делови нужни нам за добро вршење наших грађанскх права и дужности, а део о појавима економским произвођења и размене добара потребан је и отреситијем ратару и раденику, купцу и продавцу, јер као што се без сумње напреднији међу њима боље у то разумевају, тако јамачно и који би се боље разумевали били би напреднији.

Остале науке друштвене, правне и политичне — ко ће их изређати? — што све имају свој корен у здравој памети народној, од какве су и од какве би неоцењене помоћи биле, израђене на тој основи, у оцени прилика живота колективног организма, може се са мало размишљања лако просудити. А ми дај да кажемо две речи о користи науке за дисциплину умну и моралну, за културу религиозну које ниједно није мање од стварне јој користи. Тако се учењем снажи памћење, суђење и закључивање логичко, које пренесено из школе у живот, не би могло да не буде од добрих последица. У моралном погледу, озбиљно учећи, навикавамо се на истрајан рад, да смо готови у свако доба одрећи се заблуда и да тежимо само за истином. Најпосле да се права наука студирајући природне појаве и васелену, слаже с побожношћу и расположе нас за њу указујући на једноликост односаја ствари, сталност њихову и непроменитост у последицама специјалних узрока и једнога општега узрока свима појавима, уверавамо се из примера признатих научењака и филозофа, за које се и мисли и не мисли да су религиозни и дубоко морални, али јесу, астронома, физичара и природњака, као што смо за највећег видели, а од његових земљака и који су му најближи један говори о „самоодрицању које има нешто узвишено у себи свакога што се право посветио науци, и о чему свет ништа и не зна“ (Tyndall), а други (Huxley) овако вели: „Наука и религија две су сестре близнакиње, које раздвајати била би смрт за обе. Наука напредује тачно у сразмери колико је религи-

озна, а религија цвета у тачној сразмери према научној дубини и чврстини њенога основа. Велика дела филозофа била су мање плод њихова ума већ што им се овај управљао по еминентно религиозном настројењу духа. Истина се подавала пре њиховој стрпљивости, њиховој љубави, њиховом самоодрицању, него њиховој логичкој оштрини.“

Кад тако дакле наука о природи и њеним силама на уста својих најодличнијих преставника и избраника скромно исповеда, да са недовољнога искуства ни у области појава материје није кадра да савлада све што човек наслућује у глави својој, којом једино и појми што појми; с друге стране немоћ наша да продремо у крајне тајне бића тумачи се ограниченошћу наше интелигенције, доктрином филозофије духа, по којој никако нисмо у стању схватити и остварити Највиши Ум света, први и последњи узрок манифестација вештаства и мисли, и једини начин њих освојити: што нам према томе преостаје то је, да вецбајући вазда богодану нам памет у испитивању догађаја и промена трудимо се и даље хватати им безуветне следи, законе феномена, задовољни с резултатима отуда и умереним, уверени, да неће бити зло ни како је, да не знамо све; а за подмирење интимних потреба душе наше, обраћајмо се, по примеру људи најнижега и највишега типа и калибра, религији, чије утехе и истине од векова одозгоре дате и интуитивно докучене, док не беше ни оволико науке и искуства, изврсно су нас руководиле такођер на путу земнога живота нашега.

Једна је така истина: да међу људима постоји морални закон о ономе што је право и неправо, шта је добро и зло Указујући на то религија је између осталог антициповала науку дајући народу унапред знати нешто до чега би он тек после дугог и горког тражења и лутања кадгод дошао и долази. — Човек у друштву, уживајући благодети његове, мора често пута да се одрече неког личног прохтева анималне своје природе за то, да би њему равнима уједчено било слично право опстанка и развитка, које исто припада сваком члану заједнице, хоће ли да се одржи здрава и напредна. Закон индивидуалног организма, егоизам, дели у друштву владу са законом организма колективног, с алтруизмом. Ове две силе треба да су укантарене што бива ретко, те се и налазе у несталној равнотежи: час превађује једна, час друга, сад себичност, сад милост, у среди је правда. По наклоности тела и пожуда његових ми не знамо ни закога изван нас, по разуму и науци људској ваља да се обазремо неколико и на друге, а по срцу нашем, умекшаном религијом и према закону Божјем колико волимо себе толико управо дужни смо љубити ближњега свога, некад и више, као што се кадшто и жртвујемо за њега.

Таман ово је и наука, коју проповеда дисциплина што је означисмо најближом нама, но најудаљенијом од савршенства према другим дисциплинама, проповеда је историја. Ма како непоуздано било што се у њој казује о прошлости и будућности, ма како биле несталне њене хипотезе о општем току догађаја живота народног, једно је извесно по њеној сведоџби: закон морални о добру и злу, правди и неправди, истини и лажи вечан је. Истина, правда и добро остају; лаж, неправда и зло могу да трају за време, али вазда на крају у поводу им је невоља, која редом иде. Овај закон морални, који потврђује историја, природни је закон, где међу антецеденцијама и конзеквенцијама јамачно има узрочна свеза, обележје науке. Што историја при свем том није ипак наука као друге њене друге, то је за то, јер се у њој излажу људска дела, која у последњој линији стојећи до неиспитаних особина нашег духа, нарочито оне чудне особине му од које потиче сваки рад наш, наше воље, ова кадшто будући слободна изабрати добро или зло, искључује свако морање, сваку нужду, а то човеку, робу природе обично, необично годи, особито ако су одлуке његове, у односима му према себи равним, такођер необичне тј. више него основане на правди, почем и ова може да се сложи са разумним тражењем своје користи. Човек праведан, који даје сваком своје и тражи га за друге свеједно као за самог себе па се за то и залаже, добар је човек и свакога поштовања вредан; али „оно чим се специјално разликује човек вишега реда од човека нижега реда — оно што сачињава човечју доброту, човечју величину, човечју племенитост — није јамачно ступањ просвећености с којим људи гледе само своју корист, него је то заборављање на себе — то је жртвовање себе, то је необазирање на лично уживање, личну

угодност, личну корист садашњу или будућу, једино за то јер је друго нешто праведније и боље... Мученик иде на спаљиште, патриота иде на стратиште, не што се надају за себе каквој награди, него што је то слава положити живот за истину и слободу. И тако је кроз све фазе егзистенције до најмањих ситница свакидашњег живота, леп је карактер несебичан карактер. Они које ми највише љубимо и дивимо им се јесу они који канда никад не мисле на себе, који кад ма шта раде немају никакве друге сврхе него гледе само што је добро и праведно и племенито. У томе, у пренебрегавању себе право је благородство.“*

У науци о ономе што је највише и најдаље над нашим главама и над нашим појимањем, горе на небу, у астрономији, находио је Њутон трагове ума и воље божанствене; а у науци која о том сведочи, да добро прати добро — добро жртвовање себе за другога и предмет наше вечите љубави, да зло роди зло — зло жртвовање другога за себе и предмет највећег нашег презрења, у историји велим, ево исто видимо, да је опет по среди памет и воља, од Бога нам дата слободна воља наша, што нам се не да да ухватимо законе дела људских, ни да протумачимо себи оно, што је најближе нама, најдубље у срцу нашем, осећај правде и неправде, и зашто неко воли оно а неко оно, нити можемо знати, кад ће учинити једно, кад друго. И онда кад нисмо у стању да их лако докучимо, не остаје нам ништа, до ли да им се чудимо и дивимо, овим грандиозним појавима ни с ким мањим но с Кантом, који је од речи до речи тако говорио и писао: „Две ствари испуњавају моју душу увек новим и све већим дивљењем и страхопоштовањем што ми се чешће и дуже с њима занима мисао: Звездано небо нада мном, и морални закон у мени.“ На коју реченицу надовезује немачки филозоф кратко тумачење смисла њезина и указује на пут и начин даљега, научнога испитивања ових проблема; као што смо мало час и сами наговестили, да се ни пошто и ни о што не можемо огрешити до краја вежбајући свој ум у границама богоданих сила његових. —

А сада, на крају, сетимо се за часак казивања свете историје царскога искушеника упоредно са сведочанством историје светске, вечнога искуства човечанства, па се запитајмо: да ли је и коју тачку од њега остварио Сава, или, коју његову тачку није остварио? који захтев наше боље природе, највиших обавеза наших, на дну душе нам од Бога усађених, није он испунио? Необична слика и прилика у историји српске цркве и српскога народа ваистину је Сава: велики у скромности, скроман у величини. Другима се у животу обично истиче, како су од нискога рода и племена уздигли се до висока и сјајна положаја; Сава, чедо једва дочекано новога господара на Балкану, одњихан у златној колевци, облачен у свилу и кадифу, одхрањен медом и шећером, кад у млађаноме добу доби засебну област, део државе Немањине, где могаше, окружен „велможама и благородницима“ да проводи највеселије дане — шта ради? Оставља потајно све ово „царство и богатство“, вршњаке и пријатеље, који му служаху и тражи тако друштво којима ће сам да служи, измиче се од песама и гозбе у мљчальницу и испосницу, из Расе у расу, међу старце „жедне правде“ а сите света, далеко од њега а ближе небу, иде сам од своје воље да слуша и да се с њима, богомољцима, моли Богу за народ, он, који, како се чињаше, бијаше одређен по вишој вољи да му заповеда. Дочекујући у беломе Вилиндару што га је сазидао са оцем и друге властеоске синове, грешне људе, који бејаху пошли за њим да се морално сазидају, враћа се (1207) после петнаест година са светим моћима Симеуновим и спасительским поздравом народу и браћи „Мир вам“ пошто је кроз то време на Атону водио иројску борбу у племенитом самоодрицању за победу духовног начела над материјом тела, подложног слабостима и страстима, болести и смрти. За то и није марио толико за њега тј. за себе, колико више за друге.

У даљим периодима живота, у времену Савина рада на пољима: политичком, црквеном и литерарном за 30 година до смрти му у Трнову, Сава је ишао исто трновитим путевима, које је крчио собом чистећи Србију од јереси верских, стишавајући страначке страсти, разгонећи мрак незнања, утврђивао је православље и морал, учвршћивао земљу и државу, ширио просвету и културу речју и пером, животом и примером — каквим животом, каквим примером! Млад и стар, монах и архиепископ (1219.)

* J. A. Froude, The science of history.

једнако је задивљавао братију и оце који су то најбоље умели да оцене, труди и подвизи, постом и лишавањем до слабости и изнурености, о чему говоре биографи његови; радећи и „градећи многе задужбине“, за душу да, не за трошно тело трошио је и харчио на каблове и куле злато на то, о чему пева народ И пошто је поред безличних, установа, извршио така крупна дела: три силна владаоца, оца, брата и синовца склонио и учинио да буду три смерна калуђера, два и свеца, Симеон и Симон, као самосталан архиепископ (од 1220) крунисао краљевским венцем Стефана, Радослава и Владислава, — имајући таки уплив на највише личности, с највећим дакле ауктиритетом у држави и цркви, он ипак не остаје да господари у земљи, као што је могао, него је као мудри Солон оставља, силази са столице и управе, коју за живота предаје другом, Арсенију (1233.), да другом походи света места и гроб Христов у Палестини, па колевке образованости људске, далеки исток до Вавилона, на југу Мисир. У повратку оданде, гдено је с не малим почастима сретан од иноверника и њихових султана, прихвати га најсвечаније цар Асен таст српског краља, сретан да дочека у својој земљи така пријатеља. Одслужив им умољен последњу литургију на цичи зими у очи богојављенија поболи се и предат вољи Божјој, као што је и живео, предаде дух и премину у земљи Бугарској обноћ од 13. на 14. јануара 1236. године. —

Велики ауктиритет Савин са карактером несебичности, стицај изврсних дарова, сретна смеса и благословена синтеза надчовечанских врлина његових, долазаше му без сумње по не малој части од чисте крви Немањићке, која тецијаше у његовим жилама, но извесно и главно од свете ствари што је бејаше истинска заволео у младости, од идеје вере и народности српске, која после онаких недаћа триумфује давно и у старој отаџбини Савиној, бившој и нашој, а у лепој домовини нам овој новој ујамчено нам је исповедање и развитак њихов кроз више од 200 година по великодушности нашега витешкога Краља и Господара и његових добрих предака за условљеиу и осведочену лојалност и оданост наших и нашу њима и његовој освећеној особи и дому. Њему, а да кому? заштитнику као заточнику вере и светиња својих веран је Србин по традицији заложити се у славу свугде и свагда. Другоме чувару традиције Савине, директноме наследнику наследника његових, патријарху Георгију, дужни смо не мање сачувати неумањену пошту имену његовом, који вазда ради умножити и утемељити спомен и славу Савину.

Слава Сави Немањићу!

Слава Георгију Бранковићу!

Вићентије Ракић, као проповедник.

Написао **Сава Петковић**, сврш. богослов.

(Наставак)

Прелазимо сада на стање проповедничке књижевности српске у овом периоду. „Није ли срамота“, довикује један књижевник српски, „да за цело то време (мисли од г. 1828.) одъ сербски свештеника никакво собраніе проповеди . . . на светъ изишло ніе!“[24] То се до душе тиче само једнога дела времена, али то би се могло применити и на сав овај период, о којем говоримо. Било је истина некаква рада и на томе пољу; било је вредних проповедника и проповеди, па и читавих пространих зборника, али — све то беше од незнатне књижевне вредности, од свега тога слабо користи беше. А користи какве није пи могло бити од једнога н. пр. зборника ма како одабраних и врсних проповеди, који је у рукопису остао, да се по њему хвата прашина разних библиотека. Те су среће биле проповеди Кипријанова ученика *Гаврила Стефановића* или *Венцловића*. Као добар зналац руске богословске литературе написао је он више догматичких и полемичких дела, а оставио је иза себе огромне зборнике проповеди, који се одликују лепотом народнога језика и одабраном садржином, али који на жалост, због немаштине штампарија, остадоше без икаква утецаја. Природно је, дакле, да се и код овостраних Срба осетила прека потреба штампарија, чиме би се покренуо интензивнији рад на књижевности, чиме би књижевност постала приступачнијом и кориснијом за народ. И заиста подизањем штампарија (у Млецима 1755. г. и Бечу 1771. г.) почеше и проповеди, уз друге

24 Лѣтописъ, 1838. година IX., часть. 35., стр. 23

књижевне производе, да се штампају и на свет издају. И у томе послу морамо истаћи на првоме месту чувеногa историка *Јована Рајића* (1726—1801.). Живот овога неуморног књижевника био је испуњен непрекидним и, досле ваљада, нечувеним радом,[25] који се простирао на све струке књижевности српске. Оставићемо на страну његов рад на белетристици,[26] историји[27] и богословској литератури уопће,[28] који такође заслужује достојан помен, па ћемо се зауставити на проповедничким списима његовим. Као прве проповеди, које је превео с руског а штампао у Млецима 1764. г. спомиње Новаковић![29] „О сужденіи“, говорену у Н. Саду; за тим слово у XXVII. недељу под натписом: „О грѣшномъ человѣку“, држано у Ср. Карловцима. Оба ова слова, а особито последње, одликују се чистоћом српскога језика. Тако вели Ђ. Рајковић. Шта више он тврди, да је у томе слову и у приватним писмима Рајићевим, што их је објавио у „Јавору“,[30] много чистији и правилнији српски језик, него у првим списима Вуковим. Тако се и у писму Мојсија Путника тадањега епископа бачког, датираног 2. јунија 1773.,[31] које је — по сведочанству Ђ. Рајковића знаоца автографа — писано руком Рајићевом, налази слово *ѣ* и *j*. Из тога се види, да је Рајић, осим руско-словенског, знао још и свој српски народни језик. Но то се знање још више истиче у његову великом зборнику проповеди, који је издао у Бечу 1793. г. под натписом: „Собраніе разныхъ недѣльныхъ поученій въ трехъ частехъ по особъ состоящее.“ Ово је компилација из разних руских проповедника.

Као радника на пољу беседништва српског, и ако не строго црквеног, можемо споменути из тога доба и *Григорија Трлаића*, „поборника славенског језика црквених књига, а великога противника просто народног језика“.[32] У своме писму од маја 1806. из Петрограда на митроп. Стратимировића,[33] спомиње своју беседу под натписом: „Рѣчъ, говоренная при открытіи Императорскаго Санкпетербургскаго Педагогическаго Института, занимающимъ должность Професора Всемірной Исторіи въ семъ Институтѣ Григоріемъ Терлаичемъ; января 3-го дня, 1804.“

Ка овој грани књижевности српске припада унеколико и *Досиѳије Обрадовић* први народни књижевник, који је својим дубоким погледом уочио душевне потребе свога народа и својим књижевним делима ударио основ новијој књижевности нашој. Неодољива жеља за науком вукла га је на путовање по мало не свима крајевима Јевропе, на коме је, као вредна пчела, сабирао корисно знање и богато искуство, те га у својим популарним делима предавао народу своме за поуку. Као свестрано образован човек, радио је на свима струкама књижевности, па и на проповедничкој. Историја омилитике бележи ове проповедничке радове његове: „Слово поучительно“, штампано у Лајпцигу 1784. год. и „Κυριακοδρόμιον“ или „Толкованіе Воскресныхъ евангелій,“ штампано у Бечу 1796. г. Све су ово преводи, па их, као такве, није потребно ни оцењивати. Једно је пак, што се мора истаћи, а то је чисти српски народни језик, којим се сва уопће дела Доситијева одликују.

Најплоднији пак и највреднији проповедник црквени у овоме периоду јесте, без сумње, *Викентије Ракић*, којем сада и приступамо.

(Наставиће се)

25. За њега се зна, да је радио по 18 сахата дневно.

26 „Бой змая съ орлови“ (1791.); „Цвѣтникъ въ двѣстѣ и двадесять и четыре избранныхъ исторіяхъ“; „Трагедіе о Урошу пятомъ и о паденіи сербскаго царствія“ од Е. Козачинског, што је он 1798. г. издао.

27 „Исторія славянскыхъ народовъ, наипаче Болгаровъ, Хорватовъ и Ссрбовъ“ довршио у Н. Саду 1768, а изишло у Бечу 1794., па у Будиму 1823. у 4 књиге.

28 „Катихисис“, штампан у Бечу 1774. на три језика; 1797. на словенском; 1824. у Будиму на три језика и 1855. у Будиму на словенском. Још је превео с руског 1792. г. прву „Священу исторію“.

29 Библиографија стр. 7.

30 Јавор 1882. бр. 2. 3. и 4.

31 Објавио га проф. Ст. Сандић у Јавору 1881. г. бр. 35.

32 Јавор 1892. г. бр. 32. стр. 502.

33 Ibid. бр. 25. и 26.

†

Др. Светозар Милетић

* 10. јануар 1826. † 22. јануар 1901.

Угасио се живот сав трагичан, а у активном добу свом пун рада, управо напрезања, живот *Дра Светозара Милетића.*

Др. Светозар Милетић живео је и мало и много, како се узме. Изгледа парадоксно, па ипак је тако. Активан живео је мало, а пасиван тако много, е је преживео *своју народну* странку, а доживео и оно што активан преживети не би могао... Милетићеве странке нема већ двадесет година. Зар зато, што је потекла *бујицом* свога времена, струјала *бујицом* некристалисаних тежња и несређених постулата наших, те као и свака бујица морала истећи?... Или је престала зато, јер је остала без Милетића и без оне непореке дисциплине, које се људи брзо ратосиљају чим нестане онога, ко их дисциплиновати уме, и пред ким се не дрза свако имати „своје мишљење“?... Или?... Но о томе нека суде други, у своје време.

Данас стојимо пред гробом, пред којим се роје чувства, мисли и суђења многа и тако разнолика, е изгледају и протусловна. Но ма како она била разнолика, гроб *Дра Светозара Милетића* није обичан гроб. Поред њега неће ниједан поштен и уман Србин проћи, да не застане, да не скине капу, да се не прекрсти и за душу његовог становника Богу не помоли. То је Милетић заслужио. Опростив му грешност, без које човек није, и погрешке, без којих ни велеуми нису, то смо дужни добрим странама његовим и његова рада, са којим и утицајем којега је проткана најновија историја нашег народа.

Др Светозар Милетић није био обичан човек. Необичним није га учинила спрема, јер је било једнако спремних и у његову колу. Није испредњачио ни говорништвом, јер је било и других говорника. Није постао првим ни публицистичким радом, јер је било публициста равних њему. Није постао већим од другова својих ни *успесима* свога рада. Њега је већим и првим међу другима одвојио фанатизам убеђења, енергија агитације и готовост самопрегорења за идеју и начело. У *тим* цртама његова духовна бића испољили се карактер и величина јавног раденика и одушевљеног родољуба — *Дра Светозара Милетића.*

Тај карактер, *та* изразитост његове индивидуалности, начинила је *Дра Светозара Милетића* првим и вођом, који својима није само показивао камо и како треба, него на чију се реч *морало* тамо поћи куда је он нагнуо и онако радити како је он — заповедао.

Је ли увек, и колико је кад, све то бивало на корист опћега добра, нека дела говоре. О раду Милетићеву на политичком пољу и тако није наше да говоримо, а о раду његову на пољу црквене автономије — пред непобусаним гробом *све* се не исписује... Идеја црквене автономије добра је, али то није идеја Милетићева. Она је ранијег порекла. Милетић јој је био израз свога времена, његових захтева и његових заблуда. Идеју је пригрлио, борио се за њу, борили се и други под *његовом* заставом. На том пољу и са успехом, но који је резултовао и са свима погрешкама тадање струје, којима погрешкама да одоле — није било снаге у тадањој Јерархији.... У добру тога успеха Милетићев је део велик, али не мањи је и у погрешкама....

Озбиљност тренутка налагао нам је, да оволико кажемо. Пијетет према гробу даље нам — не дозвољава.

Пуни молитвених осећаја и мисли пред гробом Милетићевим, пуни саучешћа према трагици његова живота, пуни дивљења заносу убеђења, снази енергије и величини самопрегорења његова некад, одајемо пуну пошту и признање врлинама и радовима *Дра Светозара Милетића*, који су га карактерисали: необична духа, велика срца искрена патриоту и родољуба.

Из дубине душе подижемо и своју молитву престолу небеском:

Лака земља и вечна памать *Дру Светозару Милетићу!*

Протопрезвитер Јован Јеремић.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Архидијецезални Административни Одбор**) одржао је своју седницу дана 26. јануара о. г. под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина патријарха *Георгија*.

(**Књижевни Одбор Матице Српске**) имао је у четвртак 18. (31.) јануара о. г. своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића председника друштвеног. — Пристаје се на размену издања с удружењем чешких филолога у Прагу. — Поверава се редакцијоном пододбору, да изради правила, која се помињу у основном писму Атанасија Гереског. — Др. Матија Мурко, доцент на бечком свеучилишту пристаје на сарадњу на монографијама из српске књижевности. — Редакција „Мемоара дра Јована Суботића“ поверава се члану Тих. Остојићу. — О штампању романа Ива Ћипика „За крухом“ донеће се решење, кад га писац целог подноссе. — Откупљује се за Књиге Матице Српске драма Драгутина Илића „Саул“. — Према оцени дра Јована Радонића не прима се рукопис „Нагоричке цркве.“ — Ђ. Магарашевић повлачи свој рукопис „Рад дра Јована Суботића на школској књизи.“ Решава се начелно, да се између чланова Књижевног Одељења и других писаца не чини разлика, те да се на одбијен рукопис не примају никакви одговори. — Још су решаване неке ствари, које се тичу питомаца.

(**Књижевни Одбор Матице Српске**) држао је у уторак 23. јануара о. г. под председништвом члана Милана А. Јовановића ванредну седницу, у којој је секретар друштвени др. Милан Савић пријавио смрт дра Светозара Милетића члана и негда потпредседника Књижевног Одељ., напомињући велике врлине и велике заслуге покојникове. Одбор је једногласно решио, да у записник друштвени уведе тугу за покојником, да породици изјави саучешће, да умоли Одељење, да за свечану седницу одреди члана говорника и да корпоративно дође на укоп. Најпосле су чланови устајањем са својих места и усклином: „Слава дру Светозару Милетићу!“ са своје стране одали почаст покојнику.

(**Четрдесетгодишњица А. Хаџића**). Како г. А. Хаџић није пристао, из своје скромности, да се четрдесетогодишњица његова прослави свечано на оном месту, где је он, тако рећи, провео свој век, — у Матици Српској — ухватили су његови земљаци у Суботици, где се родио, прилику, када се о Богојављењу онде бавио на одмору, те су га изненадили. После службе Божје искупише се тамошњи Срби у новој дворани српске црквене општине, те послаше депутацију од најугледнијих Српкиња и Срба, да оду по слављеника и да га допрате у дворану. Већ кад се у порти појавио г. Хаџић, би поздрављен усклицима живео и пуцањем из прангија. У дворани га дочекаше исто тако, и поздрави га г. Средоје Ђорђевић, заменик начеоника града Суботице поздравом у ком је рекао од прилике ово:

„Једна стара Бретонска легенда вели, да душа самртна човека, пре него што дође до раја, мора да прође три грдне дворане, у којима седе највише судије небеске. На првој дворани стоји написано: „Овде се мере мисли!“ На другој: „Овде се мере речи!“ А на трећој дворани: „Овде се мере дела!“ Страшна су та три суда за сваку грешну душу. — Ко познаје драги слављениче наш, твоју чисту душу, твоје златно срце, тај зна, да би ти без страха и мирном душом прошао те три страшне дворане; јер целога свога живота све твоје мисли, све твоје речи сва дела твоја беху посвећена једино ономе, што је теби увек најмилије најдрагоценије било — беху посвећена: миломе, драгоме и честитом народу српскоме. — Све за народ, и ништа за себе! — то ти беше цео живот твој! Неуморно, без станка и престанка, четрдесет година радио си ти на свима пољима јавног живота српског, на свима гранама књиге српске, просвете српске. — За тих четрдесет година жртвовао си ти народу своме све што си имао: све своје време, сву снагу своју, све своје делање и умење, дарујући му радосно све плодове богата ума свога, све осећаје, тако рећи, сваки откуцај племенитога срца свога. — И када ти у име народа на свему томе „Матица Српска“ захвалити хтеде: ти си и то скромно избегао. — Али нама, твојим теби драгим Суботичанима, твојој широј породици, допустити мораш да ти наш скромни дарак предамо, као мали незнатан знак наше искрене љубави, оданости и пријатељства, али и као знак наше велике благодарности за све оно, чиме си ти за тих четрдесет година јавнога рада цело Српство за навек задужио! Слава и хвала нашем Тони Хаџићу! Живео!“

После тих громким усклицима: „Живео!“ попраћених речи, предаде гђица Меланка Тешићева на дивно извезеном јастучићу од црвене кадифе цео сребрни писаћи прибор, као дар јубиларових Суботичких поштовачица и поштовача.

За тим је гђица Даница Коњевићева у име гђе Емилије Мучалке, заступне председниковице Задруге

Српкиња Суботичанака, поздравила јубилара овим говором: „Поштовани господине, драги земљаче наш! Кад се оно спремало језгро српске интелигенције, да вам честита 40-годишњи књижевни рад у „Матици“, у том храму српске просвете, у ком сте ви од ране младости своје све до данас радили неуморно на унапређење књижевности и просвете српске — похитала је и Суботичка добротворна Задруга Српкиња, која Вас поносом убраја међу своје почасне чланове, да даде и најмања видљива знака свога саучешћа у том одликовању. У то име вам је спремила споменицу, у коју ће, као што се надамо, сви присутни ваши поштов чи, а и остали, који нису овде, уписати после своја имена спомена ради. Споменица ће та се брзо напунити именима поштовача ваших, али успомена ваших заслуга трајаће вековима и соколиће млађи нараштај, да буде вама раван, па да уложи све своје знање и умење на срећу и напредак просвете српске и милог нам народа српског. Живели дуго и здраво на радост и дику свију нас!“

После тог поздрава предаде млада говорница јубилару Споменицу, коју су саме задругарке од црвене кадифе зготовиле и укусно и богато златом извезле. На првом листу Споменице те стоји лепо написано: Суботичка добротворна Задруга Српкиња свом почасном члану А. Хаџићу приликом 40-годишње прославе његовог књижевног рада 1859—1899. На другом листу овај натпис: „Пиши, збори мудро, статко, дуго, много, нек се чита, нек се ори, где се српска реч говори“.

Г. Хаџић изненађен тим указаним му знацима љубави и оданости, у лепом језгровитом говору свом изрекао је како својим Суботичким поштовачима тако и Женској Задрузи своју најтоплију захвалност на почасти, која му је указана скромном, ал' и срдачном прославом рада му просветног и књижевног. Он, истина, није пријатељ светковинама, које се приређује у част и славу живих људи, који су стекли заслуга за народ свој; али му је у овом случају ипак мило, што су драги му земљаци тим чином својим свету српском сјајно засведочили, да умеју ценити рад људи, који су живот свој посветили народу своме. Он од своје стране, налазио је и налази сву награду за рад свој у уверењу, да је увек, као веран син народа свога, савесно и поштено вршио поверене му дужности. То му је слава, то дика и понос.

После тог говора не беше краја усклицима „Живео!“ и срдачном, својском здрављењу.

„Бр. Коло“.

—

У Старој Србији.

(**Посвећење Рашко-Призренског митрополита.**) Новоизабрани митрополит Рашко-Призренски г. архимандрит *Никифор Перић* посвећен је за епископа односно митрополита у прошлу недељу 21. јануара у Цариграду.

У Русији.

(**Професор Петроградске Дух. Академије А. П. Лопухин**) даровао је за библиотеку у интернату, који је недавно отворен у Петрограду за Славене — двије стотине рубаља.

(**Прелазак у православље у Духовној Академији.**) 31. децембра 1900 г. догодило се у Петроградској Дух. Академији велико славље. Тада је прешао у крило св. Цркве православне слушалац Академије, француски поданик Александар Бле. Сам обред обавио је инспектор Академије архим. Сергије, уз асистенцију доцента Академије на катедри библијске историје јеромон. Теофана, економа — свећеника Капитона Клирикова и студената који су носили свећени сан. То се догодило у време божанствене литурђије, после читања 3. и 6-ог часа. Архим. Сергије прочитао је чин одрецења од римо-католичких заблуда и неканоничких новотарија: filioque, непогрешивости папе и др., а новокрштени одрекао се римо-католичке цркве. Кумовао је сам помоћник обер-прокура Св. Синода, сенатор В. К. Сабљер. Слушалац Академије Александар Бле постигао је у својој отаџбини средње и више образовање, а у школ. години 1900—1901. уписао се у Петроградску Духовну Академију. „Ц. В.“ С. Пет.

У Енглеској.

(**Англиканска Црква**) изгубила је 1. (14.) јануара свог знаменитог Лондонског епископа Крејтона. Крејтон бијаше најнаученији енглески епископ и писац многих научних дјела од којих се истиче понајвише „Историја папства.“ Покојни је епископ, као најугледнији представник енглеске цркве, присуствовао крунисању садањег руског цара Николе II. у Москви 1896. г. одакле је изнио најлепше успомене. Крејтон је срдачно дочекао архиепископа Финландског Антонија, (садашњег митрополита Петроградског кад је овај учествовао у Лондону приликом бриљантског јубилеја покојне краљице Викторије. Слику Крејтона, тог пријатеља православне цркве — налазимо у „Исторія Христіанской церкви XIX. вѣка“ том I. издање Лопухина. Стр. 560.

Разне белешке.

(† **Др. Св. Милетић**) умро је 22. јануара о. г. у Вршцу код свога сина дра Славка Милетића.

Сутрадан је свечано опојан у саборној цркви Вршачкој. Земни остатци Милетићеви пренесени су жељезницом у Нови Сад, камо су стигли, уз пратњу разних изасланстава, 24. јануара у 9. пре подне још свечаније дочекани. Сарана је била после подне у 2 сахата, пошто је претходно у саборној цркви Новосадској, под началством високопреосв. г. епископа *Митрофана*, учињен помен. Земни остатци реткога покојника сарањени су у Успенском гробљу Новосадском.

На погребу су учествовала многа изасланства, а породици покојниковој изражена су и брзојавом многа саучешћа, међу којима се истиче кондоленција Њег. Кр. Височанства Књаза Црне Горе *Николе I.* Са Милетићем се опростио у саборној цркви Новосадској најпре парох *Божидар Поповић*, а за тим *Др. И. Вучетић.*

(† **Миша Сабовљевић,**) кр. јавни бележник у Бају преминуо је 20 јануара о. г. после дужег боловања. Врли покојник био је посланик на народно-црквеном сабору г. 1879; а бивао је послаником на државном угарском сабору. И на једном и на другом доказао је свој дар елегантног говорника и спрему дубоког мислиоца, а широко срце и поглед разборита родољуба. Лака му земља и вѣчнаѧ памѧть!

Извештај

о беседи с играном, коју је приредило срп. црквено певачко друштво у Ср. Карловцима о св. сави 1901. у корист своје благајне.

У ту сврху приложише: 20 К. Његова Светост Преузвишени Патријарх српски Георгије. — По 10 К. г. г. архимандрит Иларијон Руварац, архимандрит Димитрије Бранковић, протосинђео др. Георгије Летић, Матијевић и Лаћевић из Загреба. — По 8 К. гђа Драгиња Ђукић, г. Јован Симеоновић Чокић. — По 6 К. г. г. Живановић, Стајић, парох Бич, Милева Гојковић, Коста Николић адв., Данило Пантелић, проф. Коларовић, Александра Јанковић, добротворна задруга Српкиња Карловкиња. — По 5. К. г. г. Венцеслав Беранек, Иван Маширевић, Радован Малушевић, Милош Летић, Геренчевић. — По 4 К. г. г. протз Руварац, проф. Сперњак, градоначалник Јанковић, Цанић, проф. Нинковић, Петар Тошић, Павловић, Љубица Марковић, проф. Марковић, Станишић, барон А. Рајачић, Ангелина Станковић, Шандор Чакић, протосинђео Иларијон Зеремски, Стеван Холик, Фрања Фридрих, Гаврило Ананијев, Јовић, гђце Пантелићеве, Августин Бошњаковић, Стеван Ненадовић, јеромонах Гаврило, Лаза Обреновић, Грбић, Никанор Чалошевић. — По 3 К. г. г. Серафим Винчић, Јелена Лазић, проф. Глиша Лазић. — По 2 К. г. г. Паја Лазић, Живановић, гђца Гундерлах, Љубица Фик, Хедвига Легат, Павлина Маширевић, Живановић, Савићка, Јован Торер, Јелена Панић, Топољанин, Буркхард, директор Вујић, Емил Ђармати, Паја Павловић, Олга Поповић, Ђура Панић, проф. Магарашевић, Милета Шајковић, Миленко Симуновић, Ст. Вујић, Радовић, Ђура Торер, Паја Момчиловић, Меглер, Јеремија Берчан, Лаза Јовановић, Митрофан Павловић, Пера Веселиновић. — По 1 К. г. г. Данило Брзаковић, Ката Новаковић, проф. Душан Јакшић, Мара Мирилов, Јелена Јанковић, Софија Дејановић — По 0·60 К. Н. Н. — По 0·40 К. г. Коста Красојевић.

Г. Петар Николић трговац из Загреба послао је пев. друштву као свој прилог 24 комада књига „Светосавски дар српској деци“, да се поделе на дан св. Саве ученицима овдашњих српских основних школа.

Свима овим родољубивим прилагачима одбор срп. црквен. певачког друштва изриче овим своју најтоплију захвалност.

Исто тако захваљује одбор свима онима, који су суделовањем својим допринели, да је беседа ова постигла леп морални и материјални успех, г. Јовану Симеоновићу Чокићу, г. г. члановима и гђцама чланицама, које су играле у дилетантским представама, г. г. Бранку Себишановићу и Кости Десимировићу.

Из седнице одбора срп. црквепог певачког друштва, држане у Карловцима, 3. фебр. 1901.

Св. Коларовић.
председник.

Изјаве.

Госп. Лују Таушу у Н. Саду.

Гђа Љуба Савић-Ђомпарић из Н. Сада купила је код Вас 1 врло леп ручни крст и 1 велико лепо кандило пред св. Троицу, те поклонила Илочком св. храму Божјем.

Пошто су исте утвари врло лепе и прави украс Илочког св. храма Божјег, то Вам се овим издаје захвала, и препоручујемо Вас најтоплије свима црквен. општинама.

Српска православна црквена општина у Илоку 17. јануара 1901.

Јован Козобарић
парох.

М. Плавшић
председник.

Господину Лују Таушу у Н. Саду.

Данас смо примили код вас наручени ћачки стихар од свилена сомота са правим златним бортнама. Како са робом употребљеном за стихар тако и са израдом истога потпуно сте нас задовољили. Ако и кад нам буде што за нашу св. цркву потребовало без сваке сумње и опет ћемо вас потражити, јер сте доказали овим стихаром да заслужујете поверење.

У Т. Бечеју 17. (30) Децем. 1900.

Срп. прав. црквен. општина Т. Бечејска.

Поштов. Г. Лују Таушу у Н. Саду.

Са Појасом који сам недавно код Вас наручио врло сам задовољан, те Вас могу ради Ваше брзе и солидне послуге свакоме свештенику препоручити.

У Илоку 17. јануара 1901.

С поштовањем Јован Козобарић
парох.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad К. 43 зап. ex 1901. 1—3 8

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на упражњено место протопрезвитератског капелана у Жабљу.

Ваљано инструиране молбенице појединих компетената имају се конзисторији овој у року од 30 дана рачунајући од првога увртења овог стечаја путем претпостављених власти поднети.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 17. (30) јануара 1901 године.

Председништво.

ОГЛАС. 7 2—3

Српско правосл. црквена општина у Сурчину, ставила је у прорачун за 1901. годину, 1400 круна, за подизање гвоздене ограде на својој порти у дужини од 50 мет.; заједно са капијом и 1 вратима.

Жеља је исте општине, да речена ограда буде до Ускрса подигнута, а сама ограда да буде у основи зидана I. класом цигље у висини 60—70 цм.; а штакете да буду пропорционално високе према висини зида.

Подузимачи за овај посао нека поднесу своје понуде и трошковник на подписаног г. председника чим прије, а црквена општина ће најповољнијем нудиоцу овај посао предати, чим прорачун потврђен буде.

Подвоз за сав материјал даје општина од Земуна до места.

У Сурчину 14. (27.) јануара 1901.

Председник Парох Перовођа
Совр. Божић Ј. Матић Максимовић

ДРУГИ ОГЛАСИ

АНДРИЈА БАЛАШИЋ
КРОЈАЧ
СВЕШТЕНИЧКОГА, ЦИВИЛНОГА И ВОЈНИЧКОГА ОДЕЛА
НОВИ САД, — ЋУРЧИНСКА УЛИЦА, БРОЈ 29. — НОВИ САД.
ВЕЛИКА РАДИОНИЦА, ОД ПОТПУНО САВРШЕНОГА СТРУЧЊАКА.

Нуз моју досадању радњу, примио сам од госпође **Васиљевске, свештеничкога одела** радионицу, и исту сам спојио са мојом радњом.

Јамчим свакоме од гг. свештеника да је моја израда ванредна. Нисам досада жалио велика труда да себе потпуно усавршим у *крају и изради* **свештеничкога одела**, — исто сам тако и материјалне жртве поднео, само да горе наведено постигнем.

Стојим у свези и повлачим робу **ИЗ ПРВИХ ТВОРНИЦА (ФАБРИКА)** и то: ванредна **Доублина** (немачка роба), **Адрије, Гамгарна, Листера** чиста и пикетирана, **Палмастона, Тоскина, Первијена.**

СВУ РОБУ ПОВЛАЧИМ ЗА ГОТОВ НОВАЦ, и у стању сам са **ванредном добром робом и јефтиним ценама** пречасну г.г. свештенике послужити.

Молим за поштоване посете и наруџбине, а стојим пречасној г.г. свештеницима на услузи и свако писмено обавешћење дати. Са особитим поштовањем

134 11—12 **АНДРИЈА БАЛАШИЋ** свештеничког одела кројач.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 120.

СРПСКИ СИОН

Год. XI. Број 5.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 4. фебруара 1901.

ЊЕГОВО ВЕЛИЧАНСТВО

КРАЉ МИЛАН I. ОБРЕНОВИЋ IV.

Први краљ ослобођене и сбновљене Србије, узвишени отац данашњега краља Србије, Њ. Величанства *Александра I.*, краљ *Милан I. Обреновић IV.*, по недостижној одредби Промисла преминуо је и преселио се у вечност дана 29. јануара 1901. у царскоме граду Бечу.

Брза и изненадна смрт краљевскога покојника тугом је потресла Краљевину Србију, непрежаљеним губитком ојадила синовње срце узвишенога Владара њенога, а племенитим и витешким саучешћем усрдне туге испунила и велику душу љубљенога и премилостивога Владара нашега, Његова Величанства, цара и краља *Франца Јосифа I.*, уз које саучешће дубоким болом тугујемо и ми, православни српски народ Митрополије Карловачке, са својом узвишеном Поглавицом св. патријархом *Георгијем*.

Примамо драгоцене земаљске остатке краљевскога покојника у аманет свога пијетета, испраћамо их лаври нашој Крушедолској, ризници српских великих гробова, вечноме починку са досад верно чуваним драгоценим земним остацима Књегиње Љубице. Тако беше последња воља краљевскога покојника.

Пред историјским гробом великогапокојника, пред историјским великим делима, којима је Кнез и Краљ Милан задужио Своју Србију, одјекује велике туге и јакога бола, и наше душе и нашега срца, молитвени глас:

Души Његовој нека је рајско насеље!
Лака Му земља Деспотске нам задужбине Крушедолске!
Вечан Му спомен!
Слава Му, слава, слава!

*

Његово Величанство, краљ Милан рођен је 10. августа 1854., у Јашу, у Румунији. Отац му беше Милош Обреновић, син Јеврема Обреновића, брата кнеза Великог Милоша. Мати му беше Марија рођена Катарџи. За кнеза проглашен је 20. јуна 1868., те је владао уз три регента до 10. августа 1872., којега дана је постао пунолетан и примио кнежевску владу у своје руке. Г. 1882., 22. фебруара проглашена је Србија краљевином, а узвишени покојник краљем српским, те је као такав владао до 22. фебруара 1899., када је абдицирао и краљевски престо предао своме сину, данашњем узвишеном владару Краљевине Србије, Њ. Величанству краљу Александру I.

Поводом тужнога гласа о смрти узвишенога покојника кондолирала је Његова Светост, преузвишени господин патријарх *Георгије Бранковић*, Његову Величанству краљу *Александру*. Њ. В. Краљ Александар благоизволео се овим брзојавом захвалити: „*Најусрдније благодарим Вашој Светости на саучешћу у мојој превеликој тузи. Александар.*“

На изричну жељу Његова Величанства нашега премилостивога Владара, цара и краља *Франца Јосифа I.* узвишени покојник опојан је под началством Његове Светости патријарха *Георгија*, у коју сврху је Његова Светост отпутовао прошлога четвртка у Беч. У пратњи Његове Свегости налазе се протосинђел г. др. *Георгије Летић* и архиђакон г. *Данило Пантелић*.

Опело је свршено у Бечкој српској православној цркви у петак у 4 сахата после подне. На опелу је благоизволело присуствовати Његово Величанство наш премилостиви цар и краљ и све надвојводе. После опела испраћени су земни остатци краљевског покојника, као што је и цео спровод извршен, по дворском церемонијалу, на жељезничку станицу, смештени у засебна за то кола, те су засебним дворским возом стигли данас у суботу у 12 сахати пре подне у Карловце. На челу чинодејствујућега свештенства дочекао је самртни одар краљевског покојника високопреосвештени г. епископ Бачки *Митрофан Шевић*. Спровод је са жељезничке станице пошао у саборну цркву, где је под началством Његове Светости учињен спомен. Саркофаг је смештен био на величанственом катафалку. Црква је била драперирана црнином како унутри, тако и на свима улазима. Смртне остатке краљевског покојника допратили су, на споменутом засебном дворском возу, Његова Светост са пратњом, изасланици министра спољашњих послова, дворског маршалства и дворског церемонијалног звања, Бечки посланик краљевине Србије Христић, генерал ађутант пуковник *Лазар Петровић*, пуковник *Константиновић* и др.

На посмртном спомену у саборној цркви Карловачкој присуствовали су, осим споменуте и друге госпоштине, и преузвишени бан *гроф Куен Хедервари*, барон *Федор Николић*, барон *Дука*, оделни предстојник *Клајн*, велики жупан сремски *Пешар ил. Јурковић*.

После свршеног спомена спровод је кренуо у манастир Крушедол, где су краљевског покојника дочекали и примили настојатељ Крушедолски архимандрит *Анатолије* са осталим свима настојатељима фрушкогорских манастира. После учињеног спомена, под началством Његове Светости, сарањен је блажене помети краљ Милан у храму манастирском поред *Књегиње Љубице*.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

МИТРОФАН

по Божјој милости православни српски епископ новосадско-бачки, сомборски, сегедински и јегарски, свему пречасноме свештенству обојега реда и васколиком благочастивом и љубазном народу Богом храниме епархије Наше благодат, милост и мир од Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа, а од Наше смерности архипастирски поздрав и архијерејски благослов.

Слава во вышнихъ Богѣ, и на земли миръ, въ человѣцѣхъ благоволеніе.

Одлетеше Анђели-весници, пастири се витлејемски разиђоше, изчезе необична сјајна звезда она, и мудраци са истока вратише се завичају своме. Али не престаде небеска песма она, анђелски онај славопој; још хришћанске груди славећи Бога у песми и величајући Га у хвали у духовној радости и весељу и данас кличу: Слава во вышнихъ Богѣ, и на земли миръ, въ человѣцѣхъ благоволеніе.

Слава во вышнихъ Богѣ. Слава Богу за дивно и велико дело искупљења људи. У искупљењу човештва открива се највиша слава Божја, јер се у томе делу показа Његова љубав, Његово милосрђе, Његова доброта, Његово снисхођење према роду човечјем. А за ово дивно дело милости Божје да славе Бога небо и земља, Анђели и људи.

Бог се јави на земљи у телу, роди се душа наших *Спас, који је Христос Господ*. Христос, Син Божји, по неисказаној љубави према роду човечјем и по бескрајној доброти према нама грешницима, сиђе с небеса на земљу насъ ради человѣкъ и нашегѡ ради спасенїа, дође да задовољи за нас правду вечну, да нас очисти од греха, да нас избави од смрти и власти ђавола, да нас помири и на ново саједини са Богом, да просветли наш разум, који је помрачен грехом, да исправи нашу вољу која је већма наклоњена на грех и да је поучи добрим делима, да нас научи истини и свакој врлини, да нас научи *достојно славити Бога* и да нам отвори улазак у царство небеско ради вечнога у њему блаженства нашега.

Па је ли могуће, љубазни моји, да се груди наше не испуне радости са такога благог дела милости Божје, је ли могуће, да нас исто не позове на захвалност Богу? Дело то милости Божје тако је велико, да се сами Анђели Божји на небесима радују и хвалећи Господа славе Га. То видимо из тога, што кад се роди Христос — Син Божји, то *у једанпут*, као што говори јеванђелист, *постаде с анђелом мноштво војника небеских, који хваљаху Бога говорећи: Слава на висини Богу и на земљи мир, међу људима добра воља* (Лук. 2, 13—14). Шта значи анђелска песма та? О томе сумње нема: захвалност горњих чинова анђелских и радост им, да смо ми, који живимо на земљи, задобили велика добра. Јер говоре: слава Богу, на земљи сада настаде мир. Пре је природа човечја била у непријатељству с Богом, а сада се тако измирила, да је ступила у савез с Богом и па ново се сјединила с Њиме у ваплоћењу.

Анђели позивају небеса да славе Бога, али славопој њихов чу се и на земљи, а о томе сумње нема стога, да би и земаљски становници, по примеру Анђела, захваљивали и прослављали Бога.

О како да се сада не радују људи, како да се не весели земља! Свима је и свакоме је нуждан Спаситељ. Па у чему ми можемо исказати нашу радост и захвалност Богу, чиме ми можемо достојно прославити Бога. Нашим славопојем и песмама од хвале? Не, то није доста. У овом великом догађају данашњега дана Господ нам је показао дивну милост Своју не у речима, но у делу; стога смо и ми дужни хвалу одати Богу не речима само, но и делима нашим. А каквим то? Разуме се: добрим, јер само таким делима можемо ми истинито прослављати Бога, стога нам Спаситељ и говори: *Тако да се светли ваше видело пред људима, да виде ваша добра дела, и славе Оца вашега који је на небесима.*

Украшени добрим делима и богати врлинама, љубазни моји, у љубави од чиста срца и добре савести и вере нелицемерне, похађајте свагда, као што данас походисте, храм Божји, да чујете овде анђелску славу и хвалу вишњем Богу, а стојећи у

храму да пазите, да их саслушате од све душе ваше. Нарочито настојте, да ваша добра дела умножена изобилују хвалама на славу Божју, те да се не губи из груди ваша анђелска хвала та, кад изађете из храма, у празном разговору не устављајући језик од зла и уста своја од преварне речи, у опачини и неваљалству, у грешном весељу и хуљењу, у срамотним речима и песмама, што трују чистоту душе. *Прославите Бога*, по речи апостоловој, *у телесима својима и у душама својима*, и по оној другој: *ако ли једете, ако ли пијете, ако ли друго што чините, све на славу Божју чините.* Јер прославлающіи мѧ, прославлю, говори Господ, и оуничижаѧй мѧ, несчастен бѫдетъ.

И на земли миръ — поје Анђели. Шта је дакле тај мир? Беше некада мир на земљи, када се оно господар земље покораваше вољи Творца свога. Но тај мир давно остави земљу. Човек, заведен духом таме, супротивши се вољи Господа свога одузе тај мир земљи. Човек, постав грешником, прекиде мир с Богом, јер свети не може имати заједнице са грехом, као што ни видело нема заједнице са тамом. Наста борба унутар човека, међу духом и телом, јер тело жели против духа, а дух против тела. Наста рат међу људима, земља се попрска крвљу Авељовом. Наста борба у природи материјалној, јер земљу стадоше узнемиривати потреси и буре, громови и разноврсне беде и невоље. Могу ли чисти духови, духови љубави и мира, без туге гледати на таково стање земаљскога света? Па стога је и радост њихова велика данас, када гледе да се повратио земљи мир.

Љубав Сина Божјега узе на Себе да поврати земљи изгубљени њоме мир Још је пророк Исаија наговестио, да ће се јавити на земљи *кнез мира* или цар који мир љуби и мир твори (Ис. 9, 6). А пророк Давид пак говораше за Њега: во днехъ Егw возсїметъ правда и множество мира (Псал. 81, 7). И ето након много столећа јавља се Спас, Христос Господ, кога свет од давнина ишчекиваше. Той бо спасетъ люди своѧ ѿ грѣхъ ихъ говори за Њега Анђео Јосифу. Пошто ће Он избавити људе од греха, значи то исто што и повратити људима мир, јер је првобитни узрок свега нереда и растројства на земљи — једини грех.

Спас и Искупитељ наш, дошавши на земљу да очисти грехе наше, са јеванђелском науком Својом, која носи добре гласе, оглашује мир, јавља добро, оглашује спасење, донесе и земљи мир, који и даде Он испочетка нарочито апостолима, а преко њих и свима истинитим последоваоцима својима. *Мир вам остављам*, вели Он апостолима, *мир Свој дајем вам.* Но то није онакав мир, *као што га свет даје* (Јов. 14, 27.), то је мир људи који су искупљени од греха. Грешници пак немају мира ни са Богом, ни међу собом (Ис. 48, 22); а мир који бива међу њима јест непријатељство против Бога.

Господ Исус донесе људима мир, кад је помирио свет са Богом смрћу Својом на крсту.

Господ Исус донесе људима мир, кад је побудио човека-грешника да покори своју вољу вољи Божјој, што даје души човечјој мир, који превазилази сваки ум. Па тај Божји мир да сачува, љубазни моји, срца ваша и мисли ваше у Господу Исусу.

Господ Исус донесе људима мир кад човека поучава да прашта увреде ближњем своме, и да ближњем своме добра жели, чиме се више свега успоставља нарушени мир. Стога, љубазни моји, праштајте један другоме ако има ко тужбу на кога; гледајте да нико не враћа коме зла за зло, него свагда идите за добром и међу собом, и према свима, те у сваком добром делу према ближњем своме да будете плодни Клоните се од зла и чините добро, тражите мира и идите за њим, а не дајте се пак злу надвладати, него надвладајте зло добром, јер ко враћа зло за добро, не ће се зло одмаћи од куће његове.

Господ Исус донесе људима мир, кад човека учи да изгони из срца свога све страсти, које руше мир међу људима и уносе у друштво наше распру и свађу, раздор и растројство, немир и препирку, кавгу па и убијство. Молим вас, браћо љубазна, чувајте се свађе, зависти, срдње,

пркоса, опадања; одбаците од себе гњев, љутину, пакост, хуљење, срамотне речи из уста својих; те се обуците у срдачну милост, доброту, понизност, кротост и трпљење, сносећи један другога и ништа не чинећи уз пркос и за празну славу, него понизношћу чините један другога већег од себе. А ако пак упадне ближњи ваш у какав грех, ви исправљајте таковога духом кротости, чувајући себе да ви не будете искушани.

Господ Исус донесе људима мир узвишеном науком Својом о љубави к Богу и ближњем, која је основно начело хришћанског живота и таким начином проповедаше мир опћи. Ако међу хришћанима не бива свагда мира: то се ово противи закону јеванђелском и потиче из страсти људских, које потпуно не може истребити ни јеванђелије, кад то не ће сами људи, те у том није кривице до јеванђелија већ су кривци сами људи, који руше темељну заповест јеванђелску ради својих греховних тежња. Стога, љубазни моји, да се не огрешите о закон јеванђелски, извршујте заповест тога закона: *Љуби Господа Бога свога. Ово је прва заповест. И друга је као и ова: Љуби ближњега свога као самога себе. Друге заповести веће од ових нема* (Марк. 12, 30—31.). Ова реч Христова да се богато усели међу вас, верни моји, јер ко љуби другога закон испуњава; јер ово: не уби, не укради, не сведочи лажно, не зажели, и ако има још каква друга заповест, у овој се речи извршује, то јест: љуби ближњега свога као самога себе. Но не љубите се, љубазни моји, речју ни језиком, него делом и истином. У љубави се савршујте, у љубави поучавајте неуредне, утешавајте малодушне, браните слабе, сносите свакога, јер љубав дуго трпи, милокрвна је; љубав не завиди; љубав се не велича, не надима се, не чини што не ваља; не тражи своје, не срди се, не мисли о злу, не радују се, неправди; све сноси, све верује. свему се нада, све трпи; љубав никада не престаје, — и Бог љубави и мира биће с вама.

Въ человѣцѣхъ благоволенїе, благовољење или добра воља међу људима или пак благовољење или добра воља према људима — поје Анђели. Искупљење показа сву величину Божјега благовољења и љубави Божје према људима стога је искупљење дело највише и неисказане љубави Божје према човеку-грешнику.

Бог, по бескрајној светости Својој, **ненавидитъ всѧкое беззаконїе** (Псал. 5, 5. 6). Он је сама светост и само је к светоме обраћена љубав Његова, само к благоме, доброме — благовољење, добра воља Његова. Благовољети к греху Он исто тако не може, као што и не љуби греха. Стога греши род људски, од доба првог греха свога, навукао је на себе гњев Божји, те удаљен би од милоснога погледа љубави Божје. Па кад се, као што говори Анђео-проповедник, роди људима *Спас Христос Господ*, то значи: да се Бог обратио к људима са Својим благовољењем.

О душо која тугујеш грехова ради својих! страшна, грозна је за тебе светост Божја уз мноштво грехова твојих! Сачувај свети страх у дубини својој, јер ће те он избавити од многога зла. Чујеш анђелских ликова пој: **въ человѣцѣхъ благоволенїе**. Свети Анђели не могу казивати онога што није истинито. Стога припадни са душевним бременом твојим пред Спасом Христом Господом. Када је Њега ради благовољење Божје према људима: то без сумње ниси ни ти искључена из тога броја. Припадни са свима гресима твојима пред Спасом, јер кад је од Њега спасење за све, то је без сумње и за тебе. Са скрушеним срцем обрати се к Њему молитвом усрдном: Ти си једини над мој, Христе Спасу; спаси ме од праведнога гњева Божјег, који ме постизава са грехова мојих. Са Тебе је благовољење Божје према људима, обрати и к мени недостојноме благовољење Оца небескога.

Па ходите, љубазна и верна браћо, поклонимо се и припаднимо своме Спасу Господу Исусу Христу и са непоколебљивом вером, као оно апостол Петар, пред лицем свега света признајмо и исповедимо ову свету веру нашу изричући са уверењем ума и срца Исусу Христу: **Ты еси Хрїстосъ Сынъ Бога живагѡ**. Отворено је срце наше за Тебе, јер га испуни преизобиљна љубав Твоја, па ништа да

нас не одвоји од Љубави Твоје, ништа да не затвори уста наша за славу Твоју, ништа да не поколеба мир душе наше, који јој даде вера у Тебе и буди с нама Својом милошћу и Својом благодаћу, као што си нам рекао: Азъ есмь съ вами во всѧ дни до скончанїѧ вѣка.

Укрепите, љубазни моји, ову и овакову веру у срцу своме и тада ћете осетити сву духовну радост данашњега празника, који преобрази свет и отвори рајскога блаженства двери. Нека цвати вера та и нека напредује хришћанска побожност у народу моме, те нека се с вама, ворни моји, хвали црква православна и нека се од вас свуда и свагда слави Бог и Спас наш Исус Христос.

У овом духу и љубави, у тој радости и весељу поздрављам и ја вама, љубазна и верна браћо моја, данашњи благдан и и све оне народнога живота нашега лепе а светом црквом освећене обичаје, с којима и у којима ћете ви као добри хришћани и прави синови свете цркве православне весело провести данашњи благдан. Па у тој духовној радости са великога данашњега благдана пружите друг другу руку помирења, те се духовно ижљубимо сви редом и рецимо: *Мир Божји! Христос се роди, ваистину роди, поклањамо се Христу и Христову Рождеству!*

У то име: Сретан вам Божић! сретна вам Нова Година! сретно вам свето Богојављеније! и достојно прославили просветитеља српског, архиепископа Светога Саву, великог нам код Бога заступника, закрилника и покровитеља просвете и школе српске.

Па молећи се свагда Богу у молитвама својима молим се и сада: Да вас благослови Господ и да вас чува! Да вас обасја Господ лицем Својим и буде вам милостив! Да Господ обрати лице Своје к вама и даде вам мир! Којему буди слава ва век векова. Амин.

Дано у епископској резиденцији Нашој у Новоме Саду на предпразнство Рождества Христова године 1900. од рођења Христова, а епископовања Нашега друге.

Горепоменути смирени епископ

Митрофан.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Кратки преглед историје Омилитике.

Једна од најузвишенијих дужности духовних пастира јесте проповед речи Божје народу, ова је дужност управо прва и главна у свој пастирској им радњи; стога је од неопходне потребе, да се духовни пастири посебним упутствима приуготове за преважну службу проповедничку. Оно је истина да *сам* Госпо́дь да́етъ глаго́лъ благовѣ́ствующемꙋ и҆ благода́ть словесѐ во ᲂу҆ста̀ вѣ́рныхъ ра́бѡвъ свои́хъ, (Пс. 67. 1.; Мат. 10. 19.) али је ипак потребно и настојање од стране духовнога пастира, како би могао и҆скꙋ́сна поста́вити себѐ предъ Бо́гомъ, дѣ́лателѧ непосты́дна, пра́вѡ пра́вѧща сло́во и҆́стинны (в҃. Тим. 2. 15.).

У прва хришћанска времена, док су се благодатни дари Светога Духа обилније изливали, није црквеним учитељима ни требало правила за састављање проповеди, ѿ и҆збы́тка бо се́рдца ᲂу҆ста̀ и҆́хъ глаго́лахꙋ (Мат 12. 34.) Наставе Господа Исуса Христа (Мат. 10. 19., Мар. 13. 11., Лука 12. 11.) и светих апостола, поглавито светога апостола Павла, што се даје дидаскалима. (Какав треба да је проповедник: а҃, Тим. 3 2.—6. 10. 17., 4. 14.—16.; в҃. Тим. 1. 6,. 2. 12., 3. 14. Тит. 1. 5.—9.; О чему да проповеда: а҃. Тим. 1. 3.—15. 2. 7. 8., 3. 15., 4. 6.—11, 5. 3.—8., 6. 12. 17. 20.; Тит. 1. 3.—12., 2. 1.—10., 3. 1.—7. Како да проповеда: а҃. Кор. 3. 12., Римљ. 16. 18., Јефес. 5. 4., а҃ Тим. 1. 1.—8., 2. 1. 4., 4. 30.; в҃. Тим. 2 16., 4. 2., Тит. 1. 4.; Јевр. 5. 12. 13. У посланици Титу 2. 15. одређује апостол и облике учитељства) јесу тек основи, на којима се има систематска Омилитика темељити.

Појимајући у свем обиму важност проповедања речи Божје, свети оци и црквени учитељи, казујући деци Божјој ревно и савесно вољу Оца небесног, оставише нам у својим делима много напомена о проповедничкој служби, а има и целих радова, у којима се са нарочитом сврхом и неким појединостима говори о узвишеној служби тој. Тако: Ориген, захтевајући да проповед буде и продукт рада човечјега духа под руководством праве вере, сам испуњава тај захтев, па истичући св. Писмо као главни предмет за проповеди, тумачи га

по правилима александријске херменевтике, и иште, да проповед делује у исти мах и на ум и на срце, дакле, да поучава и назидава (in Exod XII.) — захтеви сваке добре Омилитике. — У делу Св. Јована Златоустога о Свештенству, у ком се говори о важности и тешкоћи пастирске службе уопште, говори се и о духовном пастиру као проповеднику на по се, посепце пак о важности, потреби и смеру проповеди као и о условима под којима она може користити (књига IV. и V; Српски превод протопрезвитера Јована Вучковића. „Шест књига о свештенству,“ стр. 96.—117.) — Блажени Августин говори о тим предметима на више места у својој Хришћанској Науци (De doctrina Christiana) а у Наставама за неуке (De catehisandis rudibus) посвећује сву 4. главу скоро искључиво Омилитици. — У делу светога Григорија Двојеслова „Пастирско старање“ (De cura pastorali) налази се много и омилитичких правила и упутстава, особито у III. и IV. књизи. — Сва та правила и упутства важе и данас. Али, пошто иста нису систематски изложена, а нека питања којима се Омилитика као наука мора бавити и не додирују, немају поменута дела научног обележја. — Амо би се донекле могла уврстити и Capitularia Карла Великог од 789. године, у којима се налазе упутства бискупима: шта њихови презвитери треба да проповедају, и где се ови опомињу, да, ослањајући се на апостолски символ, излажу у свези с тим и главне тачке хришћанскога морала, која упутства уосталом нису имала скоро никаква успеха.

До XVI. века примењивана су на Омилитику правила опште Реторике, и према цветању и опадању ове цветала је и опадала и проповед. Најславније доба цветања проповеди беше на истоку у V. а на западу у VI. веку, чему је, дакако уз богословско образвање, много допринело и класичко образовање, поглавито пак у погледу спољашњег облика. Кад поче опадати наука на свима пољима, није се задржала на својој висини ни реторика, а с њом и проповед; кад су се пак остале гране науке почеле развијати, почела се и Омилитика научно обрађивати. Богословске науке добише особит полет у XVI. веку поводом реформације на западу.

Почетке нове теорије за Омилитику даје Мартин Лутер у својим стоним говорима (Tischreden) и понеким другим делима. Лутерове назоре о теорији проповеди прибра и изда 1586. године Конрад Порта, под насловом Pastorale Lutheri. Са особитим уважењем истичу протестанти Меланхтонова предавања о диалектици и реторици (Elementa rhetorices), дизертацију му Loci communes и збирку мисли (Annotationes in evangelia). Знатно поможе проповедницима и Урбанус Региус својим теоретским упутством Formulae quaedam cautae et circa scandalum loquendi de precipuis christianae dotrinae locis (1536.) којим хтеде показати, како се треба правилно и популарно (простонародно) изражавати. Но први писац праве Омилитике јесте марбуршки богослов

Андреас Герхард Хиперијус, који у свом делу De formandis concionibus sacris seu de interpetatione scripturarum populari, libri II први одељује црквено говорништво од световног. У I. књизи говори о проповеди уопште, у II. о врстама проповеди. Од проповедништва се захтева: doctrina, morum pietas, spiritus seu potentia in docendo; материја проповеди треба да буде: utilis, facilis, necessaria; а облик: brevis, dilucida, explanata и artem dissimulaus; код свију одељака наводи примере (exempla illustria) из св. Писма, из Василија Великога, Јована Златоустога, Августина и др.; лепе напомене даје о деловима плана проповеди при чем развија мисао, да проповедник само онда може слушаоце поправити и ганути, ако је прво сам поправљен и ганут. Дело истога писца под насловом Topica theologica, у ком говори како изналази и обрађује материја проповеди, заостаје иза првога. Мање знатна су Praecepta rhetoricae inventionis (1558.) Давида Христеуса, и De ratione et modo concionandi (1562.) Хиеронима Велера, те Pastoral-Unterricht Николауса Хемино — оба потоња по Меланхтону.

Пошто је касније схоластика и код протестаната обузела мах у проповеди те ову снизила до средства за изнашање човечјег мудровања и стицања таште славе говорничке, јавља се у XVII. веку пиетиста Филип Јакоб Шпенер са својим назорима о проповеди. У свом саставу Pia desideria oder herzliches Verlaugen nach göttlicher Besserung der waren evangelischen Kirche (1675. — као предговор Арнтовим постилама) препоручује проповедницима, да се окане износити са предикаонице своју велику

ученост, већ да проповедају оно што ће народу за веру и морал користити, да се већа нажња обрати Св. Писму, да се хришћани привикавају на живу веру, да се богослови на универзитетима више васпитавају у егзегези и пракси (а мање у схоластици и полемици). У 3. свесци својих богословских размишљања говори о условима, под којима ће проповед назидавати и о двојакој цељи које он налази у проповеди (разумевање текста и примена.) Према Штенеровим назорима написа Joахим Ланге прву називаћемо Шпендову Омилитику, чији наслов Oratoria sacra ab artis homileticae vanitatis repurgata (Halle, 1707), показују и њену тенденцију. Шпенерском једностраном наглашавању покајања и препорођења стави се на супрот Гаусен професор у Саумуру својим делом De ratione contionandi (Утрехт 1678.) израђеним по начелима и под утецајем Лајбниц-Вохфове философије, у ком између осталог изриче као правило мисао: да је за проповедника главно бити побожан и Богу одан; то је проповеднику оно што је песнику одушевљење.

У Француској је знаменита појава Фенелонових Dialogues sur l' eloquence, састав здравих, духовитих и свежих мисли, згодних примедаба и корисних савета за говорништво уопште а црквено на по се.

Од новијих нека се спомену: A. Vinet, Homiletique ou théorie de la predication (Paris 1846); Lutz, Handbuch der katholischen Kanzelberedsamkeit (Tübingen 1851); Dr. J. B. Hemel, Handbuch der geistlichen Beredsamkeit (Regensburg 1860.); F. S. Petz, Homiletik und Rhetorik in Beispielen nebst kurzen Regeln (Passau 1876.); J. Jungmann, Theorie der geistlichen Beredsamkeit (Rgsb. 1877.); N. Schleiniger, Die Bildung des jungen Predigers, и Das kirchliche Predigtamt (Freiburg 1881.) — од католика; а од протестаната: Ludv. Hufer, Über das Wesen und den Beruf der evang.-christe. Geistlichen (Giessen 1830.); Dr. Th. Harnak, Geschihte und Theorie der Predigt (Erlangen 1878.).

(Свршиће се.)

Вићентије Ракић, као проповедник.

Написао **Сава Петковић**, сврш. богослов.

(Наставак)

III.

Живот и богословски рад Вићентија Ракића.

О животу Вићентија Ракића немамо готово никаквих података. Па и оно мало што имамо, не одликује се особитом тачношћу и поузданошћу, него шта више налазимо погрешака већ у години рођења и смрти Вићентијеве. Тако Ст. Новаковић,[1] а по њему ваљда и Шурмин,[2] тврди, да је В. Ракић рођен у Земуну *1792.* г., а умро у Београду *1824.* Антоније Арнот, међу тим, у своме листу[3] под рубриком „Сербско списательство“ пише, да је В. Р. рођен у Земуну *1759.*, а да је умро у *Трсту* (не спомиње годину). Али то је све нетачно. Пок. Ђура Рајковић написао је у своме листу[4] најпотпунију и, колико је нама познато, једину биографију Вићентијеву под натписом: „Вићентије Ракић, животописна црта“, из које и ми црпемо податке за овај рад свој. Па он је доказао, да се Вићентије родио у *Земуну 1750. год.*, а умро, као што се види из протокола, у *Фенеку 29. марта 1818. год.*

Неправилно је такође мишљење Новаковићево, да је он био најпре *поп*, а по том калуђер. Вићентије није био поп у Земуну, већ његов брат Коста. А да је Вићентије био пре калуђерства трговац, то нам потврђује исти Рајковић, који је то чуо из уста удовице поп-Костине, а снахе Вићентијеве, која је доцније живела и умрла у Н. Саду.

Пре калуђерства беше му име Василије. Књизи се учио у своме родном месту, где сврши српску и грчку школу. Због сиромашнога стања својих родитеља не могаде даље на школе, камо га је срце од детињства вукло, него оде у дванаестој години на занат трговачки. Али и тамо није могао заборавити на своју милу другу — књигу, коју је у кући својих честитих

[1] „Истор. срп. књиж.“ (1871.) стр. 208.

[2] „Povjest knjiž. hrv. i srpske“ стр. 253.

[3] „Магазин за худ. књиж. и моду“ од г. 1839. бр. 32. стр. 128.

[4] „Глас истине“ 1884. г. бр. 7. 8. и 9.

родитеља неизмерно заволео, него је још јаче пригрли и читаше је ноћу, спрам месечине, напрежући очи.

Чудити се морамо толикој вољи и истрајности једнога младића, који од рана јутра до мркле ноћи у дућану ради, па онако уморан књиге се лаћа, тим више, што се млађан имао борити и са материјалном невољом. Пре но што ће се ослободити, умре му отац и остави иза себе ситну децу у највећој невољи. Јадна удовица није била у стању ни ону нејач хлебом хранити, а камо ли и свога Василија којом паром потпомоћи. Тако се он патио, а потпомагаше га по нешто стриц му, сурчински свећеник, даровавши му од год. до год по коју хаљиницу и обућу — тек да не иде го и бос.

Поставши у 19. години калфом, оде у сред зиме пешке у Темишвар и стане у радњу код Теодора Панајота „код седам Шваба“. Али ту опет успламти душа његова чежњом за науком и не даде му да се скраси. У писму од 1. авг. 1770. пише своме стрицу, да намерава одазвати се позиву „Паје из Трнјеста и Попе из Фијуме“, те ићи у оне крајеве, где „прекрасне науке имаде.“[5]

Не знамо, да ли му је стриц одобрио тај корак, тек се он нађе у Трсту и то у трговини Јове Куртовића. И ту је нашао, што је тражио. За три године, што их је провео у бурној овој вароши приморској, научио је перфектно талијански језик и ум свој обогатио неуморним читањем корисних књига. После тога врати се у Земун, отвори са још једним ортаком радњу и ожени се. Али, на несрећу његову, ортак му беше непоштен човек, који га упропасти и он се са породицом пресели у Бежанију, те обрађиваше земљу својим рукама. То је трајало две године. Када му пак жена дође до очинства, врати се, на њено наваљивање, у Земун и отпочеше сами за се нову трговину, која поче лепо да напредује, наговештавајући срећнији живот. Но наскоро заређа несрећа. У суседству букне пожар, захвати и његову кућу и претвори је у прах и пепео. Мало за тим умре му и жена и Василије остаде усамљен са нејаком децом и нешто мало готовине, што је од пожара отео. У лутој недоумици севну му мисао кроз главу, да се покалуђери. Децу остави код родбине, а он оде у лето 1785. г. у Карловце, где га митрополит Путник прими у монашки чин и одреди у Фенек.

Манастир Фенек био је у то доба један од најсиромашнијих манастира српских. И њега баш изабра Вићентије, да проведе у њему остатак живота свог. Али томе беше узрок скромност смиреног слуге Божјег, којом се до смрти одликоваше — и није се ни чудити томе. Чудити се морамо више његовој моралној снази, с којом се јуначки борио противу покварености и развраћености тадањега манастирског живота. У загушљивој атмосфери, пуној мијазама порока и греха, креташе се и дисаше он. Али се не даде окужити, него остаде узор српског православног калуђера. Докле његова „братија“ банчи и лудо траћи време, дотле се он у својој ћелији моли Богу, марљиво чита и пише, а у цркви ревно проповеда. Дабогме да такав човек није могао годити беспослицама манастирским и да им је ревност и марљивост Вићентијева била трн у оку. Зато не престајаху измишљати начине, како ће му се наругати, подсмехнути; како ће га понизити пред другима. И све је то Вићентије мирно подносио. Али када му игуман Софроније Стефановић забрани бавити се књижевним радом и проповедити у цркви, он се потужи митроп. Путнику, који му то дозволи. И тако ова гадна мржња и завист мораде умукнути.

За време аустријско - турскога рата (1788—1791.) често га војене власти позиваху у логоре, да војнике исповеда и причешћује и да им проповеда. У тој служби ишао је у Земун, Бољевце, Бановце и др. Као војнички свећеник бавио се већином у Шапцу.[6] Свршетком 1798. год. пошље га митрополит Стратимировић у Трст за „ефимерија“ цркве св. Спиридона. Оданде се живо дописивао са митрополитом. Из писама његових, које је штампао

5 „Глас истине“ г. 1884. бр. 7. стр. 51.

6 Ша-. 325.

Ђ. Рајковић у неким нашим листовима[7], видимо стање његово у Трсту. Нека пак[8] могу послужити као драгоцени подаци за политичку историју приморских Срба у доба Наполеонових ратова на Боку и Далмацију. На основу тих писама ми можемо тврдити, да се Вићентије у тршћанској општини осећао, и у јавноме и у приватноме животу свом, потпуно срећним и задовољним.

Пред смрт своју врати се у Фенек. Но ту га опет дочека стара пакост и злоба, коју је он — тада већ болан и изнемогао — све до своје смрти трпељиво сносио. Умро је, као што рекосмо, 29. марта 1818. год., а сахрањен је у самом манастиру с леве стране у женској претпрати.

Као што видимо, живот овога скромног калуђера био је испуњен разноврсним патњама и невољама, али и неуморним многоструким радом, који већим делом засеца у богословску, а особито у проповедничку књижевност. Пре но што пређемо на само прегледање његових проповеди, изнећемо таксативе све списе његове те стру е:

1.) „Правило молебное ко пресвятой Богородици и преподобнѣй Параскеви сербской“. Въ Будимѣ 1798 [9]

2.) „Пѣснь св. мученици Варвары“. Въ Буд. 1798.[10]

3.) „Жертва Аврамова и собесѣдованія грѣшника съ богоматерію, превед. съ греч. на серб. языкъ“. Въ Буд. 1799.[11]

4.) „Историа манастыря Фенека“. Въ Буд. 1799.[12]

5.) „Краткое наставленіе о исповеди и молитвѣ“. Въ Венеціи 1801.[13]

6.) „Послѣдованіе святаго великомученика, чудотворца и мироточца Іоанна Владимира цара Сербскаго: превед. съ греч. на Славенскій“. Въ Венеціи 1802.[14]

7.) „Правило иже во святыхъ отца нашего Спиридона Архіепископа Тромидонскаго чѫдотворца, Собраное изъ Минеа и изъ иныхъ Греческихъ преводовъ“. Въ Вен. 1802.[15]

8.) „Историа о Сосаннѣ изъ св. пророка Даніила гл. ХШ.“ Въ Буд. 1803.[16]

8.) „Молебенъ ко пресвятѣй Богородици и святителю Спиридону чудотворцу“. Въ Вен. 1804.[17]

10.) „Чудеса пресвятыя Богородицы, преведенныя съ греческаго“. Въ Вен. 1805.[18]

11.) „Филактиріонъ тисъ психисъ, хранилище души, прев. изъ греч. на слав-серб. языкъ“. Въ Вен. 1808.[19]

12.) „Молитвы умилителныя на каждый седмичный день и прочія разныя ко Господу нашему Јисусу и пресвятѣй Богородицѣ, прев. съ греч“. Въ Вен. 1808[20]

То су му списи богословске садржине уопће. У приказивање и оцењивање не ћемо се упуштати, јер нам то не допушта простор овога листа; јер би се тиме удаљили од главнога задатка свог. Ми их само, према Шафарику и Новаковићу, по хронолошкоме реду исписасмо, да покажемо многострукост рада Вићентијева, а стручноме перу остављамо, да их достојно оцени и литерарну им вредност одреди. Голема је штета, што су се скоро сви списи овога неуморног писца погубили, или бар постали неприступачни, али надати се је, да ће се и за њих наћи врсних испитивача, који ће их из заборава ускрснути и своме критичком суду подвргнути.

То исто вреди и за проповеди Вићентијеве. Оне су сабране у овим зборницима:

1.) „Лѣствица имущая пятнадесять степеней сіеесть пятнадесял словъ о молитвы, посту и милостини“. У Венецији 1805.

2.) „Проповѣди по вся недѣли и нѣкія праздники господскія, взятыя. . .“ У Вен. 1809[21]

Осим тога има још две проповеди на разне случајеве и то: „Слово о почитаніи

7 Једно исто писмо штампао је у „Јавору“ 1877. стр. 763 и у „Гласу истине“ 1884. бр. 8. стр. 58., а шест писама у „Беседи“ за г. 1869. бр. 1. 2. и 8.

8 „Беседа“ 1869. стр. 14.

9 Шаф. 459; Новаковић, „Срп. библ.“ 46.

10. Шаф. 381; Нов. 46.

11 Шаф. 391; Нов. 49. Ово је дело доживело пет издања, али нема књижевне вредности.

12 Нов. 49.

13 Шаф. 474; Нов. 53.

14 Нов. 55.

15 Нов. 55.

16 Шаф. 394; Нов. 59.

17 Шаф. 459; Нов. 63.

18 Шаф. 472; Нов. 77.

19 Шаф. 473; Нов. 77.

20 Шаф. 475; Нов. 77.

21 Шаф. 468; Нов. 81.

церкве, сочиненное и говореное — — Съ приложеніемъ молитвы исповѣданія къ Богу, твореніе святителя Димитрія Ростовскаго чудотворца“,[22] и „Слово имущее говорено быть въ 1. день Јануаріа 1809. на смерть блаж.-почившаго полковника росс. Г. Александра Осипова, но препятствовано по причинѣ новаго года.“ (Венец. 1809),[23] и још једно под натписом: „Краткая бесѣда о злоупотребленіи дувана“ (Вен. 1810).[24]

Од свих ових проповеди нама је дошао до руку само зборник под 2.) Остале не могосмо, при најбољој вољи, нигде наћи. Али и из тога, што имамо, моћи ћемо добити доста јасну и ако непотпуну, слику о Вићентију као проповеднику и вредности његових проповеди. Приступамо, дакле, разгледању тога зборника, који садржи 53 проповеди поређане по хронолошкоме реду и то од проповеди на „Обрезање Господње“, па до „32. недеље по Сошествіи“.

(Наставиће се.)

22 Нов. 73.
23 Шаф. 470 Нов. 81.
24 Шаф. 451; Нов. 86.

Њ. Високопреосвештенство Нићифор,

Митрополит Рашко-Призренски, Егзарх Горње Мизије итд. итд.

„Цариградски Гласник“ доноси овај животопис митрополита г. Нићифора.

Рођен је 4. Децембра 1862. год. у селу Баранди, у Војничкој Граници, недалеко од Београда, од добрих и угледних родитеља Петра и Олимпије. У месту рођења свршио је основну школу, а затим у Београду продужио даље учење. Монашки чин примио је у манастиру Враћевшници, а код чувеног старешине архимандрита Гаврила, 14. Септембра 1880. г. и своје световно име Никола заменио и именом Нићифор. И ако је био сасвим млад кад је рукоположен за ђакона, њега је већ 1. Марта 1881. год., у недељу православља, ондашњи Жички епископ Вићентије, у чијој је епархији манастир Враћевшница, по дозволи митрополита Михаила, рукоположио у Карановцу за пресвитера, а водио је и на даље о њему бригу као доброме сину, и дао му могућности да у Београдској Богословији настави своје стручно школовање. Год. 1889. свршио је са врло добрим успехом Богословију и награђен био од професорског савета.

Како се особито одликовао као црквени појац, њега су у Богословији волели сви наставници а нарочито протојереј Живојин Јовичић, садашњи архимандрит Кирил, и изабрани скопљански митрополит г. Фирмилијан, који му је и саветовао да и даље учи. И сам је желео да продужи богословске студије, па у толико радије послуша савете и у Августу 1889., дође у Цариград, и упише се у Богословију на Халки. Ту се бавио изучавањем грчке филологије, догматичног богословља и историје хришћанске цркве. Та изучавања довршио је 1892. г., када је положио испите.

Тада се вратио у Србију и у архијерејској канцеларији пок. митрополита Михаила радио четири месеца. Исте године у новембру митрополит Михаило произвео га је за синђела, и његовој управи поверио чувени манастир Раваницу. Идуће, 1893. год., у марту, њега позове одбор српске гимназије у Цариграду за професора хришћанске науке, и како је ту жељу гимназијског одбора одобрила и Васељенска Патријаршија, Нићифор се одзове позиву и дође у Цариград. У тој је гимназији био наставник, а неко време и управитељ до марта месеца 1896. када га Њ. Св. Антим, тадањи Васељенски Патријарх, произведе за архимандрита. Будући извештен о спреми и способности Нићифоровој, ондашњи Скопљански митрополит Методије молио је Васељенског Патријарха да му пошље архимандрита Нићифора за протосинђела, Нићифор се радо прими да иде у Скопље и да тамо развије благодетан рад, са чега му је тамошња настава и данас благодарна.

На томе месту остао је до почетка јула 1897. г. Догађаји, који су се у Скопљу и у митрополији развили поводом смрти митрополита Методија, истакли су архимандрита Нићифора и као родољуба и духовника, који је желео да у црквеним стварима влада ред, и да се помаже свако предузеће које иде у прилог Великој Цркви.

Архимандрит Нићифор, који се из Цариграда био вратио да продужи свој саслужни рад, буде одмах за тим послат на острво Патмос, где је, по одлуци Патријарховој, остао четири месеца, и где се занимао књижевношћу, изучавајући и организацију разних цркава у Сирији.

Међу тим су се догађаји у области Вас.

Патријаршије тако развијали, да је Св. Синод Патријаршиски испунио жеље православних Срба, које је толико помагао и за које је толико радио архимандрит Ниħифор, те за то Патријарх у новембру 1897. позове га са Патмоса у Цариград, где га за разне црквене послове стави Патријаршији на расположење.

У тој служби остао је до 19. октобра 1899. када је Патријаршија поставила за настојатеља и протојереја цркве Св. Апостола у Ферикеју (Цариград), на коме је положају остао све до на кратко време пред избор за митрополита Рашко-Призренског. На тај положај дао је оставку, јер тутори црквени нису већ пуних пет година подносили рачуне о приходима због чега их је од дужности разрешио Патријаршијски Мешовити Савет.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Управни Одбор Матице Српске**) у Новом Саду држао је 20. јануара (2. фебруара) ове год. своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Успомени од прошлог одбора до данас преминулих чланова матичиних одане су уобичајене почасти. Ти су чланови: Лазар Тенецки, адвокат и судија у миру, у Араду; Димитрије Савић, дугогодишњи ревносни старатељ матичин; Михаило Сабовљевић, кр. јавни бележник у Баји, пре тога посланик кикиндски на земаљ. и српском народно црквеном сабору. — Примљен је предлог фискалов у погледу предаје легата Ђорђа Ф. Недељковића на руковање Матици Српској. — Узет је на повољно знање опширан извештај председников, да је каса изненада сконтрована и да је сасвим у реду нађена. — Узет је на знање извештај фискалов о новој грунтовници у Товаришеву. — Узет је на знање извештај књиговодства о стању готовине и улога. — Издат је на мишљење књиговодству позив Централног Кредитног Завода у Н. Саду о осигурању новца и вредносних папира против похаре. — Решено је, да књижаре, ако су повереници матичини, могу добити 10% од књига матичиних. — Изашиље се пододбор, да поднесе предлог, да ли да се попуни место старатеља на досадашњи начин, или да се у погледу дужности старатеља учини каква измена. — По мишљењу фискаловом дата је неким дужницима дозвола, да могу од хипотеке, поднесене на сигурност зајмова, неке продане парцеле бестеретно дати преписати. — Према неким судским одлукама дата су фискалу друштвеном нужна упуства. — Издано је нешто мало зајма. — Решено је више предмета административне и економске природе.

У Србији

(**Са Велике Школе.**) Професор Велике Школе *Тоша Селесковић* преминуо је напрасном смрћу у Крагујевцу. Покојник је рођен 1856. у Београду, и беше ретке стручне спреме и особите вредноће, што је доказао већ као бивши шеф техничког одељења у војном техничком заводу у Крагујевцу. Лака му земља — вечан спомен!

(**Пастеров завод у Нишу**). Министарство полиције у Србији објавило је свуда по Србији, да је у Нишу сасвим уређен и отворен Пастеров завод и да тамо треба слати све оне, које би ујеле бесне животиње. Ово је први Пастеров завод на Балканском Полуострову.

Разне белешке.

(**Малеванштчина.**) Тако се зове нова верска секта у Кијевској губернији, коју је основао неки Кондратије Малевани у вароши Тарашчи. Малеванов се дао у проучавање јеврејских пророка и откривења Старога Завета, па је нашао, да сав Нови Завет није друго него ред прича, да ће Спаситељ тек да дође. Од непрестана мудровања растроини су му живци и он има алуцинације и визије (чује и види чега нема). Његов верску занос обузео му је фамилију и брзо је прешао на околину. Људи стадоше одлазити његовој кући као у прави хаџилук. Њега прогласише као Спаситеља, као Првенца Божјега. Као душом болна, Малеванога морадоше одвести у болницу, а то му прибави мученишство и број његових присталица брзо порасте. Суштина његове науке мучно се даје свести у одређен оквир. Малеванти немају одређене догматике. Њима је Јеванђеље само збирка наравствених правила. Они особито уважавају старозаветна откривења. Васкрсење мртвих они разумевају у смислу наравственога препорођаја људи на земљи. Туђу веру поштују, као и људску личност. Женску уважавају и допуштају да може бити и проповедница. Одређених дана и кућа за молитву немају. „У нас је увек недеља, ми смо ускрсли“, веле. Они говоре да је Бог њима дао ново слово, нов завет, који живи

у срцима избраних. Молитвени састанци почињу се говорима, затим се певају псалми, често може да се чује плач, ридање, многи падају у занос, чести су случајеви алуцинације.

(**Статистика вероисповести.**) Хришћана има у Европи 348,300.000, у Азији 19,500.000, у Африци 5,100.000, у Америци 116,000.000, у Аустралији 4,000.000; свега 499,900.000. Римокатолика има у Европи 156,000.000, у Азији 8,510.000, у Африци 1,200.000, у Америци 57,000.000, у Аустралији 900.000; свега 223,600.000. Протестанта има у Европи 86,000.000, у Азији 1,000.000 у Африци 800.000, у Америци 59,000.000, у Аустралији 3,100.000; свега 149,900.000. Православних има у Европи 92,000.000, у Азији 6,000.000, у Африци 30.000; свега 98,030.000. Јермена, Сирјана, Махита, Копта, Маронита, Абисинаца, и других секта има у Европи 14, 300.000, у Азији 4,000.000, у Африци 300.000, у Аустралији 30.000 свега 21,330.000. Јевреја има у Европи 5,500.000, у Азији 260.000, у Африци 430.000, у Америци 300.000, у Аустралији 15.000; свега 6,500.000. Мухамеданаца има у Европи 5,740.000, у Азији 160,000.000, у Африци 40,000.000, у Аустралији 25 000; свега 205,800.000. Инда има 207,400.000, Будиста има 430,000.000. Незнабожаца има у Европи 20.000, у Азији 15,000.000, у Африци 125,000 000, у Америци 14,000.000 у Аустралији 1,600.000; свега 155,600.000. Хришћана има дакле 493 милијуна, а Нехришћана 1006 милијуна.

† Стеван Лазић

умировљени управитељ српске православне гимназије Карловачке, члан народно-црквено-Школског Савета, члан патроната гимназије Карловачке, Архидијецезалне Конзисторије и Административног Одбора

после дугог и тешког боловања преселио се у вечност дана 2. (15.) фебруара у 8 сати пре подне у својој 71 години. Тело врлога покојника, опојаће се у Карловачкој Саборној Цркви св. Николајевској 4. (17.) фебруара у 2 сахата после подне, а затим положити у породичној гробници на Черату.

Врломе покојнику, заслужном управитељу гимназије и трудбенику школском *Стевану Лазићу* нека је лака црна земља и вечан спомен. Слава му!

III. Исказ.

добровољних приноса за набаву звона новосаграђене срп. прав. цркве у Слуњу.

Славна управна општина Слуњ Круна 600, Вукманић 10, Крстиња 10, црквена општина Сент-Андре 12; г. Јово Матејић 1, Јосо Јањчић из Мочила (сад у Америци) 4; — Сабрао г Мита Јурас 103 круне а дароваше г. г. П. Шорак 10, Ј. Котур, П. Прибић и Лумбаровић по 4; Ст. Калембер и П. Орлић по 3; по 2 круне: Б. Радмановић, П. Маурин, М. Штајдохар, М. Скелецнја, Ј. Глумац, С. Мартиновић, Ђ. Кораћ, М. Цвијановић М. Цвјетићанин, П. Тишма, Ст. Дракулић Б. Прица, Ђ. Рашета, С. Марковић, М. пл. Оклопција, Д. Лужаић, М. Стакић, Н. Лукић, Ј. Трбојевић М. Накарада, М. Стојнић, Р. Драгојевић, В. Демић и Н. Мусулин; по 1 круну: Ф. Грачан, И Стипетић, Н. Божићевић, С. Жанић, Д. Лукетић, М. Крајновић, М. Ћуић, Н. Деановић, Ј. Жалац Ђ. Ромчевић, М. Гушић. Ђ. Мартиновић, М. Бунчић, И. Аливојводић, М. и Ст. Вукадиновић, М. Вукобратовић, М. Лалић, М. Ћурчић, М. Наранчић. Д. Фундук, Ст. Шакић, М. Жигић, Р. Пузић, М. Варда, М. Мусулин и Ј. Пилиповић.

За опрему и унутарњи украс цркве дароваше мјесни грађани од св. утвари слиједеће:

Гђа Милка Банда 2 чирака у вриједности од круна 160·—; гђа Марија Рогић 1 путир у вриједности од круна 70·—; г. Мита Котур 1 кивот у вриједности од круна 70.— г. Лазар Митров 1 петохљебницу у вриједности од круна 70.—; г. Михајло Медић 1 кадионицу у вриједности од круна 30·—; г. Емануил Стипановић дискос са копјем и жличицом у вриједности од круна 30·—; г. Мито Јурас 2 чирака за часну трпезу у вриједности од круна 48·—; г. Илија Драгаш 1 велико кандило у вриједности од круна 100·—; г. Симо Шаша 1 крст на часну трпезу у вриједности од круна 24.—; г. Петар Шаша 2 кандила у вриједности од круна 40·—; г. Раде Милковић 1 цјеливачу икону у вриједности од круна 6·—; г. Стојан Новаковић 1 полијелеј у вриједности од круна 180.—

Свим овим племенитим даровательима и приложницима изриче одбор најтоплију хвалу молећи милостивога Бога, да им стоструко наплати њихова племенита дјела

А пошто нам још мањка за набавку звона, мањка нам још св. утвари, књига, одежда, литија, те пошто смо исцрпили сву своју снагу до задњег даха, то се и овом приликом поново обраћамо славним црквеним општинама, часним манастирским настојатељствима и свим племенитим душама с топлом молбом.

Помозите нам у задњем часу, притеците нам у помоћ, да св. храм на овој мртвој стражи чим прије пропоји Богу на славу а на спас душа ваших.

У Слуњу, на св. Јована Крститеља 1901.

Одбор за градњу срп. прав. цркве у Слуњу.

СЕТИМО СЕ ШКОЛСКОГ „ФОНДА СВ. САВЕ“

Радивој Бикар, катихета и професор срп. учитељске школе у Сомбору, скупио је при својој свечарској слави 33 К у корист Фонда Св. Саве.

Нове књиге

О Виђентију Јовановићу. Прилози за историју митрополитства му 1731 – 1737. По архивским изворима израдио *Милутин Јакшић*. Прештампано из Летописа Матице Српске. Стр. 222.

Јавна захвалност.

Овим изричемо своју најтоплију благодарност свима онима, који нам било усмено, било писмено изразише своје саучешће приликом смрти наше миле и нигда незаборављене супруге, односно матере, свекрве и мајке

† Ане Недељковић рођ. Јовановић.

Нарочито нека је хвала преч. г. г. Свештеницима: Павлу Бошковићу из Руме, Јеврему Белегишанину из Деча, Јовану Маринковићу из Ашање, Сави Пешићу из Крњешеваца, Павлу Зековићу из Карловчића, Чеди Марином из Прхова, Димитрију Дамјановићу из Угриновца, Жарку Ђукићу из Батајнице и Лазару Ранковићу из М. Радинаца, који милу нашу покојницу у цркви опојаше и до вечне куће испратише.

А особито пак нека је хвала преч. г. Димитрију Станисављевићу пароху војачком, који се лепим и утешним речим опростио у цркви са милом покојницом нашом, истичући је као пример праве српске попадије, те нам тиме нашу тугу у неколико ублажио.

Исто тако хвала и осталим пријатељима, који из љубави и поштовања према милој покојници нашој, испратише је до вечне куће њене. Искрено саучешће свију, биће нам велика утеха у тузи нашој за милом покојницом нашом.

Још једном. Свима од срца хвала!

У Шимуновци 21. јануара (3. фебр.) 1901.

Парох Никола Недељковић са децом.

Књижевна објава.

Предстоји скора измјена закона о комасацији земаља — и ваљда “и о уређењу пашњачких и шумских.

Ванредна важност ових закона за наше пољопривреднике у Хрв. и Слав. принукала ме, да *за времена* у једној расправи упознам општинство (нарочито наше економе и цивилне техинке) са нарављу *нове законске основе.*

Сада је право вријеме, да свако своју јавно каже.

Накнадно јадиковање неће ништа помоћи.

Књига ће стајати 2 круне и поштарину и штампаће се само за пријављене до краја овога мјесеца.

У Новом Саду (за сада) јануара 1901.

Ст. Н. Чучковић.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. 253. ex 1900/1901. 10 1—1

ОБЈАВА.

Потписана управа проглашује овим уништеним оригинал апсолуторне свједоџбе Лазара Ранковића из Буковца од 12./24. јуна 1896. бр. 11. ex 1895/6. и објављује да је истоме издала дупликат споменуте свједоџбе.

У Карловцима 31. јануара 1901.

Управа
правосл. срп. богословског училишта.

СТЕЧАЈ. 1—3 9

Расписује се стечај на упражњено учитељичко место за I и II разред срп. вероисповедне основне мешовите школе у Тиса Св. Миклошу.

Плата је следећа: 1.) 600 круна за редовну и 80 круна за повторну школу. Стан од две патосане собе, кујне, шпајза, шупе за дрва, штале и подрума. Општина даје преко зиме сламе за огрев колико је нужно.

Дужности су прописане школском уредбом од 1872.

На ово место могу компстовати они, који су и у мађ. језику оспособљени. Молбенице са сведочбама треба на доленотписаног председника слати.

Рок стечају траје шест недеља од првог увршћења.

Из седнице мес. школ. одбора држане у Тиса Св. Миклошу (Torontál megye) 24. јануара (6. фебр.) 1901.

Јереј Дим. Ћирић, парох
пред. м. школ. одбора.

Ad К. 43 зап. ex 1901. 2—3 8

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на упражњено место протопрезвитератског капелана у Жабљу.

Ваљано инструиране молбенице појединих компетената имају се конзисторији овој у року од 30 дана рачунајући од првога увртења овог стечаја путем претпостављених власти поднети.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 17. (30) јануара 1901 године.

Председништво.

ОГЛАС. 7 3—3

Српско правосл. црквена општина у Сурчину, ставила је у прорачун за 1901. годину, 1400 круна, за подизање гвоздене ограде на својој порти у дужини од 50 мет.; заједно са капијом и 1 вратима.

Жеља је исте општине, да речена ограда буде до Ускрса подигнута, а сама ограда да буде у основи зидана I. класом цигље у висини 60—70 цм.; а штакете да буду пропорционално високе према висини зида.

Подузимачи за овај посао нека поднесу своје понуде и трошковник на подписаног г. председника чим пре, а црквена општина ће најповољнијем нудиоцу овај посао предати, чим прорачун потврђен буде.

Подвоз за сав материјал даје општина од Земуна до места.

У Сурчину 14. (27.) јануара 1901.

Председник Парох Перовођа

Совр. Божић Ј. Матић Максимовић

ДРУГИ ОГЛАСИ

НА ЗНАЊЕ!

Част ми је славним српско-православним црквеним општинама и пречасним г. г. свештеницима учтиво јавити, да сам моју

ТРГОВИНУ СРПСКИХ ЦРКВЕНИХ СТВАРИ

у кући г. Ђорђа Ивковића у Дунавској улици у близини новосадског кр. судбеног стола сместио.

Најглавнија задаћа ће ми бити, да моје п. н. муштерије са најизврснијом робом, крај солидне послуге и најумереније цене, што боље задовољим.

Начело је моје, да п. н. публику *са незнатном ценом* ове или оне робе, не обмањујем, као што то, на жалост, чине несрпске трговине ове струке, него ми је као Србину — циљ, да са савесним и поштеним руковањем трговине своје, себи и радњи својој извојујем *поверење и симпатију* како код славних српских православних општина, тако и код пречасних г.г. свештеника и српске публике, те из разлога ових, молим, да ме са поверењем својим припомогну, да тежњу ову своју што пре постигнем; па сам уједно слободан на неколико од главније робе, које на стоваришту у богатом избору имадем, уповорити и најтоплије препоручити, као на пр.: **Одежда (светих), Одежда (црних), Неба, Литија, Црквених барјака, Стихара, Круна венчаница, Евангелија, Крстова ручних, Крстова за трапезу Рипида, Кадионица, Свећеника (чирака), Путира, Завеса, Кандила, Дискоса, Лажница, Конја, Школских барјака, Пјетохлебница, Кивота, Полелеја, Дуплира, Сасуде за св. причести болнима, Сасуде за крштење деце, Сасуде за миропомазање, Свечарских икона, Целивача икона, Простирача.**

Све **иконе** наших светаца, **рађене масном бојом и слободном руком на платну, лиму и дрвету** за иконостасе и целивање; **икона руских, кованих од бакра и гвожђа, позлаћених и посребрених; плаштаница** израђених по чисто српско-православном типу и **велики избор историчних слика** од најбољих вештака те струке.

Уједно се препоручујем славним српско-православним црквено-школским општинама за израду **СВИХ ПОЗЛАТАРСКИХ ПОСЛОВА**; као: **целокупног иконостаса и Христових гробова,** а већ постојеће **иконостасе, иконе, окове на св. Еванђелијама** примам и израђујем као ново.

За преч. г.г. свештенике доње и горње **хаљине, шешире, ћелепуше, појасеве, монторосе, камилавке и панакамилавке.**

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова на позив поднашам сваковрсне мустре, робу, цртеже и предрачуне на углед и избор лично, о *своме трошку*, без да је дотичан обвезан трговину учинити.

Поруке обављам брзо и тачно, јер ми је стовариште снабдевено са свима горенаведеним предметима. Ја се као Србин надам, да је ближи свој своме, него да се потпомажу туђа и страна слична подузећа, па у толико пре и са већим пожртвовањем изићи ћу свакој мојој поштованој муштерији на сусрет и задовољићу је у сваком погледу. Молећи за штоване поруџбине и поверење јесам

С особитим поштовањем

160 8—10

НИКОЛА ИВКОВИЋ

НОВИ САД

АНДРИЈА БАЛАШИЋ

КРОЈАЧ

СВЕШТЕНИЧКОГА, ЦИВИЛНОГА И ВОЈНИЧКОГА ОДЕЛА

НОВИ САД, — ЂУРЧИНСКА УЛИЦА, БРОЈ 29. — НОВИ САД.

ВЕЛИКА РАДИОНИЦА, ОД ПОТПУНО САВРШЕНОГА СТРУЧЊАКА.

Нуз моју досадању радњу, примио сам од госпође **Васиљевске, свештеничкога одела** радионицу, и исту сам спојио са мојом радњом.

Јамчим свакоме од гг. свештеника да је моја израда ванредна. Нисам досада жалио велика труда да себе потпуно усавршим у *крају и изради* **свештеничкога одела,** — исто сам тако и материјалне жртве поднео, само да горе наведено постигнем.

Стојим у свези и повлачим робу **ИЗ ПРВИХ ТВОРНИЦА (ФАБРИКА)** и то: ванредна **Доублина** (немачка роба), **Адрије, Гамгарна, Листера** чиста и пикетирана, **Палмастона, Тоскина, Первијена.**

СВУ РОБУ ПОВЛАЧИМ ЗА ГОТОВ НОВАЦ, и у стању сам са **ванредном добром робом и јефтиним ценама** пречасну г.г. свештенике послужити.

Молим за поштоване посете и наруџбине, а стојим пречасној г.г. свештеницима на услузи и свако писмено обавешћење дати. Са особитим поштовањем

134 12—12 **АНДРИЈА БАЛАШИЋ** свештеничког одела кројач.

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

3— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину **на годину** 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. **За стране земље:** на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уреднишгву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 120.

СРПСКИ СИОН

Год. XI — Број 6

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 11. фебруара 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ПРЕВИШЊА ЗАХВАЛНОСТ

Његова ц. и кр. Апостол. Величанства
ВРХОВНО ДВОРОУПРАВИТЕЉСТВО.

1712.

Одазвавши се највишој жељи Његова ц. и кр. Апостолског Величанства, отпратила је Ваша Преузвишеност смртне остатке покојног Његова Величанства Краља Милана I., после поновљеног свечаног црквеног благослова, лично до последњег починка у Крушедол.

Његово ц. и кр. Апостолско Величанство благоизволело ми је најмилостивије наредити, да Вашој Преузвишености изразим превишњу захвалност на том труду а нарочито на лепом и достојном начину, по ком се обавила црквена погребна свечаност.

Одазивајући се тој премилостивој заповести молим уједно Вашу Преузвишеност да примите уверење мога најодличнијег поштовања.

Беч, 19. фебруара 1901.

Његова ц. и кр. Апостолског Величанства

први наддвороуправитељ
Лихтенштајн с. р.

ЊЕГОВОЈ ПРЕУЗВИШЕНОСТИ, НАЈВИСОКОПРЕЧАСНИЈЕМ ГОСПОДИНУ АРХИЕПИСКОПУ, МИТРОПОЛИТУ КАРЛОВАЧКОМУ, СРПСКОМУ ПАТРИЈАРХУ, Ц. И КР. ПРАВОМ ТАЈНОМ САВЕТНИКУ и т. д. и т. д. и т. д.

Георгију Бранковићу.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Вићентије Ракић, као проповедник.

Написао Сава Петковић, свршени богослов.

(Наставак)

Проповѣди по всѧ Недѣли и нѣкіѧ Праздники Господскіѧ, взятыѧ ѿ искусныхъ Списателей основанныѧ на свѧщенномъ писаніи, и святыхъ богоносныхъ отецъ нравоученіи; списанныѧ

(приказ.)

Црквено беседништво разликује се од профаног, светског у пореклу своме, садржају и сврси. Оно потиче од самога Бога (Јевр, 1, 1; Јов. 7, 16; 20, 21; Мат. 28, 18. 19. 20; Марк. 16, 17). Предмет му је Реч Божја (Мат. 28, 20; Марк. 16, 15; II. Тим. 4, 2.), и све природне и натприродне истине, које спадају у област православнога учења вере; а сврха му је слава Божја и спасење душа хришћанских. У техници пак нема скоро никакве разлике.

Беседништво у опће распада се на четири дела, на евристику (inventio), економику (dispositio), фрастику (elocutio) и акцију (pronuntiatio). Евристика је другим речима избор градива; економика: распоред градива; фрастика: приказивање мисли у говору, стилизација мисли, дакле наука о стилу; акција: ораторски приказ или само творење беседе. Но о томе не ћемо водити рачуна, пошто имамо пред собом писане проповеди. Ми ваља да узмемо на око само диспозицију и елокуцију или дикцију, па са та два гледалишта да промотримо и оценимо горе исписани зборник проповеди Вићентијевих.

Када беседник изабере градиво које му ваља обрадити у проповеди, те пређе на диспозицију, и нехотице ће поделити своју проповед на ове делове: увод, пропозицију или постављење главне теме, раздеобу (partitio), доказивање (confirmatio) и завршетак (epilog).

Увод (exordium) је онај део беседе, који има да улије у душу слушаоца побожно расположење, запету пажњу и добровољну послушност тако, да слушаоци већ у почетку беседе постану, по Августину, benevoli, attenti и dociles. То је веома важан део беседе и често зависи цео утисак проповеди од њега.

Вићентијеве проповеди одликују се доста згодним уводима. Нема у њима до душе никакве свечаности, инсинуације и живахности; нема ни афектације, која често одвраћа слушаоце од читаве проповеди. Уводи су његови већином једноставни, кратки, јасни, који стоје са главном темом у најлепшем складу, и са којих је природан и неусиљен прелаз на њу. Узмимо само први увод у првој проповеди на Обрѣзаніе Господне. Основ му је згодна јеванђеоска прича, како су Родитељи тражили Христа три дана, док га не нађоше у Храму, у дому Оца Његова. Са тога увода лепо је прешао на сам предмет, о коме расправља у овој проповеди, наиме на грешнике, који су такође изгубили Христа и Божанску благодат Његову, али се не труде — као Пресвета Богородица — да га нађу, него мирно и безбрижно спавају. Како овај, тако — са незнатним изузетком — и сви уводи скоро свих проповеди овога зборника одговарају оном, што се захтева од ваљаних увода. И ми ћемо одмах прећи са тога дела диспозиције на други део њен, на раздеобу темата (partitio). О овоме постоје разна мишљења. Неки су за ту деобу проповеди, неки против ње. Али већ када се дели, када се поједини главни моменти излучују, то излучивање треба да је једноставно и природно, а излучени делови треба да стоје у најтешњој међусобној свези, па ипак да се један с другим не мешају.

Партиција је код Вићентијевих проповеди доста добро изведена. Узмимо само „Слово XVI. въ понедѣльникъ свѣтлый“.[1] Главна је тема: о средствима, која су потребна за спасење. Као главна средства излучио је: 1.) одрицање самога себе, 2). пада у Бога и 3.) како да се одупремо напастима. Према томе је и цео темат подељен на три дела. Сви ти делови су добро обрађени и не мешају се један с другим. Уопће код свих својих проповеди, осим некојих,[2] излучује Вићентије и из-

[1] Том. зборник стр. 138.

[2] Нема те изричне деобе у овим проповедима: „Слово въ Нед. по просвѣщеніи“ (стр. 18—26); „Нед. о блѫдномъ

риком истиче главне моменте, о којима ће у тематy расправљати и који деле темат, дакле и целу проповед, на саставне делове њене. То му је, узевши у обзир нижи степен образовања у сувремене му слушалачке публике, добра страна, јер јој тиме изриком свраћа пажњу на главне ствари. Но то није преко потребно, пошто се у ваљано обрађеној проповеди појединн делови и сами опажају, а да их проповедник не мора изриком истицати. Зато у проповедима великих отачких проповедника, као и модерних новијих, ни не налазимо тога.

Али најважнији део у диспозицији проповеди јесте доказивање. Доказе треба бирати само оне, који стоје у унутрашњој свези са самим предметом. Овако одабране доказе ваља поређати према снази и лепоти њиховој. Но пита се: како? Да ли најпре слабије па јаче и јаче? Опће је мишљење да их треба поређати по овом реду: fortiora, fortia, fortissima.[3] Доказује се обично Св. Писмом, изрекама отаца, здравим разумом, примерима, причама и упоређењем.

Проповеди Вићентијеве су препуне доказима из Св. Писма. Између осталих да наведемо место,[4] у којем доказује усуспех наше молитве код Бога, ако буде непрекидна и трајна, цитатом из Лук. 11, 5—10. Или за доказ сажаљења Христова према грешницима, наводи у једној проповеди[5] претњу Спаситељеву на питање ап. Јакова и Јована (Лук. 9. 54.), из које избија благост и нежност Спаситељева према грешницима, какви беху Самаријани. Леп је такође доказ из библијске историје у истој проповеди на стр. 251. и 252. Служи се Вићентије и доказима из списа св. отаца и из свећене историје. Тако у једној проповеди[6] за доказ, да Богородица све може код Бога, наводи потврду једног св. оца, који је, молећи се Богородици, чуо у екстази глас Спаситељев:[7] „Проси мати моја све што хоћеш, ни једна твоја молба не може одбијена бити. И то је право. Зато што ти мени ниси ништа одрекла на земљи, не ћу ни ја теби ништа одрећи на небу.“ За тим наводи потврде код св. Григорија Никокидијског, св. мученика Методија, у откровењу св. Григорија, у коме је чуо глас Спаситељев Богородици: „Посредством твојим ће сви покајници задобити благодат. Ако би цео рај т. ј. сви свети искали од Бога једну милост, а Пресвета Богородица напротив другу, бог би послушао њу, а не цео лик светитељски“.

Ређе употребљује доказе из здравога разума и искуства, али му зато проповеди кипте примерима, причама и паралелама. У проповеди н. пр. „Въ Нед. 4-ю поста“ да докаже да није срамота исповедати грехе, него да то исповедање доноси оправдање и спасење, приводи пример Марије Магдалине, бл. Августина, који је и у књизи исписао своје грехе, па Марије Јегипћанке. А као најјачи доказ наводи чињеницу из искуства: „Ко има рану и рад је да је излечи, мора је открити лекару, иначе рана задивља и доноси смрт“[8] Од прича, којима се служи Вићентије у доказивању и изјашњавању мотива, навешћемо некоје За доказ, да је ђаво узрок затајивању греха при исповести, наводи ову причу св. Антонија: „Неки пустиник види једном ђавола у Цркви, где обилази нека лица, која се хтедоше исповедити. Шта радиш ту? — запита га светитељ. Дајем покајницима оно, што сам им пређе узео — одговори бес. Узео сам им — вели — стид да слободно греше, сад им га опет дајем да не могу од њега исповедити греха“.[9] У проп. на Пасху[10] за доказ, да онај, који и после исповести греши, умире у гневу Божјем, позива се на причу Патерика о младићу у Вретасынѣ“ (стр. 43—52); „Нед 2 ю поста“ (стр. 81—90); „Нед. 4-ю поста“ (стр. 101—109); „Нед. пасхи“ (стр. 130—138); „Нед. Томину“ (стр. 145—153); „Нед. 7 я по Сошествіи“ (стр. 237—246) и слова на стр. 246., 254., 273, 292., 320., 407., 417., и 454.

[3] J. B. Hemel, Handb. d. geistl. Bereds, 1860. (у немач. прев.) S. 150.

[4] „Слово въ Нед. V.-ю по Сошествіи“, стр. 225. и 226.

[5] Нед. 8 ю по Сош.“ стр. 248. и 249.

[6] „Слово XX. на Праздники пресв. Богор.“ ст. 169—178.

[7] Ми ћемо све речи Вићентијеве цитовати на српском језику.

[8] Стр. 138.

[9] „Сл. въ Нед. 4-ю поста“ стр. 102.

[10] Стр. 136.

нији. У проп. у недељу Томину, да маркантније истакне како и најправеднијега човека наведу разне прилике на грех, приводи причу св. Макарија о једноме старцу, „кога је неки мучилац упола сажегао, што се не хтеде одрећи Христа; но вративши се у тамницу, познаде се на несрећу са једном побожном женом, која служаше мученицима, и падне с њоме у грех“.[11]

Но изгледа, као да Вићентије за докасивање најрађе употребљава упоређења. Има међу њима и згодних, а има богме и неспретних. Међу лепшим да споменемо ону између Јакова, који је плакао за Јосифом када му синови показаше окрвављену хаљину његову, и И. Христа, који ће плакати за изгубљеном душом када му беси покажу окрвављену одежду њену кривицом саблазнитеља.[12] Или ову: „Када би ти могао каквим год средством излечити једну царицу смртно рањену и избавити је од смрти колико би ти мило било? Таква је радост и духовнику, када једну палу душу разреши од греха, ослободи је од вечне смрти, задобије јој благодат Божју, и учини је царицом рајском“.[13] Или: „Када би могао добити толики комад земље, колико би могао за један дан прећи, или толико дуката, колико би могао за један дан избројати — реци ми, би ли губио време, или би се паштио, да што више за дан земље пређеш и што више избројиш цекина? А када ти се пружа прилика, да у сваком мигу задобијаш вечно богатство онога света, ти не ћеш него губиш време“.[14] Налази се у Вићентијевим словима још лепих паралела, али ми их не ћемо набрајати, него ћемо само споменути једну, која се баш не одликује естетском лепотом, а да би је један проповедник смео са црквене катедре изговорити. То је ова: „Кад једно псето узгледа зеца, колико се усиљава, да прекине ланац, па да ухвати лов! Тако и душу, кад се од тела дели, с једне стране вуче Бог, а с друге је грех одвачи од Бога и вуче са собом у ад“.[15]

(Свршиће се).

[11] Стр. 152.
12 „Слово въ Нед. 1-ю святихъ постовъ“ стр. 65.
13 „Сл. въ Нед. 4-ю поста“ стр. 106
14 „Слв. въ Нед. 27-ю по Сошествіи“ стр. 445.
15 „Сл. въ Нед. 4-ю по Сош.“ стр. 323.

На Сретеније.

Реч о смрти.

Нынѣ ѿпꙋщаеши раба твоего владыко... ꙗкѡ видѣстѣ очи мои спасеніе твое. (Лука 2., 29.—30.)

На данашњи дан, љуб. Хр., слави св. наша црква успомену на онај дан из живота Христа Спаситеља, када је Он — по закону — донет био у храм Јерусалимски, да ту буде **поставленъ предъ Господемъ.**

По закону Господњем, који је дат био избраном народу Израиљском преко угодника Божјег и слуге Његова Мојсија, имало се свако мушко дете, и то првенче, Господу посветити, и том приликом требало је дати као прилог или жртву „две грлице или два голупчета“.

По себи се разуме, да се ово законско наређење имало извршити и на Исусу Христу, по суштаству Сину Божјем, а по плоти „Сину човечјем“, првенчету Маријином; јер је сам Христос после засведочио, да не сме и „неће нестати ни најмањега словцета, или једне титле из закона, док се све не изврши“, и да је Он „дошао не да поквари закон, него да га испуни“. За то су га и донели Његови родитељи, праведни Јосиф и пречиста Дјева Марија у храм Јерусалимски, те Га „поставили пред Господем“ и донели и дали „прилог“, жртву, коју је закон одређивао и прописивао.

Ту, у храму Јерусалимском, дочекују и сретају детенце Христа две старе душе: једно беше „праведни и побожни Симеон“, коме је „Дух св. казао, да неће видети смрти, док не види Христа Господњега“; друго „пророчица Ана“, која беше „остарила живећи с мужем од девојаштва седам година, и удова око осамдесет и четири године, која није одлазила од цркве служећи Богу дан и ноћ постом и молитвом. Обе те старе душе „чекале су утеху Израиљеву“, чекале су „спасење Божје“, чекале су Сина Божјег у виду и облику „сина човечјег“, чекале су Исуса Христа.

По упутству Духа Светога „праведни и побожни Симеон“ дође у храм Јерусалимски баш онда, када су пресвети родитељи Христови донели своје прворођенче у храм, да га Богу посвете, да Га поставе пред Господем. Дошав у храм и спазив дете Симеон одмах позна

Христа, „узе га на своје руке и хвалећи Бога рече: Сад отпушташ с миром слугу свога Господе, по речи својој; јер су виделе очи моје спасење твоје“. — Јест: Ти слаби младенче, детенце нејачко, ал' који си Творац и неба и земље и Господар смрти и живота! Ти, који си ми Духом својим обећао, да „не ћу видети“, да не ћу окусити смрти, не ћу умрети док Тебе не дочекам, док Тебе не видим, док Тебе на своје руке не примим. Па ево сам Те, Господе, дочекао, видео: ево Те држим немоћним рукама, а гледам Те старачким очима — и за то „отпусти сада с миром слугу свога“, опрости ме, ослободи ме, дај ми смрти, дај ми да умрем! — Дà, тако „праведни и побожни Симеон“ слабачком младенцу Христу говори; тако се остарела слуга Господару, Богу своме моли.

Љубазни Хришћани! На данашњи празник, а у данашњем св. Јеванђељу наилазимо ми на два немоћна тела, сретамо се са две старачке душе. А гледајући старост, морамо да помишљамо и на — смрт! Та старост је граница живота; старости је смрт доста, па и врло близо. Па за то сам вам данас рад рећи коју баш о смрти.

Та, смрт је страшна, ужасна; та, смрт је грозна, немила; та, она нас са земље брише и скида и под земљу баца; та, она нам одузима овај бели свет, а даје нам мрачни гроб; та, она нас раставља од добра оца и миле мајке, од добра брата и миле сеје, од миле деце и добрих другова, од миле својте и добрих пријатеља, па нас саме саморане смешта и полаже у уску и тесну раку, и покрива црном и ладном земљом. Нисмо ради о смрти ни мислити, а камо ли о њој говорити или о њој слушати. Не! Не говори о том; не говори о смрти! — рећи ћете ми зар, љубазни Хришћани.

Али баш за то, што се тако плашите и смрти страшите хоћу да прозборим коју о њој; да видите, да се уверите, је ли смрт доиста тако страшна и ужасна, тако грозна и немила, као што људи обично мисле, те треба ли се тако смрти плашити и страшити.

Љубазни Хришћани! Тешко нама, да смрти нема! А благо оном човеку, који увек о смрти мисли и премишља! Дà, благо томе човеку „овог света кано и онога“.

Чули сте из јеванђеоских речи, како „праведни и побожни Симеон“ моли Господа и Бога свога, да га отпусти, да га живота опрости, да му смрт дарује. Но чули сте ви то исто, и то не један пут само, него и више пута, а баш овде на земљи, на овоме „белом свету“, а из уста живих људи.

Или зар није тако? Нисте ли зар никад чули, како овај или онај човек, бедом и невољом обхрван, љутом каквом бољетицом савладан — искрено, а силно Богу вапије; „Та прими ме, та узми ме Боже!“

Али да, чули сте већ ви то, чули сте, као што рекох, и више пута. Но не само да сте чули, него сте баш и сами срдачно и искрено смрт од Бога желили; и то коме? — своме рођеноме! Гледајући своје дете, па можда и јединче, у великој каквој беди и невољи, у љутој каквој бољци, како се од муке и болова као црв увија и превија — ни сте ли зар сузне очи своје к небу подизали и топло и срдачно се Богу молили: Та прими га, та узми га, Боже, да се не мучи, да се не пати!?“

Но рећи ћете: Та јест тако је, кад је човек у беди и невољи, кад је у великој и тешкој болести каквој. — Али хоће ли додијати живот оном човеку, који је здрав, а поред тога имућан; хоће ли тај своје благо презрети, па смрт пожелити?!

Па дај да видимо!

Нашли смо и таког човека. По благој вољи Божјој преживио је обичан људски век, па је већ близу и границе људска живота: јер Цар-Давид вели: „Дана година наших има свега до седамдесет година, а у јачега — здравијега — до осамдесет година.“ Дакле, човек тај иде на сусрет већ осамдесетој години. Да је богат и имућан то знамо; а да је здрав, то видимо.

Па шта је? Издала га снага издала га моћ! Издало га око — не види; издало га ухо — не чује; издале га ноге — клецају, са трудом и ходи; издале га руке — дрхћу, мучно му и рану до уста доносе. Ни друга, ни другованја; нит' га ко разуме, нит' он кога разуме; он се свету диви и на свет љути, свет се њему смеје; сви га се клоне, сви од њега бегају; себи теретан, другима па и својим рођеним досадан.

О и такав ће човек, крај свег иначе здравља, а и блага свога са „праведним и побожним Симеоном“ завапити: „сад отпусти

с миром слугу свога Господе“, опрости ме, ослободи ме, пошљи ми смрт, дај ми да умрем!

Бадава: тешко нама, да смрти нема!

Рекао сам вам: Благо оном човеку, који увек о смрти мисли, о смрти премишља; благо њему „овог света, кано и онога“.

А за што?

Љубазни Хришћани! Бог није човека створио, као другу неразумну и бездушну животињу само за то: да дође на овај свет, у њему неко време поживи, а за тим да га за увек и са свим нестане. Не! Бог је човека — то љубимче и мезимче своје — створио за живот и то не за живот од неколико година, па ни од „седамдесет и осамдесет година“, него за живот куд-камо дужи — вечити. У том другом, вечном животу човек ужива — као и на овом земаљском животу — добро или зло, или се мучи, или благује — а све по томе, шта је овде на земљи заслужио.

Добро или зло онога света заслужује се и добија добрим или рђавим животом, тј. добрим или рђавим делима, које човек чини овде на земљи у овоме свету. Па онај човек, који зна, да га после овог кратког земаљског живота чека други, дужи, вечити живот, у ком ће он оно и онако трпети или уживати што је заслужио, како је на овој земљи живео: тај ће човек увек на смрт мислити, тај ће човек на то помишљати, како може сваки час умрети, са овога света, на онај свет отићи: па нерад будући на оном свету подносити и трпити вечну патњу, вечну муку и страдање, напротив желећи у слави Божјој уживати, и у том уживању вечно радовати се: тај и такав човек добро ће пазити и мотрити на дела своја чувајући се свим силама и клонећи се порока и греха: рђавих дела. — И за то: благо таком човеку онога света, јер ће примити награду за труде своје, за добра дела своја.

А за што је таком човеку благо и овога света? За што? А за што волемо бити и звати се добрим и ваљаним, честитим и поштеним људима? А за што волемо и желимо, да се за нас мисли и говори: ово је добар и ваљан, честит и поштен човек; тај никад никоме и никаква зла учинио није?

Или ћемо зар рећи, да је благо оном човеку, на кога сваки и у свако доба може прст пружити, и казати: то је рђав и неваљао, неправедан и непоштен човек; тај човек никад никоме и никаква добра учинио није; с ким није био, тог није преварио; где није могао, ту није закинуо?!

И јесте ли ви чули кад-год кога, да је за себе говорио: да је рђав и неваљао, неправедан и непоштен? Не! Тога нисте чули, а нећете никада ни чути; него ћеге баш чути и видити, како се рђав човек добрим прави; како за себе казује, да је добар и ваљан, честит и поштен човек.

Но може ли се рђав човек добрим направити? Може ли се речима таква човека веровати?

Народна пословица вели: „Кажи ми с ким си, да ти кажем ко си.“ Ако већ човека по друштву и дружењу његовом познати можемо, које и какав је, да колико га још и више и боље по делима његовим познати можемо. Та и св. писмо вели: „покажи ми веру од дела твојих“ т. ј. засведочи ми веру, засведочи ми речи делима твојим. Јер говориш ли овако, а радиш ли онако — сам себе тераш у лаж.

Коме је дакле стало до добра имена, до светла образа, тај ће пазити и врло пазити, шта ће чинити и творити. И за то: благо оном човеку, који добро ради, благо њему баш и овог света.

Као што видесмо, љуб. Хришћ., смрт није тако страшна и ужасна, тако грозна и немила као што то на први мах изгледа. Не треба ни најмање да се страшимо о смрти мислити; шта више врло је корисио и пробитачно — како за рад добра овога света, тако и ради блаженства на ономе свету — о смрти мислити и размишљати.

Но, љуб. Хришћ., благо оном човеку, оном Хришћанину, који може као „праведни и побожни Симеон“ смело смрти у очи погледати и мирно и спокојно рећи: Сад одпушташ с миром слугу свога Господе, јер видеше очи моје спасење твоје.“

Љубазни Хришћани! Сви смо ми људи сви смо ми грешни: који више, који мање, али без греха нема међу нама ни једнога; — без греха је само један Бог. Но да би се човек грехова својих опростити, а милости Божје удостојити се могао — установио је Христос Спаситељ и цркви својој предао две тајне: тајну покајања и тајну св. причешћа. Овим двама тајнама приступати, грехе своје ис-

поведати, а тело и крв Христову примати — дужан је сваки Хришћанин, и то више пута преко године, али бар један пута у години дана.

Но ако икада ваља грехове своје исповедати, и пречисто тело и крв Христову примати, ради исцелења душе, опроштења грехова и получења вечног живота — али свакако ваља то чинити у болести; јер ако нам је икада смрт близу, ако икада веровати можемо, да ћемо умрети: то нам је свакако — што но се вели — „смрт за вратом“, то онда понајвише верујемо, да умрети можемо када се на болеснику постељу спустимо.

И доиста, ми знамо, да у пређашња времена — тако рећи — нико без исповеди и св. причешћа умро, са овог света на онај свет отишао није; а особито ни једна старија и стара душа није умрла а да се исповедила, а да се причестила није. Та старости је, као што већ рекох, и иначе, а камо ли у болести смрт доста, па и врло близу, као што то и наша српска реч сведочи: „Млад може а стар мора“ (умрети).

Па ко се у болести исповедио, грехе своје са душе скинуо; од оних, које је он увредио, опроштај добио, а онима, који су њега увредили, опростио; па ко је за тим св. тајну причешћа примио и тиме залогу вечнога живота добио — тај и такав човек може слободно смрти у очи погледати, тај може мирно са овога света поћи, тај заиста може са „праведним и побожним Симеоном“ рећи: Господе! готов сам, спреман сам па — „нынѣ ѿпꙋщаеши раба твоего владыко ꙗкѡ видѣстѣ очи мои спасенїе твое“. Амин.

П. О. Ј. С.

Три писма покојног философа В. С. Соловјева,

која је писао 1886. године арх. Антонију инспектору Петроградске Дух. Академије — а сада митрополиту Петроградском и Ладошком.

Ради боље илустрације религиозних погледа недавно умрлог филозофа руског Соловјева — дао је штампати садашњи митрополит Петроградски Антоније писма, која је Соловјев њему као архимандриту и инспектору Петроградске Дух. Академије писао 1896. године. О. Михаил, који се спомиње у првом и трећем писму, био је тада помоћник инспектора, а О. Антоније био је тада такођер помоћник инспектора. О. Михаил (Грибановски) умро је недавно као епископ Тавријски, а Антоније (Храповицки) сада је епископ Уфимски.

Ево писама:

Високоуважени Оче Инспекторе.

Шаљем за Вас, за оца Михајила, за оца Антонија и за растуривање по Вашој увиђавности своје књижице, какве и колико сам могао наћи. Ових ћу дана још сакупити и послати. У овом случају ми допустите, да изразим срдачну радост и дубоко признање свима вама за братску према мени и пажњу према мојим мислима и трудима. Јуче сам се осећао посред друштва заиста хришћанског, које је предано делу Божјем пре свега. То ме соколи и улива ми наду, а ја Вас са своје стране могу уверити, *да никада нећу прећи у латинство.*

Ако би и била каква искушења и саблазни, уверен сам, да ћу их с Божјом помоћу и Вашим молитвама одолети.

Крајем светле недеље ћу можда ја још доћи на неколико дана у Петроград, и у том се случају надам, да ћу се видети с Вама још док не одем у иностранство, а после повратка отуда — зацело.

Предајте, молим Вас, мој срдачан поклон оцу Михајилу, оцу Антонију и свима новим познаницима.

Молећи Ваш пастирски благослов, остајем са савршеним поштовањем и преданошћу.

Влад. Соловјев.

Високоуважени Оче Архимандрите!

Допустите ми, да Вам напоменем о себи, и да Вам се обратим с најпокорнијом молбом за дело, које мма, као што ћете видети, неку важност.

Ја сам се вратио из иностранства упознавши се ближе и очигледније како с добрим, тако и *са рђавим странама* западне цркве и још сам се боље утврдио у том свом уверењу, да не само да није потребно сједињење цркава, него би шта више била опасна каква спољашња унија и свако приватно обраћање. На покушаје обраћања, који су упућени против мене лично, ја јам одговорио пре свега тиме, што сам се (у необично време за то) исповедио и причестио у православној српској цркви у Загребу код њезина настојатеља оца јеромонаха Амвросија. —

Уопће ја сам се вратио у Русију — ако се може тако рећи — *више православним*, него што сам из ње отишао. Но ту се, може бити да окушају моју сталност, околиште на мене неочекиване невоље. Прво, безусловна забрана духовном цензуром свега оног, што сам спремио за штампу, и ако се оно шта више уопће није дотицало саблажњивог питања о сједињењу цркава. Друго, у исто време с отим, јаросни нападаји и клевете у разним журналима, већим делом богословским јасно ме износе као отступника и противника православне цркве. Ти клеветнички нападаји, ако остану без одговора, причиниће ми немогућим сваки рад не само сад, већ и у будуће. Могуће је да они то и хоће. Али се пита: cui bono? — Најближу потврду овога, што сам рекао, наћи ћете у приложеном писму у редакцији „Црквеног Весника“ што Вас и молим најпокорније, да предате по надлежности за штампање. Ако ли, ради чекања, нађете, да ми се молба не може испунити, најусрдније Вас молим, да ме известите по приложеној адреси. — Молећи Ваш пастирски благослов, остајем душевно предан Вама Влад. Соловјев.

Високоуважени Оче Архимандрите!

Приносим Вам закаснелу (због болести и разних брига) благодарност за Ваше љубазно посредовање у погледу моје наштампане белешке у „Црквен. Весн“, која ако и није укротила, а она је до неког степена обезоружала „оне, који иштy душу моју.“ А да бих се још боље обезбедио од њих, ја сам се решио, да изоставим из 1. тома моје „Историје Теократије“ спорно питање о првенству ап. Петра, тако да им неће остати никакав повод да заплене тај 1. том. А с два остала ћу почекати на боље време.

По свој прилици ми се неће дати да дођем у Петроград ове године. Молим Вас да предате мој срдачан поздрав оцу Антонију и оцу Михајилу, који с Вама заједно служе.

Ја већ три недеље како живим у Тројицкој Лаври, где је много удобније радити него у Москви. Да није тог стања о коме сте ми Ви писали, ја бих сад имао велику склоност да идем у монахе. Но за сада то је немогуће Ја уопће нисам приставша *безусловне слободе*, него држим, да међу таком слободом и *безусловном невољом* треба да буде нешто средње, наиме *слобода, условљена искреним покоравањем ономе, што је свето и законито. Та* слобода, мени изгледа, да не противуречи ни специјално монашком обету послушности, када се ствар тиче опште црквених интереса. А међу тим, да ли допуштају код нас таку слободу, зар неће тражити покорност *у свему без разбора*, било то свето и законито, или не било?

Препоручујући се Вашим свештеним молитвама остајем душевно предани и истинито уважавајући Вас Влад. Соловјев.

Превео из „Црквен. Вѣсн.“ С. Перић.

Са погреба Стевана Лазића

умировљеног директора Карловачке Гимназије.

Велезаслужни директор наше Карловачке Гимназије Стеван Лазић опојан је и сарањен дана 4. (17.) фебруара о. г., почастима и саучешћем, које је несумњиво заслужио својим многогодишњим маром и радом на школи и књизи српској.

Опелу је присуствовао и Његова Светост патријарх српски *Георгије Бранковић*, а обавио га је високопреосвештени господин епископ Бачки *Митрофан Шевић* уз асистенцију многобројнога свештенства. На погребу су присуствовали и председник Матице Српске г. *Антоније Хаџић* и изасланици професорске колегије Новосадске Гимназије.

После прочитанога Јеванђеља опростио се са врлим покојником управитељ Карловачке Гимназије г. *В. Вујић* овим говором:

Људима који проведу живот у служби народу, ваља и дужни смо, кад скрсте трудне руке на вечити одморак, признати то, ако су верно употребили дати им таленат, и ради спомена бољих и праведних дела њихових, која не само, по песми, понесу собом, него и оставе на корист и као пример, двоструко добро учињено, савременицима и потомству. —

Између свију земаљских и друштвених бића, човек једини, управо рећи, још на овом свету, живи два живота, чулни и осећајни, мисаони и чуствени. Први му је општи са осталим развијенијим створовима, који имају органе и финкције тела сличне с нашим, имају чула и осећаје, перцепције и емоције, нешто суда и воље у извесном смислу, но дубоко и специфично различне од људских, јер се ограничавају на њихове

искључне потребе, а чуства безлична, апстракције логичне својствене су само човеку. Помоћу ових, под укупним именом појмова познатих, стања више свести и ума, он се издиже изнад свакидашњих прилика времена и места садашњости и непосредне околине, у којима се крећу нижа суштаства, и кадар је винути се унатраг у прошлост, те мислити о самом почетку ствари, и унапред у будућност, далеко преко свију граница века и самога света, у бесмртност, којој се нада за своју душу и према томе се влада док је још у телу. Умом својим спајајући што је опште у искуству, тиме омогућује науку, филозофију, религију, а његовим производом, језиком, који је неопходно оруђе идеја, посредује споразумевање милиона, обојим подиже и гради државе и цивилизације, те постају нова бића, нови организми, народи и друштва.

Но друштво није само продукат, оно је и фактор развитка нашег умног. У њему се поред особног искуства нагомилава искуство минулих нараштаја предањем утисака, који не пропадају с појединцем, већ их, сабијене у појмове, у облику поука и обичаја, наслеђују млађи. Набављају се из почетка несвесно и припадом, а преносе у слободном саобраћају свакидашњег живота говором, који допуњује и замењује мишићне покрете, гесте, нејасне и нехотичне експоненте наше унутрашњости, на начин посве свестан и вољан; најпосле у писму за растављање временом и местом фиксира се и завештава умна тековина. А најпоузданије се постиже *књигом и школом* ова сврха, за коју се међу свима друштвеним установама она нарочито оспособљава и подиже, јер се у њој, у школи, систематично и стручно прибирају и израђују под именом сваковрсног знања и по том у народу даље растурују и измењују тачне идеје и појмови за све области и органе друштвеног живота који врше његове више функције.

Ово о задатку и значају школе ја сам претпослао стојећи над сандуком човека, који је 42 године, најлепше године свога века посветио њој: да отвара умне очи и срца узданици народној, да је учи и учини примчивом за најузвишеније мисли и најплеменитија чуства у делима оних, који су у храму књижевности и вештине служили и жртвовали истини и лепоти. Па кад сам као ученик свога учитеља, као професор старијег колегу и директора, као његов наследник у звању свога патрона и претпостављеног имао част и срећу добро познати Стевана Лазића, покушаћу пре него што му рекнемо последње збогом, на ужасном овом растанку кад га спуштамо у хладни гроб, да у кратко покажем, ко је био за живота Стеван Лазић и шта смо с његовом смрћу изгубили.

Стеван Лазић био је син чувеног професора и књижевника српског Гр. Лазића. Рођен у класичном добру и месту 27. септембра 1830. у Карловцима, одрастао и васпитан у кући и школи где је неговао се и поштовао класични дух и језик старих латинских ауктора и песника, он је с временом постао такођер професор и најбољи зналац и тумач овога језика и литературе римске, још више, сам поета и говорник по узору и укусу Хораца и Виргила, Тацита и Цицерона, које је не само увек срећно и обилно цитирао, него и изврсно преводио и с успехом имитирао, када се саставцима својим на састанцима ужега круга пријатеља из младости, песмама од чести тек штампаним, беседама и поздравима огледао у српској књижевности. Необјављене пак песме му нису заборављане него су прелазиле непосредно из уста у уста и певале се, а штампана „на Врачару“ унесена је у школску читанку и веома се радо декламује о св. Сави. Но о његовом књижевном раду ми ћемо ниже говорити више, а сада дај да видимо у каквим се школама спремао Стеван Лазић за свој главни, школски посао, где се сам учио осим Карловаца пре него што је у њима почео учити друге.

Свршивши за живота очина основну школу и прву гимназије у месту, а по смрти му, који је године 1842. на велику жалост породице и на штету српске науке рано преминуо, наставивши је под надзором материним, доконча с одличним успехом 1847. Карловачка humaniora — тада V. и VI. разред. Исте године пређе у Сегедин на филозофију, а 1850. је у Загребу, камо

су у оно доба ишли сви Срби ђаци полазио и положио по данашњем VIII р. Исте 1850. упише се на Пештанском универзитету за слушаоца медицине, но немогав по природи да издржи промени је за права, која је уредно продужио и апсолвирао у Бечу год. 1854. Тада се на нашој гимназији упразни катедра латинског и немачког језика у вишим разредима, и Стеван Лазић чувен вредан и спреман као што је био за то место, доби позив од власти наше, која се за то брине, и врховног патрона, у оно доба патријарха Рајачића, те се у добри час склони и постаде августа речене године професор. Кад још додам да је пре него што је сео за учитељски сто, оних ферија полазио у Бечу предавања из филологије чувеног професора Хермана која је држао за угарске гимназијалне наставнике и што је за Лазића било довољно, па сам укратко изложио научни curriculum покојников.

Од то доба, октобра 1854. па до 1896. септембра месеца, дакле за 42 године, живот и рад Стевана Лазића у памети су великом и најбољем делу овостраног Српства, нашој интелигенцији. Јер ако је мало данас живих вршњака његових, али је мнпого његових ђака који се са поштовањем и симпатијом сећају начина и предавања професора и директора Ст. Л., његовог лаког а темељног тумачења латинских и немачких класика, превода му укусних и лепих, код песника поетичних, што је у смислу „инструкција“, али није свакоме једнако дато у природи. Са овог свог дара био је чувен и ван гимназијског круга, те у свечаним приликама, славама јавним, школским и појединих достојанственика, њему су се пријатељски обраћали с молбама, да их зачини песмом или химном, чему се он, вољан и способан за то као што рекосмо да бејаше, с готовошћу одазиваше, — сматрајући вештину у опште, посебно поезију, којој је у тишини посветио био свој живот, најбољим васпитним средством не само за омладину, него и за народ, нарочито таки народ, као што је наш српски, примчив за њу и на гласу са својих класичних песама у свету.

Оваких својих производа умних, у стиховима и у прози, није покојник наш штампао свију, те тако нису ни ушли у литературу, и остали су да се само усмено спомињу и певају дуже времена. Но и у књижевности писаној огледао се Ст. Л. не без успеха премда његово професорско и од 1876. директорско звање и службене прилике и дужности нису му остављале много доколице да се може задубити макар и у науци о другом чему него што сваки дан непосредно треба школи, и сести да својим мислима да достојна облика и израза као што је навикао читајући већином класичне ауторе. Ипак је признат му труд и на овом пољу, јер је наше овострано најстарије литерарно друштво, Матица Српска, одликовала га чланством Књижевног Одељења 1873. Ова част дошла је уз награду, коју му је дала, још у Пешти будући, Матица за његов лепи превод Хорацијевих ода 4 књиге, Хорација кога је дотле читало само латински и по њему певало читаво једно коло и колено српских списатеља. Уз овај превод, што је изишао у засебној књизи, штампао је Стеван Лазић и неколико оригиналних својих песама.

Остали рад му књижевни састоји се већином из чланака који су угледали света у гимназујском Програму, и то: 1857. Увод у читање Тацита а нарочито његовог Јулија Агриколе; Слово у спомен блаженопочившег Архиепископа и Митрополита Стратимировића; 1864. Једно предавање из лат. језика о сатири; 1873. Размер у опште и Хорацијевих ода напосе; 1877. Андрија Волни, управитељ срп. вел. гимназије карловачке; 1800. Јаков Гершић; управитељ срп. вел. гимназије Карловачке 1883. Петар Јовановић, професор после митрополит; 1885. Грађа за историју срп. вел. гимназије Карловачке; 1886. Јован Грос, први директор Карловачке гимназије; 1887. Прилог историји ове гимназије; 1888. Јован Пантелић. дир. и патрон срп. вел. гимназије у Карловцима; 1891 Првих сто година срп. вел. гимназије Карловачке; 1899. већ као умировљени директор и патрон сачинио је „У славу и спомен о педесетогодишњици срећне владе Његова Величанства цара и краља Франца Јосифа I.“

врло лепу песму, као што је и Химна браћи Анђелићима 1892. год. Осим тога малне у свакој књизи које је он уредио наћи ће се по какав већи говор, поздрав и др. што их Карловачки директор држи преко године. —

Тако у раду и послу народном, беседећи и пишући на катедри и управи гимназије Карловачке намирио је и испунио Стеван Лазић од године 1854. до 1896. дакле без 4 прве и последње на свом месту другу половину XIX. столећа. Отступио је и склонио се у привремени мир не што га је оставила снага умна и воља, него пошто га је била опхрвала телесно боља, која је од десетак година, као црв дуб, почела подгризати његов јаки организам. Ах, а пре 30,—40 година, ко је познавао Стевана Лазића док из најпре са старицом мајком и сестром девојком, па у своје време доведавши достојну одмену им из убавог Срема живљаше на очинском огњишту, млад и здрав, школи и науци, пријатељству и поезији, нико није ни помишљао, да ће она ватра која му с врућа срца тињаше у очима, знак унутрашње бујности и напретка, окренути се у назадак и почети стално сагоревати га. Дуго јој је одолевао његов снажни састав; и као што је било кадгод надати се да ће умрети од старости, тако смо се, кад је на крају свога мушког доба нагло био пао, бојали, да ће од болести преминути. Подлегао је после трајне борбе навали и једне и друге, које су се обе, и старост и болест, у исто време кивно биле оборише на њега и одужио је ево природи за кривицу што се родио, као што ћемо сви.

За Стеваном Лазићем плачу поштована удовица му, син и кћи, па зет и остала одлична родбина. Ко ће их утешити? Онај који их је и расплакао и по чијој неумитној вољи бива све што бива. Заиста на првом су месту утехе религије, која се и бави више о загробном животу, оним што је стално, што је вечно, а по томе за ово кратко време док смо на свету, још свест о томе, да је њихов драги самртник извршио овде своју дужност и задаћу. Признајући му то и узимајући учешћа у болу за њим, цео народ узима на себе део терета и облакшава га тако својти и родбини, као што с временом и попушта од своје жестине у првоме наступу жалост за рођеним, и премда освежавана и после сузама, прелази у свету тугу и тихо сећање на честита покојника.

Нека је Стевану Лазићу лака црна земља и вечан спомен у Српству.

Multis ille bonis flebilis occidit.

Кад су умукли гласи дирљиве стихире **Зрмце мм безгласна** ступио је пред одар велезаслужнога покојника краљевски саветник, народни заступник и управитељ Текелијина Завода г. *Стеван В. Поповић* и опростио се са својим учитељем овим речима:

„Скрушеном душом и тужним срцем ступа пред смртни одар Твој, мили наш учитељу, благодарни Ти ученик: да у име своје и у име оних хиљада српских синова, које си Ти изводио на пут живота и рада им, даде у духу последње целивање благословене милостиве и очинске деснице Твоје, којом си толико добра у живот наш усадио!

Тужни зборе! Угасиле су се оне велике, благе очи, којима је честити покојник по Божјем свету и по свима нама тако мило погледао. Утрнуло је оно топло, родољубиво срце Његово, које је уза своју милу децу тако милосно пригрљвао и нас, на хиљаде синова српскога рода. Занемела су она речита уста Његова, која су нам сладила науку, а неуке и незреле поучила и покарала и благо, очински на боље упутила. Легао је да почине светао ум Његов, који је мужевном зрелошћу, учитељском бригом и очинском љубављу показивао нам пута животу нашем, бдио над нама брижљиво, да будемо честити и ваљани, побожни и радени, истрајни и родољубиви.

Али не, није тако. У Стевану Лазићу, милом учитељу и мудром управитељу наше најстарије српске гимназије — умрло је само оно, што је било човечје и оно што је боговско — бесамрто је, живеће вечито!

Стеван Лазић навршио је овде на земљи радљиви живот свој, уздигао се у оне светле небеске светове и ја га чисто видим својим умним очима: где приступа скромно оном великом, светлом збору српских бе-

смртника. Збору томе предстојава: први српски књижевник, свештеник и учитељ Св. Сава, а уз њега седе у светломе колу: мудри Доситије, скромни Рајић, родољубиви Текелија, неуморни Вук, јуначки Његош, вредни Даничић, радни Натошевић — а уз њих и уза друге наше бесмртнике још учени Волиј, мудри Гершић, речити Јова директор.

Светли збор тај поздравља на оним небеским висинама нашега скромнога доброга учитеља усрдном добродошлицом и пита га: чему си учио вредни Стеване Лазићу нашу српску омладину?

— Учио сам је, светли зборе — прадедовским аманетима, оним истима које ми и Ви у нарук оставили. Учио сам их: да буду честити и ваљани као људи; да буду верни своје земље краљу и господару и да буду одани својој милој домовини; да љубе своју свету веру православну, да се залажу сластима свога српскога језика, да јачају српским духом, да се очувају у својим обичајима; да раде за свој мили српски род, — исто тако као што сте га и Ви, српски бесамртници учили, као што сте певали и радили од постанка Вам па до века! Казах им на растанку: будите достојни потомци својих славних предака!

И размакну се светли збор српских бесамртника — да у застави својој начини места и нашем милом учитељу, мудроме управитељу, српскоме књижевнику Стевану Лазићу.

И доиста: докле год је оног дивнога рукосада Стратимировићевога, задужбине Сабовљеве и светлих дворова Браће Анђелића — вечне куће им овога света као и онога — докле је год српске православне велике гимназије карловачке и у њојзи родољубивих учитеља, мудрих управитеља, вредних и честитих ученика, док је ових наших милих и убавих Карловаца, живеће успомена: да је Стеван Лазић био мио нам учитељ, мудри управитељ, да је био свима човек добар као добар дан у години — а таке успомене иду са колена на колено и теће ће док нас траје и једнога!

И још једном, добри учитељу и духовни родитељу наш, — приступамо Ти очинској руци твојој, да је духовно целивамо последњим целованьем, да Ти речемо, мили и незаборављени покојниче наш: Хвала Ти! Слава Ти!

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Архидијецезална Конзисторија**) држала је своју седницу дана 8 (21) фебруара о, г., под председништвом Његове Светости, преузвишенога господина патријарха *Георгија Бранковића*.

(**Седнице митрополитских власти**). Седнице митрополитских власти сазване су, и то: Митрополитског Црквеног Савета за 6 (19) март, Школског Савета 9 (22) март, Саборског Одбора за 12 (25) март о. г.

(**Седнице архидијецезалних епархијских власти**) сазване су, и то: седница Конзисторије за 19 фебруар, Административног Одбора за 27 фебруар и Епархијског Школског Одбора за 10 (23) марта о. г.

(**Архидијецезална Конзисторија.**) У седници својој од 28. децембра 1900. (10. јануара 1901), под председништвом Његове Светости преузвишенога господина патријарха *Георгија Бранковића*, решила је, осим других, и ове предмете: — Кр. зем. влада одео за богоштовје и наставу у Загребу, дописом својим од 22. дец. 1900 бр. 19.695 извештава, да је на жељу Конзисторије Пакрачке дијецезе, а у споразуму и с одобреньем Његове Преузвишености господина митрополита Карловачкога и патријарха српскога, дала штампати „Правилне натписе православних икона“, како у погледу тих натписа у будуће не би било смутње и неспоразумљења, него да у подручју свих трију овостраних дијецеза православних завлада једноличност и правилност. Штампани ти „Правилни натписи православних икона“, доставиће се подручним парохијским звањима и манастирским управама на евентуалну употребу и ради придржавања истих. — Узет је на знање извештај Епарх. Конзисторије Пакрачке, да је јеромонаха манастира Крушедола О. Герасима Ђукића од дужности протопрезвитератског капелана у Вочину са 1. фебруаром 1901. г. разрешила и у свој манастир Крушедол упутила, — о чему ће се и управа истог манастира ради знања и равнања свога известити. — Пошто је овој Конзисторији дошло до знања, да систематизовани парохијски помоћник у М. код себе

држи штампил парохијског звања, којим неке исправе и потврђује, исти је помоћник строго опоменут, а уједно позват да у речи стојећи штампил одмах овој Конзисторији поднесе, пошто у једној парохији и код једног парохијског звања, кога је једини представник дотични парох, а не системизовани парохијски помоћник, не може бити два печата парохијског звања. — С разлога, што умировљени парох не може више активну службу добити, одбијена је молба умировљеног пароха Ј. Ј., да му се уручи у администрација парохије у Е. — К избору пароха у Јамени припуштени су сви компетенти, и то јереји: Жарко Јеврић адм. парохије у Суботишту, Добривој Миковић адм. парохије у Маркушици, Никола Максић администратор парохије у Рачи-Босуту и Владимир Милутиновић парох. помоћник у Беловару — Молби председника црквене опћине у Ривици којом моли, да им се и надаље остави на администрацији тамошње парохије О. Иларион Коларовић и да им се не шаље световни свештеник, одбијена као неумесна. —

(**Радња епархијских власти Епархије Будимске**) *I. Епархијска Конзисторија*, у седници својој од 3/16. јануара 1901. г. под председништвом Његовог Високопреосвештенства господина епископа *Лукијана*, решила је осим осталих и ове предмете: Услед отписа вис. кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе пожуриће се дотични администратори, да у предмету конгруе парохијских места у Д. Пентелији, Литоби-Ланчугу, Сигетвару, Дунафелдвару и Печвару овостраним налозима што пре удовоље. — Узет је на знање отпис истога министарства у предмету војенообвезности богослова и свештених лица. — Узет је на знање отпис Њ. Преосвештенства, да је ј. В. Д. пароха у П. 6/19. дец. 1900. г. изволело са црвеним појасом одликовати, као и отпис, да је брата ман. Грабовца монаха С. Ј. а 5—6 дец. 1900. г. за ђакона и презвитера руколожио, о чему ће се управа тога манастира известити с тим, да има реченога монаха у именик ства тога манастира увести. — Позваће се подручно свештенство, да земљораднике подстрекава на уписивање за чланове потпомагајуће благајне за раденике и надничаре, која је државном помоћу 1. јануара о. г. основана и која ће се са годишњом држ. потпором од 100.000 круна издржавати — Узет је на знање извештај окр. протопрезвитера у М. о предаји парохије у Л. у администрацију ј. А. П. администратору у Д. С. — Услед пријаве Г. Б. пароха у М. позваће се црквена општина у М. да подносе овамо закључак црквеног одбора, којим је време звонења на богослужења одредио. — Известиће се ј. С. Г. у Б., да му је управа државних жељезница за текућу школску годину у име награде за катихизацију у Капошварском жељ. интернату изнимно одредио 50 круна. — Протумачено је Г. Б. у окр. протопрезвитеру у М. овдашње пређашње решење у предмету обављања протопрезвитерске визитације тако, да би поред истих и катихетске дужности у М., могао прописно обављати. — Узет је на знање извештај, да је умировљени парох у Б. ј. А. Ћ. од парохијских дужности коначно разрешен, а ј. Д. М. у администрацију исте парохије уведен, те ће се умолити всл. саб. одбор на издавање мировине споменутоме јерeју. — Вратиће се односни табаци са исправама у предмету конгруе парохијског места у Л. Л. на исправак и допуну. — Узето је на знање, да је у протопрезвитерату Будимском у 1900. било осам прелаза из римокатоличке у православну веру. — Потврђен је избор ј. Г. Ј. за пароха у Б. с тим, да ће у ново звање увести тек онда, када се Н. П. постављени администратор у Р. А. буде могао у дужност увести. Црквена општина у Ч. известиће се, да се на парохијско јој место све дотле неће стечај расписати, док не буде свој парохијски дом у добар ред довела. — Прегледани су извештаји окр. протопрезвитера о обављеној визитацији у г. 1900. у подручним им парохијама, те ће се према тим извештајима подручном свештенству сходне наредбе издати ради отклоњења опажених мана и недостатака. — Поднеће се горехв. министарству документовани табаци за конгруу парохијских места у Д. А. и П. на коначно решење. — Известиће се ј. Ј. Б. М. у Ш., да је парохија у Л. другом свештенику у администрацију поверена — Призив архимандрита Дра П. Т. у П. уложени против овдашњег решења, којим је он за пароха потврђен, поднеће се впреч. МЦСавету са потребним објашњењем на надлежно решење. — Узета је на знање оставка Д. Ј. из К. на администрацији у В. Б. — Н. П. свршени богослов из Н. С. постављен је за администратора парохије у Р. А. и Д. П. Донесене су две бракоразводне пресуде, којима је брак И. К. и Т. Н. из Кечкемета и С. Т. и Д. Ч. из Мохача разрешен.

(**Стечајни испит**) Пред испитном комисијом положили су дана 8 (21) фебруара о. г. у Карловцима стечајни испит јереји: *Јован Бута* администратор парохије у Бачинци и *Душан Отлакан* администратор парохије у Рајевом Селу.

(**Управни Одбор Матице Српске**) држао је 5.

(18). фебруара о. г. своју ванредну седницу под председништвом *А. Хаџића*, председника друштвеног. Седницу ту сазвао је председник, да се утврди начин поступања о неким парничним стварима, које нису трпиле одлагања. После утврђења тога начина предузети су још неки предмети од важности. Кр. угар. министарство просвете и црквених послова на образложени извештај матичин у ствари тужбе коју је подигао Жарко Кирћански против Матице Српске у погледу поступања њеног при избору питомаца из задужбине Нестора Димитријевића — одбило је ту тужбу као неосновану. — На позив великог жупана новосадског издан по смислу наредбе кр. уг. пољопривредног министарства решено је, да се и Матица с уплатом од 50 к. упише за чланаоснивача земаљске државне благајнице за потпомагање економних радника и служинчади. — Према уставу чланови матичини могу бити само они, који су пунолетни. То треба да служи за директиву при примању матичиних чланова. — Издано је нешто мало зајма.

Разне белешке.

(**Личне вести.**) Др. *Мита Мушицки* положио је у Будимпешти адвокатски испит. — На универзитету у Грацу промовисан је за доктора целокупне медецине *Теодор Николић*, син упокојеног пароха Гложанског јереја Паје Николића. — Чувени руски књижевник и велики трагичар кнез *Александер Ивановић Сумбатов* из Москве гостоваће концем фебруара о. г. у Народном Позоришту у Београду.

(**Српска академска Задруга у Бечу.**) Од управе Задругине добили смо овај извештај: „Српска академска Задруга у Бечу држала је 9 фебруара 1901 п. н. своје VI предавање. Члан С. јави, да је у српском народу нестало Дра Милетића, с којим је извесна перијода новије српске историје уско спојена. Говорник види у покојнику чврст карактер, човека беспорочна, патника и раденика, који је као мало ко љубио српски род. Милетићева успомена није умрла. Нестало је само његово тело. Истина, *душевно је Милетић већ давно умро*, али на срећу и утеху своју. Није видио данашњега стања. Скуп устане и кликне: Слава! — Иза овога узе читати члан Ј. Мандић свој врло занимиви рад о „положају и о задаћи филозофије према другим наукама“. Из увода, у којему су истакнути: развитак филозофије, њени главни правци у старом веку, у сколастичној перијоди, ренесанси и у новој филозофији, и процес постања и одвајања појединих наука од филозофије, закључује предавач, да се из историје филозофије не да створити тачна, потпуна дефиниција филозофије, већ да дефиницију треба тражити у задаћи филозофије и у начину, како филозофија ту своју задаћу врши. Филозофија обухвата поједине спознаје, да из њих састави такове погледе на свет и на живот, да потпуно задовоље тежње ума људског. Из тога излази, да је филозофија једна општа наука, која има да споји све опште спознаје, *које јој дају поједине науке* у један систем, којему не може бити приговора. Она то ради спекулативно обрађивањем појмова, који припадају читавом кругу посматрања, и продире тако до јасногa спознања принципа колико онога што се догађа и што постоји, толико онога, што ће постати, што ће се догодити. Ова дефиниција опредељава садржину филозофске науке, тако, да је истакнута задаћа у исто доба и најзгоднија према садањем стању наука, јер се остале науке не оснивају на филозофију већ она на њима. Оне јој дају материјал за обрађивање, а она тај материјал спаја у један систем, регулишући, дајући мишљењу правац, потребиту јасност, ред, савез и преглед. Сводећи читаве масе знања на задње принципе, она свестрано образује људско знање.

У својој причи оцрта г. П. Кочић, филозоф, врло верно српског сељака, његово економско и интелектуално стање, ово последње као последицу првога. Живе слике описане у мајсторски копираним дијалозима усхите присутне, који из прочитане приче извукоше врло много корисне поуке. Предлог да се г. Кочићу приштеди питање да уђе у Задругу и да га Задруга позове да у њу ступи, буде једногласно примљен. У г. Кочићу и у г. Мандићу Задруга добија две ваљане младе силе.

Председник јави, да се из кругова омладине још нико није јавио да расправља о предмету прошлога предавања (организација привреде у Срба), али да је зато у Србобрану и Привреднику ондашњему предавању спочитовано непознавање економских прилика у народу. Јамачно из околине једнога од тих листова послат је Задрузи приличан број засебно штампаних чланака. Председник захваљује непознатом лицу, које је чланке послало, и јавља, да их је предао предавачу на употребу. Предавач јавља од своје стране, да је чланке проучио, али да врло мало њихова материјала може употребити на друго своје предавање о истом предмету, јер у чланцима чита јадиковке али не узроке рђавог стања српског народа и предлоге, како да се томе стању доскочи. Умети јадиковати а не износити предлога како да се зло одстрани, не значи познавати народ. Он апелује на присутне и у опште на свакога, да се тим

питањем позабави и да свој рад чита у Задрузи или пошље Задрузи на читање.

Адреса: Serbisch-akademische Vereinigung Wien I Universität.

(**Број становника у Бечу**). По попису који се ове године обавио, има у Бечу (без војске) 1,635.647 становника, дочим је у г. 1890. било 1,341.897. Дакле, прираст за последњих 10 година је са 293.750 становника. Кућа свега има у Бечу 33.165, за 3843 више него 1890 г.

Читуља.

† Јерej Михаило Бараћ

парох у Радовици у Горњо Карловачкој Епархији, преминуо је у Господу 3/16. фебруара о. г., а сарањен 5/18. фебруара о. г., опојан од окр. протопресвитера Игњатија Малобабића, протојереја Мојсија Мајсторовића, пароха Клокочког, те пароха: Филипа Пајића, Благајског, Радивоја Милића, Крстињског и Душана Малобабића, Коларићког. С покојником се опростио над отвореним гробом Мојсије Мајсторовић лијепим и дирљивим говором — оцртавши врлине и способности покојникове.

Рођен је у Збјегу, бивше Слуњске пуковније, г. 1822., а рукоположен за презвитера 1845. Службовао је и као војни свештеник; осим српског језика говорио је перфектно њемачки, француски и талијански. Био је одликован црвеним појасом. Лака му земља и **вѣчнаѧ памѧть!**

ИСПРАВАК

На стр. 70 (5 бр.) овога листа стоји, да су смртне остатке блаженоупокојенога краља Милана допратили из Беча у Карловце и генерал ађутант пуковник Лазар Петровић те пуковник Константиновић. Ова се вест исправља тиме, да ова господа у пратњи нису била.

Књижевни огласи

Зборник, Типик и Речник приближује се штампањем своме крају и надамо се да ћемо га велике и светле недеље почети разашиљати пријављеним претплатницима по реду којим су наруџбенице стизале.

Књига је ова препоручена од свих области православне цркве како у митрополији карловачкој тако и у Далмацији, Босни и Херцеговини, Србији, Црној Гори и Турској.

Да дамо прилике пријатељима црквене књижевности да ову књигу јефтиније набаве *продужили смо рок претплате до Крстопоклоне недеље* и они, који се дотле пријаве добиће књигу по претплатној цени т. ј. броширану за 5 К а у платну за 6 К; *после тога биће цена* првој за 1 а другој за $1^1/_2$ *повишена.*

П. Н. Господу, која су се пријавила, евентуално и новац послала, молимо да узму овај оглас на знање, а п. н. г. г. која се још пријавити желе, нека сва писма, наруџбенице или новце шиљу на првоименованога.

У Ср. Карловцима на дан Св. Саве 1901.

Протојерej **Јован Живковић**
професор у богословији
Јован Живановић
професор у гимназији

Ц. О. Ad бр. 114/1901.

Јавна благодарност

Српски православни црквени одбор сегединski побуђеним се налази изрећи своју најдубљу захвалу и признање велепочитованим дародавцима: 1.) гђи удови *Ђорђа Савића* рођ. *Емилији Павловић*, која је једно дивот и богато „*Небо*“ у вредности 2000 круна нашем св. храму поклонити изволела; 2.) впошт. г. *Шаци Мајском*, који је о свом трошку дао претопити једно звоно, што је стало 200 К. гако исто и њеној впочит. гђи *Јулки чл. Продановић* која је дала рипиде, чираке и крст богато позлатити, што је 50 К стало; 3.) впочит. г. *Шаци Бугарском* који је 200 К даривао, из чега се је навило: два дивна од „плаша“ и 7 од ћерћелија свиленца стихара; 4.) впочит. гђи *Ани Шевића* попадији која је поклонила диван застирач за налон у вредности 50 К., и најпосле впочит. г. *Шаци Мајском*, који је до 50 К поклонио, из чега су се скамије у школи нам удесиле према захтевима здравственим.

У име срп. прав. црквен. одбора:

Јован Ћосић — перовођа
Коста пл. Сабо — председник

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. Е. К. 68. ex 1901. 11 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију I. разреда у Дебелом брду, протопрезвитерата кореничког.

Рок компетовању траје до 12./25. априла 1901.

Из сједнице Епархијске Конзисторије држане у Плашком, 25. јануара 1901.

Михаилъ

Ad K. 43 зап. ex 1901. 3—3 8

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на упражњено место протопрезвитератског капелана у Жабљу.

Ваљано инструиране молбенице појединих компетената имају се конзисторији овој у року од 30 дана рачунајући од првога увртења овог стечаја путем претпостављених власти поднети.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 17. (30) јануара 1901 године.

Председништво.

СТЕЧАЈ. 2—3 9

Расписује се стечај на упражњено учитељичко место за I и II разред срп. вероисповедне основне мешовите школе у Тиса Св. Миклошу.

Плата је следећа: 1.) 600 круна за редовну и 80 круна за повторну школу. Стан од две патосане собе, кујне, шпајза, шупе за дрва, штале и подрума. Општина даје преко зиме сламе за огрев колико је нужно.

Дужности су прописане школском уредбом од 1872.

На ово место могу компетовати они, који су и у мађ. језику оспособљени. Молбенице са сведочбама треба на долепотписаног председника слати.

Рок стечају траје шест недеља од првог увршћења.

Из седнице мес. школ. одбора држане у Тиса Св. Миклошу (Torontál megye) 24. јануара (6. фебр.) 1901.

Јереј Дим. Ћирић, парох
предс. м. школ. одбора.

ДРУГИ ОГЛАСИ

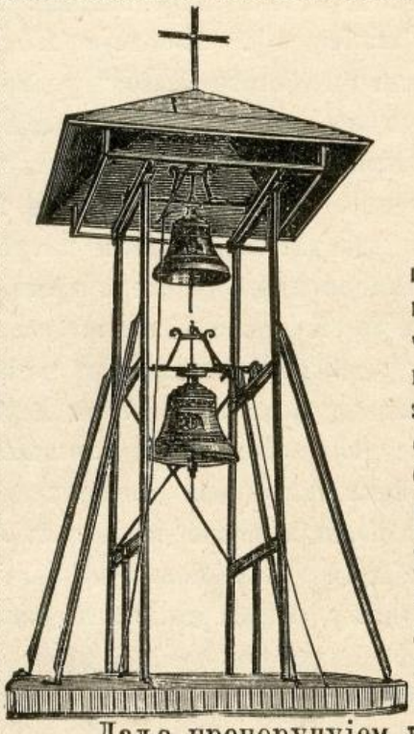

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у тороњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

4— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 153.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 7

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 18. фебруара 1901

Студије и критика на психофизички монизам.

Докторска дисертација Дра **Бошка Петровића.**

УВОД.

Психофизички проблем, или проблем душе и тела и њиховог међусобног утецаја, услед напретка природних наука у новије доба највише обраћа на себе пажњу међу свима филозофским проблемима. Велики напреци на пољу механике, физике а нарочито нервне физиологије, утецаху и на филозофију, те у најновије доба филозофија ступа у блиски контакт са позитивним наукама. И психофизички проблем нарочито услед утецаја физиологије, пренет је из спекулативног начина посматрања прећашњих филозофских епоха на земљиште ексактног истраживања.

Од педесетих година XIX. столећа психофизички проблем почиње да заузима прво место у филозофској спекулацији. Ако хоћемо да боље разумемо узрок овој чињеници у новијој филозофији, то морамо обратити нашу пажњу на присталице такозваног einheitliche Weltanschaung на основу теорије развића једног *Дарвина* и *Хекела* (Haeckel)[1] и на онај материјалистички правац једног *Карла Фогта* (Vogt), *Бихнера* (Büchner) и *Малешота* (Maleschott), који су били завладали филозофијом педесетих година прошлог столећа. Тежња ових филозофа била је, да све појаве у васиони па и психофизички феномен разјасне из *једног принципа*, услед чега се тај правац зове *монистичким правцем.*

Да би овај правац и полемику око душе и тела боље расветлили, морамо заћи мало у историју филозофије, да важнијим историјским фактима ближе обележимо уопште постанак питања душе и тела.

Сама тема по себи није чисто филозофска, јер питање односаја тела и душе пре сваког спекулативног филозофског разматрања, сачињава једно од најважнијих учења свију прастарих *митолошких религија* источних народа.[2] Ми смемо ка-

[1] E. Haeckel, Monismus als Band zwischen Religion und Wissenschaft; Haeckel, die Welträtsel.

[2] Scherr, Geschichte der Religion; Stöckl, Lehrbuch des Geschichte der Philosophie; Weber, Lehrbuch der Weltgeschichte I. Bd.

зати, да све прарелигије исповедају *дуалистичко начело* у психофизичком питању, начело, по коме су душа и тело по форми и делатности два сасвим различита фактора, да је душа као и тело супстанција и као такова не подлежи никада пропадању. Отуд оно најкардиналније веровање свију прарелигија о бесмртности душе међу којима религијама се у том погледу највише истиче египћанска, која исповеда веровање, да човечија душа после телелне смрти путује 10000 година кроз разне животиње и на послетку се ипак враћа у човечије тело.

Када се доцније људски ум у тежњи да свему пронађе појмљивог узрока, отргао од верског ауторитета, дуалистичко веровање митолошких религија слабо налази одзива. Први мислиоци били су *материјалисте Талес*, *Анаксагор* и *Анаксимен*, први философи, које је историја забележила, били су антидуалисте. Они виде узрок постања читаве васионе па и психичког појава у материјалној чињеници. Док један држи да је све постало из воде, други из неке неодређене праматерије (apeiron), трећи мисли да је све постало из ваздуха.[3] Као што видимо први философи били су монисте. Тек у познијој философији наилазимо на мислиоце, који психичком појаву обраћају више пажње. На основу орфијских мистерија *Питагора* уноси у свој систем бројева и појам о души, али овај још није чист од утецаја мало час споменутих источних религија.

Смели би казати, да је *Сократ* својим учењем, да душу треба тако васпитати, да ова буде потпун господар над телом, први философ, који душевне способности истиче као различите од телесних. И ако тиме Сократа не можемо назвати потпуним дуалистом, он је ипак први философ, који удара научни темељ оном дуализму, који је одмах после њега засновао *Платон* а *Аристотел* развио до система.

Дуализам добија свој најпотпунији израз у хришћанском догмату о души и телу.

[3] E. Zeller, Grundrïss der Geschichte der griehischen Philosophie. S. 33.

Као што смо мало пре напоменули, психофизички проблем стоји у блиском контакту са позитивним наукама. Од свију позитивних наука, на психофизички проблем у историји највише утиче *Демокритова* физика. Учење овог грчког материјалисте је тако важно по умно развиће човечанства и за наш проблем, да га овде морамо опширније изложити.

Основно начело Демокритове физике јесте: основни саставни делови свију ствари јесу атоми: пуно и празно.[4] Пуно се састоји из безброј малих невидљивих материјалних делића, који су одељени једно од другог празним простором. Утецај једне ствари на другу дешава се кроз механички судар и притисак. Атоми се од вечности крећу у бескрајном простору од горе доле. Тежи атоми падају брже услед чега се сударају са лакшима и отуд постаје кретање у васиони.

Та теорија, која у грчкој философији није нашла скоро никакова одзива, са Аристотеловом натурфилозофијом до у ново доба сузбијена, тек у лицу талијанског натурфилозофа *Галилеја* наилази на браниоца и привржника, услед чега Демокритова атомистичка теорија са нешто измене улази у сувремену физику. Обновљењем Демокритовог атомизма у физици, наступа ера *механичког тумачења* догађаја у васиони. У том механичком карактеру атомизма лежи стеудни утецај ове теорије и на психофизички проблем у његовом познијем развићу.

Енглески философ *Хоше*[5] (Hobbes), јесте преставник механичког правца у новијој философији. По њему су природне науке у крајњој инстанцији механска атома. Сва тела, чија кретања докучујемо ми помоћу посматрања и експеримената, можемо ми само у свези са кретањем њихових атома појмити.

Принцип механичког каузалитета са материјалних појава преноси Хопе и на психофизички проблем. Сва душевна делатност, мисли Хопе, састоји се у врло фином кретању атома и ставља психоло-

[4] Zeller §. 68.

[5] Windelband I. Bd. Geschichte der neueren Philosophie, §. 145.

гији ту задаћу, да ова има оне законе да проучава, по којима се врши механичко кретање психичког живота.

Тако механичко гледиште осваја и дуалисте па и најважнијег преставника дуализма у новијој филозофији *Декарта*.[6] И он је привржeник механизма у материалним појавима, који делимице преноси и на одношај душе и тела.

Декарт развија своје гледиште на душу и тело из учења о супстанцији. По учењу Декартову постоји једна бескрајна супстанција, Бог, који за своју егзистенцију не треба никакове друге супстанције. Према томе има само једна супстанција. У погледу душе и тела чини Декарт једно неоправдано одступање, јер душа и тело јесу опет крајне супстанције а то је дух и материја. Атрибут духа јесте мишљење, атрибут материје простирање. Ове две крајне супстанције постоје тако, да свака од њих води независно своје егзистирање од друге. Оно што се дешава у духовном свету, дешава се без икаковог утецаја материјалног света и обратно. Но и сам Декарт увиђа тешкоћу, да по овоме начелу растумачи афекте и страсти и ту поново против прве хипотезе чини отступање. Код телесних надражаја и афеката, где је утецај тела на душу и обратно непобитан факт, овако тумачи Декарт. Као покретач животињског механизма јесте крв и животни духови, који се у крви развијају. Ове духове замишља себи Декарт сасвим у смислу материјалиста стоичара. У чему се састоји дакле психичка делатност? У механичком додиру тела и душе, које се дешава у такозваном conarionu где је седиште душе и то овако. Телесни надражаји долазе из спољашњег света помоћу унутарњих спроводних путева (Seitungsbahn) у центар физиолошког процеса у канорион, где тумулт животних духова утиче механички на душу, услед чега постају телесни надражаји, страсти и афекти.

Овом теоријом, која противречи првобитној хипотези и не стоји у свези са Декартовим системом, проблем међусобног утецаја остаје нерешен и највећи филозофи спекулативног правца, као што је *Желенс*, *Спиноца*, *Малбранш*, *Лајбниц* и други, прихваћају тај проблем.[7] О њега лупају главу све емпиристе но проблем остаје нерешен чак до у наше дане. У читавој борби овој највише присталица добија механистички правац, који као што смо видели, преко Хопеа улази у новију филозофију, а кроз Декарта осваја и присталице спекулативног правца. Када у педесетим годинама XIX. столећа Дарвин и Хекел ударише темељ монистичком правцу на основу теорије развића, психофизички проблем пође струјом механистичког тумачења.

Ово ново монистичко гледиште на свет, ослањајући се на природне науке у доба позитивно, разуме се да осваја све гране наука. Дуализам, који васиону дели на свет духа и материје, а од Платона човека на душу и тело, по мишљењу присталица психофизичког монизма наших дана, треба као емпирички недоказану теорију одбацити и заменити га монистичким гледиштем, које ће умети и душевне и телесне појаве из једног einheitlich принципа да растумачи. Па хоће ли моћи монизам успети у овом подузећу? Ми смо одмах у стању одговорити са: не!, а то ћемо у току расправе и разлозима оправдати.

Већ и сам покушај мониста, да пронађу тај принцип, помоћу кога ће разјаснити психофизички појав, довело је саме монисте до расцепа. Ми имадемо данас више форми психофизичког монизма.

Разнолико значење монизма, са којим се ми сретамо у новијој филозофији, не допушта нам, да овде поставимо јединствену дефиницију монизма, која би у себи садржавала све форме монизма. *Монистичко гледиште на васиону дели се на материалистички и идеалистички монизам*, уколико он хоће универзум или од доле горе из атома и механичког кретања, или од горе доле из престава и идеалних снага да конституише.[8]

На психофизичком пољу развио се

[6] Windelband, Bd I, §. 163. 186. 189.

[7] О даљем развијању психофизичког питања у историји изнећемо док будемо о паралелизму говорили.

[8] Filman Pesen, Die grossen Welträthsel.

монизам у више праваца. Ми их данас обележавамо са именима: *материализам, хилозоизам, паралализам и теорија идентитета* (Indentitätstheorie) која паралелизам допуњује.

То су главне форме психофизичког монизма, које расправљају проблем међусобног утецаја душе и тела у сувременој филозофији и душу и тело хоће из једног принципа. (Наставиће се)

Проповед пред исповед.

Господи, кто wбытаетъ въ жилищи Твоемъ? Или кто вселитсѧ во свѧтꙋю горꙋ Твою (Псал. XIV, 1)?

Седити у сеници Божјој, или настављати у св. гори — то значи наследити царство небеско. Ко ће наследити царство небеско? Послушајмо, браћо, Псалмопевца и он ће нам казати о томе. Наследиће царство небеско, говори св. пророк, „*онај, који ходи — живи без мане и твори правду, и говори истину из срца својега; ко не опада језиком својим, не чини другоме зла, и не ружи ближњега својега; ко не гледа онога, кога је Бог одбацио, него поштује оне, који се боје Господа; ко се куне ближњему, па не ворче; ко не даје сребра својега на добит, и не прима мита на правога*“ (Псал. XIV, 2—5). Ето то су и такови су избраници, који ће наследити царство небеско, настављати на гори светој.

Тако, браћо! Само ће онај путник попети се на високу гору, који нема на себи тешкога терета, и само онај Хришћанин може ући у царство небеско, — попети се на ту високу свету гору, ко нема на својој души тежине грехова.

Па, кај се искрено, Хришћанине! Бацај са своје душе сво бреме грехова, и после покајања, живи побожно, по Божјем закону, као што учи пророк, и ти ћеш настављати на светој гори и наслађиваћеш се онде неисказаним рајским блаженством. Амин.

У Иригу 1899

По руском: *Григорије А. Николић* парох.

Проповед о покајању.

И говораше: покајте се, јер се приближи царство небеско (Мат. 32.)

Благочестиви Хришћани! Ево приближисмо се по великој милости Божјој прагу оног времена, када треба најозбиљније да мислимо о себи, о делима прошлог и садањег живота нашег, испитујући помно савест своју пред Богом; приближују се ево дани, кад треба да отворимо и срце и душу пред Спаситељем, открившн све кривице наше. Та доста беше радости и весеља, доста забава и угађања телу, и душе се своје сетити ваља! Хајде да се у скрушености и смиреном признању грехова својих обратимо Богу Створитељу свом, да му се помолимо за недела наша. Ту је Он, у дому Свом, где вечно обитава, милостиво ће примити искрену реч грешника покајника.

А исповедити се Ономе, који нас је крстом својим измирио и сјединио са Оцем небеским, и ради мноштине грехова срдачно се кајати нужно је и потребно сваком Хришћанину с тога, што му душа под тешким бременом греха болује и мучи се љуто. Зар не осећа то сваки од вас? Та ето тело се човечје непрестано забавља и весели и мудрост тела тог води човека забрањеном путу — пропасти његовој — и видиш ли, Хришћанине драги, да тело непрестано посрће и клиза на путу том? Зар не осећаш како тело твоје окива у ланце греховне душу твоју? Да, слаби човек сасвим се већ предао телу свом, да оно господари њиме, да му води дух његов мислима земаљским, да му омили закон други а не закон Јеванђеоски! И гле! Занео се и опио човек мислима тим, брани се њима и слади као храном најслађом и приковао је поглед и душу за све што је земаљско, а сакрио их од неба, те је радостан и весео, јер држи да је циљ живота његова земаљска срећа, богатство насладе, забаве и уживања свакојака. Зато га је, дакле, саздао Бог! Лакомислени човек, како сам себе вара! Не лежи ли ово све што набројих у закону света? И зар се смете онда поносити што носите то свето и узвишено име „Хришћанин“, кад заборављате, да као Хришћани имате закон други, Јеванђеоски, који вам

овако вели: „Не брините се, дакле, говорећи: шта ћемо јести или шта ћемо пити или чим ћемо се оденути . . . него иштите најпре царства Божјег и правде Његове, и ово ће вам се све додаги“ (Мат. 6. 31. 32.)

Али мало је таквих који стазом Јеванђеоском ходе, а мал' не сви слабо се старају о томе, како ће Богу свом угодити, како ли на грех омрзнути и душу своју врлинама — тим најлепшим адиђарима украсити. А ево сад је време, да о свему том мислити морамо, јер нам и брижна мати, св. црква наша, у песмама својим призива у свест потребу покајања ради ради духовног напретка нашег, а и реч Божја мал' не у свим Недељама овог св. поста говори о уздржљивости од јела и пића и о посту, о љубави према ближњима, о великодушном праштању свима онима који нас увредише, о таштини овога света, о ништавости свега земаљског, једном речју Христово Јеванђеље хоће да нас одведе на мисао, е су све радости и весеља на овом свету пролазна, да све што је „земаљско“ не може донети истинске среће, те да човек мора тражити срећу и мир у Богу, а не у свету и људима. Добити пак истиниту срећу, наћи прави мир и радост, може човек само тако, ако омрзне на све оно, што је срамотило живот његов, што му је уљуткавало савест његову и што му је веру учинило мртвом у толикој мери, да он није могао усадити у срце своје све оне истине, које је пред њега вера та стављала. А отргнути се ради вечне среће наше са свим оним, што нам кочи духовни напредак наш, можемо само са искреним покајањем.

Промислите сада, браћо драга, шта је боље: угађати Богу или телу свом? Шта ли спасоносније: мислити о небу или мислити о заштити и пролазности овога света? Шта ли прече, душа која никад не умире или тело које се распада у прах и пепео? О чему да се бринемо, да ли о спасењу душе бесмртне или о пролазном богатству, за којим човек толико жуди? Шта ли је Богу угодније, долазак у дом Његов или одлазак у друштва свакојака, у којима се о свему збори само не о Богу?

Али читам већ са озбиљног лица вашег, да је преча душа него тело, особито још и с тога, што је мудрост тела тог извор богохулства, пијанства, блуда, лакомства, оговарања, зависти, злобе и преваре што царују у свету данас! И ми још не ћемо да стављамо питања себи: је ли нас зато Син Божји опростио вечног проклетства и смрти, да опет неваљалствима сваке врсте навлачимо на себе гнев Божји? Је ли нас Син Божји помирио зато са Оцем Својим, да га зар с дана на дан вређамо? Зар за толика доброчинства и добра духовна толико незахвалности црне од стране човека? И зар још и даље да уљуткујемо савест своју и да стежемо срце своје? Зар да се не кајемо?

Кајати се морамо, јер смо сви притиснути грехом. „Доиста нема човека на земљи, који твори добро и не греши“ (књ. Проп. 7. 21.). „И ко може рећи: „очистио сам срце своје и чист сам од греха својега“? (Приче Солом 20, 9.).

Но је ли довољно само то признање грешности наше? Не, браћо драга! Има један пут, који нас води познању и поштовању добра, који нас приближује Богу свом, пут што ослобађа човека ропства греховног и води га вечној срећи његовој. Тај лепи пут јесте покајање.

Света реч опомиње нас на покајање. Ето св. Јован Крститељ — претходница звезда сјајноме сунцу Крсту — кад спремаше народ за долазак Христов, учаше их покајању „и говораше: покајте се, јер се приближи царство небеско“ (Мат. 3. 2.), и ори се глас његов у пустињи јудејског.

А кад дође Спаситељ на земљу ради искуплења нашег, и кад поче проповедати спасоносну реч о царству Божјем, потврди тада реч Јованову о покајању, говорећи: „изиђе време и приближи се царство Божје, покајте се и верујте Јеванђеље (Марко 1. 15.)

И зраци Јеванђеоске светлости требале су обасјати цео свет, реч о покајању требала је проникнути срца свију људи. Зато посла Спаситељ Христос избранике Своје на проповед. А каква беше њихова реч? „И отишавши — вели св. Јеванђелист Марко — проповедаху, да се треба кајати (6. 12.)

Видите дакле, љубазни моји, да нам св. Јеванђеље говори о покајању као о главној потреби душе човечје, без које она не може достићи оно, ради чега је од Бога саздана. А и у животу св. апостола видимо леп пример покајања. И они су по слабости људској падали кадгод у погрешке и тиме увредили Учитеља свог, али су свагда прибегнули покајању као средству, којим се добија милост и опроштење. Ено апостол Петар у очи страдања Христова одриче се Учитеља свог трипут и са сузама се после покајао. Тома ученик Христов не верујући васкресењу Спаситељевом увредио га, али се покајао речима: „Господ мој и Бог мој“, (Јов. 20. 28.). Па тако и други апостоли.

Кад су тако избраници Божји чинили, молили милост и опроштење срдачним покајањем, како да не чинимо ми, драги Хришћани, који нисмо животом и делима Својим апостолима равни? Видите, љубазни, као што је добри Спаситељ опростио ученицима Својим погрешке њихове, тако исто опраша Он свима људима, који се у признању грехова својих, у скрушености срца и у тврдој одлуци да ће омрзнути на грех — искрено кају.

А кајати се морамо још и зато, што нам нигде записано није кад ћемо се растати са животом и хоћемо ли имати времена за покајање?! Дани човечји пролазе као река, али се и не враћају Шта је живот човечји? „Од ветра разнесено лишће, дим кога брзо у зраку нестане“, вели реч Божја. Тек што је човек очима својим угледао светлост сјајнога сунца, већ се спремати мора на онај свет! Није ли од колевке до гроба само корак један? Зар нам није дакле сваки часак скуп? „Године наше пролазе као глас“. (Псал. 90. 9.) и још нас није искуство наше много чему научило! Јест, љубазна браћо, многи је од вас толико лепих дана, месеца па и година утрошио само у мислима о срећи, о богаству и земаљским наслађама и у сваком другом без духовне користи раду. И шта шта видимо? Је ли човеку пред очима лебдила једино достизавање земаљских добара сматрајући у њима срећу своју, — тада му је време било скупоцено, кратко, чисто би га привукао себи да не лети тако брзо; а је ли човек требао и морао само један сахат посветити Господу Богу своме у молитви, о тада му беше онај сахат читава година и сувише дуга.

Помишља ли дакле човек, хоће ли на оном суду Судији вечном морати одговор дати о томе, на какав је начин веселио срце своје или ће га Судија питати: каква си дела милости чинио? О како лако стављамо на коцку душу своју и вечиту срећу нашу, а још се научили нисмо, да зло не носи добра плода, да нам богаство не носи радости, не поклања истинске среће и не дарује душевног мира. Но само за њим човек жуди, у свету само забаве и радости и весеља тражи и то му је утеха, то живот! Истина је, браћо драга, и то, да нам Јеванђеље не забрањује стицати богатство и не брани нам радости и весеља, али кад и како? Кад их човек не сматра сврхом живота свог! Апостол нас и о томе учи кад вели: „радујте се свагда у Господу“ (Филип. 4. 4.). А чини ли свет тако? И кад му је срце весело сећали се Бога? И кад му душа пева усхићено радошћу каквом радује л’ се у Господу? Не, он не чини тако! Закон света има друкчију задаћу, а та је: једи, пиј, весели се и уживај! Такав закон противи се закону Христову, јер Христос је место радости тражио невољу, место богатсва сиромаштво, место славе крст. Па зар да они, који се Његовим крстом крсте и Његовим светим именом називају, они зар да чине друкчије? Да љубе зар већма свет него Христа? Време је, браћо, да се окапемо мудрости света, да се обучемо у одећу покајничку, да бегамо из таме неваљалства и зла у светлост истине.

Ви, који не љубите Бога свим срцем и душом својом, но сваким даном вређате доброту Његову, покајте се!

Ви, који не љубите ни ближње ваше, но им сваког трепутка јаде наносите, покајте се!

Ви, који родитеље ваше непослушношћу својом ожалостисте и клетву мајчину на се навукосте — покајте се!

Ви, који сте у злој вољи кадгод похулили на име Божје, обратите се!

Ви, који сте страстима заслепљени туђу част отели и добро име ближњем окаљали — покајте се!

Ви, који децу своју занемарујете и добра и истине не изводите — покајте се!

Ви, што у пијанству кадгод увредисте Створитеља свога — покајте се!

Покајте се сви, који гредете стопама оних људи, који неваљалством својим навукоше већ на се гнев и казну Божју! А је ли тешко покајати се? Иште ли се од нас оно што не лежи у спази нашој? Слушајте шта нам говори о покајању светитељ православне цркве наше св. Јован Златоусти у беседама својим: „Не иште се од нас да запливамо у море, да се боримо са валима морским, нити се тражи, да пешице превалимо далеки пут, но шта? Плачимо о гресима нашим! Не очавајући реци искрено Богу: сагрешио сам“. Но неким Хришћанима изгледа ово тешко, а неким и стидно, али помислите ви, браћо драга, да ли се исповедате човеку или Богу? Испитује ли и прониче ли срца људска човек или Бог! Је ли вам дакле тешко рећи „сагрешио сам“? О ви лакомислени, који често сумњате: „Испитајте и видите како је добар Господ; благо човеку који се узда у Њега“ (пс. 34. 9.)! Па онда из искуства знате да вам је лакше било, кад сте нешто, што вас је тиштало, поверили пријатељу свом! Изгледа, као да вам је терет са леђа пао; као да сте с њим поделили све!

Како тек човеку мора бити слатко и пријатно, кад се повери Богу, Њему искрено отвори душу своју и замолимо опроштаја од Онога „Који хоће да се сви људи спасу и да дођу у познање истине“ (I. Тим. 2, 4.).

Није, дакле, разумно мислити само о томе, да је дуго до смрти и да се при последњем часу можеш опростити греха, а дотле чинити свакојака зла, јер гордо се уздати у милост Божју грех је велики. Покајте се, јер тешко оном, који од Бога остављен буде, нема му ни откуд спасења, јер таковима Бог вели: „што звах али не хтесте, пружах руку своју али нико не мари, него одбациште сваки савет мој и карања мојега не хтесте примити; зато ћу се и ја смејати вашој невољи, руга ћу се када дође чега се бојите“ (Приче Солом. 1, 24, 25, 26), тада ће ме звати, али се нећу одазвати, рано ће тражити, али неће наћи“ (Приче Сол. 1. 28.)

Желиш ли себи среће и спаса души својој, жудиш ли за духовним миром, покај се народе мој! А ти велики Боже милостиво саслушај и услиши реч покајања стада мога „спаси народ свој, благослови достојање своје, спаси их и уздижи их до века“ (пс. 28. 9.) Амин.

Говорио пред Божићним постом 1900.

Јереј Јов. Ж. Бута.

Кратки преглед историје Омилитике.

(Свршетак.)

Но сва овде поменута и још многа друга неспоменута дела западних писаца, не одричући им вредности њихове за историју омилитичке системе, не могу послужити у свему за проповедника православне цркве; јер се православно црквено говорништво, пошто је задржако старинско обележје, у многоме разликује од слаткоречија иностраних проповедника, и, сагласно духу православне цркве, има своје посебне потребе и захтеве.

Омилитичка литература код Срба је још у повоју. Омилитика или упутство за проповеднике издана у Београду (1863.?) благословом митрополита српског Михаила је, иако први, до сад и најбољи рад ове врсте. Ту су доста исцрпна омилитичка правила и уз њих примери. Општа Риторика Влад. Вујића за ученике у београдској богословији и не спада овамо. Ѳаворова Руководство къ церковному собесѣдованію преведоше с неким мањим не баш спретним променама: Светлик П. Ранковић (Београд 1894.) и Лазо Поповић (Цетиње 1899).

На спрам српске богатија је омилитичка литература код Руса; но и овде није јако обилата. Њихови су се преци учили проповедати читањем беседа знаменитих црквених отаца и размишљањем о предметима, те су били на тај начин у проповеди дотле се усавршили, да су, истински загрејани за свету свар, умели оним проповедима са којих су се учили успешно подражавати и науку хришћанску правилно, са осећајем и успехом у свом народу ширити и утврђивати.

Претече систематских Омилитика су сличног карактера оним упутствима у делима св. отаца и црквених писаца који претходише научном обрађивању овога предмета уопште. Амо спадају: *Црквени Уставъ*, у ком се налазе и упутства: кад и шта ваља узимати из домаћих писаца и у храму говорити. Та је књига више векова служила за руководство свештеницима. — Наука о *састављању проповеди* састав Јоаникија Гољатовског (штампан 1659.) намењен истина искључиво проповеди ал не као упутство како да се пишу проповеди већ како се користити готовим проповедима, поглавито пак његовим издатим под насловом Кључ разумевања. Ту се излаже, како се од једнога дѣла Његове проповеди може саставити велика беседа додавањем и уметањем примера, сличности, сентенција, фигура и т. д. — *Правила Регламента* (штампан 1719), износе у чланку о проповедницима речи Божје многа важна правила, којих треба да се држи сваки проповедник. Тај је чланак као и многе о свештеничким дужностима саставио Теофан Прокоповић, који око 1726. написао као допуну истом: *Ствари и дела*, о којима треба да хришћански учитељ народу проповеда. То је први доста потпун иако кратак нацрт целокупне области проповедничких предмета. — У уводу и I. делу књиге *О презвитерским дужностима* (штампане 1776.), коју су саставили Георгије Коniски и Партеније Сопковски налазе се многа упутства и за проповедничку службу основана на начелима св. ап. Павла (ѣ. тим. 3. 16., Римљ. 15. 4.).

Осећљиву потребу систематског омилитичког упутства први ће у Русији почети подмиривати професор Кијевске духовне Академије Јаков Амфитеатров својим делом *Чтенія о церковной словесности или Гомилетика* (Кијевь 1846.) То је и прва омилитика у православном духу, која се одликује правим отачким погледом на предмет, дубљином мисли, темељитошћу истраживања и живошћу излагања. Шгета само што ово дивно дело није, због смрти аогорове, довршено; које због тога, које пак због своје опширности обе на свет изишле књиге иако не могу послужити као уџбеник за школу, ипак могу наставницима и свештеницима бити врло корисно помоћно средство у њихову раду. Први потпун уџбеник за црквено говорништво, у духу православном, је Руководство къ церковному собесѣдованію или *Гомилетика* од протојереја Н. Оаворова (професора кијевске духовне академије, а доцније универзитета св. Владимира у Кијеву) одобрено св. Синодом као уџбеник за руске богослове. Практички део теорије Оаворова сачињава протојера Ј. Толмачева Православное собесѣдовательное богословіе или *Практическая Гомилетика* (1867.) у 4 тома, у којима се налазе диспозиције (планови) за све недеље преко године (у II издању као прилог Журналу Странникъ, има поред више таких диспозиција за сваку недељу још и по једно слово или беседа којег знаменитог руског проповедника). Теоретска и практичка упутства Оаворова и Толмачева спаја Михаилъ Чепикъ у свом делу, *Опытъ полнаго курса гомилетики* (Москва 1893) с додатком *Сборникъ уставныхъ чтеній* (Пинскъ 1895.), намењенима и одобренима за духовне семинарије. Ј. Д.

Вићентије Ракић, као проповедник.

Написао **Сава Петковић**, свршн. богослов.

(Свршетак.)

Али доказивање у проповеди може бити, осим позитивнога, и негативно. Обично се мѣће на прво место позитивно, па онда негативно доказивање или побијање (refutatio). Па тако је већином и у овим проповедима. Но има их и такових, у којима се употребљује најпре рефутација. Тако позивајући у једној проповеди[1] слушаоце, да се за времена кају, он износи разна резоновања, којима би се човек могао извињавати, па их побија. „Ти ћеш рећи: Али ја сам млад, Бог ће опростити за младост, а после ћу се обратити Богу. Јеси млад, по зар не знаш, да Бог не броји године, но броји грехе свакога? Млад си, но колико си већ грехова учинио? Можда има доста старих, који, према теби, несу ни четврти део сагрешили... Но рећи ћеш: Али ја не могу обуздати страсти у овом добу, када ми крв ври као у котлу. Питам те, кад сада не можеш, како ћеш моћи после, када бес још већма овлада тобом и када ти постанеш слабијим. Кад сада не можеш да угасиш пламен страсти, како ћеш га угасити после, кад се још јаче распламс-

1 „Слово LI. въ Нед. 31.-ю по Сош.“ стр. 472—480.

ти?“ И т. д. Уопће цела се ова проповед састоји у опровргавању и побијању.

Када је црквени беседник увео слушаоце у своју тему; када ју је у делове раставио, Св. Писмом провидео, здравим разумом разјаснио, примерима потврдио, на сумње одговорио, приговоре свом снагом своје говорничке вештине напао и одбио, онда му ваља учинити још последњи нападај, који ће му победу осигурати. То чини у последњем делу беседе, у епилогу. Епилог се састоји у рекапитулацији главних тачака и досле развијених најснажнијих доказа у беседи. Његова је сврха, да распали осећаје, покрене вољу и загреје срце слушалаца. Зато мора бити кратак, пун живота, снаге и духовитости. Са тим својствима навешћемо овај епилог у овом зборнику: „Устани, препи се иза сна заблудела овцо! Спаситељ те чека с раширеним рукама! Кад се са скрушеним срцем сасвим исповедиш, осећаћеш толику радост у срцу, као да си скинуо терет са савести и задобио благодат и милост Божју, ради чега ћеш увек благосиљати час за овако добру исповест. Не дај више ђаволу времена, да те вуче за собом као роба! Но брзо! Брзо, док се несу врата затворила!“[2] Леп је епилог и у „Слову на Празднике Богородице.“[3] Састоји се из једнога примера из свећене историје, у коме се садржи читава рекапитулација главне теме и који по занимљивости чини снажан утисак. Исто тако и у „Слову въ Нед. 2-ю по Сошествіи.“[4] Међутим у „Слову въ Нед. 3-ю поста,“[5] и у другим некима, епилог не одговара ономе, што се захтева од добра епилога, наиме да у кратким маркантним цртама рекапитулује садржину проповеди. У проповеди пак „Въ Нед. 2-ю поста“[6] ни не видимо епилога, него се тема наставља све до краја тако, да слушалац, и после завршетка, ишчекује од проповедника, да ће и даље говорити.

Толико о диспозицији Вићентијевих проповеди. Но ми имамо да разгледамо још један део беседништва, а то је фрастика или елокуција. Елекуција учи, како се мисли приказују у говору; она говори о стилу и његовим својствима. Он треба да је чист, јаеан и достојанствен. Чист је стил онда, ако су изрази и речи правилно и по граматици употребљени. Не сме у њему бити варваризама ни солоедизама, али он ваља чувати и претераног пуризма и неологизма. Јасан је — ако се одмах на први поглед опази мисао, коју писац хоће да изрази. Ту треба пазити на чистоћу језика, поредак мисли, једноставност и прецизност. Достојанствен је најзад, ако се одликује снагом и елеганцијом, и то је т. зв. фигуративан стил. Према сврси пак, дели се стил на: прозајички (за поуку), појетски (осећај) и ораторски (вољу.)

То су главне црте доброга стила. У осталом, он зависи од саме природе предмета који се обрађује, а највише од темперамента, укуса, духа и карактера пишчева. За то су код разних писаца разни стилови.

Да видимо сада, какав је стил у овим проповедима нашега Вићентија. Пажљиви читалац овога зборника опазиће на први поглед, да је стил В. Ракића више прозајички т. ј. такав, који служи више за поучавање слушалаца, него за распаљивање њихова религиозног осећаја (појетски стил), или за покретање воље (ораторски стил). Појетским, а донекле и ораторским, стилом, одликује се само „Слово въ Нед. 2-ю по Сошествіи“.[7] Ова се проповед одваја од свих осталих уопће својом простотом, природношћу и лепотом. Из ње избија темељно познавање живота човечјег у свима нијансама његовим. Није претрпана, као све остале, силним цитатима из Св. Писма и списа св. отаца; није испрекидана разним причама, које често ремете правилан ток и везу беседе, него мирно тече као река, а песничке мисли, заодевене у кратким пуним духа реченицама, нижу се једна за другом. Ово ће бити, по нашем мнењу, најлепши цвет у венцу проповеди Ракићевих тако, да би се још и данас могао без зазора износити пред слушаоце са црквене катедре, па да им буде за поуку

2 „Слово XII. въ Нед. 4-ю поста“ стр. 108.
3 Упор пом. зборник проповеди на стр. 177.
4 Ibid. стр. 200. и 201.
5 Ibid. стр. 90.—100.
6 Ibid. стр. 81—90.
7 Ibid. стр. 371.—379

и утеху. Иначе се проповеди његове не одликују никаквим естетским својствима, која дају проповеди лепоту и драж. Нема у њима љупкости, елеганције и шаренила; нема оштроумности, песничкога полета и сјаја; нема нежности, јачине у изражају и патоса — проповеди су његове једноставне, често пута сухопарне, али увек неусиљене и природне. Нема у њима, па даље, много ораторских, омилитичких или песничких фигура и тропа; нема ни онога беседничког кићења и песничког полета, који би утецао на вољу и осећај слушалаца, те им будио и одржавао пажњу и интерес — проповеди су његове махом сухопарне и научно излагање мисли, поткрепљених згодним цитатима из Св Писма и списа св. отаца, којима његове проповеди кипте. Биле би оне према томе монотоне и досадне, али их Вићентије уме, као што смо видели, лепо да зачини по којом згодном паралелом и интересантном причицом из свећене историје, која разгали слушаоце, а уједно им боље расветли саму ствар. Но осим тога нађе се у Вићентијевим проповедима и по која фигура. Тако да споменемо ову ораторску фигуру: „Није то мука огањ адс и који прождире, нити смрад који поражава, нити вика и рикање осуђеника, нити вићење бесовско које их устрашава, нити тескоба оне мучне јаме где леже несрећници један на другом; највећа мука коју задаје ад, јесте губитак Бога“.[8] Или још једну омилитичку фигуру, која је позната под именом interrogatio т. ј. када се у проповеди постави више питања: „Који је предмет већи и благороднији, могућнији и богатији, лепши и бољи, милостивији и љубазнији, што би нам Бог могао дати да га љубимо, него Себе самога? Ко је благороднији од Бога? Неки се хвале благородством, што је њихово покољење од пет стотина и тисућа година, али благородство је Божје вечно. Ко је величанственији? Он је Господ свих... Ко је моћнији? Бог може шта хоће... Ко је богатији? Он влада свима богатствима небеским и земним. Ко краснији?... Ко већма благ?... Ко милостивији?... Ко је изда шнији од Бога? -- Ко љубазнији? - - -“[9] Још неколико могли бисмо изређати, али и поред њих можемо без зазора констатовати, да су проповеди, које имамо пред собом, сушта проза. Исписане су на језику, на којем су и сва остала дела његова писана а о којем смо у другоме чланку ове расправе потање говорили, наиме на словено-српскоме.[10]

Пре но што пређемо на завршетак овога рада свог, ваља нам се за час зауставити на још једној веома важној ствари у техници проповеди, а то је јединство предмета. Знаменити проповедник Vieira вели, да проповед мора обрађивати само један предмет. „Она мора једну боју, један предмет за материјал имати. Мора бити слично дрвету, па као оно, мора имати плод, цвет, грање, лишће и огранке, па ипак све то мора растити из једнога само стабла. Стабло мора ухватити дубок корен у освећеном земљишту Јеванђеља“.[11]

Према овоме критеријону могли бисмо за Вићентијеве проповеди рећи, да су у главноме добре. Једна је само, у којој нема јединства предмета, а то је: „Слово на Обрѣзаніе Господне.“ Тема би требала да је смртни грех, а међутим у њој се обрађује и сталност и чврстоћа у вери, што се види из примера св. Климента Анкирског. Ово је уопће проповед без живота и без онога одушевљења, које загрева слушаоце. Па тај је случај, са малим изузетком,[12] код свих проповеди Вићентијевих. Али ми прелазимо преко тога, јер и овим, што смо изнели, приближно смо илустровали вредност Вићентијева проповедничког рада и дара. Скуп свега досле реченог о Вићентијевим проповедима можемо сабрати у ову реченицу: Проповеди овога зборника са техничке стране у главноме су добре. Проповеднички је материјал у њима тако

8 „Слово въ Нед. 14-ю по Сош.“ стр. 321.

9 „Слово въ Нед. 15-ю по Сош.“ стр. 329. и 330.

10 Ми смо увек цитовали речи Вићентије у српском преводу.

11 Упор. N. Schleiniger, Das kirchl. Predigtamt (1881) S. 251.

12 Изузетак је „Сл. въ Нед. II. поста“ (о мукама адским) и још некоја. У пом. слову тако је живо изнета страшна слика адских мука, да се читаоцу кожа јежи да чисто осећа кужан задах упаљенога сумпора и ужасне болове адске.

склопљен и удешен, да одговара свима захтевима и правилима омилитике. Неке смо изузетке у појединостима већ навели Можемо још мимогред споменути проповеди: „На обрѣзаніе“, „Въ Неделю мясопустную“ и још неке, као врло слабе и рђаве и са техничке стране и према унутрашњем карактеру црквеног беседништва. Али то је мали недостатак, а да би могао бацити у засенак многе лепе стране ових проповеди, а да би им могао вредност побити. Вредност њихову гарантује прилична богословска спрема проповедникова, темељно познавање Св. Писма и списа св. отаца, коме се управо дивити морамо.

На завршетку нашега прегледања овога зборника с погледом на спољашњи карактер, рећи ћемо укратко коју и о унутрашњем карактеру његову. Што си тиче тога, можемо констатовати, да оне, са неким незнатним изузецима у појединостима, носе на себи све црте, којима се одликују ваљане црквене беседе. Кроз њих провејава религијозност и библијски дух тако да, читајући их, обузима нас неко тајанствено миље и небески осећај и душу нам обасипа нека божанска светлост баш као и при читању Св. Писма. Ово згодно имитовање библијске поезије у проповедима В. Ракића, дâ се разјаснити његовом непрекидном студијом Св. Писма, углед које је дух његов, рекби, срастао са духом Библије. Једино, што му се може у том погледу замерити, јесте недостатак националнога духа у његовим проповедима. Но и покрај тога може Вићентије Ракић, према дару и вредности својих проповедничких радова, ступити у прве редове проповедника словено-српских.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Радња епархијских власти Епархије Будимске) *II. Епархијски Административни Одбор* у седници својој од 3/16. јануара 1901. г. под председништвом Његовог Високопреосвештенства господина епископа *Лукијана*, решио је, између осталих, и ове предмете: Известиће се црквене општине у П., и В. Б., да су добиле државне припомоћи свака по 200 круна. — Поводом непристојног писања Д. К. тутора у К. всл. СОдбору, подељен је истоме тутору укор и упућен је јереј С. Ч., да организацију црквене општине у К. спроведе, о чему ће се и всл. СОдбор известити с тим, да та општина није српска, већ грчка, на коју би се такође односио 9 §.-IX. зак. чл. од 1868. г. — Известиће се всл. СОдбор, да осим њиме наведена 2 случаја до данас само ј. М. М. парох у М. потпада под дужност 9. §.-а уредбе о свешт. удовичком мировинском фонду и да ће овај одбор и у будуће на томе бдити, да дотични нови пароси наведеној дужности одговарају. — Узет је на знање извештај о резултату овршног укупљања парохијала у Почи. — Одобрен је избор једног скупштинара и ½ црквен. одбора у Чипу. — Упутиће се општина у Ч. да се обрати на ЕПОдбор ради получења припомоћи за издржавање своје школе. — Узето је на знање президијално расположење, којим је молба црквене општине у О., Ш., М., ради получења годишње припомоћи из јерархијског фонда всл. СОдбору препоручена. — Издата је пуномоћ одветнику К. М. у Срп. К., да у оставини Ст. Н. може заступати интересе општине у Срп. К. — Узет је на знање закупни уговор о издатој под најам парохијској земљи у Срп. Т. — Узето је на знање држање ванредне скупштинске седнице у Б. и Д. С. — Позваће се све црквен. општине на поднесак допуна инвентара свога коренитог иметка, у колико то до сада још учиниле нису. — Предузети су извештаји окружних протопрезвитера о обављеним визитама у подручним општинама у г. 1900., те ће се издати општинама према примедбама и манама у истима сходне наредбе. — Поднеће се молба црквене општине у Ђ. вис. министарству ради получења државне припомоћи. — Умолиће се поджупанско звање у П. да дуг црквено-општинског разреза у К. оврхом даде укупити. — Известиће се црквена општина у Д. Н., да молба њезина од 8. дец. 1900. г. налази своје решење у одлуци бр. А.О. 438/344 ех 1000. — Упутиће се перовођа у Б., да без знања и дозволе општинског председника не сме отварати званичне списе. — Известиће се црквена општина у Б., да жена, чији муж у другом месту живи, а развенчана није, не мора плаћати у Б. никаква разреза, пошто за њу муж у свом месту плаћа. — Узети су на знање извештаји црквене општине у Д. С., да је дужницима дуг, који ће на зидање парохијског дома употребити, отказала, и да се стара резиденција већ руши, да је свештенику свом из-

најмила стан, и да пристојбу за учитељски мировински фонд тамошња политичка општина плаћа. — Узето је на знање, да је општина у М. ерарну пристојбу по једној фундацији из те фундације исплатила. — Дозвољено је црквеној општини у М. да фундацију тамошње капеле, коју ће на оправку исте утрошити, тек онда врати, кад зајам који је на зидање парохијског дома подигла, школском фонду буде вратила. — Није удовољено молби протопрезвитера Г. Б. у М., да му општина без одбитка 1% а издаје камате фундација, пошто је тај приход основним писмом општини ујамчен за руковање и онда, ако она око тога не би имала никаквих издатака. — Упутиће се црквена општина у Д. Н., да администратору има издавати дрва, и да се о свом трошку постара за црквеног певца. — Известиће се ј. П. В. у Ш., да се привремено обављање перовођства у општини ни у чему не коси са чином свештеничким, шта више, да му је то баш морална дужност, док се друго лице за то не нађе — Известиће се перовођа у Б., да старо црквено-општинско заступство све донде обавља своје дужности, док га друго — правилно обновљено и одавде потврђено не замене. — Враћен је разрез црквеној општини у Ш. заједно са утоком, да са обзиром на овај, и на пређашње овдашње решење исти на ново установи и овамо на одобрење поднесе. — Вратиће се брисовна дозвола окр. бележничком звању у Ш. с тим, да је уз односни црквено-општински закључак и од председника и перовође потписану и општинским печатом снабдевену овамо на одобрење поднесе. — Поднеће се вис. министарству документовани рачун о државној припомоћи ради покрића епархијских управних трошкова и умолиће се исто министарство, да и за ову годину исту припомоћ у течај стави. — Узета је са радошћу на знање изјава вис. председништва, да ће се у течају ове године одржати епархијска скупштина, о чему ће се у своје време и всл. СОдбор известити, а ради спремања неких предлога за епархијску скупштину, као: делокруг појединих управних одсека, пословник истих, делокруг окр. протопрезвитера, строј епархијске, протопрезвитерске парохијске и црквено-општинске архиве и т. д., умолиће се чланови овога одбора С. В. П. и Ј. Ј. с тим, да спремљене предлоге најдаље до Духова овамо поднесу ради претресања истих у одбору једанаесторице односно у пленарној седници свих епархијских управних одсека. — Узет је на знање извештај оводборског изасланика Н. К. у Д. Ф. у предмету наређеног извиђења с тим, да се извештај има издати рачурно-ревизору да га у обзир узме приликом прегледања рачуна. — Тако исто ће се издати рачуно-ревизору извештај о извиђењу у Срп. Ковину, на који ће се у свези са рачуном од г. 1891. коначно решење донети. — Одобрени су прорачуни за 1901. г. са неким мањим примедбама црквене општине у Липови Безедеку, Бати, М Бој, Илогцу. Борјаду, Ђуру, Качфали, Батосеку, Шумберку, Будиму, Кишфалуби, Столном Београду, Медини, В. Будмиру, Срп. Гарчину, Вилану, Литоби, Д. Нани, Чобанцу, Чипу, Пешти, као и разрез многих наведених општина. — Услед призива Г. Б. пароха у М., Ђ. Ј. учитеља у М., Л. А. из М. и С. М. из Б. против прорачуна односно разреза црквене општине у М. наређује се општини, да у прорачун уврсти и своту за канцеларијски паушал парохијског звања, своте у име пореза за градњу дунавске долме и за одржање исте спадајућег на учитељску и парохијску земљу, а да на Л. А. из Маиша и С. И. из Бара разрезане своте из разреза брише, пошто Л. А. у Машу, а С. И. у Д. Сечују плаћа црквен. општ. порез. — Није одобрен прорачун општине у Л.; те је овим поводом изаслан ј. С. Ч. да у тој општини 1/3 скупштине обнови. Одобрени су рачуни општине у Вацу, Салци и Рац-Алмашу за г. 1899, а рачун црквене општине у В. за г. 1899. враћен је уз примедбе на изјашњење. —

(**Радња Епархијске скупштине Епархије Пакрачке**). У неким листовима нашим замерало се што радња прошлога заседања Саборског Одбора није публикована. То је замерање попраћено коментарисањем какво доликује нашој опозиционој штампи и од којега се она неће одучити док много штошта не научи, а понајпре о стању ствари обавестити се, те онда — истину говорити.

Бивало је у последње време да овај лист није донео извештај о радњи Саборског Одбора. Но досада то није запело за око дотичним листовима, сигурно зато не, јер су ти извештаји излазили у „Бранику“, па су били и с њима задовољни, и ако су често бивали погрешни. Тек онда, кад тај извештај о радњи прошлог заседања Саборског Одбора није изашао ни у „Бранику“, замерено је што није публикован бар у „Срп. Сиону“. Зашто га није „Браник“ донео, ствар је његова, односно његова известиоца, који је и у прошлом заседању био присутан, као и увек што је, те му је просто стојало и о радњи тога заседања написати извештај своме „Бранику“, као што је и дотле чинио, пошто му ни та радња није била „мраком“ покривена, као што радња Саборског Одбора ни досада није била, нити може бити, тајанствена и у „мраку“ вршена, нити је имао нити ће имати ко год од ње „зази-

рати“, осим можда оних, баш из крила „Браникова“, којима пред публикацијом неких решења Саборског Одбора не би баш срце заиграло од радости. А можда „Браник“ баш за то и није донео извештај о прошлим седницама Саборског Одбора, што је у тима и таквих ствари било, да је некој господи *његовој* у интересу било „да их нико не чује“. И да „Браник“ није лукав! А лукавост као да је увек спојена с подлошћу.

Зашто „Срп. Сион“ није донео дотични извештај, ствар је проста, једноставна. Није му га нико написао. Но кад смо код „Срп. Сиона“, онда би могли ми овако питати: којим правом се траже извештаји о радњи Саборског Одбора? Да ли се публикује радња сличне власти, ма које и ма где? Питање је надаље: којим правом, којим резоном, и на основу које логике, траже те извештаје у „Срп. Сиону“ баш опозициони листови? Којим правом у опште стављају захтеве на овај лист баш они, који тај лист потконавају, против њега драже црквене општине, држање истога необавезним проглашују, а званичним га сматрају само онда, кад треба да га се нагрде и на њему свој анимозитет и одијум да излију?

Ми би све ово и сада ћутали, да малициозно коментарисање неизвештавања о радњи прошлог заседања Саборског Одбора није својом комичном процедуром избило и у једној пирамидалној неистини, која се почела експлоатисати већ и уводним чланцима. Неистина је та изнесена у „Србобрану.“ Неистина је, наиме, да је Саборски Одбор уништио радњу прошлогодишње Епархијске Скупштине Епархије Пакрачке. Саборски Одбор у прошлом заседању свом том учинио није, него је, по досадањем обичају, поднесени му извештај о тој скупштини и записник њезин издао једном члану свом на проучење ради реферата и евентуалног предлога у том предмету. Одлука, дакле, о радњи поменуте скупштине имаће уследити тек у седницама Саборског Одбора које су већ заказане. —

У Србији

(**Нови Академици**). Краљевска Српска Академија Наука изабрала је за праве чланове своје *дра Михаила Вујића*, садањег министра спољашњих послова и *Стевана Теодоровића* сликара. За дописног члана изабран је *Кондаковић* професор Петроградског универзитета.

(**Велика Школа.**) На Великој Школи отпочео је г. *Гига Гершић* да предаје *дипломатско право* као нов предмет у правоме факултету.

(**Изложба**). У мају месецу ове године биће у Београду међународна изложба вештине кувања, хигијене и прехрањивања. Изложба ће бити под протекторатом Њ. В. краљице *Драге*. У Бечу, Прагу и Будимпешти основани су местни одбори за учествовање на овој изложби. За директора изложби позван је Роберт Кулка. Председник изложбе биће министар привреде *Др. Миловановић*, а председник извршног одбора *Стеван Бурчић*, председник српског новинарског удружења. Изложба ће се отворити 12., а затворити 27. маја.

У Русији.

(**Доброчинство у Русији**). — Мало има народа у којих је доброчинство тако развијено као у Русији. Руси, особито руски сељаци, сматрају да је тешки грех ма чим не помоћи ономе који помоћи тражи или му потребује туђа помоћ, или не дати милостињу. Отуда је Русији у поникло много добротворних друштава, која школују сиромашну женску децу, помажу сиромашне жене, девојке, људе, отварају радионице за оне који рада немају, граде станове за сиротињу, склоништа за старе и немоћне и за напуштену децу, отварају болнице и стручне школе у којима се омладина мушка и женска учи разним радовима, дају храну, одело и новчану помоћ потребнима, дају помоћ младим Словенима за више образовање у великим школама итд.

У књизи „Русија на крају 19 века,“ коју је спремио Ковањевски, а штампало руско министарство финансија, изнети су подаци о доброчинству у Русији. Из тих података види се да је у Русији било у 1897 год. 2362 приватна добротворна, осим друштава које стоје под заштитом руске царице. Највише има друштава у Петрограду и Москви, а на добротворне потребе највише прилажу годишње руски трговачки редови — око 1,125.000 рубаља, затим грађани, па занатлије, а за њима сељаци. Руско министарство полиције даје годишње један милијун рубаља, губернијски одбори дају још више. Осим тога дају доста поједини редови и еснафи, а варошке општине претекле су све. У години 1893 издале су варошке општине 6,000.000 рубаља помоћи сиротињи.

Добротворни заводи, које је пре 103 године основала царица Марија, и који сад стоје под заштитом царице Марије Феодоровне, имају преко 13 милијуна рубаља капитала. Годишње троше око три милијуна рубаља на разноврсну помоћ сиротињи. „Царско човекољубиво друштво“ има преко двеста добротворних завода; има преко 17 милијуна рубаља капитала, издржава заводе и сваке године издаје 1,050.000.

Најновија је добротворна установа „попечитељство“ о домовима трудољубља и радничким домовима. Ова установа стоји под заштитом младе царице Александре Феодоровне, основана је 1895, има 124 дома трудољубља за одрасле и 34 за децу, 102 друштва која се брину о кућама друштвеним, 21 занатску радионицу и неколико десетака завода за децу, у којима раднице и радници остављају своју децу, док су на раду, те деца имају негу и храну. Попечитељство има више од милијун рубаља капитала, а од државе прима годишње 235.000 рубаља помоћи, осим што га помажу разни добротвори.

Али све ово огромно доброчинство, које потиче из царских дворова и из колибе, није довољно Русима, већ хоће да га регулишу законом. Руски државни савет, као законодавна власт, сада израђује *закон о јавном и обавезном доброчинству.*

„Г. Ц.“

Разне белешке.

(**Нов светски језик.**) — Пошто нису имали успеха сви досадашњи покушаји за проналазак светског језика и пошто ни од волапика нема ништа, латили су се неколико учених људи тога посла, да свету дају језик, којим би се сви служили. Већина ових учених људи сложили се у томе, да је јапански језик са своје јасности и одређености најзгоднији, да се прими као светски језик. — И од тога, разуме се, неће бити ништа!

(**Против ситних слова**). У североамеричкој држави Новом Јорку поднели су у законодавном телу законски предлог, да се приморају издавачи новина, да у новинама не употребљују слова ситнија од петита (од осам поена). Разлог овом предлогу је у томе, што су лекари окулисте приметили, да међу Новојорчанима вид јако слаби, а лекари налазе узрок тој немилој појави у томе, што се читају новине, које су штампане врло ситним словима.

(**Скице за банкноте.**) На расписани натечај за најбоље скице нових австро-угарских банкнота стигло је 117 радова. Оцењивачки суд у Бечу досудио је прву награду од 2000 круна Будимпештанском сликару Ладиславу Хегедишу; другу награду од 1200 круна младоме Србину *Владимиру Жупанском*, техничару у Прагу а питомцу „Матице Српске“ у Новом Саду. Трећу и четврту награду, од 800 и 400 круна, добила су два Бечка сликара.

Нове књиге.

Православна српска парохија у Инђији крајем 1900. године. Написао *Радослав Марковић* парох. Ср. Карловци. Српска Манастирска Штампарија 1901. — Садржај: Предговор. Насеље. О цркви. Школа. Верни ове парохије. Поље. Бројно и имовно стање. Узроци имовног пропадања. Именик посједника и површина поседа. Бројно стање парохије крајем 1900. године.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. Е.К. 94. ex 1001. 12 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију I. разреда у Двору, протопрезвитерата костајничког.

Рок компетовању траје до 12. (25.) априла ове године.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 25. јануара 1901.

Михаил.

Дражбени Оглас. 13. 1—3

Српска прав. црквена општина у Госпођинцима држаће 11. (24.) марта тек. год. после подне у 3 сата дражбу на мањак за издавање градње капеле на гробљу. Прорачунска је свота 9000, круна, од којих 10% имају лицитантн као вадијум у новцу или вредносним папирима положити. Градњу само оспособљен мајстор може примити. Планови и прорачун се могу код доленодписане општине видети. Објашњења даје још г. Момчило Танавица, архитект у Будимпешти VIII. Szentkiralyi utza 26. sz.

У Госпођинци 9. (22.) фебруара 1901.

Српска правосл. црквена општина у Госпођинци.

Каменко Чешљар
перовођа.

СТЕЧАЈ. 1—3

Расписује се стечај на овомесној новооснованој четвороразредној мешовитој правосл срп. вероисповедној школи.

Дужности учитељеве су прописане школском одредбом од 1872. године.

Плата је учитељу 600 круна, коју ће уживати из фонда „Св. Саве“ у Карловцима, и 200 круна у име наплате за стан и огрев, коју ће добијати од овомесне црквене школске општине. Компетовати могу оспособљени учитељи, који и испит из мађарског језика имају. Рок стечају до 1. (14.) марта 1901. год.

У Сантову 2. (15.) фебруара 1901. године.

Председник црквене школске општине

Шандор Андрин.

Бр. Е. К. 68. ex 1901. 11 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију I. разреда у Дебелом брду, протопрезвитерата кореничког.

Рок компетовању траје до 12./25. априла 1901.

Из сједнице Епархијске Конзисторије држане у Плашком, 25. јануара 1901.

Михаилъ

СТЕЧАЈ. 3—3 9

Расписује се стечај на упражњено учитељичко место за I и II разред срп. вероисповедне основне мешовите школе у Тиса Св. Миклошу.

Плата је следећа: 1.) 600 круна за редовну и 80 круна за повторну школу. Стан од две патосане собе, кујне, шпајза, шупе за дрва штале и подрума. Општина даје преко зиме сламе за огрев колико је нужно.

Дужности су прописане школском уредбом од 1872.

На ово место могу компетовати они, који су и у мађ. језику оспособљени. Молбенице са сведочбама треба на долепотписаног председника слати.

Рок стечају траје шест недеља од првог увршћења.

Из седнице мес. школ. одбора држане у Тиса Св. Миклошу (Torontál megye) 24. јануара (6. фебр.) 1901.

Јерej Дим. Ћирић, парох
пред. м. школ. одбора.

ДРУГИ ОГЛАСИ

НА ЗНАЊЕ!

Част ми је славним српско-православним црквеним општинама и пречасним г. г. свештеницима учтиво јавити, да сам моју

ТРГОВИНУ СРПСКИХ ЦРКВЕНИХ СТВАРИ

у кући г. Ђорђа Ивковића у Дунавској улици у близини новосадског кр. судбеног стола сместио.

Најглавнија задаћа ће ми бити, да моје п. н. муштерије са најизврснијом робом, крај солидне послуге и најумереније цене, што боље задовољим.

Начело је моје, да п. н. публику *са незнатном ценом* ове или оне робе, не обмањујем, као што то, на жалост, чине несрпске трговине ове струке, него ми је као Србину — циљ, да са савесним и поштеним руковањем трговине своје, себи и радњи својој извојујем *поверење и симпатију* како код славних српских православних општина, тако и код пречасних г.г. свештеника и српске публике, те из разлога ових, молим, да ме са поверењем својим припомогну, да тежњу ову своју што пре постигнем; па сам уједно слободан на неколико од главније робе, које на стоваришту у богатом избору имадем, уповорити и најтоплије препоручити, као на пр.: **Одежда (светих), Одежда (црних), Неба, Литија, Црквених барјака, Стихара, Круна венчаница, Евангелија, Крстова ручних, Крстова за трапезу Рипида, Кадионица, Свећеника (чирака), Путира, Завеса, Кандила, Дискоса, Лажница, Копја, Школских барјака, Пјетохлебница, Кивота, Полеља, Дуплира, Сасуде за св. причести болнима, Сасуде за крштење деце, Сасуде за миропомазање, Свечарских икона, Целивача икона, Простирача.**

Све **иконе** наших светаца, **рађене масном бојом и слободном руком на платну, лиму и дрвету** за иконостасе и целивање; **икона руских, кованих од бакра и гвожђа, позлаћених и посребрених; плаштаница** израђених по чисто српско-православном типу и **велики избор историчних слика** од најбољих вештака те струке.

Уједно се препоручујем славним српско-православним црквено-школским општинама за израду **СВИХ ПОЗЛАТАРСКИХ ПОСЛОВА**; као: **целокупног иконостаса и Христових гробова,** а већ постојеће **иконостасе, иконе, окове на св. Еванђелијама** примам и израђујем као ново.

За преч. г.г. свештенике доње и горње **хаљине, шешире, ћелепуше, појасеве, монторосе, камилавке и панакамилавке.**

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова на позив поднашам сваковрсне мустре, робу, цртеже и предрачуне на углед и избор лично, о *своме трошку*, без да је дотичан обвезан трговину учинити.

Поруке обављам брзо и тачно, јер ми је стовариште снабдевено са свима горенаведеним предметима. Ја се као Србин надам, да је ближи свој своме, него да се потпомажу туђа и страна слична подузећа, па у толико пре и са већим пожртвовањем изићи ћу свакој мојој поштованој муштерији на сусрет и задовољићу је у сваком погледу. Молећи за штоване поруџбине и поверење јесам

С особитим поштовањем

160 9—10

НИКОЛА ИВКОВИЋ
НОВИ САД

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Хлебарска улица бр. 19. I. спрат.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, а за **солидну израду** као и за **умерене цене** јамчим. Примера ради наводим овде **поједине** артиклове и цене им; као:

ОДЕЖДЕ светле од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог свиленог дамаста и голдрајха од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде црне од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАКА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. а са чистим златом извезено на најфајнијој кадифи од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор. 12, 15. 18, 28 до 30 фор. и т. д — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ КАНДИЛА** од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор. све масном бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити преч. г. свештеницима **шешира, камилавки, ћелепуша и појасева.** — На захтевање п. н. муштерији шаљем бесплатно и **франко нацрте, мустре и прорачуне.** 90 20—28

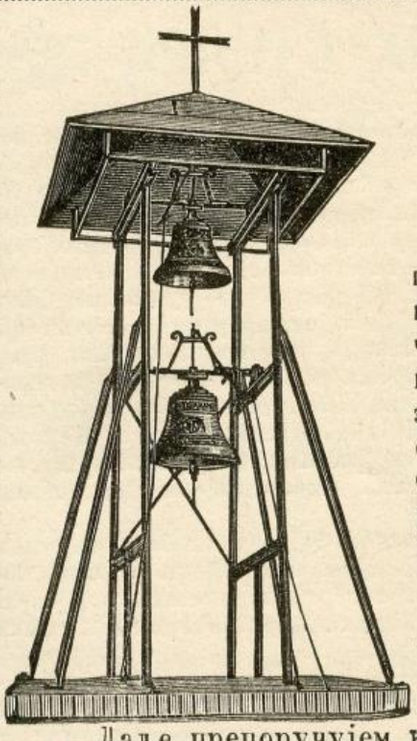

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

5— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 165.

СРПСКИ СИОН

Год. XI — Број 8

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 25. фебруара 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ПРЕВИШЊА ЗАХВАЛНОСТ.

Од кр. уг. министра богочасти и јавне наставе.

Бр. 773. прев.

Његово царско и апостолско краљевско Величанство благоизволило је дне 19. фебруара 1901. године у Бечу изданом *превишњом одлуком Својом*, у достојно цењење око прошло-годишње париске међународне изложбе стечених Ваших заслуга, најмилостивије изјавити Вашој Преузвишености Своје превишње признање.

Доносећи до знања Вашој Преузвишености ову изјаву највише милости у исто доба употребљавам прилику, да изјавим и своје најискреније честитке.

Примите, Ваша Преузвишености, искрену изјаву мојега одличнога поштовања.

У *Будимпешти*, 25. фебруара 1901.

Влашић. с. р.

Преузвишеном господину

Георгију Бранковићу

прав. архијепископу и митрополиту карловачком и патријарху српском

у Карловцима.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Студије и критика на психофизички монизам.

Докторска дисертација Дра **Бошка Петровића.**

Матријализам.*

Ми ћемо овде прво да говоримо о првобитној форми монизма, који се први развио у историји, дакле о материалистичком монизму, који у колико хоће све појаве да растумачи из једног принципа, себе такођер монизмом назива,[1]

Ми ћемо грађу за излагање овога монизма дела само оних преставника тог правца имати на уму, који се око половине XIX века појавили као реакција против метафизичког правца и спекулативног карактера филозофије после Канта у Немачкој.

Тај материализам, чији су главни преставници K. Vogt, Büchner и Moleschott, хтео је све појаве па и психофизички појав из материје да разјасни. По мишљењу тих материалиста, материја је основно начело свију појава. Према томе су и сви психички појави продукат материалних чињеница. Са физиолошке базе полазећи, те материалисте су физиолошко правило, по коме су душевни појави одвисни од церебралних функција, тако тумачили, да су психички појави чисте функције мозга.

К. Фогт, који је први међу материалистама у новијој филозофији мозгу такав значај приписао, овако се изражава у том питању: сваки природњак при логичном размишљању доћи ће до тог уверења, да су све такозване психичке чињенице само функције мождане супстанције, или да се грубо изразим, мисли и мозак једно према другом стоје у таком одношају, као жуч према џигерици или урин према бубрезима.[2]

Да би још боље растумачио, да су психички појави само функција мозга, *Бихнер* овако дефинише мозак: Мозак је седиште и орган мишљења; његова величина, његова форма и развијеност му, врста или степен његових појединих делова, стоје у сасвим одређеном одношају према величини и снази психичких и душевних производа, који из њега произилазе. Човек који се, као што је познато, са својим духовним и душевним својствима далеко уздиже изнад свег осталог животињског света, имаде апсолутно и релативно највећи мозак између живих створова.[3]

Речи као што су; душа, дух, мисао, осећај, воља, живот — вели Бихнер даље — означавају својства, способности и делатности живе супстанције, које су основане у формама материалног битисања. Душа је колективан појам за све делатности мозга, овамо подразумевајући и нервни систем.[4]

Према томе је јасно и очигледно, да материја мисли, јер са њоме престају и мисли.[5]

Сличне мисли налазимо и код *Молешота*. Са материјом кружи живот кроз делове васионе — вели Молешот — са животом мисли, са мислима и с природног гледишта неопходно добра воља.[6]

* Овај одељак своје дисертације читао је г. Петровић у „друштву хрватских књижевника“ у Загребу, које га је веома симпатично примило. О томе су у своје време „Narodne Novine“ донеле овај извештај: „Предавач је према досадашњим резултатима знаности означио опреке, у које он долази с целим нашим душевним и природним развитком. Врло занимљиво своје предавање умео је донекле применити на модерни развитак знаности, уметности и књижевности, те је међу члановима друштва нашао врло пажљиве и захвалне слушаоце, који су му иза читања срдачно честитали. Међу потоњима налазио се је и г. др. Фрањо пл. Марковић, професор филозофије на нашем свеучилишту, који је после предавања с г. др. Петровићем заподео дуљи разговор о јединству знанственог називља у овој дисциплини.“

1 Ueberweg, Grundriss der Geschichte d. Philosophie, III Bd. 8 Aufl. S. 227.

2 K. Vogt, Physiologische Briefe, 1847. S. 206.

3 Büchner, Kraft und Stoff, одељак: Gehirn und Seele. То је најпопуларније материалистичко дело, које би могли назвати каноном суврменог материализма. На самом немачком језику доживело је дело преко 20 издања, преведено је на 17 језика, уједно је то дело типски преставник збрке многих наука.

4 Büchner, у том истом делу у истом одељку.

5 Kraft und Stoff, у одељку: Der Gedanke.

6 Moleschott, Der Kreislauf des Lebens V Aufl. 1887. S. 503.

Човек је сума родитеља, дојиље, простора и времена, ваздуха, звука и светлости, ране и одела — мисли Молешот даље. Нерви разносе материалне промене ка мозгу и те материјалне промене у мозгу постају осећајем.[7]

Мисли нису ништа друго, до ли кретање или преиначење (Umsetzung) материје.[8]

И код других преставника материализма наилазимо ми на сличне изреке, које хоће да докажу, да у овом свету ван материје не постоји ништа друго, и све што се у природи дешава, произилази из оних својстава материје, која су у њој од вечности усађена. Према том и психички појав није манифестација супстанцијелне душе, као што то мисле дуалисте, већ функција мождане супстанције.

Без сумње, да површно посматрање природе много што нејасно пружа пред човека, на основу чега материалисте слепимице могу оваке претпоставке да праве, али те претпоставке немају никаквог научног темеља.

Против ових материалистичких хипотеза говори пре свега логичко мишљење и искуство, за тим основни принципи природних наука а исто тако не научко становиште материализма, које не стоји ни на каковој теорији познања (nicht erkenntnisstheoretischer Standpunct).

То ће бити становишта, са којих ћемо материалистичке хипотезе критиковати.

Претпоставка материализма, да мисли и мозак стоје у односају као што напред истакосмо, нема никакове логичне основе и сасвим је самовољна. Фогт чини закључак без премиса, а то је најопаснији начин прављења хипотеза, и вазда штетан по углед филозофије.

Логичне разлоге од особите вредности против Фогтове изреке и у опште против таког начина прављења хипотеза, износи филозоф велики физиолог *Лоце*[9] (Lotze), којима ћемо се ми због њихове особите вредности овде да послужимо.

Да ли све људске мисли постају на овакав прапоетичан начин, ја сумњам — вели Лоце — само та изрека по себи може на ту мисао довести. Међутим функција једног мускула састоји се у томе, да његови делићи долазе у разан положај, функција бубрега пак у томе, да они известан квантитет течности која је већ пре постојала, на чију хемијску смесу бубрези можда помоћу саставних делова своје структуре неки утецај чине и тој течности пролаз кроз једну механичку мамбрану дозвољавају. За нефилтриране идеје тврдити, да на исти начин или слично томе постају мисли, воља и осећај. Ако су ови појави дрхтање материалних супстрата, онда они нису мисао ни воља ни осећај. Ако су ови од мозга одељени, то су они већ пре ту били и према томе не ствара их мозак. Ако их пак мозак прави из каквог год другог материала као нпр. што бубрези из крви производе урин, то онда морамо бирати од двога једно, је ли тај материал физичне или психичне природе био.

Лоце са логичног гледишта назива веровање, да физички процес други сличан својим утецајем у психички претвара, несмисленим.

Против Бихнерове дефиниције о мозгу, да човек имаде апсолутно и релативно највећи мозак, на основу чега он доцније гради све претпоставке, говоре следеће чињенице. Опште позната је ствар, да је нормална тежина човечијег мозга 3-3$^1/_2$ фунте. Према нужним испитивањима анатома Рудолфија, мозак кита износи 5$^1/_3$ фунти тежине, мозак елефанта 9 фунти. Према аакључцима материалиста, интелигенција слона и кита морала би бити већа него интелигенција у човека.

Па и однопај мозга према величини тела, говори против материалистичке претпоставке, да човек и релативно имаде највећи мозак. Према тачним испитивањима тежина мозга према тежини тела односи се овако: код човека као 1 : 30 или 35, код канарица као 1 : 14 код мрава као 1 : 12, код врапца као 1 : 25, код делфина као 1 : 36, код мајмуна као 1 : 22, 28.

Против материалистичке хипотезе, да човек имаде релативно и апсолутно нај-

7 Moleschott, Kreislauf des Lebens, S. 102.

8 У истом делу, S. 309.

9 Lotze, Medicinische Psyhologie.

већи мозак, најочитије говоре бројеви. Па и искуство у хиљаду случајева, које ми овде због ограничености наше задаће више на опште аргументе, не можемо наводити, сведочи, да мозак никако није у оном смислу чињеница код мишљења, као што материалисте о томе разлажу. Када би материалисте имале право, онда би код човека у добу, када је тело и мозак достигао квантативно свој врхунац, а то је већ у 20—24 години, морао уједно бити и на врхунцу душевних способности, а и против тога говори искуство. Још безброј многи други примери из анатомије и патологије говоре против материалистичког схваћања.

Главна теза материалиста јесте свођење психичких појава на материалне. Том својом тезом хтели су материалисте да материализму ударе темељ на позитивном земљишту природних наука. Баш том својом основном тезом дошле су материалисте у опреку са најкардиналнијим правилом природних наука, са принципом одржања снаге. По том принципу сума енергије у универзуму остаје увек константна. Све промене нису ништа друго, до ли прелажење једне енергије у другу. Даље, механичка енергија као механичка чињеница, може само механичку промену произвести, сљеди, да психички феномем, као сасма различит од физиолошког процеса у мозгу, никако не може бити чињеница материалног узрока.[10]

Осећаји, мисли и у опште сви остали душевни појави по закону одржања енергије никада не могу бити продукт мождане супстанције и према томе психички појави се не могу са физиолошким функцијама мозга идентифицирати.

Ово идентифицирање психичких појава са физичким лежи у неправилној теорији знања материалиста, који у место да полазе са позитивних чињеница, које су на искуству основане, они хоће све истине да дедуцирају из метафизичког појма апсолутне материје, ван које ништа друго не постоји и та материја треба да је крајни узрок свију догађаја у природи.

10 A. Riel, Der philosophische Kriticismus. Bd. II Th II S. 177. O Külpe, Einleitung in die Philosophie, S. 133.

По нашем мишљењу ово је тачка, где се најјасније очитује незнанствено становиште материалиста. Да ми немамо никаквих других средстава за сазнавање света ван пет чула и да у свету ништа друго не постоји ван предмета наше чулности, дакле материје, противречи баш нашем сазнању. Осим спољашњег материалног света знадемо ми и за наш унутарњи душеван живот, а осим наших пет чула имадемо ми унутарње способности, које важе као унутарња чула (das innere Sinn), помоћу којих ми познајемо унутарњи душеван свет. Јер кроза шта разликујемо ми шта је добро а шта зло, шта лепо, узвишено а шта ружно? Услед чега даље можемо ми да стварамо појмове, закључке и друге логичке операције, па најзад шта би били закони нашег душевног живота, савести, моралности, па слободна воља без које нема ни људских дела. То су све чињенице, које очито показују на унутарња средства нашег сазнања за разлику од чулних а тако и на унутарњи свет, сасвим различит од материалног спољашњег.

Не видети у природи ништа друго до ли материју, то значи запушити уши рукама, па не чути где топ пуца, за тим то значи побијати некоја средства нашег познања, помоћу којих ми опажамо и друга својства осим материалних. Или, ако материалисте хоће да су конзеквентни, те када већ побијају средства људског познања, морају сва, па и она средства побијати, помоћу којих они ништа друго не виде осим материје. Но то би водило скептицизму, што би оборило сав систем материалиста. То би биле конзеквенције материалистичког држања према психичком појаву, за који може само идиот казати да не постоји. (Наставиће се)

Проповед

О савлађивању зла добрим

Григорије А. Николић парох Иришки

Не дај се злу надвладати, него надвладај зло добрим (Рим. 12, 21.).

Христољубиви слушаоци! Предузео сам данас да вас поучим о вољи Божјој, како ћете угодно њојзи да живите овде на земљи.

Божја је света воља, да живимо у љубави међу собом.

Тога ради овако нас учи свети апостол Јаков: *одбаците сваку нечистоћу и сувишак злобе, и с кротошћу примите усађену реч, која може спасти душе ваше* (Саб. посл. 1, 21).

А свети апостол Павле заповеда: *надвладај зло добрим.*

И по томе намера ми је данас објаснити вам ову заповест светог апостола Павла. Слушајте. Чуј, брате, како заповеда свети апостол: *надвладај зло добрим.*

Чуј, брате, заповест апостолову, па испитај себе, да ли ћеш наћи у делима својим, да се извршује ова заповест?

Дà, испитај себе, да ли ти се налази у уму подоста откривено правило ово и, да ли ти је доста удубљено у срцу твом?

Шта је зло у овом свету и шта је зло у човеку о томе ће казати искуство свакоме од нас, а кад нас зло нападне и ради против нас, па кад не би против тога никаквих средстава употребили, било би противно не само закону самоодржања и закону човекољубља, него и закону и вери Божјој; и кад не би устао да предупредиш да се зло не распростире, то би значило, да напушташ закон Божји и да идеш на руку да се шири зло, а то је толико као да одобраваш да се зло шири против воље Божје.

И тако треба ти дићи се на зло, борити се с њим, и *победити зло*. Но чиме? Каквим начином? Каквим оруђем?

Да претпоставим, да си се решио да употребиш таково оруђе, с којим се на тебе напада, и да си наумио по праву да вратиш жао за жао, или као што српска пословица вели, *жао за срамоту*. Дакле, да учиниш увреду за увреду, одговарање и опадање за оговарање и опадање, отимање за отимање, рану за рану.

Хоће ли бити зло побеђено и савладано овим начином? Не верујем!

На пример: ако те је ранио брат, а ти се дигнеш да му зајам вратиш, па и ти њега раниш, дакле дао си рану за рану; то се створило два рањена место једнога, и тако је зло удвојено, а није прекраћено, и увређени нанесе рану ономе, који га је увредио, а тиме није излечио своју.

Увреда учињена за увреду, не само да не потире зло учињено, него му још даје повода, да се оно продужи већом силом!

У томе је већ било доста зла, кад је умишљена увреда да се учини, а кад се ти дижеш да се осветиш ономе, који те је увредио, ти га изазиваш, да ти он нанесе још већу увреду.

На тај начин зло се повећава, множи, јер се супарник стара да учини супарника неспособним да га и даље вређа. И по томе свака увреда бива већа од пређашње.

По овоме можемо расудити, како нас верно учи апостол: *ако се међу собом кољете и једете, гледајте да један другога не истребите* (Гал. 5, 15).

И тако не да се зло злим победити, него се злим ствара још веће зло...

Рећи ћете, може бити: како се казне убијце смрћу? како се води рат?

На то одговарам: друго је право појединога човека, друго је суда, а још друго врховне власти земаљске.

Власт врховна, неимајући судију над собом на земљи, мора сама да суди увреде, које се наносе царству, па мора и да употреби рат, који извршује царско правосуђе.

Но и ово врховна власт, одушевљена осећајем достојним висине своје, не чини то, да порази зло злим, но да заштити и да сачува благо, то јест да сачува безопасност и сопственост грађана.

То, што се судска власт у унутрашњости државној мора да сударі са злим, да казни зле преступе становника, и то треба разликовати од освете појединаца.

Суд удара на зло да казни не себе ради, но да покаже правду ономе, који је невино страдао; и тако суд не иде да учини освету, но да покаже правду ономе, који је пострадао, да покаже страдалнику или увређеноме састрадање; да покаже човекољубље; да покаже праведност; при том у добро устројеном царству, као што је наше, суд само открива кривца, а казни га закон; но и закон је грађански изречен духом хришћанскога правосуђа, па нема намере, да се освети за зло, но да пресече и да предупреди зло. Нема намере да убије убијцу, но смрћу или затвором убијце да га стави у немогућност да чини убијства, и да оне, који живе, очува од насиља злочинства.

У овоме духу кротак закон грађански осуђује и убијце не на смрт, но на живот, ма да је овај одлучен од живота честитих грађана.

Што се тиче појединих људи, ако би сваки мислио да присвоји себи права она, по којима ради суд против преступника, или по којима ради врховна власт против непријатеља царства, то би се јавило готово толико страна, које ратују, колико је људи, који имају силу владати својим члановима.

Свето Јеванђеље напомиње нам речи Христове: *никоме да не чините силе, нити кога да опадате* (Лук. 3, 14).

Па ово знајући, Хришћанине, како се усуђујеш радити против заповести Христове?

Нигде у св. Писму не ћеш наћи, да ти се одобрава освета, да ти се одобрава зло чинити.

Ако ти је зло учинио, опомени се науке Христове, која се у томе састоји да прашташ увреде.

Опомени се оне наше пословице: *ко тебе каменом, ти њега хлебом.*

То ће рећи, ко теби учини зло, ти њему учини добро; дакле, врати му добрим учињено ти зло.

Опомени се речи св. Писма: *ко ходи у правди и говори што је право; ко мрзи на добитак од насиља; ко заптискује уши своје да не чује за крв и зажима очи своје да не види зла; тај ће наставаши на високим местима* (Исаија 33, 15 и 16).

Драги моји! Ваља признати, да нас има свакојаких ћуди, свакојаке нарави, свакојаких страсти, а то бива нешто по рођењу, нешто по васпитању и образовању.

Васпитање и образовање толико има уплива на наше наклоности, на наше страсти, да их је у стању да умекша и да ублажи и најопасније, или да их још већма изопачи.

То вам је познато да има међу нама љутих и напраситих, а има благих, мирних и лењих; има убојица, а има мирољубивих; има пијаница, а има трезвених: има крадљиваца и варалица, а има чистих срца и правдољубивих и т. д. Једном речи има нас добронаравних и злонаравних.

Али наука, васпитање и образовање створи и од злонаравних да буду добронаравни.

По повесници света било је знаменитих људи и у великом достојанству, који су били напрасити, па су се науком дотерали тако, да су се сетили слабости баш у оном тренутку, кад су хтели у напраситости да учине зло, и одмах су се тргли и одустали од зле намере.

Тако и ти, Србине, баш у оном тренутку, кад те повуче срце да се осветиш за учињено ти зло, тргни се, опомени се да си ти као Хришћанин дужан да прашташ увреде, и да се владаш по науци Христовој, па не враћај зло за зло, но ти му врати добрим; посрами га добрим, па ћеш га окренути на добро.

Остави освету Богу; јер је Он казао: *Моја је освета.*

Остави учињену ти неправду суду, да извиди и да ти досуди правду, а не узимај сам себи право да судиш у својој ствари.

Спаситељ наш, учећи народ, заповедио је овако: *трпљењем својим спасавајте душе своје* (Лук. 21, 19).

Дакле имај стрпљења, то ти заповеда закон Божји, а то ти заповеда и закон грађански; не буди на зло брз, не враћај зло за зло, но пре свега навикни се да победиш себе, да савладаш страсти своје, да савладаш злу нарав своју, па онда не ће ти бити тешко да претрпиш увреде, па да победиш зло добрим.

Дâ, онда ти не ће бити тешко да послушаш речи св. Писма, које те саветује овако: *мрзите на зло и љубите добро, и постављите на вратима суд, не би ли се Господ Бог над војскама смиловао на остатак Јосифов* (Амос 5, 15).

Ако се навикнеш, брате мој, мрзити на зло, не ће ти тешко бити чинити добро; не ће ти тешко бити да победиш зло добрим.

Лепо нас учи пророк Захарија: *ово је што треба да чините: говорите истину један другоме, судите право и мирно на вратима својим; и не мислите један другоме зло у срцу свом, и не љубите криве заклетве, јер на све то мрзим, говори Господ* (8, 16 и 17).

Овде ти, брате, саветује пророк и да не мислиш зло, а камо ли да твориш.

И сами здрав разум казаће ти, да не чиниш зло никоме, јер онда се злу и надај, чини дакле добро, па се добру надај.

Љубазни моји! Огромно зло претрпеше први Хришћани, па чиме се победи то велико зло?

Победи се благим; победи се невера вером; победи се порок и развратност — врлином; победи се гоњење — трпљењем; победи се неправда — великодушношћу; победи се грабљивост — сиротињом; победи се лукавство — истином; победи се распра љубављу; победи се сила и јарост мучитеља крвљу мученика.

И тако је свесветско незнабоштво ишчезло, а благо Хришћанства овладало светом.

Добра победа не састоји се у томе, брате, да учиниш зло непријатељу, но да га ставиш у то стање, да ти не може он да учини зло.

А ово ти не може да учини никакав злотвор, ако ти тврдо стојиш у добру силом вере к Богу и силом љубави к Богу и људима.

Тврдо стојећи у вери и науци Христовој, ко би те могао одвојити од тога?

Тако вели св. апостол: *ко ће нас растависти од љубави Божје? Невоља ли или туга? Или гоњење? Или глад? Или голотиња? Или страх? Или мач? као што стоји написано.*

Видите, тако постојано мисли Хришћанин и остаје постојан у вери и љубави, па ће тако да победи све силе за љубав онога који нас возљуби и за нас страда.

Спаситељ уверава нас, да нема те силе на целом свету, која би могла поколебати онога, који побеђује благим зло.

Овако вели св. апостол: *јер знам јамачно, да ни смрт, ни живот, ни анђели ни поглаварства, ни силе, ни садање, ни будуће, ни висина, ни дубина, ни друга каква твар ће може нас да раздвоји од љубави Божје, која је у Христу Исусу, Господу нашем* (Рим. 8, 38 и 39).

И тако утврђујући вас у постојанству вере и љубави ка Богу и Господу нашем, напомињем вам науку апостолову: *тако дакле, браћо, стојте и држите уредбе, којима се научисте*, или из речи мојих, које вам говоре саме речи Спаситељеве или његових апостола.

Тако свима вама, који ме овде слушате, као и свима члановима, који припадају стаду овоме желим не толико труднога подвига против зла, колико силе вере и љубави, па да овом савршено побеђујете и тако се удостојите спасења са славом вечном. Амин

10. фебруара 1901.

Пост и уздржавање.

С руског превео **Драгутин Драгојевић** свештеник.

У погледу црквом прописаног поста постоји у нас два сасвим противна појма. Једни се и не обзиру нити држе што до поста, па га не извршују не само средом и петком, него шта више ни у дане пред Успењем, Петровски пост, пост Божићни; од Ускршњег поста држе само страсну, где где прву а врло ретко и крстопоклону недељу, јер их је баш стидно непостити, знајући важне успомене на те дане, и ако је „тешко“ пред млађима, а „срамота“ од комшија. То су људи, који се већим делом броје у интелигенцију или у присташе каквих настраних либералних идеја свога доба. И на жалост морамо признати, да број тих који постове игноришу све већма расте, и тим више, каквим се варошким, фабричким или војничким просвећењем „образују“ наша села и наш народ. Близина вароши, фабрике и других стација неоспорно слаби вредност поста, јер свака шврћа и писарчић, пропали ђак или надрикњига, чим се врати кући на село, а он одмах — заражен поквареношћу варошком — врти главом говорећи: „та то је лудорија; богме код нас у вароши том простачком и поповском обичају ни помена нема“.

Други и то већином прост сеоски народ и свештенство, људи који Цркву поштују, богослужење и св. тајне цене, људи религиозни с дубоким поштовањем држе свете постове не само у смислу каквоће јела, него и у духу правила монашког устава. Кад и једни и други правдају своју практику и износе доказе за свој обичај, то они први са иронијом и сарказмом воле да говоре, како Богу ваља служити духом и истином, а не јелом и животом. Даље: да морал зависи од разума и савести а не од меса и кромпира. Спасти се може и без гладовања; калуђерско пак слабљење тела противно је природи; а на послетку, кад би и допустили да је пост морални подвиг, то би и онда он, као и све друго што се тиче личног усавршавања, морао имати карактер личнога, слободнога, неприсиљенога, а не бити подвржен туђем утецају. Народ пак у својој необразованости, а донекле и безмоћан против тих навода, указује на древна предања и на то да је грех не постити. Са народом је и свештенство, које добро познаје задаћу вере, морала и побожности. Слушајте само

свештенике наше кад говоре о посту! У свакој проповеди чујете: „Тако Бог заповеда (те приводе места из Ст. и Нов. Завета), тако је Св. Црква установила (указује на уставе и каноне), то је старином освећено, тако се спасавали оци наши, тако се подвизали подвижници хришћански“. Све то дакле излази из искреног религиозног убеђења. Но за кога је то убедљиво? За онога ко је религиј озан и побожан, који и без тога чува и признаје постове.

Можда ће се докази из Св. Писма и коснути срца каквог неверника, а древност изазвати осећај побожности из груди каквог расколника, али ће већина оних, који не држе до постова, т. зв. интелигенција (ако само не изађе одмах на почетку проповеди) са снисходљивим осмехом на лицу саслушати све те наведене, шаблонске и звучне — и ако у суштини свете — проповедничке фразе, као што су: „Господ наш Исус Христос, заједничка мати наша Св. Црква, богомудри оци и учитељи, велики постници и подвижници, Христа ради јуродиви, мученици, столпници. . . . . “ Једном речју сви они проповедају и утврђују пост. А шта слушалац? Он је једва чеко свршетак томе разлагању. А зашто? Зато, што су се та господа, која јавно говоре, да Богу ваља служити духом и истином, која јавно говоре о „вишим задаћама Цркве“, давно привикла слушати и то сасвим индиферентно свето име Христово, што су хладни према авторитету Цркве, и што савршено не верују у житија светих. И за то утврђивати пред њима пост на доказима тих авторитета значило би млатити празну сламу. Него треба сасвим с другог краја почети. Један — сад већ покојни — даровити богослов* нашега века, са својих лекција из Основног Богословља, удара на стари метод Основног Богословља, наме да истинитост хришћанске вере треба базирати на њеној божанствености, па вели: „Логика ту треба да је савршено обратна, т. ј. у божанственост хришћанске вере могуће је веровати тек онда, ако смо се пређе убедили у њеној истинитости, а пут је томе познавања саобразности хришћ. вере са основним моралним почецима самопознавања, осећање њене величине и светости“. Те речи у погледу утврђивања поста и његове важности пред интелигенцијом, која поста не поштује, јесу потпуно пристале и од вредности. Њој не вреде цитати нити канони црквени, а ни житија светих, него јој треба разјаснити дубоки морални значај поста. Па ако се још није у дубини срца њихова угасила и последња искра свежег моралног осећаја, ако увиде да подвиг поста треба да је сродан души њиховој — тада и пост човеку неће бити безначајан. Црква као заточница поста неће бити без авторитета, а и сам четрдесетодневни пост Спаситељев биће појмљивији и ближи.

Многи говоре: „Јело нас не поставља пред пред Богом: јер нити ћемо бити већи ако једемо, ни мањи ако не једемо“ (I. Кор. гл. 8. ст. 8.), т. ј. храна је у моралном одношају сасвим свеједно. Још говоре: „Нико не омрзну кад на своје тело, него га храни и греје (Еф. V. 29.). „Наш физички организам, вели, потребује храну за свој живот и нормално деловање исто тако, као парна машина — топлоту. Сам Бог је поставио тај закон и ми га не можемо реализирати, а кад би и могли, не би морали, јер је противно природи, т. ј. Богу, а доводи и тело, то оруђе духа, до слабљења, па чак и до смрти. Систематско слабљење тела није ништа друго него самоубијство. Те како они говоре, пост и гладовање једно је и исто, па шта више и грех у моралном погледу. И све те мисли и сви ти назори не би били тако распрострањени, нити би били убедљиви, кад у себи не би имали нечега истинитог. А то је истина у томе, што је нашем телу фактички потребни храна, што то природни инстинкт захтева. А све друго је пусти несмисао! Пре свега овде је из вида испуштена најважнија тачка моралних питања о искварености наше природе и наших инстиката. Ми живимо ево готово већ две хиљаде година у грубим страстима, али нипошто не смемо гледати у нашој природи и покваренима инстинктима — непогрешиву вољу Божју. Све те наше природне потребе имају у себи нечег протуприродног, те прелазе у телесну пожуду т. ј. нарушавају здравље и саблажњују тело. Човек је тако мудро и вештачки саздан, да су сви главни органски процеси (дисање, варење, циркулација) автоматски и потребују човечјег познавања, а тако су исто и основне органске тежње, које одржавају живот наш, инстиктивне т. ј. зависе од наше воље. А то је зато, да живот организма не уништи наше духовне силе.

Па ипак кад сами себе посматрамо, запитајмо се, који је то од нас, који не пати од

*) Преосвећени Михаил Грибановски у Правосл. Собеседнику 1899. г. Nro 1.

телесних пожуда? Који је то од нас, који не греши пред оном: једем да живим, а не живим да једем? Али то је велики грех; велико постаје од малог, па мали угарак проузрочи велику ватру. Гурманство, било оно у грубој или финијој форми, учи човека да живи само за трбух и своје благоутробије, и у том задовољству налазе људи сву радост овога живота. И човек је готов запоставити јелу све. Верно служити двама господарима није могуће.

Жеља напунити стомак води собом најнеморалнији појав, што се живот човечји мал' не цео своди на једину мисао „О хлебу“. Право ми реците шта нас покреће у свакодневном раду нашем? Питајмо искрени суд савести наше, зашто учимо?, зашто служимо?, зашто се удружујемо? зашто учитељујемо и књиге пишемо? Девет десетина, слободно тврдити можемо, само ради „средстава за живот, па шта више и за „парче хлеба“. Увреда је за достојанство човека и за почетак XX. века, но на жалост истина је, да живимо животом онаким, каквим су и наши од давних давнина живели, само живот овај наш јесте у финијој форми — културан. Но та баш култура разрешава питање о животу, оделу, а особито о храни, дакле о свему. Израз о „свему“ или „готово свему“ не мења ствар. На мојој су страни све новије теорије о култури, све што се разјашњује економским факторима. Цар земље постао је жалосним робом, господар тела његовим покорним слугом. Онај, који треба да побожни поглед свој управи на небо, да живи вечношћу, он са тужним очима на злобном лицу брижно гледа прашину и блато, брзо живећи, хватајућ моменте, стичућ' блага себи, које црв и рђа квари. Овако површно схваћамо ми те велике речи ваплоћене Истине, Љубави и Живота: „Не брините се дакле за сутра“.... „Не брините се за живот свој, шта ћете јести или шта ћете пити; није ли живот претежнији од хране“?.... „Погледајте на птице небесне, како не сеју нити жању, ни сабирају у житнице; па Отац ваш небески храни их: зар ви нисте претежнији од њих, маловери?.... Него иштите најпре царства Божјега и правде Његове и ово ће вам се све додати (Мат. VI. 24—34.) Са тим речима о сутрашњем дану, о птицама небеским направили смо добар виц на беспосличарима. Нама маловерима је непојмљиво, да нам је Отац наш небески, кад нам је дао земљу у нашу власт, осигурао све (као и птицама небеским) и дао да задовољимо све потребе наше, које је сам у нас усадио, као услове живота. А што ми радимо то је грех, јер се тако живот квари. А том је главно, да се не постиже истакнута сврха, него се добија сасвим обратан резултат. Кад би људи били без греха, не искварени, не би живели само бригом о здрављу, о јелу и пићу; они би без брига о јелу и пићу без мисли о смрти, без болести, без страха од људи, животиња и стихија природних блажено живели на земљи, која би била рајем изобиловала и храном и свом што је потребно.

Напослетку јело као задовољење телесних потреба, даје им телесну наслађу, но оно не би било у њих сврха, предмет бриге, него природном наслађом, још боље последицом. Живот би њихов био пун знања о Богу и свету, те и љубави према њима. Но под утецајем кушача људи су сву своју пажњу окренули на трбух да му задовоље и с тим задовољством везали су и сврху и смисао свога живота. Њима се учинило мало разних рајских плодова, него почеше јести и плод са забрањеног дрвета. И гле покварени инстинкт благоутробија повуче за собом читав ред једне од друге зависних покварености, исто тако, као кад би се равнотежа васелене ма чиме покренула, те би нарушила хармонију природе. И не само да у човеку не би остало ни једног дела непокваренога, него би покварили и целу природу, у којој човек живи. Пун стомак би покварио и полну потребу (Адам и Ева познали су своју голотињу, у њих се појавио стид), а заједно с тим довео би и тело до растројства. Лакомост за јелом није само уништила рај, него је такођер и земљу изнурила, да је почела рађати трње и бодљике и човек је морао у зноју лица свога јести хлебац. Кад нам је у првом реду главно било јело и пиће, и у опће земаљска блага, тада је настала борба за живот, а с њом и непријатељство међу људима и убијање животиња. И све то настало је услед неплодности земљине. Као неизбежна последица свега тога појавила се смрт — насилна и природна. Последњи резултат тога, у рају поникло благоутробија, биће: потпуно нарушење данашњих услова земаљског живота и ново небо и нова земља, где ће савршено нестати те потребе јела и пића.

Ми сад живимо у једном од тих момената греховног процеса. Земља наша још је велика и плодна, али моралног поретка у њој нема,

Цар земље, слично Навуходоносору, претворио се у животињу и живи тиме, што пасе траву. Жеља добити „парче хлеба“ постала је свеопћа страст. Економски процес све се већма развија, али и пролетаријат се множи, а глад увеличава. Ко је богат, које паметан и силан, тај руши своје старе житнице и гради нове, те сабира у њих блага за многе године: једи, пиј и весели се док у теби душа живи! Но ове невероватно велике житнице сабрале су у себи храну за хиљаде хиљада људи, који гладни, и не толико гладни колико жељни, јуре да ограбе парченце хлеба, које спада са стола господара свога. И гле по свој земљи стоје пуне житнице хлеба, али се са свију страна чује страшни и горки плач: хлеба. хлеба. Са неба пада мана: све се то жељно граби, једу, отимају се и туку, но сити ипак ропћу тражећ' меса Египатског. Небо им шаље и препелица, они поново једу, болују, муче се и умиру, пунећи земљу заразом и смрадом. Њих води Мојсије и Арон, но они премда и заблудели умиру и неверују вођама својим. Вође им показују пут кроз пустињу, који води у обећану земљу где тече мед и млеко, али они малодушни требају сад баш хлеба, меса и слатке воде. На самом Св. Синају, где им се дају завети живота, они у лудости својој моле се златном телету. Плачу сити и пијани и плач њихов допире до подножја Св. Горе; разбијају таблице закона. Кад им се већ даје сагледати чудновати грозд спремљеног за њих винограда, они и ту губе стрпљење, и старају се да што пре самовољом приграбе то благо, али поражени и израњени змијама остављају уморене кости у безводној и гладној пустињи. И тако неприродна тежња да се пренапуни стомак наш квари сав живот, доводи до болести (личност) и до пролетаријата (овде у социјално економском погледу) т. ј. води резултату противном сврси.

Храна сама по себи, а такође и у свези са полним функцијама, није нешто свеједно у моралном односају, као што то на први поглед изгледа. И мада се по изгледу тиче у првом реду тела, то ипак у узајамним односајима са духом у самој човечјој личности, у самом животу има врло близак однос са духовно моралним стањем личности, а из тога са спасењем. И за то Св. Црква, која нас баш и приводи спасењу и која је установила пост, бодрим оком чува га и штити.

Пост је пре свега уздржавање од јела (по множини, каквоћи и времену) и као такав користан је за наше здравље. Медицина зна колике болести настају услед многог јела; зна се, да пренапуњен желудац не вари нормално и узрок је болестима. Кад лекар хоће да установи дијагнозу, он пре свега испитује желудац и равнајући се по њему означава болест. Приступајући пак лечењу, стара се да желудац ишчисти и сваког скоро болесника подвргава строгој дијети, под којом пре свега и више свега разумева режим хране. Здрав човек, напослетку, боље подноси сваку храну, али то не значи, да му неће кад тад и шкодити. Разрушавајући утецај је неприметан, капља за капљом, организам слаби и ево ти готова растројства. Здравље је хармонија свију органа и функција, али се може развијати и на штету једно другом. Зато се ми јако варамо у погледу како утеће јело и пиће на наше здравље. Изгледа да алкохол даје снагу телу, но то бива само до извесних граница, иза којих настаје одмах реакција. Исто тако делују и драже́ћа јела и пића, као: чај, кафа, чоколада и др. Дебљина је болест, и ако се често узима за здравље. Човек пунокрван често страда, инклинира капи. Још чешће држимо ми мускулозне људе за здраве, но често и они претераним вежбама скраћују себи живот, услед осетљивости срчаних мишића. Наука је безусловно на страни уздржавања и умерености.

Даље, неуздржавање и неумереност у јелу и пићу јесте такође услов за разврат, а пост је услов чистоће, као што црква и гледа на њега, називајући га „извором целомудрија, укротитељем тела, одбацивањем страсти и сладости“. Тако на њега гледају сви велики постници и дјевственици, сведочанства којих би овде на стотине могли привести. Но за обичног човека, који греши и у браку и без брака, на делу или помисли, убедљивије је доводити од противног: јер сваки грех настаје после доста испијених боца и доброга ручка.

На послетку пост је, по науци Св. Цркве, победа духа над телом, његовим интересима и понудама, и васпитање у себи свију врлина, почевши од покајања па све до љубави према Богу и ближњима. То се види из свега, што рекосмо до сад. Тело се бори против духа у том смислу, што хоће да његове и потребе и задовољства буду центрум и сврха живота. Ми смо видели, да у резултату тог егоистичког (задовољење) и животињског (телесност) правца

у животу понижавају се више потребе људске, рађа се непријатељство у борби за егзистенцијом и настаје беда, нужда и глад. А постом баш Црква хоће да нас избави тога живота, да покори тело духу, да човеку даде достојанство његово. Истинеки пост састоји се у узвишавању осећаја и мисли својих од земље на небо, од сујетних интереса — покајању и молитви. Он нас учи самоодрицању, учи нас да се оканемо непријатељства, страсти и још да гладне наранимо, жедне напојимо, стране под кров свој доведемо. Тако Црква води човека од малога к великом, а тај пут подвига јесте пост. Пост је пут, којим ако човек греде, долази на место, где се праведници наслађују посматрајући лице Божје....

Нерадин, 1900.

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: **Ст. С. Илкић.**

1. Крштење и миропомазање.

а.) Опште одредбе.

Општа уредба свију црквених уредаба гледе тајне крштења налази се у следећим речма самога Спаситеља: **Шедше наꙋчите всѣ ꙗзыки, крестѧще ихъ во имѧ Отца и Сына и свѧтаго Дх҃а** (Мат. 28. 19). Овим је речима утврђено, да је сваки, који хоће да припада заједници Христовој, неизоставно дужан крстити се и да право вршења ове тајне припада власти апостолској, која са чува у цркви непрекидним прејемством. У наведеним речима изражен нам је и видљиви начин (форма) крштења — погружавање (βαπτιζοντες) и тајанствена сила његова, која се налази у осветљујућем призивању лица пресвете Тројице; у њима нам је уједно саопштен и неопходни услов за правилно вршење ове тајне — одељено, засебно призивање (изговарање) сва три лица Божја. Апостоли вршећи поменуту заповед Спаситељеву, подробније су је објаснили и предали Цркви путем својих позитивних (написаних) правилâ и усменога предања. Васељенска је Црква сачувала та правила и предања и заштитила их ја од каквих год изменâ, снабдевши их својим подробним и тачним одредбама.

У православној Цркви крштење се врши погружавањем тела у воду три пута, уз призивање Бога Оца, Сина и Светога Духа. По учењу православне Цркве крштење се сматра за духовно препорођење човека и као таково оно има *неизгладиви* карактер.[1]) Према томе се крштење, ако је једном правилно извршено т. ј. ако је крштени три пута погружен у води у име пресвете Тројице, и ако су речи: **во имѧ Отца, и Сына и Св. Дх҃а** изговорене при крштењу по тачном разумевању православне саборне Цркве — не може и не сме поновити. Оно се не може поновити ни тада, када неко падне у јерес или и у само безверје, пак се поново врати у крило свете православне Цркве.[2]) По црквеним правилима, свештеник, који би повторио правилно крштење, лишава се чина (апост. прав. 47).

Форму крштења одредио је сам Исус Христос, говорећи о погружавању, (које је изражено у речи крштење) у име Оца и Сина и Св. Духа. Осим тога и св. апостоли су тачно определили форму крштења следећим својим правилом: „Епископ или свештеник, који не крсти по установи Господњој, у име Оца и Сина и Св. Духа, или који при једном тајнодејству не погрузи (загњури) три пута, него један пут: нека буде свргнут“ (апост. прав. 49. и 50.) Света православна Црква је сачувала ову форму крштења најтачније, и не дозвољава ју ни у чему измењивати због тога, што је ову форму одредио сам Исус Христос и свети апостоли, и због тога што се у њојзи изражава битност и сила ове тајне.

1.) Према томе видљиви начин крштења састоји се у погружавању тела у воду. Држећи се чврсто примера Спаситељева, који се сам крстио у Јордану погружавањем, а тако исто следујући и примеру светих апостолâ, који су истим начином крштавали и у својим позитивним правилима утврдили поменути начин кршгавања, православна га Црква никада није измењивала, нити је други какав начин заводила, као н. пр. крштење преливачем. После апостолских правила о погружавању, говори о њему у својим правилима други васељенски сабор и свети Василије Велики, који га назива *почетним* (**изначалнымъ**) предањем Цркве. (Вас. В. прав. 91.) У опште стара васељенска Црква, у свима својим одредбама,

[1] Исповедање источ. патр. 1672—1723. чл. 16.

[2] Правосл. исповедање пит. 102. — Испов. патр. и чинъ присоединения къ Церкви иновѣрцевъ.

којима се дотицала св. крштења, свагда је употребљавала реч *погружавање* (βαπτισμος). Истина, било је случајева и у првим вековима, да се крштење вршило преливањем, али се то догађало само у таквим приликама, када се погружавање није могло извршити као н. пр. у случају недостатка воде, а особито када се крштење обавља над болеснима и над онима који бејаху на самрти. И овај начин крштавања признаваше Црква за тајну,[3]) али далеко бејаше од ње и помисао да га призна и уведе у општу употребу, а да га је ретко и само у случају највеће нужде дозвољавала, као изнимак од општег правила види се и од туда, што у старој Цркви, они који су крштени преливањем, нису били примљени у клир црквени, јер тако брзо и крајном потребом изнуђено крштење, давало је Цркви повода, да посумња у савршенство вере оних који су тим начином крштени, а према томе и у савршенство њиховог унутрашњег духовног препорођаја и обновљења као и у чврстину њихове духовне везе са Црквом.[4]) Крштење преливањем, које се употребљава у западној Цркви новина је, која по признању самих западних писаца не иде пре XIV. столећа.[5])

Православна Црква врши крштење погружавањем *у три пута*, у име пресвете Тројице. Она никада није признавала за правилно оно крштење, које се врши погружавањем један пут, јер се у том случају не би одржала снага тајне, која се налази у имену пресвете Тројице. У овом погледу апостолско правило овако говори: „Епископ, или свештеник, који при једном тајнодејству не погрузи три пута, него један пут особу, коју крсти, и то у име смрти Господње, нека буде свргнут. Није Господ казао: „крштавајте у смрт моју,“ него „Идите и научите све народе, крстећи их у име Оца и Сина и Светога Духа,“ (Прав. 50.) Тако крштаваху у прва времена неки јеретици, а на посе Евномијани[6].) Због тога је православна Црква сматрала за нужно такове поново крштавати. Други васељенски сабор овако наређује гледе Евномијана: „Евномијани, који су крштени једним погружењем, кад зажеле придружити се православљу, имаће се примити као погани, то јест, први ћемо их дан учинити Хришћанима, други дан оглашенима, трећи дан ћемо их заклињати трикратним дувањем у образ и у уши, и тада, пошто их у истинама утврдимо и пошто за дуго времена буду похађали цркву, слушајући свето писмо, крстићемо их,“ (II. вас. саб. прав. 7. сп. VI. вас. 95).

2.) Црква захтева, да се при крштењу засебно и одељено призивају и изговарају имена трију лица пресвете Тројице, и не дозвољавају спомињати само једно између њих, или крштење у опште — у име Божје или Христово. У првом случају би се повредило јединство пресвете Тројице, те би и крштење по својој суштини било неправилно; у другом случају пак не би се одржала снага тајне, која баш и лежи у засебном призивању трију лица Божјих. И ако се у св. писму употребљава израз — *крстити у име Христово*, тиме се ипак не изражава и сам начин крштења, већ само мисао, да се ми крстимо по вери у Христа и по науци његовој, и да се крштењем обвезујемо ићи за Њим. Израз овај употребљава се у истом смислу као и онај у којем се говори за Израиљце, да су се они и у облаку

[3] У св. Кипријана налазимо читав трактат, у којем доказује, да крштење преливањем има исту снагу као и крштење погружавањем, Epist. 26. 27. ad Magn.

[4] Они који су на тај начин крштени звали су се κλινικος, од речи κλινη — постеља, јер су се крштавали преливањем на постељи не имајући снаге да се погрузе у купки. — *Св. Кипријан*: Epist. 26 od Magn. Cornel. pap. ep. ad. Fabium ap, Euseb. 6, 43 *Епифаније*: haer. 28. *Св. Василије В.* ep 386.

[5] Писци западне Цркве и сами признају, да је првобитно, апостолски и општи начин крштавања погружавањем у три пута. Да би свој обичај оправдали, они се позивају на околности времена, те тврде, да су околности времена захтевале измену старих обичаја црквених, што је свакако и чудно и неумесно. — Још је у VI. веку папа Григорије Велики у својем чинопосљедовању крштења установио, да се крштење деце не сме обавити другим начином осим погружавањем, S. Gregor. sacrament. de bapt. infant. Држимо за умесно напоменути, да римска Црква дозвољава при крштењу и једно преливање, а у неким провинцијама западне Цркве (н. пр у Шпанији) врши се крштење једним погњуравањем, а у другима (н. пр. области Миланској) погњурава се само глава, а не цело тело онога који се крсти. Cabassut. synops. concil. tom. 3. pag. 13.

[6] Евномијани су одрицали једносушиост лица св. Троице и божанство другог и трећег лица, те према томе нису крштавали у име Оца и Сина и Св. Духа, већ у *у смрт Христову* т. ј. они су приписивали крштењу само етички значај смрти Христа или уништење греха у човеку, а не признаваху му карактер благодатног препорођења именом и силом пресвете Тројице, због тога су и крштавали једним погружавањем. *Созомен*: 6, 28. Уосталом овако крштавање спомиње и Ориген, још пре Евномијана. Comment, ad Rom. cap. 6.

и у мору *у Мојсеја крстили*, — што не значи, да су се они крстили призивајући име Мојсејево, већ да су верујући божанском позиву Мојсејеву, обвезивали се у свему следовати, за њим и њега слушати. Тако и свети Оци тумаче крштење у име Христово.[8])

На основу тога и стара правила црквена наређују, да се *Павлијани* (ученици Павла Самосатског), који не признаваху ипостасно биће лица у Божанству, *Савелијани*, који у једно сливаху лица Оца и Сина. *Монтанисте*, који крштаваху само у име Оца и Сина а у место Св. Духа спомињаху име својега учитеља Мантана, имају по ново крстити (II. вас. 7., VI. вас. 95., Васил. в. 1.)

4.) Сам акат крштења, т. ј. погружавање има се обављати уз изговарање речи: „Крещаетсѧ рабъ Божїй (име) во имѧ Отца (аминь) и Сына (аминь) и св. Дѹха, (аминь).“ Речи ове изговара лице које врши ову свету тајну, а то је свештеник. Овај начин изговарања речи при крштењу веома је сходан с позивом свештено-служитеља, који је само оруђе благодати Божје, која преко дотичне свете тајне невидљиво дејствује Израз овај много је прикладнији и много је савршенији од израза који се у истој прилици употребљава у римској Цркви, и који почиње са речма: „Ego baptiso te“— (Ја те крстим) и т. д.

[7] У књизи св. Василија о Светоме Духу, има једна глава против оних, који су говорили, да је довољно крстити се само у име Господа, — види осим тога много места код св. Кипријана, Атанасија, Григорија Богослова Григорија Ниског и др.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Парастос**) Шестонедељни парастос блаженоупокојеном краљу *Милану* биће у манастиру Крушедолу дана 10 (23) марта о. г. На парастосу началствоваће Његова Светост преузвишени господин патријарх *Георгије*.

(**Избор пароха**) За пароха у Јамени изабран је, и по Архидијецезалној Конзисторији потврђен, јерej *Жарко Јеврић* досадањи администратор парохије у Суботишту.

(**Администратори парохија.**) Архидијецезална Конзисторија у седници својој од 19 фебруара о. г. именовала је администратором парохије: у *Суботишту* јеромонаха *Илариона Коларовића* досадањег администратора парохије у *Ривици;* администратором парохије у *Ривици* јереја *Николу Максића* досадањег администратора парохије у *Рачи — Босут*, а за администратора ове парохије јеромонаха *Кипријана Грујића* досадањег администратора у Јамени.

(**Књижевни Одбор Матице Српске**) имао је 15. (28.) фебруара свој редовни састанак под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. На пријаву председникову о смрти Стевана Лазића члана Књиж. Одељења устају чланови са својих места и с усклико̀м „Слава му!“ одају почаст врлом покојнику. Председник рече, да је на укопу он сам заступао Матицу Српску. Уједно се решава, да се умоли Књиж. Одељење да одреди ко ће говорити у спомен и славу покојникову. — Узима се на знање допис Управног Одбора о министарској наредби, у којој се као неоснована одбија денунцијација незнаног Жарка Кирчанског против питомца Радивоја Леле. — Писмена оставка проте Јована Вучковића на достојанству подпредседништва Књиж. Одељења упућује се заједно са изјавом дра Милана Савића Књиж. Оделењу. — Прима се начин редиговања Автобиографије дра Јована Суботића, како га је поднео члан Тих. Остојић, с тим, да први део Автобиографије уђе одмах у штампу и то као прва свеска Књига Матице Српске. — Прима се за Летопис приповетка Ива Кипика „Јелка“. — Тако исто студије дра Драг. Павловића „Култура и ратови“ и „Пожаревачки мир“. — Тако исто путописне црте Чеде Мијатовића „Цариградске импресије“. — Дучићеви преводи Пушкинових епа „Анђела“, „Цигани“ и „Камени гост“ издају се на преглед члану Тих. Остојићу. — Рукописи за Књиге за народ „Разне домаће поуке“ од Милеве Симићеве и „Кућни савјетник“ од Милана Поповића издају се редакционом пододбору. — Узима се на знање извештај секретаров о Матичиним питомцима. — Узима се на знање допис бившег питомца Милана Жакуле да ступа у практичну радњу. — Допис питомца Петра Путника секретару друштвеном у ком пита, да ли бечки питомци имају каквог надзорника, јер се пред ректоратом технике неки незнани издаје за таквог, саслушан је, са предмета свог, с негодовањем, јер се Матица не служи шпијунажом; има ли се штогод с којим питомцем, Књижевни се Одбор обраћа директно на сам ректорат, ако му се од стране питомца не да довољан одговор.

(**Промоција**) За докторе целокупне медицине промовисани су на Бечком универзитету *Мане Трбојевић* родом из Метка у Лици и *Лаза Поповић*, син професора наше Карловачке Гимназије г. Стевана Поповића; а на Градачком универзитету *Душан Сикрта* из Ковиља. На Загребачком универзитету промовисан је за доктора права *Мане Деспот*, царинарски чиновник у Загребу. —

(**Ко хоће борбе?**) У прошлом броју демантовали смо, као неистину, Србобранову вест да је Саб. Одбор поништио радњу Епархијске Скупштине Пакрачке. „Србобран“ је тај деманти наш прештампао, и то је добро урадио. Но место да се извинио ради донашања неистините вести, „Србобран“ је у 40 броју донео уводан чланак: „Хоће ли борбе?!“

Чланком тим, који пуним анимозитетом безобзирце неправедно напада на високопреосвештенога г. епископа Пакрачкога, „Србобран“ је своју кривицу сасвим утврдио и изван сваке сумње ставио.

Без икаквог позитивног основа, тек само поводом тим што извештај о раду прошлог заседања Саб. Одбора није ни у „С. Сиону“ ни у „Бранику“ изашао, оклеветао је и „Србобран“ Сабор. Одбор, да „крије свој рад“, да „бега од светлости“. Ту је клевету поновио и после нашег разјашњења те ствари; зар у опозиционој ватри својој неспособан да пресуди: шта „изазива тражвице и узрујаност у народу“, да ли непубликација извештаји о раду Саб. Одбора, који су и тако увек досада непотпуни били, или малициозна демагошка клевета, да Саб. Одбор „крије свој рад од света“. И још му је криво што и „Срп. Сион“ неће у његово друштво!

Своју клевету поновио је „Србобран“ зато, да њоме *образложи* своју неистину о измишљеном поништавању рада Епарх. Скупштине Пакрачке. Уникум образложења! „Србобран“ признаје, да од никога није ни бар чуо шго о таквој судбини тога скупштинског рада. Него, села браћа једнога сумрака у редакцији Србобрановој, па овако умовала: „У седнице епархијских власти Пакрачких позивају се стари чланови и т. зв. супституши, а не нови, које је изабрала прошла епарх. скупштина.“ Метили прст на чело, па штондирали и даље, као оно Јурек Загорец: „Шта то може друго бити него да је рад епарх. скупштине уништен?“ Кад, али једном брату кресну: хеурека! „Тако ће и бити, јер зашто би иначе Саб. Одбор крио свој рад.“ И то је било „довољно већ само по себи да изазове сумњу и неповерење“, а та сумња и неповерење је родољубивој редакцији Србобрановој „довољно већ само по себи“ било, да завитла клеветом и по Саб. Одбору и по једном епископу, да изазива на борбу, да прети и „*најоштријом борбом*“, и шта вам свега у том комичном чланку није написано, а што је све један доказ више: какво је наше опозиционо „јавно мњење“, какви су његови органи, како се по њима озбиљно мисли, родољубиво осећа и — паметно пискара.

На све то у Србобрановом чланку имамо рећи ово:

И ако је „Србобран“ у једној белешци својој о Епарх. Скупштини тврдио, да се високопреосв. г. епископ Пакрачки изражавао, да закључци те скупштине неће бити одобрени, није му ништа сметало, да после тога у поменутом чланку прозанати, како се „у Пакрацу све нешто крије, тајн, шушка“. Слично оном који је видео 100 зецева, а напослетку признао да је само нешто шушнуло. Нека нам „Србобран“ каже: ко је и кога је питао о судбини рада Епарх. Скупштине? Од толиких скупштинара, старих и нових чланова, није још ни један запитао високопреосв. г. епископа за судбину тога рада. Нека „Србобран“ онда каже: шта „*та појава значи*“. Каквом се у тој појави приказује „интелигенција и народ у Пакрачком владичанству“ . . . А да су питали кога треба питати, ваљада би се ма ко смиловао да и „Србобран“ о томе извести, те га сачува од куриозног чланка у 40. броју његовом. У осталом, зар уредник „Србобранов“ није члан Епарх. Скупштине. Па зар ни он никога не запита?! Чудна ми света! Зато се с пута и силази. —

„Србобран“ умује, „да је епархијска управа Пакрачка, без обзира на доцнију одлуку Саб. Одбора, требала позвати у седнице и нове чланове епарх. власти“ итд. То је, видите, по „*кинеским*“ автономним појмовима. Јер, како се могу извршити закључци, који подлеже претходном одобрењу више власти, без тог одобрења а још мање, *кад је призив против тога рада поднесен.* Наравски, тако пишу „автономни Кинези“, који неће да знају за никакву „*бирократију*“. А ако се тиме изазивају „тражвице и узрујаности“ у народу, то за те тражвице одговорност пада на новине, као што је „Србобран“, а не на бирократе који ћуте и чекају на законито решење.

„*Наименованих*“ супституша нема у Пакрачкој Епархији, него се супституши изабиру у седници од правих чланова.

Дакле, ко хоће борбе?! Они, који пишу безсмислене чланке као што је „Србобранов“. —

—

У Босни и Херцеговини.

(**Богословија у Рељеву.**) У српском православном Богословском Училишту у Рељеву именован је свршени богослов наше Карловачке Богословије г. *Сава Петковић* суплентом. Г. Петковић је познат нашим читаоцима по његовим радовима у овоме листу.

Од уредништва

„**Бранику**“. Велите, да „врло добро знамо, да вам се није дало да дођете до извештаја“ о прошлим седницама Саборског Одбора. Пардон, али и у тим речима вашим нема истине. Ми о том ништа не знамо. Али знамо, да је ваш досадањи извештач био у седници С. Одбора, дакле, *да баш вама рад тога одбора није био скривен.* Ви сте то прескочили као пето ватру. А ми то истичемо ради ваше ординарне клевете, којом сте С. Одбору подметали неко скривање, мрак итд. његова рада. И сад је ваша дужност да нам кажете: којим сте ви до сад путем долазили до тих извештаја, од кога сте тражили да дођете до извештаја о раду прошлога заседања Саб. Одбора, зашто *нисте могли* и ко вам *није дао* да дођете до њега? Изволите — али истину — одговорити на ова питања, па онда — где буде лукавости и подлости проказаће се и сама. Швадронерским грдњама и клеветама не збацисте је са себе на другога.

Ми смо искрено рекли, да последњи извештај нисмо донели јер нам га нико није написао. Ви то не схватате, него вам замиче око за уредникову плату. Велите, да нам нико не смета да до извештаја дођемо и да је уредник за то ту, да га *сам* напише. Е тако је то, кад се не зна како је... Присуствује ли уредник наш седницама Саб. Одбора? Не. Јесу ли му на расположењу списи или записници С. Одбора? Нису. Дакле, како и на основу чега да *сам* напише извештај о радњи тога одбора? Зар насумце? Таквим писањем се одликују извештаји ваши.

А зашто га нису написали они, који су га написати могли? Има томе одговора у 1 броју о. г. „Срп. Сиона“, из којега се види и то, да ни ми нисмо против извештавања о раду наших власти. Али друкче ствар стоји, кад се каже, да „о том раду народ мора имати извештаја.“

Извештај, што га **народ** *мора* имати, добија народ у своје време, преко свога представништва. Саборски Одбори дају народу своје извештаје путем сабора. Давање *тих* извештаја је дужност Саборског Одбора, а добијање право народа. Ако то не знају несвршени ђаци, треба да зна уредник „Браника.“

Ако је Саб. Одбор дужан *народ* извештавати о својој радњи и осим сабора, и ако „о том раду народ мора имати извештаја“ и пре сабора, зашто га није давао Саб. Одбор у којем су седили патрони „Браникови“? Или је то дужност Саб. Одбора, односно право народа само онда, кад у Саб. Одбору не седе та господа! Рећи ће се: није онда било званичнога листа. А зар га Саб. Одбор, према тој дужности својој и праву народном, није био дужан и онда основати?

А данас, кад тај лист постоји, шта раде господа око „Браника“? Пропагирају недржање тога листа и обасипају га својим „блъувотинама.“ Пропагирају недржање листа, а захтевају да доноси извештаје о радњи автономних власти, јер да *народ* о том раду *мора* имати извештаја. Дакле, народ мора имати извештаја, али не мора држати лист у ком ти извештаји излазе. *То* су не само *кинески* појмови него и *черкески* морал.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. Е К. 94. ex 1001. 12 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију I. разреда у Двору, протопрезвитерата костајничког.

Рок компетовању траје до 12. (25.) априла ове године.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 25. јануара 1901.

Михаил.

Бр. Е. К. 68. ex 1901. 11 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију I разреда у Дебелом брду, протопрезвитерата кореничког.

Рок компетовању траје до 12./25. априла 1901.

Из сједнице Епархијске Конзисторије држан, у Плашком, 25. јануара 1901.

Михаилъ

Дражба. 16. 1—1

Управа манастирска издаваће дана 1. (14.) марта пре подне на јавној дражби манастирски пашњак од 250 кат. јутара под закуп на једну или више година.

Жаобина 200 круна.

Примају се и писмене понуде.

Манастир Беочин.

М. Ш. О. Бр. 9. 1901. 1—6 15.

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај за учитељицу при ново-отвореној трећој школи у Бач-Кули. —

С овим стечајем скопчана су следећа берива: у име редовне плате 680 круна годишње; 80 круна у име огрева; 12 круна за паушал; 10 круна за кречење стана, и напокон 120 круна у име стана, на које изабрата, да у случају општина стан у нарави сазида, губи право. — Дакле, укупно свега 902 круне, које ће имати месечно у напред из Cultus благајне ове општине примати. —

Изабрата ће обучавати онај разред или разреде, који јој школ. одбор додели.

Осим означених дужности у Школ. Уредби од 1872. год. дужна ће иста бити са свом женском школ. децом од II-ог до VI. раз. како ручни женски рад тако и наук о кућарству одржавати двапут недељно. —

Општина жели, да се свака кандидаткиња лично прикаже. —

Рок стечају истиче закључно 1. априла 1901. г.

Из седнице месног Школ. Одбора, држане у Бач-Кули 15. фебруара 1901. године. —

Петар Окановић
перовођа.

Јоца Богоевац
школ. председник.

Број 7. ех 1901. 1—3 14

СТЕЧАЈ.

На основу решења сл. Епарх. Школ. Одбора вршачког, бр. 6/7. 80 и 88. Ш. 5. ех 1901. расписује се, по ново, стечај на упражњено место забавиљско, при овдашњем срп. вероиспов. забавишту.

Плата је 1000 круна, 3 хвата тврдих дрва за огрев; слободан стан: из 2 собе, кухиње, вајата и подрума.

Изабрана забавиља је дужна о своме трошку, држати себи помагачицу; и има се придржавати Школ. уредбе, за срп. вероиспов. школе, од 1872. год.

Избору ће се припустити оне компетенткиње, које поред забавиљског оспособљења, искажу прописан засебан испит, из српског језика, на српској учитељ. школи, и учитељице, оспособљене на срп. учитељ. школи у Сомбору, које су и оспособљене забавиље.

Молбенице ваља управити на: „Школски Одбор, срп. правосл. црквене општине перлеске.“

Рок стечају истиче 3. (16). Априла о. г.

Дано у Перлезу 14. (27) фебруара 1901. г.

Школски Одбор.

Дражбени Оглас. 13. 2—3

Српска прав. црквена општина у Госпођинцима држаће 11. (24.) марта тек. год. после подне у 3 сата дражбу на мањак за издавање градње капеле на гробљу. Прорачунска је свота 9000, круна, од којих 10% имају лицитанти као вадијум у новцу или вредносним папирима положити. Градњу само оспособљен мајстор може примити. Планови и прорачун се могу код долеподписане општине видети. Објашњења даје још г. Момчило Тапавица, архитект у Будимпешти VIII. Szentkiralyi utza 26. sz.

У Госпођинци 9. (22.) фебруара 1901.

Српска правосл. црквена општина у Госпођинци.

Каменко Чешљар
перовођа.

СТЕЧАЈ. 2—3

Расписује се стечај на овомесној новоосно-ваној четвороразредној мешовитој правосл срп. вероисповедној школи.

Дужности учитељеве су прописане школском одредбом од 1872. године.

Плата је учитељу 600 круна, коју ће уживати из фонда „Св. Саве“ у Карловцима, и 200 круна у име наплате за стан и огрев, коју ће добијати од овомесне црквене школске општине. Компетовати могу оспособљени учитељи, који и испит из мађарског језика имају. Рок стечају до 1. (14.) марта 1901. год.

У Сантову 2. (15.) фебруара 1901. године.

Председник црквене школске општине

Шандор Андрин.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 165.

СРПСКИ СИОН

Год. XI — Број 9

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 4. марта 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки Митрофан Шевић изволео је за пароха у Бајши изабранога и потврђенога *Марка Павловића*, свршеног богослова из Сомбора, рукоположити дана 24. фебруара (9. марта) о. г. за ђакона, а дана 25. фебруара (10. марта) и. г. за презвитера.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Студије и критика на психофизички монизам.

Докторска дисертација Дра **Бошка Петровића.**

(Наставак.)

И сам појам материје, на основу кога материалисте зидају своје претпоставке, није познанствено основан. Према науку материалиста, да се сва објективност материје састоји у њезиним својствима просторности, стоји на противном становишту гледиште динамиста, по коме се реалност материје не састоји у њезиним материалним својствима, већ да је основно својство онога што се обично назива материјом јесте иматериална снага.[1] Динамизам исповеда начело, да је материја по својим основним својствима иматериална снага и ништа више. Тиме је појам материје потпуно елиминиран и испод материализма се измиче тло.

Ми се на овом месту не можемо упуштати у даље метафизичко излагање о материји, због скучености наше задаће, али и у овом факту истичемо сзкроз не познанствено становиште материалиста у питању њиховог основног начела материје, са које материалисте онако смело, а као што видимо, без логичке оправданости, дедуцирају све хипотезе и стварају свој систем.

Сва средства, којима се материалисте служе, да докажу своје априорне претпоставке, говоре против њих; када хоће да се служе разлозима здравог разума, логика говори против њих; када хоће да доказују искуством, долазе у опреку са

[1] Erhard. Die Wechselwirkung S. 102. Тако мисли немачки филозоф Leibnitz, види Windelband S. 446.; о том говори и Külpe Einleitung in die Philosophie S. 134.

математским истинама а против њих говоре и основни закони природних наука. И експерименте су узели у своју службу, да растумаче појав душевне делатности као идентичан физиолошким функцијама. Пошто се психички појав у опште неда таким срествима разјаснити, а наивни људски ум многа неразумна чињеница уме странпутицом да заведе, то ћемо на овом месту и експериментима да говоримо, да видимо у колико лежи истинитост материалистичке претпоставке у експерименту.

Материалисте су експериментом хтели да докажу, да су психички појави идентични са физиолошким процесом.

Примена експеримента јесте једина позитивистичка црта материализма, на основу које су покушали да свом систему дају научки основ Херцен у свом Космосу[2] чини такав покушај и овако се изражава у том питању: Пошто је свака форма кретања, која се као топлота појављује и пошто је психичка делатност нека ванредна форма кретања, то можемо већ отуд дедуцирати, да се са психичком делатношћу напоредо развија известан квалитет топлоте, која ју мора пратити. Ту дедукцију фактички потврђује експеримент. Херцен ову дедукцију изводи на основу експеримента, које је у његову присуству чинио експериментатор Шиф (Schiff). Па и остале материалисте позивају се на сличне експерименте, но ми ћемо се позвати на много значајније експерименте и уверити се, да је овако, у материалистичком смислу излагање ових експеримената без икакве фактичне основе, већ да су то преухитрености усијаних мозгова.

Ми се овде нећемо упуштати на излагање експеримената, већ ћемо нашу пажњу обратити само на крајне резултате истих.

Већина експеримената на психофизичком пољу ограничена је на истраживање природе и својстава оних догађаја у тим феноменима, који се објективно дају посматрати, дакле на природу физиолошких процеса. Dubois-Reymond, који је са доста успеха чинио таке експерименте са електрицитетом, после многог истраживања одмах у почетку својих студија о животињском електрицитету овако се изражава о тим резултатима са експериментом: На том пољу су врло често варке, праћене најмршавијим хипотезама, раструбљене у свет као открића, која ће васиону препородити.[3]

Ни кроз доцније експерименте и истраживања није испало за руком у смислу материалистичког излагања и најмању везу међу животињским електрицитетом и психичким појавом пронаћи. Наука је данас ту теорију и покушаје као немогуће коначно одбацила.

Много већу пажњу заслужује А. Е. Херинг са својом хипотезом о хемијском процесу у оку, коју он на основу својих експеримената поставља. Херинг мисли, да светлост и таласање етера у оку проузрокују хемијске промене, које се прво у ретини заметну, отуд прелазе те хемијске промене на нерв очни (Sehnerv) а отуд прелазе на мождану супстанцију, где на крају проузрокују осећај.[4]

По мишљењу професора Штајна из Берна не само у органу за вид, већ и у органу за мирис и вкус, дешавају се таке хемијске промене. Па и многи експерименти на психофизичком пољу доводе до уверења, да се за време извесних физичких афекција дешавају извесни хемијски, термички и други слични процеси у животињском организму, даље, да те извесне физикалне промене воде телесне надражаје у мозак, да они управо посредују између спољашњих надражаја и мозга. Но кроз та факта, када би била позитивна, ништа нисмо добили у погледу разумевања постанка психичког појава. Ни Херинг као физиолог није својом теоријом мислио, да се поједини хемијски делови као материални претварају у психичке. Кроз орган вида добијамо ми слике

[2] Herczen, Kosmos, 1886. Bd. II.

[3] Dubois-Reymond, Untersuchungen über thierische Electricität. Bd. I. S. 3 Дибоа-Рајмонд је један од највећих сувремених експериментатора физиолога, који је пре неколико година умро. Био је професор у Берлину.

[4] Hering Ewald, Sitzungsberichte der k. k. Akademie der Wissenschaften. Matemat. Naturwissenschaft. Bd. 69. III § 16. S. 183.

из спољашњег света као унутрашње слике, али на који начин те оптичке слике постају сликом унутрашњег опажања, субјективно доживелим и у спољашност проицираним, вели Јодл[5], то је трансцендентално, као и сличан појав код свију осталих чула. Материалистичко тумачење, да су психички појави идентични са тим физикалним процесима, који оне прате, коси се са осовним принципима природних наука. Јер да се на основу тих физикалних хемијских промена на некакав непоњатан начин материалан супстрат претвори у психички феномен, до данас нам још није ни један експеримената доказао, нити ће моћи доказати, јер против таке хипотезе, као што смо напред видели, говори принцип одржања енергије.

Пошто су сви психички појави везани за мозак и жив организам, то је непобитан и сасвим појмљив факат, да за време трајања психичке делатности, таке хемијске-физикалне промене морају ту бити као неопходни пратиоци, као што и експеримент доказује, а код чулних надражаја су те промене неопходна претпоставка, „јер — као што вели католички апологета Гутберлет[6] — чулни осећаји нису чисто душеван акт као што је мишљење, прављење закључка, воља, већ психофизична делатност“. Гутберлет даље врло добро наводи да за време мишљења и воље може се развијати топлота а да не служи на уштрб нематериалном карактеру ове делатности.

Па када би нами све ове промене потпуно биле познате, којима нервна супстанција принадлежи, то би нам само више доказа дало за тај факат, да у нервној супстанцији, док на њу утичу спољни надражаји, који у њој буде извесне осећаје, морају се дешавати и извесне физикалне промене.

Можда ће временом експерименталној психологији испасти за руком, да за сваки осећај пронађе извесну хемијску, термијску или електричну промену која га прати у организму, али то ће и опет бити само један аргумент више за доказ, да душа, да се може манифестирати у нами појмљивом облику, потребује тело; даље, биће један аргумент више за доказ, да између душе и тела постоји односај међусобног утецаја и тиме доказати позитивистички разноликост психичког и физичког појава, а тиме на речит начин доказати и материалистама неоснованост и противуречност у идентификирању психичког појава са физичким.

Физиолошки експерименти дакле нису дали никаковых дата у корист материалистама. Испитивање физиолошких појава, који се објективно дају посматрати, нису могли нити ће икад моћи и мало расветлити како једна оптичка слика у оку постаје субјективним психичким појавом.

Против основне тезе материализма, да се психички позив даде из материје извести говори дакле целокупна и модерна експериментална физиологија.

Један од највећих физиолога XIX столећа већ споменути Dubois Reymond овако се изражава о постајању свести: Свест се неда разјаснити из материалних услова.[7] На крају својих истраживања овај славни физиолог изводи овакав крајни закључак: У погледу загонетке, шта је то материја а шта снага, и како оне могу да мисле, мора природњак једаред за свагда горку истиниту изреку изрећи: ignorabimus.[8]

Ако овој изреци дадемо важност као обарању материализма од стране физиологије, то је онда ово последња реч посмртног говора теорији материализма.

Поред све неоснованости материалистичке теорије сазнања, баш из ње се развиле конзеквенције на свима осталим пољима духовног живота Да у природи постоји само материалан свет, свет чулни, развија се један принцип, који је баш у наше дане освојио све уметности. То је натурализам. Пошто по теорији сазнања материалиста овај свет ништа друго није, до ли сума чулних својстава човекових,

[5] Jodl. Lehrbuch der Psyhologie, S. 327.

[6] Gutberlet, Der mechanische Monismus, S. 164.

[7] Dubois-Reymond, Über die Grenczen des Naturerkennens. S. 17.

[8] Dubois-Reymond, Über die Grenczen des Naturerkennens. S. 33.

то и уметност имаде ту задаћу, да износи верно све саставне делове чулних престава. Осудивши теорију сазнања материализма, ми смо нашу изрекли и у погледу ове конзеквенције материалиста на пољу уметности.

Овде не смеју остати неопажене крајне конзеквенције материализма на религију и јаван морал. Материалистичко учење, а нарочито француски материализам La Metúla[9] System de la natur[10], исповеда најекстремнији атеизам. Признавајући материју као једину супстанцију, која се сама у себи развија и све из себе ствара помоћу у њој урођених механичких сила, Бог и његова делатност у васиони постала је сасвии излишна. Не признавајући Бога, порицаху ове материалисте и душу а тиме и хришћанско начело живота у ономе свету. Све што човек има, додељено му је на овоме свету. Ван овога живота нема другог, нити казне на ономе свету. Зато треба овај кратки живот употребити и користити се њиме. Крајне конзеквенције оваких начела било је сурово и чулно уживање земаљских добара. Морал тог материализма понизио је човека до скота, који је сваки природан осећај у човеку угушивао и топио га у чулном уживању. Овако начело поткопава како индивидуу, тако и заједницу, и овде смемо отворено изрећи, да крв, која је за време француске револуције потоком текла, била је одмазда за корупцију, коју је тај француски материализам за време револуције у свима слојевима па и државног живота Француске проузроковао.

То је крајни резултат сваког рђавог начела, да за собом носи рђава дела, која траже људске жртве, од којих човечанство нема никакове користи, осим поуке.

(Наставиће се)

[9] Windelband I. 394.

[10] Windelband I. 421.

О хришћанској надежди.

Проповед Оца Августина од Монтефелтра.

С талијанског превео **Јово Узелац** парох.

Ако у свијету има радости, уживања, угодности и наслада, које човјека примамљују, и својом чаробном моћи заводе и заносе, има заиста и туге и жалости, болова и мука, чемера и јада, свакојврсних биједа и патња, које човјеку живот отежчавају и огорчавају.

Веома је кратак људски живот на земљи, ал ипак је пун биједа и невоље, протkан чемером и јадом.

„Чл҃вкъ бо рожденъ ѿ жены малол҃тенъ и исполнъ гн҃ва. (Јов. 14. 1).

Те ријечи праведног Јова, јесу ваиај цијелог човјечанства. Св. писмо с потпуним правом назива земљу „долином суза,“ с потпуним правом успоређује дане човјекове са данима надничара, који тек у вече може појести зноjем лица свога наквашени комадић хљеба.

Који између вас није сам у животу своме осјетио и искусио биједа и јада, чемера и брига, које као насљество неко прелази с кољена на кољена, и које се сваког вијека неким новим злом повећава.

Ох! та први глас, којим се човјек на земљи јавља, јесте плач, израз бола; посљедњи с којим овај свијет оставља, болни и тешки уздисај при издисају на смртној постељи.

Живот од колијевке до гроба јест врло кратка путања, посијана и зарасла коровом и трњем, залијевана горким и чемерним сузама

Колико невоља и биједа око нас; колико суза, колико болних растанака, колико страшних илузија, варљивих нада, горких разочарања! Као што се реда дан за даном, исто тако се ниже бол за болом, брига са бригом, мука за муком. У младости својој има човјек својих тајних туга, уздисаја и чежња; у старости својој, под сребреном косом својих патња и болова. Црне бриге залијетају се и продиру у палате богаташа, као и колибе сиромаха. О болу може се казати што и о смрти. Сиромах му се не може отети а ни дворска стража није кадра одбити га од пријестола владарева

У свима, околностима, у сваком сталежу, у свакој доби чује се тужни глас човјечанства: *Ја трпим.* Са свију страна, од истока до запада, од сјевера до југа, од шатора у пустињи до острва у оцеану,

од насељених градова до мирних заселака, допиру и разлијежу се без престанка уздаси. Рекао бих, да је то неки свеопћи данак суза — свети дуг човјечанства, — кога дугује Створитељу своме.

Па има ли, браћо, утјехе за толика и безбројна зла у свијету? Дâ. Има је. Ње мора бити. Али гдје је та света и божанска утјеха? Хоћемо ли ју тражити код људи, који као и ми трпе? Ну што нам они могу помоћи? Могу плакати заједно с нама а ми требамо утјехе. Хоћемо ли се утећи филозофији, знаности? Ах! филозофија и знаност веома су хладне пред болом и тугом; оне имају много ријечи, лијепих и звучних фраза; али све то оставља срце празно, неутјешно и болно. Ох! Пустите ме. Волим сам трпити и тужити, него да ме мучите тим празним теоријама!

Гдје је дакле утјеха сузама нашим; гдје се скрива тај божанствени и утјешљиви рај?

У религији Христовој.

Само она има тајанствену моћ, да олакша наше муке, да залијечи наше ране, да ублажи наше боли. Она само показује нам небо, само је она од наде створила добродјетељ хришћанску.

Надежда Хришћанска је прави балзам ранама нашим, она је сјајна звијезда у тамној ноћи, она је цвијетак над провалијом; она је живот, она је снага, она радост ожалошћеног и тужног патника.

О нади хришћанској, о њезином својству, њезиној моћи, њезином спасоносном дјеловању, говорићу вам, браћо, данас, и доказивати вам, да нам без ње преостаје само очајање. Надам се, љубазни, да ћете ме радо слушати, јер је нама, сиромашним изгнаницима, окруженима толиким непријатељима, веома нужно знати, гдје се скрива тајна снаге, утјехе и радости.

Господо! Бог је човјека створио за двоврсни живот: за живот земаљски и за живот будући; за овај живот видљиви и онај невидљиви; за овај тјелесни и онај духовни; за живот садашњи којим живимо и за онај будући у кога верујемо, за живот, кога видимо, и за живот ком се надамо.

Живот земаљски јест мјесто борбе и искушења; а други награде и казне. Први је пловидба по узбурканом мору, други тихо пристаниште; први је часовит и краткотрајан, други не позна старости ни смрти.

За то не требамо, браћо, на земљи тражити срећу нашу. Живот овај није мир, него борба. Ово сунце није свјетлост, него одсјај и зора вјечности. Св. апостол Павао казао је, да створења жељно очекују, да свуку за себе смртност и да се обуку у славу.

Хришћанска нада узноси нашу мисао од овог живота, животу будућем ономе часку, кад ће густи вез пасти, кад ће изгнаник, пружајућ руке према домовини својој, уживати срећу, за којом је толико чезнуо. Хришћанин ће, побједивши свијет, побједивши сама себе, примити напосљетку вијенац славе, као млади војник који под опсједнутим градом јури кроз крв и ватру и најзад се домогне заставе, те радосно кличе и пјева пјесму побједе.

Миром на челу, ведрим погледом, осмијком на уснама, спушта се нада, — та дивна ћерка неба — к тужном о ојађеном; она му кличе, као она јуначка мајка, која је шест синова својих изгубила за вјеру Христову, и још најмлађега сина свога храбрила, да подигне сузне очи своје горе, одушевљавајући га успоменом на обећану награду, кличући му: „Храбро! твоја браћа већ су стигла слави; Они те гледају, они те зову, они те чекају, брзо ћеш стићи к њима и владаћеш с њима. Истина, мораћеш провести живот у патњама, под леденим жељезом смрти, али небо је награда патњама твојим, смрт ће ти отворити врата небеска.“

Таким ријечима нада нас храбри подсјећа нас на судбину нашу, буди жеље, загријева душу нашу, постаје огњеним колима Илијиним, држи нас између неба и земље, између времена и вјечности.

Но данас, браћо, многи омаловажавају па и исмијевају тежње, које религија буди у нама надеждом својом; многи говоре, да човјек треба, да мисли само на земљу и ствари земаљске.

Лудо је, говоре неки, лудо је мислити на небо, на живот будући. То је мистицизам калуђерски!

То је, браћо, говор егоисте. Тако говоре само они, који само у оно вјерују, што се видити, опипати, вагнути, измјерити и израчунати може. Тако говоре они, којима је злато и сребро све и сва.

Шта хоће ти људи, који су објавили рат небесима? Нијесу ли никад трпили; нијесу ли никад били при самртничкој постељи? Нијесу ли искусили, да се бол не тјеши земаљским срествима? Мисле ли зар, да је доста, да наквасимо ту црну земљу својим сузама, па да закопамо све наше наде, да душу нашу затворимо у мрачни гроб без отвора у вјечност? Зар да није слободно сужњу, који чами у страшној тамници, да приступи к прозору, да се диви плавом небу, да удахне мало свежега ваздуха?

О Боже велики! шта би од нас било без наде? Како би поднијети и издржати могли прогањања, мржњу, завист, силу, клевету, да нам нада не обећава правду осветницу, за потиштене, потлачене и презрене врлине? Како би слабост људска издржала биједе и патње, да нам нада не обећава бољих и радоснијих дана? Ох! нек одбацују таки јадници наду на небо; нек се ваљају и наслађују у колу земаљском! Ја их сажаљевам.

Али каквим правом ти људи сију отровно сјеме своје доктрине у народу? Зашто киње народ, који ради, који се мучи, који пати? Зашто му одузимљу једину утјеху, наду на небо? Господо моја, одузеть народу оно, што може ублажити бол, убрисати сузу — па макар то била и илузија — разумите добро, то је нечовјечно, варварски. Неки млади узрок, да олакша своју жалосну судбину, забављао се сваки дан у тамници једним малим пауком. Давао му је јести, радовао му се, кад је долазио, очекивао га нестрпљиво, кад би се дуље задржао, постао му је пријатељ. Једног дана дође тамничар и ногом погази малог паука. Сиромашни Силвио! Биједни Пелико! Зар ти је и на тој малој утјеси завидио онај бездушник! Господо, паук је незнатно створење, ал' ипак тамничар није лијепо учинио, и сваки ће казати, да је учинио гадно, и да је веома суров морао бити тај човјек. Али одузети народу, који трпи и пати, наду на небо, није ли тако бездушно и окрутно, као што одузети утопљенику посљедњу дашчицу спаса, посљедњи комадић хљеба, турити га у бездан очајања, и рећи му: „Трпи глад, жеђу, студен за, затим не ћеш добити ништа“.

То је суровост, грозна суровост!

Али, утјешимо се. Није таква наша судбина. Ми смо овдје за кратко вријеме, изгнаници из домовине. Пролетиће ти дани изгона; растргнуће се ланци, који спутавају душу нашу.

Ако уздишете под теретом живота, ако вам је досадила лажна срећа људска, ако сте изнурени биједом и патњом утјешите се. Подигните очи ваше к небу. Тамо је одмор иза труда, тамо мирно пристаниште иза страшне олујине. Ако сте несретни, једног дана ћете, прије него мислите, запловити оцеаном радости.

Сиромашна браћо, који трпите глад, жеђу, голоту, утјешите се. Срце ваше пуца и крвари, што дјечицу вашу, која хљеба ишту, можете само оросити горким сузама; која одијела ишту можете само загрљајем својим загријати. Утјешите се. Подигните погнуто чело ваше к небу; дани спасења се приближују; још кратко вријеме и сиромашне траље ваше замијениће одијело славе, колибице ваше замијениће дворови сјајни. Сваку сузу вашу скупиће анђели небески, и свака суза ваша биће алем камен у дијадеми ваше бесмртности. Тамо горе има биједе, не има сиромаштва, не има преваре, не има лажи, не има неправде. Бог ће нас примити у наручја своја, и уживаћемо неисказану радост у дому Оца нашега. О неисказана радости! О света истино! О како је одушевљена душа моја, како од радости игра срце моје, када к теби тежи, о Боже мој! О сјајни данче, кад ћу те угледати? Па ко ми крати, ко ми смета, да видим Господа свога? Покажите ми предмет мојих жеља, мојих нада, и онда ћу бити задовољан, онда ћу бити сретан!

Али на чему се оснива та лијепа, та љупка, та слатка и мила нада? На необоривом темељу: На ријечи Спаситељевој, на крсту Христову.

Браћо, чујте! Исус Христос сједио је

једном на неком брежуљку, учећи народ. Погледа на земљу и видећ ју пуну суза и биједа, гледајућ заплакане рече: Блажени сиромашни! Блажени који плачу! Блажени које прогоне! О Господе! Зар благо сиромашнима? Зар благо онима, који плачу? Зар благо онима које прогоне? Није ли то страшна иронија? Нијеси ли и Ти осјетио тегобу сиромаштва? Нијеси ли осјетио горчину суза? Нијеси ли осјетио муке прогањања? Зашто кажеш дакле, блажени? — „Ꙗкѡ тѣхъ есть царствіе небесное.

Јасте ли чули? „Јер је њихово царство небесно“. То каже Христос; а Христос је Господар неба и земље, јер је Христос Бог.

Сјетите се, како Христос са висине крста санкционише своју ријеч. Прије смрти погледа Христос на вијекове прошле и будуће, види зло и невоље човјечанства и узвикну: „Жао ми је народа тога, који трпи“, и у бесконачној љубави својој наставља „сва бол пада на мене“. Стога је Исус Христос трпио за човјечанство, да изглади све кривице његове. Св. ап. Павао каже: „Кад човјек трпи Бог се сједињава с' њиме, кад човјек трпи Бог је у њему.“

И стога наставља велики апостол: „Они које је Бог изабрао и које гледа са љубави, морају се владати по Његовој вољи морају бити слични Исусу Христу, и носити Његов крст, да заједно с њиме носе вијенац славе.“

Исус Христос не обећава Својим ученицима радости, него им каже: „Узмите крст и идите за мном“. Стога апостол захтијева по свуда крст, — ту најмилију тајну наше наде, —који нам има бити вођа у овом животу патња, да нас доведе у неизмерност славе. То је основ наше наде. Кад би се тај основ порушио, онда Христос не би био Бог; онда ријеч Његова не би била истинита. А је ли то могуће?

Браћо! кад та нада испуни груди човјека, који трпи, ко може исказати, какву му снагу, какву утјеху, какву ли му радост она улијева.

Кад нада на мали и незнатни добитак, задржава на мору сиромашног рибара; кад нада на несигурну жетву у студени и жези олакшава труд тежаку; кад је онај великан (Наполеон) у Афричкој пустињи могао одушевити своје, дугим маршом и глађу изнемогле војнике, подсећајућ их на славу, која их чека пред горостасним пирамидама; шта онда тек неће моћи учинити нада, која се оснива, не на људској, већ на Божјој ријечи; нада не времена и пролазна, него на вјечита и небеска блага?

Браћо! историја наде, историја је иројских дјела, историја најузвишеније славе.

Погледајте оне милионе мученика у страшним мукама. Та и крвници њихови дрхћу и блиједе, а они? Оним се смију, отварају уста на молитву, моле се за тиране, моле се за крвнике своје. Видите ли оне у пустињи дугим постом и неспавањем измршавиле људе? Нема ниједне туробне црте на њихову лицу, ниједне сузе у њиховим очима, ниједне јадиковке на њиховим уснама. Видите ли оне дјевице у лађици св. религије? Оне грле и љубе крст. Задивљују свијет својим ријечима: „О Боже мој не дај ми умријети, него трпити. Браћо, питам вас, ко одушевљава, ко надахњује такове душе? Нада на небо. Она одушевљава, она преображава душе. Ето, господо, што све нада може. Човјек који се нада, приближује се Богу

Кад мислите, да је сломљен и изнемогао од патња, ако се нада, он добива божанску снагу. Без сумње, онај који се нада трпи као и онај, који се не нада. Али колика разлика између њих! Човјек, који се нада сматра патње своје, као благи лијек и срество, да изглади гријехе своје да се очеличи у добродјетељи, да се приближи Христу. Једном ријечи, у патњама својим види пут, који га води у небо. Кад говориш, ријеч је његова као Христа Спаситеља у башти Гетсиманској: „Оче, ако је могуће, да ме мимоиђе чаша ова, но нека буде воља Твоја а не моја.“ Напротив онај, који не има никакве наде, носи на челу своме црте најдубљега бола, страха и очајања. Кад говори, његова ријеч звучи као клетва и проклиње.

Браћо, па како би могло друкчије бити? Онај, који се нада нечему иза гроба,

који се не нада на небо, сјећа се изгубљених добра, осјећа зло које га тишти, проклиње Бога и људе. Он животари животом безнадним, очајничким који се често свршује самоубиством. Видите ли? Обојица трпе; а колика разлика између благог једног и очајничког крика другога!

(Свршиће се)

Побожне мисли.

I.

Ко није увидео, да је човек слаб и немоћан тај нема појма о ономе, што је у њему.

Ко не увиђа неизмерну бескрајност васељене, у којој живимо, тај нема појма о ономе, што се около њега налази.

Свест о немоћи својој и свест о величини околине своје одводе човека до вере у Бога. Само религијозни људи имају дакле правилан појам о себи и околини својој. А зато, што човек без правилних појмова не може се назвати мудрим, казује Псалмопевац, да је безуман свако, који говори, да нема Бога. (Пс. 14. ст. 1.)

II.

Сваки човек осећа своје биће, но то осећање његово не мора доказивати, да он и у реалности постоји.

Неки људи осећају више и од бића свога, да има Бога, али осећање њихово није још доказ и бића Божјег.

Па ипак се осећање човечјега бића узима за доказ човечје реалности (cogito, ergo sum), — а за биће Божје у исто доба каже се, да оно тек у осећању (у идеји) постоји!

III.

Кад нема доказаних истина, те нема позитивног знања, онда је оно, што човек за знање држи, тек неко осећање. А ако је то одиста тако, онда се религији мора признати прво место у човечјем знању. Јер не мали позитивнога знања и сво знање човечје религија је.

IV.

Осећање наше мерило је свега истинитога, јер свака истина позната нам је тек по овоме. Па када осећање наше јако истиче истину бића Божјега — чему је доказ, да су сви народи, познати у повесници човечанства, религијозни били, онда је међу — назовимо их — „осећајним истинама“ једна од првих, да Бог постоји.

V.

Видимо један исти поредак у целој васељени, видимо један исти закон у нами самима, па приморани смо признати, да је и крајњи узрок свега тога један те исти.

VI.

Заједнички закони мишљења нашег принуђавају нас, да Бога признајемо. Али по истим законима неко ће казати, да та принуда још не доказује и биће Божје. Он ће, истина, отићи један корак даље од мене, но закључак његов биће плод оне исте логике, којој је он одрекао принудну силу баш истом онда, када је свој корак тај учинио.

Покажи ми, човече, бар нешто од твога знања, што би веће било по вредности својој од мојега. Нађи ми оно у знању твоме, у што ти са већим правом верујеш, него ја у Бога мога — и ја ћу ти се поклонити.

VII.

Живећи на земљи човек не може, да не стиче искуства, а искуством се и нехотице усавршава.

Безумно је осудити људе ради њихова напретка и велики је грех наглашавати сталност у начелима у намери, да се тај напредак човечји спречи.

Али, што погледом на ово за човечје доктрине вреди, не може се применути и на догмате вере. Божанским својим пореклом представљају ови потпуно савршенство. Човек у напретку своме то савршенство тек откривати има у њима, али никако мењати га, или по вољи својој удешавати.

VIII.

Баш отуда, што нам црква посред најразноврснијих блудњи човечјега духа непроменљиву науку пружа, види се, колико је она узвишена установа. Она се са правом назива „пристаништем душа“, јер у узалудним трзавицама изнемогли дух човечји налази увек у њој одмора, ако се на непроменљивим начелима њеним са вером заустави.

IX.

Ако наука човечја стално и у тој мери буде напредовала, као што то данас видимо, ко нам јамчи, да би резултати до којих ће она у да-

лекој будућности доћи, за нас мање непојмљиви били, него и сами догмати вере?

Оно дакле, што нам је појмљиво, не мора бити и истинитије.

X.

Одушевљење побожних људи са злобом неком назива се данас „фанатизмом“. А баш они, што побожне људе тим именом непрестано бију, показују и у стварима од мање вредности слепо пожртвовање и истрајност.

Свако, ко види, опазиће, да је замка вешто удешена! С. Ђ.

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: Ст. С. Илкић.

1. Крштење и миропомазање.

б) Посебне одредбе:

а.) *О лицима која свршавају тајну крштења.* Заповед, да иду и да крсте народе, добили су апостоли непосредно од самога Исуса Христа, те према томе право вршења крштења припадаше само апостолима, а после њих по праву припада њиховим насљедницима, црквеним пастирима. Сва позитивна апостолска правила кад год говоре о крштењу, свагда тврде, да вршење ове тајне припада епископима и презвитерима (апост. прав. 46. 47. 49. 50). У осталом из повести апостолског рада дознајемо, да су сами апостоли и ђаконима дозвољавали, да крштавају оне који се Христу обраћаху (Дел. 8. 12). Али из старе црквене праксе дознајемо и то, да су и презвитери обављали крштење само по нарочитој дозволи од епископа [1] Општа одредба православне Цркве у овом погледу је, да крстити по праву могу само епископи и презвитери, као општи извршитељи свију светих тајана; али у случају велике нужде, када се крштење мора у брзо обавити, н. пр. када је живот детета или одраслог болесника у опасности, и када свештеник не може у брзо доћи да сврши свету тајну, дозвољава се да ју може свршити и сваки други клирик, па и сам световњак ма којега пола — и то погружавањем тела у воду и изговарањем речи: „ѡ҃ имѧ Ѻтца и Сына и сѧтаго Дх҃а“. У оваковим случајевима главни је услов, да је лице које крсти православне вере, јер само ће у том случају оно изговарати наведене речи у духу православне Цркве и искрене вере, и сазнавати важност и потребу извршења овог светог тајанства.[2] Свештеници су због тога дужни претходно упозоравати и упућивати своју паству на оваковe случајеве и особиту бригу полагати на то, да примаље, које се налазе уз породиље, буду у овоме обучене.[3] Крштење, које на овај начин световњак обави у потпуној је снази и не може се ни под којим условом поновити.[4] Деси ли се пак, да онај који је тако крштен, оздрави, свештеник је дужан крштење то, над дотичним допунити по утврђеном чину црквеном (осим погружавања).[5] Ако ко умре без крштења, а без своје кривице, већ због небрежљивости надлежнога свештеника, дотични свештеник се лишава свога чина и низводи за причетника, да покајањем очисти своју савест.[6] Световњак, који падне у сличну погрешку, одлучује се од светога причешћа и подвргава се покајању на три године.[7] У случају, да детету прети смрт, а надлежног пароха нема, дужан је крштење обавити ма који други свештеник и не сме се изговарати тиме, да му то не спада у делокруг.

О томе, да ли се може сматрати за правилно оно крштење које су обавили јеретици или расколници, расправљано је још у прастаро доба, и то дуже времена. Источна и западна Црква стављале су се у споразум због тога и сазивале су нарочите саборе. Посљедица тог размишљања и просуђивања била је, да су у предањима васељенске Цркве нађене апостолске установе, по којима је у опште забрањено признавати важност јеретичком крштењу, а исто тако је забрањено понављати *по истини* (правилно) извршено крштење. (Апост. прав. 46. 47). На основу оваке уредбе, учињена је разлика међу јересима у том погледу, које по својем разуму могу имати правилно а које неправилно крштење, те је према томе одлучено било, да се једни јеретици, при ступању у заједницу Цркве васељенске, имају по-

[1] *Св. Игњатије*: ad smyrn. *Тертулијан* de babt. 7.

[2] *Правосл. иси.* I. део 103 пит. — *Исиов. иатр.* 16. чл. — *Намоканонъ* што је уз требник на стр. 201 и 204.

[3] Књига *о дужностима пресвитера.*

[4] *Православно иси.* ibid. Номоканон 204.

[5] В. Књига о дужностима пресвитера.

[6] Устав консисторија ст. 194. (Ово се односи на праксу руске цркве).

[7] Номоканон ст. 68.

ново крстити, а други да не. (I. вас. 8., 19.; II. вас. 7.; Вас. вел. 1). Да би се у овом питању добило позитивно решење, мора се пре свега у обзир узимати та околност, да ли су се једни јеретици родили и крстили у Православној Цркви и тек касније у јерес пали, а за тим се из јереси опет обратили у православље; или су се родили у јеретичком друштвима и тамо се по јеретичком начину крстили. Над првима се свето крштење без сваке сумње никако не сме поновити, јер благодат, која се овом св. тајном саопштава, по науци православне Цркве, оставља у души Хришћанина неизгладиви печат, те се тако православно крштење ни у каквом случају и ни под којим условом не сме поновити.[8] Али међу оним друштвима, која су се од Цркве оделила, има и таквих, која су напуштајући јединство вере и заблудивши у догматима, ипак задржала начин православнога крштења, те га врше правилно т. ј. погружавањем тела у воду у три пута (или барем преливањем у три пута) у име Оца и Сина и Светога Духа. Особе, које су из таквих друштава долазиле у православну Цркву, нису се морале поново крстити, а особито оне, које су напуштале друштва у којима се сачувала правилна вера у Пресвету Тројицу, и која су заблудела у другим каквим догматима. На основу тога у старој се Цркви не понављаше крштење над несторијанцима, евтихијанима и другима, и на васељенским саборима донесене су позитивне одредбе за будућа времена, у погледу сличних јереси (II. вас. 7; VI. вас, 95). Васељенски сабори су закључили, да се крштење не мора понављати ни над таквим јеретицима, који су били у заблуди гледе једног ма којег лица пресвете Тројице, само ако у опште нису одрицали Тројичност. Тако се не понављаше крштење над аријанима и македонијанима.[9] Ови иако не признаваху једнодушност Божанских Лица, ипак признаваху троичност њихову, те према томе исто тако крштаваху у име Оца и Сина и Св. Духа, а такође ни они не понављаху крштења над онима који из Православља прелажаху у њихову секту. На против они јеретици, који не само да одбациваху једносушност лица већ и саму троичност њихову, који према томе и не могаху крстити у име пресвете Тројице, те и само крштење не сматраху за тајну, такви су се при ступању у православље, по црквеним правилима дужни били поново крстити. Оваково решење донесено је на васељенским саборима гледе евномијана, павлијана, савелијана који са свим одбациваху догмат о пресветој Тројици и од којих први у правом смислу крштаваху у име Творца и Сведржитеља, а у преносном (наравственом) смислу крштаваху у смрт Христову; а павлијани и савелијани не признаваху личности Сина и Духа, сливајући их у једну, Очеву ипостас. Због тога је Црква и одредила, да се такви јеретици примају *као и огланици*, т. ј. да се прво сматрају за оглашене и тек по томе да се крсте.

На послетку крштење се не мора поновити ни над расколницима т. ј. над таквима, који се не удаљују од црквеног учења о догматима, већ се само разликују у неким специјалиим назорима, обредима и обичајима, и који у својим скуповима обављају крштење са свим правилно како по унутарњој садржини му, тако исто и по спољашњем начину. Овако је установила Црква гледе старих расколника, као што беху: новатијани, донатисте, тетрадите, саватијани и др. Василије Велики у првом правилу своме овако говори о крштењу расколника: „Стари су установили, да се крштење расколника, пошто Цркви припадају, има признавати“.

Гледе крштења руских расколника постоји наредба руског св. Синода од 1722. године, која је у свему сагласна с наредбама старе Цркве и која гласи: „Оне, који се враћају у црквену заједницу, ако су крштени од свештеника, не треба крстити, а оне који су крштени од простог мужика ваља поново крстити због неизвесности првога крштења.“

Крштење других хришћанских вероисповеди (римокатолика, протестаната и јермена) има се сматрати за правилно, будући да они

[8] Правосл. исп. пит. 102. — Патр. грам. чл. 16.

[9] Из речи Василија Великога (прав. 1.) видимо, да су се у оно доба разилазила мишљења о овом предмету, али је у главном најраспрострањеније мњење било да оне јеретике, који признају Тројичност, не треба поново крштавати. Сам Василије Велики, и ако у опште не признаваше јеретичког крштења, ипак се прилагођаваше тврдњама других и признаваше *„да се ваља држати обичаја и следити оцима, који су провидели колико је требало за нас“*. Јеретичко крштење признавало се између осталога и за то, да се не би тако учинила превелика и непреходна провалија и запрека, услед које се и јеретици никада Цркви Божјој повратили не би.

верују у једносушну Тројицу, Оца и Сина и Св. Духа, те се према томе крштење не понавља над онима, који се из поменутих вероисповеди обраћају у православље. Овакав је поступак у свему сходан са већ поменутим правилима и примерима првобитне Цркве, те је и данашњим даном пракса православне Цркве у овом погледу у свему сходна духу првобитне Цркве.[10]

Преливање, које се у западној Цркве употребљава уместо погружавања, ни мало не пречи прелазу римљана у православну Цркву, због тога, што се преливањем не мења битност тајне, него само њезин спољашњи, видљиви облик, а и стога, што је и првобитна Црква, као што већ напред рекосмо, у случајевима нужде дозвољавала крштење преливањем, даље због тога што и сама западна Црква, не одбацује крштење погружавањем и не везује се искључиво само за преливање, већ признаје и верује у снагу и једнога и другога, те начин крштења преливањем сматра само за удобнији.[11] По оцеплењу западне Цркве од источне, православна источна Црква не одрицаше снагу тајне западном крштењу извршеном посредством преливања, и не захтеваше да се римљани при ступању у заједницу православне Цркве поново крсте, док међутим изобличаваше све друге новотарије запада.[12]

Руска Црква у погледу покрштавања римљана држала се горенаведених начела све до 1620. године. Те године, због ужасног унијаћења, установљено је на сабору у Москви под митрополитом Филаретом — иако не једногласно — да се римљани при ступању у православну Цркву морају поново крстити. Ово определење пренесено је и на све протестанте.[13] Али на сабору патријараха у Москви 1667. године ова је наредба укинута.[14] Почетком XVIII. века Петар Велики обраћао се на источне васељенске патријархе у погледу тога, како ваља примати у крило православне Цркве лутеране и калвине, на што му је 1718. године патријарх Јеремија одговорио, да се иноверни Хришћани при прелазу у православље не морају поново крстити, него само миропомазивати.[15] Исто овако решење донесено је у источној Цркви и у погледу Јермена.[16]

(Наставиће се)

[10] в. Чинъ присоединенія къ православной Церкви иновѣрцевъ.

[11] Cours droit canon. par André. t. 1. an mot baptême. 1845.

[12] После оцеплења запада од истока, расправљала су се многа каноничка питања гледе западне Цркве, као: о признавању њихова свештенства, евхаристије, смешаних бракова и др., али нигде не налазимо несугласице у погледу крштења. В. о овим питањима Leunclav. in jure graeco-romano lib. 5.

[13] в. Требник издање 1639. год. — Спор с лутеранима у Русији 1644. г. на догледу ступања у брак кћери цара Михаила Феодоровића с данским принцем (у рукопису саловецке библиотеке).

[14] в. Сборникъ церковн. постановленій (рукопис Погодинског археол. музеја бр. 1116. лист 74—82.) и Јосифа волоцкаго-Просвѣтителя гл. 15.

[15] в. Собр. закон. т. V. год. 1718. авг. 31.

[16] в. Слав. кормч. гл. 69. Тимотеја пресвитера.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Управни Одбор Матице Српске**) држао је 17. фебруара (2. марта) о. г. своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Успомени преминулих чланова: дра Светозара Милетића, Стевана Лазића, Велимира Бугарског и Самка Стојановића учињене су уобичајене почасти — Кр. угарско министарство унутрашњих послова одобрава избор А. Хаџића за председника „Матице Српске“. — Кр. угарско министарство просвете и црквених послова шаље разрешнице за рачуне вођене о задужбини Гедеона Дунђерског за г. 1898 и 1899. — Велики жупан новосадски захваљује, што се „Матица“ на позив кр. угарског пољопривредног Министарства уписала за члана оснивача државне земаљске благајнице за потпомагање економских радника. — Кр. судбени сто у Панчеву дозвољава препис куће фонда Тодора Максимовића и жене му Ане из Уздина на романску црквену општину уздинску и укњижбу потраживања тога фонда у износу од 4.100 фор. на исту кућу. — По предлогу фискала друштвеног дра Илије Вучетића позваће се књижевно одељење да поднесе управном одбору своје мишљење о томе на какве просветне цели да се употребе приходи од задужбине Новака Голупског и жене му Софије. Тек после тога моћи ће се приступити зготовљавању основног писма за ту задужбину. — Кр. судбени сто у Н. Саду укњижио је наследну пристојбу од 5020 круна на кућу Милоша Димитријевића и жене му Марије. Фискал друштвени поднео је рекурс против плаћања те наследне пристојбе. — Узет је на повољно знање извештај председников, да је касу изненада прегледао са комисијом на то позваном и да је са свим

у реду нашао. — Саборски одбор наредио је исплату трошкова, које је „Матица“ учинила у корист фонда Проке Миладиновића. — Књиговођа подноси исказ о свотама, које су у буџету за г. 1901. одређене На књижевне цели, заједно с исказом о томе колико је досад на ту цел потрошено. — Наређено је, да се државни папири и готовина осигурају против похаре. — Узет је на знање месечни исказ књиговодства о стању уложене готовине код овдашњих новчаних завода. — Према предлозима фискала друштвеног дозвољено је неким дужницима, да могу обестеретити неке своје за сигурност зајма заложене парцеле својих непокретности. — Издано је мало зајмова. — Остали предмети били су економске и административне природе.

Разне белешке.

(**Код Њ. В. краља Александра**) У прошлу недељу имао је архимандрит Крушедолски г. *Анатолије Јанковић* част бити примљен у аудијенцију код Њ. В. Краља Србије Александра I., а у цељи да краљу јави, да ће се парастос у помен благоупокојеног краља Милана одржати у манастиру Крушедолу дана 10 (23) марта о. г.

(**Автономија угарских римокатолика.**) Комисија 27-рице, што ју је прошли конгрес угарских римокатолика изаслао ради претходног споразумевања у питањима те автономије, отпочела је своја саветовања 12 марта п. н. у Будимпешти. Као што изгледа, угарски римокатолици би хтели, да се конгрес њихов сазове одмах после Васкрса, а питање автономије реши пре нових избора саборских посланика.

(**Прелаз у Православље.**) У Северној Америци прешло је прошлих дана цело једно село (800 душа) из грчко-католичке (унијатске) вероисповести у Православље.

Читуља.

† Јереј Александер Николић

Дана 26 фебруара о. г. преминуо је у Господу јереј Александер Николић. Покојник је био најпре лични помоћник свога оца и бившег пароха у Дивошу, а по смрти овога администратор Дивошке парохије. Ради нарушенога здравља на своју молбу је био умировљен. Рођен 1842, а рукоположен је био 1873 г. На опелу чинодејствовало је осам свештеника и опростише се с покојником у св. храму парох Чалмански јереј Евгеније Ковиљац и администратор Дивошке парохије јереј Георгије Николић. Нека је упокојеном брату нашем јереју Александру лака земља и **вѣчная память**!

СЕТИМО СЕ ШКОЛСКОГ „ФОНДА СВ. САВЕ“

Од г. архимандрита Бездинског *Исака Дошена* добили смо овај исказ приложника на Фонд Св. Саве, по којем приложише: по 20 К. Исак Дошен архимандрит, по 10 К. Гедеон Бођин намесник, Владимир барон Рајачић, Софија Дамјановић, Зорана Д. Ришички. По 8 К. Јован пл. Жупунски. По 5 К. Платон Марковић јеромонах 4 К. Тоша Ивковић. По 2 К. Васа и Софија Есаповић, Бранко Омчикус, Ковач Миклош, Дечев Миклош, Ниш Шандор, јереј Георгије Коњовић, Жарко Раданић, Милица Михаљац, Јулије Дерешће, Јулијана Димитријевић, Др. Светозар Димитријевић, Борисав Фирићхазски бата, Пантелејмон Дошен јером., Милош Петровић, Сима Јовановић Радак. По 1 К. Ђура Ђуровић јереј Иван Алексић, Бранислав Савић, трг. пом. Ђура Јосић, Владислав Печујац, Елиас Шимоњ, Шрајб Филип, Станко Шакић, Стева Косановић, Дане пл. Будисављевић Србенда, учит. Јелена Теодоровић, Надежда Михаљац, Бојана Михаљац, Мила Коњић, Милан Ристић, Шнур Миклош, Аксентије Арсин, Ердељи Андор, Ликер Пренер, Вазул Бодор, Душан Которач, Миша Ђорђевић, Алекса Т.шић, Јованов Иса, Пера Степанов, Влада Милић, Сима Поповић, поп Драгутин Мојић, јер. Шандор Грујић, Ж Арделичин, учит. Сава Николић. 80 пот. јереј Захарија Стојановић, 66 пот. Вељко Вујичић, 60 пот. Гетлер Ш. По 40 пот. Живко Цоцин, Живко Адамовић, Миша Пејић, Иса Жупунски, Милан Бакић.

Књижевне вести.

(**Српска Књижевна Задруга.**) Девето коло књига задругиних готово је и већ се разашиље задругарима. Поред одабране садржине, ово се коло одликује од ранијих кола и величином својом, јер у њему има *127 штампаних табака* — два пута више него што је задруга дужна дати својим члановима, а много више но и у једном досадашњем колу њезином. Дела су ова: 1. (58 књига) *Житије Герасима Зе-*

лића, књига трећа; 2. (59 књига) *Песме Ђуре Јакшића*, књига прва; 3. и 4. (60 и 61) *Милан Наранџић*, роман Јакова Игњатовића; књига прва и друга. 5. (62 књига) *Порушени идеали*, роман Светолика Ранковића; 6. (63 књига) *Ајванхо*, роман, написао Валтер Скот, с енглеског превео Чед. А. Петровић; 7. (64 књига) *Шта прича планина*, написао Е. Рекли, с француског превео † Ђ. Милијашевић. Чланski улози на ово коло примаће се само још до краја месеца марта ове године. Ко од чланова оснивача дотле не положи свој оснивачки улог, губи стечена оснивачка права за прошлу годину. После поменутог рока коло се може *само купити* за 10 динара, али се том куповином не задобивају никаква чланска права.

Нове књиге

Рашки Епископи и Митрополити. Од архимандрита *И. Руварца*. Прештампано из Гласа Српске Краљевске Академије. Гл. XII. Стр. 46.

Књижевни огласи

Зборник, Типик и Речник приближује се штампањем своме крају.

Књига је ова препоручена од свих области православне цркве како у митрополији карловачкој тако и у Далмацији, Босни и Херцеговини, Србији, Црној Гори и Турској.

Пошто је књига изашла много већа него што смо прорачунали, изићи ће за недељу касније.

Ова прилика ће добро доћи оним пријатељима црквене књижевности који се још нису пријавили С тога *продужујемо рок претплате до Цвети* ове године.

П. Н. Господу, која су се пријавила, евентуално и новац послала, молимо да узму овај оглас на знање, а п. н. г. г., која се још пријавити желе, нека сва писма, наруџбенице или новце послати до Цвети на првоименованога.

Цена за претплатнике је: брошираној књизи 5 К у платну увезаној 6 К; кад рок претплате истече, дућанска ће се цена повисити: првој са 1 а другој са $1^1/_2$ К.

У Ср. Карловцима 25. П. 1901.

Протојерej **Јован Живковић**
професор у богословији
Јован Живановић
професор у гимназији

Од администрације

Претплатнике „Српског Сиона“ молимо, да нам изволе подмирити дужну претплату, а нарочито молимо сл. црквене опћине да изволу послати по већ разаслатим им рачунима за стечајеве и огласе.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. К. 89 из 1901. 18 1—3

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на место систем. парохијског помоћника у Срп. Св. Петру, с платом IV. разреда. — Рок стечају истиче 8. (21). априла 1901. године.

Из седнице епар. конзисторије, држане у Темишвару 20. фебр. (5. марта) 1901. године.

Никанор
епископ

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС. 20 1—3

Српско православна црквена општина у Сусеку одржаће 22. марта (4. априла) тек. год. дражбу за унутрашњу оправку св. храма.

Прорачунска свота износи 7.092 круне од које своте имаде сваки дражбеник 10% као кауцију уз писмену и усмену понуду приложити.

Уз то се примећује да ће се за исти рад само оспособљени мајстори стручњаци примити.

Општина задржава себи права коме ће се посао издати.

Сваки дражбеник који жели посао узети може се обратити код потписаногa председника и пре дражбе предрачун видети.

Срета Малешевић
перовођа.
Михаил Шарковић
председник

СТЕЧАЈ. 3—3

Расписује се стечај на овомесној новооснованој четвороразредној мешовитој правосл срп. вероисповедној школи.

Дужности учитељеве су прописане школском одредбом од 1872. године.

Плата је учитељу 600 круна, коју ће уживати из фонда „Св. Саве“ у Карловцима, и 200 круна у име наплате за стан и огрев, коју ће добијати од овомесне црквене школске општине. Компетовати могу оспособљени учитељи, који и испит из мађарског језика имају. Рок стечају до 1. (14.) марта 1901. год.

У Сантову 2. (15.) фебруара 1901. године.

Председник црквене школске општине
Шандор Андрин.

М. Ш. О. Бр. 9. 1901. 2—6 15.

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај за учитељицу при ново-отвореној трећој школи у Бач-Кули. —

С овим стечајем скопчана су следећа берива: у име редовне плате 680 круна годишње; 80 круна у име огрева; 12 круна за паушал; 10 круна за кречење стана, и напокон 120 круна у име стана, на које изабрата, да у случају општина стан у нарави сазида, губи право. — Дакле, укупно свега 902 круне, које ће имати месечно у напред из Cultus благајне ове општине примати. —

Изабрата ће обучавати онај разред или разреде, који јој школ. одбор додели.

Осим означених дужности у Школ. Уредби од 1872. год. дужна ће иста бити са свом женском школ. децом од II-ог до VI. раз. како ручни женски рад тако и наук о кућарству обдржавати двапут недељно. —

Општина жели, да се свака кандидаткиња лично прикаже. —

Рок стечају истиче закључно 1. априла 1901. г.

Из седнице месног Школ. Одбора, држане у Бач-Кули 15. фебруара 1901. године. —

Петар Окановић
перовођа.

Јоца Богоевац
школ. председник.

СТЕЧАЈ 17 1—3

На учитељско место у Ђали са платом у готовом новцу 800, круна, у име паушала, 10 Кр. два ланца добре ораће земље, на коју је дужан све терете сносити, огрев у слами за своју употребу колико је нужно, стан у натури од две собе, шпајз, комора, штала и друге стаје, при стану башча од 400□° и од погреба 1 К. ако позван буде.

Дужности су прописане шк. уредбом 1872 г., а с тима држање једне певнице и обучавање ученика у црквеном појању.

Школ. Одбор има доделити разреде за обучавање.

Рок овог стечаја траје шест недеља од првог увршћења.

Биљеговане молбенице са документима подносе се председништву школског одбора.

Из седнице школ. одбора држане у Ђали 8. фебруара 1901.

Петар Маринковић
парох и председ. шк. одбора.

Број 7. ех 1901. 2—3 14

СТЕЧАЈ.

На основу решења сл. Епарх. Школ. Одбора вршачког, бр. 6/7. 80 и 88. III. 5. ех 1901. расписује се, по ново, стечај на упражњено место забавиљско, при овдашњем срп. вероиспов. забавишту.

Плата је 1000 круна, 3 хвата тврдих дрва за огрев; слободан стан: из 2 собе, кухиње, вајата и подрума.

Изабрана забавиља је дужна о своме трошку, држати себи помагачицу; и има се придржавати Школ. уредбе, за срп. вероиспов. школе, од 1872. год.

Избору ће се припустити оне компетенткиње, које поред забавиљског оспособљења, искажу прописан засебан испит, из српског језика, на српској учитељ. школи, и учитељице, оспособљене на срп. учитељ. школи у Сомбору, које су и оспособљене забавиље.

Молбенице ваља управити на: „Школски Одбор, срп. правосл. црквене општине перлеске.“

Рок стечају истиче 3. (16). Априла о. г.

Дано у Перлезу 14. (27). фебруара 1901. г.

Школски Одбор.

Дражбени Оглас. 13. 3—3

Српска прав. црквена општина у Госпођинцима држаће 11. (24.) марта тек. год. после подне у 3 сата дражбу на мањак за издавање градње капеле на гробљу. Прорачунска је свота 9000, круна, од којих 10% имају лицитантн као вадијум у новцу или вредносним папирима положити. Градњу само оспособљен мајстор може примити. Планови и прорачун се могу код долеподписане општине видети. Објашњења даје још г. Момчило Тапавица, архитект у Будимпешти VIII. Szentkiralyi utza 26. sz.

У Госпођинци 9. (22.) фебруара 1901.

Српска правосл. црквена општина у Госпођинци.

Каменко Чешљар
перовођа.

Бр. Е.К. 94. ех 1001. 12 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију I. разреда у Двору, протопрезвитерата костајничког.

Рок компетовању траје до 12. (25.) априла ове године.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 25. јануара 1901.

Михаил.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

искључиво свештеничког одела кројач

Дунавска ул. бр. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. бр. 20.

Узимам особиту част, впреч. господи свећеницима правосл. српским, до знања ставити и препоручити им своју радњу и израду сваковрсних хаљина свештеничких по нај укуснијем крою, и добром шаву, а такођер снабдео сам се добрим и правим штофовима: дубла, камгарна, алапина и листера. — Израђујем још камилавке од чохе и кадифе од којих имам увек у приправности зготовљених. — Нарочито наглашујем овде, да израђујем све ствари много јефтиније, него тек што би се исте израдиле примљене од посредника. Још ми је напоменути, да нисам никога опуномоћио да прима у моје име послове за моју радњу, као и то да сам послове и наруџбине непосредно примам од пошт. муштерија.

19 1—7

НА ЗНАЊЕ!

Част ми је славним српско-православним црквеним општинама и пречасним г. г. свештеницима учтиво јавити, да сам моју

ТРГОВИНУ СРПСКИХ ЦРКВЕНИХ СТВАРИ

у кући г. Ђорђа Ивковића у Дунавској улици у близини новосадског кр. судбеног стола сместио.

Најглавнија задаћа ће ми бити, да моје п. н. муштерије са најизврснијом робом, крај солидне послуге и најумереније цене, што боље задовољим.

Начело је моје, да п. н. публику *са незнатном ценом* ове или оне робе, не обманујем, као што то, на жалост, чине несрпске трговине ове струке, него ми је као Србину — циљ, да са савесним и поштеним руковањем трговине своје, себи и радњи својој извојујем *поверење и симпатију* како код славних српских православних општина, тако и код пречасних г.г. свештеника и српске публике, те из разлога ових, молим, да ме са поверењем својим припомогну, да тежњу ову своју што пре постигнем; па сам уједно слободан на неколико од главније робе, које на стоваришту у богатом избору имадем, уповорити и најтоплије препоручити, као на пр.: **Одежда (светих), Одежда (црних), Неба, Литија, Црквених барјака, Стихара, Круна венчаница, Евангелија, Крстова ручних, Крстова за трапезу Рипида, Кадионица, Свећеника (чирака), Путира, Завеса, Кандила, Дискоса, Лажница, Копја, Школских барјака, Пјетохлебница, Кивота, Полелеја, Дуплира, Сасуде за св. причести болнима, Сасуде за крштење деце, Сасуде за миропомазање, Свечарских икона, Целивача икона, Простирача.**

Све **иконе** наших светаца, **рађене масном бојом и слободном руком на платну, лиму и дрвету** за иконостасе и целивање; **икона руских, кованих од бакра и гвожђа, позлаћених и посребрених; плаштаница** израђених по чисто српско-православном типу и **велики избор историчних слика** од најбољих вештака те струке.

Уједно се препоручујем славним српско-православним црквено-школским општинама за израду **СВИХ ПОЗЛАТАРСКИХ ПОСЛОВА**; као: **целокупног иконостаса и Христових гробова,** а већ постојеће **иконостасе, иконе, окове на св. Еванђелијама** примам и израђујем као ново.

За преч. г.г. свештенике доње и горње **хаљине, шешире, ћелепуше, појасеве, монторосе, камилавке и панакамилавке.**

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова на позив поднашам сваковрсне мустре, робу, цртеже и предрачуне на углед и избор лично, о *своме трошку*, без да је дотичан обвезан трговину учинити.

Поруке обављам брзо и тачно, јер ми је стовариште снабдевено са свима горенаведеним предметима. Ја се као Србин надам, да је ближи свој своме, него да се потпомажу туђа и страна слична подувећа, па у толико пре и са већим пожртвовањем извићи ћу свакој мојој поштованој муштерији на сусрет и задовољићу је у сваком погледу. Молећи за штоване поруџбине и поверење јесам

С особитим поштовањем

160 10—10

НИКОЛА ИВКОВИЋ

НОВИ САД

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Хлебарска улица бр. 19. I. спрат.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, а за **солидну израду** као и за **умерене цене** јамчим. Примера ради наводим овде **поједине** артиклове и цене им; као:

ОДЕЖДЕ светле од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог свиленог дамаста и голдрајха од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде црне од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАКА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. а са чистим златом извезено на најфајнијој кадифи од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор. 12, 15. 18, 28 до 30 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ КАНДИЛА** од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЈА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор. све масном бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити прeч. г. свештеницима **шешира, камилавки, ћелепуша и појасева.** — На захтевање п. н. муштерији шаљем бесплатно и **франко нацрте, мустре и прорачуне.** 90 21—28

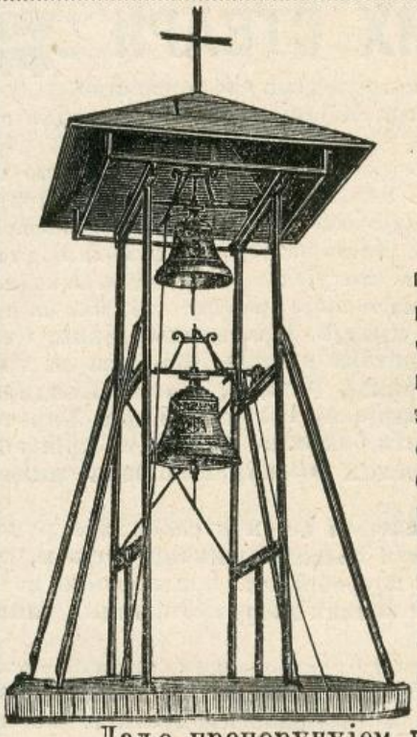

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

6— ех 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима 1901. — 165.

СРПСКИ СИОН

Год. XI — Број 10

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 11. марта 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Наредба.

Архидијецезалног Административног Одбора о прописном унашању црквено-општинских прихода и расхода у одређене благајничке дневнике.

АО 167/зап. ех 1901.

(*Свима протопрезвитерским званьима*).

Пошто се је опазило код више овоподручних црквених општина, да оне унашају у рачуне чисто црквених потреба и приходе и расходе, који спадају по одобреном прорачуну у рачун парохијални, или које закладе, то се позива пречасно то звање, да упути подручне си српске православне црквене општине, да при вођењу дневника и састављању рачуна пазе, шта спада по одобреним прорачунима у црквени, шта у парохијални а шта у појединих заклада рачун, те да према томе, односне приходе и расходе унашају у онај дневник и рачун камо по прорачуну спадају.

Из седнице Архидијецезалног Административног Одбора, држане у Карловцима 1 (14) марта 1901.

Георгије с. р.
Патријарх.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Студије и критика на психофизички монизам.

Докторска дисертација Дра **Бошка Петровића.**

(Наставак.)

Хилозоизам или теорија о живој материји.

Суврмене природне науке и експерименти су коначно доказали немогућност, да се психички појав разјасни из материје. Пошто материализам није могао решити психичког појава, то проблем одношаја душевног појава према материји и природним снагама и даље остаје нерешен.

Шта је управо психички појав и како он постаје, када исти није функција материје, као што материалисте то хоће, а међу тим људско сазнање га вазда само са материјом скопчано опажа? То је проблем, који после немоћи материализма да га реши, стоји као знак питања пред мислиоцем, и не да му напред, док га не реши. То увиђају и сами природњаци наших дана и немогавши разјаснити проблем живота и психичког појава на

основу материалистичке дефиниције о материји, по којој је материја апсолутни основ свега што постоји, то природњаци наших дана узимају у помоћ физику, хемију, астрономију и природне силе које се у тим појавима манифестују да помоћу њих реше питање психичког појава и његов одношај према материји.

Ту јасно видимо, како и природњаци увиђају, да природне науке и филозофија захтева једно друго, да су природне науке принуђене кадгод из својих интереса, да са поља ексактног истраживања пређу на метафизичко поље, уколико са успехом, о том није место овде да расправљамо, услед чега природне науке добијају допуну у филозофији. То је „натурфилозофија“ наших дана.

Пошто се психички проблем неда разјаснити из појма апсолутне материје, као што су је материалисте поставили, то су „натурфилозофи“ наших дана, међу којима на првом месту спомињемо Хекла (Haeckel), затим Целнер (Zöllner) и Негели (Nägeli), преиначили сам појам материје. По њихову излагању материја се не састоји само из пасивних атома, већ су унели у појам материје и појам задахнутости — душевности. Та душевност није нешто од материје одељено, као што дуалисте уче, већ тесно скопчано са њоме. Та духовност или живот материје, који исти натурфилозофи и душом називају, јесте по њихову мишљењу унутарње својство материје и нити може материја без душе, нити душа одељена од материје постојати

То је друга врста психофизичког монизма, који се зове *хилозоизам* (долази од ὕλη=материја и ζωή=живот,). Ми ту теорију називамо: *теорија о живој материји*. И хилозоизам се назива психофизичким монизмом, јер ту нису две чињенице из којих се развија психички појав, већ једна, наиме, задахнута жива материја.

Ми ћемо се овде послужити са неколико цитата из дела преставника овог правца, да би основне мисли што јасније предочили.

Ову форму монизма Хекел[1] овако разви ја: Наш чисти монизам нити је одентичан са теоретским материализмом, који не признаје дух и свет раствара у суму мртвих атома, нити са теоретским спиритуализмом, који материју не признаје и држи, да је свет у простору уређења група енергија или нематериалних снага. Ми смо чврсто уверени са Гетеом, који каже, да материја никад не може без духа а дух без материје да постоји ни да делује. Ми се чврсто држимо чистог и недвосмисленог Спиноциног (Spinoza) монизма, по коме су — материја као бесконачно растрта супстанција, а дух (или енергија) као супстанција која осећа или мисли — два фундаментална атрибута или основна својства свемирног божанског бића, који у себи све обухвата, као универзална супстанција.

На први поглед се чини, да је хилозоизам чисто пантеистичка теорија. У овом цитату јесте Хекел пантеиста, но како пређе на тумачење космијских појава и проблем развића, он је чист материалиста. Општи каузалан закон у свези са законом супстанције — вели

[1] Haeckel, Welträtsel, Gemeinverständliche Studie über monistische Philosophie. 1899. S. 23. Ово је задње дело овог немачког натурфилозофа у ком кулминира филозофски правац на основу Ламарк-Дарвинове теорије развића. Но не треба мислити, да је то дело скуп позитивних научних резултата на пољу природних наука, већ у њему износи Haeckel своје монистичко гледиште на читаву васиону без оних основа која су нужна за зидање једног филозофског система. Тамо где не говори о ексактним резултатима, истиче се фанатичко веровање Хеклово у моћ људског ума при прављењу хипотеза. Он је фанатички присталица монизма, коме никако не уме да постави темељ. Он је час пантеиста, час материалиста, час пак спиритуалиста, а све те елементе никако не уме да споји у један систем. Он верује у монизам као филозофију XX. века, који ће све науке озаравати и из које ће религија будућности произићи. Основно својство филозофских мисли јесте мистицизам старца, који се показује и у задњим делима Ибзна, Тургењева и других мислиоца у старости. Пошто је у делу изнесен огроман материал из природних наука помешан са фантастиком веровања у природу, то ми не препоручујемо у филозофији не систематски образованом уму да ово дело чита, јер ако се не уме критички да држи према тако смелом прављењу хипотеза, као што то Хекел чини, може и сам да пође путем слутње и фантастичког веровања у природу и природне силе. Дело је написано врло популарно, као што у опште пише овај филозоф и дело је доживело за кратко време врло много издања.

Хекел[2] — уверава нас, да сваки појав имаде свој *механички узрок.* — То је чист материализам. Ту се очитује неконзеквенција у хилозоистичком систему.

Мада има пантеистичких елемената у Хекелову разлагању, код постајања космоса Хекел је ипак материалиста. Као највиши принцип, који у себи све садржи, јесте закон супстанције.[3] Као што видимо, Хекел не уме логички да споји дух и материју у јединство и свој монизам да као логички неопходан престави. Логички се то даде донекле само са пантеистичког гледишта учинити, но онда је сваки појав, па и материја, атрибут божанског свемирног бића. То се пак не слаже са појмом материје, из које треба све, па и душа да се чисто механички развија. И тако Хекел не уме своју хипотезу логички да спроведе, услед тога елементи пантеистички и материалистички иду једно поред другог у овом систему, а да се могу у једно спојити, и за дивно чудо, „систем“ ипак носи име монизма. И психички појав хоће хилозоисте са монистичког гледишта да разјасне, и ми ћемо овде изнети главније мисли о хилозоизму као психофизичком монизму.

Да растумачи психички појав као продукт једноставне живе материје, примењује Хекел и на психологију теорију историјског развића.

Главна задаћа научне модерне монистичке психологије, вели Хекел,[4] јесте објективно и упоредно истраживање другог низа историјског развића човечије душе из животињске.

Са применом теорије развића на психички појав, покидана је разлика између минералног биљног и животињског царства, јер све те разлике са гледишта те теорије нису битне већ само градуалне. Човечија душа у том низу развијања није ништа друго, до ли из атома и неких животињских обличја до савршенства развијена иста она душа атома, која се кроз биљно и животињско царство развија до човека. Људски дух, вели Näegeli, није ништа друго, до ли највиши степен развића духовног појава, који читаву природу своју оживљава и креће.

Хекел овако замишља примену теорије развића на психологију. Упоредна психологија човека и виших животиња — вели Хекел,[5] даје нам могућност, да у највишој групи плацеталних сисаваца (сисавци са материјом) код господских животиња (primates, Herrenthiere) познамо најважније напретке, кроз које је људска душа из психе човек мајмуна (Menschen-Aff,) (antropomorpha) произашла.

Овај свет се није могао развити из мртве материје и пасивних атома, исто тако ни психички појав. Хекел види у хемијском афинитету оно основно својство материје, које нам даје кључ у погледу разјашњења првог развића, и психичког појава.

Разно држање елемената једно према другом, вели Хекел,[6] које хемија обележава са именом „афинитет или сродност“, јесте једно од најбитнијих својстава масе и очитују се у разним пропорцијама, у којима се њихово спајање дешава и у интензитету с којим се ово дешава. Сви степени наклоности, почевши са савршеном равнодушношћу, па до бурне страсти, налазе се исто тако у хемијском држању елемената једног према другом, као што та наклоност у психологији човечијој, а нарочито у наклоности два пола једног према другом, највећу улогу игра . . . Неодољива страст, која привлачи Едварда симпатичној Отилији, Париса Јелени, и све препреке разума и морала савлађује, све је то иста силна несвесна привлачна снага, која при оплођењу животињског и биљног јајета живи, spermatozoa (Samenfaden) гони, да уђе у јајињу ћелију (Eizelle); исто снажно кретање, помоћу кога се два атома хидрогена и један атом оксигена уједињују у једном молекилу воде. То принципиелно јединство у избору по сроству (Wahlverwandschaft) у читавој природи, почевши са простим хемијским процесом, па до најзамршенијег љубавног романа, познао је

2 Welträtzel S. 316.
3 Welträtsel, S. 245.
4 Welträtsel, S. 127. 173.
5 Welträtzel, S. 174.
6 Welträtzel, S. 258, 259.

још велики грчки „натурфилозоф“ Емпедокле у V столећу пре Христа у свом учењу „о љубави и мржњи елемената“. Ми на томе оснивамо наше уверење — завршује Хекел — да је већ у атомима најпростији облик осећања и воље.

Још јасније се у овом задњем погледу изражава Хекел у свом једном пређашњем делу. Са монистичког гледишта — вели Хекел[7] овде — иманентан жив дух исто тако не може се замислити, као ни мртва материја без духа. У сваком атому су ова два својства нераздељиво у једно скопчана. Даље вели: пошто су снага и материја нераздвојни, читав космос је бесмртан. Чак и у ваздуху и етеру живи дух.[8]

И Zöllner i Naegeli се у истом смислу изражавају. И они држе, да је читава природа задахнута и жива Zöllner[9] мисли, да као што када хоћемо да разјаснимо феномен кретања, материји приписујемо снаге, које ју покрећу, исто тако када хоћемо да разјаснимо феномен осећаја, морамо у најелементарнијим догађајима у природи претпоставити осећај.

(Наставиће се)

7 Der Monismus, als Band zwischen Religion und Wissenschaft. 1892. S. 27

8 Ibid. S. 14. 24.

9 Zöllner, Über die Natur der Kommeten. О Негелију види пређашњи цитат.

О хришћанској надежди.

Проповед Оца Августина од Монтефелтра.

С талијанског превео **Јово Узелац** парох.

(Свршетак.)

Историја наде наша је историја. Она се уздиже на Голготу. Видите ли оног човјека с десне стране Христа! Тај се човјек нада. Прије него је нада испунила срце његово псовао је и клео, али чим је осјетио наду у срцу своме, његова ријеч постаје блага, лице његово добива мирни изглед. Он се обраћа Христу и говори: „Сјети ме се, кад дођеш у царство небесно“, а Христос му одговара: „Данас ћеш бити са мном у рају“.

Игњатије и један гладиатор морали су се борити са дивљим зверовима. Погледајте гладиатора пред тропом царевим. Он поздравља уобичајеном церемонијом: „Ave Caesar, morituri te salutant!“ Почиње борба. Гладиатор је рањен, дрхће од гњева, наставља борбу и пада. И у паду своме види народ, који сачињава вијенац око проливене крви његове, мисли на далеку отаџбину, мисли на жену, децу, старог оца, матер, које је далеко оставио. Умире са очајањем у срцу, псујући и проклињући. Погледајте сад Св. Игњатију Он долази у Арену са небеским миром на лицу, осмејком на уснама, говори својим ученицима: „Не молите, јер су звијери кротке за мене; ја знам што ми треба; знам, да ми треба скоро поћи Спаситељу своме, ја сам жито, које треба, да постане брашном под зубом звјерова, да једном постанем хљеб, који се има принијети на олтар Свемогућега Створитеља“. И кад је чуо рику звјерова, ускликнуо је: „Дођите, дођите к мени, растргајте ме, ја вас се не бојим“. Звијери насрћу, растргају га, он плива у крви својој; укочене очи његове траже небо. На његову лицу небески мир и слатка нада, небо је његова домовина. Он умире благосиљајући и молећи. Посљедњи знак љубави одразује се на лицу његову у најузвишенијем ономе часку, кад душу његову анђели носе у царство небесно. То је плод хришћанске надежде.

Нада се спушта у колибицу сиромаха, и ондје блажи оскудицу и патњу његову. Нада се спушта у подземне тмине кажњеника, обећава му слободу душе, чува га од очајања Нада приступа и постељи умирућега. Томе се морамо дивити! Не прију наши модерни мудраци, који се хвале, да су унапредили знапост, да су открили истину, али који сигурно нијесу пропашли умјетност, да утјеше човјечанство, које трпи; нека дођу, нек се приближе постељи умирућега. Нека уђу у колибицу сиромашка. Ондје се не налазе они, који не вјерују у небо Ондје би се ти мудраци, стидили поновити своје помпезне ријечи. Можда би пружили сиромашку, који новчић, окрећући главу на другу страну; али утјеху за душу слободну, душу бесмртну гдје ће наћи? Можда би рекли, као што се обично чује: „Сажаљевам те; желио

бих ублажити твоје муке и твоје боле.“ Али, господо, не осјећате ли у тим ријечима нешто жалосно, што одјекује попут посмртног, погребног звона? Можда би рекли: „Буди стрпљив“. Стрпљив, рећи ће онај несретник, та има већ десет, двадесет тридесет година како трпим и просим“. Па шта би значила стрпљивост, кад не би било наде на вјечну награду наде на небо?

Рекао би такав несретник: „Видим добро, да би хтјели да у болу своме и не уздахнем, да ставим грло под нож без јаука, ваша стрпљивост је инзулт према мојој биједи“. Дакле, трпи и умри. Ето то је највиша утјеха људске знаности.

Погледајте сад како свештеници Христови приступају к постељи умирућега, који вјерује у Бога, који љуби Бога. Они стављају у његове хладне руке, на његово хладно срце, на његове блиједе усне крст Христов и говоре: „Надај се, надај синко у Господа. Надај се у Његову милост, у Његову славу. Он те чека, да те овјенча вјенцем славе. Храбар буди, брате, јер знај, да мора прије отпасти лишће, да грančица опет зазелени. Знај, да зрно мора пасти под бразду, да на пролеће опет изникне. Овдје није наше стално пребивалиште. Још неколико дана, неколико сати бола, и ова смртност претвориће се у бесмртност; И ти ћеш тамо горе, сјединивши се са Светима, са твојим родитељима, тамо гдје нема уздисаја, гдје нема бола, морати рећи: Земаљске патње не заслужују толико славе, биједе живота, не заслужују толико награде“. И на такове ријечи несретник, који бијаше већ у смртном страху, који бијаше скоро у очајању, умирује се, лице његово сја небеском свјетлошћу и кличе: „Хвала, хвала, учинили сте ми много добра.“ И окрећући се својој жени, својој деци, која плачући окружују његову постељу, говори: „Ох, не плачите више, не плачите. Ја истина умирем, али сам сретан, јер вам не кажем вјечито збогом, него *до виђења*. Видићемо се горе. И пун наде на ране божанског Спаситеља мирно издише.

Ето, господо, дивног призора.

Смрт је дошла, и жрва његина се укочила без боје, без покрета, без живота. Имате супругу, коју нежно љубите; мислили би да је та свеза за вјечност склопљена, ал' она се на једном кида и иза радости наступа жалост и бол.

Имате мајку, имате сина, кћер, које неизмјерно љубите, на које полажете све своје наде Нек дођу они, који не вјерују у небо; нек приступе тој лешини, тим светим цртама, које носе на себи печат вјечности. Шта ће казати пред њом њихова знаност. Дакле је „збогом“ на самртној постељи вјечито „збогом“? Дакле ви сте љубили шаку праха, блата и земље?

Ох! Мати моја, мати моја! Ја нијесам могао примити твог пошљедњег благослова, нијесам могао разабрати твојих посљедњих ријечи и твојих уздаха, па да те никад више видити не ћу? Дакле је та жива, та пламена љубав у мени опсјена, ништа? И тебе је, мајко моја, за увијек нестало? Ох, окрутници, бјежите са вашом доктрином. Ви нијесте никада љубили. Идите, идите разбите чело ваше на хладном мрамору гроба, он вам неће одговорити ништа. Нијесте вјеровали у ништа и ништа ће бити ваша утјеха?

Али ми браћо, који вјерујемо, утјешимо се. Ми ћемо опет видити миле наше. О сиротна дјецо, расцвиљене мајке, неутјешне жене, ја видим, ја разумем ваш бол. Неумитна и окрутна смрт је дошла, растргала је све; неима више срца, да одговори откуцајима срца вашега. Видим, да плачете на гробу за увијек затвореном. Шта рекох? За увијек? Не, не!

О надо хришћанска, дивна ћерко Божја, дођи и кажи сироти, која челом својим бије о хладни камен гроба, који сакрива кости мајчине, кажи јој, да мајка његова није ондје; кажи нежној жени, да друг њезин није ондје; кажи мајци, да чедо њезино није ондје. Они су на небу. Они гледају, они чекају, они зову миле своје, да се сједине с њима, јер на небу се види, на небу је љубав, и дјело Божје не може остати неизвршено. Дакле, не плачите. Ја сам нада хришћанска, послушајте ме: данас вам је дао Бог снаге, да трпите, сутра ћете уживати славу његову!

Надајте се и утјешите се.

И на те ријечи нестаје туге, неко миље

живота разлијева се у души нашој, она се уздиже у регионе мира и славе гдје нема страшне дубине гроба где не има биједе и патње.

И глас из грудих наших, није више глас очајничког бола, већ уздах љубави, којим испраћујемо покојнике наше.

О, благосиљајте религију, која је од те наде створила добродјетељ хришћанску! О, ти си религија нашег срца, ти си религија, коју треба срце наше!

О, надо, права ћерко Божја; надо утјешитељице расцвиљених, надо пратилице прогнаних, надо пријатељице несретних, надо снаго немоћних, надо чуварице гробова, надо дивна ћери небеска! Не удаљи се, од мене. Буди увијек свјетило срца нашег, водиља стопа наших, дјела наших, да можемо иза овог мукотрпног живота заслужити славу у оном бољем и вјечитом животу.

Господо, има у Ватикану слика Преображење од Raffaella d' Urbina, којој се свако диви. Та слика садржи практичну поуку, по којој би се могла свести ова цијела моја проповиједь.

Слушајте:

На доњој страни слике насликан је младић посједнут од демона; отац га придржава у његовим грчевима. Његова се уда ужасно трзају, очи су му страшно укочене, лице изгледа страшно. Близу до младића насликана је жена, која представља очајање и страх.

Учепици Христови, који нијесу с њиме изишли на Гору Таворску. гледају немоћни са осталим народом тај страшни призор. Ето слике вашега живота. Зашто? Шта вам представља та слика? Она је призор бола без утјехе, призор очајничког бола. А није ли земаљски живот проткан боловима душе, боловима срца, боловима тијела, без икакве утјехе?

Имајте на уму, да у том призору не има Исуса Христа, Он је на Гори Тавору, и нико не мисли и не пита за Њега. Али не, варам се. Погледајте горе на слици стоји један човјек, који руком показује на Тавор, као да би хтјео казати ономе народу, ономе оцу, оној матери: „Гледајте горе, тамо је моћно биће, тамо је Бог, призивајте Га, зовите Га и ви ћете се утјешити, младић ће бити ослобођен.“

Браћо, не бива ли томе слично и у нашем животу? Ко позна небо, ко позна рај, ко мисли, ко говори о њима? Кад свештеник Христов тјеши патнике: „Утјешите се, јер наша је домовина небо“, како се слушају те ријечи?

Ето посљедњег момента слике. Ту не има Исуса Христа. Ту је нека друга сила, ту је тиранин. А та сила, тиран јест демон. Он мучи младића, он је његов господар.

Браћо, пређерујем ли, кад кажем, да тако бива у нашем животу? Ко влада у свијету, кад је из њега прогнана нада на небо? Шта се налази у души, која се не нада на небо, на рај? Ту се налази најстрашнији демон, демон очајања. Ту пречесто ради револвер, отров, вода, да заврше биједни живот људски.

Ето, господо моја, самоубиство, за које се је у нашој Италији једва знало, сад тако често догађа, те уноси очајање у породице и страх у људско друштво. Ох, томе свему злу криви су они, који сиромашном народу убијају наду на небо, једину његову утјеху.

Браћо, ако желите избјећи чељусти очајања, ако желите имати утјеху у патњама својим, пробудите у себи наду на небо, које је увијек отворено над главама вашима.

Да, браћо, кад смо све изгубили: срећу спас, глас, оца, матер, пријатеље; кад смо изгубили све што нам је најмилије, кад не има уза нас руке покровитељице, милога погледа, кад не има срца, које би за нас куцало; кад нам изгледа, да се је све завјерило против нас, кад се осјећамо усамљени на земљи, као изгнаник у туђој земљи, небо је још увијек над нама отворено, Бог чује наш глас, наше уздахе, наше молитве. Он шаље свога анђела утјешитеља, да нас утјеши у нашој тјескоби, у нашој тузи. Тај анђео води нас пред крст Христов и тјеши нас овим лијепим ријечима: „Знајте, да са учеником не могу боље поступати него са учитељем; учитељ је трпио, дакле, и ученици морају трпити. Сјетите се, да је Исус Христос рекао: „Блажени који плачу; блажени који трпе;

блажени које прогоне, јер је њихово царство небесно.“ Храбро. браћо моја! Овај живот је краткотрајни изгон. За кратко вријеме стићи ћемо у домовину. Да, једног дана стићи ћемо у кућу Божју, у кућу Оца нашег небеснога.

Храбро, браћо! Ви плачете, али не плачете сами. Бог броји сузе ваше, и једног дана ће их осушити!

Храбро, браћо! Ви ходате путем биједа и патња, али тај пут води у небо. Не проклињите судбине ваше. Ја видим вашу биједу, ваше боли, ја вас разумијем ја вас сажаљевам. Знајте, да је све то пролазно и краткотрајно. Подигните очи ваше к небу и ви ћете морати казати: „Лијепо је небо и оно је за мене“. Јесте, јесте, оно је за вас. И ако имате тамо оца, матер, брата, сина, пријатеља, они вас гледају они вас очекују и моле се за вас. Још један корак и ви ћете стићи к њима; још мало снаге и ви ћете цобиједити, још мало патње и страдања — и ви ћете запловити с њима по Оцеану радости и весеља,

Из седме беседе на шестоднев св. Василија Великога *

О животињама. које гмижу.

И рече Богъ: да изведѫтъ воды гады дѫшь живыхъ. и птицы летающыя по земли по тверди небесней: и бысть такw (М. I. 20).

Кад су створена светила напунише се и воде животињама, да би и тај део украшен био. Земља је већ добила украс у биљкама, које јој приличе; а и небо беше већ осуто својим цвећем — звездама, и као два ока украшаваше га мноштина великих светила. Заповеђено је било и реке одмах произведоше и језера родише себи својствене и природне врсте а море породи разне врсте животиња, које пливају.

Глас заповеди је кратак или боље да кажемо, то није глас него само миг и покрет воље; али смисао, који се садржи у заповеди, толико је различит, колико год има разлике и сличности у риба, које све описати значи: морске вале избројати или хтети шупљом руком мерити воду у мору...

* види: Зарницкій: Сборникъ проп. образцовъ. Спб. 1891. стр. 49 –53.

Да изведѫтъ воды. То ти јасно казује, да су у природном сродству с водом животиње, које пливају; јер рибе ван воде умиру, пошто немају удешених органа, да удишу у себе овај ваздух. Но што је за земне животиње ваздух, то је за водене вода, Узрок томе је јасан. Ми наиме имамо плућа, нежну, многим пролазима снабдевену утробу, која ширењем груди увлачи ваздух те проветрава и расхлађује унутарњу топлину; а у њих замењује дисање ширење и скупљање шкрга, које примају и испуштају воду. Рибе имају своју засебну судбу, своју природу, одељену храну и живе друкчије. Према томе се ни једна животиња, која живи у води, не да припитомити и у опште не трпи, да је човек руком дира...

Свака се врста рибе храни засебном храном. Једне се хране муљем, друге морском травом а неке се задовољавају зељем, које у води расте. Но већи део се риба троши узајамно, те су мање храна већима. А често се и догоди, да она, која је мању појела буде њеном друге, па тако обе доспу у трбух последње. Шта друго чинимо ми људи кад угњетавамо млађе? Чим се разликује од таке рибе онај, који из несите чежње за богатсвом прождире слабе у „неиспуњиви“ стомак своје лакомости. Онај имађаше нешто сиротиње а ти си, ухвативши њега самог, увећао њиме своје богатство. Тиме си доказао да си неправеднији од најнеправеднијих, лакомији од најлакомијих. Чувај се да и тебе не снађе иста судба као рибе — удица, вршка или мрежа. Јер заиста ни ми не ћемо, па ма нам још толике неправде учињене биле, умаћи последњој казни Чим више зла и лукавства опазиш на слабој животињи, тим више желим, да не чиниш зло. Рак воли месо остригино, али због њене тврде љуске тешко му је до њена доћи. Јер сама је природа заштитила нежно месо остригино оклопом, који се не да разбити због чега се она и зове „тврдошкољкаста“ (т. ј. тврде шкољке.) Пошто две шкољке, које се са свим тачно склапају, оклољавају остригу, то рак никако не може употребити своје маказе. Па шта ради он? Чим види, да се острига у завегрини с ужива-

њем огрева и отвара своје шкољке сунчаним зрацима, тада полако баци у њу камичак, који неда да се шкољка затвори, те тако дође ипак до пљена заменивши недостатак силе преваром. Толико је зло код животиња, које нису обдарене ни разумом ни речима! Ја бих желео, да се угледаш на вештину и брзину ракову у погледу спремања хране, али да при том не учиниш квара ближњима. Раку наличи онај, који с преваром прилази брату, суделује у недаћи ближњега и радује се туђој несрећи. Не угледај се на безбожне људе! Буди задовољан с оним, што имаш! Сиротиња је са истинитим задовољством самим собом вреднија за мудраца од сваке насладе.

Не могу прећутати о лукавству и грабежу полиповом, који прима боју сваке стене, о коју се год обеси. Зато многе рибе пливају без бриге приближују се полипу, као стени, те тако постају пљеном притворице. Таки су они, који угађају свакој превласти, прилагођавају се сваки пут приликама, не држе се стално једне исте намере, него су превртљиви, с мудрима су мудри са необузданима необуздани и према свачијој вољи мењају своје расположење. Од таких се људи није лако уклонити и спасти се од штете, коју они могу да нанесу, јер под образином пријатељства крију своје добро промишљено зло. Људе така карактера назива Господ грабљивим вуцима, који се показују у овчијим одећама (Мат. 7. 15). Чувај се превртљива и многолична карактера и ходи за истином, искреношћу и простотом. Змија је лукава, зато је и осуђена да пузи. Праведник није лукав као и Јаков (а. Мојс. 25, 27.). Зато усељава у дом Господ оне, који су једног мишљења (Пс. 67, 7.).

Сїе море великое и пространое, тамѡ гади, ихще нѣстъ числа, животнаѧ малаѧ съ великими. (Пс. 103, 25). Но ипак влада међу њима мудар и добар ред Али не треба само да осуђујемо рибе; има у њих по гдешто, на што се треба и угледати. Тако је свакој врсти риба опредељен засебан крај и оне не прелазе у туђе крајеве, него се задржавају у својим границама. Па ипак им није ни један мерник одмерио стан, нити су ограђене зидом, нити одељене граничним камењем, но им је природа одредила згодно боравиште. Тако овај морски залив храни ову врсту риба, онај ону; а којих овде у изобиљу има, на другом их месту не ћеш наћи. Не дели их никакав брег са високим врховима нити река сече прелаз, него неки одређени природни закон, који подједнако и праведно делује одређује свакој врсти по потреби место живовања. Ми нисмо таки. По чему се то види? По томе, што мичемо вечне границе, које ударише оци наши (Приче 26, 28); делимо земљу, састављамо кућу уз кућу, настављамо њиву на њиву, да ближњему откинемо што (Исаије 5, 8).

И рибе се селе. Пре сеобе скупе се *као на какав опћи збор и иду све под* једним знаком. Јер, кад дође за њих одређено време да се бију, селе се из разних залева и хитају, гоњене заједничким природним законом, северном мору. И за време тога пењања можеш видети како рибе скупљене у гомили, као каква река, пролазе кроз мраморско море у црно море. Ко их гони? Каква царска заповед, какав указ, објаве на плочама, објављују њима настало време? Ко им је вођа? Ти видиш дакле како Божји распоред узима све у обзир па и најситније ствари.

Рибе се не противе закону Божјем; а ми, људи, не чувамо спасоносних поука. Не презири рибе зато, што су са свим неме и неразумне, него се бој, да не будеш неразумнији и од самих риба противећи се Творчевим установама.

Видео сам то, те сам се дивио Божјој премудрости. Кад неразумне животиње знају и пазе, што се на њихово добро односи, па кад рибе знају, шта треба да изберу а шта да избегавају, шта тада да кажемо ми, одликовани разумом, поучени законом, побуђени обећањима, умудрени св Духом па ипак неразумније од риба уређујемо наше прилике? Оне знају да размишљају у неколико о будућности, али, одбацујући сву наду у будућност, губимо живот у животињским насладама. Риба пролази кроз толика мора, да би нашла какву год угодност, а шта ћеш рећи ти, који у нераду трајеш дане? Нерад је мати

свих зала. Никог не оправдава незнање. Нама је дарован природни разум, који нас учи, да присвајамо добро, а штетнога да се клонимо.

Хоћу да изнесем још један пример из живота морских становника, да би о њима размишљали. Слушао сам од једног приморца, да морски јеж, врло мала и гадна животињица, често прориче бродарима тишину и буру Јер чим осети, да ће бити буре, завлачи се под какав већи камен, те на њему као на каквој котви пркоси бури, јер тежина камена не да, да га захвате вали. Чим бродари виде овај знак, одмах знају да се спрема силна бура. Нема „звездозналца“, нема Халдеја, који погађа по излазу звезда ваздушне потресе, да је учио томе јежа, него је Господ и у малу животињу положио јасне знаке своје премудрости. Ништа није Бог оставио незбринуто и непромишљено. На све пази Његово будно око. Он је на сваком месту и свакоме даје, што му треба да се одржи. Па кад се Бог и за јежа стара, то како да се не стара и о твом животу?

С руског *Милан ил. Младеновић*

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: Ст. С. Илкић.

1. Крштење и миропомазање.

б) *О вештаству (материји), месту, времену и другим принадлежностима тајне крштења.* Вештаство тајне крштења је вода, која има бити чиста, непомешана ни са каквом другом материјом, природна а не вештачки произведена, и њу не може заменити никаква друга течност,[18]

Крштење се има свршавати у храму Божјем и само у случају какве ванредне нужде, може се оно и у дому хришћанском обавити. Ово су овако установили још васељенски сабори (VI. вас. 31., 59).

По црквеној наредби крштење ваља свршавати пре свете литургије, због тога да би се крштени за време свете литургије (ма и дете било) могао причестити светих тајана тела и крви Господње, а и због тога, да би свештеник свршавао крштење а воспрјемници да би присуствовали при њему, уздржавајући се од јела и пића, што и сама важност ове тајне захтева.[19]

У погледу времена за крштење, ма да је у првобитној Цркви обичај био зарад крштења бирати нарочите дане у години, као и особито дан св. Богојављења, Пасхе и Силаска св. Духа, ипак за то не постоје у Цркви никаква позитивна правила у погледу тога, већ је општа мисао св. отаца била та, да се крштење свагда и у сваком случају без одлагања и оклевања има обавити.[20]

в.) О лицима која се крсте. Лица која се крсте могу бити: 1.) деца, 2.) одрасли.

Крштење деце, која су већ у самом рођењу заражена прворођним грехом, те према томе која имају потребу да се посредством тајне крштења од чега очисте, уобичајено беше у хришћанској Цркви одмах у прва времена, и по примедби светих отаца, оно спада у апостолско предање.[21] Поводом лажног учења пелагијанског, да се деца не морају крстити, закључено је на једном афричанском сабору ово: „Који одриче потребу крштења мале и тек рођене из материнске утробе деце, или каже да се она кршгавају ради опроштаја од греха, али да од прародитељскога Адамова греха ништа на себи немају, што би требало очистити бањом препорођења, нека је анатема; јер друкчије се не може разумевати оно, што апостол каже, да кроз једнога човека грех дође у свет, и кроз грех смрт; те тако она у све људе уђе, пошто сви сагрешише (Рим. 5, 12), него на онај само начин, као што је то свагда разумевала католичка Црква, која је свугде распрострањена и проста. И по овоме правилу вере, и деца, која нису могла још никаквих греха сама по себи учинити, бивају крштена ради опроштаја од греха, да се кроз препорођење очисти у њима оно, што су она примила од старог рођења“. (Карт. прав. 110). Још у трећем веку, када се за време св. Кипријана повело питање о времену крштења деце, сам је св. Кипријан на Картагенском сабору изложио следеће определење: „Што се тиче мишљења неких, да децу не треба крстити

[18] *Прав. исиов.* вопр. 103. — *Исиов. патријараха* чл. 16.

[19] *Номоканон* уз требник стр. 206.

[20] *Св. Григорија богосл.* слово 40 о крштењу.

[21] в. Binghami orig. eccles. 4. lib. 10. cap. 6. cf. Origen, hom. ad Rom. lib. 5. cap. 6.

други или трећи дан по рођењу, већ по закону старога обрезања да их ваља крстити не пре осам дана: то смо ми сви противнога мишљења; али за боље налазимо, да никоме између новорођених не треба отказивати благодат Божју. Јер кад се и самим тешким грешницима, после обраћења њихова (из погаништва) у веру даје отпуштење грехова и нико се од њих не одлучује од крштења, то се тим више не сме забрањивати крштење новорођеног детета, које ничим није сагрешило, ван тога, што је родивши се телом од Адама, заразило се грехом и смрћу при самом рођењу. Дете тим лакше може добити опроштај грехова, у колико му се не праштају његови сопствени, већ туђи греси“.[22] Неки учитељи црквени бејаху тога мишљења, да крштење деце — ако нема какве велике потребе — ваља одгодити док се у деце у неколико разум не развије т. ј. до две или три године;[23] у осталом то беше само приватно мишљење. Опће правило и посвудни обичај црквени вазда бејаше, — да се деца одмах после рођења крштавају. Само у неким пределима, особито западним, установљено беше крштавати децу на дан св. Пасхе.[24] Предмет особеног расправљања, већ у првим вековима, бејаху подметута или украдена а за тим од дивљих народа откупљена деца, јер се не знађаше едали су та деца крштена или нису. Картагенски сабор (г. 419.) донео је у овом погледу за Африканску Цркву, у којој се налазило веома много овакове деце, следеће правило: „Установљује се у погледу деце: сваки пут кад се не нађу поуздани сведоци, који могу доказати, да су она одиста крштена, а она сама због свога доба несу кадра тачно одговорити, да ли им је тајна дарована била, треба их без сваког колебања крстити, да их таква неизвесност не лиши очишћења толиком светињом. А ово су браћа наша, заступници Мавритански посаветовали ради тога, што много таквих они купују од варвара“ (прав. 72). Шести васељенски сабор (Трулски) потврдио је ово правило и распространио га је на целу Цркву, поновивши га у својим правилима (прав. 84). Крштење се обављало и над таковом децом, када се после наласка или откупа сазнало, да су она од неверних родитеља (јудеја или поганика); то се чинило с тога разлога, што су ту децу примале хришћанске породице, Црква се пак бринула за њих, крстила их је по вери и завету воспријемника.[25]

Децу, рођену у смешаним браковима (када је једно од супружника хришћанске вере, а друго поганик, Јудеј или јеретик) по 14. правилу четвртог васељенског сабора, треба крстити у православној Цркви. Ова одредба оснива се на апостолскоме учењу, напме на речима св. апостола Павла, по коме као што се у смешаноме браку *посвети муж невкрштен женом крштеном, и посвети се жена некрштена од мужа крштена,* исто тако и деца таковых родитеља дужна су бити *чиста и света* (I. Кор. 7, 14), и ова наредба беше постојани државни закон у старој грчкој царевини.[26] Исто тако узакоњено беше, да се малољетна деца, у случају да им се родитељи крсте, одмах по родитељском крштењу крсте, а одрасла деца, да се крштавају по одређеној припреми.[27] На седмом васељенском сабору донесено је у овоме смислу засебно правило за Јевреје (пр. 8).

По нашим (Угарским) државним законима нахочад и у опће она деца, за чије се родитеље не зна, крсте се у вери онога ко их је примио и адоптирао. Ако се однесу у дом за нахочад, који припада извесној вероисповеди, онда ће се крстити односно васпитавати по науци и духу дотичне вероисповеди, којој односно сиротиште припада. Ако се не деси ни један од поменутих случајева, нахочад припадају оној вероисповеди, која је у дотичноме месту бројем својих сљедбеника у већини. (1868. LIII. зак. чл. § 18) По пракси наше овопредеоне Цркве, а сагласно с наређењима државнога закона, ако неверници (Јевреји, мусломани) приме нашу православну веру, с њима заједно примају и крсте се и њихова деца, која нису навршила седам година; у случају да им се деца налазе у добу између 7—18 година, могу се крстити, само по дозволи надлежне власти и начином прописаним у LIII. зак. чл. од 1868. §§ 3—8.

22 *Св. Кипријан* ad Fidum ep. 59.

23 *Св. Григорије богосл.* — слово о крштењу.

24 *Сократ*, 5, 22. Augustin, de tempore serm. 160. opp. t. 10. s. Ambros, de pascha cap. 5. Concil. gallic, et hispan.

25 Ambros, de voc. gentil. 2, 8. Augustin. de gratia et libero arbitrio cap. 22.

26 Cod. Theod. et Justinian. 1. tit. 1. cap. 12.

27 Cod. Justin. 1. lit. 12. 10. Nov. 144. cap. 2. cf. Photii Nomoc. tit. 4. cap. 4.

Сва деца из смешаних бракова могу се крстити у православној вери само у томе случају, ако су им се родитељи у томе погледу пре склапања брака споразумели, и тај узајамни пристанак свој званично спровели пред кр. јавним бележником, градским начеоником или котарским предстојником. (XXXII. зак. чл. од 1894. § 1.)* У случају да међу брачницима у своје време није учињен уговор у овом погледу, деца из такових бракова следују вери својих родитеља по полу, т. ј. мушка деца припадају вери очевој, а женска вери материној. (Ibid. § 2.) Догодили се касније да родитељи измену веру, али тако, да обоје припадају разним вероисповедима,** деца ипак остају у вери оној у којој су крштена, те се о дужном васпитању њихову у духу вере, има старати Црква, односно школа дотичне вероисповеди.

Незаконита деца следују вери материној, али ако се незаконито дете, пре навршене седме године, краљевским отписом узакони или ако га непознати отац касније за своје призна, и од дана признања у току шест месеци затражи, да мушко дете његовој вери следује, у томе случају то дете прелази на веру очеву. (XXXII. ex 1894 § 5). За незакониту женску децу, коју очеви признаду или која се кр. отписом узаконе, важе наведене одредбе §§ 1. и 2. овог XXXII. зак. чланка.

При крштењу деце у сваком случају мора бити воспријемника (кумова) који ће јемчити за веру оних који се крсте и за њихово васпитање у духу православне вере.***

У погледу крштења одраслих, наилазимо на веома значајне одредбе и обичаје старе Цркве. При крштењу одраслих поступала је Црква веома обазриво и предосторжно, да како год не би крстила недостојне т. ј. такве, који су неискрено ступали у Цркву Христову, остајући и на даље у срцу незнабошцима или *Јудејима*, и притворно тражећи да се крсте ради какве нужде, потребе или користи, (VII. вас. саб. прав. 8.); исто тако чувала се Црква да не прими у своју заједницу и такове, којих живот, владање и занимање у противности бејаше са науком и духом вере Христове. Услед тога у првобитној Цркви све дотле не крштаваху људе, који се занимаху разним срамним и зазорним занатима, док се не би одлучно и искрено изјаснили, да ће се оканути пређашњег својег занимања; зготављање незнабожачких идола, глумце и играче незнабожачких позоришта, гатаре и врачаре као и јавне распутнике и блуднике — све дотле не припуштаху светоме крштењу, докле се на то позвани не би уверили, дугим кушањем и пробањем, да су се дотични савршено одучили од својих Хришћанству противних занимања и навика и да им се никада више повратити не ће. Не припуштаху се крштењу још ни скитнице, док се не би оставили скитања, слуге без сведочанства својих господара о добром владању и изјаве, да ови немају ништа против њихова ступања у Хришћанство. Све ово чинила је Црква из разлога, што је с једне стране свагда захтевала да они који у њу ступају, долазе искрено и без икакве користи, — а с друге стране што није хтела, да прелаз у Хришћанство послужи за узрок растројству друштвеноме и приватном животу, а поглавито с тога, да неверници не би гонили у Хришћанство обраћене. (Const. Ap. 8. 32).*

Општим правилом црквеним утврђено беше, да — ван неопходних случајева — никада не треба хитити с крштењем одраслих, и да их не треба примати у црквену заједницу без строгог и свестраног испитивања њихових мислих, тежња, намера и целокупног пређашњег им живота, као и без претходне брижљиве спреме и наставе у вери и побожности. (I. вас. 2., VI. в. 78). Та настава у вери позната је у Цркви под називом *оглашење*. По правилима старих црквених отаца, оглашењу су се подвргавали не само одрасли, већ и деца која су навршила седму годину живота.** Правила не одређују време трајања оглашења. У првобитној Цркви, оглашење је трајало различно дуго, и обично се равнало према околностима, а поглавито је зависило од успеха

* Пастирска дужност је православних свештеника, да при склапању смешаних бракова настојавају на томе, да деца из таквих бракова православној вери припадну.

** Н. пр. при ступању у брак отац је православни, а мати римљанка; касније отац пређе у лутеранску веру, а мати остане римљанка — деца ипак остају православна и дужност је православних свештеника и вероучитеља, да се брину за њихову религијозну наставу и васпитање.

*** *Правосл. Исиов.* д. I. п. 103. — *Правосл. Катихизис*: о крштењу.

* *Тертул.* de idol. cap. 11. — *Кипријан* ad Eucrat. ep 61. — *Св. Златоусти* беседа 13. к. Ефес.

** Тимот Александријски прав. 1.

оглашених у вери и побожности, те је услед тога могло трајати две и три године, а могло се свести и на неколико дана.* У случају, да оглашени, баш за време припреме за крштење, учине какав тежак преступ, правила наређују, да се крштење има одложити све дотле, док се не би срдачно покајали и савршено поправили; а ако по ново падну у грех, имају се сасвим одстранити од Цркве, али ипак не без наде, да ће и опет моћи примљени бити међу оне који се желе крстити, и да ће тек по новом оглашењу удостојени бити светога крштења. (I. вас. 14.; Неок). Ако је онај који се жели крстити услед болести у великој опасности да ће умрети, дозвољено га беше без одлагања крстити, али уз напомену, да се дотични — ако оздрави — темељно обучи у истинама хришћанске вере (Лаод. 47. Картаген. 54).

(Наставиће се)

* Const Ap. 8, 32.; *Сократ* 7, 30; *Јероним* ep. 61. ad Pammachium.

Одлука Св. Синода о грофу Лаву Толстоју.

20—22. фебруара 1901. под Nr. 557 издао је св. Синод ову одлуку о грофу Лаву Толстоју, штампану у 8. броју „Церковныя Вѣдомости“:

Божјом милошћу

Свети Сверуски Синод верној дјеци Православне Католичке Грчкоруске Цркве.

У Господу радовати се.

„Молимъ вы братіе, блюдитеся тѣхъ раздоры и раздоры, кромѣ ученія, вамъ же вы навчистеся, и уклонитеся отъ нихъ“. (Рим. 16, 17).

Одпочетка је Црква Христова трпјела хуљења и нападаје од многобројних јеретика и лажних учитеља, који су тежили да сруше и да је поколебају у њезиним битним основама, које су утврђене на вјери у Христа, Сина Бога живога. Али све силе ада, по обећању Господа, не могаху одољети цркви светој, која ће остати неодољивом у вијекове. И у наше дане, Божјим попуштањем, појавио се нови лажни учитељ, граф Лав Толстој. Познати свјету писац, Рус по рођењу, православни по крштењу и васпитању своме, граф Толстој, у самообмани гордог свог ума, дрско је устао на Господа и на Христа Његова и на свето Његово достојање, јавно се је пред свима одрекао од Православне Цркве, од Матере, која га је одранила и васпитала, и посветио је свој литературни рад и дани му од Бога таленат на ширење у народу учења, која су против Христа и Цркве, и на уништавање у умовима и срцима људи вјере отачке, вјере православне, која је утврдила васиону, којом су живјели и спасли се наши претци и којом се је досада држала и силна била света Русија. У својим дјелима и писмима, мношгво којих је он и његови ученици расијали по цијелом свијету, особито у предјелима наше миле Отаџбине, он проповједа с фанатичком ревношћу рушење свију догмата Православне Цркве и саме суштине вјере хришћанске; одриче личног живог Бога, који се слави у светој Троици, Творца и Промислиоца васијоне, одбацује Господа Исуса Христа, Богочовјека, Искупитеља и Спаситеља свијета, који је пострадао ради нас људи и ради нашег спасења и који је васкрсао из мртвијех, одриче безсјемено зачеће по човјечанству Христа Господа и дјевство до рођења и послије рођења Пречисте Богородице Приснодјеве Марије, не признаје загробног живота и мздовоздајања, одбацује све тајне цркве и благодатно дјејство Светог Духа у њима и ругајући се најсветијим предметима вјере православног народа, није се згрозио подврћи глумљењу највеће Тајну, свету Евхаристију. Све ово проповједа граф Лав Толсгој непревидно, усмено и писмено, на саблазан и ужас цијелог православног свијета, и тиме се је не тајно, већ јавно пред свима, са сазнањем и намјерно отргнуо од сваког опћења са Црквом Православном. Покушаји, који су чињени, да га образуме, не увјенчаше се успјехом. Зато Црква не сматра га својим чланом и не може га сматрати док се он не покаје и не успостави свог опћења с њоме. Сад о овом свједочимо пред свом Црквом ради утврђења правовјерујућих и ради образумљавања заблуђелих, а особито ради новог образумљавања самог грофа Толстоја. Многи од његових ближњих који чувају вјеру, са тугом помишљају о томе, да он на крају својих дана, остаје без вјере у Бога и Господа Спаситеља нашега, одрекавши се од благослова и молитава Цркве и од сваког опћења с Њоме.

Зато, свједочећи о отпаду његовом од Цркве, уједно се и молимо, да му Бог даде по-

камніе въ разумъ истины. (2. Тим., 25.) Молимо ти се, милосрдни Господе, који нећеш смрти грјешних, услиши и помилуј и обрати га к светој Твојој Цркви. Амин.

Оригинал потписали:

Смирени **Антоније**, Митрополит Петроградски и Ладошки
„ **Теогност**, Митрополит Кијевски и Галицки,
„ **Владимир**, Митрополит Московски и Коломенски,
„ **Јероним**, Архиепископ Холмски и Варшавски.
„ **Јаков**, Епископ Кишињевски и Хотлински.
„ **Маркел**, Епископ,
„ **Борис**, Епископ.

Прочитавши са разумјевањем дјела Лава Толстоја и дознавши за одлуку светог Синода руске цркве, сваки истинити и живи члан Православне Христове Цркве, мора се радовати у Господу, кад види да у наша религиозно индиферентна времена Православна Црква живи пуним животом, животом првих хришћанских вјекова, кад је вјера хришћанска обухватала све стране духовног живота вјерних. — н —

Дописи.

Карловац 24. фебруара. Наша мала српска православна општина има врло леп, доста пространи храм Божји, но је прегла свом снагом својом, да свој храм што лепше украси, те је у то име погодила врсног сликара г. Драгана Инхиостри из Сиљета, који је пре неки месец поверену му радњу изврсно и довршио тако, да нам је наш Божји храм синуо новим сјајем и својом лепотом далеко од осталих цркава одскочио.

Дај, да у неколико опишемо његову радњу. Кад ступимо у храм, на први поглед упада у очи лакоћа његова рада; концепције линија потпуно одговарају целокупном слогу; претрпаног нема ништа а опет и празнина се не осећа; свака је ствар изведена и уметнута тамо, где јој је право место: Лепа вештина извађања његове уметнине огледа се на целокупној декорацији, што иде од главних врата западних па до олтара, те се све постепено диже и расте тако, да, кад смо у олтару и пред иконостатом, па погледамо око себе, видимо, да је ту уметник уложио сву силу своје маште и најмодерније технике. Ако се, дакле, од врата погледа на иконостас, добива се врло леп утисак на дух гледаочев, што су изведене радње бојама према целокупном сликарству у нашем Божјем храму. Слике пак у олтару изведене на своду, као: Бог Отац у зрачној слави са Св. Духом, може се рећи слободно да су најбоље успеле, јер су изведене великом лакоћом и ако је тешко дело, изврсном техником, пластично, монохромо (у једној боји).

Сав слог је у чисто византијском стилу, а разне слике изведене су руком врло пластично. Мотиви су узети из цркве св. Софије у Цариграду, св. Спиридона у Трсту и т. д. Иконе, што красе олтар изнутра свод и кор узете су од најбољих руских сликара, од нашег Крстића и т. д. Слике су изведене од чести обично декоративно, а од чести имитацијом старих мозаика. Највећа тешкоћа, што ју је уметник имао да савлада, јесте та, што зграда нашег св. храма није сграђена у византијском стилу, а свуда се огледа суглас боја, правилност и чистота израде.

Доле у олтару налазе се слике св. Николе, коме је наш храм посвећен, и слика св. Јована Златоустога. У мушкој препрати на своду су четир Јеванђелиста по руским сликарима; на своду пред олтаром су два анђела са склопљеним рукама: над дверима: архистратиг Михајило и арханђео Гаврило; на зиду што кор окружује, налази се слика како Исус децу благосиља, па онда цар Лазар и Стеван Дечански; доле пак св. Пантелија, мајка Анђелина и Ваведеније Мајке Божје.

Осим целе зграде изнутра бојадисани су и столови у ораховој боји, а залеђе им је имитација старог византијског дамаста. По свему се види, да се уметник посветио потпуном изучавању чистога византијског слила, те се слободно може препоручити свима нашим честитим општинама, које би вољне биле да свој свети храм сликарством украсе, у толико пре и више што се на жалост у некојим нашим црквама могу да нађу слике насликане без сваког укуса и красоте, а ипак су скупо плаћене.

Ко би овог сликара требао, нека се обрати на овдашњег његовог присног пријатеља г. Исидора Теодоровића експедитора. — Л —

Карловци *5 (18) марта 1901*

Поводом најновије штампане тврдње протојереја Д. Руварца, као да високопреосвећени епископ *Михаило* оно што је говорио у погледу на промену данашњега саборског изборнога реда, није говорио у име Епископата, него само у своје име, — овлаштени смо изјавити, да је говор Ње-

гова Високопреосвештенства епископа *Михаила*, и код бившег министра председника барона Банфија 1897 г., и код Његове Светости патријарха *Георгија* у одборској конференцији 1898 г., био дело опћега претходнога споразума свију епископа, а предмет потоњега одобравања и похвале оних чланова Св. Синода, који су присуствовали у тим конференцијама.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**На парастосу Њ. В. краља Милана**) који ће се данас, 10. (23.) марта, одржати у манастиру Крушедолу, чинодјејствоваће са *Његовом Светости* и високопреосвештена господа епископи *Мирон*, *Михаило* и *Митрофан*.

(**Митрополитски Црквени Савет**) држао је своје седнице дана 6. 7 и 8 марта о. г. под председништвом Његове Светости преузвишенога господина патријарха *Георгија*. Присутни су били од чланова: високопреосвештена господа епископи *Мирон* и *Михаило*, г. г. архимандрит *Анатолије Јанковић*, протопрезвитер *Јован Борота*, протојерej *Јован Вучковић*, др. *Стеван Павловић* и *Лазар Обреновић*.

Разне белешке.

(**Опће стање Православља у Сев. Америци.**) — Каково је опће стање Православља у Америци казују нам следећа статистичка дата, побројана у недавно изашлом календару православног друштва за узајамно помагање у Севево-Американским сједињеним државама. На челу управе северо-американске цркве стоји преосвећени Тихон с катедром у граду С. Фрациско. Опћи број православних у северо-американској епархији износи 29.949 људи. Од тога има Срба — 1420, Велико-Руса — 725, Галичана — 2448, Угро-Руса — 4450, Грка — 541, Арапа — 3596, Креола — 2234, Индијанаца — 2151, Алеута — 3767, Ескима — 8570, других народа и племена — 77 људи. Има 42 православне цркве и 75 капела. Од тих су 25 цркава и 4 какапеле у Сев. Амер. Сјед. Држава, а 17 цркава и 53 капеле на Аљашци и Алеутским острвима. У Државама има 15 школа са 285 ученика, а на Аљашци и Алеутским острвима 43 школе са 787 ученика.

„Церк. Вѣст“.

Читуља.

† **Јерej Петар Костић** парох Футошки, преминуо је у Господу 8. (21.) марта о. г. Рођен 1868, а рукоположен 1891 године Лака му земља и вѣчнаѧ памѧть!

Изјава.

Није г. Димитрије Руварац први са тврдњом, да сам 1890 г. био радикал. Није први, а можда не ће бити ни последњи, који нагважда да с радикалима нисам ни данас прекинуо везе. То су чинили, чиниће и од сада сви они, који се „мушки“ не бране, а мучки нападају. Једаред за свагда, свима и свакоме, гледе свега тога, велим:

Радикал никада нисам био. А гласао сам 1890 г. за покојног Богољуба Милетића и данашњег пароха Бечког Михаила Мишића зато, да потпомогнем оборити тадање Браниклијске кандидате у Ердевичком изборном срезу. Ни данас се ради тога не кајем, јер је понашање Браниклија при избору патријарха г. 1890 оправдало моју тадању *тактику*. *Тој тактици*, и ничем другом, има се приписати моје гласање за радикалне кандидате. Конзервативних кандидата (или клирикалних) није било. А да их је било, и да сам поред и против њих гласао за радикалне, само у том случају могло би се основано тврдити да сам то учинио као радикал и тиме се као такав декларирао. Иначе, тврдити да сам „тада“ био радикал: или је неразумевање, или тенденција, као што је у конкретном случају са г. Руварцем и — малиција.

Из тактичних разлога и смерова алирају се целе странке при изборима, без да тиме губе своју фирму и мењају свој програм и правац. Зар се радикали никада нису при изборима алирали са клирикалима? Јесу. Па јесу ли престали зато бити радикали и постали клирикали? Нису. Зар се и г. 1897 нису алирали радикали и либерали?

Кад би било основано сматрати мене некадањим радикалом зато, што сам гласао г. 1890 за радикалне кандидате, какав би онда тек радикал морао бити исте године г. архимандрит Иларион Руварац! Ја сам само гласао за радикале, а г. архимандрита су радикали *изабрали* за посланика, и то заједно са др. Тонком Богдановићем.

Нисмо радознали шта ће на ово одговорити г. Д. Руварац, којем импонује — после изгубљене изборне битке — јед Браникових дописника, и који, у пакости својој и туђој, тражи argumenta ad hominem. На таку „високоученост“ не бих се ја ни сада осврнуо, да ми не изгледа, е се са подвалама моме тобожњем радикалству не гради цео систем интрига, но које нису до сада упалиле, а вала неће ни од сада, јер:

„Вера моја и онда је чиста

Кад Вук каже да сам издајица“.

Нагваждање, да с радикалима стојим данас у вези, могу прећи индигнацијом. Поред мога рада с једне, а „љубазности“ радикалских листова према мени с друге стране, могу о мојим везама с радикалима нагваждати још само г. Димитрије Руварац и његови прапорци.

Радикал нисам био, не могу бити и нећу бити. Истина је, у неким питањима црквено-автономним променио сам мишљења из млађега свога доба, кад није ни било наших радикала, но увек на боље. Не стидим се то признати, напротив држим, да је то морална и умна дужност свакога човека који тежи истини и хоће да послужи опћем добру. Још стари Римљани освешташе начело: Sententiam in melius mutare licet. Али да не ћу никада учинити онако бедан „обрт“ in pejus, као што га је починио, *иод седу своју главу, у својој „непогрешивости“ и „свезналаштву“* г. Д. Руварац у своме „Осврту“, за то јамчим. Но о том, кад се будем осврнуо на тај његов „Осврт“.

У Карловцима 7 (20) марта 1901.

Протопрезвитер **Јован Јеремић.**

Књижевна објава.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Пошто многи траже, да им пошљем своју књижицу:

„Православна српска парохија у Инђији крајем 1900 г.“

решио сам се, да приредим друго издање, ако ми се јави толико претплатника, да могу покрити трошкове за штампање и разашиљање.

Цена једној књизи с мојом поштарином биће 60 потура, а 5 и више комада дајем по 50 потура комад с мојом поштарином.

Молим п. н. г. г. свештенике, учитеље и своје пријатеље, да се заузму за скупљање претплатника, па да ми до Цвети јаве резултат; Новац пак да пошљу тек онда, кад се књига почне штампати, што ће се у своје време јавити.

Молим сл. уредништва српских листова, да овај позив у својим цењеним листовима изволе штампати.

Инђија (Срем) 2 марта 1901.

Радослав Марковић
парох.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

М. Ш. О. Бр. 9. 1901. 3—6 15.

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај за учитељицу при ново-отвореној трећој школи у Бач-Кули. —

С овим стечајем скопчана су следећа берива: у име редовне плате 680 круна годишње; 80 круна у име огрева; 12 круна за паушал; 10 круна за кречење стана, и напокон 120 круна у име стана, на које изабрата, да у случају општина стан у нарави сазида, губи право. — Дакле, укупно свега 902 круне, које ће имати месечно у напред из Cultus благајне ове општине примати. —

Изабрата ће обучавати онај разред или разреде, који јој школ. одбор додели.

Осим означених дужности у Школ. Уредби од 1872. год. дужна ће иста бити са свом женском школ. децом од II-ог до VI. раз. како ручни женски рад тако и наук о кућарству обдржавати двапут недељно. —

Општина жели, да се свака кандидаткиња лично прикаже. —

Рок стечају истиче закључно 1. априла 1901. г.

Из седнице месног Школ. Одбора, држане у Бач-Кули 15. фебруара 1901. године. —

Петар Окановић
перовођа.

Јоца Богоевац
школ. председник.

Број 7. ех 1901. 3—3 14

СТЕЧАЈ.

На основу решења сл. Епарх. Школ. Одбора вршачког, бр. 6/7. 80 и 88. III. 5. ех 1901. расписује се, по ново, стечај на упражњено место забавиљско, при овдашњем срп. вероиспов. забавишту.

Плата је 1000 круна, 3 хвата тврдих дрва за огрев; слободан стан: из 2 собе, кухиње, вајата и подрума.

Изабрана забавиља је дужна о своме трошку, држати себи помагачицу; и има се придржавати Школ. уредбе, за срп. вероиспов. школе, од 1872. год.

Избору ће се припустити оне компетенткиње, које поред забавиљског оспособљења, искажу пролисан засебан испит, из српског језика, на српској учитељ. школи, и учитељице, оспособљене на срп. учитељ. школи у Сомбору, које су и оспособљене забавиље.

Молбенице ваља управити на: „Школски Одбор, срп. правосл. црквене општине перлеске.“

Рок стечају истиче 3. (16). Априла о. г.

Дано у Перлезу 14. (27). фебруара 1901. г.

Школски Одбор.

Бр. К. 89 из 1901. 18 2—3

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на место систем. парохијског помоћника у Срп. Св. Петру, с платом IV. разреда. — Рок стечају истиче 8. (21). априла 1901. године.

Из седнице епар. конзисторије, држане у Темишвару 20. фебр. (5. марта) 1901. године.

Никанор
епископ

СТЕЧАЈ 17 2—3

На учитељско место у Ђали са платом у готовом новцу 800, круна, у име паушала, 10 Кр. два ланца добре ораће земље, на коју је дужан све терете сносити, огрев у слами за своју употребу колико је нужно, стан у натури од две собе, шпајз, комора, штала и друге стаје, при стану башча од 400□° и од погреба 1 К. ако позван буде.

Дужности су прописане шк. уредбом 1872 г., а с тима држање једне певнице и обучавање ученика у црквеном појању.

Школ. Одбор има доделити разреде за обучавање.

Рок овог стечаја траје шест недеља од првог увртења.

Биљеговане молбенице са документима подносе се председништву школског одбора.

Из седнице школ. одбора држане у Ђали 8. фебруара 1901.

Петар Маринковић
парох и председ. шк. одбора.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС. 20 2—3

Српско православна црквена општина у Сусеку одржаће 22. марта (4. априла) тек. год. дражбу за унутрашњу оправку св. храма.

Прорачунска свота износи 7.092 круне од које своте имаде сваки дражбеник 10% као кауцију уз писмену и усмену понуду приложити.

Уз то се примећује да ће се за исти рад само оспособљени мајстори стручњаци примити.

Општина задржава себи права коме ће се посао издати.

Сваки дражбеник који жели посао узети може се обратити код потписаног председника и пре дражбе предрачун видети.

Срета Малешевић, перовођа. Михаил Шарковић, председник.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

искључиво свештеничког одела кројач

Дунавска ул. бр. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. бр. 20.

Узимам особиту част, впреч. господи свећеницима правосл. српским, до знања ставити и препоручити им своју радњу и израду сваковрсних хаљина свештеничких по нај укуснијем крою, и добром шаву, а такођер снабдео сам се добрим и правим штофовима: дубла, камгарна, алапина и листера. — Израђујем још камилавке од чохе и кадифе од којих имам увек у приправности зготовљених. — Нарочито наглашујем овде, да израђујем све ствари много јефтиније, него тек што би се исте израдиле примљене од посредника. Још ми је напоменути, да нисам никога опуномоћио да прима у моје име послове за моју радњу, као и то да сам послове и наруџбине непосредно примам од пошт. муштерија.

19 1—7

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 196.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 11

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 18. марта 1901

Студије и критика на психофизички монизам.

Докторска дисертација Дра **Бошка Петровића.**

(Наставак.)

То су мисли које су изрекли ти филозофи, и према томе сав свет је жив. Свуда где видимо материју и где је етир распрострањен, свуда живи дух. Свака ствар има више душа — човек, животиње, биље, сви организми, свака ћелија, па чак и неорганизован камен, и у њему живи душа, и он је вечито жив, јер сваки атом имаде душу.

Ми морамо озбиљно размислити о овој науци пре него што би је одбацили као неосновану, коју су већ први грчки натур-филозофи изрекли па и познији физичари, а у наше доба ево на првом месту стоје зоолози, хемичари и астрономи, који ту веру у живу материју изражавају. Шта води те научењаке на ту хипотезу? По нашем мишљењу природни закони, и то они унутарњи и загонетни природни закони масе, коју ми при хемијском растварању и спајању опажамо као покретне снаге. Хекел види као најважнију природну снагу у хемијском афинитету, биолози у оној снази, која ћелију изнутра гони на развијање и рашћење, а астроном у загонетној сили, која влада свима сунцима, планетама, кометама и осталим небесним телима, која се снага зове гравитацијом. Шта су те снаге, које свуд, читав космос оживљавају и читавим светом владају. Шта је пре свега она снага, која атом к атому привлачи, за тим она сила, која са таком математском ексактношћу врши кретање силних сунаца, планета и других небеских тела, или мистична сила и брзина електрицитета, да у моменту свет облети. Па шта су најзад све оне безбројне снаге, које су вечито ту пред нами, но човек вазда забезекнут стоји пред њима, а те силе као вековна загонетка стоје пред њим равнодушно, вечито исте, и што човек више скида спољашњу љуску са њих, оне су све већма сакривене пред њим. И када природњак ни на који начин, ни анализом, ни сецир-ножем, ни експериментом не може да уђе у суштину тих сила, његов ум тим силама сам даје место и значај у васиони. Упоредивши

све те појаве са душевним феноменом у човеку, који се у људској делатности показује такођер као снага, његов ум по извесном закону категорије чини аналогичан закључак и идентифицира природне снаге и психичку делатност. Природној сили, као идентичној психичкој делатности, даје име психичког појава и ту чини аналогичан закључак: природне снаге које се слично манифестују као психички појав, идентичне су овоме. За тим чини даљи закључак, да је сав материални свет, почевши од неорганизованог атома до уметнички конструисаног живог створења, задахнут, да свуд живи слична душа, да се све то у историји развило из живог атома након процедуре, која је трајала преко 40 милиона година. И тако хилозоизам кулминира у теорији историјског развића. О овоме ћемо доцније говорити.

Као што видимо, то су све резултати логичне операције, не пак емпирије. То се све даде појмити, али се не мора оправдати моћи. Ми би према томе имали задаћу да испитамо, је ли метод, којим су хилозоисте дошли до ових резултата, добар.

Свако испитивање мора да пође из искуства добивених појединих случајева, из којих се постепено прави закључак на опште и онда се са тог опћег дедуцирају поједине истине. Задња тачка позитивног људског сазнања јесте, када се дедукција са искуством слаже.

Основно начело хилозоиста јесте идентифицирање природних сила са психичким појавом. Па је ли то истина, да су природне снаге оно исто што и психички појав, да је наклоност као психички појав исто оно, што хемијски афинитет? Да ли се то даде искуством или као логички неопходно нужно доказати?

Шта је мерило хилозоизма да нешто постоји? Када дубље загледамо у метод и начин, како хилозоисте праве своје закључке, видећемо, да они немају излазне тачке у спознавању света и према томе хилозоисте немају теорије сазнања, а без ове се неда стварати систем. Зато хизозоизам у себи спаја материализам, пантеизам, спиритуализам и екстремни рационализам са великом дозом поетске фантастике. То су разна излазишта, од којих се не може створити једноставан систем.

Да хилозоисте немају пре свега метода при истраживању, доказаћемо баш са основним начелом хилозоизма, са идентифицирањем природних снага са психичким појавом.

При испитивању психичког појава, људско сазнање мора да пође из свести човечије, јер о истинитости и каквоћи овог појава уверавамо се ми на његову извору, а то је свест људска. Када ми проматрамо психички појав као делатност наше свести и упоредимо га са делатношћу ван наше свести, са физикално-механичком делатношћу, онда ћемо лако увидети разлику између ове две врсте делатности. Као унутарњи феномен наше свести, психички појав јесте, као што га сви психолози дефинишу, делатност, која се врши у времену а не у простору, док се међутим све остале делатности, као што су физикалне, хемијске и друге врше у времену и простору.

Да би дефиницију психичког сасвим оградили од приговора од стране материјалиста и хилозоиста, ми ћемо појам психичности мало раширити и дефиницију допунити. Разлика између психичког појава и физикално-механичких промена, које природне снаге покрећу, још боље се даде разумети, када посматрање почнемо са делатношћу природних сила и промена, које ове у материји проузрокују. Када посматрамо кретање услед хемијског растварања и спајања, нпр. растварања соли у води или дифузију течних и газовитих тела и услед тога претварање ових у хомогену масу и када у опште посматрамо сва физикално-механичка кретања, нами је јасно, да су све те делатности реакције на извесне физикално-механичке узроке. Сва та делатност врши се без икаковог самоопредељења и учина воље, већ сасвим по морању, дакле без својевољне активности — она се врши као што се обично каже — *механички*. То је обележје делатности природних

сила. Док се међу тим обележје психичког појава, нарочито на терциерном ступњу, као што је чин воље, мишљење, песничко стварање и у опште делатност уобразиље, баш на супрот механичкој и неспонтаној делатности природних сила, састоји у самоопредељењу, у својевољној активности, која се врши и без физикалних чињеница, сасвим из своје рођене иницијативе, спонтано, што ми обично кажемо — разумно.

Из овога нам постаје јасно, да хилозоизам само зато идентифицира ова два сасвим разна појава, што нема метода у спихолошком истраживању, које треба да пође са унутарњег опажања које сачињава фундаментални метод психологије.[1] Ни о природним силама не налазимо ми јасне дефиниције од стране хилозоиста, исто тако ни о осталим предметима света. Овде је њихов метод субјективно-својевољан. Дакле ни у познавању света ван свести човекове немају хилозоисте метода. Хилозоисте хоће да ванјски свет сазнају без испитивања граница људског сазнања, и није чудо да су пали у погрешку средњовековних логичара, који су мислили, да се све истине даду из чисте логичке операције извести. Хилозоисте верују у апсолутну вредност аналогичког закључка; они верују, да се чистом логичком операцијом даде доказати, да свет пролази кроз разне еволуције од преко 40 милиона година и ако историјски материјал, кога ми имадемо, једва прелази 5000 година; они даље верују, да се на основу природних закона и биологије даде доказати, да је човек постао од мајмуна, а човечија душа да се развијала из „пластидул-душе“, (о којој ексактна наука данас ништа не зна), кроз многе ниже животиње, док се није преко човеко-мајмуна“, као што Хекел даје име највишој врсти мајмуна, развила човечија душа.

Ово веровање у способност људског ума, да овај може из скоро никаквих емпиричких дата да доказује незнање ствари, види се на сваком закључивању хилозоиста. По мишљењу хилозоиста, биљно царство јесте стадиум у развићу душе из атома, у коме душевни живот даје очигледне доказе своје спонтаности, осетљивости и разумности.

Покидавши границе органске и неорганске природе, покидали су хилозоисте и границе распрострености психичког живота. Биљно царство је очигледан доказ томе. У неким знацима и покретима биља, што га ово од себе даје, виде хилозоисте манифестацију разумне душе.[2] Таки су знаци рашћење биља из ћелије, оплођене помоћу клице (Keim), развијање, расплођавање и смрт биља као код човека. Спонтаност и разумност виде хилозоисте даље у томе; што биље окреће своје лишће према светлости; што своје корење пружа на ону страну, где има ране; што гдекоје биље свој цвет ноћу затвара а сунчаној или месечевој светлости га отвара. Овај појав је и немачки песник Хајне у својој песми: die Lotosblume опевао. Што се неко цвеће окреће према сунцу или што лотов цвет своју чашицу месецу отвара, то јесте један леп и поетичан појав, но у томе видети доказ, да биље има душу, као што изилази из Хајнеове песме и мишљења хилозоиста, која уме осећати као човечија, љубити и кокетирати са месецом, ту пре свега треба имати јаку фантазију, која може то умислити и још наивнији ум, који ће то веровати. И фантазија при стварању имаде, што но кажу, своју логику, али ова ипак не мора одговарати истини, као и многе логичне претпоставке, које са збиљом немају никакове везе. Овде код биља имадемо пред собом неспонтано реагирање организоване материје на извесне физикалне и хемијске учине. Да се ово кретање дешава сасвим неспонтано, доказује нам то, што чим одузмемо те спољашње услове, нестаје и те реакције, док код психичког појава то не стоји. То је доказ да у кретању биља нема никакове самоопредељења, већ да се то оснива на компликованијим хемијским процесима. Ми ћемо

1 Jodl. Lehrbuch der Psychologie, стр. 9.

2 Darwin, Das Bewegungsvermögen der Pflanzen und Insectenfressenden Pflanzen.

Fechner, Nana, oder über das Seelenleben der Pflanzen.

на овом месту позвати се на један врло разумљив пример из искуства, да још више расветлимо ово питање. Тај пример имадемо са мртвацем. Један човек, кога смо добро познавали, који је пре кратког времена давао израза својој вољи, који је својим телом управљао сам опредељујући кретањима, лежи пред нама непомичан а његово тело без самоопредељења. Међутим све ћелије његова организма и сви атоми, који су пре ту били, док је и воља живила у њему, још су сви ту. Сви закони материје и хемијски закон афинитета, који држе поједине молекиле и атоме мртвог тела у једној целини везане, и они су ту, но ипак се десила ужасна промена. Све природне силе и снаге материје су ту, који ће до краја да изврше сав процес хемијског растварања и претварања; закон одржања енергије и закон одржања материје, дакле то што Хекел зове закон супстанције, потпуно ће се извршити. Али ипак у свему том делању нема више оног кретања, које се зове својевољно кретање, нема оних манифестација, које ми зовемо осећајем, мишљењем, комбинацијом, нема својевољне активности, нема онога што ми зовемо психичким појавом. Све природне силе и снаге, које хилозоисте зову душом, све су ту, али то све није психички појав, чија смо основна својства за разлику од природних сила напред означили. Према томе физикално-хемијске делатности нису идентичне психичној делатности, нити природне силе психичком појаву.

(Наставиће се)

О исповеди.*

— Егзортација **Милана пл. Младеновића** богосл. IV. год. —

Сутрашњим даном ступамо у св. четрдесетницу — велики ускршњи пост. Приближује се време, да пред свештеником разрачунамо са нашом савешћу, да је испитамо, да се исповедимо и покајемо за све греха своје, како би достојно примили св. тело и крв Господа и Спаса Нашег Исуса Христа.

Жалостан је факат, који се мора констатовати, да се код нас Срба, а нарочито међу српском школском омладином исповед не врши онако, као што би требало. Данас се исповед сматра, тако рећи, као нека формалност а врши се готово никако — тек да се одбије од реда, испуни дужност, задовоље претпостављени. Да од таке непотпуне исповеди нема никакве користи, шта више штете да има, мислим да није од потребе доказивати. А да би вас побудио, да се за мало дана, приликом ваше исповеди, исповедите потпуно, искрено и истинито — а не тек обичаја ради — говорићу вам сад о деловању и божанским плодовима св. тајне исповеди — покајања.

Тајна исповеди спасава душе верних Хришћана из најдубљег понора и подиже их често до највећих висина. Она ствара Хришћанина, ствара свештеника. Исповеди и кајању се једино може благодарити, ако нам је живот свет и богоугодан а смрт лака — блажена. Да се боље упозна, и исповед и покајање да се чешће употребљују врше, у породицама бивладао мир а из друштва би нестале разне опасности.

Зло, које душе упропашћује мути породичну срећу а самом друштву опасношћу прети. Зло је врло опасан елеменат, који све уништава и руши. Љубав назидава (I. Кор. VIII, 1.), — правда подиже народе (Посл. XIV. 34.) а зло је права противност свему томе. Зло руши, ломи и баца у беду и саме народе.

Друштво то увиђа и осећа, да су његови највећи непријатељи развијање зла и разуздавање страсти Зато се друштво и упиње из све знаге, да зло, и ако се оно не може уклонити из света, јер то је немогуће, колико толико — по својим силама — обузда.

Тога ради је друштво и основало судство. Судија се налази сред људских страсти, а друштво му је поверило, да бди над њим и да га брани од разних страсти, које друштву уништењем прете. Па кад ми заиста уживамо мир и сигурност, коме другом дугујемо захвалност, ако не будном оку правде? Али ма колико, да је правда

* Израђено по Буготу и Августину од Монтефелтра а изговорено пред горњом гимназијом у недељу сиропусну (11. фебр.) 1901.

моћна и уважена, ипак је њено деловање ограничено! Она казни само спољашње чине наше, а наше унутарње чине, она није у стању да казни. Грешне мисли и пожуде, које се увукоше у срце и очекују прву прилику да на зло наведу, она није у стању да казни, она је немоћна према њима, јер није у стању прозрети мисли и намере сваког појединца. Деловање правде чији су представници судије, простире се само на чине, који се спољашње манифестирају, у колико се они манифестираше према унутрашњим чинима — покретима душе наше — она је немоћна.

Зато је друштво и установило поред овог грађанског судства и друго једно: суд части, чије деловање је ширег обима. Суд части жигоше многе чине, који нису судији у власти. Суд часта продире у дубине савести, открива у њој многа неваљалства м безобзирности, које земаљска правда није у стању да угуши и буди у кривцу осећај стида. Па ипак, поред свега тога колике ствари остају превиђене! Има у свету нитковлука, који се допушта, а да се титула поштена човека не мора изгубити; нитковлука, с погледом на Бога и душе, који се извлаче испред суда части. Суд части је пристрастан и немоћан.

Двоструко судство то, које светом влада, грађанско као и социјално, има битна недостатка: оно није у стању да човека рехабилитира. Ако га осудише, последице те осуде су стид и сумња. Онама, који су из људског друштва потиснути довикују: не надајте се! Шта друго постизавају они тиме да створе него непријатеље друштву — заверенике, који се надају, да ће се превратом реда, који постоји, обогатити и поново задобити какво место у друштву.

Незнабожачко религиозно судство се исто тако немоћним показало. Оно је осећало, да је спољашњи притисак на зло без значаја и да се тежити мора за унутарњим поправљањем кривчевим. У ту сврху је установљена нека врста исповеди или признања греха, али се ипак не усуди да ово протегне на тајне грехе, зле мисли и пожуде, које су извори свих преступа и срамних чина. Покајање се није ни тражило. С неколико капи воде, неким спољним обредима беше све свршено. Очишћење беше свршено, али не освећење; а завет поправљања није се тражио.

Каква је наша исповед према томе! Кад се ми исповедамо, ми се морамо исповедити и покајати не само ради наших јавних греха него и ради најскривенијих мисли и пожуда. Без кајања и скрушености срца нема опроштења. У нашој исповеди се не плаче само него и каје. Ми се у исповеди обвезујемо, да ћемо се поправити, да ћемо опраштати, клонити се разних прилика за грешење — једном речи — чинимо све оно, што спречава наш над. И заиста на племенитој и скромној души опазиће се последице тога делања.

И сами посматрачи, који се од вере удаљише, признају то. „Најбољи облик владања“, пише Ренан, „био би онај, у ком би се завео суд исповедања.“ Волтер пише: „Исповед се може сматрати као најважније средство за умањивање тајних преступа. Исповед је изврсна, да склони уврећена срца на опроштај, а мале крадљивце (зашто не и велике?) на повратак онога, што су украли“. „Колико се само у римокатоличкој цркви“, пише Русо у свом Емилу, „исповећу окаје и поправи!“ „Не ретко“, пише Хенгстнберг, „изјављују протестанти, да узимају радије римокатоличку служинчад и то с тог разлога, што их, кад шта украду, њихов исповедник обвеже, да исто поврате.“ Протестантски проповедник Песталоци говори: „Недавно запитах једног свог угледног суседа, зашто се у његовом округу дешава тако мали број чедоморстава. Он ми одговори: „Зато имамо да благодаримо исповеди, чијом помоћу силази свештеник у најдубље дубине срца и онде уништује клице зла“. Из истих разлога тврди Мармонтел у својим меморарима „нема делотворнијег средстава, да се одржи код младежи чистоћа морала“. И на послетку можемо читати код Шатобријана (у делу му Геније Хришћанства I. део гл. VI.): „Ми не би били у стању да набројимо сва различита филозофска мишљења, која сматраху тајну исповеди и покајања, као најмоћније средство за укрочавање порока и као најсавршеније дело мудрости“.

Она снага св. тајне исповеди, да угушује зло, показује се још јасније у духовном и моралном подизању грешних душа. Узмимо за пример ког грешника. Онога дана, када у скрушености својој клекне и рекне: „Згрешио сам, ја сам бедан“ и кад у покајничком расположењу добије опроштење греха, он се враћа опет у невино безгрешно стање. Његових преступа је, били они ма како грозни, нестало, као да их морски вали прогуташе. Један француски епископ прича, да је познавао једног човека, чији преступи беху грозни. И тај човек дође једном к њему и исповеди му скрушеним срцем своја грозна недела, молећи га за разрешење од истих. Њему беше, као што он сам прича, тако, да је сам хтео да клекне пред грешником, па да му ноге љуби. По улицама пружаху још прст за њим а његови познаници, који га познаваху, говораху за њега, да је звер и чудовиште. „Ја пак“, вели Буго „који бејах сведоком његовог препорођења, рекох сам у себи, да је он светитељ“.

Али ако иза првога обрта у души заостану слабости, што је неизбежно, тада опроштај силази опет у душу доле. Постепено се поправља темпераменат, зле наклоности слабе а са здрављем се враћа и мир. Таке се душе, које, рањене злим, носе на себи тајне ожиљке, у извесном злу годинама огрезоше, све више и више истичу у врлини и често долазе до вишег степена савршенства од оних, који никад не згрешише.

Та снага препорођења није најсветлија тачка св. тајни исповеди, него она делотворност, која искључиво у њој налази стана. У највише случајева су молитве, сузе и одлуке без икаква утецаја; ту је исповед од потребе.

Буго прича о једном младићу, који беше племенитих осећаја али огрезао у страстима. Он је чезнуо за чистоћом, али узалуд. Поред свих одлука, молитава, завета, и суза, он је све више и више у понор падао. Једина га је исповед спасла.

Један човек пак, који беше врло духовит и пун карактера, рекао је ово: „Довољно ми је само моје искуство, да се уверим о божанствености св тајне исповеди. Никад не могох очувати чистоћу поред свих одлука, али од кад вршим св. тајну исповеди могу без по муке да сачувам чистоћу“.

Ах, колико се само људи налази у таком положају! Зар један говори: „Ја се колебам између порока и врлине, састављен сам из слабости и невоље, уздигао бих се добру, али ми не достају крила! Како су чисте, како племените моје жеље! Али ја немам снаге; моје ноге и руке као да су ланцима окована; крила се моја без моћи лепршају. Ко ће ме узети и из тога кала и беде подићи и Богу однети?“ Ко, млада браћо? Милост и благодат Спаситеља нашег, која се у св. тајнама на сваког појединца, ко те тајне врши или прима, излева!

Али може ко у неповерењу, недоумици и стрепњи упитати: Како да се исповедим? При исповеди сретамо двоје: Божанску власт свештеникову и скрушеност онога, који се исповеда. Шта вас спречава да будете скрушени па да исповедите грехе своје? Стидите ли се или се бојите свештеника, који вас познаје? Ви онда отидите ма куда, у најудаљенији манастир, свештенику, ког никад видели нисте; клекните пред њим и скрушеним срцем реците му: „Оче, згрешио сам!“ Ето, то вам је могуће, ту се немате чега бојати. Или мислите, да сте у гресима толико огрезли, да вам се не могу опростити? Исповедите се само и при свршетку ваше исповеди свештеник ће благословити и рећи: „Иди и немој више грешити“. Он ће вас благословити, а благослов, упамтите, ником шкодио није.

Али кад се исповедате, исповедите се и покајте се искрено и скушено и ви нећете сумњати. Скрушеност ваша ће вас просветлити; љуске с очију ваших ће спасти; оно, што вас заслепљава више је страх пред признањем, него ли сумња — недоумица. Као год што је узвикнуо неверни Тома, кад је опипао ране Господње, тако ћете и ви, исповедивши у скрушености грехе своје посреднику између Бога и људи, с пуном вером и одушевљењем узвикнути: „Господь мой и Богъ мой (Јов. XX, 28.)“

Но чему би се још више дивио, него и оном надприродном подизању душа, то је тајанствено деловање исповеди на обичан живот Хришћана. Дете се, тек што дође у године, да може разликовати, учи познавати само себе и то не са добре него са зле и жалосне стране. Оно учи да разликује племените душевне покрете, за које има крштењу да захвали, од онаких нагона, који потечу из насљедног прародитељског греха и који ће, ако се не сузбију проузроковати његов морални пад. Зар се један човек у свету хваста само својим врлинама и разборитошћу, а при исповеди му истиче свештеник, тај посредник између Бога и људи, његове грехе и слабости? Зар је један под свештениковим руководством открио клицу својим злим наклоностима? И тако не један долази још у својим младим годинама до самосазнања, које стари означаваху као највише добро, као излазну тачку свих врлина. „Познај самога себе“, та славна Сократова изрека требала би да је у свакој исповедаоници исписана, јер нигде се фактично не може у тој вештини боље научити, до ли у исповеди.

Али не ограничава се само на томе деловање исповеди. Пошто смо у исповеди зазнали и упознали своје грехе, ми учимо и како да исте искорењујемо. Исповед је против зла створила читаву ратну вештину, која се згодно духовном борбом зове.

У исповеди учимо, да има страсти, којима се морамо одупрети, и других, од којих се само бегством спасти можемо Као у свакој борби што се мора део по део освајати и побеђивати, исто тако морамо и ми гледати у својој борби с гресима, да се ослободимо прво једног греха, па ма та борба наша годинама трајала. Тек кад један грех савладамо треба да почнемо с другим. Главно је, до пронађемо главни грех, који је тако рећи извор и корен свих осталих. Али да олакшамо себи тај посао, треба да пречистимо са својом савешћу — да је испитамо. То испитивање наше савести треба да је целокупно, ако хоћемо да приступимо св. тајни причести, а делимично, ако се ради о искорењивању овог или оног греха. Два заиста божанска проналаска, о којима стари век ни појма имао није. (Свршиће се.)

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: **Ст. С. Илкић.**

1. Крштење и миропомазање.

(Наставак.)

Само оглашење састојало се у објашњавању вере, почињући са најпростијим и лако разумљивим истинама, па прелазећи постепено на теже и најузвишеније догмате; при томе се особита пажња имала обраћати на узраст и душевни развитак оглашених, да не би како год деци дали за њих несварљиву и тешку душевну храну. Осим тога оглашени су учили најпотребније свакидање молитве, упућивани су били у правилима хришћанског живота, објашњавани су им црквени обреди и свештенодејства, али просто и једноставно, без излишних ситница у објашњавању тајанствених свештенодејстава, смисао којих стари Оци не само да су сакривали од новообраћених, већ и од осталог хришћанског народа, да не би како свештене тајне послужиле на задовољење сујетнога љубопитства, а да се не би напрезали објашњавањем онога свима, што нико разумети не може (Вас. Вел. пр. 92.) Осим тога свети Оци су дозвољавали новообраћенима, да под руководством пастира црквених могу читати неке књиге Светога Писма, а такође и лакше разумљиве отачке и црквене списе.[1] Црквена правила за сваки случај наређују, да оглашене пре крштења испитају епископи или њихови повереници, да би се тако уверили колико су напредовали у познавању вере, колико су ојачали у побожном чуству и колико су успели у усвајању молитава и знању оних одговара, које при самом крштењу имају давати (Лаод. 45., VI. вас. 78). На послетку оглашени су дужни били свечано се одрећи свију својих пређашњих заблуда и свију оних мишљења, правила и обичаја, којих су се у незнабоштву и јудејству придржавали.[2] (VII. вас. 14). Гледе некојих особених случајева донесена су засебна правила, као: 1. Дозвољава се крстити болеснике, који услед крајње

1 Св. Атан. Вел. прав. 3.

2 В. Чинъ присоединенія къ Церкви отъ Іудеевъ или Сарадынъ (у Вел. Требнику).

изнемоћлости не могу за себе одговарати при крштењу, ако други — по њиховој жељи — или под сопственом строгом одговорношћу, одговарају за њих, односно потврђују жељу њихову, да се желе крстити (Картаген, 54., Тимот. Алекс. 4); 2.) Оне који су бесни или од злог духа нападнути, као и луде не треба крстити, док не оздраве, али се у случају наступа смртне опасности, и у таком стању могу крстити. (Тим. алекс. пр. 2).[3]

Пракса наше овопредеоне Цркве у погледу примања неверника, односно иноверника у заједницу црквену, ограничена је у неколико наредбом грађанских закона (LIII. зак. чл. од 1868.). Тек по тачном извршењу односних захтева грађанскога закона, православни свештеник може таквог неверника крстити, односно иноверника по прописаном образу у заједницу православне Цркве увести, али му за то ништа не пречи, шта више дужност му је, да дотичнога већ и претходно оглашеног сматра и у истинама наше свете вере упућује.

г.) *О воспријемницима — кумовима.*

Како при крштењу деце исто тако и при крштењу одраслих, неопходно морају бити присутни воспријемници, кумови. Установа ова заведена је и чува се у православној Цркви, још из првих времена Хришћанства. О воспријемницима, као неопходно потребним особама при крштењу говоре већ апостолске установе, св. Дионисије Ареопагит, Тертулијан и други најстарији црквени писци[4]. Воспријемници су заведени с тога, да 1.) буду сведоци и јемци за веру и завете оних одраслих који се крсте, и да на тај начин отклоне од њихова крштења сваку сумњу, подлогу обману и притворство. (VI. вас. 59., VII. вас. 14); 2.) да при крштењу деце, у место њих исповеде веру и даду потребне одговоре, а уједно да у напредак на себе приме бригу о њиховом духовном васпитању, односно утврђењу у вери и побожности; 3.) да одговарају при крштењу за оне, који услед болести, немоћи и слабоумља не могу сами за себе одговарати (Карт. 54). Занимљиво је, да су у првим вековима воспријемници били ђакони и ђаконице, и то први мушкима а потоње женскима. Ово је без сумње због тога било заведено, што су новокрштени у особама црквених служитеља могли имати најбоље и најпоузданије сведоке, јемце и наставнике у вери.

Доследно сврси ове установе, воспријемник, по црквеним правилима, мора бити православне вере, којему су познати основни чланови вере, и који ће сам будући свестан своје дужности, и хтети и умети васпитати у духу православне цркве оне, које је из купке крштења примио.[5] Услед тога иноверци не могу бити воспријемници код православних. На ово су дужни пазити свештеници. Такође на православном Хришћанину не приличи, да буде воспријемником код инověраца, изузев случаја, да се та дета у православну веру крсте.[6] Малољетни, будући да не разумеју верске истине и св. тајне, не могу бити воспријемници.[7] У сваком случају, црквени устав се задовољава са једним воспријемником односно воспријемницом при крштењу — као што је то у првобитној Цркви било, када су мушкима кумовали мушки, а женскима женске, (у осталом не свагда и искључиво); нарочите строгости у овом погледу није било.[8] У случају крајње нужде крштење се може обавити и без воспријемника, али родитељи ни у којем случају не могу бити воспријемници својој деци.[9] Ово се објашњава оним особеним међусобним односом, у које ступају воспријемник и примљени из купке крштења, а који се *духовним сродством* назива.

д.) *О крсном или духовном сроству.*

По науци православне Цркве, примање крштенога из крсне купке има ту особену духовну снагу, да воспријемника (кума) доводи у сроство с оним, којега је он из крсне купке примио, (VI. вас 53). Воспријемник према томе постаје духовним оцем онога, којега је крстио.

Историјско порекло овога сроства потиче отуда, што у првим вековима, када су крстили

3 О том говори и св. Кипријан у ср. 76. ad Magnum. cf. Ап. Прав. 8. 32.

4 Const. Apost. 3. 16. — Дион. Ареоп. de eccl. hier. cap. 2. — Тертул. de bapt. c. 18.

5 Правосл. испов. део 1. пит. 103. — Књ. о дужн. свешт.

6 Номокон. 22. 153.

7 О дужн. свешт.

8 Constit. Apost. 3, 19., Требник гл. 5.

9 Требник ibid. Номоканон ст. 209.

децу незнабожаца или Јудеја, ову су морали одвојити од њихових родитеља и предати их на васпитање и старање њиховим воспријемницима, који су им тим начином заступали природне родитеље; услед тога се и примање из крсне купке сматрало за усиновљење.

Са каноничког гледишта крштење је духовно рођење и ступање човека за члана Цркве, те духовне заједнице, у којој чланови нису везани једно за друго телесним и крвним везама, већ јединством благодати Христове, вером и тајнама; а како воспријемник посредује при том духовном рођењу човека и његову ступању у видљиву црквену заједницу, то и воспријемништво у Цркви Христовој, добива значење духовнога сродства. Ово сродство признавала је православна Црква још од првих времена, а већ у петом веку налазимо га сасвим призната и утврђена и од стране грчкоримске државе, шта више оно се сматра већ и за препону при ступању у брак.[10] Васељенски шести (трулски) сабор излаже позитивно правило о духовном сродству, као већ општепознатом и општепримљеном у свој Цркви хришћанској, и спомиње само *нека* места у којима се налазило нарушача овога сродства, путем брака (VI. 53). На име, Трулски сабор говори о духовном сродству између воспријемника и родитеља крштенога, — чему се већ само по себи претпоставља, да је односај духовнога сродства између воспријемника и крштенога раван односају оца према сину. У каснијим грчким законима (VIII.—X. века), као *прохиронима* и у *царским књигама* (βασιλικα), утврђено сродство између воспријемника и деце оних које је он крстио, а такође су у исти одношај сродства стављена и природна деца воспријемника према духовној му деци, а ван тога воспријемник и друга деца истих родитеља, коју дотични воспријемник није крстио.[11] За тим је на местним грчким саборима (XI. и XII. в.) духовно сродство, сходно телесному, утврђено до седмога степена.[12] У осталом у опште је примљено, да се духовно сродство рачуна по правној силазној линији воспријемника и да се не простире на остале споредне им сроднике.[13] Поред свега тога, сродство ово пазило се и одржавало се у Цркви строго канонички само на првим и најближим степенима његовим као што се то види већ и из одредбе шестог васељенског сабора.[14]

Наша овопредеона Црква у погледу духовнога сродства равна се по прописима кормче књиге, у којој су подробно изложени сви различни степени духовнога сродства, с особитим обзиром на склапање брака.[15] Но и у овом погледу често се од стране епархијских архијереје, у могућим случајевима дају потребна разрешења.

Пракса руске Цркве у овом погледу све до половине прошлога столећа, управљала се такође прописима што се у кормчој књизи налазе. Но године 1752. опроделено је било, да се не сматрају за духовне сроднике оне мушке и женске особе, које заједно примају крштенога из крсне купке. — Године 1810. у погледу духовнога сродства наређено је, да се ваља тачно придржавати правила шестог васељенског сабора (59) т.ј. да је духовно сродство у крепости између воспријемника, примљеног из крсне купке и родитеља овога последњег а да се на даље не протеже.

Међу осталим правилима старе Цркве, налазимо позитивну забрану, по којој муж и жена не могу заједно нити у једној и истој породици кумовати; у противном случају морали би се развести или их барем обложити дугом и строгом епитимијом. Забрана ова оснива се на томе, што би муж и жена у наведеним случајевима ступили у међусобно духовно сродство, а брак је забрањен између духовних сродника[16]. Исто тако ако би отац кумовао свом рођеном детету, по правилима црквеним морао би се развести од своје жене, јер се у томе случају супружништво као и телесно сродство меша с духовним сродством и то у првим и најближим степенима.[17] *(Наставиће се)*

10 Cod. Theod. lib. 6. tit. 4. cap. 26. de nupt.

11 Photii Nomoc. tit. 13. c. 5. Prochir. 7, 28. Basilic. lib. 28. tit. 5. cap. 10.

12 Balsam. ad can. 53. trull. Слав. кормч. гл. 50. Mathei Blastaris synt. tit. 13. c. 8.

13 Кормч. ibid. Harmenopuli prochir. 4, 6. Blastar. ap. Leunclavium t. 1. рад. 488. — Старе грчке канонисте сматраху, да постоји духовно сродство и између оних који имају заједничког воспријемника, ма припадали они разним породицама. vid. ibid. — Правила западне Цркве стављају у сродство и свештеника који сврашава тајну крштења, с оним који се крсти и родитељима му.

14 Photii Nomoc. tir. 13. cap. 5. cf. πηδαλιον 1801. ad can. 59. trull.

15 Кормч. гл. 50.

16 Номокан. ст. 211.

17 Кормч. 2—2, гл. 50. Номок. 209.

Православље и боксери.

Петроградски „Свѣтъ“ износи нам интересантну и страшну слику гоњења, које претрпеше православни Кинези приликом боксерског устанка прошле године. Уверени смо, да ће чланак тај занимати и уважене читаоце „Српскога Сиона“, те га за то и доносимо. Он гласи: За време последњег унутарњег преврата у Китају, тамошње православно Хришћанство проживело је мучне дане. Православна паства међу урођеницима, Кинезима, не беше велика. Православни мисионари, који у Китају врше благовесничке дужности, никада нису настојавали, да своју паству нагло и брзо умноже, али су за то сви једнодушно уверавали, да су Кинези веома наклоњени Хришћанству и да милост Божја није заборавила Кинезе. Старешина пекиншке православне мисије, архимандрит Инокентије, изнео је на јавност све што претрпеше православни Кинези за време минулих бурних дана. У писму том овако говори архимандрит Инокентије:

„Сваки, коме је познато стање, у коме се налази Православље у Китају, не ће осудити православне Кинезе и њихову бедну и заборављену општину. На против, на њу се могу применити речи Св. Писма о духу Христову, које веле: „Гле, слуга мој, кога сам изабрао; љубазни мој, који је по вољи душе моје: метнућу дух свој на њега, и суд незнабошцима јавиће. Не ће се свађати ни викати, нити ће чути ко по распутицама гласа његова“ (Мат. 12. 18 — 19).

„Посред дубоке таме незнабоштва, слаба и остављена православна општина, не само да је сачувала веру Христову, него је за последњих дана искушења показала, да у својој средини има праве исповеднике вере Христове. 11 јуни 1900. године беше главни дан мученичке смрти православних Кинеза у Пекингу. У очи поменутога дана беху по свима улицама излепљене објаве, у којима се позиваху незнабошци, да потуку Хришћане и све оне који би их сакривали и штитили. Ноћу између 11. и 12. јуна појавише се боксери у свима предграђима Пекинга и са запаљеним буктињама улазише у хришћанске станове и почеше приморавати Хришћане, да се одреку вере у Христа. Бојећи се мука и смрти многи се одрекоше Православља и запалише тамјан пред незнабожачким идолима, Али многи храбро исповедаху Христа, не обзирући се на страшне муке, којима их подвргоше.

„Судба ових јадника беше ужасна. Неке распорише, другима главе одсекоше, а станове им спалише. Боксери су и следећих дана тражили и убијали Хришћане. Многе, пошто су им домове уништили, одведоше изван града у своје идолопоклоничке храмове, где су их испитивали и за тим их спаљивали на гломачама. Многи православни Кинези, по сведоџби самих незнабожаца — очевидаца, претрпеше смрт са највећим самопрегорењем.

„Православни катихета, *Павао Вањ*, рођени Кинез, умро је као прави мученик с молитвом на устима. *Иља Вењ* учитељица на мисијској школи, била је двапут мучена. Боксери су је први пут сву исекли, и тако пола живу земљом затрпали. Када је себи дошла почела се мицати и стењати; стражар (незнабожац) унесе је тада у своју колебу. Али после краткога времена боксери ју по ново ухватише и сасвим усмртише. У оба наведена случаја Иља Вењ слободно исповедаше Христа пред својим мучитељима. После те страшне и ужасне ноћи, мирни Кинези нађоше осмогодишњег дечка *Јована Цзи* (сина убијенога православног свештеника); он беше унакажен: руке до пола одсечене, а на грудима имађаше небројено рана. Када га ти Кинези запиташе да ли му је тешко, он им с осмехом одговори, да није тешко страдати за Христа. Тог истог дечка мученика по ново ухватише боксери, и пошто му главу одрубише, спалише га на гломачи...

„У православном сиротном дому пострада њих седамнаесторо, које престарелих удовица, које малолетне деце. Мисија и све зграде мисијске с целокупним имањем до основе су уништене, православно гробље је раскопано а мртвачке су кости избачене из гробова. У другим местима, као у Калгану, Дундињану и Пејтахо-у спаљене су и до темеља су раскопане православне цркве и мисијске зграде.

„То су ето губици православне Цркве у у Китају, а међу тим православна је општина најмање дала повода устанку боксерском. Нечовечно понашање Европљана, који с урођеницима поступаху као са својим робовима, и у њиховој рођеној земљи газише им сва права, морало је раздражити Кинезе. Али православна општина није ништа крива у овом погледу; приликом свију пређашњих устанака, побуњеници је никада нису дирали. Само је овом приликом невинно пострадала, због незадовољства противу Русије, које су изазвале разне политичке околности.

„Стање православних у Китају и данас је јадно и жалосно, а међутим како је у Китају за Православље погодно земљиште! Китај може и мора бити православан.. Искрено и братски поздравите све приложнике, и замолите побожне руске људе, да се моле Богу за Кинеску православну општину, која је на рубу пропасти, да Бог даде, да се у тој далекој и крвљу хришћанских мученика заливеној земљи, не затре добро семе, већ да се прошири и процвета наша света вера православна.“

Архимандрит Инокентије скупио је до сада седамдесет душа, који се спасоше од погибије. Надати се у осталом, да ће их се у будуће и више наћи.

У сваком случају слободно се можемо уздати, да ће се Православље у Китају раширити и цроцветати.“

Приопштио **Ст. С. Илкић.**

У Карловцима, 14. (27.) марта 1901.

У „Бранику“ од 8. марта о. г., у уводном чланку, пребацује се св. Патријарху и Саборском Одбору, да не мисле озбиљно са сазивом сабора, нити да им је стало до тога, да се сабор икада састане.

Но већ у истоме чланку његов писац противуслови себи више пута и тим побија сам сумњу своју, а сувише још у идућем броју горњега листа скида сваку кривицу са св. Патријарха и баца исту на друге чиниоце. О томе, дакле нема даље говора, јер писац се сам разуверио.

Но остаје још једна тврдња истога писца, коју није опозвао и коју Саборски Одбор не може прећутати. А та је, да митрополиту-патријарху српском и Саборском Одбору годи данашње стање, јер онда да су они све и сва у нашој автономији, они онда да „жаре и пале“ са народно-црквеним имањем.

Колико годи данашње стање Саборском Одбору — то је он показао целим својим досадашњим радом, а нарочито оним око реорганизације, војујући за слободу и самосталност цркве и автономије у оквиру оних земаљских закона, који су најзнаменитије саставине данашњега устава угарског. А у колико су чланови Саборског Одбора све и сва у автономији, и у колико се може у опште, а нарочито са црквеним имањем „жарити и палити“ у оквиру данашње, из различитих рескрипата, уредаба, наредаба и клаузула састојеће се организације, то јасно показују записници и остали списи Саборског Одбора, па и његови сабору поднесени извештаји.

Ко то све зна, тај ће врло добро знати и то, да је оно „жарити и палити“ проста подвала, дакле недостојно оружје за сваког ко хоће да је на моралној висини свога положаја. Зна то и писац поменутог чланка, а што се ипак тим оружјем служи, биће да га немилице гони струја, у коју је вољно и невољно упао.

Саборски Одбор врло добро познаје збиљу данашњих времена, свој тежак задатак и своје теретне дужности. Најглавнији задатак свој, да извојује самосталност автономије, осујетила је саборска већина 1897. можда за навек, не за то што се не би, кад тад, освестила заведена већина нашег народа, него просто за то што се згодне прилике ретко рађају. Саборском Одбору, дакле, не преостаје друго, до да савесно, врши своје законите редовне дужности. Ова служба врло је тешка, непријатна и спојена са великом одговорношћу. По томе сви чланови Саборског Одбора жељно изгледају на сабор, као на дан свога ослобођења. И за то, ради општега па и ради свога интереса, чине све и сва, да омогуће што скорије састанак сабора. Изаслани пододбор поднео је још у седници децембра месеца прошле године Саборском Одбору свој извештај, са предлозима, по ком би се поднели сабору извештаји о раду митрополијских власти, прорачуни, закључни рачуни и сви остали предмети, који ће се решити до сабора и спадају пред сабор. Предлози, који се тичу автономне организације неће се овом приликом подносити сабору.

Саборски Одбор учинио је, дакле, све и сва, и то благовремено, што на основу закона чинити и што се од њега захтевати може. Што се хоће још више? То чланови Саборског Одбора не знају. Ал' то знају, да их не ће никаква вика ни сила навести на то, да скрену са једино правога пута закона, па да пођу оним трагом, којим је ишла већина посланика у минулој саборској периоди. Ко не припада ни једној странци, већ као прави родољуб непристрасно посматра шта се све ради у нас, тај види јасно, да обарање угледа, достојанства и авторитета српског патријарха, порицање најважнијих права Саборскога Одбора, напуштање битних права цркве и српскога народа у цркви, обилажење автономних власти и утецање државној власти, а нарочито

онај ваљај за пацификацијом, да су, ето, то прави узроци данашњем злу и разривеном стању нашем. Тиме се задају неизлечиве ране нашој цркви и нашем народу, а усиљеним јадиковањем и пренемагањем не треба више нико да се даје обмањивати.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Рођен дан Његове Светости**). У прошли уторак 13 (26) марта, био је 72-ги рођен дан Његове Светости, преузвишеног господина патријарха нашег *Георгија Бранковића*, којом је приликом Његова Светост примила многе усрдне честитке. Како је тога дана Саборски Одбор био на окупу, чланови његови подастрли су своју честитку, а у име свију поздравио је Његову Светост високопреосвештени господин епископ пакрачки *Мирон*. Свима усрдним честиткама придружујемо и своју: Да живи Његова Светост, патријарх српски *Георгије Бранковић!*

(**Шестонедељни парастос Њ. В. краљу Милану.**) Као што смо већ јавили одржан је 10 (23) марта о. г. у манастиру Крушедолу шестонедељни парастос блаженоупокојеном Краљу Србије Милану I. Началствовао је Његова Светост, патријарх *Георгије* са високопреосвештеним епископима *Мироном*, *Михаилом* и *Митрофаном* ув асистенцију: архимандрита Илариона Руварца, Анатолија Јанковића и Димитрија Бранковића, протопрезвитера Јована Јеремића, протојереја Василија Николајевића, протосинђела др. Георгија Летића, Илариона Зеремског и Георгија Видицког, игумана Сергија Попића, управитеља манастира јеромонаха Серафима Винчића, пароха Јована Чичулића, јеромонаха Арсенија Пошћића, администратора парохија Георгија Недељковића и Григорија Јовића, те протођакона Августина Бошњаковића и ђакона Пантелејмона. Од родбине блаженоупокојеног узвишеног покојника парастосу је присуствовала пресветла госпођа генералица Анастасија пл. Мајна са својим ћеркама из Новог Сада, а осим верних из Крушедола и многи из околних места. На гроб Краља покојника долазе сваки дан изасланства из Србије, преносећи своје венце из саборне цркве Београдске.

(**Саборски Одбор**). Прошле недеље, од понедеоника до среде, Саборски Одбор је држао своје редовне седнице, под председништвом Његове Светости, патријарха *Георгија*. Присутни су били од чланова: високопреосвештени господин епископ *Мирон*, г. г. архимандрит *Иларион Руварац*, протопрезвитер *Ђорђе Влаховић*, *др. Ника Максимовић* и *Миша пл. Рогулић*.

(**Освећење темеља епископске резиденције у Новом Саду**). У прошли четвртак 15 (28) марта, у $^1/_2$ 12 сахати пре подне, обављено је свечано освећење темеља и полагање у темељ дотичне споменице у новој резиденцији православног српског епископа Бачког. Чину том благоизволела је присуствовати и Његова Светост преузвишени господин патријарх *Георгије* и чланови Саборског Одбора г. г. архимандрит Иларион Руварац и протопрезвитер Ђорђе Влаховић, те архимандрит Крушедолски Анатолије Јанковић и секретар Др. Лаза Секулић. Чин освећења темеља извршио је високопреосвештени г. епископ бачки *Митрофан*.

(**Избор пароха.**) При избору пароха у *Нађфалу* добио је кандидат свршени богослов Јовановић 16. а други кандидат свршени богослов Стануловић 12 гласова.

(**Добротвори српске школе**). Јављају нам из Помаза, да тамошњи родољуби и велепоседници браћа *Петар Луна* и *Веселин Луна* подижу о свом трошку нову красну зграду за српску православну народну школу у Помазу. Зграда ће имати дворану за 80 ученика, те учитељски стан, а биће у порти тамошњој Нека је хвала и слава овом родољубивом делу врлих родољуба браће Луна. Угледали се на њи и други Срби велепоседници. О, да хоће, као што могу!

(**Посета школа**). Читамо у „Бранику“: Господин Никола Ђ. Вукићевић, заменик глав. школ. референта, враћајући се из Карловаца са седнице Школског Савета бавио се у понедељак 12. (25) марта о. г. у Н. Саду и посетио до подне српску православну вишу девојачку школу. Био је у сва четир разреда и хоспитирао је на науци вере, на српском и мађарском језику, на земљопису, физици и појању, и изјавио је своје потпуно задовољство с оним што је видео; нарочито је похвалио лепо појање, које се овде негује, и позвао децу, да негују ту красну врлину и после у животу ради свога моралног и религиозног живота. Дао је поуке деци за живот и шта чине старији, ако мисле даље поћи у учитељску школу. — Наставници су га корпоративно испратили и пожелили му сретан пут и до скорашњег виђења. Одавде је отишао својој кући.

(**Парастос директору Стевану Лазићу**). Дана 10 (23) марта о. г. одржан је у св. саборној цркви

Карловачкој шестонедељни парастос упокојеном директору наше Карловачке Гимназије *Стевану Лазићу*. На парастосу је началствовао окр. протопрезвитер г. *Јован Борота*, да тиме и као члан Школског Савета, ода пошту врломе покојнику као бившем члану истога Савета. Слава директору *Стевану Лазићу!*

(† **Ђура Гојковић**). Дана 10 (23) марта о г. преминуо је у Суботици тамошњи учитељ и управитељ школски *Ђура Гојковић* у 57 години свога живота, а у 38 години свога примерног учитељевања. Покојник је радио и на школској књижевности, а био је перовођа црквене општине Суботичке и више од 20 година перовођа тамошње добротворне Задруге Српкиња. Лака му земља и вечна успомена!

У Србији

(† **Јован Илијћ**). Бивши српски министар, државни саветник и професор, одлични песник књижевник и родољуб *Јован Илијћ* преминуо је 12 (25). марта о. г. у Београду.

У српској књижевности јавио се први пут 1843 г. четири пута издавао је он своје песме у засебним збиркама. Г. 1894 прославио је упокојени *Јован Илијћ* 50-годишњицу свога књижевнога рада. Поводом тим издала је Српска Књижевна Задруга у Београду у своме III колу збирку покојникових најлепших песама. Нека је врломе покојнику лака земље и вечна успомена!

У Русији.

(**Атентат на Побједоносчева**). Пред прошле недеље извршио је неки Никола Лаговски атентат на врховног прокурора Св. Синода Побједоносчева. Атентатор је испалио после поноћи два хитца из револвера према писаћем столу, за којим је Побједоносчев радио, а један према вратаревој соби. Кад је хтео и четврти хитац да испали издало га је оружје. Хвала Богу, Побједоносчев је остао неповређен. Атентатора је полиција одмах ухватила. Истрагу води чувени у Русији судија Кузмин.

Разне белешке.

(**Највећа православна парохија у Америци.**) — У граду Алегени под Питсбургом постоји највећа православна парохија, којом сада управља вредни млади руски свештеник Јован Недзељницки, добар проповедник и мисионер. Парохија броји 1950 душа, од којих су 1580 мушкарци, а само 370 женскиња. Важно је да су у тој парохији Срби из Аустрије у већини. На име, Срба аустријских има ту 603 душе, Великоруса 158; Угроруса 476; Галичана 162; Арапа 150; Грка 29; 4 Пољакиње и по један Американац, Армљанин и Румун. Парохија та и ако је скупљена из тако разноврсних народности врло је сложна и напредна. Тако за пет година од како постоји та црква, парохијани су исплатили својом слабом зарадом, — која попречно износи долар* дневно — дуг у износу 5100 долара, који је био на тој цркви, купили су при цркви земљу с кућом за 1300 долара и при њој подигли 2 школе и 17 братстава из разних православних народности.

„Церк. Вѣст.“

(**Колико се при канонизацији потроши**). „Salzburger kathol. Kirchen Ztg.“ Доноси поводом недавног убрајања у број светих неке Кресценције Хес из Кауфбајрена, интересантне податке о томе, колико се потрошило на свечаност том приликом. Тако се издало 20.000 лира** за таксу у корист курије, 5.000 лира на украс цркве; 13.000 лира на издање сликâ уједно са животописом нове светиљке; 10.000 лира на слику светитељке поднесену папи. К томе треба додати знатније расходе на утврђење декрета, на музику, освећење, на неизбежне „дарове“ кардинала и разним другим званичним лицима, која учествоваху при свечаности. — У опште веле, да трошак приликом сваке обичне канонизације износи обично преко 80.000 лира.

Рад. Гр.

(**Колико Енглези жртвују на црквене потребе**). Ни један народ, па ни сами Руси нису тако дарежљиви на црквене потребе као Енглези. Какве огромне суме жртвују се у Енглеској за црквено-религиозне потребе може нам посведочити ма само последњи годишњи рачун „Друштва за ширење Јеванђеља по страним крајевима“ (за 1899. годину.). Годишњи доходак тога друштва износио је око 6 милиона круна, од којих је око 450.000 кр. добивено тестаментом. 16-ог јула прошле г. друштво ступило је у 200-ту годину свога постанка. И у течају ове јубиларне године оно се нада да ће скупити 7—8 милиона круна. „Церк. Вѣст.“

(**Српска црква у Сев. Америци посвећена Св. Сави**). Као што јавља северо-амерички лист „Свѣтъ“ сграђена је прошле године и 12-ог новембра освећена православна црква у граду Микеспорту (у Пенсилванији), — а посвећена је нашем просветитељу и учитељу св. Сави.

(**Нови духовни лист у Бугарској.**) У новије време примећује се неко оживљење у богословској

* Долар вреди око 4 К. 30 фил.

** Лира вреди око 80 фил.

литератури бугарске цркве. Састају се удружења људи образованих у сврху издавања ролигиозно-моралних књига и листова — како ради просвећења народа, тако и против иноверне пропаганде и невере. С том сврхом основан је и нов духовни лист „Христіанскій Другарь“. Уредник листа је јеромонах Борис професор богословског завода у Самокову и, судећи по саставу првога броја, може се надати, да ће нови лист кадар бити унети своју лепту у дело духовне просвете свога краја. Лист се издаје у гр. Самокову, а цена му је за иностранство 3 лева (= франка). Гр.

Нове књиге.

Књижевни радови изабраног скопљанског митрополита, архимандрита Фирмилијана *књига седма*, **Библијско пастирски део** Ср. Карловци, Срп. Ман. Штампарија 1901. Цена 2 дин. стр. 1—254. — Згодан избор предмета, који поучавају и назидавају изложених лаким схватљивим начином, занимаће не само богослове већ и шире читалачке кругове, којима се свима ова књига како унутрашњом садржином тако и спољашњом израдом препоручује, ꙗакѡ дѡбра сꙋть. — Књига је ова много већа него пета и шеста стога јој је врло незнатно повишена цена, спрам величине њезине, јер садржи пуних 16 табака.

Књижевни огласи

ЗБОРНИК, ТИПИК И РЕЧНИК приближује се штампањем своме крају.

Књига је ова препоручена од свих области православне цркве како у митрополији карловачкој тако и у Далмацији, Босни и Херцеговини, Србији, Црној Гори и Турској.

Пошто је књига изашла много већа него што смо прорачунали, изићи ће за недељу касније.

Ова прилика ће добро доћи оним пријатељима црквене књижевности који се још нису пријавили. Стога *продужујемо рок претплате до Цвети* ове године.

П. Н. Господу, која су се пријавила, евентуално и новац послала, молимо да узму овај оглас на знање, а п. н. г. г., која се још пријавити желе, нека сва писма, наруџбенице или новце послати до Цвети на првоименованога.

Цена за претплатнике је: брошираној књизи 5 К у платну увезаној 6 К; кад рок претплате истече, дућанска ће се цена повисити: првој са 1 а другој са $1^1/_2$ К.

У Ср. Карловцима 25. II. 1901.

Протојереј **Јован Живковић**
професор у богословији

Јован Живановић
професор у гимназији

21 1—3

Штованом Госп. **Лују Таушу** у Н. Саду.

Потписани у име руске црквене општине Новосадске овим изјављујемо, да смо са „Литијама, кандилама, полијелејима, одеждом, пјатохљебницом, и другим код Вас наручeним црквенимъ утварима сасвим задовољни. Заиста осведочени смо, да су споменуте ствари од Васъ уз тако јефтину цену набављене, да се код других фирма то није могло набавити. — Стога Вашу честиту фирму, свим црквеним општинама најтоплије препоручамо.

У Новом Саду дне 6. (16. марта) 1901.

Емилијан Губаш Емилијан Коцаков

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. К. 89 из 1901. 18 3—3

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на место систем. парохијског помоћника у Срп. Св. Петру, с платом IV. разреда. — Рок стечају истиче 8. (21). априла 1901. године.

Из седнице епар. конзисторије, држане у Темишвару 20. фебр. (5. марта) 1901. године.

Никанор
епископ

Бр. 65/901. 22 1—3

СТЕЧАЈ.

На место срп. нар. вероисп. учитеља у Немету пошта Gyertyámos (Торонтал) са следећим беривима, 1., у име плате 600 круна; 2., у име депутата (24 кибли жита, рачунајући у 20 метара 12 К и 12 кибли кукуруза рачунајући у 5 м. по 8 К) 160 К, све месечно у напред; 3., из задужбине Стевана пл. Дамаскина, којем рукује вис. кр. уг. мин. наст. и црквe. дела и које може само изабрани учитељ уживати, годишње по 100—120 к. 4., 8 метери дрва за учитељски огрев, 5., у име држања пофторне школе 2 ланца ораће земље, на које има све трошкове учитељ сносити. 6., прописан стан са баштом, 7., петогодишњи доплатак од 100 К годишње.

Дужности и квалификација прописана; рок стечаја шест недеља после првог уврштења.

Из седнице м. шк. одбора у Немету држане 8. (21.) марта 1901. год.

Сима Радулов.
председник

М. Ш. О. Бр. 9. 1901. 4—6 15.

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај за учитељицу при ново-отвореној трећој школи у Бач-Кули. —

С овим стечајем скопчана су следећа берива: у име редовне плате 680 круна годишње; 80 круна у име огрева; 12 круна за паушал; 10 круна за кречење стана, и напокон 120 круна у име стана, на које изабрата, да у случају општина стан у нарави сазида, губи право. — Дакле, укупно свега 902 круне, које ће имати месечно у напред из Cultus благајне ове општине примати. —

Изабрата ће обучавати онај разред или разреде, који јој школ. одбор додели.

Осим означених дужности у Школ. Уредби од 1872. год. дужна ће иста бити са свом женском школ. децом од II-ог до VI. раз. како ручни женски рад тако и наук о кућарству обджавати двапут недељно. —

Општина жели, да се свака кандидаткиња лично прикаже. —

Рок стечају истиче закључно 1. априла 1901. г.

Из седнице месног Школ. Одбора, држане у Бач-Кули 15. фебруара 1901. године. —

Петар Окановић
перовођа.

Јоца Богоевац
школ. председник.

СТЕЧАЈ 17 3—3

На учитељско место у Ђали са платом у готовом новцу 800, круна, у име паушала, 10 Кр. два ланца добре ораће земље, на коју је дужан све терете сносити, огрев у слами за своју употребу колико је нужно, стан у натури од две собе, шпајз, комора, штала и друге стаје, при стану башча од 400□° и од погреба 1 К. ако позван буде.

Дужности су прописане шк. уредбом 1872 г., а с тима држање једне певнице и обучавање ученика у црквеном појању.

Школ. Одбор има доделити разреде за обучавање.

Рок овог стечаја траје шест недеља од првог увртења.

Биљеговане молбенице са документима подносе се председништву школског одбора.

Из седнице школ. одбора држане у Ђали 8. фебруара 1901.

Петар Маринковић
парох и председ. шк. одбора.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС. 20 3—3

Српско православна црквена општина у Сусеку одржаће 22. марта (4. априла) тек. год. дражбу за унутрашњу оправку св. храма.

Прорачунска свота износи 7.092 круне од које своте имаде сваки дражбеник 10% као кауцију уз писмену и усмену понуду приложити.

Уз то се примећује да ће се за исти рад само оспособљени мајстори стручњаци примити.

Општина задржава себи права коме ће се посао издати.

Сваки дражбеник који жели посао узети може се обратити код потписаног председника и пре дражбе предрачун видети.

Срета Малешевић
перовођа.

Михаил Шарковић
председник.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

искључиво свештеничког одела кројач

Дунавска ул. бр. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. бр. 20.

Узимам особиту част, впреч. господи свећеницима правосл. српским, до знања ставити и препоручити им своју радњу и израду сваковрсних хаљина свештеничких по нај укуснијем крају, и добром шаву, а такођер снабдео сам се добрим и правим штофовима: дубла, камгарна, алапина и листера. — Израђујем још камилавке од чохе и кадифе од којих имам увек у приправности зготовљених. — Нарочито наглашујем овде, да израђујем све ствари много јефтиније, него тек што би се исте израдиле примљене од посредника. Још ми је напоменути, да нисам никога опуномоћио да прима у моје име послове за моју радњу, као и то да сам послове и наруџбине непосредно примам од пошт. мушторија.

19 3—7

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Хлебарска улица бр. 19. I. спрат.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, а за **солидну израду** као и за **умерене цене** јамчим. Примера ради наводим овде **поједине** артиклове и цене им; као:

ОДЕЖДЕ светле од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог свиленог дамаста и голдрајха од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде црне од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАКА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. а са чистим златом извезено на најфајнијој кадифи од фор 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор. 12, 15. 18, 28 до 30 фор. и т. д — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ КАНДИЛА** од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 Фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор. све масном бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити преч. г. свештеницима **шешира, камилавки, ћелепуша** и **појасева**. — На захтевање п. н. муштерији шаљем бесплатно и **франко нацрте, мустре и прорачуне**. 90 22—28

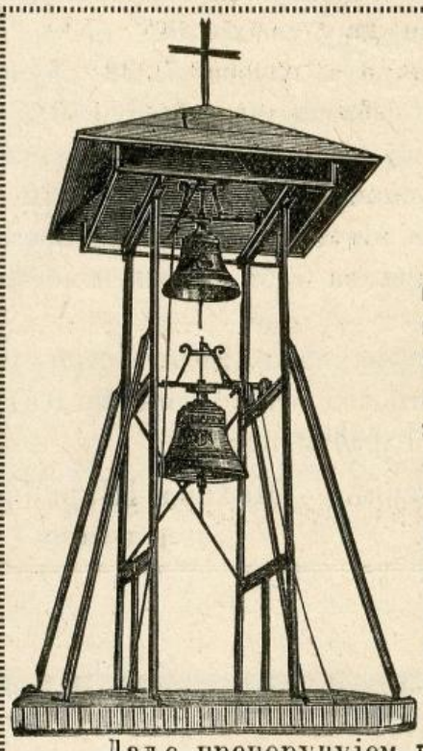

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона**, која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама** од кованога **гвожђа**. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

7— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 205.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 12

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 25. марта 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

По овлаштењу Његове Светости, православнога Архиепископа Карловачког, Митрополита и Патријарха српског, преузвишенога господина *Георгија Бранковића*, благоизволео је Његово Високопреосвештенство господин епископ Пакрачки *Мирон Николић* рукоположити свршенога богослова Душана Рајачића дана 11. (24.) марта о. г. за ђакона.

Његова Светост, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, Георгије Бранковић, благоизволео је ђакона Душана Рајачића дана 18. (31.) марта о. г. рукоположити за презвитера.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Студије и критика на психофизички монизам.

Докторска дисертација Дра **Бошка Петровића.**

(Наставак.)

Но јесте нешто у свима овим појавима, о којима смо до сада говорили, од особите важности. Нарочито је од важности за нас рад ћелије у организму. Данас је опште позната ствар, да неке ћелије у животињском организму имају способности, да се саме крећу, да само извесну материју узимају за рану а другу штетну одбацују, и примивши ту рану, враћају се натраг на старо своје место и чине распоређење са дотичном раном. Ту способност имају и све живе ћелије (Einzellige Wesen)[3] Те ћелије у животињском организму врше ту делатност непрестано са извесним планом и очитом *циљу*, да одрже организам у животу. Шта можемо из овог факта извести? Та делатност се чисто механички врши, дакле без спонтаности, али се ипак неда механички разјаснити.[4] Те ћелије имају ту задаћу, да вазда тако раде, да врше механички тај рад, али што је чудно овде, јесте, да тај чисто механички рад кулминира у резултату, који има свој план и сврху. Не само код рада ћелије, већ и код сваког другог чисто механичког рада свуд у при-

3 Bunge, Vitalismus und Mehanismus. стр. 5. и 7.
4 Bunge, Vitalismus und Mehanismus, стр. 10.

роди. Промотримо све те чисте механичке делатности редом: рад ћелије при стварању савршеног облика у цвећу и мало час наведени рад; рад атома који кулминира код минерала у савршеним пропорцијама облика н. пр. код кварца, пирита и других минерала; за тим најчуднији и најзагонетнији појав те врсте: математска ексактност кретања небеских тела услед гравитације и ми видимо такав план, тако разумно распоређење и сврховитост (Zweckthätigkeit), да сво човечанство, од почетка лупајући главу о тој тајни над тајнама, ево још ни данас не може да је разуме.

Пошто појам механичког вршења тих делатности, као што се и дешава овде, искључује хилозоистичко и пантеистичко мишљење, као да ту душа и у најситнијем атому сама себе из себе развија и само други или савршенији облик себи даје, то је хилозоистичко тумачење одавде искључено. Сви ти појави разних делатности у васиони, који се чисто механички врше, али ипак са планом и разумном сврхом, принуђују нас да верујемо, да тим разумним планом у читавој васиони влада општи разум, највиша интелигенција. Тако смо са чисто природословног становишта принуђени на телеолошко становиште.

Хилозоисте као присталице теорије развића, одбацују телеологију. Они држе да се све у свету развија на основу природних сила. Хекел је на основу основног начела своје теорије о живој материји мислио, да је пронашао још од почетка људског филозофирања тражени кључ за за тајну постања и развића. Жива материја, која се на основу у њој својствене душе, без утецаја неког екстра-мунданог Бога, као што он вели, сама из себе развија, у том свом развијању је продуцирала сву ову разноликост неорганског и органског света.

У том питању је Хекел од свију филозофа, који су до сада покушавали своју умну снагу на том проблему, од Талеса, Демокрита, па до Дарвина и Фламарионова романа земље, најлогичније направио план за решавања овог питања. Да материја може сама из себе да ствара са оваким савршеним планом, као што га имадемо у васиони, то би са рационалистичког гледишта једино могуће и логички оправдано било под условом, да у њој живи разумни покретач. Хекел је са живом материјом мислио да је то постигао. Но то би сасвим логички било и логички је све дотле, док верујемо, да су природне силе спонтане и разумне. Но пошто је ово према нашем досадањем доказивању само претпоставка, али која не одговара истини, јер су природне силе сасвим механичке и неразумне, то механичко становиште у питању оваког разумног развића као што је ово у нашој васиони, губи тло. Нема сумње у природи се све врши механички — за наша чула, но према нашем доказивању у питању основног првог покретача, телеолошко становиште јесте једино оправдано пред умом и вером.

Хилозоизам, који кулминира у теорији развића, није нашао онај принцип, на основу кога би могао своју претпоставку потврдити а позитивно и логичко сазнање јесте тамо, где се искуство са дедукцијом слаже.

Према томе хилозоизам није филозофски систем, он у себи садржи много контраста, које није у стању да споји у јединство. Отуд она неконзеквентност, која се највише опажа у Хекелову делу Welträtsel, где се исти натурфилозоф труди, да на основу живе материје створи једно опште монистичко гледиште, у ком систему ће сваки појав, мисао и развиће у овој васиони наћи разумно решење. Појам о живој материји пре свега није створен на основу искуства; није то врховни појав, до кога су хилозоисте дошле на основу индукције, полазећи са појединих случајева и да се исти налази на крају низа свију закључака. Жива материја је априорно узет појам, из кога тек треба све дедуцирати.

Зато се из појма живе материје неда ништа доказати. Помоћу материје и у њој урођених и од ње не раздвојних душа, неда се апсолутно ни једна истина, ни један појав доказати, па ни психо-

физички појав. Јер прво је питање, на које би хилозоизам имао да одговори, наиме, како постаје свест и јединство те свести у човеку? Пошто сваки атом имаде своју душу, то онда сваки атом мора за себе да мисли и осећа — хилозоисте тако и уче — како је онда могуће да човек у својој души ипак имаде јединство у осећању и мишљењу, откуд јединство функције људске свести?

Као што видимо све нам то доказује, како хилозоизам не уме ни на једно питање да одговори. Хилозоизам као систем се неда никако спровести и пошто хилозиозам није у стању са гледишта монистичког ни психички појав да растумачи са својом живом материјом, то хилозоизам није психофизички монизам.

Да се хилозоизам не може као монистички систем спровести, доказује нам и сам Хекел у уводу свог гласовитог дела. Он тамо вели, да се његов дугогодишњи план, да на основу теорије развића изведе монистички систем, неће остварити. Те речи је Хекел ставио напред на уводном месту, но ми држимо да је томе место на задњем листу тог дела, јер то је уверење Хекелово, до кога је дошао када је сву своју умну снагу утрошио у тај рад и када се на крају тог рада уверио о немогућности свог плана. Но Хекел ипак верује у своју мисао. Верује — велимо. Вера је задње прибежиште и ренегата и стараца. Старац Хекел не може да себи огорча последње часове свога живота са уверењем, да је свој живот у немислен рад утрошио.

Ми смо напред истакли, да хилозоисам кулминира у теорији историјског развића, која тежи да престави читаво развиће у васионе из „природних“ чињеница. Пошто та теорија није нашла позитивног ослонца у живој материји то онда настаје питање, како стоји у опште са том теоријом развића и њезиним закључцима на психофизичком пољу? Ми овде не можемо опширно говорити о теорији историјског развића, јер тај предмет захтева специалну обраду на врло широком темељу. За нас је ово питање само толико од интереса у колико хилозоизам хоће помоћу теорије развића да растумачи постепен постанак људске душе из једноставног принципа. Па да видимо у колико тај монизам душе и тела почива на позитивним историјским чињеницама.

Присталице теорије развића изрично веле, да податке за теорију историјског развића даје на првом месту палеонтологија, за тим животињска географија, успоредна анатомија и упоредна историја развића.[5] За доказивање помоћу паленотологије (палеонтологија је наука о изумрлом биљу и животињама), вели Хертвиг, могло би се једино рећи, да се приближује оном што се зове директним доказивањем, но вели исти зоолог даље — и у доказивање на основу палеонтологије увлачи се *хипотетски елемент*. Палеонтолог Хернес[6] (Hoernes) одмах на уводном месту свог чувеног дела изражава сумњу, да ће палеонтологија због свог непотпуног материала у опште икада моћи служити идеалним сврхама, према томе и теорији историјског развића. Хернес[7] наводи много примера, како је палеонтологија давала повода многим заблудама и наводи безброј таквих примера, па изриче да се ни у будуће не нада бољим резултатима на основу мршавих дата, које палеонтологија пружа. А и сам Хертвиг (стр. 27) признаје, да се теорија историјског развића мало имаде надати од палеонтологије.

Тако се изражавају и сви остали трезвенији природњаци о палеонтологији, „која се једина приближује том што се зове директним доказивањем у корист теорије развића. Пошто је и тај најсигурнији ослонац теорије развића скроз хипотетичке природе, ми се на овом месту не можемо упуштати у критику осталих напред наведених дисциплина, на које се позивају присталице теорије развића, већ идемо у даље критиковање.

Како онда стоји са историјским датама, која Хекел наводи за доказ те теорије? Пошто теорија развића у смислу како је хилозоисте свађају, није нашла

5 Hertwig, Lehrbuch der Zoologie, Aufl. III. 1895. стр. 26. Хертвиг је професор зоологије на берлинском универзитету.

ни у каковом „природном“ начелу ослонац својој теорији, онда би требало изаћи бар са историјским доказима на среду. Има ли таквих? Палеонтологија каже да их нема. Но Хекел ипак види такове у ископаним фосилима. Најславнији и најинтересантнији фосилни проналазак, вели Хекел,[8] јесте скамењени човекомајмун на Јави кога је холандски војени лечник Евжен Дибоа (Dubois) 1894. године ископао, многоспоминьани Pitekanthropos erectus. Он је саиста многотражени „missing link“ „das fehlende Glied“ у низу примата, који директно доводи човека у свезу са мајмуном и тиме доказује порекло човеково од мајмуна, а порекло човечије душе од мајмунове. Тако мисли Хекел.

На овако категоричко тумачење Хекелово, које, када завиримо у механизам његовог прављења закључака, видимо да није ништа друго, доли увлачење и Pitekanthroposa у недоказану и својевољну формулу монистичког система. На основу тог скамењеног мајмуна са Јаве са поузданошћу можемо само толико тврдити, да Pitekanthropos erectus сведочи, да је изумрла једна врста мајмуна, која је може бити публику какове зоолошке баште каковог цара на истоку у оно давно доба, из кога немамо никаквих зоолошких бележака, врло пријатно забављала; на даљу забаву Хекелу можемо и то рећи, да је Pitekanthropos erectus „можда“ и најсавршенија врста мајмуна и човеку најближа врста. Свако друго тумачење јесте закључивање без позитивних премиса, које може само шкодити угледу филозофије, у чију одбрану ево и Хекелово закључивање као нефилозофско и ненаучно одбијамо.

У Pitekanthropos erectusu теорија историјског развића нема никаковог ослонца, нити историјског податка. Вирхов[9] (Virchow) поред Дибоа Рајмонда, један од најтрезвенијих природњака нашег доба, овако се изражава о теорији развића: Ми не познајемо ни једну позитивну чињеницу, која би нам доказала, да се generatio aequivoca икада десила. Сваки онај, који је то тврдио да је то видео, био је од самих природњака сузбијен. Вирхов, који се у свом споменутом делу бори за право и слободу науке у слободној немачкој држави, вели даље: Но стварно и позитивно морамо признати, да још постоји оштра граница између човека и мајмуна. И онда овако закључује: Ми не можемо учити, ми не можемо за тековину знаности прогласити, да је човек постао од мајмуна или ма од какове друге животиње.[10] Ми пак на ово надовезујемо: нити се човечија душа развила из душе мајмунове, јер када теорија историјског развића нема позитивних дата, то онда нема ни права оваке закључке правити.

Теорија историјског развића, коју хилозоисте узимају да на њој базирају своје монистичко становиште, до данас није пронашла ни једног историјског податка, нити ће га икада моћи пронаћи за своју потврду. Она се базира на пуким комбинацијама, док се од једне историјске дисциплине тражи позитивна историјска грађа. Теорија историјског развића је према томе, историјска дисциплина без историјских истина.

Као што хилозоизам није могао да даде теорији развића „природну“ чињеницу, на којој би се ова могла базирати, исто тако теорија историјског развића не може служити за доказ основном начелу хилозоизма, да је материја жива и да се ова сама из себе развија. У хилозоистичком систему једна захтева другу, но пошто би најпре једна морала бити позитивна, да може другој служити за доказ, а пошто то ни једна није, то се доказивање креће у кругу.

Ми смо тиме доказали, да ни задње конзеквенције хилозоизма у погледу монистичког порекла душевних појава, не налазе ослонца ни у теорији историјског развића, и констатујемо, да хилозоизам то није у стању, и изводимо наш крајни закључак, да хилозоизам као ни материјализам није психофизички монизам.

(Наставиће се)

6 Hoernes, Elemente der Paläontologie 1898. стр. 1.

7 Ibid. стр. 5.

8 Haeckel, Die Welträtsel, стр. 99.

9 Virchow, Die Freiheit der Wissenschaft in modernen Staat. стр. 20.

10 Virchow, Die Freiheit der Wissenschaft in modernen Staat. стр. 81.

Проповед на Цвети.

„Осана! благословен који иде у име Господње, цар Израиљев“. (Јов. 12. 13.)

Што ли се то Јерусалим узбунио, што је узаврео? Каква је то граја, каква вика? Од куд та радост, од куд то весеље? За што су те хаљине по путу побацане; за што држе људи у рукама финикове гранчице? Кога то изгледају, кога чекају? Ко то долази, ко то у Јерусалим улази? — Тако би се, љубазни моји, питати морали, да смо се на неколико дана пре пасхе, а последње године земног живота Христова нашли у Јерусалиму те чули, како народ кличе, и видели шта људи чине.

Судећи по клицању народа рекли бисмо, долази — цар, јер се непрестанце чује и разлеже радосно, а громогласно: „Осана, цар Израиљев! Осана, цар Израиљев!“

Но да смо и ми изишли на ону улицу, Јерусалимску, којим ће цар тај проћи, и да смо га дочекали и видели, а ми би се чудом зачудили, а у чуду запитали: то ли је зар — цар?! Тако долази и улази — цар?! Та ако је то цар, а где му је царска свита пратња господска? где ли су му царске, златне кочије? где ли су му бесни хати, лаки коњици, па да златним кочијама загрме улицама Јерусалимским? Па где ли му је богата, златоткана царска одећа, где ли круна сјајна?

Свега тога нема, ништа се од тога видети не може. Шта више гледајући га, ми не само да бисмо рекли, да он није цар, него бисмо и то помислити морали, да он није баш ни мало имућнији човек, јер тако кротко, тако скромно, тако понизно не би ушао у Јерусалим ни један обичан, мало имућнији човек, а камо ли — цар?!

Па то да је — цар?!

Не, не! то цар није, то цар бити не може.

Па ипак — цар је то; цар беше то, који је тако кротко, тако смерно, тако понизно улазио и ушао у Јерусалим, и кога је народ тако радосно дочекао и весело га поздрављао, и испред кога је хаљине своје по путу простирао. Али то није, не беше цар земаљски, као што је то и сам потврдио рекав: „царство моје није од овога света“. (Јов. 18. 36). А што је тако хтеоући, па и ушао у Јерусалим, то је од туда, што је сам рекао да ће тако „доћи кћери Сионовој“, да ће тако ући у Јерусалим На неколико стотина година пре доласка свога рекао је он преко слуге свога, пророка Захарије: „Радуј се много, кћери Сионска, подвикуј, кћери Јерусалимска: ево цар твој иде к теби, праведан је и спасава, кротак и јаше на магарцу и на магарету, младету магаричину“. (9. 9.)

Необичан је, силан је цар то, силнији од најсилнијих; још такав цар није на земљу крочио, још такав господар није међу људма ходио. То је цар над царевима, господар над господарима.

А да је то доиста необичан, силан цар; да је то свакако цар над царевима и господар над господарима, сведочи то, што је њему: „небо престол, а земља подножје ногама његовим.“ (Дела 7. 49). Има он кола, коње и пратњу, какове ни најсилнији цар земаљски нема, и имати не може. „Облаци небески“ — кочије су његове; силни ветрови — лаки коњици, (Псал. 104. 34), а мноштво анђела — пратња је његова. Могао је он доћи царски, у сили и слави, па у пратњу са собом повести „више од дванаест легеона анђêлâ.“ (Мат. 26., 53.) „Лице је његово светло, као сунце“, светлије и од најсјајније круне царске; „а хаљине су му беле као снег“ (Мат. 17. 2.), лепше и од најскупоценије хаљине највећег господара земаљског. — Јест могао је и тако доћи, али он тако доћи не хтеде, јер би га тада познали, јер би од њега задрхтали непријатељи његови, те би пред њим ничице попадали, па му ноге грлили а стопе љубили.

Но он је требао бити гоњен, злостављен, мучен, убијен, јер је то од њега захтевала правда, јер је то захтевао — Бог. И он је дошао да испуни вољу, жељу очину; па је дошао кротко, смерно и понизно за то, да га непријатељи његови не би познали, него да би му се до миле воље наругали, да би га се најгрозније намучити могли.

Но, љуб. моји, гледајући како народ Јудејски радосно и весело дочекује Христа, како у миљу и раздраганости скида са себе хаљине своје, па их стере по путу, којим ће Христос проћи, и слушајући, како синови изабранога народа Божјега одушевљено кличу и поздрављају онога, који му је и многа, а и велика добра учинио — ко би могао само и помислити, а камо ли рећи и веровати, да ће тај исти народ, ти исти људи, кроз два кроз три дана вући Христа на суд и предати га Пилату са жељом, да се распне! Ко би могао и помислити, а камо ли рећи и веровати, да ће тај исти народ, ти исти људи, који данас весело и радосно кличу: „Осана, Осана, цар Израиљев!“ — сутра — прексутра одређи се цара свога и громко довикивати Пилату: „узми, узми, распни га“. (Јов. 19. 15).

Невероватно, али је тако; горка и жалосна, али сушта истина!

Кад су Јудеји довели Пилату свезана Христа, те од њега захтевали, да Христа распне, Пилат их упита: „зар цара вашега да распнем?“, а они одговараше: „ми немамо цара, осим Ћесара“. Кад их је Пилат запитао: „а какво је зло учинио? Они место да наведу узрок, место да рекну учињено зло, да му кажу кривицу, само „из гласа викаху: узми, узми распни га!“ А кад је Пилат, знајући, да је Христос невин, узео воду, те пред свима опрао руке говорећи, „ја нисам крив у у крви праведника овога, ви ћете видети,“ а они сви одговарајући рекоше: „крв његова на нас и на децу нашу“.

Ето, шта чинише и учинише синови изабранога народа Божјега „цару Израиљевом“.

Но чујте, љуб. моји, како благо, како нежно коре Христос Спаситељ Јудеје, са колико љубави жали се он на синове Израиљеве, а на уста, невесте своје, цркве православне: „Људи моји! шта сам вам учинио? Или чиме сам вас увредио? Вашим слепцима сам очњи вид повраћао; тешке болнике ваше болести сам ослобођавао, човека, који је болешћу привезан био за постељу своју, са постеље сам подигао. — Људи моји! шта сам вам учинио? или шта ми враћате? За мâну — коју сам вам с неба слао, док сте кроз пустињу путовали — дајете ми жуч; за воду — коју сам вам из камена пустио — појите ме оцтом (сирћетом); место да ме љубите и волете, а ви ме мукама мучите, на крст прикивате!“

Доиста велика и беспримерна неблагодарност према добротвору свом!

А за што се народ тако нагло, за тек неколико дана променуо? ко је и шта је томе узрок?

Неколико непријатеља Христових дошанули су народу, да Христос „квари закон“, и да се издаје за сина Божја.

Па и ако је сâм Христос рекао и народу јавно посведочио, да он „није дошао, да поквари закон“, него баш на против, „да га испуни“; и ако је исти народ тај, гледајући необична и чудна дела Христова, признавао и исповедао, да „никад таково што видео није“, те говорио и проносио глас, „да је Бог походио народ свој“; ипак се људи ти од непријатеља Христових завести и обманути дадоше, те Христа на смрт осудише.

Но, љуб. моји, тако је било некад; тако су чинили безбожни Јудеји. — А како је данас? Шта чинимо данас ми, ученици Христови?

На жалост, ни ми нисмо много, а скоро ништа бољи од безбожних Јудеја; и ми смо слаби и колебљиви; и ми се љуљамо и заносимо баш као и оно по ветру слаба трска. И ми смо у стању данас оно кудити, што смо јуче хвалили; и ми ћемо данас оно ногама газити, што смо јуче до неба уздисали, у звезде ковали!

И ми брзо и лако, радо и весело трчимо у оно друштво, које устаје и виче на овог или оног брата свог, а нит' знамо, за што, ни кроз што. Доста нам је то, да нам само когод за некога пришане: ово је рђав, непоштен човек, он је то и то урадио, ово или оно згрешио — и ми ћемо на тог човека викати, тог човека гонити, том се човеку светити, и не питајући и не разбирајући, да није, можда, онај човек устао, и на другога, на брата свога викати почео, из какве мржње, злобе и пакости, а баш и из какве освете.

Па кад ми устајемо и вичемо на неког човека на брата свога онда, код поуздано не знамо, је ли он доиста кривац; него тек мислимо, или нам баш не изгледа, да је он кривац: да шта би — тужан-јадан — радили онда кад би имали пред собом засведочена кривца? О, тешко би било човеку томе. Та ми бисмо га протерали, ми бисмо га жива у земљу отерали.

Е па рецимо: јесмо ли бољи од Јудеја? Јесмо ли људи, јесмо ли Срби, јесмо ли браћа, јесмо ли — Хришћани?

А шта нам и како нам баш и са познатим, осведоченим грешником чинити ваља, нека нам каже сâм Господ наш, Исус Христос.

Један пут доведоше пред Христа грешну жену па му рекоше: „Учитељу! ова је жена сад у прељуби ухваћена, а Мојсије нам у закону заповеда, да такове камењем убијамо; а ти, шта велиш?“ Знајући Христос да хоће да га кушају, учини се, као да није ни чуо, шта му они говоре, него се саже доле и стаде писати прстом по земљи. Непријатељи Христови помислише, да су га у неприлику и забуну довели, те не зна, шта ће да им одговори, с тога стадоше наваљивати на Христа, да им каже, шта — по његовом суду — треба радити са том грешницом. Тада се Христос исправи и рече им: „Који је међу вама без греха нека први баци камен на њу“, а за тим се и опет саже, и писаше по земљи. Погођени и застиђени тим изненадним одговором, јер осећаше сваки своју грешност, непријатељи Христови стадоше се један по један удаљавати, тако, да остаде сама жена. Тада се Христос и опет исправи и рече: „Жено! а где су они, што те тужаху? Ни један те зар не осуди?“ А жена покајана и радосна одговори: „Ни један, Господе“. А Христос јој рече: „Ни ја те не ћу осудити, иди, и од сада — више не греши.“

Да лепе науке, да дивна примера!

Христос, безгрешни човек, Бог који срце познаје, не осуђује, већ опраштa жени грешници; чак ни књижевници, ни Фарисеји не ће да се баце каменом на грешну жену, јер знају јер осећају да су грешни. — А ми? И ако смо пуни и препуни греха — само кад би могли, само кад би смели каменом би се бацили, камењем би засули брата свог, баш и онда, кад му погрешке и кривице добро и не знамо, него тек онако, из мржње и освете, злобе и пакости!

Ала смо ниско пали; ала смо грдно заблудели, ала љуто Богу грешимо!

Један св. отац, један учитељ црквени између другога и овако се Богу молио: „Господе! дај ми да гледам моје грехе, па да не осуђујем брата свога.“ Па, љуб. моји, и ми се тако молимо, и ми тако радимо: загледајмо прво у себе, у своју душу, па кад видимо и сазнамо, да смо и колико смо грешни, а ми тада не ћемо смети осуђивати баш ни грешнога брата свога. Ако је „у оку брата нашега балван,“ а у нашем тек „трун,“ извадимо прво тај „трун“ из ока свога па ћемо тек онда, моћи вадити „балван“ из ока брата својега; или што је још и грђе и горе са „балваном“ у оку свом вадити „трун“ из ока брата свог.

Та, љуб. моји, кад ми не можемо ни толико да се уздржимо, те да не устајемо, не вичемо и не осуђујемо брата свога онда када нам он никаква зла учинио није; него на брата свога вичемо, брата свога осуђујемо или из мржње, злобе и пакости, или поводећи се за другима, јер и други људи на њега вичу, њега осуђују, па нека смо и ми у „друштву“ ма и „неваваљалих људи“, да како ћемо испунити ону Божју заповед: „љубите непријатеље своје, благосиљајте оне, који вас куну, чините добро онима, који вас мрзе, и молите се Богу за оне, који вас гоне?“ О како смо за извршење те Божје заповеди и одвише слаби; како смо од такове љубави и одвише удаљени!

Љубазни Хришћани! Христос Спаситељ, који је на данашњи дан тако кротко, тако смерно, тако понизно ушао у Јерусалим, доћи ће још један пут на земљу, али „у свој сили и слави, са свима светима анђелима својима,“ а доћи ће, да суди свету, да даде свима и свакоме, што је заслужио.

И тешко свакоме човеку, који га тада

не буде срео — не са гранчицама финиковим — него са гранчицом мира; а јаој сваком човеку, који му тада не буде подастро — не хаљину — него „срце скрушено и поништено,“ срце просто и чисто, срце, које није знало мрзити, злобити и пакостити, викати, осуђивати и светити се, него срце, које је само знало Бога поштовати, брата љубити, а грешнику праштати. — Јест, тешко тада сваком таком човеку, јер ће га Христос Спаситељ, праведни судија судити и осудити: „бациће га у таму најкрајњу, где ће бити плач и шкргут зуба“. — Амин. —

J J. C.

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: **Ст С. Илкић.**

1. Крштење и миропомазање.

(Настављак.)

Опћа правила о свршавању миропомазања.

Тајна миропомазања врши се помазивањем делова тела човечјег освећеним миром, што се обавља иза крштења уз произношење речи: „Печать дара Дѹха свѧтаго“, чиме се изражава то, да је верни испуњен благодатним даровима Светога Духа и да је утврђен у духовном, хришћанском животу.[1]

У апостолска времена тајна ова се свршавала полагањем руку, чиме се манифестовало преимућство апостолске власти у томе погледу. У осталом у апостолским посланицама налазимо тврдња, да је и помазивање, видљиви знак невидљиве благодати Светога Духа (Дјеј. 8, 17. 19, 6. Јевр. 6, 1. 2. II Кор. 1, 21. 22., I. Јоан. 2, 20). Црквени учитељи првих векова говоре уједно и о помазивању и о полагању руку, али ипак много више о првоме.[2] Источна Црква је постојано признавала само помазивање за најглавније и неопходно дејство при овој светој тајни. Тако је утврђено и на старим како васељенским тако и поместним саборима (II. вас. 7. VI. вас. 95. Лаодик. 48. карт. 6).

Речи, које се изговарају при мазању делова тела и које изражају снагу ове тајне, налазимо у правилима другог васељенског сабора, који и сам примећује, да своју одредбу излаже *по древноме начину и обичају*, — дакле по предању из првих времена Хришћанства (II. вас. 7). И заиста оне су апостолски израз (2. Кор. 1, 21, 22). Реч *печат* (σφραγις) у опћој је употреби код свију црквених отаца, где се говори о тајанственом миропомазању.

Миропомазање је неопходно потребно свима који се крсте, како одраслима тако исто и деци (Лаод. 48). Ова се тајна не понавља. Материја тајне миропомазања мора бити мирисаво миро, које је сачињено од одабраних трава, масти, и уља. Миро освећује епископ.[3]

Свештеници су дужни пазити на то, да у повереним им храмовима вазда буде довољно светога мира, да се оно чува у светоме олтару са свима почастима и обазривошћу која приличи таковој светињи, и да га не дају у руке не посвећенима.

У нашој овопредеоној Цркви, по указаној потреби — својим путем и начином — зготовљава и освећује свето миро свагдањи митрополит-патријарх, и раздаје га осталим обласним архијерејима, који га опет разашиљу подручним им Црквама.

а.) *О лицима која свршавају тајну миропомазања.*

У саставу тајне миропомазања разликујемо два дејства; 1.) освећење самога мира и 2.) употреба мира у св. тајни, односно свршавање тајне над верним. По установама православне Хркве, светити миро може само епископ[4]. Основа овога лежи у томе, што је свето миро оруђе и печат благодатних дарова Светога Духа; али се дари Св. Духа чувају у Цркви само посредством непрекидног пријемства (наслеђства) од светих апостола, а преко њихова рукоположења, а то наслеђство — тим начином — припада искључиво епископима. Само полагање руку, путем којега се у апостолска времена предавала верним благодат Светога

[1] Прав. испов. д. 1. пит. 104. Правосл. катихизис. о миропомазању.

[2] *Клим. Алекс.* Quis dives salvus § 40, et Strom. lib. 2, § 8. *Тертул.* de bapt. cap. 7. *Св. Кипријан*, ep. ad. Jubajanum 73. — *Св. Кирил. Јерусал.* mystag. 3. § 1, 3, 6, 7. cf. Constit. Apost. 7, 22. *Ориген*: comment. ad Ephes. cap. 6. opp. t. 4. *Св. Григорије Богослов*: О крштењу сл. 40. *Августин* de bapt. 3, 16. et contra Petilian 2, 104. sl.

[3] *Прав. испов.* пит. 105. — Књ. о дужн. свешт.

[4] *Карт.* 6. — *Правосл. испов.* пит. 105. — *Прав. катих.* — *Исповед. патр.* чл. 10.

Духа, — као што сведочи књига о делима апостолским — беше искључиво преимућство најодабранијих апостола (дванаесторице), а они су то право тајинственог полагања руку предавали само од њих рукоположеним епископима, те тако ни у апостолској Цркви не могаху рукополагањем предавати благодат Светога Духа другима она лица која не имађаху епископска сана (н. п. Филип).[5] Презвитер је по благодати свештенства такође раздавач духовних дарова, али не изворни и самостални но посредни, јер он и сопствену благодат свештенства не добија независно, већ посредно преко епископа, те због тога он ни другима не може духовне дарове непосредно предавати, него само путем средства која су у ту сврху од епископа освећена. Тако он може свршаваги тајну евхаристије само на престолу (односно антиминсу) од епископа освећеном; тако исто он сам не може осветити ни миро као оруђе благодатних дарова Светога Духа, већ га може само употребљавати пошто је оно од епископа освећено. Овакав беше ваикадашњи поредак у Цркви[6]. Православва Црква у осталом никада није бранила презвитерима да употребљавају свето миро при св. тајни миропомазања, односно да врше ту тајну. У књигама Апостолских Установа читамо ово: „Ти, епископе, или ти презвитере, прво помажи уљем, затим крсти водом и на послетку запечати миром.“[7] Истина, да су у првим вековима и само помазивање миром уз полагање руку вршили сами епископи, али то беше тада с тога, што су у оно доба у опште све тајне већином вршили епископи, а презвитери су им само помагали, те су и само крштење вршили по дозволи епископској или у одсуству ових.[8] Овим се није негирало сопствено право презвитера на вршење тајана. Световњаку се ни у каквом, па ни у смртном случају не дозвољава икога помазивати светим миром.

У овом погледу западна црква не учи истоветно са црквом источном. Вршење тајне миропомазања (код римо-католика — confirmatio) сматра западна црква за искључиво право епископа.[9] И ако се она гледе тога с правом позива на пример светих апостола, — које у служби и достојанству наслеђују епископи — којима је као што рекосмо искључиво припадало право полагања руку, ипак за то ни православна Црква — што је у осталом очевидно — не обара апостолска права епископског сана, јер и она само право освећења мира приписује искључиво епископима, а презвитерима дозвољава само помазивање њиме. Патријар Фотије, корећи римску цркву због одступања од васељенске Цркве, говори овако: „Уче, да презвитери не смеју помазивати крштене миром, јер то право припада по закону епископима. Али где је тај закон? Ко га је написао? Да ли апостоли или оци? Или је то опредељено каквим год сабором? Где и када је о том било говорено и ко је то потврдио? Осим тога, ако свештеницима није дозвољено помазивати, то им није слободно вршити ни друге тајне.“[10] Ни општи обичај црквени не иде у прилог овога начела западне цркве, шта више и у њој самој, појавило се оно као мишљење доцнијих времена. Из правила западних сабора, пре Тридентског, не налазимо позитивне забране, да презвитери не смеју помазивати, док међу тим има дозвола за помазивање.[11] На Флорентинском сабору римљани нису могли побити доказе источних преставника у погледу ове ствари; шта више папа Евгеније IV. који је присуствовао на томе сабору, у својем декрету Јерменима пише ово: „Апостолска столица, из уважења достојних разлога, разрешава да и прост свештеник може свршавати тајну утврђења (confirmationis) освећеним од епископа миром.“[12]

(Наставиће се)

[5] Дјеј 7.

[6] *Св. Кипријан*: ep. 73. ad Jubaj. — *Златоусти* на дела апост. 18. — *Августин* de bapt. — *Јероним:* ad Lucifer, cap. 4.

[7] Constit. Apost. 7. 23.

[8] *Дион. Ареоп.* о црквн. јерарх. 5. — *Св. Игњатије Богоносац* к смирн. — *Тертул.* de bapt. cap. XVII. — *Јероним* ad Lucifer. cap. 4.

[9] Concit. trident, sess. 7. can. 3. — Ib. sess 23. can. 7. — Cath. rom. 2. 3. 13.

[10] Photii epist. encycl.

11 Сам Тридентски сабор признавајући седмим правилом својим епископа — ministrum confirmationis ordiarium, не искључује тиме да презвитера не сматрамо барем за ministrum extraordinarium.

12 Collect. concil. Harduin t. IX. p. 438. — Полазећи са тога становишта, да је папа изнад црквених канона, римски канонисти допуштају. да поједине папе могу дозвољавати и презвитерима свршавање миропомазања, независно од епископа. Coursdroit canon. par l' Abbe Andrè t. 1. Paris 1844. an mot confirmation. У најновије доба, користили су се том папском привилегијом мисијонари и језуисте у страним земљама. У осталом више умерени канонисти римски, признају ово за несправедљиво, vid,

О исповеди.

— Егзортација **Милана пл. Младеновића** богосл. IV. год. —

(Свршетак.)

У исповеди се учимо осим искорењивању греха још и неговању врлина као: скромности, благости, чистоћи, самоодрицању и пожртвовању. И овде примењује исповед исту методу: поделу рада. Не треба да тежимо од једаред за свим, него треба, да настојимо, да стекнемо једну врлину, па свако вече себе, да испитујемо, у колико смо у истој напредовали. После тога тек да пређемо на другу, па онда редом даље. Тако нам је тек успех зајамчен. Исповед је створила формалну културу душе, која човека врло често доводи до највећег степена побожности.

Но могло би се бојати, да ће непрестано забављање са својим гресима изазвати у души меланхолију и малодушност. Код страшљивих душа се то у ствари и дешава, али код велике већине је баш противно случај. Огуда је поникао код оних народа, који исповед негују, онај мили карактер, који је у један исти мах озбиљан, простосрдачан, присебан и весео — права слика унутарњег душевног мира.

Од тих различитих црта хришћанске физиономије задржаше они, који немају исповеди (н. пр. протестанти) само једну: уздржљивост. Они не познају ни веселости ни срдачности, па чак и њина нешто хладна и укочена уздржљивост нема драж целине.

Из тог душевног самосавлађивања излази још нешто, о чему стари век није ни појма имао, а то је: шта ми означавамо као унутарњу душу. Унутарња душа повлачи се радо сама у себе. Она из вере зна, да у њој Бог станује а по љубави осећа то. Отуда непрестана пажња на себе, отуда непрестана тежња, да се избегне све, што би могло ожалостити божанског госта душе; отуда жеља, да се задобију све врлине, које ће се њему допасти; отуда онај неизмеран бол при свакој погрешци. Она познаје свога Бога као суревњива Бога; она није мања од Њега и хоће на његову чистоћу, чистоћом, љубав љубављу да одговара. У томе јој исповед много помаже. Јер онај, који увек пости а често се исповеда, стоји увек на великој висини скрушености и чистоће. А како би и било друкчије! Ко непрестано сам у себи налази кривице и уклања из свог срца сваку длачицу са грозничавом брижљивошћу, без престанка се каје, зар тај фактично не мора једном доћи до највећег ступња савршенства?

Можда ћете ми добацити, да се врло многи Хришћани често исповедају, па да се ипак на некима никаква промена не види. Допуштам то. Али шта доказује та појава? Најбоље семе не ће плода донети на земљишту, које је рђаво обрађивано. Најздравија и најснажнија храна многима не користи. Исповед делује само онда, ако је наша сурадња слободна а не из потребе. Само при истинитом и правом кајању наступиће њени чудновати плодови.

А сад нешто још много чудноватије!

Исповед ствара не само Хришћана, извлачи га из глиба порока, да га не ретко уздигне до највиших висина врлине; она ствара и свештеника и чини га господарем душа. Не мислим овде свештеничку исповед, којој се свештеник редовно подвргава као и световњаци; овде мислим исповед, коју свештеник прима и на основу које он постаје душиним судијом.

Протестантски свештеник Песталоци говори: „Реформација је раскинула везу између народа и његовог духовног вође, јер укидањем исповеди онемогућено је вођење душа и у протестантским земљама постао је свештеник професором моралке, који народу држи научне беседе.“ А Кирхоф каже: „Само усменом исповеди може свештеник бити, што би по свом узвишеном позиву требао да буде: саветник, вођа и заштитник душа на духовном пољу.“ Бретшнајдер пак у својој догматици вели: „Укидање усмене исповеди раскинуло је уску везу између пастира и стада. Од пастира постадоше прости проповедници.“

Tamburini praelect. de Ecllesia. 1845. Paris. pars 4. pag. 24. 25. Римо-католички устави, налажући миропомазање епископима, наређују овима, да чешће посећују своје епархије. Concii. de Tours (1583), — de Bourges (1584), — d' Aix (1585), — de Toulouse (1596) etc Парохијском свештенству пак наложено је, да побуђује своје парохијане на примање ове тајне.

И Валхер тврди, да су укидањем усмене исповеди исповедници постали прости проповедници.

Исповед, дакле, чини свештеника оцем и пастирем душа и она му даје потребна средства за то. Сад има да руководи душе особитих врлина, које су или из љубави према Богу напустиле све или пак живе у свету као анђели. Какви осећаји обузимају свештеника, кад их чује, где клечећи крај његових ногу, да му у сузама признају и најмање своје погрешке! Но одмах затим долази му прави контраст — право чудовиште — и прича му таке ствари, да мора да се грози. Као човек морао би се грозити и гадити, али то не бива. Ја не знам, какав осећај милостиве љубави овлађује њиме и чини га са свим другим човеком. Он не живи више, него Христос живи у њему.

Мало их је, који не уображавају себи, да би признањем својим пред свештеником навукли на себе његово презирање. Гледећи са тајанствене благодати, то се не да ни замислити; то је метафизичка немогућност. Може ли свештеник презирати и најгорег зликовца, кад пред њим клечи и и признаје — исповеда грехе своје? А и зашто би? Јер признати грехе своје значи то исто, што и одрећи их се, унутарње се препородити. А кад се човек препороди заборавља се оно, што је пре било. Што је човек био дубље пао, то ће веће дивљење, поштовање и љубав понићи у срцу свештеника, који је сведок његова препорођења.

Као год што је немогуће прозрети дотичнога, исто је тако немогуће ускратити љубав оним душама, које се Богу враћају. Кад те душе према свештенику показују толико љубави и поверења те му откривају и исповедају своје скривене грехе, како свештеник не би осећао према њима љубави, него да их презре.

Млада браћо! Ако вас нико не узпоштује, ако вас се сваки грози и клони, отидите свештенику, клекните пред њега, исповедите му своју кривицу и ви ћете осетити, где на вас прелази тако искрена љубав и поштовање, које само може доћи од Бога, који је створио исповедника и покајника.

Не тврдим, да је то она љубав и по штовање, које је створило печат исповеди то је вишег порекла, оно је божанско. Т и самога свештеника задивљује.

Свештеник не осећа ни најмање иску шења, да повери коме оно, што му с исповеди. Чим је изашао из исповедаонице он је већ заборавио на све. А кад и кад да га покајници сами не подсете на ве исповеђене грехе, он их се не би сетио. И то је заиста чудновато!

Има свештеника, који се подетиње п своје сугрђане забављају понављањем старих већ толико пута испричаних до гађаја, али никад не рекоше ни речи ономе, што им је у исповеди саопћено

Дешава се и таких несрећних случа јева, те који свештеник помери памећу у том јадном стању ода многу тајну, ал оно, што му је при исповеди поверено није никад ни један одао.

Има, на жалост, и таких свештеника који од вере отпадоше, своје достојанств ногама погазише, свет својим цинизмом дрскошћу у чудо бацају. Сетимо се сам француске револуције, која је поред оста лог хтела и религију да обори У редо вима верских противника нашло се и све штеника. Но ни један од њих, ма да је тако ниско пао, никад није на ту миса дошао, да јавно исприча ма и најмањи пр исповеди поверени му грех.

Томе се многи за време франц. рево луције чудили. Маркиз де Креки пише својим успоменама: „Заиста је чудо, д сред толиких злочина, које почини франц револуција, није познат ни један једин случај, да је који отпали свештеник ода преступе, који су му на исповеди пове рени.“ Мармонтел у једном свом делу пита: „Како то, да од револуције међ многим и одушевљеним присталицама репу бликанских начела, усред безбројних уход и потказивача, којима не беше ни прија тељство ни захвалност, па чак ни крвн везе свете и неповредљиве, у оно време кад се тражили само изговори, па да с свештеници опљачкају и смакну, како т питам, да револуционарним судовима ниј тужен ниједан свештеник, да је коме ода на исповеди поверене му грехе?“ Св

се савременици франц. револуције потпуно слажу у том питању и виде у томе чудо.

Ето то су, млада браћо, чудновата дела исповеди, која је савршено дело бескрајне љубави а после св. тајне евхаристије најмоћније средство, које је поверио Исус Христос цркви ради испуњења небеске задаће.

Па шта још да Вам кажем? Исповед не само да је припрема светом животу, него она спрема и блажену смрт. Праведник, који се пред смрт исповеди, умире у миру, јер исповед уклања са његове невиности и последњу сенку. Исповед чува грешника на самрти од очајања улевајући му наде на опроштење. А једнима и другима показује исповед над њиховим главама отворено небо, где их очекује бескрајна љубав. Исповед доноси самртнику неисказан мир — блажену смрт

А сад пре него што завршим, рећи ћу вам још: Ко одбацује исповед и тај се исповеда.

Има их врло много, који одбацују исповед, а први су међу свима читав легион себичњака, који троше своје имање, као животиња свој плен; који се одају разним уживањима а да и не мисле на то, да можда непосредно у њиховој близини људи од глади умиру.

Иза себичњака долазе сладострастници, који се подају сваком рђавом нагону свог покварепог срца и прави су ироји у сладострашћу

Од тих се никад ни један једини не исповеда!

Поред ових никад се не исповедају окорели зликовци и сви они чија је савест сажежена, који тако рећи ни немају савести.

Сви они, који немају савести или који беже од Бога и удаљавају се од вере у Бога, беше од исповеди или се не исповедају онако, као што то св. мати Црква заповеда.

А они, који су верни синови св. матере Цркве православне, којима је савест будна и који за добрим теже, исповедају радо и отворено грехе своје, обећавајући, да ће се у будуће чувати од греха и поправити.

Па којима треба ми да приступимо? Онима, који су ревни синови св. матере Цркве православне, чија је савест будна и који за добрим теже. Јер никад не смемо с ума сметнути, да је исповед ново крштење. А као год што је некрштеноме потребно крштење, исто тако је и исповед потребна крштеноме.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Срп. прав. народно-црквени саборски одбор**) имао је своју прву овогодишњу редовну седницу 12, 13, 14. и 15. марта (по ст. к.) под председништвом *Његове Светости* господина патријарха српског **Георгија**, а у присутности преосвећеног господина епископа пакрачког *Мирона*, г. г. архимандрита Илариона *Руварца*, протопрезвитера Ђорђа *Влаховића*, дра Николе *Максимовића* и Михајла пл. *Рогулића*, чланова саборског одбора. Известиоци су били г. г. др. Лаза *Секулић* нар. црквен. тајник, за молбено административне, др. Мих. *Полит* фискал нар. црквен. фондова и заклада за правне и В. *Јовановић* главни књиговођа истих фондова и заклада за финансијске и рачунарске предмете; перо је пак водио нар. црквен. тајник уз припомоћ г. Милана *Меандића* I. бележника саборског одбора.

У првом реду су предузети списи кр. уг. и кр. хрв. слав. далм. земаљске владе. Од тих отписа истичемо отпис преузвишеног господина кр. уг. министра председника; којим је одобрена одлука саборског одбора у предмету финансирања градње нове зграде, у којој ће бити смештена врховна нар. црквен. автономна звања и саборница са побочним просторијама. Даље отпис преузв. г. уг. кр. министра б. и. ј. н, којим није одобрена одлука саборскога одбора ради давања сталне годишње припомоћи из јерарх. фонда у име дотације срп. прав. свештенику у Сантову. У овој ствари поднеће се нова представка.

Саборски је одбор узео на повољно знање писмено саопћење Његове Светости г. патријарха, да је концем нашега децембра п. г. поднео преставку надлежном месту ради полученја превишње дозволе за *сазив нар. црквен. сабора* између Ускрса и Духова о. г. Исто тако је узео саборски одбор на повољно знање писмено саопћење Његове Светости, да је

учинила потребне кораке, да се приведе намени својој *заклада* покојног народног добротвора *Саве Текелије*, која је у другој половини 1900. г. достигла основним писмом обележену висину од 1,100.000 фор. 2,200.000 К.

Наређено је, да се ставе у течај и уредно издају *припомоћи из јерархијског фонда* у таквим парохијама, где се збила промена у душепопечитељима. А подељено је и три мировинске припомоћи свака са годишњих 800 К. и једна припомоћ од 200 К. једаред за свагда ради лечења.

Саборски одбор имао је и у овој као и у скоро свакој својој седници за последњих година да донесе знатан број одлука, које се односе на *митрополијски свештеничко-удовички мировински фонд*, нарочито пак у обзиру на чланство појединих свештеника, на уплату главнога улога, годишњих прилога, 6% камате, приноса новоизабраних душепопечитеља и протопрезвитера; на дознаčење мировина и др. Из множине овопредметних одлука види се, да многи свештеници не хају много, да одговоре својим дужностима и обвезама; ма да је неоспорно истина, да неиспуњавајући тих својих, мировинском уредбом јасно прописаних дужности и обвеза — само своју породицу доводе у штетан а често и опасан положај, као што се не једном, па и у овој седници. догодило, да удовица и малољетна деца иза покојног свештеника нису могла доћи до уживања мировине односно припомоћи из овога фонда; а то са разлога, што исти свештеник ни за пет година није удовољио одређењима мировинске уредбе, те се морало поступити према §§.-има 13. и 14. Заиста је крајње време, да они свештеници, који нису задоста учинили својим обвезама у овом погледу (а таквих није мали број!) што пре своје дужности испуне Ово је у толико потребније, што је саборски одбор иначе приморан, да употреби строгост самога закона и присилним мерама прибави важности закону, као што је, на жалост, у више случајева већ наређено.

Од ових одлука истичемо нарочито ону одлуку саборског одбора, којим је поводом конкретног случаја а на темељу прев. санкц. текста изречено, да су на подизање и умножење овога фонда, једанпут за свагда, као прилог, дужни уплатити 20 К. сви новоизбрани и правомоћно потврђени душепопечитељи то јест пароси и системизовани парохијски помоћници.

Убирање *верозаконског приноса* и *саборских трошкова* већ годинама задаје много посла свима нар. црквен. автономним властима нарочито пак саборском одбору. На супрот том, да је саборски одбор већ пре 10 година издао наредбу, коју је каснијим наредбама допунио и разјаснио, да дужне црквене општине свој дуг у верозаконском приносу и саборским трошковима исплате и односно текуће годишње односно трогодишње овопредметне пристојбе редовно уплаћују; а ако нису у стању свога дуга у једаред исплатити, да даду прописану за тај предмет обвезницу, којом би се црквен. опћине обвезале, да ће свој дуг исплатити у једнаким полугодишњим оброцима, уз 6% камату, најдаље за 10 година — ипак су многе црквен. опћине дотле ствар довеле, да нису својег дуга уплатиле, а нису ни обвезнице издале, услед чега се морала тражити административна оврха. У највише таквих прилика црквен. скупштине, негде црквен. одбори, негде привремена заступства, а негде и сами председници са перовођом обраћају се било путем надлежног епарх. админ. одбора, било пак непосредно саборском одбору, молећи, или да им се даје више годишњи рок за отплату њихова дуга, или да се уплате дуга разреше. Ово последње, није властан саборски одбор дозволити; а оно прво налази своје решење већ у горњој наредби од пре 10 година. И такове црквен. опћине само проузрокују излишан посао како епарх. админ. одборима, тако и саборском одбору и по врх свега самој црквен. опћини односно својим вернима велику материјалну штету; јер надлежне аутономне власти нарочито пак саборски одбор не може допустити, да се убирање ових пристојаба учини зависним од промењливих прилика у управи црквен. општина, од незнања или неразумевања, а врло често од нехата црквен. опћинских органа, него је приморан у највише прилика сад већ учинити расположење, да се ови дугови путем оврхе истерају, коју свака црквен. општина може са свим лако избећи, ако у кратком року прописно обвезницу изда, нашто су дужне црквен. опћине већ толико пута позиване.

У овој седници донесено је више одлука, које се односе које на градњу *фондовскога здања у Карловцима и епископске резиденције у Новом Саду*, које пак на *оправке епископских резиденција* и саставних им делова. Нарочито пак је донесена одлука у предмету односних уговора за укњижбу права власништва код оног земљишта, на којем је сграђена *фондовско-епископска палата у Будиму*.

Нар. црквен. тајник поднео је и прочитао у седници свој опширни *извештај о раду саборског одбора у години 1899. и 1900*, Податке из тога извештаја не ћемо овде износити, по што је том приликом одлучено, да се подаци о раду саборског одбора како за другу полу. 1897. и за годину 1898,

тако и за ове две последње године, на темељу извештаја нар. црквн. тајника, у овом званичном органу карловачке срп. митрополије што пре на јавност изнесу. Ови подаци изнеће рад саборскога одбора у округлој потпуној слици.

Овом приликом су решене неке питомачке молбенице и прегледане школске сведоџбе питомаца неких завода.

Одлучено је, да се пожурницом позову оне манастирске управе, које рачунски установљених *вишака* годишњих прихода нису унеле у благајницу нар. црквн. фондова и завода, такове што пре унесу.

Узет је на знање *рад епархијске скупштине пакрачке* с том једном примедбом, да се одлука о трајању мандата скупштинара односно чланова епарх. власти сматра само као предлог нар. црквн. сабору, а за сада законито постојеће стање да нема важности.

Поводом тим, што је саборском одбору пријављено, да је епарх. админ. одбор вршачки одлучио, да се сазове *епарх. скупштина вршачка* уз нове изборе, упозорен је исти на овопредметну наредбу саборског одбора од 23. септембра 1898. бр. С. О, 6917/1684 ех 1898. у погледу сазива епархијске скупштине и односно трајања скупштинарских мандата. —

Фискал нар. црквн. фондова и завода поднео је саборском одбору на многобројне молбенице своје извештаје, правна мишљења и предлоге. Овде нарочито истичемо извештај, да је парница Ј. Грујића из Н. Сада против нар. црквн. фондова од 80.000 фор. а. вр. и код кр. курије у корист нар. црквн. фондова решена.

Решен је знатан број *утока*. Поводом једног уточног предмета је изречено, да се суспендованој црквн. скупштини (скупштинарима) под суспензијом проведено време не урачунава у њезино службовање т. ј. да се то време не урачунава у трајање мандата.

Донесено је више одлука, које се односе на манипулацију око *сесија нар. црквн. јерархијског фонда*, нарочито је пак донесена одлука, да се позову админ. одбори на поднашање исказа о том како парохијско свештенство стоји са уплатама пореза на своје парохијске сесије. Ово је потребно с тога, што се више пута догодило, да је оставши од претходника велика свота неуплаћена пореза на сесији, сесија потпала под забрану, услед чега нови душепопечитељ, без своје кривице, долази до штетних последица; или је пак неуплаћени дуг порезе просто набачен на тамошњу сесију јерарх. фонда, ако онде постоји, као што је бивало прилика. По примитку таковых исказа може тек бити саборски одбор у положају, да донесе сходне одлуке.

Установљени су обрасци за вођење манастирских рачуна.

Благајница срп. нар. црквн. фондова и завода сконтрована је најподробније и све је нађено у потпуном реду.

Дозвољено је 60-орици молитеља 89.000 К. као хипотекаран зајам.

У овој је седници решено преко 500 предмета.

Разне белешке.

(Међународни конгрес римо-католичких учењака у Минхену). У римо-католичком свету скупљају се с времена на време т. з. „међународни конгреси католичких учењака.“ Сврха им је врло важна, на име с времена на време упознавати се, у каковом одношају стоји наука спрам религије, знања к вери. Такав конгрес састао се крајем прошле године у Минхену. На њему беху познати представници науке са свих страна римокат. света. Само место одбора његова — у Минхену, центруму рада знаменитог Делингера — давало је повода многима да мисле е ће на конгресу бити потегнуто вољно питање о незнаности поучне мисли од спољашњих притисака, од којих тако силно пострадаше недавно многи најдаровитији представници науке. Али наде се не испунише. Није данас време томе, да се могу очекивати озбиљни покрети у томе правцу. Конгрес се држао врло коректно спрам непогрешивог авторитета римске цркве. Тон конгреса потпуно је био одређен следећим изразима пристраног говора проф. Граперта: „Ми се не смемо дотицати светих догмата цркве. Ми ћемо се ограничити оним делом природнога знања, у ком је човеку и уму остављено да не може постизати извесне успехе. Али ми не ћемо просто веровати у извесне резултате научних истраживања, већ мислимо такође, да како у интересу личности, тако друштва и државе мора постојати одређена и стално авторитетна хришћанска философија“. — Но ипак преданост цркви није сметала конгресу да обрати пажњу на неке слабе тачке у савременом римском католицизму. Професор Лосен из Кенигеберга на основу официелних дата показао је, да римокатоличка ученост свуда знатно уступа протестантској, и тамо, где се у смешаним универзитетима сретају професори обе вероисповеди, обично су бољи и снажнији протестантски учењаци.

Рад. Гр.

(Покојни епископ Лондонски Крејтон). Енгле-

ска штампа непрестано оплакује недавно умрлог Лондонског епископа Крејтона, чија рана смрт оставила је уангликанској цркви празнину, коју ће тешко попунити бити. То је био врло образован и учен човек, који до посвећења за епископа сав погружен беше у науку — писао је цела учена истраживања и шта више издавао нарочити историјски журнал „Енглеско Историјски преглед“, који препун беше специално ученим радовима. Њему жао беше растати се с том службом науци и с тога с тешком муком примио се епископског чина. „Ја ни мало не жељах постати епископом, говорио је он касније, и био сам срећан са својим књигама.“ Премда је после са својственом му енергијом заузео се и за епископску службу, али та служба, нарочито после премештаја његова у Лондон, коначно је одузела му све слободно време и није му дала да се бави науком, услед чега и остаде недовршен његов капитални рад „Историја папства у периоду реформације. Па како би могло бити и говора ту о науци, када је он као епископ Лондонски преко године имао да одржи средњим бројем до 288 говора, проповеди и других јавних речи? Осим тога он је заседао у „безбројној“ множини разноврсних комисија и сваког дана имао да отправи по 60 писама и разних папира, што је чинило до 20.000 годишње. Плату је примао из државне благајне у износу 10.000 фунти стерлинга т. ј. око 100 хиљада форинти, али услед многобројних сваковрсних молби од стране добротворних и других друштава и појединих молиоца није му не само ништа од плате остајало, већ је ради тога често се и задуживао. По мишљењу енглеског листа „The Church Tiwes“ покојни епископ Крејтан близак је био идеалу енглеског епископа и у истину најпопуларнији у Енглеској прелат данашњег времена.

Рад. Гр.

Штованом Госп. **Лују Таушу** у Н. Саду.

Потписани у име грчко-католичке црквене општине Новосадске овим изјављујемо, да смо са Литијама, кандилама, полијелејима, одеждом, петохљебницом, и другим код Вас нарученим црквеним утварима сасвим задовољни. Заиста осведочени смо, да су споменуте ствари од Вас уз тако јефтину цену набављене, да се код других фирма то није могло набавити. — Стога Вашу честиту фирму, свим црквеним општинама најтоплије препоручамо. 21 2—3

У Новом Саду дне 6. (16. марта) 1901.

Емилијан Губаш Емилијан Коцаков

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

М. Ш. О. Бр. 9. 1901 5—6 15.

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај за учитељицу при ново-отвореној трећој школи у Бач-Кули. —

С овим стечајем скопчана су следећа берива: у име редовне плате 680 круна годишње; 80 круна у име огрева; 12 круна за паушал; 10 круна за кречење стана, и напокон 120 круна у име стана, на које изабрата, да у случају општина стан у нарави сазида, губи право. — Дакле, укупно свега 902 круне, које ће имати месечно у напред из Cultus благајне ове општине примати. —

Изабрата ће обучавати онај разред или разреде, који јој школ. одбор додели.

Осим означених дужности у Школ. Уредби од 1872. год. дужна ће иста бити са свом женском школ. децом од II-ог до VI. раз. како ручни женски рад тако и наук о кућарству обдржавати двапут недељно. —

Општина жели, да се свака кандидаткиња лично прикаже. —

Рок стечају истиче закључно 1. априла 1901. г.

Из седнице месног Школ. Одбора, држане у Бач-Кули 15. фебруара 1901. године. —

Петар Окановић перовођа. Јоца Богоевац школ. председник.

Бр. 65/901. 22 2—3

СТЕЧАЈ.

На место срп. нар. вероисп. учитеља у Немету пошта Gyertyámos (Торонтал) са следећим беривима, 1., у име плате 600 круна; 2., у име депутата (24 кибли жита, рачунајући у 20 метара 12 К и 12 кибли кукуруза рачунајући у 5 м. по 8 К) 160 К, све месечно у напред; 3., из задужбине Стевана пл. Дамаскина, којем рукује вис. кр. уг. мин. наст. и црквене дела и које може само изабрани учитељ уживати, годишње по 100—120 к. 4., 8 метери дрва за учитељски огрев, 5., у име држања пофторне школе 2 ланца ораће земље, на које има све трошкове учитељ сносити. 6., прописан стан са баштом, 7., петогодишњи доплатак од 100 К годишње.

Дужности и квалификација прописана; рок стечаја шест недеља после првог увршћења.

Из седнице м. шк. одбора у Немету држане 8. (21.) марта 1901. год.

Сима Радулов.
председник

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

искључиво свештеничког одела кројач

Дунавска ул. бр. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. бр. 20.

Узимам особиту част, вприч. господи свећеницима правосл. српским, до знања ставити и препоручити им своју радњу и израду сваковрсних хаљина свештеничких по најукуснијем крају, и добром шаву, а такођер снабдео сам се добрим и правим штофовима: дубла, камгарна, алапина и листера. — Израђујем још камилавке од чохе и кадифе од којих имам увек у приправности зготовљених. — Нарочито наглашујем овде, да израђујем све ствари много јефтиније, него тек што би се исте израдиле примљене од посредника. Још ми је напоменути, да нисам никога опуномоћио да прима у моје име послове за моју радњу, као и то да сам послове и наруџбине непосредно примам од пошт. муштерија.

19 4—7

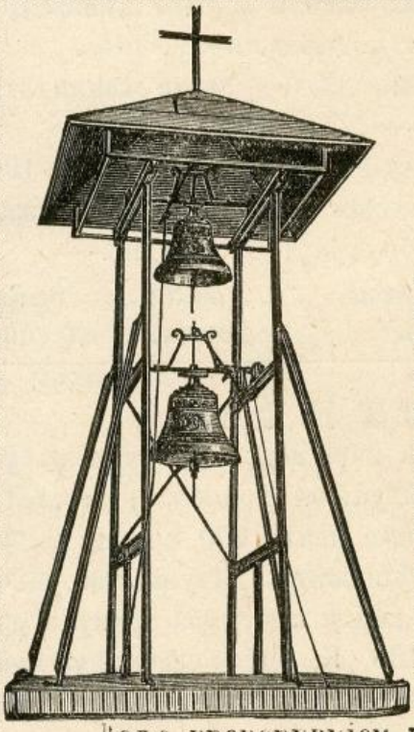

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

8— ех 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 221.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 13

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 1. априла 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његова Светост, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, Георгије Бранковић, благоизволео је дана 25. априла о. г. протосинђела и професора Богословије *дра Георгија Летића* произвести за архимандрита.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

О Васкрсу Христовом.

„Исуса тражите Назарећанина распетога; уста, није овде“.

Давнашњи је обичај у православних Хришћана, да се о ускршњим празницима поздрављају са лепим и милим поздравима: Христос васкресе и ваистину васкресе.

И праведно је и достојно је, да се о овим празницима овако поздрављамо, јер је на данашњи дан Господ наш Исус Христос васкрсао из мртвих славно као Бог и јер у васкрсу том подједнако налазимо и видимо ми и чудо и пример; чудо, — да верујемо, — а пример, — да се надамо; другим речима да верујући у божанство Господа нашег Исуса Христа надамо се, е ћемо и ми једном васкрснути.

Сво вероваше, — сав морални живот наш оснива се дакле на васкрсењу Христовом; „*Ако Христос не уста* — вели св. ап. Павле — *узалуд је сво проповедање наше, а узалуд и вера ваша*“, а мало после опет тај исти апостол ово примећује: „*Ако се само у овом животу уздамо у Христа, шо најнесретнији смо од свију људи*“.

Према томе важно је, управо животно је питање за нас, да знамо, да ли је Исус Христос заиста васкрсао?

Господ наш Исус Христос за живота свога говорио је, не једанпут него више пута, да ће од руку непријатеља својих погинути и да ће затим силом своје власти — свога Божанства — из мртвих устати. Па није Он то ни од својих милих и оданих му ученика тајио, него баш напротив јасно им је говорио и уверавао их, да ће много трпети, бити презрен од старешина, првосвештеника и књижевника јудејских и да ће напослетку од истих и убијен бити. Говорећи им о томе, тешио их: да ће трећи дан васкрснути. Но није Он о своме вас-

крсењу само пред ученицима својим говорио, него је Он то и непријатељима својим предсказивао. Тако књижевницима и фарисејима, кад су ови његова највећа и најславнија чудеса кудили и од Њега знаке тражили као у потврду, да помоћу ђавола не чини иста, одговорио је: „*Род зли и прељуботворни тражи знак; и неће му се дати знак осим знака Јоне пророка, јер као што је Јона био у трбуху китовом 3 дана и 3 ноћи: тако ће бити и син човечји у срцу земље 3 дана и 3 ноћи.*“ Тако првосвештеницима, кад су га ови на одговор позвали да каже: каквом влашћу истерује трговце из јерусалимске цркве, Он упућујући их на васкрсење своје, ово је рекао: „*Развалите ову цркву и за три дана ћу је подигнути*“. Шта више Он је свима најјасније и најодлучније о себи и васкрсењу своме овако говорио: *Душу своју полажем, да је опет узмем. Нико је не отима од мене, него је ја сам од себе полажем. Власт имам положити је и власт имам узети је опет*“.

Да су се ове, па и остале речи на васкрсење његово односиле, у то нису ни ученици ни непријатељи његови сумњали.

Непријатељи Господа нашег Исуса Христа свакако су овако судили: ако Исус Христос, као што је наговестио, васкрсне из мртвих, то ће се они узалуд противити и опроврагавати догађај, који се је у истини збио, јер ће Он васкрснути, широм целога света наћи присталица, који ће у васкресење веровати, па — као да би слабачка рука човечја кадра била вољу Божју изменути или осујетити, радили су на томе, да васкрсење Христово на сваки могући начин спрече, онемогуће; а то се види и из овог њиховог поступка: Чим је Јосиф из Ариматеја пречисто тело Исусово у гроб положио и на улазак гроба велики камен навалио, одмах су отишли Пилату и молили су га, да заповеди, да се гроб Христов 3 дана и 3 ноћи чува, да неби како год ученици тело његово украли и народу после казивали, да је васкрсао. Малодушни пак Пилат против своје савести и бољег уверења свога, не могав на пут стати жељи њиховој, рече им: „*Ево вам страже, ша идите и утврдите како знаше*“; „*а они отишавши са стражом утврдише гроб и запечатише камен*“.

Пакошћу заслепљени ови несретници учинивши поменута расположења, нису ни помишљали, да ће баш они тим претераним настојавањем и стражарењем бити први и најјачи сведоци истине, да је Исус Христос из гроба васкрсао: „*Усташе на ме лажни сведоци; али злоба говори сама против себе*“ — вели псалмопевац.

Јер да су се задовољили тиме, што су га на смрт осудили, па после да нису се на Њ' и даље обзирали, а још мање бринули, ни где ће се сахранити, ни хоће л' се велики камен на гроб му метнути, и за тим, да нису већ и онако страшљиве и бојажљиве ученике његове од гроба растерали и стражу поставили, која ће гроб кроз 3 дана и 3 ноћи чувати, — велим да су се тиме задовољили, могло би се мислити, да је цео догађај Христовог васкрсења једна проста басна, коју је претерана љубав и оданост ученика измислила и по свету растурила. Али пошто се зна, да су непријатељи Христови све и сва учинили, да васкрсење његово спрече, пошто се зна, да и сами ученици не само да нису слепо веровали у васкрсење, него да с' почетка нису у то никако ни веровали, и напослетку пошто се зна, да су ученици тек онда узверовали, да им је учитељ васкрснуо, кад су Га поново видили у истом телу, да с њима једе, пије, разговара и дозвољава, да му ране пипају, — то онда само у мислима заблудели ум или рђава воља, која хоће пошто по то да се вере и веровања опрости, може тврдити, да је Христово васкрсење басна, измишљотина или томе слично.

Нема мудрости, нема савета, нема силе против наређења Божјег! Христос васкрсе — ваистину васкрсе!

Војници, којима је строго заповеђено било, да чувају место т. ј. гроб, где је Исус Христос положен, уверивши се довољно, да га нема, да је васкрсао, — врате се у град и први објаве Христово васкрсење првосвештеницима, најљућим непријатељима његовим.

Тек сад почињу противници праву муку мучити. Увиђају они, какве последице могу

бити од казивања војника. У таким околностима добар је савет врло скуп. Па се сетише, какву им лепу услугу учини новац приликом подмићења Јудина, који је издао божанственог учитеља свога. Дакле великим новцем подмите они стражаре гроба Христовог, да затаје васкрсење његово и да кажу, док су они спавали, а оно дошли ученици и украли тело учитеља свога. Каква јадна намера, каква очигледна лаж! Та које још чуо, да читаво једно оделење војника, које је за стражу одређено, и које је за поверени предмет и чашћу и животом својим одговорно — од првог до последњег заспи? Но дозволимо, да се и таково чудо могло догодити, те да стражари сви до једног заспу; па како да се од њих ама баш ни један није пробудио за све време, док су телокрадљивци намеру своју извршили? Та, зар је могуће, да ни насилно отварање гроба, ни одваљивање камена испред гроба, па ни онај по тамној ноћи неизбежни дар-мар не пробуди макар само једног стражара. Ово је тек морао страшан, самртан сан бити. И кад су они већ тако јако заспали, да ништа нису чули ни видели, то од куд знају, да је тело украдено и да су га баш ученици украли? Спаваћи сведоци нису никакви сведоци, они су смешни, лажљиви сведоци. Па ко да су били крадљивци тела Господњег? Ученици зар? Па како то? Та ми врло добро знамо, какву су они јачину и душевну опрезност баш при страдањима Господа нашег Исуса Христа засведочили. Они сами признају и доказују, да су страшљивци и малодушни; па зар ови малодушни, бо јажљиви и страшљиви људи, да су се окуражили на такову беспримерну крађу? Какви су узроци били, који су их на оваково вратоломно и бескорисно предузеће навели? О, не! Ученици Христови или су чекали испуњење пророштва његових или нису чекали; ако су чекали, то су се мирно и трпељиво надати могли, да ће Он — као што рече — васкрснути; ако пак нису чекали, то какву је вредност имало тело једног таковог човека, који је није испунио што је казао? И кад су ученици били телокрадљивци, као што непријатељи његови доказују, зашто их нису због такове смелости најстрожије казнили, та они су на вечита времена ућуткати могли апостоле и проповедање њихово о васкрсењу и барем би пред светом остали чисти и оправдани, што су Га на смрт осудили.

Све то они нису учинили, учинити нису могли, нити од народа смели, — ни онда, кад је св. ап. Петар јавно доказивао, *„да је Исуса васкрсао Бог, чему смо ми сви сведоци“*, ни онда, кад су првосвештеници и старешине на одговор позвали Петра и Јована и захтевали од њих, да им кажу, каквом силом и у чије име хромог излечише, те добивши одговор: да то чине *„у име Исуса Христа Назарећанина, којега ви распесте, и којега Бог подиже из мртвих“*, и на послетку ни онда, кад су апостоли чудним начином из тамнице избављени, те учећи народ у цркви, одговорили старешинама *„да Бог отаца наших подиже Исуса, којега ви убисте обесивши на дрво“*. Сва казна, за све ове смеле и отворене послове и одговоре њихове била је та, да су им — избивши их — запретили *„да ништа не спомињу нити уче у име Исусово“*. Али васкрсење Христово ни онда ни после не могоше опровргнути ни затајити.

Према томе васкрсење Христово доказано је боље, него ма која ствар на свету и неверници не да не верују у ово највеће чудо за то, што ваљда није доказано, не, него што је то једна такова верска истина, која треба да на цео живот наш упливише, — јер ако је Христос васкрсао, онда је свака реч његова истинита, свака заповед његова Божји закон, који ваља држати и извршити, другим речма *„онда је Он пут, истина и живот“*, — и намъ дарова животъ вѣчньи, покланѧемсѧ егѡ тридневномꙋ воскресенїю. П. А.

Студије и критика на психофизички монизам.

Докторска дисертација Дра Бошка Петровића.

(Наставак.)

Паралелизам и теорија идентитета, која паралелизам допуњује.

Кад су природне науке сузбиле материализам у сувременој филозофији, пси-

хофизички проблем је дошао у нову фазу. Од филозофа нико више није могао веровати, да су мисли, воља осећај и остали психички појави продукти материје, јер њихова разноликост од филозолошких процеса потврђиваше њихову ексистенцију у сасвим другачијој каузалности. Услед тога је психички појав у сувременој психологији стекао признање као самосталан и од материјалних чињеница неодвисан појав. Тиме је материализам са психофизичког посла потпуно сузбијен. Но какав правац треба психофизички проблем да заузме? Сувремени филозофи, махом сви позитивистичким духом задахнути, нису се могли измирити са дуализмом из разлога, што су супстанцију душе одбацивали, јер као што Вунт (Wundt)[1] вели, психолошко искуство само по себи никада неће успети, да себи створи од тела другачији појам објекта, који би био носилац душевних делатности и као такав да буде „узрок" у правом смислу те речи. Други разлог је, што дуализам не може да на природан начин разјасни проблем међусобног утецаја душе и тела.

Научна психологија се морала одлучити у емпиричком духу. Тај правац морао је бити монистичан и антиматериалистичан, јер је психички појав одевен од материалних промена уједно антидуалистичан, јер су супстанцију душе као емпирички недоказан појам одбили.

Тако је постао *психофизички паралелизам и теорија иденитета*, која паралелизам допуњује, најомиљенији правац у сувременој научној психологији Привржсници ове теорије су већином живи преставници сувремене филозофије. На првом месту међу тим филозофима, који је управо и основао тај правац у Немачкој, јесте *Вилљем Вунт*, професор филозофије на Лајпцишком универзитету, затим *Фридрих Јодл*, професор филозофије на Бечком универзитету, *Фридрих Паулзен*, проф. филозофије на Берлинском универзитету, *Хералд Хефдинг* (Höffding) проф. фил. на универзитету у Копенхагену, *Алберт Ланге*, писац чувеног дела: историје материализма и многи други мање више познати филозофи наших дана.

Психофизички паралелизам јавља се у историји филозофије у две форме, вели Вунт:[1] Спиноцин паралелизам, као метафизичка хипотеза, која сматра спољашњу природу и духовно биће као две форме појаве једне душе апсолутне супстанције, који појави једно поред другог паралелно иду; и као емпирички постулат, форма психофизичког паралелизма у сувременој филозофији.

Као нов правац на емпиричком темељу, ова нова форма психофизичког паралелизма ставила је себи за задаћу, да заглади противности између психичког и физичког на емпиричан начин.

Пре него што би прешли на излагање основних мисли сувременог психофизичког паралелизма, ми ћемо бацити кратак преглед овог питања у историји филозофије у надовези на излагање овог предмета у „уводу" наше расправе.[1]

Декартов покушај, да реши одношај душе према телу стоји у историји филолсфије као излазна тачка свега осталог развијања овог проблема. Декартово решавање психофизичког проблема наишло је на камен спотицања у самом систему, које противуслови сваком одношају душе према телу. Прво противусловље у Декартову систему јесте, што је Декарт насупрот првобитној хипотези о супстанцији, да постоји само једна бескрајна супстанција, поставио и друге две крајне супстанције, што не следи логички из дедуктивног начина прављења закључака. Друго противусловље се састоји у томе, што на супрот основној дефиницији о супстанцији, по којој ова за своју ексистенцију не треба ни једну другу чињеницу, ипак код афеката и страсти чини отступку и прима influxus phisicus —

[1] Wundt, System der Philosophie. Aufl. II. стр. 283. Види о томе и Jodl, Psyhologie. стр. 31.

[1] Wundt, Philosophische Studien Bd. X. стр. 26.

[1] Ми ћемо грађу за овај историјски део црпети из дела: Windelband, Geschichte der neueren Philosophie, Bd. I. 1899. Fischer, Geschichte der Philosophie. 1898. Ко хоће са историјом овог питања да се брже упозна, ми му препоручујемо: Schwegler, Die Geschichte der Philosophie. Но у овом делу није потпуно изложена наука о супстанцијама и иначе није довољно за штудију. Но написано је лаким стилом.

утецај тела на душу. Ако су тело и душа две супстанције, онда по основном учењу о супстанцији, ове морају да искључују једна другу, никако пак, да једна другу, потребује у свом деловању. То су тачке о које се спотакло Декартово решење. Но тако важан проблем није могао остати нерешен. Њега прихваћају познији картезианци међу којима се највише истиче *Желенс* и *Малбранш* *Желенс* начелно прима учење, да између тела и душе не постоји међусобан утецај. Но код телесних надражаја и афеката Желенс учи, да, док се у телу врше некоје промене и догађаји, у тој прилици сам Бог ствара у души преставе о овим догађајима. У том смислу Желенс не сматра материалне догађаје, нпр. када светлост утиче на око, или бол у души услед удара и т. д. као causae efficientes, које директно проузрокују осећаје, већ као causae occasionales, узроци по прилици. Исти таки одношај постоји између воље и покрета тела услед утецаја воље. Овај систем, који се зове оказионализам, тврди, да материални и духовни свет непрестано једно поред другог постоји без међусобног утецаја и да се њихови догађаји у природном свом развијању неодвисно једно од другог врше, и природну везу, која међу њима постоји, сам Бог својим вечитим утецајем по прилици посредује.

Ово учење, које на тај начин признаје чудо у перманенцији, наишло је на отпор нарочито код богословских кругова, према тумачењу којих, оказионализам чини Бога узрочником свију, па и злих дела.

Због ових оправданих приговора, Желенс је у познијем зрелијем развијању оказионализма овоме дао нов облик, по ком је Бог одмах у почетку једаред за свагда поставио сталан ред у свету. Према овој новој форми оказионализма, ова два света, духовни и телесни, стоје један према другом без директног утецаја Бога, но да би боље разјаснио овај одношај упоредио га је са два сата, који за своје једнако кретање не требају међусобан утецај, већ постаје тим разумљиво, да су оба сата одмах у почетку са једнаком уметношћу удешена од самог уметника им. Према томе учењу је отклоњена одговорност Божја за зла дела у свету, и ако је он био једини, који креће у свету. Крајње конзеквенције на основу оказионализма учинио је *Малбранш*.

Малбранш учи да је Бог апсолутни покретач. Док је Желенс учио да су догађаји у души одвисни од душевних чињеница а телесни од телесних, Малбранш чини један корак даље и пориче како душевним тако и телесним догађајима самосталност. По њему је Бог једини који увек делује у свету. Снага, која покреће телом није својина тела већ је то божанска снага, тако исто и у души. Да би избегао пребацивање као да је Бог онај који греши, он чини отступку и учи, да су заблуде и грех дела слободне воље и самосвојног делања душе.

Ова учења смеса рационализма и богословског разматрања нису могла да задовоље све захтеве ума и побожне душе једног *Спиноце*. Његово најдубље уверење је било, да се овај одношај душе и тела неда решити са картезианског дуалистичког гледишта. Ту се мора изменити основно начело о супстанцији, укинути душу и тело као две разне супстанције и све спојити у појму једног апсолутног божанског бића као једине супстанције, и тешкоћа овог проблема је уклоњена.

Спиноца учи, да постоји једна апсолутна супстанција, а то је Божанство. По учењу Спиноцином, супстанција је узрок саме себе (causa sui), она постоји сама кроза себе, никако пак кроз које друго биће.[1] Све ствари овога света налазе се као атрибути у божанској супстанцији тако, да божанска супстанција не може постојати без тих атрибута нити ти атрибути без божанске супстанције. То је пантеизам. Од тих безбројних атрибута човек сазнаје само два која су људском сазнању приступачна, а ти су атрибути: мишљење и простирање. Сваки од ових атрибута у свези са свима својим појединим појавима стоји у себи ограничен. Ни један модус простирања не може зависити од једног модуса мишљења

[1] Fischer, Geschichte der Philosophie, Baruch Spionoza IV. Aufl 1898. стр. 352.

и обратно. Што је Спиноца изразитије спровео овај систем, све јасније упада у очи проблем привидне везе, која између душе и тела као два атрибута постоји. Овде се понавља иста она тешкоћа, са којом је Декарт имао да се бори, која и оказионализму служи за основ. За Спиноцу је било лако ову тешкоћу прекорачити. Сви атрибути по његовом учењу, били су уједињени у божанској супстанцији, у сваком од атрибута био је систем модуса као неопходна посљедица бића Божанства. Пошто је то исто божанско биће у свима једно и исто, то морају системи модуса у свима атрибутима потпуно *паралелно* једно с другим ићи; т. ј. сваком модусу у једном атрибуту мора један модус у другом атрибуту одговарати. То је *паралелизам* душевних и телесних делатности у Спиноцином систему. Привидни утецај, који чини мишљење на материалне догађаје и обратно, налази своје решење у томе паралелизму душевних и телесних догађаја. И тако у паралелизму налази одношај душе и тела своје решење.

Спиноцин покушај да из бића Божанства дедуцира сву разноликост ствари у свету као неопходну посљедицу, није испало за руком, јер баш случај са два атрибута доказује, да то нису дедукције, већ продукти искуства. Па и код осталих ствари нпр. свест и психички појави нису резултати дедукције већ и опет резултати унутарњег опажања, дакле искуства. Па и сам паралелизам душе и тела у Спиноцину систему нису доказан факт, већ метафизичка хипотеза.

После Спиноце предузео је *Лајбниц* да реши одношај душе према телу са својом науком о монадама. На супрот Спиноцином пантеистичком монизму Лајбниц учи, да имаде безброј много супстанција, од којих је свака за себе одељена једна од друге. Лајбниц своје супстанције не зове атомима већ индивидуама, монадама. Монаде су снаге, чије биће се састоји у представљању. Услед те способности представљања, све монаде су у свези, јер свака монада у сваком моменту у себи представља све остале монаде, свака монада је огледало света. Разлика једне монаде од друге састоји се у томе, што некоје јаче а друге слабије могу да представљају овај свет. Читав процес и сви догађаји у свету огледају се у свима монадама, у једној слабије у другој јаче. То је тачка, на којој имаде Лајбницова теорија додира са теоријом међусобног утецаја душе и тела. Са теоријом о монадама улази Лајбниц у решавање тог проблема. „Монаде немају прозора“ вели Лајбниц, услед тога он одбија Картезијеву теорију о influxus fisicusu. Пошто све монаде живе истим животом, то само изгледа, да једна утиче на другу. Монаде, које сачињавају душу не стоје ни у каквом каузалном односају према оним монадама, које тело сачињавају, али пошто душа у сваком моменту мора да представља догађаје у телу, то изгледа као да тело утиче на душу.

Овај одношај душе према телу тумачи Лајбниц са примером два сата који је већ Желенс поставио. По мишљењу Лајбницову ми морамо бити уверени, да је највиши уметник тако удесио ствари у овом свету, да се оне налазе у непрестаној хармонији, а да не утичу једна на другу, а да тај уметник мора од момента до момента да их удешава. Ту хармонију у свету назива Лајбниц престабилираном хармонијом.

На основу тих теорија постао је психофизички паралелизам у сувременој филозофији, који неће да је метафизичка хипотеза, као све ове досад у хисторији, наведене теорије, већ „емпирички постулат“. Па да видимо у колико је ова теорија у сувременој филозофији на емпирији основана и каковим управо конзеквенцијама води са примањем психичког појава као различитог од физиолошких процеса.

Проповед на Ускрс.

„Христосъ воскресе изъ мертвыхъ, смертію смерть поправъ, и сущимъ во гробѣхъ животъ даровавъ.“

Велики петак и недеља светла: милост и радост: смрт и живот.

Јест, богољуб. Хришћани! Велики је петак

најцрња жалост, јер је тада Христос, Спаситељ наш, многим и страшним мукама мучен на крсту изданую, душу своју испустио. А недеља светла, или као што ју ми обично краће „Ускрсом“ називамо, јесте највећа и најчистија радост, јер тога дана „**Христосъ воскресе изъ мертвыхъ смертїю смерть поправъ и сущымъ во гробѣхъ животъ даровавъ**“. Јест, тога је дана Христос из мртвих устао, својом смрћу смрт победио, уништио, и онима, који су у гробовима живот даровао, поклонио.

Да, љуб. моји, велики је петак жалост, јер је велики петак смрт, тога је дана Христос умро, тога се дана смрт спомиње, о смрти говори, а певац црквени вели: „**Плачѫ и рыдаю егда помышлаю смерть.**“ Јест, плачем и наричем, кад на смрт само и помислим, а још више кад ми се смрт спомиње, о смрти говори. — А недеља светла је радост, јер је недеља светла живот, тога је дана не само Христос из мртвих устао, него је и другима многима живот даровао. Из мрачнога и ладнога гроба на овај бели, јарким Божјим сунашцем огрејани свет, подигао и извео; а свет је мио и живот је сладак, па нас већ и сама реч и спомен о свету и животу радује и весели.

Па има ли, љуб. моји, може ли бити човека, кога не весели живот, кога не жалости смрт?

Чудите се, љуб. Хр., питању том, у чуду свом рећи би сте ми хтели: и на што питање то? За што о ономе питати и распитивати, на што тачна и јасна одговора већ знамо и имамо? А одговор је кратак: нема, бити не може! — Јест, нема и бити не може човека, кога живот не би веселио, кога смрт не би жалостила.

Нема и бити не може човека, који са певцем црквеним не би рекао: „**Плачѫ и рыдаю егда помышлаю смерть.**“ Зар да има и бити може човека, кога не би веселио живот: рођење нејачка детета; а кога не би жалостила смрт, ма и изнемогла, остарела човека?!

Па ипак, љуб. моји, има људи и Хришћана, које не весели — живот, које не жалости — смрт. Бар они тако веле и казују и ми би зар требали да им верујемо?!

Од како је света и века увек је човека живот радовао, а смрт жалостила; свагда се човек рођењем радовао и веселио, а над умрлим тужио и плакао: па глете, љуб. моји, тако рећи од јуче појавише се неки људи, неки Хришћани, који се рођеном не радују и не веселе, који над умрлим не туже и не наричу!

Да се човек животу, рођењу радовао и веселио сведочи нам само св. писмо. Кад је Јелисавета, жена Захаријина, родила сина свога, Претечу Јована, радовала се томе, шта више и „суседи и родбина њена радоваху се с њоме“ (Лука. 1. 58). А сам Христос Спаситељ вели: „Жена кад рађа трпи муку; јер дође час њезин: али кад роди дете, више се не опомиње жалости од радости, јер се роди на свет.“ (Јован, 16. 21).

А како је човека смрт жалостила и колико је човек над умрлим јадао и плакао, кукао и нарицао каже нам и сведочи и опет само св. писмо. Праведни Јосиф и браћа му над умрлим оцем својим Јаковом „плакаше много и врло тужно.“ (I. Мој. 50. 10). Кад је умро Арон, брат Мојсијев и првосвештеник Израиљски, плакао је сав дом Израиљев за Ароном тридесет дана.“ (IV. Мој. 20., 29.). Исто тако „плакаше синови Израиљеви и за Мојсијем тридесет дана.“ (V. Мој. 34., 8.) Псалмопевац Давид наричући за царем Саулом проклиње горе и поље, где је Саул погинуо, желећи, да на те горе „не пада роса ни дажд“ и да „поље не роди за принос.“ (II. Сам. 1. 21). У делима апостолским казује нам се, да „људи побожни укопаше Стевана (првомученика и архиђакона) и велики плач учинише над њим.“ (8., 2.) Кад је умро друг Христов, Лазар, сестре Лазареве Марта и Марија, тужише и плакаху за њим врло горко, да их многи од Јудејаца тешити морадоше (Јован, 11. 19.), па многи Јудејци плакаху за Лазарем (33); шта више и самом „Исусу ударише сузе“. Када је био на гробу Лазаревом, а Јудејци видећи то „говораху: гледај, како га љубљаше“ (35., и 36).

Јест, љуб. моји, човек се животу, деци и дечијем рођењу само радовати може: а за оним, кога љуби — кад изгуби — само плакати мора.

Или зар да не „заблиста деди око“ од миља и радости онда, када чедо чеда свога.

„Кад унуче своје узме
И мете на крило
Па му пева и казује
Што је негда било.

Кад му пева српску славу-
и српске јунаке
И казује љуте битке
муке свакојаке?

Или зар да се не радује и не весели отац и мати детету своме — хвали и поносу своме у младости, утеси и потпори у старости?

Или зар да не тужи и не јада седи деда, стара мајка онда, када унуче своје, које у старе дане једва дочекаше и у Бога сузом измолише, још младо и нејачко „кући необичној,“ ладном гробу прате? Или зар да не кука и не нариче тужни отац, јадна мати онда, када им по сина — па зар и јединца — долазе не весели, него тужни свати, које скупише и сазваше не „кићени чауши“, него жа̑лосни гласи зво̑на̑ са куле црквене; или онда, када им се ћерци па још јединици, место оне радосне и веселе: „Одби се бисер грана,“ поји тужна и жалосна песма:

„О, ти крепки Боже, бесмертни, свети.
Смилуј нам се Боже, сви ћемо умрети?“

Или зар да не цвиле и не пиште нејака дечица онда, када им оца ранитеља и бранитеља „вечној кући“ прате; или када им у гроб спуштају и полажу највећу љубав, најтоплију негу — матер њихову, којој најсмелије и најслободније тугу казиваше, јаде откриваше?

А за што се ти људи, ти Хришћани, не радују животу, не веселе дечијем рођењу? За што их смрт не жалости за што над умрлим не туже и не наричу?

Веле: свет је овај плачевна долина, живот је овај пун беда и невоља; а онај је свет царство славе и блаженства, живот је онај сама радост и веселе: — и још, ми својим сузама вређамо Бога плачући за овим, кога је Бог изабрао и себи позвао и одазвао.

А зар Јелисавета није знала, какав је овај свет и шта је на њему: па се за то ипак са суседима и рођацима својима радовала рођењу чеда свога? — Зар сам Христос није знао какав је овај свет и шта је на њему: па је за то ипак рекао и потврдио, да се жена радује и радовати може и мора онда, када роди на свет човека!

И зар праведни Јосиф није знао, какав је онај свет кад је са браћом својом плакао над умрлим оцем својим Јаковом? Зар псалмопевац Давид није знао, какав је онај свет, кад је нарицао за царем Саулом? Или зар побожни људи, који укопаше првомученика Стефана не знадоше, шта чека на оном свету онога, који је још овде на земљи „видио небеса отворена и сина човечјега где стоји с десне стране Богу“ (Дела, 7. 56.), кад „велики плач учинише над њим?“ Или зар Христос хтеде вређати Бога, када је засузио, заплакао за другом Лазарем?

Држећи се, или бар хвастајући се тиме, да се они држе строго и једино св. писма, и да они све оно и само онако чине и творе, што и како св. писмо учи и казује: за што се ти људи, ти Хришћани, животу не радују, рођеноме не веселе; за што над умрлима не туже и не наричу — кад наведена места св. писа о томе јасно казују и сведоче?

Можда ће нам, љуб. моји, ти људи, ти Хришћани хтети рећи, да наведена места св. писма треба добро разумети и правилно схватити, па ће се онда морати увидети и оправдати умесност њиховог поступања; те ће нас можда и на по нека места св. писма упутити хтети.

Но хоћемо ли тражити друга места св. писма крај оваких јасних и разумљивих места? Или ћемо зар лакше тумачити тежим; јасно — нејасним, разумљиво — неразумљивим?! — У осталом, зар ти нови Хришћани боље свађају и разуму св. писмо и од самих првих Хришћана, које су баш св. апостоли учили и поучавали? Или зар они и од самога Христа боље знају, шта Бога вређа, а шта не? Или можда Христос, син Божји, и није знао, да Својим сузама вређа Бога, Оца Свога!

Корећи и изобличавајући верне због разних греха и преступа, и одвраћајући их од свега, што правим Хришћанима учинити не приличи: за што св. апостоли не изрекоше јасну и јавну забрану, да над умрлима тужити и плакати не треба; или зашто их због тога не осудише и не укореше? — Или зар осим оних побожних људи, који укопаше архиђакона Стефана, нико, никад и ни над ким више плакао није тако, да апостолима и не беше познато, да верни код смрти плачу, над умрлима наричу?!

Ти људи, ти Хришћани, обично истичу и наглашују оне речи Христове: „Бог је дух; и који му се моле, духом и истином треба да се моле.“ (Јов. 4. 24).

Па шта је, љуб. моји, код смрти, код жалости „истина“?

Истина је то, да код смрти, да код мртваца дух миран, спокојан и весео бити не може. Истина је даље још и то, да онда, када ти је дух жалостан, кад ти плаче душа, да ти тада и око сузити, да ти тада и уста души одушке дати морају. Да је то доиста тако сведочи то, што је ту истину и сама небеска „Истина“ својим речима: „жалосна је душа моја до смрти“ (Мат. 26. 38.), потврдила, а својом сузом, за другом Лазарем проливеном — запечатила.

Па ти људи, ти нови Хришћани, не лију сузе, не наричу над умрлима, бар онде и онда не, где би их други видети, и када би их људи чути могли: али да ли им и дух није жалостан, да ли им и душа не плаче — то не знамо; но баш кад би нас о томе и уверавати хтели са цуним правом можемо да о том сумњамо, управо да им то и не верујемо. Или зар да онда у невероватност веровати морамо, да су — наиме — ти људи и од самога Христа бољи Хришћани: та гле, Христос рони сузе за другом а они — веле — грех је плакати и за чедом, за оцем својим?

И ми, љуб. моји, тврдо верујемо речи Божјој; и ми знамо из св. писма, да смрт управо и није ништа друго, до ли промена места, прелаз са овога на онај свет, растанак са милима и драгима на дуже, или на краће време. — Па кад то знамо, имамо ли онда узрока и разлога, да код смрти плачемо?

Имамо да како! — Ми полазимо на пут одлазимо у род, где ћемо провести недељу — две или месец дана — два; па онда опет својима повратити.

Па шта видимо? Са тешким срцем и невеселом душом остављамо ми своје код куће; а наши нас мили и рођени са сузама у очима погледом прате све докле нас само угледати могу.

Да је растанак и овде на земљи тежак, и да сузу на око мами, сведочи нам и св. писмо, које нам каже, да кад се св. ап. Павле опраштао са неким старешинама црквенима, да их је тада „свију стао велики плач,“ и да те старешине плакаше и бише „жалосни највише за реч, коју рече (ап. Павле), да више не ће видети лица његова.“ (Дела, 20. 37—38).

Па кад нам је тежак растанак овде на земљи; кад смо тужни и жалосни, кад се са својима милима и драгима растајемо — тако рећи — за дан за два; и код таког кратког растанка сузе саме из ока теку и низ образе лију: зар да не тужимо и не јадамо, зар да не плачемо и не наричемо код растанка дугог, код растанка вечитог?

„Зар то жалост није, с овог света поћи
„Оставити браћу, па — никад не доћи?“

Не, не, љуб. моји! Не варајте се, и врати се не дајте! Та живот је — радост; а смрт је — жалост. Па за то: плачи оче за изгубљеним сином; кукај мајко за сарањеном ти ћерком; а нарочито и ви, децо, за умрлим родитељима својим. — Јест, плачи и наричи, човече онда, кад ти умре онај, кога волиш и љубиш. Та кад је плакао Христос, који је у човечјем телу био савршени Бог: зар да не плачеш, човече, ти, који у трошном и слабом телу имаш само искрицу божанства: бесамртну душу?

Да, љуб. моји, плачите, кукајте, наричите, али — Бога не вређајте! Не реците, не говорите: Боже! шта то учини! за што ми сина узеде; за што ми ћерку отрже; за што ми оца или мајку ограби? — Јест, то не реците, тако не говорите, јер тиме Бога вређате. Не тражите да дознате Божје путеве, не испитујте Божје наредбе, — јер их дознати и испитати и не можете.

Него: и ако са тугом у срцу и болом у души, а са сузама у очима и тужбалицом у устима, смерно приклоните главе пред Богом са речима: „Отче мой... бѣди волѧ твоѧ.“ (Мат. 26. 42.), и држите се оне ваистину лепе и свакако хришћанске речи Србинове: „што је од Бога — слађе од меда.“

А радујте се животу, веселите се рођењу; са раширеним рукама, веселим срцем и радосном душом дочекујте и прихваћајте рођено детенце, будућег човека, малог и младог Хришћанина.

А овај свет, љуб. моји, уживајте мудро и разумно, живите праведно и богоугодно, како би овај кратки и трудни земаљски живот и век оним бољим, вечним, небесним заменути и продужити могли.

А радујући се рођењу и славећи живот појте од пречисте Деве Марије на „кончини века“ рођеноме, а у трећи дан из гроба

славно ускрсломе Цару и Богу: „Хрїстосъ воскресе изъ мертвыхъ, смертию смерть поправъ, и сѹщымъ во гробѣхъ животъ даровавъ.“ — Амин.

Југ Станикић.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Архијерејске литургије**). Његова Светост, патријарх *Георгије* богослужио је св. литургију у св. Николајевској саборној цркви Карловачкој на Цвети и богослужиће ју на први дан Ускрса.

(**Седнице Архидијецезалних Епархијских власти**) заказане су, и то: Административног Одбора за 5. (18) априла о. г., а седница Конзисторије за 6. (19) априла. —

(**Архидијецезална Конзисторија**) у држаној седници својој дана 8. (21.) фебруара о. г., под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина патријарха српског *Георгија Бранковића*, решила је, осим других, и ове предмете: — Стављен је у записник израз жалости за упокојеним чланом ове Конзисторије Стеваном Лазићем, и о том извештена покојникова удова. — Саопштиће се подручном свештенству наредба вис. кр. зем. владе од 31 децембра 1900 бр. 62.224, којом се нормира питање плаћања опћинског намета на парохијске сесије. — Путем надлежних протопрезвитерских звања известиће се, да су припомоћ из земаљских приноса за г. 1900 добили: *у пропрезвитерату Карловачком:* свештеници: Симеон Бабин, Никола Козобарић, Љубомир Недељковић, Милан Протић, Лазар Ранковић, и свештеничке удове: Софија Драгичевић, Јулка Игњатовић, Милица Константиновић, Љубица Моловић, Персида Нежић, Ангелина Николић, Љубица Пантелић, Катарина Поповић, Александра Себишановић; *у протопрезвитерату Митровачком* свештеници: Стеван Јовановић, Милан Лучић, Георгије Недељковић, Милош Узелац, и свештеничке удове: Марија Блидовић, Персида Циковац, Софија Јефремовић, Јелисавета Ковиљац, Софија Малетин, и Александра Обрадовић; *у протопрезвитерату Земунском* свештеници: Радослав Грујић, Душан Марковић, Никола Поповић, и свештеничке удове: Наталија Црногорац, Љубица Коларовић, Катица Поповић и Марија Шпадијер: *у протопрезвитерату Вуковарском,* свештеници: Петар Бронзић, Никола Бронзић, Емилијан Јосифовић, Јован Козобарић, Љубомир Ракић, Владислав Станисављевић, и свештеничке удове: Јелисавета Црнобарић, Александра Дејановић, Милица Петровић, Милица Поповић, Љуба Поповић, Ката Седларовић, Софија Скенцић и Јулка Зрнић. — Извештена је вис. кр. зем. влада, да је светковање празника „Усековање часне главе св. Јована Претече“ на темељу прописа §. 65. Деклараторије од 16 јула 1779 обавезно за све верне православне цркве, дакле и за школску децу вере православне, која га до сада нису празновала с тога, што је исти празник до скора у време школских ферија падао био. Но пошто од новијег доба школ. година почиње месецом септембром, у ком је и дотични празник, то се умољава вис. кр. зем. влада, да почетком идуће школске године празник „Усековања часне главе св. Јована Претече“ уврсти међу оне празнике, на који школска младеж има да празнује. — Јеромонах манастира Шишатовца о. Платон Радовановић премештен је, на молбу управе манастира Врдник, у овај манастир. — Јеромонах о. Гедеон Петанек, који се налази на администрацији парохије у Грабову Свилошу, по својој молби упућен је у свој манастир Гргетег, а за администратора исте парохије именован је јеромонах манастира Бешенова о. Герман Милошевић. — Поводом жалбе пароха Ј. Ј. у Ј. да тамошња црквена општина у супрот његовим потраживањима и молбама никако још није за цркву набавила веома нужно утвари, наложено је тамошњем црквеном одбору, да под личном одговорношћу поменуте утвари у споразуму и договору са својим парохом у року од месец дана набавити и о учињеном извештај свој овамо поднети не пропусти. — Узет је на знање извештај протојереја Уроша Ђурића, пароха и катихете на кр. вел. гимназији у Винковцима, о владању и успеху из веронауке српских православних ученика концем I. течаја ове школ. године. — К избору пароха у Манђелосу припуштени су: јереји Ђорђе Коларовић, Лазар Ранковић и Стеван Јовановић. — Пошто се је на упражњену парохију у Шиду пријавио само један компетенат, јереј Димитрије Зековић, позваће се црквена скупштина на изјасњење да ли га за свога системизованог парохијског помоћника прима. — За личног помоћника пароху Осечком протојереју Јовану Јаношевићу пристављен је свршени богослов Димитрије Јанковић из Карловаца. — Донесене су четири бракоразводне пресуде, којима су два брака разрешена, а два у крепости одржана.

У Русији.

(**Јерархија руске цркве на почетку XX. в.**). У почетку XIX. века руска црква бројала је 36 епархија. Данас на почетку XX., века броји она 67 епархија. Тај велики прираст има се приписати присаједињењу Грузије (1801 год.), Имеретија (1804.), Мингрелије (1804. год.), и Абхазије (1810. год.), са приличним бројем епархија руској цркви. Затим број епархија у прошлом веку повећао се и повратком унијата (Литовска и Полоцка епархија) у крило Православља. Но највећи број чине ново установљене епархије у XIX. веку. Са данас постојећих 67 епархија управљају: 3 митрополита (Петроградски, Кијевски и Московски), 14 архиепископа, од којих је један егзарх Грузије, и 50 епископа. Сви митрополити и егзарх Грузије сачињавају чланове Св. Синода, а осим њих присуствују још и Маркел, бивши епископ Полоцки, и и неки изабрани епископи појединих енархија. У 67 епархија има 33 викаријата. У пензији налазе се бивши архиепископ Кишевски и 9 епископа, од којих је један бивши викарни епископ Тверске епархије.

Од тих 67 епархија њих 57 имају своје семинарије. Московска једина има два семинара. Духовних училишта има свега 185 заједно са школом за катихизацију у Томској епархији. Број њихов је у разним епархијама различит. Највећи број духовних училишта имају епархије: Московска, Новгородска, Рјазанска и Тверска, свака по седам, по 6 Вјатска епархија, по 5 Владимирска, Вологодска, Кијевска, Костромска, Курска и Саратовска; друге епархије имају од 4—1 училиште. У неким епархијама нема не само семинара него ни школе н. пр. у Владивостокској, Туркестанској и др. „Странникъ.“

Разне белешке.

(**Одликовања.**) Његово Величанство краљ Србије Александар I. благоизволео је одликовати лентом ордена Белога Орла, Његову Светост Цариградског патријарха Константина V., лентом ордена Светога Саве митрополите: Деркопског, Једренског, Вехриског и Амасиског; звездом истог ордена; митрополита Косичког, Метимничког и Литичког, а а тако исто и великог протосинђела Патријаршије Хрисостома; орденом св. Саве Ш. степ. архимандрита Фотијуса, главног секретара св. Синода; Атанасија Христодула, ректора Богословије на Халки; Хр Пагарну секретара и др. Н. Василијадиса лекара патријархова.

(**Нови поджупан Сремске жупаније.**) За поджупана Сремске жупаније благоизволело је Његово Величанство најмилостивије именовати министарског тајника хрватско-славонског министарства у Будимпешти *дра Драгутина Ункелхајсера*.

(† **Ладислав гроф Пејачевић**). Најстарији син грофа Фердинанда Пејачевића, бивши бан краљевина Хрватске и Славоније, *Ладислав гроф Пејачевић*, преминуо је на своме двору у Нашицама 6 августа о. г. За бана именован је био 21 фебруара 1880., бановао је три године. За његова бановања спојена је 1881 год. бивша војена крајина са грађанским делом Хрватске и Славоније. На погребу узвишеног покојника био је и преузвишени г. *бан гроф Куен Хедервари* и преузвишени г. министар *Ервин пл. Чех*. Нека је врлом покојнику лака земља и вечан спомен!

(**Најдужа проповед**). Из Њу-Јорка, пишу у једне Лондонске новине, да је последње недеље прочитана у Истпорту у Фрајштату Мен једна тако опширна и дугачка проповед, какве до данас није било. Та је проповед састављена из свију бројева једних новина у излажењу њиховом од једне седмице, у којима се говорило о страдањима, несрећама, срамоти, гресима и преступима, које пијанство наноси. Ти бројеви слепљени у грдним табацима начинише огроман свитак. У време кад је пастор прочитавао број за бројем, опширно коментаришући сваки посепце, вукли су клирици крај тога свитка кроз сву цркву на улицу, где су те прочитане и тако дугачке табаке поново смотавали. То се продуживало све дотле, док није сва проповед била свршена, после чега беше свитак положен на кола и однесен у градску библиотеку, где је са великом помпом постављен на подножје, као претећи пример онога зла, што га доноси собом — пијанство.

Књижевни прикази.

Православна српска парохија у Инђији крајем 1900. године. Написао *Радослав Марковић* парох (Инђијски). Ср. Карловци; Српска Манастирска Штампарија. 1901. —

И ако ова књижица не обухвата више од 38 страна, ипак ће сваки кад је прочита и остави из руку осетити како је имао нешто тешко, важно и велико у рукама. Није то никаква научна књига у којој се расправља академски какав научан проблем, па ипак та књижица је од толиког интереса, да је човек више пута мора узети у руку и сваки пут ће је са једнаком радозналошћу и вољом читати и прелиставати. Просто и лако причање је тог брижног пастира своме стаду у првом реду, а затим свима онима, „за које зна да их занима стање и прилике нашега народа“. И то овим потоњима „у намери, да о

овој ствари размислимо и расудимо: да ли би нам и оваке работе, кад би их свака парохија наша издавала, што користиле“; а „верним своје парохије“ у намери да им с једне стране сачува од заборава „све оно, што се зна и што је вредно да се сачува, јер хоће понешто да се „заборави и време спомен да утре“. Прича им наиме: *Ко су и од куда су. Кад и како им је црква њихна света сазидана, кад и како су је украшавали и обезбеђивали*, спомињући из старијег и новијег и доба имена свију оних, који су од уста својих откидали, или оних; којима је Бог дао те су могли, као и оних, који се на концу свога живота, не имајући рода и порода свога, сетише храма светога и лепо и богато га обдарише, желећи тиме осигурати опстанак тој лепој насеобини српској, а тиме и дуги век св. Православљу, да не угасне кандило пред св. олтарем и не умукну побожне песме у храму, који су им стари с великим трудом, муком и борбом подигли и украсили. Врло је лепо и добро урадио писац што је сва имена тих приложника изнео пред српски свет у својој књизи, јер прво то су они и заслужили од благодарнога им потомства; а друго такав поступак благотворно утиче на то потомство да пође стопама својих старих и старијих, којих спомен ето није утонуо у вечиту заборав, већ и данас јасно светле, нама путе указујући. Прича им даље који су све били по именце служитељи св. олтара Божјега и у колико је то могао разабрати из разних записа и усменог предања, са каквом је који ревношћу ту своју службу обављао.

Све то исто чини причајући им о постанку *школе*. Расмотривши све изворе, који су му били при руци, долази до закључка да је писац лепе ове књижице девети по броју парох Инђијски, почевши од 1740. г. јер у „конзисторијалном списку парохија“ стоји записано, да су те године служила у Инђији два свештеника и то: Захарије Анђелић и Максим Јованов — Сарицански. Изгледа дакле да су то били први свештеници у Инђији.

Као први учитељ на Инђијској школи спомиње се Илија Павишевић, а затим их ређа све редом, по неке само презименом, или чак и само именом, све до садашњега г. Николе Јовановића, који је 24. на броју.

Школа им је била све до 1887. само са једним учитељем; тек споменуте године установљено место и за учитељицу.

Дотичући се *славе црквене*, ево шта нам парох Радослав вели:

„Црква је посвећена Ваведењу Пресвете Богородице. Тога се дана после свршене св. литургије обноси око цркве литија и затим у цркви благослови кољиво и преже колач, а слава се држи на Духове, што је давнашњи обичај.

Славе су ове биле као и по другим српским местима, али су се временом тако изопачиле, да су биле на саблазан. То и није била више црквена слава, него крчма најгоре врсте. Многи су избегавали славу и склањали се, јер се ту баш није много пазило на образ и поштење и догађале се неки пут и таке ствари, да није лепо ни спомињати.

И ако се покушавало сваке године, да славе црквене онаке буду, какве и требају да буду, пошло је за руком тек 1899. да се уведе бољи ред. Укинут је обичај, да се на самој слави прилаже у новцу и храни и то из разлога, што се неки том приликом и усиљава, јер га је тада стид, ако неко други обећа више од њега, па му после тешко пада испунити реч и криво му је онда на све, а по неки и неће да испуни обећање, што опет изазива раздор у народу. Није ни лепо да се црквена слава слави тако, да неко због тога трпи после и оскудицу и да се другоме даје прилика, да лаже и остане међу браћом срамотан

Сад црквени одбор одреди у напред своту за имућније и сиромашније, па ко жели, да дође на славу, положи напред новац, за који се набави вино, па и ако су ти прилози малени, ипак у црквену касу улази од оваке славе већи приход него што је икад било.

Слава почиње после вечерња, а завршује се чим је сунце на заходу. Ту је сад ратар, трговац, занатлија, чиновник. Сви као права браћа, под окриљем своје свете цркве, проведу сат, два, у братском разговору, дајући одушке својим осећајима у здравицама и појању и певању лепих наших црквених и народних песама. Све је орно и вољно и све трезвено, као што приличи светињи места где се налазе. Према јужним вратима црквеним таласа се коло момака и девојака смерно и пристојно. Нема ту разузданости и раскалашности, а не може ни да буде, јер су на догледу својих старијих и јер виде и у својим старијима људе на свом месту, па се уче реду и пристојности. Србину, који је навикнуо, да на српским црквеним славама види и чује само оно

што је најгоре, разлева се у грудима миље гледајући и уживајући у оном реду, пристојности и трезвености, какве она влада на нашој слави и код старијег и млађег света.

Било је гласова против држања те славе у опште, али не треба њих укидати, него само у ред довести. Црквене славе биле су од не малог значаја по наш народни живот, па то треба и сад да су. И оне ваља да припомажу на сузбијање рђавих обичаја у нас, на сузбијање у нама скоро увређене неумерености у пићу, која је извор свију зала, па и пропадања нашег. Треба да се народ кад провесели; али нека се научи и нека му омили умерено весеље, које ће му остати у пријатној успомени, а не, као што је у зао час по негде код Срба дотле већ дошло, да се и црквена слава не може ни да замисли без свађе, псовке срамних речи и песама, туче па чак по негде и убијства.

Како је садашња слава заиста леп појав у животу верних ове парохије, износимо то овде њима у част, а надамо се да ће утисци, које су људи из страних парохија с наше славе понели, учинити, да се овако прослављање црквенога храма рашири и даље“.

Тако ето парох Радослав о црквеној слави у своме месту и о црквеним славама у опће. Пишући те ретке изнео је горку истину — као што је и на многим другим местима чинио у тој књижици, на пр. о домаћем животу и здрављу нашега народа, а нарочито кад је повео реч о „узроцима имовног пропадања“. Али у том управо и лежи јачина и снага којом се та књижица одликује. „Ако хоћемо болест да лечимо“. рекао је негдашњи уредник „Срп. Сиона“, даровити и ватрени Србин покојни Сергије Шакрак-Нинић, у својој расправи „Знамо ли — колико нас је“, не смемо ју крити и притајивати, већ ју морамо подврћи стручној и свестраној дијагнози, те ју морамо брижљиво лечити. . . Чиста и искрена исповест и била је и остаће најсигурнији пут за поправку. На што дакле тајити и прикривати зло, кад нам је намера, *а имамо и начина*, да зло искоренимо, а добру пута прокрчимо. Нама заиста није ни лако ни мило: да срамоту свога рођенога народа износимо на пазар — и да је само иоле веће наде да ће те немиле појаве другим којим путем и начином нестати, ми заиста не би ударали у велико звоно јавности — и себе и свој народ лакоумно срамотили. Али кад знамо, да је јавност често једино и најбоље средство, да неко зло утамани и место њега неко добро произведе, онда ни мало не презамо, да о ствари јасно и разговетно проговоримо, те да позовемо и умолимо свакога, кога се ствар тиче, и коме част народа нашег на срцу лежи, да помогне и поради: да се спере ђага са образа народњег“.*

Но парох Радослав нам уједно указује и пут и начин, како да се зло искорењује, а добру пут прокрчује, како да се пере и спере ђага са образа народњег.

Са великом пажњом и тачношћу истакао је вредни тај свештеник у својој књизи и бројно и имовно стање своје парохије. Како смо разабрали било је у Инђији г. 1822. г. 139. домова са 992 душе, и то је био највећи број православних Срба у Инђији, дочим их сада има 660 са 110 домова и 66 поседника. Тих 66 поседника имали су на крају 1900. г. свега 1682 јутра и 1145□° земље (осим Контићева пашњака, који је на страни), и то 1056 јут. и 1000□° у Инђији, а 626 јут. а 145□° на страни, у околици. Г. 1897. имали су ти поседници свега 1661 јутро и 1106□° и то 1038 јут. и 49□° у Инђији, а 623 јут. и 1057□° на страни; према томе је посед Инђијских Срба порастао за те три године са 21 јутро и 39□° и то са 18 јут. 951□° у Инђији, а са 2 јутра и 688□° на страни. Узмемо ли у обзир да се сада у Инђији плаћа јутро земље 500 фор. (1.000 к.), а ни на страни није нигде лакше од 300 фор. (600 к.), онда је то ипак доста леп напредак.

„Успех се овај — вели парох Радослав — могао постићи не само нашом вредноћом и дурашношћу у раду, која је већ позната, него и зато, што смо се и по неких својих рђавих обичаја и навика оставили, који су нас до сад увек гурали у страну.

Кад не би стали на по пута, па да прегнемо и отресемо се још и других рђавих обичаја и навика, који су нам заостали и не дају нам маха и кад би могли да разгонимо маглу испред очију, па да уочимо, како због рђавих обичаја, који се у нас са стране увлаче, хоће по неко и да се спотакне, па да то за времена још уклонимо, — ми би смо били у стању такмачити се у привреди са сваким и тада би стекли себи и своме потомству славе и дике, као некад и наши стари на бојном пољу“!

Па — **оуслыши Господи!**

*) види „Срп. Сион“, бр. 8. 1892 стр. 116–117.

Да ли би оваке работе, кад би их свака парохија наша издала и издавала, што користиле — јасно се види већ и из овог што до сад наведосмо, а камо ли из саме књиге, коју овим приказујемо.

„Нама лебди пред очима“ — рекао је покојни Шакрак на завршетку мало час споменутих својих чланака — „будућа систематична, научна и поучна црквено-народна статистика, *која ће нам с године на годину казивати не само колико нас је, већ и какви смо, какве су нам наде за будућност — ми очекујемо статистику, која ће нам бити чисто, јасно и верно огледало нашег црквено-народног, религиозно-моралног, културно-просветог, па и материјалног стања и напретка или назатка;* ми чезнемо да видимо тачно и поуздано, да ли бројно, или физички, а за тим да ли морално и материјално напредујемо или заостајемо; хоћемо да сазнамо шта нам разједа тело цркве и народа; хоћемо да уочимо узроке нашег напредовања; хоћемо да знамо шта имамо и шта немамо, шта нам користи, а шта шкоди, — хоћемо да имамо грунтовницу или рачун о нашем имању и потребама, о дуговима и зајмовима, о добитку и губитку, о ранама и мелемима, о жалости и утеси, — *хоћемо у опште да знамо: ко смо, шта смо, какви смо и — какви треба да будемо.*“[1]

То што је пок. Шакрак замишљао, парох Радослав је остварио, и показао да та замисао није празна илузија.

А што је могао урадити и написати парох Радослав за Инђију, зашто да не би могао и сваки други свештеник о својој парохији? Ту барем не треба неко изванредно знање и спрема, већ само — љубави према пастви која му је поверена на Бога и на душу.

Још је питање само: како?

За прву свеску таких књижица морао би се постарати сваки свештеник са вернима своје парохије. Ми смо тога уверења да би свака општина црквена ставила драговољно у свој годишњи прорачун толику своту, колико би било нужно за штампање таке књиге, — а свештениково је да положи труд, дакле viribus unitis. А да би сваки Административни Одбор у ту сврху у предрачуну остављену своту потврдио, више је него сигурно. А за тим?

И на то нам питање даје пок. Шакрак одговора. Ево га:

[1] Ibidem бр. 12. стр. 182.

„Како смо до сад жељни били видити и шематизам појединих епархија, лако је замислити да би „шематизам срп. правосл. митрополије карловачке,“ била једва дочекана и увек радо прихваћена књига у нашем народу; *па кад би га још уређивао какав ваљан, вредан и спреман човек, који би поред саопштавања статистичких података, у уводном делу доносио још и расправе из историје наше цркве и школе, митрополије, епархија, манастира и појединих црквених општина,* — такав шематизам могао би имати такве прође у народу, да би се његовим приходима сасвим лепо могао издржавати и плаћати онај орган, који га уређује и који тиме чини големе услуге цркви и народу, автономним властима и административним органима. Кад би смо добро схватили огромну вредност — велику важност научног прибирања статистичких података и издавања **таког** општег шематизма за целу митрополију Карловачку, можда би смо могли томе црквен. народ. статистичару и уреднику шематизма определити плату од годишњих 1000 фор. *из црквен. народ. фондова — и без икакве накнаде.* Ако то не би смо хтели ни могли, стоји нам у власти да обвежемо сва парохијска звања и црквен. општине да по цену од 1 форинте морају сваке године куповати шематизам срп. прав. митрополије Карловачке, па би тим ничином утекло толико прихода, да би се њиме могла подмирити и плата црквен. народ. статистичара, а евентуално и трошкови око издања самог шематизма.“*

Не би ли Бог дао да о овоме размисле и позитиван предлог и закључак донесу посланици на нашем српско-народном црквеном сабору, који је у изгледу и на домаку!

Међу тим ми ову књигу вредног пароха Радослава Марковића, која ће у скоро у другом издању света угледати, сваком најтоплије препоручујемо, парочито пак браћи свештеницима.

П.

* Ibid. стр. 181.

Штованом Госп. **Лују Таушу** у Н. Саду.

Потписани у име грчко-католичке црквене општине Новосадске овим изјављујемо, да смо са Литијама, кандилама, полијелејима, одеждом, петохљебницом, и другим код Вас нарученим црквеним утварима сасвим задовољни. Заиста осведочени смо, да су споменуте ствари од Вас уз тако јефтину цену набављене, да се код других фирма то није могло набавити. —

Стога Вашу честиту фирму, свим црквеним општинама најтоплије препоручамо. 21 3—3

У Новом Саду дне 6. (16. марта) 1901.

Емилијан Губаш Емилијан Коцаков

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

ЈЕФТИМБА. 23 1—2

Код срп. православне црквене општине у Даљу имаде се оправити црквени торањ; расписује се овим јефтимбена дражба на дан 28. Априла по римском у два сата по подне. Прорачунска цена је 1960 Круна.

Потанки прорачун може се код председништва црквене општине сваким даном увидити.

Дражбователи дужни су 10% положити.

У Даљу дана 25. марта (7. априла) 1901.

Лазар Берковић
председник.

М. Ш. О. Бр. 9. 1901 6—6 15.

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај за учитељицу при ново-отвореној трећој школи у Бач-Кули. —

С овим стечајем скопчана су следећа берива: у име редовне плате 680 круна годишње; 80 круна у име огрева; 12 круна за паушал; 10 круна за кречење стана, и напокон 120 круна у име стана, на које изабрата, да у случају општина стан у нарави сазида, губи право. — Дакле, укупно свега 902 круне, које ће имати месечно у напред из Cultus благајне ове општине примати. —

Изабрата ће обучавати онај разред или разреде, који јој школ. одбор додели.

Осим означених дужности у Школ. Уредби од 1872. год. дужна ће иста бити са свом женском школ. децом од II-ог до VI. раз. како ручни женски рад тако и наук о кућарству обдржавати двапут недељно. —

Општина жели, да се свака кандидаткиња лично прикаже. —

Рок стечају истиче закључно 1. априла 1901. г.

Из седнице месног Школ. Одбора, држане у Бач-Кули 15. фебруара 1901. године. —

Петар Окановић
перовођа.

Јоца Богоевац
школ. председник.

Бр. 65/901. 22 3—3

СТЕЧАЈ.

На место срп. нар. вероисп. учитеља у Немету пошта Gyertyámos (Торонтал) са следећим беривима, 1., у име плате 600 круна; 2., у име депутата (24 кибли жита, рачунајући у 20 метара 12 К и 12 кибли кукуруза рачунајући у 5 м. по 8 К) 160 К, све месечно у напред; 3., из задужбине Стевана пл. Дамаскина, којем рукује вис. кр. уг. мин. наст. и црквене дела и које може само изабрани учитељ уживати, годишње по 100—120 к. 4., 8 метери дрва за учитељски огрев, 5., у име држања пофторне школе 2 ланца ораће земље, на које има све трошкове учитељ сносити. 6., прописан стан са баштом, 7., петогодишњи доплатак од 100 К годишње.

Дужности и квалификација прописана; рок стечаја шест недеља после првог увршћења.

Из седнице м. шк. одбора у Немету држане 8. (21.) марта 1901. год.

Сима Радулов.
председник

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

искључиво свештеничког одела кројач

Дунавска ул. бр. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. бр. 20.

Узимам особиту част, впреч. господи свећеницима правосл. српским, до знања ставити и препоручити им своју радњу и израду сваковрсних хаљина свештеничких по најукуснијем крају, и добром шаву, а такођер снабдео сам се добрим и правим штофовима: дубла, камгарна, алапина и листера. — Израђујем још камилавке од чохе и кадифе од којих имам увек у приправности зготовљених. — Нарочито наглашујем овде, да израђујем све ствари много јефтиније, него тек што би се исте израдиле примљене од посредника. Још ми је напоменути, да нисам никога опуномоћио да прима у моје име послове за моју радњу, као и то да сам послове и наруџбине непосредно примам од пошт. муштерија.

19 5—7

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Хлебарска улица бр. 19. I. спрат.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, а за **солидну израду** као и за **умерене цене** јамчим. Примера ради наводим овде **поједине** артиклове и цене им; као:

ОДЕЖДЕ светле од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог свиленог дамаста и голдрајха од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде црне од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАКА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. а са чистим златом извезено на најфајнијој кадифи од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор. 12, 15. 18, 28 до 30 фор. и т. д — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ КАНДИЛА** од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 Фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЈА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 Фор. све масном бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити преч. г. свештеницима **шешира, камилавки, ћелепуша** и **појасева**. — На захтевање п. н. муштерији шаљем бесплатно и **франко нацрте, мустре и прорачуне**. 90 23—28

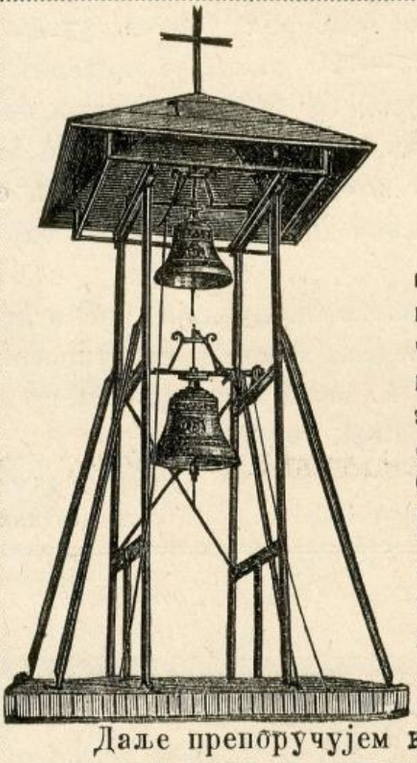

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

9— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За СТРАНЕ ЗЕМЉЕ: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 227.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 14

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 8. априла 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његова Светост, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, Георгије Бранковић, благоизволео је свршеног богослова Димитрија Јанковића рукоположити дана 1. априла о. г. за ђакона, а дана 2. априла о. г. за презвитера.

Наредба

кр. хрв. слав. далм. зем. владе, одела за унутарње послове, којом се нормира питање плаћања општинског намета на парохијске сесије.

Број 62224.

Поводом тим, што је законом од 15. травња 1897. зак. чл. XVI. 1870. об уређењу општина и трговишта, која неимаду уређенога магистрата, протегнут и на подручје бивше војне крајине, те поводом опетовано констатованога разноликога тумачења питања: „да ли је свећенство дужно плаћати општински намет од својих бенефицијатних земаља, нарочито пако свећенство грчко источне вјероисповјести од сесионалних одштета и сесионалних земљишта, обналази кр. земаљска влада, одјел за нутарње послове, споразумно са одјелом за богоштовје и наставу будућега равнања ради издати к §-у 48. поменутога зак. чл. XVI. 1870. слиедећу проведбену наредбу.

По §. 4. зак. чл. XVI. 1870. јесу свећеници општинари оне општине, у којој службе ради станују; с тога су они у смислу општине установе §. 47. истога зак. чланка, дужни по размјеру својега посједа или занимања по установах истога закона доприносити к намирењу општинских трошкова наметом, у колико такав потребан буде.

Од општенитога тога правила §. 47. нормира §. 48. зак. чл. XVI. 1870. ипак ту изнимку, да жупници и капелани не плаћају намета од своје плаће, у колико такову у готову примају, а пошто овом законском установом није означена икоја вјероисповјест, јасно је: да се она једнако упорабити има на свећенство свих законом признатих вјероисповјести, па да дослиедно тому берива њихова, која у готовом новцу примају, дакле и новчана одштета, коју по §. 10. Ј. Б. превишњег решкрипта од 10. коловоза 1868. грчко-источно парохиално свећенство попут сталне плаће у готову ужива, не подпадају општинском намету.

Другачије има се ствар гледе некретнина, свећеничких дотација или бенефиција.

Ту закон не чини разлику међу приватним посједом и оним што га свећенство у обће у име бенефиција или дотација ужива, као што се то види из §-а 47. зак. чл. XVI 1870.

С тога, те пошто жупници и капелани по задној ставци §-а 48. зак. чл. XVI. 1870. нису опроштени од плаћања обћ. намета, од свих доходака, бенефиција или дотације, већ су попут чиновника, војничких часника и пучких учитеља опроштени од плаћања опћ. намета, нарочито само од плаће, у колико такову у готову примају, дакле само од плаћања обћ. намета на тециварину IV. разреда, не могу се нити парохиалне сесије, нити ина земљишта, која служе за бољу дотацију жупницах и капеланах римо-католичке или ине које законом признате вјероисповјести сматрати опроштена од обћ. намета, у колико им је за такова земљишта прописан државни порез.

Кр. хрв. слав. далм. земаљ. влада одјел за нутарње послове.

У *Загребу*, 31. просинца 1900.

Драгутин гроф Куен-Хедервари с. р.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Студије и критика на психофизички паралелизам.

Докторска дисертација Дра **Бошка Петровића.**

(Наставак.)

Главне мисли сувременог психофизичког паралелизма можемо у кратко разложити овако: Физичким догађајима као спољашњим појавима у човечијем телу, увек одговарају извесни психички појави као унутарње делатности. Оба ова појава иду паралелно један с другим а међусобно један на други не утиче. Појави свести нити могу бити као узрок, нити као учин (Wirkung) физичких догађаја. Психички појави се даду само из психичких узрока а физички само из физичких разјаснити. Паралелизам кулминира у изреци: између психичких и физичких делатности не постоји никакав међусобан утецај.[1] За основ ових начела служи Спиноцина изрека: Тело не може утецати на душу да ова мисли, нити душа на тело, да се ово креће или мирује.[2]

Психофизички паралелизам није материјализам, као што му то име некоје пристрасне католичке апологете натурују, као што је и сам Гутберлет[3] у овом случају пристрасан. Свој антиматеријалистичан правац очитује паралелизам у томе, што његови заступници сасвим очито износе мишљење, да се психички појав неда из материје разјаснити и потпуно признају разлику између ова два појава. Но психофизички паралелизам је уједно и антидуалистичан, али приговори против ове тачке неће се моћи тако лако отклонити. Паралелизам прима психички појав који се неда из материје разјаснити у свој систем, но у исти мах побија и могућност, да се овај даде из нематеријалне супстанције душе као емпирички недоказаног појма извести. Хоће дакле „психологију без душе“. Шта су према таком схваћању психички појави у овом систему? Они су неразјашњен појам, тамна тачка, која се увукла у систем, о којој нико ништа не зна позитивно рећи. Ми ћемо се на ово место вратити доцније, док будемо остале мисли паралелизма испитали.

Да основну тему паралелизма докажу, наиме, да између телесних и душевних догађаја нема никаковог међусобног утецаја, преставници те теорије позивају се у смислу Спиноцином на различитост и разноликост душе и тела. Но ипак другачије од Спиноциног метафизичког начина посматрања, хоће ови преставници сувременог паралелизма своје разлоге против међусобног утецаја, „без икаковых метафизичких хипотеза“, на позитивним принципима природних наука да оснују. По мишљењу паралелиста они принципи природних наука, који говоре против међусобног утецаја, јесу: принцип ограниченог природног каузалитета (geschlossene Naturcausalität.) и принцип одржања енергије.

[1] Jodl, Lehrbuch der Psihologie стр. 75—77. Paulsen Einleitung in die Philosophie. стр. 88. и 100. Höffding, Psychologie, сар. III.

[2] Spinoza, Ethika III. prop. 2.

[3] Der Kampf und die Seele. стр. 143.

Када ми подробно испитамо суштину ова два принципа, као што их паралелисте излажу, ми ћемо видети да су оба ова закона изложена у механичком смислу.

Шта треба да значи закон ограниченог природног каузалитета, налазимо о том најбоље извешће код Вунта. Тај закон почива на претпоставци, вели Вунт,[4] да облик, у ком се исти закон у најобичнијим случајевима кроз еквиваленте снаге и трансформације (Kraft — und Transformationsgleichungen) даде констатовати и ван границе тог констатовања задржава своју вредност, или да то исто другачије изразимо, да својства, која ми морамо материји приписати, да можемо потпуно тумачење природе у принципу спровести, зависе само од осталих елемената материје, никако пак од мање више заплетених спојева у којима се они јављају.

Други стадијум појма каузалности по Вунту[5] састоји се у извођењу (Ausbildung) појма снаге. Снага је супстанцијелна каузалност. У свом даљем извађању вели Вунт[6]: све природне снаге у опште па и оне, за које се емпирички каузални односи даду изразити непосредно само кроз еквиваленте трансформације, у задњој истанцији јесу убрзавајуће, (beschleunigende), дакле, механичке снаге.

На основу претпоставке принципа ограниченог природног каузалитета, мишљење, да човечија воља може директно природне снаге у кретање довести, јесте исто тако чудо, као што би чудо била хипотеза, да човек може себе на друго које место да пресели а да се не послужи физичким срествима.[7]

Овако схваћање принципа каузалности ограничава појам природе само на материјални свет и према томе све догађаје у природи хоће из оних природних узрока да разјасни, који су само материјалном свету својствени. У истом механичком смислу као Вунт, изражавају се о каузалности и све остале паралелисте. Паулсен[8] се овако изражава: ако пука мисао може и један молекил мозга с места покренути, то онда исто тако може и брегове с места покретати или месецом управљати. По мишљењу Лангеовом[9] то би била повреда свију принципа природних наука, када би мисао и један атом мозга за милијонити део једног милиметра могла с места да покрене. По Хефдингу[10] закон динамике (Trägheitsgesetz) се противи могућности, да психички узроци могу кретање проузроковати. Физичка енергија се може само са физичком енергијом заменити и она се мора, у колико је могуће, увек као кретање замислити.

Са механизирањем свију снага у природи присталице паралелизма механизирали су и закон о одржању енергије. Они су тог мишљења, да се принцип еквивалента код механичких процеса тако имаде схватити, као да су све енергије као снаге покретачице чисто механичке природе и да то води претпоставци, да се и задње форме догађаја имају као кретање схватити. У том лежи оснивање немогућности међусобног утецаја, основног начела паралелизма. Све што се у материјалном свету догађа, догађа се услед механичких узрока, зато схваћање кретања на психичке као не механичке узроке или психичких појава на материјалне, јесте повреда свију принципа природних наука. Отуд изводе паралелисте свој закључак, да међусобан утецај душе и тела, као две једна другој супротне чињенице, не може постојати.

Као што смо већ напред приметили, присталице паралелизма изложили су принцип ограниченог природног каузалитета и принцип енергије у смислу механичком. Мишљење, да се све промене у човечијем телу могу само из механичких узрока протумачити, вели Венчер[11], и да се у опште све промене имају само на механичке чињенице сводити, јесте

[4] Wundt, Philosophische Studien, Bd. X. стр. 38.

[5] Wundt, System der Philosophie стр. 280.—282.

[6] Wundt, Philosophische Studien. Bd. X стр. 28.

[7] Ibid. стр. 28.

[8] Paulsen, Einleitung in die Philosophie.

[9] Lange, Geschichte des Materialismus. II Aufl. II Bd. стр. 155.

[10] Höffding, Psychologie, стр. 73.

[11] Wentcher, Über die psychophysische Kausalität, стр. 39.

ограничење природе у смислу физике, где је духовни свет искључен. Ако ми у физици видимо, да само једнако на једнако утиче, разуме се по себи, јер физика само једно другом сличне елементе у себи садржи, закони који важе за материјални свет, могу само за тај свет важити, никако им се пак не сме приписивати општа вредност. То би био нелогичан petitio principii, да ми једном принципу, који смо добили са појединих случајева на пољу физике, хоћемо да дадемо вредност и појавима у духовном свету, који су од материјалних сасвим различити. Такав начин дедуктивних закључака, као што ћемо доцније доказати, противуречи искуству.

Услед ограничења природе само на материалне догађаје о којима нас физика учи, присталице паралелизма су и појам снаге као супстанциелну каузалност ограничили само на механичке снаге, које као чињенице материје ништа друго нису, до ли кретање. Отуд изводе паралелисте, да и задње форме делатности морају бити кретања. Да ову хипотезу паралелизма опровргнемо, ми ћемо се позвати на Роберта Мајера, који је пронашао закон о енергији, и чија основна дефиниција о снаги и кретању говори против оваковог схваћања енергије. Као што ми на основу одношаја, који постоји између снаге падања (Fallkraft) и кретања, вели Мајер,[12] не можемо закључити, да је биће снаге, услед које се падање врши, кретање, исто тако не важи овај закључак ни за топлоту. Ми би противно томе могли закључити, наиме, да би могла снага да постане кретање, било оно просто или вибрационо, као што је светлост, топлота, и т. д., мора да престане бити топлота. И Штумпф, у свом уводном говору на конгресу психолога у Монакову 1896. г., примећује врло убедљиво: Већ и сама разлика између потенциелне и кинетичне енергије доказује, да узрок кретања не мора имати облик кретања.

Из овог смемо закључити, да паралелизам све више губи позитивно тло а паралелисте да врло често буне емпиријска дата са ипотезама, а овде замењују појам кретања са појмом узрока кретања и тамо мисле да су поставили емпиричка начела, где се у ствари говори о хипотезама. То још јасније упада у очи, када промотримо закон каузалности и енергије у њиховој битности, како нам се ови приказују.

Ми оба ова принципа познајемо само у њиховим обележјима, како се нами јављају, никако пак у њиховим битним унутарњим обележјима, и баш о оним обележајима ових принципа, на које се паралелисте позивају, да на основу њих своје хипотезе оправдају, ми ништа не знамо. О снагама, које паралелисте себи механички замишљају, помоћу закона каузалности и енергије ми не знамо ништа. Ми их само кроз њихово делање знамо. Закон каузалности и енергије, не дају нам никаково разјашњење у погледу елемената и услова, услед којих се међусобан утецај може вршити. Још мање нас упознаје са формама, кроз које се разне енергије трансформирају и у првобитни супстрат враћају. Ако ћемо самом Вунту[13] веровати, који се баш на овај принцип ослања, то немамо логичног основа да верујемо у принцип неограничене трансформације енергије. По Вунту механичка енергија може да се сасвим претвори у топлоту, но ова може само делимице да се натраг врати у механичку енергију. Где је ту она позитивност у знању принципа енергије, која се тражи од једног принципа, када хоћемо на њему да базирамо једно начело, за кога смемо правити закључке? Нарочито пак овде код паралелиста, који хоће да им исти принцип служи као доказ паралелизму као „емпиричком постулату“. Та ми ни о самом појму принципа енергије у његовој битности нисмо начисто!

Да докажемо и са ауторитативне стране, да паралелисте немају позитивног ослонца у принципу енергије, ми ћемо се овде позвати на Сигварта, једног од најбољих логичара у сувременој немачкој филозофији, који је у својој логици

12 Robert Mayer, Die Mechanik der Wärme. Aufl. III. стр. 28.

13 Wuudt, System der Philosophie, стр. 483.

темељно испитао ову тачку у систему паралелиста. Принцип одржања енергије, вели Сигварт[14], ништа нам не казује, који ефекти од којих узрока зависе и услед којих услова поједини узроци делују. Принцип о енергији само нам толико говори, да, док извесне масе једна на другу утичу, постоји еквивалент делатности између претходног стања и стања које после следи, али се никако неда емпирички доказати, да се материалне промене могу само услед материалних узрока делити. То не значи потврдити принцип енергије вели Сигварт;[15] ако ми претпоставимо, да такови систем маса може и са елементима снага друге врсте да ступи у каузалан одношај и да делатности, које проузрокују снаге које се у маси налазе, и ван њезиних граница могу да ступе у одношај са снагама друге врсте, него што су механичке снаге.

(Наставиће се)

14 Sigwart, Logik, Bd. II стр. 528.
15 Ibid. стр. 53. 34.

Беседа на Ускрс.

Саставио и говорио: **Милан Попадић.**

Замислимо, православни Хришћани, лађу на бурноме и силно усколебаном мору и погледајмо, како је бесни вали са страшном хуком, с једне на другу страну пучине морске бацају, и ударају о ледено стење мора сињега све дотле, док је не униште и у дубљину своју не прогутају. Тако је и овај земни живот наш то исто што и море сиње то, а ми људи у томе животу своме, то смо исто, што и лађа на узбурканом мору томе. Као што лађа мирно плови по мору — када је време тихо и благо — тако би и ми људи увек мирно пловили по мору живота свога земнога, да греха нема. Али као што бура на мору прети, да ће лађу на мору разбити и утопити; — тако исто и бура греха нашега прети нам пропашћу душевнога спасења нашега. И ми би заиста пропали и у понор греха свога утонули, да нас нежна мајка, св. црква наша православна, није увела у прошли часни пост — у то тихо и мирно пристаниште, — да нас од буре греха и страсти наших спасе, те да нам уједно и прилику даде, да скрушеним и смиреним срцем, искреном исповешћу, молитвама, постом и сузама покајања оперемо грешну душу своју, те тако: исповеђени, покајани и причешћени, са чистим срцем поклонимо се данашњем светлом васкрсењу Спасовом.

Благо теби, душо хришћанска и православна, благо теби и овога и онога света, ако си Васкрс свој православни тако покајана и од греха омивена — дочекала! Онда рујна зора Васкрса твога тебе љупко поздравља, целива н надом хришћанском, надом спасења задахњује. Онда данашње сунашце јарко, сунашце Васкрса и спасења твога са својим топлим пролећњим зрацима обасјава душу и срце твоје, у коме је дотле, — док се покајао ниси — тама и мрак греха царовао. О, како онда мора да ти је мио и сладак глас, глас, који ти је јутрос раном зором на уранку победоносно навестио Васкрс Христов — Васкрс твој православни са милом и дивном песмом православном: Врскресење твоје Христе Спасе, Анђели поју на небесима, и нас на земљи удостоји чистим срцем Тебе славити!

Да, богољубазни Хришћани, пукао је печат на гробу Христову, Христос је васкрсао. Христос је васкрсао, те са символом победе: белим барјачићем у руци, разрушио је силу адову, те је тиме и палом роду људском — који је у гробу греха лежао — подарио Васкрс. Христос је васкрсао, и из гроба у телу човечјем засија нам најсјајнија светлост правде и истине. Христос је васкрсао и отворише нам се рајске двери. Васкрс, то је благодат и помоћ Божја, којом је докончано спасење људи, то је слобода, која је људе као робове греха тешких синџира греховних ослободила. Васкрс, то је здравље и живот душе наше. Па где се налази, љубазни моји, та помоћ Божја, која спасава људе, где лежи то здравље и живот душе наше? Где је Васкрс наш? У цркви нашој православној, браћо, и Ускрс је наш православни.

Још на три недеље пред часни пост запојала је св. црава наша: „Покаѧніѧ ѿверзи ми двери". Па за време целога про-

шлога часнога поста, стајале су отворене двери покајања, те нас је нежна мајка св. црква наша — мило и благо позивала — да се покајемо. Па ко је год од нас послушао материнскога гласа тога и ко се исповедио, покајао за грехе и грешнога живота окануо, па онда примио Христа у св. тајни причешћа; — тај је сваки заједно са Христом Спаситељем ускрснуо данас од смрти греха свога, томе се одвалио тешки камен са двери срца, па је из гроба греха васкрсао у живот блажен, па се данас наслађује истинитом радошћу светлога Васкрса Христова. У томе пак Васкрсу православном, који је у цркви нашој, садржи се и рођење Христово и Његово проповедање науке Божје на земљи и Његово страдање и смрт тела му човековог. Једном речи, у Васкрсу Спасову садржи се сва наука Божја — св. Јеванђеље, које донесе Спас наш на земљу, те основа цркву своју на земљи, а у цркви својој постави свештенство, и заповеди првим свештеницима цркве своје — апостолима: да иду по свему свету, те да проповедају Јеванђеље свима народима, крстећи их у име Оца и Сина и св. Духа; учећи их, да све држе, што им је Он заповедао; и рече им, да ће бити с њима у све дане до свршетка века (Мат. 28. 19, 20.).

Па ко је, браћо, ту науку Божју — св. Јеванђеље — које су апостоли по свему свету распространили — од Христова вазнесења на небо, па до данас — верно чувао и сачувао? Верна чуварица науке Божје — св. Јеванђеља, јесте: св. црква наша православна, са којом ће Христос до века бити и којој ни врата паклена одолети не ће. Па када је црква Христова верно чувала и сачувала до данас св. Јеванђеље — реч Божју; то онда и Хришћани, који су у цркви својој спасења тражили, доиста, да су га нашли и кроз цркву своју са св. Јеванђељем у руци, заиста су достигли потпуно савршенство, постали су богоугодни и свети, те су тако задобили ону зграду од Бога кућу нерукотворну на небесима (II. кор. 5. 1).

С тога и ми, љубазни, тврдо уверени будимо, да нам спасење и Ускрс из смрти греха нашега може дати једино црква наша православна — кроз св. Јеванђеље, — ту благу вест Христову, која нам се чиста и неповређена у цркви нашој проповеда, и нас свему оном учи, што је за душу нашу корисно и спасоносно. Ова наша земна, рукотворна црква у животу овом, отвара нам двери оне небеске, вечне, нерукотворне цркве, те нас тамо на небу — за добра дела наша — спасења удостојава.

Па када је то тако јасно, када је то истина, која се не може и несме опорећи, да је наша црква нас кроз скоро пуних две хиљаде година спасавала, па и данас спасава; — онда нас заиста до дна душе заболети мора, што и међу нама има и такве браће наше, одмет синова св. мајке цркве наше православне, који одећу крштења, којом их је мајка св. црква наша у светињу и духовни препорођај заоденула и просветом духовном — са познањем Бога и науке Божје са својих материнских недара надојила, — који велим — одећу ту крштења, заблудом својом каљају; те и комад хлеба и хране душевне, коју им рођена мајка св. црква са трпезе св. Јеванђеља пружа — одбацују и не примају, а душевне хране пак траже — и по свом уверењу и налазе — код туђе мајке, мајке не рођене, на чијим леденим грудима усахнула је храна за лепо православље и мило Српство наше, која горда и охола мајка учи заблуделу децу своју, да иступе из заједнице наше, јер да у њој тобоже не могу спасења наћи. То су, браћо, учења лажна, мисли грешне и смутне, мисли продрзљиве, које потичу, код те браће наше — из највеће њихове надутости душевне и уображења да ће се — ваљада њима за вољу — цео свет преокренути.

Има ли кога међу нама, који не би осудио и у духу се своме згрозио на оне синове и кћери, који би лице своје одвраћали и презирали рођену мајку своју и њој неблагодарни били, која их је — с' вољом Божјом — на свет извела, одхранила и људима учинила? С вама заједно одговарам — нема. Тако исто и ми из дна душе своје морамо осудити ту браћу нашу, који презиру цркву своју и њој су неблагодарни, која их је материнским

млеком св. Јеванђеља од ранога детинства им хранила и одхранила, која их је са Богом и св. Јеванђељем упознала, а душу и срце њихово са најсветијим осећајима побожности напунила; без чега би душа њихова пустиња сува, а срце њихово грумен хладне стене било, за коју — ништа што је свето и божанствено — пријањало не би.

Но ја питам: Смета ли коме црква наша и њено учење св. Јеванђеља, да он не може да тражи и нађе спасења свога у цркви својој? Заиста да не смета. Јер никада никог црква наша није учила: да буде непоштен, неправедан, нечист, неумерен, неуредан, лењ, крадљивац, пијаница и блудник; него нас напротив црква наша кроз св Апостола учи, да пригрлимо све што је: поштено, истинито, праведно, пречисто, прељубазно, и ако је још која врлина то да себи присвојимо и тиме да душу своју украсимо. Још нас сами глас јеванђелски кроз св. цркву нашу позива, да се оканемо злих и грешних дела својих, него да се у искреном и срдачном кајању обраћамо Богу и потражимо оправдања и спасења свога. Зашто се та браћа наша не прихваћају с нама заједно оне стазе и пута, који нам указује црква наша са св. Јеванђељем у руци, црква наша — та кућа Божја, која је вечна, као што је и дело Христовога искуплења вечно? Зашто се они не прихваћају стазе те, коју нам указује Ускрс наш православни у цркви нашој, те нас — који смо били у тами и сенци смртној, — ускрснути из гроба Спас наш озарује божанственим зрацима својима, те нас као Бог крепки узноси на небо, Богу Оцу нас приводи и усиновљава? Па када они хоће богоугодно да живе, то зашто онда иступају из заједнице из цркве наше, када и ту могу они богоугодно, свето и праведно живети; те по најпречој дужности својој хришћанској тиме и другој браћи својој давати примера доброга и светога живота. Као што и апостол вели: „Утешавајте један другога, и поправљајте сваки ближњега; поучавајте неуредне, браните слабе, сносите свакога“. (Солуњ. I. 5. 12, 14). Па када они хоће да се кају, те се у њима пробуђује страшни прекор савести за зла и грешна дела у животу им учињена; — то зашто иступају из цркве своје, зашто беже од нежне мајке своје, када она има најблажије и најлековитије мелеме за греховне ране наше. Тако, ма тешки грешници ми били, ма и најцрњи грех на души својој имали, тога греха ми кроз цркву своју са искреном исповешћу и срдачним кајањем — искајати и милости од Бога задобити можемо. Као што читамо у св. Писму: како је цео град један „Ниневија“, због греха и неправде своје пропасти морао; али се кајао и од Бога оправдање добио. Тако исто — Митар онај, који се искрено у св. храму своме, Богу исповедао и кајао, Закхеј, па разбојник, што је са Христом на крсту распет био — покајањем од Бога су оправдање задобили и спасли се. Зашто онда назарени хоће по народу да распростру неки други нови пут к спасењу, када тај пут није од Бога, него је све то измислио уображени и изопачени ум људски, то је семе кукоља сатана посејао и у наш дични народ српски — сатана — који се облачи у светла одела и у разне облике претвара, да поједине од нас — маловерне и слабе — заварава и на странпутицу заводи, да нас изводи испод крила лепе вере наше православне, те тако да подгриза и дично Српство и лепо православље наше.

Но јесу ли нама на одмет ти најдрагоценији аманети дедова наших за које су они крвцу своју пролевали? Нису. Па када нису, то ако је у нама, ма само искре још онога правога поноса Србинског, оне жарке љубави и оданости према православљу своме, ако смо онај прави сој дичнога рода свога; — то онда часа не часимо, него сви као један, сви ми: и свештеник и учитељ и чиновник, трговац и занатлија и ратар српски, порадимо на томе — сваки у делокругу своме, — да се уленша и на највећу висину сјаја подигне крвљу отаца наших стечена зграда Српства и православља нашега. Затим се уједно, као прави војници Христови наоружајмо, прицашимо о бедра своја мач и сва оружја духовна, те ступимо у отворену борбу са противницима вере и цркве своје. Станимо на супрот томе одређавању: оца од

сина, сина од оца, матере од кћери, кћери од матере своје, брата од брата, пријатеља од пријатеља и кума од кума свога.

Па како ћемо ми, љубазни, ступити у борбу ту и томе жалосном појаву и у овој општини нашој на супрот стати? Тако, ако будемо од свега срца пригрлили цркву своју, а у цркви пак, ако се омили срцу нашем дивно појање наше православно; те се то тако у души нашој дубоко укорени, да сваке службе Божје, сви ми и старо и младо са свом дечицом својом у појању лепо изученом, дечицом својом — том милом Српчади и узданицом народном; — побожно у св. храму своме стојимо, Бога славимо и св. Јеванђеље слушамо. Ако будемо изоставили све ружне и штетне обичаје своје, који нас затиру, и из којих се често рађају многи греси, преступи и безакоња наша. Ако један другога потпомагали и братску руку помоћи у нужди и невољи, један другом пружали будемо; те тако да склопимо заједницу: побожности, мира, љубави, слоге, узајамнога потпомагања, радиности, вредноће, умерености и штедње.

Тако би онда браћо моја мила, свагда на данашњи дан са Васкрсом Спасовим, кроз цркву своју, спасење своје народно прослављали, веру и цркву своју православну верно и постојано чували одређену браћу своју себи присвајали, те се тако сви право и братински на данашњи дан поздрављали са „Христос васкресе“; а нама би тада радосно и победоносно одговарано било: „Ваистину васкресе“. Амин.

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: **Ст. С. Илкић.**

(Наставак.)

6.) *Лица над којима се врши миропомазање.*

Тајна миропомазања има се вршити 1.) над свима онима који се крсте, били они деца или одрасли; 2.) над јеретицима и расколницима који се обраћају у православну Цркву и 3.) над православним владарима, при крунисању њихову.

По црквеним правилима, тајна миропомазања има се обавити над свима онима, који се крсте и то одмах и непосредно после крштења (Лаод. 46.), као што се оно обављало у православној Цркви још од најстаријих времена[1], те је с тога и чин тајне миропомазања стављен уједно са чином тајне крштења. И ако се је у првим вековима, када су миропомазање обављали сами епископи, дешавало, да се оно одлагало на неко време после крштења, ипак се то све чинило само због тога, што епископи нису могли полеизивати у једно и чисто време све новокрштене. Да би се избегле све могуће опасности, с којима је скопчано одуговлачење миропомазања над новокрштенима, дозвољено је и презвитерима, да без икаква одлагања, одмах иза крштења, обаве и тајну миропомазања.

Гледе оних, који ступају у заједницу православне цркве из разних јереси и раскола, Свети Оци одредише и узаконише као опште правило, да се имају помазивати светим миром. (Вас. Вел. пр. 1). Ма да православна Црква признаје крштење, које се обавља у расколима и сектама, ако је само обављено у име Оца и Сина и Светога Духа и погњуравањем у воду у три пута, ипак зато она не признаје њихово миропомазање, јер је у томе погледу велика разлика између крштења и миропомазања, а на име она лежи у томе, што по црквеним прописима крштење — у случају нужде — може обавити и световњак без свештеника, док међутим за тајну миропомазања, будући да се њоме саопштавају вернима благодатни дарови Светога Духа, захтева, да ју врше освећена лица, која имају на себи тајанствено рукоположење и власт, да могу и другима саопштавати дарове Светога Духа. Осим тога, дарови Светога Духа, распространују се и чувају се у Цркви само посредством непрекидног наследства апостолске службе, из чега следује, да тамо где тога наследства нема, не може бити ни законитог свештенства, па према томе ни истинске тајне миропомазања. Свети Василије Велики овако суди о томе предмету: „И премда је почетак оделења био услед раскола, али одступници нису више

1 Const. Apost 7. 43. 44. — *Тертул.* de bapt. cap. 7. 8. — *Св. Кипријан* ep. 70. ad Jubajan. — *Св. Кирил Јерусал.* огласит. 3, § 1. 3. 6. 7. — *Дионисије Ареопаг.* церк. јерарх. гл. 2. и даље.

имали на себи благодати Духа Светога, пошто је нестало саопштења те благодати чим се прекинуло пријемство, јер први који се одељише добили су били од отаца (православних епископа) рукоположење, те су имали благодат духовну кроз то, што су на њих руке положене биле, али одељени (после тих првих) и поставши услед тога световњаци не имадоше више власти ни да крсте, ни да рукополажу, и дакле не могоше давати другима благодат Духа Светога, коју су сами изгубили“. (Вас. Вел. прав. 1). Из наведенога видимо да је Св. Василије готов био признати крштење неких јеретика и расколника, али о миропомазању говори он овако: „Свакако већ нека то важи, да они који се обраћају, имајући засебно своје крштење, морају бити најпре помазани од верних и тада пак приопштити их тајнама“ (ibid.). У осталом црквена пракса се ни мало не противи наведеним речима Светога Василија Великога, шта више, она иде и у прилог главној мисли његовој, јер православна црква признајући, неким од ње одељеним друштвима, јерархичко пријемство, признаје и светост тајнама обављенима у истим друштвима. То све чини Црква из разлога, што су таква друштва у заблуди само гледе неких специјалних мишљења, али се међутим држе правилних основа вере и Цркве. У погледу примања чланова таквих друштава, у заједницу православне цркве, имамо и примера и правила, да их ваља примати само посредством тајне покајања, молитава, и свечаног одречења од пређашњих заблуда њихових. Овако је установио шести васељенски сабор о несторијанима и евтихијанима (прав. 95). Тако и данас поступа православна црква, при сједињавању у своју заједницу Хришћана римске цркве,[2] ако се при обраћању таковиx иновераца сазна, да они нису миропомазани у својој цркви или се не зна за извесно да ли су миропомазани или чису, у том случају, без икакве сумње, ваља их миропомазати по начину наше свете Цркве.[3] Који иступе из Цркве у какву јерес или раскол, а претходно су у нашој Цркви миропомазани, ако се опет врате у крило светога Православља, не смеју се по ново миропомазати, већ их треба путем покајања и молитава прикључити православноме стаду.[4]

У чину православне цркве о миропомазању иноверака, спомињу се и воспријемници, али само за оне случајеве, при којима иноверац, који ступа у православну цркву, ма из каквих разлога није у стању сам одговарати на питања која му се стављају при свршавању ове свете тајне. У осталом нема општег правила за воспријемнике при св. миропомазању.[5]

Помазивање царева и краљева светим миром, приликом ступања им на престо, установљено је самим Богом. Када је Бог осветио царску власт у израиљскоме народу, наредио је, да се изабрани за цареве одмах приликом избора имају помазати. На тај начин били су помазани Саул, Давид, и остали цареви јеврејског народа (1. Цар. 10, 1. 16, 12 и даље). Да то не беше само спољашњи свечани обред, већ тајанствено дејство, види се и из тога, што су уз то помазање ишли и нарочити дарови Светога Духа. Читамо на пример, да после помазања **ношашесѧ Дѣхъ Господень надъ Давидомъ отъ дне того, и потомь** (I. Цар. 17, 13). Православна црква само врши вољу Свемогућега, када, — оснивајући свој поступак на поменутој од Бога постављеној установи, и у томе истом сазнању — врши тајну миропомазања над православним владарима, при њихову ступању на престо. Миропомазање ово не треба сматрати као засебну тајну, јер оно има исту основу и исти начин као и општа тајна миропомазања, и јер православна црква у сваком случају признаје сама седам тајана; оно није ни повторавање исте тајне, јер има искључиво своје значење и употребу, а општу тајну миропомазања Црква не дозвољава понављати. Миропомазивање царева је само особена *форма*, вид тајне миропомазања, или да речемо, њезин виши степен, јер се у овој прилици, путем миропомазања саопштавају помазанику особени, нарочити виши дарови благодати, као што и приличи његову вишем одређењу у свету и у Цркви Христовој, по коме је он позван и дужан да управља и влада друштвеним животом хришћанског, миропомазаног рода. (Наставиће се)

2 В. Чинъ присоединенія къ правосл. церкви иновѣрцевъ.

3 В. Књига о дужностима презвит.

4 Чин присоединенйя къ прав. церкви.

5 По правилима римске цркве, при миропомазању морају бити воспријемници, који ступају у духовно сроство с миропомазанима; ови се воспријемници разликују од воспријемника при крштењу и вазда морају бити друге особе. Cours droit canon. par Andrè. t. I.

Писмо жене Толстоја Петроградском митрополиту Антонију и његов одговор.

Поводом искључења из Православне Цркве грофа Лава Николајевића Толстоја, написала је жена његова Софија Андрејевна Петроградском митрополиту ово писмо: „Ваше Високопреосвећенство. Прочитавши јуче у новинама жестоку одлуку Синода о одлучењу од цркве мога мужа грофа Лава Николајевића Толстоја, и видјевши међу потписима пастира Цркве и ваш потпис, нијесам могла остати к томе потпуно равнодушна. Мојему тешком негодовању нема краја. И не с те тачке гледишта, да ће од те писмене одлуке погинути духовно мој муж: то није дјело људи, већ Божје дјело. Живот душе људске са религиозне тачке гледишта није никому — осим Бога, познат, ни срећом — подчињен. Али с тачке гледишта оне Цркве, којој ја припадам и од које нећу никада одустасти, — коју је створио Христос ради благосиљања именом Божјим свију најзнатнијих момената људског живота: рађања, бракова, смрти, туга и радости људских — која громко мора провозглашавати закон љубави, опћег свепраштања, љубав према непријатељима, према онима, који нас мрзе, молити се за све, — с те тачке гледишта мени је непостижна одредба Синода.

Она ће изазвати не симпатију (осим само Московских Вједомости) већ негодовање међу људима и велику љубав и симпатију према Лаву Николајевићу. Већ ми добивамо такове изјаве и неће им бити краја са цијелог свијета.

Немогу а да не споменем још ште о тузи, коју сам претрпила због несмислице, о којој сам чула прије — наиме: о тајном налогу Синода, да свећеници не опоје у цркви Лава Николајевића, у случају његове смрти.

Кога желите казнити? — мртва човјека, који више ништа не осјећа, или оне, који га окружавају и који вјерују и који су му блиски? Ако је то грожња, то коме и чему? Зар за опјело мога мужа и за мољење за њ у цркви — ја нећу наћи — или таквог честитог свећеника, који се неће поплашити људи пред правим Богом љубави, или *не* честитог, кога ћу ја подкупити новцем за ту сврху?

Али мени то није ни потребно. За мене је црква појам апстрактан, и за служиоце њене ја признајем само оне, који истинито схваћају значење Цркве.

Ако признамо за цркву људе, који су дрзнули да својом злобом наруше виши закон — љубав Христа, то би одавно сви ми, који истинито вјерујемо и посјећујемо цркву, отишли од ње.

И криви су због грјешних одступања од цркве не они, који су заблудили, већ они, који су грдо признали себе на челу цркве и мјесто љубави, смјерности и свепраштања, постадоше духовнијем убицама онијех, које ће прије простити Бог због њихова смијерна живота, пуна одречења од земаљских блага, пуна љубави и помоћи људима, ма да су и ван цркве, него ли оне што носе митре са брилијантима и звјезде, али карају и одлучују од цркве — пастире њезине.

Опровргни моје ријечи лицемјернијем доказима — лако је. Али дубоко схватање истине и правих намјера људи — неће никога преварити.“

На ово писмо жене Толстоја, одговорио је Петроградски митрополит Антоније ово:

Милостива Госпођо

Графице Софијо Андрејевна.

Није то жестоко, што је учинио Синод, објавивши о отпаду од Цркве вашег мужа, већ је то жестоко, што је он сам са собом учинио, одрекавши се од вјере у Исуса Христа, Сина Бога живога, Искупитеља и Спаситеља нашега. И баш на то одречење и требало се је одавно излити ваше тешко негодовање. И наравно, не гине ваш муж од комадића штампаног папира, већ од тога, што се је одвратио од Извора живота вјечног. За Хришћанина се не да помислити живот без Христа, по ријечима Кога: „који вјерује у Њ има живот вјечни и прелази од смрти у живот, а који не верује неће видјети живота, већ ће бити гњев Божји на њем“ (Јов. III, 15. 16. 36. V, 34.). И зато се о ономе, који се одриче од Христа само једно може рећи, да је он прешао из живота у смрт. У томе се и састоји пропаст вашега мужа, али због те пропасти крив је само он једини, а не тко други.

Из вјерујућих у Христа састоји се Црква, којој и ви себе прибрајате, и за вјерујуће, за чланове своје, Црква та благосиља именом

Божјим све најзнатније моменте људског живота: рађања, бракова, смрти, туга и радости људских, *али никада не чини* она тога и *не може* чинити за оне који не вјерују, за незнабошце, за оне, који хуле име Божје, за оне, који су се ње одрекли и не желе од ње примати ни молитава, ни благослова, и уопће за све оне, који нијесу чланови њезини. Зато с тачке гледишта те Цркве одлука је Синода потпуно постижна, појмљива и јасна, као Божји дан. И закон се љубави и свепраштања тиме ни уколико не нарушава. Љубав је Божја безконачна, али и она не прашта свима нити за све. Хула на Духа Светога не прашта се ни у овом ни у будућем животу (Мат. XII, 32.) Господ свагда тражи човјека Својом љубављу, али човјек кадгођ не ће да иде на сусрет тој љубави и бјежи од лица Божјег, зато и гине. Христос се молио на крсту за Своје непријатеље, али и Он ју својој првосвећеничкој молитви изрекао горку његовој љубави ријеч, да је погинуо син погибељи (Јов. XVII, 12.). О вашем мужу, док је он жив, не може се још рећи, да је он погинуо, али је потпуна истина речена о њему, да је он отпао од Цркве и да није њезин члан, док се не покаје и опет не сједини с њом.

У својој посланици говорећи о томе, Синод је само посвједочио постојећи факт, и зато на њ негодовати могу само они, који не разумију шта чине. Ви добивате изјаве симпатије од цијелог свијета. Не чудим се томе, али држим да се немате чим тјешити. Има слава људска, има слава Божја. „Слава је људска као цвијет на трави: осуши ли се трава и цвијет је пао, али ријеч Господња пребива увијек.“ (1. Пет. I., 24. 25.)

Кад су прошле године новине разнијеле глас о болести грофа, то је за свећенослужиоце настало у свој сили питање: треба ли њега, који је отпао од вјере и Цркве, удостојити хришћанског погреба и молитава? Многи су се због тога обраћали Синоду и он је за руководство свећенослужиоцима тајно дао и могао дати само *један* одговор: не треба, ако умре, не обновивши свог опћења са Црквом. Никому ту нема никакве грожње, и *другог* одговора није могло бити. И ја не мислим, да би се нашао какав ма и нечестити свећеник, који би се усудио свршити над грофом хришћански погреб, а ако би и извршио, то такав погреб над оним, који не вјерује, био би преступном профанацијом свећеног обреда. А и зашто чинити насиље над вашим мужем? Та без сумње он сам не жели да се изврши над њим хришћански погреб? Кад ви — *жив* човјек, рачунате себе чланом цркве и кад је она заиста савез *живих* разумних бића у име Бога *живога*, то већ сама по себи пада ваша изјава, да је за вас Црква апстрактан појам. И узалуд ви корите служиоце Цркве због злобе и нарушавања вишег закона љубави, коју је Христос заповједио. У Синодалном акту нарушења тога закона нема. То је напротив акт љубави, акт призивања вашега мужа к повратку Цркви и вјерних к молитви за њ.

Пастире Цркве поставља Господ, а нијесу они сами себе гордо признали на челу ње, као што ви говорите. Носе они митре са брилијантима и звијезде, али то апсолутно није битно у њиховој служби. Остајали су они пастирима, одијевајући се у крпе, гоњени и прогањани, остаће таковима увијек, ма се опет морали одијевати у крпе, ма како их хулили и ма каквим презреним ријечима називали.

На крају молим опростите, што вам нијесам одмах одговорио. Ја сам чекао док прође први оштри момент вашег огорчења.

Нек вас благослови Господ и чува, и грофа — мужа вашега — помилује!“

—н.—

Српски добротвор Исидор Добровић.*

Приликом овогодишње главне скупштине Српске Банке одредио је познати српски добротвор г. *Исидор Добровић* из Дарувара опет две хиљаде круна у сврху, да се шаљу ваљани ђаци из Славоније у свет за шегрте на изучавање свакојаких, ваљаних и корисних заната.

Уз Добровића придружи се одмах и одлични трговац г. *Ђорђе Јагнић* из Пакраца исто тако са две хиљаде круна, а остали пријатељи, који се затекоше у том разговору споразумеше се између себе и намакоше и од своје стране још трећу хиљаду форината у исту сврху.

* Замољени смо да донесемо овај чланак, што радо чинимо и ради саме ствари, а и ради тога, да одамо признање добрим делима родољуба г. *Исидора Добровића*.

Исидорова љуба, госпођа Кристина, као што смо читали ових дана, положила је у исто време добротворној задрузи Српкиња у Загребу хиљаду круна за осниваше српског девојачког пансијоната, који ће се можда отворити још ове или идуће године.

У Срба беше одувек племенитих људи и великих добротвора, који су чинили колико су могли и како су умели, који су нам подигли и одржали наше народне установе.

Досад су нарочито стипендије осниване за велике науке и школе, а Добровић даје чисто нов правац. Он почимље из темеља, сасвим одоздо.

Док се један доктор постави на ноге треба десет хиљада форината, — вели Добровић, — а том сумом може се из ништа подићи и упутити толико стотина шегрта. Ти шегрти гледаће свога посла, журиће се, тећи ће и стећи данас сутра, па нека они онда школују, дижу своју децу навише.

Добровић хоће из темеља, хоће да помаже многој сиротињи, да јој скида мрежу с очију!

Ево што вели „Привредник“ у 2. броју од 1900. године о нашем врлом, али скромном старини:

„Пратећи будним и живим очима живот и јаде свога народа, особито у горњој Скавонији, дошао је до увјерења, да се не могу и неће тамо поправити прилике српског народа, док се не подигне опет ново, чило, српско, занатлијско и трговачко кољено.

И отац му поче од малога као лицитар, послије, као трговац. И он се подиже из ништа од шегрта, а данас је угледан и богат трговац, који данас већ обилато помаже за живота сваку српску ствар Исидор зна и вели: ако хоћемо да се окрене на боље, треба да се омладина одаје занату и трговини. Али како ће сиротиња јадна макар и у шегрте, кад не зна како и куд, кад нема чим? Намјештање дјеце, уз то нужна писарија, управа и т. д. скопчано је са великим трошковима.

Муку ту ето и разумједе и познаде и осјети овај српски родољуб, па је ово дана положио код управе „Привредника“ 2000 круна са изричном намјеном, да се упућују ваљани а сиромашни младићи, који полазе у свијет у шегрте, да изуче свакојаке добре и корисне занате.

Тако ето удари овај разумни и проницави Србин темељ новом бујнијем прегнућу и напретку подмлатка, који се посвећује поштеном раду и заради. И тај лијепи примјер подстрекну поштоватеље и пријатеље Исидорове и они у онај мах сабраше између себе у трен ока још 4000 круна, која се сума прикључи Добровићевој.

Његов примјер подстаћи ће сигурно још многе друге родољубе Србе, да у то име одвоје колико ко хоће и може, али свак бар по нешто.

Док су Срби трговци и занатлије још у крепким рукама држали привредне и прометне конце од Будима до Солуна и од Арада до Бара, онда нам је све пјевало, онда смо у свему добро стајали, онда бјесмо угледни, напредни и упливни. Ти људи подигоше многе и велике српске задужбине, фундације и стипендије, али према тадашњим приликама и погледима не сјетише се ни они ни покољења послије њих, заборависмо сви да за Србина без рада и привреде ни господарства нема нити може бити.

И наш Добровић свјетује и упућује сваком приликом нашу омладину како су Срби испустили рад, зараду, трговину, занате и капитале журећи се за господством. Једно испустисмо, друго не стигосмо, остасмо празних руку на цједилу, обезглављени, збуњени.

И заиста би требало, као што Добровић добро каже, да наши добротвори, а нарочито трговци и занатлије бар одсад у првом реду на унапређење српског, трговачког и занатлијског подмлатка мисле, и на ту сврху да завјештавају. Лакше је, т. ј. јефтиније 100 и 200 шегрта, честитих привредника подићи и упутити, док се истом сумом школује једва један господин, чиновник и т. д. Трговци и занатлије стоје у вјечитој и директној вези са својим народом, отуд су они нама, особито у ово вријеме, поред ваљаних свештеника, учитеља, можда најпотребнији. И новина и свако знање, да уђе у народ, мора прићи преко трговаца и занатлија; откуд какви трговци и занатлије, такав је и народ. Свјесни и родољубиви занатлије и трговци уносе свијест и родољубље и у народ.

И наша је срећа што се у нас јављају у тешка доба и времена из народа људи не само са срећним мислима, него и са узоритим радом. Добровић каза и показа, шта треба и како треба, а ми смо увјерени да он усамљен остати неће, и онда су народу нашем обезбеђени срећнији дани и љепша будућност. Прослављајући се поједини, прославља се народ, а са народа враћа се онда опет слава на појединца. А веће

славе нема, него живјети и радити за мили народ свој. Дичнијег нам рада сада нема, него гдје Добровић поче, ми да наставимо у славу народну, а на дику своју.

* * *

Г. Исидор Добровић у осталом је стари познаник нашем свијету. Ко је био 1894., у Загребу на значајној конференцији оснивача Српске Банке, томе је заџијело у памети оригинална појава овога нашег доброчиниоца.

Сјећамо се те конференције у загрепској српској автономној школи, на којој је конференцији предсједавао сад већ покојни септембвир Бранко Јовановић, који је са својом госпођом Јеленом загрепској школи своју кућу приложио у вриједности од 60.000 круна.

Сјећамо се и данас још како устаје Добровић, па проговара крепким али дрхтавим гласом:

— Браћо! Ево ме видите, остарио сам, али до данас не видјех још српске школе, па се радујем да ме овај лијепи састанак у ту прилику доведе. Не зна нико како се срећан осјећам, да сам то доживио, па стога предлажем и молим да ми сад овдје покупимо и приложимо, ко колико хоће и може, па да се за тај новац упишу одмах акције Српске Банке за загрепску српску школу.

Приједлог се прихвати радосно (бјеше их и још другијех доста који дотада не видјеше своје српске школе) и сабра се њеколико стотина форината роду на радост, а школи и дјеци на утјеху.

Али се Исидор Добровић не задовољи тијем успјехом, Српска школа оста му на срцу, те кад се врати у Дарувар, подиже тај исти Исидор Добровић са Костом Јовановићем, Јоцом Цигановићем и осталим честитим друштвом српску школу у Дарувару.

Је ли онда чудо да таки људи и даље бригу воде и темеље ударају, како ће те своје и друге српске ђаке упућивати и помагати, да се отискују даље у свијет у шегрте, да уче школу живота и да се враћају опет у свој крај, па да буду нови Добровићи, Текелије, Бозде, Бањани, Кулићи, Гавриловићи, Јагазовићи, Дрљаче и многи други; да постају одлични Срби приведници и племенити народни добротвори, којих ће се имена у Српству проносити и славити док је свијета и вијека!

Заиста смијемо рећи да се Срби опет свуда и у свему озбиљније, смишљеније, успјешније и на боље напријед крећу.

Главно је да се иза толиког застоја готово већ у свима српским крајевима бар колико толико напријед пошло. а кад се на боље окрене, онда је већ даље лако.

Српски народ је чио и бистар па кад се свуд још боље и до краја схвати, како треба и што гдје треба чинити, онда ће и тамо гдје можда још чама влада, онда ће Срби свуд живо, оштро и успјешно у свему напредовати. Дао Бог хиљадили нам се Добровићи не само Исидори у Дарувару и Мирко у Босанској Крупи, већ свуд од Будима до Солуна, од Арада до Бара, па и даље свуд по пространој српској отаџбини гдје Срби живи, и гдје крепки српски народни дух живи!“ *П.*

—

Та струка запарложена је у нас ужасно, нарочито од последњих десетина година, ма да су Срби трговци и занатлије као таки некад, а то не беше давно, од Дубровника, Трста на према Лајпцигу и преко Беча и Будима до Цариграда, па Одесе, Новгорода (дакле кроз целу средњу Јевропу) имали најглавнију заслугу и као привредници водили најодлучнију ријеч.

Но у нас се у последње време поред овога, онога, свачега, баш на привреду некуд сасвим заборавило, па баш зато особито радосно бележимо правац који наш Исидор Добровић са својим пријатељима и поштовалељима опет боље уочава, више уважава, па се ето, још жив, здрав, чио, сваке године радо и вољно залаже и делом доказује, да има у нас и данас одличних људи, као што их увек беше који не заборављају да су се сами подигли од шегрта на одличан положај.

Треба нам заиста и то те како Срба Добровићевих погледа, не би ли Срби као трговци и занатлије повратили, макар колико толико положај који смо заузимали и лудо, непромишљено изгубили.

Потребите способности и врлина беше одувек а има и данас у Срба, само треба дати повода и прилике да се ваљани Срби опет маше и озбиљније посвећују привредним пословима. Успемо ли опет у томе; онда ће нам опет и све остало живнути новим, свежим животом.

Зато и поздрављамо свога честитог старину Исидора Добровића у првом реду као српског добротвора, али још и више као човека, који нас изазива да се сви задубемо у његове мисли, у његове тежње, па да се све више шири и множи круг његових пријатеља, поштователља, једномишљеника, следователља и свих осталих који ће се на њега угледати у том правцу на срећу и корист српског народа.

Срби немају ни од кога ничему да се надају или да се у кога уздају, зато морају све своје послове до краја сами свршавати, јер ако ми нећемо сами, неће нико други за нас.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Општински намет на парохијске сесије.**) У званичном делу доносимо наредбу кр. земаљске владе одела за унутарње послове у Загребу, којом се наређује, да су свештеници дужни плаћати општински намет на парохијске сесије. Против ове наредбе, која веома терети свештенике једним новим теретом, а њиме крњи и смањује редовну и основну плату њихову, као што дознајемо, жалиће се наше свештенство све три дијецезе у краљевинама Хрватској и Славонији и потражиће, својим путем и начином, да се та наредба обустави, а онда и изван крепости стави.

Као што смо извештени, свештенство Архидијецезе Карловачке донеће у том погледу одлуке своје на овогодишњим протопрезвитератским зборовима, приликом овогодишње своје исповеди. — Ми ћемо у своје време саопштити све што се на ову ствар односило буде. А да наш извештај што потпунији а за саму ствар и што кориснији буде, молимо браћу свештенике, да нас о тој ствари брзо и тачно изволе известити.

У Србији

(**Нов Устав.**) Дана 6. (19.) априла о. г. у 10 сахати пре подне, прокламовао је Краљ Србије Њ. В. Александар I. нов Устав, који је удешен споразумом највиђенијих људи у Србији, под руководством Краљевим. Прокламовање Устава извршено је на свечан начин у великој дворани новога Двора, а у присуству Њ. В. Краљице Драге, краљевске владе, црквених поглавара, црквених и војних великодостојника и многобројних представника народних.

(**Велика Школа.**) Указом од 28. пр. м. постављени су у Великој Школи: за редовнога професора међународнога приватнога права и грађанског поступка *Живојин Перић*, ванредни професор; за редовнога професора зоологије *др. Живојин Ђорђевић*, ванредни професор; за ванреднога професора ботанике *др. Љујо Адамовић*, учитељ језика гимназије Краља Александра I.; и за ванреднога професора грчкога језика и литературе *др. Василије Берић*, доцент. За доцента кривичнога судскога поступка у правноме факултету постављен је *др. Божа Марковић*.

У Грчкој.

(**Жалосно стање и изглед на лепшу будућност**). У врло жалосном стању налази се црква у краљевини Грчкој. Црквени живот пун је мана и недостатака. Митрополит Атински и његов Св. Синод труди се додуше да их што пре уклони, али увек скоро узалуд. Узрок је томе, што се положај цркве сматра као функција државног строја и без икаквих привилегија. Црквени послови зависе у свему од министра за црквена дела. Без његова учешћа Св. Синод грчке цркве не може апсолутно ништа остварити. Па кад се узме на ум, да се министри црквених послова сваки час мењају, а при том да је црква слабомоћна, то се даде лако замислити, зашто се грчка црква не може да ослободи својих давнашњих унутрашњих трзавица. Отуда је и то, што се већ 10 год. не попуњују упражњене епископије, којима врло неуредно управљају епархијски епитропи са месним свештенством. Отуд је и то, што религиозни живот народа пада на најнижи ниво. Свештенство које живи у економској зависности од народа, нема довољно оне моралне снаге и авторитета, које би требало да има. Манастири су данас место свађе, препирке и спорова, који опет рађају злобу и завист међу калуђерима, те се тиме подривају правила монашког живота. Даље, држава редовно сваке године побира 300 хиљада драхми од цркава и манастира. После грчког устанка 1821. год. кад је Грчка краљевином проглашена, конфисковала је држава у своју корист велика имања од 412 манастира, што по рачуну митрополита Атинског Прокопија износи 20 милнона драхми, од којих је на црквене потребе издато 10 милиона, а осталих 10 на државне потребе. У интересу правде требала би држава да од тих новаца помогне оснивању специјално црквене касе. Данашњи министар црквених посала Стаис обећао је своју помоћ при остварењу црквених реформа, на којима се данас ради, те се отуд можемо надати, да ће се положај цркве у краљевству грчком што пре изменити и на боље поћи.

„Странникъ.“

Разне белешке.

(**Друштво за уједињење Хришћана свију назива и имена**). Свима је добро познато, да развитак сектанства нигде нема плоднијег поља него у Енглеској. Главни узрок томе јесте индивидуализам тамошњег народа, који више свега ставља личну слободу. Црква се поштује само тамо, где је црквени и друштвени принцип стављен над принципом личним и где појединa личност приноси своје интересе на жртву интересима општим. А тога тамо мало има, јер је тамо личност преча од свега. Црква се обара, а секте расту као печурке после кише. То неморално стање баца у бригу све оне, који још нису толико обневидили, да не појме вредност

принципа црквеног. Год. 1881. основаше у Лондону „друштво за уједињење Хришћана свију имена.“ Чланови тога друштва су епископи: Лондонски, Херфордски и Колкутски и много угледних црквених радника енглеских, међу којима видимо и автора „Живота Христова“ ђакона Фарара. У недавно изашлом зборнику тога друштва епископ Херфордски говори о будућности Хришћанства у Англи — Саксонским земљама.

„У свему осећам долазак дана велнкога. Када ће доћи тај дан, то нико не може знати, но доћи ће време, када ће сви Хришћани, који говоре енглески сјединити се у једном исповедању вере; догматичке особине, које нас деле, престаће бити преградом за узајамно опћење. Људи ће сазнати да су деца Божја и браћа у Христу. Не догмати него синовља побожност и братска љубав сјединиће нас у једном символу вере.“

Тенденција је овде јасна. Англо-саксонска раса уморила се под бременом религијозног индивидуализма и култом еманципације мисли. Сада се осећа потреба у националном култу, у цркви у истинитом значењу речи. Том тенденцијом проникнута је и знаменита беседа познатог у Лондону црквеног говорника Dr. И. Д. Маклера. Овај је рекао, да XIX. в. није био век вере. Век ће вере доћи, а можда ће бити и ово XX. столеће. Тачка свеопћег јединства биће „централна истина смрти Исуса Христа за све људе.“ Потребно је да су сви људи прожети вером у тајну искупљења и тада ће све религијозне несугласице и распре изгубити вредности. Човечанство ће се сјединити у вери спасења људи Богом преко Христа.

Све су то симптоми препорођења мисли црквених. Индивидуализам у религији проживио је свој век.

„Странникъ“.

(**Оригиналан оглас**). Једном пастору цркве једне у Чикагу недавно паде на памет, да доста оригиналним начином сакупи велики број својих парохијана у цркву. Он даде у тамошње новине овакав оглас: „Умољавају се пет стотина младих девојчица да буду тако добре доћи идуће недеље у цркву, где ће пастор А..... проповедати на тему; „кад бих ја био девојчица.“ Оглас овај имао је сјајан резултат. Хиљадама света појури у цркву жедно слушајући проповед пасторову који красноречиво излагаше, колико би он добрих дела починио, кад би био хришћански васпитана скромна девојчица, а уједно наброја мане и пороке, што би их избегавао. Идуће недеље црква беше опет дупком пуна, јер пастор беше раније објавио, да ће те недеље пет стотинама младића проповедати о том, како се са 60-70 потура дневно може лепо живети и опет добра дела чинити.

„Странникъ.“

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. 3 ех 1901. М. Ш. О. 1—3 23.

СТЕЧАЈ.

Месни Школски Одбор српске православне црквене општине будимске расписује овим стечај на упражњено место учитеља.

Са овим местом скопчана су следећа годишња берива:

I. Редовна бериве:

Плата	1200 круна
Накнада за башту	40 „
За парстосе из заклада	18 „
Осам метери тврди сечени дрва	
Стан у нарави.	

II. Ванредна берива.

За сада поскупнина	240 круна
За повторну школу док иста постоји	120 „
Осим тога: у колико би учитељ од црквене скупштине за перовођу изабран био	240 „

Дужности су учитеља децу прописно обучавати; при сваком богослужењу појати; као и децу у црквеном појању поучавати.

Вешти појци доброга гласа имају првенство; а желити би било, да су вешти у ноталном пјенију друге поучавати.

Лична пријава служи за препоруку.

Рок стечаја траје шест недеља, рачунајући од првог увртења стечаја у „Срп. Сиону.“

Компетенти нека своје ваљано снабдевене молбенице потписаном председништву овога Одбора (Budapest I. ker. Döbrentei utcza 4. szám) у одређеном року поднесу.

Из седнице месног Школског Одбора држане у Будиму, 26. фебруара (11/III.) 1901. год.

Даринка Прерадовићева
привр. перовођа. Протопрезвитер
Велимир Недељковић
председник.

ЈЕФТИМБА. 23 2—2

Код срп. православне црквене општине у Даљу имаде се оправити црквени торањ; расписује се овим јефтимбена дражба на дан 28. Априла по римском у два сата по подне. Прорачунска цена је 1960 Круна.

Потанки прорачун може се код председништва црквене општине сваким даном увидити.

Дражбователји дужни су 10% положити.

У Даљу дана 25. марта (7. априла) 1901.

Лазар Берковић
председник.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

искључиво свештеничког одела кројач

Дунавска ул. бр. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. бр. 20.

Узимам особиту част, впреч. господи свећеницима правосл. српским, до знања ставити и препоручити им своју радњу и израду сваковрсних хаљина свештеничких по нај укуснијем крају, и добром шаву, а такођер снабдео сам се добрим и правим штофовима: дубла, камгарна, алапина и листера. — Израђујем још камилавке од чохе и кадифе од којих имам увек у приправности зготовљених. — Нарочито наглашујем овде, да израђујем све ствари много јефтиније, него тек што би се исте израдиле примљене од посредника. Још ми је напоменути, да нисам никога опуномоћио да прима у моје име послове за моју радњу, као и то да сам послове и наруџбине непосредно примам од пошт. муштерија.

19 6—7

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

10— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 235.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 15

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 15. априла 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

По овлаштењу Његове Светости православнога Архиепископа Карловачкога, Митрополита и Патријарха српског, преузвишенога господина *Георгија Бранковића*, благоизволело је Његово Високопреосвештенство господин Епископ Бачки *Митрофан Шевић* рукоположити у Новом Саду свршенога богослова Василија Јанковића дана 1. (14.) априла 1901. за ђакона, а дана 2. (15.) априла и. г. за презвитера.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Студије и критика на психофизички монизам.

Докторска дисертација Дра **Бошка Петровића.**

(Наставак.)

Овде нам дакле сам Вунт очитује, да паралелизму, чији преставници га зову „емпиричким постулатом“, није ударен емпиричан основ. Гдекоји ставови стоје баш у очитом противусловљу са очигледним истинама. Мишљење, да су све снаге у природи механичке и као такове да су оне кретање, почива на замењивању спољашњих чулних својстава ствари са унутарњима, материалних делатности са узроцима ових. Паралелисте су заменили и побунили само кретање са узроцима кретања. Тај пример имадемо баш код топлоте. Они су топлоту схватили као кретање, јер ми топлоту опажамо са кретањем. И друге природне снаге су из истог разлога механизирали, јер их ми само кроз кретање, дакле помоћу механичких фактора опажамо. Овде су измењени учини са узроцима, природне снаге као узроци са кретањем као учином, идентифицирана су два сасвим разна појма, о чему ћемо доцније имати прилике опширније проговорити.

Са досад наведеним аргументима парилелизму није испало за руком, да своме начелу о немогућности међусобног утецаја душе на тело и обратно удари темељ на емпиричким подацима. Према нашем досадањем доказивању ни принцип одржања снаге и каузалности не даје материал за то. Основно начело паралелизма према томе не налази никакове потврде од стране природних наука, на

које се паралелисте позивају, и према томе ни с те стране се не потврђује, да је паралелизам емпирички постулат.

Ми ћемо сада да пређемо на разгледање другог једног питања, наиме је ли паралелизам психофизички монизам, и на чему базирају паралелисте ово своје мишљење? По нашем мишљењу, ово је ахилова пета паралелизма, коју су паралелисте више вештом игре речи, него разлозима умели да прикрију. Примање појма међусобног утецаја душевних и телесних чињеница у систем паралелизма, открива разноликост између психичких и физичких појава. Јаз између ова два света, између духа и материје, у који су утонуле и прве две врсте монизма, услед примања разноликости ова два појава, постоји и у паралелизму. Овде нам се још јаче намеће питање: када су ова два појава разна једно од другог, пошто се психички неда из материалног извести, како ова два појава стоје једно према другом у паралелистичком систему? Ако паралелизам заиста хоће да постоји као монистичан систем, и читаву васиону и психички појав из једног принципа да разјасни, то онда морају ова два појава престати бити два разна појава: два света. Ако душа и тело или боље рећи психички и физички појав постоје као два разна појава, као што их ми заиста емпирички и сазнајемо, то онда по закону каузалности сваки од ових појава постулира узрочност свог бића и законитост, која сваком од овога двога одговара и супстрат, супстанциалну каузалност, која сваком од њих одговара. Дуализму појава у паралелизму одговара овакав дуализам каузалности и супстрата. Такав дуализам почива у основним начелима паралелизма. Према томе, опасност, која прети паралелизму као монизму јесте конзеквенција основног начела паралелизма. Да би ову опасност отклонили, паралелисте допуњују свој систем са теоријом идентитета.

Теорија идентитета имаде ту задаћу у паралелистичком систему, да паралелизам логички оправда као монизам. Пре него што пређемо на излагање теорије идентитета морамо приметити, да паралелизам код овог подузећа, да себе овом теоријом допуни и као монизам оправда, све више губи позитивно тло и све више залази у метафизичко излагање, а међу тим паралелизам хоће да буде емпирички постулат.

Код Алојз Рила (Riel) налазимо најјасније изведену теорију идентитета, и ми ћемо је по њему изложити. Са гледишта теорије идентитета, вели Рил,[1] физички и психички појави по врсти нису различити појмови. Њихова разлика и њихова противност састоји се само у томе, што се прва врста појава даде објективно опазити, док друга врста тог својства нема. Као што се често дешава, вели даље Рил,[2] да се нашем уму различити, па чак и сасвим диспаратни појмови тиме показују идентични, у колико они један једини предмет означују, исто тако и психички и физички појмови у толико се имају идентичним сматрати, у колико су они само различити начини појава једне и исте ствари. У истом смислу се и Вунт изражава. Са својом физичком као и психичком страном, вели Вунт,[3] живо тело јесте једноставно, (Einheit). Међусобан одношај између физичког и психичког појава води нас уверењу, оно што ми душом зовемо, да је унутарње биће оног истог јединства, које јединство ми с поља опажамо као тело.

То је само ствар посматрања у ком нам се једна ствар двоструко јавља, вели Рил,[4] у колико се та ствар посматра са гледишта једног посматраоца, који споља посматра или изнутра са гледишта унутарњег анималног посматрања. Отуд оно што ми помоћу унутарњег искуства схваћамо као психички појав, са гледишта спољашњег посматрања видимо ми тај исти појав у физичкој форми.[5]

Као што смо већ горе приметили, овде

1 Alois Riel, Der philosophische Kriticismus, Bd. II. Th. II стр. 190.

2 Ibid. стр. 195.

3 Вунт. Grundzüge der physiologischen Psychologie, IV Aufl. II Bd. стр. 648.

4 Riel, Kriticismus, стр. 196.

5 Ibidem. стр. 197. Види о томе и Јодлову психологију, стр. 57.

опет имадемо пример замењивања и буњења узрока са учином, чулног са унутарњим. Да би ово примером доказали, навешћемо овде један пример којим се саме присталице паралелизма служе, којим и Рил покушава да докаже идентичност психичког појава са физичким.

Када воља започне једно кретање, вели Рил,[6] и када се то кретање ипак имаде разјаснити потпуно из његових механичких узрока, то онда прво сљеди, да воља не спада међу механичке узроке овог или оног кретања, да је она за разјашњење истих излишна, друго, да воља мора бити идентична са непосредним механичким узроком: са церебралном инервацијом по ствари и ако не по појаву, Први закључак излази из неопходности, што сваки догађај у кретању морамо из њему једнаких, дакле из механичких узрока разјаснити, која неопходност сачињава корелат принципа одржања сваге. Други закључак се даде само помоћу дуализма обићи. Ми дакле не смемо казати, да воља само одговара централној инервацији или да са њоме паралелно иде, ми шта више морамо казати, да је то један и исти догађај, који се објективном посматрању приказује као централна инервација и субјективном као импулс воље. Тако вели Рил.

Када би све ово у истини постојало, онда би паралелизам заиста имао разлога и основе, да буде психофизички монизам. Психичке и физичке делатности биле би један и исти догађај, и каузалан одношај између њих био би по томе искључен, јер ове нису две ствари, већ само двоструки појав једне и исте ствари. Према таком идентитету ова два појава, било би могуће сва остала начела паралелистичког система дедуцирати. Но у ком случају би то могуће било? Само у том. када би сав тај систем био пантеистичан, као што је то случај код Спиноце, где су сви атрибути само појави једног и истог Божанства. Савремене паралелисте су увидели немогућност дедуцирања овог света из Спиноциног појма Божанства, и неће на метафизичким претпоставкама, већ на емпирији да свој паралелизам оснују, а међутим баш искуство говори како против Спиноциног тако и против савременог паралелизма. Ово ћемо баш са примером идентификирања воље са механичком церебралном инервацијом да докажемо, који пример мало час наведосмо.

(Наставиће се)

6 Riel, Krificismus, 195.

Када и где се може обављати верозаконска обука одрасле младежи.

Већ одавно налажу наше црквене власти парохијском свештенству, да недељом и празником прикупља одраслу младеж и да је у вери утврђује, па се већ овде и онде постигао и врло леп успех у томе.

Али има свештеника, који никако да започну тај посао. А за разлог томе наводе, да немају *времена*, чак да немају ни *места* за тај посао.

Ако су ти разлози основани, онда наравно није њихове кривице. Но ако ти разлози не стоје, онда је њихов грех што се младеж њихових парохија религиозно запушта. То виде и они сами, па зато и износе доказе за основаност својих разлога.

Да видимо дакле чиме они и једно и друго доказују.

1.) Да за верозаконску обуку одрасле младежи нема *времена*, доказују овако: недељом и празником после јутрења треба пригледати још око проповеди за литургију, свршити молитву пре св. причести, дочекивати парохијане, којима је најзгодније да полазећи у цркву сврше послове своје са парохом, обавити можда и које крштење, а ако је време поста исповедити оне, који су се за св. причест спремили и т. д. Све то треба урадити за она три сата од јутрења до литургије, па онда уморен и изнурен поћи у цркву, служити и проповедати. Да ли је дакле физички могуће до литургије још један сат пробавити са одраслом младежи и поучавати је у вери?

Нико не може порећи оправданост тих навода, али се на основу тих навода још не може утврдити закључак, да за

верозаконску обуку одрасле младежи недељом и празником нема *времена*. Из њих се може једино извести закључак, да онде, где су прилике такве, нема за ту обуку времена недељом и празником *до подне*. Но недеља и празник имају своје *поподне*. Ако се не може *доподне*, моћи ће се *поподне*!

Шта више, у местима где је уз цркву само један свештеник, особито ако пре литургије долазе к њему парохијани са својим потребама, те ако се и исповед, па можда и друге тајне обављају пре литургије, у таквим местима управо и *треба* верозаконску обуку одрасле младежи држати *поподне*, да се не нагомила превише посла и да се сваки сврши честито. Исто тако биће згодније држати ту обуку недељом и празником *поподне* и у оним местима, где међу одраслом младежи има служинчади и шегрта, јер ће та младеж лакше доћи на обуку пополне, пошто наши господари и мајстори још нису дошли до увиђавности, да млађем свом не треба одузимати времена, које треба за извршење религиозних дужности.

То се може чинити у толико пре, што власти црквене нису одредиле, да се верозаконска обука одрасле младежи *мора* одржати недељом и празником *доподне*. Цркви је стало до тога да се та обука одржи. Хоће ли се држати доподне, или пополне, њој је свеједно, чак и то, да ли ће се држати недељом, или четвртком, њој је и то свеједно, а власти црквене што су прописале да се та обука држи недељом и празником, учиниле су то ради оних, који на обуку долазе, учиниле су ради практичних и привредних разлога. Тима пак разлозима задовољава се обуком по подне исто онако, као и до подне.

2.) Немам *где* држати верозаконску обуку са одраслом младежи. Тако говори понеки свештеник. С породицом сам стиснут у ове две собице, а соба за парохијско звање и није соба, него је за парохијско звање украден комадић ускога ходника. Школа је далеко, или је у месту и нема. Код цркве нема за тај посао подигнуте зграде, и т. д.

Све то може бити истина. Па ипак из свега тога још се не може извести закључак, да нема *места* за држање верозаконске обуке са одраслом младежи. Из истакнутих навода следи само то, да се та обука не може држати у парохијском дому ни у парохијском звању, ни у школи, и т. д Али никако не следи, да за ту обуку баш нема прикладна места, јер где је парох (верозаконски учитељ) и где има младежи за верозаконску недељну и празничну обуку, ту има и *храм*. А храм је баш *најприкладније место* за тако свето дело, као што је верозаконска обука. Та *храм* и јесте у правом смислу *школа*. Још свети Оци га сравњују са *школом*. И у којој школи и на ком ће другом месту баш одрасла младеж осетити се ближе Ономе, о коме јој се у верозаконској обуци говори, где ће јој на другом месту постати ум примчивији за ту обуку, где ће јој се на другом месту срце боље смирити, где пажња боље напрећи, где света тишина њоме овладати, ако не у *храму?* Нема згоднијега, нема прикладнијега места за верозаконску обуку одрасле младежи, него што је *храм*. А који свештеник може рећи, да нема храма?

Истина, на другом ком месту може се та обука држати комотније, али успешније једва ће се где на другом месту одржати. Зато би се могло препоручити чак и оним свештеницима, који имају на расположењу и друго које место, да ту обуку ипак држе у храму. Расположење самога свештеника биће у храму живље, јаче, узвишеније, а одрасли катихумени његови постаће свеснији тога, да је наука, коју добивају, нешто свето, нешто, без чега се не може бити, као и без осталога што се у цркви обавља. Само при најјачој студени (пошто се наши храмови не греју), могло би се *за нужду* претпоставити храму друго које место.

Обављање верозаконске обуке са одраслом младежи у храму, може бити корисно и за друге. Храм је отворен, уђи ће унутра човек, жена, старац који, или бака. Слушаће обуку и биће им од користи.

А богослужење које ће се после обуке обавити и у коме ће сви присутни учествовати, биће тада прави Божји благослов на обављеном светом послу, који ће се обилно излити на све.

После овога држимо да неће никога више бити, да се изговара на *време* и *место*, него ће се свак латити својски благословена рада, за који ће наћи времена и *поподне*, а места и у *храму*.

Св. апостол нас опомиње да се не изговарамо на време и иште да радимо благовременнѣ и безвременнѣ (II. Тимот. 4, 2), Псалмопевац нас одушевљава да се у закону Божјем обучавамо день и ноштъ (Псал. 1, 2). А св. апостоли нису се огледали за местом, него проповѣдаша всюдѫ (Мар. 16., 20).

Тако поступају и свештеници и првосвештеници и других православних цркви. У *Русији* се учи реч Божја и доподне и поподне. Чак ни проповед, коју смо ми научили сматрати искључиво саставним делом литургије, не остаје тамо привезана само за литургију, него се држи свагда, када је само згода за то и не пита се, да ли је *јутрења*, или *вечерња*, *бдење* или *литургија*. Обуке у закону Божјем са радницима и другима држе се и у *8 сати у вече*, држе се у пространим *дворницама*, а држе се и у *храмовима*.

Па и код нас раскидају се уске границе за проповед, па се већ проповеда и учи не само о литургији, него и при другим богослужењима, као што видимо и из неких штампаних проповеди, а и из описа гдекојих црквених и црквенонародних свечаности. А и за верозаконску обуку одрасле младежи нашло се већ и код нас места у храму, те су нам познати примери свештеника који су већ у осамдесетим годинама прошлога века те обуке у храму држали и са током истих и успехом потпуно задовољни били. А има их, који и данас тако раде.

А како је дивна она слика св. Саве која нам представља св. Саву у пуном црквеном оделу у храму на амвону, а око њега скупљена младеж, под сликом пак потписано: „пріидите чада, послѫшайте мене, страхѫ Господню навчѫ васъ“!

Ако нигде, саберимо омладину свога народа око амвона у храму свом, ако никада иначе, а оно барем недељом и празником поподне, па станимо међу њу место св. Саве и учимо је оном истом страху Господњем, којему је он младеж свога народа учио.

Св. Сава ће нас благословити, а благослов Божји остаће нама и на народу нашем.

Томине недеље 1901.

Један члан светосавске цркве.

О бесмртности душе.*

Говорио ученицима горње гимназије Карловачке **Добривој Николић**, богослов IV. године.

Ја сам живот и ускрснуће.
Ко у мене верује, ако и умре, живеће.
(Јов. XI., 25.).

Драги ученици!

Вера имаде два ослонца у животу: једно је патња, а друго је нада у бесмртност.

Патња учи човека да није створен за ову земљу, јер што више се приближује гробу, тим му мање радости може пружити овај живот, — и ради утехе једино може подићи сузне очи своје к н бу.

Па то је и добро тако, драги слушаоци! Јер кад нам разочарање и бол не би на сваком кораку ранили душу нашу, приљубили бисмо се тада земноме праху, Бога бисмо сматрали излишним, вера би нам се чинила досадном све дотле, докле би нас овај свет могао задовољавати. Ох, та кад бисмо, удубивши се у земаљске радости, могли мирно живети за своје снове и наде, ко се од нас не би опио од уживања? Све би нас одвукла струја живота и тада бисмо сви мислили и говорили као што је столећима пре написано у књизи Премудрости:

— Ходите да уживамо брзо добра садашњости и младост своју! Заситимо се вина и масти, да нам не ишчезне цвет времена. Увенчавајмо се ружама док нису увенуле!

По овим ћемо речима познати сами себе. Овакав начин мишљења психолошки карактерише човека. Јер кад бисмо на овој земљи, скривени од буре и мраза, могли створити

* Види: Hock János összegyiytött szentbeszédei 1894. —1899. Bpest 1900. (стр. 28.—42.).

себи гнездо среће, где би се осмејкивао на нас вечито сунчани зрак, и где нам облак не би никад небо потамнио, — ко би онда мислио кадгод на Бога и на свој натприродни позив?

Помислите само на свој живот, па ћете ми признати, да чим ближе стојите земљи, тим сте се већма удалили од неба. И ако сте у своме животу доживели тако доба, кад сте се веслајући у чуну среће журили да уживате пролазност, редовно сте тада заборавили на вечност. Па ако је помисао на смрт и помутила кадгод за који тренут ваше радости, тежили сте да ју одгоните као немилог госта; и тешили сте се, да ће доћи време, кад ћете се и Богом позабавити. Доћи ће, дà, кад вам живот буде већ досадан и не буде вам пружао на сваком кораку среће и радости.

И кад сте тако удубљени у уживања почели заборављати на свој узвишени позив, зар нисте приметили, да су вам се над главама увек почели гомилати и облаци патња? Не беше ли ни то доста од вас опомене, тада вас је изненада погодила у срце струја бола, да улије у њ нове снаге искушењем и да га поново подигне Богу.

Кадгод је пак Бог приморан био да вам такав удар досуди, зар нисте осетили, како је то чинио с постепеном благошћу? Понајчешће је једва додирнуо по које болно место.

Разбио се по један сан или се у дим разишла по која машта. Преварили смо се у добром пријатељу или нас изненада остави срце, које смо љубили. Човек је тада приморан да подигне своје очи к небу и рекне:

Дакле и томе је крај!? За једну нову наду постао сам сиромашнији, а с једном новом преваром богатији. Боже мој, све је дакле пролазно! Само си Ти вечан, Ти једино не престајеш бити!

Не помаже ли Божја опомена, Бог тада жешће казни. Често је пропало читаво имање, или нам је смрт отргла из наше средине онога, с чијом је љубављу душа наша била некад скупа срасла.

Ови снажни ударци потресају тада и најтврђе срце. Очи рањене душе почињу се тада отварати а пред њом се указује нова, непозната светлост. Поново гледа он пред собом небо где се отвара, а сломљен под теретом их удара гледа руку Божју која казни. Тако га бол уздиже снажним крилима опет на висину вере. Душа му тада омекша и он се помирује тада с мишљу:

— То је прст Божји, то је реч Божја била!

Ова ће вам мисао и нехотице дозвати у памет оне речи св. Писма: Кад чујете Његову реч, немојте стезати срца свога. — Познавао сам једну срећну госпођу, која није имала друга посла него да се весели и наслађује. Живећи у љубави с мужем а поред двоје анђеоског лика дете, осећаше се она потпуно срећном и живљаше само за радости овога свега.

Данас је већ и она сирота, јадна и понижена удовица. Она плава и анђеоског лика деца бораве санак у мртвачком одру и вену у гробу с поносним јој мужем. Ту красну госпођу виђам сада често у црно одевену да клечи на хладном мрамору и где се моли као пред распећем. И она, којој се у заносу среће чињаше цео свет сувише тесним, задовољава се сада оним уским гробом, у који је сместила све наде живота и сувишак среће своје. Досад су јој узрујаности овога живота вукле душу из радости у нову радост, где не нађе Бога, — сада пак, откад јој смрт постаде предметом љубави, моли се она Свемогућем, да ју само погледа. Бол ју поврати к Богу, и кад у ударима упознаде Његову св. руку, поврати се да ју пољуби.

Но да ли је могуће, да Бог, наш добри Отац, пушта на нас казне намерно; и ако нас заиста воли, зар да може узроковати бол нашем срцу? Да не долази тиме у противност са Својом добротом, кад шаље на нас патње!

На то питање само ово могу одговорити: Јесте ли видили болесно дете кад га мати узима на руке, да га сама стави под нож лечнику који оперира? Дете ће можда под притиском бола сматрати своју матер немилостивом, али ја, који са вишег гледишта посматрам ствар, жалим дете, али још већма матер, јер знам да јој срце ту више подноси, а детету своме само зато узрокује бол што га воли.

И Бога више гледиште руководи, кад нам болове досуђује. Хоће тиме да нам осигура душу за вечну срећу.

Јер Бог је душу вечном створио и бесмртном. У овој беседи данас ми ћемо о томе разлагати.

Вера, сагласно са општим исповедањем на-

рода, учи једну истину, против које не може приговарати ни здрав разум. Та се истина крије у дубини нашег срца и служи јадном човечанству као извор наде и основ вере. То је истина бесмртност душе. Да је бесмртност душе једна од оних основних истина, које општи инстикат потврђује и које се не могу оделити од закона мишљења, о томе нам сведочи историја. Покажите ми народ у историји, који није веровао у бесмртност душе у чистијем или тамнијем облику? Могли сте видети народе, који су ту истину изопачили или у други облик завили; али и кроз таму заблуда провидела се основна мисао те истине, као што се кроз маглени ваздух провиди сунчани зрак. То је факат, с којим треба рачунати. И трезвени ум ће у том факту јасно видети истину, да оне мисли, које су свагда биле опће благо човечанства, треба да се са својим кореном увреже у суштину човечје природе. Јер вечна и опћа вера се само тада може одржати у целом човечанству, ако се наслања на инстикат наше природе. Опћа мисао може бити у човечанству само оно, што је у пуном смислу човечно. А мимисао о бесмртности је не само имала свагда значаја теоретских истина у човечанству, него је и најчвршћу основу друштвених уређења сачињавала. Мисао о будућем животу је бацила своју сенку већ на ову земљу, јер је човек овај свој привремени живот тако удесио, да му се логика наслања на мисао о бесмртности. Мисао о вечном животу, тај опћи човечји инстикат, још је досада увукла свака религија у свој верски обзор. Али та је мисао у недостатку натприродне светлости код многих народа одударала од своје редовне сврхе. Једино је хришћанска религија ту узвишену и исту мисао као натприродну сврху учинила стожером моралног живота. Наша вера, која нам решава узрок бола и даје нам снаге за сношење истога, завршује нам своју утеху тиме, што запаљује буктињу наде, када се буктиња живота почиње гасити: и кроз гробове указује нам на небо. Нежно нас грли својим рукама, и када Хришћанин при издисању не види више својим тамним очима земљу, показује му тада небо.

О, вера нема ни једне догме више, која би тако дубоко била урезана у срца наша као бесмртност душе.

Испитивајте само себе саме, јер за упознавање наше човечје природе можемо најјасније доказе црпети из себе самих.

Баците један поглед у себе, па ћете у души својој чути уверавање које виче:

— Има нечега у мени; осећам да има у мени један део, који је бесмртан!

Рећи ћете додуше, ако се буктиња живота гаси у гробу, зашто нас онда мучи тежња за бескрајном срећом, за вечним животом и за непролазном љубави? Но имаде ли и један човек само на свету, кога је кадгод овај живот потпуно задовољио? Погледајте оног научењака, који зору с књигама у руци дочекује, како тражи и испитује истину. Питајте га, шта га гони на то да своју мудрост и часове својих радости жртвује студовању? Ово ће вам на ваше питање одговорити:

— Имаде у мени неки тајни нагон, који ме непрестано мучи да загледам у дубине непознатих ствари и да онде истину тражим. Осећаш, да што више учим тим ми јасније виде очи, да је немогуће задовољити нагону знања, који је Божја рука у мене усадила. Осећам, да само један део истина познајем, и да не могу никад рећи, ма да и вечито учим: — Доста је, доста сам видео. Душо, спусти крила, затвори очи! Осећам, да и на самртничкој постељи могу узвикнути: Више светлости!

Тај је научењак из срца човечанства говорио. До последњег слова ћемо потписати његове речи.

Али ако нам је Творац тако саздао груди, што је улио у нас тежњу за истином, која никад у животу не ће наћи задовољења, — зар није онда основана и природна конзеквенција, да мора бити таког света, где ће наша душа наћи ту вечну истину, што је бадава тражила на овој земљи.

Али оставимо на страну свој суд, и пођимо за један корак даље. Посматрајмо, каквим је створио Бог човечје срце?

Имаде ли кога на свету, ко не би тежио за срећом? Та и онај самоубијца само зато диже оружје на себе, што мисли да ће та извесна смрт бити веће добро но његa него овај јадни живот! Сви осећамо да тежимо за срећом, и ту тежњу да је Бог усадио у нашу природу. Али смо и то приморани осећати, да је немогуће ову на земљи задовољити,

Дрхћућом руком машамо се за чашу радости и мислимо, да ће нам се срце смирити, ако ју постигнемо. Колико смо већ пута у животу уздахнули: Само ми још ово дај, Боже мој, па ћу тада бити срећан за навек! Па да ли се заиста тако догађа? Баш напротив! Чим смо постигли жеље, испаде нам чаша из руке и рањени обманом уздахнусмо: Па зар је то све било?

Човечје срце још и на самртничкој постељи узвикује за бескрајном срећом: Зар је могуће да је тај мудри Бог, Који никад није ништа створио без сврхе, — једино само у човека улио таке тежње, које не ће никада бити задовољене?

Свршити, глупава је реч, узвикује Гете, — и ако ти се душа загреје ватром љубави, зар ти се не намеће и нехотице реч св. природе: „Вечито, за свагда ћу твој остати!“

Јесте ли читали кадгод Лонгфелов сат с ногама? Шта је она тужна меланхолија у тој песми, која духове покреће? Осећање вечности у монотоном лупању шеталице. Рефрен те песме задире у срце ваше са: „речима никад више,“ „вечито.“ Је ли могуће, да је тај мудри Творац, у Чијем се сваком створу тако сјајно очитује закон разумности, једино у нас улио несмислене тежње и осећаје? Та човек би тада *био најнесрећнији* створ, кога је Бог у гневу Своме саздао. Јер животињу њезин нагон никад не вара. Она живи без бола и наде, не муче ју ни успомене из прошлости, ни бриге будућности. Не осећа дакле нити сумње, нити гриже савести.

Али у дубини човечјег срца имаде строги суд, где сваки кад донесе пресуду над собом очекује, да ју потврди највиши судац. Питам вас сада, кад не би било у нама племенитијег дела, да ли би се могао пропис моралног закона примењивати на људска дела? Ако нема душе, онда нема греха; јер покретна снага наших дела крије се просто у развијенијем стању нашег физичког организма. Онда је закон неправда, а начела која друштво одржавају нису друго него насилне теорије, донесе не против природног права појединаца.

(Свршиће се.)

Пад Васељенског Патријарха Цариградског Константина V.

У овој ствари пише „Царигр. Гласник“ ово:

Пред сами Ускр. одиграли су се у Вас. Патријаршији и ван ње догађаји који су свој привремени завршетак нашли у одлуци Синода и Мешовитог Савета: да патријарх Константин V., престане бити поглавар Васељенске Патријаршије, те да наступи један од најређих догађаја у В. Цркви, да се на велики празник Христовог Васкрса у саборној цркви патријаршиској не чују молитве Патријархове.

Константин V. није више васељенски патријарх; на његовом месту је администратор Патријаршије, брусански митрополит Натанаил, члан Синода.

Бавши патријарх је рођен на острву Хијосу 1833. г., где је као дечко учио у манастиру. Његов отац, свештеник, изради код тамошњег митрополита а потоњег александриског патријарха Софронија те му син добије помоћ од митрополије и почне учити гимназију, после које дође да учи богословију на Халки. Богословију је свршио 1857. г., и тада је отишао своме добротвору Софронију, који га пошље у Атину да даље учи. Кад је годину дана доцније Софронije изабран за васељенског патријарха, он рукоположи Константина за ђакона и пошље га о свом трошку 1868. г. у Штазбург, да учи правне науке. У Штрасбургу је остао две и по, а у Хајделбергу годину дана. По томе је неко време живео у Лондону и Паризу, и вратио се у Цариград 1872. г., где га Синод изабере за секретара. Год. 1876., за време патријарха Јоакима II., он би изабран за митилинског митрополита на којем је положају остао 18 година, а 1893. год. буде премештен за ефеског митрополита.

Пре пет година, за време патријарха Антима VII., он би изабран за члана Синода, од којега времена поче живо радити да буде изабран за патријарха. Како је био бистар, окретан, школованији од других, и довољно лукав, он је видео, да до патријаршиске столице може доћи само тако, ако се истакне и као ватрени заступник грцизма. Једини који му је био на путу, био је ондашњи ираклински а садашњи халкидонски митрополит Германос, али овога је он задобијао ласкањем и истичући га сваком приликом напред. Ускоро му се дала прилика да се покаже као необично енергичан заступник

грцизма — при решавању рашко-призренског питања. Будући је био председник комисија, које су се бавиле испитивањем тога питања, он је упорно био против тога, да се задовоље жеље Срба из те епархије. Али је на патријаршиској, столици седео Антим VII., човек широких погледа и справедљив, те се тим његовим особинама има понајвише захвалити, што је рашко-призренско питање свршено у духу праве Христове цркве.

Такво држање користило је Константину пред Грцима ван Патријаршије, али не и у Синоду, где је већину имао Антим VII. Да направи расцеп у Синоду а изазове назадовољство против Антима VII., Константин се користи митрополитским скопљанским питањем, које се истиче на дневни ред. Истичући свакојаке опасности које Велику Цркву односно грчке интересе могу снаћи ако се питање реши као и рашко-призренско, он се користио тренутком кад је патријарх Антим VII., изјавио да и скопљанско питање треба решити као и рашко-призренско, и у друштву са митрополитом халкидонским Германом, поколеба Синод, уверивши га да је црква у опасности и да треба за патријарха довести Јоакима III., пошто је он неоспорно популаран човек. И тако се деси оно исто што и пре неколико дана са самим Константином. — Синод и Мешовити Савет већином гласова реше: да Антим VII., буде збачен. Пошто је под маском јоакимовштине збацио Антима, он, помоћу Германа, истакне извесне строгости и убеђења Јоакимова, који је више популаран код пастве но код синодалних митрополита, и тако осујети избор Јоакимов а осигура свој, што му је толико лакше пошло за руком што Герман због других избора није могао бити биран на последњем бирању у цркви.

И ако је био непопуларан код масе, он се ослањао на своје једномишљенике митрополите и њиховом помоћу држао се све докле га и они нису напустили, истакнувши и они за разлог са свим оно исто, помоћу чега је и он сам оборио Антима VII.

Ма да се по канонима Патријарси бирају на цео живот, ипак тешко да је и једнога било који је као патријарх и умро, но су силазили са патријаршиског престола било на основу својевољне или изнуђене оставке, било на основу решења већине чланова Св. Синода и Мешовитог Савета. Нарочито од једно десет година на овамо мењање патријараха у Цариграду тако учестало, да за непуних 10 година сем бившег Вас. Патријарха Јоакима III., који је раније збачен и који сада живи у Св. Гори, имамо у пенсији још три Патријарха: Неофита VIII., Антима VII. и Константина V., досадањег Вас. Патријарха.

Има већ неколико месеци како су патријархови пријатељи у Синоду почели радити против њега, говорећи како није кадар да брани Цркву и грчки народ, како га треба збацити и на његово место довести Јоакима III. Све је то Константин предвиђао и старао се да удали из Синода оне чланове, који су против њега, позивајући друге митрополите на њихова места. Највише се користио у том погледу тиме што је неким члановима Синода истекао рок. На основу тога патријарх је пре два месеца отпустио из Синода неколико њих и позвао друге у Синод. Али и међу новим члановима било је Јоакимових присталица, и патријарх је опет наишао у Синоду јаку опозицију, која се још више појачала новим избором чланова Мешовитог Савета, јер бише, изабрани све сами Јоакимови људи. Тај избор извршен је 18. Марта и тога дана чуло се већ да је патријарх изгубио игру и да се опозиција јако оснажила. Тога дана баш и рукополагани нови мелнички митрополат г. Форопулос пропустио је при заклетви име активног патријарха, и тиме се обелоданило шта по томе патријарх Константин треба да очекује. Видело се да је г. Форопулосу мало стало до чувања канона и правила и да је он пропустио спомињање име патријарха Константина не толико због правилности или неправилности формуле при заклетви, већ да тиме покаже како не признаје Константина, како овај треба да падне и на његово место дође Јоаким III., његов духовни отац.

Није ни десет дана прошло од како је г. Форопулос направио ову демонстрацију, а у понедељак у 11 сати ноћу, 26. Марта, сакупили су се у кући једренског митрополита 8 чланова Св. Синода и 6 чланова Мешовитог Савета и начинили су протокол, који су присутни потписали и којим су решили збацивање Вас. Патријарха Константина V.

Пошто је то свршено у јутру на велики уторак послали су митимниског митрополита г. Стевана да јави Патријарху, да је збачен. Патријарх Константин одговорио му је, да су они

то учинили мимо закона, напољу, и ван Патријаршије, што је противно црквеним канонима итд. После тога одговора сакупили су се једномишљеници на седницу у Патријаршији, у соби секретара Синода, и једном депутацијом позвали су Патријарха да поднесе оставку. Пошто Патријарх није на то пристао, они су написали мазбату Министру Правде и Вера, којом му јављају, како су Патријарха збацили, а за администратора до избора новог Патријарха да су поставили бруског митрополита Натанаила, па моле потврђење те одлуке.

Отомански министар знајући да је велика и страсна недеља, и да је неугодно баш те недеље, на прагу Ускрса, збацивати Патријарха, послао је у Патријаршију начелника одељења Зивер-беја да опозицију помири с Патријархом, бар за ово неколико дана, бар док не прођу светли празници. Али се опозиција показа непомирљива и заиште да се учињени акт призна за свршено дело, услед чега се Зивер-бој вратио у министарство и саопштио резултат свога покушаја.

За време док се ово догађало, Патријарх је редовно силазио у цркву Патријаршијску на јутарњу и вечерњу службу, где су са њим чинодјејствали његови једномишљеници: митрополит јањински, амасински, месимвриски и литички, као и митрополити: вериски и струмнички, који се овде баве привремено. Опозиција је за све то време држала седнице у соби секретара Синода. Било је $10^1/_2$ часова пре подне на Велики Петак, када је из министарства поново дошао у Патријаршију Зивер-бој и донео бујурунтију, којом се акт опозиције признаје за свршен и којим се потврђује изабрани администратор. Бујурунтију је сам Зивер-бој прочитао пред опозицијом а за тим је отишао и Патријарху и саопштио му је. Тада је Патријарх сишао у патријаршиску цркву, прекрстио се и пољубио свете иконе последњи пут, и напустио је одмах Патријаршију праћен патријаршиским кавазима, Вел. Протосинђелом г. Хрисостомом и начелником полиције на Фанару, и отишао је своме сестрићу г. Василијадису у махали „Мухљо“ и код њих се настанио. Тога истог тренутка примио је дужност изабрани администратор бруски митрополит г. Натанаило, и на Вел. Петак служио је у патријаршиској цркви уз хоростасију опозиционара синодалних чланова. Тако се потпуно свршио пад патријарха Константина V.

Још нешто о саборском изборном реду од 1870|1.

(Поводом „Осврта Димитрија Руварца“.)

I.

На моје чланке о саборском изборном реду од 1870/1.[1] осврнуо се је протојереј г. Димитрије Руварац онако по — *његовски*. На личне инзулте тога „Осврта“ нећу се освртати. На мојој страни је истина и разлог, а коме је до невоље и ко не уме друкче, мора онако као писац „Осврта“. Да ми није до ствари ја бих с њиме брзо свршио. Овако ће бити мало подуже. А зато и треба одмах in medias res.

О чему се ради?

Ја сам на становишту, да је изборни ред, са формалне стране узевши, постао неканоничним путем и начином, да је неканоничан, и да нема црквеноправне ваљаности. Оцењујући га пак са стране материјалне, да стоји у опреци са догматично-каноничним учењем православне цркве.

Писац „Осврта“ назвао је све то „фразирањем“[2] и остао је при том „фразирању“. Покушао је да обори разлоге, што сам их изнео у доказ неканоничности тога изборнога реда. Но се осврнуо *само на формалну део тога питања*. Материјалну оставио је нетакнуту, и ако она *сама собом*, и кад не би постојала и формална страна, доказује неканоничност изборнога реда, јер овај стоји и својим установама у опреци са догматичним и каноничним учењем цркве. Оставио је нетакнуту ту страну спорног, по њега, питања, ма да је дужан био и на њу се бар „осврнути“, ако му је до ствари а не до кавге стало, дужан био и зато, јер је он и истицање те опреке назвао „фразирањем“, и јер сам ја у својим чланцима и то његово „фразирање“ побијао.

Према томе, кад би се и могло доказати, да изборни ред постанком својим није неканоничан, његова би неканоничност стојала доказана установом комулативних избора саборских посланика, а „фразирање“ г. Д. Р. остало би не доказано.

[1] „Срп. Сион“ ех 1900 г. бр. 32—42., а види те чланке и засебно одштампане.

[2] Постанак и развитак срп. црквн. нар. автономије. Стр. 190—191.

Но да видимо, је ли њему пошло за руком оборити доказе о неканоничности изборног реда, бар с обзиром на његов постанак.

Ова неканоничност доказује се чињеницом, да је изборни ред донесен за време упражњене митрополитске столице. А зашто неканоничност та резултира из те чињенице, изложио сам овим током доказ них тврдња:

„1. Да је за предузимање и решавање важнијих црквених послова и за увођење новотарија у цркви дотичне црквене области, — надлежна искључиво саборна власт епископа, Синод.

2. Да за време упражњене столице предстојника црквене области не може бити Синода, нити његових правоваљаних закључака.

3. Да је сазивати Синод, на њему председавати, његову радњу руководити и закључке публиковати, — надлежан искључиво предстојник црквене области.

4. Да се, дакле, за време упражњене столице предстојника црквене области не сме у овој ништа важнијега и новога по цркву предузимати и решавати.

5. Да за време упражњене митрополитске столице, а баш с разлога те седисваканције и с њом спојених прилика, није ни код нас било Синода, а без ових ни расправних сабора, који би у цркви нашој предузимали и узакоњавали реформе, каквима се бавио г. 1870/1 сабор, уз неовлаштену сарадњу и ненадлежно пристајање тадањих епископа.

6. Да су се такви расправни сабори до г. 1870 забрањивали од државне власти, а на држање њихово да нису никада пристајали савремени епископи, ни онда, кад су се такви сабори истицали, с извесне стране, као општа жеља, „која је тако рећи у жиле народа продрла“.[3]

7. Да држање расправног сабора од 1870/1 и целокупна радња његова, дакле и саборски изборни ред, нису имали црквеноправне основе, те се без ове имају сматрати, заједно са постојећим изборним редом, — неканоничнима.“[4]

[3] Народній Соборъ 1864. стр. 77.

[4] Саборски изборни ред од г. 1870/1 са црквенога гледишта. Стр. 38—39.

Ове тврдње доказао сам позивом на каноне и канонисте, на саборе од 1842 и 1864, на одношај сабора према Синоду, на изјаве епископа у сабору 1870, највиша ручна писма и декрете, те министарске отписе.

„Осврт“ је покушао да обеснажи целу ту аргументацију. Ево како.

II.

Вели, (стр. 11) да приведене каноне нисам разумео, да не знам или нећу да знам за разлику између Архијерејског Синода и нашег народно-црквеног сабора, односно, да не знам или нећу да знам, „да они црквени канони, који говоре о Синоду, не могу имати крепости и снаге и за наш народно-црквени сабор“. А „то је бар тако јасно, и то тако рећи и деца знају“.

Била би дужност г. Д. Р., да је, пре или после ових својих тврдња о моме неразумевању канона, њихова примењивања и о незнању разлике између Синода и сабора, у позитивном правцу изложио своје разумевање и знање, те и мене и све оне, који смо у тами и заблуди, лепо подучио о свему шта наређују правила 34 и 37 ап., 4, 5. и 6 I вас., 2. II вас., 19. IV вас., те 9. 15 и 20. IV. помесног сабора. Подучио о томе, зашто се они не могу односити и примењивати на прилике у нашој црквеној автономији, на радњу нашег сабора као *црквеног*, на одношај његов *као таквог* и према Синоду, који одношај истиче из карактера сабора и његова црквенога делокруга, да и не спомињемо: из одношаја црквене автономије према цркви и њезином законодавству.

У место да је то учинио, учинио је г. Д. Р. нешто што не приличи „такоме јунаку“ каквим гради себе, а према нејаком и слабом, каквим приказује мене. Подметнуо ми је једну недотупавну тврдњу, да после над њом ликује, као да је мене победио, а не своју рођену тврдњу.

Рече и ово: (стр. 11) „На толико места наводисте каноне и тумачења њихова, која говоре о томе, да се за време упражњене митрополитске столице, не сме сазивати синод, односно да се исти за то време не сме у седнице скупљати нити што закључи-

чивати, *а тако исто да се наш народно-црквени сабор за то време не сме састајати, односно да он не може и не сме ништа чинити ни закључивати, без пристанка синодскога*“. (Курзив је мој.)

Курзивом цитирана ова тврдња није моја; *г. Д. Р. ју је сковао и мени подметнуо.* Срешћемо се ми још с таким тврдњама у његовом „Осврту“.

Моја тврдња је изложена у чланку I под 5.

Ко разуме о чему је реч у мени подметнутој, а о чему у *мојој* тврдњи, разумевању тога биће одмах јасно, да су те две тврдње сасвим разнолике.

Тврдити, да се наш сабор за време седисваканције „не сме *састајати*, да не сме *ништа* чинити ни закључивати“, сасвим је нешто друго него тврдити, „да за време седиваканције није било *расправних* сабора, који би *у цркви* нашој предузимали и узакоњавали реформе, *каквима се бавио г. 1870/1 сабор*“, и да *таквих* сабора, из истих разлога, не би ни смело бити.

Тврдити, „да сабор за време седисваканције не сме ништа чинити ни закључивати *без пристанка синодског*[5]) није исто, што и тврдња моја, да за то време није било сабора, који би у нашој цркви предузимали, *уз неовлашћену сарадњу* епископа, реформе, каквима се бавио г. 1870/1 сабор, и који би узакоњавали такове реформе *уз ненадлежно пристајање* епископа. Каква грдна разлика међу овим тврдњама! Каква разлика већ и у томе, што се у мени подметнутој тврдњи говори „*без пристанка* синодског“, а ја у својој говорим о „*ненадлежном пристајању*“! Dificile est satiram non scribere!

Било је сабора и без митрополита, а свакако их и мора бити ради избора митрополита. Било их је и расправних, но када, у каквим приликама, по чијој вољи, и какви су то сабори били? Зар народно-црквени или народни? Сабора, који су доносили реформе као сабор 1870/1, пре и после те године није било, ма да их је свештенчачка струја хтела и 1842 и 1864 г. *То је моја тврдња*, а ту тврдњу „Осврт“ није оборио ни „слистио“.

А какве су реформе, које сам ја наглашавао, рекао сам јасно и у овом листу (стр. 536) и у засебном издању мојих чланака (стр. 22.). Ево мојих речи:

„Кад се узме у обзир, да је радња сабора од 1870/1 *засецала у велики део самога црквенога устројства, а уредбе на том сабору донесене да су изводиле есенцијалне и начелне реформе у сабору, у институцијама црквеним, у управи и судству црквеном*, дакле, да је то била радња и по значају и по последицама својим *од веома великог замашаја по целу нашу цркву*, онда стоји као непобитан факт, да је, *са црквеноправнога, каноничнога гледишта*, не само саборски изборни ред од год 1870, као један део те и такве радње, него да су цела та радња сабора од год. 1870/1 и на њему донесене уредбе *без црквеноправнога* темеља, *по постанку своме неканоничне, у колико се оне тичу цркве*“.

Ко ове речи моје прочита у свези са онима у чланку под 5., јасно ће му бити, да сам ја водио рачуна о разлици између сабора и Синода; да сам знао и хтео знати, каква се радња може предузимати и у време седисваканције, и којој радњи не треба пристанак Синода.

Ако г. Д. Р. то све није могао уочити у мојим чланцима или бар у горњим речима, нисам томе ја крив. Ја о свему томе нисам распредао абецеду. Нисам писао буквар него расправу. Нисам писао за оне „по кафанама, читаоницама, дућанима, радионицама, воденицама и сувачама,“[6] него за људе који разумеју шта читају; не за кавгације него за мислиоце; не за уображене „свезналице“, него за људе, који траже истину и приступачни су разлозима.

Знао сам ја, знам и данас, разлику између Синода и сабора, али знам и то: да канонска наређења, *о којима је реч*, не само да могу него и морају имати крепости и снаге и за наше саборе, *у колико су они црквени, и у оном делу њихова делокруга и радње, која се тиче цркве и оних послова*

[5]) Г. Д. Р. сигурно није приметио овај *свој* галиматијас, који тражи пристанак Синода за време седисваканције, кад Синода не може ни бити. Или је овим својим галиматијасом хтео мени да подметне и *своје* мишљење, да Синода може бити и у то време? Он себи све дозвољава.

[6] Постанак и развитак срп. црквн. нар. автономије Стр. 3.

црквених, о којима односна канонска наређења говоре. Ако то није написано изричним текстом ни у једном канону, ни у једном старом „рукопису“, или Летопису Матице Матице Српске, у Бартенштајну, Јиричеку, Чизману, Швикеру, итд., да је то могао прочитати и г. Д. Р., учи нас о томе дух и интенција канона, дух и начело основног учења и устројства црквеног, које се оснива на божанском праву,[7] а по којем у цркви све, што се и како се ради о цркви, подлежи наређењима тога основног црквеног учења. А све што сабори наши раде или ураде против тих наређења, не може имати црквеноправне ваљаности, неканонично је, ма колико се то правдало другим незаконитостима, ма колико било неканоничних прецедеиса. Јер друго је, што државна власт силом своје моћи и власти уради, или се у помесној цркви погрешком њезиних органа оћути и поремети, а друго је, што је Црква Христова у своме непогрешивом законодавству *за сва времена и за све помесне цркве* узаконила и прописала. Незаконитости не дерогирају законе.

Расправљајући у чланцима мојим питање каноничности изборнога реда, као и црквеноправну ваљаност целе црквене радње сабора од 1870/1, ја сам стајао, а стојим и данас, *на становишту тога непроменљивога и опште обвезнога законодавства*, а не на становишту државном силом и превлашћу, или погрешком ма чијом, почињених незаконитости у нашој цркви и вређања права црквиних, којим незаконитостима г. Д. Р. има обичај, по своме ћефу, да оправдава сличне незаконитости и насиља, кад се оне и данас хоће да практикују, а којим поступцима заводи — оне који свога мишљења немају — и смета им, да до правилних појмова и коректног суђења у дотичним предметима дођу.

Но, кад г. Д. Р. нема дистинкције и не уме да разликује незаконито од законитог, оно што је било од онога како је требало да буде, и како треба да бива, онда би добро учинио, да остане при своме грибларском послу. Нека износи историјски материјал, нека преписује стара писма и документе, нека прештампава — и то као што треба — саборске расправе, а другима нека остави критику и примењивање свега тога. Пачајући се у посао за који није, поништава он цену и оној својој радњи за коју јесте.

Он зна н. пр. да је сабор - сабор, а Синод - Синод; да канони говоре о Синоду (односно митрополитанским саборима), а не о сабору нашем, те одмах, по своме буквалном схватању ствари, пориче сваку примену канонских наређења на наш сабор, и сваку зависност и ограниченост његову од тих наређења. Он не појима, да, поред све разлике између Синода и сабора, независност овога може и мора бити ограничена односним црквеним законима у оном делу његове радње, *која се тиче цркве као такове*, **а о којој и јесте реч у мојим чланцима**. А да зна одношај црквене автономије према цркви, није пружао доказа. Но кад би знао и тај одношај. и да се о њему у опште води рачуна код нас, о зависности *црквене радње* сабора од Синода не би могло бити ни дискусије. Тако исто и о организационој црквеној радњи саборској за време седисваканције.

За време седисваканције не смеју се предузимати и решавати важнији послови црквени и уводити новотарије, које прелазе надлежност и делокруг појединих епископа. То је забрана црквених канона. Тој забрани подлежи и радња наших сабора, *она, која се тиче цркве*. Све што се чинило против те забране, без обзира на време и прилике, противи се тој забрани, неканонично је и нема црквеноправне вредности. То је црквено становиште. И нема канонисте, ма какав софиста и рабулиста био, који ће противно доказати. Не помаже ту „разлика између Синода и сабора.“

Сваки црквени орган, ма како се он звао, — **а ваља знати да је и наш сабор у својој црквеној радњи један од тих органа,** — *и све што се у цркви и о цркви ради, подлежи односним црквеним наређењима.* То се може коме допасти или не, против тога се могло грешити, било незнањем, насиљем или узроком ма којим, али — *што је истина и начело црквеног учења*, један део којега

[7] *Никодим, Епископ Далматински:* Правила православне цркве с тумачењима Нови Сад 1895, стр. 100.

је и канонска забрана о предузимању извесних послова црквених без митрополита, за време седисваканције.

Оспорити нико не може да је и сабор 1870/1 решавао о тим пословима, да је међу те послове спадала и измена дотадањег начина бирања свештеничких посланика, јер је и она дубоко засекла у живот наше цркве и дошла у опреку са јерархијским принципом њезиним. А кад је тако, који је то *канониста*, који ће тврдити, да је сабор од 1870|1, дакле у време седисваканције, био црквом овлаштен за радњу, какву је он и предузео и обавио; за донашње уредаба и саборског устројства, какво је донео?! Који је то *канониста*, који ће доказати црквеноправну ваљаност радње тога сабора?! Који је то *канониста*, који ће тврдити, да се таква радња сме предузимати и решавати, за време седисваканције, било у сабору или Синоду, или, да је сабор и гледе такве радње независан од Синода и неограничен односним канонским наређењима?! Ми позивамо све наше *канонисте*, да се у овом питању отворено и искреношћу свога научњачког убеђења изјасне. Па, ако је истина оно, што заступамо ми, да је признаду и други; ако је заблуда, да је се одречемо и ми.

Кад би независност сабора од Синода била апсолутна у свима односима његовим према цркви и у свакој радњи о цркви, и кад канонска наређења о седисваканцији не би везивала и наш сабор у његовој црквеној радњи, онда би начело највише саборне власти у цркви било шимера, Синод би био фикција, у таквој цркви не би било Цркве. То је последња конквенса теорије о апсолутној независности нашег сабора од Синода; теорије, која перхоресцира и исмева примену црквених основних закона на наш сабор, а којој се теорија у службу дао — да ли из незнања или ћефа, свеједно је — и протојерej г. Димитрије Руварац. Њему импонује насиље државног апсолутизма и збрка делокруга саборског и Синодског у XVШ веку, а а црквено законодавство, а право цркве — таква му је једна ситница, коју он кад хоће види, кад неће не види.

Да је примењивање дотичних канонских наређења на црквену радњу и наших сабора основано; да и за наше саборе прописи тих наређења имају снаге и крепости, доказаћу ја то доцније и мишљењем људи, којима ће ваљда и г. Д. Р. имати милост признати познавање канона и разумевање разлике између Синода и сабора.

Но, доказаћу ја и то, да је некада и г. Д. Р. тако исто писао, а сигурно је и тако мислио као што је писао, и о томе био уверен о чему је писао. Доказаћу, да њему, баш г. Д. Р., некада није нимало сметала „разлика између Синода и сабора“ а да баш радњу сабора од 1870|1, *и баш ради седисваканције*, осуди као противност ономе, што прописују не само *пракса* него и **канони.** Молим — само мало стрпљења.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-шкoлског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Његова Светост**) преузвишени господин патријарх *Георгије*, услед преладе, а ради предострожности, упућен је да неколико дана остане у постељи.

Његова Светост је намеравала прошле недеље отпутовати у Угарску престоницу, да се поклони Његову Величанству, но овим побољевањем је то путовање Његове Светости на неколико дана одгођено. Дао Бог Његовој Светости што брже **изцѣленіе**!

(**Свештенички збор протопрезвитерата Карловачкога**). У прошли четвртак, 12 (25) априла о. г., обављена је годишња исповест парохијских свештеника у протопрезвитерату Карловачком. После свршене св. тајне хтело је искупљено свештенство, на челу са својим окружним протопрезвитером, да предстане својој љубљеној и доброј врховној Поглавици, Његовој Светости патријарху *Георгију*, да Му се у синовњем страхопоштовању, искреној љубави и пуној оданости поклони, св. десницу целива и Његова архипастирскога благослова замоли. Али овом приликом не мога се тога задовољства наужити, да све то учини и да се мудром речи свога узвишеног Поглавице охрабрено и загрејано врати на вршење светога, многоструког и узвишеног позива. Не мога, јер Његова Светост, услед назеба, на јаком јутрењем ветру и ладноћи први дан Васкрса добивеног, мора да чува постељу. Свештен-

ство се из дубине душе Богу помолило за што скорије оздрављење своје и целе нам св. Цркве добре Поглавице.

Истога дана, а после обављене св. тајне исповести, одржан је братски збор искупљенога свештенства од 9 сахати пре до ½1 после подне. На збору је расправљано о питањима назаренства, о вршењу многих пастирских дужности, а нарочито о вршењу св. тајне покајања и вршењу катихизације, те су гледе тога донесени сходни закључци. За тим је прочитана наредба кр. зем. владе одела за унутарње послове у Загребу, од 31 децембра 1900. Бр. 62.224., те је на предлог окр. протопрезвитера Јована Јеремића једногласно закључено овако:

Да збор образложеном представком замоли пречасну Архидијецезалну Конзисторију:

1. Да благоизволи код високославног Саборског Одбора изазвати начелно решење о томе, да ли је парохијска сесија саставни део основне плате свештеничке или не. Те ако јесте,

2. Да благоизволи у име своје и у име подручнога јој православног српског парохијског свештенства умолити вис. кр. зем. владу одео за унутарње послове у Загребу, да своју наредбу од 31/12 1900 Бр. 62.224., којом се нормира плаћање општинског намета на парохијске сесије, благоизволи обуставити одмах, а питање тога општинског намета у нови претрес узети, те ако пронађе, да су разлози против плаћања тога намета основани, а на њима базирана молба за неплаћање истог намета легална те оправдана, да благоизволи исту своју високу наредбу изван крепости ставити а издати нову, која би једаред за свагда ослободила парохијско свештенство од плаћања општинског намета на парохијске сесије.

3. Да благоизволи у своје време позвати и умолити и пречасне конзисторије Епархије Горњо-Карловачке и Пакрачке, да се и оне овоме поступку придруже.

За састав представке умољен је г. окр. протопрезитер Јован Јеремић.

(**Свештенички збор протопрезбитерата Митровачкога**), одржан је дана 11/24 априла о. г. у Митровици. После обављене св. тајне исповести, са збора је послан Његовој Светости, преузвишеноме господину *Георгију Бранковићу* патријарху српскоме, брзојавни поздрав у знак синовње оданости, на чему је Његова Светост благоизволео брзојавно благодарити, дајући свештенству очински патријарашки благослов. Између осталих предмета о којима се расправљало, а који су се тицали пастирског свештеничког рада, расправљано је ове године једно питање сасвим друге природе, а то је питање о плаћању општинског намета на парохијске сесије. У овоме предмету донет је једногласан закључак, путем надлежне власти са свештенством остала три протопрезвитерата Архидијецезе Карловачке обратити се на високу кр. земаљску владу у Загребу са представком, да влада наредбу своју у погледу плаћања општинскога намета обустави одмах и у своје време нову наредбу донесе, којом би се свештенство једаред за свагда решило тога неправедног за њ намета.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. 3 ex 1901. М. Ш. О. 2—3 23.

СТЕЧАЈ.

Месни Школски Одбор српске православне црквене општине будимске расписује овим стечај на упражњено место учитеља.

Са овим местом скопчана су следећа годишња берива:

I. Редовна берива:

Плата	1200 круна
Накнада за башту	40 „
За парстосе из заклада	18 „
Осам метери тврди сечени дрва	
Стан у нарави.	

II. Ванредна берива.

За сада поскупнина	240 круна
За повторну школу док иста постоји	120 „
Осим тога: у колико би учитељ од црквене скупштине за перовођу изабран био	240 „

Дужности су учитеља децу прописно обучавати; при сваком богослужењу појати; као и децу у црквеном појању поучавати.

Вешти појци доброга гласа имају првенство; а желити би било, да су вешти у ноталном пјенију друге поучавати.

Лична пријава служи за препоруку.

Рок стечаја траје шест недеља, рачунајући од првог увртења стечаја у „Срп. Сиону.“

Компетенти нека своје ваљано снабдевене молбенице потписаном председништву овога Одбора (Budapest I. ker. Döbrentei utcza 4. szám) у одређеном року поднесу.

Из седнице месног Школског Одбора држане у Будиму, 26. фебруара (11/III.) 1901. год.

Даринка Прерадовићева
привр. перовођа.

Протопрезвитер
Велимир Недељковић
председник.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Хлебарска улица бр. 19. I. спрат.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, а за **солидну израду** као и за **умерене цене** јамчим. Примера ради наводим овде **поједине** артиклове и цене им; као:

ОДЕЖДЕ светле од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог свиленог дамаста и голдрајха од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде црне од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАКА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. и са чистим златом извезено на најфајнијој кадифи од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор. 12, 15. 18, 28 до 30 фор. и т. д — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ КАНДИЛА** од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЈА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор. све масном бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити прев. г. свештеницима **шешира, камилавки, ћелепуша и појасева.** — На захтевање п. н. муштерији шаљем бесплатно и **франко нацрте, мустре и прорачуне.**

90 24—28

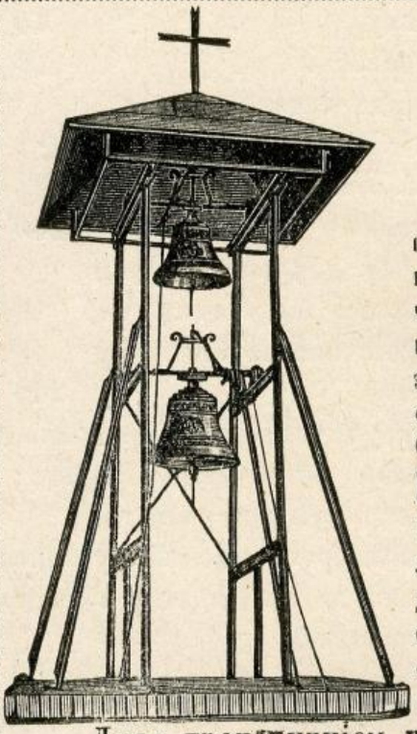

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,** која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ƨ провиђена и зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

11— ех 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 249.

СРПСКИ СИОН

Год. XI — Број 16

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 22. априла 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његова Светост, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, Георгије Бранковић, благоизволео је управитеља манастира Бешенова јеромонаха Нестора Обшића одликовати црвеним појасом.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Студије и критика на психофизички монизам.

Докторска дисертација Дра **Бошка Петровића.**

(Наставак.)

У том примеру имадемо јасно замењивање узрока са учином, узрока кретања са самим кретањем. И сам Рил приписује вољи самосталну иницијативу, када каже: када воља једно кретање започне. Ако воља имаде ту способност, да својом рођеном иницијативом може једно кретање да започне, то онда воља ради самостално и неодвисно од икакове друге чињенице и та самосталност, као активан елемент, јесте оно својство воље, које њу карактерише као самосталну чињеницу, која самостално покреће. Тиме воља добија особито обележје активности и самосталности, којим својством се она од самог учина, овде од кретања, потпуно разликује. Када кажемо, да воља својом активношћу даје иницијативу за једно дело, то ова иницијатива, која је овде одлука воље, претходи активизирању смера. Тек после одлуке воље, да нешто изведе, активизира се нерв, да одлуку изврши. Иницијатива воље се пре инервације дешава и ако се то можда не би дало „емпирички“ констатовати, оно је логична неопходност. Из овога сљеди, да је воља узрок кретања, која према својим циљевима и намерама одлучује а као такова, да је воља у свом бићу различита од церебралне инервације и кроз њу изведених механичких кретања, која вољи сљеде.

Овим примером ево доказујемо, да паралелисте замењују вољу као узрока — покретача са механичким извршивањем истог. Узрок овог замењивања два сасвим разна појма лежи у механичком схваћању закона енергије и узрока кретања, против чега говори ево наш доказ о вољи, као сасвим разном појаву од ових чињеница. То је уједно аргуменат против идентитета психичких појава као унутарњих са физиолошким, као спољашњим појавима.

Исто тако говоре против теорије иден-

титета ова два разна појава и остали психички појави, као што су чулни надражаји и чулно опажање у опште. По излагању теорије идентитета садржај нашег чулног опажања били би пуки снимци физиолошких процеса у нервима чула и мозга. Само тако би ти процеси били и споља и изнутра посматрани један и исти појав. Против овог говори искуство, да наша чула имају сасма одређен садржај и тај садржај није снимак процеса нашег мозга, већ садржај нашег чулног опажања јесу слике ствари ван нас, које су истина проузроковале извесне физиолошке процесе, али су различите од ових. Када ја н. пр. посматрам једну уметничку слику, то садржај тог опажања не сачињавају физикални и хемијски процеси у оку и мозгу, које је слика тамо проузроковала, већ престава једне слике ван мене. На тој слици ја сасвим јасно разликујем разне боје и известан израз који те боје означавају. Разликујем шта више некоја иза боја сакривена квалитативна својства те слике, која су својства сасвим нешто други и од својстава једне друге слике, коју је истим бојама радио исти уметник. Така квалитативна својства, која ја опажам на на једној слици, не могу никако идентифицирати са чулним, спољашњим својствима те слике, која су својства у бојама изражена, још мање смем исти замењивати са оним процесима у оку и мозгу, које су боје проузроковале. То би било безразложно изједначивање свију појава са једном апсолутном материјом, ван које ничега нема, а то би била најгрубља форма материализма. Дотле воде крајне конзеквенције идентитета.

Теорија идентитета није у стању да нам даде разјашњења ни за једну врсту садржаја наше свести, па ни за такове као што су мисли, осећаји на секундерном ступњу или као што су нове творевине фантазије и логично спајање мишљења. И сам Вунт у свом систему филозофије приписује делатности свести стварајући карактер када вели, да се резултирајућа престава не садржи у осећајима који су је створили тако, да је она једнака суми тих осећаја. Она је нов акт наше свести, која као такав у себи садржи стварајућу синтезу. Па и у својим студијама признаје Вунт,[1] да услед психофизичких односаја, постају нови садржаји наше свести, који нису мотивирани ни у истовременим ни пређашњим унутарњим догађајима.

Шта следи из овога? Да су мисли, воља и сви остали појави наше свести на терциерном ступњу самосвојан продукт наше свести, дакле неодвисан од икаквих физиолошких функција, према томе и различити од ових Тиме пада теорија о идентитету.

Теорија идентитета може да постоји као формула само у материалистичном систему или у идеалистичном као што имадемо пример томе код Спиноце. Ми смо о материалистичком идентитету изрекли наш суд напред кад смо о материализму говорили. Спиноцин систем постоји само као апстрактна формула, чим пак хоће из те апстракције да на дедуктиван начин доказује атрибуте свог свебога, он мора да се искуством служи. И ако тај свебог Спиноцин и иначе долази у опреку са читавим искуством као и паралелизам његових атрибута, апстракција свебога сама по себи имаде своју логичну оправданост као апстракција и Спиноцин монизам постоји ако не у искуству, оно као апстракција. Суврмени паралелизам нема ни у апстракцији онај „монос“, јединство, које би логички оправдало паралелизам као монистичан систем. А искуство? Говори ли оно што у прилог паралелизму? Теорија идентитета, на коју се паралелисте позивају, није ни на каковом искуству основана и према томе никако не може служити паралелизму као ослонац, да га оправда као монизам. Па и када би испало за руком, теорију идентитета логички засновати, то онда конзеквентно томе, никако не би могао постојати међусобан утецај између овог двога, јер је једна ствар. На тај начин би теорија идентитета и основно начело паралелизма у логичној форми основано било, али, као

[1] Wundt, Philosophische Studien Bd. X стр. 111.

што каже Ерхард[2] када би ми отклонили разлику између тела и душе, онда би пао сав паралелистички систем. И не би могло бити другачије, јер ако је тело оно исто што и душа, онда не може више постојати међусобан утецај, али тада не постоји више ни паралелизам, јер пошто је душа и тело једно и исто, то не могу ићи ни паралелно једно с другим. Према томе услуга теорије идентитета била би за паралелизам негативне вредности. Теорија идентитета не допуњује логички паралелизам, шта више паралелизам и теорија идентитета искључују једно друго.

Према досадањем излагању изводимо наш закључак, да теорија идентитета ни у ком погледу не може да послужи паралелизму, да овај као монистичко гледиште оправда.

Ако паралелизам хоће да очува свој емпирички карактер, то се он мора чврсто држати не идентитета, већ разноликости психичких и физичких појава. У том случају паралелизам признаје дуализам појава, но код оваког излагања ова два појава у паралелистичном систему и опет нам се намеће питање: када паралелизам признаје тај дуализам појава, је ли паралелизам монизам? Ми смо у току наше расправе доказивали, да ни један до сада наведени аргумент, на који се паралелисте позивају, да паралелизам оправдају као монистичко становиште, није умео да издржи критику. Сада ћемо још задњи ослонац паралелизму, уједно и основно начело: немогућност међусобног утецаја душе и тела да испитамо, и то баш са емпиричког гледишта, како ми тај одношај емпирички можемо да констатујемо, да би на тај начин паралелизам могли као емпирички постулат пресудити.

Насупрот учењу паралелиста, да међу телом и душом не постоји никакав одношај, ми се помоћу непосредног опажања и на себи и на другима, дакле на чист емпиричан начин, уверавамо о непрестаном међусобном утецају како душе на тело, тако тела на душу. Ми чисто емпирички сазнајемо, да између човечије воље, мисли и осећаја и човечијих удова с једне стране, као и између чулних надражаја, који споља долазе и човечије душе с друге стране, постоји непрестан каузалан одношај. Све делатности човечије, које ми видимо где се чисто механички врше, биле би нам потпуно нејасне и потпуно би противусловиле нашем уверењу о тим догађајима, које ми добијамо помоћу унутарњег опажања, када би се ти догађаји чисто механички вршили без икаковог утецаја људске воље и мисли према тим догађајима. Па какова би то варка била за људско сазнање, када не би људска воља била онај фактор, који даје иницијативу за кретање његових удова, и који управља сасвим према његовим намерама, као што ми то помоћу унутарњег опажања сазнајемо, као најсигурнијег начина људског сазнања, већ да ту од почетка до краја раде, чисто менаничке чињенице.

Ерхард, у критици на ову тачку паралелизма, износи неколико врло лепих примера за доказ фактичности међусобног утецаја душе и тела, и ми ћемо се због њихове убедљивости овде послужити неким примерима.

То би сасвим нејасно било, вели Ерхард,[3] зашто се известан покрет руке или ноге креће према мојим намерама, када овде не би воља имала учешћа. Узмимо ми нпр. случај са састављањем једног писма. Овде покушај чисто физикалног тумачења иде од слова, која рука изводи до импулса, који моторне нерве на кретање присиљавају. Но и ови импулзи се не дају без психичких узрока разумети ако не ћемо да се заплетемо у још веће тешкоће. О томе нико не може сумњати, да рука која пише, сасвим тачно само оно изводи, што треба по жељи и намери писца да се изрази. Без каузалног односа душе и мозга, овде би се захтевало потпупо слагање између психичких и физичких догађаја, што је много неразумљивије и чудније него каузалан одношај, који фактично постоји између воље и моторних нерава. Када би се ова задња

[2] Ehrhard. Die Wechselwirkung, стр. 125.

[3] Ehrhard, Die Wechselwirkung zwischen Leib und Seele, стр. 136. 138.

тврдња хтела да побије, онда би се на сваки начин показало, да паралелизам потребује допуну у смислу престабилиране хармоније.

Код састављања једног већег литерарног дела, вели Ерхард даље, то расту тешкоће у истом односају, у ком је садржај таковог дела више разнолик, већи по облику и значајнији него садржај једног писма. Аутор је можда кроз више година морао да размишља и многе штудије морао да чини, док није дотле дошао, да може своје мисли јавности да преда. Зар сав овај душеван рад да не стоји ни у каковом каузалном односају према готовом делу? Када Кант треба читав један децениј и још више времена, да дође на чисто са проблемима, које је он изнео у својој критици теоретског ума, зар тај значајан излив мишљења у том раду да стоји сасвим равнодушно према крајним резултатима, а ови да су механички продукт узрока који слепо делују? Зар сва велика уметничка и научка дела која сачињавају понос рода људског, сва велика људска дела у историји, на која ће и најпознија људска поколења са поносом гледати, да заиста немају никаковог додира са душевним животом као узроком?! У ствари би тако морало бити, када би паралелистичка теорија право имала; па ни допуна паралелизма са теоријом идентитета не би могла у овим конзеквенцијама ништа мењати.

То су све примери, који нам емпиријом и здравим логичким мишљењем доказују фактичност међусобног односаја душе на тело и обратно. Ми би могли још безброј других примера навести, који би емпирички доказали тај факт, но ми држимо, да су и ови примери довољан доказ за потврду, и изводимо закључак, да поред оваких емпиричких података, свака примена принципа природних наука у смислу паралелиста за доказ, да докажу, да је паралелизам са својим основним начелом „емпиричан постулат“, губи своју вредност, јер баш искуство, емпирија доказује нам фактичност међусобног утецаја. Тиме пада основно начело паралелизма. (Наставиће се)

О бесмртности душе.

Говорио ученицима горње гимназије Карловачке **Добривој Николић**, богослов IV. године.

(Свршетак.)

Но када би тако ствар стојала и када грех не би био друго него природна последица наше физиолошке конструкције, откуда онда онај страх који непрестано узнемирује злочинца и у данима његова с поља мирна живота? Животиња размрцвари свој плен и мирно спава. Човек пак проливеном крвљу постаје убицом и непрестано бди. Поглед му је немиран и колебљив, јер осећа да је она кап крви прионула за спокојство душе му и да вапије на небо за освету. Па ако га и сахране одмах у недра земљина, увек ће гледати оно невидљиво око, које је Каин Виктора Ига видео.

Јесте ли седели кадгод на морској обали, па зар нисте осећали ону чежњу, која се обично тада појави човеку у срцу? Око нам се и нехотице задржи на далекој магловитој тами; обузме нам душу нека чудна тежња и осећамо, да бисмо волели слити се са бесконачном морском пучином. И ако сте кадгод осећали ту чудну чежњу, зар се нисте и несвесно запитали: Душо, зашто ме кадгод чиниш тако суморним и тужним? Шта тражиш тамо у даљини — преко мора са својим тајним нагоном?

Шта ти тражи душа, то хоћеш да знаш? Мисао о бесконачности је то, што се открило у потајном нагону срца твога, јер твоја се душа и несвесно хвата за мисао о бесконачности.

Ето у такој хармонији стоји бесмртност душе са историјом, савешћу, и што је главно са човечјом природом.

Човек хоће да се већ на овој земљи учини вечним. Један хоће да остави својим потомцима своје име, други породицу, трећи имање или славу итд... Хоће да живи и у успомени потомака својих; то је мотив великих дела. Отворите списе ђенијалних људи, па ћете наћи мисао о бесмртности на свакој страни. Пођите од Омира до Шекспира, и у тежњи за славом крије им се у сваком ретку мисао о будућем животу. Слушајте Цицерона како уз помоћ природног разума објављује оно, што је доцније Откривење Божје позитивно потврдило. Сократ је с чашом отрова у руци говорио о надама будућег живота, а Цицерон с уверењем довикује:

— Није нас зато сместила природа у свет, да вечито овде боравимо. О, како ће леп бити онај дан, када пођем на небески збор, у то божанско веће душа. Када се удалим од масе, од тог земаљског блата. Овим надама сам ја захвалан на ономе, чему се ви на мени дивите!

Кад је Наполеон, детронизовани ђенију, сву славу и моћ своју изгубио, подигао је у вис према небу своје дете и узвикнуо је с обновљеном вером у очи својим победиоцима:

— Мене сте згазили, али у духу своме ја ћу живети; јер будућност... будућност је моја!

Будућност, столећа? Да луде помисли, кад бих још данас и с овим за навек умро. Јер ако све умире с нама, онда је пепео наших очева худи прах; онда је вера дечја заблуда, а поштење глупа предрасуда, закон је неумесно ропство, стид је празна машта; — јер онда нема и не може бити за нас друге сврхе, него да живимо и уживамо овај свет и живот. Онда лепо треба да се уживимо у ту мисао, што лишће са дрвећа пада, цвет вене, вал се расплињује, једном речи да све умире, — и да се помиримо с том иишљу. Ред је дакле да и ја умрем. О, али да ли се душа наша задовољава том мишљу? Боже сачувај! Неки глас у души нам протестује против смрти и сања о бесмртности и онда, кад је већ у гробу с једном ногом.

Има у нашем нагону глас, који нам то свагда шапуће на ухо: Твоја бесмртна душа је створена по образу Божјем; не бој се зато од трулежи! Па да ли нас овај нагон може варати?

Читао сам, да имаде једно јабуково дрво, које тек касно у мају почиње цветати и листати. И што је заиста чудновато, на то дрво не ће ни један лептир да носи своја јаја. Зашто? Зато што та буба са својим инстиктом осећа, да ће сунчани зраци пре пробудити на живот њена јаја, него пупе тога дрвета. Њени плодови дакле не би нашли онде хране и угинули би од глади.

Па ко научи тога лептира, да ће наступити неко ново пролеће, и да свој плод не сме остављати на извесном дрвету, на ком би од глади угинуо?

Знам да ћете рећи на ово питање, да та животињица зато избегава оно дрво, што јој инстинкат шапуће ону истину. Добро, примам. Али ко сме онда тврдити, да је она иста сила, која је створила ту лептирицу и тог човека, усадила у инстинкат те животиње слутњу о будућем животу, — а човечју душу да је скрила лаж онда, када он сања о бесмртности?

Слушали смо можда овако презирање. Ја као лечник још нисам нашао душе у телу. Зашто? Јер ју нисте нашли под анатомским ножем? А ја вас опет питам: Зар ју нисте никад ни осетили? Па где сте ју тражили? Хтели сте ју тражити у тамном простору, у поларасутој трупини? Не, нема је онде више! Отишла је, одлетела је. Кратковиди, та у рукама вам је само празан кавез, а ви поричете птицу, која је некад у њему певала. Али то је обмана. Ви чините као они, који вам долазе у посету кад знају да сте отишли од куће.

Хоћете ли да нађете душу? Онда испитивајте не мртве него живе. И ако сте кадгод створили што уметничком руком, зар нисте осетили у себи ударце крила душиних? Зар нисте осетили, да је оно тело само терет, и кад бисте се могли исплести из његових веза, како би тада лак и савршен био ваш састав?

Погледајте човека у тренутку одушевљења му, па ћете у мушњи очију му, на светлом челу му, у погледу му опазити траг нечега узвишенога, што ми душом називамо. Шта је то, што говорнику даје у руке оружје, с којим ће у дубину срца продрети? Нагласак, колорит боје или техника? Ниједно. То је душа, што куца тамо у речима, и у којој се крије тајна сила.

Безверје не хаје зато, што кад лишава небо становника му, мора да силази са висине науке, да се упушта у борбу са својим бољим уверењем.

Ви, велики природњаци, велите за птицу да је летећа животиња, за пчелу или дабра да је животиња која гради, јер имаде способности за то; али човеку поричете да је *душевна* животиња, међутим способности му то на сваком кораку сведоче. И поричете то све дотле, док вам на самртничкој постељи не спадне с душе маска Волтерова, претворство, и не појави вам се у срцу сумња: Али ако можда ипак има душе?! Јер никад човек не може озбиљније и дубље мислити, него на прагу смрти!

И ја вас питам, да ли сте видели кадгод човека, који би се огрешио о своју веру на

самртничкој постељи? Покажите ми само једнога, и ја ћу вам одобрити приговор. Али ја сам их видео доста, који су у својој старости, кад им глава већ клоне као да хоће да навикне човека на слику гроба, — нашли опет своју веру на самртничкој постељи.

Јер за веру не треба више ништа до мало скрушности и размишљања. Та кад се човек само испита, и нехотице ће се запитати:

— Шта сам данас, и шта ћу бити сутра? Слаб сам и потчињен створ, чија је судбина у рукама неког другог. Јер кад долази човек на свет? Кад га позову. А кад одлази са овог света? Кад га одагнају. И између колевке, којој није он одредио нити места нити часа, — и између гроба, који још мање зависи од његове воље, борави човек живот у плачу на земљи, која није његова!

То је била судбина човекова јуче, то данас, и не увиђам, да је наш научни напредак на тој зависности учинио какву промену.

И ако мало даље размишљамо, још ћемо боље упознати своју слабост. Данас живим, али шта треба па да умрем? Кап воде, полуотворена врата, једна пара, ветрић, — и ја сам мртав.

А где ћу сурта бити? Да ли ћу бити срећан или бедан, богат или сиромах, ко ми може јамчити и за један дан? Шта велим? Ко ми може јамчити ма и за један сат само?

И ако ћу једном заиста умрети, или ће умрети они, које сам некад љубио, зар ми душа може наћи покоја у мисли о пролазности? Не, не ће га никада наћи; та и паклена мисао је блажија него пропаст. Не може га наћи никада, јер помисао на растанак не може друго ублажити, него нада на скоро виђење. Та срцу не узрокује толико бола удар смрти; много је тежа од тога помисао на растанак. Бол нам само тада задире у срце немилостивом руком, када видимо самртника да нам нестаје испред очију, кад га полако бусени скривају. И када ступимо у собу, коју је овај час покојник оставио, када угледамо ону неразмештену постељу, у којој се преставио; одело које је носио; предмете, које је додиривао и за које им је успомена нераздвојно везана, — онда тек заиста осећамо болове и терет губитка. Није помисао на смрт ужасна, него помисао на растанак изазива ужас!

У таким приликама нам само вера може убрисати бујне сузе, када нам утешним гласом овако говори:

— Хришћанска душо, исплачи се и не стиди се суза, а за тим се моли Богу. Молитва ће бити копча, која ће вас у будућности спојити. Не бој се, ниси га за навек изгубила, јер ћеш заиста и ти наскоро за њим поћи.

Како је мио гроб уз светлост вере, тужан је али није више страшан. И ја тек сада разумем св. апостола Павла, који се у одушевљењу за хришћанску веру овако ругао смрти:

— Смрти, где је твоја победа? Смрти, где је твоја жаока?!

Немамо, заиста немамо разлога ни за тренут да сумњамо у свој натприроднн позив; јер идеја о бесмртности се само у бесмртним душама могла зачети.

Старокатолици, агликанци и православни.

О старокатолицима је у нашој српској литератури већ више пута било писано. Скоро сви наши богословски журнали доносе од времена на време, већином из Руске литературе, извештаје о кретању старокатолика, о одношају њихову према нашој цркви. Старокатолици уистину желе савеза с нашом црквом, јер је њихов положај неодређен. Делингер је после ватиканског сабора са својим једномишљеницима изрекао, да треба успоставити старо православље, а од седамдесетих година до данас су жеље старокатолика за савезом с православном црквом још појачане, јер они само у нашој цркви виде гаранције, да ће моћи уз одржање чисте апостолске науке збацити са себе папски јарам. С друге стране и православна црква прати покрет старокатолички са истинским симпатијама и чим се буде утро пут сједињењу старокатолика с нашом црквом, чим се буду уклониле из старокатоличког друштва заоставштине римске догматике, старокатолици ће постати православни. А то доба као да није далеко.

Положај англиканске цркве је такође неодређен: нити је та црква православна, нити римокатоличка, нити протестантска. То и сама англиканска црква увиђа, те није чудо, да се од вајкада покушавало и тамо, да се поведу преговори са православном црквом, како би

и англиканизам могао изићи из свога неодре, ђеног положаја, те у православљу наћи оноза чим тежи, наиме: чисту Христову науку, неискварену догматику и праве моралне принципе, онако, како су их људима проповедали Христос и апостоли. Ти преговори између англиканске и наше цркве су неколико пута вођени, али до данас није дошло до споразума. Но и данас још они нису дефинитивно прекинути, већ има наде, да ће кад тад доћи до црквене свезе.

Православна црква је готова да и једне и друге прими у своје крило и мора се радовати, кад види, да се у данашњем веку науке цени њена сталност и неокрњена и ничим неуздрмана стара вера. Старокатолици и англикански прваци, који повађају преговоре с нама, јесу људи од науке, кадри дакле да просуде, која хришћанска црква највише одговара онаквој цркви, каква је постојала за време апостолско. Та част је пала на православну цркву и она се мора радовати, кад види, да је у очима трезвених људи ради тога уважена. Сједињење старокатолика и англиканаца је према данашњем стању ствари само питање времена.

Међутим се римикатоличкој цркви трза утроба ради тих преговора се православном црквом, јер особито старокатолички покрет јесте јасан знак протеста озбиљних људи против ултрамонтанства и новотарија римских. Папа се у својој последњој конзисторијалној алокуцији тужи на опадање вере и на непријатељство према Риму, али нека погледи по истоку, нема тога. Немири у католичкој Шпанији су изазвани од језуита, а ти немири, као и старокатолички покрет, могу бити од недогледних последица по римску цркву, а на томе свему има она захвалити језуитама, који су у својој претераној ревности више пута изазивали трзавице.

Преговор старокатолика и англиканаца са православном црквом су трн у оку римокатолицима. Немају доста речи, којима би понизили и старокатолике и англиканце и православне, а све због своје себичности, због жалости за изгубљеним члановима. Такав један испад донео је под горњим насловом језуитски лист „Stimmen aus Maria-Laach“ у фебруарској овогодишњој свесци, и тај ћемо чланак изнети пред читаоце овог листа, да виде, како Латини у својој немоћи мисле о православној цркви и каквим се оружјем боре.

Познато нам је, да је цариградски патријарх пре три године слао у Оксфорд свога клирика и тај језуитски лист вели, да се тај патријаршијски посланик поангликанио и то му је дало повода, да излије своју жуч на православну цркву. Није нам познато, да ли се заиста тај посланик поангликанио, али скоро је више но сигурно, да то није истина, већ римска измишљотина, а у ствари ће бити да је тај посланик од своје власти послан био касније у Александрију, да ради и тамо на идеји сједињења. Било како му драго, тек поводом тога посланства је језуитизам олакшао свом срцу и ваљда је сад, кад је изгрдио православну цркву, мање жучи у њему. А тај случај нам је добро дошао, да се уверимо, како римска црква Аргусовим очима прати сваки покрет у православној цркви, и док нас језуите грде, дотле наша свар сигурно добро стоји. Зло би било, да нас сажаљевају.

Једино бисмо замерали писцу поменутог чланка језуитског, што није напред рекао: „Сва се права придржавају,“ јер на тако шта вреди извадити патент. Ево тога одијозног чланка:

„Кад је човек, чије племе и име има још само два ока, близу гроба, он тада грчевито тражи, да нађе утехе у каквом наследнику, који ће му племе одржати. Старокатолицизам је остарио, страховито је остарио и ма да му држава пружа штаке да се одржи, мора и сам видети, да нагло пропада. Није чудо да да се и он обзире за наследником, коме би могао оставити један део свога имена и наслеђа.

Истина није имао баш среће са својим прељашњим врбовањем. Али зашто би малаксао у својим племенитим тежњама ради једне или више корпи? Multa tulit fecitque puer... Зато се он последњих година особито из Берна много и поново напреже, да би се удостојио милости грчке ортодоксије (православља). Једна околност му ту јако иде на руку: од старина су православни, као људи са оријента, јако пријемчиви за книксове, комплименте и похвале, и они су радо тамо, где се могу надати ма сенци каквога угледа, части и уплива.

Хоће ли дакле доћи до чврсте и искрене везе између старокатолицизма и православља?

Руски генерал Кирејев Павловски труди се додуше као ревни посредник, да би задобио за савез високе православне кругове. Али најпосле ће све само од тога зависити да ли ће православни доћи до осведочења, да ће моћи при тој трговини што ћарити. Великог изгледа за то нема, и зато може доћи опет до какве нове корпе, ако се можда не умеша у ствар какав моћан заговорник с оне стране канала.

Покушаји, да се англиканство приближи православљу, нису од јуче. А сад су дошли у нов стадијум због 36. закључка синода у Ламбет — палати у Лондону од године 1897., који овлашћује највише црквене великодостојнике англиканске, да поведу и поспеше преговоре. Већ фебруара 1897., је епископ салзберијски посетио грчког васељенског патријарха цариградског, који разуме се није пропустио, да направи на њега врло ласкав утисак. А енглески епископ гибралтарски, којега се јурисдикција простире на целу област средоземног мора и архиепископ кантерберијски, глава англиканске цркве, такође су од своје стране чинили све могуће, да би остварили прави савез између енглеске и грчке цркве.

И ако још није дошло до тог братимства, види се већ у неким тачкама извесно приближавање. Дошло је до споразума, по коме у случају потребе сваки православни члан источне цркве може примити религиозну утеху од најближег англиканског свештеника и обратно. У многим црквама се држале свечане службе Божје за спас душа палих енглеских војника у Трансвалу, као што се чини за православне Хришћане. И грчки цариградски патријарх се показао врло предусретљив према англиканским пријатељима. Он је послао једног поверљивог јеромонаха своје цркве у Оксфорд са особитим препорукама и инструкцијама заступницима енглеске цркве.

На жалост тај поверљиви посланик није сасвим испунио наде његове свесветости. Јеротеј Текнопулос је, као што прича С. Exepi у Echos d' Orient (IV. 59—62), до јесени 1898., у грчким парохијама Кум — Капу у Цариграду деловао као реван јеромонах међу караманлијама турскога језика, а особито као извр стан проповедник праве речи Божје у црквама Агија Киријака и Панагија Елпидос. Изгледа да је он стекао особито задовољство своје највише црквене власти. Јер 19. октобра 1898. отпутова јеромонах Јеротеј са писмима и препорукама свога патријарха на науке у Оксфорд са новом новцатом расом, сакривши пажљиво своје дуге власи под високу грчку камилавку док му се ветар весело титрао с брадом.

Није прошла ни година дана, а „Црквеча Истина,“ официјелни орган патријаршијин објави два писма, једно од 7. августа 1899. на патријарха Константина V., потписано од „Фридриха, Божјом милошћу архиепископа кантерберијског,“ а друго од 15/27 септембра 1899., као одговор на то писмо од Константина константинопољског. У оба писма има за Јеротеја Текнопулос ласкавих похвала. Посланица патријархова завршује се овим речима: „У својим писмима нас обавештава јеромонах Јеротеј Текнопулос са безграничном захвалношћу о гостопримству, које ужива и о свима обзирима, који му се указују бригом Ваше Пречасности и богољубазног епископа салзберијског. И ми Вам од своје стране за то најтоплије благодаримо и наскоро ћемо послати још једног клирика наше цркве ради наука на оксфордски универзитет.“

Срећни Текнулос пак мислио је, да ће најбоље моћи утврдити савез између своје матере цркве и англиканства, ако буде изабран за англиканског душебрижника. Већ неколико месеци после оне преписке остави он британски универзитет обучен као англикански клирик, косе кратко ошишане, са меким филцаним шеширом, добро обријан изузев два мала котлета.

Данас је пречасни Јеротеј Текнопулос духовни отац свију англиканаца расутих по држави полумесечевој. Резиденција му је Александрија. Добија месечне плате 80 фунти, т. ј. 1600 марака, ако су фунте енглеске, или 128 марака мање, ако су турске фунте. Свакако од свог православног патријарха није могао ни близу толико очекивати.

Лако је појмити, да овакве понуде брзо крче пута познавању истине. Да ли је то познавање истине (т. ј. путем мита и добре плате), поткрепљено примером и упливом ексјеромонаховим, прокрчило себи и даље пута, о томе историја ћути. Тако исто нисмо могли дознати, да ли је његова светост патријарх Константин послао и другог клирика, о којем је споменуо, на науке у Оксфорд. На жалост

су већ „научењаци,“ који се враћају са пруских и енглеских универзитета, раширили и сувише рационализма и неверја међу „светим слугама“ православне цркве. Томе не би могао помоћи ни тројни савез између старокатолицизма, англиканства и православља — на против!

Велики савезници би се могли само једном од савеза надати: могли би се узајамно тешити у свом јаду и невољи против заједничког, али премоћног и непобедног римског непријатеља.“

Ето, то је вапај тога „премоћног и непобедног римског непријатеља!“ У свакој речи је наслагана мржња против свега, што није римско. Тај вапај сам себе карактерише — коментара му не треба! Кад се тако пише о хришћанским вероисповестима, шта тек раде мисионари римски са неверницима!

Православна црква се никад није служила оним оружјем, којим се служи римска. Па ипак сваког дана она има све више присталица, а римокатолицизам мање. Она није давала агију ни старокатолицима на англиканцима, да преговарају с њом, већ су ови сами те преговоре започели. А римској цркви су добро познати и услови, под којима може доћи до сједињења старокатолицизма и англиканства са православљем и ако се она чини невешта и подмеће православљу, да му је све и сва материјална корист. Ко трује н купује душе новцем познато нам је из историје разних унија. А кад овако пише језуитски лист, којега убрајају римокатолици међу добре научне богословске листове, против Хришћана, зар се чудити, да је такав (а сигурно и окрутнији) поступак изазвао данашње стање у Кини, да мора цела Јевропа заглађивати њихове погрешке!

Осек. Александар Живановић.

Срби сликари.

(Наставак из броја 35. 1900. год.)

Стеван Тенецки, молер.

(1784.)

Родом је из Арада, где је живео и радио, а јамачно и умро. Тенецкових има још и данас у Араду. Г. Иван Алексић, парох Модошки у Банату, наишао је у Араду на једну дивну икону Св. Тројице, коју је моловао Тенецки 1784. године. Њему и дугујем ова дата о Тенецкому.

Аксентије Јакшић, молер.

(Circa 1848. год.)

Живео је у Белој Цркви до 1848. год. Чује, да није никакова темпла живописао, него се је од реда бавио мањим сликарским радовима. Ако ово стоји, јамачно није био академичар. У Белоцрквапској цркви сачувана је једна велика литија, коју је он живописао, и за њу веле, да је ремек-дело. Прича се, да је имао два сина — оба живописца. Један је од њих учио и Бечку академију. Од обојице остало је неколико мањих радова у Белој Цркви и околици. Обојица се одселише у Румуњску. Данас се ништа не зна за њих.

Михајло Поповић, сликар.

(† 1865. г.)

Живео је, радио је и умро је у Оравици у Банату. Валда се је ту и родио. Био је ожењен Влахињом (Румуњком), која није знала ни бекнути српски. Он је причао својим ученицима, да се је сликарству учио у чувенога и славнога живописца Павла Ђурковића, који је сликао цркве: Белоцрквапску, Сомборску, Вршачку и Оравичку. Код Михајила учио је сликарство Ђока Путник из Беле Цркве, али није доучио, пошто сликар Михајило умре 1865. год. Код њега су многи изучили сликарску вештину. Као његова ђака Румуњи хвале неког Попескула као права вештака.

Аца Радак, молер.

(† 1898. г.)

Живео је и умре у Вршцу.

Сликао је Неготинску цркву у Србији,* и још многе иконе за околицу Вршачку. Умро је лицем на Богојављење 1898. год., стар 78 година. Иза себе је оставио два сина и кћер. Старији син Жива бави се такођер сликарством, а уз то и позлатарским и каменорезачким послом. Млађи син Светислав је ћурчија. Обојица живе у Вршцу. Кћи му је удана за ковачем у Пожаревцу у Србији.

Примедба. Податке о сликарима Јакшићу, Поповићу и Радаку пружио ми је сликар Ђока Путник из Беле Цркве, на чему нек му је топла хвала! Писац.

*) Да бих дознао, е да ли је у истину Аца Радак живописао цркву у Неготину, упитао сам г. протопресвитера Неготинског Јована Станојевића, зна ли се тамо што о сликару Радаку. Он ми одговори, да није ништа слушао о Аци Радаку нити га је лично познавао. Но не вели ми, ко је Неготинску цркву живописао. Писац.

Ђока Путник, живописац.

(рођ. 1851. год.)

Ђока Путник се родио 1851. год. Белој Цркви, где и данас живи, у српско-банатској пуковнији. Отац му се звао Пера а по занату био је зидар; мати Евдокија. Ђока је свршио српске и немачке школе, које су тада у граници постојале. Још као ђаче Ђока је радо цртао и шарао. Кад су му родитељи видели, да има дара за сликање, даду га 1863. год. сликару Михајилу Поповићу у Оравици, да учи сликарску вештину. Но Ђока се није право ни упутио у сликарству, а његов мајстор Михајило умре (1865.) Ђока се врати из Оравице кући и нађе себи зараде код неког собног сликара (Zimmermaler) у Белој Цркви, који за Ђокин рад плаћаше Ђокином оцу по 2 фо-ринта недељно. Ђокин овај мајстор беше врло невешт, стога ни Ђока није могао ништа код њега научити.

Ђока се сам дотеривао у оном, што је још код пок. Михајила научио. По том оде у Нови Сад, а након две године оде у Арад, где про-веде 4 године као помоћник код једног собног сликара. Овом се послу Ђока врло извешти, стога су га сви мајстори, код којих је служио радо имали и добро награђивали. У декора-ционој струци беше добар пластичар. Зими, кад би посла било мање, бавио се он слободним просторучним сликањем и цртањем масним бо-јама. Желио је да се у сликарству дотера и усаврши, али је слабо напредовао, јер га није имао ко у том послу руководити и упућивати. Али стрпљења није губио. Неуморно је радио, копирајући разне сликарске радове.

Год. 1873. позове Ђоку његов брат Гавра, тадањи учитељ у Белој Цркви, кући, савету-јући му, да код куће самосталну радњу ци-мермалерску отпочне, па кад нешто уштеди да оде на коју сликарску академију и сликарску вештину изучи. Ђока се братовљеву позиву одазове и његов предлог прихвати, мислећи и сам једино на тај начин цел своју постићи. Но пошто је брат — Гавра имао велику породицу а малену плату, а при том имао још и оца и матер на бризи својој, тоје и Ђока сву своју зараду у кући потрошио. Наравно, да се сад и његови и брат — Гаврини снови о Ђокином усавршењу на којој академији расплинуше. Ђока је лепе новце у Белој Цркви заслуживао, али они падаху кô на врело гвожђе. Пре 30 година још није био тако распрострањен Öhldruck ни јефтин као данас, па је Ђока своје сликарске радове добро продавао. Много га је у том помагао Белоцрквански адвокат Миша Ристић, који је много код Ђоке поручивао а и у сликарству га поучазао, јер је и сам дилетант сликар био. Некако у то доба пада и Ђокина женидба. Од то се доба баци Ђока сасвим на поље црквенога живописа. Први му већи рад на том пољу беше живописање цркве (румуњске) у Новој Молдави. Сам Ђока признаје, да га је овај посао много труда и муке стао, јер му недостајаше потребна вештина; али је ипак цр-квену општину, која је имала доста интелиген-ције, њиме задовољио. Доцније је још сликао румуњске цркве: у Јартову, Мрчини, Агадићу, Врањуц-у, Терегову и Нађ-Лаку; а српске: у Кусићу, Крушчици, Избишту, М. Чанаду, Бе-лој Цркви и Уљми. А довршио је и цркву у селу Јаску у Срему, коју је почео сликати Павле Чортановић па ју напустио. С каквом вештином Ђока Путник ове цркве живописао, не могу да судим, јер их ја нисам видео. И слике у Темишварској римокатоличкој цркви сли-као је Ђока. По његовом властитом признању — критика се у своје време о овом његовом раду похвално изразила у Темишварским новинама. Уз то је Ђока живописао безброј литија̂, бар-јака̂, слика и икона. А сликао је и неколико капела. Пре десетак година наручио сам ја као администратор Чепинске парохије једну или две целиваће иконе код Ђ. Путника за Чепинску цркву, па могу по том његовом раду рећи, да он дара сликарског заиста има, и да је голема штета, што није имао срестава, да тај свој дар развије и усаврши.

Осек у Суботу Акатиста.

Л. Богдановић.

Још нешто о саборском изборном реду од 1870|1.

(Поводом „Осврта Димитрија Руварца“.)

(Наставак)

III.

Вели се у „Осврту“ (стр. 11.), да сам „извртао и погрешно наводио туђа тума-чења појединих канона“. Но, у доказ такве тврдње спомиње се само тумачење 34 ап. правила. Дакле, само *једно*, и ако се окрив-

љујем извртањима многих навода. Сигурно ради већег ефекта. А на основу чега ми се имputира извртање и погрешно навађање и тога једног тумачења? Шта је ту изврнуто и погрешно наведено? О свему томе г. Д. Р. не вели ништа. Он само подвали и закликта први пут: Да л *тако* ради књижевник „од љубави и истине“! Он рече само ово:

„Изостависте из њега *оно*, што је најглавније у њему, а то је, да се све оно, што се говори у истом правилу и тумачењу, односи само на питања, која се односе на предмете каноничне, јеванђеоске и судбене. Ви из истот тумачења, изостависте цео овај пасус: *„Питања су то она, која спадају у делокуг митрополитског сабора и која се тичу предмета каноничких и судбених, као што је то после утврђено на васељенским и помјесним саборима“*.

Дакле, г. Д. Р. су ове речи, што сам их подвукао, „оно, што је најглавније“, и ако не казује зашто, и шта је у томе „најглавније“. Он би, као хтео, да је *то* најглавније, или да хипнотизира читаоца: тим „најглавнијим.“ Можда је њему *то* „најглавније“ већ само зато, јер тај пасус нисам цитирао ја него он! Зашто га нисам цитирао ја, казаћу доцније. А пре тога да цитирам опет.

Ап. правило 34 наређује: „Епископи свакога народа треба да познају првога између њих и да га сматрају као главу, и *ништа* важнијега да не предузимљу без његовога знања, него сваки нека предузимље *само оно*, што се тиче његове епархије и подручних мјеста“.

А део тумачења томе правилу, што сам га ја привео, гласи овако:

„Сви епископи једне помјесне цркве, по наредби нашега овога правила, морају познавати и сматрати за свога старјешину првога епископа, који је имао катедру у главноме граду те помјесне цркве. Сваки од тих епископа имао је своју епархију и у истој имао је сва права, која су скопчана са његовим јерархијским степеном, те је потпуно самосталан био у свему што се тицало *редовне епархијске управе*. Али преко тога правило им забрањује да *по себи сами* предузимљу *ништа* другога у црквеним пословима, него им налаже, да *сваки посао*[1] црквени, који превишава власт и права њихова, као епархијских епископа, и који је замашнији, имају да уреде и ријеше *са знањем и у зависности* од главног првог обласног епископа.“[2]

Питање је: зашто сам ја у својим чланцима цитирао наведено ап. правило и ово тумачење? Зато, да докажем своју тврдњу: „Да се за време упражњене митрополитске столице у митрополитској области црквеној не смеју предузимати и решавати послови замашнијег и општега по цркву значаја.“[3] После цитиранога, јесам ли дужан био и требао, у доказ те тврдње, цитирати, још и онај пасус, што га цитира г. Д. Р., тобоже против моје тврдње? Не. Речима (у мом цитату) *„ништа“* и *„сваки посао“* обухваћени су *сви предмети* који подлеже забрани решавања епархијских епископа, *по њима самима*, без знања и зависности од главног првог обласног епископа; а речима (у цитату г. Д. Р.) „канонички, јеванђеоски и судбени“, *ти* су предмети само поближе означени. Где је, дакле, „извртање и погрешно навађање туђег тумачења појединих канона“? Нема га. Дотични пасус свога коментара 34 ап. правилу додао је автор — бар ја тако мислим — само зато, јер је тангирао при крају коментара и односај првога епископа к подручним му епископима, а с позивом на 6 пр. VII. вас. сабора, у чијем се тексту изрично спомињу предмети канонични и јеванђеоски. Дакле зато, јер је то тражила паралела 34 ап. са 6. правилом VII. вас. сабора. Или је г. Д. Р. мислио — а тако се даје изводити из његова цилитања — да по њему цитирани пасус контрадикује, зар, оном делу коментара што сам га привео ја?!

Или је г. Д. Р. мислио — а и то се претпоставити даде — да међу предмете каноничне не спада ниједан од предмета о којима су расправљали и закључивали сабори до 1870/1., те године и после, него неки канонични предмети, с којима ће нас, можда, он тек упознати! Но, се преварио и, што но веле — „посекао.“

Јер: „Зонара и Валсамон у тумачењу

[1] Види и 2 пр. II вас. сабора.

[2] Правила прав. цркве I. Стр. 93 и 96.

[3] Саборски Изборни Ред. Стр. 24.

овога правила (6. VII в. с.) к првима, то јест каноничким предметима, односе све оно *што се тиче суда, управе црквеном имовином, избора свештенослужитеља и слично.*“[4]

А нису ли зар *ови* и овима *слични* предмети *баш они*, о којима су наши сабори расправљали и пре 1870/1., те године, а и после, и о којима ће, на основу Саборског Устројства од 1874/5. и даље расправљати? Јесу. Но зато баш, радња наших сабора о тим предметима и подлежи канонским наређењима, којима се забрањује решавање таквих предмета и послова за време седисваканције. Зато је таква радња наших сабора и зависила од Синода, кад год је Јерархија чувала права цркве и Синода, и кад год је државна власт респектовала та права, а не силом своје препотенције их игноровала. Зато ће таква радња наших сабора увек и зависити од Синода, док постојала буде црква и док се она буде респектовала, док и кад год буде одлучивао закон а не сила, разлог а не насиље, истина а не заблуда.

Дакле, нецитирањем цитираног по г. Д. Р. пасуса из тумачења 34 ап. правилу, не само да нисам извртао и погрешно наводио то тумачење, него сам ево дочекао, да баш цитатом г. Д. Р. докажем: с једне стране, његово подваљивање и неразумевање онога што цитира и чиме подваљује, а с друге стране — хвала тој подвали — да још више утврдим и докажем основаност својих тврдња.

III.

Да разгледамо и другу подвалу.

Вели се у „Осврту“ (стр. 12.), да сам извртао и погрешно наводио „и туђе наводе“, јер да сам „осакатио“ један цитат из Чизмановог дела Die Synoden. „Осакатио“, наиме тиме, што сам изоставио из њега речи, које ћу сад подвући. Ево тог цитата:

Den Vorsitz bei der Synode führt das Oberhaupt der betreffenden unabhängigen Kirche *entweder persönlich oder mittelst eines Stellvertreters, welchem dann nach der Weisung des VII. Trullianischen Kanons alle Ehrenvorzüge des ersteren zukommen.* So lange der Thron des autokephalen Oberhauptes erledigt ist, kann die Synode weder eine selbständige Entscheidung treffen, noch ein Strafurtheil fällen; *wohl aber stehen ihr die Prüfung und die Unternehmung der schwebenden Kirchenangelegenheiten zu, auf deren Erledigung dann das neue Kirchenoberhaupt sogleich Bedacht zu nehmen hat.*

Дужност је била г. Д. Р. да каже: шта је то изврнуто и осакаћено у том цитату изостављањем подвучених речи? Дужност му је била да предочи и докаже: шта ли се тим речима доказује друго, а не, зар оно. што сам докавивао ја?

Г. Д. Р. није учинио што је дужан био учинити. Он је подвалио, па закликтао и по други пут: „Да л *тако* ради књижевник од „љубави и истине“! И ко ће га сад знати: у чему је видео импутирано ми извртање и погрешно навађање цитата из Чизмана! И како да се мушки „браним“ од подвале, коју ми он тако чини! Морао бих, ето, да будем опет и тумач његових подвала и погађач његових мисли. Но у место тога, ја ћу да оправдам, зашто сам изоставио подвучене речи из дотичног цитата, и да докажем, да нисам извртања чинио.

Шта сам ја доказивао цитатима из Чизмана? Оно, што и 16 и 20 правилом IV. помесног, 6 пр. VII. васељенског сабора, а наиме *да за време упражњене митрополитске столице предстојника црквене области не може бити Синода ни његових правоваљаних закључака*, а с разлога, јер само митрополиту припадају права Синод сазвати, на њему председавати, његову радњу руководити и закључке публиковати. А да ли речи: entweder persönlich oder mittelst eines Stellvertreters, казују да Синода може бити и за време седисваканције? Не. Тим речима Чизман вели само то, да Синоду председава *митрополит* или особно или посредством свога заменика. Дакле, митрополит је ту, он је жив, митрополитска столица је попуњена, седисваканције нема. Заменик митрополитов у овом случају *није администратор*, него ad hoc делегован заменик живог и активног митрополита, који у име *његово* председава, а ти би заменици бивали из броја оних црквених чиновника, ἐκκλησιαστικοὶ ἄρχοντες, ὀφφικιάλοι,

[4] Правила прав. цркве. I. Стр. 606.

ἀξιωματικοί (достојанственици), који су се називали и „великима“, као ὁ μέγας οἰκονόμος, ὁ μέγας σακελλάριος, о којима говори 7 прав. V—VI вас. Трулског сабора и тумачење тога правила[5], а не *администратори*, као што можда мисли г. Д. Р.

А кад речи: entweder persönlich итд. не обарају моју тврдњу о дозвољености и могућности држања Синода једино у време кад је митрополитска столица попуњена, па ни ону, да Синоду председава митрополит, зар сам изостављањем тих речи „сакатио“ и „изврtao“ Чизманове речи?“ Нисам. Изоставио сам те речи, јер су споредног значаја и да се њима не збуни и ко други, као што су оне збуниле г. Д. Р. Те речи не алтерирају доказну снагу оних речи, које сам навео у потврду своје тврдње. Изоставио сам ја и друге подвучене речи: „wohl aber stehen“ итд., јер су и оне споредног значаја, ма да и оне доказују — а не да обарају — моју главну тврдњу. Или зар то не доказују речи: „auf deren Erledigung dann *das neue Kirchenoberhaupt* sogleich Bedacht zu nehmen hat?“ Дакле, јесам ли ја извртао или погрешно навео Чизмана? Не, него њега или није разумео г. Д. Р., или је хтео да „опсени простоту.“

И шта бих ја сад требао да кажем г. Д. Р?! Шта ли да му кажем и после ових Чизманових речи:

Durch diesen (Metropolit) *allein* erfolgt die Berufung (συνάδροισις)an die sämmtlichen Eparhialbischöfe in ämtlichen Form; ohne eine *solche* Berufung ist es der Bischofen verwehrt sich *synodalisch* zu versammeln. *Er* (Metropolit) führt den Vorsitz, *durch seine Anwesenheit wird die Synode erst ein vollständige* (τελεία) und, *ohne ihn kann dieselbe keinen giltigen Beschluss fassen.*[6]

Шта ли да му кажем и после конмен-тара високопреосвештеног епископа Никодима Милаша о — „*непроменљивом* председништву првога епископа“.[7]

Шта ли да му кажем после 16 пр. Антиохијског помесног сабора, по којем је „потпуни сабор онај, *на коме присуствује и митрополит*“; и после тумачења томе, правилу, да је „потпуни сабор (τελεία σύνοδος) *под председништвом дотичнога митрополита*“ итд.[8]

Место свега што је заслужио да му се каже, ја ћу својим путем и даље.

Кад баш воле цитате, цитираћу један подужи, који ће бити доказ не само једне, него многих мојих тврдња; али, држим, и г, Д. Р-цу довољан разлог, да се не цилита „фразирањем“ и цитирањем насиља, протузаконитости и аномалија којекаквих на уштрб легалитета, црквених прописа и црквиних права.

Привешћу један акт блаженоупокојеног епископа Теофана Живковића, што га је поднео блаженоупокојеном Герману Анђелићу, тада администратору митрополије.[9]

Пошто је то већ акт историјски, а веома интересантан и иначе, привешћу га целога.

Ево га.

[5] Правила прав. цркве. I. Стр. 451—452.

[6] Или г. Д. Р. мисли и то, да речи: entweder persönlich oder mittelst eines Stellvertreters поништавају тврдњу, да „Den Vorsitz bei der Synode führt das Oberhaupt der betreffenden unabhängigen Kirche“? Или мисли и то, да те речи „entweder persönlich“ стоје у контрадикцији са тврдњом Чизмановом: „Er (Metropolit) führt den Vorsitz, durch seine Anwesenheit wird die Synode erst ein vollständige und, onhe ihn kann dieselbe keinen giltigen Beschluss fassen“? Какав је, може још речи, да и Чизман није разумевао каноне и да је изрекао „бубнуотечку тврдњу“!

[7] Правила прав. цркве. I. Стр. 95.

[8] Правила прав. цркве II. Стр. 64—65.

[9] Нисам га могао наћи у Митрополитској Архиви нашој.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Његова Светост**). Са радошћу можемо јавити, да је Његова Светост, патријарх наш *Георгије*, слава нека је Господу, потпуно оздравио и опоравио се, те ће, ако Бог да, после Ђурђев Дана и у Будимпешту путовати.

(**Избор пароха**) За пароха у Манђелосу изабран је и потврђен јерej *Лазар Ранковић*, досадањи администратор у Малим Радинцима.

(**За администратора парохије**) у Сусеку постављен је јерej *Милан Лучић*, протопрезвитератски помоћник у Митровици.

(**Др. Александар Миша Данкуц**). Досадањи практични лечник у Панчеву, г. др. Александар Миша Данкуц, постао је личним лечником Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија*. Г. дру Данкуцу биће поверена и катедра хигијене на Православном Српском Богословском Училишту нашем, *а биће богословски и гимназијски лечник*.

(† **Тома Т. Суша.**) У Земунској болници преминуо је, после дугог боловања, свршени богослов *Тома Т. Суша* у 25. години свога живота. Покојник беше родом из Врепца у Лици. Вредан и даровит беше он, али га љута сиротиња, и у њојзи патња, до непреболне болести доведе. Да му сачувамо спомен и у „Сиону“, донећемо једну његову радњу, што ју је као богослов IV. године написао. Лака му земља и вечан спомен!

У Русији.

(**Један крај духоборачке епопеје**). Прослављена духоборачка епопеја, у којој су играли тако громку улогу гроф Л. Н. Толсти и његове присталице изгледа да ће се завршити грозним шкандалом. Руски духоборци, на име, на Кавказу збуњени Толстовским идејама и не желећи признавати никаквих државних закона, нити каквих обвеза спрам државе, по напутку толстојеваца решише се иселити из „варварске“ (као што је они радо називају) Русије у слободне земље Америке и Канадска управа, желећи ма како попунити своје негостопримљиве и хладне латњаве пустаре, дала им је знатан комад земље. Духоборци упућивани самим гр. Толстим и руковођени новим Мојсејима, у лицу једног од синова Толстога и разних других толстојеваца, као што је кнез Хилков и др., одоше у Америку као у нову обећању земљу. Али како су се горко разочарали, када увидише, да су те дароване им земље неплодне као пустиње, те да ни кромпир не може да узре. После плодног Кавказа осетише се сада овде духоборци горе него робијаши на Сахалину. Међу тим Мојсеји, који су их довели у ту обећану земљу, разбегоше се и несрећни духоборци почеше гинути, од глади и зиме. К томе још и Канадска управа није им даровала апсолутну слободу већ је тражила од њих да морају испуњавати неки грађанске обвезе, као што су регистрација бракова, рођења, смрти, признање права властитости и т. д. Тада се духоборци коначно убедише, да су их Мојсеји, који их доведоше у Канаду, само збунили и — разорили ради пропаганде својих идеја. Сада се они обраћају с молбом целом цивилизованом свету, да им ма где даде какав други угао, где би се могли населити! Но где постоји такав угао земље, у ком би могуће било, остајући цивилизованим, не испуњавати никаквих обвеза пред државном управом? Истина, такав угао постоји, али му је име — Утопија. Никакви Мојсеји толстовског типа неће одвести тамо свога „избраног“ стада.

(„Церк. Вѣстник.“)

(***Статистика школа у Русији***). *Последња* статистика школа износи, да Русија броји 37.046 министарских народних школа са 84.121 учитељем и 2.650.058 ђака. У другим ресорима било је 41.653 школе са 70.907 учитеља и 1.476.124 ђака. По томе једна школа долази на 237 кв. кил. и 1·7 хиљ. душа. Један ученик народне школе долази на 20 мушких, а једна ученица на 60 женских душа, сразмерно један ђак на 30 душа. За школу способне деце има 10%; али само половина мушких, а $^1/_6$ женске деце полазе школу. Од суме, која се на народно образовање троши даје држава 20%, остало дају поједини сталежи, градови и друштва. Градских школа има свега 10% целог броја, мада поседи градски сачињавају 12% целокупног поседа. Градови, па шта више и сам Петроград дају само 7% вога буџета. У прошлом веку народно је образовање очевидно напредовало. До 1832 год. нема скоро никаквих података, него у тој години било је свега 1.203 шволе са 62·846 ђака. Фактички напродак дотира се од владавине Александра II. Тако је год. 1864 било свега 3·182 школе са 134·014 ђака, а год. 1872 било је већ 20·085 школа са 790·350 ђака.

Разне белешке.

(**Како беше посећен Рим у току јубиларне године**). По статистичким подацима за прву пололовину јубиларне године дошло беше у Рим хаџија, у децембру 5600; у јануару 7.470, у фебруару 19.425, у марту 19.375, у априлу 51.361, у мају 100.000, у јуну 21.397 — дакле свега око 225 000 хаџија, који са свију страна дођоше у тај град да би поклонивши се „папучи најсветијег оца“ добили опроштење грехова, а за то опет од своје стране принели „Петров динар.“ Ако претпоставимо, да је толико хаџија и у другој половини године било, тада би број њихов изнео око пола милиона глава. Колико су пак они уложили у папску благајну, то је тајна папског државног благајника.

(**Рационализам на западу**). На много места на западу појавио се рационализам са неочекиваном смелошћу. Та смелост показала се и тиме што се дрзнула посумњати и у такова факта хришћанске историје, каква су Рођење Христово, личност Христова, Васкрсење и т. д. Орган рационалиста у

Француској „Radikal“ износи у једном од својих бројева, како је празник Рождества Христова позајмљен из култа богиње Митре, а његова установа вели он, носи на себи печат очевидне клерикалне глупости. Спорови о рођењу Христовом у штали или пећини немају смисла, јер је карактеристично, да су сви легендарни религијозни народи имали у свом животу неких веза са пећинама. У једној такој пећини јавио се Арханђел Михаил и познатом Мухамеду. Да је Христос постојао нема зато ни једног ваљаног доказа. Јеванђеоска историја — по речима А. Харнака — одбацује се као неистинита. Ово је јасан доказ, до каквог је степена неморалности дошло друштво на западу!

Читуља.

† Милутин Булић

окр. протопрезвитер Северински и парох Ново-Сељански.

Дана 14. априла о. г. преминуо је у Господу окружни протопрезвитер Северински и парох Ново-Сељански *Милутин Булић* у 68 години живота, а у 44 години свога свештениковања. Рођен 1833., а рукоположен 1857. Покојник беше примеран свештеник, добар старешина и врли родољуб. У тестаменту свом завештао је трима црквама, у којима је парохом био, свакој по 200 к., а основао је и фонд за средњошколску стипендију од 1200 к., које ће уживати најбоље Српче Северенског протопрезвитерата. Укоп покојников био је гласан доказ поштовања и љубави што ју је уживао у својој околини. На укопу чинодејствовали су под началством окр. протопрезвитера Беловарског г. Јована Штековића и ових девет свештеника: гг. Басарић, парох Велико-Трешњевачки; Грубић адм. Ми-Миклеушки; Јуришић, парох Грђевачки; Лишчић Северински; Соларић Новопољански; Теодоровић Велико-Барнски; Херак Миле Писанички; Херак Јован Болчански и Милутиновић сист. парох. помоћник Беловарски. У цркви се је дирљивим речима, које из другарског срца потицаху, опростио са врлим покојником окр. протопрезвитер г. Ј. Штековић, а над отвореним гробом учитељ Новосељански г. Јефта Марковић, који је кроз плач изнио скуцљеној пастви шта све у пароху своме губи. Нека је врлом покојнику лака земља и вѣчнаѧ пaмѧть!

† Јереј Константин Лучић

Парох Сусечки.

Преминуо је у Господу дана 15 априла о. г. ударен капљом у Черевићу, где се покојник тога дана бавио. Мртви остаци његови пренесени су у Сусек, а дана 17 априла после подне опојани и сахрањени под началством окр протопрезвитера Карловачког уз чинодејствовање осморице браће свештеника, а уз усрдно и многобројно учешће ожалошћених парохијана и осталих пријатеља. Са врлим покојником, који се у млађе године своје јављао и на књижевном пољу, а био је реван и проповедник, опростио се у цркви при опелу окр. протопрезвитер, парох Черевички г. Георгије Максимовић и над гробом учитељ Сусечки г. Јован Цвејић. Рођен 1857, рукоположен 1865, а одликован црвеним појасом 1882.

Лака му земља и вѣчнаѧ пaмѧть!

Јавна захвала.

Смрт милог и непрежаљеног нам пријатеља и земљака, свршеног богослова *Томе Суше*, у Земуну, 16. (29.) априла о. г. даје нам повода да изречемо овим своју најтоплију захвалност: високопречасном г. *Јефтимију Вукадиновићу*, пречасној г. г. *Сави Теодоровићу*, *Душану Марковићу* и *Радославу Грујићу*, који покојника драговољно опојаше и испратише до гроба; а г. *Р. Грујић* се и врло ганутљивом и лијепом бесједом у цркви с њим опрости и тугу нашу ублажи.

Велику захвалност дугујемо и изричемо честитом грађанину земунском г. *Кости Јовановићу*, за хришћанску утјеху покојнику за живота, као и за велико заузимање и материјалне жртве око сахране. Исто тако хвала *црквеној општини* земунској с председником г. *Петром Петровићем*, која драговољно прими на себе већи дио погребних трошкова.

Хвала на заузимању и припомоћи благородној обитељи г. *Вељка Петровића*, као и гђи *Еуфимији Марковићки*.

Хвала г. г. *учитељима и учитељицама* основних школа, која са школском дјецом присуствоваху сахрани, као и свима грађанима, који морално и материјално доприносише, да се што достојније и љепше сахране смртни остатци драгог нам покојника.

Свима милосрдним срцима хвала, свима нека милостиви Отац небески награди дјело милости тјелесне, које учинише мртвом нашем брату.

У Карловцима, 19. априла (2. маја) 1901.

Богослови

из горњо-карловачке епархије

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. К. 705/146 ex 1901.

СТЕЧАЈ. 25 1—3

Расписује се стечај на упражњено место системиз. парох. помоћника у Жабљу, са платом IV. разреда. Рок стечају истиче 29. маја (11. јуна) 1891. год.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 17. (30.) априла 1901.

Председништво.

Бр. К. 852/147 ex 1901.

СТЕЧАЈ. 26 1—3

Расписује се стечај на упражњено место пароха у Ст. Футогу са платом I. разреда. Рок стечају истиче 29. мају (11. јуна) 1901. год.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 17. (30.) априла 1901.

Председништво.

Бр. 3 ex 1901. М. Ш. О. 3—3 23.

СТЕЧАЈ.

Месни Школски Одбор српске православне црквене општине будимске расписује овим стечај на упражњено место учитеља.

Са овим местом скопчана су следећа годишња берива:

I. Редовна берива:

Плата	1200	круна
Накнада за башту	40	„
За парстосе из заклада	18	„
Осам метери тврди сечени дрва		
Стан у нарави.		

II. Ванредна берива.

За сада поскупнина	240	круне
За повторну школу док иста постоји	120	„
Осим тога: у колико би учитељ од црквене скупштине за перовођу изабран био	240	„

Дужности су учитеља децу прописно обучавати; при сваком богослужењу појати; као и децу у црквеном појању поучавати.

Вешти појци доброга гласа имају првенство; а желити би било, да су вешти у ноталном пјенију друге поучавати.

Лична пријава служи за препоруку.

Рок стечаја траје шест недеља, рачунајући од првог увртења стечаја у „Срп. Сиону.“

Компетенти нека своје ваљано снабдевене молбенице потписаном председништву овога Одбора (Budapest I. ker. Döbrentei utcza 4. szám) у одређеном року поднесу.

Из седнице месног Школског Одбора држане у Будиму, 26. фебруара (11/III.) 1901. год.

Даринка Прерадовићева
привр. перовођа.

Протопрезвитер
Велимир Недељковић
председник.

ДРУГИ ОГЛСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

искључиво свештеничког одела кројач

Дунавска ул. бр. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. бр. 20.

Узимам особиту част, впреч. господи свећеницима правосл. српским, до знања ставити и препоручити им своју радњу и израду сваковрсних хаљина свештеничких по нај укуснијем крою, и добром шаву, а такођер снабдео сам се добрим и правим штофовима: дубла, камгарна, алапина и листера. — Израђујем још камилавке од чохе и кадифе од којих имам увек у приправности зготовљених. — Нарочито наглашујем овде, да израђујем све ствари много јефтиније, него тек што би се исте израдиле примљене од посредника. Још ми је напоменути, да нисам никога опуномоћио да прима у моје име послове за моју радњу, као и то да сам послове и наруџбине непосредно примам од пошт. муштерија.

19 7—7

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 258.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 17

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 29. априла 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ИЗВЕШТАЈ

О РАДУ САБОРСКОГА ОДБОРА

1897.—1900.

Народно-црквени тајник г. *Др. Лаза Секулић* поднео је Саборском Одбору свој извештај о раду Саборског Одбора у другој половини 1897. и у 1898-ој; за тим свој извештај о раду Саборскога Одбора у 1899. и 1900-ој години.

Према одлуци Саборскога Одбора од 12. (25.) марта 1901. бр. С. О. $\frac{1735.}{83.}$ износе се на јавност у овом званичном органу оба та извештаја.

Саопћена садржина њихова је ово.

ПРВИ ИЗВЕШТАЈ.

Високославни Саборски Одборе!

У смислу тачке 12. привр. упутства за пословање народно-црквенога тајника, као перовође саборскога одбора, а у свези са својим извештајем од 9. (21.) марта 1897. (под бр. С. О. 1569./2. ex 1897.) о раду за год. 1896., као и надовезујући на извештај всл. саборскога одбора од 5. (17,) јуна 1897. бр. Ad С. О. 3103/1171., поднесени славном нар. црквен. сабору у години 1897., о својем раду до краја прве половине 1897., имам част поднети всл. саборском одбору свој понизни *извештај о раду његову за време од 1. јула 1897. до*

31. децембра 1898. године уз накнадни навод неколико оних расположења из прве половине 1897., која нису случајно споменута у извештају од 1897. који је поднесен нар. црквн. сабору.

Пре него што бих прешао на приказ рада всл. саборског одбора за то време по гранама његова делокруга, слободан сам истаћи, да се по прев. дозволи од 20. маја 1897. славни срп. прав. нар. црквн. сабор истина састао у години 1897. (29. VI./11. VII. 1897.), ну није изабрао новога саборскога одбора, те господа чланови саборскога одбора од 1890. врше чланство своје и даље до избора новога саб. одбора у смислу §-а 21. саборскога устројства од 14. маја 1875. године као и сходно својој одлуци од 22. септ. (4. окт.) 1897. бр. зап. 1335. у овом погледу.

За време од 1. јула 1897 до 31. децембра 1898. догодила се даља промена у броју чланова саборскога одбора; јер је дне 2 (14.) децембра 1898. преминуо у Загребу редовни члан и потпредседник саборскога одбора преузв. г. *Данило Станковић*. Всл. саборски одбор је послао изасланство на укоп покојников и за вечиту успомену изјавио је записнички своју жалост и тугу над губитком својега редовнога члана и потпредседника. На место пок. потпредседника саб. одбора изабрао је всл. саб. одбор у децембарској седници 1898. г. Дра Николу Максимовића за подпредседника.

Концем год. 1898. бројао је саборски одбор четири редовна и три члана-заменика.

Што се тиче саборском одбору потчињених органа, осем нар. црквн. тајника, имам ово навести.

Број чиновника је остао у главном исти, који је био прве половине 1898. Ну умножени послови код књиговодства и благајнице нар. црквн. фондова и заклада, који стоје у свези са *множином хипотек. дужника и нар. прегледањем манастирских рачуна*, проузроковали су, да се број помоћника код књиговотства и благајнице (са 600 фор. год. плате и 100 фор. станарине) морао са једним умножити (Александар пл. Николић од 5. (17.) фебруара 1898.); шта више морало се приступити још и привр. постављању једнога помоћника са 500 фор. и једнога са 360 фор. авр. док се не савлада главни део посла.

На образложену молбу г. Милана Меандића I. бележника саб. одбора повисио је всл. саб. одбор прво-бележничку плату почињући са 1. јануаром 1898. од 1200 фор. на 1500. фор. а вр., а на образложену молбу Миливоја Жупанскога, помоћника књиговотства, прогласио је всл. саб. одбор истога за сталнога у начелу и пријавио ово сл. нар. црквн. сабору.

У години 1898.-ој попуњено је и четврто писарско место.

Под бр. С. О. 8662/2561 ex 1898. установио је всл. саб. одбор *заклетву за своје нар. црквн. авт чиновнике*.

У овом одељењу налазим истаћи, да је всл. саб. одбор о прејасном имендану Његова ц. и ап. кр. Величанства (4. окт. по нов. кал.) како 1897. тако и 1898. путем преузв. г. кр. уг. министра-председника брзојавно поднео Његову Величанству краљу своју најпонизнију честитку уз изјаву непоколебиве верности и оданости, на што је стигла превишња захвалност всл. саборском одбору.

Поводом грознога анархистичкога уморства Њезина ц. и краљевскога Величанства наше премилостиве краљице Јелисавете (у Женеви дне 29. VIII. (10. IX.) 1898. изразио и записао је всл. саборски одбор у свој седнички записник од 21. септ. (3. окт.) 1898. под бр. зап. 1475. за вечиту успомену дубоку жалост и голему тугу над непрежаљеним губитком Њезина Вели-

чанства нигда незаборављене краљице Јелисавете и уз трократни узвик „слава јој и вечна јој памјат!“ уједно решио, да о том, засебном саучесном адресом, извести, у хомагијалној верности и оданости, Његово царско и апостолско краљевско Величанство, што је и извршено.

Всл. саборски одбор је узео на повољно знање високо саопћење Његове Светости г. патријарха, својега председника, да је поводом владалачке 50-годишњице Његова ц. и ап. кр. Величанства нашег премилостивога владара Франца Јосифа I. дне 2. децембра 1898. (по нов. кал.) поднео Његову Величанству најпонизнију поклонствену адресу у име своје, епископата, клира и народа ове митрополије уз изјаву хомагијалне верности и оданости.

Сад пак приступам самом приказу главнога рада всл. саборскога одбора за горе обележено време по одељенима делокруга му, одређенога у §§-има 22., 29. и 30. горехваљенога саб. устројства од 14. маја 1875. године.

I.

Припрема предлога за расправу саборску.

За време од 1 јула 1897. до 31. дец. 1898. није всл. саборски одбор сачинио ниједнога таквога предлога за расправу саборску, који би ишао на то, да се постојеће уредбе измене, допуне или нове уредбе донесу. Всл. саб. одбор није на то ни повода имао, јер што је имао основâ да поднесе, то их је поднео сл. нар. црквен. сабору које 1892., које пак 1897. Неколико предмета, који су спремљени, да се поднесу сл. нар. црквен. сабору на надлежно решење, немају тога обележја. Као што су предмети под бр. С. О. 5234/1412 ex 1897. (тражб. карлов. гимн. професора) С. О. 5191/2050 ex 1897. (рачуни н. ц. фондова и заклада од 1886); С. О. 4405/3370 ex 1897. (трошкови саборских посланика); С. О. 4406/912 ex 1898. (еп. скупштина бачка о уређ. епархијâ); С. О. 8722/2534 ex 1898. (рачуни од 1897.) С. О. 8145/2536 ex 1898. (плате гимн. професора у Н. Саду) и други.

II.

Обнародовање и извршење сабором донесених превишњом потврдом снабдевених уредаба и одлука, које спадају у делокруг саборскога одбора, као и контрола тим уредбам постављених органа.

За ово време није имао всл. саборски одбор да одбнародује и односно изврши никаквих *нових* уредаба нити саборских одлука са разлога, што од нар. црквен. сабора од 1897. није саб. одбору такових приспело, а уредбе и одлуке од пре су обнародоване односно извршене већ пре сабора од год. 1897.

Ну тим више одлукâ је донео всл. саборски одбор у обзиру на *правилно извршавање* неких одређења појединих нар. црквен. авт. уредаба; као и одлукâ, које стоје у вези са контролном и надзорном влашћу саборскога одбора.

Навешћу овде најглавније (осим оних, које се спомињу на другим местима овога понизног извештаја.)

Одлуком од 4. (16.) јуна 1897. бр. С. О. 2668/830. је изречено обзиром на §. 15. изборнога реда од 29. маја 1871., по којем се за посредне изборе бирају у свакој црквен. општини на 200 душа по један изборник, а на натполовични сувишак тога броја такођер један и обзиром на то, што срп. прав. црквен. обћина у... заједно са филијалом сада броји 1060 душа — да је иста власна и дужна број *изборника* допунити (на пет место четири, како је у изб. реду према броју душа од 1870.)

Одлуком од 22. септ. (4. окт.) 1897. бр. С. О. 5020/1377. је — обзиром на одређења §§-â 25. и 26. одс I. Б. прев. кр. наредбе од 10. августа 1868.; даље на „уредбу о мировинском фонду за удовице и сиротну децу срп. прав. свештенства у опсегу срп. митрополије карловачке“, која је ступила са фондом у живот 1. јануара 1896.; и најпосле на § 22. саборскога устројства од 14. маја 1875. — изречено и објављено архидијецезанској и осталим епархијским конзисторијама и архидијецезанском и осталим епархијским адмін. одборима, да почињући са 1. јануаром 1898. (по стар. кан.) престаје наведеним §-ом 26. узакоњено право на уживање половине свих парохијских прихода за годину дана оним удовицама и малолетној, неухлебљеној деци протопрезвитера, пароха, систем. и личних парохијских помоћника и ђаконâ, чији мужеви односно очеви 1. јануара 1898. односно после тога дана премину с тим, да се наведено право једногодишњега уживања половине свих парохијских прихода оних лица, која су до 1. јануара 1898 постала удовима односно сирочадима, овом одлуком нетакнуто оставља; — па је наређено, да се на парохијама, које се смрћу пароха и т. д. упразне *од 1. јануара 1898., има издавати потпуна дотација дотичним новопостављеним душепопечитељима.* (Обнародовано и у звaн. листу „С. Сион“. бр. 45 ex 1897.)

Одлуком од 23. септ. (5. окт.) 1897. бр. С. О. 4901/1396. је — обзиром на §§-е 10. 12. 17. 18. 20. и 26. — изречено и горенаведеним епарх. властима објављено, да стан у парохијском дому, односно у недостатку таквога саразмеран еквиваленат за исти, припада искључиво пароху, окр. протопресвитеру као пароху и најпосле по смрти њиховој администратору парохије. (Обнародовано и у звaн. листу. „С. Сион“. Бр. 51. ex 1897.)

Одлуком од 11. (23.) дец. 1897. бр. С. О. 5974. и 6795./2334. је изречено, да по смислу и духу §-а 20. одс. II. Б. прев кр. наредбе од 10. авг. 1868. ваља избором понунити места потпредседника и перовође засебним лицима.

Одлуком од 12. (24.) дец. 1897. бр. С. О. 6263. 7167. 7509/2346. расветљено је одређење у погледу предлагања лица за епархијско-епитропска места.

На питање епархијског административног одбора вршачкога, да ли исти може наредити избор нових чланова епархијске скупштине, саопћена је како том, тако и свима подручним административним одборима одлука саб. одбора од 11. (23.) марта 1886. бр. С. О. 306. 340/41. ex 1886, којом се овамо односна питања начелно решавају и коју одлуку всл. саборски одбор и данас одржава у потпуној снази. (Одлука од 23./IX. (5./X.) 1897. бр. С. О. 1985/1388.)

Одлуком од 11. (23.) дец. 1897. бр. С. О. 6871/2290. изречено је, да се не може узети у обзир и односно да се сматра неважећом одлука епархијске скупштине вршачке од 30. окт. 1897. бр. 26., којом је конзисторијски писар тамошњи постављен за *сталног* конз. архивара са правом чланства митрополијскога чиновничко мировинског фонда са разлога, што наше авт. уредбе не познају конзист. архивара и што епархијска скупштина, обзиром на *одређења привр. уређења епархија од 29. маја 1871., којом се епархије у опће уређују привремено, провизорно* — није власна епархијске чиновнике сталнима проглашавати односно постављати, још мање стална чиновничка места крејирати на терет митрополијском чиновничко-мировинском фонду, а најмање писарску плату на подмирење архиварске плате употребити.

Одлуком од 10. (22.) јуна 1898. бр. С. О. 3078/1124. је изречено, да се постављање Дра Косте Хаџија за конзисторијског (епархијског) фискала вршачкога има сматрати само *привременим*, а не дефинитивним, као што је

епархијска скупштина вршачка закључила и то са разлога, у претходном зачелу наведенога; уједно је, обзиром на то, што се фискалство истога са његовим конзисторијским чланством не може слагати у једно и исто време (инкомпатибилитет), изречено, да се право конз. чланства Дра К. Хаџију суспендује све дотле, докле исти буде службовао у својству конз. фискала.

Одлуком од 9. (21.) јуна 1898. бр. С. О. 4407/913. није удовољено молби епарх. скупштине бачке од 14. (26.) нов. 1897. бр. 21., да се из нар. црквн. фондова дозначи год. плата од 1200 фор. а. вр. референту за духовни и административни одсек, које место је иста скупштина систематизовала и то обзиром на чл. XVIII. горехваљене епарх. уредбе од 1871., по којем епарх. скупштина има право и дужност само припремити и поднети нар. црквн. сабору *предлог* о строју и делокругу епархијских власти и односно епарх. органа, а нема права сама систематизовати нова званичничка места.

Одлуком од 23. септ. (5. окт.) 1898. бр. С О 6917/1684. на основу у истој наведених разлога, распустио је всл. саб. одбор епархијску скупштину бачку, као незаконито састављену и доследно том цео рад исте скупштине односно све закључке њезине од 13. (25.) и 14. (26.) новембра 1897. као ништаве прогласио и ван крепости ставио, а у автономној управи код сва три епархијска одсека (конзисторија, адм. одбор, школски одбор) успоставио оно стање, које је било пре поменуте епархијске скупштине; уједно је одлука и наредба саборскога одбора бр. С. О. 306. 340/41. ex 1886. (бр. 147 ex 1886.) односно С. О. 1985/1388 ex 1897. допуњена тим, да се *епарх. скупштине могу сазивати уз нове изборе епархијских заступника само по исказаној потреби и по претходном знању и одобрењу саборскога одбора.* Ова одлука је обнародована свима подручним епарх. (архид.) админ. одборима.

Одлуком од 18. (30.) дец. 1898. бр. С. О. 8826/2563. и одлуком бр. С. О. 8827|2564 ex 1898. је расположено. да се врате епархијском админ. одбору вршачком како извешћа (дописи) тако и односни списи са разлога, што су извешћа била потписана Дром Славком Милетићем, као потпредседником админ. одбора са захтевом, да иста извешћа (дописе) потпише преосв. г. епископ вршачки, као председник; јер саб. одбору није познато, да је речено лице изабрано за члана односно потпредседника админ. одбора, а држи, да не може ни бити за таквога изабран, по што је истоименовани правомоћно осуђен на губитак пасивног бирачкога права за шест година дана (С. О. 4173|2147. ex 1897.) — те се такви дописи сматрају непотписани.

Одлуком од 10. (22.) јуна 1898. бр. С. О. 4037|1168. узео је всл. саб. одбор на знање одлуку епарх. конзисторије будимске бр. К. 531. 787.|49. ex 1898., којом је у извршење одређења §-а 9. одс. I. А. прев. кр. наредбе од 10. авг. 1868. окр. протопрезвитеру будимском одредила (место Св. Андрије) Будим за зван. седиште.

Узети су на знање извештаји епархијскога административнога одбора горњо-карловачкога, да је споразумно са в. кр. хрв. слав. далм. зем. владом учињено повишење радучке парохије из II. у I. плаћ. разред; повишење требињске парохије из III. у II. плаћ. разред и повишење залужничке парохије из II. у I. плаћевни разред.

Одлуком од 12. (24.) јуна 1898. бр. С. О. 4692|1363 је изречено, шта је управо задатак и делокруг привремено постављеног управног одбора у оним црквн. општинама, где нема редовно организованих црквн. опћ. органа (црквн. скупштине и месног црквн. одбора)

Одлукама бр. С. О. 1438|870. ex 1896.; С. О. 4318|1407. ex 1897; С. О. 4036|1162 ex 1898. и С. О. 7811|2053 ex 1898. учињена су расположења, да

све епархијске управе издаду епарх. шематизме и до конца год. 1898. издале су како архидијецеза, тако и остале епархије изузимајући епархију вршачку. Одлуком пак од 21. септембра (3. окт.) 1898. бр. С. О 5557|1479. је одлучено, да се сачини *митрополијски шематизам*, те су позвати односни органи, да поднесу потребне податке саборском одбору.

Пошто епархијски админ. одбор вршачки на позив саб. одбора није поднео записникâ епарх. скупштине вршачке од 1897. и 1898.; јер му иста такове записнике није доставила; а с разлога да би саборски одбор могао вршити законом му уједмчено право контроле, позвао је преосв г. епископа вршачкога Гаврила Змејановића, да поднесе у овереном препису те записнике.

Горе израђене и многе друге одлуке показују, да је всл. саб. одбор као врховна народно-црквена автономна контролна и надзорна власт, пазио, да се постојеће уредбе у свему врше и да саборским уредбама постављени органи своје званичне послове уредно и по закону обављају и не прекорачују својега делокруга; па је осем тога и у много других приликâ, где је год нашао за потребно, тражио извештаје од надлежних епарх. власти на молбе, жалбе и тужбе, које су саборском одбору непосредно или посредно поднесене, па је по том чинио потребна расположења.

(Наставиће се)

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Студије и критика на психофизички монизам.

Докторска дисертација Дра **Бошка Петровића.**

(Свршетак.)

Насупрот паралелизму, ми изрично тврдимо, да између душевних и телесних делатности постоји каузалан одношај. Но да би сваки приговор избегли, као да у том случају имадемо повреду најосновнијих принципа природних наука, нарочито пак принципа одржања енергије, то ми овде досљедно нашем досадањем излагању изричемо, да ми о бићу делатности и о условима под којима се ови врше, ништа не знамо. Оно што ми можемо емпирички констатовати јесте мало, да ми можемо овде крајне конзеквенције изводити. Када ми тврдимо, да постоји каузалан одношај између душе и тела, тај факт ми заиста кроз емпирију сазнајемо. То сазнање се никако не коси са принципом о енергији, јер код међусобног утецаја тело на душу и обратно ми немамо посла само са физикалним чињеницама, већ и са психичким, услед тог отпада при тумачењу овог појава само материална узрочност. Код међусобног утецаја душе и тела дешава се тај акт тако, да се не мора један материалан атом у душеван појав претворити, или овај у материалан атом, дакле овде се не повређује закон о енергију. Код овог случаја, где имадемо емпирички доказ о међусобном утецају, чему се не противи ни закон енергије, ми морамо претпоставити, да тело заиста може да делује на душу и душа на тело, а да се не морају вређати принципи природних закона. На који начин се то дешава, да материална снага може да ступи у контакт са психичком делатношћу, да воља може да покрене читав систем материалних снага и услед тога њеном иницијативом да се врше кретања а да се ту не повређује принцип о енергији, то је за људско сазнање вечито и копреном сакривено. Ми можемо веровати, да овај проблем налази решење у престабилираној хармонији или у оказионализму у другом поправљеном облику, и да су те две хипотезе најближе решавању његову, но за људски ум тајна свакако постоји и даље и њезино решење лежи изван наших сила, у Божјим рукама. На нама је да верујемо. „Њест ваше разумјети времена и љета.“

Пошто смо доказали, да основно начело о немогућности међусобног утецаја не налази потврде у емпирији, и да баш искуство говори против тог начела, то смо и задњи ослонац паралелизму оду-

зели. Тиме смо дошли на задњу тачку нашег истраживања.

Пошто смо оборили основно начело паралелизму, остаје још један мали остатак те теорије, наиме: разноликост психичког и физичког, на чему је паралелистички систем као психофизички монизам заснован. Ту нам се намеће задње питање, које ми имадемо паралелизму да поставимо: које је за ова два разна појава једноставни заједнички супстрат? За једну половину ових појава, за физички појав имадемо материју као супстрат. Но шта треба да је супстрат психичким делатностима „чија је ексистенција“, као што каже Рил и све остале присталице паралелизма, „несумњива и и извесна“?

Ми смо напред изложили, да је воља феномен, који сам собом управља према сврхама и власт имаде и над самим телом. Дакле да је воља слободна. Као слободна и као самосталан феномен, воља не може бити идентична са физиолошким процесима, нити је продукт материје, као што смо напред на дотичним местима то доказали, то пошто паралелизам не може да нађе једноставан супстрат за психичке и физичке појаве, а тако исто ни засебан за вољу и остале психичке појаве, мора да се одрече тумачења ових појава. То је мртва тачка паралелистичког система. На тој тачци се види погрешан метод паралелистичког система, који не уме довољно ни да је позитивистичан ни метафизичан. Само питање је чисто метафизичке природе, и паралелисте имају пуно метафизичких хипотеза у свом систему, па ипак, када психички појав не могу на природан, „емпиричан“ начин да реше онако као што би они то хтели, они га стављају у један ред са материалним функцијама, а тиме падају у погрешку материализма али уједно у неконзеквенцију према основном разликовању психичког и физичког појава. То су све тачке, на којима паралелизам долази у опреку баш са самим собом као емпиричким постулатом.

Са примањем психичког појава, који је „несумњив и известан“, паралелизам је ударио себи темељ на дуализму појава, и разликује се само у томе од конзеквентног дуализма, у колико физиолошке појаве своди на материалан супстрат, док за психичке појаве не може да нађе супстрат, на основу кога би ови били разумљиви, и ћутке се одриче да реши то питање. Но тајна и даље остаје нерешена, а са њоме и питање о узроку психичког појава.

Услед овог разлагања смо ми самим паралелизмом и његовим примањем психичког као „несумњивог“ појава принуђени да прекорачимо границе, које је паралелизам сам себи поставио, и да сами истражујемо узрок психичким појавима.

Психички појав као несумњив феномен као и материалне делатности, мора да имаде свог узрока. Пошто из материје не можемо да разјаснимо тај појав, кога људско сазнање вазда само са материјом познаје, настаје питање, откуд долази тај појав? Ex nihilo nihil fit, према томе ни психички појав не може из ничега да постаје. Психички појав као „несумњив и известан“, кога ми помоћу нашег унутарњег опажања сазнајемо, као нематериалан, никако учин материје, постулира такођер нематериалан узрок. Делатности морају своме узроку, као овај својој делатности одговарати. Када смо признали психички појав као нематериалан, онда наш ум са апсолутном неопходношћу захтева нематериалну супстанцију као нематериалног носиоца нематериалног феномена. Људски ум је из разлога теорије сазнања принуђен на дуализам. Дуализам је дакле постулат нашег унутарњег сазнања.

Да направимо ресиме. У питању психофизичког проблема имадемо три форме монистичког система, од којих сваки ставља себи за задаћу, да тело и душу разјасни из једног принципа. Против материалистичког монистичког гледишта, да је психички појав функција човечијег нервног система, говори теорија сазнања, затим природне науке и експерименти. Против хилозоистичког психофизичког монизма, по коме су душевни појави само највиши степен природних снага, које од

вечности живе као душе у атомима, из којих се они чисто механички до људске свести развијају, говори очита разноликост између психичких појава и природних снага. Теорија историјског развића као што је хилозоисте излажу не налази ослонца ни у једној науци на које се хилозоисте позивају и према томе, не може служити за доказ, да се душевне делатности развиле из природних снага. Против психофизичког паралелизма као монистичког гледишта, који хоће да је емпирички постулат, говори баш емпирија. Основно начело паралелизма, да не постоји каузалан одношај између душе и тела, не налази потврде у принципима природних наука, на које се позивају паралелисте и искуство са безброј примера, говори против тог начела. Према томе ни једној од наведених форми психофизичког монизма, није испало за руком да свој систем као монистичко становиште оправда, јер ни једна та теорија није успела, да нађе онај једноставан фактор, онај основ јединства, у коме се душа и тело губе као један појам. Из тога следи, да ни материализам, ни хилозоизам, ни паралелизам, заједно са теоријом идентитета, нису психофизички монизам. Од ове три форме психофизичког монизма материализам најдаље стоји од истине и као гледиште без теорије сазнања, нема права да се назива филозофским системом Хилозоизам је пун фантастике, услед тога нема у њему систематичности и долази у опреку са најбитнијим резултатима нашег унутарњег сазнања и као гледиште без методе, јесте форма филозофирања примитивних натурфилозофа, који још нису на чисто са методом. У паралелизму као монистичком систему видимо ми задњу тачку, на које је људски ум принуђен, да га у психофизичком питању са монистичког гледишта заузме. Са примањем психичког појава, као предмета људског сазнања на основу унутарњег опажања, који је као такав „несумњив и известан“ појав, психофизички паралелизам стоји на здравој основи теорије сазнања, али пада у погрешку метафизичке спекулације, у коју се заплеће, бунећи постулате и емпирију, а као метафизичко гледиште не стоји на логичном становишту једног Спиноце. Са примањем психичког појава као „несумњивог“, психофизички паралелизам са својим крајним конзеквенцијама у погледу психичког појава, води пред умом и вером оправданом дуализму, једино могућем становишту у питању душевног и телесног појава. То су крајне конзеквенције највише форме монизма и тиме психофизички монизам одузима сам себи монистички карактер. Ми изводимо наш крајни закључак: ни један од сувремених форми психофизичког монизма не може пред науком да се одржи. Па шта преостаје онда у психофизичком питању? — Пита се и даље људски ум. Ништа друго до ли дуализам. Противници дуализма ће нам пребацивати, да ни дуализам нема потврде у науци и емпирији. Наука као ни емпирија не могу, нити ће икада моћи, наћи средства за позитивно сазнање трансценденталних предмета. Но један важан момент у борби дуализма против монизма говори у прилог дуализма, наиме: душеван појав, као „несумњив“ предмет нашег унутарњег сазнања, који се ни на један монистичан начин не да решити, постулира супстанцију душе. Супстанција душе јесте неопходан постулат људског ума у тежњи за сазнањем на основу унутарњег сазнања, који постулат и вера потврђује, вера, која као вечити луч људске душе у њојзи живи. На тој тачци су филозофија и религија у најближем контакту, где филозофија веру постулира у питању трансценденталних предмета, које не може сама да реши, а за којима наша душа вечито тежи, да нас не остави без компаса неутешне у овом свету самих проблема.

Још нешто о саборском изборном реду од 1870|1.

(Поводом „Осврта Димитрија Руварца“.)

(Наставак)

V.

Мњење епископа Теофана Живковића о „Ренунцијацији митрополита-патријарха Прокопија Ивачковића и о тадашњем стању цркве“.*

Као што је некада трећи васељенски Сабор у Ефесу, пишући Синоду у Памфилији, рекао за ренунцираног тамошњег митрополита Евстатија: „canonice electus est; cum autem esset ut ait nonnullis perturbatus, et in inopinatas rerum circumstantias incidisset, deinde prae nimia negotii gerendi fuga ob ingruentes sibi curas animum despondisset, cum maledicta, quae in eum ab imminentibus adversariis congerebantur, amovere posset, renunciationis libellum nescimus quomodo obtulit„: тако и ми можемо рећи за нашега митрополита-патријарха *Прокопија Ивачковића* данас, који се даљским писмом својим од 9. (21.) дек. 1879. на један пут растао и опростио са управом цркве и са целом јерархијом, да је он положио и оставио митрополитску управу и црквено звање своје, „nescimus quomodo“, *не знамо како.*

Њему је као свештенику, што служи цркву преко 40 година и као члану архијерејског синода од скоро 30 година дана, позната била добро историја и законик цркве.

Познато му је било апостолско правило 36 и по њему небројени канони светих васионских и помјестних Сабора: „аще кто бывъ рѧкоположенъ во Єпископа, непріиметъ слѫженїѧ и попеченїѧ ѡ народѣ емѹ порѹченаго, да вѹдетъ ѿлѹченъ, доколѣ не пріиметъ онаго“:

Познато му је било св. Петра, архиепископа александријског, правило 10., што овако гласи: „По семѹ тѣмъ из клира, котори добровольно вышли на подвигъ, не єсть праведно быти послѣ въ сѫщено слѫженїи, ибо они оставили стадо господне, и опорочили самыхъ себе, чего никто из Ѧпостолѡвъ не дѣлалъ. Ибо многїѧ гоненїѧ прошедый блаженый Ѧпостолъ Павелъ, хотѧ и вѣдалъ, іако мѹчше єсть разрѣшити сѧ . . , взыраѧ не на свою, но на ползѹ многихъ да спасѹтъ сѧ, болѣе собственагѡ ѹспокоенїѧ нѹжднымъ признавалъ, пребывати съ братіею, и пецисѧ ѡ нихъ . . .“

* Види „Браник“ бр. 133 и 134 ех 1891.

Позната му је била св. Кирила, архиепископа александријског, Epistola canonica ad Domnum, и т. д. међу осталима ово: „Alia res est, quae ecclesiasticae consuetudini non placet, offerre sacerdotes aliquos renunciationis libellos. Si sint enim digni, qui sacra mysteria obeant, in iis maneant; sin autem indigni, nec per renunciationem exeant, sed rebus ipsis potius condemnati; de quibus multam quis exclamationem fecerit, ut quae currant extra omnem consuetudinem.“

И био му је познат горе споменутог светог Сабора над ренунцираним Митрополитом Евстатијем изречени суд, којим је сабор једва из обзира на његову старост и на горке сузе његове, дозволио му „ut episcopatus nomen habeat, et honorem et communionem ita tamen, ut neque ipse ordinet, neque propria auctoritate sacra obeat nisi ex regionis Episcopo id ei permissum sit.“

Толико му је тек права дакле ex dispensationis ratione, и из поменутих човечанствених обзира остављено било.

Све је то митрополиту патријарху српском Прокопију било познато, и морало му је бити познато и као свештенику и епископу старом и као слављене Стратимировићеве школе и Берићевих времена ђаку.

И поред свега тога знања свога и поред знања онога, да тога за двеста скоро година, од како постоји овде Црнојевићева јерархија, није учинио ни један митрополит; он „nescimus quomodo“, не знамо како, или „sua voluntate“ или „necessitate, propter metum et quorundam minas libellum renunciationis tradidit.“

И што је од њега још чудније: макар је он не само саборског избора митрополит, него заједно наравно и епископског избора и рукоположења свештеник, и синодалнога избора и посвећења епископ, учинио је то патријарх Прокопије *са коначним обилажењем* и незнањем сабора народно-црквенога, већ и самога архијерејскога *Синода* српско-митрополитске области, противно наведеним светим канонима православне цркве и противно ономе, и у римокатоличкој цркви, која иначе ренунцијације допушта, поштованом каноничном начелу, да су права црквенога звања само црквених дужности ради ту и да оставка на права тога звања потребује саизволе онога, који ренунцијанта у најизванреднијим случајевима нужде од дужности истога звања разрешити сме (Pachmann, Lehrbuch des Kirchenrechtes, 1851. 2. 1. стр. 57. Schulte, System

des allgemeinen kathol. Kirchenrechtes 1856. II. стр. 342. Ginzel, Handbuch des Kirchenrechtes 1862. $^2/_2$ стр. 213. Dr. Permane der Handbuch des kathol. Kirchenrechtes 1853. стр. 464. Walter, Lehrbuch des Kirchenrechtes 1856. стр. 474.)

Ми ћемо то и такво дело његово, свршено у околностима нама непознатим, оставити његовој савести и саме надлежне цркве суду, *кад црква дође у своје нормално стање да судити узмогне.*

А овде ћемо поближе да се забавимо сада са овим стањем, у које је споменутим чином митрополита Прокопија дошла црква наша; па ћемо онда да изведемо отуда закључак са одговором на питање, шта је коме данас чинити нужно?

На месту патријарха данас је по гласу публиковане ноте кр. угарског министра црквених дјела од 18. декембра 1879. бр. 1434. „Архиепископа Карловачког и српске митрополије *администратор*, који место архиепископа митрополита управља архидијецезом и митрополијом, председава у архидијецезалној консисторији и другим архидијецезалним јурисдикцијама и врши исто тако и остала председничка права, што припадају митрополиту у митрополитском црквеном и школском савету, у саборском одбору и у сабору.“

Је ли поред таквога администратора и такве администрације архиепископата карловачког и митрополије српске, сљедовале за гореспоменутом ренунцијацијом митрополита Прокопија, карловачка столица или за неко време тобож законо препреченог митрополита или коначно упражњена данас, или то није ни једно ни друго?

Ако смо и предузели себи, да код расправљања ове ствари никамо не свраћамо са нашег чисто каноничног становишта, не да нам се ипак, а да код овога питања не загледамо и у опредељења устројства саборскога.

Па кад гореспоменута митрополитска данашњем администратору повлађена права у опште и особито његово председништво у саборском одбору и његово председништво у сабору споредимо са саборскога устројства § 21. р. 2, и § 12. по којима §§ „препреченог у саборском одбору председника (митрополита) замењује сабором *изабрани* члан *епископ* или овога заменик;“ а *кад је упражњена столица* митрополитска, „председник је сабору *најстарији по посвећењу епископ*;“ тако изгледа, као да митрополитска столица никако упражњена није, него је попуњена са свим, с једином том променом само, што се држатељ столице те данас не зове митрополит-патријарх, него „администратор“.

Али то се ипак са наше стране не може и не сме рећи и примити никако.

Не може и не сме се то са наше стране никако рећи и примити а да се смртно не огрешимо о она погодбеним начином са стране српскога народа примљена највиших привилегија од год. 169% слова: „liceatque vobis inter vos ex propria facultate ex natione et lingua rasciana constituere Archiepiscopum, quem status ecclesiasticus et saecularis inter se eliget;“ и даље „statibus porro ecclesiasticis, velut Archiepiscopo, Episcopis, monachis, omnisque generis sacerdotibus gr. r. in monasteriis et templis maneat propria disponendi facultas, ita, ut nemo in praedictis monasteriis templis et residentiis vestris violentiam exercere valeat.“

Не може се и не сме се то са наше стране никако рећи и примити, а да се не огрешимо о закон 27: 1791. „juribus caeteroquin Regiae Majestatis circa negotia cleri, ecclesiae, religionis cujus exercitum ipsis liberum erit, fundationum studiorum ac juventutis educationis, non minus privilegiorum ipsorum quae fundamentali Regni constitutioni non adversantur prout Majestas Sacratissima a gloriosae memoriae Majoribus Suis accepit, ita Eidem Regiae Majestati porro quoque in salvo relictis.“

Не може и не сме се то са наше стране никако рећи и примити, а да се не огрешимо о највишу дне 15. дек. 1848. на српску цркву и народ изливену милост: „In Anerkennung dieser Verdienste und als besonderen Beweis Unserer kaiserlichen Gnade und Fürsorge für den Bestand und die Wohlfahrt der serbischen Nation, haben Wir beschlossen, die oberste kirchliche Würde des Patriarchates wieder herzustellen, wie sie in früheren Zeiten bestand und mit dem erzbischöflichen Stuhle von Karlovitz verbunden war.“

Не може се и не сме се то са наше стране никако рећи и примити, а да се тешко не огрешимо о закон IX. 1868. §. 3. „. . . . fenntartván Ő Felségének alkot mányszerüen gyakorlandó legfelsőbb felügyelési joga, a fennevezett . . . métropolitának hívei jogositva vannak, egyházi, iskolai és ezekre vonatkozó alapitványi ügyeiket az ország törvényeinek korlátai között . . . az illető metropoliták általaf Ő Felségének teendő előleges bejelen-

tés mellet idő szakonként egybehivandó egyházi gyülekezeteikben önállóan intézni, rendezni és ezen congressusokon alkotandó és Ő Felsége által jóváhagyandó szabályok értelmében saját közeigek útján önnállóan kezelni és igazgatni.“

Не може се и не сме се то са наше стране никако рећи и примити, а да се неопростиво не огрешимо о саборскога, — „*пошто је после срећног попуњења гр. ист. српске митрополитске и патријаршеске столице и дне 18. авг. 1874. свечано обављене инсталације* **избраног** *и по Његовом Величанству премилостиво* **потврђеног** *митрополита-патријарха* сабрати у Ср. Карловци ... саборски статут о устројству сабора наново .. зготовио, и за подељење највишег одобрења, поднео, —“ од Његовог Величанства дне 14. маја 1875. даног и изданог устројства §. 18. који гласи: „делокруг је сабору, да уз највиши надзор Његовог Величанства расправља, уређује и *преко својих органа* управља и извршује послове, који се тичу цркве, школе, и на ове односећих се заклада; дакле нарочито 1. старање око *одржања* грч. источне српске народно-црквене *аутономије*; 2. *избор* грчко-источног српског *митрополита патријарха* и митрополитских органа.“

Ако дакле на споређењу права администратору повлађених са наведеним горе опредељењима саборскога устројства и изгледа тако, као да митрополитска столица данас није упражњена, него је попуњена са свим, са једином само променом у називу држатеља њеног: *са наше стране то се не може и не сме рећи и примити никако, с погледом на мало час приведена јамства црквеног права нашега, које право у целоме дугоме времену од 6. априла 1690. до децембра 1879. никада није спорено било ни на којој страни, ни на страни цркве и народа нашега ни на страни Цара и државе наше.*

А ко би са наше стране то рекао и примио, скривио би закону и смртно би згрешио и Највишој Милости Царевој, и скупо заслуженом праву народа нашег, цркве наше. Али да се сад опет вратимо натраг, на чисто црквено и канонично становиште наше, с кога смо се за мало морали свратити: са тога нам је становишта рећи и изрећи *са целим нашега уверења нагласком, да је данас митрополија српска празна, јер је њена катедрала*, ecclesia vacans Зашто?

Валсамон на Антиох. сабора кан. XVI. јасно каже: saepe quaesitum est quaenam dicatur vacare Ecclesia? Ac de vacante quidem Ecclesia nulla fuit dubitatio: omnes enim dixerunt eam esse vacantem Ecclesiam, quae Antistite orbata est.“

И *Зонар*, к апост. Канону AIV. говори у истом смислу спомињући Ecclesiam episcopo viduatam, и упућујући на своје к истом Антиохијском канону речене речи где каже: „vacans Ecclesia illa est, quae praefectum sibi Episcopum non habet.“

А митрополија српска, cathedralis eiusdem Ecclesia, praefectum sibi Episcopum non habet, illa Antistite orbata est.

Митрополит српски Прокопије Ивачковић „libellum renunciationis obtulit.“ Истина „nescimus quomodo“ не знамо како, али ту је свршени чин. Он се јавио цркви „да га је дубока старост, и са том скопчана немоћ при околности још тој, да се послови не лаког званија архиепископско-митрополитског све то већма гомилају, и бреме све теже постаје, принудила припасти к прејасном престолу Његовог Величанства са всеподањејшом челобитном, за благоугодњејше решење од управе архиепископата карловачког и митрополије српске.“ И са објавом том свезујући даљи извештај, да је та молба његова на највишем месту получила најмилостивијег решења, он се са јерархијом опростио, благодарив јој на дојакошњој услузи њеној, и препоручив се и даљој братској љубави, и светим молитвама њеним.

И то истина, даје овога пута cathedralis Ecclesia metropolitana Antistite orbata ненаравним, јербо неканоничним начином, renunciatione, не само по себи самој „extra omnem consuetudinem currente“ и „quam Ecclesiae consuetudini non placet“, већ још учињеном и са коначним обилажењем областнога синода архијерејскога, који би евентуалну, макар и врло необичну нужду таквог дела меродавно расудити надлежан био. Али је свакако свршено дело његово, и он је тиме и све епископе суфрагана престола карловачкога од њихове присеге к себи разрешио, и на ризик свога и самога голога имена и достојанства епископскога пред надлежним судом цркве, све своје са црквом и са митрополитском столицом канонично-правне везе и обвезе фактично прекинуо, orbavit suo Antistite metropolitanam Ecclesiam, и Ecclesia *постала је тиме* vacans.

И само данашњега држатеља митрополитске столице *име* „Администратор“ сведочи томе. Оно се до душе по светима канонима цркве, *јер им*

је са свим непознато, дефинирати не да; али по смислу и значењу своме, које му, као и с њиме уведеној институцији постанак, дадоше регуламенти и деклараторијални решкрипт од године 1779., значи то држатеља епископске столице pro tempore vacantis sedis, *биле сада са тим именом скопчане повластице, какве им драго и покушавао кому год драго, ал таквим повластицама заоделим администратором замени самога митрополита, како му год драго.*

Да видимо сада, какво је ово данашње стање цркве наше metropolitana sede vacante без митрополита са администратором.

(Наставиће се)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**На Ђурђев Дан**). Прошле године, славећи празник Великомученика и Победоносца Св. Георгија, спајали смо са славом празничном и прославу седамдесетогодишњице живота и десетогодишњице славнога патријарховања свога љубљенога и доброга патријарха *Георгија*; славили смо и највеће досада дело Његове љубави за цркву и народ, за њихову просвету и за образовање свештеничког подмладка, оснивање Богословског Семинара. И ако ове године не беше оног спољашњега сјаја и помпе, која се развија о прославама тим, ч ове је године тога истога дана, славу патријарха *Георгија Бранковића* славила благодарност оних синова милога народа нашег који су свесни велих дела, којим је прославио Велики Мецена *Георгије Бранковић* цркву и народ Свој. И ове се је године на Ђурђев Дан из кадионице те благодарности, из срца тих синова, узносила престолу Господа топла молитва за што дужи драгоцени живот Великога Мецене, за остварење што више племенитих намисли и тежња доброга див-патријарха нашега *Георгија*. Прошле године се та благодарност и та молитва подизала са освећеног темеља Богословског Семинара, а ове године — на домаку освећења готове зграде те, данас већ под кровом својим и у помаљању своје величине и лепоте, и на домаку освећења Народнога Дома, који ће са гордо уздигнутим Патријарашким Дворима такође бити вековни сведоци славнога патријарховања патријарха *Георгија Бранковића*. У тој благодарности и са тим молитвама кличемо и ми: Да живи Његова Светост патријарх српски и Велики Мецена *Георгије Бранковић!*

Његова Светост благоизволела је на Ђурђев Дан примити многобројне брзојавне, писмене, а и усмене честитке. Пре св. литургије приступило је Његовој Светости свештенство са многим манастирским настојатељима, у име којих је Његову Светост поздравио архимандрит Гргетешки г. Иларион Руварац. После св. литургије подастрли су своје честитке представници власти, просветних завода, грађанства и разних корпорација.

(**Његова Светост**) преузвишени господин патријарх српски *Георгије* отпутовао је на пољутарње Ђурђев Дана у Будимпешту, да се поклони Његову Величанству и присуствује седницама горњега дома. Са Његовом Светости отпутовао је управитељ Текелијанума кр. саветник и посланик на оба сабора г. *Стеван В. Поповић*, који је на Ђурђев Дан био милим гостом Његове Светости. Његова Светост патријарх *Георгије* пре Ђурђев Дана био је позван на дворски бал у Будимпешти, но као што је познато, ради непотпуног здравља није могао путовати. У прошли четвртак је Његова Светост, патријарх *Георгије* био у аудијенцији код Његова Величанства.

(**Седнице Архидијецезалних епархијских власти**) сазване су, и то Административног Одбора за 2. (15.), а Конзисторија за 3. (16.) мај о. г.

(**За администратора парохије**) у Мали Радинци постављен је јеромонах Исидор Спасојевић. На исту парохију ће се одмах стечај расписати.

Разне белешке.

(**Велики пост на западу Европе**). Ма да је у западној Европи религиозност знатно опала и тамо је велики пост период усамљеног религиозно-моралног рада, време жетве по цркву у борби њеној са светом. Скоро по свим крајевима како римо-католичког, тако донекле и протестантског света у то време обраћају се епископи и пастори народу с пастирским посланицима, у којима позивају верне да напусте животну сујету и вину се умом у више сфере духа, да би молитвом и кајањем очистили заражену грехом душу и тело. Осим тога свуда се држе религиозно-морална читања. Тако н. пр. и у самом Паризу на богословске конференције у цр-

кви св. Магдалине у то време скупља се сав цвет аристократског друштва — да чује најзнатније проповеднике и богослове. Па и сама штампа чисто узима великопосни тон, дајући читаоцима својим сходнију рану за задовољење духовних потреба. Стога и на западу сви бољи људи радују се великоме посту, који као што се лепо изразио један журнал, свагда оставља свет по нешто бољим него што га је затекао. Гр.

(**Добровољни прилози цркви у Енглеској у 1900-тој години**). И ако је Енглеска трговачког духа ипак се у њој опажа сразмерно више него и у једној земљи дарежљивост спрам цркве и њених потреба. Из недавно обнародованог изказа за 1900 год., види се, да осим односне субсидије од државе — енглеска црква добија још огромне суме добровољним прилозима својих верних. Тако је прошле године пало добровољних прилога диецезама и централним управама: 1) на унутрашњу мисију 599.406 фунти стерлинга, што чини (узимајући 1 фунту стерлинга равној 20 кр.) око 12 милиона кр. 2) на мисије ван земље — 831.093 ф. ст. (преко 16 мил. Кр.) 3) на васпитне заводе 132.752 ф. ст. (око 2.700.000 Кр.) 4.) на помоћ свештенству 180.515 ф. ст. (3.600.000); 5) на добротворне сврхе 522.829 ф. ст. — преко 12 мил. Кр. — Свега дакле по томе 2.266.597 ф. ст. што износи преко 40 милина круна. Осим тога пала је врло знатна сума и у парохијске касе: 1) наплате свештенству 822.878 ф. ст. (преко 16 мил. Кр.) 2) на народне школе 1.119.760 ф. ст. — преко 22 мил. Кр. 3) на разне парохијске потребе 3.561.755 ф. ст. — дакле око 70 мил. круна. Свега је пак у те касе пало 5.504395 ф. ст., што износи око 110 мил. круна, а сва сума добровољних прилога на цркву у Енглеској за 1900 год., износи 7.770.992 ф. ст. т. ј. око 154 милиона круна. Приметити уз то треба, да се овде говори само о једној *англиканској* цркви, која заузима само $^1/_3$ становника целе Енглеске. Кад би рачунали све становиште Енглеске по њиховим црквама сигурно би се та цифра утростручила. („Церк. Вѣстникъ.“)

(**Антикатоличка декларација Едварда VII.**) У својој престоној беседи, састављеној у време спорова међу енглеским римокатолицима и протестантима, декларирао се је енглески краљ Едвард VII., као очити непријатељ римокатолицима. Краљ је најосудније побијао све доктрине римокатолицизма, називајући их сујеверјем и идолослужењем. Власт папину у духовном и световном правцу окарактерисао је као ништаву и невредну. То је узвитлало силну прашину међу римокатолицима. Сви римски католици на челу са херцегом Нофолским, па и сва римокатоличка штампа устала је једнодушно доказујући, да су римокатолици, исто као и протестанти, силно одани енглеској круни. Но протест њихов остао је без успеха. Римокатолицима још једино остаје да се теше тиме, што је краљ с једне стране читао декларацију тихо и невољно, чиме је показао своје нерасположење према истој, а с друге тиме, што декларација носи собом не религиозан, него чисто политички карактер.

(**Борба у Француској због питања о асоцијацијама**). Француска држава наставила је своја захтевања против недозвољених асоцијација (монашких редова, који владају силним непокретним имањем у Француској); али присталице њихове воде опет очајну борбу против захтева државе. На челу им је нарочити комитет под именом „правичност и једнакост,“ који је недавно сазвао Збор, на који дођоше око 600 људи. На збору се тако ватрено говорило против „протестантске опасности,“ да су присутни почели громко викати: „Да живи Вартоломејска ноћ! Хајдмо на нападај! Доле с протестантима и Чивутима! За Бога и католичку Француску.“ На говорничкој трибини развила се тробојна застава са окрвављеним срцем на белом пољу и с трновим венцем над њим. Највећи утисак на присутне и изазвала је изјава Реноа, да су за све време од Колинија до Драјфуса, протестанти узимали под своју заштиту издајице и да су Жан-Жак Русо, Некер, Марат и др. били протестанти. Генерал де-ла-Рок председник тога комитета, прорицао је присутнима у скором времену католичку револуцију. Гр.

(**Како стоје римокатолици у Немачкој?**) По вестима „Церковнаго Обозрѣнія“ римокатолицизам у Немачкој за последњих десет година овако је напредовао. Год. 1872. било је у Пруској 914 разних катол. редова са 8·795 чланова. У 1887. год. број њихов спао је на 800., но зато је идуће године нагло порастао. Год 1888., било је 934 реда; 1889 г. — 988, а на свршетку 1890., достигао је број од 1.027. У год. 1898., број редова износио је 1.535 са 19.772 члана. У пределима пруским живе у делају у интересу католичке цркве 20.000 које монаха, које монахиња.

(**Нови јубилеј у Риму**). Тек што се један јубилеј свршио, већ се у Риму спремају да прославе други. Кардинал Респиги организацује већ нарочити комитет, који ће имати да спреми све за прославу 25-то годишњице понтификатства папе Лава XIII.,

која ће се навршити 1903 године. Тај јубилеј пада и с 50-тогодишњим јубилеом кардиналства Лава XIII. (Он је био именован кардиналом 1853-ће године).

(**Дар богатог Енглеза на мисионарске потребе.**) Недавно је умро Енглескоj милионар Артингтон, који је оставио на мисионарске потребе милион фунти стерлинга (око 20 милиона круна). Знатан део те огромне суме специално је одредио на превод и издање Јеванђеља од Луке и Јована, те Дела Апостолских на оне језике, на којима још нема тих књига. Исто тако и на образовање 10—12 лица из тих племена, која говоре тим језицима одредио је знатну суму.

(**О положају Православне Цркве у Америци**) говоре статистички подаци, изнесени у недавно штампаном календару за Северо-Американске Сједињење државе. Из њих видимо, да је врховна поглавица Северо-Американске епархије преосвећени Тихон са столицом у Сан Франциску. Укупан број православних износи 29.949 душа, од којих има Велико-Руса — 725, Галичана — 2.448. Угро-Руса 4.450, Срба — 1.420, Грка — 541, Арапа — 3.596, Креолаца — 2.234, Индијанаца — 2.121, Алеута — 3.767, Ескима — 8.570, других народа и племена 77 душа. Има 42 цркве и 57 капела; 25 цркава и 4 капеле су у државама, а 17 цркава и 53 капеле на Аљашким и Алеутским острвима. Прошле године подигнуте су и освећене две нове цркве — у Јункерсу и Ансонији. За васпитање младежи у црквеном и православном духу има у државама 15 школа са 285 ђака, а на Аљашким и Алеутским острвима 43 школе са 787 ђака. Од ових су две мисионарске школе са широм научном основом, 11 школа црквено-парохијалних, 30 школа за читање и писање. Уз Аљашке школе подигнуто је 67 домова за сиромашну децу са станом и храном. О хришћанској помоћи и доброчинству стара се православно „Друштво за узајамну помоћ,“ основано 10 априла 1891. год. Почасни председник је преосв. Тихон, епископ Алеутски и Северо Амерички. Има даље 45 братстава, расејаних по разним местима у епархији. Број чланова износи 1.563.

(**Март месец по старим црквеним предањима**). Тога се месеца по црквеним предањима збили сви готово најважнији догађаји у животу човечјем. Тога месеца Богом створени прекрасни рај постао је обиталиштем човека, круне свега стварања Божјег. Тога месеца опустео је рај, кад су Адам и Ева, преварени од ђавола, изгнани из њега, а повратак у њега запречен је био пламеним мачем Арханђеловим. Много је од тога доба прошло. 5508 год. у зноју лица свога зарађивали људи свагдањи хлеб и жестоко су страдали под бременом греха, кад им се јавио Христос — Искупитељ, чијем је рођењу претходила Благовест Пресветој Дјеви. Наступило је време спасења људи. Бог слово, ваплотивши се, благовестио је спасење свима људима речима: Ходите к мени сви који сте уморни и натоварени, и ја ћу вас одморити. Узмите јарам мој на себе и научите се од мене, јер сам ја кротак и смеран у срцу, и наћи ћете покоја душама својим. Јер је јарам мој благ, и бреме је моје лако. (Мат. 28—30). Грешници и језичници слушајући Божанственог Учитеља ухватише Га, осудише и распеше невинога. Но Он је ускрсао; својом смрћу искупио је све од греха, проклетства и смрти; био је три дана у гробу — телом, а у аду пак душом, као Бог у рају с разбојником и на престолу са Оцем и Св. Духом — и све то свршило се опет у Марту. Проћи ће векови „**свіетсѧ небо, ꙗко свитокъ, солнце спадетъ съ небесъ и лѹна не дастъ свѣта своего,**“ глас Арханђеоске трубе повратиће у живот све мртве. Настаће страшни суд. Свршиће се и он о помоћиће грешници у муку вечну, а праведници у живот вечни, где ће бити срећа, блаженство и такове дивоте у обновљеној природи, којима ни приближно не одговарају дивоте данашње природе, које се обнављају почетком Марта.

(**Мисионарство међу Јеврејима**). И поред римокатоличке мисије за ширење Јеванђеља међу Јеврејима, труде се исти, особито у новије доба, да покажу, како хришћанска црква не може стати упоредо са црквом њиховом. Да се стане на пут том непријатељу Хришћанства, основано је много мисионарских друштава за обраћање Јевреја у Хришћанство. У Лајпцигу постоји специјална семинарија „Institutum iudaicum“ из које излазе мисионари за Јевреје, и која издаје множину књига мисионарског карактера. Број мисионарских друштава у самом протестанству достиже 90. Има у њих 500 мисионара, а сваке године троши се 2—3 мил. марака. Но поред свега тога број обраћених не прелази 300. У осталом толики је број само код протестаната, што чини тек 1/18., свију годишњих прелаза. По рачунању „Христіанскаго Міра“ у Хришћанство прелазе преко године просечно 5.250 Јевреја и то: у римокатоличку веру — 1.250; у православну — 1.100; у протестанску — 1.450. Поводом смешаних бракова било је 1.450 прелаза. У току XIX. в. прешло је у хришћанску веру 224.000 Јевреја.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Број 251. К. 139. ex 1901. 28 1—3

С Т Е Ч А Ј.

На мјесто православнога духовника кр. казнионе у Јепоглави са платом од 2200 Круна и правом промакнућа у више плаћевне степене IX, чиновног разреда и стан у нарави.

Молитељи имају своју на високу кр. хрв. слав. далм. земаљску владу, одио за правосуђе у Загребу управљену и *ваљано* обложену молбеницу поднијети овамо најдаље до 15/28. Маја 1901., и то они ван Епархије ове преко надлежне Епархијске Консисторије своје.

Из сједнице Епархијске Консисторије.

У Пакрацу 19. Априла (2. Маја) 1901.

Мирон с. р.
Епископ.

С Т Е Ч А Ј. 29 1—3

Срп. православна црквена општина у Срп. Чанаду одржаће 13-тог (26-тог) Маја т г. после подне у 2 сата дражбу за оправку своје свете цркве, — предрачунска свота износи: за Зидарски рад и материјал 1363 К 80 п. Дрводељски рад и материјал 1398 К; Лимарски рад и материјал 1381 К 60 п. Моловање унутрашњост свете цркве 1400 К; Дрворезачки и златарски рад 1600 кр. Столарски рад и прање 132 К; свега сума 7275 К 40 п. Сваки дражбеник дужан је 10% као пишманлук уз писмену или усмену понуду приложити.

Унапред примећује се, да ће се само оспособљени стручњаци дражби припустити.

Општина задржава себи права коме ће овај посао да преда и после дражбе, прорачун и условија можеду се и пре означеног дана код подписаног видити.

Из седнице црквеног одрбора држане дана 22 априла т. г.

Душан Зарић
пр. перовођа

Александар Зарић
председник црквене општине.

К. 51/зап. ex 1901. 30 1—3

С Т Е Ч А Ј.

На парохијско место VI. разреда у Ловри. Ваљано иструисане молбенице ваља путем претпостављених власти за 4 недеље од првог публиковања овога стечаја потписаној консисторији припослати.

Из седнице епарх. консисторије будимске, држане у Будимпешти 18. априла (1. маја) 1901.

Председништво.

М. Ш. О. Бр. 4/1 ex 1901. 32 1—1

С Т Е Ч А Ј.

На основу одобрења и потврде Славног Епар. Шк. Одбора бачког од 9/22. Апр. о. г. Бр. 625/127 — овим се расписује стечај на учитељско звање у срп. правосл. вероисповедној шесторазредној мешовитој школи у Шандору.

Плата учитељева је:

1. У готовом новцу 480 К осим тога 80 кр. као награда за повторну школу.
2. 18 јутара 217 кв. хв. (½ сесије) земље.
3. ½ ланца (1271 кв. хв.) виноградске земље.
4. 4906 кв. хв. пашњачке земље.

На сву ову земљу учитељ плаћа све терете.

5. Слободан стан од 3 собе (од којих су 2 патосане) осим тога кујна, комора, штала и шупа, и уз стан башта од 652 кв. хв.

Од сваког укопа већег, где позван буде 2 К од мањег по 1 К а од парастоса 1 К (до сада има 16 завештајних).

Учитељу у дужност спада по пропису Школске Уредбе, од 1872. децу у свима предметима обучавати. При нужним богослужењима у цркви појати, те и децу црквеном појању обучавати.

Добри појци имаће првенство, те би лична пријава за препоруку служила.

Од учитеља се захтева, да је и из мађарског језика испит са добрим успехом положио.

Рок стечају траје 6 недеља од првог уврштења у „Срп. Сиону“ (до 17/30. Јуна).

Компентенти имају своје добро устројене молбенице на овомесни Школски одбор слати.

Из седнице месног Школског Одбора држане у Шандору 22. Апр. (5. Маја) 1901. (Бачка, п. п. у Месту).

Лаза Поповић
перовођа.

Гига Мијатов
председник.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС. 33 1—2

Српска православна црквена општина госпођиначка држаће ради издавања зидарске, дунђерске, црепарске и лимарске радње око оправке црквене зграде тек. г. 11/24. Маја у 9 сати пре подне усмену минуендо лицитацију. Оспособљени мајстори који су вољни лицитирати дужни су од прелиминиране своте од 12.603 круне 10% вадијума положити. Нацрт, прорачун, и услови могу се код долеподписане општине видети. Упутства даје осим тога Момчило Тапавица, мерник. (Budapest VIII. Szentkirályi utcza 26. sz).

У Госпођинци 24 априла 7 маја 1901.

Каменко Чешљар
перовођа.

Петар Теофановић
председник.

Број 478 К. 165. ex. 1901. 27 1—3

СТЕЧАЈ.

Исписује се стечај на парохију у Новоселъани IV., разреда.

Ваљано обложене молбенице имају се надлежним путем најдаље до 15/28. Маја 1901., потписаној консисторији поднијети.

Из сједнице Епархијске Консисторије.

У Пакрацу 19. Априла (2. Маја) 1901

Мирон с. р.
Епископ.

Бр. Е К. 109. ex 1901. 31 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохију III. класе у Јасеновцу, протопрезвитерат Костајнички.

Рок компетовању траје до 17/30 маја 1901.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 12/25 априла 1901.

Міхаилъ с. р.
епископ.

Бр. К. 705/146 ex 1901.

СТЕЧАЈ. 25 2—3

Расписује се стечај на упражњено место системиз. парох. помоћника у Жабљу, са платом IV. разреда. Рок стечају истиче 29. маја (11. јуна) 1891. год.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 17. (30.) априла 1901.

Председништво.

Бр. К. 852/147 ex 1901.

СТЕЧАЈ. 26 2—3

Расписује се стечај на упражњено место пароха у Ст. Футогу са платом I. разреда. Рок стечају истиче 29. мају (11. јуна) 1901. год.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 17. (30.) априла 1901.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛСИ

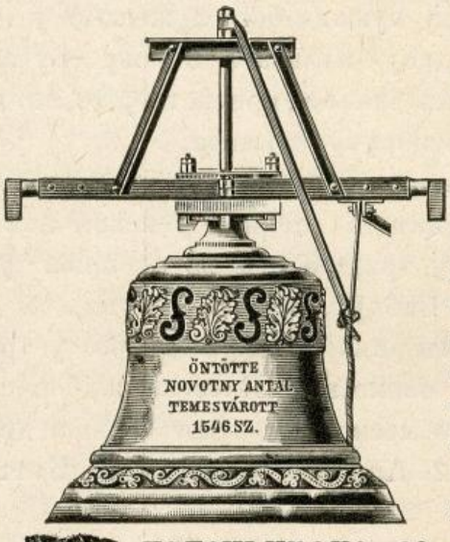

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ʃ провиђенаи зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

11— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа. Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима 1901. — 270.

СРПСКИ СИОН

Год. XI — Број 18

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 6. маја 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ИЗВЕШТАЈ
О РАДУ САБОРСКОГА ОДБОРА
1897.—1900.

(Наставак)

III.

Управа, манипулација и надзор срп. прав. нар. црквених фондова и заклада и нар. црквених добара.

Всл. саборски одбор, као управитељство свих срп. нар. црквених фондова, закладâ и добара, у вршењу послова овопредметнога својега делокруга, бринуо се и настојавао је и за ово време и даље, да те фондове, закладе и добра и њихова права неокрњено сачува, њихове интересе осигура, а нарочито и да створи ваљане погодбе за што пробитачније, а при том стално приплођавање њихових капитала, те и за њихово појачање; исто тако, да се њихова намена и смер тачно врши; нарочито је пак настојавао, да манипулација њихова буде што уреднија и целисходнија, чему у потврду постоје многе одлуке и наређења саборскога одбора, од којих ћу се дотаћи само најглавнијих, да се види приказ тога рада.

А.) *Управа, манипулација и надзор срп. нар. црквених фондова и закладâ.*

Славни срп. прав. нар. црквени сабор о састанку својем 1897. није установио предрачуна ни за 1897. ни за 1898. годину, услед чега је саборски

одбор био принуђен, да сачини предрачунске основе како за 1898., тако и за 1899., јер у год. 1898. не бејаше саб. састанка. Ове предрачунске основе су служиле и служе како всл. саб. одбору, тако и књиговодству и благајници с. н. ц. фондова и заклада као равнало при подмиривању трошкова на потребе црквених и просветних цели свих срп. нар. црквен. фондова и заклада у тим годинама. Исто тако је установио и предрачуне манастирске за 1898. и за 1899. и упутио управе манастирске, да се управљају по тим предрачунским основама.

Ну та прилика, као што је то истакнуто било већ и у извештају о раду всл. саб. одбора, поднесеном слав. нар. црквен. сабору у год. 1897., служила је и даље разлогом преузв. г. кр. уг. министру-председнику, да захтева, да му се поднесу фондовски и закладни и манастирски предрачуни за 1897, 1898 и 1899, на што је всл. саборски одбор у почетку негативно одговорио држећи се становишта заузетога у одлуци под бр. С. О. 738|139. ex 1894. и позивајући се на тачку 9. §-а 19. саборскога устројства од 14. маја 1875.; ну када је преузв. исти отписом од 8. августа 1898. бр. 11.486|М. П. II. одговорио, да не узима на знање овд. негативну одлуку, него да, придржавајући се разлога, изређаних у вис. отпису бр. 2333 М. П. ex 1894., који је наведен у гореспоменутом сл. нар. црквен. сабору поднесеном извештају од 1897., позива саб. одбор, да му поднесе предрачуне од 1897. и 1898. одмах, а у будуће да му без свакога приговора и под теретом евентуалних последица подноси предрачуне — одлучио је всл. саб. одбор под 21. септ. (3. окт.) 1898. бр. С. О. 5770|1482.: „Што се тиче поднашања прорачуна нар. црквен фондова, заклада, завода и манастира, то саборски одбор и сада држи своје становиште — исказано у одлукама од 12. (24.) децембра 1894. бр. С. О. 3742|1361.; од 23. окт. (4 нов.) 1896. бр. С. О. 4555|1329.; а нарочито и у одлукама бр. С. О. 2317|8 ex 1898. и С О. 2392|9 ex 1898. — за законито, које потпуно одговора слову и духу одређења тачке 9, §-а 19. прев. кр. наредбе од 14 маја 1875; ну обзиром на неоспорно и неоспориво право, које припада Његовој Преузвишености г. министру-председнику ради вршења врховнога државнога надзора, услед овога поновичнога позива, једнако овд. одлуци бр. С. О. 4555|1329. ex 1896. одлучити, да се преузв. истом поднесу прорачуни за године 1897. и 1898. у препису на увид.“ У смислу одлуке бр. С. О. 8692|2538. ex 1898. поднесени су исто тако и прорачуни за 1899. год.

Преузв. исти г. министар-председник позвао је високим дописом од 13. марта 1898. бр. 3299|М. П., да му се поднесу закључни рачуни срп. нар. црквен. фондова и заклада за 1897. Одлуком својом од 9. (21.) марта 1898. бр. С О. 2316|7 одговорио је всл. саб. одбор, да се високом захтеву не може удовољити са разлога, што поднашање закључних рачуна ради вршења државног надзора у смислу §-19. тачке 10., прев. кр наредбе од 14 маја 1875. спада у делокруг сл. срп. прав. нар. црквен. сабора, којем ће овај саборски одбор и закључне фондовске и закладне рачуне од 1897. године у смислу §. 22. тачке ж) горехваљене уредбе на финализисање поднети. Ну када се преузв. исти тим одговором није задовољио, него напред наведеним вис. отписом бр. 11486.|М. П. II. ex 1898. позвао всл. саб. одбор, да му закључне рачуне за год 1897. без одлагања поднесе и за своју дужност сматра, да му у будуће такове одмах по саставу подноси изјављујући на крају, да би за ту прилику. да се и опет не одговори његову налогу — који је учињен чисто у тај смер, да може вршити прев. наредбом од 14. маја 1875. министру-председнику поверено надзорно право и узети на себе

одговорност, која потиче из тога надзорнога правнога круга — био приморан, да учини таква расположења, која би водила безусловном осигурању извршења његове дужности, а поврх свега врховнога надзорнога права Његова Величанства: одлучио је саборски одбор горе наведеном одлуком бр. С. О. 5770|1482. ех 1898. ово: „што се тиче (пак) поднашања закључних рачуна срп. нар. црквн. фондова и заклада, то је овај саб. одбор већ обележио своје законито становиште у одлуци од 9. (21.) марта 1898. бр. С. О. 2316|7; ну обзиром на (горе обележено) право вршења врховнога државнога надзора и услед поновичнога позива, а нарочито и са разлога, да се искључи и најмања сумња, као да саборски одбор хоће да се извије испод законитог надзора (контроле) државне власти: поднети преузв. истом рачуне срп. нар. црквн. фондова и заклада, који стоје под управом и руковањем саборскога одбора и то од године 1897. у препису, на увид; али уз скидање сваке одговорности са себе односно према нар. црквн. сабору и са поновичним упозорењем на одређење тачке 10., §-а 19. горехваљене кр. наредбе, по којој је право срп. нар. црквн. сабора, да саборским одбором прегледане рачуне натпрегледи и финалише имајући дужност, да пре издатка заглавнога решења исте рачуне поднесе високом председништву кр. уг. министарства; које тек том приликом долази у прави законити положај, да односне одлуке изрече.“ Сходно том поднесени су исти рачуни у препису преузв. истом г. кр. уг министру-председнику уз поновично придржање у горњој одлуци обележеног становишта. (С. О. 8782|2534. ех 1898)

Нарочиту је бригу водио всл. саб. одбор о том, да се главнице фондова и заклада, уз што бољу сигурност, што плодоносније сместе, те је према том, пошто су за ту прилику најповољније погодбе код издавања главнице (готовине) на хипотекарне зајмове, према правној и фактичној могућности, и поступао. Повољне последице у последњем извештају изређаних овопредметних мера показале се нарочито и у 1897. и 1898-ој. Ну пре него што бих изнео резултате тих година, имам част споменути нека расположења всл. саб. одбора, која одговарају горе обележеним начелима.

Одлуком бр. С. О. 2199|719. ех 1897. је ради једнообразности и из обзира правичности учињено расположење, да се каматњак од 8% односно 7% код (новопримљених) неких фондова (заклада) почињући са 1 јулом 1897. снизи као и код осталих на 6%, те је упућено књиговодство, да у будуће прописује 6% код свих фондова и заклада односно дужника њихових изузимајући, наравно, оне, који су већ на утужење били предани.

Одлуком од 11. (23.) децембра 1897. бр. С. О. 7619|2360. је изречено, да се из нар. црквн. фондова и заклада дозвољени зајмови могу реализовати односно исплатити само по претходном грунтовном брисању на понуђеној хипотеци укњижених дугова или пак уз грунтовну проведбу првенства; а забрањено, да се реализовање обавља на начин *конверзије*, која је у највише прилика скопчана са несаразмерно већим и по нар. црквн. фондове и закладе односно органе саб. одбора непотребним послом и комплицираном операцијом.

Одлуком бр. С. О. 7621|2361. ех 1897. је сугласно са одлуком бр. С. О. 1545|692. ех 1893. по ново утврђено, да минимална свота за првобитне (једине) хип. зајмове не буде испод *три стотине* фор. као што је од 1896. било неко време практиковано да се издаје и до 200 фор. авр., пошто се ово последње није показало пробитачним.

На молбу кр. кот. области у Б., да се дозвољени хипот. зајмови у будуће не исплаћују у руке зајмотражаца, него шаљу истој кр. кот. области

ради подмирења евентуалних порезних дужности дотичних дужника, одлучено је 10. (22.) марта 1898. бр. С. О. 2043|115, да се тој молби са приватно-правних разлога не удовољи.

Резултат издавања главнице под зајам са 1897. и 1898. упоредивши исти са год. 1896. био је овај:

У години 1896-ој.

дозвољено је	559.260	фор.	— нов.
исплаћено	405.968	„	— „
враћено	205 630	„	09 „
више исплаћено него враћено	200.337	„	91 „

У години 1897-ој.

дозвољено је	798 950	фор.	— нов.
исплаћено	603.794	„	03 „
враћено	149.736	„	01 „
више исплаћено него враћено	454.058	„	02 „

У години 1898-ој

дозвољено је	512.400	фор.	— нов.
исплаћено	629.671	„	50 „
враћено	228.113	„	40 „
више исплаћено него враћено	401.558	„	10 „

Из горњих исказа се види, да је за ове последње две године дана:

дозвољено	1,311.350	фор.	— нов.
исплаћено	1,233.456	„	53 „
враћено	377.849	„	41 „
више исплаћено него враћено	855.616	„	12 „

Стање обвезница хипотек. зајмова било је:

крајем 1896 год.	2,807.462	фор.	43 нов.
„ 1897 „	3.261.220	„	45 „
„ 1898 „	3,663.078	„	55 „

односно ако се амо урачунају и анујитетни зајмови резиденцијском фонду, зајам за намештај и покућство у новој патријарашкој резиденцији и најпосле зајам за отплату трошкова за штићење архијеп. митроп.-патријарашке земље у ковиљском риту, онда овако стоји:

крајем 1896 год.	3,149.409	фор.	33 нов.
„ 1897 „	3,604.843	„	74 „
„ 1898 „	4,056.532	„	08 „

Ну као што је у последњем извештају приказано и образложено, овакова расположења всл. саб. одбора, да постави и одржи ову грану приплођавања на што ширем и темељнијем основу, те да тако створи успешне погодбе за што већи приход на црквене и просветне цели ове срп. прав. митрополије, привукла су амо истина далеко већи број зајмотражаца но дотле; ну с друге стране опет се услед тога и посао све више множио код свих всл. саб. одбору подручних звања, те та прилика оправдава у почетку овога понизнога извештаја наведено умножење броја званичничких радних снага код књиговодства и благајнице нар. црквен. фондова и заклада. Јер док је

| | | |

нови, кога, и у колико терети проневера своте саборских трошкова и вер. приноса у вршачкој епархији, која је свота првобитно пријављена са 3010 фор. 04 нов. а. вр. односно са 2468 фор. 88 нов. и 398 фор. 88 нов. а. вр. као и да се проневерена свота од криваца накнади.

Својим одлукама бр С. О. 80|45. ex 1898.; С. О. 4065|1172. ex 1898 и С. О. 7055|2583. ex 1898 учинио је всл. саб. одбор сходна расположења, да се како установе, тако и осигурају овопредметне пристојбе и у помешаним црквн. општинама епархије вршачке и темишварске.

По што још није установљено, колико од овопредметнога дуга у горњо-карловачкој епархији терети коју општину нарочито до 1. јула 1892., докле су политичке области укупљене овопредметне пристојбе достављале непосредно епархијском админ. одбору горњо-карловачком, то је одлукама С. О. 3964. 4215|900 ex 1898. и С. О. 8460|2584 ex 1898. учињено расположење, да се ово питање изведе на чисто.

Одлуком од 23. септ. (5. окт.) 1897. бр. С. О. 4327|1397. је (обзиром на §. 14. I. Б. и §. 27. I- В. прев. кр. наредбе од 10. авг. 1868. и на вис. наредбу кр. уг. министарства б. и ј. н. од 13. дец 1868 бр. 22.391. ex 1868.) изречено, да парохијско свештенство није обвезано плаћати (парохијал пани) вер. принос ни саб. трошкове на своју закониту дотацију; ну приватан иметак свештеников има се узети у обзир, те је свештенство обвезано на исто плаћати горње пристојбе.

Осем тога донесено је за то време више одлука, да се појединим црквн. општинама олакша уплаћивање ових дугова, те је дозвољавано, да сиромашније општине — највише због рђавих година — могу својој дужности и нешто касније задоста учинити.

Успех овопредметних расположења всл. саб. одбора може се видети из ових података.

I. Верозаконски принос.

А.) *Неосигурани дуг.*

крајем 1896. износио је — — — — — —	302.058	фор.	86 нов.
прописано за 1897. годину — — — — —	27.726	„	08 „
1. јануара 1897. стање — — — — — —	329.784	„	94 „
уплаћено и углавничено 1897. — — — —	60.844	„	27 „
крајем 1897. стање — — — — — — —	268.940	„	67 „
прописано за 1898. годину — — — — —	27.726	„	08 „
1. јануара 1898. стање — — — — — —	296.666	„	75 „
враћена преплата 1898. — — — — — —	651	„	— „
остаје — — — — — — — — — —	297.317	„	75 „
уплаћено и углавничено 1898 — — — —	59.582	„	74 „
крајем 1898. стање — — — — — — —	237.735	„	01 „

Б.) *Обвезницом осигурани дуг.*

крајем 1896. стање — — — — — — —	29.613	фор.	30 нов.
углавичено 1897. — 22.322 фор. 56 нов. =	51.935	„	86 „
отплаћено у 1897-ој — — — — — —	1.335	„	94 „
крајем 1897. год. стање — — — — — —	50.599	„	92 „
углавничено 1898. — 44.941 фор. 22 нов. =	95.541	„	14 „
отплаћено у 1898-ој — — — — — —	1.459	„	29 „
крајем 1898. год. стање — — — — — —	94.081	„	85 „

II. Саборски трошкови.

А.) *Неосигурани дуг.*

крајем 1896. године износио је — — — —	72.933	фор. 61	нов.
уплаћено и углавничено 1897 — — — —	8.781	„ 30	„
крајем 1897. године — — — — — —	64.152	„ 31	„
уплаћено и углавничено 1898. — — — —	12.638	„ 15	„
крајем 1898. године — — — — — —	51.514	„ 16	„

Б.) *Обвезницом осигурани дуг.*

крајем 1896, год. стање — — — — — —	8.887	фор. 34	нов.
углавничено 1897. год. — 3254 фор. 34 нов. =	12.141	„ 68	„
отплаћено у 1897-ој — — — — — —	296	„ 79	„
крајем 1897. год. стање — — — — — —	11.844	„ 89	„
углавничено 1898 год. — 9.253 фор. 42 нов. =	21.098	„ 31	„
отплаћено у 1898-ој — — — — — —	1.988	„ 64	„
крајем 1898. год. стање — — — — — —	19.109	„ 67	„

или у укупној свoти:

I. и II. А.) (неосигурано)

	вероз. принос		саб. трошкови		свега:
крајем 1896. г	= 302.058 ф. 86 н.	+	72.933 ф. 61 н.	=	374.992 ф. 47 н.
„ 1897. „	= 268.940 „ 67 „	+	64.152 „ 31 „	=	333.092 „ 98 „
„ 1898. „	= 237.735 „ 01 „	+	51.514 „ 16 „	=	289.249 „ 17 „

I. и II. Б.) (обвезницом осигурано)

	верозак. принос		саб. трошкови		
крајем 1896 г.	= 29.613 ф. 30 н.	+	8.887 ф. 34 н.	=	38.500 ф. 91 н.
„ 1897 „	= 50.599 „ 92 „	+	11.844 „ 89 „	=	62.444 „ 81 „
„ 1898 „	= 94.081 „ 85 „	+	19.109 „ 67 „	=	113.191 „ 52 „

односно I. и II. А.) + I. и II. Б.) заједно

крајем 1896 г.	= 374.992 ф. 47 н.	+	38.500 ф. 91 н.	=	413.493 ф. 38 н.
„ 1897 „	= 333.092 „ 98 „	+	62.444 „ 81 „	=	395.537 „ 79 „
„ 1898 „	= 289.249 „ 17 „	+	113.191 „ 52 „	=	402.440 „ 69 „

Из овога се види, да се стање *неосигураних* тражбина од почетка 1892. до конца 1898. *поправило*

са 444.723 ф. 23 н.	— 289.249 ф. 17 н. =	155.474	фор. 06 н.
т. ј. за време од 1892. — 1896. са — — — —		69.730	фор. 76 н.
а „ „ „ 1897. — 1898. „ — — — —		85.743	„ 30 »

или обзиром на целу (неосигурану и осигурану) тражбину фондовску

са 444.723 фор. 23 нов. — 402.440 фор. 69 н	=	42.282	фор. 53 нов.

за време од 1. I. 1892. — 31. XII. 1898. год.

III. Саборски трошкови за сабор од 1897. 1900. год.

крајем 1896. год. расположиво — — — — —	12.932	фор. 69	нов.
Уплаћено 1897. год. — — — — — — —	3.077	„ 70	„
свега — — — — — — — — — —	16.010	„ 39	„
потрошено о сабору 1897. год. — — — — —	12.473	„ 40	„

крајем 1897. год. расположиво. — — — — —	3 536 „	99 „
уплаћено 1898. год. — — — — — — —	3 154 „	40 „
крајем 1898. год. расиоложиво — — — — —	6.691 „	39 „

Из овога исказа се види, да свота за саборске трошкове, која је у прорачун за 1893. са 24.000 фор. а вр. стављена и одређена за најближи сабор, није ни за шест година дана уплаћена.

Да пређем сада на поједине нар. црквене фондове и закладе. —

(Наставиће се)

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Студије и критика на психофизички монизам.

Докторска дисертација Дра **Бошка Петровића.**

(Свршетак)

У место предговора.

Овом приликом, када дајем јавности моју дисертацију, морам приметити неколико речи како на тенденцију моје дисертације, исто тако и у погледу филозофије у опште. Ја са мојом дисертацијом нисам ишао само за тим, да задоста учиним академској дужности при набављању докторске титуле, већ сам имао на уму, да обрадим једну тему, која је како богословском тако и ширем кругу српске публике врло добро позната.

Питање душе и тела јесте проблем, који је сваком још из катихизиса познат, он је уједно централан проблем још од почетка људског размишљања. Тело је проблем филозофије и природних наука а душа проблем филозофије, природних наука и свију религија. Психофизички проблем је дакле заједнички проблем, филозофије, природних наука и теологије. — У задњим деценијама XIX столећа, када су природне науке отеле хегемонију у науци, мислило се, да је психофизички проблем, проблем само природних наука, и да су природне науке једино компетентне, да о њему расправљају. Али када се увидело, да, када би се људско знање свело само на ексактно, да би то значило ограничење наука. Иза позитивног сазнања природе, хиљадама нерешених питања стоје пред човеком, које он на емпиричан начин не може да сазна, и траже своје решење. Ту је људски ум принуђен, да у интересу науке прекорачи границе позитивног сазнања. На тој тачци пружа филозофија своју услугу природним наукама и емпирији. Филозофија као наука о општим принципима на основу индукције и дедукције изводи даље закључке и дедукције и допуњује емпирију. Но и иза филозофијског разматрања још увек остаје безброј нерешених питања, за чијим сазнањем људски дух вазда тежи. Ту наступа свет постулата — предмети вере, које у религији налазе своје решење. И тако видимо како се ексактне природне науке, научна филозофија и религија баве истим питањима, чије крајње решавање вазда преостаје религији. То су три стадиума људског сазнања и у процесу сазнања су они као један ланац од три карике, од којих, у једном културном добу, не може једна без друге. Што пак појединци у тим питањима залазе странпутицом, то је субјективна страна човекова духа у сазнању трансценденталних ствари и због тога не смемо одбацивати у опште вредност филозофије.

У задњим деценијама XIX столећа поремећен је одношај између природних наука, филозофије и богословије услед мишљења, као да природне науке бришу филозофију а филозофија и природне науке да руше истине религије хришћанске. То је скроз једнострано мишљење, које долази од једностраног бављења природним наукама. То је карактеристика краја XIX столећа. Никада нису стајали ексактни резултати природних наука у опреци са хришћанским учењем, већ криво излагање оних. Ја сам баш у мојој дисертацији имао прилике да изнесем тај факт, да ексактне природне науке ни у

једном питању не долазе у опреку са хришћанским догматима. Ни теорија развића, када се објективно тумачи, не стоји према богословском учењу на супротном становишту. Завиримо само мало дубље у питање трансценденталних ствари, пак ћемо видети, какав јаз дели вечите истине од људског сазнања и трезвен филозоф ће се вазда устручавати чинити таке претпоставке, које се косе са хришћанским учењем, Ексактни резултати природних наука и научни резултати филозофије не стоје у опреци са догматима хришћанске вере и ја смем отворено тврдити да *ексактне природне науке, научна филозофија и богословско учење не само да не искључују једно друго, већ у једно културно доба, као што је ово наше, допуњују и требају једно друго.* То исповедају у задње време трезвени природњаци и филозофи и *ја смем овде отворено констатовати, да се у задње време ексактне природне науке, научна филозофија и хришћанска религија приближују једно другом.* Филозофија, која ће брзо и код нас да отпочне своју делатност, има задаћу, да на своју заставу метне програм: *измирење природних наука и филозофије са религијом.*

С погледом на филозофију као науку, намера ми је овде, да са неколико речи устанем у одбрану њезину. Имаде врло много узрока, које ми не можемо овде набрајати, услед којих је филозофија у другој половини XIX столећа изгубила углед и потискивана са свију поља. Као уопште свака мисао отуд са запада и сузбијање и тако рећи исмевање филозофије је захватила корена и у српском народу. Филозофија данас, баш у наше доба свуд понова осваја, само код нас још влада мишљење, да је филозофија наука, која сама себи прави загонетке и сама их решава, а на позитивне науке се и не осврће. Ми се не ћемо упуштати у полемику, већ се прикључујемо оној дефиницији, по којој је филозофија општа наука, која од појединих наука добивене опште истине у један једноставан систем стапа. Према томе је *филозофија наука о општим принципима и као такова налази се у свима наукама.* Филозофија је вазда ступала у службу свију наука и са малим изузетком, вазда била у контакту са позитивним наукама. Овде се нећу упуштати у даље излагање о филозофији. То ћу учинити у једној засебној расправи.

Сузбијање филозофије са свију поља уродило је рђавим плодом. Претераност позитивистичких тежњи друге половине fin de siecle, унело је и сувише трезвености у начин мишљења сувременог човека, а услед тога је овладала укруђеност и укоченост на свима пољима духовног живота. Данас ево већ смемо констатовати реакцију против тог позитивизма који кочи духовни напредак. Као у доба ренесансе, траже се данас нови идеали не у уму већ у срцу. Идеализам и опет осваја са тенденцијом, да зузбија сувремену укруђеност на пољу свију уметности. На све стране се живо ради на филозофији као науци о општим принципима, без које не може ни једна грана знаности постојати. Филозофија треба да поврати порушене идеале човечанства. У Немачкој, Француској, Енглеској, свуд видимо људе свестране учености, где дижу свој глас у корист филозофије као науке, па и сама трезвена Америка имаде својих великих преставника у филозофији. Данас су и опет филозофске дворнице пуне слушалаца, филозофија осваја свуд, и за кратко време освојиће себи терена и у српском народу, који је увек имао филозофску жицу у себи о чему сведоче народне песме и народне умотворине. За филозофију ће се за кратко време заинтересовати и они, који никад нису слушали за њу и као науку о општим принципима поштовати је. Зато морамо почети и на том пољу радити, не будемо ли ми данас, када се свуд буди нов дух кроз филозофију, доћи ће друго покољење да оно уради, што смо ми требали урадити и коретиће нас, што нисмо своју дужност учинили.

Филозофија је наука будућности — те речи одјекују свуда. XX столеће биће столеће филозофије. Кроз филозофију ће да говори дух XX века, она ће бити културна чињеница, и само они народи

ће моћи ступити у културну заједницу са осталим образованим народима, који имају своју филозофију...

Моја дисертација нека буде прилог ка филозофији Срба од моје стране.

Још нешто о саборском изборном реду од 1870|1.

(Поводом „Осврта Димитрија Руварца“.)

(Наставак)

Мњење епископа Теофана Живковића о „Ренунцијацији митрополита-патријарха Прокопија Ивачковића и о тадашњем стању цркве“.

Као што је горе напоменуто већ, администратору је повлађено, да место архиепископа митрополита управља архидијецезом и митрополијом, да председава у свима архидијецезалним јурисдикцијама и врши исто тако и остала председничка права, што припадају митрополиту самом у митрополитском црквеном и школском савету, у саборском одбору и у народно-црквеном сабору.

Ако поред такове администратору дане митрополитске области, а према наведеним опредељењма саборскога устројства и изгледа и хоће се можда, да тако изгледа, — *то се са кононичног гледишта примити и допустити не може и не сме никако, — да су тим расположењем сва одношења црквенога живота нашега, како их регулишу канони цркве и правно и економично исцрпљена, те да је ово и под администратором са свим нормално стање*; ипак је ово и по своме поводу и узроку и по својој ненаравној нарави стање цркве врло *абнормално* и по саму цркву, ако би се протегло кроз више године још, врло штетно.

Јер:

Нека би у томе и катедра православног ученија за архидијецезу најбоље испуњена и за архипастирско њених цркава и црквених опћина старање са свим довољна провизија учињена била; и нека би и осим тога agenda и архидијецезалних области духовних и митрополитских савета и саборскога одбора и самога сабора и под председништвом тога администратора текла и најбољим редом; *са каноничнога гледишта црква данас нема онога, што је најпоглавитије, нема своје праве каноничне старешине и нема врховнога суда свога, нема синода.*

Немајући митрополита, нема она своје каноничне старешине и каноничне средсреде своје; а без те и сви епископи скупа ничега „majoris momenti“ *не могу чинити у цркви.* Ту нам је по митрополита Стратимировића инструкцији[1], изданој 18. нов. 1827. бр. 204. особито пример у *обичају александријске цркве,* „по коемꙋ Єпископ ондѣшнія Діецезы[2] ꙋпраздненой сꙋштей Архіепископіи что нибꙋдъ особенаго дѣлати восхотѣша. Тако при IV. всел. Соборѣ иже 60 калхидонѣ, безъ воли и согласія своего Архіепископа во время ꙋпраздненыя Архіепископіи ни даже на освидѣтелствованыхъ Єретиковъ[3] осꙋжденїе подписатися восхотѣша, донелѣже престолъ ихъ патриаршескій празденъ єсть, и новъ Архіепископъ, то єсть Патриархъ избранъ небꙋдетъ. Кои ихъ обичай тойже вселенскій Соборъ ꙋважая во своемъ XXX. канонѣ дотолѣ ихъ къ подписꙋ ни понꙋждати невосхотѣ, донелѣже во Александріи новъ Архіепископъ то єсть Патриархъ изабранъ небꙋдетъ: хотя всѣмъ вѣдомо бысть яко нетокмо Єпископи, но и сами пресвитери по канонꙋ А. А. 31. противꙋ Єретика Єпископа ополчитися, и емꙋ подчинение отрећи непрекословно можахꙋ. Толикаго — наставља Стратимировић — ꙋваженія и достопріятія во ономъ времени достойно бяше оное канона апостолскаго[4] ꙋченіе, яко ни сами Єпископи что нибꙋдъ ꙋпраздненꙋ сꙋштꙋ Архіепископскомꙋ ихъ престолꙋ, предпринимати за благо сꙋдиша.“ *У данашњем стању, дакле, свако од важнијега и садржаја и замашаја питање, које се тиче целокупне цркве, мора нерешено да почива.*

Неимајући правога митрополита, немамо ни правога синода ми, ни редовнога течаја оним црквеним стварима, што пред архијерејски синод спадају, па ни самога врховнога суда црквенога.

По антиохијскога сабора канону XVI. „perfecta Synodus illa est, cui unaquoque adest Metropolitanus.“ И кан. XX. „nullis liceat Synodas per se facere, sine iis, quibus sunt creditae Metropoles.

И Валсамон на Лаод. кан. XL.: „absque evo-

[1] Не могосмо је наћи у митрополитској архиви.

[2] Тринаест епископа Александријског патријархата.

[3] Диоскор и евтихијани.

[4] Правила 34.

catione Metropolitani non debent convenire.“ И таквих је правила и других много, *по којима је синод савршени, да самостално и правоваљано радити може, само са митрополитом и под митрополитом.*

На те каноне позива се и познато ново дело „Die Synoden in der morgenländischer Kirche von Dr. Jos. Zhishmann,“ кад каже на страни 59.: „Durch den Metropoliten allein erfolgt die Berufung an die sämmtlichen Eparchial Bischöfe in ämtlicher Form; ohne eine solche Berufung ist es den Bischöfen verwehrt, sich synodalisch zu versammeln. Er führt den Vorsitz; durch seine Anwesenheit wird die Synode erst eine vollständige und ohne ihn kann dieselbe keinen giltigen Beschluss fassen“.

А на страни 29. и при свему томе, што је овај правителствени канониста sedisvacantiae *велики пријатељ* те у обрану њену пружа се више пута и даље овамо у праксу источне цркве из времена васионских и поместних сабора, каже он: „So lange der Thron des autokephalen Oberhauptes erledigt ist, kann die Synode weder eine selbstständige Entscheidung treffen, noch ein Strafurtheil fällen; wohl aber stehen ihr die Prüfung und die Untersuchung der schwebenden Kirchenangelegenheiten zu,“ које последње не разумемо од какве би било практичне користи за цркву, *кад се и по самим његовим речма такви испити и расправе никаквим самосталним решењем ни судом окончати не могу; док траје* vacantia sedis metropolitanae.

Сигурно је *тога ради* и код министарственога набрајања митрополитских администратору повлађених права и *изостало право председавања синоду архијерејском; што се и у самим владиним круговима знаде, да* metropolitana sede vacante *правога синода архијерејскога не може бити, као што га кроз цело време Црнојевићеве јерархије овде,* sede metropolitana vacante, *и није било никада.*

А тиме, што црква нема своје праве каноничне старешине, те и сви епископи скупа не могу данас радити ничега majoris momenti и нема Синода и врховнога суда, црква сваковрсним неприликама изложена стоји. Памти се још и данас оно несрећно време Стратимировићево, још кад је био митрополита, али митрополит синода сазвати, па и епископа синодално бирати и посвећивати није могао; данас пак ни митрополита нема.

Каква голема и од далека замашаја штета за цркву, којој и тако искушења дани и године још избројани нису, може да се роди и рађа из тих неприлика, лако је расудити.

Рећи ће се овде можда, да је и до сада толико пута бивало администратора и администрација митрополије, па то ништа није шкодило цркви. Можда није а можда и јесте. Барем је трогодишња администрација Маширевићевога времена много шкодила, јер у њој је најпрви узрок овога стања данашњега.

А и осим тога између администрација оних времена и администрације данашње, велика је разлика. Оне администрације биле су чисте и сукобљавале су се са народом у толико само, што је народ, премда безуспешно, постављање администратора себи и својој цркви рекламирао. Данашња администрација пак, она се сукобљава са законом, који одношења цркве sede vacante јасно регулише, и сукобом тим цепа се народ, па с њиме и црква на несрећне странке. Оне администрације имале су своје тако рећи обичаје опредељено, што краће време. Код администрације данашње рекли би да није такав случај. Јер већ и они горе на своме месту наглашени моменти, што некако дају тај изглед ствари, као да столица митрополитска не би била коначно испражњена данас, повлађују нам сумњи нашој, која задаје бригу највећу. А сумња је та, као да се смера рок тој администрацији лоћиком нечувеном зависним учинити од физичне смрти ренунцираног, и у јерархији канонички већ мртвога митрополита Прокопија. На тај начин пак стајала би црква наша без онога што њој најпоглавитије треба, годинама, које године може још да поживи Прокопије; да и не спомињемо оне црквенополитичке посљедице, којој се у оваком прецеденсу полаже темељ.

Недостатак тих најпоглавитијих потребитости цркве и црквенога живота и напредовања, осећа се данас већ и са друге стране. Овде и опет морамо да се осврнемо *на нове овдашње српске цркве институције, међу којима за сиољашње црквене ствари српски народно-црквени сабор* са својим делокругом и својим установама стоји на првоме месту. *Црква се поред данашњега стања свога у своме животу не може ни помаћи даље, и не би се тако помицати могла годинама.* Зашто?

Међу разлозима, зашто се сабор не може саставити ове године, наводи се и тај, што

операти лањскога сабора високој влади још поднесени нису.

Али међу тима операта налазе се и такви предмети, који по У. С. §. 19. имају да се реше и уреде „са преслушањем синода“; *те се и могу високој влади поднети онда тек, кад по преслушању синода у сабору финализирани буду.* Од таквих предмета неки су на лањском сабору расправљани већ, али још нису финализирани, што синод није имао времена онда, да даде своје мњење.

Међутим је наступило ово стање, и данас у њему синода нема, и бити га не може. Не могу се дакле ни ти ни такви предмети синодално расправити, *ни саборски финализирати*, ни високој влади ни поднети. А висока влада опет, она не саизволава к састанку сабора и за то, што јој операти лањске саборске седнице још поднешени нису.

На такав начин окреће се сада ствар, и с њоме и прека нужда коначнога уређења спољашњих односаја цркве in circulo vitioso, из кога је, докле траје ово данашње администрације време, не избави ни сам Бог.

Овим је довде данашње стање цркве наше без митрополита и са администратором мислимо осветљено довољно; и ласкамо себи, и начином, предузете ствари достојним, absque omni ira et studio.

И сада ћемо поћи да завршимо са одговором на оно питање, коме, и шта данас радити ваља, да буде што скорије томе и таквоме цркве наше стању данашњему крај?

Заузевши у првоме реду своје црквено и канонично становиште, са кога смо се овде и онде свратити морали данашњих народно-црквених установа ради, што се и de lege и de facto не могу игнорисати никако; ми ћемо се обратити само преосвећеним епископима српске митрополитске области, остављајући нашим аутономним црквеним опћинама, нека раде, како најбоље знају, по своме увиђењу.

Али прије него завршимо са одговором на оно питање, с којим ћемо се, како је речено, обратити самоме епископату, нека нам се светиње ради и црквене и народне ствари, што нам је предмет, дозволи и незамјери ова примједба.

Описаним горе ренунцијације чином митрополита-патријарха Прокопија Ивачковића потрешен је престо највишем аукторитету цркве. Он је не само врховну цркве управу, права и дужности „правоправленија“, него и званије црквено, права па и дужности ordinio, без знања и без благослова областнога синода оставио. Тиме је он повод дао, те се створило ово данашње стање цркве, и за будућност, — ако црквена влада тому за времена не стане на пут, — отворила су се тој могућности врата, да се подобним чином, који може да не буде свагда слободне воље дело, испражњава нашег највишег црквеног аукторитета престо и на са свим неизвесно време, па да за то време настане и настаје овако стање, какво је данас.

То је учињено, како смо видели, противу светих канона цркве, противу сваке каноничне дисциплине и противу онога појма, у коме смо о непокретности највишег нашег аукторитета црквеног и у цркви и у народу православном српском, узрасли ми.

И на тај знаменити догађај, са којим се и последња зрака народног привилегијалног и са мима земаљскима законима гарантованог права, од данас у магли могућих сваковрсних евентуалности изгубити прети, није нам епископат дао од себе до овога часа никаквога гласа!

Ћутање то епископата нашега, кога се поред његове к престолу митрополитском и к Његовом Величанству најмилостивијем наших старих привилегија покровитељу положене најсвечаније присеге, ова ствар највише тиче, ако се не прекине што скорије, морају му и они замерити, којих се та ствар не тиче, камо ли наше цркве народ. А историја јерархије, она ће, ако наш епископат и надаље муком својим пусти, да се на рушевинама овога најживотнијега питања цркве наше и црквено народног живота нашег, даљи ред гради како кому драго, записати у своје листове данашњих епископа имена са осудом сигурно најстрожијом.

Ми се надамо, да ова примедба бесплодна остати неће, а Бог је милостив, па ће и наклонити и савест и срца преосвећених и родољубивих наших епископа, да се из дојакошње своје не знамо којим околностима стегнуте резерве покрену на слово и на дело њихове најсветије дужности.

И за тај сада већ ваљада сигуран случај излази пред епископат наш овај задатак:

да се око свога по рукоположењу брата најстаријега састане било у лични, било пак у писмени *братски договор* и један споразум и да се одатле из таквога договора и споразума уз ка-

нонично констатовање vacantiae sedis metropolitanae и уз канонични развијену и утврђену мотивацију свога поступка, обрати Највишем Престолу Премилостивога Цара и Краља с молбом најсмиренијом и најпокорнијом, како би се са највишом дозволом сабор ради избора митрополита састати, *за тим сабор расираве своје наставити и под новим митрополитом синод радити могао, његово што је;* те тако црква повратити се у своје нормално стање.

Ако наш епископат тај свој задатак тако реши, решиће га *и према својој присеги* и „pro mercede, quae eidem proposita est,“ најбоље; и биће му част и слава, као „**добрымъ пастыремъ, полагающымъ душы своя за овцы своя**,“ и „**бодрствующымъ стражемъ дома Израилева.**“

Шта ли ће сад рећи онај „**б**“ „Браников“?* Зар ће рећи и сад да су сви приговори против „тобожње“ неканоничности изборнога реда „стварно и одреши то оборени“? Зар да је „коначно сатрвено оно што су начелно могли износити у своју обрану људи, којима је данашњи изборни ред трн у оку“? Хоће ли и сад рећи, да је „прота Јеремић ломио и сломио, своје перо“, заступајући не те људе, јер нису ту у питању „*људи*“, него заступајући истину, начело и своје уверење, као што то чине и они „људи“?

Може „Браников“ „**б**“, као и онај његов друг у „Хришћанском Веснику“, говорити шта хоће, хипнотизован „Осврtом“ и раздраган „Обртом“ г. Д. Р.; **всѧ лѣта сѧть** и ономе Србобрановом „вредном сараднику“, који у „сврабу писања“ мисли, е је позван да пише о свему, место да најпре растера маглу својих појмова. Но, а шта ли ће после „Мњења“ епископа Теофана, само 10 година после сабора 1870/1. написанога, рећи авторитетни канониста г. Димитрије Руварац? Мене радознала! Рећи ће, да и тај епископ Теофан није знао и разумевао каноне и тумаче њихове; да није ни он знао или није хтео да зна за разлику између Синода и нашег сабора; да није знао, да ти канони немају крепости и снаге за наше саборе. Рећи ће напослетку и то, да је тај епископ Теофан, „осакатио“ цитате из Чизмана... И ко би знао, шта ли ће он све рећи.

* „Браник“ бр. 46. о. г.

Али за мене и за ствар коју расправљам сасвим је свеједно: рекао тај г. Д. Р. ово или оно. Он говори данас једно, сутра друго, како му кад ћеф дође, како му кад падне на ум, или — како му кад „кавзи“ треба. Него да чујемо дра Теодора Мандића.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Његова Светост**) отпутовала је у Беч, у седнице државних Делегација. У пратњи Његове Светости је отпутовао архимандрит г. *др. Георгије Летић.*

(**Седнице гимназијских патроната**). Дана 3 (16). маја о. г. држана је седница Патроната Карловачке, а дана 4 (17). маја Новосадске Гимназије, под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића.*

(**Избор пароха.**) За пароха у Срп. Сентпетеру изабран је једногласно администратор тамошње парохије јерej *Исидор Николић.*

(**Именовања**). За личног парохијског помоћника у Добановци именован је досадањи администратор парохије у Краљевци, јерej *Ђорђе Недељковић*, а за администратора те парохије именован је свршени богослов *Коста Вуковић.* До рукоположења овога администрираће ту парохију јеромонах Крушедола манастира о. *Герасим Ђукић.*

(**Свечана седница Књижевног Одељења Матице Српске**). У прошли понедељак, после подне, одржана је свечана седница Књижевног Одељења Матице Српске у спомен и славу покојног *дра Илије Огњановића.* Седници је благоизволео присуствовати и високопреосвештени г. епископ Бачки *Митрофан Шевић.* У спомен и славу дра И. Огњановића говорио секретар Матичин *др. Милан Савић*

У Србији

(**Расписана награда.**) Одбор за задужбину архимандрита Нићифора Дучића расписао је стечај, којим је позвао научнике да израде спис из српске историје, политичке или војначке или црквене. Величина награде одређена је са хиљаду динара у сребру, а спис мора да изнесе најмање шест штампаних табака средње осмине. Радове треба слати Српској Краљевској Академији Наука у Београду до краја 1901. година.

(**Пољопривредни одсек на београдској Великој Школи.**) У прошли четвртак завршене су у Београду

у дому пољопривредног друштва конференције свих секција у питању о систему пољопривредне и шумарске наставе у Србији. Претресан је пројекат министра народне привреде о установљењу средње замљоделско-шумарске школе. На конференцији су се особито заузимали млађи професори Велике школе за мисао пољопривредног одсека на Великој Школи. Конференција се сложила у овоме: Свима силама треба порадити да се нижа нагтава и поука у народу што више рашири. Томе ће служити пољопривредне станице, којих ће бити у сваком округу по једна, где ће се примати сеоска деца на издржање и рад и где ће чисто практичку поуку имати. Садање ратарнице, које су неку руку већ средње реалке пољопривредне могу се лако претворити у средње школе. За више пољвпривредно и шумарско образовање имали би се основати на Великој Школи одсеци пољопривредни и шумарски. Изабран је одбор од троице лица, који ће израдити елаборат и предати га министру.

Разне белешке.

(**Милан Будисављевић**,) познати млади књижевник наш, положио је професорски испит, у Загребу, из класичне филологије.

(† **Никола Јоксимовић**). Дана 3 (16). маја о. г. преминуо је у Новом Саду дугогодишњи уредник „Браника“ *Никола Јоксимовић* у 44 години свога живота. Бог да му душу прости!

(**Орден рада.**) Из Рима јављају, да је италијански краљ Виктор Емануило Ш. у петак потиисао декрет, у ком су правила за нови „орден рада“. Нови орден је зелен емаљиран златан крст, који се носи на зелено-црвено-зеленој траци. На крсту је овај натпис: Al merito del lavoro (у награду раду). Тај нови орден могу годишње само њих 80 добити, јер толико одређују основна правилм. Ко га добије, тај добија и уједно наслов „витез“ (cavaliere).

(**Св. исповест и причест код о. Јована Сергијева у Кронштату**). Као што јавља дописник Петрадског „Церк. Вѣстника“ сваке године у велики пост долазе силне масе побожна света из разних крајева Русије да се исповеде и причесте код оца Јована Сергијева. Тако ове године прве недеље поста дошло беше у Кронштат преко 10.000 душа страна света, те неимајући за ноћишта места морали многи ноћивати и на црквеној паперти. Прву опћу пост овде одржао је отац Јован у Петак 16. фебруара, — а трајала је скоро три сата. После исповеди, која је почела у 8 сати у вече, отишао је отац Јован уморен своме стану уз пратњу силна света, од којих је многи да би му целивали руку и у сам стан уђоше. Сумњају да је ту ноћ о. Јован и спавао, јер је целу ноћ у његову кабинету светлио се пламен светиљке, а већ око 5 сати шетао је по дворишту и дао сиротињском старатељу Карневу уобичајену свакдању знатну суму да раздели сиротињи. На прво звоно отишао је о. Јован у храм где га је већ очекивало многобројно са свију страна придошло свештенство. На раној литургији, која се свршила тако око два сата после подне, причешћивао је о. Јован све до 12 сати. Тада изнемогао од умора преда св. чашу другом свештенику, а он мртав уморан дуго је седео у олтару без најмањег кретања. После службе не беше о. Јовану до одмора, већ одмах оде послом у Петроград. Побожне хаџије после одласка о. Јована разиђоше се, а на место њихово долазе нове хиљаде побожна света са свију крајева Русије. — И тако то траје кроз цео велики пост! Благо стаду, које има такова пастира и пастиру кога стадо тако силно штује!

Рад. Гр.

Књижевни оглас.*

Изашао је из штаме:

ЗБОРНИК

ЦРКВЕНИХ БОГОСЛУЖБЕНИХ ПЕСАМА ПСАЛАМА И МОЛИТАВА

ИЗВОД ИЗ ТИПИКА

и

ЦРКВЕНОСЛОВЕНСКИ РЕЧНИК

За православне српске цркве и школе

Благословом Његове Светости преузвишеног господина **Георгија Бранковића** патријарха српскога **на свет издали**

Протојерej **Јован Живковић** професор у богословији. и **Јован Живановић** професор у гимназији.

Ова је књига препоручена од свих области православне српске цркве како у митрополији карловачкој тако и у Далмацији, Босни и Херцеговини, Србији, Црној Гори и Турској.

Свака српска кућа треба да је има на своме столу да се божанским песмама одушевљава за свето православије најдрагоценији аманет сваком Србину те да у светој цркви разумно и по чину суделује у светом богослужењу а црквени појац не сме бити без ње.

Књига је штампана крупним словима на финој и јакој хартији, износи 42½ табака великс осмине и према оцени стручњачкој вреди најмање 10—12 круна; но у жељи и намери, да она доспе и у сиромашније српске куће и школе стављамо јој цену у меком повезу (брошираној) 7 круна (8 динара и 50 пара) и *шиљемо је о свом трошку* (франко) само за *готов новац* или поузећем (на доплату.)

Наручбине примају и извршавају **само**:

У *Ср. Карловцима*: 1.) Издавачи и власници (адрес: *Јован Живковић, Ср. Карловци*) и 2.) Књижарница Св. Ф. Огњановића. — У *Новом Саду*: 1.) Књиж. Луке Јоцића и 2.) Књиж. А.

* Славна уредништва српских листова умољавају се да овај оглас у свој лист уврсте.

Пајевића. — У *Сомбору*: Књиж. Мил. Каракашевића. — У *Задру*: Libreria internazionale editrice A. Nani. — У *Сарајеву*: Књиж. Милановића и Рајковића. — У *Мостару*: Књиж. Пахера и Кисића. — У *Београду* 1.) Књиж. Јефте Павловића и Комп. и 2.) Књиж. Рајковића и Ђуковића (Теразије.)

Ср. Карловци, у недељу мироносица.

Протојерej **Јован Живковић**
професор у богословији
Јован Живановић
професор у гимназији.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. Е.К. 109. ex 1901. 31 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохију III. класе у Јасеновцу, протопрезвитерат Костајнички.

Рок компетовању траје до 17/30 маја 1901.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 12/25 априла 1901.

Міхаилъ с. р.
епископ.

МИНУЕНДО ЛИЦИТАЦИЈА 35 1—1

Управа манастира Крушедола жели према одобреном славним архидијецез административним одбором бр: АО $\frac{637}{255}$ 1901. трошковнику, прелиминираном на 13007 К 32 Ф (и то: зидарски, дрводељски, столарски, браварски, лимарски, мазалачки и молерски посао са материјалом заједно) оправити цркву, торањ, манастир и нуззграде, и зато ће дана 14./27. маја о. г. држати у манастиру Крушедолу у 9 сати пре подне минуендо-лицитацију, на коју се овим подузетници, који би исте оправке преузети хтели, позивају.

Нацрт, трошковник и дражбени увети могу се сваки дан у манастиру видити. —

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС 34 1—2

Срп. прав. црквена шк. општина у Товаришеву, на основу закључка скупштинскога (бр. 38 3/V ex 1901) расписује дражбу на мањак, ради зидања две нове школе, под једним кровом.

1 зидарски посао	2.800	круна
2 дунђерски посао	870	„
3 столарски и браварски посао	2.592	„
4 лимарски посао	30	„
5 ковачки посао	110	„
Свега	6-402	круна.

Сав материал осим столарског приправиће општина.

Дражба ће се одржати 3 јуна по нов. кал. 1901 год. у 2 сата по подне.

Дражбоваће се на целокупни посао и на сваку појединy радњу.

Дражбеници имају пре почетка дражбе 10% пишманлука положити, што ће се повратити подузимачу после обављене колаудације.

Општина задржава себи права издавати горе наведене радње према поверењу.

Ближи услови и нацрти могу се видети код потписаног перовође до дана дражбе.

У Товаришеву 3/V ex 1901.

Милорад Борђошки
перовођа.
Јоца Станоев
председник.

Број 251. К. 139. ex 1901. 28 2—3

СТЕЧАЈ.

На мјесто православнога духовника кр. казнионе у Љепоглави са платом од 2200 Круна и правом промакнућа у више плаћевне степене IX., чиновног разреда и стан у нарави.

Молитељи имају своју на високу кр. хрв. слав. далм. земаљску владу, одио за правосуђе у Загребу управљену и *ваљано* обложену молбеницу поднијети овамо најдаље до 15/28. Маја 1901., и то они ван Епархије ове преко надлежне Епархијске Конзисторије своје.

Из сједнице Епархијске Конзисторије.

У Пакрацу 19. Априла (2. Маја) 1901.

Миропъ с. р.
Епископ.

СТЕЧАЈ. 29 2—3

Срп. православна црквена општина у Срп. Чанаду одржаће 13-тог (26-тог) Маја т г. после подне у 2 сата дражбу за оправку своје свете цркве, — предрачунска свота износи: за Зидарски рад и материјал 1363 К 80 п. Дрводељски рад и материјал 1398 К; Лимарски рад и материјал 1381 К 60 п. Моловање унутрашњост свете цркве 1400 К; Дрворезачки и златарски рад 1600 кр. Столарски рад и прање 132 К; свега сума 7275 К 40 п. Сваки дражбеник дужан је 10% као пишманлук уз писмену или усмену понуду приложити.

Унапред примећује се, да ће се само оспособљени стручњаци дражби припустити.

Општина задржава себи права коме ће овај посао да преда и после дражбе, прорачун и условија можеду се и пре означеног дана код подписаног видити.

Из седнице црквеног одрбора држане дана 22 априла т. г.

Душан Зарић
пр. перовођа
Александар Зарић
председник црквене општине.

Бр. К. 705/146 ex 1901.

СТЕЧАЈ. 25 3—3

Расписује се стечај на упражњено место системиз. парох. помоћника у Жабљу, са платом IV. разреда. Рок стечају истиче 29. маја (11. јуна) 1891. год.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 17. (30.) априла 1901.

Председништво.

Број 478 К. 165. ex. 1901. 27 2—3

СТЕЧАЈ.

Исписује се стечај на парохију у Новоселъани IV., разреда.

Ваљано обложене молбенице имају се надлежним путем најдаље до 15/28. Маја 1901., потписаној консисторији поднијети.

Из сједнице Епархијске Консисторије.

У Пакрацу 19. Априла (2. Маја) 1901

Мирон с. р.
Епископ.

К. 51/з·п. ex 1901. 30 2—3

СТЕЧАЈ.

На парохијско место VI. разреда у Ловри. Ваљано иструисане молбенице ваља путем претпостављених власти за 4 недеље од првог публиковања овога стечаја потписаној консисторији припослати.

Из седнице епарх. консисторије будимске, држане у Будимпешти 18. априла (1. маја) 1901.

Председништво.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС. 33 2—2

Српска православна црквена општина госпођиначка држаће ради издавања зидарске, дунђерске, црепарске и лимарске радње око оправке црквене зграде тек. г. 11/24. Маја у 9 сати пре подне усмену минуендо лицитацију. Оспособљени мајстори који су вољни лицитирати дужни су од прелиминиране своте од 12.603 круне 10% вадијума положити. Нацрт, прорачун, и услови могу се код долеподписане општине видети. Упутства даје осим тога Момчило Тапавица, мерник. (Budapest VIII. Szentkirályi utcza 26. sz).

У Госпођинци 24 априла 7 маја 1901.

Каменко Чешљар перовођа. Петар Теофановић председник.

Бр. К. 852/147 ex 1901.

СТЕЧАЈ. 26 3—3

Расписује се стечај на упражњено место пароха у Ст. Футогу са платом I. разреда. Рок стечају истиче 29. мају (11. јуна) 1901. год.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 17. (30.) априла 1901.

Председништво.

М. Ш О. Бр. 4/1 ex 1901. 32 2—3

СТЕЧАЈ.

На основу одобрења и потврде Славног Епар. Шк. Одбора бачког од 9/22. Апр. о. г. Бр. 625/127 — овим се расписује стечај на учитељско звање у срп. правосл. вероисповедној шесторазредној мешовитој школи у Шандору.

Плата учитељева је:

1. У готовом новцу 480 К осим тога 80 кр као награда за повторну школу.
2. 18 јутара 217 кв. хв. ($^1/_2$ сесије) земље.
3. $^1/_2$ ланца (1271 кв. хв.) виноградске земље.
4. 4906 кв. хв. пашњачке земље.

На сву ову земљу учитељ плаћа све терете.

5. Слободан стан од 3 собе (од којих су 2 патосане) осим тога кујна, комора, штала и шупа, и уз стан башта од 652 кв. хв.

Од сваког укопа већег, где позван буде 2 К од мањег по 1 К а од парастоса 1 К (до сада има 16 завештајних).

Учитељу у дужност спада по пропису Школске Уредбе, од 1872. децу у свима предметима обучавати. При нужним богослужењима у цркви појати, те и децу црквеном појању обучавати.

Добри појци имаће првенство, те би лична пријава за препоруку служила.

Од учитеља се захтева, да је и из мађарског језика испит са добрим успехом положио.

Рок стечају траје 6 недеља од првог увршћења у „Срп. Сиону“ (до 10/23. Јуна).

Компетенти имају своје добро устројене молбенице на овомесни Школски одбор слати.

Из седнице месног Школског Одбора држане у Шандору 22. Апр. (5. Маја) 1901. (Бачка, п. п. у Месту).

Лаза Поповић перовођа. Гига Мијатов председник.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 277.

СРПСКИ СИОН

Год. XI — Број 19

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 15. маја 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ИЗВЕШТАЈ
О РАДУ САБОРСКОГА ОДБОРА
1897.—1900.

(Наставак)

О народно-црквеном *неприкосновеном фонду* имам навести ово.

Одлуком од 4. (16.) јуна 1897. бр. С.О. 1964|870 позване су овомитрополијске конзисторије, да обрачуне о примљеном епарх. канцеларијском паушалу од год. 300 фор. из неприкосновенога фонда, почињући од 1. јула 1897. концем свакога полгодија, а свакако до конца месеца јула и јануара, саб. одбору тачно и уредно подносе. Одлуком пак бр. С.О. 4328|2324 ex 1897 објашњено је (епарх. конзисторији темишварској), које се потребе могу из тога паушала подмиривати.

Одлуком од 12. (24.) јуна 1898. бр. С.О. 4835.|1472. дозначена је из овога фонда свота од 3225 фор. 08. нов. авр. titulo мањка дотације парохијскога свештенства епархије горњо-карловачке за годину 1898. на темељу §-а 13. I. Б. прев. кр. наредбе од 10. авг. 1868.

Одлуком од 23. септ. (5. окт.) 1898. бр. С.О. 6828.|1685. је одобрена свота до износа од 200 фор. а. вр. ради уређења епархијске архиве у Плашком.

Под бр. зап. 1961. ex 1898. учињено је расположење, да се преосв. господи епископима почињући од 1. јануара 1899. годишња дотација исплаћује уместо тромесечно, *месечно* унапред, а исто тако и год. плата епархијским званичницима.

О стању парница Ј. Грујића из Н. Сада и односно Марије Поповића из Београда против оставине блаженопоч. патријарха Германа Анђелића односно против овога фонда, имам част, настављајући на последњи извештај додати, да су све овопредметне парнице окончане осем парнице преко 80.000 фор. авр. — У свези са некима од ових парница је учињено претходно расположење ради своједобнога покретања кривичнога поступка.

Што се тиче нар. црквн. *клирикално-школског* фонда наводим ово као најглавније.

Одлуком бр. С. О. 1176.|30. ex 1897. дозвољена је свота у износу од 685. фор. а. вр., да се за богословијску књижницу набави латинско издање Мињове патрологије.

Обзиром на ту прилику, што је жупанија торонталска изјавила још 1896., да из закладе бив. вел. кикиндскога дистрикта од 10.950. фор. авр. у допуну плата професора срп. учит. школе сомборске, не може више давати $8^0/_0$ него само $4^1/_2$ $^0/_0$ камате, одлучио је всл. саб. одбор, да се услед тога исказани мањак своте за дотирање речених професора (тада са 383 фор. 25 нов.) од 1. октобра 1896. из клирикално-школскога фонда у течај стави и издаје; у исто доба је умољена речена жупанијска власт, да исту закладу преда на руковање нар. црквн. саб. одбору а свакако све дотле, док се ова предаја не би коначно спровела, у благајницу нар. црквн. фондова и заклада уноси оне своте, које се на рачун тога фонда буду уплаћивале. Даље одлуке о овој ствари су под бр. С. О. 1194|33 ex 1897; С. О. 2144/871 ex 1897; С. О. 5852.|2353. ex 1897; С. О. 4302.|1350. ex 1898 и С. О, 8141./2550. ex 1898. са тим смером, да се ово питање у горњем смислу реши. А нарочито кад је торонталска жупанија под 11. окт. 1897. бр. 1591.|38265. отписала, да овдашњу одлуку бр. С. О. 4911./1364. ex 1896 *не усваја*, него изјавила, да ће се у будуће издавати $5^0/_0$ камата у горњу сврху, да ће се водити контрола о употреби овопредметне своте код речене учит. школе и др. — учињена су потребна расположења, да се изнађе основно писмо о овој заклади. До конца 1898. се није могло наћи основно писмо ни у изворнику ни у препису и то ни у Сомбору ни овде у архиви. Ну пошто су неки списи изнађени, то је уз уручење овопредметних списа упућен фондовски фискалат, да поднесе своје мишљење и предлог о овом предмету.

На потребе срп. виших девојачких школа у Панчеву, Н. Саду и Сомбору се издаје из овога фонда годишње знатна свота. За време од 1/I 1889, до 31/XII 1898. т. ј. за десет година дана исплаћено је 107.754 фор. авр. или просечно на једну годину 10.775 фор. 40 нов. За 1899. прелиминирано је: 11.760. фор. авр. О стању односних фондова и закладâ, чији ће приходи служити у будућности на издржавање тих школа, подносе се годимице рачунски извештаји и прорачуни преузв. г. кр. уг. министру председнику услед захтева преузвишеног истога.

Савезно са последњим извештајем имам част известити о накнади односно повишици платâ професора новосадске срп. вел. гимназије за време од 1. априла 1893. до конца 1898., да је всл. саб. одбор аналогно својем становишту поступио, те је обзиром на недовољне изворе гимн. фонда одлуком од 17.|29 децембра 1898. бр. С. О. 8145.|2536. пристао истина на нову и то најпотребнију повишицу плата и станарина, па је исте повишице уз дознаку накнаде од 1|IV. 1893 — 31|XII 1898. са 13.169 фор. 17 нов. авр. почињући од 1./I. 1899. и у прорачун уврстио; ну одлучио је такође, да и ову ствар поднесе нар. црквн. сабору на надлежно решење. Уједно је всл. саб. одбор учинио расположење, да се рачуни гимназијскога фонда но-

восадскога за односне године, правилно сачињени поднесу на натпреглед и финалисање. (С. О. 2590|60 ex 1898; С. О. 2405|817 ex 1898.)

Молба професорâ карловачке срп. вел. гимназије за односну накнаду из клир. школ. фонда у име мање изданих проф. берива за време од 1. јан. 1875. до 31. дец. 1889. упућена је нар. црквеном сабору на надлежно решење.

Прорачунском одлуком од 15. (27.) децембра 1897. бр. С. О. 7823.|3372. позвани су административни одбори архидијецезе и осталих епархија, да сачине и поднесу списак оних подручних им црквених општина, у којима се носе тасови: други (клирикално-школског фонда) и трећи (школскога фонда) и уједно поднесу извештај о том, у коју сврху се употребљава прикупљени новац од појединих тасова? У години 1897. и 1898. није унесено у клирикално школски фонд (т. ј. од II. таса) ништа; у школски фонд је (т. ј. од III. таса) унесено сваке те године по 23. фор. а. вр.

Код овога фонда имам споменути по ново одлуку, по којој се почињући од 1. јануара 1899. имају исплаћивати и плате гл. школ. референту, епархијским школским референтима, професорима српских учитељских и учитељичких и наставницима виших девојачких школа уместо тромесечно — *месечно* унапред.

Најпосле напомињем, да је унесено у овај фонд од манастирâ (половина сувишка) у 1897. год. 430 фор. 01 нов.; у 1898-ој 1107 фор. 81 нов. свега: 1537 фор 82 нов. —

О народно-црквеном *јерархијском фонду* имам част ово навести.

Всл. саборски одбор је и за ово време доносио сходне одлуке и чинио потребна расположења, да се не само приходи јерархијскога фонда увећају, него да се и сви делови, који су правно његови, с њим и фактично споје и под управу саборскога одбора ставе. Тако је всл. саб. одбор, обзиром на мале год. закупнинске своте код неких сесија у год. 1897. и 1898. — последица рђавих година — био принуђен, да односне резултате јавне дражбе за ексарендовање одобрава само на једну годину дана; а где је било потребе, одредио је, да се, ради постигнућа бољега резултата, земља изда на мање парцеле под закуп на једну годину дана.

Одлуком од 26. јуна (8. јула) 1897. бр. С. О. 3379.|1214. учињено је расположење, да се настави парница ради поседа односно права власништва треће парохијске сесије (по закону друге залишне т. ј. сесије јерарх. фонда) у Парцу, коју ужива фактично тамошњи унијатски свештеник, и то да се настави заједнички са срп. прав. црквеном општином парачком. Вођење те парнице је поверено г. дру Светозару Димитријевићу, конзист. фискалу темишком, којем је уједно поверено и вођење парнице за накнаду своте у износу од 876 фор. 33 нов. а. вр. са прип., која је свота исплаћена из јерархијског фонда у име порезе и еквивалента за акт. сесију парачку а због дугова бивших администратора парохије парачке: Николе Милића и Лазара Удицкога.

Та прилика, да знатан део парохијског свештенства не одговара на време или никако својим дужностима код плаћања пореза и еквивалента на актуалне парохијске сесије, те неприлика, да услед тога тај терет морају врло често да сносе прејемници у парохијама а не ретко се, као што је и горњи пример у Парцу, навања тај терет и на сесију јерархијскога фонда у односној општини — служила је и служи непрестано за главни повод, да всл. саб. одбор мора водити нарочиту бригу и о том, да парохијско свештенство тим позитивним обвезама својим тачно и на време одговара. У овом погледу истичем одлуку бр. С. О. 7814.|3339. ex 1897., која се односи на

епархију темишварску, где ова ствар не стоји најповољније и бр. С. О. 6368.|1529. ех 1898., која се односи на епархију бачку.

Од 1. окт. 1898. дошла је у својину и уживање јерарх. фонда залишна сесија у Кетфељу.

Одлуком бр. С. О. 7164.|2100. ех 1898. је одређено, да једна парохијска сесија у Омољици са 1. јануаром 1899. дође у својину и уживање јерарх. фонда.

У Наџфали је парницом изгубљена акт. парохијска сесија, јер је доказано, да је била приватна својина. Услед тога је решено, да се сесија јерархијскога фонда уступи на уживање свагдашњем пароху. Ну вис. кр. уг. влада те одлуке није још одобрила. Међутим су они, који су добили речену парницу, затражили парницом и накнаду вишегодишњих сесијских прихода, те је услед пресуде судске дошло до тога, да је јерарх. фонд, који је уживао и ужива једну сесију у Наџфали, морао положити у судски депозит односну своту до исхода парнице.

Под бр. С. О. 7291|2609. ех 1898. је учињено претходно расположење, да се једна башта у Т. С. Миклушу споји са там. сесијом јерархијског фонда, пошто изгеда, да је та башта неправилно оцепљена од те земље.

Најпосле имам споменути, да је одлука од 24. септ. (6. окт.) 1898. бр. зап. 1961. претегнута и на овај фонд у толико, што се све припомоћи и мировинске своте из овога фонда од 1 јануара 1899. место тромесечно у натраг или напред исплаћују *месечно* у напред.

		јутара	вредности
Концем 1897. имао је овај фонд	$95+{}^{4}|_{2}=97$ сесијâ	$=3547^{916}|_{1600}$	=587.373 ф. 80 н.
„ 1898 „ „ „ „	$96+{}^{4}|_{2}=98$ „	$=3578^{916}|_{1600}$	=592.829 „ — „

Закупнине је уплаћено у години:

1896-ој	52.100 фор.	19 нов.
1997-ој	47.282 „	87 „
1898-ој	44.627 „	49 „
Свега	144.010 фор.	55 нов.

Дозвољено је:

а) редовних припомоћи		б) мировинских припомоћи		в) припомоћи једаред за свагда	
1896. г. 13-орици	2350 ф.	8-орици	— 3200 ф.	3-ици	— 700 ф.
1897 „ 10 „	2400 „	9 „	— 3600 „	1-ом	— 150 „
1898 „ —	— „	4 „	— 1500 „	5-орици	— 750 „
Свега 23-ици	4750 „	21-ом	8300 „	9-орици	1600 „

Упоређење:

1896 год. свега дозвољено	6250 фор.
1897 „ „ „	6150 „
1898 „ „ „	2250 „
Свега	14.650 фор.

Исплаћено је у име горњих припомоћи из овога фонда свега:

1896 год.	27.779 фор.	66 нов.
1897 „	27.758 „	66 „
1898 „	30.456 „	10 „
Свега	85.994 фор.	42 нов.

Закупнина је пала како у 1897-ој, тако и још више у 1898-ој. Узрок је у врло неповољним економским приликама тих двеју година, кад се у опће, као што сам већ споменуо, постизале ниске закупнине.

Исплаћена свота припомоћи у 1898-ој је прешла прелиминирану своту (30.000 фор.,) а била је овако распоређена:

а) у допуну свешт. и (капеланске) дотације — —	21.026 фор.	17 нов.
б) мировинске припомоћи — — — — — —	9.079 „	93 „
в) припомоћи једаред за свагда — — — — —	350 „	— „
	Свега 30.456 фор.	10 нов.

Ну ма да је ова свота највећа, која је до сада из овога фонда издана за једну годину дана на припомоћи, то је исти фонд ипак концем 1898. показао 23.700 фор. 84 нов. вишка.

Према прорачуну сл. нар. црквеног сабора од 1890. (20.250 фор.) је 1898. издано са 10.206 фор. и 10 нов. или са $50_0|^0$ више; ну тај вишак у издатку се оправдава тачно установљеним већим потребама оскудно снабдевеног парох. свештенства с једне, а јачином самога фонда с друге стране.

Код нар. црквеног *манастирског фонда* имам нарочито споменути одлуку бр. С. О $^{2669}|_{831}$ ех 1897., којом је дато разјашњење, у обзиру на *прелиминирани* и *рачунски* сувишак манастирских прихода обзиром на унашање сувишка у манастирски и клир. школски фонд.

Унесено је пак у манастирски фонд titulo половине вишка манастирских прихода год. 1897. 429 фор. 96 нов. а 1898. 1107 фор. 80 нов. Свега: 1537 фор. 76 нов. —

Што се тиче нар. црквеног *школскога фонда*, то је од значаја истаћи уређење питања о т. зв. $10_0|^0$-ој аукти, која се води у рачунским књигама тога фонда са близу 50.000 фор. а. вр. На последњи извештај (1897.) имам част надовезати, да су Румуни одговорили, да не пристају на овострани предлог, да се поднесе најпонизнија представка, да се аукта било за прошлост, било за будућност брише. Услед тога је всл. саб. одбор одлуком од 11. (23.) децембра 1897. бр. С. О. 7314/2347. узевши на знање тај одговор одлучио, да се обрати најпонизнијом представком Његову ц. и ап. кр. Величанству ради получења најмилостивије одлуке, да се упитни дугови (у колико нису уплаћени) бришу и обвезане срп. прав. црквене опћине за будућност тога терета коначно ослободе. Представка је поднесена 8. априла 1898. Преузв. г. кр. уг. министар-председник је на то затражио исказе дугова појединих опћина. Такви искази су поднесени 1. јуна 1898. До сад није стигло још никакво решење у овом предмету.

О трећем тасу, чији приход ваља да утиче у овај фонд, споменуто је код нар. црквеног клирикално-школског фонда, што се имало споменути.

Савезно са последњим извештајем (1897.) где је реч о том, да је поднесен на превишње одобрење *амортизацијони план о зајму* од 310.000 фор., да би се *резиденцијски фонд* неокрњено сачувао, имам част истаћи, да се преузв. г. кр. уг. министар-председник није задовољио само тим, него је захтевао, да се уз приказ односних списа, планова и прорачуна поднесе и молба тога садржаја, да Њ. Величанство благоизволи накнадно превишње одобрити *градњу* архијепископско-митрополитске и патријарашке резиденције, пошто је без поговора потребно, да се превишње одобрење пре градње издејствује, на што је всл. саб. одбор одлуком од 22. септ. (4. окт.) 1897. бр. С. О. 4936/1342. позивајући се на одређења тачке 9. и 10. §-а 19. саб.

устројства од 1875. одговорио, да не држи, да је тај позив на закону основан, те је умолио преузв. истога, да од тога захтева одустане. Преузв. г. кр. уг. министар-председник под 23. дец. 1897. бр. 17.605/М. П. обележивши горње становиште саб. одбора као погрешно, позове на ново, да саб. одбор задовољи горњем позиву. Всл. саб. одбор под 14. (26.) дец. 1897. бр. С. О. 7805./3312. опширно мотивисаном представком изјави, да остаје при својој одлуци бр. С. О. 4936/1342 ex 1897. наглашујући, да би се таквим својевољним тумачењем о врх. држ. праву надзора *цело узаконьено автономно право апсорбовало и илузорно постало*; уједно је приказао све списе ради увида и ради опширнијега и подробнијега исказа о потреби и целисходности ове градње и самога оптерећења резиденцијскога фонда. На ово преузв. кр. уг. министар-председник уз повратак свих списа под 16. јуном 1898. бр. 7897|М. П. и уз изјаву, да не може одступити од својега становишта, позове најкатегоричније, да саб. одбор удовољи првобитном позиву. Всл. саб. одбор је на то одлуком од 9. (21.) јуна 1898. бр. С. О. 4654|902 уз повратак свих списа одговорио, да остаје при својем становишту с том изјавом, да саборски одбор, у колико преузвишени г. кр. уг. министар-председник од својег становишта ни овом приликом не би изволео одступити, само с тога разлога, да се ова ствар већ једном крају приведе, пристаје и односно за тај случај моли преузвишенога истог, да изволи накнадно превишњу саизволу у Његова ц. и апост. кр. Величанства и у погледу градње патријарш. резиденције исходити; ну уједно је изјављено нарочито, да овај поступак никако не може прејудицирати на штету срп. прав. народноцрквених автономних права.

Што се тиче *фонда за потпомагање оних срп. прав. црквених општина, које се деле или се одделиле од Румуна* имам споменути, да је исти крајем год. 1898. износио само 2943 фор. 99 новч. према 6749 фор. 24 нов. крајем 1896. А пошто су међу тим Румуни подигли дебне парнице у Парцу, Фабрици (Темишвар), Малом Бечкереку и Омољици — то ће овога фонда скоро и нестати. У години 1898-ој подарено је срп. прав. црквеним општинама у СВС.-Миклушу 1000 фор. припомоћи из овога фонда.

О нар. црквеном *свештеничко-удовичком мировинском фонду* имам навести пре свега, да још нису ступили у чланство сви свештеници, који би требало, да су ступили. Осем тога многи се пријавили, ну нису испунили обвезâ. Ну пошто се међу тим спојили са овим фондом партикуларни фондови архидијецезански, пакрачки и горњо-карловачки, то је главница иста крајем 1898. год. износила 213.271 фор. 77 нов. а. вр. према 161.393 фор. 52 нов. а. вр. крајем 1897. год. Та неприлика, што парохијско свештенство са нагом приступа у чланство овога фонда, принудила је всл. саб. одбор на то, да је више пута морао чинити расположење, да се и присилне мере употребе ради извршења овопредметне уредбе; ну при том поступку је увек узимао у обзир и доста неповољне имаовинске прилике дотичних свештеника.

У години 1898-ој исплатио је овај фонд у име мировина свешт. удовицама и сирочадима своту од 7833 фор. 93 нов., а имао је вишка 14.394 фор. 43 нов.

Код нар. црквеног *чиновничког професорског мировинског фонда* имам споменути такође прорачунску одлуку бр. С. О. 7823/3372 ex 1897., која је ону одредбу одлуке од 13. (25.) децембра 1896. бр. С. О. 5812|1864., да странке плаћају у овај фонд при получењу дозвола за обестереће̂ње код дуга до 1000 фор. пристојбу од 2 фор. а преко 1000 фор. пристојбу од 4 фор. — распростр̂ла на све брисовне дозволе.

Овај фонд је износио крајем

1897. год. — — — — — — — — — 102.335 фор. 57 нов.
1898. год. — — — — — — — — — 116.432 фор. 53 нов.

Издато је у име (једне) мировине:

1897. год. — — — — — — — — — 2.199 фор. 96 нов.
1898. год. — — — — — — — — — 2.199 фор. 69 нов.

Вишак је био крајем

1897. год. — — — — — — — — — 9.830 фор. 59 нов.
1898. год. — — — — — — — — — 11.863 фор. 96 нов.

О нар. црквв. *фонду св. Саве* имам споменути, да је под бр. С. О. 6686|1490. ех 1898. поднесена преузв. г. кр. уг. министару-председнику на одобрење закладница о овом фонду, ну до сад још није потврђена, услед чега овај фонд још није приведен испуњавању одређене намене.

Даље имам споменути, да је 1898. год. пријављено, да је пок. госпођа Марија удова Милоша Димитријевића из Новог Сада оставила овом фонду легат од 5000 фор.

Наставиће се

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Неколико практичних питања о ношају наше овостране цркве према држави.

од Ђуре Вукичевића.

Ако је наш духовни суд у бракоразводној парници изрекао, да се једна брачна странка никад више женити, односно удавати не сме, да ли та странка може у Угарској закључити грађански брак?

Често се дешава у бракоразводним парницама код наших српских православних црквених судова у Аустро-Угарској, а још више у Србији, да се за криву пронађеној странци пресудом забрањује, да никад више не сме ступити у други брак. Пита се: *да ли такова странка — којој су наши духовни судови правомоћно забранили ступање у други брак за увек, — може и сме закључити у Угарској грађански брак?*

Ово питање у угарском закону о грађ. браку од г. 1894 није никако провиђено, а у нашим крајевима се појавило наиме много случајева, где су странке одавде, а особито из Србије, — којима су наши духовни судови забранили ступање у други брак, — у Угарској хтеле да закључе грађ. брак. У тим случајевима се морало обратити на јудикатуру и тумачење закона, а пошто је по 91. §. угарског закона о вођењу грађ. матрикула у Угарској овлашћен министар унутрашњих послова, да недостатке закона тумачи и потребна упутства издаје, — то је горње питање појединим одредбама угарског министра унутрашњих послова на овај начин решено.

Угарски закон о грађ. браку не познаје ту одредбу, да се која од брачних странака, — па ни она која се за криву пронађе, — сме и може осудити од грађ. судова, да никад више у други грађ. брак ступита не сме. Грађански судови у разрешавању грађ. бракова таку одредбу и пресуду изрећи не могу. Али наши духовни судови, а нарочито они у Србији такове одредбе доносе врло често у својим пресудама.

Угарски министар унутрашњих послова заузео је становиште: *да се ступање у грађ. брак не сме закрашити странкама, којима је њихова духовна власт изрекла, да не могу никад више ступити у нови брак, јер таку одредбу не познаје угарски закон о грађ. браку.* Из овог општег правила се изузима онај једини случај, о коме изрично говори 20. и 140. §. угарског закона о грађ. браку, које садрже одредбу: да се склапање грађ. брака забрањује оним особама, које су браколомство учиниле, а у пресуди духовног суда је изречено, да међусобно не могу ступити у други брак. Но и у том случају може краљ диспензацију дати.

Ствар је дакле за угарске држављане чиста. Грађ. брак могу закључити и оне особе, којима је забранио њихов надлежни духовни суд ступање у други брак, изузимајући једини горе наведени случај. Једно питање још није начисто изведено, т. ј. од министра унутрашњих послова није решено: да ли се тај једини изузетак од општег правила тиче само оних пресуда духовног суда, које су донесене од ступања у живот угарског закона о грађ. браку, т. ј. до 1-вог октобра 1894. г.. или се тичу и оних пресуда, које су духовни судови после тога времена донели и у будуће доносили буду? — Буквалан смисао закона говори за прво, а дух закона за друго схватање.

Ствар је мало заплетенија и тежа код таких случајева из Србије, а још тежа код случајева из Хрватске и Славоније. Често пута се дешава, да женске из наших крајева ступе у брак са српским држављанима, те тиме и оне српским држављанкама постају. Кад се код тако склопљених бракова дође до развода и српски духовни суд изрече пресуду: да се брак коначно разводи, али супруг или супруга не сме никад више нови брак закључити — пита се: *да ли је наша женскиња, — која се у Србију за српског држављанина удала и тиме и сама српском држављанком постала, — са разводом брака ео ipso престала бити српском држављанком?. и да ли може она у Угарској с угарским држављанином без сваке запреке грађ. брак закључити?*

И ова су питања јудикатуром, т. ј. наредбама угарског министра унутрашњих послова решена, и то приликом једног случаја, при коме је писац овога чланка у интересу једне своје клијентеле из Србије код угарског министра унутрашњих послова интервенисао и провоковао начелно решење министарства у овом погледу.

Једна се Српкиња из Угарске наиме уда у Србију за једног српског држављанина, и тиме и сама постала српском држављанком. Између њих дође до развода брака, и надлежни духовни суд у Србији правомоћно изрече, да се брак коначно разрешава, али се женској страни на вечито забрањује у други брак ступити. Она се после развода врати у Угарску, и ту хтеде с једним угарским држављанином да закључи грађ. брак. Али грађ. власт није смела закључење тога брака дозволити, јер није знала, да ли је она тиме, што јој је брак са српским држављанином разведен, престала бити српском држављанком, и да ли је постала на ново угарском држављанком, те према томе да ли се има с њом поступити као са страном, или као са угарском држављанком? Ако је разводом брака у Србији ео ipso постала угарском држављанком, онда према горњем може закључити грађ брак у Угарској; ако је пак и даље остала српском држављанком, онда не може, јер српски државни закони не признају пуноваљаност грађ брака, а признају пуноваљаност духовног суда, који је дотичној странки пресудом забранио ступање у други брак.

Угарско министарство унутрашњих послова је донело у томе предмету 11. априла 1901. год. под бр. 11197/ex 1901. следеће начелно решење. Кад овдашња држављанка ступи у брак са страним држављанином, тим чином ео ipso постаје страном држављанком; али ако се тај брак доцније разведе, она се тим чином не враћа ео ipso натраг у наше држављанство, него остаје и даље страном држављанком, јер 37. §. L. зак. чл. од год. 1879. наређује, да се за странца удата овдашња држављанка, само онда ео ipso враћа у угарско држављанство, ако се изрекне, да њезин брак већ првобитно није био пуноваљан, те се сматра, као да никад није ни био закључен; не односи се пак на оне случајеве, када се пуноваљано закључени брак доцније разведе; у том случају остаје овдашња женскиња и даље страном држављанком поред свега тога, што је њезин брак са страним држављанином коначно разведен. Ако се пак страна држављанка жели удати за угарског држављанина, онда се по 108 и 111 §. закона о грађ. браку грађ. брак може у Угарској закључити само онда, ако закони њене државе до-

звољавају њој да може грађ. брак склопити. А како државни закони у Србији не дозвољавају жени, којој је на вечито забрањено ступање у други брак, — то ни у Угарској не може закључити грађ. брак жена, која је била удата за страног држављанина, ако јој је тамошњим духовним судом забрањено ступање у други брак. Овдашња женскиња дакле, која је била удата и растављена у Србији тако, да не сме ступити у нови брак, — треба прописаним путем да тражи повратак у угарско држављанство, и кад постане угарском држављанком, онда као што је напред разложено, може закључити грађ. брак; а кад може ступити у грађ. брак, онда је сасвим оправдано и целисходно, да јој се даде и духовна диспензија, да може и црквени брак закључити.

Из до сада реченога се види, да брачна странка из Угарске којој су наши духовни судови пресудом на увек забранили ступање у нови брак, може закључити грађ. брак; а видели смо и то, да брачна странка из Србије такође може закључити грађ. брак у Угарској, ако набави угарско држављанство. Али најважније је то, да брачне странке из Хрватске и Славоније, ако јој тамошњи наши духовни судови пресудом забране ступање у други брак — *не могу закључити грађ. брак у Угарској.* — Ова абнормалност лежи у томе, што су и угарски и хрватско-славонски закони хотимично нејасни и не слажу се у питању: *да ли у Хрватској и Славонији постоји само угарско држављанство, или заједничко угарско-хрватско-славонско, или посебно хрватско-славонско држављанство?* Ово питање је и у угарским и у хрватско-славонским законима контраверзно у начелу и пракси. Странке га тумаче како је по њих пробитачније. Мађарско становиште у теорији признаје само једно угарско држављанство у Угарској, Хрватској и Славонији; али у пракси ипак сматра Хрватску и Славонију у погледу њезиних автономних права за иноземство. По томе је Хрватска и Славонија за Угарску у погледу цркве и култуса иноземство; а странке из Хрватске и Славоније у погледу брака у Угарској иноземци; као иноземци пак не могу закључити грађански брак у Угарској, ако се у законима њихове државе налази препрека за склапање другог брака, а така је препрека, кад њихови надлежни духовни судови изрекну забрану склапања другог брака. — Српски држављани могу отклонити ту препреку, кад постану угарским држављанима, те их не вежу више закони Србије; али становник из Хрватске и Славоније не може уклонити ту препреку, јер и ако је он по мађарском схватању у теорији већ по себи угарски држављанин, угарска држава у пракси мора ипак да респектује автономне законе Хрватске и Славоније, а по овима, брачним странкама, којима су њихови надлежни духовни судови забранили склапање другог брака, не могу у Угарској грађ. брак закључити.

Угарски министар унутрашњих послова покушава, да се и у тим случајевима испомогне; али његов поступак у том погледу нити је коректан, нити је законит, а Хрватска и Славонија тај поступак за своје припаднике правоваљаним и законитим признати не може. Наиме врло се често дешавају случајеви, да припадник из Хрватске и Славоније ако је Јеврej, хоће у Угарској с Хришћанком да закључи грађ. брак; ако је римокатолик, те је од своје надлежне духовне власти брачно растављен од стола и постеље, хоће у Угарској да закључи грађ. брак; а ако је православни, коме је забрањено ступање у други брак, хоће у Угарској да закључи грађ. брак. Таки се грађ. бракови у Угарској закључити могу, — али у Хрватској и Славонији не могу, јер тамошњи закони не дозвољавају склапање таког брака. — Сваки иностранац, који хоће у Угарској да склопи грађ. брак, мора донети од своје државне власти сведоџбу, да склапању тога брака у његовој држави нема законите препоне. Јеврej, католик и православни, које смо горе споменули, од своје власти таку сведоџбу не може добити, то по томе се таки бракови у Угарској не би смели склапати. Али је угарски министар унутрашњих послова нашао експедиенс, да се таки

бракови у Угарској ипак могу закључивати, те се фактично и закључују. Наиме на молбу дотичних странака министар унутрашњих послова у Угарској даје диспензацију странкама из Хрватске и Славоније, да не морају од своје власти донети сведоџбу о томе, да склапању бракова нема законитих препона у Хрватској и Славонији. — Овај је поступак некоректан, јер угарски министар унутрашњих послова не може ван крепости ставити законе, који важе у Хрватској и Славонији. Угарском матрикулашу је наравно та диспензија довољна, те са Јеврејима, католицима и православнима из Хрватске и Славоније у горњим случајевима склапа слободно грађ. бракове. Што ти грађ. бракови у Хрватској и Славонији нису законити, што деца из тих бракова такође нису законита, — то се Угарске ништа не тиче. Али што се хрватско-славонска влада и законодавство, и ако су таки случајеви учестали, и ако је и писац ових чланака у јавности већ више пута обраћао пажњу на ове обнормалности, свему томе чини и невешта — то се с разлогом разумети не може! —

Још нешто о саборском изборном реду од 1870|1.

(Поводом „Осврта Димитрија Руварца“.)

(Наставак)

VI.

У својим „Успоменама из нашег народно-црквеног живота“,[22] дотичући се догађаја из 1870., написао је др. Теодор Мандић ово:

„Пре нег што се епископ Стојковић по именовању своме за администратора митрополије приказао Културминистру, желио је министар, да чује моје мишљење, како би ваљало поступити, да се надовеже конац прекинуте радње народног Сабора“.

„Није ми лако било одговора на то дати. Закон 1868. у IX чланку одређује, да *Патријарх* има право, уз претходну пријаву, *сазивати* народно-црквене Конгресе. а министар је патријарху Машировићу, кад је он, после *расула* сабора молио, да *Влада распусти* Конгрес, отписом (у јулију или августу) одговорио: да право распустити Конгрес *њему* (Патријарху) као сазивачу Сабора припада. Ко да Сабор sede vacante сазива, и ко да га распушта? *није у закону нигде речено*; јер се узело, да одређење о том спада у компетенцију автономног црквено-народног законодавства. Али народни Сабор 1869. није дошао ни до какве озбиљне радње, те није ни о чем, *па ни о том*, никакве одредбе донео“.[23]

„Познавајући Министра као скрупулозног тумача државних закона, насигурно сам знао, да не би примио предлог за распуст овог и сазив новог Сабора, јер би у ту аферу морао и Круну увући. У таквим приликама држао сам, да ће најбољи експедијенс бити[24], ако се остане на становишту Министарског отписа од јулија и августа 1869., управљеног на Патријарха Машировића, на се per fictionem juris узме: да *расули* Сабор — јер се полагање мандатâ од стране већине саборских посланикâ није извршило у *прописаној форми*, — de jure et de facto — постоји и сада, — и да администратор, који је *у управи* митрополије ступио у правâ патријарха, *игнорирајући* сасвим догађаје од јулија 1869., просто закаже (!) наставак прекинутих саборских седницâ, и позове у њих *све* чланове Сабора, дакле и оне, који су мандате положили“.

„Овако би одржан био континуитет са Сабором 1869., који је Патријарх Машировић на основу закона 1868. сазвао, да пре свега изради, и н. в. месту на потврду поднесе *Статут о Устројству Сабора*. Само што сад, кад је Патријарх умрьо, и кад администратор њега *једино у управи митрополије, а не у свима правима* заступа,[25] ново питање настаје: да л је саветно (а законито? Прим.) да се овакав Статут *од највеће важности* донесе на Сабору, *кад црква нема свога поглавара*. Било је истина два знаменита српска народна Сабора 1769. и 1790., што су sede vacante metropolitana одржана, и на којима су најпре сва црквено народна дела посвршавана била, па се онда приступило к избору митрополита. Ал ма како да су важни

[22] Летопис Матице Српске IV. за г. 1900. стр. 52—55.

[23] Дакле, имало се поступати по IX. зак. чл. 1868.

[24] Дакле, само експедијенс, а не законом оснажени поступак.

[25] Нека ово добро прочита г. Д. Р., а с њиме и онај сарадник Србобранов што пискара (бр. 40 и 60 од о. г.), да администратор митрополије има „пуноћу канонске власти једног митрополита“.

били предмети које су ти Сабори расправљали и посвршивали, *пред оваким задатком* као што је: Устројство Сабора, Пословник и Изборни Ред *није досад стајао ни један Сабор.* Овакав задатак „не би могао народни Сабор *без Митрополита* извршити зато што ће при грађењу Саборског Устава код многих одређења (н. пр. код *делокруга саборског)* нужно бити, да се постигне *споразум с архијерејским Синодом*[26], *а тај се сад без Митрополита* не може држати“.

„Мој је дакле предлог био: да администратор митрополије, уз претходну пријаву, чланове Сабора у одгођене седнице Саборске сазове и онде *пре свега Избор Митрополита* на дневни ред стави, који се има по дојакошњем начину предузети. По избору и потврди Митрополита нек Сабор под његовим председништвом настави свој рад, и изради у смислу IX чл. 1868. Саборски Устав, па затим посвршује друге прешне послове“.

„Министар одговори, да ће мој предлог узети у расуђење, а при том de modo procedendi саслушати и мишљење администратора митрополије, који ће из Сентандрије до који дан у Будим доћи“.

„По кратком времену прикаже се у фебруару Администратор министру, и саопшти му своје мишљење, како би ваљало поступати у овој ствари. *Са мном се епископ Стојковић није о том разговарао, није се са мном ни састао*“.

„После овог саветовања каже ми министар, да се Администратор митрополије што се тиче сазива прекинутог Сабора, у истом смислу као и ја, изјавио, ал да би по његовом мишљењу ваљало: да Сабор најпре Устав Сабора изради и друге прешне послове посвршава па онда pro coronide предузме избор митрополита патријарха. Министар ми рече, да је он ову пропозицију администратора нашао за *практичнију*[27], и позвао га да му о тој писмен извештај поднесе“.

Мишљењем, дакле, и предлогом, што га је др. Мандић износио државној влади гледе наставка „расулог“, сабора 1869 у време седисваканције, и то не само с погледом на канонске прописе гледе те седисваканције, него и с обзиром на одредбе IX зак. чл. 1868 гледе сазива сабора[28], — потврђује се дословце коректност мога излагања о свему томе.

А да г. Д. Р. о свему томе није разбирао, да не разбира много ни о цитатима, с којима војује, доказао је цитирањем и онога, што очигледно оправдава моје тврдње и утврђује моја излагања. Н. пр. он цитира, тобоже против мојих тврдња, и ове речи епископа Грујића из разговора његова са грофом Лоњајем:

„Зар влада није одобрила прошле године све, што је закључио Милетић са својом четом на конгресу 1870., па и оно, на што епископат није пристао у конгресу. Јест одобрила, одговори он, јер је Стојковић, као владин човек, уверавао, да ће уродити ти закључци плодом, који ће бити добар и по владу и по цркву, *а није споменуо ни једном речи, да се епископи не слажу с њима.* Ако он и није споменуо о том ништа, рекнем ја, али влади је то било познато, *па за што није испитала најпре епископе, или наредила да се изберe најпре митрополит и да се изразе о том епископи у формалном свом синоду, па онда да је дала или одрекла своју потврду.* Он ми одговори без околишења и са свим искрено: влада није дужна обзирати се у поднесеним јој конгреским закључцима на оно, што ће да шкоди цркви, ако то не шкоди уједно и њеним дожавним намерама, она пази само на своју кожу, а конгрес нека пази на своју цркву; влада му је дала потпуну слободу, није му послала ни повереника свог; она је дакле могла одобрити, што јој је конгрес поднео и администратор препоручио... Али по мом особном протестантском уверењу, не слаже се доиста с карактером ваше епископалне цркве много којешта, што је конгрес закључио и влади на одобрење поднео. Дакле сте опазили то и ваша Екселенција? Јесам, одговори он, али то само вама кажем, јер и као министар и као протестант дужан сам да ћутим и да неказујем о томе никоме ништа.“

Но да г. Д. Р., поред свег уживања свог у цитирању, уме и да не цитира, но да и злонамерно пречути понешто, доказао је и тиме, што из истих мемоара епископа Грујића не хтеде цитирати н. пр. ово:

„По смрти његовој (патријарха Маширевића) дође Стојковић за администратора. Ново легло зала, али то се по несрећи допадало *конгресу, који је мислио и знао, да ће лакше доћи до своје цељи без патријарха и Синода,* па зато није му било ни на крај памети, да тражи најпре избор

[26] Дакле, та је радња сабора зависила од Синода!

[27] Доцније ћемо видети и зашто „практичнију“.

[28] Изборни саб. ред. Стр. 20—22 и 59.

патријарха, а после да настави расправу конгреских послова, него је остао при том, да секуларизира све црквене установе и узме их у своје руке, а после да изабере патријарха с којим ће се играти као с лутком својом, јер по изврнутим наопако установама неће имати ни црквене власти у својим рукама, ни каноничног угледа у управи цркве."

„*Стојковић је знао, да се не може обављати без митрополита-патријарха никакав посао, који се тиче целе цркве, али више се обзирао на личне разлоге своје, него* **на каноне**, *па нити је искао од владе, да се најпре изабере патријарх, нити је питао епископе, шта мисле о том конгресу,*[29] *него је сазвао с одобрењем владиним и у договору с конгреским коловођама конгрес на Ђурђев дан.*"

„Стојковић, као председник није допуштао епископима да говоре, што би могло бити неповољно већини конгрескоj, а ова је могла говорити против вере, цркве, епископа, свештеника и побожних синова цркве, што год је хтела, он јој није сметао ни једном речи. Једанпут кад је хтео он сам, као председник, да разјасни, зашто нису пристали епископи на оно, што је закључено, прекине га Милетић и повиче му као Јупитер tonans: зар ћете још да говорите? Ако ја загрмим! А он сирома рече: да, да, онако како, па ућута као заливен. А неким свештеницима, који су се усудили споменути *каноне*, довикне др. Јован Суботић: „Ми ћемо ваше каноне под купус."[30]

Г. Д. Р. дозволио је себи, да из истих мемоара не цитира и ове речи из разговора блаженоуп. епископа Грујића са грофом Лоњајем, кад га је овај 1872 наговарао да се прими администраторства митрополије после пада Стојковићева. Ево и тих речи:

„... Канони цркве наше заповедају да се попуни за три месеца упражњени престо митрополитски или епископски. Ја сам то предложио по смрти патријарха Рајачића ондашњој влади, а она је оставила упражњени престо патријарски преко три године под администрацијом и створила прецеденс, којим се послужила и садашња угарска влада кад није дала, да се постави после смрти Машировићеве патријарх, него је **одредила**, *да се свршују под администратором Стојковићем у конгресу и они црквени послови, који се не могу* **по канонима** *свршавати без патријарха и без потпуног синода његовог*, па је створила ето опет прецеденс, којим се могу послужити будуће владе противу цркве наше. Ко то види и разуме, *тога савест не може бити мирна.* Он (Лоњај) ми примети, да ни Стојковић ни конгрес нису искали, да се најпре попуни упражњена столица патријархова, него су тражили, да се настави конгреска радња, која се започела под патријархом Машировићем. Тако је тражио, одвратим му ја, и конгрес 1864 г., да најпре расправља црквене послове, па после да бира патријарха, *али влада се држала онда канона, који каже, да се не може радити у цркви никакав важнији посао без митрополита*, па је остала при том, да се најпре изабере патријарх. Влада садашња могла је рећи, позивајући се или не позивајући се на тај прецеденс, *што се започело радити с патријархом, то треба да се и настави и сврши с патријархом*, најпре изберите патријарха, па онда наставите конгреску радњу вашу. Онда ми он рекне: За умирење ваше савести ја вас уверавам, *да се неће више држати такав конгрес без патријарха*, барем неће док сам ја на челу мађарске владе. То вам верујем, док сте Ваша Екселенција на челу владе садашње, али ко зна, докле ћете остати на челу владе, која се може сваки час променити. То је истина, рекне он, али ја желим, да се не промени барем дотле, док се не попуни столица патријархова. А дотле ћете учинити ту жртву ... и примићете администрацију патријархата (односно митрополије. Пр.), па ако ја будем жив и задржим садашњи уплив на ваше црквене послове, гледаћу да та администрација ваша не траје дуго. Иначе морали би поставити кога за администратора, који још није епископ, у цркви, а то би био готов шкандал[31] и за владу и за цркву, кога ви, као савестан епископ, не можете желити, дакле не можете ни нама давати повода да га учинимо."[32]

[29] А зар они не могоше и не бише дужни и без питања рећи шта мисле? И зар не могоше и не бише дужни не учествовати у таком конгресу?

[30] А данас и г. Д. Р. као да их неће под купус.

[31] Но да је по несрећи нашој и такав администратор постављен онда био, зар се не би г. Д. Р. кадар био и на такав „шкандал" позвати да докаже, кад би му ћеф дошао, како и неепископ може бити администратор митрополије. Така његова аргументација са „шкандалима" тријумфује и по „Осврту".

[32] Мемоари епископа Грујића налазе се у оригиналу код високопреосвештенога г. епископа Пакрачког Мирона Николића. Ја сам их читао у верном препису. При писању чланака прошле године нисам се хтео њима послу-

Цитирана места из мемоара епископа Грујића такође потврђују коректност мојих тврдња. А г. Д. Р-цу остаје једино, да оспори и дру Мандићу и епископу Грујићу неразумевање канона и незнање разлике између Синода и нашег сабора.

Г. Д. Р. морао је пре писања „Осврта“ знати и мнење епископа Живковића, и мемоаре епископа Грујића, и успомене дра Мандића. Па ако му ипак све то није могло да обузда страст кавге и манију „скакања на противну страну“, да пробуди у њему љубав истини и свест дужности, да му задржи у перу излив одвратне разметљивости, г. Д. Р. требао се — бар из обзира према себи самом — сетити не кадањег *свога* мишљења и *својих* речи.

Не у доказ мојих тврдњи, него у доказ превртљивости и недоследности г. Д. Р., цитираћу шта је он пре осам година написао у својој „Посланици српском народу митрополије карловачке“. Ево и тога куриозума:

„Биће довољно, да ти (народе) наведем . . . за администратора митрополије, епископа Арсенија Стојковића само то, *да није дозволио, да се за време удове митрополије на народном сабору шта ново ствара*, **као што прописују црквени канони** *и иракса*; он би себи трајнији и вечитији спомен подигао, и већу корист своме народу и цркви допринео: но што је допустио, да се онако „саборско устројство“, против кога је са епископатом морао 5 јуна 1870 г. поднети сепарат вотум у 11 тачака и пристати на онакав изборни ред, којим је свештенству одузето 162 године уживано право, да само за себе бира своје посланике за сабор, из чега су се доцније изродиле толике несугласице између јерархије и народа“.[33]

Овако је писао, а сигурно и мислио, г. Д. Р. год. 1892. Но пошто је он показао већ да уме: чинити „обрте“ in pejus, а одрећи се и онога, што је, бар по његовим речима, „с образом“ чинио 1899. на свештеничком збору у Митровици (стр. 42.), нимало не сумњам, да ће се он кадар бити одрећи и мало час приведеног свога позивања на *каноне*. Да о пракси и не говорим, јер он ову чини зависном просто од личне воље администратора (ст. 26)!

Шта ће казати г. Д. Р. после овога, мене се у осталом и не тиче. Изненађења бити не ће. Све што учини, он је већ, не једаред, учинио. Али свакако је дужан да учини и ово:

Дужан је, наиме, да каже: *оне каноне*, који су 1892. године прописивали „да се за време удове митрополије на народном сабору шта ново ствара“? Каква ли је онда била разлика између Синода и нашег сабора? Или те разлике није било између Синода и *народних* сабора, него, зар, она постоји тек од оно доба кад је наш сабор постао народно-*црквени?*

Али и пре него што г. Д. Р. одговори на ова питања, шта ли бих могао већ сада, али с разлогом и правом, да кажем томе неосвртљивом али превртљивом, томе недоследном али разметљивом г. Димитрију Руварцу, који нема ни начела, ни убеђења, ни свести о дужности, ни љубави за истину, ни осећаја за ствар, него *дере* на страну, на коју га понесе ветар личних мотива, него балансира по једеку своје ћудљивости, издовољавајући своју гадну пакост, одвратну кавгацијску страст, а јадно уображен, да се цео српски народ, запањен пред авторитетом његових књижевних „папазјанија“, диви и чуди таком — егземплару, српског књижевника и православног протојереја.

Не ћу му рећи још ништа, него ћу поћи и даље. —

жити, јер се нисам хтео огрешити о дискрецију. Но кад их је неовлаштено употребио г. Д. Р., цитирам и ја нешто из њих.

[33] Ново Време. Бр. 103 ex 1892.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Његова Светост**) преузвишени господин патријарх *Георгије* вратио се је усвоју резиденцију, но ће после празника Св. Духова опет отпутовати у Беч у седнице делегација. Његова Светост патријарх *Георгије* изабран је у делегацијони одбор за спољашње послове.

(**Одјелни предстојник Армин Павић,**) као што нам јављају, стигао је вечерњим влаком 3. (16.)

маја о. г. у Пакрац у пратњи велм. г. г. Славка Цувája, поджупана Пожешког и Јосипа Стипетића зем. школ. надзорника и погл. г. Илије Радивојевића, жуп. школ. надзорника, те је на станици дочекан свечано од представника свију области, од учитељског збора основне школе и професорског збора срп. Учит. Школе и т. д. Пресвијетли господин одјелни предстојник био је гост преосвећеног господина епископа Мирона и њему у част био је 4. (17.) о. г. свечан објед, коме су били призвани представници црквени и свију области и завода. Истога дана пре подне посјетио је пресвијетли господин најприје православну катедралну цркву, за тим римокатоличку цркву и израелитски храм, одакле је пошао у српску Учитељску Школу где се бавио два и по сата и изразио своје превелико задовољство над напретком ученика и честитао земљи, што ће такове учитеље добити, а професорском збору што такове ученике има. У суботу у 8 сати пре подне отпутовао је пресвијетли господин са пратњом својом преко Пожеге натраг у Загреб.

(**Пленарне сједнице**) епархијских власти Пакрачких сазване су и то: Административнога Одбора за 15. (28.) маја о. г. у 9 сати пре подне; Конзисторије за 16. (29.) маја о. г. у 9 сати пре подне и Школског Одбора за исти дан у 5 сати по подне.

(**Игуман о. Амвросије Павловић.**) Први дан Духова навршује г. *игуман о. Амвросије Павловић* свештеник Загребачки четрдесетгодишњицу свога свештениковања. Г. 1860. замонашен је у манастиру Лепавини. У Загребу га је г. 1861. блаженоупокојени епископ Стефан Крагујевић о празнику Богојављења рукоположио за ђакона, а првога дана Духова за презвитера. Год. 1870. позвао је промисао Божји о. Амвросија опет оној истој часној трпези, са које је примио први „залог“ Господа Исуса Христа, и ето он на њој већ 31. годину приноси Богу бескрвну жртву, и моли се за стадо своје, које, хвала милом Богу, пред очима његовим с дана у дан у сваком погледу напредује. Милостиви Бог је о. Амвросија и поред тешке градске пастирске службе очувао у крепком здрављу и са свежим силама, па ће се зато његови парохијани, многобројни пријатељи, а и много захвално срце помолити Богу, да им га и на даље уздржи у таковом здрављу, да може још дуго послужити Богу, цркви својој светој и напретку милога свога народа српскога. **Господи оуслыши йхъ!**

(**Стечај за православног духовника у Лепоглави.**) Епархијска Конзисторија Пакрачка расписала је стечај на место православног духовника земаљске казионице у Лепоглави, на који се стечај упозорују свештеници, који би на то место хтели компетовати.

(**Избор пароха.**) За пароха у Великој Кикинди изабран је једногласно досадањи ђакон тамошњи *Петар Симић*.

У Србији

(**Велика Школа.**) Пошто је Љуба Ковачевић, професор српске историје на Великој Школи у Београду, постављен за српског министра просвете и црквених послова, то је у филозофском факултету упражњена катедра за историју српскога народа, на коју је министарство просвете расписало натечај и позвало сва компетентна лица, да се са потребним документима јаве министарству просвете најдаље до 15. (28.) јуна о. г. — За професора Велике Школе у Београду постављен је Јован Жујевић, бивши професор Велике Школе и признати наш научењак. — Др. Драгољуб Павловић, ванредни професор Велике Школе изабрат је у седници академског савета за редовног професора опште историје.

Читуља.

† Презвитер Дамјан Бришић,

конзисторијални бележник Пакрачки

преминуо је у Пакрацу дана 3. (16.) маја ове године послије дуге и тешке болести. Рођен је у Сјеверину 28. јула 1873. године. Гимназију полазио је у Бечкереку, Новом Саду и у Осијеку, где је 1892. г. положио испит зрелости. Од 1892. до 1896 г. полазио је богословско училиште у Карловцима, које је са одличним успјехом свршио и као свршени богослов именован је био од Његовог Високопреосвештенства, господина Мирона, епископа Пакрачкога, 1. октобра 1896. године конзисторијалним бележником Пакрачким, коју је службу са потпуним разумијевањем и на задовољство својих претпостављених вршио до смрти своје. Године 1897. рукоположен је, и то 22. децембра за ђакона, а 23. децембра за презвитера и као свештеник одликовао се као врло добар проповједник. Тијело врлога покојника опојано је дана 5. (18.) маја о. г. послије божествене литургије у катедралној цркви Пакрачкој и при опијелу чинодјејствовали су и то: Атанасије Зорчић, протопрезвитер и парох Пакрачки, Лука Комленић, ум. парох Новотопољски, Лука Поповић, парох Кусоњски, Милан Бркановић, парох Каменски, Велимир Бузаџић, парох Бучки, Стеван Поповић, парох Кукуњевачки, Мирко Продановић, парох Чаглићки, Милан Стонић, парох Уљанички, Јован Константиновић, катихета и професор срп. учит. школе, Панта Бикицки, капелан Пакрачки и

протођакон Митрофан Рајић. Са покојником опростили се са кратким и смишљеним беседама, и то у цркви катихета Јован Константиновић, а над гробом професор Јован Ј. Кнежевић. Опијелу су присуствовали и до вјечне куће незаборављеног покојника отпратили високопреосвећени господин епископ Дијецезан Мирон, римокатоличко мјестно свештенство, чиновништво свију области, ученици основне и срп. Учитељске Школе са учитељским и професорским зборовима и многи пријатељи покојникови, коме нека је лака црна земља и **вѣчнаѧ памѧть**!

Јавна захвала.

Приликом смрти нашег милог и никад непрежаљеног оца, деде, таста, свекра и шогора

† Константина Лучића

пароха Сусечког

свима онима, који нам лично, писмено и брзојавно своје саучешће изразише, те унеколико ублажише бол и тугу нашу, изјављујемо овим путем нашу најтоплију благодарност.

Понаособ нека је хвала високопречасном г. Јовану Јеремићу окружном протопрезвитеру карловачком, те пречасном г. Георгију Максимовићу пароху черевићком, који се лепим и дирљивим говором у св. храму са милим нам покојником у име свештенства опростише, као и пречасној г.г. Гедеону Петанеку админ. свилошком, Доротеју Јовановићу намеснику раковачком, Јустину Којићу адм. баноштарском, Јовану Козобарићу пароху илочком, Леониду Огризовићу јеромонаху беочинском, Милану Протићу адм. нештинском и Мелентију Бабићу ђакону беочинском — на чинодјејству при погребу.

Захваљујемо не мање местном и околном учитељству и грађанству, који у великом броју при погребу учествоваху, а нарочито г. Јовану Цвејићу равнајућем учитељу сусечком, који се на гробу утешним и лепим говором од драгог покојника опростио, у име грађанства, учитељства и школске омладине, као и учитељу сусечком г. Михајилу Остојићу, који је са певачким друштвом при опелу и спроводу учествовао.

Искрену хвалу и благодарност изричемо овоместној сусечкој црквеној општини и свима Сусечанима, који нам на услузи стајаху, да милог покојника из Черевића у Сусек пренесемо и који свог доброг тридесетседамгодишњег пароха до вечне му куће испратише.

Још једном свима од срца хвала!

У *Сусеку*, 15. (28.) априла 1901.

Ожалошћена породица.

Нове књиге.

Изишла је из штампе нова књига: **Студије и критика ка психофизички монизам,** докторска дисертација. Написао *Др. фил. Бошко Петровић*, свршени богослов. Ср. Карловци. Српска Манастирска Штампарија 1901. Цена 1 круна или 1 динар 30 пара.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Број 251. К. 139. ех 1901. 28 3—3

СТЕЧАЈ.

На мјесто православнога духовника кр. казнионе у Љепоглави са платом од 2200 Круна и правом промакнућа у више плаћевне степене IX, чиновног разреда и стан у нарави.

Молитељи имају своју на високу кр. хрв. слав. далм. земаљску владу, одио за правосуђе у Загребу управљену и *ваљано* обложену молбеницу поднијети овамо најдаље до 15/28. Маја 1901., и то они ван Епархије ове преко надлежне Епархијске Консисторије своје.

Из сједнице Епархијске Консисторије.

У Пакрацу 19. Априла (2. Маја) 1901.

Мирон с. р.
Епископ.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС 34 2—2

Срп. прав. црквена општина у Товаришеву, на основу закључка скупштинскога (бр. 38 3/V ех 1901) расписује дражбу на мањак, ради зидања две нове школе, под једним кровом.

1 зидарски посао	2 800	круна
2 дунђерски посао	870	„
3 столарски и браварски посао	2.592	„
4 лимарски посао	30	„
5 ковачки посао	110	„
Свега	6-402	круна.

Сав материал осим столарског приправиће општина.

Дражба ће се одржати 3 јуна по нов. кал 1901 год. у 2 сата по подне.

Дражбоваће се на целокупни посао и на сваку појединy радњу.

Дражбеници имају пре почетка дражбе 10% пишманлука положити, што ће се повратити подузимачу после обављене колаудације.

Општина задржава себи права издавати горе наведене радње према поверењу.

Ближи услови и нацрти могу се видети код потписаног перовође до дана дражбе.

У Товаришеву 3/V ех 1901.

Милорад Борђошки
перовођа.

Јоца Станоев
председник.

Бр. Е.К. 109. ex 1901. 31 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохију III. класе у Јасеновцу, протопрезвитерат Костајнички.

Рок компетовању траје до 17/30 маја 1901.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 12/25 априла 1901.

Міхаилъ с. р.
епископ.

СТЕЧАЈ. 29 3—3

Срп. православна црквена општина у Срп. Чанаду одржаће 13-тог (26-тог) Маја т г. после подне у 2 сата дражбу за оправку своје свете цркве, — предрачунска свота износи: за Зидарски рад и материјал 1363 К 80 п. Дрводељски рад и материјал 1398 К; Лимарски рад и материјал 1381 К 60 п. Моловање унутрашњост свете цркве 1400 К; Дрворезачки и златарски рад 1600 кр. Столарски рад и прање 132 К. свега сума 7275 К 40 п. Сваки дражбеник дужан је 10% као пишманлук уз писмену или усмену понуду приложити.

Унапред примећује се, да ће се само оспособљени стручњаци дражби припустити.

Општина задржава себи права коме ће овај посао да преда и после дражбе, прорачун и условија можеду се и пре означеног дана код подписаног видити.

Из седнице црквеног одрбора држане дана 22 априла т. г.

Душан Зарић
пр. перовођа

Александар Зарић
председник црквен. општине.

СТЕЧАЈ 36 1—3

на учитељско место у Најфали са платом: у готовом новцу 800 круна, у име огрева 40 круна, за држање пофторне школе 80 круна, 4 ланца ораће земље и ½ ланца баште на коју је учитељ дужан све терете сносити; са прописаним станом и баштом и са петогодишњим доплатком од 100 круна годишње. Дужности прописане, рок стечаја шест недеља после првог увртења.

Из седнице Школског Одбора, држане у Најфали дана 9. (22). Маја 1901. год.

Радивој Којић
перовођа.

Ђока Петков
председник.

Број 478 К. 165. ex. 1901. 27 3—3

СТЕЧАЈ.

Исписује се стечај на парохију у Новоселани IV. разреда.

Ваљано обложене молбенице имају се надлежним путем најдаље до 15/28. Маја 1901., потписаној конзисторији поднијети.

Из сједнице Епархијске Конзисторије.

У Пакрацу 19. Априла (2. Маја) 1901.

Мирон с. р.
Епископ.

М. Ш. О. Бр. 4/1 ex. 1901. 32 3—3

СТЕЧАЈ.

На основу одобрења и потврде Славног Епар. Шк. Одбора бачког од 9/22. Апр. о. г. Бр. 625/127 — овим се расписује стечај на учитељско звање у срп. правосл. вероисповедној шесторазредној мешовитој школи у Шандору.

Плата учитељева је:

1. У готовом новцу 480 К осим тога 80 кр као награда за повторну школу.
2. 18 ју тара 217 кв. хв. (½ сесије) земље.
3. ½ ланца (1271 кв. хв.) виноградске земље.
4. 4906 кв. хв. пашњачке земље.

На сву ову земљу учитељ плаћа све терете.

5. Слободан стан од 3 собе (од којих су 2 патосане) осим тога кујна, комора, штала и шупа, и уз стан башта од 652 кв. хв.

Од сваког укопа већег, где позван буде 2 К од мањег по 1 К а од парастоса 1 К (до сада има 16 завештајних).

Учитељу у дужност спада по пропису Школске Уредбе, од 1872. децу у свима предметима обучавати. При нужним богослужењима у цркви појати, те и децу црквеном појању обучавати.

Добри појци имаће првенство, те би лична пријава за препоруку служила.

Од учитеља се захтева, да је и из мађарског језика испит са добрим успехом положио.

Рок стечају траје 6 недеља од првог уврштења у „Срп. Сиону“ (до 10/23. Јуна).

Компетенти имају своје добро устројене молбенице на овомесни Школски одбор слати.

Из седнице месног Школског Одбора држане у Шандору 22. Апр. (5. Маја) 1901. (Бачка, п. п. у Месту).

Лаза Поповић
перовођа.

Гига Мијатов
председник.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 290.

СРПСКИ СИОН

Год. XI — Број 20

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 22. маја 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ИЗВЕШТАЈ
О РАДУ САБОРСКОГА ОДБОРА
1897.—1900.

(Наставак)

Прелазећи на поједине, а нарочито стипендијске *закладе*, имам част истаћи, да је всл. саб. одбор и за ово време пазио и водио бригу о том, да се поједине закладе рукују строго по одређењима последње воље племенитих завештача и односно у смислу потврђених закладница. Упражњена питомачка места попуњавана су на време а по благовремено расписаним стечајима. Поједине главније одлуке навешћу овде редом.

Као нову стип. закладу примио је всл. саб. одбор фактично на руковање *закладу пок. мајора Александра Стојшића* из Опава. Првобитна основна главница се састојала из 40 јутара земље у торонталској општини Баранди. Има потврђену закладницу; а ступиће у живот, кад чист приход од закупнине нарасте до главнице од 20.000 фор. с тим, да ће у почетку бити две стипендије по одбитку управних трошкова.

Одлуком бр. С. О. 1809.2372|828. ex 1897. утврђена је одлука бр. С. О. 4208.|1413. ex 1896., којом је изречено, да из *стип. закладе архимандрита Герасима Зелића* имају право на трећину стипендијâ и младићи (богослови) из Боке Которске.

Под бр. С. О. 4555.|2051. ex. 1897. је установљена закладница за *богословско стипендијску закладу Емилијана Марго* пароха негда мишколчкога (400 фор.)

Под бр. С. О. 1496/166. ех 1897. је установљена, а по том и потврђена закладница богосл. стип. *закладе Атанасија Мејића и супруге му Ане рођ. Плавшић* (8000 фор.)

Одлуком бр. С. О. 7692./3208. ех 1897. одобрена је коначно (фактично) спроведена деоба непокретности стип. *закладе Петра Војновића, Милице Максимовићеве и Рахиле Ђорђевићеве*, те је иста деоба и грунтовно спроведена. Цео посед (у Ст. Бечеју) износи $58\frac{700}{1600}$ јут. салашке земље са кућом (т. ј. $^1/_2$ зграде садање) $11\frac{63}{1600}$ јутара пашњака и $6\frac{1229}{1600}$ јутара ритске земље свега заједно: $76\frac{392}{1600}$ јутара земље.

Под бр. С. О. 5782./3209. ех 1897. сачињена је закладница за *закладу Данила и Јулке Бањанина из Карловца* за најсиромашније удовице и сирочад срп. прав. свештеникâ из епархије горњо-карловачке Ова ће заклада ступити у живот, кад главница нарасте на 6000 фор авр. Првобитна главница од 3000 фор. износила је крајем 1898 год. 4096 фор. 16 нов. авр. А под истим бројем је установљена и закладница за *богословску закладу истих оснивача* (6000 фор.) за горњо-карловачку епархију. Ступиће у живот, кад се оснује прав. срп. богословија у Загребу или у епархији горњо-карловачкој.

Под бр. С. О. 5783./3210. ех 1897. сачињена је закладница *за стип. закладу Василија Теофановића* (20.000 фор.) за питомце и питомице сомборске срп. учит. школе. Иста је потврђена.

Под бр. С. О. 7064./3211. ех 1897. је сачињена је закладница *за стип. закладу Гавре Вишошевића* из Петриње (5000 фор.)

Под бр. С. О. 7065./3212. ех 1897. сачињена је закладница за *стип. закладу Прокопија и Милоја Миладиновића из Боботе* (10.000 фор.) Ступиће у живот, кад главница достигне висину од 13.000 фор.

Под бр. С. О. 7066/3213. ех 1897. установљена је (по ново) закладница за *фундацију Вићентија Костића из Панчева* (500 фор.) за потпомагање срп. прав. свештеника у Миклеушу односно за тамо одређене стипендије.

Под бр. С. О. 4663./1171. ех 1898. установљена је (по ново) закладница за *стип. закладу Михаила Пајића* из Цепелина (првобитно око 5000 фор. концем 1898. пак 39.691 фор. 95 нов.)

Код *стип. закладе Нестора Димитријевића Бечкеречанина* имам споменути, да је всл. саб. одбор ставио у течај и упутио на исплату потребну своту, да се сходно оправи гроб и надгробни споменик овога народнога добротвора; исто тако је учинио расположење, да се од 1/II. 1899. исплаћују стипендије питомцима ове закладе код „Мат. Срп.“ месечно уместо полугодишње унапред.

Одређење закладнице *стип. закладе блаженопоч. АЕМ. Мојсија Пушника*, дала су повода, да се са вис. кр. уг. министарством богочасти и ј. н. расправља питање давања дозволе питомцима ове закладе, да уз уживање стипендије, слушају науке ван земаља угарске круне Ово је нарочито од значаја по такове младиће медицинаре или техничаре, који су из Хрватске и Славоније, па нису имали прилике, да науче мађарски језик, те морају ићи у Аустрију. Вис. кр. уг. министарство је у једном конкретном случају одбило и молбу питомца (медика бечкога), и образложену представку всл. саб. одбора, па није узело у обзир ни то, што се и вис. крал. земаљска влада обратила на њ у овој ствари.

Код *стип. закладе Јована и Марије Трандафила* имам споменути она расположења всл. саб. одбора, да се оправе опале и порушене зграде на салашима „Беле Њиве и Ривица“ и „Мртваљош.“

Код стипендијских заклада и клирикално-школског фонда имам навести ове податке.

Број стип. заклада, из којих су издаване стипендије (са клир. школ· фондом) био је:

школ. године 1896|7 — — — — — — — — 16 са 157 питомаца
„ „ 1897|8 — — — — — — — — 17 „ 163 питомца
„ „ 1898|9 — — — — — — — — 16 „ 160 питомаца

Свота исплаћених стипендија износила је:

1897 год. — — — — — — 25.566 фор. 31 нов.
1898 „ — — — — — — 26.413 „ 59 „
1899 „ — — — — — — 29.034 „ 29 „

По врсти школе било је:

Школске године	гимназиста и реалца	ученика трговачких, обртничких и господарских школа	приправника и приправница	питомаца школа за лепе вештине	ученика војених школа	богослова	правника	медицинара	философа	питомаца конкур. академије	Свега
1896|7	39	6	41	2	4	50	8	4	3	—	157
1897|8	42	5	40	3	3	47	11	7	5	—	163
1898|9	34	4	42	2	3	51	10	9	4	1	160

Највећи део питомаца учио је у Хрватској и Славонији, по том у ужој Угарској и најпосле у Аустрији. —

Плаћање камате на хипотекарне зајмове из нар. црквн. фондова и заклада̂ за ове две године било је у главном уредно тако, да фискалат нар. црквн. фондова и заклада̂ није имао да утужује много дужника. Овопредметне податке наводим у овом. Предано је:

	1897		1898	
1) тужаба	— 272	према бр. дужника 5.35 %	174	према бр. дужника 2.86%
2) овршних молба	53	„ „ „ 1.04 %	70	„ „ „ 1.15%
3) дражбених	„ 89	„ „ „ 1.75 %	15	„ „ „ 0.24%
4) утока̂	— — 20	„ „ „ 0.39 %	23	„ „ „ 0.38%

Том на супрот пак поднео је фискалат високославном саборском одбору

у години — — — 1897. — — 2068
„ „ — — — 1898. — — 1534

заједно — 3602 извештаја и правна мишљења или на годину просечно 1801 ком. према 795 ком. на годину за време од 1/VII 1892 — 31/XII 1896 односно према 126 ком. на год. за време 1890 — 1.|VII 1892.

Одлуком од 15. (27.) децембра 1898. бр. С. О. 8767.|2255. учињено је расположење, да се парбени и овршни трошкови исплаћују фондовском фискалу на његову судским пресудама и одлукама обложену молбу и односно признаницу тако, да се истима оптерети дотичан дужник, по што нарочито код парница, које дуго трају, фискал трпи штету улажући *своју готовину* на разна издавања, а не добијајући годинама накнаде издатка и односно исплату досуђенога трошка.

У години 1898-ој прегледани су рачуни н. ц. фондова и заклада за 1897. и поднесени вис. н. ц. сабору на финалисање. У препису пак су поднесени и преузв. г. кр. уг. министру-председнику.

Кака су просторије у здању, где су сада смештена звања врховних нар. црквен. автономних власти, поглавито пак за разграната посао код књиговодства и благајнице нар. црквен. фондова и заклада, у сваком погледу малене и незгодне; како је у изгледу, да ће се према развијању звањ. послова и снаге тих звања за краће или дуже време морати умножити, и како се назиђивањем још једнога (другога) спрата на сад. здању за 20.000—25 000 фор. не би постигло оно, што се жели, а нарочито кад се узме у обзир, да је крајње време, да се сагради и дворана за држање седница нар. црквен. сабора са побочним просторијама као и да се и сви органи врх. авт. власти концентришу овде (главни школски референат, фискал, надзорник н. ц. добара и т. д.) — одлучио је саб. одбор, да се сагради засебно здање за та звања и н. ц. саборницу са припацима (С. О. 2568|103. ex 1898.) и учинио потребна расположења за сачињење грађевног програма, плана и предрачуна као и ради стручног прегледа истога. Зграда би се имала подићи на земљишту, које је првобитно било одређено за зграду богословског семеништа. За ово би се имало друго сходно место набавити.

Сконтровање благајнице н. ц. фондова и закада обављано је редовно за ове две године.

Главница нар. црквен. фондова и заклада износила је крајем:

1896 год.	— — — — —	7,797.206 фор.	30 нов.
1897. „	— — — — —	8,100.490 „	05 „
1898. „	— — — — —	8,351.592 „	07 „

те се показује, да је за последње две године нарасла са преко 554.000 фор. авр. —

Б. Управа и надзор срп. прав. нар. црквен. добара.

1. *Митрополитска добра.*

Савезно са наведеним подацима код резиденцијскога фонда имам част овде додати у обзиру саме митрополитско-патријаршке резиденције, да је обрачун између предузимача градње и всл. саб. одбора коначно обављен тако, да исти предузимач нема више ништа да потражује на тај рачун (услед одлуке С. О. 2509|102. ex 1898.)

Одлуком бр. С. О. 5207|1338. ex 1897 је учињено расположење, да се прегледи властелинство даљско.

Обзиром на то, што је на посед митрополијски у кањко-ковиљском риту (VI. залив) ради реконструкције насапа ритских залива бр. II. III. и IV. знатна свота (око 40.000 фор.) била набачена, која свота се, по што је осем редовних овопредметних терета и издатака прописана, има сматрати као *инвестиција* реченога поседа, те која не може падати на терет само садањем плодоуживаоцу, Њ. Светости господину патријарху, него *свагдањем* архијепископу, митрополиту-патријарху, по што је то инвестиција у корист реалитета, која ће нарочито тек касније показати благодетне последице — дозвољено је, да се из нар. црквен. фондова даде 4% ануитетни зајам од 40.000 фор. са одређеним роком отплате, коју одлуку је благоизволило Његово ц. и ап. кр. Величанство под 5. јануаром 1898. најмилостивије одобрити тако, да дужност отплате за горе одређени рок терети свагдањега архијепископа митрополита и патријарха као плодоуживаоца реченога поседа.

2. *Епископска добра*

Одлуком бр. С. О. 5867.|1925. ex 1896. установљену епископску дотацију на шест година дана (1897—1902) са год. 11.800 фор. авр. сваком епископу

изволио је узети на знање с одобрењем и преузв. г. кр. уг. министар-председник под 8. јануаром 1898. бр. 19797. М. П ех 1897.

Одлуком бр С. О. 5207|1338. ех 1897. учињено је расположење, да повереништва всл. саб. одбора прегледе сва епископска добра. Услед тога су прегледана епископска добра у току 1898. у епархијама вршачкој, темишварској, пакрачкој и горњокарловачкој.

Осем расположења ради извршења оправака на епископским резиденцијама у опће — имам част споменути одлуку всл. саб. одбора бр. С. О. 8700.|2540. ех 1898. и одлуку бр. С. О. 8701|2541. ех 1898., којима је дозвољено, да се у епископској резиденцији пакрачкој сагради неке просторије за канцеларије и архиву епархијске управе и односно да се спроведу оправке и неке доградње на плашчанској епископској резиденцији и побочним зградама јој. У години 1897-ој исплаћено је на оправке и осигурања еписк. резиденција — — — — — — — — 6318 фор. 13 нов.
а у год. 1898-ој — — — — — — — 5163 фор. 92 нов.

Свега 11.482 „ 05 „

Што се тиче нове епископско-фондовске, управо, куће неприкосновеног фонда, у Будиму, то приватно — правни одношај између епископије будимске и неприкосн. фонда још није по закону утврђен. Ствар ова (са свима списима) је предложена вис. кр уг. влади ради получења прев. одобрења и дозволе у погледу уређења тих одношаја. Главније одлуке всл. саб. одбора, које се односе на овај предмет, јесу бр. С. О. 2061.|708. ех 1897. (надзорни старатељ) С. О. 5252.|1420. ех 1897 (получење 30-годишњег опроста од порезе) С. О. 2204/6 ех 1898; С. О. 3555.3855.|899 ех 1898; С. О 8687|2060 ех 1898. и С. О. 7311.|2169 ех 1898 (уређивање прив. прав. одношаја и подношење ствари вис. влади) и друге.

Одлуком бр. С. О. 5975.|2335. ех 1897 дозвољено је на образложену молбу сечујске срп. прав. црквене општине односно преосв. г. епископа будимскога, да иста општина може бесплатно употребити кућу и кућиште у Д. Сечују за парохов стан, ну без поремећења постојећега прив. прав. стања. Непокретности епископске у Д. Сечују, које су стајале у грунтовници на имену блаженопоч. епископа Арсенија Стојковића, уписане су сад грунтовно на име срп. прав. епископије будимске (С. О. 4816.|1303. ех 1898.)

Одлуком бр. С. О. 8068/2081. ех 1898. дозвољен је преосв. г. епископу будимском 4% зајам од 4000 фор. из нар. црквених фондова на реконструкцију еписк. винограда, тако да га врати у року од десет година дана.

Одлуком бр. С. О. 2445.|57. ех 1898. узет је на знање уговор између преосв. г. епископа вршачког и А. Г. у погледу засађивања једне количине епископскога земљишта виновом лозом.

Одлуком бр. С. О. 2691|831. ех 1898. одобрено је, да се у епископској резиденцији вршачкој на терет неприк фонда постави строј за електрично осветљење.

По што је питање градње епископске резиденције бачке у Н. Саду постало актуално, и обзиром на то, што нема изгледа, кад би сл. нар. црквени сабор ову ствар узео у претрес, на предлог Њ. Светости г. патријарха, одлучио је всл. саб. одбор под 12. (24.) мартом 1898. бр. зап. 888., да се учине припреме за ту градњу, те је сачињен грађ. програм и расписан стечај за план и прорачун. Ову одлуку је прев. одлуком од 11. августа 1898. благоизволило Њ. Величанство најмилостивије одобрити. По што пак на расписани стечај није ниједан нацрт приспео, то је поверено г. архитекти В. Николићу из Карловаца, да сачини потребан план.

Оставине иза блаженопоч. епископа: вршачкога Емилијана Кенђелца, будимскога Арсенија Стојковића, вршачког Нектарија Димитријевића и будимскога Јеремије Мађаревића до конца год. 1898. налазиле се још под расправом.

Код епископских оставина имам част истаћи као значајан моменат једну одлуку преузв. г. кр. уг. мин.-председника од 13. јуна 1897. бр. 9334|М. П., којом је преузв. исти ставио ван крепости одлуке сабор. одбора бр. С. О. 2776.|948 ex 1896. и С. О. 4931.|1733 ex 1896. Всл. саб. одбор је тим одлукама био одбио захтев преосв. г. епископа вршачког Гаврила Змејановића, да му се предаду уз инвентар из оставине пок. епископа Нектарија кућни и собни намештај, кухињски прибор и посуђе и златан напрсни крст, који је као епископски накит (орнат) намењен за црквену употребу и то на темељу праксе и одређења чланка 28. и 29. изјасн. рескрипта од 16. јула 1779. Ну услед утока преосв. истога г. епископа стављене су те две одлуке ван крепости и всл. саб. одбор је позван, да донесе нову одлуку. Новом одлуком бр. С. О. 3827.|2049 ex 1897. су горње одлуке делимично измењене и решено, да се упитни предмети г. епископу предаду инвентарно, као фундус инструктус.

Интеркаларни рачуни епископије будимске за време од 10. (22.) нов. 1896 до 4. (16.) фебруара 1897. одобрени су одлуком бр. С. О. 3458.|1326. ex 1897.; а наставак истих рачуна од 17. фебруара 1897. до 19. јануара 1898. одобрени су одлуком бр. С. О. 2728.|1438. ex 1898. Уједно је учињено расположење, да се неке покретне ствари, набављене из прихода интеркалара, уведу као коренити иметак у инвентар епископијски. (С. О. 5974.5975|1991. ex 1898.)

Под бр. С. О. 1852.|54 ex 1898. попунио је всл. саб. одбор избором оба *епархијско-епитропска места* у Вршцу (Коста Стефановић, трговац и Јоца К. Обрадовић поседник). Под бр. С. О. 4293.|1120. ex 1898. попуњено је једно упражњено место епархијског епитропа у Н. Саду. (Др. И. Вучетић одветник.)

3. Манастирска добра.

Одлуком бр. С. О. 1540.|80. ex 1897. учинио је всл. саборски одбор расположење, да се иметак манастирски без знања и закључка манастирског братсва односно без одобрења надлежне више власти не оптерећава, сходно одредби §-а 11. привр. упутства за манастире од 1876.

Како је место надзорника нар. црквених добара упражњено, учинио је всл. саб. одбор расположење, да саборско-одборска повереништва прегледе манастирска добра у архидијецези и осталим епархијама, што је у току 1897. и 1898. и учињено.

Одлуком бр. С. О. 5348.|1531. ex 1898. упутио је всл. саб. одбор управе фрушкогорских манастира, да по могућности заведу у манаст. господарству рационално пчеларство.

Покушај манастира Беочина у години 1897-ој, да из оне своте, коју је за продато цементско земљиште и припатке добио, према намени те своте, купи на вечито сходно непокретно добро, није испао за руком.

Обзиром на веома сиромашно стање манастира Бођана и да би се код истог манастира могле спровести најпотребније оправке, дозволио је всл. саб. одбор истом манастиру из манастирскога фонда зајам од 5300 фор. и своту од 2000 фор. као милостињу (С. О. 4533|1318. ex 1898) што је и преузв. г. кр. уг. министар-председник одобрити изволио.

Одлуком бр. С. О. 5189.|1394. ex 1897. дозволио је всл. саб. одбор манастиру Шишатовцу, да из сопственога иметка (штед. улога у Новом Саду)

узајми без камате 3000 фор., по што му је то лето изгорело жито и пшења за марву.

Ради изведења генералних оправака и нових градња на цркви манастира Шишатовца, даље на манастирском здању и око канализације, дозволио је всл. саб. одбор истом ман. Шишатовцу осем одлуком бр. С. О. 4359.|1479. ex 1895. 10.000 фор. а. вр. и бр. С. О. 3089.|1053. ex 1896. 4500 фор. — као што сам споменуо у извештају од 1896. год. — одлуком од 12. (24.) јуна 1898 бр. С. О. 3838|1317. још и зајам од 5588 фор. 75 нов. авр. из сопственога иметка на коначну исплату свега овопредметнога посла и то под погодбама, као и код прве две своте; ну замерио је управи истога манастира, што је без одобрења надлежне власти оправке у већем размеру извести дала и установљену своту оправака тако знатно прекорачила.

Одлуком бр. С. О 3874|1319. ex 1898. дозвољено је изведење најпотребнијих оправака у ман. Базјашу.

У својој одлуци од 14. (26.) децембра 1898. бр. С. О. 7440.|2080. — не дотичући се духовне стране овога питања — изјавио је всл саб. одбор као врховна нар. црквена автономна непосредна надзорна и контролна власт над срп. нар. црквеним добрима (саб. устројство, §. 22. г), да се јеромонах Г. П., који је с јесени 1898. постављен за привр. управитеља ман. Војловице — не може постављати у опће за управитеља над нар. црквеним, дакле ни над манастирским добром, те ни над добром манастира Војловице и да би се исти имао са поменутога места уклонити, по што се већ пре тога показао *потпуно неспособним* у управи и руковању срп. нар. црквеним иметка. Уједно је пријављена ова ствар св. архијерејском синоду у погледу на духовну страну овога постављања.

Питање о исушењу баре манастира Фенека ради получења плодноога земљишта било је такође предметом одлукâ всл. саб. одбора; ну то питање до конца 1898. није приведено коначном решењу.

Најпосле што се тиче *манастирских рачуна* има се ово навести.

Стање прегледа манастирских рачуна концем 1897. и 1898. не може се назвати повољним с тога, што за те две године није финалисано само нешто рачуна; а узрок овом је та прилика, што је — по што нема надзорника нар. црквених добара — преглед ових рачуна додељен књиговодству нар. црквених фондова и закладa, које поред осталих пређних послова не може да употреби довољно времена на преглед. Ну ипак је овај преглед при концу 1898. био доста опсежан и за почетак 1899. је поднесено на финалисање односно за даљу одлуку 47 рачуна. Иначе што се тиче у опће поднашања манастирских рачуна на финалисање од стране архидијецезанскога и осталих епарх. администр. одборâ, то *треба да су до сад поднесени рачуни бар до укључно 1897.* Рачунајући тако није поднесено саб. одбору 34 комада (године) рачуна. што показује, да је заостатак мањи са 4 рачуна него концем 1896. (С. О, 1569.|2. ex 1897.)

По епархијама распоређено стоји овако:

Архидијецеза са четрнаест манастира није поднела — 17 (+6) ком.
Епархија бачка са два манастира поднела је све.
Епархија будимска са једним манастиром није поднела — 4 „
Епархија вршачка са три манастира није поднела — — 12 „
Епархија горњо-карловачка са једним манастиром није поднела 1 „
Епархија пакрачка са три манастира поднела је све.
Епархија темишварска са два манастира поднела је све.

Неподнесено из целе митрополије свега 34 (+6) ком.

Према горњем би се имао позвати нарочито епархијски административни одбор вршачки, а сем њега и архидијецезански, будимски и горњо-карловачки, да учине расположење, да се неподнесени манастирски рачуни без одлагања поднесу на финалисање односно да јаве, какве сметње стоје на путу.

Обзиром пак на то, што на налог всл. саборскога одбора од 15. (27) јуна 1894. бр. С О. 2191|754 епархијски административни одбор темишварски није до сада поднео тражена разјашњења од управе манастира Св. Ђурђа на учињене овостране примедбе на рачуне истога манастира од год. 1890. и 1891. и од управе манастира Бездина на учињене овостр. примедбе на рачуне истога манастира од год 1892.; нити је исти епарх. админ. одбор на налог всл саб. одбора од 18. (30.) марта 1895. бр. С. О. 1352.|532. поднео тражена разјашњења од ове последње управе на учињене овостране примедбе на рачуне истога манастира (Бездина) од год. 1893. и најпосле обзиром на то, што ни епархијски админ. одбор вршачки на исти налог всл. саб. одбора (бр. С. О. 1352|532. ех 1895.) није до сада поднео тражена разјашњења од управе манастира Војловице и манастира Златице и Базјаша на учињене овостране примедбе на рачуне истих манастира од године 1891. и 1892. — ваљало би позвати најстрожије оба споменута епарх админ. одбора, да у одређеном року горњим налозима одговоре.

4. Црквено општинска добра.

О овим добрима има се пре свега и уопће споменути, да су додаци инвентара како за 1897., тако и за 1898. у главном поднесени како всл. саб. одбору, тако (одавде) и преузв. г. кр. уг. министру председнику.

Одлуком од 16. (28.) дец 1898. бр. зап. 2494. позвао је всл. саб. одбор архидијецезански, горњо-карловачки и пакрачки епархијски административни одбор, да установе, у којим су тамо подручним срп. прав. црквн. општинама политичке општине окупирале и одузеле покретни и непокретни школски иметак првих, па да се на темељу добивених података обрате вис. кр. зем. влади у Загребу с молбом, да се окупирани и узети школски иметак врати срп прав. црквн. општинама.

IV. Решавање свих нар. црквн. административних спорова у II. односно III. степену.

У овом делу својега делокруга решавао је всл. саб. одбор све утоке, који су му поднесени против одлукâ архидијецезанскога и осталих апархијских административних одбора, а нарочито у споровима о уређењу и реду у црквн. општинама, у погледу на руковање црквн. опћ. иметка и поверених завода, на издавање законите дотације парохијском свештенству и т. д. У години 1897. решено је коначно такових утока: 40, а у 1898.-ој: 63. (1895: 33; 1896: 57.)

Овде имам осем тога споменути нарочито одлуку од 9. (21.) јуна 1898. бр. С. О. 4222|910., којом је на молбу епархијскога админ. одбора бачкога истом, а и осталим админ. одборима (према наређењу конзист. системе од 1782.) протумачено, које је призивни (уточни) рок и како се има рачунати то време. Осем тога одлуку бр. С. О. 5732|1737 ех 1898., којом је изречено, који дан је меродаван у погледу праводобности: кад се преда на пошту или *кад се фактично прими код надлежнога звања уток?* наиме овај последњи, што је утврђено и одлуком бр. С. О. 8081.|2102 ех 1898.

Пре него што завршим овај свој понизни извештај имам част навести још и ове податке.

Свој рад у другој половини 1897. год. обавио је всл. саб. одбор у три седнице, које су трајале 11 дана (целе 1897. год. било је шест седница са 24 дана); донесено је пак у тим трима седницама 2206 одлука (целе 1897. год. донесено је 3.377 одлука.) У 1898. било је 4 седнице са 17 дана, а донесено је 2.621 одлука.

Ушло је у уруџб. записник:

1896 год.	— — — — — —	5983 ком. поднесака
1897 „	— — — — — —	7986 „ „
1898 „	— — — — — —	8889 „ „

Всл. саб. одбор донео је за цело време својега званичења (до конца 1898.) 15.498 одлука.

За то је време ушло у уруџб. записник: 43.598 комада поднесака.

На све пређашње саборске одборе спада 10.478 одлука (— 5.020) и 26.302 ком. поднесака (— 17 295.)

На самом завршетку пак имам част учтиво известити, да је прека потреба, да се осем протоколисте саб. одбора (и школ. савета), који уједно има дужност да пази и на отправљање званичних писама и др., системизује и место *одговорнога отправника*, чија би дужност била уједно и то, да води књигу о таквим списима, код којих је у питању држање евиденције рокова, тако да би се могло у свако доба имати тачна прегледа, докле је који предмет дошао и односно где се налази, пре него што је окончан, те да се тим начином отклони за времена и могућа штета од нар. црквн. добра и др. Према данашњем броју званичничких снага и према многом послу *није могуће* водити такову евиденцију, него се мора крејирати за тај посао одређено место са тачно обележеним делокругом. Онда се не ће моћи догодити, да који подложан орган пе одговори налогу всл. саб. одбора 4—5 година дана или можда никад То званичничко место би се могло одмах системизовати; јер би се и у садашњој саб. одборској писарници могао исти орган сместити. Плата би му могла бити једнака писарској.

Молим, да всл. саб. одбор изволи узети овај понизни извештај на знање и у поводу садржине истога извештаја донети сходне одлуке своје.

У *Карловцима*, 28. августа (9. септембра) 1899. год.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Наше „Више Девојачке Школе“.

На основи 38. зак. чл. §. 80. из год. 1868. наумила је угарска влада да дигне на што виши ниво женско васпитање у Угарској. У први мах врло се мало јављало у Угарској оних, који су тежили за женским васпитањем. Новосадска српска интелигенција или боље рећи новосадске српске госпође биле су међу првима у Угарској, које су пригрлиле више васпитање женских у свом месту и у свом народу. Доказ је тому она патријотска представка, коју су новосадске српске госпође поднеле 18. маја 1870. српском Народноцрквеном Сабору ради вишег васпитања женскога подмлатк. Имена тих покретачица су: Софија Пасковић, Јустина Кода, Ана Демелић, Анка Павловић, Јулијана Радовановић, Ана Милетић, Илма Јовановић, Александра Маринковић и Савка Суботић. Тој се молби придружила и новосадска српска црквена општина, која је на предлог саборског посланика Dra Светозара Милетића такође замолила Народноцрквени Сабор у Карловцима да оснује вишу девојачку школу. Црквена ће општина дати заводу зграду и потребну опрему.

Милетић је у Сабору говорио у при-

лог подизања ове врсте просветнога завода у Срба и умолио је Сабор, да прихвати ову патријотску тежњу новосадских госпођа и новосадске српске црквене општине, те да се отвори у Новом Саду виша девојачка школа.

Сабор је уважио истакнуте разлоге Милетићеве и оне у представци и закључио на предлог извештачев да се отворе више девојачке школе у Панчеву, Новом Саду и Сомбору, а уједно је упутио просветни одсек да изради статут за те школе, који је кр. угарски министар просвете и одобрио својим отписом од 17. јулија 1872. бр. 17565.

Тако су у Школској Уредби за српске народне школе г. 1872. изишла и она наређења, која се тичу наших виших девојачких школа у Н. Саду, Сомбору и Панчеву, а у §. 11. те уредбе, где је реч о материјалној егзистенцији тих завода читамо ове речи:

„За издржавање ове више дев. школе има се у дотичној општини *што скорије* образовати један особити фонд. И дотле докле тај фонд не буде у стању подмиривати редовите трошкове око издржавања такове школе девојачке, дужна је свака дотична предименована општина у средини својој потребно школско здање и нужне просторије набавити и са нужним намештајем, учевним средствима и другом потребном опремом из сопствености своје снабдети — а плаћање учитељског особља подмириваће се из српскога народнога просветног (клирикалног) фонда."

И доиста клирикални фонд врши ту своју дужност од 1874. год. дајући на издржавање виших девојачких школа према исказаним потребама њихових патроната припомоћ, која је 1875. год. почела са 5595 фор. Доцније је та припомоћ постајала све већа, тако да је просечно издавано из клирикалног фонда на наше више дев. школе у Н. Саду и Панчеву око 9000 ф. а сомборској само 840 фор.

Тако је трајало то до 1893. год. Од те године потребе су још веће настале и клирикални фонд мораде издавати сада вишим дев. школама у Н. Саду и Панчеву преко 10.000 фор. годишње, а сомборској још 840 фор. Год. 1895. издано је новосадској и панчевачкој вишој дев. школи 10.406 фор., а сомборској 1560 ф. Од год. 1896. издавао је клирикални фонд вишој девојачкој школи у Н. Саду и Панчеву просечно *преко 10.000 фор.* год., а оној у Сомбору редовно од сад 1200 ф.

Кад се сабере сав досадашњи новац, који је клирикални фонд издао на издржавање виших девојачких школа у Н. Саду, Панчеву и Сомбору, онда се може јасно видети да припомоћ од 1874.—1901. износи *преко 270 000 фор.*

Све ово констатује двоје: С једне стране истрајност нашег клирикалног фонда, који је поред толиких својих терета пуних 27 година истрајао у испомагању и прилагању свом на олтар просветнога напретка нашег женског подмлатка, а с друге стране родољубље и прегалаштво тадање српске интелигенције а уједно клонулост потоње генерације у овом питању.

Тај дакле немар, који се за ово 30 година показао на онима, који су у првом реду позвани да обезбеде живот наших виших девојачких школа, тај немар биће узрок укидању, ако се и у дванаестом часу не збрине за сигурнији извор даљем животу њихову.

Да су наше просветне потребе остале исте, које су биле у зачетку оснивања виших девојачких школа, још би нам клирикални фонд могао и даље подмиривати потребе око издржавања наших виших девојачких школа. Али сви наши просветни заводи дакако да нису могли остати на истом нивоу, на ком су били седамдесетих година.

Унапређивање њихово и савршено усавршавање према осталим сличним просветним заводима у нашој монаркији и иначе изазвало је и веће потребе, а то све морао је подмиривати једино клирикални фонд.

Не ћемо овде да износимо бројеве из извештаја о нашим народноцркв. фондовима за ово тридесет, рећи, година, који би нам најбоље могли то све показати. Који год загледа у те извештаје видеће и увериће се и сам.

Само ћемо истаћи по гдекоје моменте из живота наших просветних завода. Споменућемо само оне потребе, које су настале, кад су се морале одвојити женске препарандије од мушких. У тим приликама притекао је садањи патријарх српски, Њ. Св. преузвишени господин Георгије Бранковић сомборској препарандији подигавши јој засебну зграду са осталим потребама а уштедивши нашем клирикалном фонду најмање 40.000 фор.

Споменућемо н. пр. да пакрачка препарандија читав низ година због познатих разлога није могла радити и да је од 1895. год. опет отпочела свој рад са припомоћи од клирикалнога фонда у износу од 3754 фор. Ну та свота да како да није остала, она се повишавала тако, да данас клирикални фонд издаје пакрачкој препарандији у име припомоћи 7360 фор.

Поред тога број година службовања учитељских снага на свима нашим просветним заводима све је већи, а са већим бројем година службовања расту и већи доплаци. Споменућемо н. пр. и још један већи ванредни издатак из клирик. фонда, који је допао професорима новосадске гимназије и који је достигао своту од 30.000 фор. у име накнаде за своје редовне плате, која им по рескрипту и према угар. држав. гимназијским платама припада. Још се није ни одгушио клирикални фонд од тога издатка, а истим професорима предстоји још једна нова накнада у име плате, па и та накнада изнеће на *хиљаде форината*.

Све ово није било у прорачуну, а све то мора се издати, те је са собом повукло такове последице, да је клирикални фонд наједаред малаксао у том издавању, и прошле године није могао 10.000 фор. подмирити за наше просветне потребе, него је решио да се по 5.000 фор. мање припомоћи издаје српским гимназијама у Карловцима и Н. Саду. То ће рећи, да да српске гимназије у Карловцима и Н. Саду, за које се са припомоћи још у рескрипту побринуло, морају ево по 5.000 фор. годишње трошити од свога капитала, а куд би то у току година одвело, то свак зна.

Кад је Саборски Одбор видео шта чека наше просветне заводе, који сви изгледају помоћ од клирик. фонда, приморан је био решити да се удари намет на вилајет, и то на дужнике народних фондова тако, да је подигао дужницима интерес са 6% на 7%.

Кад би сви дужници клирикал. фонда и надаље остали његови дужници и не би на другом месту тражили зајма па напустили наше фондове, тада би претекло око 11.000 фор. сувишка у клирикалном фонду после подмирених свих потреба његових. Али у првом реду је питање, хоће ли сви дужници и даље плаћати 7% нашем фонду или ће на другом месту олакшице тражити? У том случају је и овај сувишак несигуран. Потребе пак у нашим просветним заводима и даље редовно расту, а предстоји и још један главни издатак, а то је онај, који *с правом тражи од клирикалног фонда наша клирикална школа и њезин* **семинар,** који ће се можда још идуће шк. године отворити.

Не буде ли *Текелијин фонд* дотле притекао у помоћ издржавању семинара, као што је у тој ствари благовремено поднео Његову Величанству представку Његова Светост патријарх српски Георгије Бранковић, мораће тада и даље у том случају притицати у помоћ клирикални фонд. Видећи то и знајући све то наш Саборски Одбор да се ни од куда за сада не може наћи извора подмиривању васколиких ових потреба наших просветних завода, принуђен је био, хтео не хтео, прошле године донети овај свој закључак:

„С. О. 8969/2281. ex 1900. . . . „С обзиром пак на §. 11. уредбе о срп. вишим девојачким школама од г. 1872., којом се наређује, да се за издржавање виших девојачких школа има у дотичној црквеној општини што скорије образовати један особити фонд, и пошто је за образовање таког фонда и сувише времена стојало на расположењу дотичним општинама тако, да је време да престане дужност клирикално-школског фонда у горњу сврху даљу припомоћ давати, односно плаћање учитељскога особља у тим шко-

лама подмиривати, то позвати срп. прав. црквене општине у Новом Саду, Панчеву и Сомбору путем надлежнога им Епархијског Административног Одбора да се о потпуном издржавању својих виших девојачких школа одмах постарају и све потребе у ту сврху почињући од 1. јануара 1902. год. без икакве даље субвенције из овоподручног клирикално-школскога фонда из својих сопствених средстава односно из у ту сврху образованога фонда подмирују тим пре и сигурније, јер се исте у идућем прорачуну клир. фонда не ће моћи у обзир узети.“

Овим речма дакле упозорују се наше црквене општине у Н. Саду, Сомбору и Панчеву за времена да се постарају за потребни фонд, који им је у дужност стављен Шк. Уредбом још пре 29 година, а нарочито речма: „*За издржавање ове више девојачке школе има се у дотичној општини* **што скорије** *образовати јвдан особити фонд.*“

Буду ли окренуле наше материјалне прилике на боље, буде ли се дошло до нових извора, као што изгледа са Текелијиним фондом, тада ће још и даље моћи наше више девојачке школе подмиривати своје потребе из клирикалнога фонда. Али је то све веома непоуздано, јер овај фонд све већи издаци чекају, као што се показало то и до сада за ово последњих 30 година. За то је прва дужност и брига поменутих црквене општина, које желе имати више девојачке школе у својим местима, да се постарају и за фондове и сигурне изворе, откуда ће своје више девојачке школе издржавати моћи.

Све ово јасно нам показује да није Саб. Одбор онај, који укида живот нашим вишим девојачким школама, него је Саб. Одбор по својој дужности позван био да се постара како ће се уопште подмиривати из клирикалног фонда *све* потребе наших просветних завода.

Нико није из клирикалнога фонда на своје потребе и на своје благовање ни крајцаре узео, а још мање да се „*испомаже*“ нашим народним фондовима. Ако се употребио новац за намештај у патријарашкој резиденцији, тај се није употребио из клирикалног, него из неприкосновенога фонда, али како? Превишњом резолуцијом Његова Величанства дозвољен је зајам у ту сврху из неприкосновеног фонда са обвезом, да свагдањи митрополит-патријарх и главницу и интерес у току од 20 година у одређеним оброцима отплаћује. Такову је представку учинила Његова Светост и на такову је представку ево и превишње решење добивено, и садањи митрополит-патријарх српски преузвишени господин Георгије Бранковић примио је на себе обвезу да док год је жив отплаћује у погодишњим оброцима, које и чини још од г. 1896., отплаћујући у погодишњим оброцима 1443 ф. 20 н. До сад је исплатио 11 оброка, а све то износи до данас око *16 000 фор.* Ну, треба још и то знати, да овај намештај остаје и даље, и после смрти митрополита-патријарха својина народноцрквена, те се не ће, као до сада што је било, после смрти митрополита-патријарха продавати. Овде није урачунат главни део намештаја, који сам репрезентује *четвртину* вредности читавога намештаја, који је садањи патријар одмах из својих средстава подмирио. (Слика „Сеоба Срба“, као и друге слике и попрсја у свечаној дворници патриј. резиденције.)

Нико се, дакле, „не испомаже“ нар. фондовима, а најмање на штету наших просветних завода, *према којима је баш садањи патријар српски од свију до сада показао највише љубави, издавши из својих средстава* **до данас** *на 250.000 фор. на културнопросветне сврхе свога народа.*

Али свет — кô свет! Радо заборавља шта се чинило, особито ако се у мањим свотама чинило, па ма те своте све скупа и велику своту репрезентовале, да и не говоримо о моралној вредности појединих доброчинстава. *Или, можда би* **више** *имионовало да се рекло: Патријар српски Георгије Бранковић „грунуо“ је, шшоно реч, сваке друге године са 50.000 фор. на просветне сврхе, него што имионује то, да је патријар српски Георгије Бранковић у току 10 година дао исту своту — која опет износи 5×50.000 фор.*

Ну, прелазећи преко тога, вратимо се и опет на *српске више девојачке школе.*

Чули смо многе где говоре: Наше више девојачке школе код толиких наших потреба јесу за нас „луксуз“.

Ми би рекли да такове речи нису оправдане, јер свеколико наше старање од сеобе наше овамо па до данас беше око просветнога напретка наше омладине у народним — основним школама, препарандијама, гимназијама и богословији. У свима тим заводима претежна је бројем својим наша *мушка* омладина. Наш женски подмладак имао је прилике да се по нешто образује *само у народним основним школама* у свом матерњем духу. Препарандије наше кроз читаво своје време, од почетка свога, од г. 1812., па све до оснивања виших девојачких школа биле су затворене за наш женски подмладак. Тек са оснивањем виших девојачких школа могле су наше Српкињице похађати наше препарандије, јер више дев. школе пружају њима потребну научну спрему и прилику, да могу своју науку наставити у српским препарандијама. Гимназије су још мање давале прилике нашим Српкињама да у њима стичу неко више образовање, а даље о заводима да и не говоримо. Прâво дакле више образовање наших Српкиња у срп. духу почиње тек са оснивањем виших девојачких школа. Такову потребу опазиле су, као што споменусмо у почетку овога чланка, прво новосадске српске госпоје, јер их већ на две године после зак. од 1868 видимо на делу, дочим је мађарска грађ. девојачка школа постала тек 1876. год., кад је министар Трефор бавећи се у Н. Саду закључио да се такова школа али мађ. подигне у Н. Саду. За то је заповедио тадашњем шк. надзорнику да у споразуму са новосад. вел. жупаном и римокат. парохом нађе згодно место где би се подигла такова виша женска школа.

Тим више сад морала је српска интелигенција прионути око утврђивања свога женскога просветнога завода, којем је намењен био двострук задатак: 1.) Да пружа срп. женској деци прилике за више образовање после свршених основних школа, и 2.) да пружа прилике многим и многим незбринутим Српкињама како ће данас сутра моћи саме себи зарађивати свагдањи хлеб у различитим државним и народним службама, а у првом реду у просветној служби свога народа, коју му пружа његова народна школа.

Наше више девојачке школе ваља да спремају наше Српкиње за наше женске учитељске школе, којих имамо *две:* једну у Сомбору, а другу у Горњем Карловцу.

За обадве ове женске препарандије треба да спремају наше више дев. школе довољан контингенат ученица. Ну, како је научна основа и виших девојачких школа и препарандија различита у онима у Угарској, од оних у Хрватској, то настаје сад друго питање.

Је ли оправдано да српски народ, који је бројем својим једнак и у Угарској и у Хрватској, има у Угарској *три* више девојачке школе, а у Хрватској *ни једну?*

Ми добро знамо с каквим се потешкоћама боре, а с каквим се још борити могу приправнице, које из сомборске препарандије излазе, па желе служити у Хрватској. За то је и основана женска препарандија и у Хрватској, у Г. Карловцу. Па као што је потребно било да Срби у Хрватској добију своју женску препарандију, тако је исто потребно да добију и своју женску грађанску или вишу девојачку школу у Хрватској, која ће спремати женску децу за женску препарандију у Г. Карловцу.*

Потребна је такова женска школа тим пре, што велики број наше женске деце после основних школа, која желе полазити препарандије у Хрватској морају да се уче у хрватским грађанским школама женским, јер немају своје ни једне, или полазе вишу дев. школу у Н. Саду. Извештај новосад. више дев. школе у прошлој шк. години износи нам бројеве, из којих се види, да од страних ученица беше њих 47 из Угарске, а 63 из Троједнице. Ну загледајмо само у ста-

* У исто време тражили су и Митровчани када и Новосађани у свом месту вишу дев. школу, али су одбијени од Сабора.

тистичке податке и хрват. виших дев. (грађ.) школа, па ћемо се на мах уверити колико је наше деце у њима. Загледајмо само у Загребачки *„клостер милосрдница“*, па ћемо и тамо наћи српских кћери (а колико их се тек расуло по Божјем овом свету у немачке и мађ. „клостере“ наше домовине). За мушку се омладину већ боље збринуло, она има своје српске гимазије у Карловцима и Н. Саду, из којих могу ићи у срп. препарандије у Хрватској и Угарској

Овим редовима одговорили смо већ унапред да није „луксуз“ имати своје више девојачке школе али је „луксуз“ имати *три* више дев. школе *за једну*, а *ниједну* вишу дев. школу за *другу* половину српскога народа у овој монаркији.

Можда ће нам се одговорити: „Ове више дев. школе јесу иметак и својина тих места, која су их основала, па треба да смо још захвални тим местима, што нам децу из Хрватске примају, као и са стране, иначе и пружају и тој деци вишу спрему и образовање у њихову животу“.

То би тако било, кад би та места сама о свом трошку издржавала своје више дев. школе. Али то се на жалост није дочекало ни после двадесет и седам година, него се из клирикалнога фонда који је Сабором намењен образовању васколиког овостраног народа српског у земљама угарске круне издало на те више дев. школе преко 270.000 фор.

Шта би дакле било природно?

Природно би било после свега тога то, да би требало *поделити подједнако бригу око вишег образовања српског женског подмлашка и онога у Угарској и онога у Хрватској.*

У ту сврху довољно би било према данашњим приликама, кад ништа далеко није, *само две више српске дев. школе* и то: Једна за спремање жен. подмлатка за *Сомборску*, а друга за *Горњокарловачку женску препарандију.*

Како је Сомборска виша дев. школа одувек најмање требала припомоћи од овако оптерећеног клирикалнога фонда, то би се она могла и најпре, и најлакше постарати да и за своту од 1200 фор. нађе поуздана извора. Тако би се у Сомборску вишу дев. школу стицале све оне Српкиње из Угарске, које желе или посветити се учитељ. служби, или стицати више образовање и у самој приправничкој школи, као што су то чиниле, па и данас чине наше Српкиње по другим већим местима у Угарској и њиховим препарандијама.

Друга, исто тако потребна виша дев. школа и ради другачије научне основе и ради других олакшица морала би се основати у Хрватској, и та виша дев. школа би исто тако као и она у Сомбору пружала више образовање српском женском подмлатку, а уједно би спремала Српкиње ученице за Горњокарловачку препарандију. Тако би и ова срп. препарандија, која се о срп. новцу издржава, имала већи број српске деце, те се можда не би и тада још тужили, како је несаразмеран број тамошњих приправница Српкиња према броју иноверкиња.

Кад би се *данас* упитали, где би било најзгодније сместити ту вишу девојачку школу у Хрватској, да ли у Г. Карловцу или у *Загребу*, ми би одговорили, да у данашњим приликама, где *неуморан рад Загребачких Српкиња госпођа у тамошњој женској задрузи толику радњу развија око подизања српског женског интерната у Загребу, да би ниједнније било са тим женским интернатом спојити срп. женску вишу девојачку школу.*

Буду ли сретније и боље прилике настале и за наш клирикални фонд, и буде ли прилике, да се народ наш *озбиљније* забави и том мишљу, држимо да ће се најпре доћи до тога закључка, да се *према данашњим просвећеним приликама створи за српски женски подмладак два српска интерната: један у Сомбору, а други у Загребу.*

Тиме ћемо добити оно, што је *садањи патријар српски, преузвишени господин Георгије Бранковић предлагао покојном баруну Милошу Бајићу, да оснује српски женски интернат*, на што је барун Бајић већ и пристао био, само се радило на том, где да се тај интернат подигне. Ну, у последњем моменту преиначио је ненадно ту своју

племениту мисао и жељу пок. Милош Бајић, поставши меценатом српске новосадске гимназије, даровавши јој 100.000 фор., да се из тога новца подигне нова гимназијска зграда.

Ако би ко запитао: »А шта ћемо са Новосадском и Панчевачком вишом девојачком школом?“ Ми би одговорили: Као што им је била у први мах интенција да у првом реду послуже оне интересима и образовању мештана, па даље и околице, тако могу оне и даље остати својина тих мêстâ, која се и тако ево морају збринути за свој фонд, за који се требало пре двадесет и толико година збринути.

Оне нам *никад не ће бити на одмет*, а буде ли ипак дошло дотле, да се баш не могу саме о свом трошку и свом фонду издржавати, наше Српкиње опет зато не ће бити без својих виших школа, јер ће више и опћенито и стручно образовање стицати у два српска виша женска просветна завода у Угарској и Хрватској.

Ти би просветни заводи требали да буду: *српске женске препарандије у Сомбору и Горњем Карловцу са својим вишим девојачким школама у Сомбору и Загребу.*

На завршетку ових мисли о нашим вишим девојачким школама молили би баш оне наше јавне листове, који данас толико очајавају због судбине наших виших девојачких школа, да сваком згодом чине своју патријотску дужност, позивајући свој народ на дарежљиво прилагање и принашање на олтар и ових просветних завода наших. Нека чине то с више љубави или бар с оном љубављу, с којом су у *исто време* сладили српском народу и читаве рекламе стварали, а тиме и пута утирали „циркусима“ из света.

Та, добар је наш народ и радо ће послушати своје јавне листове, као што их је радо послушао и у најновије време, кад је листом поврвио у *„Барнумов циркус“*, који је из јужних крајева Угарске, где је претежнији *српски* живаљ, *однео* најмање *30—40.000 форината чистога српскога новца.*

Ђ. М.

Неколико практичких питања о односају наше овостране цркве према држави.

Од Ђуре Вукичевића.

II.

Да ли поднесци код наших црквено-автономних власти подлеже државном белеговању или не?

Наше централне црквено-автономне власти у Карловцима учиниле би заиста једно добро да на чисто изведу по наш народ врло важно материјално питање: *да ли поднесци код наших црквено-автономних власти подлеже државном белеговању или не?* Наше централне црквено-автономне власти пису издале никакво упутство нижим црквено автономним властима, како у том погледу треба да поступају; а због те неизвесности се лепе силне белеге на поднеске, који не подлеже никако белеговању, а пропушта се белеговање тамо, где је потребно, те се странке тиме неизмерно из незнања оштећавају.

У бачкој и вршачкој дијецези код наших епархијских власти не белегују се никад ништа, нити ко узима налазе (Befund, lelet), У будимској се дијецези данас такође ништа не белегује, али су се бракоразводне парнице белеговале до 1 октобра 1895. У темишварској дијецези се поступа неједнако; белегује се и не белегује, како ко мисли да је правилно. У пакрачкој и горњо-карловачкој цијецези белегује се само бракоразводне парнице, али органи епархијских власти не узимају никакве бефунде. У карловачкој архидијецези се пак и сувише строго поступа с белеговањем јер не само што се белегују сви списи бракоразводних парница, него наши автономни органи бефундују шта више у корист државе, па и тамо где белеговању у опште и нема места, а нису никако ни позвани, да врше дужности државних финансијских органа.*

Међутим није ни код римокатолика много боље; и код њих се код свију дијецеза налазе епархијске конзисторије, такозване свете столице са означеним делокругом, у који спада наиме и суђење у брачним парницама на развод од стола и постеље. И

* Данас то не бива више. *Ур.*

код римокатоличких светих столица нити је једнака, нити је установљена пракса у погледу белеговања. Код једних се белегује, а код других не; само што римокатолички црквени органи не врше нигде бефундовање, него остављају држави, да њени органи бефундују, ако шта за потребно нађу, а странкама остаје право, против тога се тужити код надлежних финансијских власти. — У реформата обе вероисповести у Угарској, т. ј. код калвина и лутерана, налази се законом гарантована и статутима орнанизована потпуна црквена автономија са установљеним разним вишим и нижим црквеним властима. У реформатској автономији се не белегује ни један поднесак, управљен на ма коју нижу или вишу њихову црквену власт И тај је поступак у реформата сасвим коректан и одговара потпуно закону.

Дужност белеговања заведена је први пут у Угарској царском наредбом од год. 1850. Том се наредбом укида плаћање разних такса, које су дотле код угарских државних и црквених власти за службовања наплаћиване. Том је царском наредбом укинуто и плаћање такса нашим конзисторијама, које су прописане у конзисторијалној системи од год. 1782.

Државно белеговање заведено је на ту цел: *да се отуда наплаћују поједине власти за своје службовање и да се појединi акт од државе за званичан признa и извршење његово од државе гарантује.* — Наше црквено-автономне власти држава никако не издржава и из тог разлога поднесци и одлуке наших црквено-автономних власти не би подлежале државном белеговању; али у колико држава тим одлукама државни аутентицитет даје и њихово извршење на себе прима, — онда такве одлуке и поднесци услед којих су донесене, потпадају редовно државном белеговању.

Кад је год. 1865/7 враћен угарски устав, донесен је год. 1868. XXIII. зак. чл., којим се аустријски белеговни закон од год. 1850. са неким допунама у крепости задржава. У том новом угарском закону се у 19. §-у прописује, *да у брачним парницама сви поднесци и пресуде потпадају под државно белеговање, било да се те парнице ма код којих судова расправљале и решавале буду.* До год. 1895. т. ј. кад је заведен грађански брак, решавали су грађански судови бракоразводне парнице за реформате и Јевреје; а православни и римокатолички судови за своје следбенике. Пошто је држава признавала правоваљаност бракоразводних пресуда наших и римокатоличких духовних судова и пошто је извршење њихово гаратовано, то су се акта бракоразводних парница морала белеговати код наших и римокатоличких конзисторија исто тако, као и код грађанских судова.

Протестанске црквене власти немају и нису имале право решавања бракоразводних парница, него су решавале само своје унутрашње црквене, школске и фундационе административне послове; а како се ти послови не врше под сигнатуром државном, то не подлеже државном белеговању; зато у реформатској црквеној автономији у опште и нема државног белеговања.

Из тога излази: *да су и у нашој народно-црквеној автономији белеговању подвргнуте само бракоразводне парнице; поднесци и решења пак у свима осталим црквеним, школским, фундационим и административним стварима не подлеже никаквом белеговању.*

Међутим од 1. Октобра 1895. г., од како је у Угарској установа грађанског брака заведена, — бракоразводне парнице само код наших конзисторија у Хрватској и Славонији подлеже државном белеговању, јер тамо још влада црквени брак, а држава га својом сигнатуром усваја. Код наших пак конзисторија у Угарској не треба давати више белеге на бракоразводне парнице, јер црквени брак и разрешење црквеног брака Угарска сматра данас за приватну ствар, која је за њу сасвим ирелевантна, а на такове по државу индиферентне ствари, нисмо дужни давати државну белеговину.

Пошто пак при свем том што је у Угарској заведен грађ. брак, а није укинут 19. § биљеговног закона од год. 1868, по коме бракоразводне парнице код свију

ДАЉЕ У ДОДАТКУ

власти без разлике подлеже државном белеговању, — то се писац ових чланака обратио своме пријатељу, који је данас судац код највишег финансијског судишта у Будимпешти, а уједно је припознат авторитет у пристојбеним и биљеговним стварима, те му је разложио своје назоре, да се на супрот закону од год. 1868. не морају данас белеговати бракоразводне парнице ни код римокатоличких конзисторија у Угарској тим мање, што се при разводу тога брака код грађанских судова већ морају давати прописане белеге. Одговор је гласио: „*Имаш право, тако случај истина још није био овде на највишем финансијском судишту, али ако дође, решиће се у томе смислу, да бракоразводне парнице код католичких и православних конзисторија у Угарској не подлеже више државном белеговању исто тако, као што, државном белеговању не подлеже ни пресуде часних и изборних судова (Ehren und Schiedsgerihte) којих, извршење држава на себе не прима.*“

Још нешто о саборском изборном реду од 1870|1.

(Поводом „Осврта Димитрија Руварца“.)

(Наставак)

VII.

Као што су се неки још 1790. позивали на сабор 1769., да „оправдају“ саборисање о црквеним пословима за време управљене митрополитске столице, позивали су се пријатељи и браниоци таког саборисања на оба ова сабора и г. 1864. и 1870. до 1872. Позивају се још непрестано, и ако је то позивање као неосновано не једаред доказано.

Г. 1864. доказао је ту неоснованост тадањи архимандрит блаженоупокојени патријарх Герман Анђелић. Његове речи — истина, не питајући за претходну дозволу г. Димитрија Руварца — цитирао сам у својим прошлогодишњим чланцима (стр. 56.). Споменуо сам том приликом, да, ради разумевања саборисања тих сабора за време седисваканције, треба имати на уму прилике и узроке у којима и због којих је такво саборисање било, а које је прилике и узроке изнео и прерано упокојени протојерej Манојло Грбић у своме делу „Карловачко Владичанство“.

Но г. Д. Р-цу не би „комарац музика“. Њему се смрче пред очима кад је видео да се позивам на Германа Анђелића, и онога у почетку сабора 1864. Њему завриска срце кад је видео, да сам отштампао чувени говор тога — за мене увек *блаженоупокојенога* — Германа Анђелића од 1864. Можда и за то, што га није отштампао *он*. А да је то учинио он — и чудим се да није — онда сигурно не би тај Герман био само „шарошпатачки јурат“; сигурно онда не би г. Д. Р. потезао о њему ствари и питања, која нису била предмет мојих чланака, а о којима и кад буде говора, не ће бити ни кадар ни достојан г. Д. Р. да суда изриче — него би му и онда клицао „*слава*“, као што му је клицао, кад је прештампао његово „Oprovrženje na prijateljski odgovor Dra P. Stijića;[34] него би му и онда тај Герман био „шарошпатачки јурат, коме је, још као Григорију, борба била забава драга, а *још милије сакрушити врага*.“[35]

Но кад томе г. Д. Р-цу, такоме историчару од истине и такоме канонисти од јевропскога гласа и значаја, није ништа што је рекао умни Герман; и кад томе и таквоме г. Д. Р., неће можда вредити ништа ни оно, што је рекао чувени др. Теодор Мандић (в. чл. VI.), онда ми не остаје друго ништа, него да пред њега, изведем највећи авторитет „у познавању историје нашег народа на овој страни“, који је оно, у својој скромности, *сам о себи* рекао[36], да је: „од свију наших свештеника највише писао о нашим црквено-народним стварима, *при чему се увек држао истине;* који се у том погледу може мерити са свима нашим људима, који се баве тим стварима; који познаје као мало ко историју данашње народно-црквене автономије“.[37]

[34] Дрохобецки, Штросмајер, и Анђелић. Земун. 1893; стр. 37.

[35] Ibid. стр. 35.

[36] Изјава протојереја Д. Руварца пароха Земунског од 6 Јуна у 46 бр. „Новог Времена“ ех 1897.

[37] Као што је н. пр. показао „историчним расветљавањем“ „Постанка и развитка“ те автономије.

Извешћу пред г. Д. Р. главом *њега самога* — „с мишљу и персоном“.

У расправи својој: „Регуламенти од 1770. и 1777. год. и декларатория од 1779.,[38] рекао је г. Д. Р. и ово:

„Наши народни прваци из новијег времена не познавајући историју нашег народа на овој страни, не једном се позиваше на народни сабор од 1769. год. како су и на њему прво расправљана народно црквена питања, па се тек на свршетку предузимао избор митрополита, те захтеваше то исто, а кад им се допустило и радише, а не знадоше, како је тешко било народним посланицима 1769., што им се *није допустило*, прво бирање митрополита, па тек после расправљање и да је то још по смрти Ненадовићевој наређено било због тога: „што ће се тим — као што рече царица — радије сваки владика *покоравати мојим жељама, и погоднији бити при расправама саборским*, јер ће се сваки надати,[39] да ће постати митрополитом, с којим је звањем скопчана и велика част и плата.“[40] (Швикер, стр. 243.).

„Да се и нашем сабору 1870—1872. није дозволило, да без митрополита онолико (колико?) дуго сабориште, већ да се настојало, да се одмах по смрти патријарха Самуила Мачиревића, обавио избор патријарха; питање је, да л би се и онда онако (како?) саборисало?“ ...

Дакле, кад се народни прваци позову на сабор 1769, онда је то непознавање историје нашег народа; а кад се на исти сабор, *у истој намери и са истим смером*[41] позове г. Д. Р. онда — да молчитъ цео род људски и да стоитъ со страхомъ и трепетомъ пред тим егземпларом ћудљивости, преврљивости, недоследности и титрања са историјским истинама. И с таким историчарем, и с таким егземпларом да се диспутам?!

Браниоци саборисања о црквеним стварима за време седисваканције треба једаред за свагда да одбаце из руку својих оружје као што је позивање на сабор 1769., јер тим оружјем сами себе секу.

Доказано је, наиме, да је држање сабора тога било дозвољено после многих молби *митрополита* блаженоупокојеног Павла Ненадовића још 1768., и то, као што казује Јиречек,[42] по савету грофа Хадика, који је тиме спречио држање Синода 1768, сигурно зато, да се не би *у њему* решиле наручене тужбе против митрополита и епископа, него да се оне изнесу пред сабор, на којем су оне комесару Хадику требале ради постизавања познатих сметрова државних фактора, као што су му добро и дошле 1769.

Доказано је надаље, да је после смрти Ненадовићеве: versammelte Nation, mit gemeinschaftlicher Einverstandnus einstimmig молио zugleich um die Erlaubniss zur Abhaltung einer neuen Metropoliten; но да та молба није задовољена.[43]

Доказано је, да је већина тога сабора 1769. тражила, *да се најпре изабере митрополит, а онда*, **под његовим председништвом** *да се предузму други послови.* И г. Д. Р. је тај захтев саборске већине некад споменуо[44] Али, зато је ипак у „Осврту“ (стр. 30.), опет из љубави према истини, рекао, да је епископат на саборима 1769 и 1790, без икаквог приговора учествовао.“ Рекао је то, ма да и Швикер, вели, да је тадањи епископ Темишварски Вићентије Јовановић Видак, који је био „вођа конгреске опозиције,“ in Namen der ganzen Nation auch noch den Antrag gestelt, dass vor allen anderen Congress Geschäften ein *geistliches Oberhaupt*[45] zu wahlen sei, um die Nationalgegenstände dieses Congresses unter einem *wirklichen Vorsteher* verhandeln zu können.“ О томе захтевању сабора казује и Грбић:

[38] Ново Време бр. 3 ex 1893.

[39] Ох, само да *тога* надања није никад било, и да га не буде!

[40] Или, као што је Грбић добро превео: „да ће добити ово толико угледно и издашно достојанство.“ (II. стр. 69.) А после којих је речи Швикер додао: In der That wurde durch diese Verschiebung der Metropolitenwahl dem k. k. Congress.-Commissär ein wirksamer Hebel in die Hand gegeben, um damit die Haltung der Bischofe zu lenken und auf ihre Entschliessungen Einfluss zu nehmen (стр. 243-4).

[41] „Осврт“ стр. 29. 30.

[42] Actenmässige Darstellung. стр. 28.

[43] Швикер: Politische Geschichte der Serben in Ungarn; стр. 242.

[44] „Ново Време“. Бр. 3. ex 1893.

[45] Јер се онда већ није допадало у Бечу, да се митрополит назива caput nationis, а који је назив нарочито и забрањен Вићентију Јовановићу Видаку највишим отписом од 4 јуна 1779, који је отпис ексхибиран у Митрополији под бр. 254., али којег отписа данас у архиви нема.

„Сабор је захтјевао у првој сједници, да се најпре изабере митрополит, па да остале послове израђују под предсједништвом свога *законитога предсједника.*[46]

„Устане темишварски владика Видак, па замоли у име сабора, нека би се допустило, да Сабор најпре изабере архиепископа и митрополита, како би онда могао остале саборске послове расправљати под председништвом свога *правога старјешине.* За овај владичин приједлог устану сви заступници и свештенички и свјетовни, осим официра. А што и они на то не пристадоше, лако је разумјети.[47] Али *комесар* с мјеста одбије овај приједлог, наводећи за разлог тобоже: што је овај Сабор још за живота покојнога митрополита одобрен;[48] што се митрополит има изабрати између ше сторице при сутнијех владика па за што немало сви епископи имају процеса.“[49]

„И комесар је одмах на почетку побиједио. Он је онако солдачки скршио саборску већину, а за мишљење својих официра није ни питао, те је сабор пристао, да се све прије расправља, па онда да се бира митрополит. Сабор је пристао, да ствара уредбе за цркву, а без законитога црквенога старјешине и без својих владика, који су на страну одгурнуте; који су управ стављене под судску истрагу, не знајући ни од кога су управ тужени, ни зашто су све тужени.“

„Комесар је руководио сједнице, он је одређивао дневни ред и узимао је, што но ријеч: неку с коца, а неку с конопца. Администратор Ђорђевић није се ни жив чинио .... Сви закључци иду у главном на то, да се што већма скучи митрополитска и епископска власт а држава да се што већма утврди и над народом и над црквом. Та комесар је захтјевао, нека Сабор закључи, да Хофдепутација поставља свештенике на парохије и да у конзисторијалне сједнице долази сваки пут по један официр.[50]

И, поред свега наведенога позивати се на тај, и на такав сабор, који је, свестан незаконитости саборисања без митрополита, тражио, да пре свега изабере митрополита, а којем државна власт није то дозволила него је *она* саборисала са тим сабором и без митрополита, а *ради својих државно-политичких тенденција*; позивати се, велим на тај и на такав сабор, на којем је комесар председавао и „онако солдачки заповедао,“ а на којем су епископи од државне власти били „на страну одгурнути,“ — значи заиста, или незнати или невермати законодавство и канонично учење своје цркве; значи или „непознавати историју нашег народа на овој страни,“ или: познавати ту историју, али — не говорити истину. Познавати историју, па данас осуђивати оне који се позивају на тај сабор, а сутра се и сам позивати на тај исти сабор, значи и титрати се са истином, али — титрати се и са самим собом. А тако чини г. Д. Р.

Он се је у „Осврту“ позвао и на сабор од 1790. Он, реномирани канониста на почетку XX., века, дочим је још неумрли Сава Текелија у својој автобиографији написао:

„Не знам је ли резолуција за Сабор била већ издата или не (јесте), кад Путник на пречац умре у Бечу, па су говорили да су га будто (тобоже) Мађари отровали, *да са тим одузму Србљем право држати Сабор, него само за избор митрополита.*“[51]

[46] „Српске Старине,“ види „Глас Истине“ бр. 3 ех 1889. стр. 46.

[47] Само не ће да разуме то, осим осталих, и г. Д. Р. Њему би доликовало, да и на основу тога „официрскога“ непристајања на предлог епископа Видака, предлог тај и сву његову аргументацију са „законитим председником“ и „правим старешином,“ — живе сиће администратору Јовану Ђорђевићу, — назове „фразирањем,“ неразумевањем канона и непознавањем разлике између Синода и сабора и т. д. Јер, забога, какви би то канони били који би забрањивали оно што је један Хадик хтео, а одређивали оно што Хадикови официри нису хтели!

[48] *Такав* аргуменат износили су и наши народни, прваци 1870—1872., да оправдају тадање саборисање за време седисваканције, позивајући се наиме на то, што је сабор 1869 још за живота патријарха Машировића одобрен и сазван. Дакле, аргуменат из арсенала ђенерала каваљерије грофа Хадика! О, да красних ђака дивног учитеља! Међу њима и јесте место Димитрију Руварцу, који би такође хтео да оправда саборисање 1870/1. тиме што је то саборисање било само наставак „расулог“ сабора што га је сазвао патријарх, те га је Стојковић, као администратор дакле, могао наставити. О поносни Срби Хадици XIX. и XX. века, о љубитељи насиља и незаконитости, о поклоници државне силе и надмоћи! О чудни ли браниоци своје цркве, њезиних закона и слободе, њезиних и народних права!

[49] Само што се ти процеси требали и имали решити у Синоду, који је првобитно и одређен био за 1778. г.

[50] Карловачко Владичанство. II. стр. 70—77.

[51] Карловачко Владичанство III. стр. 99.

Дакле, у XVIII веку знали су и Мађари, да за време седисваканције не сме бити расправног сабора у црквеним пословима, а у XX веку не зна или не ће да зна за то православни српски протојереј!

Истина, Текелија је поред свега тога грофу Палфи Каролу казивао:

„Извините, Ваше Превосходство, 1768 г. био је резолвират Сабор за живота митрополита Павла Ненадовића, а у 1790 био резолвират за живота митрополита Путника; а што су њих обадва митрополита умрла пре, него ли се почео држати Сабор, то не следује да не би се држао ако би они живи били.“

Но, то резоновање Текелијино остављам г. Д. Р., да га, као што то он уме, „исторично расветли“ и канонски оправда. Само нека ни при том не заборави, да је и Хадик саборисање без митрополита 1769. правдао тиме, што је сабор одобрен био за живота митрополитова.

Државна је власт наредила и саборисање 1790. из разлога Бечке политике према Мађарима. Тај сабор је требала државна политика Бечка, требала га баш у Темишвару, а тој политци није било до питања и расуђивања, да ли канони дозвољавају или забрањују саборисање за време седисваканције. Но, ако у целој политичкој игри Беча према Мађарима и за г. Д. Р. постоји већи авторитет „крепост и снага“, него у учењу његове цркве и њезином законодавству, о томе, као и de gustibus, — non est disputandum.

Non est disputandum у опште са недоследношћу, преврћливошћу и ћудљивошћу кавгације г. Д. Р., али — ради ствари ја ћу поћи и даље, те прећи на Конзисторијалну Систему. А ко је г. Д. Р. и какав је његов „Осврт“, зар се не види већ и из досада приведенога?

Дописи.

У Бају, на Спасов дан 1901.

(Дар Његове Светости, патријарха српског Георгија Бранковића) Док није овомесна гимназија подигнута била на осам разреда, биле су и основне школе, па и наша српска вероисповедна, смештене у гимназијској згради. После тога је изнајмљена и за нашу школу приватна једна кућа, а станарину је плаћала варошка благајна, из које се исплаћивали и учитељи. Кад је врли Србин *Русић*, који живи у Америци, основао са 5000 долара закладу, из које се имају исплаћивати учитељи наши, отказала је варош сваку потпору нашој школи. И тако поред закладе за издржавање учитеља остадосмо без припомоћи за издржавање школе, остадосмо без школе. У тој невољи својој изаслали смо депутацију Његовој Светости, великоме добротвору српске школе и просвете, патријарху нашем *Георгију Бранковићу* са молбом, да нам помогне у невољи нашој, како би до своје школе дошли. Учинили смо то са пуном вером, да нас велика љубав наше добре Поглавице црквене и прослављеног добротвора свога народа и његове просвете не ће оставити без помоћи Своје. И нисмо се преварили. Његова Светост, дични патријарх наш *Георгије*, који је подигао основну школу у Кулпину, препарандију у Сомбору, прихватио је пуним срцем љубави Своје и нашу молбу, помогао нам је као што добар отац помаже деци својој. Како је у то време на продају била баш поред наше цркве кућа на продају, а сходна потпуно за школу, купио ју је св патријарх *Георгије* за 7060 круна и поклонио нашој црквеној општини за школу. И тако данас имамо и своју школу и закладу за издржавање учитеља. По одредби Његове Светости нашега великога добротвора, ако би временом буди из којих узрока престала српска вероисповедна школа у Бају постојати, имаће се доходак те куће капитализовати као заклада за оправљање и украшавање св. храма нашег. Црквена општина је са благодарношћу прихватила ово доброчинство и наређење свога Мецене, са закључком, да се сваке године на дан св. Димитрија, као на дан Крсног Имена Његове Светости патријарха *Георгија*, служи парастос у нашем св храму *у спомен блажене памети деде и оца Његове Светости нашег добротвора*. Деда Његове Светости био је парох, а отац Њег. Светости ђакон и учитељ у Бају. Дубоко захвални својој врховној По-

главици црквеној и великом добротвору и наше и целе српске школе и просвете, молимо се Господу, да благослови и успехом крунише све племените и родољубиве намисли и тежње дичнога нам патријарха *Георгија Бранковића*. Бог му помогао и од сада у његовој архипастирској љубави за цркву и народ његов православни српски. Слава Мецени српске школе и просвете патријарху *Георгију Бранковићу!* Слава му и хвала!!

У Даљу, 12. маја 1901.

(Доброчинство св. патријарха Георгија.) Прошле године молила је наша црквена општина високу кр. земаљ. владу у Загребу за припомоћ у сврху оправке цркве своје. Решење је гласило, да ће влада, у име подмирења прорачуњеног на 2000 круна оправка црквеног торња нашег, дати припомоћ од 1000 круна, ако црквена општина подмири ону другу половицу од 1000 круна. Но пошто наша сиротиња није могла смоћи тих 1000 круна, обратили смо се нашем љубљеном св. патријарху *Георгију Бранковићу* са синовњом молбом, да нам притекне у помоћ. Његова Светост нам је раширена срца ту помоћ од 1000 круна дала. Ал' ето јада изненада. Кад јависмо вис. влади, да смо помоћу Његове Светости смогли 1000 круна, те молили да нам, према своме решењу и обећању, вис. влада сада исплати другу половицу трошка, какав ли одговор добисмо! Пошто је Његова Светост патријарх српски *Георгије* нашој црквеној општини дао 1000 круна припомоћи, а пошто је по владином решењу дужна општина наша из својих средстава подмирити 1000 круна, то се вис. влада не налази побуђеном у место општине подмирити ту нашу припадајућу половицу трошкова, око споменуте оправке. Непријатно смо били изненађени оваким одговором наше високе зем. владе. И ми га овде болним срцем бележимо.

У неприлици шта ћемо, како ли ћемо, после оваког владиног одговора, све јаде наше у једну наду нашу скуписмо и закључисмо опет припасти молбом своме доброме оцу и добротвору Његовој Светости, узвишеном патријарху нашем *Георгију*. И молбу нашу св. патријарх опет очински услиша. Даде нам и оних других 1000 круна, те ми више не морадосмо влади — на праг. Сад нам је црквени торањ оправљен. Хвала нашем дичном патријарху и добротвору Његовој Светости *Георгију Бранковићу!* И оправку изведосмо а и претекло нам је 400 круна. По закључку црквене скупштине основали смо са тих 400 круна фонд за даље оправљање цркве наше, под именом фонд св. патријарха *Георгија Бранковића*, који нам је оснивање тога фонда благоизволео одобрити и благословити. Тај фонд се одмах и умножио прилогом високородног г. дра Милана Максимовића управитеља патријарашког властелинства и другим прилозима ктитора и приложника наше цркве. А као што радосно дознајемо, умножиће га и Његова Светост. Слава Његовој Светости љубљеном патријарху нашем *Георгију Бранковићу!*

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**При церклу,**) што га је *Његово Величанство* при отварању делегација држало, благоизволело је најмилостивије питати Његову Светост патријарха *Георгија* за Његово здравље, изјавивши после повољна одговора Своје превишње задовољство, да Његову Светост види здрава и опорављена. — *Његову Величанству* је било наиме познато, да је Његова Светост патријарх *Георгије* у последње време мало побољевао.

(**Мили гости Његове Светости.**) Сутра, први дан Св. Духова, допутоваће лађом у Карловце министар краљевина Хрватске и Славоније преузвишени г. *Ервин пл. Чех* и велики жупан Сремске жупаније, пресветли г. *Истар пл. Јурковић*. Бавиће се до вечери другога дана Св. Духова и бити милим гостима Његове Светости, преузвишеног господина патријарха *Георгија*. Високим гостима спремљен је свечани дочек. Преузвишени г. министар је и заступник града Карловаца на земаљском сабору.

(**Богословски Семинар**). Велељепна задужбина Његове Светости патријарха *Георгија* украшава се споља и изнутра, те се ближи и оном дану, кад ће да сине у пуној величини и 'лепоти својој. Као

што дознајемо првобитни прорачун за градњу Семинара, прелиминиран на 206 хиљада круна, у велико је премашен. До садањи трошкови око градње Семинара износе 230 хиљада круна. —

(**Саборски Одбор.**) сазван је у редовне седнице своје за 11. (24.) јуни о. г.

(**Испити зрелости у Карловачкој Гимназији.**) *Писмени* испити отпочети су и трајали су од 14 (27) до 19 маја (1 јуна) о. г, а усмени биће од 11 (24) јуна и следећих дана.

(**Стопедесетгодишњица освећења Свето-Успенске цркве Осечке.**) 30. априла о. г. навршило се 150 година, како је Осечку цркву осветио и грносао тадањи епископ Пакрачко-Славонски и Осечко-Пољски Софронije Јовановић, па је тога дана прослављена успомена освећења свечаном службом, опходом око цркве и свечаним благодарењем. Свештеник Лазар Богдановић изговорио је на литургији пригодан говор.

Цариградска патријаршија.

(**Нови састав Св. Синода у васељенској патријаршији.**) У јануару т. г. изишао је рок заседању петорице чланова у Св. Синоду, те их је ваљало попунити. Но пошто су места тројице од њих премештајем на друге катедре попуњена, то је остало само два места празна и то место митроп. веријског Константина и деркског Калиника. Њих су заменили митроп. пруски Натанаило и јоаниски Григорије. Данас је овако састављен Св. Синод. Председник — патријарх цариградски, чланови: Кирил — адријанопољски, Антим — амасијски, Стефан — митимски, Харитон — месимвријски, Поликарпварнански, Константин — хиоски, Гервасије — кфрички, Доротеј — гревенски, Никифор — литички, и Јован — лероско калимноски.

Читуља.

Протојерej † Јован Јаношевић

парох Осечки.

Након дуге и тешке болести у 71 години свога земнога живота преминуо је у Господу 11 (24) маја о. г. Рођен 1830, рукоположен 1857., а именован почасним протојерејем 1900 године. Опојан је 13 (26) маја у Осечкој Св. Успенској цркви од десеторице свештеника, под началством администратора Вуковарског, протопрезвитерата г. протојереја Илије Перкаћанског. Црквена општина Осечка оплакује у врлом покојнику свога дугогодишњег доброг и примерног свештеника, с којим се опростио, у сходном говору, млађи му брат и друг на Осечкој парохији, г. јереј *Лазар Богдановић*. Нека је врлом покојнику лака земља и вѣчнаѧ памѧть!

Данас, 19. маја, дао сам годишњи парастос покојном оцу **Николи Јакшићу**, пароху српско-моравичком у овдашњој саборној цркви.

Карловци, 19/V. 1901.

Душан Јакшић.

Књижевни оглас.

Изашао је из штаме:

ЗБОРНИК

ЦРКВЕНИХ БОГОСЛУЖБЕНИХ ПЕСАМА ПСАЛАМА И МОЛИТАВА

ИЗВОД ИЗ ТИПИКА

и

ЦРКВЕНОСЛОВЕНСКИ РЕЧНИК

За православне српске цркве и школе

Благословом Његове Светости преузвишеног господина **Георгија Бранковића** патријарха српскога **на свет издали**

Протојерej **Јован Живковић** и **Јован Живановић**
професор у богословији. професор у гимназији.

Ова је књига препоручена од свих области православне српске цркве како у митрополији карловачкој тако и у Далмацији, Босни и Херцеговини, Србији, Црној Гори и Турској.

Свака српска кућа треба да је има на своме столу да се божанским песмама одушевљава за свето православије најдрагоценији аманет сваком Србину те да у светој цркви разумно и по чину суделује у светом богослужењу а црквени појац не сме бити без ње.

Књига је штампана крупним словима на финој и јакој хартији, износи $42^1/_2$ табака велике осмине и према оцени стручњачкој вреди најмање 10—12 круна; но у жељи и намери, да она доспе и у сиромашније српске куће и школе стављамо јој цену у меком повезу (брошираној) 7 круна (8 динара и 50 пара) и *шиљемо је о свом трошку* (франко) само за *готов новац* или поузећем (на доплату.)

Наручбине примају и извршавају **само**:

У *Ср. Карловцима*: 1.) Издавачи и власници (адрес: *Јован Живковић, Ср. Карловци*) и 2.) Књижарница Св. Ф. Огњановића. — У *Новом Саду*: 1.) Књиж. Луке Јоцића и 2.) Књиж. А. Пајевића. — У *Сомбору*: Књиж. Мил. Каракашевића. — У *Задру*: Libreria internazionale editrice A. Nani. — У *Сарајеву*: Књиж. Милановића и Рајковића. — У *Мостару*: Књиж. Пахера и Кисића. — У *Београду* 1.) Књиж. Јефте Павловића и Комп. и 2.) Књиж. Рајковића и Ђуковића (Теразије.)

Ср. Карловци, у недељу мироносица.

Протојерej **Јован Живковић**
професор у богословији
Јован Живановић
професор у гимназији.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 377/219 ex 1901. 40 1—3

СТЕЧАЈ.

На парохију V. разреда у Бачинцима овим се стечај расписује с тим, да компетенти имају своје прописно инструиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 15. јуна о. г. по ст. кал. поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 3/16. маја 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 41 1—1

Срп. прав. црквена општина у Вел. Радинци држаће дражбу на мањак, ради оправке свога парохијалнога дома, дана 3. (16.) јунија о. г. у 3 сахата после подне.

Предрачуном проценьен је сав рад осим материјала на 1800 круна.

Дражбоватељи имају 6% вадиума положити.

Општина задржава право, да посао повери нудиоцу у коме буде највише поверења имала.

Председништво.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС. 42 1—2

Срп. прав. црквена општина у Нештину, држаће у општинским просторијама дана 30. Маја (12. Јуна) о. г. у 10 часова пре подне дражбу на мањак за унутрашњу оправку св. цркве, и то:

1.	Сликарски посао који ће изнашати	600 К
2.	Златарски посао	2320 „
3.	Декорационмалер (Zimmer-mahler-) ски посао	700 „
4.	Столарски посао	300 „
	Укупно:	3976 К

Од које своте има сваки дражбеник 10% кауције положити. Исти рад ће се само стручњацима поверити.

Црквена општина задржава себи право, коме ће посао поверити.

Сваки дражбеник, који жели посао узети може се обратити на подписаног председника и пре дражбе предрачун односно услове рада видети.

Из седнице срп. прав. црквене општине држане у Нештину 14. Априла 1901.

Перовођа: К Јовановић равн. учитељ.
Председник: Дамјановић
Парох адм. Јереј Милан Протић.

К. 171 из 1901 44 1—3

СТЕЧАЈ.

На једно упражњено место у стипендијској заклади пок. Петра Божића са стипендијом од годишњих 300 круна овим се расписује стечај.

Са потребним сведоџбама о свршеним наукама, о имовинском и здравственом стању, као и са крштеним листом молиоца снабдевене молбенице ваља поднети епархијској консисторији темишварској до 18. (31.) Јула 1901.

На ту стипендију могу компетовати Срби источно православне вере, припадници православне српске епархије темишварске, који се уче у срп. православној великој гимназији карловачкој, на којој академији, или на којем универзитету.

Првенство имају рођаци оснивачеви, ако су источно-православне вере.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 17. (30.) Априла 1901 год.

Никанор
Епископ.

Бр. 16/1901 Н. Т. З. 37 1—1

СТЕЧАЈ.

Надзорништво Текелијина завода расписује овим стечај на место заводског управитеља, које се у смислу 19 §. устава за управу и надзор Текелијина Завода сваких шест година избором попунити има.

Компетовати могу у смислу исте тачке потражитељи, „који стоје на оном степену изображења, научености и морала, којим ће у стању бити старати се о духовном и телесном напретку питомаца у заводу, и примером и словом подстрекавати их на свако добро, да питомци буду ваљани људи и корисни чланови отачаства.“

Управитељ Завода има годишњу плату од 3.600 круна, слободан стан у заводу, депутат за огрев и осветленье и све канцеларијске потребе.

Избор ће се обавити на шест година. Новоизабрани управитељ има своје место 1. септемжра по новом наступити.

Молбенице ваља слати до 31. маја (13 јуна) т. г. на Председништво Надзорништва Текелијина Завода (Будимпешта IV. Zöldfa u. 25. sz).

Из седнице Надзорништва Текелијина Завода држане 8. (21.) маја 1901. г.

Др. Милан Мандић
перовођа.
Стеван Јовановић
председник.

СТЕЧАЈ. 43 1—3

По налогу Славног Епарх. Школског Одбора у Новом Саду од 7/20. фебруара т. г. бр. ЕШО 21/40 ex 1901. расписује се стечај на новоустановљеној српској вероисповедној школи у Кању.

Плата је следећа: основна плата 800 круна; награда за пофторну школу 80 круна, у име огрева за себе 96 круна, за писаћи паушал 20 круна, са слободним станом од две собе, кухиње подрума, коморе, штале и шупе а уз стан и башту, уз ово још пет пута петогодишњи доплатак по 100 круна.

Осим дужности учитељске, која је школском уредбом прописана дужан је учитељ и у цркви једну певницу држати и децу црквеном појању поучавати. — Рок стечају Петров-дан.

Изабрати учитељ ће своје звање 1. Септембра т. г. по рим. наступити. Жеља је да се компетенти лично пријаве и у цркви поју.

Из седнице школског одбора држане у Кању 17 Маја 1901. г.

Владислав Вуковић пр. перовођа — Василије Вуковић парох и пред. шк. од.

Бр. 2. ex 1901. М. Ш. О. 39 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место српске вероисповедне школе грађанске, расписује се стечај.

Плата је ова:

за држање посведневне школе .	600	круна
за држање повторне школе . .	80	„
за огрев свој преко године . .	60	„

Пет ланаца оранице, на које учитељ порез плаћа.

Од великог укопа	80	Фил.
од мало укопа	40	„
од венчанице	80	„

Стан од две патосане собе, кујне коморе, штале, једне баштице у школском дворишту.

Сву означену плату са огревом добиће учитељ у месечним оброцима унапред.

Учитељу у дужност спада, уредбом школском од г. 1872. децу школску у свима предметима обучавати. При сваком богослужењу у Цркви певати а и децу у певању обучавати.

Осим тога изискује се, да је и испит из мађарског језика положио.

Лична пријава узеће се у обзир.

Рок сечаја траје шест недеља од првог уврштења у „Српском Сиону“ до 1. (14). Јула т. г.

Компетенти своје добро уређене молбенице, нека изволе на месни Школски Одбор послати.

Из седнице месног Школског Одбора, држане у Дарди 8./21. Априла 1901. Барања, п. у месту.

Ђуро Герковић перовођа. — Урош Рацковић председник

СТЕЧАЈ 38 1—3

на упражњено учитељско место у Бегечу, Епархија Бачка, последња пошта Ст. Футог; овим се отвара стечај.

Са овим учитељским местом скопчана је плата од 800 круна, осим тога 4 јутра ритске земље такозване среде, стан према пропису 74 §-а школске уредбе од 1872. год. са баштом уз стан од 300□ хв. Осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна када приспе, који може достићи највећу своту од 500 круна.

Дужности су прописане школском уредбом од 1872. год. и односним наређењима дисциплинарних правила.

Рок је стечају 15. јуна по ст. календару.

У Бегечу 6 маја 1901. год.

Коста Златанов перовођа м. школ. одбора — Бранко Поповић председник м. школ. одбора.

СТЕЧАЈ 36 2—3

на учитељско место у Нађфали са платом: у готовом новцу 800 круна, у име огрева 40 круна, за држање пофторне школе 80 круна, 4 ланца ораће земље и ½ ланца баште на које је учитељ дужан све терете сносити; са прописаним станом и баштом и са петогодишњим доплатком од 100 круна годишње. Дужности прописане, рок стечаја шест недеља после првог увршћења.

Из седнице Школског Одбора, држане у Нађфали дана 9. (22). Маја 1901. год.

Радивој Којић перовођа. перовођа. — Ђока Петков председник. председни

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 298.

СРПСКИ СИОН

Год. XI — Број 21

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 29. маја 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његова Светост, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, Георгије Бранковић, благоизволео је дана 20. маја о. г. свршеног богослова, *Николу Станишића* који је постављен за администратора парохије у Рачи-Босуту, рукоположити за ђакона.

По овлаштењу Његове Светости православнога Архиепископа Карловачкога, Митрополита и Патријарха српског, преузвишеногa Господина *Георгија Бранковића*, благоизволело је Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки *Митрофан Шевић* рукоположити у Новом Саду ђакона *Николу Станишића*, дана 23. маја за презвитера.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки Митрофан Шевић изволео је за протопрезвитератског капелана у Жабљу изабранога и потврђенога *Милоша Катића*, свршеног богослова, рукоположити дана 20. маја (2. јуна) 1901. за ђакона, а дана 21. маја (3. јуна) и. г. за презвитера.

ИЗВЕШТАЈ
О РАДУ САБОРСКОГА ОДБОРА
1897.—1900.

(Наставак)

ДРУГИ ИЗВЕШТАЈ.

Високославни Саборски Одборе!

У смислу тачке 12. привр. упутства за пословање народно-црквенога тајника, *као перовође саборскога одбора, а у свези са својим извештајем од* 28. августа (9. септембра) 1899. (Бр. С. О. 5110/1172 ex 1899.) о раду ви-

сокосл. саборског одбора у другој половини 1897. и у години 1898. — имам част поднети всл. саборском одбору свој понизни извештај о раду његову за време од 1. јануара 1899. до 31. децембра 1900. године.

Пре него што бих прешао на приказ рада високославног саборског одбора за то време по гранама његова делокруга, слободан сам истаћи, да се у години 1899. и 1900-ој није састао високи срп. прав. нар. црквн. сабор, те није ни нов сабор. одбор изабран, услед чега господа чланови сабор. одбора од 1890. врше своје чланство и даље до избора новога саборскога одбора у смислу §-а 21. саборског устројства од 14. маја 1875. године, као и сходно својој одлуци од 22. септембра (4. октобра) 1897. бр. зап. 1335 у овом погледу.

За време од 1. јануара 1899. до 31. децембра 1900. у погледу г.г. чланова догодило се, да је г. Др. Тодор Недељковић, редовни члан, дне 9. (21.) септембра 1899. поднео оставку на чланству сабор. одбора, на што је всл. сабор. одбор (одлуком бр. С. О. 5484/1472 ex 1899.) истога г. члана известио, да не може узети на знање те оставке, јер није на то сабор. одбор, него сабор надлежан, те га и даље сматра својим чланом, услед чега се исти г. члан и даље позивао и позива у седнице. Према том се концем године 1900. саборски одбор састојао формално из исто онолико чланова као и концем 1898.

Што се тиче саборском одбору потчињених органа, осем нар. црквн. тајника, имам ово навести.

На *место II. бележника* сабор. одбора, које је остало упражњено услед оставке г. Томе Павловића (С. О. 1914/526 ex 1899) изабран је (С. О. 4183/1224 ex 1899.) г. Александар барон Рајачић. Службу је почео 1. октобра 1899.

Одлуком од 6. (18.) септембра 1899. бр. С. О. 5110/1172 систематизовано је *место отправника*, којем је осем отправљања званичних писама и пошиљака дужност још нарочито, да води књигу за држање евиденције; на то место постављен је у привр. својству са 1. јануаром 1900. године јерођакон Августин Бошњаковић са платом од год. 1200 К и станарином од год. 200 К свега 1400 круна.

Александар Деспотовић, *II књиговођа* нар. црквн. фондова и заклада преминуо је 7. (20.) јула 1900. Услед расписанога стечаја изабран је за II. књиговођу у привременом својству г. Живко Јекић, кр. порезни официјал из Илока (бр. зап. 2278 ex 1900) са новосистемизованом платом од год. 2400 К и станарином од 400 К свега 2800 круна. Исти је почео службу 5. фебруара 1900. по нов. кал.

Одлуком бр. С. О. 7511/2324 ex 1899. успостављено је опет *вежбеничко* место (I.) код књиговодства нар. црквн. фондова и заклада, које се после промакнућа вежбеника В. Радовића за помоћника (С. О. 4713/1419 ex 1897.) од 1. октобра 1897. није ни попунило. На то је место постављен у прив. својству Славко Видаковић. Исти служи од 9. априла 1900. Услед оставке Миливоја Жупанскога, помоћника књиговодства нар. црквн. фондова и заклада систематизовано је вежбеничко место (II.) са 1000 К и на то место је у привр. својству постављен Васа Бошњаковић из Ковина; а услед великога посла систематизовано је и треће вежбеничко место и постављен је исто тако у привр. својству и са 1000 К плате Ђорђе К. Ракић из Митровице. Први служи од 1. новембра; а други од 1. децембра 1900.

На место пок. писара М. Маширевића постављен је Рацко Бабић (почео службу 3. (15.) августа 1899); на место писара М. Кнежевића, који је дао оставку, постављен је Стеван Гргуров (почео служити од 1. августа

1899); а на место писара Н. Бутковића постављен је Владимир Поповић (служи од 10. јула 1900.) сва тројица у привременом својству.

Дне 17. (29.) марта 1899. положили су установљене званичне заклетве сви сталнима проглашени чиновници (С. О. 1961/572 ех 1899.) Одлуком бр. С. О. 293/3 ех 1900. допуњен је текст заклетве за нар. црквн. тајника и за фишкала нар. црквн. фондова и заклада услед захтевања високе владе.

У овом одељењу имам још част истаћи, да је високосл. сабор. одбор у ванредној својој седници од 24. априла (7. маја) 1900. поводом *прославе 70-годишњице живота и 10-годишњице патријарховања Његове Светости* г. патријарха српског Георгија, одржане на Ђурђев дан 1900., као и поводом истога дана обављеног освећења темеља срп. прав. богословском семеништу, који се подиже о трошку Његове Светости, једнодушно изјавио Његовој Светости најтоплију захвалност и оданост, што је ради трајне успомене и у записник уврштено (бр. зап. 661. ех 1900.)

Сад пак приступам самом приказу главнога рада високосл. сабор. одбора за горе обележено време по одељењима делокруга му, одређенога §§-има 22. 29. и 30. горехваљеног сабор. устројства од 14. маја 1875.

I.

Припрема предлога за расправу саборску.

Ни за време од 1. јануара 1899. до 31. децембра 1900. није високосл. саборски одбор сачинио ниједнога таквога предлога за расправу саборску, који би ишао на то, да се постојеће уредбе измене, допуне или нове уредбе донесу. Високославни саборски одбор није на то ни повода имао, јер што је имао ὀснова̂ да поднесе, то их је поднео високом нар. црквн. сабору које 1892., које пак 1897. год., а како се високи нар. црквн. сабор по одгођењу 1897-ме није састао ни у 1898-ој, ни у 1899-ој, па ни у 1900-ој, то све поднесене основе чекају на надлежно решење саборско. Сходно том је високославни саборски одбор, пошто је по дне 19. септембра (2. октобра) 1900. примљеном саопћењу Његове Светости г. патријарха, да ће учинити потребну пријаву ради сазива народно црквеног сабора, јер је мандат посланицима сабора од 1897. истекао 1900., изаславши пододбор у лицима својих чланова преосв. г. епископа пакрачкога Мирона, чесњејшега г. архимандрита Илариона Руварца, г. Дра Н. Максимовића и г. Ј Јагића, као и потписанога нар. црквн. тајника по пријему извешћа од истога пододбора, у седници од 16. (29) децембра 1900. под бр. 2329. одлучио, да прихваћа мишљење својега пододбора, да нема зак. повода, да се упушта у састав нових предлога за нар. црквн. автономно устројство, него да ће поднети најближем високом нар. црквн. сабору 1.) *извештај* о својем раду почињући од друге половине 1897. па до конца 1900. односно до састанка саборскога; 2.) *прорачуне за 1901.*; 3.) одобрене а још не поднесене *закључне рачуне* нар. црквн. фондова и заклада и најпосле 4.) све *остале предмете*, који су решени или ће се решити до састанка саборскога, а који предмети спадају пред сабор.

II.

Обнародовање и извршење сабором донесених, превишње потврђених, уредаба и одлука, које спадају у делокруг саборског одбора, као и контрола тим уредбама постављених органа.

Ни за ово време није имао високославни саборски одбор да обнародује никаквих *нових* уредаба нити саборских одлука са разлога, што од нар. црквн.

сабора од 1897. није сабор. одбору таквих приспело; а уредбе и одлуке од пре обнародоване су и односне извршене већ пре сабора од год. 1897.

Ну тим више одлука је донео високославни саборски одбор у обзиру на *правилно извршавање* неких одређења појединих нар. црквен. автономних уредаба; као и одлука, које стоје у свези са контролном и надзорном влашћу сабор. одбора.

Навешћу овде неколико таквих одлука осем оних, које се спомињу на другим местима овога понизнога извештаја.

Узевши на преглед записник *епархијске скупштине темишварске*, држане 15. и 16. (27. и 28.) априла 1898., те подвргавши расмотрењу састав и рад исте скупштине прогласио је високославни саборски одбор одлуком бр. С. О. 2735/633 ех 1899., 1.) да су по себи ништави избори оних учитеља, који за заступнике у епарх. скупштину нису изабрани учитељством, као засебном изборном корпорацијом (чл. V. уређења епархија од 1871.) него су изабрани за такове црквеним општинама с тим, да се на места њихова изберу, у смислу уредбе, други заступници из световног реда; 2.) уништио је решење исте епарх. скупштине бр. 17., којим се периода епарх. скупштине и односно мандат изабраним члановима ове скупштине, као и мандат истом скупштином изабраним члановима епарх. власти установљава на три године; јер је скупштина, доносећи то решење, и прекорачила свој делокруг и против уредбених и наредбених наређења поступила; 3.) уништио је решење исте скупштине у погледу избора епархијског школског одбора односно уништио је и ван крепости ставио избор тога одбора (сходно одлуци од 23. септембра (5. октобра) 1898. бр. С. О. 6917/1684, јер је избор обављен не само против закона, него је тај одбор био и незаконито састављен (§. 129. школ. уредбе од 1872.), те је наредио, да се у смислу постојећих законских одређења поступи, а наиме, да се има успоставити пре тога постојавши епархијски школски одбор остављајући епархијској скупштини нетакнуто право, да у успостављеном епархијском школском одбору евентуално упражњена места попуни (види још и одлуке бр. С. О. 4661/1220 ех 1899. и С. О. 6770/1842 ех 1899.)

Подвргавши пак расмотрењу састав и рад *епархијске скупштине вршачке* држане 30. октобра 1897 и 5. фебруара 1898. одлуком својом од истога дана бр. С. О. 2729. 2337. 2730/646 ех 1899. учинио је високославни саборски одбор исто таква и односно слична, закону одговарајућа, расположења.

У свези са овим предметом, а надовезујући на свој извештај за годину 1898. имам част споменути одлуку од 17. (29.) марта 1899. бр. 502., којом је високославни саборски одбор (савезно са одлукама С. О. 7784/2599 ех 1898. и С. О. 8826/2563 ех 1898) по што односним позивима није удовољено, а обзиром на то, што као надзорна и контролна власт има право и дужност не само према подручним епархијским органима него и према епископу, који стоји на челу тим органима, у стварима чисто административне природе настојати, да се нар. црквен. автономна управа у смислу постојећих автономних уредаба врши — одредио *извиђај против преосвећеног г. епископа вршачкога Гаврила Змејановића* као управнога органа административне природе, не дотичући му епископско достојанство и чисто духовну власт његову, који извиђај је 6. (18.) априла 1899. и обављен и изаслано поверенство своје извешће о извиђеним приликама поднело. Услед свега тога је високославни саборски одбор у седници од 29. априла (11. маја) 1899. год. донео одлуку бр. С. О. 2729. 2337. 2730/646 ех 1899., којом је између осталога решено, да проузроковане трошкове око извиђаја (дневнице и путни трошак изасла-

нога поверенства) има сносити преосвећени исти г. епископ, јер је својим држањем и поступцима проузроковао изашиљање поверенства; а сем тога је одлучено, да се представком умоли св. архијерејски синод, да са разлога у представци наведених, у својем делокругу изволи поступити против преосвећеноге истога г. епископа; та представка је уз привитак односних списа и поднесена св архијерејском синоду. Ну услед утока преосвећеног г. епископа вршачкога против горњих одлука, поднесенога високој кр. уг. влади, преузвишени г. кр. уг. министар-председник високом одлуком својом од 10. јула 1900. бр. 2484/М. П. II. уништио је онај део одлуке бр. 502. ех 1899., који се односи на одређење извиђаја против епископа, те и онај део одлуке бр. 646. ех 1899., којим се обвезује преосвећени г. епископ вршачки на платеж своте извиђајних трошкова, са главнога разлога, што преузвишени исти не налази темеља у постојећим уредбама за такво расположење, ма да иначе признаје, да саборски одбор ваља да има право расположења, да прибави важности превишње одобреним уредбама, које спадају у његов делокруг. (С. О. 4610/1145 ех 1900.) Ствар ова још није окончана.

Пошто преосвећени исти г. епископ вршачки ни на два позива (С. О. 6648/2058 ех 1899. и С. О. 2085/29 ех 1900.) није хтео дати изјашњења о својем поступку у седници епархијског административног одбора вршачкога према једном члану истога одбора, који се ради санирања наводно повређеног му одборског чланства против преосвећеноге истога жалбом обратио саборском одбору, то је савезно са представком од 29. априла (11. маја) 1899. бр. 646. и у овом предмету учињена пријава св. архијерејском синоду против преосвећеногa истога г. епископа.

О раду *епархијске скупштине пакрачке* из године 1900. имаће високосл. саборски одбор да донесе одлуку у најближој својој седници.

Одлуком својом од 15. (27.) јуна 1899. бр. С. О. 2809/881 изрекао је високославни саборски одбор (поводом поднеска епархијског административногa одбора бачкога) да се *сепаратни вотум члана епарх. админ. одбора*, у недостатку утока заинтересоване странке, ех offo не може узети у обзир т. ј. да такав вотум не може заменити утока.

Одлуком од 15. (27.) јуна 1899. бр. С. О. 1246/884 укинута је одлука епархијског админ. одбора будимскога бр. А О. 295|231 са целим поступком, јер је исти админ. одбор ненадлежно, са прекорачењем својега делокруга, донео исту одлуку у *спору између два свештеника* (§. 10. слово в.) одс. IV. прев кр. уредбе од 1868. и XXVI. чланак епарх. уредбе од 1871.)

Одлуком од 15. (27.) јуна 1899. бр. С. О. 1732|901 изречено је, да *председник* црквене скупштине (и црквеног одбора) *не може бити* уједно и црквен. опћински *благајник*.

Одлуком од 6. (18.) септембра 1899. бр. С. О. 4474|1188 обележен је *одношај филијалних опћина према матици* у обзиру на заједничке црквено-опћинске послове и иметак.

Одлуком од 6. (18.) септембра 1899. бр. С. О. 3907|1197 (услед представке ЕАОдбора вршачкога) изречено је на основу одређења §§-а 23. и 30. одс. II. прев. кр. уредбе од 1868., да црквене опћине нису обвезане, да поднеске своје епархијској власти подносе путем окр. протопресвитера, но да могу такове непосредно подносити.

Узети су на знање извештаји архидијецезанског административног одбора, да је учињено повишење *кушиновачке* парохије из IV. у III. плаћевни разред; *петровчићко-бечменске* из VI. у V.; *моровићко-баторовачке* из VI. у V.; *шимуновачке* из IV. у III.; и на послетку спуштање *јаминске*, (која је првобитно

била V.) из I. у III. плаћенни разред; даље извешће епархијског админ. одбора вршачкога, да је у *Омољици* установљена парохија II. разреда; најпосле извештаје епарх. админ. одбора горњо-карловачкога, да је учињено повишење *острovичке* парохије из III. у I. плаћевни разред; *комоговинске* из III. у II. плаћевни разред, као што је у прев. кр. уредби од 1868.; *обљајске* из II. у I.; *мало-градачке* из II. и I.; *илочанске* из II. у I. и *шремушњачке* из II. у I. плаћевни разред; даље да је код *лапачке* парохије систематизована још једна капеланија, код *небљушке* парохије систематизована и капеланија; код *брлошке* исто тако капеланија; код *шопушке* исто тако капеланија; код *буњићке* исто тако капеланија; код *садиловачке* исто тако капеланија; код *врелске* исто тако капеланија; код *дрежничке* систематизована и друга капеланија; и најпосле код *киринске* систематизована капеланија.

Поводом једнога високог отписа преузвишеног г. кр. уг. министра-председника, у којем је саборском одбору изражено негодовање и замерање уз укинуће односне одлуке у предмету поднашања таквога *утока* високој кр. угарској влади, који је наперен *против одлука сабор. одбора*, а који је странка поднела сабор. одбору, да га сабор. одбор спроведе високоистој, што је саборски одбор одбио, као што је увек до сада конзеквентно одбијао — донео је високославни саборски одбор 12. (25.) јуна 1900. бр. С. О. 2531|688 ову одлуку: „У погледу оног дела високог дописа и расположења преузвишеног г. кр. уг. министра-председника, који се односи на овдашњу одлуку од 14. (26.) јуна 1899. бр. С. О. 3476|821 у предмету одавде враћеног утока протојереја Илије Машића изјавити, да саборски одбор ни овом приликом не сматра, да је у чему погрешио, кад је против своје одлуке на високо кр. уг. министарство ради спроваћања поднесени уток вратио утецатељу, јер не сматра себе позваним и обвезаним, да као врховна автономна власт такове утоке ванавтономном фактору спроводи. *У* смислу саборског устројства од 14. маја 1875. странкама стоји отворен пут утицати на високу кр. уг. владу и у том случају могу оне непосредно подносити такове утоке на високу кр. уг. владу; али ни у тој горехваљеној уредби, а ни у конзисторијалној системи нигде није прописано, да се такови утоци путем автономних власти имају подносити и спроваћати било високој влади било прев. месту. С тог разлога саборски одбор придржавајући се и на даље досадашње (до сад никад не прекинуте) праксе и својег становишта, чиме не мисли нити жели спречити, да се утоци високој кр. уг. влади и од сада непосредно подносе, изјављује, да тим својим на досадашњој пракси основаним становиштем никакав прекршај није учинио у погледу прописа, који је санкцијонисаним саборским устројством од 1875. године у погледу државног надзора установљен, те с тога не може усвојити становиште, које је у високом допису преузвишеног г. кр. уг. министра-председника у том погледу истакнуто, а још мање може примити по све неоправдан онај поступак преузвишеног истог, којим је своје негодовање и замерање изјавио, јер висока кр. уг. влада, као ванавтономни фактор, по мишљењу саборског одбора, није надлежна таково расположење чинити, које са дисциплинарним поступком граничи, по што је саборски одбор, према одређењу у §-у 25. сабор. устројства од 14. маја 1875. једино српском прав. нар. црквен. сабору, као врховном автономном телу, за свој рад одговоран.“

Обзиром на то, што висока кр. уг. влада у многим приликама, нарочито при улагању утока појединих странака против одлука или пресуда појединих врховних нар. црквен. автономних власти, захтева *и мађарски превод нападнутих и осталих одлука па и свих списа*, који су саставни део од-

носних предмета, учинио је високославни саборски одбор одлуком од 12. (25.) децембра 1900. бр. С О. 7804|1739 расположење, да се преводи, ако буду захтевани и у колико се односе на ствар опћег автономног интереса, у овоподручном звању сачине и подносе; а у колико се односе на ствар приватнога спора и интереса, да се такови преводи имају пре свега од заинтересоване приватне странке на њезин трошак набавити и за тим високој кр. влади поднети.

Обзиром на потребу, да је високославни саборски одбор свестрано обавешћен, *о стању управе појединих епархија*, а нарочито епархије вршачке и темишварске, изаслано је поверенство (г. г. архимандрит И. Руварац, Др. Т. Недељковић и Ј. Јагић), да извиди и себе информише о стању и приликама у тим епархијама, а нарочито и у појединим тамо подручним црквн. опћинама и да о извиђењу извештај саборском одбору поднесе.

Најпосле у овом одељењу истичем, да је услед расположења всл. саборског одбора од 14. (26.) јуна 1899. бр. С.О. 3580|826 године 1900., као потребна књига за сва нар црквн автономна звања и органе угледао света (у 2000 примерака) *„Шематизам источно-православне српске митрополије карловачке за годину 1900“*.

Горе изређане и многе друге, овде неспоменуте, одлуке и расположења показују, да је високославни саборски одбор као врховна нар. црквн. аутономна управна, надзорна и контролна власт, пазио, да се постојеће уредбе у свему врше и да саборским уредбама постављени органи своје званичне послове уредно и по закону обављају и не прекорачују својега делокруга (види и одлуку бр. С О. 3852|1451 ех 1899 , којом је као незаконита укинута одлука епарх. админ. одбора вршачког о обнављању $^1|_3$ скупштинара и $^1|_2$ одборника); те је сем тога и у много других прилика, где је год нашао за потребно, тражио извештаје од надлежних епарх. власти на молбе, жалбе и тужбе, које су саборском одбору непосредно или посредно поднесене, па је по том чинио потребна расположења.

Наставиће се

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Неколико практичких питања о односшају наше овостране цркве према држави.

Од **Ђуре Вукичевића.**

III.

Јели по данашњим законима одкрштење кажњиво дело у Угарској?

Реч „одкрштење“ тако је исто неспретна реч у српском, као и у мађарском и немачком језику. (Elheresztelés. Wegtaufung.) Одкрштење пак значи неправилно крштење, т. ј. крштење, које свештеник противно прописима државних закона изврши и у матрикулама спроведе.

Тако је н. пр. опстојао у Угарској LШ. зак. чл. од год. 1868., који прописује у 12 §-у, да мушка деца из помешаног брака следују закону отца, а женска деца закону матере; а 16. §. опет прописује, да то исто правило важи и за ванбрачну децу, ако их природни отац за своју признаје, иначе и мушка и женска ванбрачна деца следују закону матере. Ако свештеник супрот томе правилу крштење изврши, и у своје матрикуле спроведе, онда се каже, да је одкрстио туђе дете, т. ј. да је одкрштење учинио.

Но поменути LШ. зак. чл. од год. 1868. а наиме 12. и 16. §§. беху му мањкави, јер одређујући у коме се закону имају крстити и у матрикуле уводити деца из помешаних бракова и ванбрачна деца, нису садржавали у себи и кажњиву одредбу за родитеље и свештенике, који супрот томе закону крштење, дакле одкрштење изврше, т. ј. нису наредили, да ли се ови за одкрштење имају казнити, како и у којој мери?

Пошто дакле није било у LШ. зак. чл. од год. 1868. никакве кажњиве одредбе за одкрштење, а нико се казнити не може за

дело, које се у закону кажњивим не означује: то је горњи закон од год. 1868. био без икакве вредности; крстило се и одкрштавало се, како је ко хтео, а наиме католичко свештенство изводило је немилице и безобзирно одкрштавање туђе деце, а државне судске и политичке власти не могаху против тога ништа учинити, јер у закону не беше кажњиве одредбе и без тога нема кажњива дела.

То је дало повода државном законодавству те је приликом донашања XI. зак. чл. од год. 1879. о изгредима у 53 §-фу донело одредбу: да се сваки онај, који малољетника испод 18 год. противно одредбама LIII. зак. чл. од год. 1868. у другу веру преведе, има каштиговати затвором до два месеца и новчаном каштигом до 300 фор. а. вр.

Католичко свештенство одкрштавало је и даље туђу децу; било је за тај прекршај кад и кад по горњем закону каштиговано, а било је и случајева, да су свештеници за одкрштавање били и опроштени од оптужбе, пошто су неки држали, да поменути 53 §. закона о прекршајима не тиче се одкрштења; и премда је ово схватање сасвим погрешно ипак је и кр. курија за цело време у овоме питању неодлучно и противусловно одлуке доносила.

Та неодлучност и у закону и у јудикатури изазвала је покрет за црквене реформе у Угарској. Протестански и чивутски кругови тражили су, да се заведе обвезан грађански брак у Угарској, те да се том приликом законом нормишу све прилике, које истичу из брачних и ванбрачних одношаја.

Год 1894. донешен је XXXI. зак. чл. о обвезном грађанском браку у Угарској, и у свези с' њиме и XXXII. зак. чл. о верозакону деце. У овом последњем закону у 9. §-у стављен је канкрепости 12. и 16. §. LIII. зак чл. од год. 1868. о коме смо напред говорили, и који гласи о верозакону деце из помешаних бракова и ванбрачне деце, — и место тога донесене су нове законске одредбе, које данас у Угарској важе и које овако гласе:

Вереници пре закључења брака имају права код јавних власти склопити погодбу сверху тога, коме ће верозакону припадати, и по коме ће се васпитати сва деца без разлике, која се у њиховом браку родила буду. (1. §.) Ако пак они не склопе у томе погледу никакву погодбу, онда мушка деца следују закону оца, а женска деца закону матере. (2. §.) Ванбрачна деца без разлике следују закону матере. (5. §.) Једностранн реверси и друге погодбе, осим оне, која је горе у закону означена, немају правне крепости. (6. §.).

Дакле данас тако стојимо са верозаконом деце из помешаних бракова и ванбрачне деце. По томе се закону имају владати родитељи и свештеници, иначе ако преступе горње законске одредбе чине опет одкрштење.

Најинтересантније је пак то, што је и најновији државни закон о верозакону деце т. ј. зак. чл. XXXII. од год. 1894. донашајући горње одредбе заборавио донети и одредбе о кажњивости, т. ј. донео је одредбу, коме закону имају припадати деца из помешаних бракова и ванбрачна деца, али није донео одредбу, да ли се имају казнити родитељи и свештеници који преступе тај закон, т. ј. ако не крсте децу и не уврштују у матрикуле по законом пропису? Како се имају казнити, и од које власти?

И тако и данас стојимо тамо, где смо стојали од год. 1868. до 1879. т. ј. има закона, на који се верозакон имају крстити деца из помешаних бракова и ванбрачна деца, — али нема кажњиве одредбе, т. ј. није одређена каштига, ако се противно законском пропису поступало буде, — другим регима *одкрштење није ни данас кажњиво дело.*

Бадава је год. 1879 о прекршајима донесен закон. чл. XL. који у 53. §. прописује, да се онај, који малољетника испод 18 година противно LIII. зак чл. од год. 1868. крсти односно у другу веру преведе има казнити затвором до два месеца, и новчаном казни до три стотине фор., — кад је нов закон од год. 1894. зак. XXXII. о вероисповести деце у 9. §-у изречно ван крепости ставио § 12 и 16. зак. чл. од год. 1868. Дакле нема данас никакве законске критерије, да би се одкрштење

т. ј. крштење против данас постојећих закона казнити могло.

Ово је становиште сасвим коректно и на темељу постојећих закона потпуно оправдано; те га је и сама угарска јудикатура па и кр. курија, као највише судиште усвојила.

Нема сумње, да се и после закона од год. 1894. о грађанском браку и вероисповести деце, — многа одкрштавања чине, али је први такови случај дошао пред кр. Курију 7. септ. 1899. Наиме католички свештеник у Кашави крстио је у католичкој цркви и уврстио у своју матрикулу женско дете, кога је мати протестанске вероисповести.

Протестански пастор тужио је католичког свештеника због одкрштења. Првостепени суд одсуди католичког свештеника, али га кр. табла ослободи од оптужбе. Кр. Табла мотивише своју пресуду овако:

Пошто је по 9. §. XXXII. зак. чл. од год. 1894. ванкрепости стављен 12 и 16. §. LIII. зак. чл. од год. 1868. и пошто у новом XXXII. зак. чл. од год. 1894. о вероисповести деце, нема за прекршај одкрштења кажњиве одредбе, то се тужени свештеник због поменутог прекршаја у смислу закона не може казнити. Кр. курија у својој седници од 7. септ. 1899. год. под бр. 7084 потврдила је горњу пресуду кр. табле.

Српски свештеници у Угарској треба овај чланак да прочитају, те да знају, како стоји данас према новим законима у Угарској питање о крштењу деце из помешаних бракова и ванбрачне деце.

Силазак св. Духа на апостоле

(Књига „Дела св. ап.“ гл. II., ст. 1—11; зач. 3.)

Пре свога вазнесења на небо обећао је Господ Исус Христос св. апостолима, да ће измолити од Оца и послати им св. Духа Утешитеља, који ће им донети вишу силу небесну и после непрестано живети у њима. Праштајући се у 40. дан после васкрсења са св. апостолима на гори Јелеонској Спаситељ им је зато заповедио, да не одлазе из главнога града Јерусалима, док се не крсте св. Духом „не дуго после ових дана,“ т. ј. после вазнесења. (Дел. св. ап. I. 4—5.) Кад су св. апостоли затим погледом очију отпратили Учитеља свога на небо, вратили су се са горе Јелеонске у Јерусалим, где су у једној кући једнодушно и непрестано молећи се Богу чекали десет дана, да се обећање о силаску св. Духа испуни. За то време су на место Јуде Искариотског, који се ради издајства Учитеља свога био покајао и сам себи живот одузео, изабрали за дванаестог апостола једнога од 70-це ученика Христових, по имену Матију. Исти је био непрестано уз Исуса Христа за време трогодишњег проповедања св. јеванђеља, па је зато као очевидац и сведок свију дела Спаситељевих и могао бити изабран и затим прибројан једанаесторици апостола. Број је дванаесторице тиме опет био потпун, и ово су имена св. апостола: браћа Петар и Андрија, синови Јоне, браћа Јаков и Јован, синови Зеведеја, Филип, Натанаил, Матеј, Тома, Јаков, син Алфеја, Симон Кананит, Јуда син Јакова и Матија.* (Лук. VI. 14—16., Дел. св. ап. I. 13.) Осим ове дванаесторице апостола и пречисте Дјеве Марије било је још ученика и ученица Христових, свега око 120 душа, који су се сваки дан скупљали на молитву. Десети дан после вазнесења опет су сви били заједно на молитви и ево како се по казивању св. Јев. Луке — испунило обећање Спаситељево о силаску св. Духа:

Ст. 1. *У дане оне: кад се наврши дани Педесетнице, беху једнодушно сви апостоли заједно.* После великога празника Пасхе светковали су Јудеји у педесети дан и други празник, који се звао Педесетница. Празник је тај био установљен за успомену, како су Израиљци вођени Мојсијем из ропства египатског у обећану земљу после седам седмица[1] стигли били под гору Синајску, где су у педесети дан после изласка из Египта добили закон, поглавито 10 Божјих заповеди. Питање је, у који је дан пао празник Педесетнице оне године (34 п. Хр.), кад је св. Дух сишао на апостоле? По св. јеванђељу се знаде, да је оне године, кад је Христос страдао на крсту, празник Пасхе пао баш у Суботу, а васкресење се Христово догодило други дан после, Пасхе, у први дан после Суботе, који се од онога доба зове Недеља или васкрсни дан

* Да разликују једнака имена треба св. апостоле овако називати: Петар, Андрија, Јаков Зеведејев, Јован, Филип, Натанаил, Матеј, Тома, Јаков Алфејев, Симон Кананит, Јуда Јаковљев и Матија.

[1] Зато се звао још и „празник седмица,“ те се том приликом уједно светковао и почетак жетве пшеничне. (Излазак XXXIV. 22.)

(код Руса и воскресеніе). Кад се од тога другога дана после Пасхе рачуна седам пуних седмица (Лев. XXIII., 15.), излази, да је празник Педесетнице пао такође у Недељу (или опет у први дан после Суботе.)[2] — Св. апостоли са пречистом Дјевом Маријом и осталим вернима били су вероватно на молитви у оној јерусалимској горници (горњој соби), у којој је Спаситељ одржао тајну вечеру, установио тајну св. причешћа и у којој им се после васкресења више пута јављао.[3]

Ст. 2. *И у једанпут постаде хука с неба као дување силнога ветра, и напуни сву кућу, где они сеђаху.* Овај небесни знак показао се по Јеврејској подели времена у 3. час дана или у 1. час молитве, а то је по нашој подели времена у 9. сати пре подне. Зашто је Бог послао тај необични знак пре него што ће сићи св. Дух на апостоле? Да покаже, да је Он оснивач и старога и новога Завета, те да је нови Завет извршење свију оних обећања, која је Он у старом Завету преко пророка давао. Силазак св. Духа на апостоле по особитом промислу Божјем догодио се баш о празнику Педесетнице да се покаже, какав је одношај између закона старозаветног и закона новозаветног. Под гором Синајском стајао је некада народ Израиљски и Бог му је уз грмљење громова, севање муња и трубљење труба дао закон, но који је био удешен за тај један народ и зато још непотпун. О празнику Педесетнице приликом успомене на синајско законодавство Бог је исто тако уз необични знак послао св. Духа на апостоле, да они добивши благодат пронесу по целоме свету закон новозаветни, закон Христов, који је савршен и својина целога рода људског, односно оних, који се крсте и приме благодат св. Духа.

[2] Спаситељ је распет био и умро у Петак 14. Нисана (по нашем кал. марта), а 15-ог је била Пасха, васкрсење је према томе било 16-ог Нисана. Ако се од Пасхе, која је тада пала у Суботу, броји седам седмица и један дан, или се од првога дана после Пасхе броји седам пуних седмица (Лев. XXIII, 15.), то је празник Педесетнице год. 34. пао по нашем хришћанском називу дана баш у Недељу. Иначе се код Јудеја празник Педесетнице празнује 6. и 7. дана месеца Сивана (по нашем кал. Маја, само не у исте дане по бројевима).

[3] У прво време хришћанства на месту те горнице била је подигнута црква, коју је св. царица Јелена после у IV. в. проширила. Црква је та затим више пута била разрушена и опет подигнута, док на послетку нису год. 1559. Турци од ње направили своју џамију. У њиховим рукама налази и данас та хришћанска светиња.

Ст. 3. *И показаше им се раздељени језици као огњени; и седе по један ни свакога од њих.* Одмах после појаве необичног знака небесног напунили су се св. Духа сви, који су у соби били. Но на св. апостоле сишао је св. Дух и видљивим начином, и то у виду огњених језика, т. ј. над главом свакога апостола видео се светли пламен у облику језика за знак примања изванредне благодати св. Духа. По промислу Божјем требао је тај видљиви знак — огњени језик — да назначи узвишену службу св. апостола, као васељенских проповедника св. јеванђеља. Језици су били раздељени за знак, да ће св. апостоли по разним странама света, међу разним народима раздељени проповедати јеванђеоску науку. Језици су били огњени за знак силе и јачине апостолске проповеди, како она треба да делује на душу човечју. Огањ светли и гони таму, и проповед апостолска треба да просвети и озари помрачене умове и заблудела срца људска. Огањ сагорева, уништује трулеж, који се једино огњем уништити може, — и проповед апостолска треба да искорењује, да чупа из срца људског трулежи, т. ј. све што је грешно и по душу, а и по тело шкодљиво. Огањ даје топлоту, а топлота је један од главних услова за развитак живота, — и проповед апостолска треба да загреје људе, да им даде топлоте за душу т. ј. да побуди у људима жељу за истинитим, добрим и племенитим, јер само је то кадро загрејати душу правим маром. — — Начин силаска св. Духа на апостоле имао је дакле особито значење с обзиром на саму службу апостолску.

Ст. 4. *И напунише се сви Духа светога, и почеше говорити другим језицима, као што им Дух даваше да говоре.* Сишавши на апостоле видљивим знаком огњенога језика св. Дух је не само озарио, просветио душу свакога апостола за онај час, него је и на даље пребивао у св. апостолима за време целога живота њиховог и рада проповедничког. Почевши од дана Педесетнице деловао је св. Дух непрестано кроз св. апостоле као кроз своје органе, тако да је све, што су они радили, што су проповедали, било усмено, било писмено, као проповедници св. јеванђеља, — било непогрешиво, јер је било дело св. Духа, који је кроз њих радио, говорио и писао. — Изванредни дар, који је св. Дух на дан силаска дао св. апостолима, био је тај да су одмах могли проповедати разним језицима. То је било

заиста и потребно проповедницима васељенским. Но осим тога дара говора разним језицима добили су св. апостоли и друге дарове; н. пр. дар премудрости т. ј. дар учити друге људе вери, што није био лак посао, особито у оно доба; дар разума т. ј дар дубоког разумевања тајанствених истина св. вере Христове, које сваки човек без особитог дара св. Духа разумети не може; дар разликовања духова т. ј. да разликују људе добре и зле; дар управљања са црквом т. ј. да верне као мудре вође скупе у заједницу духовну и воде их сигурном стазом живота; напослетку добили су и дар да лече разне болести, и уопће да чине чудеса, о којима св. Лука казује у својој књизи „Дела св. апостола.“ Сви су ти дарови заиста и потребни били првим проповедницима св. јеванђеља, који су се имали борити са помраченим разумом, са грубим срцем људским, а и са разним другим сметњама, које је грешни човек стављао науци Христовој и њезиним проповедницима. (Свршиће се.)

Још нешто о саборском изборном реду од 1870|1.

(Поводом „Осврта Димитрија Руварца“.)

(Наставак)

VIII.

Да докаже, како се саборисање од 1870/1 нимало не противи канонима, а тврдња о канонској забрани и неканоничности тога саборисања за време седисваканције да је „фразирање“, те осим непознавања канона још и „непознавање историје нашег народа с ове стране стране“, г. Д. Р., подсећа:

„да је и Система Конзисторијална од 5 априла 1782. *донесена за време упражњене митрополитске столице на предлог тадашњег администратора Мојсија Путника*, што се види из самог њеног увода, у ком се рекло: „— с тога смо најмилостивије наредили, да се *тадашњем* администратору карловачке митрополије заповеди, нека што пре поднесе *споменуту основу*. Па кад нам је исту поднео, пошто смо је зрело расудили и тачно испитали, решили смо најмилостивије за несједињене конзисторије.“[34]

Као што је овим наводом својим г. Д. Р. *завео* онога сарадника Србобрановог, да се и на постанак ове Системе онако одушевљено позове у доказ свога пискарања о томе, како администратор митрополије има „пуноћу канонске власти једног митрополита“, сигурно је њиме још кога завео у исту блудњу. Завео оне, који, не бавећи се сами овим стварима, bona fide ослањају се на казивања туђа. И како да се и не ослоне на онога, који је urbi et orbi сам о себи са целим својим именом разгласио и зајамчио, и „слободно смео рећи“, да је „од свију наших свештеника највише писао о нашим црквено народним стварима, *при чему се је увек држао истине*“.

И баш зато, да не би ти многи и даље у заблуди остали, заведени тим „истинољупцем“ г. Д. Р-цем, позабавићу се мало дуже са том Конзисторијалном Системом.

Констатујем пре свега да је г. Д. Р. пасус из увода Конзисторијалне Системе цитирао по преводу Грбићевом[35] а не, као што га је *он* превео и штампао 1888 г. у „Гласу Истине.“[36]

Но и поред Грбићева превода, и поред свих историјских истина, г. Д. Р. штампао је грдну неистину у тврдњи својој, по којој је Конзисторијална Система „*донесена за време упражњене митрополитске столице*“. Система је та резолуцијом царском октроисана нашој цркви 5 априла 1782, а Мојсије Путник је изабран за митрополита још 9. (21.) јуна 1781, а 6. (18.) јула исте године је и публикована превишња тврдња тога избора.[37] Дакле, Путник је био митрополит кад је Система изашла.

Је ли могуће да то није знао онај, који „познаје као мало ко *историју* данашње наше црквено-народне автономије?“ Па како је смео горњу тврдњу изрећи, како ли у своме преводу увода Конзисторијалне Системе од 1782 г. називати Путника *садањим* администратором, а и данас

[34] „Осврт“, стр. 30. Курзив је мој.

[35] II. стр. 307-308.

[36] Бр. 21. стр. 321, овако: „... то смо милостиво *закључили*, да позовемо **садањег** администратора карловачког архиепископата (т. ј. Мојсија Путника) да нам што пре поднесе план, те пошто нам га је поднео по зрелом расуђењу следеће наређујемо за неунитске (православне) Конзисторије.“

[37] Швикер. стр. 348—349. То је друга погрешка, него лапсус 1900. *патријархом* назвати Ј. Рајачића из г. 1842.

га још целом свету у брк приказивати администратором митрополије г. 1782, кад је онда већ скоро годину дана митрополитовао? Како ли је смео таквом неистином оперирати? Смео је, јер је и сада рачунао на наивност оних око „Србобрана“ и „Бранника“. Смео је, јер је рачунао и на пакост мојих „пријатеља“, знајући да ће му међу овима аплаудирати једни већ из незнања, а други само из пакости. Смео је, јер се поуздао на стару срећу своје смелости.

Његовој смелости, која се годинама башкари без контроле и суда, приписујем ја и ону његову неистину, да је Конзисторијална Система *донесена* **на предлог** Мојсија Путника.

Пустићу најпре Грбића, нека нам исприча предисторију и историју Конзисторијалне Системе. Оставићу на страну доба до 1769.

„На Синоду, казује Грбић, што је држат послије Сабора 1769. дошло је на ред и уређење нашијех Конзисторија, али то није више уређивао Синод самостално и од своје воље, него је то уређење створено у Бечу, па је преко комесара донесено и наметнуто Синоду. То конзисторијално уређење од 1769 потврђено је од царице, те је ушло као закон у познати нам регуламенат од 1770“...

„На Синоду, од г. 1774. поднијела је влада преко својега комесара са свијем другу конзисторијалну уредбу и на ту је уредбу Синод имао само да каже своје примједбе онако, као и на регуламенат од 1777 г., *а не да сам састави уредбу*. У Бечу уваже синодске примједбе и приједлоге *„гдје је то само могуће било“*, па већ 7 фебруара 1775 достави речени комесар митрополиту Видаку *готову* конзисторијалну уредбу *уз заповијед*, да се та уредба одмах достави свијем владикама, и да се она одмах најтачније и проведе. Митрополит прогласи ту уредбу својијем циркуларом дне 20 марта 1775, и то у пријепису немачког оригинала и у „славеносрпском“ пријеводу истога оригинала под овијем именом: „Система не унитских конзисторијалних судех“.[38]

„Из овога митрополитовог циркулара лијепо се дознаје, да споменуте уредбе није сачинио архијерејски Синод, него да ју је сачинила влада у Бечу, на просто заповиједла, да се она проведе и поштује“.[39]

„Текар 18. марта 1776. јави митрополит, да је царица резолуцијом од 20. марта 1776. п. нов. *потврдила Конзисторијалне савјетнике* за сва владичанства.[40] За ново устројену Конзисторију послат је дне 17 маја 1777. из Беча готов нов конзисторијални печатник; а колику су они важност на то полагали, свједочи то, што је речену наредбу царица својеручно потписала“.

„Ето тако је створена и проведена конзисторијална уредба или система од г. 1775. *У Бечу су је створили, а митрополит и владике морали су је просто примити и провести*. Главна је намјера постигнута.[41] Владичанска је власт са свијем скучена, а у духовне судове наше Српске Цркве уведени су и свјетски људи, чега дотле није нигда било. *Влада је у Конзисторије увела своје официре и своје чиновнике*[42]; јер је хтела да и у Конзисторије постави своје комесаре, као што их је поставила у Сабор и Синод.“

„Иста конзисторијална уредба увртена је у познати нам регуламенат од 1777, и то у осмом раздјелу од §§ LI па до LIX. — али су је у Бечу и опет самовољно у многијем тачкама и по садржају и по слогу измијенили, не питајући за то ни српског митрополита ни његов Синод. Кад је оно митрополит Видак позван био у Беч, да поднесе своје приговоре на регуламенат од 1777, онда је он у већ познатом нам свом рекурзу од 5. фебруара 1778. поднио своје приговоре и на конзисторијалну уредбу.[43]

„Изашла је царичина резолуција од 7. априла 1778. г. Ту је уважена митрополитова молба, да се укине диоба Конзисторија на редовне и ванредне, „па да се конзисторијални послови отправљају онако, како је било у обичају од г. 1770. па до 1774. А митрополиту се налаже да, пошаље „опис“, *како су се отправљали конзисторијални послови* **за то вријеме**, *и да приложи своје* **мишљење**, *шта би ту требало исправити*; а дотле нада се царица, да ће они послови, који

[38] II. стр 240—241.

[39] Ibid. Стр. 247.

[40] Ibid. Стр. 248.

[41] Слична намера је руководила државну власт и при донашању Конзисторијалне Системе 1782, а наиме ограничење митрополитове и осталих епископа јурисдикције, за коју се на основу привилегија, енергично борио митрополит Вићентије Јовановић Видак. (Види Швикера стр. 334—342.)

[42] По теорији г. Д. Р. све то није било у опреци са канонима, све је то било канонично, јер — *тако је било.*

[43] Ibid. стр. 250.

су по регуламенту прописани за редовне Конзисторије — отправљати се без оклијевања. Уважена је и она молба, да се конзисторијалне таксе наплаћују по уредби римокатоличкијех Конзисторија, коју је уредбу прогласио митрополит 16. октобра 1778. Све остале митрополитове молбе о Конзисторијама нијесу уважене“.

„Исто ово ријешење о Конзисторијама из резолуције од 7. априла 1778, увртено је и у Декларатоpију од 1779 и то у 50 чланак. Захтијевани план о Конзисторијмма није митрополит Видак нигда поднио.* Он је умрьо 18. фебруара 1780. За митрополитског администратора постављен је темишварски владика, Мојсије Путник, *који на поновљено владино искање пошаље тражену основу за конзисторијалну уредбу.* Колико се влада обзирала на предложену основу то се, Бог ме не зна, али се зна, *да је државни савјетник, Јосиф Ижденци, саставио нову конзисторијалну уредбу, коју је цар Јосиф II потврдио и прогласио дне 5 априла 1782.* на латинском језику за Провинцијал, а на немачком за Крајину. Вриједно је и то напоменути, да ова важна и основна уредба *није проглашена преко митрополита,* бар није за ово владичанство; него је проглашена дне 1. јуна 1782. од карловачке ђенерал Команде, а преко бригаде онако са свијем по солдачки, гдје се вели, да је нова конзисторијална система саставни дио Декларатоpије од 16. јуна 1779, те да се наше Конзисторије одмах имају по њој уредити“.[43]

И овога излагања предисторије и историје Конзисторијалне Системе и сувише је јасно, да је државна власт *октроисала* како регуламенте, Декларатоpију, уређења наших Конзисторија тако и ову Систему од 5 априла 1782. Она је ову Систему просто наметнула нашој цркви, *силом своје власти. Та Система је, дакле акт државне силе, диктат њезине заповеди*; те колика је кривица наших сабора, да су судски поступак те системе у нашим автономним уредбама задржавали, зар само из комодитета да нови не израђују у журби само за поткресивањем јерархијске власти не мањи је грех оних, који се на ту Систему и њезин судски поступак позивају, да тиме обеснаже канонску забрану увођења и наметања цркви реформа за време седисваканције и уопште то наметање да прикажу као легално и правно. А кад то чини и православни српски протојерej, који се у разметљивости својој није држао да прича о себи и то, како се је *он* „у најопаснијем времену *мушки* заузимао за црквена права“, — онда је то тим одвратније и жалосније.[44] Такви браниоци црквених права боље да ћуте. Боље да је и г. Д. Р. остао при оној својој изјави из 1897. кад је, огорчен и ополчен што није изабран те године за посланика, изјавом огласио urbi et orbi, „да се повлачи са свим са црквено-народног автономног и у опште са политичко-јавног поља“,[45] боље, велим, него што је, и сад „мушки се заузимајући за црквена права“ рекао, да је Конзисторијална Система од 1782 *донесена* **на предлог** *шадашњег* администратора Мојсија Путника“.

По његовим појмовима постала, дакле, сасвим коректним и легалним путем и начином, те и данас важи као *доказ*, да је сасвим коректно и легално, дакле и дозвољено и право, да се цркви намећу реформе и уредбе без њенога знања, против њезине воље, или диктатом државне силе, или, с дозволом њезиних рачуна, и путем сабора за време седисваканције.

Но одвратна је тврдња г. Д. Р ца и зато, што је на другом месту, истина пре 12. година, и сам написао:

... треба знати да је овај судски поступак сачинио државни саветник Јосиф Ижденци *а не да га је администратор Путник поднео на потврду* као што се у уводу (Конзист. Системе) вели“.[46]

Славан ли је г. Д. Р! Ко ће као он!

Као што се види из увода те Системе а још више из списа, који су милошћу „неких разумних разорних сила“[47] остала о том предмету у Карловачкој Митрополијској Архиви, нити је од администратора Мојсија Путника, нити од митрополита Вићентија Јовановића Видака тражен *предлог* за донашање нове конзисторијалне уредбе. Не *предлог*, него „план“

* О овој тврдњи можда коју други пут.

[43] Ibid. стр. 252—253.

[44] Ново време број 45. ех 1897.

[45] Ново Време Бр. 48. ех 1897.

[46] „Глас Истине“ Бр. 21 ех 1888. Стр. 323

[47] Као што рече професор Милутин Јакшић у своме делу: „О Вићентију Јовановићу“ стр. 3.

о томе, како су Конзисторије пословале од 1770. до 1774. године, а који је Planum Consistorium *већ постојао*. А *поред тога плана* тражено је тек да „*додаду своје мишљење да ли и у чему ово или оно* **потребује** *поправке*“,[48] коју ће дакако државна власт по својој вољи опет октроисати, обзирући се на то мишљење тек у колико се оно не противи државним рачунима, или — као што је и било — нимало.

Шта је радио митрополит Видак не спада овамо. Но кад је кр. уг Дворска Канцеларија 1. децембра 1780. *заповедила* администратору Мојсију Путнику, да неодложно задовољи рескриптима упућеним на покојног митрополита под 7. априлом 1778. и 4. јуном 1779, те одмах поднесе план о томе, како су Конзисторије од 1770—1774. пословале, додавши мишљење да ли и у чему ово или оно потребује поправке[49] — администратор Путник је тај План под Бр. 606. 13. јануара 1781. и послао Дворској Канцеларији под насловом: „Planum ostendes, quomodo Consistoi ria Graeci Ritus non Unitorum Negotia, quacoram iis decurrebant, ab Anno 1770. ad 1774, pertractabant, adjecta humillima Opinione, in quantum Planum idem emendare oporreat“.*

Нећу да правдам овај други део поступка администратора Путника, напротив велим, да је дужан био, и поред те **заповеди** одговорити, да је њему као администратору Митрополије, канонима забрањено улазити у послове, којима се ма каква реформа у црквеној области Митрополије смера увести.

Ево како је у сличном случају поступао блаженоупокојени Герман Анђелић, као администратор митрополије.

Отписом од 30 децембра 1879 бр: 35. 998 позвао је тадањи кр. уг. министар богочасти и јавне наставе њега као администратора архиепископата Карловачког и Митрополије српске, да му о свима операти ма и закључцима српског народно-црквеног сабора од г. 1879, који потребују вишег односно највишег одобрења, своје мњење поднесе. Саопштив то патријарх блаженоупокојени Герман Анђелић Св. Архијерејском Синоду у седницама од 19—30 септембра 1882 под бр. С. 27. изјавио је одмах у почетку ово:

„Но Он (председавајући г. патријарх), које имајући обзира на то, да су сви ти операти и закључци донесени под ауктoритетом и већим делом и под председништвом блаженопочившег патријарха српског Прокопија, који против њих свога гласа подигао није, те да би по томе изјава противнога мњења од стране Његове као администратора митрополије за живога реченога патријарха била повредна по патријарски углед овога; које не хотећи изјавом свога мњења прејудиковати становишту будућег патријарха; које најпосле имајући на уму *ону каноничну одредбу, по којој се сва важнија црквена дела имају расправљати у Архијерејском Синоду, а* **дела народно-црквенога сабора**,[50] *о којима је реч, у многом засецају у саму битност цркве православне и њених институција*, уздржао се од изјаве свога мњења до сада.

Сада пак како је међутим услед превишње милости ц. и ап. кр. Величанства столица архиепископа митрополита и патријарха попуњена и Он на достојанство архиепископа карловачког митрополита и патријарха српског узвишен, и како се и Архијерејски Синод састао, *дошло је време*, да се високом позиву горехваљеног г. кр. министра за доста учини“.[51]

Ето, тако је радио блаженоупокојени Герман Анђелић. Тако је дужан био у своје време учинити и Мојсије Путник као администратор Митрополије. Али он тако није учинио. Можда је мислио: кад се заповеда *добро је* и учинити; можда је комбиновао: а зашто да на заповед не кажем

[48] Царичина резолуција од 7. априла 1778. Пожурка од 18. септембра 1778; Отпис кр. уг. Дворске Канцеларије од 1. децембра 1780. (К. М. Архива).

[49] Eidem proinde Domino Administratori Archi-Episcopatus Carloviczentis de benigno Justu Regio praesentibus committi, ut ad Exigentiam benignorum Rescriptorum sub. 7. April 1778. et 4. Juny subsequi Anni 1779. ad defunctum Metropolitam expeditorum, Planum, quomodo Negotia Consistorialia ab anno 1770. usque annum 1774. tractabantur exhibens, ceterius submittat, adjecta Opinione, an? et in quo hoc, aut illud Emendationi obnoxium foret? (К. М. Архива Бр. 604 ex 1780.)

* Рукопис у К. М. Архиви.

[50] О како ни блаженоупокојени Герман није хтео бар да запита Димитрија Руварца за његову разлику између Синода и сабора и за његово схватање канона. Штета!

[51] У своје време штампаћу и мњења блаженоупокојеног патријарха Германа о операти ма сабора 1879.

што мислим; зашто да својим *мишљењем*, ако је могуће, не припомогнем што бољем и за цркву кориснијем издању конзисторијалне уредбе, кад ће државна власт, силом своје власти, и без мога мишљења исту издати и октроисати, можда гору и опаснију него поред мога мишљења. Но што је мислио и како је размишљао тадањи администратор Мојсије Путник, шта да нагађам кад ми нико потврдити не може јесам ли и погодио. Он је, и ако не предлог, али своје мишљење поднео: како би *већ постојалу* Конзисторијалну уредбу требало исправити. А подносећи и то мишљење он се је огрешио о каноне и канонску забрану предузимати за време седисваканције ма који важнији посао, који се тиче целе црквене области. Али, зар та погрешка његова има за г. Д. Р. више „крепости и снаге“, него ова канонска забрана? Но да̏, она за њега, г. Д. Р-ца, данас не постоји, и ако је 1892. г. постојала. А за кога та канонска забрана не постоји, односно коме канони који о тој забрани говоре, немају „крепости и снаге“ за наше саборе, него само за Синоде; и напослетку коме пукне у памет да данас каже „има“ а сутра „нема“, као што је то чинио г. Димитрије Руварац, — тога би се требало проћи, јер с њим non est disputandum.

Али, кад сам већ... оволико рекао, онда аргуменат г. Д. Р-ца са Конзисторијалном Системом, њезиним постанком за време администратора (1782. г.) и на *предлог* тога администратора, остављајући заслуженој судбини, да кажем коју и о оној тајанственој још конференцији одржаној 1850/1 у Бечу, под председништвом патријарха Јосифа Рајачића, а на којој је такођер г. Д. Р. опрљио дебела крила свога преписивачког писарског духа.

Над самртним одром

† Јована Јаношевића

почасног протојереја и пароха Осечког.

Побожни Хришћани,

Тужни зборе!

Ево нам сведочанства, да је *човек као трава: дани његови као цвет пољски*, који цвета, прецвета, увене и опане!... Ево нам доказа, да је човек „землѧ и пепелъ“, па био он „царь и̂ли воинъ, богатъ и̂ли оу̂богъ, праведникъ и̂ли грѣшникъ“. Судба је за свакога једна: што се роди, и умрети мора.

Оче и брате Јоане! Беле руке твоје, које су преко 40 година у овом храму бескрвну жртву Богу приносиле и нас благосиљале, укочено се скрстише на грудма твојим... уста твоја, која су исто толико време реч Божју оглашивала и проповедала, занемила су... бистре и ведре очи твоје, које су се преко 70 љета наслађивале носматрањем премудрога дела Божјега — белога овога света — склопише се да се више никад не отворе. Ти си преминуо. Добра душа твоја пошла је на далеки пут у — дворове Божје... а за час два па ћемо и љуску њену — трошно старачко тело твоје — предати мајци земљи, од које је и постало.

Ми, духовна деца твоја и браћа твоја, окуписмо се ево овде око самртничког одра твога, у ком „*безгласан и бездиханан*“ почиваш, да ти потоњу пошту одамо... да те до вечне куће отпратимо. Заслужио си ти то од нас у пуној мери. Јер многога си од нас крстио и венчао, многима наставником вере и добрих дела био... многоме си оца и мајку, брата и сестрицу, верна друга ил' невино чедо опојао и до хладна гроба испратио. И мене си многим задужио: и с мене си праотачки грех сапрао... и мени си учитељем и нашег лепог црквеног појања био... и мени си брачни венац на главу метнуо... и мени си најзад добру родитељицу моју и честита таста мога а негдањег друга твога — проту-Лазу — опојао и до оног села невесела — штоно наш народ рекао — испратио. Па ево, данас дође ред на мене, да над одром твојим љубав вратим. Боже! Доиста су неиспитани пути промисла Твога! Све ми се чини и види, као да си моје недостојинство с оне мртве страже Српства и Православља пре четири године овамо зато и довео, да се честитој старини овој за његове услуге при овом свечано-тужном моменту одужим са ове две три речи моје... са овим потоњим опроштајем мојим!

Па како да се опростим с тобом, оче, брате и доскорашњи саслужитељу мој? Какав венац да ти ја положим на самртни одар твој?

Свештенички живот и рад твој богат беше врлинама. Па од тих врлина, дозволи ми, да ти сплетем венац неу̂вѧдаемый — неувели и да га положим на одар твој!

Рођен у Борову првој си се књизи учио у Осеку. Жељан науке кренуо си у Карловце, где си у оној задужбини штедљивога Сабова и родољубивога Стратимировића свршио 6 латинских школа. Отолен си отишао у Ђур у Мађарску и ту филозофију свршио. Отуд си се опет вратио у Српски Сион, где си се у духовној школи спремао и спремио за слугу Божјега и пастира народнога. Ко сиромах ђак борио си се са сваком нуждом; али твоја чврста воља све је невоље умела да савлада те сретно пређе мучно поље ђаковања, весео што си својом муком и трудом до корице насушнога хљеба дошао. Оженивши се са девојком из угледне трпињске куће Миковића отпочео си узвишену ал' и тешку служу свештеничку као капелан најпре у Даљу а потом у Осеку. Са худом и чемерном платом капеланском мучио си се много година. Тек се 1868. г. и облаци на твом хоризонту разгалише: ти тада поста осечким парохом и тада осети за мало бољи живот.

Памтим те дуго, врли покојниче, и знам те добро. Као свештеник био си примеран, савестан, реван. Лепо си и достојанствено служио. Бог ти је дао диван, славујски, анђеоски глас, којим си нас све очаравао. А црквено пјеније знао си као мало који свештеник. С те стране дуго ће те Осек спомињати. Живот ти беше чист и светао, какав и доликује слузи олтара Божјега. У друштву си био радо виђен, јер си знао сваког забавити лепом песмом, угодном шалом и досетком. Био си поштован од паствe твоје и од иноверача, јер си према сваком био љубазан и предусретљив. Па ево и данас се искупио прекрасан број најодличнијега грађанства осечкога, да ти и овом приликом посведочи, колико те је ценило и поштовало. Духовна власт твоја није могла превидети те врлине твоје, па те је у два маха одликовала: 1882. црвеним појасом, а пре годину дана: почасним протојерејством!

Благочастиви Хришћани! Наш врли покојник лепо се одужио цркви својој и народу своме: а као брижан родитељ лепо је збринуо и своје две кћери. Па овакова угледна свештеника, благословени Хришћани, лишити се, голем је губитак за све нас: и за паству и за својту. Но шта ћемо? Морамо се покорити светој вољи Божјој, која је за сваког смртног поставила једно — неизменљиво — правило: „ЗЕМЛѦ ЄСИ И ВЪ ЗЕМЛЮ ѠИДЕШИ!“

Бог, који је пустио на нас ову тугу, Он ће нас и утешити. Наше је, да се помолимо Свевишњему, да пошље своје свете анђеле у сретање души покојниковој и нека ју однесу у њедро Аврамово; а трошном телу његовом нека буде лака земљица црна! Оче Јоане: вечна ти памет! Амин!

Изговорио: У Осеку 13. маја 1891.

Лазар Богдановић.

Дописи.

Карловци 21. маја 1901

Први дан празника Духовског стигао је, у вече лађом, у нашу средину преузвишени г. *Ервин пл. Чех* хрватско-славонски министар, у пратњи великог жупана сремског пресветлог г. *Петра пл. Јурковића*, поджупана велемоћног г. *Дра Драгушина Ункелхајсера* и котарског престојника при жупанијској области г. *Дра Трешимира Михичића*. Преузвишеног министра допратио је из Новог Сада високопреосвештени г. епископ Бачки *Митрофан Шевић*. Дочек на паробродској станици био је свечан, при којем је Његову Преузвишеност поздравио у име града градски начелник г. Св. А. Јанковић. Као изасланици Његове Светости при том дочеку били су г.г. архимандрити Анатолије Јанковић и Др. Георгије Летић. Његова Преузвишеност са високопреосвештеним г. епископом Митрофаном довезла се пред патријарашки двор на гала колима дворским. На улазу у двор дочекали су Његову Преузвишеност дворјани свештеници, г. окр. протопрезвитер Јован Јеремић и управитељ двора г. Милош Летић. Долазак са паробродске станице, као и дочек пред двором, био је триумфалан, са пуно искрене овације. Његова Светост, преузвишени господин патријарх *Георгије* дочекао је свога узвишеног госта срдачно и најљубазније у првом спрату, пред дворском капелом.

Поздравивши се после тога усрдно, и Његовој Светости својственом љубазношћу, са великим жупаном пресветл. г. *Петром пл. Јурковићем* и осталом господом као својим милим гостима, упутила се госпоштина на дворски балкон, пред којим је у дворској башти мешовити лик под управом г. Душана Котура умилно и вештачки отпевао три песме, а Његову Преузвишеност као министра и као заступника града

ДАЉЕ У ДОДАТКУ

Додатак 21. броју „Српског Сиона“ за годину 1901.

Карловаца заносно и усрдно лепо поздравио у име грађанства градски већник г. Јован Симеоновић Чокић. Преузвишени министар и посланик је одмах одговорио, усрдно се захвалио на искреном дочеку и израженом поверењу града Карловаца.

Како говор поздрављачев тако и одговор Његове Преузвишености праћени су и прекидани бурним усклицима многобројног искупљеног грађанства.

Сутра дан су Његова Светост, те и преузвишени министар са осталом господом своје пратње присуствовали св. литургији у св. саборној цркви, а после св. литургије је Његова Преузвишеност изволела љубазно примити многе депутације и поклонства у дворској великој дворани. Поклонство су учинили: православно српско свештенство, местни римокатолички жупник, професорска колегија наше Богословије, градски магистрат, професорска колегија наше Гимназије, автономно чиновништво итд.

У 2 сахата после подне отпочео је гала ручак, који је Његова Светост, преузвишени домаћин дао у почаст свога преузвишеног госта. Његова Светост је топло наздравила преузвишеном г. министру, као министру, као заступнику града Карловаца и среза његовог и као своме милом госту и пријатељу. Преузвишени г. министар дубоко дирнут пријатном искреношћу и љубазношћу Његове Светости захвалио се св. патријарху *Георгију;* као поглавици православне српске цркве у монархији, као великом мецени своје цркве и народне просвете, као члану великашкога дома и као своме драгом пријатељу. Обе здравице стојећи саслушане поздрављене су френетичким клицањем Живео, Живели. Његова Светост је љубазно подигао другу чашу у здравље другога милога госта свога, пресветлог великог жупана *Петра ил. Јурковића*, те г. поджупана, које су здравице такође живом симпатијом попраћене уз бурно клицање „живео велики жупан“! „живео поджупан“!

Познатим својим говорничким жаром, умољен за то од стране бирача града Карловаца и среза, а и сам као бирач, наздравио је преузвишеном г. министру и посланику, посланички му друг, кр. саветник и управитељ Текелијанума г. Стеван В. Поповић, уз бурно клицање и одобравање свију присутних.

У ½ 5 после подне, опростивши се најљубазније са Његовом Светости преузвишеним домаћином, отпутовао је преузвишени министар, са осталом госпоштином, жељезничким возом на зас бном вагону пут Вуковар, испраћен искреним симпатијама и овацијама као штом је и дочекан.

Преузвишени г. министар предао је градском магистрату 600 К као свој дар по 200 К: сиротињи градској, српском грађанском певачком друштву и месном ватрогасном друштву.

Преузвишени г. министар *Ервин ил. Чех* освојио нас је све својом племенитом љубазношћу, а са задовољством спомињемо, да је и он понео собом најпријатнију успомену и утиске са топле домаћинске љубави и пријатељског расположења Његове Светости св. патријаха *Георгија*. И преузвишени г. министар и пресветли г. велики жупан *Петар ил. Јурковић*, — који је такође цело време био обасипан усрдним и речитим симпатијама, које он у пуној мери и заслужује — отпутовали су истога дана у Вуковар.

Књижевне оцене и прикази.

Зборник црквених богослужбених пјесама, псалама и молитава из типика и црквенословенски рјечник

За православне српске цркве и школе на свијет издали протојерej *Јован Живковић* професор у богословији и *Јован Живановић* професор у гимназији. У Ср. Карловцима. Срп. Манастирска Штампарија. 1901. Стр. 671, вел. 8°. Цена 7 круна (или 8 динара и 50 пара).

Приказује: **Ђорђе Магарашевић.**

Црквене књиге у Срба почеле се штампати на концу XV. в., када је по заповести зетског војеводе Ђорђа Црнојевића штампана крајем 1493. и почетком 1494. год. прва ћириловска књига на Цетињу: Октоих (прва четири гласа). Од тог доба наставља се рад старих српских штампарија по српским земљама, које су старањем родољуба српских подмиривале потребу црквених богослужбених књига у српском народу и његовим црквама у доба, када је највише стењао, под турским јармом.

Рад старих српских штампарија оставио је у српској културној прошлости вечита трага, јер зуб времена никад не ће моћи избрисати са

страница из културне историје наше она добра, која су могла учинити старе срп. штампарије срп. народу, чији је опстанак од увек везан био за цркву прадедова његових, с којом су живели и с којим су се одржали и у најкритичнијим моментима у животу свом. Или, зар нису стари наши родољуби боље могли схватити задатак свога рада у оно мучно доба, када су хтели одржати живот цркве српске и њезин добротворни утицај на живот народни, када су расејали своју племениту радњу и стварали културне расаднике помоћу својих штампарија у различитим крајевима рода свога: У слободној Зети, потиштеном Милешеву, Мркшиној Цркви, Рујну, Гораждu, Скадру на Бојани и Београду.

Те наше прве штампарије штампале су и дале су срп. народу и његовој цркви многе богослужбене књиге: Служебнике, Минеје, Октоихе, Молитвенике, Псалтире, Тријоде и т. д.

Ну, ништа није вечито, па ни рад ових старих срп. штампарија није био вечит тим пре, што је турска сила све више напредовала, јачала, гњечила, таманила и угушивала сваку клицу просветнога рада српскога. С тога је рад старих срп. штампарија морао престати, Срби су од 1644. год. остали без овога свога културнога блага, које су знали они сачувати и одржати од 1493. год. посред свију јада и невоља, посред бојa и посред покоља, а за живот и главу своју у поузданој нади, да ће доћи једном доба лепших дана, када ће и опет наставити моћи ону добротворну радњу старих својих добротвора и бригу око културнога напредовања свога народа.

Није прошло ни педесет лета од последње штампане црквене књиге српске, а Срби се преселише у великом броју са својим патријархом Арсенијем Чарнојевићем у аустроугарске крајеве да отпочну новим животом живети, оним, који им је био пред очима у сретнијим данима из прошлости њихове.

И заиста, није протекло ни два пуна деценија, а Срби су се на првом свом народном Сабору (1708.) заузели да се оснује *српска штампарија*, која ће наставити и проширити радњу старих наших штампарија, а све у корист просветнога напретка нашега.

Са захвалношћу сећамо се такова рада митрополита *Мојсија Петровића*, који се 1730. год. тужи Ц. Ратном Дворском Савету у Бечу, како је тешко са стране набављати књиге за цркву и школску потребу, и како већ од дужега времена ни једна једина књига из Русије (Москве) није приспела, (јер нам је Русија притекла у помоћ се својим штампаним црквен. књигама кад је наших црквен. књига све мање бивало, а и ове се не могаху више штампати) са чега је, пише митрополит у срп. народу толико нестало црквен. и шк. књига да се не само младеж у школи учити не може, него да и религиозноморално образовање тиме мора веома патити.

Са захвалношћу сећамо се и добротворнога рада митрополита *Павла Ненадовића*, који је наставио дела Мојсијева, кад је и он 1751. тражио у ту сврху да се оснује срп. штампарија.

На том послу радио је и познати наш Сабор из г. 1790. у Темишвару, а последица тога рада беше, да је прорадила српска штампарија, али не у средини свога народа, него у Бечу, а то беше позната Курцбекова штампарија, у власништву познатога срп. родољуба Стевана Новаковића, који је на ту штампарају и на штампање књига његових издао 80.000 фор. Та је штампарија на послетку била продана и сједињена са кр универзитетском штампаријом у Будиму.

Из рада те штампарије а из времена митрополита Стев. Стратимировића споменућемо: *Библију* у V. књ., дакако прештампана из црквен. књига које смо из Русије добијали.

Осим ове штампарије штампале се наше црквен. и друге књиге у Римнику, Млецима и Липском. У самој нашој монархији знаменита је она радња око штампања наших црквен. књига, која је била педесетих година XIX. века, када су у Бечу штампана: Јеванђеља, Апостоли, Часловци, Требници, Служебници, Пентикостари и Тријоди, а главни редактор тих књига беше тада у Бечу Герасим Петрановић, а поред њега Саватије Кнежевић, потоњи парох у Трсту.

После овога рада споменућемо радњу око штампања појединих омањих црквених књига наших, које су појединци приређивали и које су поједине приватне штампарије штампале. Тако је приређивао и штампао еп. Платон Атанацковић позната јеванђеља и апостоле за школску потребу. Споменућемо Осмогласнике, различите Катавасије, Зборнике, Требнике, Псалтире и друге црквен. књиге за црквен. и школску употребу. Тако је протојерej, г. Вас. Николајевић за штампу приредио и штампао своје књиге: „Чини благословенија“ и „Дополнителни требник“. Споменућемо из те врсте књижевнога рада и радњу у другим крајевима нашега народа. Тако се побри-

нуло за црквену књигу у Далмацији: „Чин Православија“. (Прве недеље поста има у Русији чин, који се обавља после литургије, где бацају анатему на отпаднике вере православне, а обавља се „многолетствије“ иди „благодарениje“ за оне, који су остали верни цркви и који ју штите. *Силвестар Андрејевић* бивши мотрополит буковински прописао је тај „чин“ и за своју романску цркву. Владика *Стев. Кнежевић*, који је био епископ исте митрополије буковинске, наредио је да се чин благодарења обавља и у Далмацији у прерађеном облику, наиме у оном, у ком је у званичном листу митрополије буковинске на романском и руском језику штампан, а за тим је пренето то и у Боку. Тадањи проф. задарске а садањи ректор карловачке богословије г. протојереј *Јован Вучковић* обавио је сам тај *превод* са рускога нар. језика на црквенословенски. В. „*Истина*“ за г. 1887.)

Знаменита је радња око приређивања и штампања црквених књига у *Сарајеву*, која је обављана под надзором самога пок. митропол. *Ђорђа Николајевића* са одређеним у ту сврху одбором, међу којима спомињемо госп. *Гавру Боларића*, сада проту Мохачког, тад. проф. рељевске богословије протојереја г. *Тому Алагића* и садањег патријар. протођакона г. *Августина Бошњаковића*, који је дошао на место г. Томе Алагића, и на жељу пок. митрополита примио се редиговања црквослов. књига. Г. А. Бошњаковић обавио је редакцију првога дела и другога („дополнителног“) Требника, за тим Служебник и почео је „Општак“, који је услед свога одласка оставио тај посао, који је наставио бив. проф. богосл. *Станко Жупански*, а данашњи протојереј и парох у Срп. Св. Ивану. Ово је млађи одбор, а старији одбор у ком је радио г. Бољарић и Алагић приредио је за штампу Јеванђеље, Апостол а и прву половину Октоиха.

За ову радњу може се рећи да је веома савесно израђена не само спољашњом израдом, него особито редиговањем самога текста. У црквеним књигама, које су у Сарајеву тада штампане опажа се, како се њихови редактори трудили да се у свом раду послуже онаким издањима црквених књига из Русије, које се језиком својим више приближују ст. слов. црквеном језику а удаљују се од млађих облика на које је већ утицао руски нар. говор, (в. о том низ чланака проф. Живановића штампаних у више година у „Срп. Сиону“: Разночтеніе въ священныхъ церковно-словѣнскихъ книгахъ“). Додајемо овом приликом да се при раду овоме г. А. Бошњаковић уз припомоћ г. професора Живановића осврtao на коректније облике црквенослов. језика. У том послу послужио се „*Симфонијом*“, у којој је сачувана чистоћа старијих облика црквенословенског језика, који још није подлегао утицају рускога и народнога говора. („Симфонија“ је такови речник, у ком су изнете за сваку реч у нашем црквенослов. језику потврде и цитати из св. Писма Ст. и Нов. Завета. По тој Симфонији израдио је и П. Гильтебрандтъ Ст. Петерсб. 1882. год. у 5. том, овај свој чувени Опровочный и объяснительный Словарь къ Новому Завѣту, али с тим додатком да се већ у овом Словару знатно опажа утицај данашњега нар. руск. језика, чега у Симфонији нема.)

Није нам намера била да се у овој радњи забавимо потање и посепце о свима црквеним књигама штампаним у XIX. в. у нашој монаркији, како и за што се тај рад јавља у нас, него смо хтели само прегледно у најкраћим цртама приказати и ову радњу на приређивању и штампању наших црквених књига за које смо захвални, јер су оне хтеле подмиривати потребе које су се у нас осећале.

* * *

Ново и напредније доба из којега потиче рад око приређивања наших црквених књига за штампу настаје, можемо без зазора рећи, радом данашња два наша трудбеника у овој врсти књижевнога им рада, а та два трудбеника јесу: проф. богословије у Карловцима протојереј г. *Јован Живковић* и проф. гимназије и богословије г. *Јован Живановић*.

Ова два човека раде данас у *онаковој богословији*, за каквом су од увек тежили Срби од сеобе своје у ове крајеве аустроугарске монаркије. Тому је сведок сва она литература у којој су изнете тежње и свију наших сабора и свију наши митрополита и црквених и светских власти, да се за срп. цркву спрема и образује свештенички подмладак, који својом научном спремом треба да стоји на нивоу савремених просветних завода ове врсте у овој монаркији. Последњи деценијум живота наше богословије у Карловцима показује и сведочи, да се наше богослов. училиште уздигло на онај ниво, на којем никад донде није било, а то нам јемчи, да ће, буду ли ове прилике и даље сретно подржале, наше богословско училиште зацело стићи, ако није већ и

стигло најбоље православ. богосл. училиште у нашој монаркији.

Овакове прилике нашега богослов. училишта стварају у првом реду сами радници његови — професори његови, а врсне људе од заната у том виђамо у *већем* броју у нашим данима, у чему налазимо највише заслуге у поглавици овостране српске цркве у Њ. Светости патријарху српском *Георгију Бранковићу* и нашем *Св. Синоду*. Њихову очинском старању захвални смо, што ће црква наша и даље добијати ваљано спремљене служиоце своје. Њихову очинском старању захвални смо што ће наша деца у нижим и вишим просветним заводима добити у руке и ваљане уџбенике намењене изучавању своје веронауке.

Ну, не ће се само остати при подмиривању овакових потреба.

Рад проф. Јов. Живковића и Јов. Живановића показује нам да се и даље пошло. Иде се за тим, да се подмирују и потребе, које се давно опажају у недостатку црквених књига наших. Једна од првих такових потреба јесте ево *Зборник*, којега се латише два радника из *овакова* богословскога училишта нашега, да га својом спремом, разумевањем и својим трудом, *а подељеним благословом Њ. Светости патријарха срп. Георгија Бранковића* од 27. септ. (10. октобра) 1900. за штампу приреде и издаду српској цркви и њезиним служиоцима не само у карловачкој митрополији, него и по свиколиким крајевима српскога народа и његове цркве.

Велика књига ова штампана је у истој штампарији, у којој су штампају данас и уџбеници за наше основне и средње школе, а то је „*Српска Манастирска Штампарија*“, у Карловцима, која је основана с благословом срп. патријарха преузв. господина Георгија Бранковића, и *којој је у првом реду сврха*, док она стане на своју снагу, *развијање и унапређење наше црквено-школске књижевности*.

Из такове штампарије угледа света ево и ова, можемо рећи, епохална црквена књига у црквенопросветном животу овостраних Срба.

„Зборник црквених богослужбених пјесама, псалама и молитава, извод из типика и црквенословенски рјечник за православне цркве и школе“ раздељен је својом садржином у осам делова.

У 1.) делу наћи ћемо све оно што је сабрано из часослова, ѱалтырѧ и служебника. У 2.) из ѡктоиха, у ком су приложенiѧ: Єѯапостiларiи, тропари посведневнiи тропари общiи. У 3.) из двоюнадетѧть миней; у 4.) из трiѡди, у 5.) из пентiкостарѧ, у 6.) из книги молебныхъ пѣнiй, 7.) Извод из црквенога правила, 8.) црквенословенски речник. (Наставиће се.)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Његова Светост**) се бави од прошлога уторника у Бечу у седницама државних делегација. Повратак Његове Светости у Карловце очекује се до 30 маја (12. јуна) о. г. У пратњи Његове Светости је архимандрит г. *Др. Георгијв Летић*.

(**Нов доктор Богословије**). После одлично положеног другог строгог испита промовисан је дана 18. маја о. г. у аули Черновичког универзитета на част доктора Богословије г. *Јован Чупић*, син пароха Сентандрејског протојереја г. Корнелија Чупића. Био на славу и корист наше цркве и народа!

(**Редовни испити**). На православном Српском Богословском Училишту у Ср. Карловцима држаће се по закључку наставничкога збора тога училишта одобреном од Његове Светости преузвишеног Господина патријарха српскога *Георгија* овим редом: 24. маја: *Црквенословенски језик* за IV год.; 25. маја: *Литургика* за год. IV и Морално Богословље за III. год. 26. маја: *Стилистика* за IV. год., и *Археологија с библијском историјом* за I. год.; 28. маја: *Црквено појање и правило* за IV. год; и *Догматика* за II. год.; 29. маја: *Полемика* за III. год.; 30. маја: *Право* за IV. годину, 31. маја: *Грчки језик* за II. год.; и *Јеврејски језик* за I. год.; 1. јунија: *Катихетика* за IV. год. и *Историја Српске Цркве* за III. год.; 4. јунија: *Историјско богословље* за IV. год.; и *Нови Завет* за II. год.; 5. јунија: *Нови Завет* за III. год.; 6. јунија: *Омилитика* за IV. годину: 7. јунија: *Апологетика* за I. год.; 8 јунија: *Стари Завет* за II. год.; 9. јунија: *Педагогика* за IV. год.; и *Црквена историја опћа* за III. годину.

Испити почињу у 8. сати у јутру и јавни су; но чланови световни морају за присуствовање на истима исходити дозволу од ректора.

(**Школски испити у Новом Саду**). У *Српској Вишој Девојачкој Школи* одржаће се испити приватних ученица 4. (17.) и 5. (18.) јуна, а 6. (19.) јуна биће испит у I. разреду; 7. (20.) јуна у II.

разр., 8. (21.) јуна у III. р. а 9. (22.) јуна у IV. разреду. Испити ће се одржати пре подне од 8—12, а после подне од 3—6 сахати у дворани IV. разреда исте школе. За време испита стајаће у засебним дворанама на углед ручни радови, писања и цртања ученица ових. 14. (27.) јуна одржаће се благодарење и за тим ће се завршити ова школска 1900—1901. година. У Срп. Вел. Гимназији држаће се испити од 10. до 22. јуна по нов. к., а 23. јуна држаће се благодарење и распустити седам нижих разреда, па ће се онда наставити матура са VIII. разредом за оне, који су из писменог испита зрелости добро прошли.

(**Књижевни Одбор Матице Српске**) имао је у четвртак 17. (30.) маја под придседништвом А. Хаџића своју редовну седницу. — С тугом у срцу узима се на знање извештај председников о смрти Николе Јоксимовића, члана Књиж. Одељења; чланови одају покојнику почаст устајањем са својих места и усклицима „Слава му! Уједно ће се позвати Књиж. Одељење, да одреди говорника у спомен и славу покојном члану Николи Јоксимовићу. — За оцењиваче за дела на расписане награде одређују се чланови Светозар Савковић и Радивој Врховац; новела „Искра живота“ и комедија у 5 чинова „Образ пред свијетом“ издају се поменутим оцењивачима. — За Летопис се примају: расправа Марка Цара „Дом Рамон де Кампоамор“ и цртица Светозара Ћоровића „Омер ага“. — Превод Пушкинове „Русаљке“ од непознатог писца издаје се на оцену члану Тих. Остојићу. — Руконис „Неколико савета и опомена нашем народу“ од непознатог писца члану дру Ђорђу Дери. — Према оцени члана Радивоја Врховца прима се за Летопис расправа дра Бранислава Петронијевића „Фридрих Ниче“. — Извештај секретарев о питомцима узима се на знање.

(**Излет Шабачких гимназиста**). Око 30 ученика Шабачке Гимназије са управитељем и једним делом својих наставника посетили су наше манастире Врдник, Хопово, Гргетег и Крушедол. У очи Духовског празника стигли су у Карловце, посетили Стражилово и гроб Бранков и разгледали знаменитости у Карловцима. Први дан празника присуствовали су архијерејској св. литургији коју је богослужио св. патријарх *Георгије*, а пред вече жељезницом отпутовали су у Нови Сад. Г. г. наставници са директором поклонили су се Његовој Светости корпоративно, и имали су част бити први дан празника Духовског на ручку код Његове Светости.

(† **Јеромонах О. Георгије Бугарски**). Дана 11 маја о. г. преминуо је у заводу за умоболне у Стењевцу јеромонах манастира Врдника (Раванице) о. Георгије Бугарски у 34 години свога живота. Покојник је био постријник манастира Раковца. Лака му земља и покој души!

Разне белешке.

(**Слика Благовештенског сабора**) Тај веома важни историјски моменат из живота нашега народа наумио је да овековечи у слици познати трговац са уметничким сликама, Петар Николић из Загреба. Он је поверио израду те слике изврсноме уметнику-сликару Влаху Буковцу у Дубровнику. Пошто је Николић наумио да на томе табло-у изнесе све знатније српске личности онога времена, то се побринуо за ликове тих Срба из онога доба. Име Влаха Буковца довољна је гаранција, да ће та слика бити уметнички израђена.

(**Најстарији хришћански споменик у Китају.**) То је споменик од 781 год., нађен у граду Синанфу. Из њега дознајемо, какав је упечатак оставило Хришћанство на Китај у VII. в. Први њихов проповедник био је неки A-lo-pen, који је и донео Св. Писмо у Синанфу. Из споменика јасно се види, да су се Китајци живо интересовали за хришћанску веру. Царски указ у споменику овако карактерише учење Alopen и књига Св. Писма: „Учење његово је дубоко и достојно поштовања, а сврха му је постићи савршенство. Начин излагања је прост и кратак.“ Затим указ царски заповеда да се подигне храм хришћански на кварталу „мира и правосуђа.“ Такви су били успеси првих хришћанских мисионара у VII. в., који су долазили без пушака и војника, него одевени у оклоп добротељи. Сравнимо њихове успехе са неуспесима данашњим У чему је „тајна“ првих, и где су узроци других. Или су ваљда Китајци подивљали, те су неприступачни науци Христовој? Или су мисионари данашњи ваљда неспособнији, или су можда грозне пушке, на које се тако радо обраћа пажња Китајаца, указале данас Хришћанству жалосну услугу?

Нове књиге.

Православна Далмација. Историјски преглед. Написао Е. Н. М. (Епископ Никодим Милаш). Нови Сад. Издавачка Књижарница А. Пајевића. 1901 Штампарија Ђорђа Ивковића у Новом Саду. Стр. VI. и 603. Цена 6 круна. — Ова књига може се добити и код Управе Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

Шематизам православне Епархије Далматинске и Истријске за годину 1901. Задар. Штампарија Шпира Артале. — По овоме Шематизму било је концем 1900. г. у тој епархији 3 мана-

стира, 5 протопрезвитерета, 54 парохије, 3 капеланије, 82 цркве, 10851 дома, 78 862 душе, презвитера чина монашког 28, световног 43, ђакона чина световног 1. Родило се законите деце 1.429 мушке и 1.431 женске, незаконите мушке 124, женске 117; умрло мушких 1.146 и 1.020 женских. Прешло је у православну веру 34 мушких и 35 женских, а из православне 4 мушких и 11 женских.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ 1—2

Усљед решења Добротворне Задруге Српкиња Сомборкиња од 17.(30.)V. 1901. год. бр. зап. 2. а на основу одлуке проф. Збора српских учитељских школа сомборских од 19. маја (1.|VI.) бр. зап. 86., овим се расписује стечај на 27 питомачких места у новоустановљеном алумнеуму уз српску учитељску школу сомборску.

Питомачка места у алумнеуму подељена су у четир разреда. — У 1. разр. има 7 бесплатних, у II. разр. 8 питомачких места са месечним улогом од 2 К (1 фор.), у III. разр. има 5 питом. места са месечним улогом од 6 К (3 фор.), а у IV. разр. 7 места са месечним улогом од 10 К (5 фор.)

Изабрани питомци, подељени у поједине разреде, бесплатно или уз месечни улог назначених свота, уживаће у алумнеуму здраву и крепку храну и то: ручак и вечеру. За исхрањивање питомаца алумнеума стараће се Добротворна Задруга Српкиња Сомборкиња, која ће тога ради на сваког питомца без разлике трошити 20 К (10 ф.)

Питомци II. и III. разр. годишњи улог свој имају у 2 рока: почетком школске год. и свршетком I. течаја, (1. фебр. по новом.), а питомци IV. разр. у 3 рока: почетком школ. год., 1. јануара и 1. априла по новом, свага у напред уплатити.

Потпору ову могу уживати само ученици српске мушке учитељске школе сомборске. — Они који желе питомачка места ова добити, крштеним писмом, лекарском сведоџбом, сведоџбом о свршеним наукама и сведоџбом сиромаштва снабдевене молбенице нека поднесу Управи српских учитељских школа сомборским закључно до 1. августа 1901. (по новом.)

У Сомбору, први дан Духова. 20. маја (2. јуна) 1901.

Н. Ђ. Вукићевић
српске учит. школе управитељ.

Умољавају се уредништва српских листова да стечај овај, обзиром на смер му у листовима својима саопште.

Бр. 234, 237 ех 1901 1—3 46

СТЕЧАЈ

Ради сталног попуњења парохијских места, у Санаду IV. плаћевног разреда и у Арадгају VI. плаћевног разреда, овим се расписује стечај. Рок стечају истиче 1. (14.) јула 1901.

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 15|28 маја 1901. год.

Никанор
епископ.

К. 314/349 ех 1901. 1—3 47.

СТЕЧАЈ

Ради попуњења ђаконског места у Вел. Кикинди овим се расписује стечај, с пријавним роком до 1. (14.). јула 1901. — С тим местом је скопчана годишња плата од 800 круна и уживање једне сесије и пет ланаца тако зване карактерске земље.

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 15|28. маја 1901. године.

Никанор
епископ.

ОГЛАС 1—1 45

Ради набаве четири нова шалона од растовог дрвета на дољој цркви расписује се дражба на мањак, која ће се у недељу 3. (16.) јуна о. г. по подне у 2 сата одржати.

Столароки рад износи . . круна 368.—
Браварски „ „ . . „ 104.—
свега круна 472.—

Дражбоватељ дужан је положити у готовом новцу 10% од прорачуњене вредности.

Из седцрквеног одбора, држане у Ср. Карловци 22. маја (4. јуна) 1901.

Председништво.

СТЕЧАЈ 36 3—3

на учитељско место у Нађфали са платом: у готовом новцу 800 круна, у име огрева 40 круна, за држање пофторне школе 80 круна, 4 ланца ораће земље и ½ ланца баште на коју је учитељ дужан све терете сносити; са прописаним станом и баштом и са петогодишњим доплатком од 100 круна годишње. Дужности прописане, рок стечаја шест недеља после првог увртења.

Из седнице Школског Одбора, држане у Нађфали дана 9. (22). Маја 1901. год.

Радивој Којић
перовођа.

Ђока Петков
председник.

Бр. 2. ex 1901. М. Ш. О. 39 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место српске вероисповедне школе грађанске, расписује се стечај.

Плата је ова:

за држање посведневне школе . 600 круна
за држање повторне школе . . 80 „
за огрев свој преко године . . 60 „

Пет ланаца оранице, на које учитељ порез плаћа.

Од великог укопа . . . . . 80 Фил.
од мало укопа . . . . . 40 „
од венчанице . . . . . 80 „

Стан од две патосане собе, кујне коморе, штале, једне баштице у школском дворишту.

Сву означену плату са огревом добиће учитељ у месечним оброцима унапред.

Учитељу у дужност спада, уредбом школском од г. 1872. децу школску у свима предметима обучавати. При сваком богослужењу у Цркви певати а и децу у певању обучавати.

Осим тога изискује се, да је и испит из мађарског језика положио.

Лична пријава узеће се у обзир.

Рок сечаја траје шест недеља од првог увршћења у „Српском Сиону“ до 1. (14). Јула т. г.

Компетенти своје добро уређене молбенице, нека изволе на месни Школски Одбор послати.

Из седнице месног Школског Одбора, држане у Дарди 8./21. Априла 1901. Барања, п. у месту.

Ђуро Герковић
перовођа.

Урош Рацковић
председник

СТЕЧАЈ 38 2—3

на упражњено учитељско место у Бегечу, Епархија Бачка, последња пошта Ст. Футог; овим се отвара стечај.

Са овим учитељским местом скопчана је плата од 800 круна, осим тога 4 јутра ритске земље такозване среде, стан према пропису 74 §-а школске уредбе од 1872. год. са баштом уз стан од 300□ хв. Осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна када приспе, који може достићи највећу своту од 500 круна.

Дужности су прописане школском уредбом од 1872. год. и односним наређењима дисциплинарних правила.

Рок је стечају 15. јуна по ст. календару.

У Бегечу 6 маја 1901. год.

Коста Златанов
перовођа м. школ. одбора.

Бранко Поповић
председник м. школ. одбора.

Ad бр. К. 377/219 ex 1901. 40 2—3

СТЕЧАЈ.

На парохију V. разреда у Бачинцима овим се стечај расписује с тим, да компетенти имају своје прописно инструиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 15. јуна о. г. по ст. кал. поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 3/16. маја 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

К. 171 из 1901 44 2—3

СТЕЧАЈ.

На једно упражњено место у стипендијској заклади пок. Петра Божића са стипендијом од годишњих 300 круна овим се расписује стечај.

Са потребним сведоџбама о свршеним наукама, о имовинском и здравственом стању, као и са крштеним листом молиоца снабдевене молбенице ваља поднети епархијској консисторији темишварској до 18. (31.) Јула 1901.

На ту стипендију могу компетовати Срби источно православне вере, припадници православне српске епархије темишварске, који се уче у срп. православној великој гимназији карловачкој, на којој академији, или на којем универзитету.

Првенство имају рођаци оснивачеви, ако су источно-православне вере.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 17. (30.) Априла 1901 год.

Никанор
Епископ.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС. 42 2—2

Срп. прав. црквена општина у Нештину, држаће у општинским просторијама дана 30. Маја (12. Јуна) о. г. у 10 часова пре подне дражбу на мањак за унутрашњу оправку св. цркве, и то:

1. Сликарски посао који ће изнашати 600 К
2. Златарски посао . . . . . 2320 „
3. Декорационмалер (Zimmer-mahler-) ски посао . . . . . 700 „
4. Столарски посао . . . . . 300 „

Укупно: 3976 К

Од које своте има сваки дражбеник 10% кауције положити. Исти рад ће се само стручњацима поверити.

Црквена општина задржава себи право, коме ће посао поверити.

Сваки дражбеник, који жели посао узети

може се обратити на подписаног председника и пре дражбе предрачун односно услове рада видети.

Из седнице срп. прав. црквене општине држане у Нештину 14. Априла 1901.

Перовођа: К Јовановић равн. учитељ.
Председник: Дамјановић
Парох адм. Јереј Милан Протић.

СТЕЧАЈ. 43 2—3

По налогу Славног Епарх. Школског Одбора у Новом Саду од 7/20. фебруара т. г. бр. ЕШО 21/40 ex 1901. расписује се стечај на новоустановљеној српској вероисповедној школи у Кању.

Плата је следећа: основна плата 800 круна; награда за пофторну школу 80 круна, у име огрева за себе 96 круна, за писаћи паушал 20 круна, са слободним станом од две собе, кухиње подрума, коморе, штале и шупе а уз стан и башту, уз ово још пет пута петогодишњи доплатак по 100 круна.

Осим дужности учитељске, која је школском уредбом прописана дужан је учитељ и у цркви једну певницу држати и децу црквеном појању поучавати. — Рок стечају Петров-дан.

Изабрати учитељ ће своје звање 1. Септембра т. г. по рим. наступити. Жеља је да се компетенти лично пријаве и у цркви пою.

Из седнице школског одбора држане у Кању 17 Маја 1901. г.

Владислав Вуковић пр. перовођа
Василије Вуковић парох и пред. шк. од.

ДРУГИ ОГЛАСИ

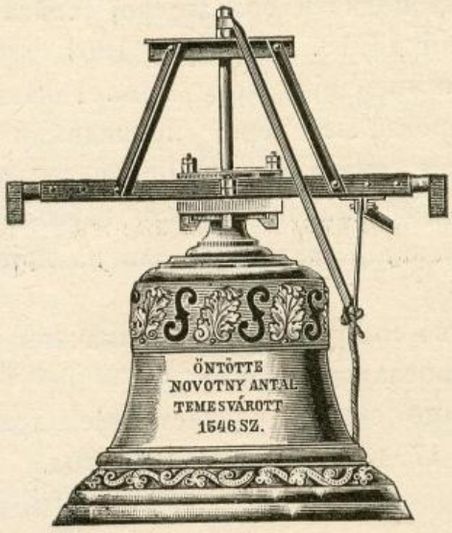

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
II ТЕМИШВАРИ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ʃ провиђенаи зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

12— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке неделе на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 313.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 22

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 3. јунија 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ИЗВЕШТАЈ
О РАДУ САБОРСКОГА ОДБОРА
1897.—1900.

(Наставак)

III.

Управа, манипулација и надзор срп. прав. нар. црквених фондова и заклада и нар. црквених добара.

Високославни саборски одбор, као управитељство свих срп. прав. нар. црквених фондова и заклада и добара, у вршењу послова овопредметнога својега делокруга, бринуо се и настојавао је и за ово време и даље, да те фондове, закладе и добра и њихова права неокрњено сачува, њихове интересе осигура, а нарочито и да створи ваљане погодбе за што пробитачније, а при том стално приплођавање њихових капитала, те и за њихово појачање; исто тако, да се њихова намена и смер тачно врши; нарочито је пак настојавао, да манипулација њихова буде што уреднија и целисходнија, чему у потврду постоје многе одлуке и наређења саборскога одбора, од којих ћу се дотаћи само најглавнијих, да се види приказ тога рада.

А.) *Управа, манипулација и надзор срп. прав. нар. црквених фондова и заклада.*

Славни срп. прав. нар. црквени сабор о састанку својем 1897. није установио предрачуна ни за 1897. ни 1898. услед чега је всл. саб. одбор, како

за те године, тако и за године 1899. 1900. и 1901. био принуђен да сачини *предрачунске основе*. Ове предрачунске основе су служиле и служе како всл. сабор. одбору, тако и књиговодству и благајници срп. нар. црквн. фондова и заклада, као равнало при подмиривању трошкова на потребе црквених и просветних цели свих срп. нар. црквн. фондова и заклада у тим годинама. Исто тако је установио и предрачуне манастирске за све горње године и упутио управе, да се управљају по тим предрачунским основама.

Предрачунске основе за 1899. и 1900. поднесене су у препису преузв. г. кр. уг. министру-председнику на увид; а тако исто у препису и рачуни нар црквн. фондова и заклада за 1898. и 1899. годину уз придржање становишта обележеногa у одлуци бр. С. О. 5770/1482 ex 1898., на које је преузв. исти учинио примедбе. На ове примедбе су поднесена и разјашњења.

Овде имам споменути, да је услед дописа преузв. г. кр. уг. министра-председника од 29. новембра 1899. бр. 14918. одлуком бр. С. О 1937/580 ex 1900. учињено расположење, да се вредност државних папира у будуће како у предрачунима, тако и у рачунима има истаћи и водити у *номиналној вредности*. Осем тога спомињем, да се од 1/I. 1900. и предрачуни и рачуни састављају односно воде у *новој (крунској) вредности*.

Нарочито је бригу водио всл. саб. одбор о том, да се главнице фондова и заклада уз што бољу сигурност, што плодоносније сместе; те је према том, по што су за ту прилику најповољније погодбе код *издавања главнице на хипотекарне зајмове*, према правној и фактичној могућности и поступао. Повољне последице у последњем извештају изређаних овопредметних мера показале се и даље. Ну пре него што бих изнео резултате ових година, имам част споменути нека расположења всл. саб. одбора, која одговарају горе обележеним начелима.

Одлуком бр. С. О. 2310/622 ex 1899. је — услед високог минист. дописа — одлучено, да се при *установљењу вредности хипотеке*, ако се вредности по чистом приходу и по порези разликују, узме увек мања вредност за основу, да би се, по што се сада даје само на двоструку сигурност добило боље јемство за издану главницу.

Одлуком од 15. (28.) марта 1900. бр. С. О. 2273/590. учинио је всл. саб. одбор расположење, да се уз измену одлуке бр. С. О. 1545/692 ex 1893. за *време обустави издавање зајмова испод 1000 К* са разлога, што се посао са ситним хипот. зајмовима преко мере нагомилао и што нема на расположењу знатнијих свота ради плодоносног улагања у хип. зајмове нарочито обзиром на то, што су у скорој будућности при извађању градња (резиденција бачка, здање н. ц. неприкосновеног фонда за звања врховних авт. власти и за саборницу у Карловцима) потребне велике готовине.

Одлуком бр. С. О. 2306|629 ex 1900. наредио је всл. саб. одбор, *да се немарни дужници имају од 1. јула 1900. утуживати после годину дана закашњења* са каматом (види С. О 864|255 ex 1881); пошто се са досадањим утуживањем после године и по дана стварале тешкоће нарочито око осигурања камата.

Одлуком бр. 1414|зап. ex 1900. наређено је, да се немарни *дужници из Хрватске и Славоније* од 1. јануара 1901. утужују код кр. кот. суда у Карловцима.

Најпосле имам споменути одлуку од 19. септембра (2. окт.) 1900. бр. зап. 1682., којом је услед тога, што нарочито нар. црквн. автономне просветне потребе, те и издаци (нарочито из нар. црквн. клирикалног школског фонда) све у већој мери расту и што је каматњак на капитале код већих новчаних завода подигнут — и до битног побољшања новчаних, прилика, *каматњак*

на хипот. зајмовне главнице од 1. јануара 1901. од 6% на 7% повишен и сходно овопредметно расположење учињено, да ова мера буде од успеха.

Резултат издавања главнице под зајам за 1899. и 1900. био је овај:

У години 1899 ој

дозвољено је	(367.985 фор. — нов. авр.)	=	735.970 К — пот.
исплаћено	(362.952 „ 95 „ „)	=	725.905 „ 90 „
враћено	(283.259 „ 30 „ „)	=	566.518 „ 60 „
више исплаћено	(79.693 „ 65 „ „)	=	159.387 „ 30 „

У години 1900-ој

дозвољено је — — — — — — — —	895.250 К — пот.
исплаћено — — — — — — — —	947.087 „ — „
враћено — — — — — — — —	521.603 „ 15 „
више исплаћено — — — — — — —	425.483 „ 85 „

Из горњега исказа се види, да је за ове две године дана:

дозвољено — — — — — — — —	1,631.220 К — пот.
исплаћено — — — — — — — —	1,672.992 „ 90 „
враћено — — — — — — — —	1,088.121 „ 75 „
више исплаћено — — — — — — —	584.871 „ 15 „

Стање обвезница хипот. зајмова било је:

крајем 1899. — — — — — — — —	7,485.544 К 40 пот.
„ 1900. — — — — — — — —	7,911.028 „ 25 „

односно ако се амо додаду у извештају од 1898. споменути ануитетни зајмови, онда је стање било

крајем 1899. — — — — — — — —	8,266.696 К 18 пот.
„ 1900. пак — — — — — — — —	8,670.957 „ 15 „

У години 1899. дозвољено је хипот. зајма 549-орици

а у 1900 ој — — — — — — — — 512 „

Према том износио је сваки новодозвољени зајам просечно

у години 1899-ој — — — — — — — — —	1340.5 К
„ 1900-ој — — — — — — — — —	1748.5 К
Крајем 1899-е год. било је дужника — — — —	6258 а
„ 1900-е „ „ „ „ — — — —	6569

Стање државних и др. папира од вредности било је:

крајем 1899-те год. — — — — — — —	4,849.043 К 92 пот.
„ 1900-те „ — — — — — — —	5,241.979 К 16 „

из чега изгледа, да је вредност у 1900. порасла; ну то је привидно, пошто је услед одлуке бр. С. О. 1937|580 ех 1900. код ових вредност исказана *номинално* место по курсу, а ту се показала разлика са близу 400.000 К те се види, да је стање остало непромењено

Стање штедионичких улога било је:

крајем 1899-те — — — — — — — —	1,302.217 К 06 пот.
„ 1900-те — — — — — — — —	1,280.621 К 93 „

из чега се види, да је свота ових улога ове последње године са 21595 К. 13 пот. опала

Из упоређења стања свота хипотекарних зајмова, папира од вредности и штедионичких улога види се, да је свота првих и опет порасла, а стање осталих остало скоро исто.

Вел. саб. одбор настојао је и за ово време, да се *верозаконски прилог* и *саборски трошкови* и то како *стари*, тако и *нови* уберу односно осигурају. Од овопредметних одлука споменућу главније.

Одлуком од 9. (21.) септембра 1899. бр. С. О. 5298/1283 коначно је ре-

шена ствар о *ироневери свотâ саб. трошкова и верозаконскога приноса у вршачкој епархији* с тим, да се потраживање као застарело и неистериво има брисати; ну пошто је поводом целе ове ствари константовано, да се о укупљеном новцу за саборске трошкове и верозаконски принос код епархијских власти тачно књиге не воде, нити се тамо за ту цељ у сваком погледу способни органи налазе, те је услед тога и тамошња контрола површна, а да би се у будуће свака евентуална неправилност при укупљању сабор. трошкова и верозак. приноса отклонила и саборском одбору омогућило, да у свако доба може о уплатама горњих дугова тачну евиденцију водити и сигурну контролу вршити, — то је уз измену одлуке бр. С. О. 321/72 ех 1892., којом је изречено, да се уплате горњих пристојаба могу чинити и код надлежног епархијског администт. одбора, учињено расположење, да све подручне црквене општине у будуће, и то почињући са 1. јануаром 1900. године, како заостале тако и будуће саборске трошкове и верозаконски принос уносе искључиво непосредно у благајницу срп. нар. црквен. фондова и заклада; о овоме је издана циркуларна наредба архидијецезанском и осталим епархиј. админ. одборима.

Питање о установљењу и осигурању овопредметних пристојаба односно дугова *у бив. помешаним (српско румунским) црквеним општинама* још није изведено на чисто; јер одлуком бр. С. О. 7055/2583 ех 1898. започети поступак није још завршен, пошто епархијски админ. одбори темишварски и вршачки нису још задовољили одлуци од 13. (26.) јуна 1900. бр. С О. 4198/1040 у погледу на кључ за конвенцију, на број душа Срба и Румуна пре и после деобе појединих црквен. општина и др.

У смислу горње одлуке бр. С. О. 4198|1040 ех 1900. умољена је врховна митрополијска власт румунска у Сибињу, да учини расположење, да се накнаде срп. нар. црквен. фондовима своте од 1046 фор. и 3803 фор. а вр. које су примили румунски саб. посланици *о саборисању 1864. и 1865.* Ну тој молби није још задовољено.

Одлуком бр. С. О. 3124|689 ех 1900. упућено је књиговодство нар. црквен. фондова и заклада, да концем сваке године а најдаље до 15. јануара идуће године изда фискалату фондовском *на утужење списак оних немарних црквен. општина*, које на обвезницом осигуране дугове вероз. приноса и сабор. трошкова прописаних оброка и камата за ту (прошлу) годину нису уплатиле. Ова мера се показала потребном с тога, што црквен. општине, које су такве обвезнице издале, са незнатним изузетком, по издатку обвезнице, нису задовољиле својој дужности ни у којем погледу, па ни после опомене.

Одлукама бр. С. О. 2230|574 ех 1900. и С. О. 6537|1686 ех 1900. учињено је расположење, да се установи тачно *стање* уплата и дуга *ових пристојаба* појединих црквен. општина *епархије шакрачке.*

Одлуком бр. С О. 7503|1778 ех 1900. решено је коначно питање, како да се обрачунају своте од 1158 фор. 88 нов. вер. приноса и од 1584 фор. 88 новч. авр. саб. трошкова, које се односе на црквен. општине *бив. шајкашког батаљона из година 1869. и 1870.*

Одлуком бр. С. О. 7668|1779 ех 1900. изречено је, да *прњаворци манастирски* морају такође плаћати верозак. принос и саб. трошкове.

Одлуком бр. С. О. 6840|1821 ех 1900., по саслушању извештаја потписаног, предложено је сл. нар. црквен. сабору, да се свота *саб. трошкова сабора 1861.* у износу од 7420 фор. 70 новч. авр. бришу, јер нема изгледа да се могу накнадити од држав. ерара.

Осем тога је донесено и много других одлука, које смерају на то, да

се неосигурани остаци уберу и смање (нарочито види одлуку бр. С. О. 7511|2324 ex 1899.) осигурани према обвезницама рукују и отплаћују (зап. бр. 1845. ex 1900.); ну у много прилика се морало гледати и на худо материјално стање појединих црквн. опћина, те је, у олакшицу им, дозвољавано, да такове могу својој дужности и касније задоста учинити.

Успех овопредметних расположења всл. саборскога одбора може се видети из ових података:

I. Верозаконски принос

А.) *Неосигурани дуг.*

Крајем	1898.	износио је	237.735	фор.	01	нов.	= К	475.470·02
„	1899.	„ „	241.594	„	64	„	= „	483.189·28
„	1900.	„ „	225.898	„	—	„	= „	451.796·—

Б.) *Обвезницом осигурани дуг.*

Крајем	1898.	износио је	94.081	фор.	85	нов.	= К	188.163.70
„	1899.	„ „	103.127	„	65	„	= „	206.255·30
„	1900.	„ „	103.916	„	65^5	„	= „	207.833·31

II. Саборски трошкови

А.) *Несигурни дуг.*

Крајем	1898.	износио је	51.514	фор.	16	нов.	= К	103.028·32
„	1899.	„ „	48.461	„	75	„	= „	96.923·50
„	1900.	„ „	43.016	„	74	„	= „	86.033·48

Б.) *Обвезницом осигурани дуг.*

Крајем	1898.	износио је	19.109	фор.	67	нов.	= К	38.219·34
„	1899.	„ „	18.638	„	45	„	= „	37.277·90
„	1900.	„ „	15 848	„	42^5	„	= „	31.696·85

или у укупној свoти:

I. и II. А.) (неосигурано)

		вер. принос		саб. трошкови		свега:
Крајем	1898. г.	475.470 К 02	+	103.028 К 32	=	578.498 К 34 пот.
„	1899. „	483.189 „ 28	+	96.923 „ 50	=	580.112 „ 78 „
„	1900. „	451.796 „ —	+	86 033 „ 48	=	537.829 „ 48 „

I. и II. Б.) (обвезницом осигурано)

		вер. принос		саб. трошкови		свега:
Крајем	1898. г.	188.163 К 70	+	38.219 К 34	=	226.383 К 04 пот.
„	1899. „	206.255 „ 30	+	37.277 „ 90	=	243.533 „ 20 „
„	1900. „	207.833 „ 31	+	31.696 „ 85	=	239.530 „ 16 „

односно

I. и II. А.) + I. и II. Б.) заједно:

Крајем	1898. г.	578.498 К 34	+	226.383 К 04	=	804.881 К 38 пот.
„	1899. „	580.112 „ 78	+	243.533 „ 20	=	823.645 „ 98 „
„	1900. „	537.829 „ 48	+	239.530 „ 16	=	777.359 „ 64 „

Из овога се види, да се стање *неосигураних* тражбина од 1|I. 1899. до 31|XII. 1900 поправило само са — — — — — 40.668 К 86 пот.
а стање целога (неосигуранога и обвезницом осигурано-
нога) потраживања за то исто време свега само са — 27 521 К 74 пот.

III. Саборски трошкови за сабор од 1897|1900.

(у прорачуну 1893.)

Крајем 1898. год. расположиво — — — —	13.382 К	62 пот.
„ 1899. „ „ — — — —	15.024 „	04 „
„ 1900. „ „ — — — —	15.984 „	78 „

Према распорезу од 1893. стоји стање ових трошкова овако:

Распорезано свега — — — — —	23.485 фор.	69	=	46.971 К 38 п.
Потрошено о сабору 1897. — — —	12.473 „	20	=	24.946 „ 40 „
Накнађен вишак трошк. н. ц. сабора од 1885|90.	1.279 „	67	=	2.559 „ 34 „
Расположиво 31|XII. 1900. — — —	7.992 „	39	=	15.984 „ 78 „
На дугу (неуплаћено 31|XII. 1900.) —	1.740 „	43	=	3.480 „ 86 „

IV. Саборски трошкови за идући сабор

(у прорачуну 1898.)

Крајем 1899. расположиво — — — — — —	2.956 К 22 пот.
„ 1900. „ — — — — — —	22.218 „ 17 „

Из исказа под III. се види, да свота за саборске трошкове, која је у прорачуну од 1893. са округло 24.000 фор. а. вр. стављена и одређена за најближи тада сабор, није ево ни за седам година дана уплаћена. Иначе се види и то, да за *идући сабор стоји на расположењу свота* у износу од 38.202 К 95 п.

Да пређем сад на поједине нар. црквене фондове и закладе.

О *неприкосновеном фонду* имам ово навести.

За годину 1899. исплаћена је из овога фонда *titulo мањка дотације* парохијског свештенства епархије горњо-карловачке свота од 3853 ф. 54 нов. а. вр. а 1900. год. свота од 9007 К 29 пот.

Одлуком бр. С. О. 6018|1213 ex 1900. дозвољено је претходно, да се потребне ствари, за уређење епархијске *архиве у Плашком*, набаве за већу своту, него што је било дозвољено одлуком бр. С. О. 6828|1685 ex 1898.

Отштетна парница *Дра Ј. Грујића* из Н. Сада против овога фонда pcto 80.000 фор., која је и код другостепенога суда одлучена у корист фонда (С. О. 1440|238 ex 1900.) није још довршена била до конца 1900. Међутим је противу Ј. Грујића поведена кривична истрага у предмету потписа неких обвезница, утужених против н. ц. фондова. Ствар је код стручњака (С. О. 8920|1926 ex 1900.)

Што се тиче *клирикално школског фонда* навешћу ово.

У питању предаје велико-кикиндско-диштриктске закладе од 10950 фор а. вр. на руковање саб. одбору, пошто је набављено осн. писмо, изречено је, према предлогу фондовскога фискалата, да се не може та предаја испословати, јер по основ. писму и зак. чл XXXIII 1876. §. 23. припада руковање том закладом жупанији торонталској (С. О. 1033|82 ex 1900.)

Одлуком (прорачунском) бр. С. О. 8969|2281 ex 1900. решено је, да се позову срп. прав. црквене општине у Панчеву, Новом Саду и Сомбору, да по-

чињући од 1. јануара 1902. саме *издржавају своје више девојачке школе.* У колико тој одлуци буде удовољено, у толико ће се олакшати клирикалношколском фонду, који је осталим просветним издацима преоптерећен.

Рачуни фонда новосадске срп. вел. гимназије од година 1889—1896. нису ни за ово време могли бити финализани, него су одлуком бр. С. О. 7134 ex 1898|487 ex 1899. враћени по ново ради тачнијега и правилнога састављања.

Одлуком бр. С. О. 7511|2324 ex 1899. одређен је *преглед рачунских књига гимн. фонда карловачкога*, који преглед је и обављен; уједно су позвати патронати карловачке и новосадске гимназије, да подносе предрачуне гимн. фондова саб. одбору најдаље до 1. новембра сваке године, а први још и да поднесе извештај о стању новопримљене закладе пок. Јелене Коске из Земуна; а осем тога, да учини расположење, да се неправилности код рачуноводства у ред доведу, а наиме посао сврши ма и уз привремено пристављање рачуноводског помоћника (С. О. 8969|2281 ex 1900.)

Всл. саб. одбор узео је на знање одлуку преузв г. кр. уг. *министра-председника* од 9. јуна 1900. бр. 923., којом је *одбио професоре карловачке срп. вел. гимназије са њиховом молбом да им се даде накнада* платâ за време од *1*|I. *1875—31*|XII. *1889.* односно са молбом, да се изједначе у платама са професорима новосадске срп. вел. гимназије (С. О. 4103|697 ex 1900.)

У погледу *прихода од II. и III. таса* црквенога донесено је више одлука. Нарочито је важна одлука од 6. (18.) септ. 1899. бр. С. О. 3851|1192, којом се решава ово питање и до одлуке саборске и на темељу које је издана окружница наредба свима админ. одборима, како да се поступи у овом предмету.

Исплаћено је наградâ односно припомоћи око издавања школских књига:

1897.	год.	—	—	—	—	600 круна
1898.	„	—	—	—	—	900 „
1899.	„	—	—	—	—	500 „
1900.	„	—	—	—	—	650 „
						Свега 2650 круна

Најпосле напомињем, да се поводом сачињења предрачуна и односно при одобравању фондовских рачуна годимице позивају управе манастирске, да вишке прихода редовно уносе у благајницу фондовску. С тим у свези истичем, да је унесено у овај фонд од манастира (половина сувишка) у 1899. год. 813 К 64 пот у 1900-ој пак 727 К 78 пот. или свега 1541 К 41 пот.

О *јерархијском фонду* имам ово навести.

Всл. саб. одбор је и за ово време доносио сходне одлуке и чинио потребна расположења, да се не само приходи јерарх. фонда увећају, припомоћи према потребама деле, него да се и сви, правно његови делови с њим и фактично споје и ставе под управу саб. одбора. Број одлука у овом погледу иде у стотине; ну ја ћу истаћи само најглавније.

Одлуком од 29. априла (11. маја) 1899. бр. С. О. 2428|627 учињено је расположење, да се 1893. год. умировљеном јер. Јовану Зецу пароху меминском од 1. јула 1895., којега дана је *реактивиран*, издавање миров. припомоћи из јерарх. фонда обустави односно исти позове, да врати јерар. фонду односну своту, која је из миров. припомоћи му унапшана у свешт. удов. миров. фонд. Ну како истоименовани није удовољио том позиву, то би требало да всл. саб. одбор учини расположење, да се свота својим путем убере.

Одлуком бр. С. О. 2754|776 ex 1899. (савезно са С. О. 5009|1848 ex 1895.) упућен је фискалат, да путем суда даде истерати своту од 842 фор.

53 нов с прип. од окр. протопрезвитера вршачкога, који као бив. протопрезвитер белоцрквански и повереник саб. одбора није у своје време унео исту своту у фондовску благајницу.

Одлукама бр. С. О. 4105|1182 ex 1899; С. О. 7348|1763 ex 1899. и С. О. 7330|1767 ex 1899. обележено је *становиште у погледу на умировљење пароха виших илаћевних разреда*, где се из дотације може издржавати и парох и лични помоћник (администратор парохије) у том правцу, да се не може дати миров. припомоћ из јерарх. фонда, где је та могућност.

Одлукама бр. С. О. 4558|1675 ex 1899; С. О. 6443|2388 ex 1899; С. О. 1309|651 ex 1900. и С. О. 5224|1310 ex 1900. учињена су сходна расположења, да се установи количина земље сесије у Ердевику и Лаћарку; где су наводно знатне узурпације учињене.

Како је посао око скупљања података, који се односе на тзв. залишне парохијске сесије, тек године 1899. био готов (С. О. 3611|1141 ex 1899) то је представком од 14. (27.) марта 1900. бр. С. О. 1034|85 умољено високо кр уг. министарство богочасти и јавне наставе, да у смислу својега дописа од 28. окт. 1878. бр. 26.637 изволи учинити сходно расположење ради *грунтовног преноса тих сесија (у Угарској) у грунт. власништво јерар. фонда.*

С тим у свези стоје и оне одлуке, којима је упућен фискалат на сходан поступак у таквој прилици, где се праве нове баштинске књиге, те се пружа могућност, да се дотична сесија том приликом упише у грунт. власништво јерарх. фонда (Кула, Ст. Шове, Ковиљ и т. д)

Парница ради поседа односно ради права власништва треће *сесије у Парцу*, коју су окупирали унијатски Румуни, није још довршена (С О. 5055|1423 ex 1900.)

В. кр. уг. министарство б. и ј. н. под 14. фебр. 1900. бр. 12.154 одобрило је одлуку С. О. 858|237 ex 1896., којом је *сесија у Наћфали* предата на уживање там. срп. прав. душепопечитељу на место парницом изгубљене пређ. парохијске сесије (С. О. 1177|17 ex 1900); међу тим је завршена и овопредметна парница за отштету и јерарх. фонд је коначно осуђен на платеж накнаде од 2792 фор. 22 нов. а. вр. са трошковима место своте од 5120 ф. 50 нов а. вр., те је остатак депоноване своте (С. О. 7715|2260 ex 1898) враћен фонду.

Захтев сл. кр. града Арада, да се залишна сесија у Араду има уступити на уживање срп. прав. свештенику у — Арадгају одбијен је био већ одлуком бр. С. О. 5862|3266 ex 1897; протест истога града против те одлуке као на *сабор* упућен, поднеће се сл. нар. црквен. сабору (С. О 5566|1404 ex 1900); молба црквене општине арадгајске пак ради уступа те сесије там. свештенику на уживање такође је одбијена као неоснована. (С. О. 3587|829 ex 1899. и С. О. 7630|1772 ex 1900)

Наставиће се

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Неколико практичких питања о односшају наше овостране цркве према држави.

Од Ђуре Вукичевића.

IV.

Да ли свештеном лицу или учитељу штампарским путем нанесена увреда части и потвора спада под суђење обичних или поротних судова?

До кратког времена спадали су само путем штампе учињени преступи под суђење поротних судова у Угарској

У XXXIII. зак. чл. од год. 1896. установљен је нов кривички поступак у Угарској, у коме се поред штампарских преступа уважа суђење поротних судова и за друга нека обична кажњива дела.

У том новом кривичном поступку има и та новина, да и неки штампарски пре-

ступи не потпадају више под суђење поротних, него обичних судова. —

Услед тога наступило је питање: да ли свештенику и вероисповедном учитељу путем штампе нанесена увреда части и потвора спада под суђење обичних или поротних судова?

Добро је за наше свештенике и учитеље да знају, да ли се у случају путем штампе нанесене им увреде части или потворе имају обратити на обичне или на поротне судове, јер тиме се може доста на сигурно и сам исход, односно успех тужбе предвидети.

То питање пак стоји овако:

Главно је правило новог кривичког поступка: *да увреде части и потворе, учињене путем штампе не потпадају више под пороту него под обичне судове.* Изузетак од тог правила чине случајеви, где јавни интерес расправу и суђење пред поротом захтева.

Нов кривички поступак пак утврђује три категорије, при којима јавни интерес захтева да се тужбе због увреде части и потворе пред поротом расправљају и суде. Те су пак категорије ове:

1.) Ако званичне особе, т. ј. државни муниципални или општински званичник, туже кога због путем штампе нанесене им увреде части или потворе.

2.) Ако због истог преступа туже приватне особе, које су као управитељи или званичници ког приватног подузећа обвезане о свом раду јавности рачун полагати.

3.) Ако туже приватне особе, које услед *јавног овлашћења* врше дужности, те се нападаји односе на њихова званична дела у томе својству. —

Пита се сада: да ли наш свештеник и вероисповедни учитељ спада у коју од горњих категорија, те да ли против њега путем штампе учињена увреда части или потвора спада под суђење редовног или поротног суда?

У прву категорију не спадају свештеници и учитељи, јер је курија изрекла, да се само државни, муниципални и општински званичници, који врше јавне државне функције, имају сматрати за јавне званичнике, свештеници и вероисповедни учитељи пак, буди које вероисповести, не сматрају се за јавне званичнике, јер не врше дужности на основу државног закона. У другу категорију такође не спадају. Дали пак спадају у трећу категорију, то је спорно питање.

У трећу категорију уврштује закон оне, коју *услед јавног овлаштења* врше дужности, те се нападаји односе на њихова званична дела у томе својству. Као што се види ова је одредба закона нејасна, још кад је овај закон као законски предлог на угарском сабору претресан, искао је посланик Полоњи, да се у закону тачније обележи, ко се све има разумети под ознаком оних „*што врше дужности услед јавног овлаштења*“, јер ако се то тачније не означи, рече, биће јудикатура врло несигурна у томе, шта се под том одредбом разумевати има?

Угарско је законодавство прешло преко опомене Полоњиеве, одредба је остала непромењена, те данас управо не знамо, да ли се под онима. који врше дужности услед јавног овлашћења, разумевају и свештеници и вероисповедни учитељи, или се не разумевају!

У правничком свету у Угарској постоје данас у томе погледу два сасвим супрона мишљења. Једни мисле да се под онима, који врше дужноси услед јавног овлашћења, не могу разумевати свештеници и вероисповедни учитељи, а други тврде, да се ови у ту категорију свакако убрајати имају.

Који држе да свештеници и вероисповедни учитељи не спадају у ред особа, које врше дужности на основу јавног овлашћења, бране своје становиште на овај начин: Држава даје само таковим функцијама званични карактер, које се функције на државном закону оснивају. Али не само државни, муниципални и општински званичници фунционишу званично, него могу и приватне особе званично функционисати н. пр. кад суделују као чланови одбора за распис пореза, за новачење, за поплаву за колонизацију и т. д. У том случају врше и приватне особе на државном закону основане, да-

кле државне функције, и тако поред јавних званичника могу и приватне особе спадати у категорију оних, који врше дужности на основу јавног овлашћења; никако пак овамо не потпадају свештеници и вероисповедни учитељи, јер они не врше дужности на основу државног закона, него на основу црквеног или иначе автономног закона, а држава није позвана пресуђивати, да ли они заиста према том закону поступају или не?

Други су пак тога мњења, да се под особама јавног овлашћења имају свакако разумевати и свештеници и вероисповедни учитељи, јер је црква и вероисповедна школа државним законом припозната; државни закон признаје и узима у обрану црквену и школску организацију припознатих вероисповести, признаје да свештеници и вероисповедни учитељи по тој организацији услед јавног овлашћења врше своје дужности, те се по томе имају свакако сматрати особама јавног овлашћења.

Угарска јудикатура још није ово питање коначно решила, т. ј. кр. Курија још није имала прилике изрећи, шта се управо под „јавним овлашћењем“ разумевати има, по томе нисмо данас још начисто о томе: да ли тужбе свештеника и вероисповедних учитеља због штампарских преступа увреде части и потворе у вршењу службене им дужности потпадају под расправу и суђење редовних или поротних судова? До данас је само Пожунска кр. табла имала прилике, да у том питању суди, те је изрекла да свештеници и вероисповедни учитељи потпадају у категорију особа јавног овлашћења, те њихове тужбе припадају поротном суђењу, мотивујући ту одлуку тиме, што се свештеници и учитељи у вршењу своје службене дужности не могу сматрати за приватне, него за особе јавног овлашћења.

Ми држимо, да је прво становиште темељитије, како са правне стране, тако и са стране опортунитета. Примера ради наводимо овај случај: неко путем штампе беди свештеника, да је у својој придики у цркви говорио саблажњиво о светитељима: свештеник га тужи због штампарског преступа, доказујући да у његовој предици нема ништа саблажњиво за светитеље; писац дописа у колико је доказ истине допуштен, — противно доказује. Је ли порота састављена од сваковрсних елемената позвата, да расправља и пресуђује о таким стварима? С тога би и са стране опортунитета требало тужбе свештеника и вероисповедних учитеља због штампарских преступа ради увреде части и потворе упутити на редовне, а не на поротне судове. —

Силазак св. Духа на апостоле

(Књига „Дела св. ап.“ гл. II., ст. 1—11; зач. 3.)

(Свршетак).

Ст. 5—8. *А у Јерусалиму се налажаху Јудеји, људи побожни, из свакога народа, који је под небом. И кад би овај глас* (т. ј. кад се прочуло о небеском знаку и да апостоли говоре разним језицима), *скупи се народ и смете се; јер сваки од њих слушаше, где они говоре његовим језиком. И дивљаху се сви и чуђаху се говорећи један другом: нису ли ово све Галилејци што говоре? Па како ми чујемо сваки свој језик у коме смо се родили?* О празнику Педесетнице, као и о другим великим празницима, долазили су Јудеји са свију страна, да у једином храму јерусалимском принесу Богу жртве. Зато је о празницима Јерусалим био пун побожнога народа, који је као мрави врвио улицама градским. Појмљиво је дакле, да су ти богомољци могли приметити чудесни знак, који се догодио над кућом, где су били св. апостоли. Па као што обично у великим градовима бива сигурно је за кратко време силна гомила људи опколила ону кућу, у којој је св. Дух сишао на апостоле. Од уста до уста ишао је глас о томе догађају и даље по граду, да се прикупи још више народа, а међутим су св. апостоли изишли били из собе и показали се народу, који је у чуду гледао и слушао, како апостоли, ти Галилејци (т. ј. Јудеји из области палестинске Галилеје) разуму разне језике, које сакупљени Јудеји говоре. — Кад су Римљани год. 63. пре Хр. покорили Јудеје и уништили њихову самосталну државу, те их приморали, да плаћају порез, многи су се од њих расељили у разне

крајеве Азије, Африке и Европе и основали своје колоније, бавећи се трговином. Но и пре су се Јудеји селили у разне крајеве старе Римске царевине, тако да скоро није било римске области, у којој се неби и они налазили. У туђини су обично заборављали језик свој и попримали језике оних народа, где су живели; али су веру своју у једнога Бога сачували, исто тако и љубав према храму јерусалимском, коме су или сваке године слали разне богате дарове или су га посећивали о великим празницима. Ето и овом су приликом дошли били многи Јудеји у Јерусалим на празник, па чујући, како св. апостоли говоре њиховим језиком т. ј. језиком онога народа, у коме су се они родили, чуде се како апостоли знају те језике, кад никад нису били даље од Галилеје, уопће од Палестине. А одакле су све били ти Јудеји, који су дошли о празнику Педесетнице у Јерусалим? Св. јеванђелист Лука казује, да су то били:

Ст. 9—11. *Парћани и Миђани и Еламљани, и жители из Месопотамије, и из Јудеје и Кападокије, и из Понта и Азије, и из Фригије и Памфилије, из Египта и крајева Ливије, која је код Киринеје, и чутници из Рима, и Јудеји и дошљаци, Крићани и Арапи, чујемо, где они говоре нашим језицима о великим делима Божјим.* Ето из каквих су све крајева дошли били Јудеји у Јерусалим на празник. *Парћани* су — из Партије, *Миђани* — из Мидије, *Еламљани* — из Елама т. ј. из Перзије Све су се те области налазиле северо-источно од Палестине, далеко у Азији иза реке Еуфрата, а око обале Каспијскога мора.* — Међу рекама Тигром и Еуфратом била је *Месопотамија*, што би српски значило „међуречје.“ Она је била ближе Палестине од горње три области. *Јудеја* је била јужна покрајина Палестине[1] и у њој се говориле најчистијим јеврејским језиком. Северо-западно од Палестине, у средини данашње Мале Азије, која је у Турском царству. била је *Кападокија*. Северно уз јужну обалу Црног Мора пружао се *Понт*, а западно уз обалу Егејског мора лежала је *Азија*. У средини данашње Мале Азије била је и *Фригија*, а јужно уз обалу Средиземног мора лежала је *Памфилија*. Све су то биле азијске области Римске царевине.[2]

* Данас је на месту тих области Перзија.

[1] У време Спаситељево имала је Палестина четири покрајине: Јудеју, Самарију, Галилеју и Переју.

[2] На месту тих некадањих азијских римских области налази се данас Турска царевина.

Египат или *Мисир*, *Ливија* и *Киринеја* биле су римске области у Африци и лежале су северно уз обалу Средиземнога мора. *Путници из Рима* — били су Јудеји из главнога града римске државе — Рима. *Јудеји* су били рођени Јевреји, а *дошљаци* — незнабошци, који су примили закон Мојсијев. *Крићани* су били Јудеји са острва Крита (Крете), а *Арапи* Јудеји из Аваријe. — У Јерусалиму је према томе на дан силаска св. Духа на апостоле било Јудеја из Европе, Азије и Африке, и ти су говорили јеврејски, перзијски, арапски, египатски, грчки и латински (римски). Све су те језике говорили и добро их разумевали св. апостоли умудрени благодаћу св. Духа, па зато су се и чудили сакупљени Јудеји, откуда наједанпут обични Галилејци говоре толико језика.

Неки од присутних не схвативши чуда, које се догодило, подсмевали су се св. апостолима, говорећи: „накитили су се вина.“ (Дел. ап. II. 13.) Биће, да су то били домаћи јерусалимски Јудеји, које су фарисеји били јако искварили. Но зато су богомољци странци желели знати, какво са то чудо догодило над тим Галилејцима. Тада је св. ап. Петар разјаснио, да је то све дело распетога И. Христа, који се вазнесао на небо, измолио од Бога Оца и послао св. Духа, који је овај необични дар говора разним језицима дао апостолима, да могу пронети науку јеванђеоску по целоме свету. Кад је народ саслушао речи апостолове, запитао је, шта му ваља чинити. „Покајте се и нека се крсти сваки од вас у име И. Христа за опроштење грехова, па ће примити дар св. Духа“ — одговорио је св. ап. Петар. И заиста многи су се тај дан крстили, око три хиљаде душа, те су св. апостоли одмах образовали знамениту прву хришћанску заједницу, која је после с дана у дан бројно врло напредовала.

* * *

Празник силаска св. Духа на апостоле (Духови, Дови) црквеним језиком назива се још и Педесетница или Тројичин дан. Први је назив због броја дана од Ускрса до Духова и за спомен на старозаветну Педесетницу, а други, што се силаском св. Духа открила верним последователима Христовим сва три лица пресвете Тројице — Бог Отац, који је послао св. Духа, Бог Син, који је измолио св. Духа од Оца помоћу својих крстних заслуга, и Бог Дух свети, који је у виду огњених језика сишао на

апостоле. Празник се светкује са два заповедна празнична дана, од којих је други дан — Понедељак — посвећен једино трећем лицу пресвете Тројице — св. Духу.

Празник Педесетнице има неке посебне обичаје у црквеном богослужењу: 1. Првога дана празника спаја се са св. литургијом и вечерње богослужење, на коме се читају три посебне молитве уз клечање од стране верних; 2. хришћански се храмови, а и домови верних украшавају цвећем, зеленом травом и лиснатим грањем. Зашто се то чини?

1. На вечерњем богослужењу, које се односи на понедељак, када се баш посебице прославља треће лице пресвете Тројице, моле се православни Хришћани триличноме Богу, да као што је св. Дух сишао на св. апостоле, сиђе и на њих и дарује им своје благодатне дарове, без којих човеку није могуће хришћански живети. Свештеник чита три молитве, а верни треба да са свештениковим молитвама спајају и своје, те да се тако сви заједнички помоле: у прве две молитве за све живе чланове, да их Бог овде на земљи посети што чешће благодаћу св. Духа; у трећој пак молитви за све покојнике, да их Господ Бог помилује и удостоји вечнога блаженства. Вечерње се зато обавља одмах, јер се верни налазе у побожном расположењу, које су требали стећи на св. литургији, и јер је човек пре јела и пића трезвенији, а такав треба да је сваки православни Хришћанин, особито кад моли помоћи и милости у Бога.

2. Обичај китити храмове и домове био је прво код Јудеја као спомен на синајско законодавство, чија се успомена светковала о празнику Педесетнице. Закон старозаветни добили су Јудеји у пролеће, кад је гора Синајска била зелена, па за спомен тога они су о празнику Педесетнице украшавали своје синагоге, а и куће. Зато је вероватно, да је услед тога обичаја украшена била и она јерусалимска горница у којој су св. апостоли на дан Педесетнице примили благодатсв. Духа. Отуда се украшавање после завело и до данас одржало и у хришћанској цркви, да смо у храму Божјем као у оној горници, у којој је св. Дух сишао на апостоле. — А обновљена пролетња природа треба православном Хришћанину да казује, како и благодат св, Духа обнавља човека н. пр. у св. крштењу рађа га за нови, духовни, благодатни живот.

Дим. Витковић катихета

Још нешто о саборском изборном реду од 1870|1.

(Поводом „Осврта Димитрија Руварца“.)

(Наставак)

IX.

На тој конференцији епископат је, вели г. Д. Р.:

„између осталога закључио и ово, да се установи сталан „Св. синод православно-католичко-источне цркве у ц. к. државама“, који би се сваке друге године имао састајати, а чланови би му имали бити сви православни епископи. У устројству тога синода речено је, да митрополит-патријарх може у синод место себе послати епископа, епископ опет архимандрита, игумана, протосинђела, проту, па и пароха“.

Но пошто све ово још не би било *за време седисваканције*, јер изашиљање тих заменика претпоставља и жива митрополита и живе епископе, г. Д. Р. наставља овако:

„А између осталога речено је у њему (тамо у том устројству) и ово: Ist der Patriarchal oder Metropolitan Stuhl erledigt, so beruft der Kirchenrath die heilige Synode zur bestimmten Zeit ein, welche sich dann einen Praesidenten selbst wählt, dem auch das Recht eingereimt wird, die Synodal-Verhandlungen zu schliessen und die Synode aufzulösen.“

Г. Д. Р. рече и остаде жив. Православни српски протојерej није се нимало застидео пред *оваким* устројством, *овакога* Синода, *овако* установљенога, *овако* — у Бечкој конференцији.

Или он, авторитетни канониста, реномирани познавалац историје нашег народа с ове стране, и градуирани богослов, ваистину држи:

да је та Бечка конференција *надлежна* била да установљује такав синод и доноси такво устројство?

да је такав синод са таквим устројством *православан?*

да има ма какве *„крепости и снаге“* за нашу цркву?

дакле, да има ма какве „крепости и снаге“ у дискусији о спорном питању нашем?

Или да је, барем, рекао: чијом је иницијативом, по чијој је вољи (ако не заповести), дошло до те конференције Бечке?

И шта је била управо тенденција држања те конференције у Бечу?

Да ли је патријарх Рајачић пристао одмах да се одржи: конференција или Синод, у Бечу или Карловцима; да ли с њиме или без њега?

Ко је дао програм тој конференцији? Ко ли је саставио предлог за онако устројство онаког синода? Да ли је и како је конференција заиста *установила* или закључила *да се установи* онакав синод са онаким устројством? Да ли је та установа оживотворена, или барем одобрена од свију на конференцији епископа, па и патријарха Рајачића?

Шта је било са тим закључком конференције?

Ништа од тога не рече г. Д. Р. Онако књижевно-интриган ски забоде трн, нешто рече, па — утече.

Но „откуд ја и узех себи ту слободу“ (стр. 41), да таква питања такој величини стављам! Такој величини као што је г. Д. Р., ја, који нисам свршио високе школе какве је свршио он, или бар, који се нисам толико напреписивао туђих автобиографија и архивских списа као он!

И како да дадем сада цевапа тој кавзи, коју замеће г. Д. Р. са тим и таким устројством тога и такога синода *Бечкога?*

А не би ли, зар, најбоље урадио, да преко тога комичнога аргумента г. Д Р-ца пређем са речима по плоти рођенога му брата архимандрита Илариона:

„Но нашто да се дуже с тим радом епископског скупа и Патријарха Рајачића г. 1850/51. у Бечу бавимо, кад свиколици ти *предлози* епископског скупа, *којега је трошкове држава подмирила* — нису од стране владе решени и одобрени“.

И шта друго да учиним, и како друкче да му одговорим на његово бахатно разметање са том Бечком конференцијом, кад и његову брату „Историја тога скупа наших Епископа у Бечу од октобра 1850. до половине 1851, није позната“; кад и тај вредни и многознали историчар наш, којем се ни ситнице не могу истражном оку сакрити, *„није могао“* ништа о раду тога скупа наших Епископа *„по списима рећи“*,[73] ма да је и он, без сумње сваке, проучио списе, који су у Карловачкој Митрополитској Архиви о томе предмету остали још поштеђени од неких разумних разорних сила: небрежљивости, себичности, таштине и лакомства појединаца“, који су некад по тој Архиви пљенили?

Проучио сам их и ја; али која ваљда, кад не могох проучити ни *министровог* програма за ту конференцију, нити њених закључака. Не могох, јер их у Архиви нема. А да се та конференција не само „исторично расветли“,[74] него и критички оцени, ваљало би све то знати.

Дакле, и мени и свима, који се интересују за тај Бечки синод и његово „устројство“, не остаје друго, него чекати да г. Д. Р. где год препише цео закључак Бечке конференције о том „синоду“ и цело то његово „устројство“, и преписано штампа. Он је то све имао већ прилике на другој страни сазнати; па можда и много што више, н. пр. из заосталих списа епископа Никанора Грујића, којега је патријарх Рајачић, такођор повео собом у Беч, а после му поверио да у Карловце из Беча носи „Архиву“, а који су списи, као што сам чуо, били на расположењу г. Д. Р-цу.

Па кад све то изнесе на видело, и кад све каже, што изнети и казати треба у том предмету, па да се о њем и диспутати може, онда ево и мене на белезi.

Но и дотле, али другом приликом, изнећу о тој Бечкој конференцији што је мени о њој познато, а сада држим да ми је доста рећи само ово:

Бечка конференција од 1850/51. била је дело државне власти. Та конференција није била надлежна доносити закључак о установи дотичног синода; није била надлежна доносити устројство за синод. Устројство, какво је у тој конференцији пропонирано, стоји у опреци са учењем и законодавством православне цркве. То устројство није оживотворено. Оно није ни дошло до буд какве „крепости и снаге“. Све је то био један pium desiderium Бечке политике. И зато је оперирање г. Д. Р-ца

[73] „Глас Истине“ 1886. стр. 230—231.

[74] Разуме се боље, него што је г. Д. Р. исторично расветлио „Постанак и развитак српске црквено-народне автономије“.

са тим синодом и таким устројством синодским до крајности комично, für die Katze. Али уједно и одвратно. Тим одвратније, што тиме оперира православни протојереј против позитивног учења и законодавства своје цркве, те против тврдња мојих на томе учењу и законодавству основаних. Тим одвратније је то оперирање његово, што том Бечком конференцијом и њезиним синодом и синодским устројством тим, хоће да правда епископат наш и његово саборисање за време седисваканције г. 1870/1., подметајући му, незван и самовољно, да је на то саборисање пристао „*знајући*“ и за тај синод и за то синодско устројство Бахове Бечке конференције! Није ли томе епископату, зар, доста одговорности пред потомством и црквом православном, што је у опште саборисао без свога митрополита, него га г. Д. Р. терети још и таким глупавим и смешним правдањем својим, по којем да је пристао на такво саборисање у „*знању*“ за тако неправославно Бахово устројство неправославног синода Бечког. Дакле, из респекта према томе и таком синоду! Difficile, satiram non scribere!

X.

Но, г. Д. Р. хтео би у „Осврту“ своме пошто по то да оправда епископат од 1870/1., што је пристао на саборисање за време седисваканције. Њега да оправда, не би ли само окривио мене! И то би хтео баш *он*, који је прошле године штампао и ове своје речи:

„Епископат тадашњи, знајући шта је све и сам претрпео, *желећи мира* (!) попустио је и допустио сабору *у супрот тадашњој пракси* у Карловачкој Митрополији, да се упусти у претрес и онаких крупних питања, *које је требало предузети само за време попуњене митрополитско-патријарашке столице*,[75] што је јако погрешио, и што му се доцније, а по највећма администратору Стојковићу осветило, јер да је одмах после смрти Маширевићеве обављен био избор патријарха, нема сумње ... са свим би друкчији био и рад сабора од 1870. и 1871., те би наша црква била поштеђена од свију потоњих трзавица“.[76]

Но, манићу се г. Д. Р-ца и онога што је он све рекао. Он је врбов клин, који пуца на ветру његове ћуди и превртљивости. Него, да чујемо друге људе.

Министар барон Етвеш рекао је, као што смо чули, дру Мандићу, да је он пропозицију администратора Стојковића нашао за *практичнију* од пропозиције дра Мандића.[77]

Но „практични“ су хтели онда бити и „народњаци“ и државна влада. Практичност „народњака“ искрено износи др. Мандић у овим речима својих Успомена:

„Код нас се 1864. и 1870. држало, кад је упражњена митрополитска столица, да је не треба пре попунити, док Сабор не посвршује сва црквено-народна дела, *јер ће тако епископи попустљивији бити према захтевима народа.*“[78]

А практичност државне владе црта нам верно блаженоупок. епископ Никанор Грујић у својим Мемоарима овако:

„Пре него што је покренута та демонска акција (1869.), речено је народним лажипророцима у једном од непријатељских табора, где су тражили аутономне помоћи за осветy своју: *ваша је јерархија још јака, њу треба најпре срушити, па онда се можете надати помоћи од нас.* Овај, који је тако говорио, и онај, који га је слушао,[79] били су један другоме крвни непријатељи .... али ти крвни непријатељи потпомагали су овога пута један другога у борби противу наше црквене власти, јер од заједничке те победе, надали су се сваки својој користи. Међу тим онај, који је потпомагао лажипророке народне, *да сруши сав углед црквене власти наше*, знао је боље рачунати, па је знао боље и употребити ту победу лажипророка на своју корист, а њима је оставио оно, што њему не треба, оставио им слободу, да могу под именом своје народне аутономије развaљивати и даље све оно, што је одржала до сада власт црквена“.

Нека нико не помисли, да г. Д. Р. ово није знао. Знао је, шта више, и цитирао је ове речи у своме „Осврту“ (стр. 32.) Па ипак је правдао администратора Стој-

[75] Зар поред разлике између Синода и сабора?!

[76] Постанак и развитак срп.-црквене нар. автономије. Стр. 197.

[77] Администратор Стојковић је предлагао расправу саборску пре избора митрополита, а др. Мандић обратно. Види стр. 303 „С. Сиона“ (VI. чланак).

[78] Летопис, Св. IV. за г. 1900., стр. 60.

[79] Г. Д. Р. вели, да је говорио министар Етвеш дру Св. Милетићу. („Осврт“ стр. 32.)

Додатак 22. броју „Српског Сиона“ за годину 1901.

слов. језика и његових књижевих споменика, само на таковој основи могао је проф. Живановић отпочети и проучавање наших црквених књига и њихова књ. језика у различитим издањима њиховим, и старијим и млађим. Тога се посла латио проф. Живановић од како је дошао за учитеља слов. језика у карловачко богословско училиште па је истрајао у њем све до данас, а то је време од пуних 26 година.

Први плод тога његова рада беше „Граматика црквенослов. језика“, коју је написао 1895. проф. Живановић за своје ученике у богословији. Рекао сам у своје време о тој граматици да је она заменила дотадању црквенослов. граматику Евгенија Јовановића коју су до Живановићева доба учили наши богослови. Ту је граматику морао напустити проф. Живановић и поћи другим путем, којим ће темељно и научно спремити своје ученике и свештеничке кандидате у црквенослов. језику. На то га је позивала *савремена наука* и мисао како да олакша својим ученицима изучавање црквенослов. језика, и да их тиме изведе из лавиринта, у ком су се налазили деценијима наши боголови учећи црквенослов. језик из граматика какове су могли написати Мелетије Смотрицки, Георгије Захаријадес, Аврам Мразовић и Евгеније Јовановић. Свима овим граматикама није се могао користити проф. Живановић, јер је сам морао тражити потврде за многе облике у црквеним књигама.

„*По томе,* пише проф. Живановић у својој црквенослов. гламатици, *може сваки видјети, да сам имао доста труда, док сам многим облицима потврде нашао у светим књигама и док сам им нашао мјеста у врстама и раздјелима граматичким.*“

Као што је морао проучавати проф. Живановић свете наше књиге при састављању своје црквенословенске граматике, тако је исто морао проучавати свете наше књиге и при састављању свога црквенословенскога *речника*, који је у овом Зборнику.

До тога је могао доћи исто онако као што је могао доћи пок. Ђ. Даничић до свога „Рјечника из књижевних старина српских“, пошто је пре тога морао проучавати наше српскословенске споменике.

Овај речник у Зборнику биће без сумње, колико је мени познато, само један део оне велике радње на којој годинама ради проф. Живановић, а која ће нам, ако Бог да, донети још једну веома потребну књигу у нашој црквенословенској књижевности, а то је један *велики црквенослов. речник,* који ће подмиривати потребе нашега свештенства при читању и разумевању свиколиких наших црквених књига. За овај посао требаће још доста времена, а буду ли подесне прилике за проф. Живановића и буде ли имао *више времена* за овакав рад, моћи ће и тај посао за времена савладати.

Вратићемо се на сам речник у Зборнику, за који вели да га је написао у првом реду за *своје ученике* у богословији, који су вични и лат. и грчком језику као и граматици ст. и црквенослов. језика нашега.

У овом ћемо речнику наћи под гдекојим речма исписане читаве песме, које је проф. Живановић превео и протумачио, а то је учинио, као што и сам вели за то, да могу читаоци разумјети те пјесме изнесавши и грчку матицу, до које они можда не би могли лако доћи“.

Ну загледајмо у сам речник, да му објаснимо у *неколико само примера* начин којим је он састављен.

У њему читамо, н. пр. реч: „Агіазма“, ἁγίασμα, богојављенска вода: Чадо, толика лѣта повелѣваютъ божественніи и священнїи закони, да не причастишисѧ Божественныхъ таинъ, точию да піеши агіазмъ великою. Требн.

Ово је једна од првих речи, којим почиње речник, и на којој хтедосмо показати процедуру проф. Живановића при састављању његова речника. Овде ја дакле исписана слов. реч, која је у требнику, иста грчка реч и цитат из Требника.

Колико ли је њих, који читају требник, а не знају шта значи агіазма? Овим ће се, дакле, речником попунити и та празнина у разумевању црквених књига наших. Ову реч напомиње и Миклошић у свом делу: „Lexicon palaeoslovenico — graeco — Latinum“, само што јој дакако не казује српско значење, као и иначе у свом речнику, тако да се ни овим речником не би могли користити невеже у лат. и грчк. језику. Даничић је нема у свом делу „Речник из књижев. старина српских“, који је такође истумачен латин. речма.

Проф. Живановић могао је наћи и остала значења тој речи: Heitigthum, Sacrament, ну он

или патрони — крсне славе — појединих домова српских, или су патрони појединих места и читавих крајева нашега народа. За то ће и наћи свештеници из таквих места и крајева, особито сиромашнијих, у којима немају све богослужбене књиге за то потребне, наћи ће у овом Зборнику службе: св. Луки, св Кузми и Дамјану, службу о Ђурђицу, св. Спиридону, који се слави у Далмацији. Те службе нема у Минеју него је ту службу штампао Вићентије Ракић у засебној књизи за употребу трпћанске, а и далматинских цркава, а данас се та књига више не може ни добити. Даље је унесена у овом Зборнику служба св. влм. Теодору. Редактор је узео и службу св. Василију Острошком, који се много слави у Ц. Гори и Херцеговини. Добро је приређивач учинио, што је унео и службу св. Лазару српском, јер се у многим српским крајевима слави овај српски светитељ и служе му се службе, а „Србљак“ многе наше цркве немају, где би могли наћи службу кнезу Лазару, него се испомажу са службом Амосу пророку. Осим тога читам још у овом Зборнику и службу св. Прокопу и св. Пантелији.

Овај летимичан само преглед садржине минејскога дела показује колико је Зборник овај потпунији од Димитријева, јер је г. Живковић имао на уму најближе потребе своје цркве у појединим крајевима српскога народа. Тако је исто потпунијн IV. и V. део. *Шестим* делом који је сасвим нов, може се рећи, да је овај Зборник потпуиији и бољи од досадањега, који су имали наши свештеници, јер су у њем унесена и најважнија „последованија“ за призивања св. Духа и Благодарења. Тако исто унесени су у њему и разни чинови погреба, и т. д.

Истичемо у овом делу: **канѡнъ св. апо́столомъ**, за који и сам уредник вели, да се ова посљедеванија поју при свршавању тајне св. покајања међу свештенством по наредби високопресв. господина епископа пакрачкога *Мирона*, коју је наредбу издао 1897. Ово је црквн. акт, који се врши дакле само у пакрачкој дијецези приликом исповести свештеничке, која се обавља уз апостолски пост у читавој дијецези. У ту сврху дакле прописано је да се уочи те свештеничке исповести држи бденије са каноном св. апостолима, а сутрадан служба „о умноженији љубве и искоренији ненависти“. Та служба код нас се могла наћи готово једино у „Молитвослову Јерејском“, а код нас те књиге нема, него је из Русија наручено само 6 примерака т. ј. за сваки протопопијат пакрачке дијецезе по један. Осим тога један примерак има сам преосвештени госп. епископ Мирон, један пречасни госп. протојереј Јов. Вучковић, а један сам уредник овога дела Зборника, за који је употребио поменуту књигу.

VII. део Зборника доноси нам *црквено правило*, у ком је госп. уредник расправио о најважнијим темама тога правила, а само правило изнесено нам је начином, којим се код нас још није тако радило. Тим начином и могао је госп. уредник извести и у неколико листи скупити све оно што би иначе заузимало читаву књигу.

Можда ће се коме учинити неподесан тај начин, јер је нов, али људи, који се разумеју у том послу, веле да се са мало труда може похватати конац, по коме се овде ради, и да се тако може постићи бољи и лакши успех у изучавању црквенога овога правила.

За овим је на реду VIII. део, у ком је црквенословенски *речник*, труд проф. Јов. Живановића, који захвата у овом речнику 66 страна вел. 8⁰. његове.

*

Сам уредник овога речника вели у почетку његову да у овај речник није унео речи „које су сродне са српским или једнако гласе као и српске, него су у њем само оне речи, које су нама непознате, како по обличју, тако и по значењу, Осим тога наћи ће читалац протумачених речи и из Јеванђеља, Апостола, Апокалипсиса, Требника и Служабника. . .“

Већ у овим речма моћи ћемо гледати веома велики труд, који није жалио г. Живановић да уложи у овакову потпуну књигу, каква се до данас први пут јавила у нашој црквенословенској књижевности. Ово је могао учинити само човек, који годинама ради на читању и тумачењу наших црквн. књига и изучавању њихова књижевнога језика као професор у карловачком богословском училишту.

Ну, за тај посао дакако да није довољно само познавање и проучавање црквн. књига наших и њихова језика, него је за тај посао потребно било и оно оружје, којим се оружао проф. Живановић од ране младости своје па све до дана данашњега, од његових наука у бечком свеучилишту код Миклошића, па кроз читаво време неуморнога дела̃ња његова у овој струци у гимназији карловачкој за пуних 36 година.

Само са добрим познавањем словенске лингвистике, специјално пак тачним познавањем ст.

ДАЉЕ У ДОДАТКУ

Додатак 22. броју „Српског Сиона“ за годину 1901.

слов. језика и његових књижевих споменика, само на таковој основи могао је проф. Живановић отпочети и проучавање наших црквених књига и њихова књ. језика у различитим издањима њиховим, и старијим и млађим. Тога се посла латио проф. Живановић од како је дошао за учитеља слов. језика у карловачко богословско училиште па је истрајао у њем све до данас, а то је време од пуних 26 година.

Први плод тога његова рада беше „Граматика црквенослов. језика“, коју је написао 1895. проф. Живановић за своје ученике у богословији. Рекао сам у своје време о тој граматици да је она заменила дотадању црквенослов. граматику Евгенија Јовановића коју су до Живановићева доба учили наши богослови. Ту је граматику морао напустити проф. Живановић и поћи другим путем, којим ће темељно и научно спремити своје ученике и свештеничке кандидате у црквенослов. језику. На то га је позивала *савремена наука* и мисао како да олакша својим ученицима изучавање црквенослов. језика, и да их тиме изведе из лавиринта, у ком су се налазили деценијима наши боголови учећи црквенослов. језик из граматика какове су могли написати Мелетије Смотрицки, Георгије Захаријадес, Аврам Мразовић и Евгеније Јовановић. Свима овим граматикама није се могао користити проф. Живановић, јер је сам морао тражити потврде за многе облике у црквеним књигама.

„*По томе*, пише проф. Живановић у својој црквенослов. гламатици, *може сваки видјети, да сам имао доста труда, док сам многим облицима потврде нашао у светим књигама и док сам им нашао мјеста у врстама и раздјелима граматичким.*“

Као што је морао проучавати проф. Живановић свете наше књиге при састављању своје црквенословенске граматике, тако је исто морао проучавати свете наше књиге и при састављању свога црквенословенскога *речника*, који је у овом Зборнику.

До тога је могао доћи исто онако као што је могао доћи пок. Ђ. Даничић до свога „Рјечника из књижевних старина српских“, пошто је пре тога морао проучавати наше српскословенске споменике.

Овај речник у Зборнику биће без сумње, колико је мени познато, само један део оне велике радње на којој годинама ради проф. Живановић, а која ће нам, ако Бог да, донети још једну веома потребну књигу у нашој црквенословенској књижевности, а то је један *велики црквенослов. речник*, који ће подмиривати потребе нашега свештенства при читању и разумевању свиколиких наших црквених књига. За овај посао требаће још доста времена, а буду ли подесне прилике за проф. Живановића и буде ли имао *више времена* за овакав рад, моћи ће и тај посао за времена савладати.

Вратићемо се на сам речник у Зборнику, за који вели да га је написао у првом реду за *своје ученике* у богословији, који су вични и лат. и грчком језику као и граматици ст. и црквенослов. језика нашега.

У овом ћемо речнику наћи под гдекојим речма исписане читаве песме, које је проф. Живановић превео и протумачио, а то је учинио, као што и сам вели за то, да могу читаоци разумјети те пјесме изнесавши и грчку матицу, до које они можда не би могли лако доћи“.

Ну загледајмо у сам речник, да му објаснимо у *неколико само примера* начин којим је он састављен.

У њему читамо, н. пр. реч: „Ѧгїазма“, ἁγίασμα, богојављенска вода: Чадо, толика лѣта повелѣваютъ божественїи и свѧщеннїи закони, да не причастишисѧ Божественыхъ таинъ, точию да піеши ѧгїазмъ великою. Требн.

Ово је једна од првих речи, којим почиње речник, и на којој хтедосмо показати процедуру проф. Живановића при састављању његова речника. Овде ја дакле исписана слов. реч, која је у требнику, иста грчка реч и цитат из Требника.

Колико ли је њих, који читају требник, а не знају шта значи ѧгїазма? Овим ће се, дакле, речником попунити и та празнина у разумевању црквених књига наших. Ову реч напомиње и Миклошић у свом делу: „Lexicon palaeoslovenico — graeco — Latinum“, само што јој дакако не казује српско значење, као и иначе у свом речнику, тако да се ни овим речником не би могли користити невеже у лат. и грчк. језику. Даничић је нема у свом делу „Речник из књижев. старина српских“, који је такође истумачен латин. речма.

Проф. Живановић могао је наћи и остала значења тој речи: Heitigthum, Sacrament, ну он

их је сигурно и нашао и знао, али је у овом конкретном случају протумачио само са оном срп. речи, која је специјално овде потребна. Ове речи дакако да нема у Зборнику Дим. Поповића.

Код речи: Агнечь читамо овако тумачење: „Агнечь, агнча, agni. И поѧхꙋ пѣснь Моісеѧ раба Божіѧ и пѣснь агнчꙋ. Апок. 15. 3. Тај је придјев јагњетов сам Вук начинио са свијем као што треба. *Јагњетов* значи, који припада јагњету, а под јагњетом разумије се лице.“

Код речи: Акаѳїстъ читамо тумачење: Ἀκάιστος (κανῶν — ваљда κανών?), accathistus, Акатистьникъ, несѣдаленъ, Canon canendus sine sessione на част св. дјеве Марије, а послије и на част Христа. Тако имамо акатист и светому Сави (види „Српски Летопис“ за год. 1864.) Како су дивне пјесме у том акатисту, да се не зна која је лепша од које, навешћемо їкосъ? за примјер: Ѧкоже еленъ на источники вѡди. ....“

Алектѡръ — ἀλέκτωρ, пијетао.“ Овде је, како се види писац метнуо *српско* значење, а износи нам потврду у цитату из Јеванђеља од Мат. 25, 34. Није се дакле ограничио само на Зборник

Код речи алкати читамо оваково тумачење: V. 2. (V. врста. 2. раздео) алчꙋ, алчеши — алчꙋтъ, алкахъ, алча или алчѧ, алкавъ, алкалъ, esurire, гладњети: аще оубо алчетъ врагъ твой оухлѣби его: ащели жаждетъ напой его. Римљ. 1. 12, 20.“

У овој речи, као и у осталима, где је било потребно, обележио је проф. Живановић поједине облике глаголске у којима се може она појавити у нашим црквн. књигама. То је учинио, као што сам вели, за то „да невјештим читаоцима покажем како се праве поједини облици глаголски, да би тијем лакше и брже дошли до разумијевања текста.“

Реч: Амвѡнъ позната је у нашем народу који га у цркви има и многи знају шта је у цркви амвон. Проф. Живановић код ове речи пише ово: „ἄμβων, ambo, pulpitum, на којем ђакон говори велико јектеније.“

Можда се могло и српски објаснити шта управо значи реч амвѡнъ која је грчка Та реч има различита значења, међу којима н. пр. значи и врх од брега (у Есхила) и (катедру у Павла Силентарија, хришћ. песника у пол. 6. в.)

(Свршиће се.)

Дописи.

Осек 28. Маја 1901.

(Депутација код председника црквене општине пресветлог г. Васе Ђурђевића.)

Поводом тим, што је пресветли г. Васа Ђурђевић председник земаљског сабора и председник српске правосл. црквене општине у Осеку после дуготрајног боловања леву ногу више чланка ампутирати морао а што је операција сретно обављена, упутила се је 28/V (10/VI) о. г. депутација овоцрквене општине од 22 лица, а међу њима 4 свештеника, г. Васи Ђурђевићу.

Депутацију је предводио управитељ Даљског патријарашког властелинства, саборски посланик и члан општине велеможни госп. Др. Милан Максимовић, који је у име црквене општине изразио г. Ђурђевићу топлим и дивним речима сажалење гледе несреће, која га је снашла а не мање и честитку, што је операција сретно прошла и што се исти саразмерно добро осећа. Уједно је изразио жељу, да г. Ђурђевић чим пре потпуно оздрави и свој рад у интересу његове обитељи и као дичан Србин на процват и добробит овдашње црквн. општине настави.

Г. Ђурђевић, видљиво ганут од жеља и симпатија многобројне и угледне депутације, захвалио се је врло срдачним и бираним речима, како вођи депутације г. Др. Максимовићу, тако и присутним члановима црквн. општине, на искреним и срдачним жељама и осећајима и пошто је свемогућега Творца за што скорије и потпуно опорављење умолио, уверио је депутацију, да ће као син ове општине у интересу овдашње цркве и општине свој рад наставити и настојати, да ова општина служи на узор свим осталим срп. правосл. црквн. општинама и да временом пређе у најбољем реду и слози као аманет у руке наших потомака.

После тога је ословио присутног новог администратора часног г. Димитрију Јанковића, и честитао му је, што је за ово кратко време себи у Осеку стекао љубав и симпатије не само Срба него и осталих вероисповести, те зажелио му је добар напредак. Г. Јанковић захвалио се је на овом одликовању и обећао је, да ће настојати, да се ове љубави и симпатије као и поклоњеног му поверења достојним покаже.

Течајем поздрава г. Дра Максимовића и одговора г. Ђурђевића засијала је суза у очима многих чланова депутације, суза жаљења, но

уједно и весеља, да ће нам г. Ђурђевић својим мудрим радом око унапређења наших народних и автономних интереса као и досад претходити, па је депутација поводом тим како поздрав тако и одговор вишекратним бурним „Живео“ попратила.

Дочим се је на свршетку пресветли г. Васа Ђурђевић са његовом познатом јовијалношћу са сваким појединим чланом депутације опростио, растала се је с њиме депутација утешена, а са усклином „Живео пресветли г. Васа Ђурђевић, Живео наш председник.“

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Његова Светост,**) преузвишени господин патријарх *Георгије Бранковић* допутовао је из Беча, са делегационих седница, у прошли уторак, 29. маја. Његова Светост је 26. маја (8. јуна) присуствовала на делегационом ручку код Његова Величанства; 24 маја (6. јуна) код министра иностраних дела грофа Голуховског, а 27. маја (9. јуна) код министра на превишњем двору Јулија грофа Сечењија.

(**Седнице Архидијецезалних Епархијских власти**) сазване су у своје седнице, и то: Административни Одбор за уторак 5. (18.) јуна, а Конзисторија за четвртак 7. (20.) јуна о. г.

(**Пресветли г. Армин Павић**). Предстојник кр. зем. владе наше, одела за богоштовје и наставу, пресветли г. *Армин Павић*, допутовао је у прошли петак, 7 сати у вече, жељезницом у Карловце, у пратњи велеможног г. поджупана сремске жупаније др Ункелхајзера и кр. земаљског школског надзорника г. Стипетића, те жупанијских школских надзорника г.г. Штангла и Војновића. Пресветлом господину Павићу приређен је на жељезничкој станици свечан дочек од стране градског поглаварства Карловачког, у ком су учествовали представници свију власти и просветних завода са својим питомцима, који су чинили шпалир до патријарашког двора. На дворски коли довезао се пресветли г. Павић са кр. поджупаном др. Ункелхајзером у патријарашки двор, где га је дочекало дворско свештенство. Господа су у двору одсели као мили гости Његове Светости. Данас, 2. (15.) јуна, у 8 сахати пре подне, отпочео је пресветли г. Павић своје посете и званичење. Посетио је пре свега све цркве и православне наше и римокатоличку, затим је остало време до подне пробавио својим званичењем у гимназији и основним школама, посетио је Богословију, и примио поклонства.

После подне био је у $1^1/_2$ сахата свечани ручак у двору у почаст пресветлог г. Павића.

Као што смо извештени, пресветли г. Павић ће данас, у $^1|_2 5$ после подне жељезничким влаком отпутовати са г. Стипетићем у Загреб, на којем путу ће га до Винковаца пратити велеможни г. поджупан и г.г. жупанијски школски надзорници. Желећи пресветлом г. оделном предстојнику срећан повратак у Загреб и своме дому, уверени смо, да ће његово четрнаест-дневно путовање и званичење на томе путовању бити користоносно како за наше школство, тако и за све богоштовне односе потребе у нашој домовини.

(**Женски интернат у Загребу**) Загребачка Добротворна Задруга Српкиња расписала стечај на место *управитељице* у женском интернату који се заузимањем те племените Задруге ближи своме оживотворењу.

(**Управни Одбор Матице Српске.**) држао је 29. маја (11. јунија) о. г. своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Успомени умрлих чланова Матичиних *Николи Јоксимовићу*, уреднику „Браника,“ и *Тоши Богдановићу*, поседнику из Руме учињене су уобичајене почасти. — Кр. угарско министарство унутрашњих послова одобрило је избор *Симе Матавуља* за почасног члана Матичина. — Кр. уг. министарство просвете и црквених послова и на поновљену представку Матичину остаје при својој наредби, да се бар за две трећине од новаца, смештених у повчаним заводима, купе мађарске хартије од вредности. — Како финанс. управа у Сомбору није Матици опростила наследну пристојбу за фонд Милоша и Марије Димитријевића, упућен је фискал, да поднесе рекурс највишем фин. управ. суду у Будимпешти. — Умоли ће се уметник Урош Предић, да за Матичину дворану изради слику *Ђорђа Магарашевића*, оснивача Летописа. — Узима се на повољно знање извештај књиговодства о издавању под аренду земље фонда Симе Ђорђевића. — Оправка Матичине куће издаје се предузетнику Тикмајеру.

У Босни и Херцеговини.

(**Одговор Краљев Босанско-Херцеговачкој депутацији.**) Његово Величанство је благоизволело 17. (30.) маја о. г. примити Босанско-Херцетовачку српску депутацију, која је Његову Величанству предала меморандум о приликама у Босни и Херце-

говини. У депутацији били су познати прваци Јефтановић, Шола и Јовановић.

Као што „Сарајевски Лист“ саопштава, благоизволело је Његово Величанство депутацији рећи:

„Наредићу, да се данас предани меморандум тачно прегледа и да се о њему у исто време изиште мишљење Босанско-Херцеговачких митрополита, *који су у првом реду надлежни да кажу мишљење у верским и црквеним стварима.* Затим ће вам се путем Моје Сарајевске земаљске владе саопштити Моје решење“.

У Србији

(**Споменик Милоша Великог**). Дана 28. маја о. откривен је и освећен споменик Милоша Великог у Неготину. Освећење је обавио архимандрит Иларион Весић уз асистенцију 14 свештеника.

(**Са Велике Школе**). Академијски Савет Велике Школе у Београду изабрао је за ректора за школску годину 1901/2 Косту Главинића, професора и досадашњег ректора, а за декана Божидара Прокића професора Велике Школе.

(**Модерни завод за физиотерапију**). Прошлих дана отворен је у Београду модерно уређени први српски завод за лечење водом, масажом, електрицитетом и шведском гимнастиком. Завод је уредио у својој кући *др. А. Фаркић.*

У Црној Гори

(**Значење католичке цркве на Цетињу.**) Прошле недеље стигао је новинама извештај, да је књаз Никола одобрио, да се на Цетињу гради римокатоличка црква. Прашки „Katolicke Listy“ поводом тога пишу ово:

„Папа шаље у Црну Гору *матер кршћанску*, цркву католичку, да би тамо завладала науком својом и обузела срца јуначког народа и учинила га срећним у знамењу крижа. Како ће у Русији Побједоносцев гледати на развитак католичке цркве у Црној Гори, можемо мислити. Толико је истина, да ледена мора непријатељства, коју су досад православни гајили према цркви римској, почиње се топити и растопиће се потпуно и од Цетиња ће букнути благ поветарац до севера и до Неве, да растера таму, која страховито гледа на све, што је римско и има знак католицизма.“

На ове колико глупе, толико и дрске речи римокатоличког листа, веле Прашки „Národni Listy“ ово:

„Ова капистранска појезија јако је неоправдана. Православни су били непријатељи католичанства само онда, када је католичка пропаганда јуришала, а православни нису ништа друго радили, него навале одбијали. Таково је било православље у свима вековима. Оно је увек телерантно према верама хришћанским, али је заиста увек и то било, да католичанство није схватало те сношљивости, коју Црна Гора указује католицима. Сношљивост је та потпуно на свом месту. Спојењем приморског краја, које настављају католички Арнаути, католици су постали поданици књаза Црне Горе, и он ради мудро, показује и католицима, да под његовим жезлом имају потпуну слободу своје вере. Али за своје племенито дело књаз Никола није заслужио, да му католички органи дају криво тумачење, као да он отвара у Црну Гору пут католичкој пропаганди и да хоће да буде њезин ширитељ по Балкану и Русији. Таково тумачење могло је потећи само из оне мисли, која ништа не зна за хришћанску сношљивост. Да је то тумачење скроз неистинито, најјасније се види из тога, што је Црна Гора до крајности сношљива и према Мусломанима, који су после рата постали њезини поданици. Али су Мусломани за то захвални, само католичанство не мисли на захвалност, него на то, како би завладало Црном Гором и одатле предузело ратне походе у православне земље балканске.“ „Срб“.

Разне белешке.

(**Избор васељенског патријарха Цариградског**) За васељенског патријарха Цариградског изабран је бивши патријарх *Јоаким* III. Избор је царском ирадом већ и потврђен.

(**Покрет у Прагу у корист старокатолицизма**). У Прагу, као центруму западног Словенства, где латинство влада, често се дижу озбиљни гласови у корист топле жеље многих за ослобођењем од папскога ига. Тако и у данашње време у „Народном Католику“ — органу проповедника старо-католиштва у Аустрији свештеника Ишки — истичу се као гесло речи: „Да црква народна буде национална. Даље са сваком туђом игемонијом у цркви, даље с политиком у њој, даље с латинским богослужбеним језиком, даље с црквеним подчињавањем, даље с обвезном безбрачношћу свештенства. Наша је задаћа: образовање автономне националне цркве на старим католичким основима, која одговарају Кирило Методијевим и Хуситским предањима нашега народа.“ „Ми смо дужни ићи увек једном одређеној сврси. Наш је програм: борба против свих новотарија и човечјих додатака, који потавњују узвишени карактер Хришћанства; при свем том ипак непоколебива је верност и уважење Богом објавље-

ној и историјској истини.“ Таковим ето речима Др. Ишка отпочиње трећу годину свога листа „Народни Католик.“ И одмах за тим додаје следеће изводе и суђења: „Том програму одговара сврха, коју смо себи поставили: повратак старој католичкој истини, коју је открило човештву божански Учитељ наш Исус Христос, а како је нама, Славенима, предадоше наши епостоли Кирило и Метод, и као што је неустрашиво штитише констацки мученици Хус и Јероним. Ми ћемо бити постаћемо католицима т. ј. исповедницима баш оног потпуног учења, које је било опће целом хришћанском свету у току првих десет векова, док нису измислили злоупотребити веру у корист светског властољубља. „Пошто смо уверени (продужује он), да је најбоље борити се против ђавола, ако му упоредо поставимо што-год боље, ми ћемо да организујемо чешке црквене опћине на старим католичким основима, опћине које ће бити без порока оних, на које се основано жали свака чешка и у опће славенска душа, која се истинито Хришћански осећа. Стога ћемо објашњавати наше црквено устројство и доказивати неопходност реформа, које предузесмо. Ово издање ми смо покренули стога, што хоћемо да избегнемо те врсте објашњења и Полемике у цркви, која треба да је увек само дом молитве. Стојећи чврсто на фактачки католичким основима поричемо све, чиме е папска и јерархијска светска власт искварила првобитни карактер хришћанства, и указујемо пут, по коме могуће је доћи до решења судбоносног протуречја међу осећајима религиозним и патриотичким и међу тежњама к прогресу, — протуречја који трује сав наш чешки живот. Томе се ми надамо помоћи и оздрављењу нашег друштвеног живота, како у културном, тако и у социално-политичким одношајима.“ — И као што јављају из Прага, усмена и писмена проповед свештеничка др. Ишки има колосалан успех и старокатоличка опћина расте, не данима, већ, тако рећи сатима.

(„Церк. Вѣстникъ.“)

(**„Славенство и православље“ по тумачењу бугарског црквв. вѣстника**). У бугарском листу Църковенъ Вѣстникъ“ штампан је интересантан чланак под насловом „Словенство и православље,“ који је добар знак, да се међу разним славенским народностима диже православно-славенска свест. Споменувши о духу раздељености, којим се одликују Славени, исти лист доказује. да на освиту новога века све јасније истиче се тежња међу Славенима културном уједињењу. „Идеја Славенског уједињења, вели се тамо, није пропаст. Та је идеја одраз, одсјај православља, које на рубу протестантизма и католицизма ствара нову културу, са ширим погледима и узвишеном хуманошћу, самопожртвовањем за добро ближњега. Ни католиштво, ни протестанство нису могли самостално доћи до такове висине, какова је доступна само православљу, које је у делима и примерима сачувало учење Христа Спаситеља у потпуној чистоти. Велика дела хуманости и примера самоодрицања уписала је на својим страницама историја прошлога века само за моћну представницу православља и славенства — велику Русију. Хришћанско одрицање венценосних вођа и Русије није остало без утецаја на чланове славенске велике породице. И што у Чешкој, Галицији, Буковини, Штајерској и др. славенским земљама у последње време, осећа се покрет и корист православља, — треба тражити узроке не у материјалним угодностима већ, у идеалним побудама, не у панславизму већ у другом узвишенијем и идеалном извору у божанствености православља. Славени су сазнали, у лицу својих бољих представника, да је православље врата кроз која води пут очекиваном Славенском уједињењу. Један литературни језик, једна религија, једна култура, један вођа на земљи, један Бог на небу — ето идеал Славенства!“ Г. Ј.

(**Курс руског језика у Минхену**). Знаменити византолог, професор Карло Крумбахер, објавио је курс за учење руског језика. Одмах по објави, уписало се на тај курс сто тридесет слушалаца. Бечки журнал „Славенски Век,“ приметио је том приликом: „Ето како Немци сватају значај руског језика, а не као неки Славени.“

(**Састав римокатоличке јерархије у данашње доба**). Глава цркве је папа Лав XIII., који је по казивању римском 263 папа, и има официјални наслов: „Намесник Исуса Христа, наследник кнеза апостолског Петра, врховни првосвештеник васељенске цркве, патријарх запада, примат Италије, архиепископ и митрополит римске црквене провинције, властелин земаљских добара свете римске цркве.“ Колегија кардинала официјално састоји из 70 чланова, али данас има само 56, јер 14 кардиналских места још није попуњено. Између 56 кардинала — 6 су кардинали епископи, 45 кардинала свештеници и 5 кардинали ђакони. У самом Ватикану живе 24 кардинала, од којих су 20 Талијани. Остала 32 кардинала размештена су по целоме свету у својству архиепископа, епископа, патријараха и др. По народности, тај врховни савет римске цркве састоји од: 31 Талијана, 7 Француза, 2 Немца, 4 Аустријанца, 5 Шпањолаца и по једног из —

Пољске, Португалске, Аустралије, Сев. Америке, Великобританије, Ирске и Белгије. Десеторица Кардинала су чланови разних монашких радова, од којих један Језуита. Најстарији Кардинал има 89 година, а најмлађи 47 год. Тројица од њих посвећени су у чин још Пијем IX., премда је за паповања данашњег папе већ 135 Кардинала помрло. Осим Кардинала има још 14 патријараха — источног и западног обреда, од којих најглавнрји резидују у Цариграду, Александрији, Јерусалиму, Вавилону и др. Број архиепископа и епископа латинског обреда је 725, а источног обреда 49; титуларних епископа и архиепископа је 367; а 17 без дијецезе. Сва римо-католичка та јерархија састоји из 1,225 чланова, од којих је Лав XIII. за 23 године свога понтификатства произвео 234.

(**Телефон кроз море**). Као што јавља Њујоршки журнал „Electrical Review“ америчанска „Компанија телефона и телеграма задобила је патенте дра Пепина, професора колумбског универзитета. Изналазак Пепина учиниће могућим телефонирање преко океана и уопће откриће пут телефона' свој свези кроз сву земљу, ма како огроман размак био међу две телефонске постаје. Др. Пепин, као што веле, добиће за свој проналазак око 900.000 круна на једанпут и, осим тога годишњу плату, за све време деловања патента, у износу 32.000 Круна. Најглавнији део проналаска састоји се у неким своје врсте пројектираним индукционим цевима, које ће се имати поставити у извесним размацима по трансатланском кабелу. Г. Ј.

Јавна благодарност.

Црквн. Одбор Српске Православне Црквене Општине у Вел. Сент-Миклошке решењем својим од 11 (24-ог) ех 1901 г. ad VI. број 29 ех 1901 г. изриче јавну благодарност г. г. *Јоци Мартиновићу* председнику црквене општине, што је велики полилеј о свом трошку у износу од 50 круна; *Ђоки Ђорђевићу* I. црквеном тутору, што је Христов гроб о свом трошку у износу од 20 круна, *Стевану Највинском,* што је велико сребрно еванђеље о свом трошку у износу од 15 круна оправити и ишчистити дао односно дали, затим гђи пароховици *Персиди Агримовој*, што је свилену завесу на царске двери у вредности од 47 круна и напослетку г. *Александру Јанковићу* трговцу, што је два пукета са вазнама на престол у вредности од 20 круна поклонила односно поклонио са топлом жељом, да им милостиви Бог даде сваку срећу и благослов и да се на њих и други побожни хришћани и хришћанке угледају.

У Вел. Свет. Миклошу, 28/V. 1901.

Мирко Стоић — II. тутор.
Јоца Дабрић — подпредседник црквн. општине.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Број 568. К. 332. ех. 1901. 50 1—3

СТЕЧАЈ

исписује се стечај на парохију у Суботској V. разреда са доплатком од 200 К.

Ваљано обложене молбенице имају се надлежним путем најдаље до 18 јуна (1. Јула) 1901 потписаној конзисторији поднети.

Из сједнице Епархијске Конзисторије.

У Пакрацу 16/29. Маја 1901.

Мирон с. р.
Епиекоп.

К. 314/349 ех 1901. 2—3 47.

СТЕЧАЈ

Ради попуњења ђаконског места у Вел. Кикинди овим се расписује стечај, с пријавним роком до 1. (14.). јула 1901. — С тим местом је скопчана годишња плата од 800 круна и уживање једне сесије и пет ланаца тако зване карактерске земље.

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 15|28. маја 1901. године.

Никанор
епископ.

СТЕЧАЈ 48 1—3

на упражњено учитељско место вероисп. школе у Липови барањске жупаније.

Плата: 680 круна, 5 ланаца ораће земље, (а када се коначно решење донесе о спајању безедечке школе са липовском, уживаће учитељ још 2 ланца ораће земље) 4 хвата тврдих дрва, 40 потура од: венчанице, укопа и парастоса посепце. Учитељ ужива стан са 2 патосане собе, две кујне, подрум, шупа, штала и друге побочне зграде, а уз стан врт од ½ ланца.

Захтева се од изабраног учитеља да буде перовођа. Награда ће бити за исту дужност, како се погоди са општином.

Компетовати могу само потпуно оспособљене мушке личности. А изабрани као такав, знаће своју законом прописану дужност у учитељском делокругу.

Рок стечају од првог увршћења 6 недеља. Избор прве недеље по истеку рока.

Потпуно снабдевене молбенице ваља слати на Управни Одбор за сад.

Липова (п. п. Безедек, Барања.) 24. Маја (6. Јуна) 1901.

Управни Одбор
липовско-безедечке општине.

СТЕЧАЈ 49 1—3

на упражњено учитељско место у црквеној општини Старо-Стапарској, епархији Бачкој, овим се отвара стечај. Са овим учитељским местом скопчана је годишња плата од 900 т. ј. деветстотина круна у којој је урачуната плата и за повторну школу, 140 словом сточетрдесет круна у име стана и огрева. Осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна који може достићи највећу своту од 500 круна. — Осим Школском Уредбом од 1872. прописаних дужности изабраном учитељу спадаће још у дужност да од Благовести до Крстов дана — кад на њега ред дође — појачку дужност врши на стапарској водичкој капели.

Рок стечају је до 10 јула т. г. по старом календару. Изабрани учитељ имаће 1. септембра по римском календару у своје звање наступити, од ког му је дана и плата у течај стављена.

У Ст. Стапару 26 маја 1901 године.

Бошко Поштић
перовођа м. шк. одбора

Сима Буњевац
председеик м. шк. одбора

СТЕЧАЈ 38 3—3

на упражњено учитељско место у Бегечу, Епархија Бачка, последња пошта Ст. Футог; овим се отвара стечај.

Са овим учитељским местом скопчана је плата од 800 круна, осим тога 4 јутра ритске земље такозване среде, на коју учитељ порез плаћа, зимског огрева колико је потребно, а за свој огрев 2 хв. тврдих дрва или 40 круна, стан према пропису 74 §-а школске уредбе од 1872. год. са баштом уз стан од 300□ хв. Осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна када приспе који може достићи највећу своту од 500 круна.

Дужности су прописане школском уредбом од 1872. год. и односним наређењима дисциплинарних правила.

Рок је стечају 15. јуна по ст. календару.

У Бегечу 6 маја 1901. год.

Коста Златанов
перовођа м. школ. одбора.

Бранко Поповић
председник м. школ. одбора.

Бр. 234, 237 ex 1901 2—3 46

СТЕЧАЈ

Ради сталног попуњења парохијских места, у Санаду IV. плаћевног разреда и у Арадгају VI. плаћевног разреда, овим се расписује стечај. Рок стечају истиче 1. (14.) јула 1901.

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 15|28 маја 1901. год.

Никанор
епископ.

СТЕЧАЈ 2—2

Усљед решења Добротворне Задруге Српкиња Сомборкиња од 17.(30.)V. 1901. год. бр. зап. 2. а на основу одлуке проф. Збора српских учитељских школа сомборских од 19. маја (1.|VI.) бр. зап. 86., овим се расписује стечај на 27 питомачких места у новоустановљеном алумнеуму уз српску учитељску школу сомборску.

Питомачка места у алумнеуму подељена су у четир разреда. — У I. разр. има 7 бесплатних, у II. разр. 8 питомачких места са месечним улогом од 2 К (1 фор), у III. разр. има 5 питом. места са месечним улогом од 6 К (3 фор.), а у IV. разр. 7 места са месечним улогом од 10 К (5 фор.)

Изабрани питомци, подељени у поједине разреде, бесплатно или уз месечни улог назначених свота, уживаће у алумнеуму здраву и крепку храну и то: ручак и вечеру. За исхрањивање питомаца алумнеума стараће се Добротворна Задруга Српкиња Сомборкиња, која ће тога ради на сваког питомца без разлике трошити 20 К (10 ф)

Питомци II. и III. разр. годишњи улог свој имају у 2 рока: почетком школске год и свршетком I. течаја, (1. фебр. по новом.), а питомци IV. разр. у 3 рока: почетком школ. год., 1. јануара и 1. априла по новом, свага у напред уплатити.

Потпору ову могу уживати само ученици српске мушке учитељске школе сомборске. — Они који желе питомачка места ова добити, крштеним писмом, лекарском сведоџбом, сведоџбом о свршеним наукама и сведоџбом сиромаштва снабдевене молбенице нека поднесу Управи српских учитељских школа сомборским закључно до 1. августа 1901. (по новом.)

У Сомбору, први дан Духова. 20. маја (2. јуна) 1901.

Н. Ђ. Вукићевић
српске учит. школе управитељ.

Умољавају се уредништва српских листова да стечај овај, обзиром на смер му у листовима својима саопште.

К· 171 из 1901 44 3--3

СТЕЧАЈ.

На једно упражњено место у стипендијској заклади пок. Петра Божића са стипендијом од годишњих 300 круна овим се расписује стечај.

Са потребним сведоџбама о свршеним наукама, о имовинском и здравственом стању, као и са крштеним листом молиоца снабдевене молбенице ваља поднети епархијској консисторији темишварској до 18. (31.) Јула 1901.

На ту стипендију могу компетовати Срби источно православне вере, припадници православне српске епархије темишварске, који се уче у срп. православној великој гимназији карловачкој, на којој академији, или на којем универзитету.

Првенство имају рођаци оснивачеви, ако су источно-православне вере.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 17. (30.) Априла 1901 год.

Никанор
Епископ.

СТЕЧАЈ. 43 3—3

По налогу Славног Епарх. Школског Одбора у Новом Саду од 7/20. фебруара т. г. бр. ЕШО 21/40 ex 1901. расписује се стечај на новоустановљеној српској вероисповедној школи у Кању.

Плата је следећа: основна плата 800 круна; награда за пофторну школу 80 круна, у име огрева за себе 96 круна, за писаћи паушал 20 круна, са слободним станом од две собе, кухиње подрума, коморе, штале и шупе а уз стан и башту, уз ово још пет пута петогодишњи доплатак по 100 круна.

Осим дужности учитељске, која је школском уредбом прописана дужан је учитељ и у цркви једну певницу држати и децу црквеном појању поучавати. — Рок стечају Петров-дан.

Изабрати учитељ ће своје звање 1. Септембра т. г. по рим. наступити. Жеља је да се компетенти лично пријаве и у цркви пою.

Из седнице школског одбора држане у Кању 17 Маја 1901. г.

Владислав Вуковић
пр. перовођа

Василије Вуковић
парох и пред. шк. од.

Ad бр. К. 377/219 ex 1901. 40 3—3

СТЕЧАЈ.

На парохију V. разреда у Бачинцима овим се стечај расписује с тим, да компетенти имају своје прописно инструиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 15. јуна о. г. по ст. кал. поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 3/16. маја 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

Бр. 2. ex 1901. М. Ш. О. 39 3—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место српске вероисповедне школе грађанске, расписује се стечај.

Плата је ова:

за држање посведневне школе	600 круна
за држање повторне школе . .	80 „
за огрев свој преко године . .	60 „

Пет ланаца оранице, на које учитељ порез плаћа.

Од великог укопа	80 Фил.
од мало укопа	40 „
од венчанице	80 „

Стан од две патосане собе, кујне коморе, штале, једне баштице у школском дворишту.

Сву означену плату са огревом добиће учитељ у месечним оброцима унапред.

Учитељу у дужност спада, уредбом школском од г. 1872. децу школску у свима предметима обучавати. При сваком богослужењу у Цркви певати а и децу у певању обучавати.

Осим тога изискује се, да је и испит из мађарског језика положио.

Лична пријава узеће се у обзир.

Рок сечаја траје шест недеља од првог увршћења у „Српском Сиону“ до 1. (14). Јула т. г.

Компетенти своје добро уређене молбенице, нека изволе на месни Школски Одбор послати.

Из седнице месног Школског Одбора, држане у Дарди 8./21. Априла 1901. Барања, п. у месту.

Ђуро Герковић
перовођа.

Урош Рацковић
председник

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништу „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима 1901. — 313.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 23

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 10. јунија 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ИЗВЕШТАЈ
О РАДУ САБОРСКОГА ОДБОРА
1897.—1900.

(Наставак)

У седници од 15. (27.) марта 1899. под бр. С. О. 1655|40 дозвољена је из овог фонда припомоћ од год. 400 фор. а. вр. у име год. плате и од 300 фор. а. вр. у име сесијоналне отштете душепопечитељу у новообразованој срп. прав. црквн. општини *Сантову* и умољено је представком в. кр. уг. министарство б. и ј. н. ради одобрења те одлуке; ну тога одобрења није получио всл. саб. одбор до краја 1900., ма да је у тој ствари отишло горе четири пожурнице. Високо министарство је само претходно одговорило, да ствар још није изведена на чисто (С. О. 3769|694 ex 1900., на што је представком бр. С. О. 5119|1170 ex 1900. одговорено, да је ствар са свим чиста, те је тражено одобрење прве одлуке.

Овај фонд имао је:			јутара	вредност
1898. (96 + ½)	=	98 сесија	= 3578 916/1600	= 1,185.658 К — п.
1899. (97 + ½)	=	99 „	= 3611 1420/1600	= 1,198.074 „ 40 „
1900. (97 + ½)	=	99 „	= 3611 1420/1600	= 1,198.074 „ 40 „

Закупнине је уплаћено у години:

1898-ој	— — —	89.254 К 98 пот.	
1899-ој	— — —	94.271 „ 14 „	
1900-ој	— — —	97.915 „ 51 „	
		Свега 281.441 К 63 пот.	

Дозвољено је:

а) редовних припомоћи		б) миров. припомоћи		в) прип. једаред за свагда	
1898. г.	— — К	4-орици	3000 К	5-орици	1500 К
1899. „	4-орици 2600 „	6- „	4800 „	3-оици	900 „
1900. „	8- „ 2100 „	4- „	3200 „	4-орици	1000 „
Свега:	12-орици 4700 К	14-орици	11.000 К	12 орици	3400 К

Упоређење: 1898. год. свега је дозвољено 4500 К
1899. „ „ „ „ 8300 „
1900. „ „ „ „ 6300 „
Свега 19.100 К.

Исплаћено је горњих припомоћи свега:

1898. год. — — — 60.912 К 20 пот.
1899. „ — — — 72.544 „ 46 „
1900. „ — — — 65.966 „ 72 „
Свега: 199.423 К 38 пот.
Према исплати 1896—1898. — 171.988 „ 84 „
показује се вишак исплате са — — 27 434 К 54 пот.

У години 1900-ој према прорачунској свoти од 60.000 К исплаћено је свега 65.966 К 72 пот., дакле са скоро 6000 К више, а било је овако распоређено:

а) у допуну свешт. дотације (и капел. плате) — 45.818 К 79 пот.
б.) миров. припомоћи — — — — — — — 19.447 „ 93 „
в.) припомоћи једаред за свагда — — — — 700 „ — „
Свега: 65.966 К 72 пот.

Ну ма да су исплаћене ове своте високе и највише до сада, ипак је овај фонд имао вишка крајем

1899. год. — — — 29.218 К 30 пот.
1900. „ — — — 33.588 „ 98 „

Према (саборском) прорачуну од 1890. (40.500 К) издано је 1900. са 25.466 К 72 пот. или скоро 63% више, ну тај вишак у издатку је мотиван тачно установљеним већим потребама оскудно снабдевеног парох. свештенства с једне; а јачином самога фонда с друге стране. Главни разлог растењу своте ових издатака иначе је у дозвољавању мировинских припомоћи, којих од неколико година амо има више но дотле.

Код *манастирског фонда* има се споменути, да је у име рачунских вишака унесено у овај фонд (половина) год. 1899. 813 К 65 пот., а 1900. 727 К 78 пот. свега 1541 К 43 пот.

Код *школског фонда* истичем расположења всл саб. одбора у погледу унашања прихода од III таса, која су споменута већ код клирикално-школског фонда.

Савезно са претходним извештајем (1898), где је реч о том, да је у *ствари градње архиепископско-митрополитске и патријарашке резиденције* поднесена представка вис. кр. уг. влади ради исхођења накнадне превишње дозволе (С. О 4654|902 ex 1898.) имам част истаћи, да је прев. накнадно одобрење градње и оптерећења **резиденцијскога фонда** зајмом из неприк. и клирик. школског фонда уследило под 26. мајем 1899. и то по гласу вис. отписа преузв. г. министра председника од 7. септ. 1899. бр. 11807|М. П. с том опоменом, да саб. одбор у будуће има строго држати пред очима врховно надзорно право Његова Величанства (С. О. 5164|1145 ex 1899.)

Што се тиче *фонда за потпомагање оних срп. прав. црква општина, које*

се деле или се оделиле од Румуна имам споменути, да је исти био потпуно исцрпљен концем године 1900. Ну пошто су у току деобне парнице: малобочкеречка, фабричка, белобрешчанска, омољичка и парачка, а нема сумње, да ће и друге сличне парнице понићи, то је всл. саб. одбор представком од 14. (27.) децембра 1900. бр. С О. 8863|1928, пошто је потреба, да се таквим опћинама притече у помоћ, а саб. одбор не располаже сходним изворима — умолио в. кр. уг. владу, да се свота у државном прорачуну, одређена на сврхе срп. прав. цркве у Угарској, одобри *на ову цел*, као што се догодило 1871. кад је услед прев. одлука од 21. јуна 1869. и од 29. августа 1871. исплаћено бив. управи нар. црквн. фондова и завода свота од 13.223 фор. 72 нов. а вр. Истина, да је всл. саб. одбор (између осталога одлуком бр. С. О. 3649|1014 ex 1899) изрекао, да парнични трошкови у првом реду, и тако рећи искључиво, терете саме дотичне црквн. опћине; ну нема сумње, да такове опћине, које се деле или се оделиле од Румуна, са сиромашнога стања, у највише прилика без материјалне пропасти, неће моћи сносити парничних ни иних трошкова и издатака, који иду са деобом.

Овде имам споменути још, да срп. прав. црквн. опћина чаковачка није до сада одговорила позиву, да њезину заступнику предујмице исплаћену своту деобно-парничних трошкова од 1879 фор. 28 нов. а. вр. предујмиоцу фонду врати, те би се имала позвати, да том позиву одговори и своту без одлагања уплати.

О *свештеничко-удовичком мировинском фонду* имам навести, да ни за ове две године дана нису ступили у чланство сви свештеници, који би требало да су ступили. Сем тога многи нису испунили својих обвеза, те је услед свега тога био принуђен всл. саб. одбор, да и за ове две године дана наређује *овршно убирање* ових пристојаба од немарних чланова; ну при том се увек узимале у обзир и доста неповољне имаовинске прилике дотичних свештеника. Неки су утецали против овд. одлука и код вис. кр уг. владе. (Види одлуке под бројевима С. О. 466—477 ex 1899; 2326 ex 1899. (списак); С. О. 74—78. ex 1900; 688., 728., 729., 775., 1204., 1205, 1207., 1209., 1211., 1212 и многе друге из 1900.)

Одлукама бр. С. О. 3846|1191 ex 1899. и С. О. 5398|1217 ex 1900. изречено је сходно већ пређе заузетом становишту, да се једном уписани *улог не може смањити*.

Обзиром пак на ту прилику, што се сазнало, да има таквих пароха, који су после ступања уредбе о овом фонду у живот постали паросима, а нису сходно одређењу §-а 9. прописаног прилога једаред за свагда уплатили — позвао је всл. саб. одбор све епарх. админ. одборе, да односне прилоге од подручних новопостављених протопрезвитера и пароха — у колико такве нису уплатили — по претходном позиву уберу и у фондовску благајницу унесу (С. О. 5661|1676 ex 1900.)

У години 1899-ој исплаћена је из овог фонда у име мировине свештеничким удовицама и сирочадима свота од 19500 К 38 пот.; а у 1900-ој 18467 К 20 пот. Имао је пак вишка у 1899-ој 24442 К 16 пот.; а у 1900-ој 28930 К 20 п.

Чланова је имао овај фонд год. 1897. — — — — 504
„ 1898. — — — — 524
„ 1899. — — — — 546
„ 1900. — — — — 563

Чиновничко-професорски мировински фонд износио је крајем год 1899. 252.507 К 44 пот.

„ „ 1900. 273.330 „ 27 „

Издано је у име мировине год. 1899. — — 4759 К 64 пот.
„ 1900. — — 7613 „ 92 „
Вишак је био крајем 1899. године — — 15.603 К 38 пот.
1900. „ — — 18.959 „ 48 „

Чланова је имао овај фонд године 1897. 61
„ 1898. 64
„ 1899. 70
„ 1900. 70

Фонд „Св. Саве“ ступио је у живот, пошто је основно писмо одобрено преузв. г. кр. уг. министром-председником под 24. апр. 1900. бр. 1466 (С. О. 2731|664 ех 1900.) Овде ваља споменути *легат пок. Ђорђа Ф. Недељковића из Новога Сада* у износу од 10.000 круна, који ће се имати унети у овај фонд по смрти удовице плем. завештача.

Прелазећи на поједине а нарочито *стипендијске закладе* имам част истаћи, да је всл. саб. одбор и за ово време пазио и водио бригу о том, да се поједине закладе рукују строго по одређењима последње воље племенитих завештача и односно у смислу одобрених закладницâ. Упражњена питомачка места попуњавана су на време и по благовремено расписаним стечајима. Главније одлуке ћу навести овде редом.

О *стип. заклади Тодора, Петрије и Атанасија ил. Бајића* сачињена је закладница (С. О. 5292/1282 ех 1899.) и одобрена (С. О. 101/12 ех 1900.), те је ова заклада почетком шк. год. 1900|1901. и у живот ступила. За зада се издају две стипендије, свака са год. 300 круна. Вишак се прибија осн. главници, те ће се временом или износ стипендијâ повисити или број стипендија умножити.

Код *стип. закладе Атанасија ил. Бале* установио је Школски Савет, а в. кр. уг. министарство богочасти и јавне наставе је одобрило веће износе за поједине разреде и то: на место (свега седам) стипендија од год. 63 фор. 84 фор. и 105 фор. издају се од почетка 1900. стипендије од год. 200 круна (III. разред) 240 круна (II. разред) и 300 круна (I. разред), јер је основна главница знатно нарасла тако, да ће бити потребно, да се учини и даље распололожење у овом правцу.

Одобрене су закладнице *закладе Данила и Јулке Бањанина* из Карловца за најсиромашније удовице и сирочад срп. прав. свештеника епархије горњокарловачке; као и *стипендијске закладе истих оснивача за богословију у Загрвбу или у горњо-карловачкој епархији.* (С. О. 4264|1153 ех 1899.

Сачињење закладнице о *стип. заклади Томе ил. Видака* је у току.

Закладница *стип. закладе Гавре Вишошевића* одобрена је (С. О. 3312|792 ех 1899) и ова је заклада ступила у живот почетком шк. год. 1899.

О *стип. заклади Петра Војновића, Милице Војновића рођ. Максимовићеве и Ракиле Војновића рођ. Ђорђевићеве* сачињена је закладница и одобрена је. (С. О. 8442|1751 ех 1900.) Заклада ће ступити у живот почетком школ. год. 1901./1902. са установљена три питомачка места, свако са год. 600 круна, и то једно за најближе законите мушке рођаке, друго за једног младића из Ст. Бечеја, а треће за једног младића из Карловаца. Временом ће се моћи износ стипендијâ повисити или број истих умножити.

Учињено је расположење, да се на овозакладној земљи (у Ст. Бечеју) подигну сходне господарске зграде.

Код *стип. закладе Нестора Димитријевића Бечкеречанина* ступиле су у живот повишене стипендије са 1 фебруаром 1899. и то четири по 400 круна,

четири по 600 круна и четири по 1200 круна, свега годишње 8800 круна. (С. О. 371|21 ex 1899.)

Закладница *стип. задужбине Петра Јовановића свештеника и супруге му Јулијане* за више духовно образовање одобрена је (С. О. 3260|791 ex 1899.) и заклада је ступила у живот почетком школ. год. 1900|1901.

Исто тако је одобрена закладница *закладе Викентије Костића из Панчева* за потпомагање свештеника у Миклеушу односно за стипендије (С. О. 4265|1154 ex 1899.) У живот још није ступила ова заклада, јер у Миклеушу нема „стално намештенога пароха“, као што захтева закладница.

Одобрена је и закладница *стип. закладе Емилијана Марго, пароха негда мишколчкога за богослове* (С. О. 4868/1150 ex 1899.) Ступиће у живот, кад нарасте осн. главница на 2000 круна.

Сачињена је закладница о *стип. заклади Григорија Миковића*, негдањег грађанина новосадскога и поднесена је в. кр. уг. министарству богочасти и јавне наставе на одобрење. (С О. 6454/1845 ex 1899.)

Закладница *стип. закладе Прокопија и Милоја Миладиновића* одобрена је (С. О. 3416|793 ex 1899.) и од почетка школ. год. 1900/1901. издају се две стипендије, једна за медике, а једна за гимназисте.

Исто тако је одобрена закладница *стип. закладе Михаила Пајића* (С. О. 3955/696 ex 1900.), те су почетком школ. год. 1900/1901. попуњена установљена питомичка места и то: два места (за осн. школу и нижу гимназију) са стипендијом од 400 круна; два (за вишу гимназију) са стипендијом од 600 круна и два (за факултетлије) са стипендијом од 800 круна.

У *стип. заклади Ђорђа пл. Сервијског* установљена су још три нова места са почетком школ. год. 1899|1900. и то једно I, једно II. и једно III. разреда тако, да у тој заклади има сада по осам питомачких места од свакога разреда, свега 24 питом. места (бр. 1280/зап. ex 1899.)

Услед понуде откупљен је бојадисан портре пок. оснивача ове закладе Ђ. пл. Сервијскога за своту од 40 круна.

Учињено је расположење, да се потражи повратак уплаћеног еквивалента и брисање прописаног еквивалента на непокретиости *стип. закладе мајора Александра Стојшића*, пошто је овд. потраживање, да се врати наследна пристојба од 1431 фор, коју је задржало порезно звање у Панчеву из овозакладног депозита у своје време, одбијено код кр. управног судишта (С. О. 7516|2395 ex 1899.)

Како се у нар. црквн. архиви није могла пронаћи *закладница закладе Саве Текелије* од 1. августа 1842. у доставерном облику, набављена је иста, са каснијим додацима, од високог ц. и кр. заједничкога војеног министарства у Бечу.

Обзиром пак на то, што је ту време, кад ће моћи ступити у живот ова заклада (достигом своте од 2,200.000 круна), одлуком својом од 18. (30.) децембра 1899. бр. 2409|зап. умолио је всл. саб. одбор, и то обзиром на дата преимућства и права митрополиту карловачком у обзиру исте закладе, Његову Светост српскога патријарха, да благоизволи на надлежном месту, као митрополит и патријарх учинити сходне кораке у тај смер, да се ова заклада по духу основнога писма приведе у живот и да о успеху преузетих корака у своје време изволи известити саб. одбор.

Наставиће се

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Одломци из учења о молитви

познатога и уваженога великога молитвослова о. Јована Кронштатскога.

I.

Главни циљ људскога живота на земљи, говори о. Јован, јесте тај, да постигне душевни мир и радост; и кад то постигне, то је права срећа његова, коју сви траже, али већином не онаким средствима, каковима треба. Молитва, која се приноси вером и скрушеним срцем, даје човеку тај мир и ту радост; — дакле молитва води човека правој срећи; и кад си то постигао, постигао си циљ свога живота, — ту небесну тишину, у којој живе становници неба, св. анђели и св. Божји људи... У осталом стално, дубоке тишине, којој ништа не смета, ти не можеш постићи на земљи! Има лукавих и злобних непријатеља свакога рода, који ће свакако гледати, да те лише тога мира. Не очајавај, већ се бори надом на Господа, који је Сам мир наш!

Заволи молитву из све душе, и мир у срцу твоме не само да му неће бити редак гост, него стални становник.... Основ молитве јест тежња образа к праобразу, као сличнога к сличноме.

По томе душевни мир јест потпуно природни резултат молитве, која задовољује ту тежњу, као што показује дефиниција молитве: „она је узношење ума и срца к Богу, посматрање Бога. смели разговор створења са Створитељем, побожно стајање душе пред Њим, као пред Царем и Саможиотом, који даје свима живот, заборављање ради Њега свега, што нас окружава, хођење пред очима Божјима, блажено ишчезавање пред Створитељем, који је све створио и све испуњава; низвођење неба у душу, смештање у срце пресвете Тројице, по речима: „къ немъ пріидемъ и обитель у Него сотворимъ.“

II.

„Молитва је златна веза човека Хришћанина — странца и дошљака на земљи — са светом духовним, кога је он члан, и више свега с Богом, извором живота. Од Бога је изашла душа, к Богу нека увек и иде преко молитве! Као што се дим из дрвета, које гори, диже у ваздух, тако се диже душа из тела, које је предано сагоревању трулежном.“

Молитва је најнужнија потреба душе! Тело наше живи ол истих елемената, из којих је сложено, увек упија у се ваздух, воду, органичка тела; душа наша живи од Божанског духа, од кога има свој почетак. Као што тело не хранећи се сродним елементима не може живети и умире; тако и душа наша, не питајући се молитвом и добрим чувствима и мислима, умире. Као што у телесној нашој природи поред повољног храњења напредује и растење тела; а кад уђе отров или зараза у њ, онда на једном дођу болести, па и сама смрт; тако и у духовној нашој природи све напредује поред добре духовне хране али кад јој се придружи ђаво онда она љуто страда, рећи укочи се, и за њу настане нужда скоре помоћи од небеснога лекара, Бога, која се неће добити друкчије, него молитвом вере. Налазећи се сав на сваком месту — по прилици као ваздух или као мисаоно светило — Господ сваког тренутка нашега живота спреман је, по вери нашој и због непрестаног молитвеног расположења наше душе, да поткрепи наше душевне силе Својом свуда присутном благодаћу; Он је за нас непрестано ваздух, којим дише душа наша; светило нашега ума и срца, храна душевна; топлота, која оживљава и загрева душу; одећа, којом она не само да покрива своју грешну наготу, него се и украшава њом као царском порфиром, — то је одећа оправдања Христова“.

„Ради дисања морају се отворити уста и нос; за живот душевни нужна је молитва“. Због овакога значења молитве за душевни живот, отац Јован опредељује је овако:

„Молитва је храна душе, ваздух, светлост, животворна њезина топлота, очишћење од грехова, благи јарам Христов, лако бреме Његово; молитва је освећење душе, предкушање будућега блаженства, блаженство анђеоско, небески дажд, који освежује, напаја и оплођује земљу душину; моћ и јачина душе и тела; очишћење и освежење мисаоног ваздуха, ведрина лица, весеље духа, одважност и храброст у свима жалостима и искушењима живота, свегионик живота, успех у делима, равноанђеоско достојанство, утврђење вере, наде и љубави. Молитва је дружење са анђелима и светитељима, који су Богу угодили; молитва је поправљање живота, мати скрушености срца и суза, јака побуда на дела милосрђа, уништавање смртнога страха, пренебрегавање земаљских блага, жеља

небесних блага. По томе — додаје он — ако се не молиш, врло неразумно радиш, јер тело свакако подражаваш, наслађујеш, јачаш, а душу запушташ! Знај, да је сваки човек двојак, јер се састоји из тела и душе“.

Душа неодољиво тежи к Богу — своме створитељу; њу на то побуђује сазнање своје грешности и жеља, да се ослободи грехова — тешки услови њене земаљске егзистенције. По томе и молитва као израз ове тежње садржајем својим јест једнако осећање своје духовне сиротиње и немоћи, и непрестано искање милости од Господа“.

Глас црквених чатања, песама, молитава и молења, јест глас душа наших, који је изливен из сазнања и осећања наших духовних нужда и потреба; то је глас свега човештва, које сазнаје и осећа своју сиротињу, свој јад, своју грешност и потребу Спаситеља“.

Услед тога молитва је пре свега прошење помиловања. „Ви чујете у цркви највише гласове свештенослужитеља, чтеца и појаца, који поје о нашем помиловању. То значи, да смо сви због грехова наших заслужили казну од Бога и да најпре морамо сетити се, да смо грешници, па да морамо замолити Господа неба и земље, кога сваки дан и сваки час гњевимо нашим неправдама, ради помиловања“. — За тим „за то, што ја ништа свога немам, него имам све од Бога до најмањег покрета срца, до мисли свете и светле, а без Бога ја сам ништа, и још горе, ја сам свако зло, — то ја имам јаки повод, да за све притичем с молитвом к Богу“.

Избор васељенског патријарха Цариградског Јоакима III.

У среду 23. маја о. г. у 10 часова пре подне, на заказани дан за држање прве седнице изборног збора за бирање новог Патријарха, сакупише се сви изасланици — пуномоћници од стране разних епархија и еснафа, као и сви чланови Св. Синода и Мешовитог Савета на општу седницу, која је држана у великој сали Патријаршиској, тако званој „велика синодална сала.“ Пошто су се сви чланови — клирици и мирски — сакупили, извршен је прозив свију чланова на што је сваки одговарао „ту сам.“ За тим, пошто се свршило прозивање и констатовало се да су сви чланови присутни, устао је бруски Митрополит и заступник Патријаршиског Престола г. Натанаило, и једним кратким али тронутим говором истакнуо је важност тога збора за све православне и свечано прогласио отварање седнице. Тога момента затворише се врата сале и отпоче се отварање коверата послатих од стране епархијских Митрополита, у којима су приложене биле цедуље, на којима је било прибележено име кандидата за будућег Патријарха. Број свију цедуљица износи 78, од којих је једна бела и без имена.

Цедуљице отварала је нарочито за то одређена комисија од четири лица и то: један члан Св. Синода и митрополит Гребенски г. Доротеј, један члан Мешовитог Савета г. Сурлас, први секретар Св. Синода Арх. г. Фотије и један стари патријаршијски писар г. Ксантопуло, а имена кандидата прибележена на цедуљицама читао је на глас секретар Св. Синода г. Фотије. Пошто су сва имена истакнутих кандидата прочитана, нашло се да је њих 20 на броју истакнуто, и то са следећим гласовима: Јоаким III. добио 33 гласа; бруски митрополит 5; халкидонски 7; једренски 3; бивши Патријарх Константин V. 2; кизички 2; никомидиски 2; лерокалимноски 1; амасиски 3; бивши Патријарх Неофит 2: хијоски 1; јанински 3; серески 1; дерконски 5; митимниски 1; варненски 1; ефески 2; вериски 1; солунски 1 и трапезунтски 1. Пошто је и то свршено, а пошто по народним канонизмима по 6. параграфу даје се право члановима да и они могу истаћи по једног кандидата за кога они мисле да има све способности за будућег Патријарха с тога на основу тога истакнута су још четири кандидата и то: смирненски митрополит, никејски, ксантиски и ираклиски, и тако број кандидата попео се на 24. Када је и ово свршено, састављен је списак имена истакнутих кандидата, а за тим начињена је мазбата и уз списак послата Високој Влади на преглед.

Пошто је Висока Царска Влада прегледала списак, и пошто је избрисала имена следећих кандидата: халкидонског, једренског, дерконског, јанинског, сереског, лера-калимноског и смирненског, одмах истога дана вратила је списак Патријаршији на даљи поступак.

Одмах пошто је са В. Порте враћен списак Патријаршији, позвати су нарочитим позивницама сви изасланици — пуномоћници на другу седницу у Петак у 2 часа после подне за коначни избор будућег Вас. Патријарха. Тога дана, т. ј. 25. о. м. од изјутра почео је народ у ма-

сама поплављати Фанар са свију страна Цариграда, особито из Пере. Стотинама чамаца просецало је плаву воду Златног Рога и преносило је људе сваког реда и сталежа у Фанар. Један за другим су од Ћуприје до Фанара снурали се пароброди натоварени гомилама људи и искрцавали их на Кил-Бурну — Фанарска скела. Улице испред Патријаршије, као и двориште патријаршиско заузети су били огромним масама људи тако, да је пролаз још пре подне био немогућан. Било је већ један и по час по подне када су владике и изасланици почели долазити у Патријаршију. Чете коњаничких полицајаца крстариле су по улицама Фанара, а на великој патријаршијској капији одржавали су ред при улазу гомила пешачких полицајаца и патријар. кавази. Тачно у 2 ч. и 7. м. сакупљени су били у Вел. Синодалној Сали сви чланови, и после извршених формалности, као о потписивању и читању имена свију присутних, прочитан је састављени протокол прећашње седнице и за тим списак имена оних кандидата који нису искључени, а којих је било 17. Пошто је то свршено устао је заступник Патр. Престола и администратор Њ. ВПр. бруски Митрополит г. Ната најило и једним кратким говором позвао је чла нове, да сваки изабере од оних 17 кандидата тројицу. Тада су раздељене члановима цедуље од беле хартије, на којој је сваки забележио имена трију кандидата од оних 17, за које је он мислио да имају све способности за будућег Патријарха.

Пошто су сви готови били са цедуљама, сваки је устајао и цедуљу својеручно носио пред комисију нарочито за то одређену и остављао на сто. Цедуље је отварао корчански Митрополит г. Гервасије и гласно читао забележене кандидате, а у књизи прибележавао је први секретар Св. Синода. После прочитања, нађено је да је истакнуто 11 кандидата, и то са оволико гласова:

Јоаким III. 83, Варневски Митр. Поликарно 69, Хијоски Митр. Константин 72, Никодимски Филотије 6, Солунски Атанасије 5, Кизички Константин 3, Никејски Софроније 4, Бруски Натанајило 4, Трапезунтски Константије 3, Ефески Јоаким 2, бивши Патр. Константин V. 1.

Пошто су највише гласова добили Јоаким III., хијоски Константин и варневски Поликарно, кандидација за бирање трију кандидата остала је на овој тројици. Кад је и ово утврђено, устали су сви и клирички и мирски чланови и сишли су у Патријаршиску цркву која је дупком пуна била људи разних сталежа. После уобичајеног у оваким приликама црквеног обреда, прочитан је састављени протокол о законитости истакнуте тројице кандидата. За тим заступник Патријарха позвао је Синодалне митрополите и оне од владика, који су се овде случајно затекли да од тих трију кандидата изберу будућег Патријарха; раздате су цедуље беле хартије свима владикама, и сваки од њих, забележивши име кандидата, прилазио је трпези постављеној у средини храма, љубио је св. Еванђеље на трпези и бацао у кутију своју цедуљу. Пошто је то свршено, пребројале се цедуље и изишло је 18 њих, т. ј. тачно онолико колико је и гласача било. За тим је отпочето отварање цедуља и, још није ни добро прочитано и изговорено име Јоакима III. које је на цедуљи записано било, а дигао је се такав урнебес уз клицање „живео Јоаким III!“ да се није могло чути даље пребројавање гласова. Ну када је број гласова датих једно за друго све за Јоакима стигао до 9, онда је мало и велико гракнуло „живео!“ Прочитане су даље цедуље, и изашло је да је за Васељ. Патријарха изабран Јоаким III. једногласно не изгубив ни један глас, после чега је начињен у цркви званични протокол о избору и сви су Синодални потписали, а за тим су се сви изасланици — пуномоћници и владике сакупили у Великој Синодалној Сали, где је начињена мазбата коју су сви присутни потписали и предата великом Логотету Ставраћу Аристархибегу да однесе министру Правде и Вера, којом се извештава В. Порта званично о избору новог Вас. Патријарха, и тиме је коначно закључен избор новог Патријарха.

Тога истог дана Св. Синод и Мешовити Савет држали су седницу, на којој је решено, да у Св. Гору иде нарочита комисија засебном лађом и прихвати досадањег светогорског пустињака а садањег Васељенског Патријарха Јоакима III.

Јоаким III. родио се 18. Јануара 1834. год. у предграђу Цариграда тако званом Бојаџикеј, а од оца Димитрија и матере Теодоре. Прво име било је Јоакиму „Христо“. Као рођеног овде у Цариграду, грчки новинари зову Јоакима „византинцем“, ма да му отац и мати нису византинци, већ Трачани из паланчице Евћара, која се налази на 5—6 часова североисточно од вароши Крк-клисе или „Лозен-града“. Када се за

време чувених Крцалија 1797. год. народ поменуте паланчице раселио, већина њих населила се у данашњем предграђу Цариграда Бојаџи-кеју, које је пре носило друго име, а које се после назвало Бојаџи-кеј због тога што су досељеници већином били бојаџије. Међу тим досељеницима, дакле, били су и отац и мати Јоакима, који су се ту доселили и где је се пређашњи Христо, а потоњи Јоаким родио. Према овоме дакле данашњи Вас. Патријарх Јоаким Ш. с правом се може сматрати више Трачанином но Византинцем. Пређашњега Христу вукло је срце још из младих година да се закалуђери и тако свршивши школу у Бојаџи-кеју, отиде у Св. Гору где се и закалуђери. Тамо се није много задржао и из Св. Горе отишао је некоме владици у Влашкој, код кога је две године служио као јерођакон. Из Влашке је отишао у Беч и у тамошњој грчкој цркви служио је неколико година као ђакон, где је том приликом научио и немачки језик. 1860. год. вративши се у Патријарха Јоакима II. други ђакон патријаршиски, а за тим 1863 год. би унапређен за В. Протосинђела. После пада Јоакима II., и он би отпуштен из службе и стављен на расположење. После годину дана назначен би за Митрополита у Варну, одакле је после 9—10 год. премештен у Солун, где је владиковао до 1878. год. 23. Октобра те године изабран за Вас. Патријарха. Када је Јоаким дошао у Цариград, нашао је Патријаршију у потпуном растројству, црквене ствари у незавидном положају, а клирички чин у распуштеном стању. Јоаким Ш., пун живости, енергије и осећаја према свему што је свештеноприличније, заузео се свом својом снагом да оно што не ваља поправи, оно што фали да накнади итд. Као најпре му је било поправљање финансија у Патријаршији. За тим поновио је централну свештеничку школу; саградио је сиротни дом; основао је патријаршиску штампарију, и лист „Еклисијастики Алитија“; ревносним својим заузимањем код овдашњих богаташа постигао је да се из основа подигне она великолепна зграда за школу на Фанару тако звана „Мегали ту генус схоли“ (велвка народна школа); за његово време поправљена је Богословија на Халки, а поред болнице у Балуклији подигнуто је одељење луднице, поправљене су школе у Фанару, он је оградио зидовима гробље у Ескикапу; он је први одредио инспектора над школама у Цариграду; очински се постарао о реформисању и унапређењу црквеног певања, о пристојном држању клира итд. И све је ово Јоаким Ш. учинио за кратко време, т. ј. за растојање од 5—6 година, од 1878. до 1883. Децембра 9., када је због независних од њега разлога и узрока поднео своју оставку на Патријаршиски Престо. После поднете оставке повукао се у своју кућу у Бојаџи-кеју. Ну пошто и ту нису га на миру остављали, кренуо се отуда и отишао да посети Божји Гроб и Александрију, и најпосле се стално настанио у Св. Гори у манастиру Милопотама, где је скоро 15 година провео као пустињак — далеко од овог света, одакле је сад позват опет међу овај свет да му погрешке поправи и пружи лека његовим ранама нанетим од стране људи који су се само за своје интересе бринули, а никако за напредак цркве и Православља. Овакав је Јоаким Ш. пре 17 год. био. Какав ће се сад показати видећемо. У српским круговима избор Њег. Светости Јоакима III. примљен је веома симпатично и са лепим надама.

„Цар. Гласник.“

Књижевне оцене и прикази.

Зборник црквених богослужбених пјесама, псалама и молитава из типика и црквенословенски рјечник

За православне српске цркве и школе на свијет издали протојереј *Јован Живковић* професор у богословији и *Јован Живановић* професор у гимназији. У Ср. Карловцима. Срп. Манастирска Штампарија. 1901. Стр. 671, вел. 8°. Цена 7 круна (или 8 динара и 50 пара).

Приказује: **Ђорђе Магарашевић.**

(Наставак)

Ямкwнъ дакле значи у опште узвишено место, као што је и у нашој цркви тај облик исто име добило. Може се овом и приговорити, да г. Живановић није мислио износити и етилмологију ваљда, и значење појединим речма, шта све она може значити или за што баш да то код нас значи као што се у овом послу огледао у Гласу Истине г. 1885. (кратак преглед литурђијски књига грчкословенске цркве). То би га дакако далеко одвело, али ће се многи код ове речи упитати, зашто се тим именом назива таково место у нашој цркви, као што се на многим местима у овом речнику оваким путем ишло. Н. пр. у речи:

„**Антимисъ**“ ἀντιμίσιον (ваљда: ἀντιμίνσιον), antimensium. Ту се хтело то показати, као што

то у даљем тумачењу објашњава г. Живановић, кад вели: „Стоји на св. трапези и у случају невоље, а данас редовно се служи *у мјесто св. трапезе, као што му значење казује* и може се на сваком мјесту над њим свршити служба Божја.

У речнику читамо одмах за овом речи:

„Ѧнтісокотій. т. Горак сок, којим жене мажу сисе, кад хоће да одбију дијете.“ За тим напоминье место из Требника где ова реч долази. Колико ли њих нису могли знати прави смисао ове речи, док им се није рекло, шта је то „антісикотій“?

Држимо да се могло и код речи: Ѧрхітрі-клинъ уз коју је додато лат. значење: magister bibendi, rex convivii, могло српски разјаснити шта значи управо реч „архитриклин“, и од куда јој то име и у грчком, одакле је, узето у словенско јеванђеље. Из самога цитата, који је уз ту реч: „почерпите нынѣ и принесите архітріклінови“ није још та реч објашњена. Ну, и овде ће се рећи да је при састављању свога речника имао писац на уму своје ученике, који су свршили 8 гимн. разреда, и у којима су из приватних старина римских могли научити, шта значи то „Magister bibendi.“ Ну, колико их је свештеника данас још и колико ли ће их још деценијима бити по српским земљама, камо треба ова књига да продре, који нису свршили осам разреда и у њима научили шта значи и ова, и друге такове речи.

Веома је интересно протумачена реч:

Воскомастїхъ. т. Воскомастих је пчелиње восак смијешан са истученом смолом са различитих дрвета, која расту на истоку. Воскомастихом се обливају свете мошти, које долазе у антиминс и под или у свету трапезу при освећењу храма. О составленїи воскомастїха стоји у Требнику овако: Ко оутрїи прежде приществїѧ архїерейскаго, воскомастїхъ составлаетсѧ сице: воскъ и мастїхъ толченъ и ладонъ толченъ аще нѣсть мастїха, вмѣсто его бѣлой ладонъ довлѣетъ и росной ладонъ толченъ же, и алѡй толченъ же, аще же нѣсть алѡѧ, вмѣсто его сѣра бѣлаѧ: и полагаютъ прежде воскъ въ горнецъ новой противъ мѣры вещей. И егда растопитсѧ воскъ, полагаютъ, и вышеписанныѧ вещы и мѣшаютъ ѧ въ горицѣ стрѣщемъ опасно, чтобы ѿ воскипѣнїа не прелилосѧ во огнь: и по маломъ кипѣнїи ставлѧютъ ѿ огнѧ во странѣ Аще же соизволитсѧ примѣшати и иныѧ благовонныѧ приличныѧ вещы, и сїе не возбранно есть.

Дакле растопљен восак на ватри смијеша се са смолом с ризличитих дрвета и то са смолом, која се зове *мастих* и која се добива са дрвета Pistacia Lentiscus, која расте на острву Кију Chios, са смолом, која се руски зове росной ладонъ и коју иначе зову Benzoë са дрвета Styrax, које расте у Стражњој Индији и на Суматри, са смолом бѣлой ладонъ од Callitris quadrivalvis, са смолом, од Aloja. који расте у Африци, Источној Индији, и са смолом, која се зове бѣлаѧ сѣра. Све те смоле с воском у једном суду скухане сачињавају воскомастїхъ, којим се свете мошти заливају у светој трапези при освећењу храма или у антиминс. Пошљедња реченица о составленїи воскомастїха гласи дакле: Аще же соизволитсѧ примѣшати и инѣѧ благовонныѧ прилѣчныѧ вещы, и сїе невозбранно естъ, а то ће рећи, да је слободно да се с воском могу и друге мирисаве ствари, које су налик на споменуте смоле, помијешати при составленїи воскомастїха. Ја те инѣѧ благовонныѧ вещы као пчелар налазим у кошници. Те инѣѧ благовонныѧ вещы сабирају пчеле из пупољака различитих дрвета. Ту смоласту материју, коју пчеле купе са различитих дрвета, зову пчелари лемом Kitt, Propolis, Stopfwachs, Klebwachs. Лем је дакле смоласта материја, која се може отезати као восак и која се може растопити кад се загрије и има ароматски мирис. Пчеле га могу сабирати само кад сунце јако прижеже око подне, јер онда се може тек растезати. Оне га носе на стражњим ногама као и цвјетни прах, али га не остављају у ћелице као што остављају мед и цвјетни прах, него га одмах употријебе за заљепљивање рупа у кошници и учвршћење саћа. Кад пчеле тијем лемом излијепе кошницу или оквир, дешава се да пчелар искрха оквир не могавши га одлијепити. Тако се тај лем згусне и скамени. Кад у кошници велики лептир курјак забаса, пчеле га убију, али га не могу напоље извући, него га облијепе лемом, те га тијем конзервишу да не може трухнути и окужити кошницу смрадом. Нашао сам и миша у кошници, који су пчеле облијепиле лемом. Лем у кошници ништа друго није него смола са различитих дрвета као што је и мастихъ, росной ладонъ, сѣра бѣлаѧ и т. д. Знаменито је и вриједно је знати и то, да пчеле восак са лемом помијешају кад почињу саће одозго градити да саће чврше

прионе горе за кошницу. Помијешан дакле восак са лемом налик је на воскомастїхъ и исто је што и воскомастїхъ Дакле воскомастїхъ налази се у кошници. Разлика је само та, што у нашим кошницама не може бити баш оне смоле, која се налази на дрветима, која расту на истоку него са других разних дрвета, која се налазе код нас и тај је наш лем оно исто што стоји на крају о составленїи воскомастїха, а то је: инѣмъ благовоньмъ приличнымъ вещы.“

Ова реч налази се и у Миклошића протумачена речма: κηρομαστιχή и ceromastiche. Од грчк. κηρός-восак, сеча и μαστίχη-Mastix, Herz des Baumes. У грчк. глагол κηρόω (κηρός) значи 1.) воском правлачити, 2.) воском спајати и 3.) из воска нешто правити. Из грчке матице дакле потека је и ова реч: воскомастїхъ, која у нас значи оно, што је г. Живановић у свом речнику изнео.

Колико је згодан начин употребио проф. Живановић напоминьући поједине облике глаголске, види се код речи: Бдѣти. Ш. 2. vigilare где напомиње облике: бждⷭ, бдиши, бдѧтъ и т. д. Не ће сви који ушчитају у црквене књигама облик бждⷭ знати јој значење, том ће се довити кад употребе овај речник.

Исто је тако пажьиво и интересно протумачена и реч: воскрешенїе, које би тумачење повукло за собом једну последицу, а та је да би се тачније могао *изменити досадаьи текст*, како се у нас поје позната песма о Лазаревој Суботи и која је сваком детету позната. Ево како је научно и упоређујући с грчком матицом оправдао ту измену г. Живановић:

Воскрешенїе. п. (въскрѣшениіе) Auferweckung, транзитивно, долази од *воскресити:* И изыдⷭтъ сотворшїи благѡ въ воскрешенїе живота, а сотворшїи злѡ въ воскрешенїе сⷭда (воскресити животъ воскресити сⷭдъ) Јов. 5. 29. Рече же ей Іисⷭсъ азъ есмь воскрешенї и животъ Јов. 11. 25. Разлика је дакле између воскрешенїе и воскресенїе. Прва ријеч значи Auferweckung, а друга Auferstehung. У грчком језику има само ἀνάστασις и схваћа се транзитивно и интразитивно, те по томе значи и воскрешенїе и воскресенїе као што је и у српском језику *васкреснути* интразитивно и транзитивно т. ј. васкрснути кога. У црквенословенском језику имају два вербална супстантива, која се по својем значењу разликују и по томе се види богатство облика у црквенословенском језику. По свему том држим да је архиепископ пети послије светога Саве Никодим, који је превео 1319. г. или 1318. г. Типикъ іерѹсалимьскый светаго Гавыи и у којем има и тропар на Лазареву суботу, боље превео тај тропар од црквенословенскога, како га данас ми пјевамо у својим црквама. Ево како га је архиепископ Никодим превео: Ѡбщее въскрѣшенїе прѣжде своіе моукыи извѣщаіе изъ мрьтвыихъ въскрѣси Лазара Боже нашь, тѣмже и мы іако штроци побѣдныіе шврази приносеще тебѣ побѣдителю смрьти възоупиемь: шсаньна въ вышныхъ благословень греди въ име господне. Ја мислим да је архиепископ Никодим боље превео τὴν κοινὴν ἀνάστασιν са Ѡбщее въскрѣшенїе, него што је црквенословенско Ѡбщее воскресенїе, јер овдје ἀνάστασις треба транзитивно схватити, као што га је архиепископ Никодим и схватио. Разлика је између Воскресенїе твое Хрїсте спасе и Ѡбщее въскрѣшениіе. У првом случају воскресенїе значи Auferstehung, да је Христос сам васкрсао, а у другом случају значи въскрешениіе Auferweckung т. ј. да ће Бог васкрснути мртве. Дакле ту фину разлику архиепископ је Никодим схватио. Такође је боље превео ἐκ νεκρῶν ἔγειρας τὸν Λάζαρον изъ мрьтвыихъ въскрѣси Лазара, него што је црквенословенско из мертвыхъ воздвигл̀ъ еси Лазара, јер въскрѣси одговара по времену потпуно грчком ἔγειρας, а црквенословенско воздвигл̀ъ еси не одговара, и по смислу је въскрѣсити јасније и тачније него воздвигнⷭти. Што се тиче прѣжде своіе моукын извѣщаіе и и мы іако штроци побѣдныіе шврази приносеще, ту су само друге ријечи него што су у црквенословенском, али са истијем значењем као и у црквенословенском.

Слично томе како би требао исправљати текст, показао је г. Живановић код речи: Прѣкѫцати. Још боље је показао то код речи: Свѣтлъ како би ваљало исправити целу једну песму и показао је како треба она да се поје.

Да се види како смо без разумеваља читали своје црквене књиге, ево још један пример, који због интересности му такође износимо цео онако, како га је показао сам писац овога речника. Тај је пример код речи:

Грѧди. адвераб δεῦρο hieher, auf, wohlan, hier, а значи и вријеме: bisher, bis jetzt, долази од глагола грѧсти: грѧдⷭ, грѧдеши — грѧдⷭтъ; грѧдохъ и т. д. venire, ire. Грѧди је управо императив од грѧсти и спао је на адвераб

према грчком δεῦτε hieher, heran, гдје је τε лични паставак, који вербализује адвераб, као и у српском: онамо*те*: Гусле моје *овамоте* мало. **Грѧди** као адвераб значи *овамо* уз глаголе, који значе мицање, а уз глаголе, који значе мировање, значи *ту*, *овдје*: **оувѣдѣхомъ Мѡѵсею кѹпиною ꙗвленнаѧ, грѧди странными оуставы содѣланнаѧ: ꙗкѡ бо спасесѧ огнь носѧщи дѣва, свѣтоносна рождши благодѣтелѧ, въ Іѡрданскихъ же стрѹѧхъ ꙗвлена.** Збор 232. У матици гласи то овако: Ἴδμεν τὰ Μωσεῖ τῇ βάτῳ δεδειγμένα, δεῦρο ξένοις θεσμοῖσι ἐξειργασμένα. Ὡς γὰρ, σέσωσται πυρφοροῦσα Παρθένος σελασφὸρον τεκοῦσα τὸν εὑεργέτην, Ἰορδάνος τε ρεῖθρα προςδεδειγμένα. **Грѧди** као адвераб нема у Миклошићеву рјечнику и ми ову пјесму са словенскога не бисмо могли никад превести на српски да је није смо испоредили са грчком матицом. Тако у овој пјесми не бисмо знали ни шта **оуставъ** значи да нијесмо испоредили са грчким θεσμός. θεσμός значи закон, који је Бог одредио, поставио, а νομος значи закон, који су људи донијели, одредили, поставили. Тако и придјев **страненъ** на значи овдје peregrinus него ungewöhnlich, unerhört. Кад све то знамо, а то смо могли сазнати само из грчке матице, онда можемо покушати да ту пјесму са словенскога преведемо овако: Сазнасмо оно што је јављено Мојсију у купини, оно што је ту (овдје) учињено необичним (ванредним) законима Божјим: јер се тако дјевојка спасе носећи огањ, родивши добротвора, који свјетлост носи, а који се у Јорданским струјама јавио“.

Тако је ето читаву ту песму помоћу матице протумачио и превео г. Живановић. Тако је протумачио и реч: **Данословіе** n. φορολογία, Ове речи нема нигде ни у Миклошића, ни у Даничића, него ју је нашао у оригиналу и тако је могао протумачити. (Свршиће се.)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

Александријска Црква.

(**Савремено стање Александријске цркве по говору, којим је велики архиђакон Константин Пагонис поздравио ново изабраног патријарха бл. Фотија**). Избор бл. Фотија, митрополита Назаретског, за патријарха Александријског, проузроковао је силну буру и борбу у крилу тамошње цркве. Но та борба, захваљујући предусретљивости патријарховој, стишала се на корист Св. Цркве и верних јој синова, али потребе и недостатци тамошње Цркве остале су оне исте, које беху и пре патријарха Фотија. Те потребе, које је К. Пагонис верно оцртао у говору свом, изнећемо у кратким потезима. Материјализам и религиозни индиферентизам, које би требало коренито лечити, јесу главни непријатељ Алекс. Цркве. Дотичући се савремених потреба указује говорник на малени територијум, кога захвата правосл. црква у Египту. Како је некад сјајно стајала наша Црква сведоче некадањих 10 митрополија и 90 епископија, а данас, заслугом мусулманског ига, броји само 3 епархијска архиепископа. Зато би патријарх требао, да рашири границе свога престола особито на Судан, кога кад би просветио светлошћу Јеванђеља, прибавио би, да што више рашири црквено богословско образовање. Познато је, да је Александрија била некад центар богословских наука, особито знана са своје катихетичне школе, чије је процват везан за имена Оригена, Климента, Дидима и Пантена. Одасвуда се се стицаху ученици и глас њен са славом разнесоше по свету. Но данас у Александрији нема ни једне једине богословске школе, која би богословски оружала своје ученике против — католичких и протестантских мисионара. Трећа је задаћа патријархова, да успостави синодалну систему управе у Цркви Александријској, чега једино у тој патријаршији нема. Тај је појав необичан и несугласан са традицијама цркве, те уједно рђаво утече на ток црквено-опћински живот, јер патријарх, како ради и решава све послове без Синода, јесте глава без тела. Питање то било је потрзано још за патријарха Софронија IV., али остварење његово било је спречено оскудицом средства за издржавање чланова Св. Синода. Но данас виши клирици, с обзиром на то, готови су одрећи се награде, желећи послужити Цркви и добру њезином. Даље у Египту има мало православних школа, храмова и манастира, а што и има школа не одговарају сврси својој. Потребно је даље оснивати музеје и болнице и друге корисне заводе. На свршетку говора обећао је архиђакон сарадњу клира и народа уз жељу, да патријарштво Фотијево започне нову епоху у историји Александријске Цркве. „Странникъ“.

Разне белешке.

(**Енглески проповедник о јужно-африканској војни**). Недавно је познати проповедник каноник Хикс држао у Манчестру проповед, у којој, коснувши се рата с бурима, укорова англиканску цркву, што је за ове две године пропустила златан случај да делује сагласно речима Исуса Христа, који је

рекао „блажени миротворци“. Проповедник држи, да кад се неби енглеско свештенство налазило у стању дремежа, и да је оно одважно ступило против рата, те користећи се фактима одлучно о томе изјавило се у току 1899 године, то не само да би спречило јужно-африкански рат, и не само да би спасло човечанство од неизбројивих невоља; већ би сачувало и од унижења националног карактера и понижења моралних идеала, који се појавише као последице тога неправедног рата.

Читуља.

† Здравко Поповић

богослов II. године.

После дугог и тешког боловања преминуо је 1. (14.) јуна о. г. а сахрањен је уз велико учешће Богословије, Гимназије и грађанства у недељу 3. (16.) јуна. У цркви се опростио са прерано умрлим покојником, у име свију другова, богослов II. године г. Добривој Николић. Нека је упокојеном Здравку лака земља и вѣчнаѧ памѧть!

Нове књиге.

Православни Хришћански Катихизис за III. и IV. разред основних школа. Написао *Др. Георгије Летић*, професор Богословије. (Манускрипт) Ср. Карловци. Српска Манастирска Штампарија 1900. Стр. 68.

Анкета за састављање вероуџбених књига за основне школе поверила је г. Дру Георгију Летићу, професору Богословије, да напише катихизис за III. и IV. разред основних школа. Г. Летић се тога велеважнога посла примио с љубави, којом и као професор катихетике успешно ради и теоријски и практично на нашој Богословији. Као изврсног практичног катихету гледали смо и слушали Дра Летића, како са пуно преданости и умења катихизира у III. и IV. разреду Карловачких основних школа, учећи тако своје слушаоце богослове практичном катихизирању и уводећи их — као будуће катихете — у тај велеважни им позив и рад, а сам себе допуњујући и контролишући у својој теоријској радњи, плод које јесте и катихизис, коме назив горе изложисмо.

И ако је тај катихизис још као манускрипт, он већ казује, да се г. Др. Летић свога посла латио и да га израђује са потребном за то теоријском спремом и добро стеченим искуством. Тај манускрипт испуњује нас већ сад радошћу, да ћемо наскоро доћи и до коначно добро редигованог и апробованог катихизиса, кога тако жељно изгледају наше катихете, а за којим тако дуго вапије и напредак наше школске деце у религијозном моралном и верском васпитању. А и дотле нека је усрдна хвала г. Дру Георгију Летићу.

Позив.

Славна срп. православна црквена општина, Дични српски роде!

Прохујало је већ пуних 30 тужних и по нас горких година, које смо већим делом у очајној борби, за опстанак миле нам народности српске и имена српског провели!

Ниједна општина српска можда у целој нам домовини није под таковим тешким искушењем и заборављена била, као наша ова малена општина, која једва броји 250 душа српских!

Борисмо се са нашом једноверном браћом Романима око наше рођене тековине и имаовине, од наших старих, дедова и прадедова подигнуте св. Мајке цркве. Нису ни помислити могли на ужасне последице, кад су своју једноверну браћу Романе у своју заједницу, под своје окриље примили — какву опасну браћу примају и да ће те последице њихови потомци, унуци и праунуци после 100 година горко и с болом осетити и испаштати. —

Дан 1. октобра 1897. остаће у историји овомесног Српства у тужној успомени забележен; тога дана су окончане и публиковане обостране конзисторијалне пресуде, које су мирним путем саслушане.

Пошто нас је мало српских душа и домова, а материално смо слаби, с болним срцем изјављујемо, да је од наших дедова сграђена св. црква Рвманима досуђена, пошто их више душа и домова има, да Романи имају Србима исплатити незнатну, коју смо и примили од њих, али смо принуждени били открњити од исте своте, да не би под ведрим небом остали, и купити себи зграду за Богомољу која нас зграда стаје на 4000 круна.

Губитак наше св. цркве у срце нас је коснуо, још нас је већма огорчио арнаутски поступак наше браће Романа, из цркве нас истерали, нити су нам дозволили на молитве нити на Богослуженија долазити, а тако исто и све црквене утвари као: одежде, црквене књиге и матрикуле — све нам однеше „во своја си“...

Пошто смо св. цркву од преосталог новца од 10.000 круна сазидали, но са таком маленом

свотом једва само цркву сазидасмо, где још неимарима 2000 круна имамо да исплатимо, не могосмо ни иконостаса направити, нити звона набавити а тако и потребне утвари: одежде, иконе, књиге покуповати.

Тешко је сваком брату, кад погледи, како у другој сретној општини ништа не оскудева, него дао Бог свега у изобиљу, што му је потребно за његов просветни развитак и напредак а некамоли Србину, кад види, да ни школе нема, као што је код нас удес тај!

Од кућице, што беше богомоља, то је сада парохијски стан, учитељски стан и незнатна школа. Сви смо се стрпали у то мало гнездо, где пиште мали соколићи, тражећи душевног питања, да вечито опкољени морем од туђинштине — на мртвој straжи — у тами не остану.

Намерни смо, да сазидамо школску зграду и у св. цркви иконостас да подигнемо, што до данас учинити могли нисмо, јер се ево 30 година борисмо са браћом Романима, који нас одбијаху и гоните, као мачија, која нерођено дете гони и мучи, снашајући трпљиво силне неправде. Стога се овим обраћамо славним српским црквеним општинама, родољубивом и племенитом српском народу као и осталим родољубима, те их молимо, да изволе узети у обзир наше несретно стање, те да нам притеку у помоћ својим милодарима, — тим више, пошто смо се дугих тужних и горких 30 година борили за опстанак наш. Обраћамо се особито на наше миле сестре вредне Српкиње, да нам и оне, скупљањем милодара, што више притеку у помоћ!

Дакле надајте, Срби браћо, и Српкињо селе, да се Српска луча у овој маленој општини угаси, јер и ми српски дишемо и у нас српска крвца ври, — уздамо се у Бога милостивог, па у Вас дичну и поносну Србадију, нек' јој је:

„Проста душа и честито тело,
што носило све вам светло било,
што радили све вам свето било...
што рекли од Бога се стекло!“

Из седнице српске прав. црквене школ. општине, држане у *Тем.-Моноштору* 1901.

Тадија Иванов, с. р, председник. Аркадије Нешин, с. р., подпредседник. Самуило Поповић, с. р., свештеник. Миша Бурпаз, с. р., епитроп. Илија Јорговановић, с. р., перовођа и учитељ. Жива Бурпаз, с. р. тутор. Сима Журкић, с. р. одборник. Аркадије Путић, с. р., одборник.

Трговачка изјава. 57

Неки *Лука Лакетић*, лажно се издаје за путника моје *Хришћанско позлатарске радионице и стоваришта српских православних црквених утвари*, злоупотребљујући мој добар глас код поштованих муштерија. С тога сам принуђен изјавити, да ја уопће не држим путнике а најмање је мој путник тај Лука Лакетић, кога и не познајем, нити могу признати што он у моје име уради или п. н. муштерију обмане.

У Новом Саду 5. Јунија 1901.

ЛУЈ ТАУШ.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 411/312 ex 1901. 58 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију IV. разреда у Сусеку овим се стечај отвара. Компетенти имају своје прописно биљеговане и инструјиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 31. Јула о. г. по нов. кал. поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 7/20. Јуна 1991.

Георгије с. р.
патријарх.

Ad бр. К. 398/283 ex 1901. 59 1—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на упражњену парохију VI. разреда у Малим Радинцима.

Компетенти нека своје прописно биљеговане и инструјиране молбенице надлежним путем до укључиво 31. Јула о. г. по нов. кал. овој конзисторији поднесу.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 7/20. Јуна 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

Број 8. **ОГЛАС** 54 1—3

У школи у Сусеку обдржаваће се дражба, на мањак ради оправке православне цркве споља крова и ограде. Процена је 1040 круна. Дражба ће се одржати 17. (30.) Јуна 1901. у 3 сата после подне.

На дражбу позивају се сви они који преузети желе ову оправку, с тим да понесу собом 10% пишманлука.

Из седнице црквеног одбора, држане дана 31. маја (13. јуна) 1901.

Председник
Михаил Марковић

Број 568. К. 332. ех. 1901. 50 2—3

СТЕЧАЈ

исписује се стечај на парохију у Суботској V. разреда са доплатком од 200 К.

Ваљано обложене молбенице имају се надлежним путем најдаље до 18 јуна (1. Јула) 1901 потписаној конзисторији поднети.

Из сједнице Епархијске Конзисторије.

У Пакрацу 16/29. Маја 1901.

Мирон с. р.
Епископ.

СТЕЧАЈ 55 1—3

на појачко и перовођско место у Јегри овим се расписује стечај.

Плата појца је годишње: 600 крура, а плата перовође је: 160 круна.

Компетовати могу само они Срби православне вере, који су из црквеног пјенија од надлежне власти оспособљени, при томе је желети, да су и мађарском језику вични, јер се скупштински записник на том језику води.

Молбенице се имају слати на доле означену црквену општину у року од шест недеља рачунајући од дана првог уврштења овог стечаја у „Српском Сиону.“

Председништво
Српско-православне црквене општине у Јегри. (Eger)

СТЕЧАЈ 49 2—3

на упражњено учитељско место у црквеној општини Старо-Стапарекој, епархији Бачкој, овим се отвара стечај. Са овим учитељским местом скопчана је годишња плата од 900 т. ј. деветстотина круна у којој је урачуната плата и за повторну школу, 140 словом сточетрдесет круна у име стана и огрева. Осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна који може достићи највећу своту од 500 круна. — Осим Школском Уредбом од 1872. прописаних дужности изабраном учитељу спадаће још у дужност да од Благовести до Крстов дана — кад на њега ред дође — појачку дужност врши на стапарској водичкој капели.

Рок стечају је до 10 јула т. г. по старом календару. Изабрани учитељ имаће 1. септембра по римском календару у своје звање наступити, од ког му је дана и плата у течај стављена.

У Ст. Стапару 26 маја 1901 године.

Бошко Поштић
перовођа м. шк. одбора

Сима Буњевац
председник м. шк. одбора

Бр. 234, 237 ех 1901 3—3 46

СТЕЧАЈ

Ради сталног попуњења парохијских места, у Санаду IV. плаћевног разреда и у Арадгају VI. плаћевног разреда, овим се расписује стечај. Рок стечају истиче 1. (14.) јула 1901.

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 15|28 маја 1901. год.

Никанор
епископ.

СТЕЧАЈ. 56 1—2

Смрћу упражњено учитељско место срп. прав. вероисповедне шесторазредне школе у Чакову овим се отвара стечај са следећим доходцима:

1.) Плата у готовом новцу, месечно унапред из благајне „Рошуловићева фонда“, годишње . . . . . 1200 К

2.) У име огреварине за себе и школу, годишње . . . . . 140 К

3.) За повторну школу, када је држи, годишње . . . . . 80 К

4.) У име писаћег прибора, годшње 20 К

5.) 2 и $^3/_4$ кат. јутра ораће земље, на коју учитељ терете сноси.

6.) Од укопа где позван буде . . 2 К

7.) Стан по пропису у нарави, а док се исти не назида, за годину дана накнаду од . . . . . 200 К

8) Законом прописани 5 годишњи доплатак.

Осим гореозначеног у изгледу му је:

За перводство и рачуноводство, које је дужан примити ако му општи на повери, годишње . . . . . 240 К

У општинској шегртској школи г. 200 300 К

Ако би ноталан био и за коровођу месн. црквен. певач. друштва способан 400 600 К

Осим дужности школском уредбом прописаних дужан је при сваком богослужењу у Св. Цркви десну певницу држати, а осем своје школске деце и децу из овдашње комуналне школе у пјенију обучавати.

Жели се од молитеља да се лично прикажу и у св. цркви поје.

Рок стечају до Св. Илије 1901 год.

Молбенице ваља слати на срп. прав. црк. шк. одбор у Чаково (Csakova, Temes megye).

Из седнице срп. прав. школ. одбора држане у Чакову 29. Маја (11. Јуна) 1901 год.

Милош Милошев
парох шк. управ. прив. пер.

Никола Јанков
председник шк. одбора

К. 314/349 ex 1901. 3—3 47.

СТЕЧАЈ

Ради попуњења ђаконског места у Вел. Кикинди овим се расписује стечај, с пријавним роком до 1. (14.). јула 1901. — С тим местом је скопчана годишња плата од 800 круна и уживање једне сесије и пет ланаца тако зване карактерске земље.

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 15|28. маја 1901. године.

Никанор
епископ.

СТЕЧАЈ 48 2—3

на упражњено учитељско место вероисп. школе у Липови барањске жупаније.

Плата: 680 круна, 5 ланаца ораће земље, (а када се коначно решење донесе о спајању безедечке школе са липовском, уживаће учитељ још 2 ланца ораће земље) 4 хвата тврдих дрва, 40 потура од: венчанице, укопа и парастоса пшенице. Учитељ ужива стан са 2 патосане собе, две кујне, подрум, шупа, штала и друге побочне зграде, а уз стан врт од ½ ланца.

Захтева се од изабраног учитеља да буде перовођа. Награда ће бити за исту дужност, како се погоди са општином.

Компетовати могу само потпуно оспособљене мушке личности. А изабрани као такав, знаће своју законом прописану дужност у учитељском делокругу.

Рок стечају од првог уврштења 6 недеља. Избор прве недеље по истеку рока.

Потпуно снабдевене молбенице ваља слати на Управни Одбор за сад.

Липова (п. п Безедек, Барања.) 24. Маја (6. Јуна) 1901.

Управни Одбор
липовско-безедечке општине.

ДРУГИ ОГЛАСИ

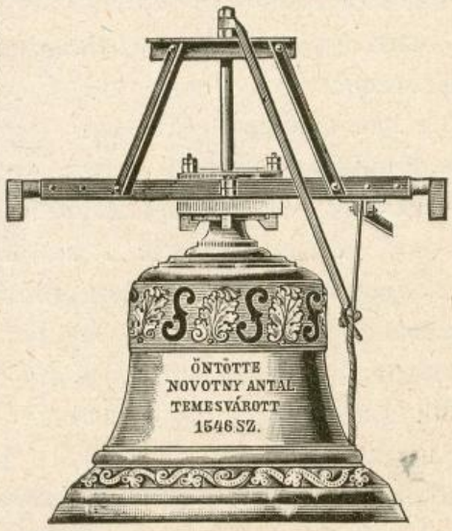

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
II ТЕМИШВАРИ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ʃ провиђенаи зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

13— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 350.

СРПСКИ СИОН

Год. XI — Број 24

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 17. јуния 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његово Високопреосвештенство господин епископ Бачки *Митрофан Шевић* благоизволео је за Сентомашког ђакона изабраног и потврђеног свршеног богослова *Гојка Каћанског* рукоположити за ђакона дана 2. (15.) јуна о. г.

По овлаштењу и молби Његова Високопреосвештенства господина епископа Темишварског *Никанора Поповића* благоизволело је Његово Високопреосвештенство господин епископ Будимски *Лукијан Богдановић* рукоположити: изабранога и потврђенога систематизованог парохијског помоћника у Великој Кикинди ђакона Петра Симића дана 20. маја о. г. за презвитера; свршенога богослова и именованога администратора парохије у Нађфали Светолика Јовановића дана 13. јуна за ђакона, а 14. јуна за презвитера.

По овлаштењу Његове Светости православнога Архиепископа Карловачкога, Митрополита и патријарха српског, преузвишеногa господина *Георгија Бранковића*, благоизволело је Његово Високопреосвештенство господин епископ Бачки *Митрофан Шевић* рукоположити у Светониколајевском храму у манастиру Гргетегу јеромонаха истог манастира Никодима Сележанова дана 10. (23) јуна 1901. за презвитера.

ИЗВЕШТАЈ
О РАДУ САБОРСКОГА ОДБОРА
1897.—1900.

(Наставак)

В. кр. уг. министарство богочасти и јавне наставе високим отписом од 21. апр. 1900. бр. 19,558 на одлуку всл. саб. одбора од 16. (28.) децембра

1893. бр. С. О. 3144/900 ех 1893. вратило је неодобрену сачињену закладницу *стип. закладе Јована и Марије Трандафила*, пошто се одавде није задовољило (по тестаменту неоправданим) захтевима румунске митрополије с тим, да ће у погледу именовања питомаца из Ердеља и др. решити грађ. суд, те ће се по завршетку судскога поступка на ново поднети закладница на одобрење. (С. О. 2826/693 ех 1900.)

Иначе код ове закладе имају се споменути и она расположења всл. саб. одбора, на темељу којих су изведене оправке и односно подизање нових господарских зграда на појединим салашима ове закладе (С. О. 2387|зап. ех 1899; С. О. 2275/652 ех 1900; С. О. 4127/755 ех 1900; С. О 60, 5904, 6092/1232 ех 1900. и др.)

Што се тиче закладне своте од 4000 фор. авр., намењене фонду „Св. Саве“ и своте од 5000, фор. намењене за стип. закладу за потпомагање двојице правосл. богослова Срба, које је *пок. Љубица удова Ђ. Радишића рођ. Јелчићева, из Сегедина*, саб. одбору достављеним основним писмом установила, у тој ствари се води парница, коју су наследници подигли на темељу (наводно) новијег усменог расположења.

Сем тога имам навести као нове закладе:

а.) *Сава Поповић становник негда госпођиначки* опоруком од 7. дец. 1886. оставио је 90 јут. земље ради оснивања *стипендијске закладе за сиромашне слушаоце срп. прав. богословског училишта у Карловцима*. Оставина је расправљена и основна је главница (земља и готовина од 16.502 круне 43 пот.) примљена на руковање. Сачињење закладнице је у току. (С. О. 559, 1487/80 ех 1900. и С. О. 3992/789 ех 1900.)

б.) *Кузман Мунчић, становник негда велико-бечкеречки*, опоруком од 8. новембра 1896. оставио је $217^{1131}\square^0$ јутара земље за „*Фундацију Кузмана Мунчића*“ за сиромашне ђаке с тим, да ту земљу има уживати, док живи, удовица његова Емилија рођ. Векецки и да њој припада право означити цел горње закладе, ако и она споји свој део овамо. Уруџбена исправа судска је уручена саб. одбору (С. О. 228, 953|250 ех 1899.) а набављен је и оверен препис горње опоруке.

Број стипендијских закалада, из којих су (фактично) издаване стипендије (са клирикално-школским фондом) био је

школ. године	1898	1899	—	—	—	—	—	—	—	16
„ „	1899	1900	—	—	—	—	—	—	—	17
„ „	1900	1901	—	—	—	—	—	—	—	21

Питомаца је било:

школ. године	1898	1899	—	—	—	—	—	—	—	160
„ „	1899	1900	—	—	—	—	—	—	—	175
„ „	1900	1901	—	—	—	—	—	—	—	191

Свота исплаћених стипендија износила је:

1898	год.	—	—	—	—	—	—	52.827	К.	18 нов.
1899	„	—	—	—	—	—	—	58.068	„	58 „
1900	„	—	—	—	—	—	—	65.662	„	58 „

По врсти школе било је:

Школске године	ученика осн. школе	гимназиста и реалца	ученика трговачких, обртничких и господарских школа	приправника и приправница	питомаца школа за лесне вештине	ученика војених школа	богослова	правника	медицинара	философа	техничара	питомаца консул. академије	Свега
1898|9	—	34	4	42	2	3	51	10	9	4	—	1	160
1899|1900	—	38	3	45	1	3	56	14	7	5	2	1	175
1900|1901	1	43	5	45	1	3	59	15	8	6	4	1	191

Највећи део питомаца учио је у Хрватској и Славонији, па по том у ужој Угарској и најпосле у Аустрији и иноземству.

О владању и успеху питомаца не могу поднети подробнога извештаја, јер врло мален део питомаца подноси своје сведоџбе на увид. Ну по што, према декретима и одлукама, школске управе видирају признанице, то се према поднесеним признаницама на исплату, може рећи, да се питомци добро владају и добро успевају.

Плаћање камата на хипотекарне зајмове свих фондова и заклада за ове две године било је у главном уредно тако, да се није утужило много дужника. У години 1900-ој показује се много већи број тужаба него у пређашњим годинама; ну узрок је ту у првом реду, што је напред већ споменутом одлуком бр. С. О. 2306\|629 ех 1900. наређено, да се од 1. јула 1900. немарни дужници утужују, кад су у заостатку са једногодишњом каматом, а не после годину и по дана. Услед тога скраћивања рока су многи дошли до утужбе.

Овопредметне податке наводим у овом.

Предано је:

	1899.	1900.
1.) тужаба	261 према бр. дужника 4·17 %;	472 према бр. дужника 7·18 %
2.) овршних молба	70 „ „ „ 1·11 „	78 „ „ „ 1·18 „
3.) дражбених „	— „ „ „ —	24 „ „ „ 0·36 „
4.) утока	32 „ „ „ 0·51 „	58 „ „ „ 0·88 „

Том на супрот пак поднео је фискалат

у години 1899-ој — — — — 1203

„ 1900-ој — — — — 1158

заједно 2361 ком. извештаја и правних мишљења. —

Рачуни нар. црквених фондова и заклада прегледани су и за *1898. и 1899.* и поднеће се високом нар. црквеном сабору на финализање. У препису пак поднесени су и преузвишеном г. кр. уг. министру-председнику, као што је већ напред споменуто.

Надовезујући на пређашњи свој извештај у предмету просторија за саборницу и за смештење звања врховних нар. црквених автономних власти имам част споменути одлуку бр. С. О. 1895, 1956/576 ех 1899., којом је примљен план и прорачун за градњу фондовске зграде односно зграде неприкосновеног фонда и поднесен ради получења превишње дозволе како за градњу, тако и за пренос земљишта са клирикално-школског на неприкосновени фонд с тим, да је изречено, да ће се за семениште на терет првога имати купити згодно земљиште; даље (високом кр. уг. владом одобрену) одлуку бр. С. О. 2276\|635. ех 1900., којом је услед получења прев. дозволе

од 18. марта 1900., да се у смислу одлуке бр. С. О. 2568|103 ex 1898. намерено зидање здања за саборницу и смештење горњих звања изведе, изречено, да се упитно земљиште пренесе на неприкосновени фонд за куповну цену од 60.000 К; да се о трошку истог фонда зграда сагради и као својина његова сматра с тим, да ће сви нар. црквени фондови и закладе сносити саразмерно својим главницама најмовнину у толикој своти, којом ће се $4^1/_2$% камате на издану грађевну своту, као и трошкови око одржања зграде неприкосновеном фонду подмиривати и којом је и најпосле упућен фискалат ради поднеска нацрта исправе, да се грунт. пренос спроведе; по том одлуку бр. 1382|зап. ex 1900., којом је наређена минуендо-дражба ради издавања овога грађевнога посла; и најпосле одлуку од 15. (28.) децембра 1900. бу. С. О. 7922|2265, којом је примљена офертна понуда предузимача Владимира Николића из Карловаца, да за предрачунску своту од 241.044 К. 72 пот. (уз порушење старих зграда) изведе градњу по примљеном нацрту и прорачуну; том приликом је учињено све, што је потребно за приступ к извршењу радње с тим, да је нарочито и то решено, да се постави стручни надзорник градње, услед чега су позвана три стручњака да поднесу своје понуде, те ће се имати сад и та ствар решити.

По грађевном уговору ваља предузимач саборском одбору да преда готову зграду 1. маја 1902. год.

Сконтровање благајнице нар. црквених фондова и заклада обављено је (са изузетком једне) сваке седнице за ове две године дана и иста је увек у потпуном реду нађена. Ну по што је високосл. саборски одбор — ради тачније, формалније контроле — нашао за потребно, то је одлуком својом од 16. (29.) децембра 1900. бр. 2282|зап. одредио сталан пододбор од три члана (гг. Руварац, Јагић и пл. Рогулић), да и ван седница саборског одбора, кад за добро нађе, сконтрира благајницу, прегледа рачунске књиге и званичење код књиговодства и благајнице нар. црквн. фондова и заклада и о том извешћа подноси саборском одбору; а нарочито је наређено, да се благајнички дневник дневно закључује и исти осем благајника и главног књиговође потпише, увек по претходном сконтровању благајнице, у име Његове Светости патријарха, и народно-црквени тајник, или ако је он спречен, I. или II. бележник саборског одбора.

Главница нар. црквн. фондова и заклада износила је крајем:

1898.	год.	—	—	—	—	—	16,703.184 К	14 пот.
1899.	„	—	—	—	—	—	17,069.435 „	62 „
1900.	„	—	—	—	—	—	17,948.727 „	20 „

те се показује, да је за три године нарасла са преко 1,747.747 К. 10 пот. (према стању 31.|XII. 1897.)

Б.) Управа и надзор срп. нар. црквн. добара.

I. Митрополитска добра.

Одлуком бр. С. О. 4230|1745 ex 1896. одређено *премерење* и сачињење плана и др. код непокретног *поседа у Ковиљу* обављено је.

Одлуком бр. С. О. 6455/1848 ex 1899. узет је на знање *закупни уговор* од 16. јула 1899. између Његове Светости и Богдана и Јаше Дунђерскога о *задољљеној земљи* горњега поседа ($2200^{1106}/_{1600}$ јут.) и т. зв. „Vorland“-а (1000 јут.) за време од 15. августа 1899. до 15. августа 1911. год.

У години 1900-ој прегледано је *властелинство дољско* изасланицима високославног саборског одбора и извештај њихов узет је на повољно знање (С. О. 4855.5921|1227 ex 1900.)

Интеркаларни рачуни архиепископије и митрополије карловачке за време од 8. децембра 1888. до 1. маја 1890. прегледани су, обрачун између интеркалара и Његове Светости установљен, те је ова ствар финализана.

2. Епископска добра.

По установљењу епископске дотације (С. О. 5867|1925 ex 1896.) појавили се нови (жупанијски и срески) *прирези на терет пустаре „Сирига“* и како су правна средства остала без успеха, то је за остатак раздобља 1897. до 1902. одређено, да се ови нови прирези плате из неприкосновеног фонда, а по том почињући од новог раздобља падну на терет епископским дотацијама (С. О. 4100|1286 ex 1899.)

Расположење у бр. С. О. 8071|2077 ex 1898., да се *епископске дотације исплаћују месечно* уместо тромесечно унапред, дало је повода преузвишеном г. кр. уг. министру-председнику, да потражи од високославног саборског одбора разлоге тој мери, на што су потребна и могућа разјашњења дата. (С. О. 6135|1709 ex 1899.; С. О. 2109|11 ex 1900.)

Преосвећени г. епископ будимски Лукијан Богдановић преместио је до даљег расположења своје *седиште из Сентандреје у Будимешту*, јер је сентандрејска резиденција била у тако трошном стању, да се у њој без опасности није могло даље становати. (С. О. 6281|1742 ex 1899.) Високославни саборски одбор је држао, да би се овде најпотребнијим оправкама могло помоћи, те је такове и наредио (С. О. 1988|579 ex 1899.) ну по што се показало, да би те оправке много стале (преко 34.000 К.); то је напослетку по предлогу преосвећеног г. епископа и епитропа одлучено, да се та стара зграда поруши и на том месту за своту од 30.000 круна из неприкосновеног фонда сагради *ново здање (летњиковац)* уз сходну адаптацију и подизање потребних господарских зграда (С. О. 5336.5397|1470 ex 1899. С. О. 7467|2405. ex 1899.); ну како висока кр. уг. влада није нашла, да је довољна свота од 30 000 круна за здање по приказаном плану, те ни у расправу узети ову ствар (ради издејствовања превишње дозволе); то је учињено расположење, да се сачини план и прорачун строго у оквиру своте од 30.000 К. (С О. 3665|692 ex 1900.); и кад је том одговорено, поднесени су списи преузвишеном г. кр. уг. министру-председнику ради давања на преглед и, у колико је потребно, ради издејствовања превишње дозволе. (С. О. 6357.6365|1383 ex 1900.) Уједно је дозвољено, да се побочне зграде и просторије преуструје.

С тим у свези имам част навести, да је за градњу и уређење прив.-правних одношаја *фондовске палате у Будиму*, у којој сад станује и г. епископ будимски, получена *накнадна превишња дозвола* (С. О 7646|1738 ex 1900.), те ће се и ова ствар окончати. Сем тога имам споменути, да је суперколаудација обављена (С. О. 1961|573 ex 1899. С. О. 3388.3526|840 ex 1899) и да су неке измене и допуне код станова и осветљења спроведене (С. О. 3479|841 ex 1899. и С. О. 3230|842 ex 1899.) Обзиром пак на то, што је камата од уложне своте у ову зграду незнатна, одлучено је (бр. 1384|зап. ex 1900.), да се платежно место надзорног старатеља те куће укине и надзор повери (бесплатно) преосвећеном г. епископу будимском и епитропима; ну ова се мера није могла извести. (С. О. 8786|2259 ex 1900.)

Односно *градње епископске резиденције у Новом Саду* имам споменути, да је за исту начелно примљен план архитекте Владимира Николића (С. О. 1955|575 ex 1899.) а условно и прорачун и да је план са прорачуном поднесен преузв. г. кр. уг. министру-председнику, да се тамо даде стручњачки прегледати (С. О. 2715|642 ex 1899.); да је план и прорачун враћен са

неким примедбама као такав, који одговара потреби, (С. О. 5427|1465 ex 1899.) те је уз цену од 188.524 К. 05 пот. расписана (офертна) минуендодражба; да је поверено извршење градње предузимачима Рајхлу и Молцеру из Суботице са наплатом 1·1% на грађевну своту (С. О. 2863|677 ex 1900.) те по исходу грађевне дозволе и сачињењу уговора (С. О. 4149|787 ex 1900.) градња отпочета. Предузимач има предати готову зграду 1. августа 1901. Уз то имам споменути још и одлуке бр. С. О. 6489|1385 ex 1900. и С. О. 8725|2266 ex 1900, које се односе на неке измене и допуне код градње (паркет, завесе, подрум, громовод и др.); и најпосле и одлуку бр. С. О. 8784|1822 ex 1900, којом је установљена *споменица за темељац-камен* ове резиденције, који ће се осветити овога пролећа.

Иначе постоје многе одлуке, које се односе на обнове, допуне и оправке код епископских резиденција, као што су одлуке: бр. С. О. 1493|22 ex 1899. и С. О. 7508|2400 ex 1899. (дозиђивање просторија за канцеларије и архиву у Пакрацу); бр. С. О. 1648|24 ex 1899. и С. О. 5430|1464 ex 1899, (оправке и дозиђивање у Плашком); бр. С. О. 1814|23 ex 1899. (електрично осветљење) и С. О. 6364|1224 ex 1900. (асфалтовање око двора у Темишвару, где ваља да се прода камен, и новац унесе у фондовску благајницу); бр. С. О 997|516; 7065|1743 ex 1899; С. О. 2268|633, 3544 3563|746; 5930|1168; (оправке на „Исајлову“ у Н. Саду за своту од преко 13.000 Круна.) У години 1899-ој исплаћено је на оправке и осигурања епископских резиденција — — — — — — — — — — — 31,810 К. 20 пот.
а у години 1900-ој — — — — — — — 12,963 К. 03 пот.

Најпосле код овога предмета имам споменути одлуку бр. С. О. 1245|28 ex 1899. у којој се прецизира, које *мање* оправке на резиденцијама спадају на терет дотичном плодоуживаоцу, а које на терет неприкосновеном фонду.

Услед расположења под бр. С. О. 1436|25 ex 1899., враћено је епископији горњо-карловачкој узурповано земљиште епископијско *(„куглана“)* у посед. (С. О. 6521|1416 ex 1900.)

Сшвар засађивања епископијског земљишша у Вршцу виновом лозом, о којем је била реч већ у претходним извештајима, развила се тако, да по извешћу преосв. г. епископа вршачкога уговором обвезани А. Г. није био у стању задовољити захтевима уговора, те није виноград у онаквом облику ни подигнут, како се уговором утаначило; па по што ни г. епископ нема средстава за такво инвестирање; а да не би виноград остао необрађен (ненакаламљен и др.) то се преосвећени исти г. епископ обратио с молбом, да му се дозволи, да подигне хипотекарни зајам из аграрне банке уз 15-то годишњу отплату, коју би дужност, до коначне отплате, свагдањи епископ сносио; ну всл. саборски одбор није те молбе решио мериторно, него је изјављено, да се позове и притегне А. Г. на испуњење уговора (С. О. 1416|26 ex 1900.) Услед утока преосвећеног г. епископа уништио је преузвишени г. кр. уг. министар-председник ову одлуку и наредио, да се донесе мериторна одлука, на што је високославни саборски оддор донео мериторну одлуку дне 15. (28.) септембра 1900. бр. С. О. 4609|1144, којом је преосв. г. епископа са молбом одбио, да се *на шеред* поменутог виноградског земљишта као нар. црквено добра диже зајам, јер се то земљиште не увлачи у конгруу епископске дотације, нити је законом наређено, да се мора засадити виноград, ако угине. Преосвећени г. епископ је и против ове одлуке поднео уток високој кр. уг. влади. (С. О. 8054|1741 ex 1900.)

По што преосвећени г. епископ вршачки није био вољан даље држати коње, краве и кола, што припадају *епископ. фундус-инсшрукшусу у Вршцу*,

то је дозвољено под односним погодбама, да се продаду с тим, да се добивена свота рукује као коренити иметак епископског фундус-инструктуса вршачкога (С. О. 460.1830|28 ex 1900; С. О. 5242|1673 ex 1900.)

На питање преосв. г. епископа вршачкога одговорено је одлуком бр. С. О. 3827|706 ex 1900., шта су *обвезе епископа-дијецезана према инвентарисаном епископском фундус инструктусу.*

Од „*Исајлова*“ *је извлашћено 809*□° у корист железн. пруге Н. Сад-Ст. Бечеј и Тител уз отштету од 70 пот. по □ хвату (С. О. 6535.7378|1849 ex 1899.), те је учињено расположење, да се ова ствар финалише.

Оставине иза блаженопок. епископâ: вршачкога Емилијана Кенђелца, будимскога Арсенија Стојковића (С. О. 8920|1926 ex 1900); и темишварскога Антонија Наке (С. О. 8548|1929 ex 1900.) до конца 1900. налазиле се још под расправом; ну није потпуно довршена ни ствар оставине иза блаженопоч. епископа бачкога Германа Опачића (неунесено 1000 Круна. С. О. 7419|1941. ex 1900.)

Интеркаларни рачуни епископије бачке за време од 6. (18.) јануара 1899. до 10. (22.) јуна 1899. одобрени су и мандатарска награда одређена одлуком бр. С. О. 5197.5199|1642 ex 1899; у погледу награде мандатарске пак од 11. (23.) јуна 1899. — па даље до дана предаје епархијске управе новом г. епископу, упућен је мандатар горњом одлуком на преосв. г. епископа бачкога, који ужива целу дотацију од 11. (23.) јуна 1899.

Под бр. С. О. 1437|26 ex 1899. попунио је високославни саборски одбор избором оба места епархијских *епитропа у Плашком* (Радош Крагуљац општински начеоник и Миле Љубибратић општински бележник.)

На једно смрћу упражњено *место епитропа епархије вршачке* (Јов. К. Обрадовића) није предложио преосв. г. епископ вршачки потребна лица за то место; на овопредметни допис високославног саборског одбора од 13. (26.) марта 1900. бр. С. О. 1829|27, да изволи предложити бар три лица ради избора епитропа, није преосв. г. епископ ништа одговорио, те би ваљало у овом погледу учинити сходно расположење. (Свршиће се.)

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Освећење обновљеног храма светитеља О. Николаја Манастира Гргетега.

Шта је православном Србину Фрушка Гора, шта њезини манастири и у њима толике светиње и живе успомене на славну прошлост српског рода, то уме најживље да осећа онај, који је био сретан да се роди или да одрасти у Фрушкој Гори, да се напоји оним духом, којим она предише — када после живи далеко у туђем свету.

Као што син тежи за милом својом мајком — чији му лик лебди непрестано пред очима а слатка мајчина реч звони у ушима — тако и онај, који се свога века нагутао свежег горског ваздуха у Фрушкој Гори; напојио миомира, наслушао славуја и косова, напио хлађане водице у њезиним кићеним шумама; оснажио молитвама побожних духовника у њезиним белим самостанима, у оним маленим, полутавним, светим храмовима; целивао по дивним ћивотима свете мошти Максима владике, св. Мајке Ангелине, Деспота Стефана Штиљановића, Кнеза Лазара и Цара Уроша — томе брује умилни звук манастирских звона непрестано у ушима, томе одјекује у души оно дивно наше православно појање — док је жив.

Међу Фрушкогорским манастирима ни један не лежи тако дивно као што лежи манастир *Гргетег*. Ко гледи Фрушку Гору из ближе, из равна Срема, опазиће испод много лиснатог, красном шумом обраслога Венца, што се виси изнад бајнога Стражилова, високу белу кулу цркве манастира

Гргетега, која са бакарним врхом својим пламти на јаркоме летњем сунцу кано грдна упаљена воштаница пред престољем Свевишњега.

Узвити се на лепоме дану из Српског Сиона дивним путем уз Банстол; погледати са њега преко плавога Дунава на равну Бачку и Банат; ухватити оком преко дивнога дола Добриловачког лиснати вис Стражилова и на њему у шуми бели лабуд — споменик на гробу нашег умилног славуја Бранка; послушати тихо брујање манастирских звона Велике Ремете, када им звук прелеће преко лиснатога Убавца; спусти ти се кроз кратки клапац у долину Крушедолску; минути мимо Српскога Пантеона у манастиру Крушедолу; сетити се свих оних великих и славних Срба и Српкиња, који бораве ту вечити санак; успети се на висоравањ те отуд ухватити оком лево планину Авалу у Србији, Мотајицу у Босни а десно, у лиснатој гори испод Венца, беле, високе куле манастира Гргетега и Хопова — заиста је то један од најлепших и најмилијих погледа у нашој дивној, убавој Фрушкој Гори.

Не зна се, ко је и када је основао манастир Гргетег. Из речи, расправа и приложака његовога садањега ученога настојатеља архимандрита, српског историка, *Илариона Руварца*, зна се толико: да је и манастир Гргетег постојао за турскога господарења у Срему и да је зидан под Исаијем Ђаковићем, јенопољским владиком и првим митрополитом, на подножју Венца.

Манастир Гргетег је у Фрушкој Гори после Крушедола најимућнији својом земљом ораницом и ливадама на Банковцима, својим шумама, виноградима и воћњацима а озидан је, као већина фрушкогорских манастира, кућом унаоколо и одоздо на један бој о брегу приземном а црква му је у среди.

Одавно се слушало, да је црква манастира Гргетега врло трошна, пошто јој темеље подлокавају планински извори, да оно велико црквено труло јако притискује слабе зидове, да би манастирску цркву ваљало темељно оправити, али знало се и то да је манастир још од год. 1842. доста задужен.

Архимандрит *Иларион Руварац* примио је управу манастира Гргетега год. 1874. Знало се у Срнству: да је он за ово 27 година своје управе овим манастиром проучавао изворе српске историје и расветлио својим бистрим умом, огромним знањем и оштрим пером многу тавну страну наше прошлости — али да је он, за тих 27 година научнога рада свога, *одужио тихо и нечујно и сав грдни дуг манастира Гргетега, да је отворио манастирској економији нове обилне изворе, из прихода манастирских уштедио толико, да је могао са 65.000 фор. сјајно обновити не само манастирску цркву него и цео манастир Гргетег — то се сазнало тек данас о овој дивној светковини, о освећењу храма манастира Гргетега.* —

Радити у лепој хришћанској слози и братској љубави са својим манастирским братством из год у год и дању и ноћу неуморно, тихо, мирно, истрајно и поштено, а све у славу Божју, у корист српског рода пуних 27 година — па тек по крајњој духовној потреби изићи са овако сјајним резултатом пред свога врховнога црквенога поглавара и молити га: да благослови ово свето дело и да освети овај велики подвиг; позвати и свој мили православни народ, да буде учесник у радости о дану овоме кад конац дело краси — и све то учинити скромно, баш онако, као кад се у лепој пролећној зори рађа јарко сунце, тихо, величанствено — то је заиста својство само великога духа, дело човека, који се високо уздигао над свима нама обичним људима.

Тај велики човек, тај дивни, јединствени српски калуђер, кога смо и данас још боље познали на делу његовом по снази духа, по побожности душе, по племенитости срца његова — јесте Иларион Руварац, архимандрит Гргетешки.

I

Учасници светковине освећења цркве манастира Гргетега добили су овај позив: „Његова Светост, Преузвишени Господин Архиепископ Карловачки и Митрополит и Патријарх Српски *Георгије*, осветиће Божјом милошћу обновљени храм светитеља Оца Николаја манастира Гргетега дне 10.

(23) јуна 1901. На то црквено обитељско тржаство, част узима себи братство истог манастира (име и презиме позванога) смерно и учтиво позвати. Архимандрит *Иларион* с братством.“

Освануо је леп недељни дан, топао и свеж, после красне летње кише. Било је осам сати ујутру, кад је врховни поглавар српске православне цркве, Његова Светост преузвишени господин српски митрополит и патријарх *Георгије Бранковић*, на својим свечаним кочијама, која су вукла четири дивна зеленка, уз громки пуцањ црквених прангија са брежуљка више манастирске „табле“ и уз умилни звук манастирских звона стигао пред врата манастира Гргетега.

Смерним кроком, окружен готово свима настојатељима фрушкогорских манастира, стао је архимандрит Иларијон пред свога духовног поглавицу, поклонио му се дубоко и поздравио га је радосно:

— Добро нам дошао Свети Патријарше наш! Као што нас топло обасјава ово жарко Божје сунце с неба, тако исто нека обасја архипастирска милост Твоја ову скромну обитељ нашу. Добро нам дошао и благослови нас, Свети Оче наш!

И уста побожних отаца калуђера и присутног народа узви се громки узвик „Живео српски патријарх!“ када је Његова Светост, делећи свој патријарашки благослов, крочила на манастирски праг и пошла кроз редове побожнога стада свога, које беше већ испунило широке ходнике манастирске а машаше се свете деснице свога врховнога архипастира.

Дошав по пријатељскоме позиву манастирскога настојатеља на ову свечаност из Будимпеште, а допратив Његову Светост по високој милости Му, из Карловаца у Гргетег, поздравих се радосно са пријатељима и познаницима, упознах се на брзо и с грађевинским саветником г. *Херманом Болеом* из Загреба, који је преустројио и обновио манастирску цркву и здање, те похитах да прегледам пре свега обновљени храм, док се још није отпочело велелепно чиподејство освећења му.

Стара црква манастира Гргетега није имала свога јаснога неимарскога слога, ако је као и све друге наших фрушкогорских манастира носила на себи обележје грађевина из доба царице и краљице Марије Терезије. Ограђена је сва у наоколо манастирским ћелијама из којих се узвисила црквена кула.

По овој садањој обнови, премештене су велике степенице у осовину цркве те се са истих иде управо у манастирску капелицу. Кад се спустих преко трократних степеница, кроз трем испод црквене куле, виђаше се предамном сва унутрашњост нове цркве — чак до дивнога јој иконостаса.

Разгледајући цркву пажљиво, видех да су главни делови старе цркве остали очувани, лађа цркве подељена са три коланаста свода, међу којима су сада разапета три плитка кубета.

Оно старо велико кубе, што је било над солејом и зиданим олтаром, које је наседало на коланасте сводове без органске везе срушило се, колени су попустили, црквена платна, зидови, те су сводови били попуцали. Све су то израдили подземни изданци, струја манастирска потока и чесме а зар нешто и земљотрес од год. 1880, који је потресао и Фрушку Гору

Било је крајње време, да се ова темељна обнова предузме, црква утврди и обезбеди.

Као што могох, по тумачењу г. грађевинског саветника Х. Болеа у краткоме времену да разгледам цркву, уверих се, да се исти архитекта трудио да цркви даде слог старих српских храмова, српско-византијски слог, онако као што се исти историјски развио.

Пре свега обновљен је свод изнад апсиде и изнад трула, поправљени су сводови и оснажени новим деловима а све то спојено је чврсто железним траверзама и прстеновима. Унутарњи су дуварови према слогу срезани и украшени. Кров и грађа на њему је сасвим нова, црква и кула јој бакром покривена.

Спољашњи облик цркве је прост али је карактеристичан. Са крста који чини округла олтарска апсида са крацима десне и леве певнице, црквени је облик и врло живостан. Црква је оперважена конзонама а на прозорима имају округли мали сту-

бови са урешеним крунама и подлогама — те кад сунце одскочи високо на обзорје, па му зраци упадну у манастирско двориште ускосно блесну и кров цркве и куле и одбију се о зидове, онда чине осветљена и полутамна платна цркве са својим уресима врло леп утисак.

Стара манастирска црква била је изнутра са многа свога старог високога, зиданога олтара, којега је исписао српски сликар *Јаков Орфелин* с многим малим сликама на зиду, врло тавна. Олтар је тај срушен и место њега је подигнут нови осредњи олтар из камена и кована гвожђа — те је црква дошла много светлија и чисто већа.

Према коланчастим сводовима спуштају се у цркви широки пиластри до земље, са богато позлаћеним византијским крунама. Црквени су прозори витки, са профилима и округлим моткама а испод прозора вијуга се око целе унутарње цркве пластичка атула а исто тако и изнад позлаћених круна пиластра.

У женску преграту цркве ушла је — олепарска апсида манастирске зимске капелице а држе је у висини два мраморна округла и два зидана четвртаста стуба. На апсиду ову доћи ће после озго оквир од позлаћених гвоздених прутића а у средини њиховој леп златан крст.

У овој капелици, која се може зими и ложити, има леп византијски дрвени иконостас, те ће у њојзи братство служити сваки дан па и зими јутрења, часове и вечерња.

Цела црква и капелица су патосане керамитом обојеним и изведеним онако лепим шарама, као што су на нашим српским ћилимовима.

У нашим старијим црквама иконостаси су већином високи, допиру до крова црквенога а пуни су многих већих и мањих слика.

Рекох већ, да је стара манастирска црква имала зидан иконостас одоздо па све до крова. Тај је срушен до темеља. Грађевински саветник Х. Боле конструисао је нови манастирски иконостас онако исто, као што је то учинио у нашим црквама у Загребу и Пакрацу — за мање али све великих слика.

Овај нови гргетешки иконостас је заиста диван. — Ја до сада лепшега нисам видео ни у којој, ни нашој ни туђој цркви.

Овај се иконостас састоји из два реда — етаже — испупченом средином а подељен је дуплим црвеним мраморним стубићима вертикално у три главна дела. Сазидан је од белога истријанскога камена а оквири су му од шупљикавог кованог железа, богато позлаћеног. Исто су тако позлаћени и неки вајарски радови од камена а двери су, и царске и мале, од тешке храстовине, лепо ишупљикане и богато изрезане.

Не скидох дуго ока са овога дивнога иконостаса иза кога се помаљало у олтару плаво звездано небо. Ово небо се стаклело кроз онај шупљикави гвоздени урес тако чудновато, да човек мисли, да то нису железне шупљике но да су то једноставни стубови, по којима се вије позлаћени бршљан.

Не могу овде да испишем пером ни да искажем речима онај дубоки утисак, којим је утицао овај иконостас на ме. Утецај је то миран, тих, племенит, уздиже човекову душу у небеске висине те је пуни најчистијом побожношћу.

Иконостас овај саградили су наши домаћи мајстори у Загребу врло лепо и уметнички, те су овим ремеком показали, да нисмо спали на иноземство.

Наше уметничко обртништво, занатлијство може се слободно мерити с туђим, јер се види по овоме иконостасу, да наши мајстори могу да се подухвате да створе и оваке уметничке радове. Наши вештаци су овим дивним иконостасом осветлали образ и себи и земљи, која их је образовала у својој обртничкој школи а шиљала их је зар и у иностранство, да се тамо још боље усаврше.

Иконостас овај исписао је својом кичицом наш најбољи црквени живописац *Урош Предић* — самосвојно, без да је копирао оне своје иконе, што их је исписао за цркве у Ст. Бечеју, Перлезу и за капелицу патријарашке резиденције у Ср. Карловцима.

Но Предић још није довршио цео овај иконостас. Он је исписао на њему само

највеће иконе: Св. Тројство, Тајну Вечеру, Христа Спаситеља, Мајку Божју, Св. Николу, Св. Јована, Рођење Христово и Ускрс, а у врху и Распјатије. Иконе су исписане на позлаћеној подлози, али се сјај тога злата изгубио са шареног стаклета на црквеним прозорима те је чисто дошао таван. Иконе су све светле и живе боје — временом ће и онако потавнети, од дима свећа и кандила и под утецајем топлога испарења у цркви. Цртеж је леп и правилан а за свилу и кадифу Предићеву зна свако, да су тако живо исписане, да би их могао руком опипати. Желели би смо да су оне две горње иконе: Рођење и Ускрс мало шире — јер би биле, одоздо их гледећи, онда много и јасније. Ванредно утиче на гледаоца она дубока замишљеност у очима Мирликијског чудотворца и онај сањалачки занос у лику пророка и претече Христова, кога би могли слободно сви српски списатељи да узму себи за образац и за свога патрона, ако су ради да не помру од глади од српских књижевних награда!

Уметнитки рад нашега генијалнога и сувише скромнога Предића моћи ће се оценити тек онда, када на пролеће доврши све иконе на овоме иконостасу последњим потезом своје неуморне кичице.

Декоративни молерај, којим су измоловани и украшени дуварови манастирске цркве, изгледа по сводовима као прави емаљ. Сводови су обојени лаком зеленкасто модром бојом, подељени су на кругове, који су покривени златним крстовима и орнаментима. У прелазима у трула, исписана су попрсја пророка и евангелиста, кичицама загребачких сликара. Дуварови су имитација зеленкасто жутог камена са хоризонаталним портурама, орнаменти су врло укусни, хармонички и неки у византијском слогу на позлаћеној потки.

Певнице и столови су од простога храстовог дрвета; лепо су срезани, изрецкани и позлаћени. Особито је леп престо Матере Божје са оном старинском светом иконом Богородичипом.

На престолу ове стародревне светиње наше, коју је исписала вешта кичица каквог старог српског зографа, био је у старој цркви овај натпис: „В чест чудотворнога образа пресвјатија Богородици називајемој *Шиклеушка* — трон сеј воздрузисја иждивенијем високороднога господина *Пивла Ненадовића*, архиепископа митроп. и общченароднога секретара.“ Овај ктитор Грге-тешке старе цркве био је синовац митрополитов, а натпис иконе чува се данас у старој манастирској трапезарији — данашњој манастирској библиотеци — у којој је дао исписати по дуваровима ликове српских светитеља год. 1780. „господар *Стеван Рајковић* житељ и бургер В. Бечкеречки“.

Црквени прозори су испуњени стаклетом израђеним „en grisaile“ — исписаним лепим шарама а има их у апсидама и на платну цркве свега једанаест.

Са сводова црквених висе два велика позлаћена полијелеја, један је већи а други је мањи а оба су стилизована византијски и исковани вештачки од железа, богато позлаћени и шарено лазирани. Ако поменем да су басамаци од црвеног мрамора а кретилница од белог мрамора, чини ми се да сам споменуо готово све што је у манастирској цркви обновљено.

Истина је, да ова нова манастирска црква не утиче на човека мистично, није мрачна, чађава ни буђава, није као што су негда биле, него је светла и чисто свечано весела. — Она стара црква ми је дух мој скрушавала, обарала ме је, ништила ме је; ова нова манастирска црква уздиже ми душу моју Богу на престоље, те ме чисто позива: да благодарим Богу топлом молитвом што сам жив, те могу да славим свето име Његово! Ову и оваку обнову манастирске цркве извео је по жељи и по замисли архимандрита Илариона Руварца, договорно с њиме, технички саветник крал. земаљске владе у Загребу архитекта Херман Боле. Он је за овај посао израдио ове предлоге, основе и нацрте за појединости и прорачуне, па су по томе израђивали поједине послове нарочити мајстори у Загребу. Појединости у овоме раду опомињу нас на радове Болеове по црквама нашим у Загребу, Пакрацу, Јасеновцу и кукуљевој капели на српском делу гробља на Мирогоју — али је ипак

ово у многом чему, а нарочито у иконостасу и унутарњем украсу цркве посао много лепши и савршенији.

У женској препрати, с десне стране врата, узидана је спомен плоча од црвенога мрамора на којој је златним словима урезан овај натпис:

„Храм овај св. Светитеља и чудотворца О. Николаја, бивши са звоником сграђен год. 1771. и дом манастира Грчетега, који је дограђен год. 1766. обнови се помоћу Божјом и украси се новим иконостасом љета Господња 1901, за сретне владе цара и нашега краља *Франца Јосифа I.*, при архиепископу, митрополиту и светјејшем патријарху српском *Георгију Бранковићу*, под руководством архитекта и грађанскога саветника *Хермана Болеа* — трудом и настојавањем манастирскога братства: *Илариона* архимандрита, *Јосифа* намесника, *Гедеона* духовника, *Атанасија* еклезијарха и јерођакона *Никодима*. Слава Богу!“

Ево овом маленом и скромном плочом овековечен је спомен оних, који су се трудили око овога великога и дивнога дела и молили се Богу да им оно успе.

Заиста овако су радили и овако су скромни били и они стари српски калуђери, који су се трудили око подизања Манасије, Милешева, Жиче, Студенице, Високих Дечана и Ђурђевих Ступова — и свих осталих наших црквених споменика, немих али ипак речитих весника некадашње српске славе, они велики ревнитељи светога православља и неустрашиви поборници за српско име и милу народност нашу.

Уз обнову манастирске цркве преустројено је и обновљено је и келејно здање манастирко.

Познавао сам добро оно старо манастирско здање, у којем сам пре 35 година, као сиромашан српски ђак, помоћу милостиве руке и племенита срца тадашњега архимандрита грчетешкога *Германа Ангелића*, у свежем ваздуху убаве Фрушке Горе, повратио своје порушено здравље, клонуло са многа и напорна умна рада.

Много и много пута сам благодарним срцем помишљао на оне мале, ниске и мрачне одаје манастирске, крај којих су брујали славуји а кашго грмила и бујица у манастирском потоку. Те су одаје данас високе, светле, лепо и угодно намештене. Од старога намештаја остао је — у настојатељевој библиотеци — само онај велики округао, историјски сто, на којем су *Ангелић*, *Мандић* и *Милетић* израђивали предлоге за уредбу о устројству српских црквених општина за народни сабор од год. 1864. и 1865. Сав намештај је од све три гостинске собе, у великој сали, у малој трапезарији и у настојатељевим собама нов, пристојан али леп и укусан и кроз проширене прозоре пробијају весело топли зраци сунчани.

У великој манастирској дворани дочекали су Његову Светост српског патријарха Георгија и поклонили су му се: преосвештени епископ Бачки Митрофан, а у име котарске области иришке: Др. Никола Малешевић предстојник, Стјепан Милошевић котарски судац и Др. Сава Мирковић лечник. Ту беху и Др. Ника Максимовић потпредседник Саборскога Одбора, Лазар Руварац умировљени потпредседник краљ. банскога стола, Антоније Хаџић председник „Матице Српске“, Др. Лаза Костић српски песник, протопрезвитери: Јован Јеремић Ср. Карловачки и Ђура Страјић Велико Бечкеречки, Димитрије Руварац, управитељ манастирске штампарије, Јован Живковић професор богословије и Вељко Радованчев парох Црепајски и још многи други одлични Срби из Ирига, Руме и из околних села.

Од фрушкогорских настојатеља приступише да целују свету десницу своме врховном архипастиру архимандрити: Анатолије Јанковић крушедолски, Димитрије Бранковић беочински и Георгије Марјановић Кувеждински; протосинђео Иларијон Зеремски хоповачки; игумани: Спира Илић раковачки, Сава Орловић јазачки и Сергије Попић врдничко-раванички; управитељи манастира Нестор Обшић бешеновачки и Серафим Винчић В.-Реметски.

Његова Светост имађаше за свакога, који год му прилазаше архипастирској десници неколико снисходљивих речи и усрдних питања.

После кратког одмора од јутрашњега пута, огласише прангије са брежуљка у мана-

стиркој башти да ваља да почне свећење манастирске цркве и кад умукну громко пуцање, забрујаше сва звона и пред свога врховнога црквенога поглавара, који се сјаше у својој сјајној, црвеној патријарашкој одори као оно јарко сунце јутроске на уранку, падоше ничице дванаест њих црноризаца са манторосима и са панакамилавкама на глави, метанишући на молитву и просећи милостива архијерејска благослова: да отпочну велики и свети чин богослужења а у обновљеној манастирској цркви Гргетешкој. (Свршиће се.)

Одломци из учења о молитви

познатог и уваженога великога молитвослова о. Јована Кронштатскога.

III.

А јер ми од Бога добивамо оно, што молимо, па и више, то је наравно, да се код нас јавља потреба, да Му и благодаримо за безбројна доброчинства Његова и славимо Његова бескрајна савршенства. Ма куд погледамо умним очима: унутра себе, на себе и око себе, свуда видим јаки повод за благодарење и славословље Господа. Сва моћ срца мога, све видело очију мојих од Бога је; сва снага телесна и све, што служи за одржање телеснога живота, од Бога је; сва снага телесна и све, што служи за одржање телеснога живота, од Бога је; свуда видим славу, једину славу Бога мога и ништа не видим чим би се могао похвалити као својим.

Душу тако рећи нехотице склапа к славословљу и сам поглед на звездано небо, па још више се оно склапа к славословљу, кад гледајући на небеса и на звезде, што је Бог основао, преставиш себи промисао Божји о људима, како Бог бескрајно љуби људе, брине се о њиховом вечном блаженству, не пожтедивши ни Сина Свога Једнороднога за спасење наше и отпочинак наш у царству небесном. — Није могуће не славити Бога, кад се сетиш, да си из ничега створен, да си од створења света одређен за вечно блаженство, са свим бадава, не по заслугама; кад помислиш, каква ти се благодат даје од Бога за спасење целог живога твога, како ти се прашта безбројна множина грехова и то не једном, не два пута, него небројно пута, колика ти се множина природних дарова даје почевши од здравља тела, па до струје ваздуха до капље воде.

И нехотице мораш славити, кад са удивљењем погледаш на бескрајну разноликост створенога на земљи, у царству животиња, у царству биља и минерала. Како је мудра уредба у свему — у великом и малом! Нехотице славиш и говориш: чудна дела твоја Господе, све си премудрошћу створио! Слава ти Господе, који си све створио!

У опште „ти си биће пало добровољно и и искварено грехом: ето где ти је најјача побуда за молитву! Ти примаш сваки дан највеће милости од Бога: ето где ти је најјача побуда за благодарност Богу! Ти сваки дан гледаш дела свемогућности, пр мудрости и милосрђа Божјег: ето где ти је побуда, да га сваки дан славиш!“

„Сам Дух Свети научио је св. мужеве, као децу просту и невину, молити, благодарити и славити Бога истим молитвама, које нам у уста меће црква.“ „Јер за што ћемо се молити, као што треба, не знамо, него сам дух заступа нас уздисањем неисказаним“ (Римљ. 8. 26.) „Како је неизмерно велика част по човечанство, кад може отварати уста своја пред Богом, ступати с њим у разговор, молита Га за своје нужде, благодарити Му за доброчинства и славити Га због неисказане красоте Његове и бити уверен, да је та жртва угодна Богу, да се увек испуњавају најбоље духовне молбе, које се односе на спасење душе наших. Како је и у овом обзиру човек узвишен над свим живим створовима: Ни један створ није добио такове части, ма да имају свој језик, који изражује нужде природе њихове, јер је речено, да и „вранићи вичу к Господу“ (ѱ. 146.). — користимо се том високом чашћу, да би заслужили код Господа још веће почасти — горњега звања!“ —

„Но молитвом често називају оно, што никако није молитва? Дошао у цркву, постојао, разгледао иконе, или пре људе, њихово лице и одећу, па говори: „помолио сам се Богу;“ мало постојао код куће пред иконом, клатао се главом, изговорио напамет научене речи без разума и осећаја: па каже: „помолио сам се Богу.“ ма да се мислима и срцем ни мало није молио, него је био ма где на другом месту, с другим лицима и стварима, а никако с Богом!“

„Молитва је узношење ума и срца к Богу. Одатле је јасно, да се не може молити онај, чији је ум и срце чврсто везано за штогод телесно. Срце наше често спава у молитви, вањски се човек моли, а унутарњи не. Често ми у молитви само језиком варамо.“

„Сетите се, да ви у молитви стојите пред Богом, који има разум свију. По томе и молитва ваша мора бити тако рећи сва дух, сва разум.“ А јер је Бог стварајућа, жива мисао, то јако греше они, који се мислима свога духа уклањају од те животворне ипостасне мисли и баве се само предметима материјалнима, пропадљивима, материјализујући тим свој дух. Они јако вређају Божанство, коме морамо управити мисли наше.“

По томе. Кад се молиш, не сумњиво гледај да управиш ум свој Богу и без тога не моли се, иначе молитва твоја и за тебе биће тешка и Богу противна; ти ћеш само журити се, да што пре свршиш, — свршићеш је као од беде; а од тога постаће и срце твоје камено, непоправљиво, јер на силу молитва не умекшава и не поправља га.“

Деловање ума у молитви о. Јован потанко преставља у овим местима: „Кад се молиш Господу, престави себи живо, коме се молиш! Ти се молиш беспочетном и бескрајном цару свакога створења, пресветоме, предоброме, свемогућем, премудроме, свуда присутноме, најправеднијем, пред којим се моле милиони анђела различних редова, — коме поје војске мученика, друштво пророка и апостола, зборови светитеља преподобних и праведника.“ — „Кад се молиш Владичици, престави и Њезину неизмерну светост, величину, доброту, премудрост, где јој се позорно клањају анђеоски и људски зборови.“ — „Сети се, да говориш с Богом оцем дарежљивости и сваке утехе, неизметљивим, кога не могу утрудити молбе наше, коме је по Његовој бесконачној доброти, премудрости и свемогућности тако лако испуњавати све твоје молбе, као што је теби лако помислити о тима и искрено их пожелити.“ — „Све створено престављај да је пред Њим као ништа, и једног Њега према свима као Онога, који све држи као капљу воде.“

„Не тражи га изван себе, него га гледај као да у теби живи, да те скроз проницава и позна . . . „Не вѣсте ли іако храмъ Божїй ѣсте (Бога у Тројици) и Дхъ Божїй живетъ во васъ“? — Вселюсѧ въ нихъ и похождꙋ и бꙋдꙋ имъ во Отца.“ — Господе, ти ме прозиреш и знаш, говори Давид (ѱ. 138.). »Његову близину не представљај друкчије, него тако, да ти сваке минуте Њим дишеш, мичеш се, просвећујеш се, освећујеш се, умирујеш се, тешиш се, и снажиш се, једном речју живиш кроза њ’ по писму: „Ѡ немъ бо живемъ, движемсѧ и ѣсмы“, (Дѣян. 17. 28). Дасть всѣмъ животъ, дыханїе и всѧ“ (Дѣян. 17. 25) „Близу ти је Бог (слово) у устима твојима и у срцу твоме. Јер ако признајеш устима својима Господа Исуса Христа и верујеш у Њега у срцу своме, бићеш спасен“ (Римљ. X, 8, 9).

Са деловањем ума у молитви мора се спојити и деловање срца. „Неопходно је, да ти молитва прође кроз срце, да несумњиво осети срце то, о чему у молитви говориш, да оно пожели оно благо, које ти молиш.“ — Изъ глꙋбины возвахъ къ тебѣ Гдй говораше Давид т. ј. из дубине срца Господа прима молитве само оних који Га призиваху од свег срца; за то гледај и ти да га призивљеш свим срцем! — Наше срце скоро увек покрива злочеста одећа страсти и привезаност за земаљско; за то гледај да је у молитви раздереш и да спустиш речи молитве као живо угљевље на само срце.“

„Ми несумњиво морамо узети у своју власт срце и обратити га Господу. Не треба да оно буде хладно, лукаво, неверно, лажно! Иначе каква је корист од наше молитве? Је ли добро чути гњевни глас Господа: Приближавају се к мени ови људи, устима својим и уснама поштују ме, а срце њихово далеко је од мене“ (Мат. 15. 8.)

Проповед

парохијанима против свадбених непристојних обичаја и прекомерног пијанства.

Прерадио и говорио: **Григорије А. Николић**, парох Иришки.

Јадно је, браћо, тешко, жалосно да срце заболи, гледати на ваше свадбене обичаје и поворке! Жалосна је душа моја, и срце се сваки пут облива крвљу, кад венчавам вашу децу и сетим се онога, шта код вас бива после венчања читава два три дана, а кад-што и целу недељу!... „Гле *сватова*, иду *сватови*, прате се *сваши!*“ вичу и стари, и млади, и сви трче на улице, гледају кроз прозоре и

радују се, гледају и не могу, да се нагледају тога ђаволскога призора. Боже мој. Шта само не измисли у то време пијано друштво, до какве само непристојности и ругобе не долази сваки учасник поворке те сватовске! Један је, видиш, изврнуо на трашке и обукао на себе најнепристојнију одећу, други обукао се у женско одело, један опет јаше на коњу окренут леђима глави коњској, други унаказио себи ружним и гадним кићењем и гаром главу! Сви се труде из све снаге да надмаше један другога наказним кићењем и кривљењима: који отпева срамнију песму, који више свију гадно говори и псује, ономе од свих је више части и славе, онога више свих и хвале. И Боже сачувај да се догоди коме-год у то време на улици, срести се с поворком том! Никога не штеде, свакога ће дирнути, свакоме ће запевати најсрамотнију песму, свима се ругају. Не стиде се ни старих, ни малишана, не страше се да свршавају свој ђаволски поход поред храма Божјега, не стиде се пролазити и ружно владати и поред школе, ни поред дома свештеникова.

Ах, браћо! Докле ће то трајати? И кад ћемо постати Хришћанима не по имену само, него и по побожном хришћанском животу? Кад ћемо опаметити се и престати гњевити Праведнога и Строгога Судију — Господа, мрским и одвратним весељем својих сватова? Реците ми сви ви, који преко мере угађате својој жељи пијанства и свадбених ругоба, реците ми: коме ви служите, коме одајете поштовање, за кога су потребне и пријатне ваше свадбене непристојности, ругобе и обичаји? Несретни људи! Ви и не примећујете, како се благодат Божја удаљује од вас за ваше прекомерно пијанство и непристојна кривљења по улицама; ви и не видите, како ђаво помрачује ваш разум, спутава вас својим мрежама и вуче вас у бездану погибељи! Господ у другој заповеди закона Свога забрањује клањати се идолима и телесним, и духовнима — нашим страстима и грешним навикама; а ви идете по путу незнабожаца и угађате ђаволу својим прекомерним пијанством, срамотним песмама и мрском поворком пратњом. Ево ви сад стојите у храму Великога Бога и гледате на свете иконе; па реците како вам није стидно и није страшно гледати на ликове угодника Божјих после онога, кад сте правили од себе најодвратније ликове и чудовишта? С каквом сад савешћу, с каквим образом приступате к Богу истиноме и говорите Му: „Отче нашъ!.. Хлѣбъ нашъ насѹщный даждь намъ днесь и ѡстави намъ долги нашя...“ — Кад се ваша уста оскврниште срамотом и гадним речима? Заиста ви заборависте Бога истинога и својом неуздржљивошћу у пијанству и свадбеним ружним обичајима угодисте ђаволу. Заиста, ви унаказисте и преврнусте у себи образ Божји и јако Га прогњевисте.

Па шта је? Може бити, ви својим пијаним и срамним песмама и преоблачењима мислите почастити и прославити своје „младе“ новобрачнике, стећи им срећу и добро? А знајте, да својом срамном пратњом и другим непристојностима лишавате их и онога благослова на брачни живот, који добивају овде, у храму Божјем, приликом венчања. Страшно је помислити: у храму свршава се венчање, св. Црква с трудом моли се за новобрачнике и проси им у Господа благослова, мира и љубави у њиховом заједничком животу, а вама то није доста: за вас је венчање дело кан'да на другом месту; код вас и свадба не би била свадба, ако ви свете молитве и песме црквене не допуните својим срамним песмама и богомрском пратњом, с којом не бојите се пролазити близу овога храма, где смо се јуче молили Богу приликом венчања. Пожалите своје „младе“ новобрачнике! Непотребне су им ваше богупротивне, непристојне песме и накарадна кићења! Пожалите среће својих младих! Штетна је за њих ваша пратња, лишавате их благослова Божјега својим прекомерним пијанством и кривљењима. И ви се још чудите и жалите, што ваши „млади“ после брака често постају несретнима, живе рђаво, у беди, свађају се и туку једно другога, и вас — родитеље не поштују! Па и где им може бити среће, кад у њих, може бити, нема већ благослова Божјега, кад сте га ви „одгонили“ од њих својом пратњом и пијанством?..

И реците ми: кога ви хоћете *да задивите и развеселите* својим непристојним, гадним владањем и свом срамотом и ругобом ваше пратње? — Људе ли озбиљне и богобојажљиве? Но они се склањају и крсте се од вашег ђаволскога провођења, затварају уши од ваших срамних песама, старају се да не

виде и не гледе на ваша изнакажена од пијанства лица и с тугом и болом мисле, да су се, гле, тако рећи опили људи тако, да постадоше слични животињама и по виду, и по деловањима. — Децу и младиће хоћете да развеселите и насмејете? Но слушајте, слушајте шта говори Господ: *који саблазни једнога од ових малих, који верују мене, боље би му било да се обеси камен воденични о врату његову, и да потоне у дубину морску* (Мат, 18, 6). А ви их заиста саблажњавате и погрђујете њихове умове и срца својим бестидним песмама и учите их да иду и чине по вашем примеру. Израсту ваша деца, почеће и почињу предавати се таковом истом угађању тела, пијанству и непристојностима, као и ви — старији. Пример, и особито рђави, заразан је, приљепчив. Душа у деце и младића примчива је и мека, као восак пчелињи. Чини с њом шта волеш, — она све прима: и добро, и зло. Од кога се деца свему уче? Од нас — одраслих. Нико не доноси деци толико зла и штете, као њихови непристојни и грешни родитељи. Али *тешко ономе човеку кроз кога долазе саблазни.* (Мат. 18. 7). „*Да, говори Господ из руке ваше тражићу погибао њихову!*“ Тражиће Господ, захтеваће од вас строгога и немилосрднога рачуна за разврат деце ваше. Казниће, па и казни! Израсту деца, науче се од вас још од младости материнској речи, пијанству и непристојнима, — сами тада и подносите њихову непослушност и самовољу. „Деца сад постадоше груба, не слушају нас — старе, гадно говоре и псују, пијанче, а овда-онда и туку нас!“ Но размислите: ко их је свему томе научио, од кога су примили све рђаво, ако не од вас самих?.. Ето до чега доводи ваш обичај и адети оскрњивати сваку свадбу неумерним пијанством и непристојностима!

„Па шта смо ми криви,“ рећи ћете ви? „Адет је такав! Праћења о свадбама не можеш никада искоренити, укинути: ја, вели, један не чиним ли то, то ће ме сви исмејати и осудити!“ Људи православни! Па ко је установио и завео тај адет? Одкуда се он прво и прво појавио? Ви сте научили пијанчити и одвратно и ражно владати се на свадбама од својих отаца, очеви примише од дедова, а од вас томе истом научиће се ваша деца и тако ће исто и она говорити: „ми нисмо криви — адет је такав.“ Боже мој! Па где је ту почетак, где је свршетак, крај? Излази, сви су криви, но сви су и прави. И ево јада нашега, да код нас има на рђава дела много свакојаких „обичаја и адета,“ а на добро дело не може вас лако подстаћи ни љубављу, ни лепим речима. На праћење о сватовима у вас је „адет,“ у праћењу и старци и старице учествују и ђавола веселите; а кад звоно са куле црквене зазвони и позива вас у недељне и празничне дане у храм Божји, на службу Божју, да се помолите Богу и да се поучите у речи Божјој, тада у вас и од вас долазе многи изговори: један нема времена за то, што има код куће да посвршава разне послове, други говори, да немају прилична одела за цркву, па их је срамота ићи у таком и таком оделу, трећи и четврти нађе ово или оно и сваки се изговара и хоће да се оправда. — А пијанчити и гадно говорити и псовати није стидно? И за богоморску претњу не бојите се подсмеха? Срамота је, браћо, рђава дела творити; ево пијанчења свога, и праћења бојте се и страшите се, да вас за то не постигне страшна казна Божја, а долазите у храм Божји у оделу какво је Бог дао и у каквом се може и у храму учити се доброме и чинити добро, вама је самима познато, — никада није стидно и срамота.

Но неки и хтео би, да код њега на свадби не буде прекомернога пијанства, и те непристојне, гадне пратње, но боји се, шта ће казати за њега људи... Па какав си ти Хришћанин после тога! Људи се бојиш, њихова суда и подсмеха не можеш да поднесеш, а Бога за опијање људи не бојиш се? А Бога праћењем и недељним праћењем и проваћањем жалостити и гњевити не страшиш се? Ко ће те осудити за то, ако у тебе на свадби не буде прекомернога пијанства и праћења? — Једне само пијанице и блудници, који се радо проваћају на туђ рачун. Но такових људи треба ли се бојати? Човек добар и зрео, верују, никада те не ће осудити за то, што ће ти свадба проћи мирно, по хришћански, без сувишнога пијанства, — и од душе радоваће се томе.

И реците сад, коме су по томе потребне ваше срамне песме, ваше грозно пијанство на свадбама, кога задивљујете и радујете својим

ДАЉЕ У ДОДАТКУ

Додатак 24. броју „Српскога Сиона“ за 1901. годину.

бестидним кривљењима и мрском пратњом? Страшно је казати: излази једнога само ђавола ви тешите и веселите тиме, једноме само њему потребно је све то, један само он радује се томе, што му тако усрдно служите и дајете му на погибао душе своје. — А ви, домаћини и родитељи новобрачних, — пријатно ли вам је, да после свадбе овда-онда годинама долази да трпите потребу у најнеопходнијем и да плаћате дугове за свадбу? Ево где је главни узрок ваше нужде и сиромашности! Пијанство у опште, и особито на свадбама. Горко је видети, како кад-што продаје се последње марвинче, у бесцење продаје своје насљедство, — комадић земље за то само, да купи што више вина и ракије, „да се не осрамоти пред људима“ и да напоји своје рођаке и комшије. И ви се још жалите, што нам Господ не даје добрих година и родних, што нема нигде зараде! И ради чега ће нам давати и шиљати Своје милости и доброте, кад их ми тако неумесно и лакомислено трошимо? Како ће нам Он, Милосрдни, давати изобиља, када ми ради свога пијанства и угађања телу на свадбама не жалимо десетинама форината, а у храм Божји долазимо често с празним рукама и жалимо на жртву Му принети ради украшења храма неколико крајцара у име хвале за Његова небројена према нама доброчинства? Заиста ми не љубимо Господа и угађамо само себи својим жељама и страсти ка пијанству и непристојностима. Но слушајте, шта говори апостол: *Ко не љуби Господа Исуса*, и дакле љуби, једне само своје грехе и страсти, *да буде проклет!* (1. Кор. 16, 22).

Па бојте се, дркћите и страшите се пре свега и више свега осуде и проклетства Божјега! Ако нас до сада Господ није јако карао праведним гневом Својим за то, што изврћемо Његове заповеди и велику тајну брака пропраћамо и провађамо незнабожачким непристојностима и богомрским песмама, тада то значи да је Он по Своме безмерноме милосрђу спор на гнев и чека нашега покајања и поправљања безаконога нашег живота. Па не гњевите Милосрднога Господа, не навлачите на себе страшнога гнева Његова! Оставите своје богомрске обичаје и прекомерно пијанство на свадбама. Не бојте се за то суда човечјега и подсмевања од рђавих људи; страшите се гнева и карања Божјега. Од сада нека се не усуди ни једна пратња да се покаже на улицама са бестидним песмама и срамотном поворком; од сада нека не буде од ње старима и малима саблазан и предмет за смејање, а вама — учасницима пратње — погибели вечне. Уразумите се и поправите свој живот чистосрдним покајањем пред Господем; покајте се и обећајте овде у храму, да од сада ни у кога од вас и ни на једној свадби не ће бити весеља и праћења више и дуже од једнога дана, да ни једна пратња сватовска не ће оскрнавити наше место својим песмама и кривљењима гадним. Истина, тешко је одустати у један пут од грешних обичаја и шкодљивих страсти и навика; где и изговори да се нађу! Ђаво, знај, свагда ће казати људима, како да се оправдају у својим гресима и безакоњима. Но још теже и страшније да ће одговарати за њих после смрти на страшном суду Христовом. Па помоливши се Богу и благосиљајући се именом Божјим, све је могуће савладати, и нема ништа за Хришћанина тешкога, управљенога на добро и за спасење душе. *Све могу у Исусу Христу који ми моћ даје!* (Филиб. 4, 13). Господе Исусе! Помози нам победити у себи наше грешне жеље, помози нам оставити и мрзити наше богомрске свадбене непристојности, на којима нас свагда тако вуче ђаво и рођена наша зла воља, на којима смо тако привикли, да не можемо сами по себи одустати од њих, — укрепи у нас нашу намеру и слабу вољу нашу, да се не бојимо ништа рђавога, осим онога само, што би на крају прогњевило Тебе Милосрднога, својим безаконим животом. Господе, помози и благослови нас! Амин.

1900.

Књижевне оцене и прикази.

Зборник црквених богослужбених пјесама, псалама и молитава из типика и црквенословенски рјечник

Приказује: **Ђорђе Магарашевић.**

(Свршетак).

Код речи **заставленіе** показао је г. Живановић, како се у свима **издањима** и новијим и

оним из прошлога века провлачи погрешка: роди место роды (acc. pl.) Апостолѡвѣ, пророкѡвѣ, оучителей велики су русизми место црквенослов. правих акузатива апостолы, пророки. оучители. Тако нам је изнео читаву реченицу какова би морала гласити: „И овы оубѡ положи Богъ въ церкви первѣе апостолы, второе пророки, третіе оучители. . .“

Многи су читали речи: въ испов'ѣданіе и въ вел'ѣпотѹ облеклсѧ еси“, а тешко да су им знали право значење. И то је место протумачено у овом речнику, и значи: „У неописано стање и у велику лепоту обукао си се.“

Протумачио је и значења многим речма, које се не могу лако разумевати. Тако је показао да *клада*, које би можда требало да према руском гласи *колода*, да она реч значи справу за мучење. Протумачио је да реч: Козлогласованіе значи управо tragoedia. И овде би добро дошло тумачење, шта значи реч: tragoedia. Коѡѕна значи подсмевање. Пратумачио је многе друге са значењима, на које би тешко ко дошао читајући и сам текст. Интересна је реч ликъ, где се госп. Живановић не слаже с Вуком да значи „подвикивање“, него „играње“.

Код речи: Мѵроположница рекао је и протумачио г. Живановић да она значи онога или ону, која рађа миро, који точи миро: Отче Николае, прескѧтаго дѹха мѵроположница сый. . .“

Код речи Народъ показано је како је и Вук превео: „а бејаше *народа* заједно око сто и двадесет имена“. Овде не значи та реч то, него би то место требало превести: А бјеше *број душа* скупа око сто и двадесет. . .“

Ну, ми би овако идући могли прећи читав речник, јер је цео својом садржином и начином тумачења интересан. Ну, то нам није била намера, него хтедосмо само на *неким* примерима изнети начин, којим је израдио проф. Живановић овај речник, као што ради и на великом црквенословенском речнику.

Не ћемо се дакле забавити око целога овога речника, него истичемо само неке речи из њега, да се на њима види изнесени правац, којим је г. Живановић ишао у овом свом послу.

Такове су речи: Безчаденъ, насѣщный, начатокъ, независтный, новопрес'ѣщи, породити, православенъ, предварити, простъ, самозрачнѣ, словесный, смотр'ѣніе, стл'ѣнъ, точило, ѣд и т. д.

Многе слов. речи у овом речнику није протумачио г. писац српски, као што смо то на некојима и показали, него их је протумачио грчком, а гдекоје латинском, а гдекоје опет српском и немачком.

Ну, и сам вели г. писац у почетку свога речника, да је требао сваку реч протумачити грчким, служећи се матицом откуда је текст и потекао и откуда ће се најбоље и разумети садржина текста. И сам је г. Живановић оправдао то, а знамо да би и веома мучан посао био по матици за Зборник тражити потребне речи, а ако је лат. и немачки протумачио, чинио је он то према спреми својих ученика.

Ну и тај недостатак испуниће се, *ако се узмогне* при *другом* издању ове књиге, а то сваки жели, јер је ова књига нов појав у нашој црквеној књижевности са веома лепом и корисном сврхом, за коју треба да се отимају сви они, који се о том послу баве.

*

Знаменито је у овој књизи особито то, што се покушало да буде у њој *један правопис. „Правопис није у свијем црквеним књигама једнак, а у нашем је „Зборнику“ изведен конзеквентцо једним правцем. То је чињено да се облици одмах схвате и погоде, како би се текст могао потпуно разумјети“.*

Како рекосмо ово је први и успешни покушај у нашој црквеној књижевности, а колико је он добро дошао, најбоље показује сва наша прошлост од себе наше овамо, кад загледамо у све наше и црквене и нецрквене књиге писане слов. језиком.

Не само да се није знао црквени језик, него ни правопис његов, тако да је сваки писао како је хтео и како га је памет учила. Тому су криви приређивачи црквенослов. књига за штампу, јер они, нити су пазили на матицу како треба, нити су им облика знали, као што смо то показали на писању црквенослов. граматике пре Живановићеве и на црквеослов. граматици проф. Живановића.

За овакови дакле посао требало је двоје: *Тачно познавање и разумевање грчке матице за наше црквк. књиге и темељно познавање црквенослов. језика.*

Јесмо ли ми то могли тражити од рада Константина философа о правопису (Starine I.), и јесмо ли ми то могли тражити од првих наших редактора после светосавскога рада, од јеромонаха Макарија, Пахомија и других трудбеника око редиговања црквк. књига наших за штампу?

Или, јесмо ли могли ту спрему тражити од приређивача глагол. хрв. црквених књига за штампу, од Рафаила Леваковића и Матије Карамана из прве половине XVII. в., кад је још двеста скоро година требало да се дозна, који је језик ст. словенски, који срп. и хрв. словенски а који је рускословенски.

Није се могло тражити све то од старих наших приређивача тим пре, што у такове погрешке упадају и приређивачи црквених књига за штампу из новијега времена. Овим пак путем, којим су пошли редактори овога Зборника, г. г. Јов. Живковић и г. Јов. Живановић не пођоше ни приређивачи наших црквених књига у Русији из *нашега* времена.

Овај пут, ова доброторна новина у проф. Живановића јесте епохална у приређивању наших црквених књига за штампу. Тим путем *доћи ћемо до једнога правописа у нашим црквеним књигама, до конзеквенто изведених облика у језику њихову а помоћу овакова речника доћи ћемо и до потпунога разумевања онога, што у својим црквеним књигама читамо и што из њих појемо.*

Са овим речма завршујемо и ми свој приказ ове знамените књиге у нашој црквеној књижевности одајући хвалу и њезиним неуморним радницима г. г. Јов. Живковићу и Јов. Живановићу на њихову великом труду за своју цркву и њезине служитеље, а одајући хвалу њима, одајемо хвалу и нашој *манастирској штампарији*, која је од своје стране својом израдом дала овако *леп облик и чисту штампу* тексту *овога Зборника, с којим отпочиње ново доба у редиговању и штампању наших црквених књига.*

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Високопреосвештени г. епископ Пакрачки Мирон,**) после завршених седница Саборског Одбора отпутовао је у прошли четвртак својој резиденцији у Пакрац.

(**Високопреосвештени г. епископ Будимски Лукијан**) бавио се је прошле недеље у гостима код Његове Светости, а у петак брзим возом отпутовао је својој резиденцији у Будим.

(**Саборски Одбор**) држао је своје седнице од понедељка до четвртка прошле недеље, пре и после подне, под председништвом Његове Светости, преузвишенога господина патријарха *Георгија*. Присутни су били од чланова: високопреосвештени г. епископ *Мирон*, г. г. архимандрит *Иларион Руварац*, окр. протопрезвитер *Ђорђе Влаховић*, *Др. Ника Максимовић*, *Михаило пл. Рогулић* и *Јосиф Јагић*.

(**Освећење темеља народно-црквеном дому**). У прошли четвртак, дана 13. (16.) јуна о. г. пре подне осветила је Његова Светост преузвишени господин патријарх српски *Георгије Бранковић* темељ народно-црквеном дому, који подиже на пијаци града Ср. Карловаца народно-црквени неприкосновени фонд на ту цел: да се у њему смести саборница, све митрополијске власти са управом народно-црквених фондова и још ко томе митрополијско-народна библијотека и црквени музеј. Црквени чин обавила је Његова Светост лично у присутности преосвештене г.г. епископа: *Мирона* Пакрачкога, *Лукијана* Будимскога и *Митрофана* Бачкога, чланова Саборскога Одбора: Др. Нике Максимовића потпредседника, архимандрита Илариона Руварца, проте Ђорђа Влаховића, Јосифа Јагића и Михаила пл. Рогулића. По освећењу темеља прочитао је патријарашки и народно-црквени тајник Др. Лаза Секулић на пергаменту писану и потписану споменицу, која садржи подробну историју ове знамените народно-црквене грађевине, предао је исту заменику оболелог архитекта Владе Николића, да је положи сходним начином у темељ, који је Његова Светост по уобичајеном начину ударцима чекића утврдила. Свечаности овој присуствовао је Карловачки магистрат, професорска тела богословског училишта и велике гимназије, уз одличну публику из места. Појао је лик богослова својом познатом вештином. При завршетку овога лепог чина поздравили су сви присутни Његову Светост патријарха *Георгија* са громким узвиком „Живео!“

(**Освећење обновљеног храма Св. О. Николаја у манастиру Гргетегу.**) У прошлу недељу, дана 10. (23.) јуна, осветила је Његова Светост преузвишени господин патријарх српски *Георгије Бранковић* дивно обновљени храм Св. О. Николаја у манастиру Гргетегу врло свечано, уз сачинодејство преосвештеног г. *Митрофана Шевића* епископа Бачкога и многих настојатеља Фрушкогорских манастира. Овоме свечаноме освећењу, а по томе првој св. литургији у освећеној, обновљеној манастирској цркви, присуствовали су многе званице и народ из околине. У подне је био у манастирској трапезарији свечани ручак за стотину одличних званица.

У данашњем броју отпочињемо а у идућем броју завршићемо подробан опис ове лепе свечаности ив

пера нашега сарадника *Чика-Стеве В. Поповића*, који је, на позив впреч. г. архимандрита Илариона и братства, био такођер учасником ове славе манастира Гргетега.

(**Избор управитеља Текелијина завода.**) По правилима о надзору и управи Текелијина завода има се сваких 6 година расписати стечај за попуњење места управитеља Текелијина завода, те по томе црквена општина Пештанска бира управитеља између оних потражитеља, које јој предложи надзорништво истога завода. Пошто је крајем ове школске године истекла и трећа шестогодишња перијода садањем управитељу истога завода, велемоћном г. краљевском саветнику и народном посланику *Стевану Васином Поповићу*, по књижевном имену *Чика-Стеви*, расписан је био на управитељско место стечај и скупштина Пештанске црквене општине изабрала је у предпрошлу недељу, дана 3. (16.) јуна о. год., на предлог надзорништва завода, дојакошњега заслужног управитеља Текелијина завода *једногласно* и *једнодушно* и за даљих шест година дана.

Сваки, коме је год познат 18 годишњи рад дојакошњег заслужног управитеља Текелијина завода, знао је унапред, да ће му црквена општина Пештанска и за даље вољно поверити управу тога чувеног просветног завода. То је знала и сва српска интелигенција наша, јер се није нашао *ни један члан њезин да компетује за то место*. Само су уредништва „Србобрана“ и познатог револверског листа у Новом Саду нашла за умесно, да *после свршеног избора* агитују за то: да се оспособљени Срби траже за то место, пошто је дојакошњи управитељ неспособан да управља тим заводом! Добро је и ово забележити.

(**У Православном Српском Богословском Училишту у Ср. Карловцима**) завршена је овогодишња школска година 13. јуна. На овом заводу било је слушалаца 95 и то: у I. години 33; у II. години 25; у III. години 18, а у IV. години 19. По епархијама: из Архидијецезе 33; из Горњо-Карловачке 11; из Пакрачке 5; из Бачке 28; из Вршачке 4 из Темишварске 12 и из Будимске 2. Апсолуторних; сведоџаба течајем ове школске године издано је 18. Бесплатну храну у благодјејанију уживали су 12 богослова, а 56 слушалаца имали су стипендију и припомоћ у износу од 11.403 круне. Апсолуторне сведоџбе добили су *с одликом*: *Максим Тервин* и *Гаврило Шијачки* из Бачке Дијецезе и *Димитрије Павлов* из Вршачке Дијецезе; *с добрим* успехом: *Јован Марчетић*, *Бранко Пауновић* и *Милан Младеновић* из Архидијецезе; *Станиша Михајловић* и *Војислав Војновић* из Бачке, *Добривој Николић* из Темишварске и *Богдан Новаков* из Вршачке Дијецезе.

(**У Православној Српској Великој Гимназији у Ср. Карловцима**) положили су (од 11. до 14. јуна о. г.) испит зрелости, од њих 21 пријављених: *с одликом* Аврамовић Павле из Карловаца, Јеврић Славко из Јамене, Максимовић Обрад из Грабоваца, Михајловић Светислав из Карловаца, Радојчић Никола из Кузмина. Њих 13 оцењени су са „зрео“. Двојица имају да понове испит из по једног предмета после два месеца. Један, екстерниста, одступио је пред усмени испит. — Школска година на овој нашој Гимназији завршена је 10. (23.) јуна о.г. Благодарење тога дана богослужио је високопреосвештени г. епископ Будимски *Лукијан*, после којега богослужења су раздана ученицима сведочанста. У овој гимназији свршетком ове школске године било је свега 317 ученика, а по вероисповести: 292 православних, 24 римокатолика и 1 евангелик аугсбуршке конфесије; по завичају: из Хрватске 47; из Славоније 192; из Угарске 49; из Босне и Херцеговине 15; из Далмације и из краљевине Србије и Црне Горе 10; а напредак је био овај: одличних 38; I. реда 217: II. реда из једног предмета са дозволом поправка на почетку идуће школске године 34; II. реда 19 и III. реда 9. Бесплатну храну у благодјејанију имали су 35 ученика, а 60 ученика имали су су стипендију или потпору у износу од 16.277 круна 45 потура. Идућа школска година почиње 2. септембра н. н.

У првом делу овогодишњег извештаја ове Гимназије штампана је на латинском језику расправа професора г. *Григорија Лазића* под називом: De Ciceronis librorum de legibus tempore et libri primi compositione.

(**У Православној Српској Великој Гимназији у Новом Саду**) било је прошле школске године 1900/1. и то: на почетку године 434, а на крају је испит полагало њих 413 По вери било је православних 390, римокатолика 17, гркокатолика 2, евангеличке аугсбуршке конфесије 3, мојсијевац 1. По народности било је Срба 391, Хрвата 13, Немаца 4, Словака 2, Руса 2, Мађар 1. Родом су били ђаци: из Новог Сада 59, из Бачке жупаније 150, из Хрватске и Славоније 122, из појединих угарских жупанија 52, из Босне и Херцеговине 19, из Србије 5, из Црне Горе 4, из других земаља 2. Успех је био овакав: из свију предмета врло добар 14 ђака, из свију предмета најмање добар 98, из свију предмета најмање довољан 239, из једног предмета недо-

вољан 40, из два предмета недовољан 40, из два предмета недовољан 10, из више предмета недовољан 12.

У Србији

(**Милан Ђ. Милићевић**). Познати књижевник српски г. *Милан Ђ. Милићевић* славио је недавно седамдесетогодишњицу свога живота и педесетогодишњицу књижевнога рада. Том приликом, а у признању његова родољубивог и богатог књижевног рада одликовао је слављеника Њ. В. Краљ Александар орденом Св. Саве I. реда.

Ма да г. Љубомир Недић у целом књижевном раду г. Милићевића, види скоро само: „радњу са књигама“; ми се ипак усуђујемо педесетогодишњици Срства и његове књижевности која долази, заželити према приликама те педесетогодишњице што више оних „раденика са књигама“, какав је био и вредио г. Милићевић у приликама прошлих 50 година. Слава му.

Број 33 ex 1901. ц. о.

Јавна благодарност.

Његова Светост преузвишени господин *Георгије Бранковић* патријарх српски, благоизволео је очинском љубављу и високом наклоношћу Својом према скромној црквеној општини овој — а у спомен Својега деде *Исидора* пароха и оца *Тимотија* ђакона и учитеља некад бајскога — подесну кућу купити; вредносну своту од 7060 круна 40 пот. словом: *седам хиљада шездесет круна 40 потура исилатити*, и као дар општини овој у цјел смештања овдашње српске вероисповедне основне школе поклонити.

На овом великом и племенитом дару, као и на високој очинској наклоности, бризи и осећају према скромној општини овој; иста општина овим Његовој Светости патријарху *Георгију* као великом добротвору своме, са најискренијим високопоштовањем, оданошћу и смерношћу из све душе своје најдубљу јавну благодарност одаје, са жарком жељом: да премилостиви Творац небесни очува задовољност здравља и живота Његове Светости на многа љета, како би по уређеној Архипастирској доброти и љубави према пастви Својој, као врла врховна Поглавица цркве и просвете народне својим племенитим доброчинствима, која са благодетним и родољубивим мислима и тежњама у тесној свези стоје, и Себе и народ Свој доживотно задовољавати могао.

У то име нека је Његовој Светости патријарху *Георгију Бранковићу* као великом добротвору и Мецени општине ове на веки Слава и Хвала!

Из седнице црквеног одбора српске православне црквено-школске општине у Бају, одржане 24. маја (6. јуна) 1901-ве године.

Сава Глибоњски, оп. перовођа. Милан Јовановић, председник.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 411/312 ex 1901. 58 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију IV. разреда у Сусеку овим се стечај отвара. Компетенти имају своје прописно биљеговане и инструјиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 31. Јула о. г. по нов. кал. поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 7/20. Јуна 1991.

Георгије с. р.
патријарх.

Ad бр. К. 398/283 ex 1901. 59 2—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на упражњену парохију VI. разреда у Малим Радинцима.

Компетенти нека своје прописно биљеговане и инструјиране молбенице надлежним путем до укључиво 31. Јула о. г. по нов. кал. овој конзисторији поднесу.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 7/20. Јуна 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

Ad бр. К. 329/253 ex 1901. 1—3 53

ЕДИКТ.

Усљед бракоразводне молбе Софије Витасовић рођ. Николић из Лаћарка против несталог јој супруга Богдана Витасовића — позива се речени супруг Богдан, да у року од 6 месеци, — рачунајући од првог увртења едикта овог у новинама, — овој конзисторији или сам лично предстане или место свога садањег пребивања пријави, јер у противном случају окончаће се без њега ова бракоразводна парница.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 3. (16.) маја 1901.

Архидијецезална Конзисторија

ОБЈАВА 1—2 63

По закључку главне скупштине српске црквено-школске општине Земунске, од 13. (25.) Децембра 1898. бр. 27./1682, и одобрења, Арх. Адм. Одбора у Карловцима од 4/16. фебруара 1899. А. О. 160/40. ex 1899., и од 5/18. јуна 1901. А. О. 671/346. ex 1901., одржаће се минуендо лицитација дана 28. јунија (11. јула) 1901. у 3 сата по подне у школској дворани код свето-богородичне цркве ради зидања двају парохијалних домова и то, пароху свето-богородичне и пароху свето-тројичне цркве. Пре одпочете дражбе могу се поднети и писмене понуде.

По елаборату који ће служити основом лицитацији, долазе на поједине стручне послове следеће своте, и то:

На парохијални дом пароху свето-богородичне цркве.

На зидарски посао са материјалом	11.428	К 36	Ф.
„ тесарски посао са материјалом	3.369	„ 69	„
„ лимарски „ „ „	422	„ 12	„
„ столарски „ „ „	1.922	„ 40	„
„ браварски „ „ „	864	„ —	„
„ стакларски „ „ „	321	„ 16	„
„ бојадисар. „ „ „	327	„ 50	„
„ молерски „ „ „	225	„ —	„
„ лончарски „ „ „	399	„ —	„
„ тапетарски „ „ „	172	„ —	„
Целокупна свота	19.451	К 53	Ф.

На парохијални дом пароху свето-тројичне цркве.

На зидарски посао са материјалом	8021	К 48	Ф.
„ тесарски посао са материјалом	2840	„ 44	„
„ лимарски „ „ „	375	„ 54	„
„ столарски „ „ „	1248	„ 12	„
„ браварски „ „ „	796	„ 50	„
„ стакларски „ „ „	204	„ 01	„
„ бојадисар. „ „ „	244	„ 50	„
„ тапетарски „ „ „	120	„ —	„
Целокупна свота	13.850	К 59	Ф.

Позивају се дакле овим путем подузетници, који су вољни да лицитирају, но с том примедбом, да ће сваки такав имати да положи 5 постотака вадиума, што ће потом онај; на коме радња остане имати да повиси на 10 постотака, као јамчевину. Осталима пак повратиће се новац одма, чим се лицитација сврши.

Укупни елаборат, који ће — као што је споменуто — служити основи лицитацији могу се дневно видити у писарни ове црквене општине.

У Земуну 9. (22.) јуна 1901.

Тома Марковић
перовођа

Пет. Петровић
председник

СТЕЧАЈ. 1—3 60

На упражњено учитељско место у Херцег-Суљошу (у Барањи) расписује се стечај.

Плата је: — 600 К.

За повторну школу 80 К.

Огрев 4 хвата тврдих дрва.

12½ ланаца а 1200□ земље, на коју општина еквивалент а учитељ порез плаћа.

Од венчанице 1 К.

Од великог укопа 1 К.

Од малог укопа 50 фил.

Стан и потребна здања као и врт подпуно Шк. Уредби од 1872. одговарајући има.

Ако за перовођу општинског изабран буде добиваће 24 К.

Учитељу у дужност спада, осим школских послова, све певческе дужности у цркви и ван ове; које су таксиране за плату, а које нису бесплатно обављати и школску децу у појању обучавати.

Рок стечаја траје шест недеља од првог увртењу у „Српском Сиону“.

Компетовати могу, за учитељска звања у Угарској, оспособљена лица.

Молбенице се шаљу местном школском одбору.

Лична пријава узеће се у обзир.

Из седнице м. ш. Одбора у Херцег-Суљошу (H. Szöllös) 3. (16.) јуна 1901, држане.

Стеван Марковић
председник местног школ. одбора.

Број 8. **ОГЛАС** 54 2—3

У школи у Сусеку обдржаваће се дражба, на мањак ради оправке православне цркве споља крова и ограде. Процена је 1040 круна. Дражба ће се одржати 17. (30.) Јуна 1901. у 3 сата после подне.

На дражбу позивају се сви они који преузети желе ову оправку, с тим да понесу собом 10% пишманлука.

Из седнице црквеног одбора, држане дана 31. маја (13. јуна) 1901.

Председник
Михаил Марковић

Број 568. К. 332. ex. 1901. 50 3—3

СТЕЧАЈ

исписује се стечај на парохију у Суботској V. разреда са доплатком од 200 К.

Ваљано обложене молбенице имају се надлежним путем најдаље до 18 јуна (1. Јула) 1901 потписаној конзисторији поднети.

Из сједнице Епархијске Конзисторије.

У Пакрацу 16/29. Маја 1901.

Мирон с. р.
Епископ.

СТЕЧАЈ 55 2—3

на појачко и перовођско место у Јегри овим се расписује стечај.

Плата појца је годишње: 600 крура, а плата перовође је: 160 круна.

Компетовати могу само они Срби православне вере, који су из црквеног пјенија од надлежне власти оспособљени, при томе је желети, да су и мађарском језику вични, јер се скупштински записник на том језику води.

Молбенице се имају слати на доле означену црквену општину у року од шест недеља рачунајући од дана првог увршћења овог стечаја у „Српском Сиону.“

Председништво
Српско-православне црквене општине у Јегри. (Eger)

СТЕЧАЈ 49 3—3

на упражњено учитељско место у црквеној општини Старо-Стапарекој, епархији Бачкој, овим се отвара стечај. Са овим учитељским местом скопчана је годишња плата од 900 т. ј. деветстотина круна у којој је урачуната плата и за повторну школу, 140 словом сточетрдесет круна у име стана и огрева. Осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна који може достићи највећу своту од 500 круна. — Осим Школском Уредбом од 1872. прописаних дужности изабраном учитељу спадаће још у дужност да од Благовести до Крстов-дана — кад на њега ред дође — појачку дужност врши на стапарској водичкој капели.

Рок стечају је до 10 јула т. г. по старом календару. Изабрани учитељ имаће 1. септембра по римском календару у своје звање наступити, од ког му је дана и плата у течај стављена.

У Ст. Стапару 26 маја 1901 године.

Бошко Поштић
перовођа м. шк. одбора

Сима Буњевац
председник м. шк. одбора

СТЕЧАЈ 48 3—3

на упражњено учитељско место вероисп. школе у Липови барањске жупаније.

Плата: 680 круна, 5 ланаца ораће земље, (а када се коначно решење донесе о спајању безедечке школе са липовском, уживаће учитељ још 2 ланца ораће земље) 4 хвата тврдих дрва, 40 потура од: венчанице, укопа и парастоса посепце. Учитељ ужива стан са 2 патосане собе, две кујне, подрум, шупа, штала и друге побочне зграде, а уз стан врт од $^1/_2$ ланца.

Захтева се од изабраног учитеља да буде перовођа. Награда ће бити за исту дужност, како се погоди са општином.

Компетовати могу само потпуно оспособљене мушке личности. А изабрани као такав, знаће своју законом прописану дужност у учитељском делокругу.

Рок стечају од првог увршћења 6 недеља.

Избор прве недеље по истеку рока.

Потпуно снабдевене молбенице ваља слати на Управни Одбор за сад.

Липова (п. п. Безедек, Барања.) 24. Маја (6. Јуна) 1901.

Управни Одбор
липовско-безедечке општине.

СТЕЧАЈ 61 1—3

Смрћу Даринке Нинковићке, учитељице, упражњено је једно учитељско место у Мокрину, на које се овим стечај расписује.

Са овим је местом скопчана редовна плата од 1200 круна, у име огрева 100 круна, за писаћи прибор 14 круна, и стан у натури.

Дужности учитељице прописане су Школском Уредбом.

Новоизабрана учитељица примиће оне разреде, које јој м. школски одбор доделио буде.

Рок стечају траје до 5. (18.) августа о. г.

Из седнице м. школског одбора држане у Мокрину 30. маја (12. јунија) 1901. године.

Ник. Николајевић
перовођа.

Григорије Стајић
председник

К 989/192 ex 1901. 51 1—3

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на место пароха у Ст. Паланци са платом I. разреда.

Рок је пријављивању 29. јули (11. августа) 1901. године.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 14. (27.) маја 1901.

Председништво.

НАТЈЕЧАЈ 52 1—3

Српска православна црквено-школска опћина у Винковцима, треба за своју српску, аутономну четвороразредну, мешовиту школу, ваљана и вредна учитеља.

Плаћа је учитељу 1000 круна, на годину, стан у нарави и 12 куб. метара горива дрвета.

У дужност учитељу спада осим подучавања у школским предметима по пропису школског закона, појање у цркви, подучавање деце у црквеном певању, и обављање других црквених функција уз пароха; ово задње уз уобичајену награду.

За хоровођу оспособљени имају првенство, при једнакој квалификацији.

Молбенице ваља управити на српску црквено-школску опћину у Винковцима до 27. јула по новом календару.

У Винковцима, 15. јуна п. н. 1901.

Председник:

Др. Ђ. Милашиновић.

СТЕЧАЈ 62 1—3

На упражњено учитељско место у Гаду (Торонтал).

Плата је учитељу у готовом новцу 600 К. за пофторну школу 4 ланца земље, 3 лан. оране, 1 лан. сенокосе, на коју учитељ порез плаћа. За перовођство, склапање шк. и црквен. рачуна 20 К, паушал 10 К, 2 хвата тврдих дрва и сламе за огрев колико потребује. Стан с 1 собом, кујном баштом од ½ ланца, и од укопа где буде позван 1 К. Учитељу спада у дужност у цркви десну певницу држати, а децу у црквен. појању обучавати. Плату прима учитељ увек у напред.

Лична пријава узеће се у обзир.

Рок стечаја Св. Илија.

Молбенице треба на шк. председника слати.

Из седнице мес. шк. одбора у Гаду (Торонтал) 9. јуна 1901. год.

Љубомир Малимарков
председник шк. одбора.

СТЕЧАЈ. 56 2—2

Смрћу упражњено учитељско место срп. прав. вероисповедне шесторазредне школе у Чакову овим се отвара стечај са следећим доходцима:

1.) Плата у готовом новцу, месечно унапред из благајне „Рошуловићева фонда“, годишње . . . . . 1200 К

2.) У име огреварине за себе и школу, годишње . . . . . 140 К

3.) За повторну школу, када је држи, годишње . . . . . 80 К

4.) У име писаћег прибора, годшње 20 К

5.) 2 и ¾ кат. јутра ораће земље, на коју учитељ терете сноси.

6.) Од укопа где позван буде . . 2 К

7.) Стан по пропису у нарави, а док се исти не назида, за годину дана накнаду од . . . . . 200 К

8.) Законом прописани 5 годишњи доплатак.

Осим гореозначеног у изгледу му је:

За перовођство и рачуноводство, које је дужан примити ако му општи на повери, годишње . . . . . 240 К

У општинској шегртској школи г. 200 300 К

Ако би ноталан био и за коровођу месн. црквен. певач. друштва способан 400 600 К

Осим дужности школском уредбом прописаних дужан је при сваком богослужењу у Св. Цркви десну певницу држати, а осем своје школске деце и децу из овдашње комуналне школе у пјенију обучавати.

Жели се од молитеља да се лично прикажу и у св. цркви поје.

Рок стечају до Св. Илије 1901 год.

Молбенице ваља слати на срп. прав. црк. шк. одбор у Чаково (Csakova, Temes megye).

Из седнице срп. прав. школ. одбора држане у Чакову 29. Маја (11. Јуна) 1901 год.

Милош Милошев
парох шк. управ. прив. пер.

Никола Јанков
председник шк. одбора

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 366.

СРПСКИ СИОН

Год. XI — Број 25

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 24. јунија 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ИЗВЕШТАЈ
О РАДУ САБОРСКОГА ОДБОРА
1897.—1900.

(Свршетак).

3. Манастирска добра.

Одлуком бр. С. О. 5410|1667. ex 1899. учинио је всл. саборски одбор (као и одлуком бр. С. О. 1540|80 ex 1897.) расположење, *да се манастири не задужују* без саизволе братства и одобрења надлежне епархијске власти.

Учињена су сходна расположења, да *манастир Ораховица* дође до својих, неправилним начином отуђених 5% хрв. слав. земљорастеретних задужница (од 990 фор и 90 фор.) и неподигнутих камата; тај поступак још није свршен. (С. О. 2973|732 ex 1900. и С. О. 5032/1142 ex 1900.)

Питање о исушењу баре манастира Фенека било је предметом даљих одлука всл. саб. одбора; ну то питање до конца 1900. код високославног саб. одбора није приведено крају, по што на одлуку и позив бр. С. О. 2573|635 ex 1899. и С. О. 7488|2398 ex 1899. архидијецезански админ. одбор није био извешћа ни сачињенога уговора.

Одлуком од 15. (27.) децембра 1899. бр. С. О. 7372|1853. потврдио је високославни саборски одбор ону одлуку архидијецез. админ. одбора, којом је *протосинђел Др. Емилијан ил. Радић*, као бивши настојатељ манастира Крушедола осуђен на накнаду штете манастиру Крушедолу (од 6562 фор. 03 новч. са прип.) и *проглашен, да је у опће неспособан за управу и руковање*

манастирским односно нар. црквеним имењем. (Види С. О. 7440|2080 ех 1898.), те је наређено, да се исти има и са управе имењем манастира Војловице уклонити, и да се не може постављати на управу да рукује нар. црквеним имењем, на што је епарх. админ. одбор вршачки и донео одлуку у том смислу; ну услед утока реченога настојатеља, дошла је та ствар високој кр. уг. влади на одлуку (С. О. 2072.2309|618 ех 1900.) и није још била решена до краја 1900.

Услед прив. пријаве, да се *имењак ман. Војловице* упропашћује, наређена је *истрага* (С. О. 2724|699 ех 1899.); ну изаслано овд. поверенство није могло пронаћи никакве штете (С. О. 2895|839 ех 1899.); међу тим су и после вога стизале и безимене и потписане пријаве истога садржаја, услед чега је наређено епарх. админ. одбору вршачком да спроведе најстрожију истрагу (С. О. 3774|777 ех 1900.), који је том и задовољио.

Одлуком бр. С. 3370|925 ех 1899. одобрена је *нагода између манастира Крушедола и њиваоваца крушедолских* у погледу на сегрегацију пашњака, по којој је манастир добио $72^{1180}/_{1200}$ јутра. *Модификација* ове нагоде одобрена је под бр. С О. 8390|1938 ех 1900.

Одлуком бр. С О. 3520|926 ех 1899. је наређено управи манастира Ковиља, да учини *кривичну пријаву против бившег настојатеља* манастира Ковиља игумана *Мирона Ђорђевића* због проневерења односно неверног руковања манастирског имењка (преко 5000 фор. а. вр.); ну овде није познато, да ли је што управа учинила у том погледу, те би ваљало затражити извештај од епархијскога административнога одбора бачкога.

Уређење питања о *земљишту манастира Златице, које уживају њиваорци*, започето одлуком бр. С. О. 5446|1291 ех 1899., није напред коракнуло, те би ваљало позвати епарх. админ. одбор вршачки, да овд. налогу одговори, а наиме затражене исправе и списе поднесе.

Да би *манастир Бођан* могао довести у ред своје имовинске прилике, дозвољено је, да *40 јутара шуме претвори у ораницу.* (С. О. 6898|1774 ех 1899.)

Најпосле што се тиче *манастирских рачуна*, пре свега имам споменути одлуку од 18. (30.) марта 1899. бр. 580|зап., којом су таксативно набројани недостаци, који су овде при прегледу рачуна код велике већине манастира опажени у погледу на манастирске дневнике о надничарима, о намирама и протунамирама, о год. пристојбама братства, о склапању рачуна обзиром на рубрике предрачуна, о путним трошковима, о чељади, о продаји вина, марве, свиња, шумских дрва и др. — и којом је наређено, како се има поступати, да се у свему тачно одговори прописима наредбом бр. С. О. 337|107 ех 1876. изданога „Упутства у погледу администрације, рачуноводства и рачунополагања манастира“.

Стање прегледа манастирских рачуна концем године 1899. и 1900. не може се назвати повољним, јер за те две године није финализано само неколико рачуна, а велика већина на финализање поднесених рачуна враћена је на разјашњење.

Што се тиче подношења манастирских рачуна на финализање од архидијецезанског и осталих епархијских админ. одбора, то *треба да су до сад поднесени рачуни бар до укључно 1899.* Рачунајући тако није поднесено саборском одбору 28 комада (године) рачуна, што показује, да је заостатак са 6 рачуна мањи него концем 1898. (С. О. 5110|1172 ех 1899.)

По епархијама распоређено стоји овако:

Архидијецеза са 14 манастира није поднела — — 22 (+6) ком.

Епархија бачка са 2 манастира поднела је све.

Епархија будимска са 1 манастиром није поднела — 1 „
Епархија вршачка са 3 манастира није поднела — 5 „
Епархија горњо-карловачка са 1 манастиром поднела је све.
Епархија пакрачка са 3 манастира поднела је све.
Епархија темишварска са 2 манастира поднела је све.

Неподнесено из целе митрополије свега — — — 28 (+6) ком.

Према овом исказу ваљало би позвати архидијецезански и будимски епархијски административни одбор, да што пре поднесу до сад неподнесене рачуне на финалисање.

4. Црквено-општинска добра.

О овим добрима има се споменути, да су *додаци инвентара* како за 1898. тако и за 1899. поднесени саборском одбору, а одавде преузвишеном г. кр. уг. министру-председнику, као што су поднесени и инвентари и о свима претходним нар. црквене. добрима (фондовима, закладама, митрополитским, епископским и манастирским добрима.)

Овде спомињем још и представку од 12. (25.) јуна 1900. бр. С. О. 2841|731, којом је умољена висока кр. земаљска влада одео ка богоштовље и наставу, у Загребу, да код исплате припомоћи црквене. општинама из дотације земаљског прорачуна и крајишке инвестиционалне и сједињене узгојне и образовне закладе узме у обзир и одређења нар. црквене. автономних уредаба.

На завршетку овога одсека III. имам част односно нар. црквене. иметка под А.) и Б.) 1.) 2.) 3.) и 4.) споменути одлуку високославног саборског одбора од 18. (30.) јуна 1899. бр. С. О. 3149 3150.3535|1142, којом је одлучено, да се преосвећеним г. епископом вршачким Гаврилом Змејановићем и другим тамо споменутим особама поднесене (три) *пријаве против Његове Светости* преузвишеног г. патријарха српског Георгија Бранковића, због наводног оштећења нар. црквене. иметка, тачном прегледу подвргну; и одлуку од 18. (30.) децембра 1899. бр. С. О. 7572|2407, којом су, по обављеном тачном извиђењу свих тужбених тачака, *једногласно све три пријаве (тужбе) као посве неосноване одбијене.* Ова одлука високосл. саборског одбора, као врховне нар. црквене автономне управне и надзорне власти поднесена је и св. архијерејском Синоду; уједно пак — ну за наглашење, да то не може бити на штету автономног делокруга исте власти — поднесена је, једино знања ради, и високој кр. уг. влади (преузвишеном г. кр. уг. министру-председнику).

IV.

Решавање свих народно-црквених автономних административних спорова у II. односно III. степену.

У овом делу својега делокруга решавао је високосл. саборски одбор све уторе, који су му поднесени против одлукâ архидијецезанскога и осталих епархијских адмін. одбора; а нарочито о споровима о уређењу и реду у црквене. општинама; у погледу на руковање црквене. општинског иметка и поверених заклада, на издавање законите дотације парохијском свештенству и т. д. У години 1899-ој решено је коначно таквих утока: 74; а у години 1900-ој 59. (1895: 33; 1896: 57; 1897: 40; 1898: 63.)

Пре него што бих завршио овај свој понизни извештај имам част навести још и ове податке.

Свој рад у години 1899-ој обавио је всл. саборски одбор у пет седница, које су трајале 19 дана; донесено је пак у тим седницама свега 2409 одлука. У 1900-ој било је такође пет седница са 17 дана; а донесено је 2329 одлукâ.

Ушло је у уруџбени записник

1898 год.	— — — — — — —	8889 ком. поднесака
1899 „	— — — — — — —	7576 „ „
1900 „	— — — — — — —	9148 „ „

Високославни саборски одбор донео је за цело време својега званичења (од 1. (13.) маја 1890. до конца 1900) — — — — 20,236 одлукâ.

За то време је примљено у уруџбени записник свега 60,321 ком. поднесакâ.

На све пређашње саборске одборе (30|V. 1875—30|IV. 1900) долази 10.478 одлука (— 9.758); а 26.302 ком. поднесака (—34,019.)

Молим, да високославни саборски одбор изволи узети овај понизни извештај на знање и у поводу садржине истога извештаја донети сходне одлуке своје.

У *Карловцима*, 15. (28.) фебруара 1901. године.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Одломци из учења о молитви

познатог и уваженога великога молитвослова о. Јована Кронштатскога.

IV.

И тако не треба да стојимо на молитви са душевном слабошћу, него нека горе сваки духом својим служећи Господу. И људи мало цене услуге, које чинимо хладно — из навике. Него Бог хоће баш наше срце: „Даждь ми сыне твое сердце“ (Прич. 23, 26); јер срце је главно у човеку — живот његов; и још више — срце наше јест сам човек. За то, ко се не моли и не служи Богу срцем, тај као да се и не моли, јер се онда моли тело његово, које је само по себи, без душе, исто што и земља.

Ти мислиш да се молиш, а ти си одавно напустио молитву; тако названа тобом молитва то су само празни звуци без значења за твоје срце. Речи говориш, а срцем заједно не осећаш; ти вараш и Бога и себе!

Гдекоји као да се моли Господу, а сам служи ђаволу, који се угнездио у срце, јер се моли само устима, а срце му је хладно, не осећа и не жели онога, што уста моле и говоре — далеко је од Господа. — Предајте ви, који се молите, Богу ваше срце, каквим љубите своју децу, родитеље, добротворе, пријатеље и каквим осећате радост непритворне, чисте љубави!

Као што њива само онда добар род даје, ако је побољшана гнојем и добро узорана и убражђена; тако и срце наше само онда доноси плод истините молитве и добрих дела, кад је побољшано читањем Слова Божјега или списа св. отаца, или властитим за душу спасоносним размишљањем, као и трудом телесним. Да би наше срце искрено и ватрено обратило се к Богу, треба га кадкада трзати ма каквом жалошћу; без тога оно постаје лукавије и хладније. —

У опште спољашња се молитва свршује често на рачун унутрашње, т. ј. кад се ја молим устима или читам, многе речи не стављају се на срце, — ја сам дволичан, лицемеран, устима изговарам једно, а на срцу је друго; уста говоре истину, а расположење срца не слаже се са речима молитве. — Лицемерно моле се многи људи и лицемерна молитва ушла им је у навику; они сами шта више не примећују и неће да примете, да се моле лицемерно, а не у духу и истини, тако, да би, ако би их ко изобличио да се моле лицемерно, они гневили се на онога, ко би им казао, по њиховом мнењу, такову неистину. До лицемерства човек не долази на један пут, него постепено. Из почетка он се може бити молио од срца, а за тим, јер молити се увек срцем велики је труд на који се треба увек принуђавати, јер је речено, да се царство небесно нуди, — он се почиње молити више устима, површно, а не из дубине душе, јер је то много лакше; на послетку при жестокој

борби тела и ђавола моли се већ само устима, не доводећи до срца силе молитвених речи.

Јесу ли држали фарисеји, да се они лицемерно моле? Нису; — они су се сматрали за праведне и у самом лицемерству! Оно им је ушло у навику, постало је тако рећи њиховом природом и они су држали да приносе службу Богу својом молитвом.

И садањи Хришћани лицемерни не држе, да се лицемерно моле и лицемерно живе! Они се моле сваки дан, може бити дуго; али се моле по навици устима, без скрушености срца, без чврсте жеље поправити се, само да испуне заведено правило, — — „и мнѧтъ слѫжбѫ приносити Богꙋ“ (Јов. 16. 2); а међу тим својом молитвом навлаче на себе гнев Божји. И сви ми мање више грешни смо, јер се лицемерно молимо; и за то ћемо бити строго осуђени. За то се треба свом силом чувати да не би, не опазивши ни сами, упали у лицемерство! Бог је вечно будан; за то му се треба молити увек будним и трезним умом и срцем — „трезвитесѧ въ молитвахъ“ (1. Петр. 4. 7) речено је — и гонити од себе заборављање себе и леност. Не допусти, да ти молитва исхлапи и да од ње остану само суве речи; него нека она одише топлином духа, као топли хлеб извађен из пећи“!

Код молитве држи се овога правила: боље је рећи пет речи од срца, него ли тма речи језиком. Кад приметиш, да ти је срце хладно и није вољно молити се, причекај, загреј своје срце каквом било живом преставом н. пр. о своме безакоњу, својој душевној беди, сиротињи и слепоћи; или преставом о великим сваки час Божјим доброчинствима према теби и роду људскоме, особито према Хришћанима, и онда се моли не журећи се са топлим осећајем! Ако и немаш времена да очиташ све молитве, није зла; од топле и полагане молитве имаћеш несравњено више користи, него ли, да си очитао све молитве, али журно без осећаја. — Хощꙋ пѧть словесъ ѹмомъ глати, нежели тмы словесъ ѩзыкомъ“ (1 Кор. 14. 19.)

Разуме се, да би врло добро било, кад би ми могли са тужним саосећајем изрећи у молитви и тма речи! Господ не оставља оних, који се труде због Њега и који стоје дуго пред њим; каквом мером они мере, онаком мери и Он, и према обиму истинитих речи њихове молитве шаље у душу њихову обиме духовног видела, духовне топлине, мира и радости. — Добро је дуго и непрестано молити се; али „не вси мѣщаютъ словесе сегѡ, но имже дано ѥсть; могїй вмѣстити да вмѣститъ“ (Мат. 19, 11—12). — Они, који се не могу дуго молити, боље да моле кратке молитве, али са топлотом душе.

Молећи се Богу разговараш с Њим лице у лице, беседи с Њим као са Царем очи у очи, и нека ти се у то време срце ни с чим на страни не забавља и ничему нека се не прилепљава; јер реци, ако почнеш разговарати са царем, хоћеш ли у то време занимати се ма чим на страни или каквом ситницом н. пр. гледати кроз окно на пролазнике, или разгледати ствари, које су у соби и т. д.?

Зар то не би била највећа увреда царског величанства? А како ми пред Господом слично и још много горе од тога чинимо?!

По томе не жали због молитве срца; ослободи га навика и страсти, које га као кора покривају, и подигни га Богу, да га осветли светлим разумом, јер је у њему тама, и у тој тами, гады ѩхже нѣсть числа“.

Срце наше као да има обичај лагати у свему: и у молитви и у разговору са људима. То је горак плод и сведоџба нашега грехопадења.

У молитви пред лицем самога Бога, који знаде тајне срца, човек често друго говори, а друго има на уму и у срцу, и на тај начин говори у ветар, варајући себе самога и држећи, да је таковом молитвом могуће угодити Богу. Међу тим по речи Господа „дх҃омъ и̑ и̑стиною достоитъ кланѧтисѧ“ (Јов. 4. 24). — Научивши се говорити истину у молитви, нећемо лагати ни у животу; искрена или истинита молитва очистивши наше срце од лажи чува га од ње и у општењу са људима у делима животним. — Како ћемо научити говорити истину у срцу на молитви?

Треба сваку реч молитве довести до срца, ставити на срце, осетити срцем њезину истину, сознати сву нужду за нас онога, за што молимо Бога у молитви; — или нужду, да Му од срца благодаримо за Његова доброчинства, и нужду, да Га од свега срца славимо због Његових великих и премудрих дела у створењу“.

Речи молитве су као лекаријска смеса или специје, од којих свака има своју моћ и све

заједно су за тело лековита доза. Ако одузмемо силу или есенцију лекарије, онда тај лек неће моћи деловати и само ће зубе напунити.

Тако управ ако у молитви будемо говорили само речи без силе њихове, не осећајући истине њихове у срцу, не ћемо имати користи од молитве, јер истинита плодотворна молитва мора бити **дѫхомъ и истиною**. — Н. пр. ти говориш: „**да свѧтится имя твое**“, а имаш ли ти праву жељу, да се име Божје свети добрим делима и твојима и других људи? — Ти говориш: „**да пріидетъ царствіе твое**“. Да ли ти збиља желиш, да наступи царство Божје? Желиш ли бити стан духа Божјега, а не стан греха? Не желиш ли ти можда већма, да живиш у гресима? — Говориш: „**да бѫдетъ воля твоя якω на небеси и на земли**“, Не тражиш ли ти своје воље пре него Божје? Тако је. Говориш: „**хлѣба нашего насѫщный даждь намъ днесь**“; а у срцу не говориш ли: не требам га од Тебе просити; имам га без прошње. Просиш у молитви Бога. „**и ѡстави намъ долги наша, якоже и мы ѡставляемъ должникомъ нашимъ**“; а сам не мислиш ли: ја нијесам Бог зна какав грешник, живим по прилици не горе од других и немам нужде да просим опроштење грехова; или си можда на кога гневан, и тако брзо слажеш у молитви Богу?! Говориш: „**не введи насъ во искѫшеніе, но избави насъ ѿ лѫкаваго**“, а сам си готов без искушења на свакојаке грехе; — не живиш ли у друштву са лукавим или са злом сваке врсте, кога је глава — ђаво?!

Ово имај увек пред очима говорећи молитву Господњу и друге молитве; пази, да ли се слаже срце са оним, што језик говори! Пази да не слажеш у својој молитви Господу! — Бог је истина, и молитва наша мора бити истина. Истина основа свега нека буде основа и молитве наше.

Просиш за друге живота и вере и разума духовнога, — да ли искрено или можда лицемерно и само језиком просиш? Да ли ми желиш напретка од све душе? Да ли сам напредујеш? Пази, Владика све види својим најбистријим очима; треба знати молити Га простим срцем, духом горећим. — Господу, као Оцу, који јако љуби децу, угодно је, кад се ми искрено молимо за људе — децу Његову. — А да би молитва била искрена и да би обузела сву душу и била усредсређена, морамо пазити на своје срце, бити сабрани и тежити умом и срцем к једноме Богу и одбацити од срца сваку лаж“. —

Живимо ли ми онако, као што Бог заповеда?

Не јуримо ли ми у свом животу, као бурни поток, све већма напред, тежећи једино за животним интересима? Жеђ за богатством, брига о добром животу, лепом оделу, тражење угодних веза уопће тежња за свим могућим удобностима, све је то из дана у дан, од јутра до вечера, предмет наших мисли и жеља. И то није ни чудно ни за осуду. То је удео свих времена и народа. Како је само отпочео свет, настала је људска јагма, поникла је злоба дана, рад и брига јавише се као нераздвојни човечји сапутници.

И сваки нека јури напред, колико му силе допуштају, сваки нека тежи добрим сврхама, о којима мисли, колико има умења у себи, — то је у поретку светског кружења.

Али тешко човеку, ако он у вечној журби заборави на своје прво назначење, с којим му је Творац дао земаљски живот.

Наша дужност је на земљи, да се спремимо за други живот — живот загробни, вечни.

А спремамо ли се ми, као што треба, за тај вечни живот? Живимо ли ми онако, као што Бог заповеда? Или живимо ли ми како хоћемо, живимо без Бога, радећи оно, што се не слаже с Његовим најсветијим заповедима?

Мени говоре, а и факта о том сведоче, да нама сваки дан овлађују мисли о земаљским благама, те да немамо времена да мислимо о том, шта свакога од нас за гробом чека.

Непрестана трка за светским благама, а затим употреба истих не дају нам слободна часа, да се обазремо око себе, да завиримо у своју душу и да се окренемо умом и срцем на ту страну живота.

Да ли смо ми створени тако да се управо ограничавамо само на једине земаљске интересе и да о том, шта нас чека за границама земаљског живота, можемо и да не мислимо, шта више и да се не сетимо? Да ли је то тако? Није! Ми смо дужни да се користимо земаљским животом као временом спремања за вечни живот а нарочито брига о спасењу душе треба да нам је прва брига на земљи. Тако је

Бог одредио својом премудром влашћу а нико није у стању да измене ову Творчеву одредбу.

Но међутим на сваком кораку ми не видимо то. Људи у светској бризи заборавише са свим на своју душу, на то, да је она дах Божји и да је дужна по свој природи тежити више свега Богу, као источнику свога истинитог блаженства. Јер свако удаљавање од тог пресветог источника води човека у неизбежну опасност. Нарушавајући божански закон и поступајући против савести, ми грешимо против Бога и греси наши су — смрт наша, погибао наша.

Све то зна сваки од нас. Свакоме се о том, још од раног детињства, говори у родитељском дому, у школи и у св. Цркви, па ми ипак непрестано идемо широком долином неодређеном загробном животу.

Заиста је чудновато, како ми не можемо појмити, да је душа наша дража од тела, а небеснa блага несравњено боља од земаљских? Због чега се ми упињемо из све снаге, да би постигли оно, што нам пружа варљиви свет а за спасење своје се не бринемо нити шта радимо? Једном речју ми не верујемо ни у то, да Творац награђује сваког после смрти по делима његовим.

Па како треба да живимо? Један је одговор за све: треба се озбиљно бринути о себи, размишљати о души, старати, како да се поправимо, речју, обновити се у Христу. Он је пут и истина и живот (Јов. 14. 6): на Христа треба да се угледамо и за Њим да идемо. Ко не иде за Христом, тај ће залутати и за сигурно погинути. Ништа не ће спасти човека грешника од тих ужасних последица његова грешна живота, које ће га неизоставно постићи у загробном животу.

Чиме да почнемо своје поправљање?

Почнимо нов живот пре свега с покајањем. Сазнајмо, представимо пред умним погледом сву своју греховност пред Богом положивши тврд завет, да ћемо живити и радити у свему онако, како Бог заповеда.

С руског М. пл. Младеновић.

Освећење обновљенога храма светитеља О. Николаја Манастира Гргетега.

II.

Памтим за ово 45 и више година, од како сам живио по Ср. Карловцима и као ђак и као свршени човек, готово све свечаније архијерејске службе српских митрополита-патријараха. Гледао сам их и слушао за патријарха Јосифа Рајачића, за Самуила Маширевића, за Прокопија Ивачковића, за Германа Анђелића — али се у саборној цркви карловачкој никад није служило складније, лепше ни свечаније но што се служи у њојзи сада, за ово задњих пет година дана, од како је Његова Светост, преузвишени господин садањи српски митрополит-патријарх *Георгије Бранковић* подигао цркви својој овај млађи нараштај придворних калуђера, изобразио у професору *Душану Кошуру* даровитога и способнога учитеља православнога црквеног појања гимназијским ђацима ср. карловачким.

Кад погледам и уочим у средини красногa придворногa, манастирскога и световног свештенства у најсјајнијим одеждама садањег нашег светога патријарха *Георгија*, кад се оно у потпуном своме орнату, са пламтећим трикирима и дикирима у руци и архијерејском митром на глави, орловским стасом својим придигне са седала свога на амвону па запоји тихо, са неописано свечаним достојанством оно пуно побожности: Прїидите! — а мени се чини, да се узносим у светитељске висине. Кад седи архијерej уђе, у сјајној пратњи својој, кроз царске двери у онај полутавни олтар карловачке саборне цркве, па се громко заоре лепи, складни, прави православни гласови из снажних груди и јасних грла наших младих богословаца песмом, која ме теши, храбри, уздиже и узноси — вала не бих тада дао своје мило и лено свето православље за сва блага на овоме свету!

Ето, то ми је лебдело пред очима и сада, кад смо пратили Његову Светост патријарха нашега *Георгија*, појући св. Николајевски тропар, из манастирске дворане, кроз широки ходник, па нуза оне нове степенице у обновљену сјајну манастирску цркву, у којој га је свечано расположени побожни народ из све околине поздрављао радосном песмом: Испола ети деспота! — примајући смерним поклоном благослов свога љубљенога врховнога поглавара.

И настао је свети чин свећења обнов-

ђене манастирске цркве, кога обављаше свети патријарх Георгије са епископом Митрофаном уз сачинодјејствовање још њих дванаесторице свештеника: архимандрита: Анатолија Јанковића крушедолскога, Димитрија Бранковића беочинскога, Георгија Марјановића кувеждинскога; Илариона Земскога протосинђела и настојатеља хоповскога, Васе Николајевића проте иришкога, Сергија Попића игумана раваничкога, Нестора Обшића управитеља бешеновачкога, Васе Латинкића пароха јазачкога, патријарашкога архиђакона Данила, епископскога ђакона Никанора и манастирскога ђакона Никодима.

За десном певницом је дивно појао лик њих шеснаесторице карловачких богослова под надзором професора им проте Јована Живковића, а под управом ликовоће Гаврила Шијачкога богословца, који ове године сврша своју науку.

Стојао сам у левој певници у столу иза грађевинскога саветника Хермана Болеа, који није скидао очију са узвишенога чина освећења храма, што га је његова уметничка рука овако красно обновила. Мотрећи овога странца, који није ни наше вере ни народности, како живо, готово нетренимице прати све што чини свети патријарх и свештенство му освећујући цркву, видим како се човек чисто топи од милина слушајући складно појање лика наших богослова. Не могох а да га не запитам, како му се свиди све ово што гледа и чује?

— Ово је заиста дивно и величанствено! Не знам шта је лепше и свечаније, или служба Његове Светости и свештенства или појање ових младих људи! Завидим вам, кад видим и чујем, како у вас цео народ пои у цркви. У вас је црквено појање постало заиста народна песма, коју свако зна и радосно пое. То је велика ствар и неизмерно је важно по вашу народну цркву. У мојој цркви на жалост није тако, нит' ће икад бити!

Света молитва седога архијереја је столетни престол ове дивне цркве поново утврдила, освећена вода је сјајне зидове њезине новим животом оживила и свете стихире су јој лепоту њезину још дивније озариле. Стари храм св. оца Николаја манастира Гргетега тек се новим освећењем у истину обновио; подмладио се као стари орао, када занавља младост своју, сијнуо је као поносити кедар на гори Ливану!

Кад је свети патријарх Георгије завршио узвишени чин свећења манастирскога храма те благословио у њему свој мили побожни народ, захорило се иза грчкога „Испола ети деспота“ громко и оно српско „живео“, које се чисто отело из груди целога побожнога народа, јер су оне пренуне биле светога миља и веље радости а са ове дивне црквене свечаности.

И наста *прва* архијерејска св. литургија у обновљену храму св. Николаја, коју служише преосвештени епископ Митрофан са свештенством у свима узвишеним моментима њезиним свечано, лепо, узвишено. Свети патријарх је слушаше у крај св. олтара; за десном певницом мољаху се Богу два игумана стара — Спиридон раванички и Сава јазачки, два од најстаријих духовника у Фрушкој Гори, те нам очиташе тихо побожно један „Вјерују“ а други „Оче наш“.

Превалило је подне када испратисмо свете архијереје своје из цркве у манастирске одаје. Поклонисмо им се, приступисмо им смерно, целивасмо им свете деснице, захвалисмо им се топло на њиховим светим молитвама а честитасмо оцу архимандриту и братији сретно освећење обновљенога манастирскога храма.

Заложисмо се освећеном поскурицом манастирском, гуцнусмо и кап две и оне чувене старе шљивовице, коју је пре шесет година испекао чувени настојатељ грегетешки архимандрит потоњи, епископ Арсеније Стојковић — те се размилесмо онда по дивној манастирској башти, да се уморени нагутамо свежега горскога ваздуха, да са манастирске „табле“, а испод она два стара храста, погледамо низ равни Срем, преко белога града Београда чак на Авалу.

(Свршиће се)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Његова Светост**) преузвишени господин патријарх *Георгије* боравио је од 18—22. јуна о. г. у својој Даљској резиденцији. У пратњи свога личнога лечника дра Данкуца вратио се је св. патријарх *Георгије* у Карловце у прошли петак.

(**Саборски Одбор**,) одржао је, као што смо већ јавили, своје летње седнице 11—14. (24—27.) јуна 1901. Овом приликом је решено преко 500 предмета, од којих се овде спомињу неки главнији. Дописом министра председника, одбијен је уток сист. протопрезв. помоћника Вршачког уложен против одлуке Саборског Одбора у предмету уплате 6% камате на улог у свештеничко-удовички мировински фонд. Дописом министра-председника одбијен је уток црквене општине Итебејске уложен против одлуке Саборског Одбора у предмету наплате парохијског свештенства тамошњега. Министар-председник укинуо је одлуку Саборског Одбора, која се односи на нормирање о издавању епископске дотације. У овом је предмету одлучено, да се поднесе образложена представка. Као и сваке године, тако и овом приликом поднеће се министру-председнику искази о стању заосталих саборских трошкова и верозак. приноса. — Ради подмирења мањка свештен. дотација у епархији Горњо-Карловачкој за 1901. годину дозначена је из неприкосновеног фонда исказана свота у износу од 11.865 круна. — Поново је умољен преосв. г. епископ Вршачки, да у смислу односне уредбе по дужности својој учини предлог ради попуњења упражњеног места епарх. епитропа Вршачког. — Епарх. Админ. Одбор Горњо-Карловачки саопштио је Саборском Одбору намеру високе кр. земаљске владе у Загребу, којом се иде на то, да се сесијонална отштета тамошњим свештеницима урачунањем прихода од цркв опћинских земљишта смањи, те се образложеном претставком обратио високоистој, да од те намере одустане. Саборски је Одбор одлучио, да ту преставку и од своје стране потпомогне. — Саборски је Одбор и овом приликом учинио расположење, да свештеници од својих актуалних парох. сесија прописане еквиваленте и порез уредно подмирују. — Ради бољег надзора и контроле над свима нар. црквен. автоном. органима позваће се све епархијске власти, да поднесу списак правилно организованих црквен. општина, као и оних црквен. општина, у којима постоје привремени управни одбори уз навод узрока зашто дотична црквен. опћина није правилно организована и од којег времена постоји ванредно стање у дотичној црквеној општини? даље тачан исказ о финалисаним рачунима дотичних црквен. општина и т.д. — Услед једне пријаве, да је Др. К. Х. адвокат у Вршцу без знања г. епископа и Саборског Одбора у бесцење продао камените плоче, које су услед асфалтовања око епископског двора у епископском иметку преостале, и од купца наводно новац примио, учињено је сходно расположење ради отштете и очувања права епископијског иметка. — Осим ових предмета учинио је Саборски Одбор многа расположења у погледу уплата заосталих саборских трошкова и верозак. приноса и донео је одлуке на 26 утока, поднесених против односних одлука Епарх. Административних Одбора као и на многе фискалске извештаје, предлоге и правна мишљења. У овој седници дозвољени су зајмови у укупној своти од 70.000 круна. За трајања седница положен и освећен је темељац-камен згради за саборницу и нар. црквен автоном. звања, као што је то већ описано опширно у овом листу.

(**Патронат Монашке Школе**) држаће седницу своју, под председништвом Његове Светости, дана 24. јуна о. г. у манастиру Хопову.

(**Докторска промоција Владимира Димитријевића пароха Пештанског.**) Пишу нам 18. јуна о. г. из *Черновице*: „Јуче је овде промовисан за доктора православнога богословља г. *Владимир Димитријевић*, парох српске православне парохије Пештанске, пошто је год. 1899. и пре неки дан успешно положио оба прописана строга испита. Како је исти г. парох још од пре, док је био овде слушалац на универзитету, а и за време док је полагао своје строге испите, познат са многим овдашњим отменим породицама — то је и на његовој промоцији било необично много одличних особа. Свечаности овој присуствовали су сви професори богословског факултета са свима слушаоцима. Српску православну црквену општину Пештанску заступао је председник школског одбора њезиног велеможни г. краљевски саветник *Стеван Васин Поповић*, управитељ Текелијина Завода. По завршеној промоција честитала је сва публика новоме доктору богословља врло симпатично.

Тога дана дао је нови доктор у почаст свеучилишним професорима богословског факултета сјајну вечеру у овдашњем првом хотелу „Код Црвеног Орла“. Вечери овој присуствовали су, осим поменутих професора и њихових породица, и универзитетски ректор др. Ф. *Хаукс* и декани јуридички др.

В. *Херман* и богословски Др. Т. *Тарновски*, заступник црквене општине Пештанске *Чика-Стева В. Поповић*, три слушаоца богословског факултета, као заступници православних богословаца: српских, Буковинских и Ердељских. Парох др. Владимир Димитријевић, који се овде бавио више од два месеца дана, спремајући се за други строги испит, враћа се крајем ове седмице у Пешту, да прими своје парохијске дужности.“ —

Поздрављамо новога доктора Богословља и желимо му успеха и у даљој његовој радњи на богословској нам науци и књижевности!

(**Православни духовник у Лепоглави.**) Преузвишени Бан именовао је привременим православним духовником у земаљској казниони Лепоглави јеромонаха *Самуила Поповића*.

(**Умировљење.**) Професор наше Новосадске гимназије г. др. Јован Грчић поднео је Патронату исте гимназије молбу ради умировљења. Патронат је молби удовољио с тим, да умировљење г. Грчића отпочиње 1. септембра о. г., те ће закључак свој гледе тога поднети Саборском Одбору на даље надлежно решење. —

(**Српкиње положиле испит зрелости.**) На нашој Новосадској Гимназији положиле су ове године испит зрелости, и то *с одликом* гђца Видосава, кћерка професора исте гимназије г. Милана А. Јовановића и гђца Мандана, кћерка г. Боже Милутиновића из Митровице. На Загребачкој доњоградској гимназији положила је испит зрелости гђца Милица, кћерка г. Симе пл. Богдановића.

(**Српска Вероисповедна Школа у Осеку.**) Ове је године изашао први пут штампан извештај Српске Вероисповедне Школе у Осеку. У првом делу извештаја тога штампане су „Кратке историјске цртице о српској школи у Осеку“ и „Хронолошки ред учитеља и учитељица на српској основној школи осечкој од г. 1729. до данас“. И историјске те цртице и хронолошки ред написао је свештеник Осечки и познати наш сарадник г. *Лазар Богдановић*.

У Србији

(**Дом за ученике средњих школа у Београду.**) Професори гимназије Вука Ст. Караџића у Београду: Владимир Зделар, Мирко Поповић и Милан Дукић, отварају у Београду од. 1. августа, по одобрењу министарства просвете, дом или конвикат за ученике средњих школа. Као што видимо из послатог нам проспекта, главни је задатак овога дома, да душевно и телесно васпита своје питомце. Питомци ће у заводу становати, радити и хранити се заједнички, а иначе ће се васпитати у строго националном духу.

У овом ће се дому ученици одвраћати од злих навика, а навикавати се на користан рад и уредан живот. У заводу ће се неговати и разне лепе вештине, као и телесне вежбе. Уопште, васпитање ће у заводу бити индивидуално, основано на познавању мана и добрих страна свакога питомца посебице. У завод ће се примати здрави питомци, који ће плаћати месечно 100 динара.

Разне белешке.

(**Гробнице библијских патријараха**). Једва је коме познато, да гробнице библ. патријараха, без обзира на већ минулих 40 век., још и данас постоје. Пећина Махпелска, коју је Аврам одабрао себи за гробницу, налази се у Палестини, у граду Хеврону (Ел-Халил) а над њом се данас диже, како о томе јавља Revue des Revues, мусулманска џамија. Овде се налази и брег, са кога је Аврам посматрао пропаст Содоме и Гоморе; а такођер и знаменити Мавријски дуб, под којим је предусрео она три странца. У тој су пећини сахрањени Аврам, Исак, Јаков, Јосиф, Сара, Лија и Ревека речју — сва велика породица патријараха, осим једине Рахиле, која је сарањена у Витлејему. — Од свих гробница понајбоље је сачувана Аврамова. Та гробница у облику сведенога крова, има висину 8 стопа и обложена је камењем и мрамором. Покривена је трима драгоценим зеленим покривачима, извезеним златом. То су поклони Цариградских владара: Мухамеда II., победиоца Египатског — Селима и султана Абдул-Меџида. Гробнице су намештене све по две у сваком зиду. С једне стране Аврам и Јаков, с друге — Сара са Лијом, с треће Исак и Ревека; само је гробница Јосифова смештена у углу зида. У џамију допуштено је само великим празницима. У саму пак пећину до год. 1862, изузев случајеве, кад су покрови положени на гробницу Аврамову, нико и никад не могаше ући. Те године ушао је у њу принц Велски (садањи краљ Едуард VII.) заједно са настојатељем Венстминстерске абатије Dr. Станлејем и још са два Енглеза. То су били први и последњи посетиоци, јер је тамошњи народ тог уверења, да посете нарушавају покој и тишину патријарха и доказују тиме: кад је освајач Палестине Ибрахим паша покушао ући у пећину, нешто га је, слично удару грома, из пећине погодило и одмах напоље избацило. И сам принц Велски имао је силних запрека, јер губернатор Хевронски није хтео чути за дозволу султанову, бојећи се буне у на-

роду. Под претњом енглеског оружја могао је тек са великом војничком пратњом ући у нећину.

(**Пропаганда невере у Немачкој**). Дух невере који се тако силно шири по Немачкој подржава се данас понајвише још крајњим дарвинистом, чувеним Јенским професором Хекелом, који је у свом делу „Светске загонетке“ довео дарвинизам до крајњих граница и са чисто натуралистичке тачке гледишта решава сва питања о животу и човеку. Књига се страшно тражи што показује како има много у Немачкој присталица дарвинизма, а у исто време како многи теже да виде решење „светских загонетака“ бића. Но на срећу сви здрави мислиоци, најбољи представници философских и природних наука у Немачкој устали су одлучно против дрског крајњег дарвинисте, који присваја себи монопол за решавање свих „светских загонетака.“ Тако знаменити Берлински философ и педагог Паулсен отворено назива монизам Хекелов „Философијом глупости“ и завршује рецензију овако: „Не знам чему овде да се више дивим — да ли недостатку знања, или глупој самоуверености, с којом автор говори о предметима, о којима он фактички ништа не зна. Ја сам прочитао ову књигу „Светске загонетке“ са осећајем страшнога стида — нарочито због стања културе и философске образованости нашега народа. Сама могућност, да је та књига написана, издана, добија се, чита се, налази још поклоника, прима је на веру народ, који има Канта Гетеа — врло је жалосна...“ Чувени природњак немачки Цеклер, наводећи најзнатније авторитете природних наука против крајњег дарвинизма Хекеловог, вели, да „сви новији антрополози у Немачкој осуђују Хекелову формулу о пореклу човека,“ а за потврду тога позива се на мишљења знаменитог Вирхофа, Ранкеа, Бастиана и др. Зоолози су такође против Хекела. Тако Кимило Шнајдер тражи да се врате „солидним методама истраживања, којима се користише Кивије Бер.“ У физологији устаје против дарвинизма тако знатан учењак, као што је Дибоа-Рајмонд. Једном речи — опћа тенденција новијих философских и природњачких истраживања у Немачкој, иде против антихришћанског духа Хекелова и његових присталица, а његова појава учинивши много зла, оправдала је ону мудру пословицу: „нема зла без добра“ већ тиме, што је изазвала стварни отпор научних кругова на пољу философије и природних наука. Гр.

(**Карактеристична прича о митрополиту Московском Филарету.**) У писмима А. Ј. Булгакова своме брату, што се штампају у „Руском Архиву“ (св. II. 1901 год.) износи се, међу осталим, врло карактеристична прича о митрополиту Московском Филарету.

Неки сиромашни сеоски ђакон дуго времена тумарао је на све стране, молећи разна лица да му израде, да остане тамо где је. Најпосле, реши се да лично умоли и самог Филарета. Долази рано, улази у предсобље, никога не беше. Он је све даље и даље ишао. Излази Филарет у јутарњем руву (беше рано).

— Шта хоћеш човече?

— Ја, бађушка, хоћу да се бацим пред ноге преосвећенога.

— А ко си ти?

— Ја сам сирома ђакон, имам велику породицу и некако таворим; но сада, бађушка, хоће другог да одреде на моје место, а мене да преместе у друго село.

— Па да ли си кога молио? —

— Та многе. Свег су ме скоро очерупали. Ето, бађушка, у канцеларији преосвећенога дао сам једном 50 рубаља, другом 25 руб., и овдашње спасовске парохије ђакону 75 руб., а опет се ништа не ради. Сада, веле, да ме морају подвргнути испиту.

— Но то је истина. То је моја дужност, ја сам испитивач.

Ђакон паде на колена.

— Смилуј ми се Ево остало ми је само 25 руб. 15 ми треба да се могу вратити кући, а 10 руб. узми, бађушка, и учини ми ту милост.

Преосвећени узе новце од ђакона и рече му да сутра око 9 сати дође у исту собу.

Ђакон дође. Излази Филарет у свом свештеничком оделу и спрема се на службу у Сгрестни манастир. Пита ђакона: шта хоћеш? Овај се поплашио и непознавши Филарета, рече да је овамо дошао по заповести испитивача и т. д.

— Знај, да сам ја тај. Ја сам јучер с тобом говорио, али небој се ништа. Мени је мило, да сам о теби истину дознати могао, исто као и о злоупотребама моје канцеларије. Позовите тога и тога (споменувши све, које је ђакон даривао).

Кад уђоше ови, Филарет рече:

— Кајем се пред свима вама, што сам јучер од овога ђакона узео 10 руб. По речима св. Писма, „ако дате, повратиће вам се четвороструко“, ја у место 10 руб. дајем му 40 рубаља. Ти си узео 25 руб., дај му одмах 100 руб., ти — 50, врати му 200; ти ђаконе 75 — дај 300 рубаља. То је теби, ђаконе, за све што си претрпио; иди кући мирно и остани на свом месту, а у невољи својој обраћај

се лично мени. Овај пут вама (окренувши се оно тројици) друге казне не ћу одредити. Радујте се, што се казна ваша обратила у корист сирота човека; а од сада ако се не користите овом поуком по ступаћу друкчије. Хајдмоте, и ко старо спомене — томе око наполе.

О том догађају двадесетих година прошлога (XIX) века причало се по свој Москви, називајући поступак преосвећеногa Филарета — „другим Соломоновим судом.“ Рад. Гр.

(**Предавање о српској музипи.**) На првом конгресу свију музичара у Будимпешти на ком је председавао гроф П. Сапарија, држао је врло леп и одушевљен говор наш млади и даровити компониста г. Исидор Бајић. Говорио је прво о вредности и оригиналности наших дивних народних песама, које осим нас ни један народ нема. Позвао је пажњу сакупљених музичара на дивне руковете Мокрањчеве, које треба сваки музичар да познаје, ако хоће душу српскога народа да упозна. Други део његовог говора односио се на наше дивно црквено пјеније, које је најуспешније и најсретније сакупио млади професор наш г. Тих. Остојић. Трећи део говора му је био о нашим лепим народним играма. Дивно је описао како игре наше један воћа води, како се оне лепо савијају, како код нас не играју двоје по двоје, него сви заједно и тако наше игре не означавају љубав него слогу. Говор је г. Бајићев врло пажљиво саслушан, бурно поздрављен тако да му је председник гроф Сапарија честитао и захвалио му се, што је у тако лепим цртама упознао их са музичким благом народа српског. „Бр“.

(**Одликовани српски уметници.**) Познати српски академски сликари: Паја Јовановић и Марко Мурат и вајар Ђока Јовановић, који су на Париској светској изложби прошле године изложили своје радове, одликовани су од председника француске републике називом „Officier d' Academie.“

(**Србин директор ц. и кр. ковнице у Бечу.**) За директора ц. и кр. ковнице (Münzamt) у Бечу постављен је досадањи поддиректор Димитрије Петровић.

Нове слике.

(**Гуслар на збору.**) Добили смо на приказ слику српског академског сликара А. Боцарића, у олеографској репродукцији издану накладом познатог издавача српских слика П. Николића, трговца Загребачког. Репродукција је врло лепо испала, те ће ова слика бити прави украс српским домовима. Слика је широка без оквира 95 см. а висока 63 см. Оквир је широк 13 са. и лепо позлаћен или позлаћен-оксидиран. — Цена је слици *фор. 24.* уз месечну одплату, а за готов новац 10% јефтиније односно *фор. 21. 60.*

Јавна захвала.

Поводом смрти нашег милог и никад непрежаљеног сина и брата:

† Здравка Поповића

богослова II. године

Овим се захваљујемо свима онима, који су било којим начином учествовали на сахрани нашег драгог покојника, и тиме нам преголему тугу нашу у неколико ублажили.

У првом реду се захваљујемо професорским зборовима срп. прав. бог. училишта и срп. вел. гимназије, који са својим ученицима на погреб дођоше и овај посљедњи покојников пут својим присуством увеличаше.

Хвала нека је пречасној господи свећеницима: Јовану Вучковићу ректору богословије, Јовану Јеремићу окр. протопр., Василију Константиновићу протој., Милутину Јакшићу проф. богосл. И. Машировићу гимн. катихети, Валеријану Прибићевићу проф. богосл., Ст. Јовићу администратору парохије, Данилу Брзаковићу капелану, Никанору Чалошевићу патр. економу, јерeју Николи Станишићу, и г.г. Данилу Пантелићу патр. архиђакону и Августину Бошњаковићу патр. протођакону, што нам милог покојника на најсвечанији начин опојаше и за душу му се Богу помолише.

Надаље нека је хвала гђи Меланији Шандора Чакића што положи диван венац на самртни одар свог старог и искреног поштоваоца Здравка.

Особиту пак захвалу изричемо: г. Спасоју Николићу богосл. II. године који се у име своје, својих другова, а и богословског књижевног друштва „Слоге“ са драгим нам покојником у св. храму онако срдачно и искрено опрости.

Најпосле хвала свима сугрђанима, без разлике вере и народности, који се сетише упокојеног нам Здравка, те му својим одличним присуством ову последњу почаст указаше.

У Карловци 28/VI 1901.

Ожалошћена породица
† поп-Ђуре Поповића.

Јавна захвала.

Ова црквена општина сматра за своју угодну дужност, да се овим путем и најљепше захвали ваљаном Србину, нашем мјестном трговцу, г. Ради Вишнићу, на његову прелијепу дару, којим је нашу т. ј. своју цркву — Свету Петку — сад о Духовским празницима украсио и обдарио; а дар његов све редом нас домаће и све оне побожне (духовске) зборе наше, задивио и угодно изненадио.

Дар је Радин: један налоњ за читање св. Еванђеља, из цртачко-везилачког завода г. Ми-

лана Петка-Павловића из Вршца, а врло укусна радња: На црвеном плишу 2 везена светитеља: Св. отац Никола и Св. Петка, са златним појтама у вриједности 72 круне.

Живили и множили се овакови синови своје мајке св. православне српске цркве!

Православна српска црквена општина у Дубравама, код Огулина, послије Духова 1901.

Предсједник: Јован Вукелић парох. Црквени тутори: Симо Петар Перовођа: Ђуро Врањчић рав. учитељ.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

С. О. 3549./647. ex 1901. 64 1—3

ОГЛАС.

Потписани као врховни управитељ стипендијске закладе пок. Јована и Марије Трандафила, становника негда новосадских, овим обзнањује, да ће се земља те закладе, и то у новосадском подручју лежећа салашка земља у пољани тако званој „Мртваљошу“ парц. бр. $\frac{5596\text{-}5597}{b}$ на сентомашком друму у једном комаду у површини од $121\cdot\frac{1708}{2500}$ новосадских ланаца или $190\cdot\frac{208}{1600}$ катастр. јутара, — и салашка земља у пољанама такозваним „Беле Њиве“ и „Ривица“ парц. бр. 4781—4783. бр. 4916—4917. и бр. 4962. са обадве стране старо-керског друма у једном комаду у површини од $137\cdot\frac{52}{2500}$ новосадских ланаца или $214\cdot\frac{152}{1600}$ катастер. јутара заједно са господарским зданьима, и то *свака за себе* дана 8. (21) јула 1901. у 3 сата по подне у писарници срп. прав. конзисторије (епископски двор) у Новом Саду путем усмене дражбе под закуп издати и то на време од 1. октобра 1901. до 30. септембра 1907.

Услови закупа и ситуациони план земље могу се у поменутој писарници епархиј. конзисторије увидити.

Ко у дражби учествовати жели, дужан је пре почетка дражбе 700 круна у име жаобине у руке изасланика потписанога закладног управитеља положити.

У Карловцима 14. (27) јуна 1901.

Георгије
Патријарх.

Ad бр. К. 411/312 ex 1901. 58 3—3

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију IV. разреда у Сусеку овим се стечај отвара. Компетенти имају своје прописно биљеговане и инструјиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 31. Јула о. г. по нов. кал. поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 7/20. Јуна 1991.

Георгије с. р.
патријарх.

Ad бр. К. 398/283 ex 1901. 59 3—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на упражњену парохију VI. разреда у Малим Радинцима.

Компетенти нека своје прописно биљеговане и инструјиране молбенице надлежним путем до укључиво 31. Јула о. г. по нов. кал. овој конзисторији поднесу.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 7/20. Јуна 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

Бр. К. 371. ex 1901. 67 1—3

СТЕЧАЈ

Овим се отвара стечај ради сталног попуњења једног свештеничког места у Батањи с дотацијом IV. разреда. — Рок стечају истиче 5. (18). августа 1901. године.

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 12. (25). Јуна 1901. године.

Никанор
Епископ.

12 бр. М. Ш. О. 65 1—1

СТЕЧАЈ

на смрћу упражњено учитељско место срп. прав. вероисповедне школе у Тиса Хиђошу торонтал. жуп. Плата је следећа: 1) у готовом новцу 800 круна годишње, које ће месечно у напред примати; 2) 2 ланца по (2000□) ораће земље, на коју све терете црквене општина сноша; 3) за пофторну школу, ако му се повери 100, круна; 4) од укопа већег 2 К а од мањег 1 круну.

Стан од 3 патосане собе, кухиње, коморе, штале, и шупе; а уз стан лепу башту и законом прописани петогодишњи доплатак. Сламе за пећке, колико узтреба.

Дужности прописане су Уредбом од 1872 г. Једну ће певницу држати и децу у појању обучавати. Одбор додељује разреде. Рок стечају до Св. Илије. Изабрани ће учитељ 1. Септ. т. г. (по р.) звање примити. Иште се испит из мађ. језика. Лична пријава узеће се у обзир.

Из седнице Мес. Школ. Одбора држане 11 Јуна 1901. године у Тиса Хиђошу. (Tisza-Hegyes).

Јерej Душан Путник
Председник.

НАТЈЕЧАЈ 52 2—3

Српска православна црквено-школска опћина у Винковцима, треба за своју српску, аутономну четвороразредну, мешовиту школу, ваљана и вредна учитеља.

Плаћа је учитељу 1000 круна, на годину, стан у нарави и 12 куб. метара горива дрвета.

У дужност учитељу спада осим подучавања у школским предметима по пропису школског закона, појање у цркви, подучавање деце у црквеном певању, и обављање других црквених функција уз пароха; ово задње уз уобичајену награду.

За хоровођу оспособљени имају првенство, при једнакој квалификацији.

Молбенице ваља управити на српску црквено-школску опћину у Винковцима до 27. јула по новом календару.

У Винковцима, 15. јуна п. н. 1901.

Председник:

Др. Ђ. Милашиновић.

СТЕЧАЈ 62 2—3

На упражњено учитељско место у Гаду (Торонтал).

Плата је учитељу у готовом новцу 600 К. за пофторну школу 4 ланца земље, 3 лан. оране, 1 лан. сенокосе, на коју учитељ порез плаћа. За перовођство, склапање шк. и црквр. рачуна 20 К, паушал 10 К, 2 хвата тврдих дрва и сламе за огрев колико потребује. Стан с 1 собом, кујном баштом од $^1/_2$ ланца, и од укопа где буде позван 1 К. Учитељу спада у дужност у цркви десну певницу држати, а децу у црквр. појању обучавати. Плату прима учитељ увек у напред.

Лична пријава узеће се у обзир.

Рок стечаја Св. Илија.

Молбенице треба на шк. председника слати.

Из седнице мес. шк. одбора у Гаду (Торонтал) 9. јуна 1901. год.

Љубомир Малимарков
председник шк. одбора.

К 989/192 ex 1901. 51 2—3

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на место пароха у Ст. Паланци са платом I. разреда.

Рок је пријављивању 29. јули (11. августа) 1901. године.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 14. (27.) маја 1901.

Председништво.

СТЕЧАЈ 66 1—3

на место вероисповедног учитеља и учитељице у црквено-школској опћини у Српском Пардању (Торонтал).

Плаћа је учитељу: за редовну школу 800 круна, за пофторну школу 80 круна, за перовођство, ако га се прими, 24 круне, за састављање црквених рачуна, ако му се исто повери, за свако по 16 круна, осим тога $2^1/_2$ ланца добре ораће земље, на коју сам све терете плаћа, уредан стан са пространом баштом, 2 хвата дрва за своју потребу, за паушал 10 круна, а примаће и законом прописане квинквенале.

Плаћа је учитељици: 600 круна, за паушал 10 круна, стан од једне собе и кујне и 6 метери дрва за своју потребу, а примаће и квинквенале.

Учитељу у дужност спада: предавање свију школских предмета по пропису школског закона у III., IV., V. и VI., мешовитом разреду, појање у цркви у десној певници, подучавање деце у црквеном појању и обављање других црквених функција уз пароха; то последње уз посебну награду.

Учитељици у дужност спада: предавање школских предмета у I и II мешовитом разреду подручавање све женске деце у ручном раду.

Компетовати могу само потпуно квалификовани. Лична ће се пријава мушких компетената у обзир узети.

Рок је стечају: Св. Преображење Господње, а молбе с прилозима треба упутити на школског управитеља.

Из седнице управног одбора држане у Српском Падању (Párdány) 17. Јуна 1901.

Поп-Драгутин Мојић
управитељ школски.

Сергије Лукић
председник.

Ad бр. К. 329/253 ex 1901. 2—3 53

ЕДИКТ.

Усљед бракоразводне молбе Софије Витасовић рођ. Николић из Лаћарка против несталог јој супруга Богдана Витасовића — позива се речени супруг Богдан, да у року од 6 месеци, — рачунајући од првог увртења едикта овог у новинама, — овој конзисторији или сам лично предстане или место свога садањег пребивања пријави, јер у противном случају окончаће се без њега ова бракоразводна парница.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 3. (16.) маја 1901.

Архидијецезална Конзисторија

ОБЈАВА 2—2 63

По закључку главне скупштине српске црквено-школске општине Земунске, од 13. (25.) Децембра 1898. бр. 27./1682, и одобрења, Арх. Адм. Одбора у Карловцима од 4/16. фебруара 1899. А. О. 160/40. ex 1899., и од 5/18. јуна 1901. А. О. 671/346 ex 1901., одржаће се минуендо лицитација дана 28. јунија (11. јула) 1901. у 3 сата по подне у школској дворани код свето-богородичне цркве ради зидања двају парохијалних домова и то, пароху свето-богородичне и пароху свето-тројичне цркве. Пре одпочете дражбе могу се поднети и писмене понуде.

По елаборату који ће служити основом лицитацији, долазе на поједине стручне послове следеће своте, и то:

На парохијални дом пароху свето-богородичне цркве.

На зидарски посао са материјалом		11.428 К	36 Ф.
„ тесарски посао са материјалом		3.369 „	69 „
„ лимарски „ „ „		422 „	12 „
„ столарски „ „ „		1.922 „	40 „
„ браварски „ „ „		864 „	— „
„ стакларски „ „ „		321 „	16 „
„ бојадисар. „ „ „		327 „	50 „
„ молерски „ „ „		225 „	— „
„ лончарски „ „ „		399 „	— „
„ тапетарски „ „ „		172 „	— „
Целокупна свота		19.451 К	53 Ф.

На парохијални дом пароху свето-тројичне цркве.

На зидарски посао са материјалом		8021 К	48 Ф.
„ тесарски посао са материјалом		2840 „	44 „
„ лимарски „ „ „		375 „	54 „
„ столарски „ „ „		1248 „	12 „
„ браварски „ „ „		796 „	50 „
„ стакларски „ „ „		204 „	01 „
„ бојадисар. „ „ „		244 „	50 „
„ тапетарски „ „ „		120 „	— „
Целокупна свота		13.850 К	59 Ф.

Позивају се дакле овим путем подузетници, који су вољни да лицитирају, но с том примедбом, да ће сваки такав имати да положи 5 постотака вадиума, што ће потом онај; на коме радња остане имати да повиси на 10 постотака, као јамчевину. Осталима пак повратиће се новац одма, чим се лицитација сврши.

Укупни елаборат, који ће — као што је споменуто — служити основи лицитацији могу се дневно видити у писарни ове црквене општине.

У Земуну 9. (22.) јуна 1901.

Тома Марковић
перовођа

Пет. Петровић
председник

СТЕЧАЈ. 2—3 60

На упражњено учитељско место у Херцег-Суљошу (у Барањи) расписује се стечај.

Плата је: — 600 К.

За повторну школу 80 К.

Огрев 4 хвата тврдих дрва.

12½ ланаца а 1200□ земље, на коју општина еквивалент а учитељ порез плаћа.

Од венчанице 1 К.

Од великог укопа 1 К.

Од малог укопа 50 фил.

Стан и потребна здања као и врт подпуно Шк. Уредби од 1872. одговарајући има.

Ако за перовођу општинског изабран буде добиваће 24 К.

Учитељу у дужност спада, осим школских послова, све певческе дужности у цркви и ван ове; које су таксиране за плату, а које нису бесплатно обављати и школску децу у појању обучавати.

Рок стечаја траје шест недеља од првог увртењу у „Српском Сиону“.

Компетовати могу, за учитељска звања у Угарској, оспособљена лица.

Молбенице се шаљу местном школском одбору.

Лична пријава узеће се у обзир.

Из седнице м. ш. Одбора у Херцег-Суљошу (H. Szöllös) 3. (16.) јуна 1901, држане.

Стеван Марковић
председник местног школ. одбора.

Број 8. **ОГЛАС** 54 3—3

У школи у Сусеку обдржаваће се дражба, на мањак ради оправке православне цркве споља крова и ограде. Процена је 1040 круна. Дражба ће се одржати 17. (30.) Јуна 1901. у 3 сата после подне.

На дражбу позивају се сви они који преузети желе ову оправку, с тим да понесу собом 10% пишманлука.

Из седнице црквеног одбора, држане дана 31. маја (13. јуна) 1901.

Председник
Михаил Марковић

СТЕЧАЈ 55 3—3

на појачко и перовођско место у Јегри овим се расписује стечај.

Плата појца је годишње: 600 крура, а плата перовође је: 160 круна.

Компетовати могу само они Срби православне вере, који су из црквеног пјенија од надлежне власти оспособљени, при томе је желети, да су и мађарском језику вични, јер се скупштински записник на том језику води.

Молбенице се имају слати на доле означену црквену општину у року од шест недеља рачунајући од дана првог увршћења овог стечаја у „Српском Сиону.“

Председништво
Српско-православне црквене
општине у Јегри. (Eger)

СТЕЧАЈ 61 2—3

Смрћу Даринке Нинковићке, учитељице, упражњено је једно учитељско место у Мокрину, на које се овим стечај расписује.

Са овим је местом скопчана редовна плата од 1200 круна, у име огрева 100 круна, за писаћи прибор 14 круна, и стан у натури.

Дужности учитељице прописане су Школском Уредбом.

Новоизабрана учитељица примиће оне разреде, које јој м. школски одбор доделио буде.

Рок стечају траје до 5. (18.) августа о. г.

Из седнице м. школског одбора држане у Мокрину 30. маја (12. јунија) 1901. године.

Ник. Николајевић перовођа. Григорије Стајић председник

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ℰ провиђенаи зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

14— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 375.

СРПСКИ СИОН

Год. XI — Број 26

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 1. јулија 1901

Одломци из учења о молитви

познатог и уваженога великога молитвослова о. Јована Кронштатскога.

V.

Уз истиниту молитву мора бити вера, нада и љубав. Веруј у Бога као виновника свега, што постоји; уздај се у Њ' у свему као у предоброга и љуби Га од свег срца, да Му одговориш на Његову бескрајну љубав према нама „ꙗкѡ той первѣе возлюбилъ є҆сть насъ“.

Пре молитве измери ступањ своје вере и ако ју нађеш достатном, живом, тврдом, непостидном, — ступај смело к Престолу Благодати, да примиш милост. . . Жива вера нужна је за молитву као упориште за мисли и језик, да не би ђаво кад се поткраде у мисли, развијао их и против твоје воље оставио те постиђеним без сваке мисли и речи.

Молећи се ја верујем, да има Бога, пред ким слажем молитву; има Свемогући, који на длану своме држи све створено, који је дао створењима својима разне гласове, да би унутарње општили међу собом, а самоме Њему не треба никаквога гласа. Ја сам уверен, да молитва моја допире до Њега или тачније да кажем, она управ из срца прелази у Његове уши. —

Тако се преписка међу рођацима, који су један од другога далеко, оснива на вери. Они су уверени, кад пишу, да јесу и да живе она лица, којима пишу; надају се, да ће писмена реч доћи до тих и произвести у души њиховој одговарајуће писму преставе, мисли, осећаје; и они ће одговорити на писмо према његовом садржају. Тако и у животу ми се руководимо у многоме вером и надом; тим више обзиром на свет духовни морамо ићи вером, а не гледањем.

Са живом и јасно видећом вером у Господа треба се пре свега забавити: престави Га живо пред собом и у себи и онда, што хоћеш, проси у име Исуса Христа у Духа Св. и даће ти се. Проси просто, ништа не сумњајући; онда ће бити за тебе све Бог твој, који за тренутак чини велика и чудна дела.

Не сме ни за једну минуту бити у срцу тајне сумње или тајне мисли, као да нас Бог не слуша; него целе молитве душа треба да преставља Бога пред собом и да говори с Њим као са Царем.

Треба још имати тако тврду и непоколебиву веру, да би сумња у ма шта била посао тежак па и немогућан; а за то треба имати у срцу као урезане речи: ѹ Бога всѧ воз-

можна сѫть“. Ако ја — немоћан човек, кад зажелим, да учиним ма штогод, што лежи у области моје моћи, то учиним, — зар Свемогући неће учинити свега, што само усхте?! **Богъ нашъ на небеси и не земли, всѧ ѣлика восхотѣ сотвори** (Ѱ. 113—11). —

Кад човек каткад каже само две речи, да буде ово или оно, па то буде, ако и не на једном, а оно за неко време; зар неће бити на једном учињено све, што заповеди реч Творца? **Той рече и биша, повелѣ и создашасѧ**“ (Ѱ. 148. 5.). — Кад лекар оживи каткада полумртвога, што зна свој посао и што је вешто и сигурно деловао на узрок болести; зар неће Створитељ лекара и лечења излечити једном вољом и речју свакојаке болести? Зар Сгворитељ неће дигнути и мртваца једном речју својом? Прославимо Га ми маловерни и рецимо Му од срца: све је могуће Теби Господе, ништа није Теби немогуће. **Ѧминь.**

Помисли, ако пушташ речи без вере, не осећајући моћи њихове, као љуску без јадра, оне ће се теби и вратити празне. Семе посејеш, и цео ти клас донесе, и што је боље, плодније семе, тим је клас обилнији. Што искреније, срдачније будеш говорио сваку реч молитве, тим ће више плода бити од молитве: свака реч, као зрнце, донеће ти плод духовни, као зрели клас. —

А ако хоћеш, да би Господ што твојој молитви веровао, гледај да будеш од свега срца искрен, истинит и поверљив с људима; онда ће ти Господ дати истинитост и искрену веру обзиром на Њега. Он тешко прима у молитви онога, који није искрен са људима.

На вери у доброту и дарежљивост Божју оснива се наша нада, да ћемо получити оно, што молимо у молитви. По томе, ако хоћеш да молитвом испросиш себи ма каква добра од Бога, спреми се пре молитве за несумњиву и чврсту веру и употреби за времена средства против сумњања и неверства. Зло је, ако ти за време молитве изнемогне срце у вери и не остане у њој; онда не мисли, да ћеш получити оно, за што си молио Бога, јер си увредио Бога; ономе, који се руга, Бог не даје Својих дарова! Нека проси сваки човек са вером ништа не сумњајући — говори апостол Јаков: нека не мисли онај, који сумња, да ће што од Бога добити! „**Мѫжъ двоедушенъ нестроенъ во всѣхъ пѫтехъ своихъ**“ (Јак. I., 7—8.). —

Нада у молитви састоји се у томе, да се са вером у присутност Божју са страхом Божјим изговарају прошења, благодарења и славословља, а да се ни мало не сумња у њихово испуњење и да се човек ни мало не узнемирује; него да буде потпуно уверен, да их је Господ чуо и примио у пренебесни и мислени Свој жртвеник, и по жељи срца нашега као свемогући, преблаги и премудри даће оно, што се проси, па још и више, не гледајући на то, колико ми просимо. —

Ако посумњаш у извршење и испуњење речи молитвене, помисли, да је природа речи — извршивост, фактичност, и да Дух Св., који нас учи молити се о чем било као што треба, јест и називље се Сам Извршитељ! Он и извршује нашу молитву! Сети се, да је реч моћ... у Бога речено је, све је могуће, што рече“ (Лука I. 37.) Реч господња не враћа се Њему празна, него попут кише или снега напаја земљу срдаца наших и даје семе сејачу!.. И за људе говоре: у њега је необична моћ говора. Видиш, да је реч моћ, дух, живот! Што се тиче испуњења онога, што ти просиш од Бога, тако веруј: као што је теби лако изговарати речи, дисати и хватати, да је тако Господу лако и несравњиво лакше испунити сваку реч твоју.

Веруј, да сједињујући се с Господом у молитви постајеш један дух с Њим“ (I. Кор. 6, 17.); а Бог је свемогућ; и ти по мери твоје пријемчивости, по мери вере, постаћеш учасник Његова свемогућства. Ти само говори с вером, а испуњење речи није твоја брига, него Духа св. Помисли и о томе, како и ти, и ако си злочест и тврдица, и ниси богат и ниси свемогућан, па дајеш онима, који требају, кад те просе, или шта више и пре прошње њихове дајеш знајући само за њихову нужду, — колико ће више Отац ваш небесни, преблаги, пребогати, премудри и свемогући, дати добра онима, који Га моле (Мат. 7. 11.). —

Све, рекао је Господ, што узиштете у молитви верујући, добићете (Мат. 21. 22.). — Ако имате веру и непосумњате, горе можете премештати (Мат. 21. 21.). — По вери вашој нека вам буде (Мат. 9. 30.). — Ако можеш што веровати: све је могуће ономе, који верује. (Марк. 9. 23.). Кад нам је Бог даровао биће, кад нам је после, кад смо от-

пали од Њега и из живота упали у смрт, Он даровао за препорођење за повратак у живот, Сина Свога, — то како су малена сва друга добра, која ми од Њега молимо у молитви, да би нам их, ако су нам врло нужна, на прву искрену реч вере даровао; и како се ми неможемо извинити, кад сумњамо у молитви, да ћемо их од Бога добити?! — За то у молитви не дај Богу никаква труда за испуњење твоје молитве; него речи, које изражавају твоје молбе и нужде, сматрај за испуњење онога, што молиш — за само дело — и веруј, да имаш већ прави залог за полученье онога, што молиш, у самим речима, којима молиш. —

(Свршиће се.)

Ориген као проповедник.*

Говорити о проповедничком раду и заслугама Оригеновим за процват хришћанске проповеди, немогуће је, а да у кратким цртама не осврнемо се на стање црквене проповеди у времену, које је његову раду претходило. То нам је потребно с једне стране, да видимо под каквим се је приликама и према којим узорима развијао Оригенов проповеднички таленат, а с друге стране, да видимо, што је дух његов створио у проповеди бољег и савршенијег од пређашњих проповеди, због чега је стекао трајну славу у књижевности црквеној и назван оцем хришћанског проповедништва.

Од првог почетка до данас у цркви хришћанској била је проповед на само саставни део богослужења, него такођер и најприличније средство, којим се је ширила наука Христова, којим се је одбијао нападај противника Христових од Хришћана, а уједно беше и за назидавање срдаца хришћанских проповед од велике важности и користи.

Као свака наука тако је и проповед прошла кроз разне фазе свога развитка, од којих је понајзначајнија проповед трећега века, што она чини прелаз од начина проповедања по надахнућу и без претходног спремања за проповедање новом савршенијем проповедању, које је тражило од проповедника, да проповеда реч Божју држећи се у томе строго текста Св. Писма, а настојећи при томе, да мисли буду изложене у некој системи. Излагати проповеди у системи могло се је само са претходном штудијом и изучавањем садржине св. писма. То изучаваље беше узроком, да су се почеле развијати и друге богословске науке, чиме је проповед добила већу вредност због јасноће протумачених и богословском науком расветљених места у Св. Писму.

Трећи век, у коме се ова знаменита промена у проповеди догодила, усредсређен је у једном једином лицу, пошто се од других врло мало сачувало богослужбених проповеди, које управо са својим радом испуњава доба трећег века, и због чега се остали проповедници групирају око њега, као око свога средишта. То средиште јесте велики учитељ црквени Ориген, који је међу проповедницима свога времена не само најоригиналнија, најзанимљивија и најзнатнија појава у црквеној књизи, него је уједно својим радом такова утицаја на потомство имао, да се даљи развитак науке и проповеди носи у свему видну белегу његова духа. Узрок што се његов велики таленат свестрано развио, може се највише приписати сретним приликама, у којима се је црква налазила, а то је време, кад су на истоку развиле се катехетичне школе, у којима су ревни поборници Хришћанства поучавали омладину у духу хришћанске науке. У то доба пада и живот славног Оригена, о чијем ћемо раду и животу, да говоримо и да се опширније позабавимо.

Ориген се је родио 185 год. у Александрији као син хришћанских родитеља. Његов отац Леонида посвети велику пажњу његову васпитању у хришћанском духу, а такођер се је бринуо, да му се син извеђба и стече знања и у профаним знаностима. Из малена показаваше велику склоност учењу, и пажњу за истином тражећи, да му се разјасне нека неразумљивија места из св. писма. Кад је год. 202. за гоњења Септимија Севера његов отац мученичком смрћу за Христа умро, беше Ориген тако одушевљен за Христа, да се је хтео сам пријавити да га муче, од чега га ја мати једва задржала После споменутог догађаја настојаше Ориген још већим жаром, да се усаврши у хришћанској науци и пошто је као приватан човек имао већ пре много ученика, који доцније постадоше знаменити учитељи цркве, постави га епископ Александријски Димитрије за катихету школе и цркве у Александрији. Број ученика његових брзо порасте и он мораде саставити још један

* По обећању доносимо ову радњу што ју је израдио упокојени *Тома Т. Суша* као богослов IV. год. Ур.

припремни течај, кога повери своме другу Ираклу, а сам за себе задржи виши течај, у коме предаваше уз филозофију и вишу богословију.

Ориген беше створен за учитеља. Премда пре беше стекао силно искуство, поучавајући своје ученике у граматици, посвети се он сада са свим поучавању катехумена. При томе поступаше према самом себи врло строго, ограничавајући своје потребе на најмању меру. Бринући се са напредак своје школе, не заборави он ни своје властито усавршавање. Он се одаде на изучавање филозофских штудија слушајући од најгласовитијега Новоплатоника његова града, Амонија Сака филозофске доктрине, а уједно са највећим жаром пригрли и изучавање Св. Писма, због кога научи на брзо и јеврејски језик. Ова знаменита делатност Оригенова би прекинута путовањем његовим у Рим и Аравију. Кад је 215. и 216. под царем Каракалом настало гоњење у александријској општини, поврати се он у Александрију, а за тим оде у Палестину, где буде врло љубазно примљен од својих пријатеља, епископа у Цесарији Теоктиста и Александра у Јерусалиму. Они су му дозвољавали, да проповеда у њиховим општинама, што беше криво његовом епископу у Александрији Димитрију. Одзивајући се његову позиву отвори поново своју катехетичку школу, коју на брзо остави, пошто га је као славног учитеља позвала к себи мати цара Александра Севера у Антијохију, Јулија Мамеа на дуже време. Из Антиохије путовао је Ориген и у Грчку сигурно, да упозна разне јеретичке заблуде и да се бори против њих. Пре поласка на пут и Грчку би Ориген произведен од оба своја пријатеља епископа за презвитера, што је тако разједило александријског епископа Димитрија, да је сазвао синод и прогласио посвећење Оригеново неваљалим. После овога догађаја, који се је догодио из личне мржње и зависти, а не из љубави према реду и слози у цркви, окрене Ориген леђа Александрији сасвим и пресели се у Цесарију Палестинску, где је развио своју књижевну делатност на корист цркве хришћанске у свим гранама богословске науке. Као и у Александрији не престаде он, да мисли о будућој хришћанској омладини, него отвори поново у Цесарији богословску школу, која се брзо испуни са слушаоцима из свију страна света, од којих нам је споменути многозаслужног оца и пастира цркве св. Григорија Чудотворца, који у својим некојим беседама хвали поступак и начин обучавања код Оригена. И ово сјајно доба делатности овога човека би прекинуто и заустављено због нових неприлика за хришћанску цркву, а то је било гоњење Максиминово од 236—38.

Кад је после гоњења настало мирно доба, развн Ориген свој рад на пољу хришћанске апологетике и довршн своје епохално дело против Целза у осам књига (Περὶ Κελσόν). Ни ово доба не прође у миру због жестоког гоњења Децијева, у коме је страдао и Ориген. Он би ухваћен, окован и највећим мукама мучен. Доцније би пуштен на слободу, али не живљаше дуго иза гоњења, јер умре 254. у седамдесетој години свога живота у Тиру, где је и покопан био.

Ориген припада најважнијим особама и највећим учитељима цркве свију векова. Он је уједно и величина такове врсте, којој су се многи дивили али коју су врло жестоко и нападали. Врло лепо га кадактериште у томе Виħентије Лирински Commonit 23. кад вели: „Пре би дан ишчезао, него што би ја могао, да избројим све оно, што је одлично на оном човеку само у најнезнатнијим деловима“. Ипак рад Оригенов није послужио на славу вере и цркве, него је био и узроком великих заплета и искушења за њу. Беше наиме у то и доцније доба људи, који су ценећи и уздижући знање Оригеново и његов авторитет у цркви, волели више да буду на кривом пугу са Оригеном, него са другим на правом путу. Рад Оригенов на богословској науци, његово одушевљење према Јеванђељу, његов широки поглед на Хришћанство и примена истога на прилике у свету, све је то било узроком да су се дивили његовим делима и сматрали их непогрешивима, бранећи често пута и његове заблуде. Ма да Ориген има у својим списима таковнх назора, које је хришћанска црква осудила, ипак не можемо ми зато, да њега сматрамо за јеретика и да омаловажавамо његов многострући и значајни рад по пркву. Цело доба његова живота поживео је он у духу хришћанском старајући се, да умом својим допринесе, да се божанске истине још јасније открију у души човековој, и да Хришћанство на тај начин постигне лакше своју мету у свету.

Оригенов књижевни рад јесте врло опсежан и врло различит и односи се на различите пределе богословскога мишљења. Управо због тога се може потпуним правом назвати оцем хришћанске знаности и оснивачем богословја. Стари броје његове списе на хиљаде, али до нас је допро само мали део и тај није већим делом у изворном језику и првобитном саставу. Ови његови списи обрађују критику текста Св. Писма, говоре о начинима тумачења Св. Писма, неки се тиче апологетике и догматике. Знаменит му је рад и на омилијима црквеним и остао је сачуван приличан број од истих. Пошто је сврха наше теме, да се позабави са том страном рада овога великог и ревносног хришћанског научењака, настојаћемо, да својој теми одговоримо проучавајући сачуване омилије његове и упоређујући их са оним, што је пре њега урађено на том пољу.

(Наставиће се)

Освећење обновљеногa храма светитеља О. Николаја Манастира Гргетега.

III.

Многи, који је био у друштву званица и гостију нови познаник архимандрита Иларијона Руварца, потајно је стрепио од оне његове развикане бујне и жестоке нарави, а на доглед ручку з оволике многе и одличне госте. Но ја који познајем архимандрита Иларијона од свога детинства, који сам би узаљ у најрадоснијим, најтужнијим па и у најтежим часовима живота његова — знам врло добро, да је то, што људи мисле да је у оцу Иларијону бујно и жестоко — све само привидно, да је то као оно када ведро небо о тихој летњој вечери загрми и почне да сева — на сушу! Архимандрит Иларион је човек добра, нежна, племенита срца, болећив и милостив као ретко ко — а мило му је да каштo буде и Jupiter tonans, јер зна, да га се нико у овоме грешном свету не боји него да свако воли. Што бијасмо ближе ручку, био је и архимандрит Иларијон све то ведрији и милији. Види му се по оном његовом високом, ведром челу, из оних доброћудних дубоких очију, које се силе да буду строге али не могу, да ће данас из домаћинових уста потећи речи топле, миле, које ће својом духовитошћу све госте раздрагати, свечано расположење свију учесника ове светковине узвисити и утврдити.

Било је равно 2 сата по подне, кад откуцну оно звонце што виси крај врата манастирске трапезарије, а које у сваком манастиру неким гостима најлепше звони. Из веселога звука тога трапезаријског звонцета свако ти јасно изузима оно наше песничко: „само зови — ево нас!“

За тили час па се слегосмо нас стотинак људи у велику манастирску трапезарију, у којој се столови пружили на покој, дуж оба дувара и у зачељу. У овако свечаним приликама седа се за сто по старешинству. Овако одабрани гости знадоше и сами да заузму своја места, без да се казало где ваља ко да седне.

Седох у средину велике софре, према једном милом другу своме из детинства, а на домак младим богословцима, који седоше софри у заставу.

Мило ми беше погледати свечаној софри овој у прочеље. Ту сеђаше до Његове Светости патријарха Георгија лево Нестор српских књижевника Антоније Хаџић, заслужни председник „Матице Српске“, с десна пак преосвештени епископ Митрофан. Два стара друга седе један спрам другога: Др. Ника Максимовић потпретседник Саборскога Одбора, најстарији и најистрајнији борац за српску народно-црквену аутономију и Др. Лаза Костић, најстарији и највећи српски драмски песник међу данас живима српским песницима.

Уста свети патријарх Георгије да се са званицама и намерним гостима помоли Богу, да благослови „јастије и питије“. што ће се данас обилно изнети на ову свечану трпезу. Из јасних грла младих богословаца захори се онај дивни „Оченаш“ по народноме напеву а иза њега заромори звучни глас, до мало час манастирскога ђакона а сада већ најмлађега јеромонаха, Никодима, који читаше молитву пре ручка, уз коју надовеза свети патријарх Свој архијерејски благослов.

И настаде тутањ ђака, служитеља и

подворника око свечане трапезе и отпоче ред оних красних јела, која су сласт за много „благоутробије“, о којима сам и сам често пута сањао, док сам био још „карловачки благодјејанац“ — а данас их додирујем само из гостинске учтивости.

Што ручак бијаше све то масније, то је био све то нестрпљивији онај калуђер, што стојаше намештен трапезарији крај великих врата, да, кад отпочну свечане здравице, махне белом марамом звонарима да звоне „во всја тјашкаја“ и тобцијама, да пале своје прангије у врх манастирска врта.

Изнесоше печеницу на сто. И диже се свети патријарх Георгије, да напије прву и најсвечанију здравицу ономе, који својим владарским сјајем светли овој великој и моћној држави својој, свим верним народима својим као звезда преодница.

Устадосто сви на ноге и у великој трапезарији наста нема тишина. Свако то чисто неданимице ослушкиваше на речи свога светог патријарха.

— Богољубазни моји! — отпоче Његова Светост, тихим свечаним гласом. — Осветилисмо, Божјом помоћи ево овај дивни храм, отворили смо двери вернима, да се Богу моле за здравље и душевно спасеније своје.

У радости нашој са овога обновљеног и освећеног храма, дозволите, богољубазни моји, да подигнем ову прву чашу у славу Божју, у част чудотворца светога оца Николаја, у спомен благочастивих оснивателја ове свете обители — а за здравље Његова Величанства, премилостивога императора и апостолског краља нашега Франц Јосифа I-ог (Громко: Живео!), који једнаком очинском љубави љуби све своје верне поданике. (Живео!)

Његово Величанство је врховни заштитник и ових светих обитељи, Њему имамо да захвалимо, што су оне до данас сачуване. Наш премилостиви краљ је у души својој побожан, те поштује и наше светиње, брани их и штити од сваког злог умишљаја и несмисленог нападаја.

Под окриљем Његове превишње владарске милости сви су наши манастири, са врло малим изузетком, обновљени и украшени и ја се надам, богољубазни моји, да ће наш народ у ове свете куће гледати од јако оним истим очима и оним истим побожним чувством, са којима су у њих гледали благочастиви њихови оснивателји, да ће се неосновано непријатељство према нашем монашком свештенству у нас сасвим изгубити.

Дижем ову прву чашу у повољно здравље Његова Величанства, нашега премилостивог господара и владара, добротвора и оца нашега — коме је српски народ непоколебивом верношћу вазда одан и за чије ће се здравље, благоденствије, враги же побједу и одољеније српска православна црква и њезини смирени служитељи вазда топло Богу молити и у овом обновљеном храму Грегетешком.

Живео цар и краљ наш, Његово Величанство Франц Јосиф. I! На многаја и премногаја љета!

На ову дивну, свим жаром убеђења изречену здравицу Његове Светости љубљенога патријарха нашега Георгија, одазвасмо се свиколици бурним усклицима: „живео краљ!“ Манастирска звона забрујаше умилно, прангије грунуше громовитим пуцњем, али замало па све то надвиси дивни сонорни глас епископскога ђакона *Никанора*, који отпочне оно тржаствено многаја љета по напеву краљеве химне тако дивно, да нам је растела коса од милине. —

Кад су се стишали бурни усклици, који су по свршетку многољетства још једном одјекнули по трпезарији, устао је гостољубиви домаћин те је топло изреченом здравицом захвалницом благодарно врховној црквеној поглавици својој на свему, што је Његова Светост за свога патријарховања учинила светим кућама Фрушкогорскам, а наиме манастиру Грегетегу.

Архимандрит Иларион рече у овој *првој* свечаној здравици својој од прилике ово:

— Ваша Светости! Братије моја у Христу љубазна! Поштована господо, мили гости наши! Благословом Ваше Светости отпочесмо године 1898. обнову светога храма О. Николаја и обитељи наше Грегетешке. И ево доживесмо, милом Богу хвала, да се тај велики посао доврши и

да Светост Ваша обновљени храм наш данас освети, да се у томе обновљеноме храму принесе *прва* бескрвна жртва и молитве за премилостивога краља, за прејасни владалачки дом, за Вашу Светост и свако епископство православних, за христољубиво војинство, за ктиторе и приложнике наше и за све православне Хришћане. Овим освећењем омогућено је нама, скромноме братству ове свете обитељи, да се од јако молимо за све оне које мало час поменух, да се молимо најтоплије и за осветитеља храма нашега — Вашу Светост.

Знајући и видећи Вашу Светост у средини нашој, не могу ни ја а ни братство ове обитељи да угушимо у срцима својим чувства радости и благодарности која осећамо, но морамо ево да искажемо пред овим светлим збором гласно и јасно: колико смо радосни и колико смо благодарни Светости Вашој, што сте нам обновљени храм нашег Св. О. Николаја данас осветили и обновљену кућу нашу благословили.

Но Ваша Светост није само овај сретно обновљени храм осветила и довршени посао наш благословила. Ваша Светост је мене и братство моје и подстакла, да храм наш обновимо, да обитељ своју оправимо.

Господо моја! Његова Светост преузвишени господин патријарх наш Георгије је први иницијатор обнове св. храма и манастира Гргетега. Ово је обнова у низу обнова наших Фрушкогорских манастира најмлађа, али не ће бити последња. За ово 11 година, од како Његова Светост управља митрополијом српском, обновљени су готово сви Фрушкогорски манастири и то ревним настојавањем и подстреком Његове Светости, те су данас и спољашњим обликом својим достојни свога светога позива.

Ено вам погледајте, на прилику, како је красан манастир Шишатовац, који је чувен и славан са свога Лукијана Мушицкога, у којем је тај заслужни архијерej српски толико за своју цркву и народ трудио се и толико патио се. Ено вам манастира Беочина, како му је црква и кућа украшена! Пођите од Кувеждина, па Бешепова, Врдвика, Хопова до Крушедола редом — све се то данас у чистоти и лепоти својој обновљено блиста а све је то било до скора још старо и овештало. Па ено вам чак и сиромашне свете обитељи суседне нам Велике Ремете — како је лепо и красно и она обновљена! То није извео игуман ни архимандрит, него је то извео ено онај прост јеромонах Серафим (Живео!) Но тешко би то он учинио, тешко би то учинили и ми овде у овој светој кући, да нам није наш свети патријарх рекао: да треба да то учинимо! Рекао нам је то благо, очински, а нама је то била заповест; јер када старији што зажели и рече — у млађега поговора нема.

Иницијативом и настојавањем Његове Светости обновљени су готово сви Фрушкогорски мачастири. *Његова Светост није произишла из нашега монашкога свештенства, али је делом показала, да је већи пријатељ манастира наших него икоји претходник Му!* (Одушевљено: Живео!)

У име своје и све своје братије, у име свију Фрушкогорских калуђера, благодарим Вашој Светости најтоплије на свему што сте нашим светим кућима досада учинили. Вас пак свеколике учеснике ове наше скромне трпезе, молим: да скочите на ноге и да с нама заједно узвикнете: Живела Његова Светост, преузвишени господин српски патријарх Георгије! Живео! Исполаети деспота! —

Сви учесници свечане трпезе дигоше се у мах као један човек и дижући у вис витке чашице, пуне бисернога шампањца, одазваше се одушевљено овој дивној здравици захвалници и кликнуше громовито: *Живео српски патријарх Георгије! Живео! Живео!*

Из јасних грла појачкога лика младих богослова изви се величанствена химна српскоме патријарху *Георгију:*

„Исполаети деспота!
И још много рођендана
Дочекао, доживео,
Главо наша крунисана!

Да сине светлост Твоја међ' људма,
Да добра дела Твоја сви виде
Да верни Твоји прославе Бога
А врази Твоји да се постиде!

Слава Твоја, слава наша,
Срца су нам пуна миља,
А жеље су: да нас дуго
Наш Патријарх благосиља!

Господе сйла; испуни жеље,
Молитве наше послушај глас,
Чувај нам, штити, срекна и здрава,
Нашег пастира — услиши нас!

Живео нам, дуго много;
Желâ срца то је силет.
Кличемо Ти и опет:
Исполаети деспота!“

И устаде свети патријарх Георгије са свога седала и даде нам, уз бурно клицање наше, свима свој патријарашки благослов. (Свршиће се.)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Високопреосв. г. епископ Будимски Лукијан**) посетио манастир Грабовац, да се лично увери о стању његовом, а на утеху и радост православних Срба у Барањској и Толнанској жупанији богослужио је високопреосвештени господин епископ на дан Св. Апостола Петра и Павла — као на дан храмовне славе манастирске — св. литургију у истом манастиру.

(**Избор учитеља**). Као што нам се јавља, на Иван-дан обављен је избор учитеља у Шандору. Изабран је *Радивој Коларовић* учитељ из Бајше.

(**Срп. Виша Девојачка Школа у Новом Саду.**) По извештају за прошлу школску годину било је у ову школу уписано свега 157 ученица а до конца године остало их је 149. По оспособљењу имају да пређу у старији разред 129, да поправе оцене 9, а да понове разред 2. Од уписаних било је Српкиња православне вере 149. Рускиња грчкокатол. вере 2., римокат. вере Немица 1, Хрватица 4, и Чешкиња 1. По рођењу из места 33, из уже Угарске 50 из Троједнице 69, Босне и Херцеговине, Србије и Турске 4.

(**Српска Виша Девојачка Школа у Панчеву.**) По извештају Српске Више Девојачке Школе у Панчеву било је у њојзи прошле школске године 1900/1 82 ученице, које су се уписале у школу, а 77 које су остале до конца школске године и испитане биле. Од испитаних оспособљено је за виши разред 73, да поправе оцене 3, да понове разред 1 (!). По сталежу родитеља било је ученица кћери занатлијских 19, крчмарских 8, послужитељских 5, ратарских 18, свештеничких 2 (!), трговачких 18, учитељских 2 (!), чиновничких 10. По становању родитеља било их је из Панчева 51, уз уже Угарске 25, из Троједнице 3, из страних земаља 3.

(**Књижевни Одбор Матице Српске**) имао је у четвртак 21. Јуна (4. Јула) своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. — Узима се на знање извештај председникова, да је депешом поздравио јубилеј почасног члана Матичиног М. Ђ. Милићевића. — Кнеж бугарско министарство просвете пристаје на размену издања и шаље своја од прошле године. — За другог оцењивача на дела, која стигну на расписану награду одређен је члан Сава Петровић, пошто је г. Свет. Савковић изјавио, да се не може примити. — На позив Управног Одбора решава се, да се приходи фондова Атан. Гереског и Новака Голупског употребе на књижевне награде и на издавање дела Матичиних. — У случају, да г. др. Никола Андрић пошље понуђену расправу о Павлу Соларићу, издаће се та чл. дру Јов. Радонићу. — Свршетак разправе дра Лазе Костића о Змају Јоваку Јовановићу издаје се чл. Рад. Врховцу. — Као трећа „Књига Матице Српске“ штампаће се путописна црта Чеде Мијатовића „Цариградске импресије.“ — У „Књиге за народ“ примљени су рукописи „Св. Апостол Павле“ од чл. Милутина Јакшића и „Занати и занатлије“ од Љубомира Лотића. — Прима се за Летопис приповетка Борисава Станковића „Јовча.“ — На расписану награду стигоше ова позоришна дела: „Шеста заповест“ и „На распећу.“ — Издају се на оцену: „Моје искрице“ песме Јова Калика, приповетка „Ускок“ од непозн. писца, „Карадаглија“ спев Рад. Тунгуна. — Не примају се: превод Пушкинове „Русаљке“ и „Народне женске песме,“ збирка М. Обрадовића. — Узима се на знање извештај секретарев о питомцима. — Расписаће се стечајеви на нека питомачка места. — Уређивање Календара Матице Српске поверава се чл. Тих. Остојићу.

(**Управни Одбор Матице Српске**) држао је 23. Јуна (6. јула) о. г. своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Од расправљених предмета, а било их је око седамдесет, спомињемо неке главније. Успомени умрлих чланова матичиних: Стевану Теодоровићу, адвокату у Сент-Андрији и Сими Милутиновићу, велепоседнику у Руми, указане се уобичајене почасти

— Кр. угарско министарство просвете и црквених послова одобрило је у начелу десето односно петогодишње доплатке чиновницима матичним, али је позвало, да се плате чиновницима регулишу, па да се изради органична уредба о начину издавања и урачунавања тих доплатака, па да се после пошље министарству на одобрење. Само године проведене у служби матичиној могу се при томе урачунати чиновницима матичним — Исто министарство одобрило је прорачуне Матице Српске за г. 1901. са неким малим изменама. — Изаслат је пододбор, који ће према наредби мичистарској регулисати плате чиновницима и израдити органичну уредбу о пето односно десетогодишњим доплатцима. — Према наредби министарској послат је подробан исказ о садањим и пређашњим дужницима фонда Саве Текелије. — Председник подноси записник вођен приликом инвентарисања фонда Матице Српске и свију осталих фондова под управом матичином. Све је нађено у реду. — Председник подноси два записника о изненадном сконтровању касе матичине месеца јуна и јула о. г. с извештајем, да је све нађено у свом реду. — Према жељи књижевног одбора одлучено је, да се приходи од задужбине Новака Голубског и жене му Сосе употребе на књижевне награде и издавање матичиних књига и фискал друштвени др. Илија Вучетић позван, да састави основно писмо за ту задужбину. — По жељи књижевног одбора одлучено је, да се основно писмо задужбине Атанасије Гереског тако преиначи, да се приходи од тога фонда могу употребити и на награде књижевне. Досад је приход те задужбине одређен био на потпомагање сиромашних књижевника. — Од књиговодства зготовљени погодишњи исказ о досад потрошеном новцу на књижевне цели, издаје се мешовитом одбору састављеном од чланова управног и књижевног одбора. — „Зори“ у Бечу и „Збору друховне младежи“ у Загребу поклоњена су нека издања матичина. — Узет је на знање извештај економског пододбора о о извршеним оправкама на зградама на земљи, која припада задужбини Симе Ђорђевића. — Одобрен је, односно продужен је на годину дана уговор са закупником земље Новака Голупског. Одређена је лицитација ради издавања дућана у кући матичиној. — Узет је на знање исказ благајнице о стању готовине и улога — Одобрени су од економског одбора поднесени прорачуни о оправкама на кући матичиној. — Одређени су чланови, који ће прегледати рачуне Матице Српске и осталих фондова под управом њезином за г. 1900. — Издато је нешто мало зајмова. — У погледу наплате неких легата остављених Матици дата су нужна упутства фискалу друштвеном.

У Србији

(**Поклон краљу и краљици**). Њ. Св. Јерусалимски патријарх *Дамјан* послао је Њ. В. Краљу Александру и Краљици Драги на дар скупоцену, у седефу уметнички израђену у рељефу икону у византијском стилу, која представља Рождество Христово. Испод иконе је напис на грчком језику, који садржи посвету дародавца.

(**Вајарска изложба у Београду**). Признати српски уметник Ђока Јовановић изложио је неколико својих радова у башти хотела „Српске Круне“ на Калимегдану. Изложбу ову сачињавају следећи модели из гипса. Милош Велики (модел за споменик у Пожаревцу и биста модела Неготинског); Гуслар (модел за Косовски Споменик); Два барељефа са Косовског Споменика: причест војске и Милош убија Мурата; Краљевина Србија — за Косовски Споменик — биста; бисте: Бранка Радичевића, и др. Јов. Суботића; рељефи Вука Караџића, Ђуре Даничића и Стојана Новаковића.

У Старој Србији.

(**Српске школе у Старој Србији и Македонији**). У Старој Србији и Македонији има укупно 157 српских школа, међу овима 3 полугимназије једна виша девојачка школа и једна богословија. У овим шлолама обучавају се 5995 ученика и 836 ученица, а има 199 учитеља и 39 учитељица. Највећи број српских школа налази се у косовском вилајету у то: у скопљанској кази 17, у кумановској 13, гостиварској 10, призренској 10, прешевској 9, бераиској 9, приштинској 8, гиљанској 8, нововарошкој 5 и у пријепољској кази 5 школа. Прве српске школске књиге, које је порта дозволила за српске школе, штампане су 1889 год. у Цариграду. 1892 год. отворена је и тамо једна српска школа која се сад претвара у гимназију а исте године отворене су српскэ школе и у Скопљу и Солуну, које су се доцније претвориле у лицеје.

У Русији.

(**Руски цар — руској штампи**). У Русији је постојао пропис по кэм је министарство унутарњих послова давало тако зване „опомене“ руским новинама, које би се својим писањем огрешиле. После треће опомене имао би дотични лист престати излазити. Притисак ових „опомена“ осећала је цела руска штампа. Господар и цар Русије силном снагом своје заповести дигао је тај притисак са ру

ског новинарства, одредив, да се укину те „опомене.“ Руска штампа је једнодушно а веома симпатично и радосно поздравила ову царску наредбу. —

Разне белешке.

(**Прелаз Унијата у Православље.**) Као што јављају, Румуни Унијати у селу Сачалу, у Мармарошкој жупанији, пријавили су већ пре неколико месеци румунском православном митрополиту у В. Сибину, да се желе вратити у Православље. Високопреосв. г. митрополит послао им је у ту цел свештеника, и од то доба прешло је скоро цело то село у Православље, а почињу прелазити у Православље и унијати из околних села.

(**Буна перзијског свештенства против шаха.** Перзијски шах, као што енглески листови јављају, силно је против себе подигао перзијско свештенство. Муле агитују против њега најоштријим начином, те у Техерану недавно се збила и доста опасна демонтрација. На главном базару мула је држао говор против шаха, који за време боравка свога у „Франхистану“ (Европи), изгубио је свако уважење Исламу и благочашћу, које карактерише сваког правоверног. У том су свакако криви саветници шахови, који се свакојако старају да га одврате од праве вере. Електрисана тим речима гомила слушалаца појурила је к арсеналу, да отуд узме оружје и побије све рђаве саветнике шахове. Једва је пошло чети војника за руком да савлада побеснелу фанатизовану гомилу народа и убије мулу — подстрекатеља. Истрага је касније показала да у организацији тога устанка учествоваху и многи придворни. Сви окривљени позатворани су, а имање им конфисковано. Прави пак узрок незадовољства перзијског свештенства је у том, што се шах спрема да лиши свештенство огромних богастава, којим они владају. Богаство мусулманских конгрегација врло је велико, и благодарећи томе они држе народ тако рећи у ропству. У неком одношају ова борба шаха са мулама због имања, сећа нас на оно, што се баш сада догађа у Француској, где духовне конгрегације исто тако не желе се одрећи својих материјалних преимућстава, власти и богаства. — Веле, да је шах ипак намеран испунити планове својих реформа. Он је тако задовољан својим последњим путовањем по Европи, да чак и књигу о томе пише.

(**У манастиру Трапистâ.**) Међу дивним цветним њивама департамента Орни (у Француској) стоји осамљено невесело здање. По спољашњем изгледу с многобројним прозорима на фасади рекао би човек е овде кипи силан фабрички рад. Али висока звонара над зградом казује, да становници тога дома имају сасвим другу бригу, но што је отимање за земаљским благом. Около у равници царује дубока тишина. Њу прекида само потмуло мучање крава што по њој мирно пасу, те меланхолички звук далеких звона. То је царство трапистâ, осамљена зграда -- њихов је манастир.

Ред траписта установљен је давно. У дванаестом столећу неки Арман Жан-ле — Бутиј де-Рансе, до шездесетих година проводећи превесело живот као Паришки жуир, ступи за тим у постојећи тада ред цистерцитски, а после неког времена узе са собом 60 цистерцита, који се одликоваху најстрожијим животом, и основа абатство La Trappe — па отуда и назив траписте.

На три правила оснива се сва зграда тога реда: опћи живот, опћи рад и обет вечнога ћутања.

Сурово проводи живот траписта. Од 2 сата у јутру почиње радени дани. У то доба звони потмуло звоно. Браћа се дижу с постеље и тихо се журе у својим цметастим и белим расама са капуцином — у капелу. Ту се моле без речи, а за тим сваки монах иде на поверени му посао. Траписте су врло вредни раденици. Потпуно изолирани од целога света, они све што год им је нужно за живот израђују сами.

Нико од монаха нема одређеног посла. Рад за монахе реда тог није само средство за опстанак, већ и средство дисциплине, вечно вежбање у тешкој вештини самоодречења.

Траписта не бира послове, већ мора бити спреман на сваки. Абат заповеда, а монах ћутке извршује. Монах је данас копирао дивну књигу, а сутра га можеш наћи на млину, где меље зрно. Ујутру је читао свете оце, а у вече ради по врту или иде у шуму по дрва.

Јело се даје само у опћој трпезарији. Сваки монах ту седа за свој властити столић. Комад хлеба, мало јабучног вина, чорба и воће — то је све јело траписта. Само болнима даје се по мало меса.

У 7 сати у вече свршава се радени дан.

Дугим редовима полазе монаси у опћу спаваоницу. Соба је велика и пуста. Ни једних врата нема, осим улазних. Тврди кревет, јастук набијен сламом и груби покривачи... На њима се одмара траписта. За спавање одређено је 7 сати. Ни ноћу монах не сме скинути свога одела. У два сата ноћу поново гуди потмуло звоно. Траписта устаје исто тако тихо и ћутљиво, — отпочиње опет нови тешки дан.

На тај начин, Траписта никад није сам, а ипак

је свагда осамљен. Он ни с ким не може делити мисли, језик му је свезан, и вечно ћутање печатом му сковало уста. Како мора да је тешко то ћутање вечито, и с каквом муком подносе га ти људи! Та монаси су свагда заједно — на молитви, на раду — у радионицама, у пољу, у шуми. У великим групама извршују они наручени посао. По свршетку јутарње молитве неми монаси излазе из манастира и лаћају се посла. Бок о бок, руку о руку раде, с дана у дан, зими и лети, при тихом лепом дану или грозној бури, — при киши или јасном сунчаном сјају. Живе они заједно од јутра до мрака. Као браћа раде они на опћем послу, одушевљени једном истом мишљу, дишу једним истим ваздухом, живе у једној соби, једнаке им радости и муке, и ипак ни један не зна другог, не зна његових мисли, осећаја.

Унутрашњи живот сваког појединог монаха тајна је за остале. Ко зна, шта је довело свакога од тих монаха шта га је приснилило да бежи из света у ово тихо пристаниште, камо недосижу бурни вали живота, а ћуте све буре? Ко зна, откуда су дошли и зашто траже овде мира, вечнога мира?

Реч никада не отме се са уста траписте. Ма како да та унутрашњост вуче, да искаже своју радост или тугу, траписти је ћутати. Дивота природе, чудеса неба и земље усхите силно душу његову — но траписта не може, јер не сме, излити тога усхићења. Туга и мука раскида му срце — али излаза им нема.

Само пред абатом и приором нарушава се обет ћутања. Ако траписта хоће да се разговори с другим монахом, мора молити дозволу у абата. Но дозвола за то тако се ретко даје, да ју сада више и не иште.

И у животу и у смрти једно је исто. И у гробу траписта остаје у истом оделу, кога није скидао целог живота. Наступа смртни час брата, пале сламу, и на њен пепео полажу умирућег, — такова је смртна постеља траписте. Монах види крај пред очима и умире у ћутању, као што је и живио. Сва се браћа скупљају око њега. — и сви ћуте и ћутке се моле. — Проћоше тешки часи агоније. Над мртвим исто тако ћутке моле се, а за тим га спуштају у земљу без гроба, с откривеним лицем и у оном оделу, које беше на њему за живота. Само малени бели крстићи означују место упокојења ћутљивих инока.

У истини, још за живота смрт је за њих изгубила сав свој ужас. Само што су преступили праг ћутљивог манастира они су већ у гробу, а живот с његовим дражима и радостима — далеко је далеко... За живот они су умрли много много раније од последњег уздаха, онда већ, кад је последња реч слетила с њихових усана... („Вятс. губер. вѣдом.“)

Рад. Гр.

Читаоцима „Зборника“.

Прелиставајући „рјечник“ у „Зборнику“, који је скоро угледао свијета, наиђох на ријеч *гонзаши*, којој из непажње нијесам одредио тачнога значења. *Гонзаши* значиће исто што и гонезнѫти или гонзнѫти т. ј. liberari, servari ослободити се н. пр. злобы дїаволѧ, ѿ плѣненїѧ. Од гонезнѫти има и вербалних супстантив гонезнѫтїе effugium. Глагол *гонзаши* мијења се по V. 1. т. ј. има презенат гонзаю. Молим претплатнике и читаоце „Зборника“ да у „рјечнику“ исправе значење глагола *гонзаши* и ово прибележе.

Карловци. Јов. Живановић.

Нове књиге.

Порекло Сибињанин Јанка. Из Београдског „Кола“ одштампана историјска расправа *Илариона Руварца*. Београд Штампарија Петра Ђурђића. 1901. Стр. 12. По овој расправи: *не може се нити ће се икад моћи доказати, да је Сибињанин Јанко по пореклу био Србин.* Писац расправе слаже се са оним историчарима, који кажу, да је Сибињанин Јанко био пореклом *Влах.*

Књижевни радови изабранога скопљанског митрополита **Архимандрита Фирмилијана.** *Књига осма.* **Догматичко-морални део.** Ср. Карловци, српска манастирска штампарија 1901. Стр. 270. Цена 2 динара, 2 круне или 10 гроша. — Ово је низ чланака које је писац написао и говора које је у разним приликама држао. Сваки је за себе правилно заокружена целина, а сви скупа су у такој свези да чине целину вишега реда, којој приличи истакнути назив. У књизи се овој, писцу својственим лаким стилом и разумљивим начином, говори: О бићу Бога, О вери у Бога, О души и њеној бесмртности, О вери и молитви, О откривењу, О стварењу света, О теоријама о васиони, О пореклу и јединству човечјега рода, О кривоклетству и О хришћанском моралу. Књига се да читати са наслађом и од оних који до сад нису били посвећени у питања и теме које се у њој расправљају; а и спољашњи јој је облик за похвалу, стога се и препоручује.

Бр. Е. К. 213. ex 1901.

Позив.

Овим се позива јереј Светозар Нехрони, администратор парохије у Кленовцу, протопрезвитерата вилићкога, који је *самовољно* своју парохију оставио и некуд непознато отишао, да се у року од *3 дана*, по публиковању овога позива у „Срп. Сиону“, у своју парохију поврати, иначе ће се против њега дисциплинарно поступати.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане У Плашком, 21 јунија 1901.

Михаилъ

СРПСКА МАНАСТИРСКА ШТАМПАРИЈА *јавља, да се довршује и да ће скорим изаћи у њеној наклади књига*

АПОСТОЛИ ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ

који се читају преко године. — Иста књига излази с благословом Његове Светости преузвишеног господина патријарха српског ГЕОРГИЈА, а приредио ју је познати наш зналац у том послу прев. госп. протојереј Василије Николајевић.

Пошто ће се, како у српским вероисповедним, тако и у комуналним школама, само иста књига смети употребљавати, односно само ће се из ње смети у будуће читати апостоли у цркви, те заинтересоване упозорује на ту околност.

Цена ће се књизи одредити, кад буде готова.

Ср. Карловци, јула 1901. *С поштовањем*
УПРАВА.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 78 1—1

У Текелијином будимпештанском стипендијском заводу упражњена су школ. год. 1901/2 три односно и више питомачких места, на која се овим стечај отвара.

Сваки питомац ужива слободан стан у заводу, лечење, огрев, послугу и осветљење за 7 зимских месеци и 600 круна, ако слуша науке на универзитету или политехници а 500 круна, ако је гимназиста VII. или VIII. разреда.

Од питомаца Текелијина завода траже се ова квалификација: а.) Да је сиромах и да је савршено здрав; б.) Да се добро влада и да је врло добар успех у наукама показао; в.) Да је грађанин земаља круне св. Стевана, да је српске народности и православне вере; г.) Да је свршио барем VI. гимназијских разреда или да је свршен реалац или да слуша правне, медицинске и филозофске, или пак политехничке науке на свеучилиштима у Будимпешти. Првенство — при избору — при једнакој квалификацији имају слушаоци факултетских наука.

Потражитаљи на питомачка места дужни су да искажу ову квалификацију са крштеним писмом, сведоџбом о материјалном стању родитеља, али потврђеном среском области; гимназисте и реалци сведоџбом о испиту зрелости, универзитетски слушаоци сведоџбом о испиту зрелости и сведоџбом односно колоквијама од последње две године.

Сваки питомац је прво условно изабран, док га заводски лечник не прегледа да ли је телом и душом савршено здрав.

Молбенице имају се послати до 2. (15) августа т. г. Надзорништву Текелијина завода у Будимпешту (VI. Zöldfa u. 25. sz).

Из седнице Надзорништва Текелијина Завода, држане 5. Јула 1901.

Др. Милан Мандић — перовођа
Др. Младен Мађаревић — председник

СТЕЧАЈ 69 1—3

Ради сталног попуњења расписује се стечај на учитељско место основне срп. прав. школе у Шиклушу (Барања.)

Плата је учитељева 600 круна, за пофторну школу 120 круна, за перовођство 80 круна, 3 хвата дрва, стан са 2 собе, кујна, комора, дрварница, таван и у порти комадић баште. Учитењу у дужност спада у цркви појати и децу у црквеном појању обучавати. Од великог укопа 2 К. од малог 1 К. од парастоса 2 К. од венчања 1 К. Рок стечаја Преображење ког ће се дана избор обавити.

Из седнице м. шк. одбора у Шиклушу 6. јула (23. јуна) 1901. године.

Сава Канурић — перовођа.
Петар Весин — предс. школ. одбора.

ОГЛАС 77 1—1

На основу закључка одборског бр. 35/901. овим се од стране ове општине расписује дражба на мањак ради зидања две нове школе.

Процена је:

а) зидарски посао са материјалом	10902 К. 04 п.
б) дрводељски „ „ „	3758 К. 52 п.
в) столарски и браварски посао са материјалом	1610 К.
свега	16270 К. 56 п.

Подухватници су дужни поред полагања 10% пишманлука од извесне цене и офертне понуде поднети, па ако одбор не усвоји офертне понуде, одмах ће се и дражба одржати. Одбор себи задржава право одобрења дражбе и поверење рада.

Дражба ће се одржати 8. (21.) јула о. г. по подне у 3 часа.

Нацрти и прорачуни могу се сваки дан у школ. дворани расмотрити.

У Карлову 27 Јуна 1901.

Мила Попов — перовођа.
Нова Попов — председник

ДРАЖБА НА МАЊАК 79 1-2

Српска Православна Цркв. Шк. Општина у Срп. Св. Мартону (Торонталска жуп.) одржаће 12. (25.) Јула тек. г. дражбу на мањак, на зидање једне своје шк. зграде, са две школске дворане.

Поближа извешћа код перовође.

Из ванредне седнице Цркв. Шк. Одбора држане 24. VI. (7. VII.) 1901. г. под бројем 7. ex 1901. г. —

У Срп. Св. Мартону 28. VI. (15. VII. 1901 г.

Михаил Предић — као перовођа Цркв. Општ.
Ђока Вукојев — председник.

Ш. С. 209. през ех 1901. 72 1—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења упражњеног места редовног учитеља (учитељице) за мађарски језик и земљопис а по околностима и за друге предмете у српској вишој девојачкој школи у Сомбору овим се расписује стечај.

Молбенице за ово место имају се *најдаље до 25. јула (7. августа) 1901.* године срп. прав. нар. школском Савету у Карловцима поднети.

Молитељи (молитељице) имају доказати, да су Срби (Српкиње) православне вере, да су оспособљени за грађанске школе односно да су бар испитани и оспособљени учитељи (учитељице), и да потпуно владају српским језиком. У случају, да дотични немају стручнога оспособљења за грађанске школе, дужни ће бити и ово после избора у року којим се буде одредио, себи набавити.

У дужност изабранога спадаће односне предмете у најмање 20 седмичних часова предавати.

Плата редовном учитељу је према §-у 7. уредбе о српским вишим девојачким школама од 1872. године, а спомоћном учитељу 1600 круна годишње без станарине и петогодишњег доплатка.

У Карловцима 25. јуна (8. јула) 1901. год.

Председништво
срп. прав. нар. школксог савета.

Број 698. К. зап. 377. ех 1901. 76 1—3

СТЕЧАЈ

Исписује се на парохију у Бршљаници III. разреда.

Ваљано обложене молбенице имају се надлежним путем најдаље до 15. (28). августа 1901. потписаној Конзисторији поднијети.

Из сједнице Епархијске Конзисторије

У Пакрацу 19. јуна (2. јула) 1901.

Мирон с. р.
епиекоп.

Бр. Е. К. 203. ех 1901. 74 1—3

СТЕЧАЈ

Расписује се овим стечај на парохију I. класе у Бјелопољу, протопрезвитерата Кореничког.

Рок компетовању траје до 18/31. јулија 1901.

Из сједнице Епарх. Конзисторије горњо-карловачке, држане,

у Плашком, 21. јунија 1901.

Михаилъ

СТЕЧАЈ 75 1—3

На једно стипендијско мјесто из закладе блаженоупокојеног епископа Пакрачкога Никанора Грујића од 300 К. односно 500 К. годишње.

Стипендију ту могу получити *само сирочад свештеника православне српске епархије Пакрачке* т. ј. дјеца без оца, с предношћу оне без оца и матере, сиромашнога стања, бар доброга успјеха у наукама и врло доброга владања. Питомци ове стипендије могу бити богослови, који имају предност, па препаранди и гимназисте а изнимно и свеучилишни слушаоци; мању стипендију уживају препаранди и гимназисте а већу богослови и факултетлије.

Прописно обележене молбенице имају се потписаној конзисторији најдаље до 18. (31.) августа 1901. поднијети.

Из сједнице Епархијске Конзисторије

У Пакрацу 19. јуна (5. јула) 1901.

Мирон. с. р.
епископ.

Ш. С. 131. през. ех 1910. 71 1—3

СТЕЧАЈ

Ради попуњења упражњеног места редовног учитеља (учитељице) за српски и немачки језик и земљопис у српској вишој девојачкој школи у Панчеву овим се расписује стечај.

Молбенице за ово место имају се *најдаље до 25. јула (7. августа) 1901.* године срп. прав. нар. школ. савету у Карловцима поднети.

Молитељи (молитељице) имају доказати, да су Срби (Српкиње) православне вере, да су оспособљени за грађанске школе односно да су бар испитани и оспособљени учитељи (учитељице) и да потпуно владају српским језиком. У случају, да дотични немају стручнога оспособљења за грађанске школе, дужни ће бити и ово после избора у року којим се буде одредио, себи набавити.

У дужност изабранога спадаће односне предмете у најмање 20 седмичних часова предавати.

Плата редовном учитељу је прама §-у 7. уредбе о српским вишим девојачким школама од 1872. године, а спомоћном учитељу 1600 К. годишње без станарине и петогодишњег доплатка.

У Карловцима 25. јуна (8. јула) 1901. год.

Председништво
срп. прав. нар. школског савета.

Ш. С. 211 през. ex 1901. 68 1—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног упражњеног питомачкога места у стип. *заклади Василија Теофановића*, основаној пок. Александром Теофановићем из Будимпеште за ученике и ученице срп. учитељске (учитељичке) школе сомборске. —

Стипендија износи 50 круна месечно или 500 круна на школску годину.

Стеченици (стеченице) без обзира на место рођења морају исправно доказати, да су Срби, (Србкиње) православне вере, да су сиромашнога стања, да су здрави и крављим богињама накалемљени. —

Првенство имају они сродници тестаторови, који исправно докажу, да су у првој линији потомци деде тестаторова Данила Теофановића из Крњаје, било у мушкој било у женској му лози. Ако се два сродника пријаве првенство има ближи. Ако се пак више сродника пријаве који су у истом степену род с тестаторовом децом, то ће се приход од главнице на исте поделити, без обзира хоће ли тиме појединa стипендија изнети 500 круна годишње. Само ако рођаци не би цео приход исцрпили или их у опће не би било, имаће права на стипендију и други кандидати. —

Молбеницу ваља упутити и поднети срп прав. народном Школском Савету најдаље *до 18. (31.) јула 1901.*, а привити треба уз исту осим горњих исправа о народности и вери, имовном и здравственом стању, евентуално сродству још и школске сведоџбе од последње школске године с тим, да у молбеници има казати, камо да се достави овопредметна одлука Школскога Савета са односним списима.

У Карловцима 26. јуна (9. јула) 1901. год.

Председништво

срп. прав. нар. школског савета.

Бр. 179/901 1—3 70

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на место учитеља гимнастике на овдашњој срп. вел. гимназији.

Редовна плата учитеља гимнастике је 1200 К и 400 К станарина.

Молитељи имају поднети своје молбенице са потребним исправама о способности за то место потписаној управи до 6. (19.) августа 1901.

У Новом Саду 1. јулија 1901.

Управа срп. вел. гимназије.

Ш. С. 200 през. ex 1901. 73 1—3

СТЕЧАЈ

Ради попуњења двају упражњених места редовних професора у срп. учитељичкој школи горњо-карловачкој овим се расписује стечај.

Један од професора имаће дужност да предаје: математику и природне науке а по околностима и друге сродне предмете са обвезом предавања од најмање 20 седмичних часова.

Други професор имаће дужност да предаје: немачки језик, земљопис и повесницу а по околностима и друге сродне предмете са обвезом предавања од најмање 20 седмичних часова.

Са сваким од горњих места је, ако се изабрани за горње струке потпуно оспособљени гимназијски или препарандијски професор, скопчана годишња плата од 2000 круна и 10% плате у име станарине, после сваки пет година успешне професорске службе годишња повишица од 200 круна а после 30 година службовања мировина у износу постигнуте плате. Ако је постављени без прописане потпуне квалификације има ће плату од 1600 круна годишњих.

На ова места могу компетовати само они Срби православне вере, који су стекли оспособљење за предавање односних горепоменутих наука у којем свеучилишту или у којем вишем педагогијском заводу или те науке у тим заводима слушали; али првенство имају оспособљени за горње струке гимназијски или препарандијски професори. — За случај ако такових компетената не би било, има ће дотични постављени за годину дана положити испит за професорско оспособљење. —

Оспособљени професори ће се у смислу школске уредбе од 1872. сматрати за две године дана службовања као привремено постављени, а супленти се у опште постављају у привременом својству. —

Молбенице своје, којима се имају приложити: крсни лист, сведочанство о професорском оспособљењу односно о свршеним наукама, сведоџба о досадањем службовању и најпосле сведоџа о религиозно-моралном и политичком поведењу — ваља да компетенти поднети срп. прав. нар. Школском Савету у Карловцима *најдаље до 25. ула (7. авг.) 1901. године.*

У Карловцима 25. јуна (8. јула) 1901.

Председништво

срп. прав. нар. школског савета.

С. О. 3549./647. ex 1901. 64 2—3

О Г Л А С.

Потписани као врховни управитељ стипендијске закладе пок. Јована и Марије Трандафила, становника негда новосадских, овим обзнањује, да ће се земља те закладе, и то у новосадском подручју лежећа салашка земља у пољани тако званој „Мртваљошу“ парц. бр. $\frac{5596\text{-}5597}{b}$ па сентомашком друму у једном комаду у површини од $121\cdot\frac{1708}{2500}$ новосадских ланаца или $190\cdot\frac{208}{1600}$ катастр. јутара, — и салашка земља у пољанама такозваним „Беле Њиве“ и „Ривица“ парц. бр. 4781—4783. бр. 4916—4917. и бр. 4962. са обадве стране старо-керског друма у једном комаду у површини од $137\cdot\frac{52}{2500}$ новосадских ланаца или $214\cdot\frac{152}{1600}$ катастер јутара заједно са господарским зданьима, и то *свака за себе* дана 8. (21) јула 1901. у 3 сата по подне у писарници срп. прав. конзисторије (епископски двор) у Новом Саду путем усмене дражбе под закуп издати и то на време од 1. октобра 1901. до 30. септембра 1907.

Услови закупа и ситуациони план земље могу се у поменутој писарници епархиј. конзисторије увидити.

Ко у дражби учествовати жели, дужан је пре почетка дражбе 700 круна у име жаобине у руке изасланика потписанога закладног управитеља положити.

У Карловцима 14. (27) јуна 1901.

Георгије
Патријарх.

Бр. К. 371. ex 1901. 67 2—3

С Т Е Ч А Ј

Овим се отвара стечај ради сталног попуњења једног свештеничког места у Батањи с дотацијом IV. разреда. — Рок стечају истиче 5. (18). августа 1901. године.

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 12. (25). Јуна 1901. године.

Никанор
Епископ.

Н А Т Ј Е Ч А Ј 52 3—3

Српска православна црквено-школска општина у Винковцима, треба за своју српску, аутономну четвороразредну, мешовиту школу, ваљана и вредна учитеља.

Плаћа је учитељу 1000 круна, на годину, стан у нарави и 12 куб. метара горива дрвета.

У дужност учитељу спада осим подучавања у школским предметима по пропису школског закона, појање у цркви, подучавање деце у црквеном певању, и обављање других црквених функција уз пароха; ово задње уз уобичајену награду.

За хоровођу оспособљени имају првенство, при једнакој квалификацији.

Молбенице ваља управити на српску црквено-школску општину у Винковцима до 27. јула по новом календару.

У Винковцима, 15. јуна п. н. 1901.

Председник:
Др. Ђ. Милашиновић.

С Т Е Ч А Ј 66 2—3

на место вероисповедног учитеља и учитељице у црквено-школској општини у Српском Пардању (Торонтал).

Плаћа је учитељу: за редовну школу 800 круна, за пофторну школу 80 круна, за пеповодство, ако га се прими, 24 К, за састављање црквених и школских рачуна, ако му се исто повери, за свако по 16 К, осим тога $2^1/_2$ ланца добре ораће земље, на коју сам све терете плаћа, уредан стан са пространом баштом, 2 хвата дрва за своју потребу, за паушал 10 круна, а примаће и законом прописане квинквенале.

Плаћа је учитељици: 600 круна, за паушал 10 круна, стан од једне собе и кујне и 6 метери дрва за своју потребу, а примаће и квинквенале.

Учитељу у дужност спада: предавање свију школских предмета по пропису школског закона у III., IV., V. и VI., мешовитом разреду, појање у цркви у десној певници, подучавање деце у црквеном појању и обављање других црквених функција уз пароха; то последње уз посебну награду.

Учитељици у дужност спада: предавање школских предмета у I и II мешовитом разреду подручавање све женске деце у ручном раду.

Компетовати могу само потпуно квалификовани. Лична ће се пријава мушких компетената у обзир узети.

Рок је стечају: Св. Преображење Господње, а молбе с прилозима треба упутити на школског управитеља.

Из седнице управног одбора држане у Српском Падању (Párdány) 17. Јуна 1901.

Поп-Драгутин Мојић
управитељ школски.

Сергије Лукић
председник.

СТЕЧАЈ 61 3—3

Смрћу Даринке Нинковићке, учитељице, упражњено је једно учитељско место у Мокрину, на које се овим стечај расписује.

Са овим је местом скопчана редовна плата од 1200 круна, у име огрева 100 круна, за писаћи прибор 14 круна, и стан у натури.

Дужности учитељице прописане су Школском Уредбом.

Новоизабрана учитељица примиће оне разреде, које јој м. школски одбор доделио буде.

Рок стечају траје до 5. (18.) августа о. г.

Из седнице м. школског одбора држане у Мокрину 30. маја (12. јунија) 1901. године.

Ник. Николајевић Григорије Стајић
перовођа. председник

СТЕЧАЈ. 60 3—3

На упражњено учитељско место у Херцег-Суљошу (у Барањи) расписује се стечај.

Плата је: — 600 К.

За повторну школу 80 К.

Огрев 4 хвата тврдих дрва.

12½ ланаца а 1200□ земље, на коју општина еквивалент а учитељ порез плаћа.

Од венчанице 1 К.

Од великог укопа 1 К.

Од малог укопа 50 фил.

Стан и потребна здања као и врт подпуно Шк. Уредби од 1872. одговарајући има.

Ако за перовођу општинског изабран буде добиваће 24 К.

Учитељу у дужност спада, осим школских послова, све певческе дужности у цркви и ван ове; које су таксиране за плату, а које нису бесплатно обављати и школску децу у појању обучавати.

Рок стечаја траје шест недеља од првог увртењу у „Српском Сиону“.

Компетовати могу, за учитељска звања у Угарској, оспособљена лица.

Молбенице се шаљу местном школском одбору.

Лична пријава узеће се у обзир.

Из седнице м. ш. Одбора у Херцег-Суљошу (H. Szöllös) 3. (16.) јуна 1901, држане.

Стеван Марковић
председник местног школ. одбора.

Ad бр. К. 329/253 ex 1901. 53 3—3

ЕДИКТ.

Усљед бракоразводне молбе Софије Витасовић рођ. Николић из Лаћарка против несталог јој супруга Богдана Витасовића — позива се речени супруг Богдан, да у року од 6 месеци, — рачунајући од првог увртења едикта овог у новинама, — овој конзисторији или сам лично предстане или место свога садањег пребивања пријави, јер у противном случају окончаће се без њега ова бракоразводна парница.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 3. (16.) маја 1901.

Архидијецезална Конзисторија

СТЕЧАЈ 62 3—3

На упражњено учитељско место у Гаду (Торонтал).

Плата је учитељу у готовом новцу 600 К. за пофторну школу 4 ланца земље, 3 лан. ораће, 1 лан. сенокосе, на коју учитељ порез плаћа. За перовођство, склапање шк. и црквр. рачуна 20 К, паушал 10 К, 2 хвата тврдих дрва и сламе за огрев колико потребује. Стан с 1 собом, кујном баштом од ½ ланца, и од укопа где буде позван 1 К. Учитељу спада у дужност у цркви десну певницу држати, а децу у црквр. појању обучавати. Плату прима учитељ увек у напред.

Лична пријава узеће се у обзир.

Рок стечаја Св. Илија.

Молбенице треба на шк. председника слати.

Из седнице мес. шк. одбора у Гаду (Торонтал) 9. јуна 1901. год.

Љубомир Малимарков
председник шк. одбора.

К 989/192 ex 1901. 51 3—3

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на место пароха у Ст. Паланци са платом I. разреда.

Рок је пријављивању 29. јули (11. августа) 1901. године.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 14. (27.) маја 1901.

Председништво.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 380.

СРПСКИ СИОН

Год. XI — Број 27

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 8. јулија 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његово Високопреосвештенство господин епископ Будимски *Лукијан Богдановић* благоизволео је рукоположити одређенога за администратора парохије у Рац-Алмашу и Дуна Пантелији свршенога богослова Николу Пајића дана 29. јуна о. г. за ђакона, а 30. јуна за презвитера.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Одломци из учења о молитви
познатог и уваженога великога молитвослова о. Јована Кронштатскога.

IV.

Кад те замоле, да се помолиш за кога год, да се спасе од телесне смрти н. пр. од потопа, огња, болести, похвали веру тих, који те моле за то и говори у себи: „Нека је благословена вера ваша! Нека господ испуни моју недостојну, маловерну молитву и мени нека прида веру!“

Заједно са вером и надом треба да се у молитви изрази и љубав наша према Богу и ближњима.

Ми треба да се сетимо, да смо деца Оца небеснога; за то и морамо стајати у молитви са синовским осећајима искрене љубави и благодарности.

Кога љубимо, с тим обично не можемо да се сити наговоримо. Отуда и следи закључак: Ко љуби Бога, тај воле разговарати се с њим у молитви; ко пак не љуби Бога, тај је врло лењ на молитву. Овај закључак је са свим прав' Кад ти немаш жеље да се молиш, и само из навике и као под морање читаш познате молитве, онда је твоја љубав према Бочу сумњива, ти онда изгледаш само као најамник, који за плату ради своме господару. А кад ти имаш искрену жељу, да у молитви пред Богом излијеш душу своју, онда се може казати, да имаш љубави према Њему, као син према оцу.

Гледај да љубиш из све душе Бога као суштаство, коме треба највише тежити, и моли му се увек са жаром душевним „дѣломъ чарнѣй, Гдѣви работамй.“

Призивајући „отче нашъ“ морамо у срцима нашим носити жарку међусобну братску љубав, да смемо достојно, смело и неосуђено призивати небеснога Бога Оца. Бог не прима наше молитве, ако се љутимо и ако злобимо на кога год. И тако „ако принесеш дар свој

к олтару и онда се опоменеш да брат твој има нешто на те, остави онда дар свој пред олтарем и **шедъ прежде смирисѧ съ братомъ твоимъ и̑ тогда пришедъ принеси даръ твои̑**“ (Мат. V. 23. 24.)

По овој Хришћанској љубави ми се морамо молити и за друге као за себе, да им Бог дарује, да успевају животом, вером и рачуном духовним, и да буду без греха и страсти, држећи у памети заповед закона: „**Возлюбиши и̑скренѧѧго твоего ѩко самъ себе.**“ Љубити ближњега као самога себе рећи ће: молити се за живе и умрле, сроднике и несроднике, познате и непознате, пријатеље и непријатеље једнако, као и за себе, и желети им толико добра, спасења душе, колико и себи.

Треба се сетити, да смо један другога удови и да се морамо молити за све, као што нас учи молитва „**отче нашъ**“. Ако будеш на то мислио и молио се за друге, онда ће се молити за вас и анђели свети — као чланови једнога царства Христова, једне пркве, једног тела! „**Къ нюже мѣрѫ мѣрите, возмѣрится вамъ**“. О, како је велико достојанство, част и срећа тај драгоцени дар Божји — молити се за људе!

Гледај да се молиш више за све, него ли за себе једнога, и у време молитве живо себи представљај, да су сви људи с тобом једно тело, а сваки по се, да је уд тела Христова и твој сопствени уд: **сѣмы дрѹгъ дрѹга ѹ̑дове** (Еф. IV. 25.)

Моли се за све тако, као што се и за себе молиш, са истом искреношћу и топлином; њихове слабости и болести сматрај за своје слабости и болести, њихово духовно незнање, њихове грехе, страсти, искушења, напасти и разне бриге — својима. Такову молитву прима Отац небесни са великим задовољством!

Не пропуштај прилике, да се помолиш за ма кога човека, ако те за то замоли он или његови сродници или пријатељи! Молитва за друге врло је корисна и за онога, који се моли. Она чисти срце и загрева љубав према Богу и ближњима.

Имај жарку љубав и према душама људским, и моли се за њих, јер се налазе у великој беди. Речено је, да смо сви у бедама, подвржени превари лукавога. На разне грехе, слабости и страсти људске не треба гледати са чуђењем и злобом, јер је то стара погрешка и слабост свега рода људскога, и сами људи не могу се својим силама ње избавити; за то је имао доћи Спаситељ сам Господ у телу! Сам си ти подвржен таковим и још већим гресима; за то страсти људске, ако се окоме и на нас саме као н. пр. завист, злобу, гордост, шкртост, (ципилук) кајишарство, ми морамо презирати и деловати молитвом на оне, који су им подвржени, као што је поступао са својим непријатељима Господ и Његови св. угодници. У томе је истинита љубав и животна мудрост Хришћанина!

Наша искрена молитва за друге има велику моћ на њих, јер ја се у време молитве прилепљивам к Богу, постајем једно с њим; а оне, за које се молим, сједињујем са собом вером и љубављу, јер дух Божји, који делује у мени, у исто доба делује и у њима као „**всѧ и̑сполнѧѧй**“.

„Једно смо тело многи“ (1. Кор. X, 17).

„Једно тело, један дух“ (Еф. IV. 4).

С руског превао Н. Р.

Ориген као проповедник.

(Наставак)

Проповедничка делатност Оригенова води нас у половину трећега века. У ово време црква се била готово уживила у свет, о чему нам понајбоље сведоче разне спољашње установе. Како су пре верни скупљали се на молитву у приватним кућама, катакомбама и другим сакривеним местима, сада су имали праве зграде, које су искључиво богослужењу посвећене биле. У ова места ишло се на богослужење сваки дан и то јутром и вечером, а недеља се светковала свечано читав дан.* Светковина је увеличавана са проповеђу, коју би говорио или епископ или који од предстојника црквених. Било је и проповеди, које су држане и у обичне дане. Ориген се тужи на немарно похађање свакидашњега богослужења а такођер спомиње, како верни пред проповед или чак пред читање јеванђеља остављају цркву и тиме нарушавају потребни мир при молитви и богослужењу.** У време Оригеново читало се је св. писмо in continno

* Апостол. Установе II. 59.

** Vide XXXVI. homil. Слично туже се и Ap. Const. p. 59, 60.

по дану и то за сваки дан становити одсек, а затим је долазила на прочитани текст проповед, која је већином текст разјашњавала, а и верне у вери назидавала.

У Александрији није Ориген проповедао, јер није зато био овлашћен, пошто није био презвитер. Истом у Кесарији доби он дозволу, да проповеда реч Божју од епископа, његових пријатеља. Александријска црква држала је, да сме проповед само ономе поверити, који у цркви неко звање поседује и тиме право стиче, док су у томе у Кесарији обзиром на једнога Оригена нашли за пробитачно да попусте.

Од проповеди, које су држане у овом веку налазимо ми у проповедима Оригеновим једино праву слику. Истина има сем Оригенових омилија неколико фрагмената од проповеди и то: Валентина Гностика и Климента Александријскога у строматима на два места IV, 13 и VI 6 Strom., али су ти одломци тако мршави, да слабо могу расветлити стање тадашње проповеди.

Ориген је написао велики број проповеди неки суде на 6000, од кога је до наших времена дошло до 200. То нису распоређени говори у нашем смислу, то су омилије, тумачења св. писма старога и новога завета. Проповеди тумаче ове књиге из св. Писма 17. Битију, 13 Исход, 16. Левит, 28. Числ 26 књигу Исуса Навина, 9 књигу Судија, 2. прву књигу Самуилову, 2. песму над песмама, 9. Исаију, 22. Јеремију, 14. Језекиља, а од Новога Завета 39 јеванђеља од Луке. Једино проповеди на Јеремију и једна на Самуила сачувале су се у својој првобитној форми и грчком језику, којим су написане. Ове сачуване проповеди јесу с тога и највернија слика Оригенова начина проповедања, а такођер ћемо и ми код изрицања нашега суда о Оригену као проповеднику. узимати понајвише у обзир ове проповеди. Остале проповеди имадемо у латинском преводу, који носи на себи више печат прераде него верног превода, јер преводиоци Оригена на латински језик Руфин и Јероним нису само увек превађали, него су уводили разна скраћивања а по кадкад и раширивања и друге разне промене су уводили, које нам отежчавају, да успоставимо, што је Оригеново, а шта његових наследника. Осим тога беше још приличан број проповеди, које се сада за изгубљене сматрају, које је Ориген сам израдио, а неке говорио и без припреме, које су његови брзописци хватали у перо и преписивали. Међу ове спадају проповеди на петокњижје Мојсијево и на пророка Јеремију.

Ни Ориген није нам показао праву систематску схему, које би се црквена омилија држати имала; он је нашао за вредно, да се извине у тој врло важној ствари говорећи, да је проповед истина плод труда човекова, али ипак, да се без божје благодати не може ништа постићи на што нас сећа и сами св. апостол Павле кад каже: Старајте се за веће дарове, па ћу вам ја још бољи пут показати (I. Коринт 12, 31.) Треба дакле тежити за духовним даровима, а за тим за даром профитије, једном речи Ориген тражи, да се проповедник слова Божјега несме ослонити на дар с неба, него треба, да уложи свој труд у проповед, да тиме му падне, што пре у део Божја благодет. Дакако не смије проповеднику слова Божјега бити у томе узор профаних говорника поганских народа ни да их заноси сјај њихов. На ово нас подсећа и сам Спаситељ у речима Фарисејима, којима их кори, што им је срце далеко од онога, што они говоре: Хришћански проповедник не смије и не треба, да се препире ни са незнабожачким филозофима, кад у храму проповеда, пошто он има далеко узвишенију задаћу и сврху у назидивању верних у хришћанској вери и моралу. У свом спису против Целза (Ш. 49) овако се Ориген изражава о проповеди хришћанској и њезиној садржини. „Ми читамо св. Писмо, каже он, пред људима и тумачимо га, да их приведемо поштовању свемогућега Бога и да пробудимо у њима осећај за врлину и да их сачувамо од свега онога, што би се тицало непоштовања Божанства и што би здравом разуму противречило.“

Проповед дакле по Оригену делује и на ум и на вољу особито ово последње, јер јој је сврха назидавање. Начин и средства, којима она то постиже јесу поучавање и опомена. Проповедник мора спојити оба момента у проповедању слова Божјега, а то је назидавање и поука и тако нераздвојно поучавајући назидавати. „Тко у својој проповеди хоће само да оптужује и кажњава, а да при том не уводи дубље у истине вере, вели на истом месту даље Ориген, тај је сличан огњу,

који горе а не светли, а који пак хоће, да поучава, изнашајући најтајинственија места вероваља, сличан је огњу, који истина светли, али не упаљује.“ C. Celsum III 49. И заиста код Оригена готово у свима проповедима опажамо, да он уз науку, која највећи део сваке његове омилије заузима, не заборавља ни на главну ствар, наиме, да у својим слушаоцима пробуди исте хришћанске осећаје и да појача вољу за оно, што је добро. Да се то постигне, потребно је, да се проповедник служи дирљивим речима и изразима ганутљивима. Ориген је то добро схватио а није морао много ни мучити, да дође до тих израза, кад их је препуна готово свака страна Св. Писма. Даље говори Ориген, проповедник мора да проповеда у згодно време, за то је дужан, да проучава стање своје општине и својих слушалаца, њихове потребе духовне, а тек за тим, да им дели духовну храну, као што је Господ сакупљеној множини храну изломио, па им онда дао, да се нахране. Он мора употребљивати и млеко и јака јела, како буде потребно за стање слушаоца. Од свега пак проповедник слова Божјега треба једно да има највише на уму, да *има само један једини извор, из којега треба, да ствара проповеди, а то је Св. Писмо*, чега се је и он држао.

Као што Ориген за целу своју богословију не имађаше другога паладија сем св. Писма, тако, и проповед његова не беше друго, до излагање и тумачење Библије својој општини. Приметити нам је, да то тумачење није често пута јасно а гдегде и противно учењу цркве. То није потекло из зле намере, него из љубави према вери и истини. При том треба, да се сетимо оне „велики људи, велике погрешке“ тако и Ориген тражећи и најсуптилнији смисао свих места св. Писма пао је у погрешку, која је тим већа била, што је он био тако славан учитељ древне цркве.

Такови су у главном назори Оригенови о проповеди и саставу њену. Но из самих речи његових можемо видети, да је било људи у то доба, који су се доста трудили око проповеди, али су највећу пажњу обраћали на спољашњу обраду по узору старих класичних говорника незнабожачких. Тиме су постизавали, да им мноштво аплаудује, јер се је њихов говор допадао ушима њиховим, док у ствари нису ништа запамтили од њега. Такове говорнике осуђује Ориген, и препоруча будућим проповедницима, да рађе говоре без украса риторских али да својим говором потичу веру у оним маловерним и буде савест у грешнику, да се поправи и покаје. Такав говор добиће своју лепоту и снагу од благодати Божје, која прониче срце, даје утеху и изазива наду. Та и сам Господ у Старом Завету говори преко пророка: Свештеници говорите срцима Јерусалима.“ (Наставиће се.)

Беседа на Духове.

Прерадио: **Милан Попадић.**

Хвалим те, Оче, Господе, неба и земље, што си ово сакрио од премудрих и разумних а казао си простима. (Мат 11. 25).

Данашњи велики празник, у који ми, православни Хришћани, светкујемо Силазак Св. Духа на земљу, и с највећом се побожношћу триличном Божанству клањамо, — даје нам прилику да запитамо: Зашто толико народа, како пре, тако и после доласка Христовог на земљу, па и у само данашње доба, нису могли познати истинитог Бога на небу? Зашто Га и данас још многи не исповедају? Зато, што многи нису хтели, па још и данас не ће, ништа друго да признају и допусте, осим само оно, што разумом својим постићи могу. Но може ли човеков разум постигнути Бога са свима тајнама Његовима, или би требало, да да се он у предмету томе вери покори?

Ми ћемо о томе данас у овој беседи својој беседити, ради самога сопственога уверења свога, да се не би и ми кад год у божанственим стварима — више него што треба — мудри и љубопитљиви показивали.

То је истина, да куда се год ми окренемо, камо год погледамо, свугде на жива и јасна обележја славе и величине Божје наилазимо. Као што цар и пророк Давид вели: „Да изађем на небо, Ти си онде; да сиђем у пакао, онде си; да се дигнем на крилима од зоре, и преселим се на крај мора, и онде ће ме рука Твоја водити, и држати ме десница Твоја. (псал. 139. 8—11). Зато није било ни једнога тако грубога народа на свету, који никаквога Божанства — признавао не би.

Али када ми, богољубазни Хришћани, пријежно о Богу размишљати почнемо, то ћемо

се одмах уверити, да разум човеков, није кадар постигнути Бога са свима тајнама Његовима. Јер ни сам цар и пророк Давид, коме је Бог открио своје неизвесне и тајне премудрости, па и св. ап. Павле, који је до трећега неба однесен био, где је од Бога неисказане речи чуо; величанство Божје описати нам, нити богаство премудрости и силе Његове речима исказати — нису могли. Пророк Давид угледавши тајне Божје, у необично удивљење долази, те од силнога усхићења нишга не зна више да говори но само овако пред Богом вапије: „Хвалим Те што сам дивно саздан; дивна су дела Твоја, и душа моја то зна добро“ (пс. 139. 14.) То као да је он другим речима ово казао: Право Ти кажем Владико мој! да је мени о Величанству Твоме страшно и помислити, а камо ли говорити. А на другом пак месту као да исти пророк од силнога удивљења тога к себи долазити почиње, те исто пространије овим речима описује: Господе, Господе наш! како је величанствено име Твоје по свој земљи; подигао си славу своју више небеса (пс. 8. 1.) Али ипак неимајући довољно речи, којима би славу Божју изразити могао, заклапа уста своја те смирено овако говори: Ко ће исказати силу Господњу, испричати сву славу Његову?! (пс. 106. 2).

Тако исто и ап. Павле, уместо да нам објави шта је у трећем небу видео, пун удивљења овако кличе: „О дубино богаства и премудрости и разума Божјега. (Римљ. 11. 33). Даље вели исти апостол: Нека ме нико не пита, шта сам видео и чуо: „Чуо сам неисказане речи којих човеку није слободно говорити“ (II. Коринћ. 12. 4.) Толико нам је дакле извешћа о Богу и благама Његовима донео небесни овај путник, ма да је њему толико божанствених ствари показано било, волико је год он истих у себе сместити могао. Ко би дакле још разумом својим оно постигнути могао, што тако велики и свети мужеви ни речима својима исказати — умели нису?!

Још ми читамо у првој књизи О царевима како се Бог јављао пророку Илији на гори Хоривској, али Га ни он видети није могао. Као што је тако и написано: „А кад чу Илија долазак Господњи, заклони лице своје плаштем“ (I. Књ. О цар. 19. 13).

А шта ћемо да кажемо о оном: непостижном, неизмерном и бесконачном суштаству Божјем, о оној — по речима ап. Павла — неприступачној светлости Божанства? Да ли се усуђују овде — не само човекове — но и анђеоске очи гледати? О томе пророк Исаија овако говори: „Видех Господа где седи на Престолу високу и издигнуту; Серафими стајаху више Њега, сваки од њих имаше шест крила: двома заклањаху лице, двома пак ноге своје, а двома лећаху. (Ис. 6. 1. 2.) Застанимо мало, љубазни моји, код ових Исајиних речи и запитајмо: Зашто Анђели покривају лица своја, кад стоје пред престолом Божјим? Да ли зато, што се на лице Божје не усуђују гледати? Но нас Јеванђеоска истина уверава, да они свагда виде лице Оца небеснога. По томе је дакле јасно, да ако се Анђели гледањем лица Божјег и наслађавају, то иста наслада у толикој мери бива, колико и њихова природа поднети може; дочим пак савршено исту насладу никада постигнути не могу. Ето то значи, што су Њихова лица — при гледању Бога — са крилима заклоњена.

До сада смо ми само о једном суштаству Божјем говорили и расуђивали. Но када би пак и даље пошли, то како би онда о трима лицима Божјим расуђивали? А наиме: како би расуђивали о превечном рођењу Једнородног Сина Божјег од Оца и о оном вапложењу Сина тога, које је у своје време било од Дјеве Марије? Како пак о безначалном происхођењу Духа Светога од истог Оца? Може ли то све чији ум у себе сместити и све то потпуно схватити и докучити?

Св. Амвросије у својој књизи „О вери“ пише о томе предмету овако: „Није ни могуће сазнати тајну рођења Божјег; мисао ми оскудева, глас престаје и не само мој, него и анђеоски, па и ти руку на уста метни; највише тајне небесне, није могуће испитивати.

Видите ли, побожна браћо моја, како је разум човеков оскудан и недовољан, да би све тајне суштаства Божјега у себе — сместити могао! Из тога дакле, онда закључујемо: да разум наш и сва мудрост света овога у познавању Бога и тајана Царства Божјега — ништа није.

Да шта је онда ту силно и моћно, чиме ми Бога и све тајне Царства Његовог — постигнути можемо? Вера, љубазни моји, вера у томе нема граница. Она сазнаје и тајну св.

Троице — три лица у једном суштаству сасједињена. Она јасно види Бога зачета у утроби Дјевиној на земљи, а уједно и на небесима. Вера и све друге тајне Божје — о којима ни сам ап. Павле ништа казати није умео — у себи садржи. Речју: што ни анђеоски ни људски умови схватити нису могли, то једино вера кадра је постигнути. А кад ум човеков покушава, да размишља и високомудрује о Богу; то онда видимо, да отуда често највеће крајности и најгрубље заблуде потичу. Тако на пример: Неки хоће да својима очима Бога угледају, па тек онда да искажу веру своју у Њега. Други опет, по своме разуму тврде, да једном Богу није могуће целим светом управљати. Трећи опет, по своме разуму, сумњају о најсветијој тајни ваплоћења Сина Божјег на земљи. Неки пак, који незнају Св. Писмо и не разуму високе истине св. Јеванђеља, него све то — по своме разуму — буквално тумаче; хвале се да све то савршено разуму. Од тих и таквих премудрих и разумних, сакрио је Бог тајне своје, а за науку своју изабрао је младенце, младенце не по телу, него по души, а то је: људе просте душе, који о себи ништа високо не мисле, нити се уздају на силу разума свога, но моле просвећења од Бога, и што је Бог њима — по својој милости открити благоизволео — то они свим срцем својим слушају, примају и верују.

Из овога сад увидети можемо, који су људи способни к вероваљу — уму људском непостижних тијана Божјих — да ли смиреномудри или високоумни. За то имамо довољно доказа и у Св. Писму. Тако у делима апостолским читамо: како се на проповед ап. Петра у један дан три хиљаде душа у веру Христову обратило; а то су све били: смиреномудри и чистосрдачни људи.

Погледајмо даље, како ап. Павле пред Атињанима дивно проповеда реч Божју, стојећи посред Ареопага. Па да ли они верују томе, што им он беседи? Не, него му се још ругају. Шта више, једни му довикују: „Да те чујемо опет о томе.“ (Дела ап. 17. 32.). А зашто пак реч Павлова није могла освојити срца ових људи, као што је реч Петрова примљена и у срца многих људи усађена била? Зато реч ап. Павла никакве силе имала није, што је управљена била на Атињане, на такве људе, који су у мислима својима високоумни и одвећ љубопитљиви били. Они нн зашто друго нису били, него да што ново казују или слушају и једино се само за оно, што је ново одушевљавали.

Из овога — до сада реченога — јасно се увидеги може: како високоумно и надуто мудровање човековог разума, смета њему, те он не може да сазна и упозна божанствене ствари; јер ослањајући се на свој разум човек често прелази границе свога појма или схватања, те испитује и оно, што је неиспитљиво, и мисли, да је њему могуће све постигнути. А што пак он не може да постигне разумом својим, држи, као да то у самој ствари није ни постојало, нити је пак — постојати могло. Дочим пак с друге стране, тај исти разум наш помаже нам, да те божанствене ствари познати можемо. Као што нас о томе св. ап. Павле овако учи: „Јер што се може дознати за Бога познато је у њима: јер им је Бог јавио; а што се пак на њему не може видети, од постања света могло се познати и видеги на створењима, и Његова вечна сила и Божанство, да немају изговора. (Римљ. 1. 19. 20.).

И тако смо се и сами уверили, да као што оне људе, који су са пута праве истине са свим заблудели, те ни за самога Бога не знају; као што те људе, велим, на пут истине није могуће обратиги; — тако исто и ми, побожна браћо моја, на овоме путу истине сигурно и одважно ходиги не можемо све дотле, докле год разум свој на послушност вери приклањали, а то је: под уздом вере држали — не будемо.

По томе, дакле, немојмо у тајнама спасења свога више него што треба мудровати, јер је овај бунар одвећ дубок, а ужа нашега ума врло су кратка. Ако пак у овом опасном делу тако смело поступали будемо; то ћемо онда и последњу искрицу разума свога изгубити, као што и слепи мишеви гледајући у сунце свој вид губе. У тако тешким приликама послушајмо ми апостола Павла, мужа достојна свакога вероваља. који нам о томе ову поуку даје: „Не мислите о високим стварима, него се држите ниских; не мислиге за себе да сте мудри.« (Римљ. 12. 16). Другим речима: Апостол нам препоручује као свагда, тако особито у овим приликама вере и спасења свога,

да смирени будемо, да ту врлину смирености дубоко у срце своје усадимо.

У осталом радујемо се и од свега срца благодаримо Духу светоме, што је на данашњи дан и на нашу цркву — овде на нас — сићи благоизволео, да и нас силаском Својим просвети научи и утврди у вери; те као што је најпре саме апостоле цркве наше, тако и нас данас да просвети и научи: одавати штовање и поклонење једносушној и нераздјелној Тројици.

Блажен је доиста дан овај, који нам толико тајанство открива! Блажени смо и ми, што смо се удостојили, да у њему светлост истине угледамо! Али и ово није заслуга наша, као што и ап. вели: „Јер сте благодаћу спасени кроз веру; и то није од вас, дар је Божји.“ (Ефес. 2. 8). Сад на нас све могу се примењути оне речи Христове, речи казане апостолу Петру, а те су: „Благо теби Симоне сине Јонин! јер тело и крв нису теби то јавили, него Отац мој, који је на небесима. (Мат. 16. 17.). Ове је речи казао Христос апостолу Петру као одзив на ону исповед његову: „Ти си Христос, Син Бога живога.“ (Маг. 16. 16.). Та вера Петрова у Христа Сина Божјег, није била његова, него му је из срца као дар и надахнуће Божје проистицала. А шта је онда наше? Наше је, љубазни, само то, да свагда жељу и готовост имамо: потпуно се вољи Божјој одазивати. Ово смо ми у срцу своме — чувати дужни.

Но баш и у томе требамо ми помоћи од Оца нашег небесног. Зато и искупивши се сад овде у св. храму своме, уздигнимо очи своје к небу и сви једнодушно и умилно помолимо се Оцу нашем небесном, да нас благодаћу својом утврди и сталне као стену одржи у лепој вери нашој православној. А Св. Духа пак у својој молитви овако призовимо: Царе небесни, Утешитељу, Душе Истине, како си умудрио тада на данашњи дан просте рибаре; тако и нас данас умудри и настави нас на сваку истину; те да тако задахнути правом и истинитом вером, славимо и хвалимо непостижно величанство Триличнога Бога. Уђи, о Душе свети, усели се у нас и избави нас од свакога греха и спаси душе наше. Амин!

Освећење обновљеног храма светитеља О. Николаја Манастира Гргетега.

III.

На неколико тренутака после ове своје прве свечане здравице, диже се архимандрит *Иларион*, да исто тако свечано наздрави *„великоме господару свију нас“ — своме миломе православноме српскоме народу.*

— Не могу а да овом свечаном приликом — отпоче учени архимандрит *Иларион* своју *другу* здравицу — а да не напоменем овде један моменат из повеснице манастира Гргетега.

Манастир Гргетег постао је пре године 1690, дакле пре сеобе патријарха Арсенија Чрнојевића. Но о години тога постанка, за време српских деспота и за владе Турака у овим крајевима, нема нигде поуздана помена.

Има забележено: да је блажене памети цар и краљ Леополд I, године 1691, даровао Гргетег, који је тада био у развалинама, са Нерадином и Банковцима, као властелинско добро, Исаји Ђаковићу, епископу на Арадско-Јенопољској столици а и то њему и његовим последницима у тој епископији.

Но кад је епископ Исаије Ђаковић изабран за архиепископа и митрополита, молио је у цара и краља: да манастир Гргетег са Нерадином и Банковцима, не наследи епископ Арадско-Јенопољски, но да он припадне српској Митрополији.

И краљ је милостиво уважио молбу мудрога Исаије и он је по томе први подигао порушени дом и Ћелије манастирске а манастир Гргетег звао се од тада увек „митрополијски“, све до митрополита Павла Ненадовића, до године 1749.

Митрополит Павле Ненадовић, овај велики јерарх, који је своме народу засновао народно-црквене фондове и саградио саборну цркву Карловачку — почео је године 1750, да гради манастиру Гргетегу нову зграду, ову исту садашњу и градио ју је од године 1750—1763.

Кад год се Павле Ненадовић потписивао: „архијепископ и митрополит свега славено сербскаго, болгарскога и валахиј-

скаго народа“ — потписао би се „и архимандрит манастира Гергетега.“

Манастирска црква гргетешка са звоником својим грађена је од године 1767 до 1771. Митрополит Ненадовић није доживео да је види довршену. Иконостас манастирске цркве био је зидан а сграђен је од године 1774 до 1775. Свете иконе на томе иконостасу исписао је по дувару молер *Јаков Орфелин*.

Године 1777. био је Гргетег, ма да је био најлепши манастир у Фрушкој Гори, *у опасности да буде укинут*. Изишла је царска и краљевска резолуција: да се манастир Гргетег укида, а добра његова дају се митрополиту Вићентију Јовановићу.

Митрополит Вићентије Јовановић дуго је оклевао да изврши ову царску заповест; извршио је исту тек онда, кад му је и по трећи пут строго наложено да је изврши.

Иселише се калуђери из манастира Гргетега и манастир осташе пуст за пуну годину дана.

Православни српски народ зе побунио због укидања манастира Гергетега и роптао је на митрополита Вићентија, да је митрополит крив што је манастир Гргетег укинут.

Митрополит Вићентије је плакао и молио се пред прејасним престолом краљевским и измолио је и исплакао је с тешком муком другу царску и краљевску резолуцију од царице и краљице Марије Терезије, којом се Гргетег оставља и даље да буде манастир али само „*из особите милости и ради утехе народа српскога*“.

Кад је митрополит Вићентије сретно добио ову другу превишњу резолуцију, скупио је дана 10 јуна године 1778. све архимандрите и игумане у манастир Гергетег, увео је пред њима свечано монашко братство у манастир и предао му је све што је било нужно за издржаваље овога манастира. По томе је митрополит држао у манастирској цркви свечано благодарење, којим је благодарио на милости Божјој и неизмерној милости царској и краљевској и помолио се, са радосним и утешеним народом својим, усрдно Богу за непобедимо оружје прејасног владалачког дома Хапсбуршко-Лотариншкога.

Све је ово овако прибележено и записано у манастирски записник ради вечнога памтења и помена.

Прикључујући се именом својим и именом манастирскога братства радосним срцем оној дивној здравици, коју је Његова Светост благоизволела напити сада сретно владајућем потомку славне царице и краљице Марије Терезије — Његовом Величанству цару и краљу нашем *Францу Јосифу I-ом*, помињем још једном: да је блажене памети царица и краљица Марија Терезија одржала манастир Гергетег pro solatio nationis. Дакле да утеши тај свој верни српски православни народ издала је Она благоутробно своју превишњу резолуцију.

Ударам гласом на речи: *православни српски народ*. Подижем ову чашу: *у срећу и напредак тога „великога господара“ свију нас — благочастивога православнога српскога народа нашега* — а у повољно здравље свију вас, честитих синова тога народа, без разлике чина, положаја и занимања, великих и малих, — који имадосте доброту да дођете данас на ову нашу свечаност и радост нашу. Живео православнии српски народ! Живели господо и браћо ви свиколици, мили гости наши!

Сви присутни поздравише радосним усклицима: живео српски народ! — одушевљену здравицу архимандрита Илариона, а појачки лик богословаца, будућих народних свештеника, отпоја на ову здравицу громовито оно велико „Многаја љета!,“ од којега нема зар свечанијега међу ону стотину напева, на које се певају у нас ове две миле речи из црквених многолетсва.

Једва што се обређа трапеза једним новим јелом, кад се архимандрит Иларион диже и опет да настави своје домаћинске здравице наводећи: да му је као домаћину, по оној народној у праву, да наздрави данас *седам* здравица. Нагласио је то баш онда, када се дигао да наздрави највишем духовноме ареопагу православне српске митрополије карловачке, који се састоји из *седам* митроносних глава.

— Дижем ову *трећу* своју чашу, — рече архимандрит *Иларион* — у здравље преосвећене господе *епископа православне српске митрополије* и молим преосвећенога

господина епископа бачкога *Митрофана*, који је овде присутан, да благоволи ову смирену здравицу именом остале преосвећене господе епископа с архипастирском милошћу примити и да изволи уверити и осталу преосвећену господу епископе о топлим жељама мојима и братства мога за Њихово дугоденствије. Ми ћемо се усрдно молити Свевишњему: да Им даде повољна здравља, *да Их сахрани у јединству духа и у савезу братске љубави са својим архиепископом и митрополитом-патријархом*! Живео нам преосвећени епископат ис пола ети деспота!

Кад је ђакон *Никанор* са богословским ликом отпочео да поји црквено многолетство: Ис пола ети деспота: — дигао се преосвећени епископ *Митрофан* и поделивши учесницима свечане трпезе свој архијерејски благослов, одговорио је на здравицу домаћинову од прилике овим речима:

— Благодарим миломе домаћину нашем на здравици, коју је имао доброту да напије мени и осталој браћи мојој у Христу, члановима српскога епископата. Хвала и Вашој Светости и свој присутној господи, који сте изволели ову здравицу пријатељски прихватити.

Мило ми је, што ми је домаћин дао повода, да могу и ја данас о овој лепој светковини, рећи једну искрену реч.

Пре свега хвала драгоме домаћину на оној лепој поуци, којом нас је поучио, излажући нам историју манастира Гргетега. Још му већа хвала на здравици, коју је изволео напити православноме српскоме народу нашем.

Као син тога народа, као смирени епископ свете цркве наше, наздрављам ономе, који именом тога нашега побожнога православнога српскога народа врши све наше народно-црквене послове — а то је наш славни *народно-црквени Сабор* и представник му *Саборски Одбор*.

Високи Саборски Одбор, ово највише црквено-управно тело у нашем автономном народно-црквеноме животу, заступа овде при овој светковини Његова Светост преузвишени господин патријарх наш *Георгије* као председник, велеучени господин Др. *Ника Максимовић* као потпредседник и пречасни архимандрит *Иларион Руварац* као члан Саборскога Одбора, — који ево већ једанаест година ревносно, часно и савесно врши све оне дужности, које су наложене поверене тој високој власти нашој, према кругу њезинога рада.

Мало је у нас људи, којима су признаване заслуге њихове за живота им. Но времена се мењају и људи се мењају у времену. И као што се ми данас захвално сећамо подвига митрополита наших: Исаије Ђаковића, Павла Ненадовића и Стефана Стратимировића — тако ће се потомство благодарно сећати рада и оних наших знаменитих мужева, који су у нашем времену утрошили најбоље године свога живота у рад: да извојују и обезбеде нашу народно-црквену автономију.

Неблагодарност је карактеристична црта људи данашњега века — али ко год има свету и узвишену цел пред очима, тај се не обзире на незахвалност својих савременика, него ради и оставља потомству, да оно суди свима по делима — јер „кижде бо отъ своихъ дѣлъ или прославится или постидится!“

Дижем ову чашу у славу нашег високога Саборскога Одбора а у здравље његова заслужнога председника, потпредседника и свију чланова му! Живели!

Кад су се утишали усклици, којима је пропраћена ова значајна и топла здравица преосвећеног епископа бачког и отпојало се и на њу многолетство, дигао је опет неуморни домаћин *архимандрит Иларијон* благодарио је епископу именом чланова Саборског Одбора на здравици његовој, допунио је здравицу ту наглашујући нарочито оне многе и велике заслуге, које је стекао потпредседник Саборског Одбора, велеучени господин Др. *Ника Максимовић*. својим 32-годишњим савесним, родољубивим радом на пољу нашег народно-црквеног и просветнога живота и као члан и потпредседник Сабора и као члан и потпредседник Саборског Одбора и као члан Митрополијског Црквеног Савета а напокон и као члан и потпредседник Народно-Школскога Савета. Зажелео је напокон: да „онај велики господин“ а то ће рећи наш народно-црквени Сабор, који је иза-

брао овај Саборски Одбор, отпусти га скорим с миром; јер је то жеља свију чланова Саборскога Одбора.

После ове домаћинове захвалнице, устао је *Стеван Васин Поповић*, управитељ Текелијина Завода и наздравио је настојатељу манастира *архимандриту Илариону* и *манастирскоме братству*, од прилике, овим речима:

— Ваша Светости! Кад помислим и премерим у духу своме: како је велико растојање између Ваше Светости, врховне поглавице наше свете цркве и мене, млађега тутора Св. Духовскога храма у Збегу више Сентандреје — у оном последњем и најмањем нашем сеоцету а на мртвој стражи православнога Српства, у милој нам домовини — а ја чисто стрепим и да узмем реч у овако великом и светлом збору, коме је на челу Ваша Светост.

Али и ја сам оснажен оним светим молитвама, којима се Ваша Светост са милим свештенством својим помолисте Богу за здравље и спасеније наше. И мене је ова дивна свечаност данашња толико раздрагала, да морам да дадем одушке ономе, чиме ми је православно и српско срце моје данас препуно.

Ваша Светости! Поштована Господо! Примих радосно позив пречаснога архимандрита Илариона и манастирскога братства: да дођем на ову ретку и дивну свечаност. Полетих амо са крајње границе нашега милога православнога народа прво већ и из оне велике благодарности према овој светој обитељи, у којој сам ја, за времена блажене памети архимандрита Германа Ангелића год. 1865., као српски ђак опоравио порушено здравље своје. Дођох амо још и из захвалности према своме некадањем миломе катихети, високопречастном господину архимандриту Илариону, од кога сам, за свога карловачкога ђаковања, научио љубити своју свету православну цркву и бити јој ревнитељ свуда и на свакоме месту. Доведе ме амо још и жеља: да се и ја наслађавам у ономе узвишеном духовном уживању, које ће осећати старешина и братство свете обитељи ове у ономе сретноме часу, када виде и освећен обновљени свети храм свој, око кога су се они са толиком бригом и љубави трудили.

Оваку исту духовну сласт осећао сам пре неку годину и ја, скромни старатељ, светога храма Збешкога, онда, када сам тај храм, помоћу добрих и милостивих људи — међу којима је Ваша Светост била први и највећи приложник — обновио, када је исти храм благословом и мог љубљеног архијереја и дијецезана Лукијана освећен.

Но ја дођох још и с тога амо: да се радосно поклоним овде делу далеко већем и славнијем, делу управо *јединственом, коме нема равна у аналима манастира фрушкогорских!* Дело ово овако дивно — обновлење храма Светога Оца Николаја и куће гргетешке — нису произвели српски великаши, нити пак какови богати и дарежљиви ктитори ни приложници. Дело ово произвели су скромни фрушкогорски јеромонаси а на челу им је њихов вредни и честити старешина архимандрит Илариоп Руварац! (Громовито: Живео!)

Заиста мало има у нас људи који су као што је архимандрит Иларион Руварац. — Њему је побожност најјача потреба његове смирене душе. Њему је жудња за истинама науке највиша тежња његова бистра ума. Њему је поштено и савесно руковање са повереним му народно-црквеним добром чајсветија дужност његова лепа позива. У Њему је братска љубав и заиста примерна слога са манастирским братством његовим једино уживање брижнога старешине. Њему је скроман, тих и истрајан рад а све у славу Божију и на утеху милога српскога народа најузвишенија цел његовога калуђерскога живота. Ето само *таки* човек могао је *овако* огромно, тешко и дивно дело смислити: могао је за њега и себе и своје братство у сваком уживању прегорети те за њега све што је у овој кући годинама претекло брижљиво сачувати и уштедити. — Само таки човек могао је свим жаром своје побожне душе, свом снагом свога узвишеног духа и свом љубави својега родољубивога срца око извађања оваког сјајнога дела, дању ноћу, неуморно настојавати и дело ово ево сретно и довршити! (Бурно одобравање.)

У овом нашем данашњем добу, у којем силна и готово неодољива жудња за страсним уживањима запљускује и зидине мирна самостана, од себе и својих уста откинути и заштедити од манастирских прихода толике силне хиљаде новца; уложити их у овако лепу и узвишену цел, у украс овога храма Божјега, — то је могао да учини само калуђер *велике* душе! Тај прави и велики калуђер наш јесте дугогодишњи настојатељ ове свете обитељи — архимандрит Иларион — од кога је већа још само његова смиреност и скромност! (Живо одобравање.)

Овим чином пристао је архимандрит Иларион са братством својим уз најсветлије примере искрене побожности и родољубиве ревности у нашој славној прошлости. Овим делом стао је он уз оне велике поборнике, који су подвизима својима обновили наше свете лавре: Студеницу, Манасију, Високе Дечане и Ђурђеве Ступове и још многе друге славне наше задужбине.

Дела великих људи су најречитији учитељи потомству: јер дела та најјасније казују потомству како ваља и оно да љуби род свој, да живи и ради за њега.

Ово сјајно дело братства манастира Гргетега, ова и овака красна обнова светога храма О. Николаја, није само томе братству на дику, већ је она на подстрек и свима нама, који љубимо своју свету цркву и народ свој.

Овака дела ће, уз оне многе, велике и сјајне задужбине српскога патријарха *Георгија* (Громко: Живео!) бити потомству нашем најаснији доказ: *да родољубље не лежи на језику, него да се оно огледа у раду за народ, за његов културни напредак.* Напретка тога нема нити га може бити без питомости душе — а питомости те нема и не може је ни бити *без праве побожности!* (Узвици: Тако је!)

Позивам Вас, господо моја, свеколике, који сте радосни учесници ове лепе и узвишене свечаности данашње, да дигнете самном заједно чаше своје у здравље побожнога, ученога и родољубивога настојатеља ове свете обители архимандрита Илариона и честитога братства његовога, са топлом жељом: да им Бог и даље ниспошље Светога Духа, Духа премудрости, Духа разума, Духа страха Божја, духа лепе слоге и братске љубави.

Они су овом дивном обновом храма светог Оца Николаја створили себи вечну кућу овог света као и онога — за сва времена прави monumentum erae perennius! Слава им! Живели! (Бурно одобравање и узвици: Живео архимандрит Руварац! Живело братство!)

Речи ове, које су потекле из захвалнога, узбуђенога срца некадањега катихумене натерале су архимандриту Илариону сузе на очи те је у радосноме заносу своме загрлио и пољубио свога некадањега ученика.

Док је кроз трапезарију грмело свечано „Многаја љета“, поустајасмо сви, који смо били млађи, те се усрдно куцнусмо са архимандритом Иларионом, са намесником Јосифом и са осталом манастирском братијом.

Иза здравице ове устаде архимандрит Иларион, те је кратко али усрдно наздравио и жупанијској политичкој власти у особи присутног јој представника котарскога предстојника иришкога.

— Српска православна црква је — рече учени архимандрит — од постанка свога па до данас увек била лојална. Она се моли Богу за оне који су у власти и упућује на сваком кораку све верне своје: да поштују власти, јер је свака власт од Бога. Мило би му било, да су на ову светковину дошли и они, које је он тако радо и усрдно позвао, а то је пресветли велики жупан и велеможни поджупан сремски. Но они су извесно каковим другим неодклонивим службеним дужностима у доласку своме зар спречени били. Наздрављајући жупанијској области, коју представља при овој светковини др. *Никола Малешевић* котарски предстојник иришки, жели јој обилна успеха у управи јавних послова нашега кићенога Срема. (Узвици: Живео велики жупан Јурковић!)

Кад се стишало многолетство, којим је и ова домаћинова здравица пропраћена, диже се др. *Никола Малешевић* котарски предстојник иришки те се захвали на здравици од прилике овим речима:

— Благодарим велеученом и високопречасном господину архимандриту Илариону Руварцу на усрдној здравици, коју је изволео напити Управи славне сремске жупаније. Политичке су области биле вазда уверене о томе, да су свете обитељи фрушкогорске лојалне у испуњавању сваке грађанске дужности. Радо ћу поднети својој жупанијској области и овом приликом тако свечано исказане изјаве непоколебиве лојалности фрушкогорског монашког свештенства према прејасном престолу и милој домовини и известићу, да је ова данашња црквена свечаност освећења манастирскога храма била у сваком моменту своме узвишена, управо величанствена! (Живо одобравање).

Речити домаћин архимандрит Иларион наставио је читав низ здравица и дигао је чашу своју у здравље својих милих другова присутних настојатеља: архимандрита и игумана и јеромонаха, даље у здравље присутних протопрезвитера Јована Јеремића, Ђуре Страјића и Васе Николајевића, професора проте Јована Живковића и осталих представника световнога свештенства, напокон наздравио и лику вредне богословске омладине, — захваљујући свиколицима топло и усрдно што су дошли на ову свечаност и вољно допринели увеличању њезином.

Прешав са здравицама на поједине особе, наздравио је архимандрит прво грађевинскоме саветнику *Херману Болеу* из Загреба „чија је — као што рече домаћин — главна заслуга, што је грађевина цркве и здања манастирског добра изведена и лепо сређена“. Наздравио је браћи својој „по људској плоти,“ пресветломе *Лазару Руварцу*, умировљеном потпредседнику банскога стола и *Димитрију Руварцу*, проти и управитељу Манастирске штампарије, благодарив им што су дошли да братски поделе с њиме радост његову.

Сетио се лепом, топлом здравицом и Нестора српских књижевника *Антонија Хаџића*, председника „Матице Српске“, под чијом — рече — управом ово наше књижевно друштво сада боље напредује него икада што је и који је душа и друштву „Српског народног позоришта“. Прешао је по томе здравицом „на свога некадањег ученика и драгог пријатеља велеможног г. краљевског саветника народнога заступника *Стевана Васина Поповића*, управитеља Текелијина завода, рекавши: „да његов књижевни и просветни рад искрено поштује и да се његовој енергији у јавним пословима заиста диви“. Наглашујући нарочито „како цео српски свет зна за „Чика Стеву“ по беспримерној доброти срца свога помаже српској сиротињи свуда, где год може“, па захвалио му се усрдно што се тако издалека потрудио на ову светковину.

Личне здравице завршио је архимандрит Иларион са кратком али врло топлом здравицом дру *Лази Секулићу*, вредноме патријарашкоме и народно-црквеном тајнику, који је са две дивне и огромне воштанице *први* ктиторисао обновљеном и данас посвећеном храму Св. О. Николаја.

Врло је карактеристична била завршена здравица архимандрита Илариона, коју је напио својој милој братији, која живи с њиме под једним кровом, с којом он дели и добро и зло, радост и жалост.

— Обновисмо, братијо моја драга — рече архимандрит Иларион — милом Богу хвала и кућу и цркву своју. Украсисмо је колико могосмо и како умесмо — али тиме што смо ову своју обител споља украсили не учинисмо још ништа.

Чујте, мила братијо моја, чујте ме и ви остала браћо моја ко Христ'ќ — фрушкогорски калуђери! Ако се ми не обновимо и духом — бићемо подобни гробовима, који су с поља лепо окречени а изнутра пуни све саме трулежи. Ако ми српски калуђери не будемо тако радили и тако живели, да будемо на утеху и на сазидање српскоме народу — онда је боље да се нисмо ни родили!

Аманет вам ова моја реч!

А сад: да Бог поживи моју милу братију Гргетешку! Нарочито да Бог поживи мога намесника Оца *Јосифа*, који је много издирао док се овај посао радио. Живели и сретни били!

Кад су умукли громовити гласови наших младих певача и стишао се мало жагор свако је очевидно поново претурао по

својој памети ову тешку и озбиљну реч домаћинову.

У том се диже Његова Светост преузвишени господин српски патријарх *Георгије*, па ће завршити свечани обед овај од прилике овим речима:

— Пођићу и ја путем домаћиновим па ћу вам, богољубазни моји, и ја поменути нешто из историје манастира Гргетега а у славу оца архимандрита Илариона Руварца.

Изречено је овде, за овом красном свечаном трапезом, слава и хвала оцу архимандриту Илариону што је ову кућу и манастирску цркву тако лепо обновио. Сви му то радо признајемо.

Али допустићете, богољубазни моји, да је лако нешто подићи, обновити па и украсити — кад се има од куда и чиме. Архимандрит Иларион је дошао у манастир Гргетег за настојатеља год. 1874. и нашао је манастир задужен и врло опао. Манастир су задужили његови претходници и то још год. 1842., кад је био манастиру настојатељ архимандрит Мутибарић.

Од то доба било је овде настојатеља који су постали после епископи па и патријарси — и никоме од свију тих настојатеља није пало ни на ум, да плати ма и само интерес на манастирски дуг — а некмоли да отплати главницу дуга, који је с капиталисаним каматама ужасно био нарастао.

Архимандрит Иларион Руварац је својом савесном и штедљивом управом цео тај манастирски дуг не само до последње паре исплатио и манастир сасвим одужио, него је манастирској економији отворио и сасвим нове изворе.

Ја сам пре 10 година, кад сам оно обилазио све манастире и лично испитивао стање њихово — архимандрита Илариона представљао свима калуђерима за узор — говорио сам им да се сви угледе на њега.

Ово што је манастир обновио заслуга му је велика. али му је, по моме мњењу, оно што је манастир одужио и манастирску економију уредио — заслуга још већа! Ја му то, патријарх његов, ево овде јавно признајем, захваљујем му од свег срца и желим, да се још много година радује и једном и другом лепоме делу своме — и да се и други угледа на њега. Он је заиста свегао аример свима српским калуђерима!

Да се архимандрит Иларион угледао на своје претходнике, да се и он примио епископске столице, — на коју је синодално изабран и краљем потврђен — манастир Гргетег би и данас био у дугу. *Али архимандрит Иларион се угледао на великога и славнога † Рајића* — који се такође није примио епископске митре да може живети за своју науку — *па је и он заложио сав свој живот у рад на српској историји и на ту свету и родољубиву цел: да манастир Гргетег одужи, да га обнови и украси!*

Тим својим радом оставио је архиман дрит Иларион Руварац вечити споме у Фрушкој Гори! Живео! Слава му! Хвала му!

Не могу вам описати онај дубоки, свечани и радосни утисак, који су изазвале ове топле речи Његове Светости у свима нама, који смо имали срећу да их чујемо.

Архимандрит Иларион се дубоко поклонио пред својом црквеном старешином. Кад се машио свете деснице да је захвално целује — није му је дао свети патријарх, притискао га је усрдно на своје груди и изљубио се с њиме онако својски, као да су некада под једним срцем лежали.

Био је то ваистину диван призор, који нас је све дирнуо до суза.

Свечани ручак довршен је у 4 сата по подне. Радосним појањем: Ис пола ети деспота! испратисмо Његову Светост из трапезарије а кроз густе гомиле народа, који беше прикрилио све ходнике манастирске, да дочека, да још једном види и да прими благослов свога љубљенога патријарха!

IV.

Кад оно навали ратарски највећи посао у банковачкој економији манастира Гргетега — иде поклич кроз манастирски пријавор, кроз села Нерадин и Шатринце, кроз трговиште Ириг и Руму: да на Банковцима има за вредне руке лепе зараде. Тада прионе на рад свако ко је рад да заради себи беле паре за црне дане.

Исто се тако састајало честито братство гргетешко, да иде за време на поклич кроз сва та места: да ће се данас светити храм

Св. О. Николаја у манастиру Гргетегу. Ко је за славу — добро је дошао и Богу и људима.

Био је од јутроске дан недељни, време кишовито, а красна хладовина, те је лако било и пешаку притегнути танке опанке таљигашу опремити лаке таљиге и господару сести на господске кочије, те превалити брдо и до и стигнути за времена у манастир Гргетег.

Наши народни посластичари: колачари, лицедери, алвације и бозације су биле прве на месту. Њима је ваљало зарана пропети своје беле чадоре, наместити разну робу, наређати воштанице, да је све спремно кад дође народ на молитву. Иза њихових шаторја пропео је био и један подузетни крчмар своју шатру, да крчми хладно пиво — јер тога не носи Сремац у чутури а „Мáма“ ће испећи и коју „крменадлу“ — док „Бáба“ изврти оно јареће и јагњеће печење на ражњу. Да не ће, само док пређе служба Божја, ни егедаши ни тамбураши седети узалуд — разуме се по себи и свуда, где год има младог света. Мени, који сам се родио у веселој Бачкој а одрастао у кићеноме Срему, потреба је душе моје, да се по каштo откинем из овога великог и светлога престолнога града у којем живим, па да зађем опет у оне наше крајеве, који су мени толико мили и драги, да ја не знам за себе ни већег ни лепшег уживања него заронути мало у свој мили род, кад је где наокупу на каковом састанку или на збору.

Давно је минуло доба, кад сам и сам ишао понекад по манастирским славама. Данас су и те славе друкчије но што су биле оне пре четрдесет година, које ја памтим. Свет се мења, па се друкчије и весели и забавља.

Не помињем ово да приговарам, али мило ми је да поменем како је негда било по тим нашим манастирским славама.

Гледам овај ситнеж од егедуша и тамбураша, што је мало више но што подноси српски образ — поцрнео од сунца па се сећам старог српског гуслара Томе из Сланкамена. Како је то био леп старац! Борно му чело високо кано мраморна плоча, на коју је изрезана славна српска прошлост. Гусле му роморе кано талас Млаве и Мораве, када се ваља преко српскога стења и камења. Глас му је јасан и звони, кано оно велико звоно на саборној цркви, које звони парусију.

Што он гуди, буди нам читав свет у груди —
Што он песмом збори, то стара слава нама из песме говори.

Што сам некада као дете слушао наших јуначких песама од старога гуслара Томе из Сланкамена, те су ми остале у души и пратиће ме и до гроба мога.

Данас је то о нашим славама друкчије. Нема ту ни помена више о оној пашој славној прошлости — све се то врзе око ове наше јадне садашњости, око њезиних страсних жудња, око њезиних лакомих жеља и пустих уживања. Али се то види и по данашњој раскошној женској ношњи и по несташној песми и по раскалашној игри, по усуканом стасу данашњих момака, по узаним гушчијим прсима данашњих девојака, по збабаним лицима младих жена а сухим грудима матера, по бледим и увелим обрашћићима наше деце.

Сећам се из свога детињства оних омалених али коштуњавих наших планинаца са плећима широким као наћве, од којих руке отпадају као пуни јастуци, оних момака чилих, крупних и пуних као јабука; оних девојака витих а једрих као кремен; оних младих жена и матера са грудима као чутуре а струковима као бобов сноп; оне красне наше деце здраве као од брега одваљене.

Нема тога више ни за лек — у овом данашњем нараштају који мало једе, много пије а лепо се носи.

Према овоме што рекох не тражите да вам опширно описујем како се овај наш сеоски, већином ратарски свет забављао и веселио цело по подне на овој манастирској слави или боље рећи светковини. Јело се, пило се, играло се, певало се на ономе пропланку између манастира и шуме. Сгарији су учинили своје подворење манастирској братији те су својски и усрдно угошћени по ћелијама и у великој трапезарији после свечанога ручка.

Кад сам пред вече изишао из манастира да се нагледам овога веселога света

— опазио сам гомилу мање и веће деце где пари очи пиљећи у оне шећерлеме што су их румене и беле, жуте и црне, са орасима и с бадемима раширile алвације по својим сандучадима.

Сетих се онога радоснога и славнога дана, када је свечано положен темељ новој дивној цркви у Старом Бечеју, коју је зидао мој отац као бечејски кнез и први црквени тутор, на оном брежуљку на великој пијаци. Ја сам се том приликом облачио у чираке. Да деца запамте тај догађај, вукао нас је тутор Куљанчић за уши и црквењак Бели Чика чупао нас је за косе — пресела нам је слава јер је дошло и до плача.

И ја сам зажелео да сва деца запамте данашње освећење обновљене цркве грчетешке, купио сам за неколико круна алве и шећера па сам их поделио деци.

Кад је нагло сунце на заранке — опростила се Његова Светост, преузвишени господин патријарх *Георгије* са домаћима и свима гостима — и сео је уз бурне усклике „живео“ — на своја сјајна кочија, позвав др. Нику Максимовића, да га отпрати до Карловаца.

Кад сам се пред вече враћао са ове сјајне свечаности у Карловце и стигао на Банстол — јурили су тешки сури облаци из Баната и Бачке у Срем севале су муње, пуцали су громови. Тако је натуштено и небо нашега црквенога живота и по њему сева бледа завист, тутњи немоћна пакост. Онај дивни возглас наш: Возлюбимъ другъ друга, да единомыслiемъ исповѣмы: Отца и Сина и святаго Духа, Троицу единосущную и нераздѣльную одјекује као онај глас у пустињи, — кога неће нико да чује. Благо нама у сто добрих часа кад би **хтели** да га чујемо и разумемо!

У Збегу, о Петрову-дне 1901.

Чика-Стева В. Попсвић.

Дописи.

Са славе манастира Грабовца. Многи су у епархији Будимској у жељи, да виде своју духовну поглавицу, изумрли; колико је тек оних који архијерејског св. богослужења видело није? Али од како је Промислом Божјим на узвишени архијерејски престо постављен високопреосвећени господин Епископ *Лукијан* за кратко време учинио је много више него блажене памети претходници Његови; он је походио скоро свако место своје малобројне епархије. Још нам је и данас у живој памети оно одушевљење, са којим га народ сусреташе, приликом каноничне визитације у протопопијатима Мохачком, кад је народ са највећим одушевљењем скоро из места у место дочекивао и испраћао давна жељеног и милог госта, свако место па чак и оно што једва преко сто православних душа броји, нехтеде заостати од већих општина, а да не дочека достојно љубљену духовну поглавицу своју.

Да ово одушевљење престати неће, крепи нас у нади рад, какав развија впреосв. г. епископ *Лукијан*, међу нами расутима у малобројној епархији Будимској. Данас се не бојимо ни за се, ни за подмладак свој као што се бојати морадосмо; ми се јаки осећамо, да издржимо сваки нападај и одбијемо сваку навалу, кад је посред нас наш владика *Лукијан!* Српски народ приљубиће јаче свету веру своју, оживиће у њему нада на лепшу будућност, захватиће у њему чврста корена хришћанска љубав, која душманина пријатељем, непоштена поштеним, небојшу богобојазљивим чини.

Са коликим одушевљењем дочекује свога владику *Лукијана* верно одана му паства, видело се и приликом „славе“ манастира Грабовца, коју је благоизволео својом високом посетом на дан св апостола Петра и Павла удостојити.

У очи самог празника у скромно украшеној св. обитељи Грабовачкој, слегао се силан народ — коме није сметало ружно време да дочека високопреосвећеног епископа. Глас звона манастирских већ се разлегао по красној долини, а пуцњава прангија са брега манастирска одјекивала је, поздрављајући високог госта, а разглашујући брду и долу, шумици и њиви добра манастирског радост велику, да их благосиља светом десницом свети владика.

На прагу манастирском дочекао је високог госта, вредни настојатељ Грабовачки игуман Адријан и поздравио кратким и језгровитим говором, на који је високопреосвећени уређеном му пријатношћу одговорио; да са радошћу

долази у св. обитељ ову и међу народ, који му је и мио и драг, благосиљајући присутно свештенство и народ отишао је у одаје за њ спремљене.

Бдење, на коме је и високопреосвећени г. Епископ присуствовао, одслужио је преч. г. окружни протопрезвитер Будимски уз сјану асистенцију калуђера и свештеника.

Сутрашњи славски дан донео је многе госте са разних крајева блиске и даљне околице манастира, те се сав дом и све што је около њега преиспуни побожним народом, који једва чекаше да почне св. литургија, да сагледа свога љубљеногa владику, да му целује св. десницу, из које ће примити благослова и укреплења, те да оснажен пође сваки дому своме.

Архијерејска литургија поче у 9 часова уз сјајну асистенцију калуђера и околног свештенства.

Пре него што је почела света архијерејска служба, изговорио је високопреосвећени владика са амвона народу дивну беседу, пуну лепе поуке. Пороке наше изнашао је онакове какови су, дозивао нам је у памет оне старе светле дане Србинове, разгревао је душу нашу мелемом речи Божје. Домаћа зла наша, за која знаде впреосвећени пастир, да нас куже, изобличавао је, свака речца му је била као мајска киша на плодне њиве, реч му је дирала у живац и није могуће да успеха бити неће па и нестати међу нама: сваће, пијанства, дивљих бракова, непохађања цркве а похађања крчми и презирање школе и т. д. И знајући мане наше, упозоравао нас је на наше старе, који не беху тако слободни као данас ми, они живљаху у тешким данима, потиштени беху и са вере и имена српског, па ипак све оно што ми данас имамо и уживамо под заштитом освећеног закона највишом вољом прејасног цара и краља нашег — сачуваше. Учио нас је да будемо добри Хришћани, верчи синови отаџбине, да власти поштујемо, јер је свака од Бога, да поштујемо духовне старешине наше, јер ће само тада као што рече: и мени брижном архипастиру вашем бити олакшан преголеми рад мој брига и старање моје за све вас.

Целе литургије певале су учитељице из околних места наизменце са ћерком Батосечко-Нанског пароха. На литургији је високопреосвећени г. епископ рукоположио новопостављеног администратора у Р. Алмашу Н Пајића. По свршеној литургији заузе место високопреосвећени владика на амвону, а около њега свештенство и калуђери св. обитељи са изабраним игуманом Адријаном, коме предаде св. владика „жезал правленија“ уз читање односних молитава. Братство манастира Грабовца избором оца Адријана за настојатеља игумана, показало је колико цени у њему врлине, које ваља да красе сваког пустиножитеља. О. Адријан је ревностан калуђер а и изврстан економ. Добрим економисањем и штедњом подигао је он манастир и украсио га, да сад и та једина задужбина српска овде у овим крајевима, и ако не по иметку а оно по лепоти, не изостаје иза задужбина наших.

По свршеној литургији предстале су високопреосвећеном разне корпорације на поклонење, политичне власти, свештенство и околно учитељство.

За скромно постављеном трпезом, коју је у славу Божју и св. апостола Петра и Павла, а у почаст љубљеног архијереја спремио о. Адријан, било је врло одличних гостију. Тако са десна високопреосвећеном госту видесмо Његову Екселенцију председника угарског сабора а с лева поджупана државног одветника и пододветника Толнаске жупаније. Пало је врло лепих здравица, а од којих истичемо здравицу поджупана, који је у бираним речима, истицао лојалност народа српског, говорио је даље о васпитању и шта се може све домаћим васпитањем постићи; истакао је као плод доброг домаћег васпитања — врлине љубљеног архијереја нашег *Лукијана*, са којих је врлина заузео најодличније место у цркви својој и међу народом и у домовини, али у томе највише заслуге имају родитељи високопреосвећеног. Хвала им, рече, што цркви својој дадоше такога достојанственика, хвала им што домовини подариште угледна члана. И црква и народ и домовина много очекује од Њега. Хвала нека је дакле родитељима Његовим. Живели.

После ове лепе здравице која је све нас присутне врло пријатно дирнула приступило се сечењу колача, који пресекоше добра душа, старина — отац високопреосвећенога са окруж. протопрезвитером Будимским преч. г. В. Недељковићем.

Врло је велика штета, што непогодно време

ДАЉЕ У ДОДАТКУ

Додатак 27. броју „Српскога Сиона“ за 1901. годину.

поквари народно весеље, те не могосмо видети чисту народну ношњу као и игру народа у Барањи.

Високопреосвећени богослужио је на појутарње и рукоположио ђакона Н. Пајића за презвитера Високопреосвећени бавио се још дан два у св. обитељи, одакле се вратио праћен љубављу паствe своје у резиденцију своју.

У име народа верне Ти паствe Твоје, од срца Ти благодаримо свети Владико на високој пдсети у св. обитељи Грабовачкој. Апостолско дело и реч Твоја изговорена многе је утешила и на прави пут извела, што свакако неће остати без својих благодетних последица. Нека Ти је сретан и благословен сваки оваки пут Твој свети Владико, јер се клони на срећу и спас малобројне али верно ти одане паствe.

Дај Боже, свети Владико, да се и Твоје и наше жеље и наде испуне. —

р.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Свештеничка исповест**). Из Арадског протопрезвитерата јављају нам: „Дана 26 јуна о. г. одржана је у *Великом С. Миклушу* исповест свештенства протопрезвитерата Арадског. Овом приликом истакнута је општа жеља тога свештенства, да се до године у свези са свештеничком исповести, а после св. тајне покајања, одржи и збор свештенства у нашем протопрезвитерату, на коме би браћа свештеници већали и саветовали се о потребама и стварима својим и своје службе. Дај Боже, да се ова жеља на корит општега добра, утеху и углед свештенства нашег протопрезвитерата заиста и оствари.“ — И ми то желимо.

(**У спомен 100-годишњице Јована Рајића**). Настојатељ манастира Ковиља г. протосинђел Георгије Видицки са братством јавља, да ће управа манастира Ковиља одржати у манастиру Ковиљу, на појутарње храмовне славе своје 14. (27.) Јула о. г. у 10 сахати пре подне *свечан парастос* у спомен стогодишњице од смрти многозаслужног свога негда настојатеља, славног научника и оца српске историје, архимандрита *Јована Рајића*.

У Босни и Херцеговини.

(**Унапређење.**) Као што јавља званични лист „Источник“, високопреосвештени г. АЕ и Митрополит Дабро-босански *Николај* благоизволео је подарити јеромонаху Илариону Радонићу, професору богословије и уреднику „Источника“, „наслов и карактер митрополитског синђела“.

(**Именовање.**) Кр. уг. домобранско министарство у Будимпешти именовало је јеромонаха Владимира Боберића, прав катихету вел. гимназије у Сарајеву кр. уг. домобранским капеланом II. разреда у причуви с рангом.

(**Уредба о оспособљењу катихета у средњим школама.**) У званичном делу „Источника“ налази се гледе те уредбе ово саопштење: „Ријешењем високе земаљске владе за Босну и Херцеговину од 16./29. маја 1901. бр. 78510/I. узет је на знање с одобрењем предложени јој нацрт *„уредбе о оспособљењу катихета у средњим школама“*. Према тој уредби, они свештеници обојега реда, који у напредак желе добити мјесто редовног професора — вјероучитеља у средњим школама, имају поднијети са свједоџбом о испиту зрелости у јавној којој гимназији и свједоџбом о свршеним православним богословским наукама поткријепљену молбеницу високопреосвештеном господину АЕ. Митрополиту Дабро-босанском, ради припуштења испиту.

Испит се полаже пред нарочитим повјеренством и то *а) писмени* из библ. повјеснице, катихизиса и литургике; из догматичког и моралног богословља и из црквене повјеснице. Радње ове израђују се под надзором за вријеме од једанаест часова; *б) усмени* из библ. повјести, нарочито јеванђеоске, пространог катихизиса, литургике, моралке, и црквене повјести; из апологетике, из педагогије и катихетике, из тумачења нећељних и празничних еванђеља и апостола; из пробног предавања на које се кандидат спремио и из пробног предавања ex abrupto. — На писменом испиту тражи се освједочење о томе, да ли је кандидат у стању, да захтјевима испита сам за се, без икаквог помоћног средства, једино својим готовим и сигурним знањем задовољи; а на усменим има засвједочити, да је све наведене богословске предмете потпуно проучио, те је спреман дати сигурна и научна разјашњења на питања, која у круг тих наука спадају, и која умове ученика средњих школа занимати могу. Испитна пристојба, коју кандидат плаћа, износи 60 круна. Испит се може само једанпут полагати, односно поправити·

Ко овог испита нема, може бити само намјесни вјероучитељ (суплент). (§§ 1., 2., 6., 8., 9., 12., 21., 25., 29. уредбе).

(**Стање свештеничко-удовичког мировинског фонда.**) По податцима у „Источнику“, у мировински тај фонд уписано је свега 178 чланова. Умрло је свега 10 чланова и то 5 с правом на мировину својим породицама. Једна породица примаће 200, једна 600, а три по 1200 круна годишње мировине. Међутим је стање фондовске главнице netto: 35.158 круна и 26 потура.

У Србији

(**Доктор књижевности**) — 29. пр. м. промовиран је на универзитету у Лозани за доктора *књижевности* г. *Јован Скерлић*, Теза му је била: *О јавноме мњењу у Француској према политичкој и социјалној поезији од 1830. до 1848. год.* Г Скерлић је у Србији први, који је стекао докторат књижевности.

Цариградска патријаршија.

(**Богословско училиште у Халки**). Данашње грчке школе у патријаршији Цариградској деле се на ниже и средње; ове пак последње на богословске и светске. Међу богословским школама највидније место заузима богословско училиште у Халки; оно је основано 1844. год. васељенским патријархом Германом VI. За последњих 50 год. свога живота било је ово училиште расадником богословских наука и образовало многе важне факторе на пољу црквено-народног живота. Питомци те школе заузимали су, те још и данас заузимају катедре разних митрополија, па и саме патријаршије на грчком истоку. Из њих постају јерокирикси, директори и професори средњих школа, настојатељи грчких црквава ван предела грчког истока, виши светски чиновници у патријаршији. Сви научно просветни покрети у Грчкој развили су се под непосредним утецајем ове школе. У богословској литератури и школском животу осећа се утецај те школе. Друге богословске школе у овој патријаршији не могу се ни приближно испоредити. У току свога живота од 1884. год. не једанпут је ова школа променила свој наставни план. Последњи план датира се од 1899. год. По њему је установљено осам место пређашних седам разреда. Питомци живе правим монашким животом; свакодневно иохађају богослужења, васпитају се строго у црквеном духу; врло многи од њих су јерођакони, расофори и т. д. Примају се овде из свију епархија тога патријархата на препоруку месних архијереја. Професори су са вишом богословском спремом, добивеном већим делом у руским духовним академијама. У опће ова школа са својом унутарњом организацијом обећава још лепше цветање у будућности и велики просветни утецај на грчки народ.

Разне белешке.

(**Менелик и мисионар**). У Хабеш дошао је из Шведске мисионар да обраћа душе у протестантизам. Одмах на граници ухватише га и одведоше до губернатора, који га запита, откуда је. Губернатор је знао за Русију, Немачку, Италију, Енглеску и Америку, али о Шведској није дотле никад ништа чуо, и за то пошље мисионара под стражом до цара, да овај ту ствар начисто изведе. Два дана држаше мисионара у престоници у притвору, а онда га изведоше пред великога негуса. Оштро га запита Менелик:

„Туђинче, од које си земље?“

„Из Скандинавије.“

„За што си дошао овамо?“

„Да Хабешке Јевреје обраћам у Христову веру.“

Само под тим изговором пуштају мисионере у Хабеш. Ко би међу православним Хебешанима покушавао проповедати другу веру, био би погубљен.

„Лепо!“ рече Менелик. „А кроз које си земље прошао, докле си овамо дошао?

„Кроз Немачку, Мисир и Судан.“

„А зар у Немачкој ниси нашао никаквих Јевреја да их обраћаш у Христову веру?“

Мисионар признаде, да није имао налог за то. Када цар запита, да ли је нашао у Мисиру и Судану Јевреја и незнабожаца, које је ваљало обраћати у Христову веру, а мисионар му исти одговор даде, рече му цар Менелик:

„Дакле прошао си поред свију Јевреја и незнабожаца, да би Хабешке Јевреје обратио на Христову веру?“

Па се окрену своме министру:

„Овога странца отпратићеш до границе, како би у Христову веру превео најпре Јевреје и незнабошце, кроз чије је земље пролазио. Тако да се изврши.“

Тако мудри Менелик одржава верски мир у својој земљи.

Читуља.

† Јереј **Лазар Каћански**

парох и протонамесник

Рођен у Сентомашу 1 августа 1841. Рукоположен за ђакона 30 јула 1866, а за презвитера 20 октобра 1870. Био је члан Епархијске Конзисторије

и Административног Одбора Бачког, Посланик на народно-црквеном сабору 1885 и 1897. Сабор га је 1885 изабрао и за члана Саборског Одбора. У млађе доба био је познат као добар проповедник а неке проповеди је и штампао. Преминуо је после дугог боловања 4 јула о. г., а сутра дан је сарањен уз велико и искрено саучешће Сентомашана и осталих многих пријатеља.

Нека му је лака земља и ѣчнаѧ памѧть!

Књижевни оглас.

СРПСКА МАНАСТИРСКА ШТАМПАРИЈА *јавља, да се довршује и да ће скорим изаћи у њеној наклади књига*

АПОСТОЛИ ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ

који се читају преко године. — Иста књига излази с благословом Његове Светости преузвишеног господина патријарха српског ***ГЕОРГИЈА,*** *а приредио ју је познати наш зналац у том послу прев. госп. протојереј Василије Николајевић.*

Пошто ће се, како у српским вероисповедним, тако и у комуналним школама, само иста књига смети употребљавати, односно само ће се из ње смети у будуће читати апостоли у цркви, те заинтересоване упозорује на ту околност.

Цена ће се књизи одредити, кад буде готова.

Ср. Карловци, јула 1901. *С поштовањем*
УПРАВА.

Нове књиге.

Изашао је из штаме:

ЗБОРНИК
ЦРКВЕНИХ БОГОСЛУЖБЕНИХ ПЕСАМА ПСАЛАМА И МОЛИТАВА
ИЗВОД ИЗ ТИПИКА
и
ЦРКВЕНОСЛОВЕНСКИ РЕЧНИК

За православне српске цркве и школе

Благословом Његове Светости преузвишеног господина **Георгија Бранковића** патријарха српскога **на свет издали**

Протојереј **Јован Живковић** и **Јован Живановић**
професор у богословији. професор у гимназији.

Ова је књига препоручена од свих области православне српске цркве како у митрополији карловачкој тако и у Далмацији, Босни и Херцеговини, Србији, Црној Гори и Турској.

Свака српска кућа треба да је има на своме столу да се божанским песмама одушевљава за свето православије најдрагоценији аманет сваком Србину те да у светој цркви разумно и по чину суделује у светом богослужењу а црквени појац не сме бити без ње.

Књига је штампана крупним словима на финој и јакој хартији, износи $42^1/_2$ табака велике осмине и према оцени стручњачкој вреди најмање 10—12 круна; но у жељи и намери, да она доспе и у сиромашније српске куће и школе стављамо јој цену у меком повезу (брошираној) 7 круна (8 динара и 50 пара) и *шиљемо је о свом трошку* (франко) само за *готов новац* или поузећем (на доплату.)

Наручбине примају и извршавају **само:**

У *Ср. Карловцима*: 1.) Издавачи и власници (адрес: *Јован Живковић, Ср. Карловци*) и 2.) Књижарница Св. Ф. Огњановића. — У *Новом Саду*: 1.) Књиж. Луке Јоцића и 2.) Књиж. А. Пајевића. — У *Сомбору*: Књиж. Мил. Каракашевића. — У *Задру*: Libreria internazionale editrice A. Nani. — У *Сарајеву*: Књиж. Милановића и Рајковића. — У *Мостару*: Књиж. Пахера и Кисића. — У *Београду* 1.) Књиж. Јефте Павловића и Комп. и 2.) Књиж. Рајковића и Ђуковића (Теразије.)

Ср. Карловци, у недељу мироносица.

Протојереј **Јован Живковић**
професор у богословији
Јован Живановић
професор у гимназији.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. К. 371. ex 1901. 67 3—3

СТЕЧАЈ

Овим се отвара стечај ради сталног попуњења једног свештеничког места у Батањи с дотацијом IV. разреда. — Рок стечају истиче 5. (18). августа 1901. године.

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 12. (25). Јуна 1901. године.

Никанор
Епископ.

СТЕЧАЈ 86 1—1

Српска православна црквена општина у Тарашу (Tarras, u. p. Kumán, Torontál megye) расписује офертуалну (писмену) дражбу ради спољашње оправке своје св. цркве. Прорачуњена свота износи:

За зидарски посао са материјалом	1229	К —
„ дунђерски посао са материјалом	1575	К 60
„ казанџијски посао са материјалом	2940	К —
„ ковачки посао са материјалом	110	К —
„ бојадисарски посао са материјалом	56	К —
Свега	5910	К 60

Оспособљени стручњаци, који желе оферирати, дужни су 10% од прорачуњене своте као пишманлук у готовом новцу заједно са офертима до св. Илије поднети. Нацрт, прорачун и услови могу се код потписаног председништва у свако доба видети. Општина задржава себи право поверења и после дражбе, која ће се на Св. Илију одржати.

У Тарашу дана 4. (17.) Јула 1901. год.

Глиша Гарчић
перовођа

Обрад Вучетић
председник

Ad бр. К. 459/329 ex 1901. 81 1—3

ЕДИКТ.

Усљед бракоразводне молбе Милоша Месаровића из Попинаца против нестале му супруге Драгиње Месаровић рођ. Ристић позива се речена супруга Драгиња, да у року од 6 месеци — рачунајући од првог увртења едикта овог у новинама, — овој конзисторији или сама лично предстане, или место свога садањег пребивања пријави, јер ће се у противном случају против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончати.

Из седнице Архид. Конзисторије, држане у Карловцима 7/20. Јуна 1901. год.

Архидијецезална Конзисторија

Ad бр. К. 457/328 ex 1901. 82 1—3

ЕДИКТ.

Усљед бракоразводне молбе Александре Игњатовић рођене Кузминац из Митровице против несталог јој супруга Уроша Игњатовића из Митровице — позива се речени супруг Урош, да у року од 6 месеци, — рачунајући од првог увртења едикта овог у новинама, — овој конзисторији или сам лично престане, или место свога садањег пребивања пријави, јер ће се у противном случају ова парница и без њега наставити и окончати.

Из седнице Архид. Конзисторије, држане у Карловцима 7/20. Јуна 1901. Год.

Архидијецезална Конзисторија

С. О. 3549./647. ex 1901. 64 3—3

ОГЛАС.

Потписани као врховни управитељ стипендијске закладе пок. Јована и Марије Трандафила, становника негда новосадских, овим обзнањује, да ће се земља те закладе, и то у новосадском подручју лежећа салашка земља у пољани тако званој „Мртваљошу“ парц. бр. $\frac{5596\text{-}5597}{b}$ на сентомашком друму у једном комаду у површини од $121\cdot\frac{1708}{2500}$ новосадских ланаца или $190\cdot\frac{208}{1600}$ катастр. јутара, — и салашка земља у пољанама такозваним „Беле Њиве“ и „Ривица“ парц. бр. 4781—4783. бр. 4916—4917. и бр. 4962. са обадве стране старо-керског друма у једном комаду у површини од $137\cdot\frac{52}{2500}$ новосадских ланаца или $214\cdot\frac{152}{1600}$ катастер. јутара заједно са господарским зданьима, и то *свака за себе* дана 8. (21) јула 1901. у 3 сата по подне у писарници срп. прав. конзисторије (епископски двор) у Новом Саду путем усмене дражбе под закуп издати и то на време од 1. октобра 1901. до 30. септембра 1907.

Услови закупа и ситуациони план земље могу се у поменутој писарници епархиј. конзисторије увидити.

Ко у дражби учествовати жели, дужан је пре почетка дражбе 700 круна у име жаобине у руке изасланика потписаног закладног управитеља положити.

У Карловцима 14. (27) јуна 1901.

Георгије
Патријарх.

СТЕЧАЈ. 83 1—3

На упражњено учитељско место, на срп. вероисповедној основној школи у Бану, овим се отвара стечај.

Дужности учитеља прописане су шк. уредбом од 1872. год. Плата је следећа: 600 круна у готовом новцу, 3 ланца ораће земље, на коју порез учитељ а еквивалент општина плаћа, слободан стан по пропису, 4 хвата тврдих дрва. За пофторну школу 80 круна, за перовођство 40 круна, при погребу где позван буде 80 фил., од венчања 80 фил., од парастоса 80 фил., и по закону прописани петогодишњи доплатак 100 К.

На ово место могу само они компетовати, који су и у мађарском језику оспособљени. Молбенице се имају са сведодбама на доле потписано председништво слати.

Рок стечаја Преображење кога дана ће се избор обавити. Лична пријава узеће се у обзир.

Из седнице м. шк. одбора у Барања-Бану 1. (14). Јулија 1901. године.

Јерej Д. Мијатовић
шк. управитељ.

Богде Бошњак
председник.

СТЕЧАЈ 69 2—3

Ради сталног попуњења расписује се стечај на учитељско место основне срп. прав. школе у Шиклушу (Барања.)

Плата је учитељева 600 круна, за пофторну школу 120 круна, за перовођство 80 круна, 3 хвата дрва, стан са 2 собе, кујна, комора, дрварница, таван и у порти комадић баште. Учитељу у дужност спада у цркви појати и децу у црквеном појању обучавати. Од великог укопа 2 К. од малог 1 К. од парастоса 2 К. од венчања 1 К. Рок стечаја Преображење ког ће се дана избор обавити.

Из седнице м. шк. одбора у Шиклушу 6. јула (23. јуна) 1901. године.

Сава Канурић
перовођа.

Петар Весин
предс. школ. одбора.

СТЕЧАЈ. 85 1—2

Овим се расписује стечај на упражњено учитељско евентуално учитељичко место са овом годишњом платом:

У готовом 600, К за перовођство ако се буде примио 32 К, паушала 10 К, два хвата тврдих дрва за кујну, сламе за своју па и школску пећ колико треба; даље, четири ланца ораће земљена коју учитељ све терете сносити има и за коју дужан ће бити пофторну школу одржавати, а при погребу где позван буде 1 К; са леним још и здравим станом и са плодносном баштом; у случају пак, да не би компетената мушких било, могу и г. учитељице оспособљене тражити с' тим, да певчику бар 4 К месечно плаћају.

Изабран дужан ће бити редовно у св. Цркви долазити и појати па и децу у пјенију обучавати, које ће му на дику служити.

Компетовати могу само оспособљена лица која су из мађарског језика испит положила. Молбенице ваља слати овомесном школ. одбору.

Рок пријаве траје до 6. Августа о. г. п. ср. када ће и бирање бити.

Из седнице м. шк. одбора држане у Канаку 1-вог Јула 1901. где је и станица жељез.

Школ. Одбор.

---

12 бр. М. Ш. О. 65 2—3

СТЕЧАЈ

на смрћу упражњено учитељко место срп. прав. вероисповедне школе у Тиса Хиђошу торонтал. жуп. Плата је следећа: 1) у готовом новцу 800 круна годишње, које ће месечно у напред примати; 2) 2 ланца по (2000□) ораће земље, на коју све терете црквена општина сноша; 3) за пофторну школу, ако му се повери 100, круна; 4) од укопа већег 2 К а од мањег 1 К

Стан од 3 патосане собе, кухиње, коморе, штале, и шупе; а уз стан лепу башту и законом прописани петогодишњи доплатак. Сламе за пећке, колико устреба.

Дужности прописане су Уредбом од 1872 г. Једну ће певницу држати и децу у појању обучавати. Одбор додељује разреде. Рок стечају до Св. Илије. Изабрани ће учитељ. 1. Септ. т. г. (по р.) звање примити. Иште се испит из мађ. језика. Лична пријава узеће се у обзир.

Из седнице Мес. Школ. Одбора држане 11. Јуна 1901. год. у Тиса-Хиђошу (Tisza-Hegyes).

Јереј Душан Путник
Председник.

СТЕЧАЈ 66 3—3

на место вероисповедног учитеља и учитељице у црквено-школској општини у Српском Пардању (Торонтал).

Плаћа је учитељу: за редовну школу 800 круна, за пофторну школу 80 круна, за перовођство, ако га се прими, 24 К, за састављање црквених и школских рачуна, ако му се исто повери, за свако по 16 К, осим тога $2^1/_2$ ланца добре ораће земље, на коју сам све терете плаћа, уредан стан са пространом баштом, 2 хвата дрва за своју потребу, за паушал 10 круна, а примаће и законом прописане квинквенале.

Плаћа је учитељици: 600 круна, за паушал 10 круна, стан од једне собе и кујне и 6 метери дрва за своју потребу, а примаће и квинквенале.

Учитељу у дужност спада: предавање свију школских предмета по пропису школског закона у III., IV., V. и VI., мешовитом разреду, појање у цркви у десној певници, подучавање деце у црквеном појању и обављање других црквених функција уз пароха; то последње уз посебну награду.

Учитељици у дужност спада: предавање школских предмета у I и II мешовитом разреду подручавање све женске деце у ручном раду.

Компетовати могу само потпуно квалификовани. Лична ће се пријава мушких компетената у обзир узети.

Рок је стечају: Св. Преображење Господње, а молбе с прилозима треба упутити на школског управитеља.

Из седнице управног одбора држане у Српском Падању (Párdány) 17. Јуна 1901.

Поп-Драгутин Мојић
управитељ школски.

Сергије Лукић
председник.

ДРАЖБА НА МАЊАК 79 1-2

Српска Православна Црквена Шк. Општина у Срп. Св. Мартону (Торонталска жуп.) одржаће 12. (25.) Јула тек. г. дражбу на мањак, на зидање једне своје шк. зграде, са две школске дворане.

Поближа извешћа код перовође.

Из ванредне седнице Црквене Шк. Одбора држане 24. VI. (7. VII.) 1901. г. под бројем 7. ex 1901. г. —

У Срп. Св. Мартону 28. VI. (15. VII. 1901 г.

Михаил Предић
као перовођа Црквене Општине

Ђока Вукојев
председник.

Ш. С. 209. през ех 1901. 72 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења упражњеног места редовног учитеља (учитељице) за мађарски језик и земљопис а по околностима и за друге предмете у српској вишој девојачкој школи у Сомбору овим се расписује стечај.

Молбенице за ово место имају се *најдаље до 25. јула (7. августа) 1901.* године срп. прав. нар. школском Савету у Карловцима поднети.

Молитељи (молитељице) имају доказати, да су Срби (Српкиње) православне вере, да су оспособљени за грађанске школе односно да су бар испитани и оспособљени учитељи (учитељице), и да потпуно владају српским језиком. У случају, да дотични немају стручнога оспособљења за грађанске школе, дужни ће бити и ово после избора у року којим се буде одредио, себи набавити.

У дужност изабранога спадаће односне предмете у најмање 20 седмичних часова предавати.

Плата редовном учитељу је према §-у 7. уредбе о српским вишим девојачким школама од 1872. године, а спомоћном учитељу 1600 круна годишње без станарине и петогодишњег доплатка.

У Карловцима 25. јуна (8. јула) 1901. год.

Председништво
срп. прав. нар. школског савета.

Број 698. К. зап. 377. ех 1901. 76 2—3

СТЕЧАЈ

Исписује се на парохију у Бршљаници III. разреда.

Ваљано обложене молбенице имају се надлежним путем најдаље до 15. (28). августа 1901. потписаној Конзисторији поднијети.

Из сједнице Епархијске Конзисторије

У Пакрацу 19. јуна (2. јула) 1901.

Мирон с. р.
епископ.

Бр. Е. К. 203. ех 1901. 74 2—3

СТЕЧАЈ

Расписује се овим стечај на парохију I. класе у Бјелопољу, протопрезвитерата Кореничког.

Рок компетовању траје до 18/31. јулија 1901.

Из сједнице Епарх. Конзисторије горњо-карловачке, држане,

у Плашком, 21. јунија 1901.

Михаилъ

СТЕЧАЈ 75 2—3

На једно стипендијско мјесто из закладе блаженоупокојеног епископа Пакрачкога Никанора Грујића од 300 К. односно 500 К. годишње.

Стипендију ту могу получити *само сирочад свештеника православне српске епархије Пакрачке* т. ј. дјеца без оца, с предношћу оне без оца и матере, сиромашнога стања, бар доброга успјеха у наукама и врло доброга владања. Питомци ове стипендије могу бити богослови, који имају предност, па препаранди и гимназисте а изнимно и свеучилишни слушаоци; мању стипендију уживају препаранди и гимназисте а већу богослови и факултетлије.

Прописно обележене молбенице имају се потписаној конзисторији најдаље до 18. (31.) августа 1901. поднијети.

Из сједнице Епархијске Конзисторије

У Пакрацу 19. јуна (5. јула) 1901.

Мирон. с. р.
епископ.

Ш. С. 131. през. ех 1910. 71 2—3

СТЕЧАЈ

Ради попуњења упражњеног места редовног учитеља (учитељице) за српски и немачки језик и земљопис у српској вишој девојачкој школи у Панчеву овим се расписује стечај.

Молбенице за ово место имају се *најдаље до 25. јула (7. августа) 1901.* године срп. прав нар. школ. савету у Карловцима поднети.

Молитељи (молитељице) имају доказати, да су Срби (Српкиње) православне вере, да су оспособљени за грађанске школе односно да су бар испитани и оспособљени учитељи (учитељице) и да потпуно владају српским језиком. У случају, да дотични немају стручнога оспособљења за грађанске школе, дужни ће бити и ово после избора у року којим се буде одредио, себи набавити.

У дужност изабранога спадаће односне предмете у најмање 20 седмичних часова предавати.

Плата редовном учитељу је према §-у 7. уредбе о српским вишим девојачким школама од 1872. године, а спомоћном учитељу 1600 К. годишње без станарине и петогодишњег доплатка.

У Карловцима 25. јуна (8. јула) 1901. год.

Председништво
срп. прав. нар. школског одбора

Ш. С. 211 през. ех 1901. 68 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног упражњеног питомачкога места у стип. *заклади Василија Теофановића*, основаној пок. Александром Теофановићем из Будимпеште за ученике и ученице срп. учитељске (учитељичке) школе сомборске. —

Стипендија износи 50 круна месечно или 500 круна на школску годину.

Стеченици (стеченице) без обзира на место рођења морају исправно доказати, да су Срби, (Српкиње) православне вере, да су сиромашнога стања, да су здрави и крављим богињама накалмљени. —

Првенство имају они сродници тестаторови, који исправно докажу, да су у првој линији потомци деде тестаторова Данила Теофановића из Крњаје, било у мушкој било у женској му лози. Ако се два сродника пријаве првенство има ближи. Ако се пак више сродника пријаве који су у истом степену род с тестаторовом децом, то ће се приход од главнице на исте поделити, без обзира хоће ли тиме појединa стипендија изнети 500 круна годишње. Само ако рођаци не би цео приход исцрпили или их у опће не би било, имаће права на стипендију и други кандидати. —

Молбеницу ваља упутити и поднети срп прав. народном Школском Савету најдаље *до 18. (31.) јула 1901.*, а привити треба уз исту осим горњих исправа о народности и вери, имовном и здравственом стању, евентуално сродству још и школске сведоџбе од последње школске године с тим, да у молбеници има казати, камо да се достави овопредметна одлука Школскога Савета са односним списима.

У Карловцима 26. јуна (9. јула) 1901. год.

Председништво
срп. прав. нар. школског савета.

Бр. 179/901 2—3 70

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на место учитеља гимнастике на овдашњој срп. вел. гимназији.

Редовна плата учитеља гимнастике је 1200 К и 400 К станарина.

Молитељи имају поднети своје молбенице са потребним исправама о способности за то место потписаној управи до 6. (19.) августа 1901.

У Новом Саду 1. јулија 1901.

Управа срп. вел. гимназије.

Ш. С. 200 през. ех 1901. 73 2—3

СТЕЧАЈ

Ради попуњења двају упражњених места редовних професора у срп. учитељичкој школи горњо-карловачкој овим се расписује стечај.

Један од професора имаће дужност да предаје: математику и природне науке а по околностима и друге сродне предмете са обвезом предавања од најмање 20 седмичних часова.

Други професор имаће дужност да предаје: немачки језик, земљопис и повесницу а по околностима и друге сродне предмете са обвезом предавања од најмање 20 седмичних часова.

Са сваким од горњих места је, ако се изабрани за горње струке потпуно оспособљени гимназијски или препарандијски професор, скопчана годишња плата од 2000 круна и 10% плате у име станарине, после сваки пет година успешне професорске службе годишња повишица од 200 круна а после 30 година службовања мировина у износу постигнуте плате. Ако је постављени без прописане потпуне квалификације има ће плату од 1600 круна годишњих.

На ова места могу компетовати само они Срби православне вере, који су стекли оспособљење за предавање односних горепоменутих наука у којем свеучилишту или у којем вишем педагогијском заводу или те науке у тим заводима слушали; али првенство имају оспособљени за горње струке гимназијски или препарандијски професори. — За случај ако такових компетената не би било, има ће дотични постављени за годину дана положити испит за професорско оспособљење. —

Оспособљени професори ће се у смислу школске уредбе од 1872. сматрати за две године дана службовања као привремено постављени, а супленти се у опште постављају у привременом својству. —

Молбенице своје, којима се имају приложити: крсни лист, сведочанство о професорском оспособљењу односно о свршеним наукама, сведоџба о досадањем службовању и најпосле сведоџа о религиозно-моралном и политичком поведењу — ваља да компетенти поднети срп. прав. нар. Школском Савету у Карловцима *најдаље до 25. ула (7. авг.) 1901. године.*

У Карловцима 25. јуна (8. јула) 1901.

Председништво
срп. прав. нар. школског савета.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС. 80 1—1

Српска прав. црквено-школска општина у Немету држаће дана 22. Јула 1901. г. после подне у 3 сата у месној шк. дворани, дражбу на мањак за издавање градње школске дворане.

На поједине стручне послове долазе следеће своте:

На зидарски посао	1822	К	86 П
„ дрводељски „	658	„	82 „
„ столарски и браварски посао	759	„	36 „
Целокупна свота	3241	К	04 П

од којих 10% имају лицитанти као вадијум у новцу или вредносним папирима положити. Градњу само оспособљен мајстор може примити.

Планови и прорачун могу се код потписане општине видити.

Из седнице месног школског одбора, држане 27. Јуна 1901. Год.

Ж. Арсин
перовођа.

Радулов Сима
председник

Од Српске правосл. црквене општине у Кишфалуби.

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 84 1—1

Расписује се минуендо лицитација за унутарњу оправу цркве. Посао: сликарски, позлатарски, столарски и зидарски.

Свота предрачуна 1510 круна.

Ближи услови могу се дознати код председника општине.

Ко жели лицитирати, дужан је положити 5% кауције.

Дан лицитације јесте 15. (28). Јули т. г. после подне у 3 сахата у школи.

Општина задржава право рад оном издати, у кога највише поверења има.

У Кишфалуби 1-ог Јулија 1901.

(Kisfalud, Baranya m. железничка станица: Baranya-Monostor.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ℰ провиђенаи зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

15— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 391.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 28

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 15. јулија 1901

Проповед на св. Илију.*

„Докле ћете храмати на обе стране? Ако је *Госиод* Бог, идите за њим; ако ли је *Вал*, идите за њим“ (I. књ. о царев., 18, 21).

Тако је, ето, мили моји, загрмио на гори Кармилу васколикому народу израиљском громовник Илија — чији спомен данаске празнујемо — када је видио, колико је тај народ изабрани отпао био од Господа, и завео се за лажним и лажљивим жречевима Валовим!

А тако би још и данашњим даном могао да довикне и проповедник слова Божјега и народу српскоме, када узме на око и процени, како ли смо и ми на све стране померили путеве својих, те лутамо и ми за толиким лажним вођама, блудећи тако од немила до недрага!

Ах, та зли су дани осванули народу нашем, и ако ми, који живујемо у овоме метежу великоварошкоме, то теже и примећујемо, неже ли што то могу да примете наша браћа око стожера живота нам народноснога.

До нас амо као да само тек потмуло затутњи грмљавина натуштенога нам неба, те родољуб застрепи у срцу своме, бојећи се чисто, да не оде громовник Илија и сада Богу на диване:

да се моли Богу истиноме,
да му даде кључе од небеса,
да затвори седмера небеса,
да удари печат на облаке,
да не падне дажда из облака,
плаха дажда нити роса тиха,
нити ноћу сјајна мјесечина,
да не падне за три годинице;
да не роди вино ни пшеница,
ни за цркву часна летургија!

Јер ко ијоле само имаде смисла за знаке нашега времена, тај види уједно и од ове бедне садашњости тужнију будућност, по наш пашенички народ!

Или што би се ми и варали беспрекидно у заносу детињских сањарија, када се све то никаквом маштом затајати и прикрити неда? Та погледајте само, како ли се у првом реду и сама дивна и света вера наших славних и дичних прадедова

* Рукопис ове проповеди је међу осталим рукописима досад случајно заметнут био, те се стога тек сада штампа. Ур.

од неко доба у нас тако силно и тако судбоносно поколебала.

Дух противљења, отпадништва од вере, напуштање светога православља, назаренштина — зар то нису све од реда тако опасне и тако опаке појаве, да изгледа, као да нам се приближује крај? И у самом животу наше Цркве иначе, зар не кипи и не комеша ли се већ од тако дуго времена, да смо од свете установе, Боже опрости, створили скоро неко врзино коло?

И живовање наше народносно зар није још увек тако силно нагрижено и подривено и на худо и злочество странчарење поцепано, да наличимо на хаљину подерану о плећа немоћна!

— У верском животу нашем одметништво, у црквеном непослушност и разузданост, у народносном расуло и опаке блудње — ето вам у две у три, слике и прилике наше јаве тужне, ето вам тугованке сузне, којом данаске већ ретко да ко у нас не јадикује и не нариче, као оно у народној песми баш громовник Илија о земљи Инђији, е је то царевина:

Ђено јесте Боже незаконство,
Ђе не моле Бога да помогне,
и не слуша пород родитеља,
и не слуша млађи старијега,
Ђе кум кума не држи за кума,
Ђе брат сестру сестром не назива,
Ђе брат брата по судовим' ћера,
не светкују свеца никаквога,
нити жегу у цркву свијеће,
нити служе Божу летургију!

А када се поведе реч о томе, где ли ваља потражити узроке свима тима јадима и невољама нашим — о, ту смо онда сви до једнога готови и спремни са читавом поворком од уверења и расматрања, да им канда ни краја ни конца! Једнима је крива црква и њене поглавице, другима свештенство; један кука над друштвеним нашим приликама, други се јада са трајаве наставе по школама; једнима је крива интелигенција, другима „проста маса“, трећима опет новине итд. итд.! На све стране указује се тада прстом, и на десно и на лево, и на близо и на далеко, и горе и доле; свачему видимо недостатака и свему замерамо — само ће на једно месташце тако мало њих указати, а које је месташце свакоме још и понајближе: на своје бедно срце у грудима, само ту не ће нико да стави уздрхталу руку, па да призна свако своје рођене немоћи и да моли Бога да нам помогне!

На срце дакле руке, браћо и сестре, на то бедно и оптерећено срце у грудима, на коме без покоја и престанка куца бич савести неумитне, судије беспристраснога, пред киме се мисли наше и помишљаји, оптужују и извињују!

На срце руке! Загледајмо пре свега у саме себе, да видимо ко смо и какви ли смо, сваки посебице и појединце, па тек онда расматрајмо и процењујмо лабавости и неудаће нашега општега поретка!

Ви родитељи, који се тужите са непослушности деце своје: јесте ли им ви у првом реду дали добра примера, и јесте ли и ви вавек послушна деца Оца свога небеснога? Ви народне вође, који се тужите са трулежа у народу нашем: јесте ли му ви увек и предњачили у поштовању према закону Божјем и светлијим установама друштвеним? Синови светога нам Православље, који уздишете са покварености у редовима нашим, еда ли и ви од своје стране стојите узорито у друштву, да сви виде ваша добра дела и хвале Оца вам небеснога? — Ах, та „докле ћете храмати на обе стране? ако је Господ Бог, идите за њим; ако ли је Вал, идите за њим“...

Али када смо, мили моји, своје мане и недостатке усчили, а ми хајте, станимо сви скупа пред Господа свога, чије смо захтеве тако олако и тако лакомислено сметнули с ума, па завапимо покајнички и скрушено сви у један глас: „Буди нам милостив, Оче наш небесни; Господе, Господе, спаси нас! Немој нас, Оче наш, ни на даље напуштати, јер само Твојој милости хвала, што и до јако постојимо.

Ми смо Ти често грешили, али нас Ти напустио ниси. Немој нас заборавити ни у невољама овога доба, већ поништи немоћи наше у превеликој Твојој милости, и буди нам помоћ наша у слабостима нашим. Поправи срце сваком појединцу међу нама, да нам и јавни подвизи наши на боље окрену. Пребивај у нас, јер си нам

обећао, да нас не ћеш напустити, докле траје света и века!“ — Да, мили моји, учинимо и ми оно, што је у доба сличних народних неудаћа сремским главарима пред бијелом црквом световало ћаче самоуче:

Хо'ће Богу да се обрнемо,
да служимо Божу летургију,
да молимо Бога по закону! Амин.

У Пешти, VII., 1899. год.

Јерej **Владимир Димитријевић.**

Ориген као проповедник.

(Наставак)

Пре него, што будемо говорили о појединим Оригеновим проповедима, које су нам преостале, нужно нам је свратити пажњу на једну ствар, која је у тесној вези са његовим омилијама, а то је начин тумачења Св. Писма, каквим се је Ориген служио. Ти начини тумачења текста беху прво буквални, а друго алегорични. Први беше у цркви хришћанској од најстаријих времена, и сматран је за нижи прости начин, док је други позајмио од Климента Александријскога из катехетичке школе у Александрији. Овај начин тумачења сматран је за научнији и узвишенији, па га је Ориген употребљавао често пута на штету јасноће текста. Овај начин тумачења не носи свој почетак од хришћанских учитеља него од незнабожачких филозофа, који хтедоше, да шпекулације свога духа изједначе или у ред доведу са народним религијама. Први који га употреби за тумачење Старозаветне Библије беше Филон, који хтеде науку Платонову о идејама довести у склад са Мозајизмом.

Пошто је Филон живио и радио у Александрији, која беше за Птоломејевића центар јелинског — управо светскога образовања, то је тај његов метод попримљен и у Александријској катехетичкој школи.

Њим се је служио Климент Александријски, а од овога примио га је и Ориген.

Ориген се је при тумачењу Св. Писма користио и са једним и са другим. Он је у сваком реду Св. Писма налазио двоструки смисао, нижи и виши, такозвани духовни, који је опет делио у морални и мистични, тако да код њега дакле налазимо управо троструки смисао у тумачењу Св. Писма. Као што се човек састоји из тела и душе и прво се сматра за ниже од другога, а друго више и узвишеније од првога, тако је Бог, каже Ориген, и у Св. Писму створио тело, душу и дух. Због тога је свако место Св. Писма тројако и троврсног значаја и садржине. Треба дакле у садржају исказати најпре најближи, обични смисао, затим развити морални смисао, а истом после тога открити сакривену божанску тајанственост.

Буквални смисао није истина по Оригену од велике важности, али је ипак потребан, да се може развити морални смисао и пронаћи тајанствени (алегорични.) Јасно тумачење помоћу свих троврсних начина јест задаћа научењака богословских, али се ти начини не требају употребљавати за време проповедања у цркви.

Томе начелу у многим проповедима је Ориген остао доста веран. Он наиме употребљава не сва три начина на једаред, него чушта да један влада било морални, било пак алегоријски према томе, како му се место свиди, да је написано или за овај или за онај смисао. За оне, који држе и говоре, да у Св. Писму има много места, која једна другом противрече и нису у међусобној армонији, врло лепо говори Ориген, кад каже: „Као што жице са псалтира или цитаре, које свагде други глас дају и на псалтиру а други на цитари, а чини се људима невештим у музици, да нису то исте струне него различите, кад их заједно не слушају, тако се исто усуђују и они, који не могу, да разумију божанствену армонију Св. Писма, да изрекну и уствrде, да се Стари Завет не слаже са Новим Завѣтом, Закон са Пророцима, Јеванђеља да се не слажу међусобно, или Апостоли са Јеванђелијама. Онај пак, који је испечен у својој вештини брзо ће и лако увидити, да је цело Св. Писмо врло савршени и потпуно удешени инштруменат Божји, који се истина састоји из различитих жица и тонова, кад их човек хоће, да проучава, који произвађају спасоносни глас, који сваки нападај злочестог духа сузбија, и даје ономе, који га разуме нове снаге и нова полета“. (Проповед XXXIX на 44, 22 Јеремије).

Омилије Оригенове нису јединствено састављене, тачно и стално распоређане, за једну главну ствар, која би се у теми у форми говора обрадити могла, него су оне скупљена излагања и разјашњавања Библијскога текста,

Без нарочитога увода ослањају се оне непосредно на постављени текст Св. Писма и све се прекидају без нарочитога свршетка, тако, да се сваком последњем стиху може непосредно додати Славословје Господу, да се тиме заврши. Њихово унутарње јединство лежи поглавито у самом тексту Св. Писма, који ту он тумачи. Текст пак беше кадкад по прилици као наша глава у Јеванђељима, ака дкад беше много дужи као што се често јавља и много краћи. То се може најбоље видети из омилија на Јеванђеље Лукино, и других на књигу Левит и Песму над песмама. Ориген иде са текстом успоредо и то корак по корак, где он код свакога појединога одсека чини своја разјашњења и примедбе. Због тога беше му немогуће, да на овај начин прође дуже одсеке, јер се често пута врло дуго задржава и код појединих стихова.

Већ смо пре споменули, да се Ориген није увек служио на једном месту или омилији са сва три начина тумачења, а сад ћемо, да споменемо, да је у томе Ориген био самосталан или управо, да речемо самовољан. Сасвим самовољно тумачи он сад на овај, сад на онај начин, узима сад обични историјски смисао, сад опет тражи дубоки морални и тајанствени (мистички) смисао или пак једнога са другим меша, а често пута баш онде, где се очито види, да је потребно многоструко тумачење, ту он тумачи сасвим једноставно и то најобичнији буквални смисао. Тако видимо из његових тумачења на Лукино Јеванђеље, да их тумачи врло једноставно и неудаљујући се много од историјског и буквалнога смисла. У тумачењима на Јеремију излаже с особитом ревношћу морални смисао, примењујући га на прилике из живота верних, док Песму над песмама тумачи скроз мистички, цртајући одношај невидљивога света према видљивоме и одношај Христа као женика спрам своје цркве. Неку врсту омилитичке диспозиције видимо у омилији где говори о градњи ковчега Ноjева. Ту историју библичну тумачи Ориген на сва три начина и даје причи троструки смисао и то тако, да завршетак свршава се моралним смислом.

Омилије Оригенове имају врло велику сличност са омилијама његових коментатора и по садржини и по облику. Оне су управо оставиле свој траг и утицај и за доцнија још покољења, јер се у њима налази заиста често пута таковых лепота, које сваки проповедник мора да заволи.

Немогуће нам је, да овом приликом не споменемо, да све омилије Оригенове провејава жарка љубав према Христу, којом љубави настоји и да своје слушаоце побуди, да теже на оно, што је узвишеније и светије.

Тако н. пр. у тумачењу „Песме над песмом“, ма да је Ориген већ у почетку доста погрешио, ипак сваки, који чита то тумачење, види и мора осећати ону љупкост и срдачност правог слуге Христова, који науку Његову не проучава само са хладним разумом, него лепоту и корист њезину осећа са властитим срцем. Оригенов свечани и узвишени тон, с којим говор започиње и који кроз цео говор провејава није тон риторичара, него је то одјек дубоког и истинитога убеђења. Проповедник се ту осећа као у највећој светињи свога религијознога живота. И у другима проповедима ступа по свуда напред дубина и топлина религијознога убеђења његова. Тако нпр. када он у средини своје беседе „о градњи ковчега“ позива слушаоце, да се са њиме помоле Богу, да узмогну право разумети реч Његову, или када он од молитве очекива од Бога сваки благослов за проповедано слово (ibidem) или када он дубоко осведочен о тешкој одговорности, која на њему лежи, када говори општини у име Божје, говори; да се он најсретнијим сматра, ако је погодио у своме тумачењу прави смисао слова Божјега, у коме је написано због нашег спасења. Ако се то и догоди, не уписује он то себи у заслугу нити своме оштроумљу, него милости Божјој и његовим благодетним даровима, које излива у својој цркви. (11 Омилија на књигу Бројеви).

Свестан свога високога положаја и одговорности Ориген је увек своје омилије управљао на то, да препорађа и освећује срце и живот својих слушаоца. И када он прекине свој мирни поучни тон у својој проповеди, хваћа се он другога тона и то тона опомињања и карања. Често се пута пак догађа, да то он нерадо узгред или летимице, него тај тон провејава целу омилију, а опомињање и карање чини главну садржину његова учења.

Наставиће се.

Још нешто о саборском изборном реду од 1870|1.

(Поводом „Осврта Димитрија Руварца“.)

(Наставак)*

XI

Љуто се „Осврт“ окомио на тврдње моје, да је извесна радња сабора у црквеним стварима зависила од Синода и његова пристанка, и да су Синоди спремали предлоге за саборску расправу.[82]

Треба прочитати моје чланке, особито IV. и V., а да се види: о чему се ради, шта сам ја тврдио, какве ли тврдње обарао.[83]

Обарао сам гледиште, по којем је сабор у свом законодавном делокругу надлежан био г. 1870/1 предузети и извршити односну своју радњу и донети уредбе, па и саборски изборни ред, без обзира на седисваканцију и без обзира на Синод, јер да је *у тој* својој радњи потпуно самосталан и независан од Синода. — Обарао сам сличне тврдње Милетићеве, који је још 1864 постављао теорију о сабору као једином органу „црквене автономије.“

Обарајући све то, позвао сам се, осим канона, на привилегије, и рекао сам: „да до год. 1864 наш сабор није постојао као орган автономије, нити је могао шта радити и урадити о *цркви и у цркви*[84] без Синода, јер автономног законодавства и црквеног изван Синода није ни постојало; сабор у привилегијалном добу није имао законодавну власт. Напротив као непобитан факт постоји, да су сабори наши, осим избора митрополита патријарха, били све до 1864 консултативног саветујућег карактера, а не децизивног одсудног“.[85]

Позвао сам се на ручно писмо Њег. Величанства од 27 септембра 1860, којим се наређује патријарху, да се за време или после пројектованога Синода, *по старом обичају* састане са епископима, те да заједнички расуде, који ће се предмети расправљати на конгресу што ће се скорим састати.“ Позвао сам се на највиши декрет од 5 (17) Јула 1864, у којем се вели, да ће: „у дужност Синода спадати даље предмете, који се целе источне цркве грчког несаједињеног обреда у државама аустријским тичу, *расудити и предлоге* црквеним канонима довољно поткрепљене Његовом освећеном Величанству поднети“ итд.[86]

Позвао сам се и на највише ручно писмо од 13 августа 1864, којим се патријарху наређује, да са епископима „заједнички промисли, који ће се предмети на народном конгресу, што ће се скорим сазвати, расправљати.“[87]

Позвао сам се и на изјаву патријархову у сабору 4 марта 1865 изречену, по којој се епископи у сабору не сматрају као Синод, но као чланови сабора, који учествују као такви у расправи саборској, „и потпомажу сабор саветом и разлогом својим нарочито са гледишта канона и начела православне цркве. Следовательно, кад сабор каноне и начела православне цркве при расправи и закључењима довољно уважи и у призрење узме, онда се разуме по себи, такова закључења и они *уважавају*. Ако би сабор та начела из вида испустио, онда ће они *по праву* и дужности, које им црква и држава даје и налаже, **у Синоду** та начела са црквенога гледишта свакојако заступати.“[88]

Позвао сам се и на сам XI. зак. чланак од 1868[89] на значај сепаратног вотума од 1870;[90] на отпис министра Паулера из 1874;[91] на отпис кр комесара Хубера 1874 бр. 188.[92] А држим и данас, да сви ови документи доказују основаност и коректност мојих тврдња.

Нисам се хтео позвати и на Јиречека. Но кад г. Д. Р. баш тако воле цитате из Јиречека, онда да цитирам и њега. Под оглављем Stellung der Bischöfe auf dem Congresse казује Јиречек ово:

„Die Bischöfe und der Metropolit sind, kraft ihres Amtes, Mitglieder der Verhandlungs-Congresse; diess ist unzweifelhaft. Sie sind berufen, an den Berathungen einen

* Види 22 бр. „Срп. Сиона“.

[82] Осврт. Стр. 12—25.

[83] Јер ми се у „Осврту“ подмећу којекакве тврдње. Н. пр. да сам иронисао са делокругом сабора, да сам се подсмевао „консултативној“ природи сабора, „уздизао“ самосталност и слободу Синода и т. д.

[84] А не „ништа“, као што ми подмеће Осврт (стр. 22).

[85] Изборни Ред. Стр. 47.

[86] Ibid. Стр. 48 и 49.

[87] Ibid. Стр. 49.

[88] Ibid. Стр. 49 и 50.

[89] Ibid. Стр. 57—59.

[90] Ibid. Стр. 60.

[91] Ibid. Стр. 62.

[92] Ibid. Стр. 62.

hervorragenden Antheil zu nehmen. In den Anmerkungen über den National-Congress vom Jahre 1744. wird insbesondere hervor gehoben: Dass der Gebrauch den Erzbischof autorisire, mit vorläufiger Zuziehung der gesammten Bischöfe über die in dem Congresse vorzulegen angetragene Puncte die Verabredung zu treffen, *dass aber an einer solchen Berathung National-Deputirte durchaus nicht theilnehmen dürfen*[93] Ueber den Antheil der Bischöfe an der Berathung selbst liegt so viel vor, dass beim Congresse im Jahre 1769. die Bischöfe über wichtige Fragen die erforderliche Information nach Aufforderung des landesfürsttichen Commissärs gaben und an der Debatte lebhaft sich betheiligten.[94]

Дакле, ја сам своје тврдње базирао на црквеним законима, на привилегијама и на државном закону с једне, а с друге стране на поступцима државне власти, којима је тај исти базис био. Не тако г. Д. Р. Он, свему томе успрот, истиче поступке, што их је државна власт чинила *силазећи с тога базиса, силом своје моћи потискујући слободу цркве, њезина права и надлежност* а проширујући узурпацију у цркви ингеренције своје. За њега нема доказне моћи закон и право, нема доказне снаге коректан поступак државне власти, него је за њега, у просуђивању догађаја у нашој цркви и њезине правне сфере, од одлучног значаја оно, што је државна власт чинила обилажењем и нереспектовањем црквених и својих властитих закона. За њега је одлучно: што су и Синоди и сабори „били лопта и играчка у рукама влада аустријских и угарских,“ што су владе поступале „како им је кад ишло у рачун,“ те бркале по својој вољи делокруг сабора са делокругом Синода и обратно, кад су хтеле тражиле од Синода предлоге за саборске расправе, а кад су хтеле и саме их натуривале саборима, као што су им и закључке октроисале.[95] Он не узима у обзир, да је и друкче бивало, онако како треба да увек бива, *и да је то за правно оцењивање меродавно.*

Са својим корумпираним појмовима иде он и тако далеко, да му је чисто криво, што га неки коректни поступци државне власти буне и слабе у његовој аргументацији са самовољним и незаконитим поступцима њезиним Њему је чисто криво што је државна власт 1860. законито поступала, те није прешла преко Синода као да га и нема и као да није никаква чињеница у цркви. А да ослаби доказну снагу тога законитог поступка, г. Д. Р. га приказује и тако рећи извињује као „невољу политичких прилика“.[96]

— Посматрајући појаву и радњу „Синодског Одбора“ или — како се називао — „Расправног Синода“ а не сагледав дубље у ту ствар, г. Д. Р., онако његовским уживањем пориче, да су г. 1865. синодски предлози расправљани на сабору, јер да је те предлоге спремио „изабрати од сабора одбор“, а не Синод.

Је ли баш тако, да поглед г. Д. Р. не иде даље од назива „Синодског Одбора“? Зар ни у самом називу том није могао прочитати одлучни глас Синода при одборском спремању дотичних предлога? Или је баш, по греху своме, морао до тога умовања доћи, да је одбор све спремио без Синода? Или је тако, да г. Д. Р. у радњи тога „Синодског Одбора“ баш није могао видети ни Синод, ни његов утицај, ни његов одлучни глас само зато, јер није знао разлоге и побуде, пут и начин како је до тога одбора дошло, како се у њему и шта се после њега радило: у име Синода, односно Епископата. Ако је тако, зар да с *њиме* диспутам?! Или ако г. Д. Р. није баш *хтео* да се сети колико толико оног *пристајања* и предусретљивости патријархове и епископске, којом су пристали, *ради бржег и лакшег споразумевања* између Синода и сабора, да се неки мужеви придодаду Синоду, да му саветом послуже, зар онда и с *таквим* противником да бој бијем?![97] Но ја држим, да ми је овде, у доказ неоснованости умовања г. Д. Р-ца, довољно навести казивање др. Т. Мандића, а наиме:

[93] Сравни дотични пасус у отпису Шмерлинговом од 5. (17.) 1864. г.

[94] Actenmässige Darstellung. Стр. 55-56.

[95] Једино такав г. Д. Р. и није могао разумети речи (на 47 стр.) мојих чланака: „Може ли бити мизерније независности сабора и слободе црквине“. Него је тим речима импутирао иронисање и подсмевање *са делокругом* саборским. Ситничар у јавним пословима и не може даље од — кавге и подметања.

[96] Ibid. Стр. 21.

[97] Ibid. Стр. 21.

„Као што сам напред напоменуо, патријарху и епископима *до воље* је стајало по највишем овлаштењу[98] *ради свога равнања* **саслушати** и мњење искусних људи из клира и световног реда, ал' тако да се ти повереници не скупе у збор“, — па је патријарх ипак *с готовошћу прихватио* саборски предлог, да се десет његових чланова Синоду придодаду“[99], или: „да је (патријарх Машировић) *„драговољно пристао* на предлог да се синоду из сабора дода одбор, па да *споразумно* израде операте за расправљање у народном сабору.“*

Довољно ће бити, да наведем одредбу највишег решења од 13 августа 1864, којом се сабор опомиње „да мужеве назначи, који ће *митрополиту и владикама* при саветовању ствари, што се расправљати имају на сабору *саветом на руци бити.*“[100]

Зар се из свега овога не види јасно, да је значај и положај тих мужева био тек консултативан?

Но г. Д. Р. пошао је и даље, те тврди, да сами закључци саборски (од 1865) нису никако пред Синод ни изношени,[101] а према томе, да су ти закључци и без мњења синодског одобрени. Али тако није, него су ти закључци били у расправи синодској. „После свршеног народног сабора држали су архејереји 27 марта (8 априла) **Синод**, где су на неке закључке саборске своје **„Засебно мњење“** у три тачке изјавили“ и т. д.[102]

Но неће без интереса бити, да из „Успомена“ дра Мандића приведемо и ово:

„Одбор od hoc предложи: да се право наименовања односно потврђења протопрезвитера, пароха и т. д. даде другом то јест административно-школском одељку конзисторије(!) на које др. Јован Хаџић противпредлог стави: да се то право, по редакцији синодског одбора, у делокруг првог, то јест духовног одсека уврсти.

(извадак из Саборског Записника)

„По дугом за и против предлога тога и редакције синодског одбора говору — приступи се гласању и већином гласова одлучено би: остати при предложеној од Одбора ad hoc редакцији: но услед искања посланика проте Бабића, да се од стране свештенства, које је са осталом мањином уз предлог Хаџићев, (било) у записник стави предохрана[103] против изјашњења већине, и услед тога следовавше изјаве св. патријарха, *да св. Синод неће моћи никако од своје стране пристати на усвојену* од већине редакцију Одбора ad hoc, приступи се на изјављено са више страна зактевање к новом и *то поименце* гласању о том: Е да ли се прима предлог Хаџићев или не?[104]

(Гласала је за тај предлог већина).

После ових докумената као и познате изјаве патријарха Машировића у сабору у седници од 4. марта 1865, те отписа министра Паулера од 1874.[105] држим, да није потребно даље диспутати с г. Д. Р-цем о томе, јесу ли закључци сабора, у црквеним стварима, зависили од Синода, нити се осврнати на његово ћудљиво умовање.

Држим, да није потребно доказивати ни неупутност ни неоснованост тврдње г. Д. Р-ца, по којој да је највишим царским ручним писмом од 13. августа 1864. дезавуисан највиши декрет од (5.) 17. јула 1864.[106] Можда би правном укусу г. Д. Р-ца, његовој аргументацији и љубави према црквеним правима то дезавуисање годило и требало. Али о дезавуисању декрета од 5. (17.) јула 1864, не може ту бити говора већ ни зато, јер је дотичне мужеве имао сабор назначити само зато, да Синоду *„саветом на руци буду“*. Њиховим саветом пак није било, нити је могло бити право Синода алтерирано, право, да савет тих мужева и не прими.

— По „Осврту“ се као нека радост разлева што Синод данас нема права да чини предлоге.[107] Истина је, нема га, а у црквеној автономији, после њезинога саборског устројства и не може га имати. Г.Д. Р., не имајући још ни правилног појма о народно-

[98] Од 5. (17.) јула 1864.

[99] Летопис М. С. из 1899 II. стр. 71.

* Знао је г Д. Р. за све ово, шта више цитирао је и он ова места из Мандићевих „Успомена“. („Постанак и развитак“. Стр. 194 и 195.), па ипак се у „Осврту“ 1901 год. онако неосвртљиво превртљиво осврће на „Синодски Одбор“ и онако самовољне, управо ћудљиве, закључке из њега изводи на штету права Синода!

[100] Народній Соборъ 1864. описанъ Павлемъ Николићъ. Стр. 97 и 98.

[101] Осврт. Стр. 22.

[102] Др. Т. Мандић, „Успомене“ у Летопису М. С. за 1899 г. IV св. Стр. 54.

[103] Колико поуке за свештенство гледе тога и што је дужно и што може!

[104] Летопис М. С. за 1899, IV. св. Стр. 40.

[105] Изборни Ред. Стр. 49, 50. и 62.

[106] Осврт. Стр. 22.

[107] Ibid. 22

црквеној автономији, заборавља разлику наших црквених односаја до г. 1868. и 1874., те после 1875., после организације „*народно-црквене автономије*“ *у цркви*. Но о томе свему, као што рекох, он нема ни појма, и зато нећу да с њим о томе диспутам. Само тврдим и данас, да је — по мојим црквено-правним и црквено-автономним појмовима — једини Синод био надлежан поставити границе црквеној автономији, а према томе и сабору изнети на претрес предлог гледе тога. После узакоњене автономије, органи ацијона уредба њена није више ни могла право спремања сабору предлога признати и оставити Синоду, него својим *автономним* органима. Али је та организациона уредба морала ипак задржати и признати, поред свију безобзира и некоректности из г. 1870—1874, „преслушавање Синода“ у извесним стварима.

Ако г. Д. Р. мисли да је 19. §-ом (тач. 10, ал. 2) саборског устројства одређена дужност тога преслушавања мала, а право Синода, као и она у §. 18. и §. 19. тач. 3. да су тако незнатна, е их сме тек онако преко рамена спомињати,[108] ја му не могу помоћи, нити ми је у вољи да коме „памет солим“. За мене је лично доста, да је г Д. Р. морао признати, да рад саборски — макар и гледе „неких предмета“ — зависи од пристанка синодског. Ко не верују да је то г. Д. Р. признао, ено му „Осврта“ [109]. Признао је, дакле, баш оно, што ја тврдим а он пориче. А куда бих више?

А кад та извесна радња саборска и данас у народно-црквеној автономији, у којој је орган ваистину сабор, у којој је сабор ваистину законодавно тело њезино — зависи од Синода, зар ми је невоља доказивати још и даље ту зависност сабора од Синода пре 1875. године?

И ко зашто да и даље дуљим говор о тој зависности. Ко је ствар с разумевањем пратио, за тога је доста и досад речено. А г. Д. Р-цу, не у доказ моје тврдње о тој зависности, него у доказ његове превртљивости и ћудљивости, несталности и несталожености, зар не ће бити доста властита исповест његова?

[108] Ibid.
[109] Ibid.

„Кад наспоменемо, да је било на сабору 1769 г. мало друкчијих детића, но што их је бивало на последњима, па и на последњем сабору; онда сваки мислећи Србин морао се слатко насмејати разметању неких „разметљиваца“ и „ветропира“ и световних и свештених(!) на последњем сабору, „како су плећа народна шира, од плећа јерархијних,“ те да због тога, не треба јерархији уступити искана (!) од ње нека права.“

„Кад год смо читали *такова* ветропирска разметања, увек смо се сетили пророчких речи блаженопокојног епископа *Никанора Грујића*, изговорених у XXVI. саборској седници од 15 маја 1870 г. „Није дакле потрефио увек ни синод (при бирању епископа), а није ни сабор (при избору митрополита) а зашто? За то, што је неко трећи (влада) био јачи и од синода и од сабора.““

„„Ако би и од сад био неко јачи и од синода и од сабора, онда су бадава све те установе што их је сабор мислио донети.““

„Како су плећа народна „шира и јача“ од плећа јерархијних, требали су поменути „разметљивци“ и „ветропири“, помислити на оно, што се догодило на нашем црквено-автономном пољу овамо од 1869 г. те се неби *онако* разметали са „народним плећима“, и поред *онако* и *млитаве* јерархије.“

„А „плећа су народна и до сада, а и од сада биће слабија од плећа јерархијних због тога: „„што — по речима *Никаноровим*, изговореним у поменутој седници — синод никаква власт туђа с његовог црквеног темеља потиснути не може; али сабору може пре на пут стати.““

„А ширина и јачина“ народних плећа огледа се и у томе, *да ни један саборски закључак овамо од 1869 није постао законом, ако на њега није пристала јерархија.*“

„Па кад је ово **непобитна истина**,* онда не

* И ма да је г. Д. Р., из г. 1893., рекао, „да *ниједан* саборски закључак овамо од 1869. није постао законом ако на њега није пристала јерархија“, и ако је рекао, да је то „*непобитна истина*“, њему ипак све то није сметало, да г. 1901. у „Осврту“ доказује противно, и да мене коре што тврдим, да је извесна радња саборска зависила од пристанка синодског. Није му сметало, да на 24. стр. тога свога „Осврта“, молбу епископа Никанора Грујића, „не би ли могао (патријарх) код владе израдити да се пошљу ти закључци (од 1865) пре но што би се одобрили Синоду да их са црквеног гледишта прегледа“, попрати речима: „„Може л бити јаснијег (!) доказа, да се Синод није ни питао за мњење о закључцима саборским!“ Није му сметало, да ту молбу тако попрати, ма да је и он морао знати за оно „засебно мњење“ синодско, о којем напред поменусмо.

варајмо се и не размећимо се, већ будимо мудри „као змија“, те настојмо сви на томе да једном дођемо до сталног уређења наше црквено-народне-автономије.“[110]. Али не рече — кавке.

После оваких „обрта“ у „Осврту“ г. Д. Р-ца, држим да сам решен дужности, да с њиме и даље диспутам у питању зависности извесне радње саборске од Синода. Држим и то, да је та зависност изван сваке — сумње. А једна логична конзеквенса те зависности јесте и та — која нас се овде једино и тиче — да је сабор 1870/1., са црквено-правног гледишта узето, незаконито радио, што се је за време седисваканције, кад нема митрополита ни Синода, да своју кажу о радњи саборској, упуштао у расправу и донашање уредаба о цркви; и да је протуканонично што су те уредбе, — дакле, и саборски изборни ред — одобрене без присанка Синода.

XII.

У „Осврту“ се вели (стр. 31), да се данашњи епископат „управо још није ни изјаснио, да л усваја предлог петнајсторице односно саборског одбора у погледу измене саборског реда.“[113]

После сабора 1892. и 1897; после конференција у Пешти и Карловцима, могао је још само г. Д. Р. тако шта написати. Да се Епископат није изјаснио, да се његово становиште у питању изборнога реда није знало, откуда би био онда тај „камен претиканија“, преко којега се болно спотакао сабор 1892. и онај 1897? Држим, да о тврдњи г. Д. Р-ца, особито после комуникеа у 10. броју. „Српског Сиона“ ех 1901. не треба више ни речи.[114]

Било би управо смешно о томе се диспутати са оним г. Д Р-цем, који је 1897 г. писао овако:

„Какво мњење има данашња наша јерархија о данас важећем кр. рескрипту од 10. авг. 1868, о устројству епархија од 1871, о изборном реду од 1871, саборском устројству од 1875, — то ће се видети из тако званог јединственог статута, а и из њеног органа „Српског Сиона“.*

Ако је све то г. Д. Р. могао и умео да види 1897, а пишући г. 1901. свој „Осврт“ — не, зар ја крив?!

— Г. протојереј Димитрије Руварац дрзнуо се у своме „Осврту“ недостојним и досада нечувеним у свештенству јавним начином апострафирати и Његову Светост, патријарха *Георгија* и Његово Високопреосвештенство епископа *Михаила*.[115]

Остављајући моралну и дисциплинску страну овога поступка надлежним за то факторима; прелазећи и преко тога, какав је саблажњујући утицај овог поступка особито у свештенству, ми ћемо, ради карактеристике г. Д. Р-ца, цитирати његово писање из г. 1892.

У споменутој у VI. чланку посланици својој, написао је г. Д. Р. ово:

„Данашњи митрополит-патријарх Његова Светост г. *Георгије Бранковић*, који је као прота сомборски и члан „српске слободоумне народне странке“, у свима народним и народно-црквеним саборима овамо од 1864. г. учествовао, и као бивши члан поменуте странке, зна врло добро, *како* је сабор и народ дошао до неких права, која им права по учењу наше цркве и канонима не припадају, и која народ ни у једној помесној православној цркви нема, а уз то знајући из искуства и као епископ и као митрополит-патријар, која су уз то и штетна по напредак цркве и народа; да би се једном дошло до реда, мира и слоге између јерархије и народа, која је тако нужна обојима, те да би се коначно утврдило, шта је јерархино, а шта народно право: утаначио је са саборским одбором и изабратим од сабора од-

[110] „Ново Време“ бр. 4. ех 1893. Само што г. Д. Р. и против тога свога савета друкче ради. Доказ је и — „Осврт“.

[113] Ово је написао онај исти г. Д. Р. који је 1900 г. и сам рекао, да и „јерархија“ захтева измену изборног реда. (Постанак и развитак итд. Стр. 200.)

[114] Комунике гласи овако: „Поводом најновије штампане тврдње протојереја Д. Руварца, као да високопреосвећени епископ *Михаило* оно што је говорио у погледу на промену данашњега саборскога изборнога реда, није говорио у име Епископата, него само у своје име, — овлаштени смо изјавити, да је говор Његова Високопреосвештенства епископа *Михаила*, и код бившег министра председника барона Банфија 1897. г. и код Његове Светости патријарха *Георгија* у одборској конференцији 1898. г., био дело опћега претходнога споразума свију епископа, а предмет потоњега одобравања и похвале оних чланова Св. Синода, који су присуствовали у тим конференцијама“.

* „Ново Време“ бр. 46.

[115] Стр. 6. 7. 8. и 9.

бором 15-сторице, „**Народно-црквени устав**“, источно-православне српске цркве у земљама угарске круне“, и поднео га народно-црквеном сабору, сазватом за 24. октобар о. г. у Карловцима, на претрес.“[116]

Колико је, поступак г. Д. Р-ца у „Осврту“ одвратнији после овога његова писања из г. 1892., остављам свакоме да суди како хоће. Само констатујем, да се *тај* и *такав* г. Д. Р. дрзнуо *онако* писати у „Осврту“. Ал' се не чудим —. Не чудим ни за то, јер ко може себе тако мало ценити, да учини на једеку своје превртљивости и онакав „обрт“, какав је учинио на стр. 43. „Осврта“ г. Д. Р., тај тим лакше може изгубити баш све обзире и према другима. Једном се чудити ипак мора свако, да комендијанти на пољу јавних послова — добро пролазе.

Г. Д. Р. још нешто рече и остаде жив. Рече да „није време да се потрзају једном решена питања, и о којима није савесно а ни родољубиво данас расправљати и искати њихову измену, како у интересу самога народа и цркве тако и саме јерархије.“[117]

Не дирите сем! То је рекао Димитрије Руварац. Онај исти истоветни, који је у том истом „Осврту“ на стр. 42. овако себе и своју конзеквенцију истицао: „Ја сам и 1890. и 1897. када сам понуђен био с кандидатуром у ст. пазовачком изборном срезу, како у „Новом Времену“ тако исто и у засебним прогласима отворено рекао: „— настојао бих у сабору, да се измене изборни саборски ред, и да свештеници за себе бирају своје посланике а народ опет своје за себе, те по томе сам могао *с образом* и 1899. на свештеничком збору у Митровици изнети предлог за измену саборског изборног реда. Био сам као што рекох и 1890. и 1897. и 1899., а и пре тога за измену изборног саборског реда од 1871. и ако сам знао, да и за то време није увек свештенство бирало своје посланике по својој вољи, него их је већином бирало по жељи свога епископа.“

Осим свега осталог, што се упоређењем ових речи и изјава г. Д. Р-ца као логично извести има, било би, да г. Д. Р. по властитом признању „није савесно а ни родољубиво“ радио, кад је изнео 1899 свој предлог на Митровачком свештеничком збору ради измене изборнога реда. А да није радио с дужним обзиром на углед тога збора — то је доказала већ она рогобатна и сокачка *стилизација* његова предлога.[118]

— На личне инзулте, као што рекох, нећу се обзирати. Али морам од себе одбацити једну крупну неистину, којом ми је г. Д. Р. хтео подвалити, онако његовски књижевно-интриганско. Неистина је, да сам ја јерархију из 1870 представио као „*незналицу*“ и да сам јој „замерао и пребацивао и незнање учења своје цркве — св. канона“.[119]

Тога замерања и пребацивања у мојим чланцима нема.* —

Ја сам тадањем Епископату, а особито администратору Стојковићу пребацио и замерао, да нису били на висини своје дужности и свога положаја, да су пропустили дужност, да своја права нису вршили а митрополитова да су себи безправно и протуканонички присвајали. При том остајем и данас, и данас. Ако је г. Д. Р-цу и то мало, онда, зар, да сам потписао ону његову осуду, по којој: „наши архијереји

[116] Ново Време бр. 103. ех 1892. У овој посланици је г. Д. Р. гледе изборнога реда рекао само ово: „Против ове намерне измене, понајвећма су устали твоји (народа) прваци, а то с тога, што знају врло добро, да се не би нашло свештеника, који би се дали бирати „с везаним рукама“, нити би више и онакове ништице биле изабрате, као што су твоји прваци бирали. О овом питању, посебно ћу *другом приликом писати и поразговорити се са твојим првацима*, о овде ти мили народе напомињем само то, да је од 1708. па све до 1872. свештенство засебно бирало своје свештеничке посланике, и да их код Романа по §. 148. устројства засебно бира“. Посебно о изборном реду писање г. Д. Р-ца ми не могосмо, на његову срећу, наћи пре „Осврта“.

[117] Осврт. Стр. 10.

[118] Види 41 бр. „С. Сиона“ из 1899. Осим што је прочитао свој *такав* предлог г. Д. Р. на збору — и ако референат — није више ни речи изустио. Можда би такав говорник био и на саборима.

[119] Осврт. Стр. 29.

* Али га има у чланку г. Д. Р-ца „Ко је кривац данашњем нашем јадном стању?“ у којем је г. Д. Р. рекао: „На то питање ми одговарамо: крив је понајвећма *први* фактор, т. ј. наша јерархија. *А његова кривица састоји се у томе, што он* није познавао учење наше цркве, *свој положај и дужности*, те је из једне крајности у другу падао.“ („Ново Време“ бр. 16 ех 1896.) — Па, је ли могуће, да је г. Д. Р., било из заборавности, било из малиције, мени подметнуо *своје речи и свој суд* о тадањем Епископату и његовом „непознавању учења наше цркве“? Зар и *такав* да је? —

и 1864/5. — 1870/1. заборавише на своје обете и заклетве, те се повеђоше за „духом времена“, те створише данашње стање, које наши најљући непријатељи за милијоне не би могли постићи“.[120]

— Г. Д. Р. је похвалио арцибискупа Хајналда, јер је рекао римокатоличком конгресу: „Свију тих дивота (материјалне природе) можете ме лишити, *али права управљања цркве, учења као последника Христових апостола, у решавању литургичних и дисциплинарних ствари, тога права да ми се не нико не коснe!*“[121]

Навео је у истој књизи својој г. Д. Р. како је епископ Ердељски Шагуна *изнео пред Синод свој* пројекат „о уређењу црквено-школско фундационих ствари Романа у аустријској царевини“, и како је онда рекао:

„Оно, што не одговара канонима и институцијама црквенима, не могу примити, не из каквог упорства, но само да не повредим закон црквени и политични; јер *црква наша има власт у смислу канона и институција црквених своја црквена права руководити и регулирати.*“[122]

Но, камо среће његове, да је г. Д. Р. цитиране изјаве у њиховој суштини појмити могао! Не би којешта пискарао по „Осврту“. Не би се исмевао ни оној тврдњи мојој: „А кад је то тако било до 1864/5, а наиме, да су саборској расправи претходила мњења и предлози Синода, да су сабори само о овима (разуме се који су се тицали цркве), могли расправљати, *што и јесте једино коректно и са сувереношћу цркве сагласно, а што би увек требало и да бива, док хоће да се црква црквом смагра . . .*“[123]

Не би се исмевао, него би се потрудио да схвати коректност и домашај и оних речи: „Према томе, св. Синод би имао да сабору, коректно састављеном и изабраном, изнесе на расправу свој предлог *о аутономији и организацији њеној.*“[124]

Не би у „Осврту“ своме превртао очима и са добро провидљивим рачуном, онако „међу редовима“, осуђивао коректно црквено становиште и захтевање данашњег Епископата; не би говорио да „*данас* није време да се потрзају једном решена питања, и о којима није савесно а ни родољубиво данас расправљати и искати њихову измену“.*

А не би се ни онако недостојно изражавао о своме Патријарху и епископу, који бране права своје цркве и који раде на реинтеграцији и ревиндикацији странпутицом одузетих јој права, између осталих — некапоничким путем одузетог права и јерархијског заступства у сабору.

Да је наша „народно-црквена автономија“ постала коректним путем, да је организациона уредба њена потекла иницијативом Синодског пројекта, камо нам лепе среће!

И до год до тога не дође — всује труд око *коначног* уређења те автономије. Ми ћемо све дотле имати што рекао епископ Грујић „Синодиште без Синода, сабориште без сабора“.

* Стр. 10. (Свршиће се.)

[120] Постанак и развитак срп. црквен. нар. автономије. Стр. 197.

[121] Ibid. Стр 197.

[122] Ibid. Стр. 248.

[123] Изборни ред. Стр. 50.

[124] Ibid Стр. 98.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Његова Светост**) преузвишени господин патријарх *Георгије* отпутовао је данас 14. (27.) јула, у пратњи архимандрита г. Димитрија Бранковића, у манастир Ковиљ, на парастос блаженоупокојенога архимандрита *Јована Рајића*, који приређује братство манастира у славу тога Великана.

(**Парастос Краљу Милану**). Братство манастира Крушедола држаће пôгодишњи парастос за блаженоупокојенога и у том манастиру сарањенога Краља Српског Милана — *дана 21. јуна (3. августа) о. г.*

У Русији.

(**Споменик Гоголу**). У Москви хоће да подигну споменик Гоголу. Дотични одбор расписао је награде за најбоље планове за споменик. Награде су 1500, 1000 и 500 руб. Не траже се никакве алегориске фигуре и релијеви. Модели треба да се пошљу до краја ове године. У Русији се на више места спремају да 2. марта 1902. прославе педесетогодишњицу великога рускога писца.

У Бугарској.

(† **Митрополит Климентије.**) Његово Високопресвештенство митрополит Бугарски *Климентије* преминуо је дана 11. (24.) јула о. г. Вечна му **памать**!

Читуља.

† Стеван Стричевић

протопрезвитератски капелан Сомборски.

Како из Сомбора јављају 27. јуна (10 јула) о. г. преминуо је у Господу и сутрадан сарањен је на тамошњем Св. Успенском гробљу скромни и млади посленик у винограду Господњем, протопрезвитератски капелан, Стеван Стричевић.

Покојник је рођен у Сомбору године 1874. Основне и средњошколске науке свршио је у родном месту своме, а затим је положио прописане испите на Карловачкој Богословији. Рукоположен је за ђакона 19. септ. (1. окт.) 1899. год., а за презвитера 20. септ. (2. окт.) и. г.. у Сомборском храму Св. Великомученика Георгија.

И као ђак и као свештеник био је савестан и вредан, чиме је задобио једнаку љубав како претпостављених, тако и другова његових. Сви, који су га познавали, знали су о њему, да је одушевљен родољуб и да св. православну цркву искрено служи.

Несретна сушица, што у народу нашем толике тамани, и од које је покојник читавих пет година боловао, отрже нам и њега — да и у њему изгубимо многу лепу наду и читав низ поузданих очекивања наших.

Лака му била црна земља и вечан спомен међу нама!

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ 91 1—1

На упражњено место коровође, код српске црквене певачке дружине у Старом Бечеју.

Плата је коровођи 1000 круна, коју ће месечно у напред из политичне односно црквене општине примати.

Дужности су: певачку дружину обучавати, како њезина управа одреди и с кором при функцијама управљати; два часа седмично школску децу ноталном певању учити.

Рок стечају 4 недеље од првог увртења у овом листу.

Компетовати могу само свршене конзервористе, који треба своје молбе на председништво српске православне црквене општине, да управе. Првенство имају Срби односно који српски знају.

Ово ће се место попунити на три године.

Из седнице црквеног одбора српске православне општине, држане у Старом Бечеју 9. (22.) јула 1901. год.

Стеван Перић, перовођа — Лаза Предин, председник

СТЕЧАЈ 92 1—1

У стипендијској закладни баронице Еуфимије Јовићке отвара се стечај на једно упражњено место за ниже ђимназијалне, реалне и грађанске разреде или занатлијску школу, са годишњом стипендијом од 500 круна.

Молиоци нека приложе уз молбу: а.) крштено писмо, за доказ да су православни Срби; б.) школску сведоџбу од последњег течаја; в.) лекарску сведоџбу о свом здрављу; г.) сведоџбу сиромаштва и о моралном владању.

Рок искању је до 4. (17.) августа закључно те само оне молбенице долазе у обзир, које дотле стигну.

По закладном уставу питомци морају слушати науку на јавним заводима у земљама св. Стеванове круне. Првенство имају они, који су родом Старо-Бечејци, ако им је општа оцена бар добра. И чим се у довољном броју пријаве, онда по уставу други не долазе у обзир. Тек ако првих не буде, онда се — по оспособљењу — уизмају у обзир и други ученици, који су православни Срби а из земаља угарске круне.

Ни један питомац не сме у исто време уживати још коју стипендију.

Из црквено-одборске седнице српске православне општине у Старом Бечеју 9. (22.) јула 1901. год.

Стеван Перић, перовођа. — Лаза Предин, председник

Р. бр. 63/1901. ad. ЕШО. бр. 514/442 ex 1901. 94 1—2

СТЕЧАЈ

на **учитељска** места у **Бочару, Ђали, Иванди, Краљевцу, Малом Бечкереку, Петровомселу, С. Кларији, С. Неузини, Станчеву и Чоки** са појединце установљеним беривима (у пензију урачуниво 800—1000 К.); затим у **Ђиру, Кнезу, Кечи, Камералном Сенђурђу, Моноштору, Парцу, Соки, Толвадији, Фењу, Хрњакову, Црној-Бари и Шурјану** са минималним беривима (у пензију урачуниво 700—800 К.) и на **учитељичка** места у **Бега-Сенђурђу, Боки, Кетфељу, Петровомселу, Станчеву** и за две учитељице у **Срп. Итебеју** са минималним беривима (у пензију урачуниво 650—800 К).

Поред пропи сног стана, баште и огрева прописане су у Темишварској дијецези, у смислу

19. §-а Дисц. Правила и награде за све црквене функције.

Квалификације и дужности прописане; молбенице (за свако место засебно) имају се преко еп. шк. одбора темишварског поднети до 2. (25.) августа.

У помањкању потпуно оспособљених наместиће се приправници, есп. учитељице у случају потребе и забавиље, у коме се погледу имају молбе потписаном до почетка шк. године поднети (у Темишвар).

Ђорђе Поповић.
зам. шк. референта.

Ad бр. К. 459/329 ex 1901. 81 2—3

ЕДИКТ.

Усљед бракоразводне молбе Милоша Месаровића из Попинаца против нестале му супруге Драгиње Месаровић рођ. Ристић позива се речена супруга Драгиња, да у року од 6 месеци — рачунајући од првог увртења едикта овог у новинама, — овој конзисторији или сама лично предстане, или место свога садањег пребивања пријави, јер ће се у противном случају против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончати.

Из седнице Архид. Конзисторије, држане у Карловцима 7/20. Јуна 1901. год.

Архидијецезална Конзисторија

---

12 бр. М. Ш. О. 65 3—3

СТЕЧАЈ

на смрћу упражњено учитељско место срп. прав. вероисповедне школе у Тиса Хиђошу торонтал. жуп. Плата је следећа: 1) у готовом новцу 800 круна годишње, које ће месечно у напред примати; 2) 2 ланца по (2000□) ораће земље, на коју све терете црквене општина сноси; 3) за пофторну школу, ако му се повери 100, круна; 4) од укопа већег 2 К а од мањег 1 К

Стан од 3 патосане собе, кухиње, коморе, штале, и шупе; а уз стан лепу башту и законом прописани петогодишњи доплатак. Сламе за пећке, колико устреба.

Дужности прописане су Уредбом од 1872 г. Једну ће певницу држати и децу у појању обучавати. Одбор додељује разреде. Рок стечају до Св. Илије. Изабрани ће учитељ. 1. Септ. т. г. (по р.) звање примити. Иште се испит из мађ. језика. Лична пријава узеће се у обзир.

Из седнице Мес. Школ. Одбора држане 11. Јуна 1901. год. у Тиса-Хиђошу (Tisza-Hegyes).

Јереј Душан Путник
Председник.

С. О. 4422. през. ex 1901. 89 1—3

СТЕЧАЈ

Ради попуњења једног питомачкога места за ученике горње гимназије у стип. *заклади Мојсила Моловића и супруге му Христине* са стипендијом од год. 400 круна, овим се отвара стечај.

Молитељи српске народности и православне вере уз то припадници земаља угарске круне ваља да искажу сведоџбама добро владање, добар успех у наукама, сиромаштво и да су здрави.

Синови срп. прав. свештеника поред једнаке квалификације имају првенство пред другим молитељима.

Изабрани питомац мора слушати своје науке у срп. прав. вел. гимназији карловачкој.

Ваљано иструјисане молбенице треба поднети *потписаном* ради избора питомца *најдаље до 12. (25.) августа 1901. године.* —

У Карловцима 10. (23.) Јула 1901. године.

Георгије
Патријарх.

Ad бр. К. 457/328 ex 1901. 82 2—3

ЕДИКТ.

Усљед бракоразводне молбе Александре Игњатовић рођене Кузминац из Митровице против несталог јој супруга Уроша Игњатовића из Митровице — позива се речени супруг Урош, да у року од 6 месеци, — рачунајући од првог увртења едикта овог у новинама, — овој конзисторији или сам лично престане, или место свога садањег пребивања пријави, јер ће се у противном случају ова парница и без њега наставити и окончати.

Из седнице Архид. Конзисторије, држане у Карловцима 7/20. Јуна 1901. Год.

Архидијецезална Конзисторија

ДРАЖБА НА МАЊАК 79 2—2

Српска Православна Црквена Шк. Општина у Срп. Св. Мартону (Торонталска жуп.) одржаће 12. (25.) Јула тек. г. дражбу на мањак, на зидање једне своје шк. зграде, са две школске дворане.

Поближа извешћа код перовође.

Из ванредне седнице Црквене Шк. Одбора држане 24. VI. (7. VII.) 1901. г. под бројем 7. ex 1901. г. —

У Срп. Св. Мартону 28. VI. (15. VII. 1901 г.

Михаил Предић
као перовођа Црквене Општ.

Ђока Вукојев
председник.

Ш. С. 211 през. ех 1901. 68 3—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног упражњеног питомачкога места у стип. *заклади Василија Теофановића*, основаној пок. Александром Теофановићем из Будимпеште за ученике и ученице срп. учитељске (учитељичке) школе сомборске. —

Стипендија износи 50 круна месечно или 500 круна на школску годину.

Стеченици (стеченице) без обзира на место рођења морају исправно доказати, да су Срби, (Српкиње) православне вере, да су сиромашнога стања, да су здрави и крављим богињама накалемљени. —

Првенство имају они сродници тестаторови, који исправно докажу, да су у првој линији потомци деде тестаторова Данила Теофановића из Крњаје, било у мушкој било у женској му лози. Ако се два сродника пријаве првенство има ближи. Ако се пак више сродника пријаве који су у истом степену род с тестаторовом децом, то ће се приход од главнице на исте поделити, без обзира хоће ли тиме појединa стипендија изнети 500 круна годишње. Само ако рођаци не би цео приход исцрпили или их у опће не би било, имаће права на стипендију и други кандидати. —

Молбеницу ваља упутити и поднети срп прав. народном Школском Савету најдаље *до 18. (31.) јула 1901.*, а привити треба уз исту осим горњих исправа о народности и вери, имовном и здравственом стању, евентуално сродству још и школске сведоџбе од последње школске године с тим, да у молбеници има казати, камо да се достави овопредметна одлука Школскога Савета са односним списима.

У Карловцима 26. јуна (9. јула) 1901. год.

Председништво
срп. прав. нар. школског савета.

Бр. 179/901 3—3 70

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на место учитеља гимнастике на овдашњој срп. вел. гимназији.

Редовна плата учитеља гимнастике је 1200 К и 400 К станарина.

Молитељи имају поднети своје молбенице са потребним исправама о способности за то место потписаној управи до 6. (19.) августа 1901.

У Новом Саду 1. јулија 1901.

Управа срп. вел. гимназије.

Ш. С. 200 през. ех 1901. 73 3—3

СТЕЧАЈ

Ради попуњења двају упражњених места редовних професора у срп. учитељичкој школи горњо-карловачкој овим се расписује стечај.

Један од професора имаће дужност да предаје: математику и природне науке а по околностима и друге сродне предмете са обвезом предавања од најмање 20 седмичних часова.

Други професор имаће дужност да предаје: немачки језик, земљопис и повесницу а по околностима и друге сродне предмете са обвезом предавања од најмање 20 седмичних часова.

Са сваким од горњих места је, ако се изабрани за горње струке потпуно оспособљени гимназијски или препарандијски професор, скопчана годишња плата од 2000 круна и 10% плате у име станарине, после сваки пет година успешне професорске службе годишња повишица од 200 круна а после 30 година службовања мировина у износу постигнуте плате. Ако је постављени без прописане потпуне квалификације има ће плату од 1600 круна годишњих.

На ова места могу компетовати само они Срби православне вере, који су стекли оспособљење за предавање односних горепоменутих наука у којем свеучилишту или у којем вишем педагогијском заводу или те науке у тим заводима слушали; али првенство имају оспособљени за горње струке гимназијски или препарандијски професори. — За случај ако такових компетената не би било, има ће дотични постављени за годину дана положити испит за професорско оспособљење. —

Оспособљени професори ће се у смислу школске уредбе од 1872. сматрати за две године дана службовања као привремено постављени, а супленти се у опште постављају у привременом својству. —

Молбенице своје, којима се имају приложити: крсни лист, сведочанство о професорском оспособљењу односно о свршеним наукама, сведоџба о досадањем службовању и најпосле сведоџа о религиозно-моралном и политичком поведењу — ваља да компетенти поднети срп. прав. нар. Школском Савету у Карловцима *најдаље до 25. јула (7. авг.) 1901. године.*

У Карловцима 25. јуна (8. јула) 1901.

Председништво
срп. прав. нар. школског савета.

Ш. С. 209. през ex 1901. 72 3—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења упражњеног места редовног учитеља (учитељице) за мађарски језик и земљопис а по околностима и за друге предмете у српској вишој девојачкој школи у Сомбору овим се расписује стечај.

Молбенице за ово место имају се *најдаље до 25. јула (7. августа) 1901.* године срп. прав. нар. школском Савету у Карловцима поднети.

Молитељи (молитељице) имају доказати, да су Срби (Српкиње) православне вере, да су оспособљени за грађанске школе односно да су бар испитани и оспособљени учитељи (учитељице), и да потпуно владају српским језиком. У случају, да дотични немају стручнога оспособљења за грађанске школе, дужни ће бити и ово после избора у року којим се буде одредио, себи набавити.

У дужност изабранога спадаће односне предмете у најмање 20 седмичних часова предавати.

Плата редовном учитељу је према §-у 7. уредбе о српским вишим девојачким школама од 1872. године, а спомоћном учитељу 1600 круна годишње без станарине и петогодишњег доплатка.

У Карловцима 25. јуна (8. јула) 1901. год.

Председништво
срп. прав. нар. школксог савета.

Број 698. К. зап. 377. ex 1901. 76 3—3

СТЕЧАЈ

Исписује се на парохију у Бршљаници III. разреда.

Ваљано обложене молбенице имају се надлежним путем најдаље до 15. (28). августа 1901. потписаној Конзисторији поднијети.

Из сједнице Епархијске Конзисторије

У Пакрацу 19. јуна (2. јула) 1901.

Мирон с. р.
епископ.

Бр. Е. К. 203. ex 1901. 74 3—3

СТЕЧАЈ

Расписује се овим стечај на парохију I. класе у Бјелопољу, протопрезвитерата Кореничког.

Рок компетовању траје до 18/31. јулија 1901.

Из сједнице Епарх. Конзисторије горњо-карловачке, држане,

у Плашком, 21. јунија 1901.

Михаилъ

СТЕЧАЈ 88 1—3

На упражњено учитељско место у Иванди торонтал. Жуп. овим се расписује стечај.

Са овим местом скопчана је годишња плата од 800 круна, за пофторну школу 80 круна, за писаћи прибор 10 круна, у име дрва 40 круна, од погреба где позван буде 1 круну.

Учитељици је опредељено годишње 600 круна, за пофторну школу 80 круна, за писаћи прибор 10 круна, у име дрва 40 круна ако би учитељица изабрана била има из своје плате певчику узети који ће при сваком богослужењу десну певницу држати.

Учитељ или односно учитељица ужива стан са 2 патосане собе, кујна, шпајз и штала, а уз стан врт од $^1/_2$ ланца.

Дужности учитеља или учитељице прописане су школском уредбом.

Рок стечаја траје до 6. Августа о. г.

Из седнице м. школског одбора држане у Иванди 29. Јунија 1901. године.

Мишко Перинац
перовођа.

Милош Благојев
шк. председник.

Ш. С. 131. през. ex 1910. 71 3—3

СТЕЧАЈ

Ради попуњења упражњеног места редовног учитеља (учитељице) за српски и немачки језик и земљопис у српској вишој девојачкој школи у Панчеву овим се расписује стечај.

Молбенице за ово место имају се *најдаље до 25. јула (7. августа) 1901.* године срп. прав. нар. школ. савету у Карловцима поднети.

Молитељи (молитељице) имају доказати, да су Срби (Српкиње) православне вере, да су оспособљени за грађанске школе односно да су бар испитани и оспособљени учитељи (учитељице) и да потпуно владају српским језиком. У случају, да дотични немају стручнога оспособљења за грађанске школе, дужни ће бити и ово после избора у року којим се буде одредио, себи набавити.

У дужност изабранога спадаће односне предмете у најмање 20 седмичних часова предавати.

Плата редовном учитељу је прама §-у 7. уредбе о српским вишим девојачким школама од 1872. године, а спомоћном учитељу 1600 К. годишње без станарине и петогодишњег доплатка.

У Карловцима 25. јуна (8. јула) 1901. год.

Председништво
срп. прав. нар. школског одбора

СТЕЧАЈ 87 1—3

На упражњено учитељско место четвороразредне мешовите основне школе овим се стечај расписује, плата је изабраног учитеља:

1.) 220 К као припомоћ из епарх. фонда.
2.) 18 мерова жита.
3.) 18 „ кукуруза.
4.) 3 хвата тврдих дрва, одакле је учитељ дужан школу грејати.
5.) 84 К у готовом новцу.
6.) 20 К за пофторну школу.
7.) 10 К за перовођство и рачуновођство.
8.) 3200□ ораће земље, ливаде и сенокос.

Дужности учитеља прописане школ. уредбом.

Рок стечаја траје за 6 недеља (26. Августа) од првог увршћења, када ће се и избор обавити.

Молбенице ваља слати на подписано председништво.

У Ланчугу (Lancsuk Baranya megye) 8. Јула 1901. године.

Миливој Барбировић
перовођа и пр. учитељ

Ђукић Ђуко
председник

СТЕЧАЈ. 83 2—3

На упражњено учитељско место, на срп. вероисповедној основној школи у Бану, овим се отвара стечај.

Дужности учитеља прописане су шк. уредбом од 1872. год. Плата је следећа: 600 круна у готовом новцу, 3 ланца ораће земље, на коју порез учитељ а еквивалент општина плаћа, слободан стан по пропису, 4 хвата тврдих дрва. За пофторну школу 80 круна, за перовођство 40 круна, при погребу где позван буде 80 фил., од венчања 80 фил., од парастоса 80 фил., и по закону прописани петогодишњи доплатак 100 К.

На ово место могу само они компетовати, који су и у мађарском језику оспособљени. Молбенице се имају са сведоџбама на доле потписано председништво слати.

Рок стечаја Преображење кога дана ће се избор обавити. Лична пријава узеће се у обзир.

Из седнице м. шк. одбора у Барања-Бану 1. (14). Јулија 1901. године.

Јереј Д. Мијатовић
шк. управитељ.

Богде Бошњак
председник.

СТЕЧАЈ 69 3—3

Ради сталног попуњења расписује се стечај на учитељско место основне срп. прав. школе у Шиклушу (Барања.)

Плата је учитељева 600 круна, за пофторну школу 120 круна, за перовођство 80 круна, 3 хвата дрва, стан са 2 собе, кујна, комора, дрварница, таван и у порти комадић баште. Учитељу у дужност спада у цркви појати и децу у црквеном појању обучавати. Од великог укопа 2 К. од малог 1 К. од парастоса 2 К. од венчања 1 К. Рок стечаја Преображење кога ће се дана избор обавити.

Из седнице м. шк. одбора у Шиклушу 6. јула (23. јуна) 1901. године.

Сава Канурић
перовођа.

Петар Весин
предс. школ. одбора.

Ad .бр. К. 109. ex 1901. 90 1—3

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на место пароха у Столном-Београду са платом VI. разреда. Рок овом стечају траје до 15. (28.) августа 1901.

Епархијска конзисторија будимска
у Будимпешти 7. (20.) јула 1901.

Председништво.

СТЕЧАЈ 93 1—3

на смрћу упражњено учитељско место у црквеној општини Старо-Стапарској, епархији Бачкој, овим се по налогу славног епархиј. школског одбора бр. 1138/231 ex 1901. поново отвара стечај. Са овим учитељским местом скопчана је плата годишња од 900 словом деветстотина круна и 140 словом сточетрдесет круна у име стана и огрева. Осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна који може достићи највећу своту од 500 круна.

Осим школ. уредбом од 1872. г. прописаних дужности изабраном учитељу спадаће у дужност да од Благовести до Крстов дана — кад на њега ред дође — појачку дужност врши на овдашњој водичкој капели. Рок стечају је до 1. (14.) септембра т. г. у своје звање наступити од ког му је дана и плата у течај стављена.

У Ст. Стапару 12. јула 1901. године.

Бошко Поштић
перовођа.

Сима Буњевчев
председеик м. шк. одбора.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 396.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 29

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 23. јулија 1901

Проповед

о ништавилу живота на земљи, као доказу бесмртности душе.

Написао и говорио у Саборној Цркви Карловачкој Др. Георгије Летић, професор богословије.

Милошћу Божјег промисла, у којем су од вечности положена сва времена и живот наш у времену, навезосмо се и скоро пребродисмо дебело море свете Четрдесетнице.

На том путу кроз више недеља удаљени бесмо од света и од светског метежа гледајући и посматрајући као морепловци, само небо и Бога у небу, себе и душу у себи и пут, којим гредемо, пут поста молитве и кајања.

А то тихо пловљење по пучини Четрдесетнице на броду Цркве наше јесте врло потребно.

То је време испитивања вечних и спасоносних истина, познавања себе самога, чишћења душе од хрђе греховне, распињања лажних осећаја и отровних страсти, снажења воље слободне, напредовања у врлинама, занављања и препорођаја душевнога.

То је доба лечења душевних болести, када се све што је на души болесно сажећи или сасећи мора, само да се душа очува и вечити живот не изгуби.

То је време озбиљно и судбоносно, када се за вечност зида или за вечност руши и обара.

То су дани неизмерне милости и љубави Божје, у којима Господ само лечи и прашта, само диже и исправља.

То је доба неописане радости на небу, када се анђели због сваког покајника радују и ликују славећи и величајући Јагње, које на себи понесе грехе свега света и дарова грешним људима толико среће, толико благослова.

Па да ли смо се на том путу што користили или смо дремали и лењили се? Тако ваља да се запитамо на измаку Четрдесетнице.

Многи од нас наступају време поста са обичним мислима. Не ће да се користе пруженом приликом, не ће да приме руке помоћи мајке Цркве, него су хладни и немилостиви. Не ће да спасавају душе своје, не ће да се кају и поправе.

Па шта је узрок томе? Узрока томе има много, великих и малих, видних и невидних. Има их у крви нашој, има их у

свету, има их у паклу, има их у ваздуху, и где их све нема. Али је главни узрок томе неверовање у достојанство и бесмртност душе наше и прецењивање живота на земљи.

С тога ћемо данас посмотрити питање, да ли је оправдан узрок тај *доказујући бесмртност душе наше ништавилом живота на земљи.*

*

Таштина над таштинама! Сујета највећа од свих сујета! Све је таштина под небом и мука за душу!

Тако је обележио премудри цар Соломон живот на земљи. И заиста тако је! Без живота загробног, живота вечног, сâм за себе, живот на земљи је празнина, таштина и бесмислица, те пуноћу и смисао свој добија само онда, ако је он увод, пут и спрема за други, бољи и вечити живот.

Сâм за себе, живот наш на земљи јесте као оно откинут метеор од осталог света, који без живота, без одређена правца и циља, без разбора и смисла лута по васиони изложен случају, и за који не знамо, ни откуд је дошао, ни камо ће стићи.

Живот је на земљи прелазно стање; ми се нисмо само за овај свет родили; смрћу не уништава се човек, као што то бива са бесвесним створовима.

Испитајмо само душу човечју. Шта видимо ту? Видимо саме планове, усађене Творцем нашим и нагон за остварење тих плаиова. Но да ли се ти нагони на овом свету задовољавају? Да ли се ти планови, од Бога означени, на земљи остварују? Једном речју, да ли човек потпуно постизава на земљи опредељење своје, које му је Творац одредио?

Никако! Без другог живота за гробом човек је најнесретнији створ Божји. Све остало у свету осим човека постизава на земљи сврху своју. Нагони животињски задовољавају се силом природних закона. Стваралачка сила постарала се за то. Па је ли могуће да је она само код човека мањијски поступала, велики неуспех показала и себе у лаж утерала? Не значи ли праву бесмислицу поставити у души човечјој један план, који се не да остварити, истакнути недостижиме циљеве опредељења човечјег и дати нагоне за остварење њихово? Не може се то никако претпоставити за Премудру Стваралачку Силу, коју свугде опажамо, а најмање би се то догодило код човека круне од створења. Не, не.. На овом свету видимо ми само почетак остварења планова усађених у човеку, а свршетак остављен је за други живот, живот вечни, да се Божје дело заврши и Његова Премудрост прослави.

Но да ли је то баш тако? Посмотримо урођене нагоне душе наше, који се на овом свету не задовољавају.

Душа човечја гори од жеђи за знањем, али ма колико је засићавали, осећа још потребу да учи и знаде, и жеђ је њезина све силнија. Она се напослетку распламти од жудње, да доспе и до највиших истина, на којима виси свет и све у свету. Уздиже се као орао у небесне висине, али са мучног тога лета враћа се доле сломијених крили, сва малаксала, изнурена. Већа беше воља, него снага. Пуне су јој руке плена и успеха, велики су резултати научних испитивања, красни су плодови. Али и то је таштина и мука за душу човечју. Знање је то непотпуно и несигурно и не задовољава душе човечје, јер основне истине остају још тајне. Шта је то снага, шта материја, откуда живот и кретање, шта је узрок свега на свету: све су то непостижиме до данас истине, које на природан начин не познадосмо и за које многи учењаци тврде да их никад ни познати нећемо. Али без тих истина не може се никакав појав на свету протумачити. Непостижиме те истине јесу управо Светилиште Непостижимога Бога, у које се само вером приступити може. Хоће ли човек на други начин, силом да се приближи тим највишим истинама, мозак му се заврти, онесвесне од висине или заслепи од светлости, посрне и пропадне..

Срце човечје жуди за срећом и њу гони свега живота свога, али њу никада не достиже. Што је више гони, све му се више измиче. Да се сва добра овога света искупе, несу довољна да зајазе бездану провалу срца човечја. Мајушни прах у васиони, па га ипак ништа не може испунити. „О Боже! Боже драги! Шта си мислио,

када си то срце немирно Ти створио?“ тако се мора човек често запитати. А није ли тако? Та нека сав свет мисли за оног богатирца и силника, да је срећу уловио — и то је таштина и мука за душу. Не заустаља се ено ни он, него јури још даље, брже и страсније за срећом, коју није достигао и која је све даље од њега. . .

Воља се човечја хваста, да је свемогућа и да ће чуда чинити. Храбри се и велича, да ће све остварити, што ум замислити може. Но и то је таштина. Понижена враћа се са утакмице натраг. Она се још хвали, да ће чинити све што вечни закон Божји, усађен у уму човечјем или изражен у Откривењу, заповеда Али грдне обмане! Тек што се одлучи, поклизну и падне, а диже се споро или баш никако.

Па зар је баш тако на овоме свету? Тако! и није друкчије! Шта видимо у животу нашем? Незадовољене тежње, неиспуњене наде, разочарана уверења, сама спотицања и исправљања, сама падања и дизања, живот белесне јагме за оним, што се не да постићи, живот пун трзавица и немира.

Али то још није све!

Незадовољене силе у души човечјој и међу собом сатиру се. Оне се често узбуне и кивно кидишу једна на другу, те је душа непрекидно поприште жестоке борбе и трвења. Ум стоји на једној, а осећаји и воља на другој страни. Да човек најмање добро учини, у души се мора борба да доврши, а та борба душу мори и раздире. Ту је још и казна, ако ум и закон његов не победи. Савест се одмах јавља и суди. Ломи снагу, трза, узнемирује и муке паклене још на овом свету задаје. Није ли и то таштина и мука за душу? У свему осталом свету влада највећи склад, у човеку пак постоји таква противност! И те противности морају нестати. На овом свету их не нестаје. С тога други живот мора настати, да се то постигне.

А шта тек чека човека е поља на овоме свету! Неслога и немир, завист и накост, борба и гоњење, непријатељство и рат грози с поља и куца на врати. Борба за живот, рад у зноју, патња и брига, болести и невоље. Страшна олујина у животу често „потегне и човек задршће, као грска у пољу. Удари лични, породични или друштвени груну од једном на слаба човека, и он се наједаред тргне иза сна и освести се. Горка збиљо! Страшно разочаравање! Зар је то све? Зар се само зато ми на свет родисмо? Ту је ено већ и смрт са косом у руци, да ту мучну трку једном већ заврши. Сваком радепику потребан је одмор, па и човеку патнику највећем.

Таштина овог света самога за себе огледа се и у том, што је он кратак и несаразмеран према величини тежња духовних и остварењу њихову. Колико њих појаве се на позорници овог света, да их одмах за тим опет нестане? Колико се пак њих уклони са света, а живота ни не познаше и сврху своју ни близу не постигоше? Живот је човечји још и несигуран, изложен многим опасностима, напуштен сили и тирапији природиној. Од једног слепог случаја зависи нам живот и мач непрестано лебди о концу над главом нашом Осим тога несигурни и кратки живот наш јесте још и пун бола и горчине, пун муке и напора. Питамо се сада, зар смо се ми само зато родили, да гробља пунимо, да се само намучимо овог света и ко скотови иструнемо? Не били тада животиње сретније биле, које сврху свога живота силом природних закона постизавају, а горчину света не сазнају, нити се смрти надају?

Да је живот наш на земљи само прелазио стање, или боље рећи, само тркалиште за вечну награду, доказује још једна таштина. Зли људи наиме често боље пролазе на овом свету, него ли добри. Зло царује, грозни злочини су често сакривени, врлина се прогања, а правда се вређа. Наша савест пак захтева да се добро награђује, а зло казни. Да се то што је у уму, као истина усађено и оствари, мора други живот наступити.

И заиста скоро сви народи скоро сваког времена уверени су били о бесмртности душе. Глас свега човечанства јесте глас Божји, глас истине. Оно у чему се све човечанства слаже, почива на здравом разуму и мора одговарати стварности. Свест у нама свима буни се против тога, да ће нас једном у гробу са свим нестати.

Други свет долази на ред после гроба и он нам већ у овом животу помоћ своју пружа и тешку судбину ублажава. Вера, нада и љубав, три небеске врлине, силазе са оног света као благослов и душу човечју натапају. Вера снажи ум и задовољава га, нада крепи вољу, а љубав срце греје и срећу дарује. . . . .

Ето Љубазни! Поучите се тиме, те не жртвујте сретну вечност, ради овог несретног привременог живота.

Тргните се овог поста и о себи озбиљније размишљајте! Идуће недеље водиће нас Црква кроз знамените пределе, крвљу Христовом освећене, путем крсним, да би нам у души обновила успомену најзнаменитијег догађаја у повесници света, да би нас оплеменила побожним осећајима туге за Христом, љубави према Њему и благодарности. Па у те дане искупљења ослободите се од греха у тајни покајања и нов живот започните. Вера нада и љубав нека буду програм Вашега живота. У њима тражите лека, у њима спасења!

Па гледајте да се са поучног пута Четрдесетнице вратите у борбу света излечени, освежени и оснажени. Нека вам Господ помогне, којега је милост велика у вечности амин!

Ориген као проповедник.

(Наставак)

Ориген беше велики мајстор у испитивању живота својих слушаоца, а особито је знао проникнути у душу и дирнути у најосетљивије жице људе, а то је изнети им пред очи све њихове слабости са свима шкодљивим странама њиховим. Из његових омилија, које се односе на моралну страну људскога живота, добивамо ми лепу слику друштвенога стања тадашњега времена. Примера ради споменућемо проповед пету на Генезу, где говори о гостопримству, о пијанству и штетном утецају пијанства на човека.

Ориген често пута тумачећи некоја места из Св. Писма Старога Завета служи се са старозаветним догађајем и врло згодно га примене на савремено стање својих слушалаца. Тако н. пр. у X. омилији на Генезу говори он о Авраму и његову сину Исаку, чијем се је напретку особито радовао отац његов Аврам. Ориген пак том згодом додаје: „О да би и ви браћо били, као што беше Исак радост матери својој, радост вашој св. матери цркви, али ја се још увек бојим, да ће још увек морати црква, да рађа своју децу са жалошћу и са уздисањем. Или јој зар ви са својим понашањем не доносите жалост и уздисање, кад се клоните цркве и не слушате слово Божје или ако слушате то бива на најсвечаније празнике, па и то, да бива из каквога унутрашњега побуђења, још би се дало опростити, али то се догађа једино из радозналости и наклоности према јавним свечаностима и из жеље за опћим (заједничким) одмором. Па шта дакле треба, да чиним ја, коме је поверено и наложено, да објављујем и разјашњујем реч Божју људима? Као што је онај бескорисни слуга, тако сам и ја добио од Господа меру пшенице, да је разделим своме друштву. И Господ тражи, да се то раздели благовремено, па шта, да ја сада радим? Када ће и где ће бити ваше време? Већином или готово цело време проводите ви на тргу бавећи се светским пословима или због трговине. Једни посвећују своје време ратарству, други парничењу на судовима, а реч Божја је увек последња, њу или когод слуша или врло мало њих. Али шта се ја тужим на ваше послове и на ваша занимања? Шта ја приговарам онима, који изостају од цркве? Та и на вас који сте се ту у овом светом храму скупили, морам да се потужим због вашега владања, јер нисте пажљиви, забављате се и овде по обичају вашем са новинама варошким, окрећући речи Божјој и читању Св. Писма леђа. Ја се бојим, да се и вас тиче она реч Господња пророку (Јеремија II. 27.) Они ми окрећу леђа, а не лице.“

Из овога примера се види, да је Ориген умео врло вешто тумачећи Стари Завет употребити згодно некоја места његова, да поучи своју паству и старим примерима, какви треба да буду Хришћани у животу и раду своме.

Св. Писмо и Старога и Новога Завета пуно је такова лепа материјала, из којега може лахко проповедник слова Божјега наћи за себе згодно место, да га обради за своју паству. Ориген је увидио то велико богаство, одабирао је што му се је чинило за проповед најприкладније и изабрани материјал је са великом

помњом и љубави обраћивао према стању и приликама цркве и његове паствe имајући увек на уму, да му је сврха, да верни стеку што јаснији појам о хришћанској вери, да ту веру заволе, следе њеним прописима у животу и тако обнове праву цркву Христову у срцу своме.

Као што сви велики људи тако и Ориген уза све своје мане и недостатке, које су му доцнији нараштаји опазили, остаје он ипак врло знаменит у погледу хришћанске проповеди. Он је својим радом створио и у проповеди епоху, која, ако и носи на себи још карактер несавршенства, ипак је куд и камо одмакла од првих трију векова, у којима је проповед живила.

Под његовим утецајем и у његово доба добила је проповед и право грађанства у црквеној књижевности. Он је први почео намењивати проповед своју не само слушаоцима већ и читању изван школе и храма; он је први почео бележити и издавати своје проповеди у изворном им облику, не прерађујући их у трактате, као што је радио његов савременик на западу Кипријан.

Други је значај Оригенова рада, што је он први утврдио проповед речју Божјом, учинивши библијски текст не само излазном тачком проповедања и предметом аргументације, већ узимајући из њега и садржину. Тиме је за будућа времена установљен принцип, по коме је проповед престала бити продуктом личнога субјективнога производа и назора, већ је постала изразом црквенога учења, проповеђу ex cathedra. Ма да код Оригена у његовим проповедима налазимо много више субјективизма него код других, ипак је принцип сасвим код њега објективан.

Трећа заслуга Оригенова јесте, што је својим проповедима у Хришћанство унео мноштво нових идеја, егзегетских, догматских, моралних, те је тиме потпомагао много буђењу и обновљењу хришћанских мисли и назора у свету.

Четврта заслуга Оригенова јесте у томе, што је створио посебан тип проповеди, а то је егзегетска омилија. Тај тип проповеди владао је и после њега, а у својим главним цртама сачувао се је у цркви све до данашњега времена као норма за ту врсту хришћанске проповеди. (Шк. уџбеник).

Тиме смо у главним цртама ресумирали рад овога ђенијалнога учитеља старе цркве хришћанске, који је својим учењем и радом, ма да беше због неких незгодних назора доцније осуђен од цркве, заслужио ипак, да му се са дубоким поштовањем спомиње његово име у црквеној књизи, којој је тако рећи први својим ђенијалним талентом и ревносним неуморним трудом прокрчио пут до славе и величине, на коју се је успела у IV. и V-том веку.

Наставиће се.

Још нешто о саборском изборном реду од 1870|1.

(Поводом „Осврта Димитрија Руварца“.)

(Свршетак).

XIII.

Крупније наводе и приговоре, подвале и смицалице „Осврtове“ против становишта које заступам у питању изборнога реда од 1870/1, држим да сам довољно приказао у њиховој правој вредности. Том приликом умножио сам доказе основаности и коректности тога становишта и његове тврдње о неканоничности постанка тога изборног реда. А то ми је и била главна цел уз побочну, да прикажем превртљивост и несолидност јавног рада г. Д. Р-ца, а њега самог као човека необуздане ћуди, без икаквог убеђења у претресаним овде питањима.

Сматрајући саму ствар довољно испрљеном у корист свога становишта и својих тврдња, ја бих могао одмах свршити и завршити, па да се и не осврнем на ситниж „Осврtов“. Но да не би и њиме по неко заведен остао у заблуди, осврнућу се ипак.

На 12. стр. „Осврта“ вели се: „Ви сте г. Јеремићу на стр. 537. навели неколико пасуса из говора народних саборских посланика са сабора 1842, те и ако сте их верно навели (о милости!), и ако се н. пр. из говора Николићевог и Хаџићевог и осталих, сасвим јасно види, да су они предлагали „да бы болѣ было, да се рекурсъ — ради дозволе расправног сабора — на милостивѣйшег Монарха пре избранія Архі-Епископа и Митрополита устрои, подпише и одправи“. Ви ипак рекосте: „— — ипак је и на том сабору — 1842 — *покренута* мисао и жеља, да се одржи најпре расправни и после њега изборни сабор“.

После ове замерке чуо се у „Осврту“ и по трећи пут подвик: „Да л *шако* ради књижевник од љубави и истине“! А ја се згледнух, слегох раменима и запитах: шта ли тај г. Д. Р. сад хоће, шта ли му је сад криво? Ни данас још не знам. А ко хоће да погађа — а кад погоди да и мени каже — нека прочита и оно што сам ја написао, а наиме:

„Сабор од 1842. дозвољен је „јединствено ради избора митрополита“. И ма да је тако написано било у највишем декрету, којим се тај сабор дозвољава, па и поновљено, да посланици „јединствено себе на дело избора митрополита ограниче“, и ма да је и Комесар то исто поновио у свом говору, којим је сабор отворио, па то поновио и другим својим изјавама не једаред; и ма да је „Конаџъ бесѣде ове (Комесарове) громким свію слышателя вівать восклицаніемъ увѣнчанъ био, ипак је и на том сабору *покрешана* мисао и жеља да се одржи најпре расправни и после њега изборни сабор“.

Као што рекох, нисам могао, да разаберем ни висину ни дубину трећег восклицанија г. Д. Р-ца. А привео сам га, да и он буде сведоком славе његове.

— Излагањем односне радње сабора 1842, доказао сам, да су и на њему неки хтели да расправљају и уређују друге црквене послове, а после ових тек да бирају митрополита.

Али сам тим сабором доказао и то, да да г. 1842 ни државна власт, ни црквени фактори, на таку незаконитост нису хтели пристати. Доказао сам, да на ту незаконитост нису хтели пристати ни г. 1864. А нису пристајали, јер су *онда били вољни* да респектују канонску забрану предузимања важнијих црквених послова за време седисваканције. А респектовали су ту канонску забрану тада за то, *јер им онда „практичност“ није колидирала са том забраном.* Онда није било државних рачуна и смерова, а ни личних интереса тадањих администратора митрополије, којима би запостављали закон и интерес цркве своје.

Али је већ онда — 1864 — „практичност“ народњака хтела тај закон да игнорује, позивајући се и на саме привилегије, „на којима да је основана она наша црквена автономија, *којој је орган народни сабор*“. Цитирао сам те речи Милетићеве и тврдњу његову обарао. С каквим успехом, поричем г. Д. Р-цу компетенцију да о томе пресуђује, јер он пише данас овако сутра онако; јер он не ради по уверењу и разлогу, не из љубави према ствари, него по диктату мотива, који покрећу и најобичније смутљивце.

Јер, зар ми је могла која друга побуда и какав год друкчији књижевник добацити онако малициозно: да сам „без икакве нужде и повода цитирао и привилегије“.* Добацити онда, кад сам их цитирао да Милетићево позивање *на привилегије* неоснованим прикажем и докажем. Чиме сам то могао учинити него привилегијама? Или сам се место привилегија требао позвати на г. Д. Р-ца, који као да жели монополисати цитирање у опште, а привилегија понаособ? Или сам изводио погрешне закључке из цитираних привилегија? Или оне не обарају Милетићеве и не доказују моје тврдње? Ради чуда, да чујемо како је данашњи г. Д. Р. писао у сличном питању године 1900. Ево овако:

„Из ових се привилегија јасно види, да је патријарху дата тако рећи неограничена власт у цркви, и да о каквој народној автономији у управи цркве, нема ни спомена. Народу је једино признато право, да може са свештенством заједно бирати себи свога архиепископа, и да може „слободно упражњавати своје обреде и своју вероисповест, без икаквог страха, опасности и штете у телу или имању... Говорити и писати дакле, да је привилегијама Леополдових (а другим?) српском народу у Угарској, Хрватској и Славонији признато неко право у управи црквеној, проста је — што рекли Србијанци — измотација.“[1]

* Осврт. Стр. 12.

[1] Димитрије Руварац: Постанак и развитак срп. црквен. нар. автономије. Стр. 5. Није г. Д. Р. тако писао само 1900 г., него и 1890 и 1892. У 20. бр. „Новог Времена“ ех 1890. написао је и ово: „За то оканите се господо позивати се на привилегије, јер по њима нема наш народ нити би имао по њима никаквог другог удела у спољашњој управи црквеној, осим слободног избора архиепископа“.... „Ко може из овог законског чланка (XXVII. ех 1790/1.) извести то, да је њим дата нашем народу

Дакле, и кад кажем скоро исто што је рекао г. Д. Р. — и онда ми он замера, и онда немам право!

— Г. Д. Р. хтео је неким софизмима да докаже да сам „слаб логичар“ (стр. 26. и 27.) а постојећи изборни ред да је каноничан.

Ја сам н. пр. рекао: „Да је и државна власт, и после IX. зак. чланка, сматрала дотичне закључке и уредбе (саборске) зависнима од Синода, доказује поступак са сепаратним вотумом Епископата од 1870. Класичан је доказ и у отпису министра Паулера из г. 1874, којим је враћено саборско устројство од 1871, непотврђено с разлога *„што на њега није Епископат пристао, а по епископалном карактеру грчкоисточне цркве ово је есенцијални услов правоваљаности саборског закључења“*. А г Д. Р. после тога, прећутавши сепаратни вотум, овако умује:

„Ко зна здраво мислити, тај прочитавши *то*, не може ништа друго рећи, до ли ово: па кад је круна на предлог кр. уг. владе ипак потврдила 29. маја 1871. изборни ред, јасно је, да је пре његове потврде, пристао на њега и епископат, јер га је баш тај исти министар Паулер поднео круни на потврду. И чим то стоји, престаје свјак (!) глагол о каноничности или незаконитости изборнога реда. Није ли пак на њега пристао епископат — као што Ви г. Јеремићу тврдите; — онда не стоји она тврдња Паулерова, да без пристанка епископатовог не може потврђен бити ни један* закључак саборски“.

Тако г. Д. Р. Но ко чита његове речи са разумевањем ствари, уочиће одмах, да је у његовом софизму прећутана неконзеквенција Паулерова према становишту, које је овај и сам признао легалним; да је прећутана и самовоља државне власти, којом је та неконзеквенција спроведена. И место да осуди ту неконзеквенцију и самовољу, г. Д. Р. мени импутира нелогичност, а скоро да правда поступак државне власти.

По његовом софизму: или је државна власт одобрила изборни ред на основу пристанка Епископатовог, ergo радила по закону црквеном, или га је потврдила и без тог пристанка, јер није ни дужна тај пристанак тражити, ergo по праву свом. Али не стоји ни једно, ни друго Ја сам доказао какав је то пристанак био 1870. и да тадањи Епископат без свога митрополита није био ни надлежан на пристајање, дакле, да о пристанку, са правне стране узетом, не може бити ни говора. А из тога случаја, што је државна власт г. 1871. и без тога пристанка — па и против IV. тачке сепаратног вотума — ипак потврдила изборни ред, изводити закључак, да „онда не стоји она тврдња Паулерова“, то може само правна логика „Осврта“, то може само она ћудљива љубав према црквеним правима, каква се често разлева по радовима г. Д. Р-ца, кога „познавање историје наших народних сабора од 1708 до 1864, а тако исто и синода за то време“ тако разапиње, да томе вулкану свога — за другога, по његову мишљењу, некмћстымагw знања, мора одушке да даје и у веома чудним екскурзијама.

Становиште министра Паулера у његову отпису 1874, сасвим је легално и једино коректно, претпостављајући, да је он под Епископатом мислио Епископат у Синоду. Да га се је министар држао и 1871. г., и да га се државна власт увек држала и држи, не би се никада бар формално, огрешила о законодавство и право црквено. Али, министар Паулер — без обзира на његово познато већ правдање пред епископом Грујићем — поступао је 1870. противно томе становишту. А зар у његовој неконзеквенцији — моја нелогичност? И та његова неконзеквенција, разуме се, не из нелогичарства Паулеровог него из политичких рачуна почињена, зар да потире легалитет и коректност изреченог у отпису Паулеровом становишта? По логици и правним појмовима г. Д. Р-ца тако

автономија, тај је заиста блажен!“ У 86 бр. „Новог Времена“ ех 1892. у истом правцу је г. Д. Р. писао. Шта му је дакле било ове године кад је писао „Осврт“? Заиста је и он у својој форми „блажен“. „Блажен“ је био и онда, кад је рекао, да је зак. чл. XX. ех 1848. „дата нашем народу црквена автономија“, о каквој он говори, но да „исти законски чланак није никад ни ступио у живот“.

* Нисам рекао „ниједан“, јер није говор о *свима* него о *извесним* закључцима, о *извесној* радњи саборској. Зашто ми дакле г. Д. Р. подмеће свој „ниједан“ „ништа“ итд.? Зар у „невољи“, или у својој површности?

би и било. Али тако није, јер незаконитост и некоректност личнога поступка министровог, не поништава начело у отпису Паулеровом и на њему основано црквенонравно становиште.

— У „Осврту“ се вели:

„Сабор је бар на папиру 1875. добио устројство и одређен делокруг, на темељу кога може и самој влади опонисати, да не мора учинити нешто што је противно устројству, без да му она може друго шта учинити, до ли да га одгоди ил распусти — као н. пр. 1897. — ал архијерејски синод нема ни дан-данас никаквог устројства, нити одређеног рока свога састанка, већ мора за свако заседање да „исходи“ дозволу, као и да назначи предмете, што их мисли предузимати, односно да добије дозволу за њихово предузимање“.*

Но г. Д. Р. је при овом умовању заборавио на канонично устројство о састајању Синода и Декларативијске установе, које, било нам право или не, постоје. Заборавио је на 7. § саборског устројства, по којем, „свако одступање од редовног времена састанка, даље продужење редовног, као и сазив ванредног састанка (сабора), овог последњег *уз означење расправних предмета* има се преко председника претходно Његовом Величанству пријавити“. Заборавио је и на 9. §. истог саборског устројства, по којем „Сабор сазива митрополит и патријарх, или ако је упражњена столица му, митрополитски црквени савет, *уз претходно учињену пријаву Његовом Величанству, и после добивеног одобрења од Његовог Величанства*“. Заборавио је и другу алинеу тога параграфа по којем: „Његово Величанство има право сабор одгодити, исто тако и распустити га“ . . . А тешко да је кад год и имао на уму, што се све садржи у овој установи саборског устројства. Заборавио је г. Д. Р. и то, колико, на жалост, стварно вреди и прва алинеа 7. §. гледе састајања редовног састанка сабора, а колико и друга алинеа 10. §. — гледе дневнога реда. А можда и није заборавио, него је баш хтео да *којешта* напише, рачунајући на „неуке читаоце“. И зашто онда да му доказујем неоснованост његова истицања „права“ и „делокруга“ саборског над Синодским?

* Стр. 18.

— Замера г. Д. Р. и позивању моме на речи Јиречекове, да су сабори до 1864. били консултативног карактера а не децизивног. Замера ми, јер нисам навео и ове Јиречекове речи: „Er (сабор) hat nur Vorschläge zu machen, deren Verwiklichung von der Allerhöchsten Schlussfassung abhänget“. Замера ми, шта више подмеће ми и обмањивање неуких читаоца! Па и по четврти пут кличе: „Да л *тако* ради књижевник од љубави и истине“! Но, ко разуме ове речи Јиречекове, те их у свези прочита са речима: Die Berathungen der National Congresses sind rein consultativer Natur, — тај у изостављању првих речи не ће видети никакво обмањивање. Те речи напротив утврђују и допуњују тврдњу о консултативном значају сабора. У изостављању тих речи било би тенденције обмањивања само онда, кад би се њима тврдило, да су сабори били децизивног значаја. У том пак случају Јиречек би протусловио себи. У две непосредно, једне за другом написане, реченице, он би изрекао две протусловне тврдње. Ако г. Д. Р. има смелости и то да устврди, онда би према овој и сувише мала била смелост, којом мени импутира обмањивање неуких читаоца. Али ако то протусловље не докаже, онда је доказао, да би он, к'о хтео, да обмане.

Поступак г. Д Р-ца је тим одвратнији, јер је и он на стр. 18. признао, да „нису од 1708. па све до 1875. имали другог до ли конзулативног права (?!) и народноцрквени (?!) сабори“. Истина, он то тврди и за Синоде, но тврдња о Синодима не потире тврдњу о саборима. А колика је и каква је разлика између консултативног карактера, Синода и сабора, односно какав је положај и каква надлежност у уређивању црквених послова била Синода а каква сабора, о томе је заман диспутати се са г. Д. Р-цем, јер о томе су његови појмови и сувише магловити, његово становиште без принципа и легалног базиса, а ћудљивост од предсудног утицаја.

— На стр. 26. и 27. свога „Осврта“ претресајући г. Д. Р. моја разлагања о неканоничности изборног реда од 1870/1. и о §. 2. саборског устројства од 1874/5, вели: да су и та разлагања „разглагол-

ствија“, којима је место у каквој „бубњуотеци“, и да се таке „несмислице“ могу писати за оне „шијаке из народних приповедака“. К овој, заиста лепој аргументацији штета, што још није додао онај познати усклик Хорацијев: „Risum teneatis amici“, који кригичари à la г. Д. Р. обично употребљују, да бар исмеју противника, кад немају разлога са којима би га могли утући.

Није нам ни на крај памети, да одговарамо на ово бубњање, довољно је, да позовемо читаоце наше, нека још једанпут прочитају све оно што смо на стр. 80-84 наше расправе написали, па ће се и сами *из те целине* уверити, да г. Д. Р. ту ствар не разуме или није хтео разумети. Ствар је по себи врло проста, али замашна по своме значају у данашњим приликама, те ћемо с тога скорим и онако морати проговорити опширније о њој. а дотле нека се стрпи г. Д. Р., јер толико скромности претпостављамо код њега, да не може захтевати, да овако замашне и озбиљне ствари расправљамо тек мимогред, у полемици с њиме, а plane кад знамо, да имамо посла са човеком, кога је тешко уверити, а лако — разуверити.

— Остало би ми још, да коју кажем о комичном „обрту“ у „Осврту“ г. Д. Р-ца“. Он је наиме опет пресалдумио, учинио је опет један saltus mortale. Огласио је orbi et orbi, да више није за измену изборнога реда.

И ако сам сувише пажње поклањао „Осврту“, не ради њега самог, него ради оних „неуких“ и ради ствари, „обрту“ и мотивацији „обрта“ не могу је поклонити. „Обрт“ г. Д. Р-ца се у питању изборнога реда и не види, а у полемици с њиме, само је њему на — штету. Мотивација „обрта“ доликује Димитрији Руварцу, и било би нечовечно бунити га у душевном задовољству, којим га она испуњава.

Изгледа, да је један од великих разлога „обрту“ г. Д. Р-ца и једна пуномоћ из 1748, по којој он суди, да су сва три сталежа онда кумулативно бирали саборске посланике, што до свога „Осврта“ г. Д. Р. *није знао*. Добро. Али можда он није, између осталога, знао ни за ову циркуларну наредбу администратора митрополије Јована Ђорђевића од 24. маја 1768, упућену „протопопам Єпархиі Сремскиѧ“[125]

„Понеже и настоѧщемꙋ всенародномꙋ Собору потребно єсть, да и ѿ мірскагѡ сщенства Єпархіі Сремскіѧ Депꙋтирти изберутсѧ а полномощіем ꙋкрепетъ, зато вам налагаемъ, да вы сами собомъ и єще с єднимь протопопіє ваше свщеникомъ 5. дне грѧдꙋщаго м҃ца априліа сего Года, вземше со собою печатъ ви свой, а сщеник свой, с коим ћете изабратисѧ имꙋщый Депꙋтиртом пленипотенцию ꙋкрепити, здѣ ꙋ Карловци исвѣсно дочи и предстати имате иначе несотворше“.

Можда г. Д. Р. није *досад* знао ни за онај налог Осечке Комисије од 18. марта 1769, по којем: „Endlichen sollen Vernüftinge und unrigenügen Leute zu Deputirten erwählen werden, welche das Sraates, der Nation *nnd Religion betrachten*“.

По логици г. Д. Р-ца, морао би он и после ових историјских чињеница опет учинити један „обрт“, те сада бити за измену изборнога реда, а у правцу наведенога циркулара и налога. А кад бих му и друге свакојаке случајеве побројао гледе избора саборских посланика из онога доба „апсолутистичкога“, — колико ли би „обрта“ тек онда г. Д. Р. имао да прикаже. Можда би му требала серија гимнастичких представа.

Оволико тек ради важности оне пуномоћи из 1748. пред којом се је г. Д. Р. онако комично „обртнуо“. О самом „обрту“, као неком „догађају“, можда ће пасти на ум кадгод по којем Карловачком шаљивчини да учини помен, и то у пословици: „обртљив и превртљив као Димитрије Руварац“.

У славу те обртљивости и превртљивости дужност ми је споменути, да је г. Д. Р. г. 1900. рекао да:

„данас захтева и свештенство — *бар увиђавнији део*, који се не заноси за струјом времена и за популарношћу —, *и јерархија*, да се измене данашњи изборни ред у погледу избора свештеничких заступника“.[126]

Нека г. Д. Р. из ових својих речи сам

[125] Архива М. К. под Бр. 190 ех 1769.

[126] Постанак и развитак. Стр. 200; но ради куриозума треба прочитати шта је све рекао г. Д. Р. и на стр. 198. и 199; 209. и 210.

извуче конзеквенцију. А од мене нека за сада не буде пређутано ни то, да се је г. Д. Р. г. 1890 „бројио“ у „слободоумну странку“, а г. 1897, „ван странака“. У какву се странку данас „броји“, то ваљда ни сам не зна, а озбиљне људе то и не може интересовати. —

И тиме завршујем, једаред за свагда, полемику с *шим* и *шаквим* г. Д. Р-цем.

Дописи.

Из Горњо-Карловачке епархије. Има томе већ дуже времена, од како се нитко не јавља из ових крајева, е би човјек мислио, да је све обамрло, или барем, да овдје нитко не прати развитак наших опћих ствари, нити зато мари. Али у истину није тако, већ су људи овдје што сиромаштвом притиснути, а што опет својима многим пословима оптерећени и окупирани. Особито наше свештенство, које не зна, да ли више пати због своје слабе, а притом врло неуредне плате, или је више својима многим и различитим пословима заузето.

Од како је наиме у ову дијецезу дошао наш енергични и агилни високопреосвећени владика Михајило, од тада се рад и посао наших свештеника више, него по петеростручио. Јер не само, да он различите наредбе у упутства за дјеловање подручног му свештенства издаје, већ он над тим строго пази и бдије, да ли се то врши све тачно и савјесно, па и сам он својим неуморним радом и добрим примјером у том предњачи. И тако је тим његовим поступком наше свештенство у многоме постигло изванредан успјех.

Нећу спомињати овдје ни вођење парохијских љетописа, ни различитих богословских тема, које појединн свештеници приликом своје заједничке исповједи имају расправљати, ни вођење исповједних биљежака, па ни оснивања свештеничких књижница и т. д., о чему прије није било ни спомена, већ ћу констатовати то, да су данас ријетки наши свештеници, који свеколике своје дужности тачно и савјесно не врше.

Тешко је наћи данас код нас свештеника, који у нељеље и празничне дане редовно не проповједа, а још теже је наћи, школу, коју српска дјеца полазе, а да у исту наши свештеници редовно не долазе и систематски дјецу у вјеронауку и црквеном појању не подучавају, у чему многи управо невјеројатан успјех постизавају и т. д. Али нада све те радње и успјехе нашег свештенства, одскочило је далеко и високо обучавање наше ваншколске младежи у вјеронауку. И то је опет заслуга само нашег високопреосвећеног господина владике.

Својом пожртвованошћу и својим високим положајем израдио је он наиме код вис. кр. земаљске владе, да је иста још у јануару 1896. издала наредбу, којом су сва наша дјеца од 7. до навршене 15. године, која због различитих препрјека не могу редовно полазити школу, обвезана долазити сваке нељеље и празника редовно на вјеронаук и литургију.

Многи ће можда у први мах ово олако узети, али треба знати, да овако крупне и спасоносне наредбе не ничу сваким даном, па да је и сама зем. влада дуго околишавала, док је оваку замашну наредбу издала и за проведбу исте жупанијске и котарске области одговорнима учинила.

Ову наредбу почели су некоји год. 1898. оглушавати и у неку руку сматрати опозваном, али је иста и прошле, па и ове године од високе кр. зем. владе у свој цјелини својој обновљена и протумачена. Само се то пак по себи разумије, да је и то настојањем и заузимањем високопреосвећеног господина владике учињено, као и то, да исти није пропустио подручном си свештенству савјесно вршење тог превеликог његовог задатка наложити и на срце му то топло ставити. —

Да је којом срећом дотација нашег свештенства сходно његовој спреми и позиву удешена и уређена, па да због тог оволике оскудице на нашем свештенству нема, већ да су многа празна мјеста попуњена, заиста би овим и оволиким радом наш прости народ у кратком времену далеко одмашио, управо би био религиозно препорођен. Јер се збиља срце у човјеку топи од милине, кад нељељом или празничним даном зађе по нашим сеоским парохијама, које своје посебне свештенике имају, па види по 100 и више сеоске дјеце око свештеника сакупљене, који их поучава у св. православној вјери, тумачи им обреде наше св. цркве, с њима у један глас поји, па их и у нашој српској народности учвршћује итд.

Од какове је користи све ово за Православље и Српство, моје перо достојно описати не може, већ нек то сваки у души и срцу свом процјени и вагне, а ја као православни *Србин* могу само казати: Слава високопреосвештеном г. епископу *Михајилу Грујићу!*

J . . o

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Парастос Њ. В. Краљу Милану.**) На погодишњем парастосу у манастиру Крушедолу блаженопокојеном краљу *Милану* началствовао је Његова Светост патријарх *Георгије* са високопреосвештеним епископима *Лукијаном* и *Митрофаном.*

(**Митрополитски Црквени Савет**). Дана 17 и 18 јула о. г. држао је Митрополитски Црквени Савет седнице изванредног свог заседања, под председништвом Његове Светости, преузвишеногa господина патријарха *Георгија Бранковића*, као чланови присутни су били високопреосвештена господа епископи *Лукијан* и *Митрофан*; архимандрити г. г. *Иларион Руварац* и *Анатолије Јанковић*, протопрезвитер г. *Јован Борота*, те г. г. *Др. Стеван Павловић* и *Лазар Обреновић.*

(**Архипастирска посета**). Јављају нам из Срп. Хидоша, да је високопреосвештени г. епископ Будимски *Лукијан*, враћајући се из манастира Грабовца, дана 1. (14). Јула посетио црквену општину у Срп. Хидошу и поучио верне у стародревној тамошњој богомољи (од плетера подигнутој 1764 г.) коју до сада још ниједан архијерej походио није. Св. литургија богослужена је под началством окр. протопрезвитера Будимског г. Недељковића. Народ је топећи се у радости и миљу, дочекао свога љубљеног Архипастира одушевљењем, које је израза добијало и посипаху цвећем пута, којим је Архипастир пролазио. Тога дана је био у част високопреосв. г. епископа Лукијана свечани ручак у двору властелина и крстника ордена св. Стефана *Коломана Кардоша*, бившег жупана Барањске градомеђе, на ком су учествовали и председник угарског сабора преузв. г. *Дезидерије Перцел*, барон Имре Фехервар вел. жупан Барањски и поджупан Толнански г. Павле Дери. После тога ручка, одвезао се високопреосвештени г. епископ као мио гост са свима присутнии одличницима у дворац преузв. г. Дезидерија Перцела, где је тога вечера у част високопреосвештенога г. епископа *Лукијана* био свечани соаре, а сутра дан ручак.

(**Оставина епископа Антонија Наке.**) Путем кр. угарске владе достављено је управи српских народно-црквених фондова у Карловцима 16.198 К 97 п., као половина оставине иза блаженоупокојеног умировљеног епископа Темишварског Антонија Наке, која половина припада неприкосновеном и клирикалном фонду.

У Босни и Херцеговини.

(**Именовање конзисторијалних саветника**). Његово цар. и крал. Апостолско Величанство је Највишим рјешењем од 18. Јуна 1901. благоизволело најмилостивије одобрити устројење конзисторије при српско-православној митрополији бањалучко-бихаћкој, те најмилостивије именовити конзисторијалним савјетницима те конзисторије Петра Ђенића, конзисторијалног савјетника при АЕ митрополитској конзисторији добробосанској и Алексу Јокановића, суплента у источно-православном богословском училишту у Рељеву; даље је истим Највишим рјешењем Његово цар. и крал. Апостолско Величанство благоизволело именовати конзисторијалним савјетником при српско-православној АЕ. митрополитској конзисторији добро-босанској Петра Зимовића, професора у источно-православном богословском училишту у Рељеву.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

С. О. 4422. през. ех 1901. 89 2—3

СТЕЧАЈ

Ради попуњења једног питомачкога места за ученике горње гимназије у стип. *заклади Мојсила Моловића и супруге му Христине* са стипендијом од год. 400 круна, овим се отвара стечај.

Молитељи српске народности и православне вере уз то припадници земаља угарске круне ваља да искажу сведоџбама добро владање, добар успех у наукама, сиромаштво и да су здрави.

Синови срп. прав. свештеника поред једнаке квалификације имају првенство пред другим молитељима.

Изабрани питомац мора слушати своје науке у срп. прав. вел. гимназији карловачкој.

Ваљано иструјисане молбенице треба поднети *потписаном* ради избора питомца *најдаље до 12. (25.) августа 1901. године.* —

У Карловцима 10. (23.) Јула 1901. године.

Георгије
Патријарх.

С. О. 4549. през. ех 1901. 98 1—3

СТЕЧАЈ

Овим се расписује стечај ради попуњења двају места за трговачку струку у стип. *заклади Петровић-Хариша* свака са стипендијом од год. 600 круна.

Стипендију ову могу получити само младићи српске народности и источно православне вере из земаља угарске круне, а изабрани питомац моћи ће уживати своју стипендију само у којем наставном заводу истих земаља, изнимно пак по допуштењу високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе и у којем наставном заводу у иноземству. —

При једнаком својству молитеља имају првенство они, који су без имања, пред онима, који таковога поседују; а у истим околностима имају првенство пре свих молитеља сродници основатеља пок. Марије Хариша рођ. Петровићеве и мужа јој пок. Григорија Хариша из Земуна. —

Крсним писмом, лечничком сведоџбом о каламљењу богиња и стању здравственом, школском сведоџбом о досад свршеним наукама и најпосле сведоџбом од политичке власти, о имовном стању својем односно родитеља снабдевене молбенице ваља поднети саборском одбору у Карловцима *најдаље до 2. (15). Септембра 1901.* с тим, да се у молбеници има навести, камо да се достави одлука саборскога одбора после седнице му.

У Карловцима 18. (31). Јула 1901. год.

Председништво
срп. прав. нар. црквен. саборског одбора.

СТЕЧАЈ 102 1—3

на упражњено учитељско место у Бегечу Епархија Бачка, последња пошта Ст. Футог овим се отвара стечај:

Са овим учитељским местом скопчана је плата од 800 круна, осим тога 4 јутра ритске земље такозване греде, али у случају поплаве црквен. школ. Одбор није обвезан ово, другим којим начином надокнадити. —

Стан према пропису 74 §-а школске уредбе од 1872. г. са баштом уз стан од 300□ хв. преко зиме огрева, по потреби и 2 хв. тврдих дрва за кухињу. — Осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна када приспе, који може достићи највећу своту од 500 круна.

Дужности су прописане школском уредбом од 1872. год. и односним наређењима дисциплинарних правила.

Компетенти нека изволе своје добро уређене молбенице, на подписаног школског управитеља послати.

Рок је стечају 15. август по ст. календару.

Бегеч 8. (21.) јула 1901.

Сава Петровић
привр. перовођа

Младен Жакић
м. шк. управитељ

ШКОЛСКА ОБЈАВА. 104 1—2

Школска 1901/2 година у српској учитељској и учитељичкој школи Сомборској почеће се 19. августа (1. септембра) 1901.

17/30 (18/31.) августа пре и после подне одржаће се пријамни и поновни испит; а уписивање ће бити 20. 21 и 22. августа (2. 3 и 4. септембра 1901.

У мушку учитељску школу примају се младићи православне вере, благе нарави, здрави телом и душом и слободни од очне болести такозване трахоме, који су бар у 15 годину живота ступили и четврти разред грађанске школе, гимназије или реалке с довољним успехом свршили. Такође могу бити примљени и они ученици, који пред професорским збором строги пријамни испит положе из науке хришћанске, српског, мађарског и немачког језика, црквенословенског читања, малог црквеног појања, а такође из рачуна и земљописа и отачаствене повеснице у оној мери, у колико се ти предмети у IV. разреду грађанских школа предају.

За приправнице примају се Српкиње православне вере, које су IV. разред српске више девојачке школе или IV. разред грађанске или реалне школе успешно свршиле.

Ученици и ученице, које желе ступити у учитељску односно у учитељичку школу, имају донети са собом: крштено писмо, лекарску сведоџбу о подпуном здрављу, школску сведоџбу из последњег разреда, а притом су дужни и једни и други из молитава и славенског читања испит положити. Женске имају још неизоставно са собом донети изјаву писмену својих родитеља или добротвора, да ће их они за време учења у овој школи о свом прошку издржавати, а на изјави тој мора бити званично потврђење од тамошњег поглаварства, да су дотични родитељи у стању ову своју обвезу испунити, то јест, да средства за издржавање својих кћери, за време њихова школовања имају.

Приправници и приправнице, који из држав-

них или других којих учитељских школа у Угарској у старије разреде ове школе прећи намеравају, морају се подврћи пријамном испиту из српског, црквенославенског језика и црквеног појања.

Стан и храна само се у приватним кућама, по предходном одобрењу управитељевим погодити може.

Грађани, који приправнике и приправнице на стану и храни држати желе, имају се у управи учитељске школе тога ради пријавити.*

У Сомбору на Св. Илију 1901.

Н. Ђ. Вукићевић
српских учитељских школа Сомборских управитељ

* Умољавају се уредништва свију овостраних српских листова да ову објаву школску макар и у изводу у своје листове уврстити изволе.

ЈЕФТИМБА 100 1—1

Српско-православна црквена општина у Липовчанима, држаће у канцеларији парохијског звања дне 29. јулија (11. августа) 1901. у 12 сати до подне дражбу на мање за прекривање парохијалне цркве са бечким утореним цријепом и један дио лимом.

Укупни тесарски, лимарски и зидарски рад заједно с материјалом прорачунан је на 1.367 круна 05 ф. од које ће своте имати сваки дражбоватељ прије дражбе положити 10% у име јамчевине. Црквена општина задржава си право коме ће посао повјерити.

Трошковник и доказница мјера стоји свакоме на увид у канцеларији парохијског звања у Липовчанима (котар Чазма).

Липовчани 15. (28.) јулија 1901.

Стеван Босанац с. р.
парох и председник црквене општине.

СТЕЧАЈ 101 1—3

Овим се расписује стечај у смислу наредбе вел. Патроната овдашње срп. вел. гимназије на једно упражњено професорско место за класичну филологију са знањем мађарског језика.

Основна плата редовног професора је 2400 К., 200 К. петогодишњи доплатак и 500 К. станарина, а после 30 година професорске службе мировина у износу постигнуте професорске плате. Плата суплент професора је 1600 круна.

Молитељи нека поднесу своје молбенице са потребним документима потписаној управи до 12. (25.) августа т. г.

У Новом Саду 30. августа 1901.

Управа срп. вел. гимназије.

Ad C. O. 4457. пред. ex 1901. 103 1—3

СТЕЧАЈ.

Отвара се стечај ради попуњења упражњеног места саборско-одборскога II. бележника, као помоћника народно-црквенога тајника са платом од год. 2000 круна и станарином од год. 300 круна с тим, да ће се изабрани за сада привремено поставити. —

Ко од оспособљених православних Срба жели да получи ово место, ваља да поднесе своју инструјисану молбеницу саборском одбору у Карловцима *најдаље до 2. (15.) септембра 1901.* године и нарочито искаже и своје правничко оспособљење (бар апсолуторијум) и вештину у састављању списа нарочито српским и мађарским, а осем тога и немачким језиком.

У Карловцима 18. (31.) јула 1901. године.

Председништво
срп. прав. нар. црквене саборског ообора.

СТЕЧАЈ 105 1—3

Има да се попуни једно место учитеља срп. нар. школе у Вел. Бечкереку. Плата је 1000 круна и 200 круна станарине; 4 хв. дрва за огрев школи и учитељу; 50 круна за шк. послугу, 10 К. 25 п. за шк. реквизите, 2 К. од погреба, где учитељ позват буде.

Дужности су шк. уредбом прописане а нарочито спада ту држање једне певнице, и рад у разреду, који м. шк. одбор одреди.

Рок стечају је до 1. (14.) септ. о. г.

В. Бечкерички м. срп. правосл. шк. одбор.

СТЕЧАЈ 95 1—2

На једно учитељско и једно учитељичко место у срп. прав. црк.-шк. општини у Кетфељу.

Плата је учитељу: 600 К, 3 ланца земље, на коју учитељ све терете сноси, даље 20 К паушала и од погреба где буде зват 2 К.

Плата учитељици је 600 К, 1 ланац земље, на коју све терете сноси. И учитељ и учитељица добивају сваки по 2 хвата тврдих дрва и 2 хвата сламе.

Дужности су прописане шк. уредбом а осим тога имају и учитељ и учитељица за земљу пофторну школу држати а учитељу и десну певницу држати.

Рок стечају је 12/25 Августа 1901. год. кога ће се дана и избор обавити.

Школски Одбор у Кетфељу 15. (28). Јула 1901. год.

Мирко Гинђилов
председник.

СТЕЧАЈ 75 3—3

На једно стипендијско мјесто из закладе блаженоупокојеног епископа Пакрачкога Никанора Грујића од 300 К. односно 500 К. годишње.

Стипендију ту могу получити *само сирочад свештеника православне српске епархије Пакрачке* т. ј. дјеца без оца, с предношћу оне без оца и матере, сиромашнога стања, бар доброга успјеха у наукама и врло доброга владања. Питомци ове стипендије могу бити богослови, који имају предност, па препаранди и гимназисте а изнимно и свеучилишни слушаоци; мању стипендију уживају препаранди и гимназисте а већу богослови и факултетлије.

Прописно обележене молбенице имају се потписаној конзисторији најдаље до 18. (31.) августа 1901. поднијети.

Из сједнице Епархијске Конзисторије

У Пакрацу 19. јуна (5. јула) 1901.

Мирон. с. р.
епископ.

С. О. 4550. през. ex 1901. 97 1—3

СТЕЧАЈ

У стипендијској заклади *Петра Војновића, Милице Војновића рођ. Максимовићеве и Рахиле Војновића рођ. Ђорђевићеве* имају се попунити у шк. год. 1901/2. три питомачка места свако са стипендијом од год. 600 круна и то: једно за најближе законите мушке рођаке именованих оснивача, друго за једног младића из Старог Бечеја (у Бачкој) и треће за једног младића из Срем. Карловаца с тим, да у оскудици молитеља горњих трију категорија може питом. место задобити сиромашан младић српског народа, који има ниже означену квалификацију у наукама, владању и т. д.

Молитељи ваља да докажу исправама т. ј. крсним листом, лечничком сведоџбом и школском сведоџбом, да су Срби источно-православне вере, здрави (нарочито, да су каламљени), доброга моралног владања и да имају бар добар успех у наукама; молитељи сродници имају исказати степен сродства; а молитељи из Ст. Бечеја и Карловаца, као и остали молитељи имају приложити молби осем горњих још и сведоџбу сиромаштва.

Изабрани питомци ће добити декрете, у којима ће бити обележене питомачке дужности које су везане са правом на уживање ове стипендије.

Молбенице ваља поднети срп. прав. нар. црквеном. саборском одбору у Карловцима *најдаље до 2. (15). Септембра 1901.*, с тим, да у молбеници ваља казати, камо да се достави овопредметна седнична одлука саб. одбора са списима, а сврш. матуранти још и то: којој струци ће се одати.

У Карловцима 18. (31.) Јула 1901.

Председништво
срп. прав. нар. црквеног саборског одбора.

С. О. 4548. през. ex 1901. 96 1—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај ради попуњења трију, а може бити и више питомачких места III. разреда у стип. *заклади Ђорђа пл. Сервијског* свако са стипендијом од год. 210 круна.

Стипендију ову може получити ученик српске народности и православне вероисповести, који је здрав и сиромашнога стања, а навршио је 12-у годину. —

Питомци III. разреда могу се временом, ако узмоле, промаћи у више стип. разреде са 315 К и 420 К и то само ако буду имали све једнако потребну квалификацију и у том погледу имају првенство пред другима, који те стипендије нису уживали. —

Крсним листом, школском и лечничком сведоџбом и сведоџбом о сиромаштву снабдевене молбенице ваља поднети срп. прав. нар. црквеном. *Саборском Одбору* у Карловцима *најдаље до 2. (15). Септембра 1901. године.*

У Карловцима 18. (31). Јула 1901. године.

Председништво
срп. прав. нар. црквеног саборског одбора.

Ad бр. К. 457/328 ex 1901. 82 3—3

ЕДИКТ.

Усљед бракоразводне молбе Александре Игњатовић рођене Кузминац из Митровице против несталог јој супруга Уроша Игњатовића из Митровице — позива се речени супруг Урош, да у року од 6 месеци, — рачунајући од првог увртења едикта овог у новинама, — овој конзисторији или сам лично престане, или место свога садањег пребивања пријави, јер ће се у противном случају ова парница и без њега наставити и окончати.

Из седнице Архид. Конзисторије, држане у Карловцима 7/20. Јуна 1901. Год.

Архидијецезална Конзисторија

Ad .бр. К. 109. ex 1901. 90 3—3

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на место пароха у Столном-Београду са платом VI. разреда. Рок овом стечају траје до 15. (28.) августа 1901.

Епархијска конзисторија будимска у Будимпешти 7. (20.) јула 1901.

Председништво.

Р. бр. 63/1901. ad. ЕШО. бр. 514/442 ex 1901. 94 2—2

СТЕЧАЈ

на **учитељска** места у **Бочару, Ђали, Иванди, Краљевцу, Малом Бечкереку, Петровомселу, С. Кларији, С. Неузини, Станчеву и Чоки** са појединце установљеним беривима (у пензију урачуниво 800—1000 К.); затим у **Ђиру, Кнезу, Кечи, Камералном Сенђурђу, Моноштору, Парцу, Соки, Толвадији, Фењу, Хрњакову, Црној-Бари и Шурјану** са минималним беривима (у пензију урачуниво 700—800 К.) и на **учитељичка** места у **Бега-Сенђурђу, Боки, Кетфељу, Петровомселу, Станчеву** и за две учитељице у **Срп. Итебеју** са минималним беривима (у пензију урачуниво 650—800 К).

Поред прописног стана, баште и огрева прописане су у Темишварској дијецези, у смислу 19. §-а Дисц. Правила и награде за све црквене функције.

Квалификације и дужности прописане; молбенице (за свако место засебно) имају се преко еп. шк. одбора темишварског поднети до **2. (15.)** августа.

У помањкању потпуно оспособљених наместиће се приправници, есп. учитељице у случају потребе и забавиље, у коме се погледу имају молбе потписаном до почетка шк. године поднети (у Темишвар).

Ђорђе Поповић.
зам. шк. референта.

Ad бр. К. 459/329 ex 1901. 81 3—3

ЕДИКТ.

Усљед бракоразводне молбе Милоша Месаровића из Попинаца против нестале му супруге Драгиње Месаровић рођ. Ристић позива се речена супруга Драгиња, да у року од 6 месеци, — рачунајући од првог увршћења едикта овог у новинама, — овој конзисторији или сама лично предстане, или место свога садањег пребивања пријави, јер ће се у противном случају против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончати.

Из седнице Архид. Конзисторије, држане у Карловцима 7/20. Јуна 1901. год.

Архидијецезална Конзисторија

С. О. 4547. през. ex 1901. 99 1—3

СТЕЧАЈ.

У стип. *заклади Прокопија и Милоја Миладиновића из Боботе* има се попунити питомачко место за *гимназисте* са стипендијом од год. 400 круна.

Молитељи ваља исправно да докажу, да су Срби православне вере, да су сиромашнога стања, здрави и крављим богињама накаламљени; даље добро морално владање и добар успех у наукама. —

Првенство имају сродници фундаторови, који своје сродство исправно докажу, за тим православни Срби из Срема, по том из Славоније и Хрватске и коначно буди из којега српског краја.

Инструјисане молбенице ваља поднети *саборском одбору најдаље до 2. (15.) септембра 1901. године* са напоменом, камо да се достави одлука у обзиру на подарење стипендије. —

У Карловцима 18. (31.) јула 1901. године.

Председништво
срп. прав. нар. црквеног саборског одбора.

СТЕЧАЈ. 85 2—2

Овим се расписује стечај на упражњено учитељско евентуално учитељичко место са овом годишњом платом:

У готовом 600, К за перовођство ако се буде примио 32 К, паушала 10 К, два хвата тврдих дрва за кујну, сламе за своју па и школску пећ колико треба; даље, четири ланца ораће земљена коју учитељ све терете сносити има и за коју дужан ће бити пофторну школу одржавати, а при погребу где позван буде 1 К; са леним још и здравим станом и са плодносном баштом; у случају пак, да не би компетената мушких било, могу и г. учитељице оспособљене тражити с' тим, да певчику бар 4 К месечно плаћају.

Изабран дужан ће бити редовно у св. Цркви долазити и појати па и децу у пјенију обучавати, које ће му на дику служити.

Компетовати могу само оспособљена лица која су из мађарског језика испит положила. Молбенице ваља слати овомесном школ. одбору.

Рок пријаве траје до 6. Августа о. г. и. ср. када ће и бирање бити.

Из седнице м. шк. одбора држане у Канаку 1-вог Јуља 1901. где је и станица жељез.

Школ. Одбор.

СТЕЧАЈ 88 2—3

На упражњено учитељско место у Иванди торонтал. Жуп. овим се расписује стечај.

Са овим местом скопчана је годишња плата од 800 круна, за пофторну школу 80 круна, за писаћи прибор 10 круна, у име дрва 40 круна, од погреба где позван буде 1 круну.

Учитељици је опредељено годишње 600 круна, за пофторну школу 80 круна, за писаћи прибор 10 круна, у име дрва 40 круна ако би учитељица изабрана била има из своје плате певчику узети који ће при сваком богослужењу десну певницу држати.

Учитељ или односно учитељица ужива стан са 2 патосане собе, кујна, шпајз и штала, а уз стан врт од $^1/_2$ ланца.

Дужности учитеља или учитељице прописане су школском уредбом.

Рок стечаја траје до 6. Августа о. г.

Из седнице м. школског одбора држане у Иванди 29. Јунија 1901. године.

Мишко Перинац — перовођа.
Милош Благојев — шк. председник.

СТЕЧАЈ 87 2—3

На упражњено учитељско место четворогодишње мешовите основне школе овим се стечај расписује, плата је изабраног учитеља:

1.) 220 К као припомоћ из епарх. фонда.
2.) 18 мерова жита.
3.) 18 „ кукуруза.
4.) 3 хвата тврдих дрва, одакле је учитељ дужан школу грејати.
5.) 84 К у готовом новцу.
6.) 20 К за пофторну школу.
7.) 10 К за перовођство и рачуновођство.
8.) 3200□ оране земље, ливаде и сенокос.

Дужности учитеља прописане школ. уредбом.

Рок стечаја траје за 6 недеља (26. Августа) од првог увртења, када ће се и избор обавити.

Молбенице ваља слати на подписано председништво.

У Ланчугу (Lancsuk Baranya megye) 8. Јула 1901. године.

Миливој Барбировић — перовођа и пр. учитељ
Ђукић Ђуко — председник

СТЕЧАЈ. 83 3—3

На упражњено учитељско место, на срп. вероисповедној основној школи у Бану, овим се отвара стечај.

Дужности учитеља прописане су шк. уредбом од 1872. год. Плата је следећа: 600 круна у готовом новцу, 3 ланца оране земље, на коју порез учитељ а еквивалент општина плаћа, слободан стан по пропису, 4 хвата тврдих дрва. За пофторну школу 80 круна, за перовођство 40 круна, при погребу где позван буде 80 фил., од венчања 80 фил., од парастоса 80 фил., и по закону прописани петогодишњи доплатак 100 К.

На ово место могу само они компетовати, који су и у мађарском језику оспособљени. Молбенице се имају са сведоџбама на доле потписано председништво слати.

Рок стечаја Преображење кога дана ће се избор обавити. Лична пријава узеће се у обзир.

Из седнице м. шк. одбора у Барања-Бану 1. (14). Јулија 1901. године.

Јереј Д. Мијатовић — шк. управитељ.
Богде Бошњак — председник

СТЕЧАЈ 93 2—3

на смрћу упражњено учитељско место у црквеној општини Старо-Стапарској, епархији Бачкој, овим се по налогу славног епархиј. школског одбора бр. 1138/231 ех 1901. поново отвара стечај. Са овим учитељским местом скопчана је плата годишња од 900 словом деветстотина круна и 140 словом сточетрдесет круна у име стана и огрева. Осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна који може достићи највећу своту од 500 круна.

Осим школ. уредбом од 1872. г. прописаних дужности изабраном учитељу спадаће у дужност да од Благовести до Крстов дана — кад на њега ред дође — појачку дужност врши на овдашњој водичкој капели. Рок стечају је до *1. (14.) августа тек. год. Изабрани учитељ имаће* 1. (14.) септембра т. г. у своје звање наступити од ког му је дана и плата у течај стављена.

У Ст. Стапару 12. јула 1901. године.

Бошко Поштић — перовођа.
Сима Буњевчев — председеник м. шк. одбора.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. — 404.

СРПСКИ СИОН

Год. XI — Број 30

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 29. јулија 1901

ЊЕГОВО ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВО

НИКАНОР ПОПОВИЋ

ЕПИСКОП ТЕМИШВАРСКИ.

Темишварска Дијецеза остала је обудовљена. Дана 22. јула преминуо је у Господу и преселио се у вечност њезин Дијецезан, високопреосвештени епископ *Никанор Поповић*. Тугу, која обвија Темишварску Дијецезу, осећа и дели цела наша Митрополија са својом Поглавицом св. патријархом *Георгијем*. У тој великој и усрдној тузи искрени смо саучесници и ми.

Тугујемо и за свима врлинама, које су красиле благоупокојенога епископа *Никанора*, а биле на славу цркве наше и на корист његових епархијота. Оплакујемо доброту срца и благост душе, која се богато разлевала из грудију и са лица Његова по целој Дијецези Темишварској, а која је, у делима изражена, била од користи опште.

Није наше, а није ни време, да оцењујемо епископску радњу високопреосвештенога епископа *Никанора*. Он припада историји. Али и данас већ можемо

рећи, да је много хтео, добро желео, искрено цркву и народ љубио, а радио и урадио је како и колико је — могао. Нека је души благоупокојенога епископа *Никанора* рајско насеље, имену Његову добар спомен, а спомену том вечно трајање. Слава Му! **Вѣчнаѧ памѧть!**

*

Родио се 1831. године у Кишфалуби близу Липове у Будимској Дијецези. На крштењу добио је име Светозар. Отац епископов био је учитељ у Кишфалуби, но још за рана детињства свога сина преселио се као учитељ у Мол, у Бачкој Дијецези. Пошто је рано остао удовац, ступио је у монашки чин, те је доцније био игуман и настојатељ манастира Привине Главе у Фрушкој Гори. Син му Светозар, потоњи епископ Никанор, почео је гимназијске науке учити у Ст. Врбасу, где је био саученик Његове Светости патријарха српског Георгија, с којим је све до смрти своје остао у најинтимнијем пријатељству. Горњу гимназију и филозофију учио је епископ Никанор у Пешти, где је и правне науке свршио За тим је изучио Богословију у Карловцима.

После свршених наука својих буде позван од патријарха Јосифа Рајачића године 1860. за професора у Карловачку гимназију, у којој је кроз две године дана предавао латински, немачки и српски језик. Године 1862. примио је на себе свештенички чин и отишао за пароха у Бачинце, у Срему, где је више година зздовољно провео с породицом својом. Год. 1872. умре му супруга, оставив му у аманет троје малолетне женске деце.

Као парох вршио је веома савесно и ревносно своје свештеничке дужности. Са своје марљивости, говорничког дара и угледног живота задобио је на брзо не само признање својих претпостављених власти, но и љубав и поштовање својих парохијана и читаве околице. Још године 1865. одликовао га је патријарх Самуило Маширевић црвеним појасом и поставио га конзисторијалним приседником.. Год. 1871. изабран је за члана епархијске Архидијецезалне епархијске скупштине и за члана Консисторије. У год. 1874. и 1879. заступао је Ердевички срез на нашем народно-црквеном сабору. Сабор од год. 1879. изабрао га је за члана Саборског Одбора. Као члан Саборског Одбора израдио је основу уредбе о редукцији епархија и конзисторија, а године 1881. поднео је Саборском Одбору опширан и образложен извештај о стању манастира у Архидијецези, који је с осталим извештајима о прегледању манастира штампан у засебној књизи.

Године 1880. изабран је за пароха у Чуругу, у Бачкој Епархији, а 1888 године постављен је био за администратора Жабаљског протопрезвитерата, те је живео неко време у Жабљу. Пошто је за време свога службовања у Чуругу и Жабљу сретно поудавао своје три кћери за свештенике, одлучио је, да по давнашњој жељи својој и по наклоности срца свога ступи у монашки чин — те се 25. септембра 1890. покалуђери у манастиру Гргетегу. Духовни отац био му је високопречасни архимандрит Гргетешки Иларион Руварац, који му је дао име Никанор, те је тада причисљен братству манастира Гргетега. Св. патријарх Георгије поверио му је одмах управу манастира Шишатовца. Пошто је кратко време пробавио у ман. Шишатовцу, поставио га је св. патријарх, у име одликовања, за настојатеља манастира Беочина, а произвео га је уједно на Цвети 1891. за протосинђела. Епархијска скупштина Архидијецезе Карловачке изабрала га је за члана Конзисторије.

Дана 15. (27.) октобра 1891. синодално је изабран за епископа Темишварског, а произвео га је св. патријарх Георгије 20. октобра о. г. за архимандрита манастира Беочина. Превишњим решењем од 17. (29.) новембра 1891. потврђен му је избор за епископа. Дана 2. (14.) децембра положио је прописану заклетву у руке Његова Величанства; 12. (24.) децембра био је посвећен за епископа, а 4. (16.) фебруара 1892. ушао је у своју Дијецезу најодушевљеније дочекан.

*

Поводом смрти благоупокојенога епископа Никанора и у знак туге за њим истакнуте су црне заставе на патријаршком двору, саборној цркви, Богословији и Ги-

мназији Карловачкој. На дан смрти, у недељу на подне, оглашена је смрт благоупокојенога епископа у све три цркве Карловачке.

Архидијецезална Конзисторија издала је овај президијални налог подручним окружним протопрезвитерима:

Ad бр. К 676. ex 1901.

Са болом у души јављамо Пречасности Вашој, да се Наш у Христу брат преосвештени господин Епископ Темишварски *Никанор* дана 22. јула о. г. вољом Свевишњега у вечност преселио.

Саопштавајући ово упућујемо Пречасност Вашу, да учините одмах нужно расположење, да се у свима парохијским црквама протопрезвитерата вашег смрт блаженоупокојеног Епископа *Никанора* у велико звоно тридневним звонењем огласи, име његово за шест недеља у јектенијама на божанственим литургијама спомиње и у црквени диптихон вечнаго воспоминавија ради убележи.

У Карловцима 22. јула (4. августа) 1901. **Георгије**
патријарх.

Његову Светост, преузвишеног господина патријарха *Георгија* заступао је на сарани и при опелу, високопреосвештени г. епископ Будимски *Лукијан*, а као изасланике своје благоизволела је Његова Светост изаслати г. г. архимандрита Димитрија Бранковића, архимандрита Дра Георгија Летића и архиђакона Данила Пантелића.

На погребу је учествовао и високопреосвештени г. епископ Бачки *Митрофан*, те се је у име Епископата са благоупокојеним братом у Христу веома дирљиво и усрдно опростио. Погреб је био са пуном помпом изведен, уз највеће саучешће и свештенства, верних и осталих поштоваоца. — И опет: Нека је слава благоупокојеном епископу *Никанору*, нека му је лака земља и вечан спомен!

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његова Светост, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, Георгије Бранковић, благоизволео је за Свога мандатара у Темишварској Дијецези поставити архимандрита манастира Бездина *Исака Дошена*.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Ориген као проповедник.

(Наставак)

*
* *

Досада смо разгледали рад Оригенов у опћим цртама према другим приликама, у којима се кретао и живео, а сада ћемо, да се упознамо са проповедником из сопствених његових проповеди, које ћемо привести у српском преводу с оригинала. [Проповед о градњи Ноjева ковчега, Migne tom XII. гласи овако:

Почињући говорити о ковчегу, који је Ноје по заповести Божјој сазидао, хајде, да видимо најпре, шта нам се о томе приповеда у св. Писму, а затим ћемо даље изводити питања, која по обичају тада од многих падну, покушавајући, да одговоримо онако, како нам је то од отаца предано, да, кад на тај начин темељ ударимо, узмогнемо се од текста приповести успети до мистичног и алегоричнога смисла, и ако је штогод тајанственог у њима, да разјаснимо, пошто нам и Господ објављује смисао своје речи. Пре свега ћемо дакле, да видимо, шта нам текст каже. [Тада рече, говори се у тексту, Бог Ноју, крај свакоме тијелу дође преда ме; јер је земља њихових безакоња пуна и ето ја ћу, да их уништим са земљом. Направи себи ковчег од дрвета гофера, и начини прегратке у ковчегу; и затопи га смолом изнутра и споља. И начини га овако: у дужину нека буде три ста лаката, у ширину педесет лаката, а у висину тридесет лаката; пусти доста светлости у ковчег и кров му сведи озго од лакта и удари врата ковчегу са стране а начини доњи под са две преграде, а горњи са три. (Генезис VI. 13—16) И у кратко време тако се догоди, јер Ноје све онако учини, како му Бог заповеди (9, 20).

Пита се дакле понајпре, какав је изглед ковчег имао. Ја држим, да је он био у облику пирамиде, кад се он почињао са дужином од 300 лаката, а свршавао са висином од 30 лаката, а даље још је све ужи бивао тако да је врх био 1 лакат дугачак и један лакат широк. Доњи под или такозвано приземље имађаше две преграде, а горњи имађаше напротив три. Таково је тумачење давао већ Симах, кад каже: раздели га на две и на три преграде. Под сваком преградом треба разумети нарочите просторе, да буду разноврсне животиње одељене једне од других. Ови нарочити простори могу се назвати гнезда или по Симаху житнице. Даље се каже, да су доње преграде на дну на двоје раздељеног пода биле за ђубре одређене; а горње беху за смештање хране за животиње и морађаху, да се одрже месождери, увести у ковчег још неколико других животиња за храну. За сваку врсту животиња које се у ковчегу спасти требале морало се је за храну побринути. Толико за објашњење обадвију доњих преграда. Горњи на троје прегађени спрат одређен беше такође за различите животиње, а вероватно је, да најдоњи простор беше опредељен за змије и дивље животиње, домаћим и питомијим животињама беше одређено горње место. Као што човек безсловесне животиње својом ириродом надкриљује и влада над њима, тако је и сада морао, да на највишем месту ковчега на трећој прегради станује и одатле господари са свима осталим створовима својом снагом и надгледањем.

Место пак, о коме се каже: врата ковчега начини са стране, јесте без сумње било на првом поду, да могу животиње одатле у опредељена станишта доспети. То ми се пак мишљење чини исправнијим него оно, да су се животиње испињале на најгорње место, па одатле, да су силазиле у своја доња места. Уз то су та врата морала бити утецајем Божјим за животињама затворења, јер их споља заиста не би могла затворити никаква рука људска, да не би вода могла допрети у нутра. Зато их је Бог за Ноjем затворио и тако је отпочео потоп. Приметити нам је, да после потопа није Ноје отворио врата, него прозор, да пошље гаврана, да види, је ли вода на земљи опала. Да је пак Ноје собом понео храну за све животиње, а такође и за дивље, које су са њим биле ушле у ковчег, то се види из речи Господњих Ноју (6, 21). И узми са собом свега, што се једе и чувај код себе, да буде хране теби и њима, што је Ноје и учинио (6, 22). Истина, Св. Писмо не говори ништа о простору, који, како ми велимо, за хамбар животињама опредељен беше, али оно о томе за то ћути, што то и сам здрави разум предпоставља.

Сада ћемо пак молећи онога, који је први са речи старозаветне библије копрену скинуо, да испитамо, шта садржи овако величанствена грађевина за наше назидавање. Ја мислим, докле се мој незнатни ум довинути може, да онај потоп, који некад беше готово свет са лица земље уништио, да је слика будућег конца света. То је сам Господ изрекао, кад каже: и како је било у време Ноjево, онако ће бити и у време Сина човечјега: јеђаху пијаху, жењаху се и удаваху се до онога дана, кад Ноје уђе у ковчег и дође потоп и погуби све (Лука 17 26—27). Овде се нарочито означава пропаст света као она код потопа, која се пре догодила и која се на свршетку света мора догодити.

Као што је тада Ноју заповеђено, да мора начинити ковчег и у њега метнути не само синове своје са женама њиховим, него и животиње од сваке врсти, тако је такође и нашем Ноју, који је једини у истину праведан и савршен, Исусу Христу заповеђено на концу света, да он начини себи ковчег из квадратног дрвета и да испуни множином небесних тајанстава. Јер се то и у псалму навешћује, кад каже псалмопевац; ишти у мене и даћу ти народе у наследство и крајеве земаљске теби у државу (Пс. 2, 8). Он прави дакле ковчег и спрема у њему боравишта, у којима ће боравити разноврсне животиње. О томе говори и пророк, кад вели: хајде народе мој, и закључај врата своја за собом, прикриј се за час, докле прође гнев (Исаија 26, 20). Овде се упоређује народ, који се у цркви спасава, са свима животињама и људима, који се у ковчегу спасоше. Но пошто сви исту заслугу не имаду и исти степен вере, тога ради не пружа онај ковчег једно и исто место за спасење свију, него се доњи под дели на две, а горњи у три преграде и међу њима се разликују и седишта; тиме се хоће, да покаже, како такође и у цркви, премда су сви очишћени од греха с истим крштењем и са једном

истом вером, ипак не стоје сви на једном степену него сваки у свом реду. Они пак, који свој живот у духовном убеђењу проводе и који су способни не само да сами собом управљају, него да и друге поучавају, а тих се врло мало налази — они су слични у малом онима, који су се са Нојем самим спасили, и који су његови најближи по крви. Тако и наш Господ Исус Христос, прави Ноје, мало има сродника, мало браће и ближњих, који су саучесници Његове речи и који су способни, да схвате Његову мудрост. То су пак они, који на највећем степену станују и који су смештени на највишем месту ковчега. Затим је даље доле смештено мноштво безсловесних створова, животиња а највише оних, чија дивљачност није се могла ублажити благошћу вере. Нешто мало више њих стоје они, који имају врло мало разума, али тим више чувају простоту и невиност. И тако се постепено долази до самога Ноја, чије име значи мир или правду, а то је Исус Христос. Јер се ни на самог Ноја не односи оно, што каже Ламех, отац његов: овај ће нас одморити од посала наших и од труда руку наших на земљи, коју проклe Господ (Битија 5, 29). Јер како би то могло бити истина, да онај Ноје одмори онога Ламеха, или народ, који тада беше на земљи или како је нестало проклетства са земље, кога је пустио Господ по приповедању, да се још јаче покаже гнев Божји и Бог сам говори: Кајем се, што сам створио на земљи човека и затим рече уништићу на земљи свако тело. (Бит. 6, 6). И у свему би дат доказ највишега гњева у пропасти сваког живота. Ако пак погледаш на Господа нашега Исуса Христа, о коме се каже: гле јагње Божје, које на се прима грехе света (Јов. 1, 26); а затим: он постаде за нас клетва, да нас искупи од клетве законске (Галат 3, 13) за тим кад даље каже: ходите к мени сви, који сте уморни и обремењени и ја ћу вас одморити и наћићете покој душама својим (Мат. 11, 28—29). Тада ћеш ти дознати, да је ово онај који је заиста дао мир људима и ослободио земљу од проклетства, којим ју је проклео Господ Бог. Овоме се дакле духовном Ноју, који доноси мир људима а грех света прима на себе, налаже: Начини себи ковчег од квадратнога дрвета.

(Свршиће се.)

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.*

С руског превео и попунио: **Ст. С. Илкић.**

(Настaвак.)

2. О Св. причешћу и покајању.

Како причешћивање светом тајном тела и крви Христове улази у састав литургије, то ћемо и разгледати а) опште одредбе гледе свршавања литургије, и б) посебне прописе о употреби светих тајана.

а.) *Опште одредбе о свршавању литургије.*

Главни је предмет литургије свршавање свете евхаристије, у којој се под видом хлеба и вина даје вернима тело и крв Христова.

Према томе литургија се не може свршавати нигде, ван освећенога храма и светога престола. Осим тога за правилно свршавање литургије потребан је од епископа освећени антиминс, без којега се ни у којем случају не може свршити тајна свете евхаристије.[1]

Православна је Црква, сходно појму о телу и о крви, узела за правило: 1.) да се на литургији зарад евхаристије употребљава чист, квасни, пшенични хлеб; 2.) да је вино од грожђа, црвене боје, чисто и не смешано ни са каквом другом течношћу, осим са водом која се у њ улева у току свршавања тајне евхаристије. Сем тога у једном апостолском правилу изрично се наређује, да се свргнути има сваки онај свештеник, који за тајну евхаристије употребљава уместо вина какав други напитак. (апост. прав. 3). Гледе пак сипања воде у вино, донесено је засебно правило на VI. васељенском (трулском) сабору. То правило гласи: „Дознали смо, да у Јерменској области на светој трпези приносе само вино, не мешајући га са водом, кад приносе бескрвну жртву, и за своје оправдање приводе ово, што учитељ Цркве, Јован Златоусти, каже у тумачењу јеванђелија Матејевог: „Зашто није Господ пио воду, кад је ускрсао него вино? зато, да с кореном ишчупа једну нечастиву јерес. Јер, пошто су неки били, који су употребљавали воду при тајни, то светитељ и показује, да Господ и кад је тајну предао, и кад је, после васкрсења, без тајне просту трпезу предложио, употребио је вино од рода

* Наставак из бр. 14. о. г.

1 в. *Учительное изивѣстіе* и *Правосл. исповѣд.* цит 107.

виноградскога (Мат. 26, 29), а виноград рађа вино, а не воду“, и из тога Јермени изводе, да је и овај отац порицао употребљавање воде при светој жртви. Према томе, и да не би они и у напред остали у незнању, ево излажемо православно разумевање тога оца. Постојала је стара јерес идропарастата, који су при својој жртви употребљавали уместо вина саму воду. Опроргавајући безаконо учење такве јереси, показујући, како идропарастати тиме иду насупрот апостолскоме предању, употребио је богоносни Златоуст горепоменути свој говор. Пак и својој је он Цркви, над којом му је пастирско старање поверено било, предао, да треба воду са вином мешати, кад се има принашати бескрвна жртва, показујући на сједињење крви и воде, које је истекло из пречистога ребра Искупитеља нашега и Спаситеља Христа Бога на оживотворење свега света и на искупљење од грехова. И у свакој Цркви, где су сијала духовна видела, овај се богопредани ред чува. Тако и Јаков, брат по телу Христа Бога нашега, коме је првоме поверен био престо Цркве јерусалимске, и Василије, архијепископ Цркве кесаријске, којега се слава пронела по свој васељеној, а који су нам писмено предали тајанствену службу божју, установише, да при божанственој литургији у светоме путиру мора бити и вода и вино. Исто тако су и у Картагени скупљени свети оци ове речи тачно изрекли: да се не приноси у светој тајни ништа друго, него тело и крв Господња, као што је сам Господ предао, то јест, хлеб и вино са водом помешано. Ако дакле који епископ, или презвитер не чини по преданоме од апостола реду, да воду са вином меша, те без воде а на самоме вину приноси пречисту жртву, нека се свргне, као такав, који тајну непотпуно врши и који уваћа новине у оно, што је предано.“ (VI. вас. прав. 32).

Време за свршавање литургије по старинском обичају и општем правилу је трећи час дана (од изласка сунчева); у осталом литургија се може према потреби и околностима служити и пре и после овога времена, само не пре зоре и после подне. Испод овога правила искључују се они дани, у које је уставом црквеним прописано, да се литургија служи заједно с вечерњом, те се у таке дане она почиње у подне. Такви су дани св. четрдесетнице за служење литургије прећеосвећених дарова, дан у очи Рођења Христова и Богојављења, Велика Субота и педесетница (Духови).

Литургију не може служити нико други, сем правилно рукоположеног свештенослужитеља т. ј. епископа или презвитера. Ђакон или који други клирик, као и световњак, немају тога права. Но и свештеник не сме служити ако је под забраном, ако је рђавог владања и ако не схваћа важност и силу тајне, а особито оних речи и дејстава, којима се она врши на литургији. Гледе тога овако говоре црквена правила: „ако јереј не зна, или мало зна, којим се речма свршава тајна, и шта он врши, светотатски грех чини.“[2]

С обзиром на велику важност литургијског свештенодејства, и на оно особито значење, какво за време литургије имају и саме особе које свршавају литургију, као и свако дејство им, православна је Црква прописала најстрожија правила за свештенослужитеље, која се односе како на њихову спрему за служење литургије, тако исто и на само свршавање литургије.

Припрема за литургију састоји се у отклоњењу наравствених препрека за вршење тајне, као што су: грижа савести због учињених тешких грехова, а напосе смртних, као што су злоба, гнев, расејаност мисли, душевна смутња, леност. Поменуте и сличне препреке имају се отклонити срдачном скрушеношћу, искреном исповећу, измирењем са ближњима и т. д.; сем тога за рана треба душу довести у побожно молитвено расположење и у њему је учврстити; побудити у себи искрену веру у Бога и срдачну готовост на службу Њему; с тога ваља извршити све оно што је у том погледу Црква прописала, као: вечерње и јутарње Богослужење, с прописаним молитвама, канонима и акатистима, такође часове и правило за приступање светоме причешћу. Ако би свештеника гризла савест због каквог малог греха, ваља претходно да се исповеди и тек по томе да служи.[3] Исто тако у очи дана у који ће служити, свештеник се мора с вечера уздржати од излишне употребе јела и пића, а ујутру пре литургисања, по одредби старих васељенских правила, не сме ништа ни јести ни пити (VI.

[2] в. у служебнику: Учительное извѣстіе.

[3] ibidem.

вас. 29.; карт. 58.); сем тога свештеник је дужан чувати се од сваке побуде и задовољења телесних наслада и искушења, јер ако се својевољно преда сличним уживањима, ни под којим условом да се не усуди изаћи пред жртвеник, да служи Богу живоме. Исто тако нека не служи, ако није извршио све прописе о припреми за свршавање свете тајне. У случају, да због каквих препрека, које није могао отклонити, није извршио прописано правило, дозвољено је свештенику, да га доврши после литургије; али односне молитве пре причешћа, без икаква изговора, дужан је прочитати пре литургије.[4]

За време свршавања саме литургије свештенослужитељи су дужни бити тихи, кротки, смерни и умним очима својим гледати на престо Онога, пред којим стоје; молитве су дужни читати с великом пажњом, побожно, приљежно и ништа не изостављајући; спољашњим покретима, стојањем, ходом и у опште целим спољашњим изгледом, ваља да манифестују унутарњу искрену побожност и веру, чистоту осећаја и узвишеност духовног расположења, јер је по учењу Цркве, олтар тајанствено место на којем је присутан сам Цар и Судија небески и у њему за време свршавања страшне и велике тајне, невидљиво присуствују анђеоски чинови у највећем страху и трепету. Свештеник, који се усуди пијан свршавати литургију, има се лишити чина.

Исто тако и сва друга лица, која служе у олтару, дужна су с највећом побожношћу ићи око св. престола, и сваком приликом дужна су одавати најдубљи поклон св. тајнама, које се свршавају или чувају на св. престолу.

По наредби црквеној, свештенослужитељи су дужни, при свршавању литургије, причестити се светим тајнама. Тако је прописано већ у апостолским правилима. (Апост. прав. 8). Свештенослужитељи приступају св. тајнама у јерархичком реду, тако, да нижи чинови примају св. тајне од виших, те према томе ђаконе причешћују презвитери, презвитере епископи, епископе у црквама на истоку патријарси; при томе вазда се прво причешћују виши и затим нижи чинови. Правила васељенских сабора строго забрањују нарушавати наведени јед (I. вас. 18. прав.). Исто тако није дозвољено равнима по степену свештенства, да причешћују себи равне свештенослужитеље, изузимајући настојатеље презвитере неких манастира у Русији, којима је сабор патријараха у Москви године 1667. дозволио, да причешћују јеромонахе своје обитељи.[5]

Свештенослужитељи су дужни бодро пазити, да за време причешћивања не кане ни једна кап Божанствене крви на антиминс или на одежде, а још више, да ју са свим не проспу из св. путира. Иста таква пажња има се обраћати и на свето тело, те с тога настојавати ваља, да се честице од њега не разаспу по престолу или по земљи око престола.[6] Ненамерно проливање и испуштање светих дарова казни се епитимијом, према увиђењу духовне власти,[7] а за намерно обесвећење, кривци се лишавају свештенога чина.[8]

Свештеник не може једнога дана вршити више, него једну литургију; а тако исто на једном престолу, једнога дана може се само једна литургија одслужити, јер је Христос по речма апостоловим принео једну жртву за грехе наше, и једним приносом нас учинио на веке освећенима.[9]

[4] Сва ова правила подробно су изложена у *учительномъ извѣстіи.*

[5] в. Соборный свитокъ 1667. год. уз службеник патр. Јосифа.

[6] Како ваља поступати у овом случају види у *Учительномъ извѣстіи.*

[7] Кривцу се забрањује служити шест месеци (*Номок.* 158).

[8] *Номок.* 158.

[9] в. *Учительное извѣстіе.*

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Књижевни Одбор Матице Српске) имао је у четвртак 19. јула (1. августа) своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Од предмета наводимо: Председник јавља, да је на парастосу за стогодишњицу архим. Јована Рајића у Ковиљу заступао Матицу Српску. — Др. Конст. Јиречек у Бечу јавља, да се не може примити сарадње на Монографијама из историје српске књижевности. — Умолиће се г. др. Рад. Симоновић, да према свом писму, напише путописну и етнографску слику о Топуском. — За Летопис се примају: „Писмо из манастира“, приповетка у стиховима Милете Јакшића; „Мосје Лесепс“, при-

поветка Милана Будисављевића; „Прва пјесма“, новела А. Г. Матоша; „О неком народном предању“, расправа архим. Иларијона Руварца: „Кнез Раденковић“, расправа дра Јована Радонића за Књиге за народ: „Косово“, збирка народних песама с тумачењем од Тих. Остојића. — Нису примљени ови рукописи: Превод Хајнеових песама: „Северно море“, од Ј. Живановића; »Ускок“, приповетка непознатог писца; „Карадаглија“, спев Р. М. Тунгуза; „Моје искрице“, песме Јова Калика; „Срп. нар. песме“, збирка М. Обрадовића. — На расписану награду стигла су и издана оцењивачима још ова позоришна дела непознатих писаца: „Консул“, „Оборени грм“, „Оливера“. — На оцену се издаје рукопис Ђ. Стратимировића „О Богићу Вучковићу Стратимировићу“. — Узима се на знање извештај секретарев о пигомцима Матичиним. — Расписаће се стечај на једно упражњено место из стипендиске задужбине Петра Костића. — Питомци Емил Нађвински и Ђорђе Васић упућују се, да се упишу у вишу индустријску школу, ако желе и надаље остати питомци Матичини.

(**Управни Одбор Матице Српске**) држао је 21. јула (3. августа) о. г. своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Узет је на повољно знање извештај председника друштвеног, да је заступао „Матицу“ на свечаном парастосу, приређеном 14. (27.) јула о. г. у Манастиру Ковиљу у спомен стогодишњице оца српске историје архимандрита Јована Рајића. — Секретаријат јавља, да су преминули ови чланови матичини: 1. Јован Форовић, велепоседник у Варјашу, који је г. 1864. преселио бесплатно на својој лађи „Матицу“ из Пеште у Нови Сад; 2. Милан Поповић, општински бележник у Лалићу; 3. Лаза Кањански, парох у Сентомашу. Успомени свију тих чланова учињене су уобичајене почасти. — Читан је извештај изаслатог пододбора, састављеног из чланова управног и књижевног одбора и упућеног, да пронађе начин, како да се доскочи дефициту књижевних фондова и како да се, без крњења истих фондова, доврше бар овогодишња издања Матичина. Пошто по свршеном обрачуну, дефицит књижевних фондова и одељка „претплате“ износи 9149 круна 53 потуре, те би се тако сваки књижевни рад па и штампање „Летописа“ морао бар на годину дана обуставити, предлаже пододбор: 1. да се покривање тог дефицита на једнако подели на приходе од пет година поменутих фондова, а за случај, ако претплата и продаја матичиних књига и календара, (штампају се сада у 10.000 комада) не покаже очекиваног успеха до краја ове године: да се смањи број примерака и обим тих издања. — 2. Да се чист приход књижевних фондова по одбитку редовних и књижевних потреба, сав, а половица чистог прихода матичиног употреби на књижевне сврхе, да би се тиме за доста учинило повећаној литерарној потреби. Досад се тај чист приход капиталисао. — 3. Све досад учињене обвезе, како према члановима матичиним и претплатницима, тако и према књижевницима и штампарији Браће М. Поповића имају се за ову пословну годину у целости својој испунити. Предлози изаслатог пододбора примају се и подносе се скупштини на одобрење. — Управни одбор пристаје од своје стране, да и женске могу уживати стипендије из означених стипендијских задужбина и ту одлуку своју саопштиће књижевном одељењу на даљи поступак. — Узет је на повољно знање извештај председников, да је поновљена молба ради попуста поштарине. — Упућен је економски одбор, да поново одржи лицитацију ради издавања дућана у Матичиној кући. — Подносе се кр. уг. Министарству просвете и црквених послова разјашњења на примедбе, учињене на рачун о фонду за заједничке управне трошкове за г. 1899. — Подноси се министарству образложени извештај у ствари улога фонда Павла Јовановића. — Српска црквена општина у Сенти шаље 200 круна као завештани годишњи принос „Матици Српској“ из задужбине Ђене Брановачког и жене му Иде рођ. Вујићеве. — Одобрено је више зајмова. — По предлогу економског пододбора наређено је, да се да зготовити портал за дућан у кући матичиној. — Одобрена је лицитација земље Голубскове под закуп на три године дана. — Према извештају књижевног одбора о расписаним стечајевима и према извештајима изаслатих одбора, да ће се поправке на Матичиној кући и с поља и изнутра, а тако исто и инвентарисање за пет-шест недеља довршити: одређено је да се овогодишња скупштина сазове за 12. (25.) септембар о. г.

Разне белешке.

(**Укинут испитни предмет.**) Кр. уг. министар прответе др. Јулије Влашић поднео је Његову Величанству на одобрење наредбу, по којој филозофија права престаје бити предметом другог основног испита. Његово Величанство је одобрио ту наредбу и она ће већ прве идуће свеучилишне године ступити у живот. Међутим, правна филозофија и даље остаје предметом строгих испита.

(**Прелаз у Православље.**) По званичним статистичким податцима било је у Румунији за прошлих

пет година 5523 прелаза из других у православну вероисповест. Огромна већина прелазника су римокатолици и унијати. У новије време прелази су још више учестали.

(**Крштене васпитатељке у Турској**). Турске власти приступиле су извршењу султанове ираде, којом се мухамедовцима забрањује држање крштених васпитатељака у својим кућама. Министарство-полиције позвало је кућевне старешине мухамедовце у Цариграду, да потпишу писмено, којим се обвезују, да неће више у кући држати крштене васпитатељке, већ да ће своју децу васпитавати строго по Мухамедовој вери. Турске новине веома су задовољне царевом ирадом, том приликом нападају на све васпитатељке, које долазе из Европе (у главном из Француске и Немачке). Оне веле, да 99 од 100 оних васпитатељака сумњивога су порекла и да се не владају морално. Кажу, да турски харем ваља одржати у чистоти, а крштене васпитатељке кваре мухамедовачку децу и растиру у харему лажне мисли. Турске новине уверене су, да ће добри мухамедовци са сузама радости примити падишину ираду. Хришћански кругови пуни су негодовања, што се тако говори о крштеним васпитатељкама и о тој иради султановој неповољно се изражавају.

Исправак и изјава.

Од писца „Осврта“ г. Димитрија Руварца добили смо исправак са молбом, да га на основу §-16 тисковног закона штампамо у овом броју. Пошто тај исправак није написан према прописима истога закона, не можемо га целог донети. У колико се исти исправак односи на ствар учинићемо га и сами.

У 29. броју овог листа, на стр. 497. у првом ступцу, у 29 реду од горе, место *свјак* треба *всјак;* а на стр. 498, у другом ступцу, у 18 реду, место *конзулативног* треба *конзултативног.*

Пошто г. Д. Р. у своме исправку држи, да су те погрешке не случајне и обичне штампарске, него малициозно њему подметнуте, а дотични знаци (!) и (?!), на истом месту, да се односе на те, тобоже његове погрешке, изјављујемо да тако није. Дотични знаци имају свога разлога поред речи „всјак“, као што имају и поред речи „права“ (а не „конзултативног“) као што га имају и поред речи „народно-црквени.“

Ако г. Д. Р. жели полемике, па можда и славе, на пољу штампарских погрешака, нека му је радост, — али без нас. **Уредништво.**

Нове књиге.

Православна Српска Парохија у Илоку крајем 1900 године. Написао: *Јован Козобарић* парох. Срп. Манастирска Штампарија Ср Карловци 1901. Стр. 33.

„Подстакнут успехом књижице пароха Инђијског г. Радослава Марковића о парохији у Инђији, вели писац у предговору, која ми је послужила као углед при распоређењу градива, прерадио сам и допунио своју Споменицу, те ју предајем у првом реду својим парохијанима у тој намери да знају прошлост својих старих, а у другом реду онима које занима стање нашега народа.“ Нека је и г. Козобарићу хвала на уложеном труду око ове књижице.

„Православно Морално Богословље“

преће »Православна Моралка«

друго прегледано издање

израдио

Сава Теодоровић, проф. у кр. реал. гимназији у Земуну. — Ова књига је нарочито удешена за средње школе, те је одобрена и прописана за уџбеник у свима средњим заводима у Карловачкој Митрополији, одлуком Св. Архијерејског Синода Карловачке Митрополије од 29. марта 1899. Број М. 50./Син. 18. ех 1899. Као такову примила ју је и Вис. кр. Земаљска Влада у Загребу, па ју препоручила као школски уџбеник у свима средњим заводима у Тројединици, одлуком својом од 22. септембра 1899. Број 14.665. ех 1899. (одел за богоштовље и наставу). Осим тога и Високосл. срп. нар. Школски Савет решењем својим од 4./16. септембра 1899. Број 326./262. ех 1899. прописао је исту књигу као уџбеник у свима срп. нар. вероисповедним мушким и женским препарандијама.

Поред своје школске употребе, ова је књига згодно помоћно средство и за парохијско свештенство, особито при састављању црквених беседâ и моралних поукâ, због чега је скоро од свију преч. конзисторијâ у опсегу Карловачке Митрополије, као и од вприеов г. г. срп.-православних Митрополитâ и Епископâ у Босни — Херцеговини, Далмацији и Краљевини Србији свештенству топло препоручена.

Цена је књизи, која износи 14 штампаних табака вел. 8⁰ 2 Круне (2 дин. 30 п. дин.), а може се добити за готов новац или уз поштанско поузеће (per Nachnahme) у Земуну у писца. Књижари имају 25% рабата.

Изашао је из штаме:

ЗБОРНИК

црквених богослужбених песама псалама и молитава, Извод из Типика и Црквенословенски Речник

За православне српске цркве и школе

Благословом Његове Светости преузвишеног господина **Георгија Бранковића** патријарха српскога **на свет издали**

Протојерej **Јован Живковић** професор у богословији. и **Јован Живановић** професор у гимназији.

Ова је књига препоручена од свих области православне српске цркве како у митрополији карловачкој тако и у Далмацији, Босни и Херцеговини, Србији, Црној Гори и Турској.

Свака српска кућа треба да је има на своме столу да се божанским песмама одушевљава за свето православије најдрагоценији аманет сваком Србину те да у светој цркви разумно и по

чину суделује у светом богослужењу а црквени појац не сме бити без ње.

Књига је штампана крупним словима на финој и јакој хартији, износи 42½ табака велике осмине. Цена јој је у меком повезу 7 круна (8 динара и 50 пара) и *шиљемо је о свом трошку* (франко) само за *готов новац* или поузећем (на доплату.)

Критике у српским листовима једнодушно хвале како спољашност тако и садржину ове књиге.

Врло је подесна и за поклоне о благданима, свечарствима и т. д.

Наручбине примају и извршавају **само:**

У *Ср. Карловцима*: 1.) Издавачи и власници (адрес: *Јован Живковић, Ср. Карловци*) и 2.) Књижарница Св. Ф. Огњановића. — У *Новом Саду*: 1.) Књиж. Луке Јоцића и 2.) Књиж. А. Пајевића. — У *Сомбору*: Књиж. Мил. Каракашевића. — У *Задру*: Libreria internazionale editrice A. Nani. — У *Сарајеву*: Књиж. Милановића и Рајковића. — У *Мостару*: Књиж. Пахера и Кисића. — У *Београду* 1.) Књиж. Јефте Павловића и Комп. и 2.) Књиж. Рајковића и Ђуковића (Теразије.)

Бр. 23 ех 1901. **Срп. прав. црквена општина Фенлачка.**

Штованом Господину **Лују Таушу** позлатару у Н. Саду.

Пошто смо наш новоподигнути св. храм „Рождества Богородице“ сретно довршили, дужност нам налаже, да се нарочито Вами овим начином свесрдно и топло у име целе наше општине за све учињене услуге захвалимо, које Вашом редком готовошћу и неуморним трудом нама вазда указасте.

Величанствена израда Иконостаса коју сте Ви извели, прегледана је темељито са више страна и признајемо отворено, да је како облик, тако и сама израда технички смишљена, вештачки и укусно изведена. Иконе лепо, чисто и у православном духу направљене, те се без икаквог ласкања са овим послом у сваком погледу поносити можете. Исто тако и код Вас купљени барјаци, рипиде, ђачке чираке, путир, петохљебницу, кивот кандила и т. д. поставили сте нам на наше подпуно задовољство.

Ваш рад у опште око овог нашег св. храма надмашио је наша очекивања, и то све уз врло ниску цену тако, да нам многи завиде на овако јефтином, дивном и укусном украсу нашег св. храма.

Обзиром на све ово понављамо наше подпуно задовољство, захваљујући Вам на стручњачком савршењу и ретској трговачкој предусретљивости Вашој.

У то име Вас госп. Таушу свуда и свакоме, а нарочито нашим срп. правосл. црквеним општинама и разним корпорацијама најтоплије препоручујемо, јер смо потпуно осведочени, да ће те их уз солидан рад и умерену цену тако савесно и свесрдно задовољити, као што сте и нас задовољили.

Из ванредне скупштинске седнице држане у Фенлаку 26. Априла 1901. год.

У име скупштине:

Душан Которач, учит. и перовођа. Матија Адамовић, председник.

(М. П.)

П. н. г. **Луј Тауш** у Новом Саду.

Барјак послати од Вас за црквену општину Јасеничку — по исплати 160 К примио сам и распаковао, те ми се особито израда допала на чему Вам фала и благодарност моја. Трудићу се да Вашу солидну фирму и другим општинама нашим препоручим. Рачун за црквену општину Јасеничку нисам примио, те Вас молим да га изволите преко мене на исту упутити.

Д. Тузла 17/30 V. 1901.

Са особитим поштовањем К. Драмушић, ђакон.

Господину **Лују Таушу**, у Нови Сад.

Шаљемо горњу уговорену свету (120 круна) за *траку*, коју сте за овдашњи чизмарски барјак израдили.

Уједно Вам изјављујем да ме је израда потпуно задовољила, и да је трака опште допадање проузроковала.

У Темишвару 2/VII. 190'.

Коста Стефановић.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

С. О. 4547. през. ех 1901. 99 2—3

С Т Е Ч А Ј.

У стип. *заклади Прокопија и Милоја Миладиновића из Боботе* има се попунити питомачко место за *гимназисте* са стипендијом од год. 400 круна.

Молитељи ваља исправно да докажу, да су Срби православне вере, да су сиромашнога стања, здрави и крављим богињама накаламљени; даље добро морално владање и добар успех у наукама. —

Првенство имају сродници фундаторови, који своје сродство исправно докажу, за тим православни Срби из Срема, по том из Славоније и Хрватске и коначно буди из којега српског краја.

Инструјисане молбенице ваља поднети *саборском одбору најдаље до 2. (15.) септембра 1901. године* са напоменом, камо да се достави одлука у обзиру на подарење стипендије. —

У Карловцима 18. (31.) јула 1901. године.

Председништво
срп. прав. нар. црквеног саборског одбора.

ОБЈАВА. 108 1—3

Уписивање ученика на срп. вел. гимназији у Новом Саду за школску годину 1901/2. почиње 1. септембра о. г. по н. к.

Ученици, који први пут у гимназију ступају, морају исказати сведоџбом, да су свршили IV. разред основне школе, и сваки ученик без разлике има донети са собом сведоџбу школску од последње године, крштено писмо и сведоџбу, да је у смислу XXII. зак. чл. од године 1887. каламљен.

При уписивању плаћа сваки ученик уписнине 4 К, за библиотеку 2 К, и за Sanitas 6 К од тога се нико не опрашта.

Школарина износи 48 К на годину и плаћа се у једанпут при уписивању или у трипут по 16 К и то у октобру, фебруару и мају. Од 36 К школарине могу бити опроштени они ученици, који докажу сведоџбом да су сиромашни и сведоџбом школском да се *добро владају и добро успевају*. А 12 К школарине плаћа сваки ученик у означеним месецима по 4 К.

Поправни испит држаће се 30. августа 1901. јер 31. пада у недељу.

У Новом Саду 8. августа 1901.

Управа срп вел. гимназије.

С. О. 4548. през. ех 1901. 96 2—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај ради попуњења трију, а може бити и више питомачких места Ш. разреда у стип. *заклади Ђорђа ил. Сервијскога* свако са стипендијом од год. 210 круна.

Стипендију ову може получити ученик српске народности и православне вероисповести, који је здрав и сиромашнога стања, а навршио је 12-у годину. —

Питомци Ш. разреда могу се временом, ако узмоле, промаћи у више стип. разреде са 315 К и 420 К и то само ако буду имали све једнако потребну квалификацију и у том погледу имају првенство пред другима, који те стипендије нису уживали. —

Крсним листом, школском и лечничком сведоџбом и сведоџбом о сиромаштву снабдевене молбенице ваља поднети срп. прав. нар. црквеном *Саборском Одбору* у Карловцима *најдаље до 2. (15). Септембра 1901. године.*

У Карловцима 18. (31). Јула 1901. године.

Председништво
срп. прав. нар. црквеног саборског одбора.

Бр. 42/1901. 111 1—3

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај за млађега пјевчику код православне српске цркве св. Николе у Ријеци.

Мјесто ово може добити само ученик гимназије, православни Србин; који би узгред оће и гимназију свршавао.

Од њега се иште, да знаде све тзв. „мало“ и „велико“ и осмогласно пјеније, које је нужно за вечерње, јутарње и литургијско богослужење о Нећељама и благданима, и да има лијеп и угодан глас; а уз то, да је добра владања и да у школи добро напредује.

Награда ће му бити 30 К (тридесет круна) мјесечно.

Који зна и нотално појање, па можда још и инштруменат који, има првенство.

Инштруиране молбенице ваља поднијети на потписано председништво до Велике Госпојине о. г.

У Ријеци 19. Јула (1. Авг.) 1901.

Председништво
правосл. српске црквене општине ријечке.

СТЕЧАЈ 112 1—2

Услед одобрења сл. епарх. шк. одбора бачког, од 10/23. Јула т. г. бр. ЕШО. 1230/254 овим се ради привременог попуњења овд. учитељског места расписује стечај.

На то место могу компетовати, потпуно оспособљени срп. нар. учитељи, односно свршени приправници. Привремено стање трајаће најмање једну годину дана.

Плата је привр. учитељу 920 круна, слободан стан — с баштом, — који се састоји из три собе, кујне и т. д. огрев односно угља колико би му требало, и 80 круна за држање пофторне школе.

Дужности учитеља прописане су шк. уредбом од 1872. год. осим тога ће имати у св. цркви за једном певницом појати, и шк. децу појању обучавати.

Молбенице са потребним прилозима, ваља послати на председништво месног шк. одбора најдаље до 9/22 августа.

Изабрани учитељ има своје место заузети 1/14. септ. т. г. од кад му је и плата у течај стављена.

Из седнице шк. одбора срп. правосл. црквене шк. општине у Старом Врбасу 20. Јула (2. Августа) 1901.

М. Стефановић
перовођа.

Душан Марковић
председник

СТЕЧАЈ 107 1—3

На упражњено учитељско место у Турији епархија Бачка овим се отвара стечај. Са овим учитељским местом скопчана је плата од 600 круна, за пофторну школу 80 круна, осим овога 16 диштрихских ланаца а 2200 □ ораће земље, на коју је дужан изабрани учитељ све терете сносити, за чишћење и грејање школе 120 круна, стан у нарави са баштом, у име писаћег прибора 20 круна, осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна, када приспе, који може достићи највећу своту од 500 круна. —

Подписана општина потребује учитеља заменика до коначног решења дисплинарне ствари учитеља Јована З. Медурића.

Учитељ заменик, уживаће на основу решења Слав. Епарх. Шк. Одбора Бачког од дана 29-ог Марта (11-ог априла) Бр. Е. Ш. О. 774. 802. 805. 828. 847. 863/124 ех 1900. год. следећу плату: 350 круна у готовом новцу, 40 круна за пофторну школу, што ће у дванаест месечни оброка из благајне месне политичне општине у напред примати, осим овога 16 диштрихстих ланаца, 2200□ ораће земље, коју ће у своје време месни школски одбор на јавној дражби издати, од постигнуте своте на исту земљу државне трошкове одбити те од преостале своте једну половину примаће учитељ заменик, — у месечним оброцима од месног школског одбора. Осим тога примаће учитељ заменик од месне политичне општине за чишћење и грејање школе 120 круна, и у име писаћег прибора 20 круна.

На оба горња места дужности су прописане Школ. Уред. од 1872 год. и односним наређењима дисципларних правила.

Молитељи имају тачно означити у својим молбеницама које место получити желе.

Рок је оба стечаја 18-ти (31 август ове г.) Општина би желела личну пријаву.

У Турији 19-ог Јула (1-ог Августа) 1901 г.

Крста Малеташки — перовођа.
Јован Малетин — предс. школ. одбора.

СТЕЧАЈ 88 3—3

На упражњено учитељско место у Иванди торонтал. Жуп. овим се расписује стечај.

Са овим местом скопчана је годишња плата од 800 круна, за пофторну школу 80 круна, за писаћи прибор 10 круна, у име дрва 40 круна, од погреба где позван буде 1 круну.

Учитељици је опредељено годишње 600 круна, за пофторну школу 80 круна, за писаћи прибор 10 круна, у име дрва 40 круна ако би учитељица изабрана била има из своје плате певчику узети који ће при сваком богослужењу десну певницу држати.

Учитељ или односно учитељица ужива стан са 2 патосане собе, кујна, шпајз и штала, а уз стан врт од $^1/_2$ ланца.

Дужности учитеља или учитељице прописане су школском уредбом.

Рок стечаја траје до 6. Августа о. г.

Из седнице м. школског одбора држане у Иванди 29. Јунија 1901. године.

Мишко Перинац — перовођа.
Милош Благојев — шк. председник.

СТЕЧАЈ. 110 1—2

Од стране месног школског одбора расписује се на два упражњена учитељска места.

Плата је учитеља 1000 круна, 10 круна паушала, два фата сламе и 140 круна станарине, док стан не буде готов. 80 круна за пофторну школу, кад на њега ред дође — и законски квинквинал. Од учитеља један ће примати плату из политичне, а један из црквб. благајне.

Дужности учитеља су у школ. уредбама прописане, — а обвезни су при богослужењу у цркви појати и децу обучавати, не мање доказати оспособљење мађарског језика. —

Разреде одбор додељује. —

Добро инструиране молбе ваља поднети потписаном председништву. —

Рок пријаве 6 недеља од првог увртења.

Из седнице школ. одбора држане 20. Јула 1901.

У Карлову 24. Јула 1901.

Омер Попов
председник шк. одбора.

СТЕЧАЈ. 113 1—3

Ради сталног попуњења учитељског или учитељичког места на срп. вероисповедној школи у Рац-Милетићу, овим се расписписује стечај.

Са овим местом скопчана је годишња плата од 720 круна, удобан стан са баштом. Зимски огрев је један хват тврдих дрва.

Рок стечаја је 15. Август по старом кал.

Лична пријава узеће се у обзир.

Изабрани имаће дужност при богослужењима црквено пјеније обављати и перовођске дужности код опћине за горњу плату обављати.

У Рац-Милетићу 20. Јулија 1901.

Ст. Марковић — привр. учитељ и перовођа.
Тома Лукић — председник шк. одбора.

С. О. 4550. през. ex 1901. 97 2—3

СТЕЧАЈ

У стипендијској заклади *Петра Војновића, Милице Војновића рођ. Максимовићеве и Рахиле Војновића рођ. Ђорђевићеве* имају се попунити у шк. год. 1901/2. три питомачка места свако са стипендијом од год. 600 круна и то: једно за најближе законите мушке рођаке именованих оснивача, друго за једног младића из Старог Бечеја (у Бачкој) и треће за једног младића из Срем. Карловаца с тим, да у оскудици молитеља горњих трију категорија може питом. место задобити сиромашан младић српског народа, који има ниже означену квалификацију у наукама, владању и т. д.

Молитељи ваља да докажу исправама т. ј. крсним листом, лечничком сведоџбом и школском сведоџбом, да су Срби источно-православне вере, здрави (нарочито, да су каламљени), доброга моралног владања и да имају бар добар успех у наукама; молитељи сродници имају исказати степен сродства; а молитељи из Ст. Бечеја и Карловаца, као и остали молитељи имају приложити молби осем горњих још и сведоџбу сиромаштва.

Изабрани питомци ће добити декрете, у којима ће бити обележене питомачке дужности које су везане са правом на уживање ове стипендије.

Молбенице ваља поднети срп. прав. нар. црквен. саборском одбору у Карловцима *најдаље до 2. (15). Септембра 1901*„ с тим, да у молбеници ваља казати, камо да се достави овопредметна седнична одлука саб. одбора са списима, а сврш. матуранти још и то: којој струци ће се одати.

У Карловцима 18. (31.) Јула 1901.

Председништво
срп. прав. нар. црквен. саборског одбора.

СТЕЧАЈ 105 2—3

Има да се попуни једно место учитеља срп. нар. школе у Вел. Бечкереку. Плата је 1000 круна и 200 круна станарине; 4 хв. дрва за огрев школи и учитељу; 50 круна за шк. послугу, 10 К. 25 п. за шк. реквизите, 2 К. од погреба, где учитељ позват буде.

Дужности су шк. уредбом прописане а нарочито спада ту држање једне певнице, и рад у разреду, који м. шк. одбор одреди.

Рок стечају је до 1. (14.) септ. о. г.

В. Бечкерички м. срп. правосл. шк. одбор.

СТЕЧАЈ. 109 1—2

Ради сталног попуњења учитељског места у Батосеку: — а по наредби Сл. Еп Школ. Одбора будимског од 19. априла (2. маја) т. г. ЕШО. 2/зап. ex 1901. овим се расписује стечај:

Плата је у готовом 2. фор. (4 круне) од главе (сада постоји 50 и више глава), 60 фор. (120 круна) за пофторну школу из политичке општине и воз сена (вреди 16 круна) 10.^{800}□ катаст. јутара оране земље (аренда најмање 150 фор. (300 круна); на ову земљу учитељ плаћа пореза 25 фор. (50 круна). Од погреба великог 1 круна од малог 50 потура; од парастоса 1 круна, од венчаница 1 круна. Остало до 360 фор. (300 фор. за редовну и 60 фор. за пофторну) додаће се из ово епархијског школског подпорног фонда. — Стан са две патосане собе, кујне, — подрума. Из своје плате учитељ огрев набавља, јер је већ у њој урачунат.

Дужности су прописане школском уредбом.

Рок стечаја траје четири недеље од првог увртења (26. авг. — 8 септ). Молбенице се шаљу овој црквеној општини (председништву).

Компетенти морају безусловно имати и квалификацију из мађарског језика; — добри појци првенствују.

Батосек (Báttaszék Tolna megye) 22. Јула (4. Авг.) 1901-ве године.

Председништво прав. одбора.

СТЕЧАЈ 93 3—3

на смрћу упражњено учитељско место у црквеној општини Старо-Стапарској, епархији Бачкој, овим се по налогу славног епархиј. школског одбора бр. 1138/231 ex 1901. поново отвара стечај. Са овим учитељским местом скопчана је плата годишња од 900 словом деветстотина круна и 140 словом сточетрдесет круна у име стана и огрева. Осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна који може достићи највећу своту од 500 круна.

Осим школ. уредбом од 1872. г. прописаних дужности изабраном учитељу спадаће у дужност да од Благовести до Крстов дана — кад на њега ред дође — појачку дужност врши на овдашњој водичкој капели. Рок стечају је до *1. (14.) августа тек. год. Изабрани учитељ имаће* 1. (14.) септембра т. г. у своје звање наступити од ког му је дана и плата у течај стављена.

У Ст. Стапару 12. јула 1901. године.

Бошко Поштић
перовођа.

Сима Буњевчев
председник м. шк. одбора.

С. О. 4549. през. ех 1901. 98 2—3

С Т Е Ч А Ј

Овим се расписује стечај ради попуњења двају места за трговачку струку у стип. *заклади Петровић-Хариша* свака са стипендијом од год. 600 круна.

Стипендију ову могу получити само младићи српске народности и источно православне вере из земаља угарске круне, а изабрани питомац моћи ће уживати своју стипендију само у којем наставном заводу истих земаља, изнимно пак по допуштењу високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе и у којем наставном заводу у иноземству. —

При једнаком својству молитеља имају првенство они, који су без имања, пред онима, који таковога поседују; а у истим околностима имају првенство пре свих молитеља сродници основатеља пок. Марије Хариша рођ. Петровићеве и мужа јој пок. Григорија Хариша из Земуна. —

Крсним писмом, лечничком сведоџбом о каламљењу богиња и стању здравственом, школском сведоџбом о досад свршеним наукама и најпосле сведоџбом од политичке власти, о имовном стању својем односно родитеља снабдевене молбенице ваља поднети саборском одбору у Карловцима *најдаље до 2. (15). Септембра 1901.* с тим, да се у молбеници има навести, камо да се достави одлука саборскога одбора после седнице му.

У Карловцима 18. (31). Јула 1901. год.

Председништво
срп. прав. нар. црквен. саборског одбора.

С Т Е Ч А Ј 102 2—3

на упражњено учитељско место у Бегечу Епархија Бачка, последња пошта Ст. Футог овим се отвара стечај:

Са овим учитељским местом скопчана је плата од 800 круна, осим тога 4 јутра ритске земље такозване греде, али у случају поплаве црквен. школ. Одбор није обвезан ово, другим којим начином надокнадити. —

Стан према пропису 74 §-а школске уредбе од 1872. г. са баштом уз стан од 300□ хв. преко зиме огрева, по потреби и 2 хв. тврдих дрва за кухињу. — Осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна када приспе, који може достићи највећу своту од 500 круна.

Дужности су прописане школском уредбом од 1872. год. и односним наређењима дисциплинарних правила.

Компетенти нека изволе своје добро уређене молбенице, на подписаног школског управитеља послати.

Рок је стечају 15. август по ст. календару.

Бегеч 8. (21.) јула 1901.

Сава Петровић
привр. перовођа

Младен Жакић
м. шк. управитељ

ГИМНАЗИЈСКА ОБЈАВА 106 1—3

У нашем заводу почиње школска год. 1901/2. 2. септембра по нов.; од 30. авг. биће поправни испити, уписиваће се ученици и примати у I. разред, који докажу сведоџбом нар. школе да су је свршили, *крштеним писмом (што га ваља да донесу сви и стари и нови)*, да су напунили 10. годину, и положе пријамни испит. У остале разреде примаће се на темељу школске сведоџбе.

Уписнину 4 К и 20 пот. плаћају само који први пут ступају у гимназију; школарину 12 К на течај сви, осим тога по 2 К на библиотеку и по 4 К у фонд за набавку лекова болесним ученицима. Од овога се нико не изузима, а од школарине могу бити ослобођени сиромашни а добри ученици, са сведоџбом о имовном стању својих родитеља за последњу годину, и школском без иједне оцене „довољан“. Првошколци за I. течај не опраштају се.

Необвезни предмети предају се бесплатно од IV.—VIII. р. — језици француски и мађарски; гимнастику и музику, армонично појање и певање уче сви способни. Потребно је, да родитељи сами доведу своју децу, и да им погоде стан и храну споразумно са управом.

У Карловцима, 10. августа 1901.

Управа

С Т Е Ч А Ј 101 2—3

Овим се расписује стечај у смислу наредбе вел. Патроната овдашње срп. вел. гимназије на једно упражњено професорско место за класичну филологију са знањем мађарског језика.

Основна плата редовног професора је 2400 К., 200 К. петогодишњи доплатак и 500 К. станарина, а после 30 година професорске службе мировина у износу постигнуте професорске плате. Плата суплент професора је 1600 круна.

Молитељи нека поднесу своје молбенице са потребним документима потписаној управи до 12. (25.) августа т. г.

У Новом Саду 30. августа 1901.

Управа срп. вел. гимназије.

ШКОЛСКА ОБЈАВА. 104 2—2

Школска 1901/2 година у српској учитељској и учитељичкој школи Сомборској почеће се 19. августа (1. септембра) 1901.

17/30 (18/31.) августа пре и после подне одржаће се пријамни и поновни испит; а уписивање ће бити 20. 21 и 22. августа (2. 3 и 4. септембра 1901.

У мушку учитељску школу примају се младићи православне вере, благе нарави, здрави телом и душом и слободни од очне болести такозване трахоме, који су бар у 15 годину живота ступили и четврти разред грађанске школе, гимназије или реалке с довољним успехом свршили. Такође могу бити примљени и они ученици, који пред професорским збором строги пријамни испит положе из науке хришћанске, српског, мађарског и немачког језика, црквенославенског читања, малог црквеног појања, а такође из рачуна и земљописа и отачаственe повеснице у оној мери, у колико се ти предмети у IV. разреду грађанских школа предају.

За приправнице примају се Српкиње православне вере, које су IV. разред српске више девојачке школе или IV. разред грађанске или реалне школе успешно свршиле.

Ученици и ученице, које желе ступити у учитељску односно у учитељичку школу, имају донети са собом: крштено писмо, лекарску сведоџбу о подпуном здрављу, школску сведоџбу из последњег разреда, а притом су дужни и једни и други из молитава и славенског читања испит положити. Женске имају још неизоставно са собом донети изјаву писмену својих родитеља или добротвора, да ће их они за време учења у овој школи о свом прошку издржавати, а на изјави тој мора бити званично потврђење од тамошњег поглаварства, да су дотични родитељи у стању ову своју обвезу испунити, то јест, да средства за издржавање својих кћери, за време њихова школовања имају.

Приправници и приправнице, који из државних или других којих учитељских школа у Угарској у старије разреде ове школе прећи намеравају, морају се подврћи пријамном испиту из српског, црквенославенског језика и црквеног појања.

Стан и храна само се у приватним кућама, по *предходном одобрењу управитељевим погодити* може.

Грађани, који приправнике и приправнице на стану и храни држати желе, имају се у управи учитељске школе тога ради пријавити.*

У Сомбору на Св. Илију 1901.

Н. Ђ. Вукићевић
српских учитељских школа Сомборских управитељ

* Умољавају се уредништва свију овостраних српских листова да ову објаву школску макар и у изводу у своје листове уврстити изволе.

С. О. 4422. през. ex 1901. 89 3—3

СТЕЧАЈ

Ради попуњења једног питомачкога места за ученике горње гимназије у стип. *заклади Мојсила Моловића и супруге му Христине* са стипендијом од год. 400 круна, овим се отвара стечај.

Молитељи српске народности и православне вере уз то припадници земаља угарске круне ваља да искажу сведоџбама добро владање, добар успех у наукама, сиромаштво и да су здрави.

Синови срп. прав. свештеника поред једнаке квалификације имају првенство пред другим молитељима.

Изабрани питомац мора слушати своје науке у срп. прав. вел. гимназији карловачкој.

Ваљано иструјисане молбенице треба поднети *иотписаном* ради избора питомца *најдаље до 12. (25.) августа 1901. године.* —

У Карловцима 10. (23.) Јула 1901. године.

Георгије
Патријарх.

СТЕЧАЈ 87 3—3

На упражњено учитељско место четвороразредне мешовите основне школе овим се стечај расписује, плата је изабраног учитеља:

1.) 220 К као припомоћ из епарх. фонда.
2.) 18 мерова жита.
3.) 18 „ кукуруза.
4.) 3 хвата тврдих дрва, одакле је учитељ дужан школу грејати.
5.) 84 К у готовом новцу.
6.) 20 К за пофторну школу.
7.) 10 К за перовођство и рачуновођство.
8.) 3200□ ораће земље, ливаде и сенокос.

Дужности учитеља прописане школ. уредбом.

Рок стечаја траје за 6 недеља (26. Августа) од првог уврштења, када ће се и избор обавити.

Молбенице ваља слати на подписано председништво.

У Ланчугу (Lancsuk Baranya megye) 8. Јула *1901. године.*

Миливој Барбировић
перовођа и пр. учитељ

Ђукић Ђуко
председник

СТЕЧАЈ 95 2—2

На једно учитељско и једно учитељичко место у срп. прав. црк.-шк. општини у Кетфељу.

Плата је учитељу: 600 К, 3 ланца земље, на коју учитељ све терете сноси, даље 20 К паушала и од погреба где буде зват 2 К.

Плата учитељици је 600 К, 1 ланац земљена коју све терете сноси. И учитељ и учитељица добивају сваки по 2 хвата тврдих дрва и 2 хвата сламе.

Дужности су прописане шк. уредбом а осим тога имају и учитељ и учитељица за земљу пофторну школу држати а учитељу и десну певницу држати.

Рок стечају је 12/25 Августа 1901. год. кога ће се дана и избор обавити.

Школски Одбор у Кетфељу 15. (28). Јула 1901. год.

Мирко Гинђилов
председник.

Ad C. O. 4457. през. ex 1901. 103 2—3

СТЕЧАЈ.

Отвара се стечај ради попуњења упражњеног места саборско-одборскога П. бележника, као помоћника народно-црквенога тајника са платом од год. 2000 круна и станарином од год. 300 круна с тим, да ће се изабрани за сада привремено поставити. —

Ко од оспособљених православних Срба жели да получи ово место, ваља да поднесе своју инструјисану молбеницу саборском одбору у Карловцима *најдаље до 2. (15.) септембра 1901.* године и нарочито искаже и своје правничко оспособљење (бар апсолуторијум) и вештину у састављању списа нарочито српским и мађарским, а осем тога и немачким језиком.

У Карловцима 18. (31.) јула 1901. године.

Председништво
срп. прав. нар. црквен. саборског одбора.

ДРУГИ ОГЛАСИ

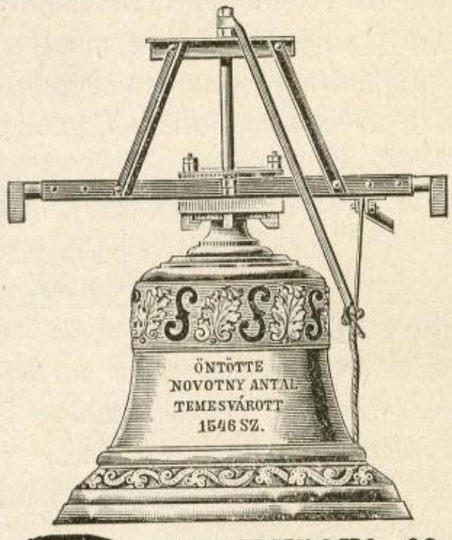

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ζ провиђенаи зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

16— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„**Српски Сион**“ **излази сваке недеље на целом табаку.** Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. 418.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 31

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 5. августа 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његова Светост, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, Георгије Бранковић, благоизволео је досадањег привременог настојатеља манастира Хопова протосинђела *Илариона Зеремског* на молбу његову разрешити од управе тога манастира и вратити га на професорско место његово у Православном Српском Богословском Училишту у Карловцима, а управу манастира Хопова привремено поверити јеромонаху манастира Кувеждина *Симеону Видаку*.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Ориген као проповедник.

(Свршетак.)

Дозволите дакле, да разгледамо, какова су то квадратна дрва. Квадратно је оно, што се не клима ни на коју страну, него куд га окренеш чврсто и стално стоји. Такова су дрва, која сав терет животиња из нутра и ударце таласа с поља издржавају. То су по моме мишљењу учитељи у цркви, проповедници и поборници вере, који у њој и народе подложене са речима опомене теше, а погане и јеретике, који на њу с поља навађују и изазивају море препорних (спорних) питања и буру научних битака, снагом речи и мудрошћу њихова ума побијају. Хоћеш ли, да знадеш, да Св. Писмо познаје разумна дрвета? Погледајмо, шта пише код пророка Језекиља, где се каже: А једанајсте године трећега месеца првога дана дође ми реч Господња говорећи; сине човечји, кажи Фараону цару Мисирском и народу његову: на што си налик у величини својој? Ето Асирац беше, кедар на Ливану, лепих грана и дебела хлада и висока раста, којему врхови беху међу густим гранама. Вода га одгоји, бездан га узвиси. Она рекама својима тецијаше око његова стабла, и пушташе потоке своје к свима дрветима пољским. За то раст његов надвиси сва дрвета пољска, а мало за тим говори: и ниједно дрво у врту Божјем не беше на лепоту тако као он (Језек. 31, 1—5, 8). Разумеш ли о коме и каквом дрвећу говори пророк? како он описује кедар на Ливану, с којим се ниједно дрво у врту Божјем не може сравнити? И коначно говори он још и то, да су му сва дрвећа у Божјем врту завидила, по чему тако јасно излази, да су у духовном смислу била разумна дрвета у Божјем

врту, кад се у њима могла, како се вели, породити позната завист на дрво с Ливана. Гледај при томе да свраћајући се споменемо, не треба ли и ону реч „да је проклет сваки од Бога, који виси на дрвету“ (5. Мој. 21, 23) разумети тако као и ону Јеремијину (17, 5) Проклет, да је човек, који се на човека узда. Ми пак треба, да се уздамо једино на Бога и ни кога другога, такођер кад би ко и са неба дошао, како каже ап. Павле (Галат. 1, 8) па били ми, или анђео с неба да проповеда друкчије јеванђеље, него што вам јависмо, проклет, да буде. О томе пак други пут. Међутим видео си, ко су квадратне греде, са којима као са зидом и опкопом становници пред бучним валовима од духовнога Ноја беху заштићени. Ове греде беху и споља и изнутра смолом залепљене. Јер Христос, градитељ цркве, неће да будеш таков, какви су они, који се споља пред људима (чине) праведни показивајући, а из нутра су мртвачки гробови. (Мат. 23, 27). Али хоће, да будеш с поља на телу свет, а из нутра у срцу чист, опрезан на све стране и ограђен крепошћу, непорочношћу и невиношћу. То значи бити излепљен и с поља и из нутра.

За тим се спомињу, дужина, дубљина и висина ковчега и неки бројеви при томе, код којих се налази тајанствени смисао. Пре него се са бројевима будемо бавили, видићемо, шта се има разумети под дужином, висином и дубином. Апостол каже на једном месту (Еф. 3, 18) где говори о тајанствености крста у дубљем смислу: „Да би сте могли разумети са свима светима што је ширина, дубина, висина и дужина“. Дубина и висина означују исто само што се код висине мери простор од оздо горе, а кад дубине се мери од озго доле. Слично томе и дух Божји кроз Мојсија и Павла објављује слику највеће светиње. Јер Павле говори о дубини управо, као да је он од озго доле дошао, јер објављује тајну силаска Христова у ад. Мојсије пак код мерења ковчега не спомиње дубину, него висину, као кад се ко уздиже од земаљскога, ниског на висину, небесноме, јер он показује на спасење оних, који ће се спасити кроз Христа од пропасти као што се је свет у дубини валова спасио од озго од очите пропасти.

Споменућемо и бројеве, триста лаката дужине, педесет ширине и тридесет висине. Триста су три пута по сто. Број сто означава у свему пуноћу и савршенство и садржи у себи духовни број свих разумних бића. Тако читамо у Јеванђељу: имађаше неки човек сто оваца и кад изгуби једну од њих, остави он на брду деведесет и девет и оде за изгубљеном и када ју нађе, метну је на леђа и донесе к оним девет десет и девет, које не беху изгубљене (Лук. 15. 4). Тако је дакле сто број целокупног разумнога створа, јер се не састоји из себе самога, него долази од тројства и дужина њихова живота т. ј. благодат бесмртности од Оца кроз Сина и Светога Духа се прима.

Ширина износи педесет лаката. Овај је број посвећен благодети, која праштa, јер по закону беше педесете године (одпуст) опрост, т. ј. ако је ко свој посед изгубио, морао га је натраг добити, ако је ко слободан дошао ропства, морао је бити пуштен на слободу. Дужник морао је добити опрост, а прогнани могао се је вратити у отаџбину. Духовни Ноје, Христос, доноси у свом ковчегу, у коме је људе спасао од пропасти т. ј. у својој цркви, ових педесет, број опроста. Кад он не би наиме вернима даривао опроштај њихових грехова, то се не би црква ни раширила по кругу земаљском.

Број тридесет, број висине има такођер слично духовно значење као и број три стотине. Што је наиме тамо стотина, то је овде десет, кад се са три умножи. Цела пак градња се свршава са бројем један, јер ми само „једнога Бога имамо, оца, од кога су све твари и једнога Господа“ (1. Кор. 8, 6.) и једну цркву, „у којој је једна вера, једно крштење, једно тело и један дух“ (Еф. 4, 4, 5) и јер све тежи једноме циљу, савршенству Божјему. Такођер и ти, који ово чујеш, наћи ћеш, ако будеш мирно пазио на Свето Писмо, да су врло многе ствари под бројевима тридесет и пет састављене. Тридесет година беше Јосифу, кад је ослобођен из тамнице преузео владу над Египтом, да по промислу Божјем спасе људе од глади. Тридесет година беше Христу, кад је дошао да се крсти, кад се је видило небо отворено и Дух Свети у виду голуба, где силази доле, ту се такођер почима објављивати тајна тројства и тако ћеш ти много сличнога још наћи у томе. —

Идући даље наћи ћеш, како је педесети

дан био свечани дан, одређен за посвећење нових плодова и како је за Господа узет педесети део од Мидиамског победничког плена (4 Мојс. 31.). Ти ћеш даље наћи да је Аврам са 300 слугу Содомљане победио а Гедеон са 300 људи, који су воду са језиком локали Мидиамце надвладао. Врата пак не беху с прочеља и не од озго, него постранце направљена, јер беше време Божјега гњева; јер је дан Господњи дан страха, дан жалости и тескобе. Истина чини се, да ће се некоји спасити али многи пропадају пред судом њихових дела.

Косо беху врата намештена, да се збуде она реч пророкова. Ако ми изиђете на супрот и ја ћу вама с гњевом изаћи на супрот“ (3 Мојс. 26, 27—28). Уз то ћемо још да споменемо, да је доњи под био раздељен у две а горњи у три преграде, а тиме се могуће хоће да покаже оно што апостол говори: „Да се у име Исусово поклони свако кољено оним, који су на небу и на земљи и под земљом“. (Фил. 2, 20), и не треба ли на слику ковчега да се гледа, како они, који су по речима апостоловим под земљом нижи степен заузимали него сви остали и како они на земљи над њима стоје али с њима граниче, како напротив споменуте три преграде све оне означују, који су како он каже у небу и чије су заслуге особито истакнуте код оних, који су се по речима апостола Павла успели до трећег неба. Гнезда, којих има велики број означују многе станове у кући очевој. А што се спомињу дивље животиње заједно са питомима и другим разноликим бићима, та нас слика подсећа на оно, што каже пророк Исаија: „У царству Христовом лежаће вук уз јагње и рис уз јаре и лав са говечетом ићи ће на пашу заједно, а њихови млади гристи ће заједно сламу и мало дете водиће их — без сумње таково, као што га Господ мисли кад каже: „Ако се не повратите и не будете као деца, неће те ући у царство небеско (Мат. 18. 3.) — и своју руку пружати у шпиљу Василиска и неће му ништа шкодити. Или се пак мисли она слика за коју каже Петар, да се већ сада у цркви налази, када спомиње, да је видио лице у коме су све четвероножне и дивље животиње земаљске и све птице небеске сједињене у ланеном платну вере, које је било на крајевима скопчано за јеванђеља.

Пошто је ковчег, кога смо покушали да опишемо, по Божјој заповести морао бити провиђен не само са две преграде, него и са три, то ћемо да се потрудимо, да дадемо божанственој заповести и треће тумачење. На пред споменута тумачења су исторична и она су уједно као основ постављена најприје. Исто тако развијени други мистички смисао беше узвишенији и знатнији, а сада ћемо да покушамо ако нам за руком пође, да изложимо трећи, морални смисао. Чини се да и то није без тајанственог значења за само тумачење, које ми подузимамо, што нису споменуте само две преграде или само три а даље ништа, него споменутим двема преградама долазе још три. Јер три преграде значе троструко тумачење. У Св. Писму није увек пробитачно држати се само историјског смисла, јер се може лако погрешити. Када се н. пр. каже: „Трње расте у рукама пијонаца“ (Приче 26, 9) или када се говори о градњи Соломонова храма: „Није се чуо чекић ни секира у кући Божјој“ (1. Цареви 6, 7). Ради таквих и сличних места беху у ковчегу направљене не само три него такође и две преграде, да знамо, да се у Св. Писму не садржи увек троструки смисао, јер историјског нема, него је таково кадкада само за двоструки смисао.

Покушајмо дакле пружити и трећи смисао са гледишта моралнога. Када когод уз умножање грехова и уз валове опачина може да се окане пролазних и несталних ствари и да реч Божју и небеске заповести чује, тада тај прави у свом срцу ковчег спасења и освећује, да тако кажем, своју унутрашњост за књижницу божанствене речи и придоноси к томе дубину, ширину и дужину, веру, наду и љубав, јер се вера на тројство протеже дужином његова живота све до у вечни живот. Ширину оснива он на осећају љубави стрпљења и доброте. Висином наде уздиже се к небеском и надземаљском, јер док он по земљи ходи, има свој пут у небу. Цео свој живот управља он к једној цељи, јер зна, да додуше: „Сви трче али један добива дар“ (1. Кор. 9, 24.), на име који се није забављао разноликошћу мисли и несталношћу смисла. Али ову библиотеку не прави он из суровог невоздјеланог материјала него из квадратних правилних гредица, т. ј. не из списа световних писаца него пророка и апостола, јер то су

они, који пролазе кроз различита искушења, од којих су сви грехови одсечени и одстрањени, али они ипак четвероуголан и свестрано једнак правилан живот проводе. Писци светских списа могли би се до душе назвати високим али сеновитим дрвећем; под сваким наиме сеновитим и високим дрветом проводио је блуд Израиљ (I. Цар. 14, 23.), јер они говоре додуше узвишене ствари и служе се бујном речитошћу али они нису тако радили, као што су говорили. С тога се не могу назвати четвероуголним гредицама, јер код њих није живот са говором у хармонији. Када ти дакле правиш ковчег, када скупљаш књижницу, састави је из говора пророка и апостола или оних, који њима у вери најближе стоје. Начини себи ту две ил три преграде; учи из њих историјске приповести, да разумеш смисао велике тајне, која се је у цркви Његовој испунила. Настој, да поправиш свој пут, да се оканеш опачина, да очистиш душу своју и ослободиш је окова. Унеси у њу гнезда и станишта за разне врлине и напретке. С поља и изнутра облепи је и то тако, да у срцу одгајиш веру, да водиш у устима исповест, а у унутрашњости уверење а споља дела да имаш, из нутра да си чист на срцу, а с поља да си чист телом. У овај дакле ковчег мораш ти сместити и животиње свију врсти, не само чисте, него и нечисте. Од чистих животиња лако можемо рећи, да се под тима треба, да разумеју, пашћење, знање, убеђење, суд са искуством о ономе, што читамо и друго томе слично. О другим нечистим животињама, тешко је тумачење дати и колико год би таково покушали учинити у најтежим тачкама, уверен сам, да би требало задржати веселье и срдбу, која станује у свакој души. Оне се називају у толико нечистим, у колико помажу човеку, да греши и да их у свом животу понавља. Могуће је, да ће се коме учинити, да смо при тумачењу нашем сишли са гледишта моралнога и прешли на природно, али међутим, ми смо вам пружили ипак оно, што нам је задатак био. Ако пак когод има времена, да сам Св. Писмо проучава и духовно са духовним сравњује, тај ће, како смо уверени у овом месту наћи још дубљих и тајанственијих мистерија, које ми овде не могосмо навести због краткоће времена и умора слушаоца.

Помолимо се дакле свемогућему Богу, да нас учини не само слушаоцима, него такођер и вршиоцима речи Његове и да преко наше душе пусти потоп своје воде, да у нама уништи оно, што је уништења вредно, и да за живот пробуди, што је живота достојно, кроз Господа нашега Исуса Христа и Св. Духа. Њему нека је слава од века до века — Амин.

Карловци маја 1900.

Тома Т. Суша.

При саставу овога темата служио се је писац овим делима:

Migne Patr. c. Graeca series Origenis opera t. IX—XIII.

Redepenning, Origenes. Eine Darstellung seines Lebens und seiner Lehre B. I. und II. Bonn. 1846.

Winter: Die Predigt der drei ersten Jahrhunderte. Leippig 1893.

Историја проповедништва од г. проф. Живковића (Школски уџбеник).

Проповед на Духове

Узроци неверовања у наше време[1].

Данас празнујемо дан силаска св. Духа на св. Апостоле. До тога времена, које је у историји наше цркве врло важно, број хришћана беше врло мали. Толико их је било, да су могли стати у једну собу у Јерусалиму, где се и удостојише да приме обећаног св. Духа. Али од тога дана почела је св. црква брзо да се шири. На сам дан, кад се збило то чудо, обратише се Христу три хиљаде људи. Но после тога беше наступило време, када се за Апостоле може рећи: **во всю землю изыде вѣщаніе ихъ и въ концы вселенныя глаголы ихъ.**

И у наше доба хришћанска проповед обраћа Христу сваке године не само стотинама него и хиљадама људи, уводећи их у Христову цркву. Но при успешном распростирању Христова учења — при тој лепој појави показују се и мрачне стране и то у средини самог хришћанског друштва.

Сви знате, да се у данашње време јако шири међу Хришћанима дух неверовања и хладноће према хришћанској вери. Не ретко се данас налазе међу хришћанима лица, која сумњају о божанском пореклу хришћанства. Не мало је међу хришћанима и таких, који, при-

[1] Протоіерей А. Ковальницкій: Причины невѣрія въ наше время. Спб. 1888.

знавајући постојање само једне материје, опровргавају биће Божје или у опће биће духовног или наравственог света.

Па какви су узроци неверовања и безбожности у наше време? Може бити да је хришћанска религија, која се јавила у свету пре две хиљаде година, имала само на првом кораку велика значаја, и то зато, што је тада у свету царевала необразованост?

Не, — пре свега треба знати, да пред рођењем Христовим не беху људи врло необразовани. Најновија испитивања старина поражују нас богатством старих народа, те на основу тога истакоше неки питање: ко је владао већом количином појмова старији или новији народ? Тако налазимо код једног старог народа још много пре рођења Христова слова, особите неке штампарије, барут, магнетску иглу; други нас народ утврђује у дубоким познањима природних наука, у знању математике, геометрије и астрономије, показујући нам своја велелепна здања, храмове, дворце, пирамиде и обелиске. Други стари народ упућује нас на своје градове, с чијом се величином не може мерити ни један од градова нашег најновијег времена. Н. пр. Вавилон је имао са својом околином око 12 геог. миља. Сред града беше подигнута огромна кула, на чијем се врху налази грдан кип народног бога Вала — бога сунца. Стари Персепољ задивљује све својим огромним развалинама, дивним капијама, мраморним статуама и клинастим писмом. А што се тиче грчког и римског народа, у чијој се средини родио Христос, тај народ признају сви савремени образовани народи хуманим. А августов век, у коме се Спаситељ родио, зове се златним веком римске литературе.

Треба ли, побожни Хришћани, још већих доказа да се уверите, да се Хришћанство није појавило у свету у доба незнања и да се према томе није састојала сила Хришћанства у незнању тадањег човечанства! Та Господу је мило било, да открије небеско хришћанско учење, кад је и земаљско човечје учење на висини било, да би свима јасно било, *да ум Божји превазилази сваки ум.* У ту сврху су за проповеднике хришћанства изабрани били дванаест рибара — необразовани људи. И ти рибари разнесоше учење, пред којим падоше на колена философи, цареви и царства. Зар није јасно, побожни слушаоци, да **сила Божїм совершается въ немощи**?

На тај начин историја не може послужити поводом за побијање хришћанства.

А зашто, питам, савремена мудрост не жели, да се поклони пред учењем христовим?

Може бити да су наше савремене идеје више од идеја, које хришћанство проповеда?

Нису, — историја говори, да су стари оци и учитељи цркве, као Јустин философ, Иринеј Лионски, Атанасије Александриски, Василије Велики, Григорије богослов, Григорије ниски и мн. др. поред свега образовања у философским и природним наукама, проповедали учење које има значаја за све човечанство, за све векове и народе. И у самој ствари зар идеје, којима се поноси наш век, као: идеја опћег потпомагања, идеја помирљивих одношаја међу вишим и нижим члановима заједнице, идеја правилног хуманог васпитања, идеја слободе савести и др. — нису раскрите у делима ових старих истинито научених проповедника потпуно и са љубављу према човечанству? — И ти учени св. проповедници не само да не видеше противности међу вером и науком, него су на против сматрали св. веру као светлост, чијом помоћу и може наука имати успеха. Поред ових великих светила вере и науке јављају се проповедници безбожја и неверовања — разни Волтери, Бихнери, Штрауси, Хартмани и др. Никаква основа нема клањати се пред тима и одавати им првенство пред светилима вере и науке — проповедницима хришћанства, који дају духовну светлост свему човечанству већ течајем многих векова.

Где је, питам извор неверовања у наше време? Можда се духу хришћанства противе савремени резултати природних наука?

Не. — Науке у данашње време показују више него у сва времена услугу хришћанству, потврђујући истину, коју библија проповеда. А ако ми кад и сретнемо погледе, који се не слажу с богооткривеним учењем, то сваки истинито научени човек, који је непристрастан, зна, да се природне науке у наше доба налазе само на путу свога развића и да су оне, може се рећи, у повоју. „И ако се ми сад,“ говори један новији ученјак, „дивимо, што људи, који су живели 1000 год. пре нас, нису знали природне законе, који се показаше да су нам приступачни, нису знали за телеграфе, ни гвоздене путеве, смело можемо рећи, да ће се и наши потомци кроз 1000 година а могуће и пре, још

више дивити нашем ограниченом познавању природних сила и погодности за живот.“

Ако је то тако, ако су природне науке у наше доба саме на путу свога развића, и ако оне према развићу своме потврђују истине хришћанства, то нема разлога да не допустимо, да ће доћи време, кад ће се научна истраживања сложити сасвим са учењем вере.

Какви су узроци неверовања у наше време? Ако се пажљиво обазремо на живот нашег времена, опазићемо, да се у наше време ретко сретају људи чврста карактера. Наше време брине се само да обогати свој ум разним појмовима али сасвим занемарује правилно васпитање свога карактера. Ето зашто су данас тако ретки, који су усвојили чврста и стална начела у свом опхођењу. Слободно можемо рећи, да је наше време богато не неверовањем него оскудицом сваког чврстог убеђења. Хришћанство тражи ради добра човечјег борбу са самим собом, са својим злим навикама. Но та је борба, крај недостатка чврстог карактера, непријатна. Ето зашто наше време, богато слабим карактерима, не љуби хришћанство.

Обратимо ли се искуству, то се види, да је узрок слободном умовању већином жеља, да се рекне ма што ново, жеља за оригиналношћу. Онај, који исказује, по изгледу само, либералне мисли, у души се већином држи другог начела, које се јавља у њему при другим случајевима живота.

Несрећа од таког празног говора само је у том, што се тиме саблажњују друга лица, која су проста срцем.

Има на жалост лица, која су од самог детињства била окружена људима, који су религију презирали и исмевали је. Тако образовани људи исмевају религију не само речима него и срцем. Али, побожни слушаоци, и пијани се смеје трезном, необуздан уздржљивом, притворица и варалица искреном човеку, — неверство исмева побожност. Све су то једнаке појаве и заслужују сажаљење у једнакој мери.

Светлији умови свагда су били и јесу поклоници божанске и истините откривене религије чак и тада, кад се њихова научна истраживања не слажу с учењем откровења. Прави научењаци су убеђени, да су научна истраживања само степен у тежњи к безусловној истини а не сама безусловна истина. То је разлог побожности правих образованих и научних људи према богооткривеном учењу.

Кеплер, чувени астроном овако је завршио једно своје научно дело. „Пре него што оставим овај сто, за којим сам радио, остаје ми још да подигнем и очи и руке к небу и да се обратим својом срдачном молбом Творцу свега света: Ти, који својом васеленском светлошћу, коју си проширио кроз сву природу осветљаваш све, узвиси наше мисли, да пожелимо божанску светлост Твоје милости, Твоје љубави, да би се кад тад узнели до вечне светлости Твоје славе. Благодарим Ти, Господе и Створитељу мој, за све оне радости и одушевљења, које сам осећао при посматрању дела Твојих руку. Ево ја свршавам књигу, у којој је плод мога рада; да ју напишем, употребих све умне способности, којима си ме обдарио. Ја исповедам пред људима све величанство Твога створења, показујући им сва његова савршенства у толико, у колико ми допустише моје ограничене способности, да појмим бесконачно. Ја сам се трудио, да се узвисим до истине, да је што је могуће потпуније упознам, и ако сам рекао или написао што невероватно, што је тебе недостојно, научи ме, да то могу исправити и загладити. Казаће, да ја нисам тражио славе за себе међу људима, подижући тај споменик, који треба да је посвећен само прослављању Твога имена. Казаће, да ја нисам био усхићен красотом Твога створења; па ако то није тако, то ми укажи Твоју благост и Твоје милосрђе и даруј ми милост, да не би књига коју тек што сам свршио, никад никоме зла учинила него да би послужила прослављању Твога имена и спасењу душа.“

Така је молитва једног великог астронома и природњака!

Најновији научењаци такође показују своју побожност пред богооткривеним учењем. Недавно су енглески научењаци и природњаци њих 210 на броју, изразивши искрену жалост, што некоји употребљују научна истраживања на зло са сврхом да баце таму сумње на истину Св. Писма, изјавили своје убеђење: да реч Божја која се у природи показује, и реч Божја, у св. Писму написана, не противрече једна другој и ако се оне привидно и не би слагале; да су природне науке само на путу свога развића и да нису постигле своје савршенство; да ће доћи време, када ће се обе књиге, т. ј. књига природе и књига завета потпуно сложити. Зато би много боље било

место тога што се траже несугласице између вере и науке обрати своју пажњу на оно, у чему се обе слажу.“

Јасно је, да људи од истините науке никако не говоре о несугласици науке с вером и да се клоне неоснованих мисли о савршенству савремених природних знања и о превасходству човечјег ума. —

То треба да имају свагда на уму они, који, не познавајући науке, говоре против вере, против Бога и против људи, који се клањају Богу. —

Чувајмо се, побожни слушаоци. Кад чујемо погрдна суђења о вери, немојмо потпомагати иста из страха, да се не замеримо осталима. Него да би сачували себи мир и спокојство треба разумно да усвојимо истине и установе св. Цркве.

Ако разумно усвојимо те истине и установе, то нас не ће саблазнити ни усне, ни списи, чија је сврха, да ослаби у нама веру у Христа. Амин!

с руског **М. пл. Младеновић.**

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: **Ст. С. Илкић.**

(Наставак)

б.) О употреби св. тајана.

Гледе употребе св. тајана постоје засебна правила 1.) за свештенослужитеље, који дају православнима св. дарове, и 2.) за световњаке — који примају св. тајне.

1. О причешћивању светим тајнама.

Свето се причешће даје свима православним следбеницима наше Цркве, који живе побожно, не стоје под црквеном забраном или црквеним одлучењем, који се искрено кају за учињене грехе и који се достојно спреме за примање светих тајана. Исто тако допуштају се к светоме причешћу — по вери родитеља и васпријамника — и правилно крштена малолетна деца па и одојчад, да би им се осветиле душе и тела и да би примили благодат Господњу. Није дозвољен приступ к светим тајнама само јавним и нераскајаним грешницима, такође јеретицима и расколницима, ако се не одреку својих заблуда.[10] У сваком случају остављено је свештеницима, да сами, сходно црквеним правилима, пазе на духовно стање својих верних, те да недостојно не приопште св. тајнама, односно да их према степену њихових грехова, на дуже или краће време одлуче од светога причешћа. (I. вас. 12., VI. вас. 102., Васил. вел. 74., 84., 85). И ако се искреним кајањем задобије милосрђе Божје, а на основу њега и опроштај грехова преко служитеља олтара Господњег, ипак црквена правила захтевају у извесним случајевима, да се и покајници не припуштају к светим тајнама пре него што савршено очисте своју савест и исправе учињене грехе помоћу прописаних епитимија. Сем тога има и таквих случајева, у којима правила изрично забрањују причешћивати грешнике ма се они и покајали; такви су случајеви: 1.) Кад се неко непринуђено, својевољно одрече од вере (Вас. вел. 73); 2.) живи у незаконитом браку који је склопљен против прописâ црквених (на пр. брак у вишим степенима сродства, двоженство, и т. д.), док год се таква брачна веза не раздвоји, (неокес. 2., Вас. вел. 75, 76); 3.) када се неко у опште стално налази у каквом тешких греховном расположењу, све ако се и каје за учињене грехе, али их не престаје чинити (Вас. вел. 22, 39, 75). У првоме од наведених случајева св. Оци категорички забрањују причестити грешника до саме смрти му. Св. Василије велики овако говори: „Онај, који се одрече Христа и тако постане преступник против тајне спасења, дужан је у току целог свог живота бити међу онима који плачу и дужан се је исповедати; а на крају живота нека се удостоји причести светих тајана, с вером на Божје човекољубље (Вас. вел. 73, Григ. нис. 4). И у последња наведена два случаја, — ако се искрено не покају — грешници се могу одлучити од светих тајана на веома дуго време: јер свети Оци запретише, да се у поменутим случајевима не прими покајање од грешника, јер је оно лажно, лицемерно и неплодно (Вас. вел. ibidem). По старој пракси наше овопредеоне Цркве не ускраћује се покајање и свето причешће ни једноме грешнику, који је по одлуци грађанскога суда осуђен на смрт. У том случају ако се грешник срдачно покаје, без обзира

[10] в. *Учительное извѣстіе.*

на пресуду људску, добија опроштење и удостојава се светога причешћа. Исти такав је поступак и у руској православној Цркви.[11]

У сумњивим случајевима, у којима свештеник не може лако да реши поједина питања савести, или у којима грешник због разних друштвених или других каквих околности није у стању да издржи Црквом прописано опште правило, — дужан је свештеник обратити се на свог архијереја и од њега измолити савет, евентуално разрешење. По правилима руске Цркве, свештеници у опште — без архијерејске дозволе — не смеју на дуже време одлучивати верне од светога причешћа.[12] Исто тако не дозвољавају правила, да свештеници сами решавају у погледу оних, који се јавно у цркви кају због учињених грехова (Карт. 6.). Све оне, који се налазе у тешкој болести, те се надају да ће умрети, и ако су одлучени, дозвољено је причестити у таквим случајевима; свештеници су у опште дужни настојавати, да нико од оних верних који се кају, не умре пре но што се причести светим даровима (1. Вас. 13, Григ. нис. 4. 5.) Свештеник, који пренебрегне причестити православног, који се на самртноме часу налази, има се лишити чина и свести на степен причетника.[13] Болеснике је дозвољено причестити и ако се нису спремили постом и одређеним правилом за примање св. тајана, шта више ако су тај дан и јели, само се морају претходно срдачно и искрено исповедити.[14] Није дозвољено причешћивати оне, који се налазе ван себе, луде и бесомучне, особито ако за време нападаја хуле на Бога.[15]

Сви верни хришћани — осим болесника — имају се причешћивати у храму Божјем. Свештеници су дужни сами причешћивати световњаке, те им је с тога најстрожије забрањено шиљати преко кога св. дарове у домове својих верних, или уместо да им непосредно у уста дају св. даре, да их метну ма у какав сасуд; тако је исто забрањено световњацима, да сами себе причешћују. (VI. Бас. 58., Лаод. 14). Најстрожије је забрањено свештеницима, да за причест ишту какву награду. Који то уради, сматра се за симонисту и има се лишити чина (VI. Вас. прав. 23).

[11] *Сводъ зак. уголов.* кн. II. разд. VI.
[12] *Дух. реглам.* § 13.
[13] в. *Књига о дужностима презвитера.*
[14] *Никиф. испов.* прав. 8. — *Номок.* 158.
[15] Тимот. алекс. прав. 3. и *извѣстіе учительное.*

Срби сликари.*

(Наставак из броју 16. 1901)

Примедба. К ономе, што сам према казивању преч. госп. Ивана Алексића пароха Модошког писао о сликару Стевану Тенецком у 16. броју „Српског Сиона“ од ове године, имам да додам још ово што иде.

Недавно сам био у Опатовцу и тамо сам у олтару српске цркве нашао велику икону Христа Спаситеља живописану на дрвету, за коју држим, да је престона икона са старог иконостаса исте цркве, на којој се налази овај запис: **Сїи две икони Хр҃товꙋ и Бд҃цꙋ соѡрꙋжи Господаръ Тодоръ Милашеновить изопатовца, што пребыва код Господара И.. и (Иліи?) Капетанова 1758. м. Марта (?) днѧ іѕ҃ Стефанъ Тенецкій иконописецъ арадскій.**

По тој икони уверио сам се својим очима, да је Тенецки у истину прави вештак у живописању био и радосно констатујем, да се г. И. Алексић у свом повољном суду о сликарском раду Тенецковом није нимало преварио.

XXXII. Недељко Шербан.

(1751. г.)

Шербан је моловао целу српску цркву у Модошу изнутра — но осим иконостаса — год 1751. Слично су моловане и цркве манастира Бездина и Ходоша, и готово да би човек могао тврдити, да их је Шербан све у друштву више живописаца, било другова, било ученика својих моловао. Иконостас свију тих цркава моловала је друга рука. Иконе су му рађене у византијском штилу, па као такве и представљају неку вредност; са уметничког пак гледишта нису богзна шта. Даље ништа не знам о њему.

XXXIII. Михајил Бокорић.

(1781. г.)

Живео је у селу Печки код Арада. Радови су му расејани по целом Поморишју. Био је знаменит сликар. Највише се његових радова налази у Српском Светом Петру, Нађлаку, Ход-Мезе-Вашархељу и у Модошу. Његов рад обухвата читаво пол столећа. У Српском Св. Петру у кући Јоце Лацића налази се икона св. Тројице са натписом: **„Писа Мїхаилъ Бокоричь из Печке 1781. л.“** У Вашархелској

* За дата о сликарима под бр. XXXII. XXXIII. XXXIV, XXXVII. XXXVIII. и XXXIX: обвезан сам братском благодарношћу г. Ивану Алексићу, пароху Модошком. Писац.

цркви наоди се опет једна његова икона св. Тројице из год. 1787. У кући Луке Нешковића у Модошу има икона св. Три Јерарха са св. Тројицом поврх њих из 18. столећа. И у Нађ-лачкој цркви сачувана је једна његова св. Тројица из 1828. или 1830. године. Од свију између њих најлепша је она у кући Луке Нешковића, јер је са највише пажње и уметности живописана. Бокорићеви радови доста личе на радове Тенецкога — готово су копија његових радова. Па према томе, а и због тога, што је Тенецки већ 1758. као сликар делао, можемо за поуздано рећи, да је Бокорић био учеником Тенецкога. Али да богме Тенецкога није достигао.

XXXIV. Димитрије Попов.

(1779. г.)

Много је радио у околици Модоша. Израдио је цео иконостас цркве у Српском Итебеју и тек само један — средњи — део цркве у Српском Пардању, који је 1779. г. довршио. У цркви Пардањској су му радови још и данас добро сачувани; дочим су иконе Итебејске цркве премоловане — боље рећи — премазане, што је управ грехота, јер је леп иконопис замењен лошијим — мајстормазалским. Узгред буди овде речено, да су тим премоловањем многи врсни радови старих наших сликара уништени. Добро би и нужно било, да наше епархијске власти таквом послу на пут стану, иначе испитивачи нашег црквеног живописа за коју годину неће имати никаква остатка, по којима би могли судити вештину и штил нашег старог сликарства. Попов је био далеко вештији сликар од Бокорића. Радови показују нам га као човека врло савесна и предана свом послу.

XXXV. Григорије Чалмански.

(1781. год.)

У олтару цркве Опатовачке има две велике престолне иконе јамачно са каквог старог иконостаса: св Јована Крститеља, и св. Николе, које је моловао Чалмански. На икони св. Николе има овај запис: **Совершн Григорїй Чалманскїй 1781. гѡ Ноем**: 24. По том послу његовом можемо Чалманскога убрајати у боље живописце доба његова.

XXXVI. Гаврило Јовчић, молер.

(1828. г.)

Моловао је икону за крст у Осеку год. 1828. Како су иконе на крсту од то доба до данас већ више пута премамане биле, не умем ништа да речем о његову послу, него га само овде спомињем есапећи, да ће бити вештак у свом послу, јер стари Осечани молерске послове нису тек комегод поверавали.

XXXVI. Милутин Бедричић.

(1837. г.)

У кући Леле удове Лацић у Српском Св. Петру сачувана је икона са старе црквене литије, с једне стране Васкрсење. с друге Вазнесење Христово, с натписом: **Изобразіо Милѹтин Бедричичь** 1837. г. О његовом сликарском раду и уметности може се судити по оно неколико иконица још, што се у неколико газдинских кућа у Срп. Св. Петру, које су са старе литије скинуте и појединим кућама продане, налази. Држи се, да је био академски сликар, јер је сликао лепо, а особити је зналац био у слагању боја, и што је главно, много је пазио на законе и захтеве анатомије.

XXXVIII. Павле Петровић, академски живописац.

(1839. г.)

Говори се, да је био родом из Темишвара а ожењен из Модоша. За њега се прича, да је отишао у Америку, а жена му је пре дәсетак година умрла у Модошу. Његових се радова сачувало у Модошу и Српском Светом Петру. У Модошу су 4 престолне иконе његов рукотвор. На једној од њих потврдио је он то овим записом: **Моловао Павелъ Петровичь, академическїй живописец** 1839. У једног газде Модошког, има икона св. Николе, која је испод његове кичице изишла. На иконостасу цркве у Срп. Св. Петру икона мајке Божје његов је рад. За ову икону као и за престону икону Мајке Божје у Модошу може се рећи, да је врстан посао; но по осталим његовим радовима не би се баш с правом могло рећи, да их је академски сликар моловао, јер су доста лоше израђене. Пошто се на радовима његовима опажа у великој мери утецај славнога сликара Данила, рекли би смо, да је Петровић био ученик Данилове школе.

XXXIX. Јован Суботић.

(1848. г.)

На зиду Арадске цркве у једном углу забележено стоји ово: **Іоан Сѹбботичь златар и марморирер родом из Митровице** 1848. (?).

Дакле Суботићу је главно занимање било позлатарство и марморирање. Али се он узгред бавио и сликањем икона и то с доста великим успехом. Иконе је највише радио по обрасцима, којих је највише видети у Срему нпр. у Карловачкој горњој цркви на иконостасу. Суботић се оженио у Срп. Св. Петру, те је тамо неко време и живео и занимао се много црквеним живописом. Ретка је кућа у Срп. Св. Петру, која не би имала по неколико икона, које је Суботић израдио. Као рођен Сремац био је ватрен родољуб српски; а то своје родољупство платио је сиромах и главом. Год. 1849. беше у Араду од Мађара погубљен. Жена му још и данас живи у Фенлаку код Арада, а кћерка му је удана за Георгија Вујића свештеника у Арад-Гају.

XL. Љубомир Александровић.

(1887. г.)

Како чујем рођен је у Српском-Сент-Мартоњу у Торонталској жупанији, а живео је и делао у Темишвару. Хвале га као врло вешта живописца. Сима Мучалов велепоседник у Немету код Темишвара има две иконе, које му је Александровић моловао, на којима је Александровић свој уметнички дар показао. У старости својој пао је у велику оскудицу. То му можда и беше узроком, да је померио памећу и дошао у завод за умоболне у Leopoldifeld код Будима, где је 15. (27.) Декембра 1887. умро а 17. (29.) Дек. и. г. у новом општем гробљу Будимском на „вучијем риту“ (farkas.rét) покопан — наводно стар 59 година.

Осек на Петровске покладе.

Лазар Богдановић.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Школски Савет**) држао је 1. (14.) августа своју седницу под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија*. Од чланова присутни су били: г. г. протопрезвитер *Јован Борота*, *Др. Ника Максимовић*, *Др. Михаило Полит* и *Теофил Димић*. — У овој седници су постављени на Учитељичкој Школи у Горњем Карловцу, на место досадањих професора умировљенога Ђорђа Глибоњског и покојног Владана Арсенијевића: за привременог професора *Димитрије Грујић*, досадањи учитељ српске автономне основне школе у Загребу и за суплент професора досадањи суплент професор у Учитељској Школи у Пакрацу *Светозар Прибичевић*. За заменика школског референта у епархији Темишварској и Вршачкој постављен је досадањи привремени управитељ и професор Више Девојачке Школе у Панчеву *Милан Мандровић*, а досадањи заменик истога референта *Ђорђе Поповић* враћен је на своје место за професора на Учитељској Школи у Пакрацу. — Обављена је кандидација за избор професора на Вишим Девојачким Школама у Сомбору и Панчеву. —

(**Седнице Архидијецезалних Епархијских власти**) сазване су, и то: Административног Одбора за 8. (21.), а Конзисторије за 9. (22.) август о. г.

(**Богословија.**) Поводом тим, што је протосинђел и професор Богословије г. Иларион Зеремски дао оставку на управи манастира Хопова са молбом, да буде враћен на своје професорско место на Богословији, и пошто је исти од те управе разрешен а молби његовој за доста учињено, то је досадањи његов заменик на Богословији, као привр. супленат, кандидат Духовне Академије Кијевске јеромонах г. *Валериан Прибичевић* разрешен те службе у Богословији и враћен у свој постриг, у манастир Крушедол.

У Србији

(**Гинеколошка болница у Београду**). За успомену венчања краља Александра и краљице Драге започето је прошле године зидање велике државне гинеколошке болнице на западном Врачару, која носи име „Болница краљице Драге“. Болница ће бити сасвим готова до 1. септембра о. г., тако да ће се свечано отворити на дан рођења краљице Драге, 11. септембра о. г.

(**Збор српских професора.**) У прошлу недељу прије подне био је у дворани Велике Школе у Београду дванаести годишњи збор професора из целе Србије под председништвом Михаила Марковића, ректора у пензији У понедељак је збор већао о изменама у новом закону о гимназији.

У Русији.

(**О реформи руских средњих школа.**) „Црквени Вестник“ доноси у 26. бр. званичан извештај о раду комисије за реформацију средње школе. Та комисија, организована у мају о. г., завршила је недавно своју задаћу, израдивши основна правила за нову опће образовну средњу школу, саставивши таблице за распоред часова и конспекте уџбенога плана и, уједно, одредивши ред, којим ће се нови планови предавања уводити у данашње гимназије, прогимназије, реалне школе. Потпуна реформација мушких средњих уџбених завода треба да се заврши у г. 1905.

По мишљењу комисије, државна опће образовна средња школа треба да буде једина, општег типа за све учбене заводе ове врсте, са седам разреда, без грчког језика, с латинским само у старија четир разреда и да се за оне, који желе учити латински, допуњује настава у природним наукама и графичким уметностима Место грчког језика и делимично латинског предају се у општој средњој школи природне науке, правна наука, оба нова језика (немачки и француски) специјална историја и статистика Русије, и проширује се предавање руске и опће литературе, историје и математике.

Ред и услови, како абитуријенти средње школе (који су и који нису учили латински језик) ступају у универзитет и друге више школе, јесу у основним правилима. Ту су осим осталога још и нека правила 1.) о реду за оне школе и заводе, који, у колико се то допушта, одступају од општег типа средње школе, а које међутим издржавају градови, котари, друштва, задруге и приватне личности; 2.) израђен је план за класичну средњу школу с обавезним предавањем грчког и латинског језика, какве школе, по мишљењу комисије треба оставити у свим универзитетским градовима и Вилни по једну. Израђени програм комисије одобрио је Император. „Црквени Вестник“ завршује овако: Његовом Императорском Величанству било је благоугодно Своручно написати:

„Надам се, да ће се обратити озбиљна пажња и на јачање религијозно-моралнога узгоја наше младежи.“ —ар.

Разне белешке.

(**Христов Гроб**). Француски научењак Пеладан вративши се с путовања по Палестини, написао је писмо римском папи, у коме хоће да преокрене топографији светих места. Пеладан вели, да прави Христов Гроб није тамо, где је данашња црква Светога Гроба, него да је на брду Морији. У потпору својој тези Пеладан наводи ове разлоге:

У шестом столећу мученик Антонин рачунао је растојање између гроба и места распињања на 400 стопа и обоје стављао је близу Силоамскога извора. Од данашњега гроба до места, на коме је по мишљењу било распињање, има само 80 стопа. Силоамски извор одатле је далеко. Он напротив тече у дну брда од Морије.

У седмом столећу монах Арнулф описао је Христов Гроб (пећина издубена у стени, пре је могло стати десет људи) и ротонду са два реда ступова коју је цар Константин саградио над овом пећином, Данашњи гроб није пећина у стени, него је мала зградица, у коју могу стати једва четири човека; а округла црква Светога Гроба има само један ред ступова. Арнулфов опис, напротив, у свему се слаже са пећином издубеном испод стене Ел-Сахре.

У цркви Светога Гроба ни један део није старији од једанаестога столећа; она дакле није Константинова Анастасија. Напротив, ако су отвори у њој случајно и сведени, здање о коме говори Пеладан, било би византијска зграда из четвртога столећа, слична оној у Равени. У мозаицима, који украшавају кубе, имају оба евхаристична мотива жита и грожђа; ови емблемати доказују првобитну намену здања. Да би протумачио општу и стару погрешку, Пеладан опомиње, када су у 969 г. хришћане отерали са брда Морије, допустили су им 1058 г. да у чётврти, коју су им одредили, могу саградити нову цркву у част спасу. Ову су цркву узели Француси 1099 г. као право место Светога Гроба и од то доба извршено је предање.

Тако у кратко гласе наводи Пеладанови. За њихово претресање иште се нарочита спрема. Али одмах у почетку намеће се једна примедба.

Сви писци, па и сам Пеладан, кажу да је гроб био на голготи. а ова је била изван града. Како онда да се тражи гроб на Морији? Како да се тражи он поименце под стеном Ел-Сахром, ако је истина, да је ова у време Ирода, а можда и у доба Соломонова храма, била заузета батрицама храма? Гр.

(**Духовно наследство од XIX. века.**) — Пре свега важна је апологетичка улога XIX. века пред невером XVIII. века у питању о духу коначноме. XIX. век учинио је покушај експериментално-научно успоставити питања о души и духовном. Тајанствени феномени духа, који се a priori одбациваху у XVIII. в., као наивна сујевера, сада се научно констатују, изучавају, и то не ма каковим полу-лудим мистицима, већ људима здраве науке, са свима њеним позитивним усвајањима. Детињасто-одважне теорије енциклопедиста сада већ изгледају одвећ наивне. И озбиљне еволуционисте већ нису тако категорични у одрицању духовног, као оно некад. Из еволуционистичког логора све јасније почињу ширити се гласови, да иза еволуције материјалног света мора наступити еволуција одухотворећег начела. „Неовитализам“, па и „монизам“ — већ ни из далека нису појаве материјалистичког реда. XIX. век с документалним доказима у рукама оспорио је XVIII. век у питању о свеопћности и важности религије и, чини се, створио је могућност са свим одбацити негативно решење тога питања у ијоле озбиљном облику. Позитивисте јавно признају, да је „наука немоћна против религиозних идеја,“ да „наука служи тој идеји“. И то је корак — у напред. XXI.

век доказао је јединство свега што постоји и разумну хармонију створеног света, и уз то тако експериментано-научно, да ламентације о томе Волтера и др. изгледају неоснованом игром малознајућег ума. А то је велика ствар. Сама позитивна наука с гордошћу казује, да је она решила то питање на фактичком основу и доказала законитост и правичност алтруистичких осећаја, створила могућност увеличати свесност морално-практичког живота и појачати савест. И у том је доста истине. XIX. век дао је у руке богослову нецењене научне материале за све одељке научно-богословског знања. Нарочито нашем православном богословљу и православној филозофији XIX-век указао је огромну услугу. Строго говорећи, цветање тих наука у границама је XIX. века. XIX. век развио је колосални мисионарски рад и пронео Еванђеље до послѣднихъ земли. Најпосле XIX. век усадио је у друштво свест, да је труд — добро људи, одлучио је од сибаритства* прошлих векова и развио у велико добротворност заједно са пространим образовањем необразованих маса. Ни Господ није оставио XIX. век без нарочитог промишљања. Као у одговор на дрско казивање Лапласово, да је он с телескопом завирио у све крајеве васељене и нигде Бога није видео, Бог је нарочито показао себе позитивном веку у надприродним феноменима, тако рећи, дао је да га се дотакну људи, који су све навикли сватати само на основу дотицања. Једном речи XIX. век узео је на себе црни културни посао у истраживању силâ и законâ видљиве природе, па се исцрпео и морао је једном подићи поглед небу и размислити. А шта је успео учинити — оборио је грубу неверу материализма. Наследнику своме оставио је био чист посао.

* Sybaritisme значи прекомерна страст за уживањем, сладострасност, раскошност.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ 105 3—3

Има да се попуни једно место учитеља срп. нар. школе у Вел. Бечкереку. Плата је 1000 круна и 200 круна станарине; 4 хв. дрва за огрев школи и учитељу; 50 круна за шк. послугу, 10 К. 25 п. за шк. реквизите, 2 К. од погреба, где учитељ позват буде.

Дужности су шк. уредбом прописане а нарочито спада ту држање једне певнице, и рад у разреду, који м. шк. одбор одреди.

Рок стечају је до 1. (14.) септ. о. г.

В. Бечкерички м. срп. правосл. шк. одбор.

ШКОЛСКА ОБЈАВА. 114 1—1

Уписивање ученица у српску вишу девојачку школу у Панчеву за идућу школску 1901./2. годину почиње 2. септембра и траје до 4. септ. по нов. кал., а 9 истог месеца почињу редовна предавања.

У ову школу примају се девојчице, које су навршиле 10-у годину живота свога, а свршиле су четири разреда основ. народне школе најмање са довољним успехом, или које покажу на пријемном испиту успех, који одговара успеху из четири разреда основне народне школе.

Ученице из V. и VI. разреда основне народне школе могу бити примљене у старије разреде ове школе, ако на пријемном испиту покажу, да су научиле бар са довољним успехом и по плану за срп. више дев. школе све оно, што би у претходном разреду у срп. вишој дев. школи имале научити.

Ученице, које први пут у овај завод ступе, плаћају 2 круне уписнине, а осим тога плаћа свака ученица у име школарине за целу годину 10 круна, односно 5 круна по течају. Осим тога дужна је свака ученица без разлике да при уписивању положи 30 потура као прилог у државни мировински учитељски фонд.

Сиромашне а добре ученице, ако своје сиромаштво званичном сведоџбом искажу, могу бити од школарине ослобођене. Поред тога оваке ученице могу још и у новцу добијати припомоћи из фонда за сир. ученице овог завода.

На основу дозволе вскспл. Школ. Савета предаје се на овој школи у III. и IV. разреду још и латински језик као необавезан предмет ученицама, које би можда продужиле науке на средњим школама и вишим заводима.

Који родитељи или старатељи желе своје женско дете послати овамо, умољавају се, да понесу собом детиње крштено писмо, школску сведоџбу од последње године као и уверење, у своје време каламљене богиње.

Даље се родитељи са стране умољавају, да се у погледу стана и препитања изволе обратити на управу ове школе, која ће им у ту цел више бољих и отменијих кућа препоручити.

Од ученица из Срема и других крајева, где се не учи мађарски језик, иште се, да из овог предмета још пре уписивања науче писменицу и да знају бар читати и писати.

Панчево, 2. (15.) августа 1901.

Управа
српске више девојачке школе

ОБЈАВА. 108 2—3

Уписивање ученика на срп. вел. гимназији у Новом Саду за школску годину 1901/2. почиње 1. септембра о. г. по н. к.

Ученици, који први пут у гимназију ступају, морају исказати сведоџбом, да су свршили IV. разред основне школе, и сваки ученик без разлике има донети са собом сведоџбу школску од последње године, крштено писмо и сведоџбу, да је у смислу XXII. зак. чл. од године 1887. каламљен.

При уписивању плаћа сваки ученик уписнине 4 К, за библиотеку 2 К, и за Sanitas 6 К од тога се нико не опрашта.

Школарина износи 48 К на годину и плаћа се у једанпут при уписивању или у трипут по 16 К и то у октобру, фебруару и мају. Од 36 К школарине могу бити опроштени они ученици, који докажу сведоџбом да су сиромашни и сведоџбом школском да се *добро владају и добро успевају*. А 12 К школарине плаћа сваки ученик у означеним месецима по 4 К.

Поправни испит држаће се 30. августа 1901. јер 31. пада у недељу.

У Новом Саду 8. августа 1901.

Управа срп. вел. гимназије.

С. О. 4548. през. ех 1901. 96 3—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај ради попуњења трију, а може бити и више питомачких места III. разреда у стип. *заклади Ђорђа пл. Сервијскога* свако са стипендијом од год. 210 круна.

Стипендију ову може получити ученик српске народности и православне вероисповести, који је здрав и сиромашнога стања, а навршио је 12-у годину. —

Питомци III. разреда могу се временом, ако узмоле, промаћи у више стип. разреде са 315 К и 420 К и то само ако буду имали све једнако потребну квалификацију и у том погледу имају првенство пред другима, који те стипендије нису уживали. —

Крсним листом, школском и лечничком сведоџбом и сведоџбом о сиромаштву снабдевене молбенице ваља поднети срп. прав. нар. црквеном *Саборском Одбору* у Карловцима *најдаље до 2. (15). Септембра 1901. године.*

У Карловцима 18. (31). Јула 1901. године.

Председништво
срп. прав. нар. црквеног саборског одбора.

Бр. 42/1901. СТЕЧАЈ 111 2—3

Расписује се стечај за млађега цјевчику код православне српске цркве св. Николе у Ријеци.

Мјесто ово може добити само ученик гимназије, православни Србин; који би узгред оће и гимназију свршавао.

Од њега се иште, да знаде све тзв. „мало“ и „велико“ и осмогласно пјеније, које је нужно за вечерње, јутарње и литургијско богослужење о Нећељама и благданима, и да има лијеп и угодан глас; а уз то, да је добра владања и да у школи добро напредује.

Награда ће му бити 30 К (тридесет круна) мјесечно.

Који зна и нотално појање, па можда још и инштруменат који, има првенство.

Инштруиране молбенице ваља поднијети на потписано предсједништво до Велике Госпојине о. г.

У Ријеци 19. Јула (1. Авг.) 1901.

Предсједништво
правосл. српске црквене општине ријечке.

СТЕЧАЈ 112 2—2

Услед одобрења сл. епарх. шк. одбора бачког, од 10/23. Јула т. г. бр. ЕШО. 1230/254 овим се ради привременог попуњења овд. учитељског места расписује стечај.

На то место могу компетовати, потпуно оспособљени срп. нар. учитељи, односно свршени приправници. Привремено стање трајаће најмање једну годину дана.

Плата је привр. учитељу 920 круна, слободан стан — с баштом, — који се састоји из три собе, кујне и т. д. огрев односно угља колико би му требало, и 80 круна за држање пофторне школе.

Дужности учитеља прописане су шк. уредбом од 1872. год. осим тога ће имати у св. цркви за једном певницом појати, и шк. децу појању обучавати.

Молбенице са потребним прилозима, ваља послати на председништво месног шк. одбора најдаље до 9/22 августа.

Изабрани учитељ има своје место заузети 1/14. септ. т. г. од кад му је и плата у течај стављена.

Из седнице шк. одбора срп. правосл. црквене шк. општине у Старом Врбасу 20. Јула (2. Августа) 1901.

М. Стефановић
перовођа.

Душан Марковић
председник

С. О. 4549. през. ex 1901. 98 3—3

СТЕЧАЈ

Овим се расписује стечај ради попуњења двају места за трговачку струку у стип. *закладе Петровић-Хариша* свака са стипендијом од год. 600 круна.

Стипендију ову могу получити само младићи српске народности и источно православне вере из земаља угарске круне, а изабрани питомац моћи ће уживати своју стипендију само у којем наставном заводу истих земаља, изнимно пак по допуштењу високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе и у којем наставном заводу у иноземству. —

При једнаком својству молитеља имају првенство они, који су без имања, пред онима, који таковога поседују; а у истим околностима имају првенство пре свих молитеља сродници оснивателја пок. Марије Хариша рођ. Петровићеве и мужа јој пок. Григорија Хариша из Земуна. —

Крсним писмом, лечничком сведоџбом о калемљењу богиња и стању здравственом, школском сведоџбом о досад свршеним наукама и најпосле сведоџбом од политичке власти, о имовном стању својем односно родитеља снабдевене молбенице ваља поднети саборском одбору у Карловцима *најдаље до 2. (15). Септембра 1901.* с тим, да се у молбеници има навести, камо да се достави одлука саборскога одбора после седнице му.

У Карловцима 18. (31). Јула 1901. год.

Председништво
срп. прав. нар. црквен. саборског одбора.

СТЕЧАЈ 102 3—3

на упражњено учитељско место у Бегечу Епархија Бачка, последња пошта Ст. Футог овим се отвара стечај:

Са овим учитељским местом скопчана је плата од 800 круна, осим тога 4 јутра ритске земље такозване греде, али у случају поплаве црквено школ. Одбор није обвезан ово, другим којим начином надокнадити. —

Стан према пропису 74 §-а школске уредбе од 1872. г. са баштом уз стан од 300□ хв. преко зиме огрева, по потреби и 2 хв. тврдих дрва за кухињу. — Осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна када приспе, који може достићи највећу своту од 500 круна.

Дужности су прописане школском уредбом од 1872. год. и односним наређењима дисциплинарних правила.

Компетенти нека изволе своје добро уређене молбенице, на подписаног школског управитеља послати.

Рок је стечају 15. август по ст. календару.

Бегеч 8. (21.) јула 1901.

Сава Петровић
привр. перовођа

Младен Жакић
м. шк. управитељ

ГИМНАЗИЈСКА ОБЈАВА 106 2—3

У нашем заводу почиње школска год. 1901/2. 2. септембра по нов.; од 30. авг. биће поправни испити, уписиваће се ученици и примати у I. разред, који докажу сведоџбом нар. школе да су је свршили, *крштеним писмом (што га ваља да донесу сви и стари и нови)*, да су напунили 10. годину, и положе пријамни испит. У остале разреде примаће се на темељу школске сведоџбе.

Уписнину 4 К и 20 пот. плаћају само који први пут ступају у гимназију; школарину 12 К на течај сви, осим тога по 2 К на библиотеку и по 4 К у фонд за набавку лекова болесним ученицима. Од овога се нико не изузима, а од школарине могу бити ослобођени сиромашни а добри ученици, са сведоџбом о имовном стању својих родитеља за последњу годину, и школском без иједне оцене „довољан“. Првошколци за I. течај не опраштају се.

Необвезни предмети предају се бесплатно од IV.—VIII. р. — језици француски и мађарски; гимнастику и музику, армонично појање и певање уче сви способни. Потребно је, да родитељи сами доведу своју децу, и да им погоде стан и храну споразумно са управом.

У Карловцима, 10. августа 1901.

Управа срп. вел. гимназије.

СТЕЧАЈ 101 3—3

Овим се расписује стечај у смислу наредбе вел. Патроната овдашње срп. вел. гимназије на једно упражњено професорско место за класичну филологију са знањем мађарског језика.

Основна плата редовног професора је 2400 К., 200 К. петогодишњи доплатак и 500 К. станарина, а после 30 година професорске службе мировина у износу постигнуте професорске плате. Плата суплент професора је 1600 круна.

Молитељи нека поднесу своје молбенице са потребним документима потписаној управи до 12. (25.) августа т. г.

У Новом Саду 30. августа 1901.

Управа срп. вел. гимназије.

С. О. 4547. през. ex 1901. 99 3—3

СТЕЧАЈ.

У стип. *заклади Прокопија и Милоја Миладиновића из Боботе* има се попунити питомачко место за *гимназисте* са стипендијом од год. 400 круна.

Молитељи ваља исправно да докажу, да су Срби православне вере, да су сиромашнога стања, здрави и крављим богињама накаламљени; даље добро морално владање и добар успех у наукама. —

Првенство имају сродници фундаторови, који своје сродство исправно докажу, за тим православни Срби из Срема, по том из Славоније и Хрватске и коначно буди из којега српског краја.

Инструјисане молбенице ваља поднети *саборском одбору најдаље до 2. (15.) септембра 1901. године* са напоменом, камо да се достави одлука у обзиру на подарење стипендије. —

У Карловцима 18. (31.) јула 1901. године.

Председништво
срп. прав. нар. црквен. саборског одбора.

СТЕЧАЈ 107 2—3

На упражњено учитељско место у Турији епархија Бачка овим се отвара стечај. Са овим учитељским местом скопчана је плата од 600 круна, за пофторну школу 80 круна, осим овога 16 диштрихских ланаца а 2200 □ ораће земље, на коју је дужан изабрани учитељ све терете сносити, за чишћење и грејање школе 120 круна, стан у нарави са баштом, у име писаћег прибора 20 круна, осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна, када приспе, који може достићи највећу своту од 500 круна. —

Подписана општина потребује учитеља заменика до коначног решења дисплинарне ствари учитеља Јована З. Медурића.

Учитељ заменик, уживаће на основу решења Слав. Епарх. Шк. Одбора Бачког од дана 29-ог Марта (11-ог априла) Бр. Е. Ш. О. 774. 802. 805. 828. 847. 863/124 ex 1900. год. следећу плату: 350 круна у готовом новцу, 40 круна за пофторну школу, што ће у дванаест месечни оброка из благајне месне политичне општине у напред примати, осим овога 16 диштрихстих ланаца, 2200□ ораће земље, коју ће у своје време месни школски одбор на јавној дражби издати, од постигнуте своте на исту земљу државне трошкове одбити те од преостале своте једну половину примаће учитељ заменик, — у месечним оброцима од месног школског одбора. Осим тога примаће учитељ заменик од месне политичне општине за чишћење и грејање школе 120 круна, и у име писаћег прибора 20 круна.

На оба горња места дужности су прописане Школ. Уред. од 1872 год. и односним наређењима дисципларних правила.

Молитељи имају тачно означити у својим молбеницама које место получити желе.

Рок је оба стечаја 18-ти (31 август ове г.) Општина би желела личну пријаву.

У Турији 19-ог Јула (1-ог Августа) 1901 г.

Крста Малеташки
перовођа.

Јован Малетин
предс. школ. одбора.

СТЕЧАЈ. 110 2—2

Од стране месног школског одбора расписује се на два упражњена учитељска места.

Плата је учитеља 1000 круна, 10 круна паушала, два фата сламе и 140 круна станарине, док стан не буде готов. 80 круна за пофторну школу, кад на њега ред дође — и законски квинквинал. Од учитеља један ће примати плату из политичне, а један из црквене благајне.

Дужности учитеља су у школ. уредбама прописане, — а обвезни су при богослужењу у цркви појати и децу обучавати, не мање доказати оспособљење мађарског језика. —

Разреде одбор додељује. —

Добро инструиране молбе ваља поднети потписаном председништву. —

Рок пријаве 6 недеља од првог увршћења.

Из седнице школ. одбора држане 20. Јула 1901.

У Карлову 24. Јула 1901.

Омер Попов
председник шк. одбора.

СТЕЧАЈ. 113 2—3

Ради сталног попуњења учитељског или учитељичког места на срп. вероисповедној школи у Рац-Милетићу, овим се расписписује стечај.

Са овим местом скопчана је годишња плата од 720 круна, удобан стан са баштом. Зимски огрев је један хват тврдих дрва.

Рок стечаја је 15. Август по старом кал.

Лична пријава узеће се у обзир.

Изабрани имаће дужност при богослужењима црквено пјеније обављати и перовођске дужности код опћине за горњу плату обављати.

У Рац-Милетићу 20. Јулија 1901.

Ст. Марковић
привр. учитељ и перовођа.

Тома Лукић
председник шк. одбора.

С. О. 4550. през. ex 1901. 97 3—3

СТЕЧАЈ

У стипендијској заклади *Петра Војновића, Милице Војновића рођ. Максимовићеве и Рахиле Војновића рођ. Ђорђевићеве* имају се попунити у шк. год. 1901/2. три питомачка места свако са стипендијом од год. 600 круна и то: једно за најближе законите мушке рођаке именованих оснивача, друго за једног младића из Старог Бечеја (у Бачкој) и треће за једног младића из Срем. Карловаца с тим, да у оскудици молитеља горњих трију категорија може питом. место задобити сиромашан младић српског народа, који има ниже означену квалификацију у наукама, владању и т. д.

Молитељи ваља да докажу исправама т. ј. крсним листом, лечничком сведоџбом и школском сведоџбом, да су Срби источно-православне вере, здрави (нарочито, да су каламљени), доброга моралног владања и да имају бар добар успех у наукама; молитељи сродници имају исказати степен сродства; а молитељи из Ст. Бечеја и Карловаца, као и остали молитељи имају приложити молби осем горњих још и сведоџбу сиромаштва.

Изабрани питомци ће добити декрете, у којима ће бити обележене питомачке дужности које су везане са правом на уживање ове стипендије.

Молбенице ваља поднети срп. прав. нар. црквен. саборском одбору у Карловцима *најдаље до 2. (15). Септембра 1901*„ с тим, да у молбеници ваља казати, камо да се достави овопредметна седнична одлука саб. одбора са списима, а свршени матуранти још и то: којој струци ће се одати.

У Карловцима 18. (31.) Јула 1901.

Председништво
срп. прав. нар. црквен. саборског одбора.

СТЕЧАЈ. 109 2—2

Ради сталног попуњења учитељског места у Батосеку: — а по наредби Сл. Еп. Школ. Одбора будимског од 19. априла (2. маја) т. г. ЕШО. 2/зап. ex 1901. овим се расписује стечај:

Плата је у готовом 2. фор. (4 круне) од главе (сада постоји 50 и више глава), 60 фор. (120 круна) за пофторну школу из политичке општине и воз сена (вреди 16 круна) 10.^{800}□ катаст. јутара ораће земље (аренда најмање 150 фор. (300 круна); на ову земљу учитељ плаћа пореза 25 фор. (50 круна). Од погреба великог 1 круна од малог 50 потура; од парастоса 1 круна, од венчаница 1 круна. Остало до 360 фор. (300 фор. за редовну и 60 фор. за пофторну) додаће се из ово епархијског школског подпорног фонда. — Стан са две патосане собе, кујне, — подрума. Из своје плате учитељ огрев набавља, јер је већ у њој урачунат.

Дужности су прописане школском уредбом.

Рок стечаја траје четири недеље од првог увртења (26. авг. — 8 септ). Молбенице се шаљу овој црквеној општини (председништву).

Компетенти морају безусловно имати и квалификацију из мађарског језика; — добри појци првенствују.

Батосек (Báttaszék Tolna megye) 22. Јула (4. Авг.) 1901-ве године.

Председништво прав. одбора.

Ad С. О. 4457. през. ex 1901. 103 3—3

СТЕЧАЈ.

Отвара се стечај ради попуњења упражњеног места саборско-одборскога II. бележника, као помоћника народно-црквенога тајника са платом од год. 2000 круна и станарином од год. 300 круна с тим, да ће се изабрани за сада привремено поставити. —

Ко од оспособљених православних Срба жели да получи ово место, ваља да поднесе своју инструјисану молбеницу саборском одбору у Карловцима *најдаље до 2. (15.) септембра 1901.* године и нарочито искаже и своје правничко оспособљење (бар апсолуторијум) и вештину у састављању списа нарочито српским и мађарским, а осем тога и немачким језиком.

У Карловцима 18. (31.) јула 1901. године.

Председништво
срп. прав. нар. црквен. саборског одбора.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се неће враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. 424.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 32

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 12. августа 1901

Беседа о познавању Бога из природе.

Говорио сам вам, браћо моја, о том, како треба, да вам је душа, и кад у пољу радите, у храму Божјем; говорио сам вам о том, како треба при раду и труду свом да се Бога сећате и да му се молите, говорио сам вам о том, како је рад и труд у славу Божју на корист ближњих и на спасење душе своје. Сад хоћу, да вам говорим о том, како треба при трудовима и радовима пољским, домаћим и сваким другим, да се учите Бога познавати и Његову свету вољу испуњавати.

Ви размишљате: учи се у писму, књигама, а ми смо људи прости неписмени, како се можемо учити!

Послушајте. Прво. Знати писмо, умети књиге читати — ствар је врло добра и корисна и ви, који не имадосте прилике да се писму научите, треба свакако, да дајете децу своју на науку, о чему вам често говорим.

Друго. Не уче само писане или штампане књиге и не учи се из њих само. Има друга књига, неписана а самим Богом створена, књига жива и велика, књига свагда и свуда за све отворена, — књига, коју сваки човек с разумом може читати и научити се из ње добру.

Каква је то књига? То је сав свет Божји, који се иначе назива великим светом или код научника, природом: то јест, све, што ми видимо и чујемо око себе, близу и далеко, све, осим речи и разговора људских — јесте свет. Видимо небо, на небу сунце, месец, звезде, облаке, маглу; видимо земљу, на земљи горе, долине, поља, лугове, градове и села, реке и језера, траве, дрвета, птице и буру, чујемо шум кишин, штропот тућче и т. д.; све то заједно и назива се једном речју: свет. Тај ваш свет свети оци и учитељи црквени називају књигом. „Свет — говори један од наших пастира црквених, — свет, што обухвата собом сва створења, јесте отворена књига пред очима човековим“ (преосв. Инокентије Пензенски део I. стр. 188.) „Као год што састављач књиге, учи бл. Тихон Варонешки, из разума својега износи речи и пише их на папиру и на тај начин начини књигу и из ничега нешто ствара: тако и премудри и свемогући Творац, што год је у својем божанском разуму имао

и што год је захтео, све је створио и као да је начинио књигу, која се састоји од два листа т. ј. неба и земље, у којој књизи видимо Божје свемогућство, премудрост и благост“ (Благо духовн. део I. Свет.). „Свака ствар и разна створења јесу неки знаци (и целе речи) по којима читамо провиђење и највишу премудрост Творчеву“ — пише св. Василије Велики.

Чујете ли, мили моји, шта говоре оци и учитељи црквени? Они говоре, да је свет књига а све ствари у свету, да су као писмена или знаци или целе речи, које можемо сређивати и читати тако исто, као што их читамо у књигама писаним и штампаним. Може бити, да ја не говорим сасвим јасно и да ме не разумете? Не чини ништа! Што сад не појмите, не разумете, то ћете дознати после. А сад знајте само и утувите, да је свет велика књига Божја, коју може и треба, да чита сваки православни Хришћанин и писмен и неписмен.

Питате: о чему читати?

Одговарам: пре свега о Господу Богу, како Га треба познавати, в ровати и у свакој ствари видети Његово свемогућство, премудрост, благост и т. д.

Питате опет: Како читати?

Одговарам: виђењем, слушањем, расуђивањем. Видиш ли штогод, чујеш ли што — одмах помисли и расуди откуда то, за што, чега ради? Видиш например небо и на небу мноштво звезда; видиш земљу и на земљи велику множину свакојаких ствари. Откуда је све то и како је постало? Ти ми кажеш просто: Бог зна — откуда и како. Гле, ти си већ и прочитао најглавнију и највећу реч: Бог; већ појмиш, шта је небо и земља, то — јест Бог.

Видиш једно небо и једну земљу; знаш, да има једно сунце на небу, један цар у царству, један отац у своје деце и један господар у дому. И само је у том дому добро, где је заједно рад, ред и мир, где управља један: а где има господара много, где муж почне радити по својој вољи а жена по својој, отац овако а деца натрашке — тамо не може бити добра. То сваки од вас зна: шта он одатле може увидети? Какву реч прочитати о Господу Богу? Ту реч, да је наш Господ Бог, Бог — Један.

Хајдмо даље: кад посматраш њиву покривену прекрасном, густом и зрелом пшеницом или ражју — ти говориш: она није сама собом израсла; има, ко ју је посејао и сву њиву лепо обрадио. Кад видиш богати врт, прекрасно уређен, опет говориш: неко га је посадио. Кад гледаш на прекрасни дом тад помишљаш: дом се није сам собом издигао него га је начинио разуман дрводеља или зидар. Једном речју: ма на коју ствар погледао, свуда ћеш наћи, да она није сама од себе постала него ју је неко начинио. Сад погледај опет на небо, на земљу, на све, што ја пређе назвах светом. Какав се дом или врт или њива може сравнити са тим великим светом? Погледај и питај себе: од куда се он појавио? Као год што дом није сам од себе постао а исто тако као год што га је неко морао начинити: тако и свет није постао сам од себе и не постоји, него га је неко морао уредити, начинити, створити. Ко га је створио? Најпростије размишљање о том казаће ти, да је он од Бога створен. И гле, ти си прочитао у великом свету Божјем, као у књизи, да је Бог Творац света, Саздатељ неба и земље и свега, што видиш и невидиш, т. ј. Творац свега тога, што ти не видиш, јер не видиш све, што има на свету.

Размишљајте још даље, пријатељи моји. Ви знате, да све, што је тешко, може се одржати само на тврдом а не на оном, што је мекше и лакше од њега. Баците камен или тане у ваздух: оно се неће одржати у ваздуху но ће пасти на земљу. где ће и остати. Ми људи стојимо, ходимо, лежимо на земљи, скот и звер — тако исто; градови, села, дрвета, воде истим начином одржавају се земљом и на земљи. Птица и ако лети по ваздуху, не лети дуго; лети, лети — и седне или на дрво, или на кров или на земљу. А на чему се држи сама земља? Ни на чем; „на ничемъ же повѣсивый землю повелѣніемъ твоимъ“ говори нека црквена песма. Како се може одржавати такова неизмерна тежина сама собом? Брзо се домислисте, да њу мора одржавати нека велика сила. Чија сила? Никакве друге силе ту нећете наћи, до ли свемогуће силе Божје. Бог све држи, све

креће, свим управља. Тако сте прочитали у књизи светској још једну велику реч о Богу, да је Он Сведржитељ.

Но на што теретити слух и разум ваш тако великим теретом, каква је цела земља? С пажњом погледајте на мале ствари и оне ће вам све говорити као књига о Господу Богу Сведржитељу. Видиш, например зелену травку, леп цветак — сагни се, удуби се у њ и запитај: ко га је тако удесио, уредио, украсио? Он ће ти рећи: Отац небесии. Видиш птице, што лете по ваздуху, ходају по земљи; оне саме не сеју, не жњу, не сабирају у житнице па су опет сите и задовољне. Питај их: ко их храни или пита? Отац небесни — одговориће ти оне. Може бити ти помишљаш: птице не једу наш сељачки хлебац. Но откуда је ваш хлеб поникао, по чијој је вољи и заповести израстао као жито из земље? Кад бацаш семе у земљу, знадеш ли, како оно непресано и полагано клија, расте и сазрева? Не знаш но само говориш, кад сејеш: наспори, Боже Господе, Оче небесни. И Отац небесни чује ти молитву, кад га молиш као добар и послушан син и испуниће ти је, кад му буде Његова света воља, Његова божанска милост. Не видиш ли сада, да је Бог не само Творац, Сведржитељ но и Отац?

Одиста је Он Отац премилостив, свеблаги, свесилан. Прво — Он је Отац јединородног Сина својега, Господа Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа. Друго — Он је Отац свега што живи, расте и осећа, за то, што свему даје живот, све храни, пита и одева. Треће — Он је Отац — Добротвор свих људи — не само добрих но и рђавих, не само верних но и неверних, за то, што заповеда сунцу својему, да сија добрим и истинитим Хришћанима који ходе у Његову свету цркву, заповеди Његове свете усрдно испуњавају и у свему како Њега самога тако и Његову свету цркву слушају. „Као деца — учи бл. Тихон Варонешки — што свога оца из љубави називају, оче: тако Хришћани Бога из љубави називају Оцем и вапију к Њему: Авва Отче (Римљ. 8. 15., Галат. 6), — т. ј. као да би хтели рећи: Оче наш!“

Сад видите, љубазна браћо моја, да сваки човек може читати велику књигу Божју; видите, да и ако ми несмо много учили и читали, опет смо прочитали и научили толико речи и истина важних, великих и светих!

Да би боље упамтили, поновићемо то, што смо сада по милосрђу Божјем прочитали и научили из књиге природине или из књиге великог света Божјег.

1. Просто питање: откуда све то, што је на свету? — указује нам на Бога и ми смо научили, да, како има на свету ствари, има света, то мора свакако постојати и Бог.

2. Просто размишљање о том, како је све лепо онде, где свим управља један а где суде и раде многи тамо нема ни поретка ни мира — научио нас је, да као што је у царству цар један, тако је и у целом свету Господ Бог један.

3. Прост поглед на засејану њиву, на цветни врт на леп дом, од којих свако има свога творца, доводи нас до тога, да је и свет, овај неисказано велики дом Божји, створен од Бога и да је по томе Бог Творац.

4. Прост разговор о том, да земља, будући грдно тешка не може се сама собом држати и да је Бог према томе Сведржитељ.

5. Напослетку травка, што расте по пољима, птичица, што лети по ваздуху небесноме, говоре нам као нашим људским језиком, да њих храни и одева Отац небесни и да је према томе Господ Бог Отац свемилостиви.

До чега смо дошли? Прочитали смо из књиге природине или из књиге света Божјег исто то, што читамо у обичним књигама од хартије а писаним мастилом т. ј. прочитали смо почетак или први члан нашег светог символа вере: Вѣрую во единаго Бога Отца вседржителя творца небу и земли, видимымъ же всѣмъ и невидимымъ. Исто тако можемо у тој књизи прочитати и прву заповед Божју: Азъ есмь Господь Богъ твой: да не будутъ тебѣ бози инїи разве мене.

Учите се, Хришћани, вредно и усрдно; не будите неразумни, као мала деца; гледајте на сваку ствар као на реч и поуку

о Господу Богу вашем; читајте велим, велику књигу света Божја или књигу природину, коју је написао сам Бог о себи самом: ви видите, да ју можете читати. На завршетку научићемо се богопознању и богопоштовању и из књига штампаних.

А сада завршимо и помолимо се Господу: „Царю небесный, Ѣтѣшителю дѹше истины, иже вездѣ сый и всѧ исполнѧй, сокровище благихъ и жизни подателю, пріиди и вселисѧ въ ны и ѡчисти ны ѿ всѣкїѧ скверны и спаси, блаже, дѹши нашѧ.“ Амин.

Candela 1894. бр. 2.

С малоруског

мный

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: **Ст. С. Илкић.**

(Наставак)

в.) О примању св. тајана.

Првобитна правила црквена наређују, да су се сви верни дужни причестити на свакој литургији. Апостолско правило овако говори у том погледу: „Све верне, који долазе у цркву и слушају св. Писмо, а не остају за време молитве и светога причешћа, као такве, који неред у цркви узрокују, треба одлучити“ (прав. 9). Ово је правило и у потоња времена задржало снагу позитивног закона, као што то видимо из другог правила Антиохијског сабора, држаног 341. године. Из тога разлога св. православна Црква, још и данас, на свакој литургији, позива верне, да приступе светоме причешћу са страхом Божјим и вером. Али узимајући у обзир с једне стране — велику важност св. причешћа, неопходност марљиве припреме као и душевне чистоте за приступање к светим дарима, а с друге — душевне и телесне немоћи људске и многобројне препреке у приватном и друштвеном животу данашњих Хришћана, православна Црква данашњим даном поставља само један захтев у овом погледу, а тај је, да се је сваки Хришћанин неодложно дужан причестити један пут у години, и то уз свети и велики пост, а остали, који су приљежнији и којима је могуће, да се причешћују четири пута у години, уз четири установљена главна поста. За свештенослужитеље постоји у овом погледу засебно правило, по коме су се они дужни причешћивати не само свагда када служе, већ и када не служе, него само присуствују при свршавању литургије (в. апостол. прав. 8).

Свештенослужитељи су дужни настојавати, да им поверени верни тачно испуњавају наредбе црквене у погледу приступања светоме причешћу.*

* Ово правило црквено у Русији је ушло и у државни закон, те важи за све грађане свију сталежа. Различите управе грађанских власти, дужни су у своме делокругу — независно од духовних лица — настојавати, да им подручни органи тачно врше ову дужност хришћанску. — Сем тога сваког оног, који у наточ опомени и позиву свештеникову, две или три године не би дошао на причест, обвезани су свештеници засебно пријавити надлежној епархијској управи. Духовна је управа за тим дужна преко односних парохијских свештеника или преко других духовних особа, или ако околности изискују и сама опоменути таквог небрежљивог Хришћанина на вршење најсветије му дужности. У таквим случајевима може га и епитимији подврћи. Сем тога у извесним случајевима постоји и јавно подвргавање епитимији у парохијској цркви; само што та јавна епитимија не сме пречити чиновнике у вршењу дужности им, као и домаћине од домаћега им занимања. Не успе ли духовна управа, да дотичну особу убеди, у том случају изриче над њоме своју пресуду и извештава о томе грађанску власт, ради даљег сходног поступања, јер учин противу цркве постаје учином противу друштвенога поретка и вређа друштвени морал. У осталом, особе које се никада не причешћују, по закону не могу бити сведоци на судском исљеђењу и не припуштају се заклетви. Под Петром Великим сваки онај који се није хтео исповедати и причешћивати, морао је платити новчану глобу. Ова је казна укинута 1801. године. — Наша овопредеона православна црква, не може рачунати на помоћ и садејство државне власти у овим, чисто унутарњим религијозним стварима. Али за то има пуно права, шта више света јој је дужност, да у интересу развитка религијозног живота у добром правцу, као и у интересу очувања и одржања своје дисциплине и авторитета, унесе у одредбе автономног свог устава ставку, да су сви верни припадници православне цркве — сходно канонима црквеним — дужни приступати светоме покајању и причешћу. На посе, да су чланови највиших нам автономних власти, као и чланови м. црквеног и школског одбора, чланови црквене скупштине par excelence дужни овај захтев црквене власти испуњавати, као јемци и помагачи свештеноначелству за одржање и развијање религијознога живота у односној својој средини. Тако исто да су дужни то чинити и сви чиновници автономних звања и наставници свих просветних вероисповедних нам завода. Ради уверења, да су надлежни тој својој религијозној дужности задоста учинили, као и ради издавања односних званичних извештаја у овом погледу, ваљало би по примеру свете и велике руске цркве завести исповедне протоколе, (постоје већ. Ур.) помоћу којих би се — преко односних пароха — сталан надзор водио о тачном испуњавању поменутих

Пре него што би светим тајнама приступили, дужни су се верни исповедити и добити разрешење грехова од свештеника. Такође дужни су строго пазити на то, да очувају своју душевну и телесну чистоту и да очитају и изврше сва правила и прописе црквене, који се траже од онога, који жели приступити светим тајнама. Свака душевна и телесна нечистота; сваки грех за који знамо да смо га учинили, а нисмо га исповедили свештенику, те ни разрешења нисмо добили од њега, неуздржавање од јела, пића и страсних пожуда; свака душевна узбуђеност као гнев, пакост, злоба и т. д. — пре нам да достојно приступимо светим тајнама.[1] Односно самог начина, којим ваља да приступамо светим дарима, прописује VI. васељенски (Трулски) сабор ово: „Божанствени апостол високим гласом назива тело и храмом Христовим човека, који је створен по слици Божјој. А пошто се човек удостојио спасоносним страдањем небеског достојанства, да једе и пије Христа, и тиме је постављен над сваким другим чувственим створом и у свему је напуњен вечноме животу, посвећујући душу и тело своје кроз учествовање у божанственој благодати, ради тога, који хоће да у време литургије прими пречисто тело и да једно с њим кроз причешће постане, мора да склопи руке у облику крста, и тако да приступа, и да прими општење благодати. Јер онима који подносе неке справе из злата или из друге какве материје, уместо руку, да божанствени дар приме, и кроз исте справе хоће да се удостоје пречистога општења, ми никако то не одобравамо, јер дају првенство бездушној и потчињеној материји пред Божјом сликом. А који се затече, да раздаје пречисто причешће онима, који те справе подносе, нека буде одлучен и он, и онај који исте справе подноси“ (прав. 101.). Из овога се види, да верни у првим вековима — па и у VII. веку када је држан Трулски сабор — нису примали свете даре у уста него у руке; Трулски сабор није забранио тај начин причешћивања, него је забранио само, да се свете тајне не смеју у место руку, давати у какве друге сасуде. А да је поменутих случајева било, сведоче нам писци првих векова: Тертулијан, Кирило Јерусалимски, Златоусти, Амвросије и други.[2] Да би се стало на пут разним злоупотребама, какве су по некада чинили прости, сујеверни или неверни људи са светим даровима, црква је касније установила, да се они дају вернима уједно, и то помоћу лажичице непосредно у уста. У учитељном известију овако читамо о причешћивању: „Они који се причешћују, нека приступају уљудно и са дубоком смерношћу ка Христу, који се у истини налази у св. тајнама; сваки нека се један пут *до земље поклони*, руке нека држе на грудма сложене у облику крста, чиме исповедају распетога Христа. А када часно приме (св. тајне) нека их прогутају, и пошто им свештеник помоћу покровца својом руком отре уста, *нека пољубе крај чаше*, као само Христово ребро, из којега истече крв и вода, и одступивши мало (у страну) *нека се мало*, али не до земље, *поклоне*, да би сачували (одали тиме почаст) тајне које су (у себе) примили.“[3]

О покајању.

Тајна покајања се састоји из два главна дејства: 1) од стране служитеља цркве — у примању исповеди од грешника и разрешењу ових од грехова у име Христово, а силом Божје благодати; 2) од стране покајника — у исповедању свију учињених грехова. Према томе и одредбе православне цркве гледе тајне покајања могу се поделити на двоје, и то: 1) на одредбе које се односе на лица која свршавају тајну покајања т. ј. на духовнике, и 2) на одредбе које се односе на особе које примају тајну, т. ј. које се кају.

1. Општа правила за лица која свршавају тајну покајања.

Основа тајне покајања налази се у духовној власти задржавања и разрешавања греха, коју је власт Исус Христос дао својим апостолима (Мат. 18, 17. Јоан 20, 21), од којих су је опет насљедили њихови прејемници, епи-

прописа. Сваки који не би задоста учинио поменутим захтевима црквеним, имао би се сматрати, да нема црквене свести, и као такав морао би се уз извесне мере — саветовања, позиве и опомене — присилити, да приступа св. покајању и причешћу, а у случају противљења као саблазнитељу имало би му се ускратити сваковрсно уживање права у нашем автономном животу.

[1] Дионис. Алекс. прав. 2. — Тимот. Алекс. прав. 7. — Извѣстіе учительное.

[2] Tertul, de idol. cap. 7. — Кирил Јерус. cattech. 5. — Златоусти: hom. 21. ad antioch. — Теодорит ист 5—18. и др.

[3] в. Извѣстіе учительное.

скопи. Према томе право да врше тајну покајања, припада епископима. У прво доба, када се покајање свршавало јавно, примали су исповед сами епископи, они задржавали или праштали грехе, одређивали епитимије, продужавали их или скраћивали, пооштравали или их олакшавали. Стара црквена правила, где год говоре о покајању, свугде епископима приписују главну акцију у њему (апост. 52. карт. 6. 7. 52.) Али ни презвитерима не забрањиваху апостоли, шта више дозвољаваху им, да примају верне на исповед и да покајницима — према околностима — задржавају или опраштају грехе. Апостолско нам правило овако говори у том погледу: „Ако који епископ, или презвитер, не прими, него одбије онога, који се обраћа од греха, нека буде свргнут; јер тим жалости Христа, који каже: радост бива на небу за једног грешника који се каје“ (прав. 52). За време гонења било је много отпадника, који су се по ново обратили и покајали, а исто тако је било и много побожних Хришћана, који су надајући се мукама и смрти, спремали се за њих исповеђу и причешћем. Да би се тој потреби исповедања за доста учинило, наређено је презвитерима да примају исповед од оних који се кају, шта више, заведен је био и засебан ред *презвитера-исповедника*, који су се у главном занимали исповедањем. Када су пак гонења престала, укинута је и поменута ванредна установа, те је дозвољено свима презвитерима у опште, да примају исповед од покајника и да их по својој увиђавности разрешавају од грехова, а само најважније и најсумњивије случајеве да достављају епископима на коначно решење (Карт. 6, 7, 52). Према томе је и ушао у грамату, коју епископи дају новорукоположеним презвитерима и овај одељак: — „**испок'дающихъ емѫ свом прегр'кшенїи благоразѹдно казати и р'кшити, каꙗшїи же и неѹдоборазѹдныа кины намъ (епїскопѫ) предлагати.**“

Монаси, који имају на себи презвитерски чин, могу исповедати световњаке само по добивеном од епископа претходном особеном разрешењу, изузимајући манастире, где по правилима духовници морају бити монаси.[4]

Лица, која немају презвитерског чина, као ђакони, и остали клирици, — будући да не учествују у прејемству апостолске власти задржавања и решења од грехова, — немају права не само да кога разрешавају од греха, већ ни да примају на исповед. Такође се забрањује исповедати и презвитеру који се налази под забраном или који је умировљен [5] Тим мање може бити дозвољено световњацими, да врше ову тајну. Својевољна исповед једног свештеника према другоме, као и лечење душе свога ближњег добрим саветом, поуком и утехом дозвољава се, шта више дело је то сваке хвале вредно, али поред свега тога оно не може имати достојанство тајне, нити снагу разрешења.

Онога, који је свезан од једног законитог свештеног лица — по црквеним правилима — не може разрешити друго свештено лице, сем онога, које га је и свезало; само, ако дотични (свештеник) умре, или услед других каквих важних узрока, као кад се дозна да је односни грешник неправилно био везан, услед чега и само везање постаје неправилно и незаконито, може га разрешити друго свештено лице, али исто мора бити на вишем јерархијском степену него оно прво које је грешника свезало. Правило апостолско нам овако говори: „Ако је један презвитер или ђакон одлучен од свог епископа, таквога презвитера или ђакона не сме примити други епископ, него само онај, који га је одлучио, осим случаја да умре епископ, који га је био одлучио“ (32. ап. прав.) Први васељенски сабор прописао је следеће: „У погледу оних, који су одлучени, били они из клира или реда световњака, нека важи пресуда дотичних епископа сваке епархије, сходно правилу које одређује, да који су од једних били искључени, не могу од других бити примљени. Али нека се испита, да нису такови били удаљени од општења црквеног, или због свађе, или због какве зловоље епископове. Па да се ово све подвргне потребитоме испиту, нашло се за добро, да сваке године по два пута буду у свакој епархији сабори, како би, кад се сви епископи епархије заједно у једно место сакупе, могле се испитати овакве распре, и тиме се утврдило, да они који су епископа увредили, имају се од свију сматрати правилно одлученима, и то све дотле, док се скупу епископа не свиди можда изрећи о њима какву блажију пресуду. А сабори ови нека бивају: један пред четрдесетницом, како би, ослобо-

[4] в. Mathaei Blastaro syntagma lit. M. cap. 9,

[5] Vide inter canon. responsa Nicolai Patr. ap. Leunclavium: jus graeco-roman. и слав. кормчија 2. гл. 53.

дивши се од сваке малодушности, могао се Богу принети чисти дар, а други у јесење доба.“ (Прав. 5.)

(Наставиће се)

Михајло Букоровић

(Српски сликар)

(1730. год.)

Михајло Букоровић родио се у Бискупији у Далмацији од прилике 1730. год. — где се из његове породице још и данас неких двадесет кућа налазе. — Исти Михајло, са старијим братом својим Порфиријем, доселио се из Бискупије амо око 1754. год. и то: старији брат Порфирије у М. Бездин, где се и закалуђерио, и тамо је пре 1820. год. и умро, — а млађи брат Михаило у Печку где се оженио и као живописац све до смрти 16. нов. 1817. год. сликарском радњом бавио, и у више цркава иконостасе и иконе насликао. — За доказ да је у оно време један од најодличнијих живописаца био, доказују нам више икона које се и данас како у неким црквама, тако исто и по приватним кућама налазе, наиме:

У Печканској правосл. срп. цркви налази се *икона Св. Тројице* у висини 117, ширини пак 97 центиметара са натписом и подписом овим:

„Отац кћер, син же матер, дух свети невесту, венчајет венцем слави Марију пречисту. — Царска кћер, Царска мати, Царска је невеста, достојна Царска венца Марија пречиста — писо Михајло Букоровић. 1815. год.“

Друга икона Св. Тројице, исте висине и ширине у кући старијег брата мога Ђорђа Букоровића, са истим натписом и потписом.

Трећа икона Св. Тројице у истој висини и ширини у кући Јевте Крадигађа са истим натписом и потписом.

Даље у мене, налази се једна икона *пресвете Богородице* у висини 104, ширини пак 80 центиметара, са натписом и потписом овим:

„Сије исвиное изображеније чудотворнаго образа пресвятија Богородици Бездинскија, и дѣже и досѣлѣ пребивает исцеленија источаја в свѣхъ вѣрoју присходѣщим“. — писо Михајло Букоровић 1812. године“.

Икона пресвете Богородице у истој висини и ширини у кући Ђорђе Роже (Ружића) са истим натписом и потписом.

Икона пресвете Богородице у истој висини и ширини у кући удове Гђе Милке Карачони са натписом и потписом овим:

„О кто тебѣ любит о мати благаја, сему готово мѣста среде раја 1798. год.“

Икона пресвете Богородице у истој висини и ширини у романској цркви Комлошкој (Арадској жупанији) са истим натписом и подписом. — и т. д.

Затим, има више других икона и портрета тада бивших архимандрита и калуђера у М. Бездину. — А по причању мојих пок. старих родитеља, Михајло Букоровић је живописао и иконостас како у овдашњој српској за сад романској цркви, тако исто и иконостас Ман. Бездина; — али не имајући нужне податке о томе не могу то доказати.

Михајло Букововић преминуо је у дубокој старости својој овде у Печки 16. нов. 1817. год., оставив иза себе 2 сина и 4 кћерке, од којих се до скоро преко 250 душе насторили, али данас једва се њих 40—50 унучади и праунучади у животу налазе, међу којима се и ја потписани бројим.

У Печки, 17. маја 1901.

Јереј **Григорије Букоровић**
парох. администратор.

*

Још један српски сликар

Јаков Недић

(1786. год.)

Моме жестоко нападнутоме и оштро осуђеноме опису „Две иконе“ изашломе у прерано преминуломе „Браничу Православља“ (год. 1895. бр. 1 и 2.) допустио је преч. г. Димитрије Руварац умесност и признао важност једино тога ради, што сам у истом опису исписао запис са једне од тих двеју икона, из којега је записа он дознао за једног њему „непознатог“ Србина сликара, што је њему, као скупљачу животописа Срба сликара, добро дошло.

Но тај Србин сликар не беше до тада непознат тек једноме г. Д. Р-цу него је он још и данас непознат не тек само Србима у опште, него баш и оним Србима, који ставише себи у задаћу ту трудну, али похвалну работу, да где год могу истражују, од кога год могу распитују за Србина сликара.

Тај Србин сликар непознат је и моме врло поштованоме, у Христу брату старијем, Лазару Богдановићу, свештенику Осечком, који се

добром вољом и великим маром подухватио те трудне, али похвалне работе; те који је, што прошле, што ове године, прикупио леп број Срба сликара, у цењеном листу овоме нанизао леп низ животописа Срба сликара.

Томе броју Срба сликара додао је у примедби једној врло штовани уредник овога листа и 32 Србина сликара, чији је живот описао Светозар Марковић.

Ево још једног Србина сликара: *Јакова Недића.*

На икони пресв. Богородоце записао је исти Јаков овако: „лѣта господня 1786 мѣсеца їюлїй 10. оубоботи їаковъ недичъ, моперъ.“

Сад: да ли то „оубоботи“ значи, да је он ту икону само у „Боботи“ радио, камо је на нечији позив дошао и где се каква посла ради бавио; или ће то да значи, да је он „у Боботи“ рођен био — ја тога не знам; а ко то зна, и то рећи и потврдити може, ето нека рекне.

Је ли Јаков Недић осим те иконе пресв. Богородице још што радио, још што „намоловао“ — ни тога не знам, а ко зна, нека наведе. Свакако ће бити више него вероватно, да је он и више што радио и урадио; то доказује и сама израда иконе пресв. Богородице, која је — у колико сам ја за пресуђивање таквих ствари позван — лепа.

Је ли Јаков Недић, као молер, био „мајстор“, вештак, тога ја, баш да сам и позван за таково што, по једној једитој икони одредити и утврдити не бих могао. Но ја његово „мајсторство“, или „немајсторство“ ни нисам хтео доказивати и утврђивати. Ја сам само хтео да кажем, да ми поред осталих Срба сликара имамо, односно имасмо још једног. а тај је: *Јаков Недић.*

Ороспамош, у очи Маркова-дне 1901.

Југ Станикић
свештеник.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Превишњи Рођен Дан). У прошлу недељу, дана 5. (18). августа, прослављен је, као и увек досада, у Српском Сиону превишњи рођен дан Његова Величанства премилостивога нам Владара цара и краља **Франца Јосифа I.** У очи дана, у 8 сахати на вече, биле су осветљене главне улице, особито пијаца, на којој је својим осветлењем импоновао патријарашки двор. Звона, топови, ватрогасна музика, радост верних Карловчана, све се то спојило у једну хармонију топле молитве свију грађана за свога љубљенога Владара. Та се молитва сутра дан топло подизала престолу Свевишњега и са олтара св. Николајевске саборне цркве Карловачке под началством св. патријарха нашег *Георгија*, уз саслужбу целога овоместнога свештенства и одушевљено учешће дупком пуне цркве верно оданих Срба Карловчана, представника свију власти, просветних завода и других корпорација. После свршеног богослужења сви ови представници и корпорације предстале су у патријарашком двору Његовој Светости преузвишеном господину патријарху *Георгију*, као правом тајном саветнику Његова Величанства и подастрле су своју најсмернију честитку превишњем рођен дану. Честитаре предвео је градски начеоник г. Св. А. Јанковић и подастро хомагијалну честитку, на коју је Његова Светост изволела одговорити, да ће је својим путем подастрети премилостивоме Владару, а присутне честитаре је изволела позвати и одушевити, да верни и одани оцу свију народа простране и славне Аустро-Угарске монархије Његову Величанству, премилостивом нам цару и краљу **Францу Јосифу** I., верни и одани превишњем престолу и прејасном Владалачком дому Његову, верни и одани напретку миле нам домовине, увек топле молитве приносе Господу Богу за драгоцени живот и крепко здравље свога љубљенога, витешкога и узор владара, цара и краља **Франца Јосифа** I.

У 1 сахат после подне у славу превишњега рођен дана био је у патријарашком двору гала ручак, на којем је участвовало 40 званица. Кад се шампањац наточио, подигао је св. патријарх *Георгије* и изрекао топлу и красну здравицу у славу Његова Величанства и Његова превишњега рођен дана. Здравица је стојећ саслушана, одушевљено прихваћена и попраћена френетичким усклицима: „*Живело Његово Величанство*“, који се усклици громко раз-

легаху дуго у великој трапезарији и после красно отпеване дивне и миле нам Химне Владарске.

Помолимо се са својим св. патријархом *Георгијем* Господу Богу, да нас удостоји и до године клицати своме премилостивом Владару: Да живи Његово царско и апостолско краљевско Величанство **Франц Јосиф Први!**

(**Архидијецезална Конзисторија**) у седници својој од 10. (23.) јула о. г. држаној под председништвом Његове Светости, патријарха српског *Георгија Бранковића*, решила је, осим осталих, и ове предмете: — Узета је на знање висока одлука Његове Светости, да је јереја М. П. благоизволела од даљега издржавања епитимије разрешити, те је исти репонован у администрацију парохије у Г. и Св. — Препоручиће се подручним црквеним општинама за употребу школске деце, а благословом и дозволом Његове Светосги у штампу цата већ од протојереја Василија Николајевића приређена књига „Апостоли празнични и недељни, који се чигају, преко целе године“. — Уз повратак комуниката известиће се кр. зем. влада у Загребу, да је ова конзисторија предложени и по кр. влад. грађевном одсеку израђени нацрт иконостаса за православну српску парохијску цркву у Бршадину у целости усвојила и на повољно знање узела са дотичним распоредом светитељских икона на иконостасу. — Узето је на знање извешће окр. протопрезвитерског звања у Митровици да је администрација парохије у Рачи-Босут предана новопостављеном администатору јерeју Николи Станишићу. — Исто звање у Земуну извештава, да је јерej Георгије Недељковић постављен за личног помоћника пароху Добановачком. — Исто звање у Вуковару извештава, да је новоизабрани и потврђени системизовани парохијски помоћник у Шиду јерej Димитрије Зековић уведен на своје ново определење. — Поводом извешћа кр. жупанијске области у Осеку, да је смрћу протојереја и пароха Осечког Јована Јаношевића једно место у жупанијском школском одбору упражњено остало, те услед молбе исте области, да ова конзисторија на то место новог члана именује, — именован је тим чланом у жупанијском школском одбору жупаније Осечке јерej Лазар Богдановић. — Милош Ив. из С. поднео је Његовој Светости преузвишеном господину патријарху српском Георгију управљену молбу, у којој моли за опроштење његове погрешке и рђавог владања приликом благодарења за 70-годишњицу Његове Светости, због чега је одлуком Архидијецезалног Административног Одбора свргнућем са потпредседничке части кажњен био. Пошто је присутна Његова Светост од своје стране — с обзиром на молбене разлоге и искрено покајање — радо опростила молитељу Милошу Ив. учињену погрешку — известиће се о томе молитељ, те Архидијецезални Административни Одбор ради даљег благонаклоног поступања. — Умолиће се Саборски Одбор, да удовој Даници Николић у Дивошу отпадајућу мировину од дана смрти супруга јој Александра Николића из мировинског фонда за свештеничке удове у течај ставити даде. — Донесена је пресуда у дисциплинарном поступку против суспендованог пароха у Л. јереја Ј. Л. —

(**Архидијецезални Административни Одбор**). Седница свога одбора, заказана за 8. (21.) август о. г., није се могла одржати, јер се световни чланови тога одбора нису позиву у седници одазвали.

(**За администратора парохије у Суботишту**), у протопресвитерату Митровачком, постављен је свршени богослов *Милан пл. Младеновић*.

(**Прелаз у Православље**). Пишу нам из *Бачинаца*, да су дана 26. јула о. г. сви чланови породице Јанка Јухика прешли из грчко-католичке вероисповести у православну; свега пет душа, мати и четворо деце. Отац породице те, Јанко Јухик, примио је православну веру већ пре осам година.

У Србији

(**Библиотекар Велике Школе.**) На предлог академске управе Велике Школе поставио је министар просвете и црквених дела г. *дра Каменка Суботића*, привременога библиотекара Велике Школе за библиотекара.

(**Скупштина Монашког Удружења**). Монашко Удружење у Србији држало је своју редовну X. скупштину у манастирv Љубостињи дана 29. 50. и 31. јула о. г., под председништвом председника тога Удружења професора Богословије Београдске г архимандрита *Илариона Весића*. На скупштини је присуствовао и министар просвете г. *Љуба Ковачевић* са више професора. После уобичајених поздравних говора и прочитаних извештаја о раду одборских чланова за прошлу годину држао је свршени економ, калуђер Михаило, старешина манастира Враћевшнице, предавање о ратарству с погледом на стварне потребе манастира у Србији. У идућим седницама решено је више важних питања за манастире и монаштво, које ће главни одбор Монашког Удружења поднети на одобрење Архијерејском Сабору. Скупштина је изабрала 7 монаха од којих ће петорици дати стипендију да иду

школске године уче економију, а двојица да уче Богословију. Осим тога је скупштина решила, да моли министарство народне привреде или Архијерејски Сабор за помоћ, да може једног свршеног економа калуђера послати у иностранство, да изучава више економске школе, како би се спремио за професора монашко-економске школе, коју Монашко Удружење хоће да отвори у којем манастиру. Скупштина је изабрала једногласно шесторицу за почасне чланове монашког удружења у Србији, међу њима и настојатеља Фрушкогорског манастира Крушедола, г. архимандрита *Анатолија Јанковића*.

У Русији.

(**Манастирске санаторије у Русији**). Већ пре четири године писало се по руским новинама о томе, да се уз неке манастире подигну санаторије. Као што читамо у „Церк. Вѣстникъ“-у, питање то опет је недавно покренуто у „Россіи“. Аргументи, на којима оснива исти лист своје мишљење разуме се нису нови: здрава и лепа места, на каквима се обично налазе манастири, јефтиноћа и здравље, јела и пића, просторије и послуге, којих има у манастирима бесплатно, дужност калуђерâ, послужити световњацима и повратити себи углед и цену старих монаха, и т. д. Против порицања пак санаторија код манастира пишу „Церк. Вѣдомости“, наглашујући, да у дужност манастира спада пре свега благолепна служба и строго испуњавање устава. Но против манастирских санаторија подигло је свој глас не само црквено, него и део светског новинарства Тако један светски лист наводи у прилог последњем мишљењу ово: стицање богомољаца у великом броју могло би учинити, да такве санаторије буду расадници болести; утицање светског елемента на монашку установу у таквим манастирима је штетно за њену унутрашњу целину и установљени ред, а — неизбежно; најпосле, при савременом стању медицинске науке бојати се конфликата међу захтевањима манастирског православног устава и лечничким прописима.

Међутим, наставља „Церк. Вѣстникъ“, руски манастири испуњавају, у колико им је то могуће, и дужност своју: чинити добра дела. Тако се из последњег оберпрокурорског извештаја од год. 1898. види, да је онда уз манастире било 130 болница и 81 сиротиште о манастирском и државном трошку, и 44 болнице и 60 сиротишта о трошку појединих приватних особа и друштава. —ар

Разне белешке.

(**Мисијонари и влада у Китају**). Китајски краљевић Чанг-Чи-Тунг, автор дела »Надежда Китаја“ израдио је пројекат, како да се уреди питање о страним мисијонарима у Китају.

Автор предлаже да се установи особита комисија за надзор над мисијонарима. Нередима, који се догађаху доскора у Китају, узрок су неуређени односаји међу Китајским Хришћанима и верним прадедовској вери. Китајски Хришћани не смеју се обраћати са својим тужбама — мисијонарима, него — државним административним установама. Мисијонари су дужни подносити влади планове и прорачуне, ако хоће да подигну цркву или зграду; мисијонари, који желе продирати дубље у народ, морају се одевати китајски, добро знати китајски језик и литературу. Мисијонари се морају обраћати китајским властима, и искати податке о моралу оних Китајаца, који желе прећи у Хришћанство. Мисијонари не смеју никако примати преступнике у своју заштиту.

—ар.

(**Виша руска школа у Паризу**). Код руске групе у међународном савезу за развијање наука, уметности и образовања у Паризу оснива се ове године виша руска школа. Предавања ће бити већином на руском језику; и то систематски из различних грана социјалних наука, а осим тога читаће се особита предавања и реферати, држаће се практички семинари, екскурзије и т. д. Професори и лица која читају особита предавања имају потпуну слободу предавања, одговарајући лично француској законској системи. Школом управља професорски савет, који бира из своје средине извршну комисију од пет чланова.

Приступа у школу има свако, а предавања су бесплатна. Сталним слушаоцима даје се сводоџба о успешном раду. За то се захтева: уверења трију професора о успешном раду кандидата; писмена радња истога (ако је могуће штампана), одобрена професорским саветом; усмена заштита те радње; уз то уплата од 10 франака годишње за право слушања свих курзова и учествовања код свих практичких занимања, која приређује школа. У осталом, од те школарине може се бити и ослобођен.

Програм школе је врло опширан, од 13 катедара: 1.) философија и методологија математских, физико-химијских и биологијских наука; 2.) философија и методологија друштвених наука; 3.) свеопћа историја; 4) статистика и географија; 5.) антропологија и етнографија; 6.) компаративна филологија; 7.) историја религија; 8.) историја економских односаја и учења; 9.) историја политичких учења и установа; 10.) историја идеја и установа грађанскога права (породица, својина, наследство, и т. д.);

11.) социјална криминологија; 12.) историја метафизичких и моралних учења; 13.) историја литературе и уметности.

Међу именима професора и предавача читамо у „Црквен. Вѣстникъ“-у много угледних имена бивших и садашњих професора, већином руских универзитета.

—ар.

(**Духовна школа у Епирском граду Јанини**) подигнута је новцем богатих грчких трговаца браће Зосимада у двадесетим годинама XIX в., те се отуд и зове Ζωσιμαία. Они дароваше 290.000 рубаља. Она је основана у главном са сврхом, да спреми ниже клирике за грчке епархије у Епиру. Она је указала велике услуге Цариградској патријаршији, те је у последње време у неколико напустила своју специјалну задаћу. Данас је настало питање о унутарњој реформи њезиној, те је због тога основана у Јанини комисија под председништвом месног митрополита Григорија, која има да води бригу о њој. Ова комисија обратила се с молбом на све православне Грке у опће, а специјално на рођене Епирце, да се заузму што више за ово патријотско дело. У Цариграду основана је под председедништвом бившег Цариградског патријарха Антима VII. једна епитропија са сврхом да прикупља прилоге за ову школу.

(**Богословска школа у манастиру Св. Јована Претече**), близу малоазијског града Кесарије Кападокијске, основана је 1882. год. од месног митрополита Јована, са сврхом да снабде малоазијске епархије са образованим грчким клирицима. Велику материјалну помоћ указао је овој школи богати марсиљски трговац — грк Родоконаки, по коме се она и назива „Ροδοκονάκειον“. Школа има шест разреда, а наставни је план сличан плану руских духовних семинарија. Питомци ове школе имају права примљени бити на Атински народни универзитет. Школа има своју сопствену зграду, али су јој средства за издржавање малена. Унутарње устројство потпуно удовољава, но права задаћа њена делимично са само постизава. Узрок је томе тај, што питомци прелазе на универзитет Атички, те врло многи напуштају богословске науке.

(**Одношај Порте према хришћанским школама.**) Све реформе народних школа у патријархату Цариградском показале би се као врло добре за грчке народне тежње, кад не би наилазили на veto Високе Порте. Цариградске турске официелне новиве „Σαμπάχ“ извештавају, да је турско министарство просвете затражило од патријарха податке о броју и материјалним околностима хришћ. школа. То је отуд, што многа лица, која управљају тим школама, злоупотребљују слободу приређивања забава, концерата намењених у корист школа, те место да новце остављају у школске закладе, они пуне свој џеп. Затим, пише тај лист, управе морају подносити дотичном министарству извештаје о економском стању појединих школа. Нема сумње да турским властима таким својим наредбама с једне стране није стало до материјалних интереса хришћан. школа, јер на то има потпуног права само васељенски патријарх, који има да преко своје централне педагошке епитропије, инспектора грчких школа и свога контролног комитета, одстрањује злоупотребе, ако се где покажу, те по томе не требају помоћи од стране турских власти. С друге стране та наређења нису случајна, него су у свези са општим правцем политике султана Абдул-Хамида у одношају према Хришћанима.

(**Мисионарство међу Јеврејима.**) На западу постоји читава мрежа добро организованих мисионарских друштава за обраћање Јевреја у Хришћанство. У Лајпцигу има шта више и посебни семинар при Деличевом „institutum judaicum“, из кога имају изаћи мисионари за Јевреје. Исти семинар издаје знатан број књига мисионарског карактера. У самом протестанском свету има око 90 мисија са 500 мисионара, а годишње у ту сврху троше од 2—3 милиона марака. И поред свег тог, једва да ти мисионари годишње обрате из јеврејства у Хришћанство, тек око 300 душа. У осталом тај број пада само на један део протестантских мисионара и износи само 18-ти део свих свакогодишњих обраћаја. По сведочанству „Хришћанског света“, у Хришћанство обраћа се сваке године око 5250 Јевреја и то: 1250 душа прелази у римокатоличку; 1100 — у православну цркву; 1450 — у протестанство; а 1450 — из смешаних бракова. У течају целог XIX века обратило се у Хришћанство ни мање ни више, већ 224.000 Јевреја. Ну рад мисионарски био би још успешнији, кад не би било неких појава, својствених само Јеврејима. — Прво место међу тима заузима одношај и поглед Јевреја, нарочито образованих, на Христа, не као на Бога, већ само као на добра човека. (Карактеристична је за доказ овога јавна преписка бившег римокатол. патера Хиацинта Луазона са једним представником јеврејства — познатим писцем Максом Нордау). Но још много опаснији за хришћанску мисију међу Јеврејима је покрет познати под именом Сионизма, који, по речима једног свог преставника — Рилфа, стара се не толико да би нашао прибежиште за неколико десетина

хиљада Јевреја, који живе у оним крајевима где их једва трпе, већ хоће да спасе јеврејски народ од сливања с другим народима, и да пробуди у њему националну свест. Јевреји су, вели он, — светлост света. Да не би та светлост потамнела, нужно ју је потпомагати, а за то је неопходно потребно удаљити је од свега, што је помрачити може. Треба наћи за Јудејство прибежиште, где би сваки Јудеј слободно могао развијати своје националне особине. Таково прибежиште сионисте мисле наћи у земљи отаца својих, — у Палестини. Но најгоре је што те сионисте гаје и шире не само непријатељство спрам Хришћанства, већ и спрам сваке религије, као што се јасно види из разних говора представника њихових (Др. Хастера, Шаха, Цепхвила, Др. Херцла и други) на односним одржаним сионитским конгресима у Боцелу и Лондону. Само се по себи разуме, да сличан покрет у корену убија свако расположење Јевреја према Хришћанству и мисија међу њима имаће све мање успеха. Много шкоди ширењу Хришћанства међу Јеврејима и та околност, што мисионари одвише истичу религиозни значај јеврејскога народа у прошлости. Нарочито у том много греше протестантски проповедници, по чијим представама без учешћа јеврејства у хришћанском животу не може бити створено ништа важног. Стога енглески мисионари и сматрају много корисниjим обратити Христу једнога Јудеја, него двадесет језичника. — Криво је доста успеху хришћанске проповеди међу Јевреjима и признање јеврејске религије, као оне која има свој raison d' e'tre упоредо с Хришћанством.

Јавна благодарност.

Неумитна смрт отрже нам највеће добро и благо наше, којим се дичисмо и поносисмо: Високопреосвећеног господина Никанора Поповића правосл. срп. епископа темишварског, члана горње куће угарског сабора и т. д., који је 24. јула (6. авг.) о. г. у Темишвару сахрањен.

Туга је наша преголема и прешла би границе издржљивости људске, да јој топла љубав и искрено саучешће ближњих не пружи мелема. С тога овим најтоплије благодаримо свима и свакоме који нам у овоме часу искушења тугу и бол блажише.

Прву и синовњу благодарност дугујемо: Његовој Светости преузвишеном Господину Георгију Бранковићу правосл. срп. Архиепископу и Митрополиту карловачком, Патријарху српском итд. који нам је високим саучешћем ублажио први бол, и сјајну свиту своју из Карловаца на укоп послао.

Високопреосвећеном Господину Гаврилу Змејановићу, епископу вршачком, који нас је искрено тешио и непрежаљеног нам покојника за сандуком до вечне му куће испратио.

Високопреосвећеном Господину Лукијану Богдановићу, епископу будимском и изасланику Његове Светости, који је на самртни одар покојника први похитао, опојао га и испратио, а нас очински храбрио и тешио.

Високопреосвећеном Господину Митрофану Шевићу, епископу бачком, који је милог нам покојника опојао и испратио и опростио се с њиме у име цркве, свештенства, народа и рода му по крви таком дивном и красноречивом беседом, која је све присутне потресла. Његове златоусте речи остаће убележене у благодарним срцима нашим до гроба.

Велику захвалност нашу изричемо високопречасној господи архимандритима: Исаку Дошену бездинском и патријаршеском мандатару, Димитрију Бранковићу беочинском, Дру Георгију Летићу карловачком дворском; даље високопречасном господину Георгију Видицком протосинђелу и настојатељу манастира Ковиља, Стевану Николићу игуману манастира Сенђурђа, Ђорђу Влаховићу окружном протопрезвитеру вел. кикиндском и осталом пречасном свештенству (40 на броју) који милог нам покојника опојаше, оплакаше и до вечне куће испратише. Усрдну захвалност нашу дугујемо госп. Мати Косовцу, умировљеном учитељу меленачком на топлој опроштајној беседи при отвореном гробу милог нам покојника.

Најтоплије благодаримо свима, који присуством својим при укопу, одајући последњу почаст покојнику утехе нам пружише, особито пак преузвишеном господину Александру Дежефију, римокатол. епископу чанадском, преузвишеном господину барону Федору Николићу од Рудне,

Његовој Екселенцији корпском каманданту Лудвику Швицеру витезу од Бајерсхајма и генералмајору Карлу Шиковском, Високоблагородном господину великом жупану Дру Виктору плем. Молнару, и поджупану Грегору Капдебо-у као заступницима темишварске градомеђе, великом бележнику Јосифу Гемлу, и великом варошком капетану Рудолфу Бандлу као заступницима града Темишвара, дру Јосифу Ласију председнику кр. табле, Бели плем. Салацу председнику судбеног стола, госп. Антонију Хаџићу председнику „Матице Српске“, барону Ђури Рајачићу епархијском епитропу; велепоседницима: госп. Богумилу Јагодићу и Јовану Маленици, посланицима на угарском сабору Стеви Јовановићу, Ристи Телечком, Фрањи Блашковићу и Карлу Мајеру, и свима заступницима војске, свештенства разних вероисповеди, чиновништва, разних учевних завода, корпорација и т. д. особито пак многобројним депутацијама, срп. црквоопштина епархије темишварске, као и осталој небројеној пратњи из места и са стране.

Искрено захваљујемо на израженом саучешћу: заступницима темишварске жупаније и града темишвара, црквоопштинама: вел. кикиндској, вел. бечкеречкој, башахидској, меленачкој, чаковачкој, срп. падејској и т. д. на брзојавном саучешћу свима личностима и телима, пријатељима и познаницима, који многобројним брзојавима и писмима саучешће своје изјавише.

Нека прими усрдну благодарност нашу прилагачи венаца на одар милог нам покојника, а наиме темишварска градомеђа, темишварска срп. женска задруга, породица барона Рајачића, црквоопштине: вел. бечкеречка, башахидска, темишварскоградска, фабричка, мехалска, неметска, братство манастира Бездина и Сенђурђа, Коста Стевановић, Милан Андрић, Др. Феодор Вајс, и породице: Илије Белеслијина, Давида Поповића и М. Шољмошана.

Поново благодаримо свима на указаној пажњи и љубави.

У Темишвару 27. јула (9. авг.) 1901.

Ожалошћена породица.

ШКОЛСКА ИЗДАЊА СРПСКЕ МАНАСТИРСКЕ ШТАМПАРИЈЕ У КАРЛОВЦИ

НАУКА О БОГОСЛУЖЕЊУ ПРАВОСЛ. ЦРКВЕ
или
ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА
написао
Александар Живановић
правосл. свећеник, кр. професор и катихета на средњим школама у Осеку.
— Цена је књизи I круна 20 потура. —

АПОСТОЛИ
ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ
који се читају преко године.
Приредио протојереј Василије Николајевић.
— Цена К 1·20 —

МА́ЛАѦ
КАТАВА́СЇѦ
содержа́щаѧ въ себѣ̀ разли́чнаѧ пѣ̑нїѧ и̑ пѣ̑сни дꙋхѡ́вныѧ, во ꙋ̑потребленїе ꙋ̑ча́щїѧсѧ правосла́вныѧ ю̑ности се́рбскїѧ, ꙗ̑коже и̑ про́чихъ благоче́стивыхъ хрїстїа̑нъ, и̑зъ свѧтихъ церко́вныхъ кни́гъ
— Цена 40 потура. —

ШТИЦА
за познавање црквенословенских писмена и за спајање истих у слогове.
Израђена је с три масне боје на картон папиру, величина 63×95 cm. Леђа су јој каширана платном, а рамови од блеха бронзираног. — Цена 4 круне.

ПЕСМАРИЦА
за православне вероисповедне српске народне школе
према наставној основи изданој од вел. школског савета израдио
Александар Јорговић
учитељ у срп. вишој девојачкој школи новосадској
— Цена је књизи 60 пот. —

ГРАМАТИКА
ЦРКВЕНОСЛОВЕНСКОГА ЈЕЗИКА
својим ученицима саставио Јован Живановић.
— Цена I круна 75 пот. —

Изашао је из штампе:

ЗБОРНИК

црквених богослужбених песама псалама и молитава, Извод из Типика и Црквенословенски Речник

За православне српске цркве и школе

Благословом Његове Светости преузвишеног господина **Георгија Бранковића** патријарха српског **на свет издали**

Протојерej **Јован Живковић** и **Јован Живановић**
професор у богословији. професор у гимназији.

Наручбине примају и извршавају **само:**

У *Ср. Карловцима*: 1.) Издавачи и власници (адрес: *Јован Живковић, Ср. Карловци*) и 2.) Књижарница Св. Ф. Огњановића. — У *Новом Саду*: 1.) Књиж. Луке Јоцића и 2.) Књиж. А. Пајевића. — У *Сомбору*: Књиж. Мил. Каракашевића. — У *Задру*: Libreria internazionale editrice A. Nani. — У *Сарајеву*: Књиж. Милановића и Рајковића. — У *Мостару*: Књиж. Пахера и Кисића. — У *Београду* 1.) Књиж. Јефте Павловића и Комп. и 2.) Књиж. Рајковића и Ђуковића (Теразије.)

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

К. 276/зап. ex 1901. 118 1—3

СТЕЧАЈ.

На место сист. парох. помоћника у Ст. Футогу са рескр. платом IV. разреда и свешт. станом у нарави расписује се стечај. Рок је пријави шест недеља дана од првога увртења стечаја тога.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 9. (22.) августа 1901. године.

Председништво

К. 275. вак. ex 1901. 119 1—3

СТЕЧАЈ

На упражњено место сист. парох. помоћника у Сентомашу са рескр. платом I. разреда расписује се стечај. Рок је пријави 23. септ. (6. окт.) 1901. год.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 9. (22.) августа 1901.

Председништво

СТЕЧАЈ 116 1—1

На упражњено учитељско место у Шумберку (Барања).

Плата је учитељу: за дневну и повторну наставу у готовом новцу 680 К, 2 ланца оранице, на коју учитељ порез плаћа, велика башта крај стана, 6 хвати тврди дрва из којих се и школа греје, од венчања, погреба (великог) и парастоса по 1 К, од малог погреба 50 филира; две патосане собе, кујна, подрум и шупа. Дужности: држати дневну и повторну школу, при сваком богослужењу појачку дужност вршити. — Лична пријава узеће се у обзир. Рок стече ју Успеније Богородице. Молбенице треба слати на потписаног председника. Пошта у месту —

Из седнице прав. срп. месног школ. одбора држане Шумберку 17./30. Јуна 1901.

Јоцо Бугарић
председник.

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 117 1—3

Подписана управа манастира Пакре продавати ће јавном усменом дражбом у уреду обћепоглаварства Биела у Сирачу дана 28. августа (10. септембра) 1901 у 10 сати до подне 120 храстових стабла у шумском предиелу Батиновац способних за техничку израдбу и у процјени од 2173 Круна. —

Процјена појединих стабала као и дражбени увјети могу се увидити сваки дан код властелинске надшумарије у Сирачу и код манастирске управе у Биелој.

Управа манастира Пакре у Биелој дне 10. 23. августа 1901.

Управитељ манастира
Јосиф Ачић
Игуман.

ГИМНАЗИЈСКА ОБЈАВА 106 3—3

У нашем заводу почиње школска год. 1901/2. 2. септембра по нов.; од 30. авг. биће поправни испити, уписиваће се ученици и примати у I. разред, који докажу сведоџбом нар. школе да су је свршили, *крштеним писмом (што га вала да донесу сви и стари и нови)*, да су напунили 10. годину, и положе пријамни испит. У остале разреде примаће се на темељу школске сведоџбе.

Уписнину 4 К и 20 пот. плаћају само који први пут ступају у гимназију; школарину 12 К на течај сви, осим тога по 2 К на библиотеку и по 4 К у фонд за набавку лекова болесним ученицима. Од овога се нико не изузима, а од школарине могу бити ослобођени сиромашни а добри ученици, са сведоџбом о имовном стању својих родитеља за последњу годину, и школском без иједне оцене „довољан“. Првошколци за I. течај не опраштају се.

Необвезни предмети предају се бесплатно од IV.—VIII. р. — језици француски и мађарски; гимнастику и музику, армонично појање и певање уче сви способни. Потребно је, да родитељи сами доведу своју децу, и да им погоде стан и храну споразумно са управом.

У Карловцима, 10. августа 1901.

Управа срп. вел. гимназије.

К. 1601/273 ex 1901. 120 1—3

СТЕЧАЈ

Ради попуњења упражњеног места протопрезвитератског капелана у Сомбору расписује се стечај. Рок је пријави шест недеља дана од првог увршћења стечаја овог у „Српском Сиону“.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 9. (22.) августа 1901.

Председништво

ШКОЛСКА ОБЈАВА. 115 1—1

У новосадској српској вишој девојачкој школи трајаће уписивање ученица за идућу школску 1901-1902. годину 1. 2. и 3. Септембра по нов. кал. — 4. Септембра делиће се књиге сиротим ученицама и писаће се подела часова, а 5. Сеп. отпочеће редовна предавања.

У I. разред примиће се ученице, које су навршиле 10. год. животу и четир разреда осн. нар. школе. — Ученице из V. и VI. разреда осн. нар. школе примиће се у старије разреде, ако на пријамном испиту искажу довољан успех из свију предмета I. ил II. разреда наше школе.

При уписивању доносе ученице са стране крштеницу, а све, без разлике, школску сведоџбу из последње године и уверење, да су накалемљене кравијим богињама.

Које долазе први пут, плаћају уписнину од 2 круне, а све још по 1 круну пристојбе за школску сведоџбу.

У суботу 18. (31.) Августа одржаће се пријемни, приватни, накнадни и поправни испити.

Управа.

СТЕЧАЈ 107 3—3

На упражњено учитељско место у Турији епархија Бачка овим се отвара стечај. Са овим учитељским местом скопчана је плата од 600 круна, за пофторну школу 80 круна, осим овога 16 диштрихских ланаца а 2200 □ ораће земље, на коју је дужан изабрани учитељ све терете сносити, за чишћење и грејање школе 120 круна, стан у нарави са баштом, у име писаћег прибора 20 круна, осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна, када приспе, који може достићи највећу своту од 500 круна. —

Подписана општина потребује учитеља заменика до коначног решења дисциплинарне ствари учитеља Јована З. Медурића.

Учитељ заменик, уживаће на основу решења Слав. Епарх. Шк. Одбора Бачког од дана 29-ог Марта (11-ог априла) Бр. Е. Ш. О. 774. 802. 805. 828. 847. 863/124 ex 1900. год. следећу плату: 350 круна у готовом новцу, 40 круна за пофторну школу, што ће у дванаест месечни оброка из благајне месне политичне општине у напред примати, осим овога 16 диштрихстих ланаца, 2200□ ораће земље, коју ће у своје време месни школски одбор на јавној дражби издати, од постигнуте своте на исту земљу државне трошкове одбити те од преостале своте једну половину примаће учитељ заменик, — у месечним оброцима од месног школског одбора. Осим тога примаће учитељ заменик од месне политичне општине за чишћење и грејање школе 120 круна, и у име писаћег прибора 20 круна.

На оба горња места дужности су прописане Школ. Уред. од 1872 год. и односним наређењима дисципларних правила.

Молитељи имају тачно означити у својим молбеницама које место получити желе.

Рок је оба стечаја 18-ти (31 август ове г.) Општина би желела личну пријаву.

У Турији 19-ог Јула (1-ог Августа) 1901 г.

Крста Малеташки
перовођа.

Јован Малетин
предс. школ. одбора.

ОБЈАВА. 108 3—3

Уписивање ученика на срп. вел. гимназији у Новом Саду за школску годину 1901/2. почиње 1. септембра о. г. по н. к.

Ученици, који први пут у гимназију ступају, морају исказати сведоџбом, да су свршили IV. разред основне школе, и сваки ученик без разлике има донети са собом сведоџбу школску од последње године, крштено писмо и сведоџбу, да је у смислу XXII. зак. чл. од године 1887. каламљен.

При уписивању плаћа сваки ученик уписнине 4 К, за библиотеку 2 К, и за Sanitas 6 К од тога се нико не опрашта.

Школарина износи 48 К на годину и плаћа се у једанпут при уписивању или у трипут по 16 К и то у октобру, фебруару и мају. Од 36 К школарине могу бити опроштени они ученици, који докажу сведоџбом да су сиромашни и сведоџбом школском да се *добро владају и добро успевају*. А 12 К школарине плаћа сваки ученик у означеним месецима по 4 К.

Поправни испит држаће се 30. августа 1901. јер 31. пада у недељу.

У Новом Саду 8. августа 1901.

Управа срп вел. гимназије.

СТЕЧАЈ. 113 3—3

Ради сталног попуњења учитељског или учитељичког места на срп. вероисповедној школи у Рац-Милетићу, овим се расписписује стечај.

Са овим местом скопчана је годишња плата од 720 круна, удобан стан са баштом. Зимски огрев је један хват тврдих дрва.

Рок стечаја је 15. Август по старом кал.

Лична пријава узеће се у обзир.

Изабрани имаће дужност при богослужењима црквено пјеније обављати и перовођске дужности код општине за горњу плату обављати.

У Рац-Милетићу 20. Јулија 1901.

Ст. Марковић
привр. учитељ и перовођа.

Тома Лукић
председник шк. одбора.

Бр. 42/1901. **СТЕЧАЈ** 111 3—3

Расписује се стечај за млађега пјевчику код православне српске цркве св. Николе у Ријеци.

Мјесто ово може добити само ученик гимназије, православни Србин; који би узгред ође и гимназију свршавао.

Од њега се иште, да знаде све тзв. „мало“ и „велико“ и осмогласно пјеније, које је нужно за вечерње, јутарње и литургијско богослужење о Нећељама и благданима, и да има лијеп и угодан глас; а уз то, да је добра владања и да у школи добро напредује.

Награда ће му бити 30 К (тридесет круна) мјесечно.

Који зна и нотално појање, па можда још и инштруменат који, има првенство.

Инштруиране молбенице ваља поднијети на потписано предсједништво до Велике Госпојине о. г.

У Ријеци 19. Јула (1. Авг.) 1901.

Предсједништво.

правосл. српске црквене општине ријечке.

ДРУГИ ОГЛАСИ

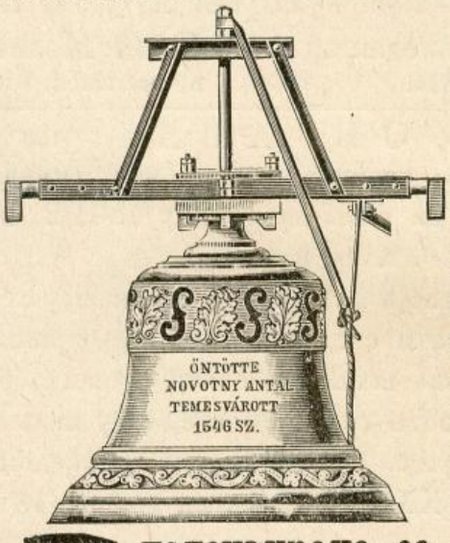

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ʃ провиђенаи зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

17— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. 428.

СРПСКИ СИОН

Год. XI — Број 33

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 19. августа 1901

Краљевско решење Његова Величанства краља Србије Александра I., којим је благоизволео одликовати Његову Светост, патријарха Георгија Бранковића, Краљевским редом Белога Орла првога степена, гласи овако:

МИ
АЛЕКСАНДАР I.
ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ И ВОЉИ НАРОДНОЈ
КРАЉ СРБИЈЕ

На предлог Нашег Председника Нашега Министарскога Савета, Нашега Министра Иностраних Дела, желећи дати знак Нашега Краљевскога признања одликујемо:

ЊЕГОВУ СВЕТОСТ
Господина **ЂОРЂА БРАНКОВИЋА**
ПАТРИЈАРХА
краљевским орденом
БЕЛОГА ОРЛА
првим редом.

Nr. 940.

16. јула 1901. год.
у Београду

Александар с. р.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

По овлаштењу Његове Светости православнога Архиепископа Карловачкога, Митрополита и Патријарха српског, преузвишеног господина *Георгија Бранковића*, благоизволело је Његово Високопреосвештенство господин Епископ Бачки *Митрофан Шевић* рукоположити дана 15. августа свршенога богослова *Милана пл. Младеновића* за ђакона, дана 16. августа истога ђакона за презвитера, а свршенога богослова *Константина Вуковића* за ђакона, те дана 17. августа истога ђакона за презвитера.

Његово Високопреосвештенство господин Епископ Бачки Митрофан Шевић благоизволео је за личнога парохијскога помоћника у Лалићу постављенога свршенога богослова *Наума Марјановића* рукоположити дана 14. августа о. г. за ђакона, а дана 15. августа и. г. за презвитера.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

О саставу и тенденцији језуитског реда.

По немачком Јереј **Петар Бронзић**.

Невиност, сиромаштво и послушност јесу основни стубови на којима почива сав калуђерско-аскетски заједнички живот. Према томе, која се од ових трију врлина, овог правилног завета калуђерства, највећма истакне, бива и нека особита промена у основном карактеру калуђерско-аскетског друштвеног живота. Манастирско законодавство, у прва два века свог развитка, прилично подједнако, неговаше све три те врлине. На невиност у ширем смислу, т. ј. што је могућа строжија клаузура или одвајање калуђера од светског живота, полагаху св. Венедикт и најближи му наследници западњачки (VI. до XII. века посл. Хр.) највећу важност. По том дође Францискус заснивалац оне нове фазе калуђерског живота, по којој постаде основно правило сиромаштво т. ј. најтачније подражавање сиромашног и несебичног живота Христовог и његових ученика. Реформаторски век подиже четврти карактеристичан основни стуб, по ком је аскеза послушности до крајности дотерана и истакнута као главно основно правило читавог римо-католичког монашког живота.

Ред, у ком се ова потоња аскеза послушности нада све истиче, јесте ред за борбу, заједница војнички организована, друштво састављено из бораца за ствар „католицизма проти акатолицизму“. У особи основаоца реда, витеза Inigo Lopez de Recalde од Loyola, рођеног 1491. а 1556. преминулог, појави се најзгодније оваплоћен дух оног ратоборног и витешког народа, који се више од пола хиљадугодишњице пожртвованим јунаштвом борио против непријатеља римокатолицизма. Ту се у исто доба појављује овај Шпањолски народни дух и припитомљен — под утецајем оне манастирске праксе у побожности, западног порекла, која је у кућама фратара браће заједничког живота од краја XIV. века образована. А њихова најврснија литерарна творевина, спис Томе Кемпенског: о подражавању Христу задивила је с правом не само римокатолике. него и све остале Хришћане. Наравно да Лојолу није благи и кротки дух, што овај спис провејава, привукао и на њега утецао, кад је израдио начела своје религијозне мистике, — него законитији и строжији тон од онога, који је у трактатима делом старијих, делом млађих савременика Томе Кемпенског (нарочито Герхарта Цејболта и Јована Маубурна.). Северошпањолски учигељ, око 1510. године преминули опат, доминиканског манастира Монтсерата код Манреса у Арагонији, Циснеро, упознао га је са тим западњачким узорима. Јер књижица „exercitatorium spirituale“ овог побожног мистикера, слободне копије томе сличних списа Церболтових и Маубурнових, дадоше му повода и најживље примере за састав свог дела истог садржаја, помоћу ког је најпре малу чету својих следбеника а после непрегледну војску чланова своје compania de Jesus, око себе сакупио.

Баш у „духовним вежбама“ Игњатијевим лежи права тајна његова реда, јер се овим вежбама његови будући чланови васпитају за покорност, на коју се они, као борци у служби дружине Исусоваца, заклињу. Ова послушност се разликује од обичне калуђерске послушности, какву су Венедикт а и Францискус и њихови наследници проповедали. Ови старији монашки законодавци ишли су за тим да, строго установљена и врсно спремна правила реда им,

чувају живот у манастиру, док Лојола тражи послушност и у свету. Оно што њему требаше беше војничка послушност. Њега није могло задовољити припремање за ону манастирску послушност какову старија правила реда и монашки трактати изискиваху. Да би своју сврху постигао, требао му је духовно војнички катихизис, па је, слободно копирајућ западњачке узоре, њега баш саставио и пружио својој дружини. Сврха у том катихизису прописаних вежби беше: потпуно и додуше својевољно убијање своје воље, како би се екзерцитант са свим механично, као какво оруђе старешини реда покоравао. Жртвовање своје воље и интелекта циљу реда, има да приведе један четворонедељни курз духовних разматрања, пропраћан молитвом, испитивањем савести, писменим и часословским лекцијама. Предмет тог духовног размишљања за време прве недеље јесте: грех човечји и његове последице; за време друге недеље: повест живота Исусова до почетка страдања Му; за време треће недеље: страсна повест Господа, а за време четврте недеље: повест Његова васкресења и вазнесења на небо. Сваки од ова четири степена библијских размишљања тако је најбрижљивије удешен, да уклања сваки умор од екзерцитанта. Неким специалним системом побринуло се за то, да би се што већи утисак на размишљача постигао. Прве недеље мора си он муке греха и страхоте пакла што живље представити. Друге и треће недеље ради се на томе, да себи што је могуће живље представи Спаситеља за време земног живота и за време страдања Његова У четвртој, последњој недељи, ваља најискренијим чуством пратити сина Божјег у слави Му до вазнесења на небо и седања с десне стране Бога Оца. Као спољашња средства за напредовање у побожности служе, за време прве и треће недеље, помрачење собе у којој бивају вежбе, за време друге а нарочито четврте недеље пријазно украшавање и осветлење тог простора; надаље: изменично клечање, лежање, стајање, седење, издржавање извесног поста, ноћно бдење, облачење покајничке одоре, чешћа исповед и причест по односним прописима. У законодавству реда изрично је предвиђен и тај случај, по ком би курз промашио своју сврху, т. ј., да који од екзерцитаната буде, каковим спољашњим или унутрашњим духовним приликама, спречен у даљњем напредовању започетог вежбања. За тај, не баш редак случај, наређено је да се започети курз прекине, јер се не може очекивати никаква плода од њега. Све се пак свршује жељеним успехом, по ком се онај који је кроз низ ових вежбања прешао, налази телом и душом у власти старешине реда. Његовој слободној вољи скрхана је хртеница, ропском покорношћу стоји он од сада на расположењу старешини, као хипнотизирани хипнотизеру. Чешћим понављањем курза у назначено сходно изабрано време постизава се, да се овај одношај безуветне одвисности одржи и учврсти.

Сам почетник увиди, да за све интересе реда највећу важност има овај духовни „екзерцир регламан.“ Па када већ сматра овај курз као „властиту својину“ свог друштва, као од Бога друштву указани „пут за прикупљање својих најврснијих чланова“ и т. д. — даљи закон реда иде све даље, док му садржај књиге за вежбање не даде, као досуђен му чудноватим начином преко св. Дјеве Марије. Па и остале саставне уредбе реда — које потичу у својим основним потезима од Лојоле, али као систем редигиран другим генералом Lainizom 1558—1556. — јесу по предању божанског порекла. А све скупа служе најподесније сврси института и то више оној војничкој него ли манастирско аскетској. Друштво Исусоваца јесте строго јединствено организована, за борбу спремна и извежбана, духовна ратна трупа, која у не мало својих уредаба и функција са свим иступа из оквира старијих манастирских организација. У сва четир разреда или ступња реда, јавља се живот чланова скроз војнички уређен. Споро и на темељу најтачније опробаности прелази се из степена новака к вишим степенима: схоластичара, коадјутора и заветовника. I. Предспрема новака обухвата две године; почиње курзом духовних вежбања а свршује се — пошто су питомци, под руководством старешине новака, аскетским припремама ниже услуге и т. сл. нужну пресуду примили — полагањем трију монашких обета. - II. За схоластикат, за свештенике дружине Исусоваца, т. ј. потпуно спремнога језуиту, одређено је време од 10—12 година; од тога се 2—3 године посвећују темељном хуманистичком курсу, исто толико или нешто више практичној вежби у учењу, те најпосле 4—6 година студији схолас-

тичког богословља. Ова дуга процедура образовања бива похађањем језуитских завода или collegia, којима се студенти додељују као офисири ове ил оне офисирске школе или академије. Тачно одређени наставни ред (ratio studiorum), који потичу из године 1586., са редакцијом из године 1832., чува интересе реда од утецаја шкодљивих новотарија. III. По свршеном времену учења ступа Језуита — који је сад достигао степен свршеног схоластика (scholasticus formatus) — по рукоположењу и опетовном полагању трију калуђерских обета, у ред духовних коадјутора. Сада је прави члан реда обвезан на душебрижну и наставничку службу и стављен на расположење генералу реда. Управи господарствених послова у кућама реда, посвећују се светски коадјутори т. ј. такови, који немају свештенички карактер и који нису 10—12 година у науци провели. IV. Professi или језуите највишег ступња постају, после извесног времена, врсни у извршивању својих функција поуздани духовни коадјутори; те остају или заветовници трију обета или аванзирају на још виши степен: „professi quattuor votorum“ тиме што положе нарочити четврти обет, по коме се обвезују на покорност папи за сваку мисију, било међу поганицима било међу расколницима. Ових у рангу највиших офисира је у реду, сарамерно доста мали број. Они станују, кад се не налазе на каквом од папе наложеном им путу, у нарочитим кућама, које су поверене надзору једног старешине. У рукама њиховим, тога „елите тела“, налазе се конопци мреже, којом ред, у служби папства, свет хвата. Глава, целог тог силног организма, јесте генерал (praepositus generalis) и његовој монархистичкој моћи безусловно су подложни како виши тако и нижи степени реда. На прво место су му подложени намесници земаља у којима се ред угнездио, а таковиx провинција има на неких 23. Под влашћу намесника стоје ректори колегија и наставних завода, управитељи заветовничких кућа, а и прокуратори додељени као потпора овим управитељима при господарству. Сваком од ових нижих и виших чиновника реда, све до генерала, додељени су за надзор у службеној делатности им, асистирајући чиновници (конзултори) и духовни саветници (адмонитори). Кроз све ступњеве реда протеже се систем тачног мотрења и рапортирања. Већ у школама почиње ово надзиравање, шпионирање и законски удешено денунцирање. Сваки школски разред има свога јавног надзорника тако званог цензора, претора (врховни декуриј). Као што ови разредни надзорници с дана на дан о погрешкама и другим прекршајима својих судругова школског префекта морају да извешћују, исто тако морају разредници и ректори старешине новака, управитељи, конзултори и т. д., сваки свом најближе претпостављеном у извесно време рапорте подносити. Ни један члан ни чиновник реда не остаје без надзора. Па и самог генерала, — ком је по овој пространој рапорт-системи познато владање сваког члана реда — надзира један адмонитор (који му је уједно и исповедник) и 5 асистената (као заступници разних провинција). Погреши ли што год против устава реда, могу асистенти сазвати генералну конгрегацију, спровести истрагу па га евентуално и свргнути.

Но поред свег тог ограничења генералном скупштином чланова реда, генерал је снабдевен диктаторском премоћу, која се простире на сву управу, дисциплину и јурисдикцију друштва. Он именује намеснике и остале главне чиновнике, одлучује о сваком примању као и отпусту, или о погрешкама у реду; наређује визитације појединих кућа и диспензира од установа онде, где је потребно, обзиром на особне, месне или времене одношаје. И сва ова грдна моћ духовних убојних чета раздељена у преко 23 провинције, а концетрисана у особи генералисимуса — служи једној само сврси, а та је: ојачање моћи и угледа папског. Само је папи покоран и одговоран генерал језуита, дочим је од сваког другог црквеног надзора са својом трупом искључен. На ону исту безусловну покорност, на коју се њему припадници реда заклињу, заклиње се он поглавици римске цркве и једино у ту сврху, да се тој цркви поврати онај уплив, углед и премоћ, какав је пре реформације имала. Повратак средњевековне моћи папске и успостављење верског јединства у ексклузивно римо-католичком смислу — тако да се никоја друга вероисповест осим оне римске цркве не може дозволити ни признати у Хришћанству — то је ето, и ништа друго смер рада језуитског реда. А да је то тако, о томе несумњиво сведочи повест реда, од доба његова

основаоца, па све до непосредне садашњости. Већ сам Лојола, одгојем својих духовних синова на ропску покорност, није имао друге сврхе до ли да створи трупу по могућности врснијих бораца за ствар римокатолицизма. Он није истакао за главну сврху свога реда аскетско умртвлење, ни мистичну корпемлацију а нити научно богословско истраживање — него политичку врсност, способност за учествовање у борби за интересе папске цркве. Отуда и јесте оно скоро чудновато одступање аскетског елемента у његовим прописима и правилима живота. У свом чувеном писму о врлини послушности од 10. Априла 1555. баш овако вели: Пустимо нека нас свагда надмаше други редови у посту, бдењу и свим другим мучењима, које они у благој намери, према својим правилима, хране! А ја хоћу да се слуге Божје у нашем друштву одликују строгом и потпуном покорношћу, наиме искреним одрицањем своје воље и расуђивања. Томе начелу одговара и та околност, да је завет сиромаштва обвезан само за мали део чланова реда, наиме за заветовнике, док други смеју имати имања. На даље могу језуите од јавног обдржавања аскетских дужности, н. пр. и од измене ношње реда, лако разрешени бити; што се тиче строга телесна мучења опомињу се рађе на дискретан опрез и уздржавање од њих него на безобзирно руковање таковим наредбама; опроштени су од вршења некојих наредаба, које другим католичким редовима највише времена одузимају а то су, певање и заједничка молитва у кору и т. д. Код њих се свагда карактеристично истиче прилагођивање спољашњим одношајима и савременим потребама. Само се свом моћу одупиру савременој образованости, преображају католичко-црквене науке и настави која се на то односи. Никада нису, а и неће одустати, од своје тежње, по којој се треба повратити к богословљу и филозофији прошлог доба т. ј. средњевековној схоластици.

У опште је ред, што се тиче црквено-богословског смера му, ишао истим оним током у XIX. веку као у XVI. и XVII. — а то најјасније политику последњег и садањег папе инспирирану и праћену њиме. И отписи Пија IX. од 1854. и 1876. који се односе на догмат: „безгрешног зачећа Дјеве Марије“ и о погрешивости учења папиног ex cathedra; као и енциклика папе Лава XIII. од године 1879. „Aeterni patris“, којом се филозофија Томе Аквинског римским богословима и филозофима прописује као ненарушима норма — јесу творевине чисто језуитског духа, поникле уз припомоћ модерних умних целебритета дружине Исусоваца (као што су нарочито Giovani Perrone и Josephus Kleytgens), а опћенито примљене у римокатоличком свету, јавним и тајним утецајем реда. И папске анатеме и прогонствене сентенције последњих десетина, подобне садржајем тим отписима, јесу битни изливи језуитског богословља, које провејава ватиканском политиком. „Бели папа“ јавља римокатоличкем свету помоћу језуита, све оно што у већу свемоћни „црни папа“ (генерал језуита) забрани веровати и учити. Већ имаде приличан број куријалних ратних објава против акатоличких вероисповести. И Бог зна која ће последња бити!

Докле ће трајати ово стање тако рећи потпуног језуитизирања папске цркве, тешко је унапред рећи. Али, да ће одржавање овог стања слабо користи мирном и заједничком животу римокатоличких и осталих Хришћана, може се на сигурно рећи. Језуитски погледи на свет од увек су ултрамонтански, они поричу право на екзистенцију свакој другој цркви осим римпапске. Затор других вероисповести и успостављење апсолутног римокатоличког верског јединства, јесте и остаће црквено политички циљ реда. У земљама са сасвим или скоро са свим римокатоличким становништвом може као државом подупирани фактори и делати — али у земљама и државама са становништвом разних конфесија, неће његово делање никаквих других плодова донети до ли ових већ добропознатих: што је могући већи размак паритетских одношаја на уштрб некатолика, нарушај црквеног мира фанатизирањем римокатоличке народне масе; у кратко: стављање у опасност државног благостања, једностраним клерикалним тежњама и интересима.

Проповед против назаренства.

Бог је Дух; и који Му се моле, духом и истином треба да се моле. (Јов. 4, 24.).

Тако је одговорио Исус Христос жени Самарјанци кад Га је запитала она, где се

треба молити Богу — на гори Самарићенској (Гаризину) или у Јерусалиму.

Шта значи молити се Богу духом и истином? Значи, да са спомишљањем, усменом молитвом Богу буде спојена молитва бесмртнога духа нашега, да човек поштује Бога својом праведношћу, истином и љубављу, да телесна молитва наша буде као излив унутарње, душевне молитве; једном речи, да спољашње служење Богу буде као израз служења духовнога!

За што је Господ указао жени Самарјанци само на једну духовну молитву Богу, а не на духовну и телесну заједно, кад је Он сам често у молитви к Оцу небесноме — то подизао очи на небо (Јов. 17, 1), то клекнувши на коленима (Лук. 22, 41), то паднувши лицем на земљу (Марк. 14, 35)? Он је указао на духовно служење Богу не стога, да одбаци и укине телесно, него стога, што су Јудејци и Самарићани, а особито Фарисеји били до крајности привезани на обредно служење. Они су мислили, да служење Богу мора се састојати само из једних видљивих знакова и радњи без свакога расположења душевнога. Они су мислили, да постови, жртве, умивања и други обреди само по себи дужни су спасти човека, а у истини то није управо доста и довољно. Јер, шта је телесна молитва, кад ти немаш тврде вере у Онога, коме се ти молиш? Шта је умивање руку и свега тела, кад ти душа није очишћена од злих помишљаја? Шта су постови и жртве, кад се удаљаваш од дела правде, љубави и милосрђа? *Милости хоћу а не жртве*, говори Исус Христос. Таково богопоштовање обличио је не један пут Сам Бог. *Шта ће ми мноштво жртава ваших? вели Господ. На младине ваше, и на празнике ваше мрзи душа моја!* За што *мрзи? Јер руке су ваше пуне крви* (Иса. 1, 11, 14 и 15).

И још: *ови људи приближавају се к мени устима својима, и уснама поштују ме, а срце њихово далеко стоји од мене; но залуду ме поштују* (Мат. 15, 8 и 9). И због тога је Исус Христос више пута обличавао фарисеје, показујући, како се они много моле Богу, посте, приносе жртве и у то исто време грабе и пљачкају домове удовица. *Тешко вама књижевници и фарисеји,* говораше Он, *што сте као окречени гробови, који се споља виде лепи, а унутра су пуни костију мртвачких и сваке нечистоте! Тако и ви споља се показујете људима праведни, а изнутра сте пуни лицемерија и безакоња* (Мат. 23, 27 и 28).

Значи, браћо, да је грешно и неразумно служити Богу само телесно, без учешћа душе; безбожно је једном руком приносити Богу жртву, а другом пљачкати ближњега. Ево пример грубога и ружнога богопоштовања: ко од вас није слушао причу, како је један разбојник молио се Светитељу Николи, да му угодник Божји помогне, да убије и опљачка богатога човека, за што је разбојник обећао да ће велику свећу запалити пред иконом Светитеља? Други случај објавили су у новинама, како је један лопов, дошавши да пороби цркву, молио се Богу пред светим престолом, да му Бог допусти да учини крађу светиње. Свакоме је разумљиво, да то молење Богу није духом и истином, него је зло, безумље и највећа безбожност; сваки може видети, да овде душегубац призива себи за друга на зло дело угодника Божјега, а лопов за помоћника себи — самога Бога.

Кад телесно служење и видљиве жртве нису довољне ради богопоштовања то нису ли прави наши јеретици — назарени, који престадоше долазити у цркву, држати постове, клањати се иконама, помињати умрле и т. слично? Не само да нису прави, шта више у вишем степену безбожни су. Ма да мисле они, несретници, да поступају по Јеванђељу, по делима светих пророка и апостола, али мисле сасвим неправедно.

1.) Назарени говоре, да у Јеванђељу нема правога наређења ићи у цркву. Но они заборавише, да Јеванђеље описује, како је Господ наш Исус Христос сам ишао у храм Јерусалимски, учио у њему и истерао из њега оне, који су у њему трговали, и ту — у храму изобличио је такав неред и неуважавање према светињи говорећи: *дом мој дом је молитве, а ви начинисте од њега пећину хајдучку* (Лук. 19, 46). Они заборавише, да је још у старом завету Бог, преко пророка Мојсеја, наредио да му подигне скинију — покретни храм, да је пророк Давид сматрао за осо-

биту срећу, за особиту милост Божју, кад се удостојавао бити у храму Божјем: *За једно само молим Господа*, говораше он, *само то иштем, да живим у дому Господњем све дане живота свога, да гледам красоту Господњу, и раним у цркву Његову* (Псал. 29 4). *Како су мили станови твоји, Господе над силама. Гине душа моја желећи у дворове Господње!... Код олтара твојих, Господе над силама, Царе мој и Боже мој!* (Псал. 83). *А ја по великој милости твојој улазим у дом твој и клањам се у светој цркви твојој* (Псал. 5). *Обрадовах се, кад ми рекоше: хајдемо у дом Господњи!* (Псал. 121).

2.) Даље, назарени у безбожности својој дођоше дотле, да престадоше поштовати угоднике Божје и клањати се светим иконама, као да је поштовање угодника и светих икона идолопоклонство, забрањено *другом* заповеди Божјом. На то њихово мудровање казаћемо, да је тај исти пророк Мојсеј, преко кога је дана друга заповед Божја, која забрањује клањати се идолима или киповима, да је тај исти пророк Мојсеј добио наредбу од Бога, да златне ликове херувима у оном делу скиније, камо се народ обраћао на молитву и поклоњење Богу. Дакле изображавати, поштовати и клањати се ликовима св. угодника није идолопоклонство; јер поштујући икопе, ми одајемо част не дрвету или бојама, него ономе, ко је на њима изображен. Кад би поштовање икона било противно вољи Божјој, то не би Исус Христос благоволео изобразити пречисти лик Свој на платну, које је послао цару Авгару ради исцељења. Кад св. иконе не би биле достојне части, то промисао Божја не би јављала толико чудеса од чудотворних икона.

3.) То исто потребно је казати и о другим обредима, тајнам а нобичајима православне цркве, која је све то примила од св. апостола и првих Хришћана. Свакако, све то није нам предато у писму, него много усмено, речима. Св. Јеванђелиста пише: *А има друго много што учини Исус, које кад би се редом написало ни у сами свет, мислим, не би могле стати написане књиге* (Јов. 21, 25). У првој глави Дела св. апостола читамо, да се Исус Христос, по васкресењу, јављао ученицима својима, у току четрдесет дана и *говорио с њима о царству Божјем* (1, 3). Све, што је Он у то време казао није нигде записано, него је предавано усмено, прелазило је с колена на колено Свети апостол пише: *Тако дакле, браћо, — стојте и држите уредбе, којима се научисте или речју или из посланице наше* (2. Солун. 2, 15). Одбацујући све видљиве знаке служења Богу, назарени, у безумљу свом, долазе до тога, да остављају свако служење Богу. По крајњој мери видљиви знаци молења и поклоњења напомињу нам о унутарњем поклоњењу и молењу Богу у духу и истини. На примјер: свећа, која гори, напомиње нам о пламеној молитви и љубавави према Богу, дим из кадионице о благодати Божјој, клечање о покајању и срдачној скрушености у гресима, телесни пост о уздржљивости од злих дела и т. слич.

Дакле, браћо, грешно је и неразумно служити Богу само спољашње, још безбожније је одбацивати видљиве знаке богопоштовања. Као што спољашње поклоњење и молење Богу не треба да буде без унутарњега, тако исто и унутарње без спољашњега. Имајући душу и тело, дужни смо прослављати Бога *у телесима својим и у душама својим, што је Божје* (1. Кор. 6, 20). Одузмите у нас храмове Божје, укините тајне и обреде, уништите свештенике, и не ће нам ништа остати, не ће бити никакве вере и побожности, угушићемо се, као семе, бачено у трње залутаћемо као овце, које немају пастира, и неминовно постаћемо робовима мисленога вука-ђавола. Амин.

У Иригу 1900 маја 7.

По руском израдио и говорио:
Григорије А. Николић
парох.

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: **Ст. С. Илкић.**

(Наставак)

Обратићемо сада пажњу на засебна правила, која се тичу духовника. Свештеник мора бити веома смотрен, када прима на исповед непо-

знате особе. Сем тога, што такове особе не познаје, он нема ни довољно података о њихову душевном стању и њиховим духовним потребама; у таквим случајевима може бити и разних обмана, као н. пр. када је неко одлучен од светих тајана — а хоће по што по то да добије разрешење од свештеника који га не познаје, или може бити, да избегава свог духовника, што га је стид, да му се исповеди, или што мрзи свога духовника и т. д. Према томе, без важних узрока, свештеник не сме примати на исповед непознате особе, већ их је дужан шиљати надлежном њиховом духовнику.[1] Наређење ово не може се применити на болеснике и на оне који умиру и које може, шта више дужан је, исповедити и разрешити сваки свештеник који би позван био.[2] У сваком случају свештеник може примати на исповед само православне Хришћане, иноверце и јеретике пак само у случају, када су вољни ступити у крило православне Цркве. Због тога се и прво питање на исповеди односи на веру покојникову и тражи се да ли дотични припада заједници православне Цркве[3], јер се без искрене вере и ван заједнице црквене не може добити разрешење грехова.

Будући да је исповед грехова ствар савести свакога човека, и сем грехова за које знају остали људи, многи људи имају и таквих тајних грехова, које не знају а и не треба да знају остали, — свештеницима је строго забрањено, да пуштају на исповед више особа заједно, ма они били и непунолетни. У сваком случају дакле исповед ваља вршити на само, с једном особом.[4] При исповеди дужан је свештеник у првом реду обратити пажњу на то, у колико Хришћани држе догмате и уставе православне Цркве.[5] За тим при испитивању савести, оних којих се кају, дужан је у обзир узимати њихово духовно, физичко и спољашње стање, т. ј. узраст, пол, звање и занимање, друштвени положај, као и разне друге животне околности у којима се дотични крећу. Ово је толико важно, што знамо, да све наведене чињенице утичу не само на душевно у стање оних који се кају, него и на њихова дела, те према томе духовник не може општити подједнако са свима, нити им подједнако просуђивати савест. При испитивању савести свештеник не сме набрајати с излишном подробношћу врсте и облике греха, за које онај који се каје и не зна усљед младости и степена развитка свога. На тај начин могао би се покајник — на душевну штету своју — упознати са новим каквим грехом. Због тога је много целисходније задавати питања општим изразима и према декалогу, који је начин усвојен и у црквеном чину о исповеди. Исто тако духовнику није дозвољено из љубопитства испитивати за прилике у којима је учињен овај или онај грех, особито му се забрањује ситничарити и захтевати, да му се саопшти и оно што што се не тиче саме суштине греха; међутим је дозвољено испитивати унутарње и спољашње узроке греха, у цељи, да би се сазнао корен греха и да би се у том случају помогло покојнику, да га из душе своје ишчупа и у будуће да се клони повода, који га на грех наводе.[6] Црквена правила наређују, да свештеник при исповеди треба да је тих, кротак, пун љубави Христове и снисходљив према грешнику који се каје, али при том ипак да не сме површно судити о страстима и пороцима његовим; свештеник не сме бити суров, али мора бити строг и постојан при изобличавању, такође не сме бити, нити му је дозвољено да презире грешника, већ му се у свету дужност ставља, да смерно одвраћа грешника од греха, да буде испуњен страха Божјег и да не гледа на лица оних који се кају. На исповеди свештеник мора бити непристрастан и несебичан, и не сме заборавити, да је позван да буде, лекар душа, наставник заблуделих, утешитељ малодушних, да је он проповедник и орган како правде, тако исто и милосрђа Божјег. У овом погледу шести васељенски сабор даје духовницима следеће опште правило: „Они који су од Бога добили власт решења и везивања, треба да узимају у обзир каквоћу греха и како је расположен онај, који је сагрешио, и према томе да пружају онакве лекове, какви за извесну болест требају, да се не би, не обзирући се на једно и друго, лишио спасења болесник; јер није једнака болест греха, него различна и много-

[1] в. *Књига о дужностима презвитера.*

[2] ibidem.

[3] *Православно исповедање* 1. пит. 113. и *чинъ исповѣданія* у Требнику,

[4] в. *Књига о дужностима презвитера.*

[5] в. *Чинъ исповѣданія* предговор у великом требнику.

[6] в. *Књига о дужностима презвитера.*

стручна, и баца многе огранке погибељи, из којих се зло на широко развија и на далеко распростире, док се настојањем лечничким не заустави. Ради тога онај, који се лечничком по духу вештином занима, мора најпре да разабере, какво је расположење грешника, и да развиди, да ли он пригиње здрављу, или напротив, привлачи својим поступањем на себе болест, и на који начин он међутим проводи свој живот; пак ако се лечнику не противи, и исцељује душевну рану прилагањем наређених лекова, ваља тада према заслугама учинити га и деоником милости. Јер код Бога и код онога, који је примио пастирску службу, све се старање мора састојати у томе, да се поврати изгубљена овца и да се лек пружи оној која је змијом рањена, те да не удари о стрмине очајања, нити да се одузда на распуштени и нерасудни живот, него он мора да сваким начином, или среством оштрих и стежућих, или пак среством блажијих и лакших лекова, запречи страдање и постара се, да рана зарасте, узимајући при томе у обзир плодове кајања, и мудро напућујући човека, који је небеском просвећењу позван. И ми зато треба да знадемо и једно и друго и оно што највиши закон заповеда и оно што је за обичај везано; а у погледу оних, који не признају узвишеност кајања, има се следити преданој установи, као што нас Свети Василије учи“. (прав. 102).

Уз ова општа правила која је Црква за духовнике прописала, постоје још и друга, посебна правила, која ћемо сада овде изложити. Садржина тих правила је следећа; 1.) Они, којих су греси мали и учињени нехотице и у незнању, или којих су греси тешки, али су се искрено покајали и почели се поправљати, нека се разреше од грехова и сматрају за достојне, да приступе светоме причешћу. 2.) Они, који су у великим гресима огрезли, и код којих су се греси у души укоренили, те им је и покајање сумњиво, да се не разреше ради већег страха и ревности у настојавању да се поправе и у истини покају; а ако их и разрешимо, ваља их ипак на неко време задржати од светих тајана и после тога их често испитивати, да ли се помоћ у Божје благодати противе својим грешним навикама и да ли се старају да се од греха ослободе. Напослетку 3) они, којих су и греси тешки и којих је покајање лицемерно, као неизлечиви болесници, да се не разреше, већ их ваља плашити страшним судом Божјим и говорити им, да ако се искрено не покају, не само да ће одлучени бити од светих тајана, већ по суду духовном да ће искључени бити из заједнице црквене.[7] Ако се грешник налази у таковим тешким гресима, да га духовник није у стању да реши, у том случају се мора обратити на епархијског архијереја и — без да му достави име грешника, — молити за савет у односном случају. Најстрожије је забрањено духовнику, после исповеди у датом случају, н. пр. ако се завади са својом паством, покајницима оне грехе које су на исповеди признали и тиме чинити на них притисак За такав преступ се у Русији свештеник лишава чина.[8] У опште духовници су дужни општити са својим духовним стадом кротко и са пуно љубави. Исто је тако најстрожије забрањено саопштити страној особи исповед којег покојника, јер исповед, као ствар савести и као тајанствено дело по својој суштини не може подлежати људском суду, већ само и једино суду праведнога и милостивога Бога. Све оно што се на исповеди разреши, има се на веки заборавити и сматрати, као да ни постојало није; а све оно, што није разрешено, терети савест покајникову. Свачија је савест неприкосновена светиња и тајна, коју само Бог може видети и над њом суд произносити. По црквеним правилима, сваки духовник, који би на јавност изнео грехе. што их је чуо на исповеди, има се одлучити од свештенослужења.[9] Картагенски је сабор донео следеће правило за такове случајеве: „Кад епископ каже, да му је неко на само свој преступ исповедио, а тај неће да то призна, такав епископ нека не прима, да му је увреда тиме нанесена. што се њему једноме не ће да верује, пак ни онда кад наведе, да због смућења своје савести не ће да општи са оним, који пориче свој преступ, док одлученога не прими у општење свој епископ, остали епископи не смеју са таквим епископом општити, јер ће тим епископ други пут добро пазити да не искаже противу кога нешто, чега пред другима није кадар да доказима потврди“ (прав. 132. и 133).

[7] в. *Књига о дужностима презвитера.*

[8] в. Духов. регламент сг. 9. и 10.

[9] Дух. регл. ст. 12.

Пракса православне цркве у Русији, од времена Петра Великог, одступила је од наведених општих правила у толико, што је ставила у дужност свештенству, да надлежним властима има пријавити такове особе, које би на исповеди признале, да су намерне учинити какав преврат у Цркви и држави. Исто тако дужни су тамошњи свештеници износити на јавност такову исповед, на којој би се испоставило, да је извесна личност произвела саблазан, која би опасна била за Цркву и државу, као н. пр. ако се је ко признао за оснивача и агитатора погрешних религијозних убеђења, који народ за истину прима, или признао да је обмањивао народ каквим чудом и натприродним знаком, којега у самој ствари није било и т. д., те је тиме произвео метеж, који би могао бити опасан по друштвени поредак.[10]

Сем тога пракса је православне цркве у Русији, да за сваки благочини округ одговара нашем протопопијату, бира опште духовнике, између духовних лица која се одликују духовном спремом и побожним животом, те су дотични по потврди од епархијског архијереја, позвани да исповедају свештено и црквенослужитеље дотичног округа.[11]

У сваком манастиру се постављају такође општи духовници, који се изаберу између јеромонаха дотичне обитељи. Ови су дужни извештавати духовну власт о свима пороцима који су у обитељи одомаћени, али не смеју саопштити имена преступника.[12]

Пракса овопредеоне православне цркве, управља се по општим правилима црквеним, гледе тајне исповеди.[13]

[10] ibid 12. [11] Устав консист. ст. 70. 71.
[12] Дух. регл. о манаст. наст. п. 57.
[13] Жалост је, што се код нас велика и за исправљење грешника веома корисна и благодатна тајна покајања површно обавља. Ретко где, да јој се поклања озбиљна пажња, која јој иде, него ју и духовници и верни небрежљиво врше. Познато је, да баш ова тајна сем благодатног има и највећи васпитни значај, и с тога би ју требало строго по црквеним прописима изводити. Тим путем би се најцелисходније будила и одржавала — данас доста учмала — религијовна свест нашега народа.

Срби сликари.

(наставак из броја 31. — 1901.)

XLI. Арсеније Теодоровић.

(1803. — 1835. г.)

И ако је име овога сликара споменуто у Павловићевом преводу „Срби у Угарској“, ипак не пропуштам овде рећи, да се у кући г. Анте Јоановића умировљеног градског великог биљежника у Осеку налази икона крсног имена његовог — св. архиђакона Стевана, коју је моловао Арсеније. На слици је мајсторски представљено каменисање првомучениково. Моменат каменисања представљен је врло живо и наравски, а колорит је светао. Поређање боја је изведено уметнички. Овака иста икона налази се и у кући трију госпођица Јоановићевих: Марије, Софије и Катице у Осеку, коју је такође моловао исти овај сликар. Обе ове иконе су сведоци великога уметничког дара Теодоровићевог.

XLII. Сава Петров

(око 1829. и 1834.)

Живео је и делао у Темишвару. Моловао је Јустина Јоановића, бившег епископа Будимскога. У кући синовца владичиног — горепоменутог г. Анте Јоановића у Осеку — налази се портре владичино, на полеђини кога је исписан овај запис:

Іѹстинъ Іѡанновичь, Осѣчанинъ, 1819. лѣта 25. Маїа постриженъ во Гергетезѣ бывъ, потомъ Архїєпкпо-Митрополїтскїй Прото- и Архїдїаконъ и Прѡтосѵнкелъ, ѹчитель же Бгословїн и консїст: Нотарїй въ Карловцѣ, 1829. лѣта 27-го фев. посталъ архїмандритъ Гергетежкїй и ѿтѹдѹ тогѡже лѣта 21. Іѹлїа премещенъ на Архїмандрїю Бездинскѹ, 1834. лѣта 19. Авгѹста посвѧщенъ за Єпкпа Бѹдимскаго, тогѡже лѣта престависѧ 25 Ноемвр и погребенъ бысть в' Бѹдимѣ в' церкви. изобразилъ Сава Петровъ. в' Тем.

Из приведенога записа видно је, да је владику Јустина сликао Сава Петров. Друга је ствар, кад га је сликао. Ја држим, да га је сликао између 1829. и 1834. године т. ј. у оном времену, кад је Јустин био архимандритом у Бездину те као такав био близу Темишвара, у ком је — као што запис вели — сликар Сава живео. Даље ништа о овом сликару не знам.

Овај запис, који није ништа друго до кратак животопис владике Јустина, може подједно лепо да послужи и као грађица за историју живота поменутог владике.

XLIII. Иван Алексић.

И ако је г. Алексић српски свештеник, дужан сам и његово име међу сликарима срп-

скима споменути, јер се и он бави сликарским радом. Г. Иван је син лане преминулога сликара Арадскога Душана, а унук бившег чувеног сликара Стевана Алексића. Сликарска вештина ето је наследна у породици Алексићевој. Г. Иван данас жави као парох у Модошу али се у доколици радо бави и сликарством. Он је сликар самоук. Зимус сам био сретан примити од њега на дар једну целивачу икону (Сошествије св. Духа), коју је он израдио Тај рад његов приказује нам млађанога пароха Ивана као човека, који има много сликарскога дара. Ако се он буде сликарством живо бавио а при том копирао радове наших најбољих сликарских уметника, држим, да би се могао у тој лепој вештини и усавршити. По мом укусу — његове иконе далеко су боље од оних, што их продају српским кућама браћа Поповића из Новог Сада и Николић из Загреба, јер су већом пажњом и прецизношћу израђене.

XLIV. Андреј Рајчевић.

(год. 1649.)

У 2. и 3. свесци „Гласника земаљског музеја у Босни и Херцеговини“ за текућу (1901.) годину у чланку „Из старих Србуља“ Београдски професор Мил. М. Вукићевић спомиње (на страни 301.—303.) међу Србуљама манастира св. Тројице код Плевања и „Шестоднев Јована Екзарха“, који је и сликама украшен; а у сликању тих слика, које су, по речима истога г. професора, „тако лијепо у боји насликане, да изазивају дивљење према времену, кад су и где су рађене“, — као што односни запис о томе вели — подвизавао се при храму свете Тројице „благоподвижный и благочьстивыи и благоговенныи зѣграфъ кѵр Анд(р)еи Раичевик, ѿ села Толцъ.... їеромонахъ,“ године од створења света 7157. или од рођења Спаситељева 1649. За место рођења зографа Андреја мисли г. професор, да ће бити данашње село *Таоци* у протопресвитерату Пријепољском. Као Србина сликара бележим га и ја у овај мој чланак.

XLV. Петар Паликрушкић.

(1839. г.)

Пре месец дада изишла је из штампе о трошку срп. кр. народног музеја књижица под насловом „*Опис ствари из заоставштине Вука Стеф. Караџића*“, коју је саставио чувар народ. музеја госп. професор *Михаило Валтровић*. У тој књижици спомињу се неки цртачки радови односно акварели Петра Паликрушкића, који су били својина Вукова, а данас народ. музеја. Први од радова Паликрушкићевих је мотив из црногорско-херцеговачког живота, за који Валтровић вели, *да је лепо сложен и смишљен, и ако је почетнички.* Испод цртежа записано је, да га је цртао Петар Паликрушкић 1839. у Котору — „без никаква прегледа“. Г. Валтровић мисли, да су и она друга три акварела у оставштини Вуковој, који представљају: Херцеговку, Грбљанина и Грбљанку, рад Паликрушкићев. Свакако да је био самоук. Можда је његових радова више сачувано у Котору.

XLVI. Димитрије Тирол.

1862. — 63).

И о њему и његовим радовима сликарским има спомена у горњој књижици Валтровићевој. Тирол је родом из Темишвара. Димитрије Тирол био је син Димитрија П. Тирола, о ком Милићевић у свом поменику знаменитих људи у српскога народа новијега доба, на стр. 712. између осталога вели:

„Тирол П. Димитрије родио се у Чакову у Банату, 31. маја 1793. год. Учио се у Чакову, Темишвару, Кечкемету и Пожуну. Год. 1829. прешао је у Србију и постао домаћи учитељ у кући г. Јеврема Обреновића, где је провео преко 12 година. Год. 1842. оставио је Србију и прешао у Мађарску. Највише је живео у Темишвару. Ту је био неко време учитељ српског језика у гимназији и управник месних српских школа. Умро је 18. марта 1857. у Темишвару. Писао је и преводио много. Између осталог: Славенску и немачку граматику; српску граматику за Немце и т. д.

Димитрије Тирол (млађи) био је ученик сликарске школе у Бечу год. 1862,- 63- и 64. и често је одлазио у Вукову кућу и помагао му у преписивању списа. Тако су могли и цртежи његови остати Вуковој породици. А остало је иза њега цртежа из анатомије, неколико сликарских покушаја масном бојом и неколико скица. Масном бојом рађена је икона: Христос у гробу и Распеће Христово са 4 еванђелиста са симболичним знацима уз њих у углови.

XLVII. **Мина Вукомановић, кћи Вука Ст. Карацића.**

Од кћери Вукове Мине чува се у срп. краљ. народном музеју у Београду нека 23 комада што слика масном бојом, што цртежа. Јамачно то неће бити сав сликарски рад њезин. Ма да она није била од заната сликарка него се сликарством више из забаве бавила, ипак је с правом можемо уврстити у ред српских сликара, јер је сликарскога дара у себи имала.

Осек. Л. Богдановић.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Одликовања.**) Њ. В. Краљ Србије *Александар I.* благоволео је одликовати високопресвештену господу епископе: *Лукијана Богдановића* и *Митрофана Шевића*, редом Св. Саве првог степена, те архимандрита манастира Крушедола г. *Анатолија Јанковића* Таковским редом трећега степена.

(**Молбе за припомоћ из земаљ. приноса за г. 1901.**) Црквене општине, свештеници, свештеничке удовице и сирочад у Архидијецези Карловачкој, који из земаљског приноса на сврхе српске православне цркве и за г. 1901. на исплату дозначеног, — мисле припомоћ потражити, имају своје прописано инструјисане молбе, управљене на високу кр. зем. владу, поднети до 2. (15.) септембра о. г. Административном Одбору, односно Конзисторији.

Молбе црквених општина имају безусловно бити обложене:

1.) са односним скупштинским закључком у погледу нужног посла и начина, како се кани грађевни трошак подмирити; тај закључак мора бити предвиђен одобравајућом запорком под предпостављеној духовној области.

2.) са грађевним операторм састојећим се из техничкога налаза, грађевног нацрта и трошковника те доказницом мјера;

3.) са исказом црквене имовине; готовине и некретнина, актива и пасива;

4.) са исказом о броју душа парохијана, њиховог земљишног поседа те њиховом годишњом дужности на државним изравним порезима.

Молбе пак свештеника, свештеничких удовица или сирочади, имају бити обложене сведоџбом:

О њиховим матријалним и фамилијарним околностима; а посебно свака молбеница клаузулирана има бити: да ли молитељица ужива какву мировину и у ком износу и одакле, а за свештеничке удове и сирочад још о њиховом моралном понашању. Молбенице које тако конструисане не буду, неће се под никојим условом у обзир узети моћи.

(**Избор учитеља.**) У *Т. Хиђошу* изабран је за учитеља Сава Николић, досадањи учитељ у Кетфељу. У *Чакову* изабран је Радивој Петровић учитељ у Срп. Крстуру.

(**Стање народно-црквених фондова и заклада.**) Стање српских народно-црквених фондова и заклада, које стоје под управом Саборског Одбора, било је крајем године 1900. оваково: Неприкосновени фонд 4,784.977 К. 84 п. Вишак 199.368 К. 16 п. — Клирикални фонд 5,064.928 К 06 п. Вишак 276.663 К. 86 п. — Јерархијски фонд 968.528 К. 72 пот. Вишак 33.588 К. 98 п. — Манастирски фонд 117.068 К. 55 п. Вишак 3828 К. 01 п. — Школски фонд 235.961 К. 44 п. Вишак 3655 К. 96 п. — Благодејански фонд 175.952 К. 86 п. Вишак 1120 К. 16 п. — Фонд за зидање архијепископске резиденције 1,268.969 К. 33 п. Вишак 7108 К. 05 п. — Стипендијска заклада Саве Текелије 2,275.984 К. 58 п. Вишак 125.401 К. 50 п. — Стипендијска заклада митрополита Путника 54,998 К. 65 п. Вишак 1534 К. 59 п. — Стипендијска заклада Герасима Зелића 67.882 К. 52 п. Вишак 2619 К. 26 п. — Стипендијска заккада Петра Божића 71.367 К. 48 п. Вишак 2162 К. 76 п. — Стипендијска заклада Нестора Димитријевића 208.398 К. 42 п. Вишак 3324 К. 10 п. — Стипендијска заклада Михајила Пајића 88.808 К. 38 п. Вишак 4507 К. 48 п. — Стипендијска заклада Гавре Адамовића 135.527 К. 12 п. Вишак 3892 К. 52 п. — Фонд за подизање споменика архимандриту Јовану Рајићу 20.523 К. 20 п. Вишак 915 К. 16 п. — Заклада патријарха Рајачића за манастир Златицу 2.621 К. 28 п. Вишак 228 К. 30 п. — Неприкосновени иметак манастира Гомирја 54.858 К. 96 п. Вишак 8894 К. 76 п. — Стипендијска заклада Ђорђа Сервијског 163.831 К. 04 п. Вишак 2317 К. 76 п. — Стипендијска заклада Тодора, Петрије и Анастасије Бале 16.750 К. 13 п. Вишак 740 К. 67 п. — Стипендијска заклада Атанасије Бале 62.953 К. 07 п. Вишак 1488 К. 39 п. Српски народно-црквени учитељски мировински фонд 64.921 К. 42 п. Вишак 2927 К. 76 п. — Стипендијска заклада Емилијана Марго 1.679 К. 58 п.

Вишак 66 К. 14 п. — Стипендијска заклада Томе Видака 37.283 К. 85 п. Вишак 4562 К. 45 п. — Стипендијска заклада Петровић-Хариша 85.365 К. 41 пот. Вишак 2606 К. 71 п. — Заклада епископа Емилијана Кенгелца 8.051 К. 56 п. Вишак 313 К. 14 п. — Стипендијска заклада Атанасија Мејића 15.799 К. 98 п. Мањак 23 К. 60 п. — Рачун мешовитих општина, што се деле, 1998 К. 12 п. Мањак 1134 К. 84 п. — Стипендијска заклада Вићентија Костића 5103 К. 94 п. Вишак 203 К. 20 п. Стипендијска заклада Г. Живковића 21.050 К. — Стипендијска заклада Јована и Марије Трандафил 510.750 К. 45 п. Вишак 638 К. 51 п. — Заклада Данила и Јулке Бањанин за евентуалну богословију у Г. Карловцу 18.557 К. 68 п. Вишак 1583 К. 26 п. — Заклада Данила и Јулке Бањанин за свештеничке удовице и њихову сирочад 9.297 К. 66 п. Вишак 792 К. 36 п. — Стипендијска заклада Данила и Јулке Бањанин за срп. прав. богослове 33.877 К. 28 п. Вишак 655 К. 70 п. — Заклада митрополита Стратимировића за цркву и пароха у Кулпину 10.001 К. 30 п. Вишак 20 К. 12 п. — Стипендијска заклада Мојсија Моловића 38.920 К. 32 п. Вишак 1652 К. 08 п. — Заклада патријарха Рајачића за срп. прав. цркву у Лучанима 929 К. 08 п. — Вишак 28 К. 58 п. — Заклада истога патријарха за карловачку болницу 775 К. 18 п. Вишак 22 К. 36 п. — Заклада истога патријарха за манастир Гомирје 884 К. 62 п. Вишак 28 К. 18 п. — Стипендијска заклада патријарха Рајачића 12.646 К. 54 п. Мањак 2 К. 30 п. — Фонд Св. Саве 101.187 К. 15 п. Вишак 2819 К. 49 п. — Чиновничко-професорски мировински фонд 273.330 К. 27 п. Вишак 18959 К. 48 п. — Стипендијска заклада Данила и Јулке Бањанин за више духовне науке 30.808 К. 39 п. Вишак 1466 К. 31 п. — Заклада Томе Зековића за Сомборску препарандију 17.809 К. 28 п. Вишак 1275 К. 58 п. — Заклада Кузмана Рацковића за Сомборску препарандију 2134 К. 02 п. Вишак 105 К. — Стипендијска заклада Георгија Миковића 9206 К. 55 п. Вишак 360 К. 95 п. — Свештеничко-удовички мировински фонд 535.311 К. 85 п. Вишак 28930 К. 20 п. — Стипендијска заклада Гавре Вишошевића 11.480 К. 06 п. Вишак 31 К. 60 п. — Стипендијска заклада Василија Теофановића 47.041 К. 40 п. Вишак 495 К. 56 п. — Стипендијска заклада Дра Живка Гојковића и супруге му Милеве 40.000 К. — Фонд за подизање споменика Бранку Радичевићу 9157 К. 30 п. Вишак 280 К 10 п. — Стипендијска заклада Петра Јовановића и супруге му Јулијане 22361 К. 14 п. Вишак 550 К. 06 п. — Стипендијска заклада Александра Стојшића 11.799 К. 21 п. Вишак 1117 К. 27 п. — Стипендијска заклада Петра и Милице Војновић 33.895 К. 58 п. Вишак 812 К. 04 п. — Стипендијска заклада Прокопија и Милоја Миладиновића 27.528 К. 82 п. Вишак 660 К. 04 п. и стипендијска заклада Саве Поповића 19.848 К. 37 п. Вишак 19848 К. 37 пот.

Укупно стање фондова и заклада ових износи 17,948.727 К. 20 пот.

Примедба: Услед решења саборскога одбора од 15. (28.) марта 1900. г. бр. С. О. 1937.|580 ex. 1900 има се вредност водити.

Пошто је до сада вредност многих папира вођена у оној своти, по којој су папири купљени, што је знатно испод номиналне вредности, показује се горњом променом у овим рачунима вишак фондова и заклада знатно већи, но што би исти по самом редовном овогодишњем приходу износио.

У Србији.

(**Унапређења**). У министарству просвете и црквених послова досада референат за црквене послове друге класе, г. *Стеван М. Веселиновић*, унапређен је за истога референта прве класе, а досада секретар у истом министарству друге класе г. Др. *Михаило Г. Поповић* унапређен је за секретара прве класе.

(**Велика Школа.**) Краљевским указом од 23. јулија о. г. подељена је катедра за српску и словенску филологију у Великој Школи — на две посебне катедре. Тиме је катедра за словенску филологију постала упражњена. Компетенти треба да се пријаве министарству просвете до краја септембра о. г.

У Русији.

(† **Иван Јегоровић Троицки.**) 2. Августа умро је у Петрограду професор Петроградске Дух. Академије и Петроградског Универзитета — Иван Јегоровић Троицки. С Троицким леже у гроб духовни вођ цијеле плејаде младих научењака руских. Под његовим руководством почели су свој научни рад професор Т. А. Налимов, проф. Жукович, проф. И. С. Паљмов, покојни професор В. В. Болотов, који је на далеко разнио славу Петроградске Дух. Академије и други.

Покојни професор радио је највише на историји цркве и то понајвише на историји Источне Цркве. Његова докторска радња носи наслов: „Изложеніе вѣри церкви армянскія, начертанное Нерсесомъ, какаѳоликосомъ армянскимъ, по требованію боголюбиваго государя грековъ Мануила.“ Од већих дјела написао је још: „Арсеније, патријарх Никејски и Цариградски, и Арсенити,“ „Автобиографија имп. Михаила Палеолога“ и друга. Од 1880. године до

1890. био је Троицки уредник „Хришћанског Чтенија“ и „Црквеног Вјесника,“ у којима је он штампао историјски преглед „Православног Истока“ и „Инославног Запада.“ Благодарећи заузимању проф. И. Е. Троицког отворена је у петроградској дух. Академији засебна катедра историје славенских цркава, коју заузима познати Србима проф. И. С. Пальмов. — Покојни је Троицки имао уплива и код виших државних сфера у питањима источних аутокефалних цркви. Осим тога био је главни раденик у ријешавању односаја старо-католичке цркве према Православној цркви. — Нека је слава и вјечан спомен Ивану Јегоровићу Троицком! —ић

(**Број научних завода у Русији.**) По статистичким подацима министарства народне просвете број разних научних завода у Русији износи 83.000. У том броју виших научних завода има — око 50, мушких класичних гимназија око — 200, мушких прогимназија — око 60, реалних школа — око 120, женских гимназија и прогимназија — око 475 (од тог броја 348 су под министарством народне просвете, 65 издржавају се фондом царице Марије, 62 издржава Св. Синод). Осим тога има 35 средњих војено-научних завода. Нижих школа има око 82.000 и броје 4.500.000 ђака.

(**Статистика новина у Русији.**) По „Руск. Вѣд.“ Русија броји данас 427 разних новина. На првом месту стоји Кијев (28) и Харков (15), затим Казан (11), Варшава (11), Тифлис (12), Рига (12), Вилна (8), Саратов (8), Томск (8), Баку (7), Јарослав (7), Воронеж (6), Иркуцк (6), Ростов (6), Курск (6), Екатеринослав (6). У осталим провинцијама овако стоји: по 5 нов. било је у 8 места, по 4 нов. у 13 места, по 3. нов. у 19 места, по 2 нов. у 15 места, по 1 нов. у 55 места. У 60 и 70 г. основаних новина излази само 23, све остале излазе за последњих 20. год. а највише за последњих 5—6 год.

Разне белешке.

(**Г. Др. Лаза Марковић.**) лекар у Будимпештанској болници Св. Стефана, наименован је за помоћног лекара у болчици Св. Рока у Будимпешти.

(**Богословска библиотека.**) Пре неких 30 год. поникла је међу Харковским свештенством идеја, да се у граду оснује опћа богословска библиотека. Енергично се с почетка на томе радило. За кратко време добивено је на поклон неколико стотина књига и библиотека би отворена. Али они, који дадоше иницијативу тој идеји које одусташе, које малаксаше, те од тога скоро ништа да се не изведе. Но прошле године неколицина свештеника и других пре-освећених лица покренуше поново то питање. Дијецезан те епархије одобрио је правила, по којима ће библиотека имати све духовне журнале и сва боља дела у богословској литератури. У њу ће имати приступа не само лица духовног карактера, него и сви они световњаци, који се интересују питањима богословским.

(**Какве мере да се узму код упорних секташа?**) На ово пигање мисионари Херзонске епархије овако одговарају: После вишекратних покушаја мисионара и пастира, да заблуделе на прави пут изведу, дужни су исти референсати о томе конзисторији и после конзисторијалних наређења у том погледу, ако се и њима ништа не постигне, онда треба с благословом духовних власти, свечано у цркви објавити, да се заблудела лица не сматрају више члановима цркве, строго пазећи, да не би секташи примљени били у каква год друштва, где би они могли утецати на православне верне.

(**Страсбуршка катедрала.**) У последњој својој седници муниципално веће града Страсбурга претресало је пројекат реставрирања знамените историјске Страсбуршке катедрале. Оправка овог знаменитог споменика седе старине предузимана је већ неколико пута, при чему се трошиле грдне суме, не би ли јој првобитни облик одржали. Једну од најважнијих знаменитости, као што је познато, сачињавају астрономски сатови, који су снабдевени силесијом најсложенијих механизама. Поправка тих сатова предузимана је већ неколико пута. Последња поправка њихова беше за време француско-пруског рата 1870 г. По поднетом прорачуну поправка катедрале изнеће 2.253.000 нем. марака, а радиће се најмање 20 год. Комисија, која има да изведе ту оправку тако, да би се сачувала као историјски споменик за сву Немачку, захтева, да како месни ландтаг, тако и рајсхтаг приложе потребну суму за изградњу. У случају недостатка средстава, биће основана лутрија, што су већ некад чинили у сличним приликама, и потребна сума биће добивена од проданих лутријских карата.

(**Религија у Јапану.**) Шарл Фавор, француски етнограф, саопћио је недавно француском етнографском друштву врло занимљиве податке у погледу верских осећаја данашњих Јапанаца. Од половине прошлог века, а још више после револуције 1868 г. у Јапанаца с дана у дан опажа се све већи верски индиферентизам. Шта више и у селима је тешко наћи Јапанца, који је верно сачувао стара верска предања својих прадедова. Синтоизам, или религијозни култ духова, може се рећи да и не постоји

данас у Јапану. Будизам мало по мало престаје бити религијом, него прелази у филозофију. Практични и лукави бонзи (будини жреци) све више падају у угледу код народа, и изазивају у народу више смех него ли веру у њих.

Читуља.

† Георгије Годеч

јеромонах и брат манастира Ораховице.

преминуо је дана 1. (14.) августа о. г. после четвородневног боловања у манастиру Ораховици у 83. години живота свога. Рукоположен је блаженопочившим епископом Пакрачким Стефаном Поповићем у манастиру Ораховици 19. априла 1842. г. за ђакона, а 27. марта 1843. г. за презвитера. Тијело покојниково сарањено је дана 3. (16.) августа о. г., опојано од братије његове, коме била лака црна земља и вѣчнаѧ памѧть!

† Стефан Поповић

парох Кукуњевачки

преминуо је дана 8. (21.) августа о. г. у 32. години живота свога послије краткога боловања, код оца свога јереја Луке Поповића, пароха у Кусоњима.

Покојник свршио је богословију у Карловцима 1890. г. Рукоположен је за ђакона 31. августа 1891, а за презвитера 2. септембра и. г. Служио је најприје као капелан у Кусоњима, код оца свога, до 1893. г, кад је премјештен за личног капелана у Н. Градишку, одакле је 1. јуна 1894. постављен за управитеља парохије у В. Поганцу, где се исте године појавио био унијатски покрет, који је и врли покојник помогао угушити. 1895. г. изабран је и потврђен сталним парохом у В. Поганцу, а 1900. г. таковим у Кукуњевцу. Као свештеник био је добар и вредан и познат као одушевљен родољуб. Тијело покојниково опојано је дана 10. (23.) августа о. г. у парохијској цркви у Кусоњима под началством преч. г. протопрезвитера Пакрачкога Атанасија Зорчића и уз саслужење петорице свештеника и протођакона, те сарањено у мјестном гробљу. Са покојником опростио се лијепом беседом јереј Мирко Продановић, парох Чаглићки.

Лака му била црна земља и вечан спомен међу нама!

Књижевни оглас.

Моје вероучне књижице могу се наручити само код мене за готов новац или на поштанско поузеће и стају:

Шта каже Библија	5 новч.
Катихизис	10 новч.
Хришћанска наука	20 новч.

Наруџбине испод 1 фор. не примам.

У Ст. Бечеју **Јован Борота** прота.

ШКОЛСКА ИЗДАЊА СРПСКЕ МАНАСТИРСКЕ ШТАМПАРИЈЕ У КАРЛОВЦИ

НАУКА О БОГОСЛУЖЕЊУ ПРАВОСЛ. ЦРКВЕ
или
ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА
написао
Александар Живановић
правосл. свећеник, кр. професор и катихета на средњим школама у Осеку.
— Цена је књизи I круна 20 потура. —

АПОСТОЛИ
ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ
који се читају преко године.
Приредио протојереј Василије Николајевић.
— Цена К 1·20 —

МА́ЛАѦ
КАТАВА́СЇѦ
содержа́щаѧ въ себѣ разли́чнаѧ пѣ́нїѧ и пѣ́сни дꙋхѡ́вныѧ, во ꙋ́потребленїе ꙋ́ча́щїѧсѧ правосла́вныѧ ю́ности се́рбскїѧ, ꙗ́коже и про́чихъ благоче́стивыхъ хрїстїа́нъ, и́зъ свѧтихъ церко́вныхъ кни́гъ
— Цена 40 потура. —

ШТИЦА
за познавање црквенословенских писмена и за спајање истих у слогове.
Израђена је с три масне боје на картон папиру, величина 63×95 cm. Леђа су јој каширана платном, а рамови од блеха бронзираног. — Цена 4 круне.

ПЕСМАРИЦА
за православне вероисповедне српске народне школе
према наставној основи изданој од всл. школског савета израдио
Александар Јорговић
учитељ у срп. вишој девојачкој школи новосадској
— Цена је књизи 60 пот. —

ГРАМАТИКА
ЦРКВЕНОСЛОВЕНСКОГА ЈЕЗИКА
својим ученицима саставио Јован Живановић.
— Цена I круна 75 пот. —

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

К. 276/зап. ex 1901. 118 2—3

СТЕЧАЈ.

На место сист. парох. помоћника у Ст. Футогу са рескр. платом IV. разреда и свешт. станом у нарави расписује се стечај. Рок је пријави шест недеља дана од првога увртења стечаја тога.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 9. (22.) августа 1901. године.

Председништво

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 117 2—3

Подписана управа манастира Пакре продавати ће јавном усменом дражбом у уреду обћ. поглаварства Биела у Сирачу дана 28. августа (10. септембра) 1901 у 10 сати до подне 120 храстових стабла у шумском предиелу Батиновац способних за техничку израдбу и у процјени од 2173 Круна. —

Процјена појединих стабала као и дражбени увјети могу се увидити сваки дан код властелинске надшумарије у Сирачу и код манастирске управе у Биелој.

Управа манастира Пакре у Биелој дне 10. 23. августа 1901.

Управитељ манастира
Јосиф Ачић
Игуман.

К. 1601/273 ex 1901. 120 2—3

СТЕЧАЈ

Ради попуњења упражњеног места протопрезвитератског капелана у Сомбору расписује се стечај. Рок је пријави шест недеља дана од првог увртења стечаја овог у „Српском Сиону“.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 9. (22.) августа 1901.

Председништво

К. 275. вак. ex 1901. 119 2—3

СТЕЧАЈ

На упражњено место сист. парох. помоћника у Сентомашу са рескр. платом I. разреда расписује се стечај. Рок је пријави 23. септ. (6. окт.) 1901. год.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 9. (22.) августа 1901.

Председништво

ДРУГИ ОГЛАСИ

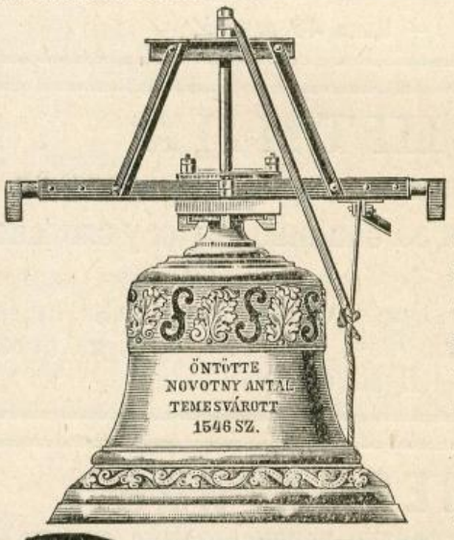

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ʃ провиђенаи зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

18— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. 440.

СРПСКИ СИОН

Год. XI — Број 34

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 26. августа 1901

Рационализам и Православље.

С руског превео **Драгутин Драгојевић** свештеник.

Друштвени и породични живот нашега народа претрпео је у другој половини прошлога века тешке ударе. Нове идеје о држави, о цркви, о породици, о школи истисле су га из пређашњег колосека. Видело се је, да су пољуљани и сами основи живота, да се вера напушта, да ће доћи скоро — до безбоштва. Идеје те пренете су нами са Запада, и тамо су оне поникле и развиле се једна за другом, што је донекле ослабило њихов штетни утецај. У нас утецај њихов слабије се опажао, али се у шесдесетим годинама струја тих идеја тако рашири, да је поплавила све што је пред собом нашла. Поникоше силне психичке болести, растројени и чудновати појмови и човек се морао запитати: шта ће из тога изаћи?

Друштво је само себе отуђило од Цркве, вели један тадашњи научењак, једни напуштају тајне, обреде и сву дисциплину црквену, други бегају од тајана и Цркве, а трећи управо одричу се Цркве. Није ли зар јасно, вели он, куда смо пошли, а камо ћемо доћи?.... И још продужује: По старо и новозаветним пророштвима река времена подриваће брег, на коме величанствено стоји најпрекраснији храм Хришћанства, у коме се слави име Бога Вишњега....

Па који је то непријатељ, који обара најсветије аманете оцеве и предака наших? Он се јасно и отворено показао... име му је — *рационализам.*

Име рационализма — привлачно је особито за младе умове. Оно долази од латинске речи ratio, што значи разум. Тиме хтеде рећи, да како свуда, тако и у религији, све мора бити схватљиво разуму.

Па? Зар се вера хришћанска не слаже са разумом? Напротив, она је једина од свију вера, која се потпуно слаже са њиме. *Ходи и увери се* — ето то јој је девиза. Проучи је, проникни је, увери се, па ћеш без сумње увидети и уверити се, да је само овде истина.

У погледу вере разуму су остављене широке границе. Он се уверава о истинитости извора Св. Пима и Св. Предања, те раскрива и објашњује богооткривене истине. Догмати вере прошли су већ кроз

многе и многе процесе разума; имају своју историју и још ће проћи кроз многа и многа истраживања разума. Има ли какве друге науке, која собом преставља тако дубоку заинтересованост душе, какву преставља хришћанска догматика? Сведоци су нам научари, који заинтересовани дубоким богословским питањима, при истраживању њиховом уживаху најпријатније часове.

Али и разуму су одређене границе. Не сме се измишљавати оно чега нема, или што још није откривено. Ако је нешто дато *од горе* или фактички постоји, онако треба узети као што је дато или као што постоји. То су основни закони логике. Тих закона држи се разум у свима наукама: — и у историји, природопису и др., а такођер мора се држати и у богословским дисциплинама. Предање чувај, говори апостол, т. ј. талант вере у опће чувај у целини и неповређености. Што ти је поверено, нека и остане у теби, па га тако предај. Добио си злато, злато и подај. Нећу да ми дајеш једно место другога; нећу да ти место злата дајем бакар; нећу лажна злата него хоћу права чиста.[1] Неповређеност догмата, при свестраном и дубоком истраживању и разјашњењу њихову, чува разум Цркве васељенске. Ето у томе се у главном састоји суштина и снага Православља.[2] Но у првим вековима Хришћанства покушавао је разум човечји, да своје измишљотине меша са истинама хришћанског учења, т. ј. да даде, место злата у Откровењу, својој ниској работи композицију. А треба знати, да је у томе баш највише страдао Исток. Запад је био у том погледу спокојан. Тамо није богзна како напредовала јерес. Тим спокојством Запада према бурним таласима јереси на Истоку — хвалиле се папе пред патријарсима.

Но све ове, на Истоку поникле јереси, као што су: аријанство, Македонијева јерес несторијанство, монофизитство, монотелитство, иконоборство и друге, нису ништа друго, до ли покушаји ума, да на место богооткривене свеопће истине поставе погрешно човечје суђење и да даду у својој обради олово и бакар место злата у Откривењу. Ове јереси, или су сасвим нестале, као Аријева и Македонијева, или су остале у виду какве мртве формуле, којој дају други смисао.

Но *рационализам* последњих векова сасвим је нешто друго. Није то засебна мисао, нити је то каква год специјална заблуда, него је то правац удешен за све гране нашег живота. Сврха његова је у томе — кад би то могло бити — да сасвим истисне веру из сазнања, те збрише и само име Бога хришћанскога. Већ је на престолу у храму посвећеном светом имену Божјем, постављена била, а неко време и стојала тамо, фигура богиње разума. Ето карактеристике рационализма!

Одакле је потекао рационализам у данашњем његовом облику? Домовина рационализма је Запад, онај Запад, који се негда хвастао, да је од јереси поштеђен. Одатле је и к нама приспео. Почетак тамошњег рационализма јесу последице раније историје Запада. Добивши неколико своју форму угледао је први пут света у пелагијанској јереси, против које се Бл. Августин с таком силом и енергијом борио. Пелагијанство је било само модел зграде или контура будућег исполина. У њему се рационализам испољио одмах у својим особинама и тежњама.

По лажном учењу Пелагијеву грех Адамов није наследан и нема последица на потомству. Сви људи рађају се исто онако невини и непорочни какви су били прародитељи до пада њихова. Треба само научити човека, како да се влада, ојачати му вољу у том правцу, и човек ће бити добар и без греха.

Ето, баш те три идеје сачињавају суштину рационализма. Сваки човек сматра се сам по себи разрешен потпуно историјских веза и личност његова не признаје никаквих авторитета. То је прва и основна црта рационализма — *апстракшизам*. Нема опће повређености човечје природе, дакле нема ни потребе искупљења, није потребно

[1] Викентије Лирински in commonit. 1, n. XXII. Patrolog. curs. compl. t. I. col. 669. Преосвећеног Силвестра. О, П. Д. Богословија, Отд. 1, стр. 36.

[2] Подробније у књизи: О православљу у опће и специјално у одношају према словенским народима, од П. Смирнова, стр. 13. и даље.

ни благодатног препорођења и других тајана. То је друга црта рационализма — *лажни оптимизам* и одбацивање свега, што носи на себи печат више помоћи. Она нема смисла и без ње све може бити добро?! Преузношење знања и науке, у којима се састоји једино исцељавајуће средство од беда и невоља људских, или т. зв. *интелектуализам* — сачињава трећу црту рационализма, откуд потиче и сам његов назив.[3]

Ма да је јерес Пелагијева одбачена од многих Западних сабора, а на послетку и од III-ћег васељенског Сабора, ипак јој се траг није утро, него у свима религиозним покретима на Западу она се свуда изнова јавља; кад и кад у правој форми, чешће пак у блажијој т. зв. *полупелагијанству*. При сваком овом појаву тежило је пелагијанство, да сву област вере и морала узме у своје руке и по свом их рецепту удеси.

Како је рационализам изникао из семена, које је Пелагије посејао? — тешко је одговорити. Да се тачно опише, морала би се прелистати сва историја Запада за 13 и више векова, јер и само пелагијанство, како смо горе споменули, води своје порекло у ранијој историји Запада. Главна пак тешкоћа састоји се у томе, што се је у светском покрету, који је спремио последњи страшни нападај на Цркву од стране рационализма, мењала срећа: оно, што је добро било у Цркви, влашћу непријатељском, преокренуто је у зло, дочим Промислом Божјим из најгорег зла изишле су добре последице. Зато ћемо се овде ограничити само на главна места: 1.) Одељење западне Цркве од цркве васељенске. 2.) Појав протестантизма и 3.) Појав нове филозофије на рушевинама средњовековне схоластике. (Наставиће се).

[3] Подробније о томе у ацологетским лекцијама Лутарда — XXXIII. и даље. „Апологија Хришћанска“ превод од А. П. Лопухина, стр. 543. и посл., С. П. Б. 1892, издање И. Л. Тузова.

Проповед на Усековање.

„Не достоитъ тебѣ“

Тек што је почела да руди зора Хришћанства, а већ се обзорје покривало крвавим пегама. Јеванђеље прича, да је пред доласком у свет Христа Спаситеља био човек послан од Бога, по имену Јован (Јов. 1, 6), да приправи пут Господњи (Марк. 1, 2). По сведочанству Господа Исуса Христа ниједан између рођених од жена није био већи од Јована (Лук. 7, 28). Родивши се по особитом навешћењу Божјем, од престарелих родитеља, он их изгуби у доста раним годинама. Растао је и израстао он далеко од људи у дивљој пустињи, далеко од лукавог и лицемернога друштва, утецај којега не имађаше на њега свога примамљивога и штетнога значаја.

Видите ли га, браћо, исушенога од глади, опаљенога од жарких зракова полудневнога сунца, одевенога као последњи, пуки сиромашак? Чујете ли његово обличење пламено, неумољиво, које пада, као оштри мач, на сва безакоња, која он сретне? Ништа нема силе да га заустави. Он говори истину свима: знатнима и простима, богатима и сиромашнима... Он навештава свима суд великога и свемогућега Бога, суд, од кога нико се не ће моћи сакрити; он показује на приближавајући се дан божанственога уздарја; он поражава срца упорна и даје милост само ономе грешнику, који са признањем своје кривице, пун покајања долази к њему и моли опроштаја. Његова проповед о покајању и поправљању живота узима веће размере. Свуда поклањају пажњу његовим речима, свуда се примају његове поуке; његово име ствара по целом крају велики и при том освајајући утисак. Глас његов све је поколебао.. Пустиња Јорданска испуњава се густим гомилама људи, који долазе к Јовану из Галилеје, Јудеје и особито из Јерусалима. Шта више сам цар Ирод, и он се заинтересова проповедником покајања — Светим Претечом и зове га к себи у свој махеронски двор.

Чини се, шта може бити лепше и милије за човека, него пажња и расположење људи силних света овога! Чини се, шта може бити пријатније за човека, него живети у двору царском! За овакову милост потребно је било благодарити цару и хвалити га и узносити; али није тако било. У двору царевом Светом Претечи догоди се да види срамно позориште: цар јавно живи са женом брата свога Филипа. Частољубива и грешна Иродијада оставља свога мужа, долази у ближу везу с Иродом, постаје царицом и изнаша на престолу сву гнусобу владања свога.

Па како је поступао Свети Претеча? Послушајте шта говори Св. Писмо: „Јован говораше цару: теби не приличи да имаш жене брата свога“. Какве просте, но уједно оштре и одлучне речи!? Нема у њима извијања, нема у њима ни обширности! Пророк би могао показати при томе на част цареву, на шкандал, који се рађа његовим владањем, на интересе престола у опште на све оне обзире користи, који се често и врло радо саслушају. Но њему није до тога стало. „Теби не приличи!“... Јован се бринуо само о интересима вере и једна само слава Божја приморава га да говори тако. Он се не позива на народ, шта овај говори, него говори баш од себе: „теби не приличи да имаш жене брата свога“. Он зна да ће га омрзнути за те речи; али га се то ништа не тиче! Слава Божја је за њега милија Он зна, да је ту питање о његовом животу, њему је познато, да Ирод жедни за његовом крвљу: али он ипак говори: „теби не приличи да имаш жене брата свога“.... И шта је из тога изишло? За такову оштру реч обличења, њега баците у тамницу, из које му не беше суђено да изиђе жив на свет Божји. Он је у тамници умро, али каквом смрћу? И при том: када?

Представите себи сјајни и осветљени, пун живота, двор, у коме је гозба и веселье, а под њим мрачна и влажна тамница, „где се легу гује и јакрепи“, где царује тишина, која леди душу, од куда изгледа нема нити може бити изласку на слободу. У двору се слави и весели, јер је дан рођења Иродова, а у подземној тамници моли се Богу Свети Претеча. На том ето весељу јавља се кћи Иродијадина и одпоче играти; играње се тако допало пијаном Ироду, тако га је занело, да се он, у присуству свих великаша, заклео њојзи дати све штогод заиште: „ишти у мене што год хоћеш, и даћу ти, шта више и да би било и до по царства мога“, рече јој он; али она научена од матере, заиште главу Светога Претече. Цар пристаде и посла војника да одсече главу Св. Претече. Тако погину онај, кога Исус Христос назва највећим међу пророцима. Удар мача сврши све. Но да ли све! „Праведник“, по речи Св. Писма, „на веки живи“. Предање говори, да је глава Св. Претече, истом донесена на гозбу, опет поновила Ироду оне исте речи: „не приличи да имаш жене брата свога!“

Браћо Хришћани! Свети Претеча и нама пружа реч „не достоитъ тебѣ“, не приличи теби. И сад његово „не достоитъ тебѣ“, не приличи теби — звучи да сви чују. – „Не достоитъ тебѣ“, не приличи теби, оче породице, да занемарујеш васпитање деце своје. Старај се да их учиш страху Божјем и побожности. Погледај, до чега доведе кћер Иродијадину одсуство страха Божјега. Она је измолила главу Светога Претече. Па гледај, да немар твој у васпитању деце не доведе и тебе и њих до горега.

„Не достоитъ“ и вама очеви и мајке породица допуштати деци својој да се занимају недостојним певањем, играњем и другим сличним играма. Не држите то за дело празно и маловажно, незначајно. У речи Божјој узалуд се ништа не говори; „што год је написано, за наше карање написало се“. О јелима и пићима, која су била на гозби Иродовој, Јеванђеље ћути, ништа не говори, али оно није прећутало о игрању, које је Ирода занело дотле, да је одлучио убити Св. Претечу. Значи, играње је дело не без знака разликовања; к њему односити се не може се лако. Истина, рећи ћете ви, „за што да се у младости не провеселимо, — младости је већ природна веселост“. Али, браћо, реч Божја ево шта говори: „весели се, младићу, у младости својој али опомени се, да ће доћи време одговарати за то пред Богом“.

Не само родитељима него и свима нама пружа се реч Св. Претече — „не достоитъ тебѣ“. „Не достоитъ тебѣ,“ не приличи теби, човече, да се предајеш пијанству и у опште неумерености. Погледај, до чега доведе Ирода неумереност и пијанство. Смућен вином он се заклиње и губи Св. Претечу ради срамне и гнусне страсти. Па шта је, зар и ти не можеш учинити што слично? Зар ти, предавајући се пијанству, не можеш сагрешити пред Богом? Ето, почуј, шта говори живот, по казивању и описивању новина. Онде пијани муж убио жену, тамо пијани син убио матер, или стара оца, онде... И мало ли је зла и штете донело људима пијанство!? „Многе је погубило вино“, говори реч Божја. Чујеш ли то? По овоме мисао о томе „не достоитъ тебѣ“, не приличи теби да се предајеш пијанству нека буде свагда у уму и срцу твоме.

Непромишљена заклетва, коју је Ирод дао играчици, а тим више безумно испуњење за-

клетве те погубише Св. Претечу. По овоме не куни се ни ти, не изговарај непромишљених заклетви, а тим више не труди се да их испуниш. „Не достоитъ тебѣ“ то; нека буде реч твоја „да-да, не-не“. Једна само заклетва може се употребити, која се даје по захтевању суда, а у другим случајевима не треба, „не достоитъ тебѣ“.

„Не достоитъ“ најпосле свима нама, браћо, равнодушно односити се према гресима и непромишљеним поступцима ближњих. Они, који су били с Иродом на гозби његовој, чувши захтевање играчице, а тако исто заповест Иродову да се испуни то, не сачуваше га, не одвратише га од тога, него су мирно и равнодушно односили се према свему; а тим и сами постадоше учасницима у смрти Св. Претече. По овоме „не достоитъ тебѣ“, не приличи никоме равнодушно и хладнокрвно да се односи према гресима и безакоњима људским. Ми смо дужни да поправљамо порочне, да саветујемо заблуделе. Реч Божја говори: ако ко од вас зађе с пута истине и обрати га ко, нека зна да ће онај, који обрати грешника с кривога пута његова, спасти душу од смрти и покрити мноштво грехова (Јок. 5, 19—20). И тако не будимо равнодушни према гресима и безакоњима људским, него трудимо се по мери умења и сила својих о искорењењу њиховом.

Браћо Хришћани! Много беда и невоља ми навлачимо на себе гресима својима. Па одбацимо грех, који нас мрзи (1. Петр. 2, 1), да деца Божја будемо. А по овоме реч Св. Претече „не достоитъ тебѣ“ нека буде свагда у уму и срцу нашем. Рађају ли се у нас рђаве мисли и жеље, вуку ли нас на грех, споменимо се речи Св. Претече: „не достоитъ тебѣ“ и уздржаћемо се од греха и безакоња. Буде ли се у нас телесне страсти и вуку ли нас к срамним делима, споменимо се опет речи Св. Претече „не достоитъ тебѣ“, не приличи ти: и тим ћемо уздржати себе од свега рђавога. Једном речи, у свима случајевима, кад се буду рађале у нас разне заводљиве мисли, реч Св. Претече „не достоитъ тебѣ“, нека буде свагдау у му нашем. Тим ћемо сачувати себе од греха и од оних беда, које неминовно долазе за њима; тим ћемо задобити себи милост у Бога и удостојићемо се блаженства у невечерњем дану царства Христова. Жалостити Господа гресима, противити се Његовој вољи, благој и угодној „не достоитъ намъ“, не приличи нам, недостојно је. Амин.

1901. *По руском:* **Гр. А. Николић**
варох Иришки.

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: **Ст. С. Илкић.**

(Наставак)

2. Правила за оне који се исповедају.

Гледе саме исповеди св. Црква се држи следећих правила: 1.) Исповед се састоји у усменом излагању грехова учињених не само делом, него и мислима, чувствима и жељама; у опште узевши оца има бити откривање савести пред Богом и свештеником у најстрожијем смислу. 2.) Они који се кају, дужни су исповедати све грехе у опште и није им дозвољено ништа изоставити или прећутати због страха или стида; 3) покајници не треба да се извињују због учињених грехова, већ им је дужност, да сами себе строго осуђују; 4.) на исповеди се имају износити сопствени своји греси а никако не туђи; 5.) не дозвољава се именовати она лица, која су учествовала у греху; 6.) исповедати се ваља са срдачним жалењем због учињених грехова, и при томе тврдо веровати у Христа и не губити наде на Његово милосрђе, сем тога уз исповед мора ићи и чврста одлука, да ћемо се у будуће чувати и клонити да учињене грехе не поновимо; 7.) приступајући на исповед, покајник има бити спреман и вољан, да изврши ону епитимију, коју му свештеник одреди, и 8.) да се безусловно покори оној пресуди над савести му, коју служитељ св. Цркве изрече па ма то била и сама одлука од светих тајана.[1]

Као најподесније време за покајање, сматра православна Црква велики пост свете четрдесетнице. У осталом никоме се не забрањује исповед и у остале постове, као и у свако друго доба године. Сем тога света Црква наређује, да сваки добар Хришћанин похита да се исповеди у случају какве опасне и смртоносне болести, као и у случају учињеног каквог великог и тешког греха.[2] С тога је и дозво-

[1] *Прав. исповедање* пит. 103. — *Чинъ исповѣданія* у Требнику. — *Књига о дужностима презвитера.*

[2] ibidem.

љено исповедати и причешћивати онакве преступнике који су осуђени на смрт.[3] Сем тога захтевају и правила а и побожан обичај, да сваки човек очисти своју савест исповеђу, приликом важних случајева и догађаја у животу, као н. пр. приступању у свештени чин (I. всел. 2. 9. и др.), приликом ступања у брак и т. д.

Правила црквена строго забрањују покајницима, остављати свога духовника те одлазити на исповед другоме, ма из којег разлога, а особито тада, када их је пређашњи духовник одлучио од светога причешћа. У таком случају наређују правила црквена, да се над дотичним продужи епитимија из разлога, што се путем преваре хтео ослободити од пређашње епитимије (Апост. прав. 12, 13, 32. I. вас. саб. прав. 3).

С тајном покајања стоје у тесној вези епитимије, које се дају грешницима из два разлога. У првом реду оне имају карактер духовне казне с намером, да се грешник поправи; у другоме пак реду сматрају се за лек духовни, који служи на то, да се излече душевне ране, т. ј. да се искорене из душе грешне навике, те да се засаде у њу клице добродетељног живота. У прву врсту спадају најтеже епитимије, као: кад некога одлуче од светих тајана и општења с вернима, те му услед тога забране улаз у храм Божји; у другу врсту спадају лакше епитимије које се састоје у томе, да се грешник побуђује на вршење каквих добрих дела, која су у противности са злим и рђавим му наклоностима на грех; такве су епитимије: противу неуздржања — намерно пооштрени пост, противу себичности и сребролубља — дељење милостиње, противу слабе вере или непобожности — жива и усрдна молитва и. т.[4]

Епитимије — као духовне казне, — опредељене су већ у правилима старих сабора и св. отаца, и оне су у њима — према потреби — примењене на разне степене грехова. Тако се на пример одлучење од светих тајана, као најглавнија епитимија, може протегнути од две године (за превару) па све до двадесет година (за намерно убиство) (Васил. Вел. 56. 61). Но међутим како сабори тако исто и св. оци не прогласише прописе дотичних правила за безусловне, већ вазда налагаху црквеним пастирима, да обраћају пажњу своју на разне степене греха, као и на прилике и околности у којима је учињен који грех, сем тога да узимају у обзир душевно расположење грешника, као и њихов живот пре и после учињеног греха. Према томе дозвољавају и сабори и св. оци, да се прописи епитимије могу скратити, да им се строгост може умекшати, па и сама врста епитимије изменути, пошто се узму у достојно призрење наведене олакшавајуће склности. Правило 12. првог васељенског сабора нам говори овако: „Код свију тих (који се кају) треба испитати расположивост и начин кајања. И према томе, они између таквих, који са страхом и сузама, устрпљењем и добрим делима показују и то не спољашњошћу, него стварно да се обраћају, такови, пошто изврше време у слушању, могу одмах бити примљени у заједницу молитава; при чему епископу је слободно, да још човекољубивије са њима поступа.“ А св. Василије велики овако говори: „Ма ко то био између оних, који су у грехе пали, пошто се исповеди, постане ревностан у поправљању: то онај који је примио од човекољубља Божјег власт да разрешава и свезује, не ће бити достојан осуде, кад видећи веома усрдну исповед онога који је згрешио, постане милостивији и скрати епитимију.“ (прав. 74). Ове мисли изложили су нам свети оци у следећим посебним правилима:

1.) При лечењу духовних немоћи, у сваком случају треба обратити пажњу *на енергију добре воље* и доброга расположења, којима располаже онај који се каје, а никако се не треба освртати *на време* (то јест на трајање епитимије), јер вазда је главно кајање због учињеног греха као и одлучна воља, да се и грех по ново не упадне. Св. Григорије Ниски говори овако: „При свакој врсти преступа пре свега треба узимати у обзир, какво је расположење онога који се лечи, нити се сме сматрати достатним за лечење време, (јер какво је лечење што од времена бива?), него настојање онога, који се кајањем лечи“, (прав. 8), и даље исти св. отац говори: „Пошто се узме у обзир расположење онога који се каје, тако да, ако буде поуздано обраћење, није потреба строго се држати броја година, него и скративши исто, може се дотични упутити,

[3] *Сабор патријараха* 1667. гл. 3.

[4] *Правосл. исповедање* 1. пит. 113. — *Књига о дужностима презвитера.*

да се Цркви поврати и да се причести“ (прав. 5. и Вас. Вел. прав, 84).

2.) Не треба продужавањем епитимије бацати грешника у очајање, већ скраћивањем исте будити у њему ревност да се исправи. (VI. Вас. 102).

3.) На оне који су равнодушни према учињеним гресима и који не показују ни мало искреног кајања нити одлуке, да се поправе, ваља примењивати сву строст црквених правила и све дотле их не треба решити од епитимије, док се не наврши правилима прописано време кајања. Први васељенски сабор поставља следеће правило: „Они, који равнодушно подносе (што су удаљени од заједнице молитава) и који држе, да је доста за њихово обраћење што у цркву долазе, такови нека изврше сво време (одређено им за кајање)“ (прав. 12). Исто то потврђује и шести васељенски сабор говорећи: „Код Бога и код онога који је примио пастирску службу, све се старање мора састојати у томе, да се поврати изгубљена овца и да се лек пружи оној, која је змијом рањена, те да не удари о стрмине очајања, нити да се одузда на распуштени и нерасудни живот, него он мора да сваким начином, или средством оштрих и стежућих, или пак средством блажијих и лакших лекова, запречи страдање и постара се, да рана зарасте, узимајући при томе у обзир плодове кајања, и мудро напућујући човека, који је небеском просвећењу позван. И ми зато треба да знадемо и једно и друго, и оно што највиши закон заповеда и оно што је за обичај везано; а у погледу оних, који не признају узвишеност кајања има се сљедити преданој установи“ (т. ј. потпуно вршити оно што наређују правила) (прав. 102. в. Вас. вел. 3).

4.) Сваки онај који добровољно признаје своје грехе и својевољно признаје да је заслужио казну, ваља да добије блажију епитимију; на против онај који нерадо признаје учињене грехе и који се извињује због учињених грехова заслужује много строжију казну (Григ. Ниски прав. 4. и 5).

5.) Кад се коме налаже епитимија, вазда се има у обзир узимати пол, узраст,[5] душеван и телесан развитак као и спољашње околности друштвеног и приватног живота. Св. Василије Велики на пример прописује ово правило: „За жене, које су прељубу учиниле, пак су то саме исповедиле, побуђене осећајем скрушености, или се то на други какав начин дознало, *оци наши наредише, да се јавно не проносе*, да не будемо тиме узроком смрти њихове, те установише, да такве жене могу стојати заједно са вернима у цркви, само што се не ће моћи причестити, док не испуне време покајања“. (прав. 34).

6.) За тајне грехе наређује се и епитимија тајна, док међутим, сваки јавни грех има се јавно, пред целом Црквом казнити, да би се спречила саблазан.

7.) Ако онај, који се налази под епитимијом падне у какву тешку болесг, у томе случају ваља га решити епитимије и причестити, уз обвезу, да ако оздрави, има извршити наложену му епитимију у сваком погледу. Ово је опште правило свију сабора и отаца (I. вас. 13, карт. 7., анкирски 6., Григ. ниски 2. 5).

8.) Како епитимија сама по себи нема значење и снагу задовољштине правди Божјој за учињене грехе — јер се задовољштина та налази у великој жртви искупљења, коју је извршио Спаситељ наш на крсту, која задовољштина важи за нас према нашој вери у Искупитеља[6] — те се с тога епитимија сматра за душевни лек, или за начин којим се одучава душа од греха, усљед чега се и не сматра, да је епитимија неопходно потребна при исповеди. Према томе сваки, који се искрено каје и тврдо одлучи да ће се поправити, може се разрешити од грехова и без епитимије. Такође ослобођене могу бити од сваке епитимије и оне особе, које због душевне или телесне слабости, односно услед наших околности приватног и друштвеног живота не могу извршити епитимију.[7]

Сем свега до сада реченога свештеник ваља да обрати пажњу своју и на следеће правило св. Јована Посника,[8] који у погледу скраћивања епитимије говори овако: „Ово што ми

[5] *У чину исповѣданія* примећено је, да се покајницима испод 30 година може скратити време епитимије (одлучења од св. тајана) које је правилима прописано; а онима који су од 25 година и млађи може се још и више скратити.

[6] Учење о давању задовољштине правди Божјој за учињене грехе — у чему се, као што је познато, православна Црква не слаже с римском црквом — спада у област догматичког богословља, те се у њему у том погледу говори и о епитимији.

[7] в. *Књига о дужностима пресвитера*.

[8] Живео у шестом веку.

скраћујемо време кајања, не би требало онима који суде правилно, да изгледа лишеним основе. Јер, по што ни у великог оца Василија, па ни у старијих наших божанственихо таца, није прописан за грешнике никакав пост, нити бдење, нити број метанија, него само удаљење од светог причешћа, то нама се учинило, да за оне који се искрено кају и готови су савлађивати тело своје строгим владањем и управљати свој живот на начин. који чини равнотежу пређашњем пороку, за такве да треба, према врсти и количини уздржности њихове, примерити те и скратити време кајања. На пример, ако се неко завегује не пити вина у одређене дане, тада ми пристајемо, да се таквоме смањи на годину дана установљена од отаца за његов преступ епитимија; исто тако, ако се неко заветује, да ће у одређено време уздржавати се од меса, ми пристајемо, да му се смањи епитимија још за годину дана; или да ће се уздржавати од сира и јаја или од рибе и уља, ми пристајемо, да се за уздржавање сваке од таквих ствари смањи по једна година дана. На исти начин треба поступити и кад се неко честим метанијама стара да Бога себи умилостиви, или кад показује усрдну и непринуђену вољу, да милостињу дели. Пак и још више ћемо ми скратити казну, кад видимо да се дотични после греха одаје побожном и усамљеноме животу.“ (прав. 3).

Наставиће се

Нове књиге.

Српска Православна Херцеговачко-Захумска Митрополија при крају 1900. год. (С додатком). Издао *Серафим Перовић* митрополит. Уредио *Јован Муцовић* митрополитов тајник. У Мостару. 1901. Издавачка књижарница и штампарско-умјетнички завод Пахера и Кисића. Стр. 221. — Осим чланка *„О Хумским епископима и Херцеговачким митрополитима до године 1766“*, који је написао архимандрит *Иларион Руварац*, штампани, су после „Предговора“ ови податци о Српској Православној Херцеговачко Захумској Митрополији, које је саставио уредник шематизма.

„Ова Митрополија спада у обим Цариградске Патријаршије. У општем, њена управа нормирана је конвенцијом, склопљеном 16./28. марта 1880. између Аустро-Угарске владе и Цариградске Патријаршије (види исту у шематизму ове Митрополије за 1890. стр. 172—73.

Данашњим даном под ову Митрополију спадају ови котари: *Мостар, Љубушки, Столац, Љубиње, Требиње, Билећа, Гацко, Невесиње Коњиц, Фоча, Чајниче и Жупањац;* дакле 12 котара, и то: 9 из окружја мостарског, 2 из окружја сарајевског (Фоча и Чајниче), а 1 из травничког (Жупањац). (Примијетити је овдје, да су год. 1894. отпала од ове Митрополије 2 котара, који се налазе изван окупираних земаља и то: Плевље и Пријепоље, које је уступила Цариградска Патријаршија рашко-призренској Митрополији; год. 1897. учињена је измјена у границама ове Митрополије, наиме Рудо, испостава вишеградског котара, које је припадало овој Митрополији, уступљено је сарајевској од које је добила у замјену другу част Коњица, са неким селима, од чега је образована нова парохија Коњиц II.).

По државном попису народа у Босни и Херцеговини 1895. год. мјеста, која данас потпадају под ову Митрополију, бројала су свега 288571 душу, од којих је 91509 православних, 104988 римокатолика, 91623 мухамеданца, а остали су других вјера.

Сума православних, узевши у опште, дакле је најмања. Католика је било више од православних 13479, а мухамеданаца (више од православних) 114. По котарима православни су у већини у гатачком, билећком, требињском, љубињском, и невесињском; у мостарском, љубушком столачком и жупањачком католици, а у чајничком, фочанском и коњичком мухамеданци. Ево кратког табеларног прегледа:

Број	Котари	Правосл.	Римокат.	Мухамед.
1.	Мостар . . .	8299	31762	13196
2.	Столац . . .	6957	10180	7589
3.	Љубиње . .	6924	3295	2019
4.	Требиње . . .	14585	766	8462
5.	Билећа . . .	13105	110	2822
6.	Гацко	8095	174	4407
7.	Невесиње . .	13150	586	5085
8.	Фоча	10436	133	22565
9.	Чајниче . . .	5134	230	11070
10.	Коњиц . . .	2845	6913	12307
11.	Љубушки . .	929	34429	3766
12.	Жупањац . .	1050	16437	1853
	Укупно . . .	91509	104988	91623

По шематизму ове Митрополије за 1890. г. крајем 1889. г. у истој (под коју су тада пот-

падали котари Плевље и Пријепоље) било је 93590 правосл. душа. (Примјетити је овдје, да неке парохије из плеваљског протопресвитерата нијесу тада послале статистику). Ако се одузму цифре, које спадају на пријепољски и плеваљски котар, то данашња мјеста Митрополије по истом шематизму те године бројала су 78812 душа (наравно, кад се узме, да православно становништво Рудог, које је отпало од ове Митрополије, поклапа становништво парохије Коњиц II., која јој је у замјену припала).

По статистичким извјештајима ове Митрополије крајем 1900. г., као што се види из табеларног прегледа, у истој било је 100643 душе православне (м. 51049, ж. 49594.). Сравнивши ове цифре са цифрама државног пописа од 1895. г. излази у суми правосл. елемента за 5 година сувишка 9134, а сравнивши са шематизмом 1890. (односно са статистиком 1889. г.), то излази данас након 11 година сувишка 21831. Чиме се ово доказати може? Само се може за сад навести, да је крајем 1900. г. рођених у овој Митрополији било 3797, а умрлих само 2011.; рођених је, дакле, скоро у пола било више него умрлих.

По броју православних душа требињски је протопресвитерат највећи (16804), а чајнички најмањи (5533). Број мушких у већини је у свим протопресвитератима, изузимајући столачки и требињски, гдје је број женских у већини.

Митрополијска управа. До 25. маја 1897. г. овом Митрополијом управљао је данашњи Митрополит сам уз припомоћ свог тајника. У важнијим приликама и ванредним случајевима гдје је требало савјета или замјене, помагало му је на позив мостарско свештенство у границама своје могућности (в. архиву митрополијску).

Данашњим пак даном митрополијска управа састоји се из Митрополита и Консисторије.

А.) Митрополит. У погледу избора и именовања Митрополита на ову Митрополију данас важи конвенција, склопљена 16./28. марта 1880. г. између Аустро-Угарске Владе и Цариградске Патријаршије.

На основу исте (конвенције) кад се упразни мјесто на овој Митрополији Његово царско и краљевско Апостолско Величанство предлаже свог кандидата Васељенском Патријарху каноничког избора ради, в. II. чл. исте конвенције). Послије избора Оно га именује за митрополита (II. чл.), након чега шљедује посвећење (чл. IV.) У случају ако се митрополит огријешио о своје дужности, то и свргнуће његово иде истим путем као и наименовање (чл. III.) Дужност је митрополита спомињати у цркви име Цариградског Патријарха и набављати од Истог св. миро. (чл. V.) Мјесто владичарине коју је митрополит сабирао од народа, добија редовну плату из државне касе (чл. VII.)

Б) Консисторија. Она је на предлог (од 1889. г.) данашњег Митрополита одобрена Превишњим ријешењем, устројена наредбом Високе Земаљске Владе за Босну и Херцеговину у 1897. г. и отворена садашњим Митрополитом 25. маја исте год.

Пословник зи Консисторију предложен је Високој Земаљској Влади на потврду 1897. г., који још ни до данас није потврђен. У основи предложеног пословника лежи пословник сарајевске консисторије, проширен и допуњен у неким тачкама пословником задарске консисторије, а нешто је и изостављено.

Српско православна Богословија у Рељеву заједничка је за ову Митрополију са митрополијама босанским. Иста је устројена наредбом Земаљске Владе за Босну и Херцеговину 1883., а преустројена је такођер наредбом Земаљске Владе 1892. год.

Год. 1893. рађено је на томе, да се пренесе из Рељева у Сарајево.

Данас у овој Богословији има у III. и IV. разр. 6 питомаца из ове Митрополије. У I. и II. разр. нема ниједног.

Одмах послије преустројства њена у години 1891, 93, 94., нико из ове Митрополије није био примљен, јер од пријављених није нико имао претходне спреме.

У истој Богословији као наставници, служе двојица из ове Митрополије.

Мировински фонд за свештеничке удовице и сирочад за ову Митрополију заједнички је са митрополијама босанским. Уредба тога фонда проглашена је наредбом Земаљске Владе за Босну и Херцеговину 1898. г. Данашњим даном из ове Митрополије уписано је у исти фонд 35 свештеника.

Манастири. Управа у манастирима још ни данас није нормирана једним општим уставом, већ се у њима управља на основу обичаја, по којима уз братство постоје тутори.

Данашњим даном у овој Митрополији имају 4. манастира: Добрићево, Дужи, Житомишљић и Завала. Сваки има своју цркву, своје ћелије, своје непокретно имање, своју школу (изузима-

јући манастир Добрићево) и своје братство, које у манастирима броји 9 лица: 2 архимандрита, 2 игумана и 5 јеромонаха. Сви су осим једног (сина кујунџије) синови тежачки. Спрему су добили у манастирима. Један је као јеромонах слушао Богословију у Карловцима, а један такође као јеромонах свршио Богословију у Биограду.

Јеромонаси администрирају парохијама. Приход са истих дају у манастирску касу, из које добијају годишњу плату 600 круна уз стан, огријев, послугу и др. Плата је архимандриту — настојатељу 900 круна са путним трошком, а настојатељу, који нема архимандритског чина 700 круна.

По поднешеним рачунима прихода и расхода 1900. г. укупно у свима манастирима прихода је било 18742 кр. и 32 хелера, а расхода 18885 кр. и 68 хелера.

Манастир Житомишљић има свој фонд, а Добрићево оставштину пок. јеромонаха Партенија Ђедовића.

Протопресвитерати. Данашњим даном ова је Митрополија подијељена ради лакше управе на 8 протопресвитерата: *мостарски* (који у главном обухваћа мостарски, жупањачки и коњички котар), *столачки* (који вбухваћа столачки, љубушки и љубински котар), *требињски*, *билећки*, *гатачки*, *невесињски*, *фочански* и *чајнички*.

а) Парохије. Кад је данажњи Митрополит предузео управу ове Митрополије устројство парохија није одговарало цјељи. Год. 1893. издао је окружницу, којом је позвато епархијско свештенство да истакне мишљење у погледу преустројства истих. Резултат послије те окружнице, у кокико се зна, састоји се у томе, што је учињена нека мала измјена у протопросвитерату столачком и мостарском; даље, што је спроведена потпуна реорганизација парохија у протопресвитератима фочанског и невесињском и отпочета у гатачком.

Парохијске матице датирају се у мостарској парохији од 1854., у душкој (по усменом извјештају) 1857. г. Год. 1884., окружницом од 25. јула бр 80 митрополит Игњатије наредио је, да се свуда уводе матице, јер је било много парохија, гдје нијесу вођене. Године 1888. окружницом од 10. децембра бр. 315 уведене су коначно у овој Митрополији.

Данас у овој Митрополији има 54 парохије (кад се парохија манастира Добрићева раздијели на двоје, онда има 55) са 13297 правосл. домова. У то 13297 домова живи 16782 брачна пара. Рођених случајева било је крајем 1900. год. 3797, а умрлих 2011. Рођених случајева по броју душа најмање је у требињском протопресвитерату, а највише у чајничком, а смртних случајева најмање је у протопресвитерату билећком, а највише у чајничком. Вјенчаних случајева било је 688. Конкубината 37 случајева. (Овдје се, уз ово огледало моралне стране правосл. народа ове Митрополије, може рећи ово: Данашњи Митрополит се заузимао да се спречавају конкубинати, особито за вријеме својих свакогодишњих визитација. У ту је цијељ молио и државну власт, која му је 1892. год. обећала своју помоћ. 1893. год. издао је окружницу, да му се достави број конкубината, а 1899. г. издата је такође окружница, да се ниједна зарука не обавља без знања свештеника, чиме би се отклањали случајеви конкубината). Смијешаних бракова, не гледећи на тако много католика и мухамеданаца, с којима су православни измијешани, било је свега 20 случајева. По поднешеним извјештајима прелаза у православну вјеру у 1900. год. било је 12 случајева (међу овима је било 3 дјеце), а из православне у римо-католичку вјеру 3 случаја.

б) Цркве. У свој Митрополији данашњим даном има 140 цркава и 3 капеле.

Највише цркава има у требињском протопресвитерату (56 цркава и 1 капела), затим у билећком (22 цркве и 1 капела) и столачком (22) а најмање у фочанском и чајничком (по 4). Изузимајући парохије Лукавац (невесињски протопресвитерат), Јабуку (фочански), Закаље (чајнички), Раштане и Коњиц II. (мостарски протопресвитерат) све парохије имају најмање по једну цркву; некоје имају 2, 4, 6, а некоје, шта више и по 8 (н. пр. душка и суторинска у требињском протопресвитерату).

Најљепша и највиша је црква у Мостару; цркве у Благају и Билећи, које су у новије вријеме подигнуте, подигнуте су по новијем плану. Године 1887. отпочета је у Требињу градња великољепне цркве, која ће скоро бити готова за освештање.

О томе, како народ посјећује цркве, овдје се не може говорити, јер извјештаја нема; такође ни о томе, како народ приступа светој исповиједи, јер на окружницу од 11. фебр. 1899., да се води евиденција, како народ приступа св.

исповиједи, још сва извијешћа нијесу стигла за 1900. год.

в) Парохијско свештенство. У свој Митрополији Митрополит стоји на челу 66 свештеника (од којих је један из туђе епархије на допусту) и 1 ђакона, од којих су 56 мирског и 11 монашког чина (2 су архимандрита, 4 прота, 1 протосинђел и 2 игумана), Од 66 свештеника 54 служе на парохијама.

По поријеклу свом парохијско је свештенство већином из тежачког сталежа. Свештенство, које се рукополаже у новије вријеме, има богословску спрему, но још је претежнија страна свештенства, која се рукоположила прије 1888. год., која има скоро само манастирску или основну спрему. Међу овим пошљедним има много још млађих снага, који теже и дан данас за усавршавањем. Већина свештенства занима се још и данас тежачким послом. По извјештајима, које су они поднијели крајем 1900. добили су од државе хонорара за катихизацију на основним школама 12020 круна, а субвенције 8200 круна. По извјештајима њиховим из 1898. добијају годишње бировине у вриједности 29960 круна, од епитрахиља 27190 круна (од бировине и епитрахиља приходи увршћени су и за 1900. год., јер по извјештају Другог Референта, ти приходи важе и за поменуту годину.) Свега дакле 79370 круна добија годишње парох. свештенство; наравно овдје је урачунана и плата данашњег мостарског пароха: 2000 круна. Заједничко опћење парохијско свештенство има само у протопресвитератским сједницама. Оне су основане најприје у требињском протопресвитерату 1889., затим у чајничком 1891. Пошто су биле запуштене, то је у новије вријеме 1899. год. митрополијска управа окружницом својом исте обновила. У 1900. год. неки су протопресвитерати изјавили жељу, да се држе епархијске свештеничке скупштине.

г) Црквено школске општине. При варошким парохијалним црквама постоје црквене општине а при сеоским туторства, и то за сваку поједину цркву.

Општег штатута за све општине нема, премда је ту жељу у 1891. изјавило свештенство протопресвитерата чајничког. Године 1888. мостарска општина израдила је себи штатут, кога је одобрила државна власт. Овај штатут легао је у основу штатутима, које су усвојиле у 1896. години општине: у Требињу, Билећи, Гацку, Невесињу, Коњицу и Чајничу. Све остале општине управљају се и данас по обичајима.

При општинама се налазе школски фондови. О садашњем стању фондова, као и о раду у општинама. сад се не може говорити због недостатка извјештаја.

д) Српско православне основне школе. Оне постоје уз неке општине, а такођер и у ман. Дужи, Завали и Житомишљићу.

Српска правосл. основна школа у Мостару има данас свој правилник, који је одобрен државном влашћу 1893. год. Данашњим даном у овој Митрополији има 16 срп. прав. основних школа са 1172 дјеце. Три котара: билећки, гатачки и невесињски, у којима је православни елеменат у већини, немају ни једне српске школе. Године 1889. под предсједништвом данашњег Митрополита држана је у Невесињу скупштина с цијељу образовања фонда за тамошњу школу и многи су се уписали у исти.

ђ) Учитељске снаге на српским школама. У 1900. год. било је у овој Митрополији на српским основним школама 23 учитељске снаге. Међу њима било је богослова, преперанада, а било је и неспремних. Неки су и домаћи синови, а било их је и из Угарске.

е) Комуналних основних школа у 1900. било је 44 са 1417 правосл. дјеце.

ж) Српско-православна црквена пјевачка друштва. Данашњим даном у овој Митрополији постоје 4 пјевачка друштва, и то: у Мостару, Требињу, Невесињу и Фочи, која имају своја правила одобрена од Високе Земаљске Владе за Босну и Херцеговину“.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**У спомен благоупокојене царице и краљице Јелисавете**). Дана 28. августа (10. септембра) о. г., као на дан непрежаљене смрти благоупокојене царице и краљице наше *Јелисавете*, одржаће се, по по високој наредби Његове Светости, у св. Николајевској саборној цркви у Карловцима парастос.

(**У спомен благоупокојенога епископа Никанора Поповића**) одржаће се, по високој наредби Његове Светости, шестонедељни парастос у св. Николајевској саборној цркви у Карловцима.

(**Честитке Његовој Светости.**) Поводом високог одликовања, којим је Њ. В. краљ Србије благоизволео одликовати св. патријарха *Георгија*, предстао је у прошлу недељу Његовој Светости Патронат српске велике гимназије Новосадске и дао израза својој честитци под водством високопреосв. г. епископа Бачког *Митрофана*. У име Матице Српске честитао је њен председник г. *Антоније Хаџић*. Истога дана подастрли су своје честитке Његовој Светости представници грађанства Карловачког, свештенство, автономно чиновништво и професорске колегије Богословије и Гимназије.

(**Школски Савет**) сазван је за 28. август (9. септембар) о. г. у ванредну седницу.

(**Саборски Одбор**) сазван је за 4. (17.) септембар о. г. у седнице своје.

(**Избор професора**). На упражњено место професора за класичну филологију на Новосадској нашој гимназији изабрао је Патронат исте гимназије г. *дра Веселина Бисаловића*, досада професора на вел. гимназији у Нађбањи.

(**Избор учитељице**). Црквена општина у Панчеву изабрала је, од три кандидаткиње, које јој је Школски Савет предложио, гђицу *Отилију Мајинску* за учитељицу на тамошњој нашој Вишој Девојачкој Школи.

(**Премештај.**) Досадашњи професор на гимназији у Госпићу *г. др. Дане Трбојевић*, премештен је на своју молбу, на кр. реалну гимназију у Земуну.

(**Српски женски интернат у Загребу**). У прошлу недељу, (1. септембра) 19. августа о. г. отворен је у Загребу и освећен српски женски интернат, који стоји под покровитељством добротворне задруге Загребачких Српкиња. Интернат је смештен у другом спрату куће бр. 1. у Петрињској улици. Има седам соба са узгредним просторијама, а питомица има за сада 20. Просторије су удешене укусно и по хигијенским захтевима.

У присутности чланица добротворне задруге Загребачких Српкиња, питомица и многе друге публике осветио је интернат парох Загребачки г. игуман Амвросије Павловић уз асистенцију катихете г. Димитрија Витковића. После чина освећења изговорио је г. Павловић подужи говор, у којем је истакао значај установе основаног интерната и одао заслужено признање добротворној задрузи Загребачких Српкиња и њезином истрајном заузимању око оснивања тога интерната. За тим је преседница задруге Српкиња, пресветла *гђа Катица бароница Живковић*, формално отворила интернат, захвалив се свима родољубима који су својим прилозима потпомогли и омогућили отварање интерната. Председница је нарочито истакла заслуге *гђа Јелене Поповићеве и Јелене Чукове* око уређења интерната, те најпосле приказала сакупљенима гђицу *Мару Велисављевићеву* као управитељку и гђицу *Марију Димовићеву* као префеткињу интерната. — Желимо, да овај завод напредује и својој цељи одговори. Препоручујемо га топло родољубљу и доброчинству добрих Срба и Српкиња.

У Босни и Херцеговини.

(**Наименован за професора.**) Наш сарадник, свршени богослов и др. филозофије *г. Бошко Петровић* именован је за професора суплента на великој гимназији у Сарајеву.

У Србији.

(**Дом нар. представништва у Београду.**) Према решењу министра грађевина, архитектонско одељење министарства грађевина позвало је компегентна лица да учествују у изради скица за нову зграду Народног Представништва са два дома и одељењима за Државни Савет, а на празноме простору трга Св. Марка (Батал Џамија). Цртежи имају се израдити у размери: 1.200 и то: све основе, један пресек и један главни изглед. Награде за ове скице биће: I. награда 1500 динара; II. награда 1200 динара; III. награда 800 динара. Сем ових награда задржава се право за откуп једне од ненагрђених скица за 400 динара. Рок предаје до 15. октобра тек. год. Цртежи, заједно са објашњењем, имају се предати до тога дана министарству грађевина преко поште, под каквим знаком (мото) а тако исто и затворено писмо под истим знаком у коме ће бити написано име пројектанта. Онај, који прву награду добије, дужан ће бити да изради све потребне планове, како за извршење тако и детаље, а за те радове учиниће се нарочита погодба. Оне скице, које нису награђене по програму, неће се узимати у оцену. Озидана површина грађевине не сме прећи 4000 м². — Оцењивачки суд одредиће министар грађевина на предлог грађевинског савета у току самога стечаја, и то од 5 лица. Програм и ситуациони план може се добити у архитектонском одељењу министарства грађевина.

(**Народна настава у Србији.**) По најновијем попису има у краљевини Србији 1110 основних школа, 1099 учитеља и 899 учитељица. Учитељи и учитељице имају своје учитељско удружење са главним одбором у Београду и са 36 одбора по унутрашњости Србије. Удружење ово има 27 добротвора, 552 утемељача, 421 редовног члана и 1 помагача.

Удружење има готовине 76333.26 динара. Главни орган Учитељског Удружења је „Учитељ“ који излази у свескама једаред месечно у Београду и који је одлично уређен.

У Црној Гори

(† **Јово Калуђеровић.**) На Цетињу је преминуо 11. (24.) августа о. г. професор тамошње књажевске црногорске државне гимназије и књижевник *Јово Калуђеровић*. Лака му земља и вечан спомен!

Разне белешке.

(**Језуите у Загребу.**) О томе „Србобран“ јавља ово: „Сад је сасвим свршена ствар, да ће се језуите настанити у Загребу. Већ се је почела градити у Палмотићевој улици језуитска црква и манастир. Градња ће стајати 300.000 круна. У цркву ће моћи стати 2500 људи. Почетком октобра освети ће се камен темељац ове грађевине. У манастиру ће бити просторија за католичке конгресе и разне заводе.

(**Покрет протестантизма.**) Као што јављају листови, међу досељеним Мађарима у Хрватској и Славонији све више напредује покрет за прелаз из римокатоличке у реформатску вероисповест. Покрет се тај шири и међу службеницима угарске државне железнице, од којих се већ више стотина са породицама решише да учине тај прелаз.

(**Енглеско „Библијско друштво“**) за ширење Библије и других свештених књига издаје годишње просечно 4.387.000 примерака. Од 1804. год. (кад је друштво основано) распачало је више од 155.000.000 на више од 340 разних језика. У самој Русији распродало прошле године 550·000 прим. на више од 50 језика; у Индији око пол милијуна; у Китају 570.000 прим. Поводом јубилеја данас преминуле краљице Енглеске Викторије поклонило је ово друштво истој у дивот издању примерке Библије на 196 језика. Слична грандиозна друштва могу постојати само у оним земљама, где има људи, који су готови жртвовати на црквено религиозне сврхе богате дарове и закладе. А таким људима дичи се Енглеска. Тако је Алфред Маријот завештао на црквене и добротворне сврхе суму од 6.000.000 рубаља, а од тога специјално на мисионарство међу незнабошцима 3.600.000 руб. Није без интереса споменути, да Енглези врло усрдно жртвују на мисионарску делатност н. пр. мисионарско дрштво енглеске цркве у прошлој години располагало је са грдном сумом од 3.000.000 руб.

(**Неки стрпељиви Енглез рачунас је,**) колико у Библији има слова, речи и т. д. Он је израчунао да цела Библија броји 3.566.480 *слова*, 773.693 *речи*, 31.173 *стиха*. 46.227 пута долази реч „*и*“, а 6755 реч „*Јехова*“. Да то изнађе требало му је 3 године, а сваки дан да ради 9 сати.

(**Оаза ћутања**). Недалеко од Бијарица, у месту Ангас, постоји женски манастир, кога је 1847. год. основао абат Сестак. Женскиње, које ступају у овај манастир, имајући на уму духовну сврху, морају испуњавати сурови устав абата Сестака, који захтева безусловно ћутање, осим у крајњој потреби. Сестре у манастиру проводе све своје време у раду. Оне чувају стоку, сеју, жању, месе лебац, перу рубље, праве зграде, шију и т. д. У манастиру царује апсолутно ћутање, осим кад скупљене на молитву у кору поју псалме. У Августу 1854 г. посетио је овај манастир Наполеон III. са супругом. Абат Сестак водио је високе посетиоце по манастиру и показивао им је све, што их је могло интересовати. Император изјави жељу, да би разгледао коју од ћелија. Абат отвори врата и посетиоци видеше сестру седећи на дрвеној клупи, вратима леђи окренута нешто шије. Она се ни покренула није. Драго дете, овде стоје цар и царица и хоће да вас виде, скините покривало с главе, рече абат. Монахиња остави свој рад на стол и покорно клече. Кад скиде покривало, цар и царица видеше осамнаестогодишњу девојчицу. Она је клечала, скрстивши руке на прса, пред себе гледајући. Ова сцена болно се коснула срца императорова и брзо остави ћелију. — У време, кад манастир овај сиромах беше, живеле су у једној ћелији по неколико сестара. Једанпут се догоди овај случај. Умре једна од сестара, и тело њезино положено буде ради последњег опроштаја, и том приликом могла је свака сестра видети покојницу. За време последњег праштања зачу се ужасан крик. Једна од сестара, која је заједно са покојницом пет година у једној ћелији живела, познала је у њој своју најбољу пријатељицу у ранијем добу, те је од силног узбуђења изгубила свест. Историја та сведочи о строгом извршавању устава абага Сестака. — Међу сестрама има много богатих и угледних особа. Има две шпанске и једна Француска херцогиња. Од новаца поклоњених манастиру удешен је завод за 200 сиротиње, као и прибежиште за пале женске, које се желе вратити у частан живот.

(**Молба Канадских Русина.**) Познато је, да се исељени у Америку, Галички Русини враћају из уније у Православље. Молба, неколико породица тих унијата Русина, коју су управили преосвећеном госп. Тихону, епископу Алеутском и Се-

веро-Америкапском и у којој моле сједињење са православном црквом гласи: Високопреосвећени Владико! Ми милошћу Божјом Галички Русини (округа Јарославског) преселили смо се у Канаду, провинцију Алчертову, у град Ледук. Пре наше емиграције припадали смо цркви грчко-унијатској. Но ми смо се сада на новој груди земље не једанпут заједнички саветовали о овоме: Преци наши припадали су Цркви, која је од почетка свога била у јединству са Светом Апостолском Православном Католичком црквом, која је самим Господом Богом и Спасом нашим Исусом Христом на Истоку засађена, од Истока свету засијала и до данас потпуно и у целини чува божанствене догмате учења Христова, ништа не додајући од човечјег сујемудрија. — У томе блаженом и жељеном васељенском савезу Црква предака наших састављала је нераздељени део Источно-Православне Цркве. И по језику и по обичајима сачињавали су преци наши нераздељиви део руског народа. Свевишњи Бог укинуо је род Галичко-Руских кнежева, а бесна шљахта пољска зграбила нас је у своје оштре канџе и отргла наше претке од православног католичког јединства. И сила пољске шљахте подчинила их је власти римске цркве под именом унијата. А Рим им је наметнуо своје папске заблуде, које смо ми до прелаза нашег у Америку морали исповедати. Ми сада у слободној земљи милошћу Божјом познали смо где је истина, а где је лаж, и одбацујемо све римске заблуде, а Вас Високопреосвећени Владико и Оче Русина Америчких молимо, да нас примите у нашу прадедовску православну Цркву, у којој је једина истинита глава цркве Исус Христос. И обећавамо, да ћемо тврдо и неизмењено признавати Православну Католичку Васељенску Цркву и у њој живеги од данас заједно у једним мислима са светим источно православним патријарсима и у послушности Св. Синоду, а у потчињености дијецези С. Америчкој, данашњем епископу Тихону. Ово потврђујемо потписима својим и потписима породица наших (долазе потписи 20 породица).

(**Богословска школа Св. Крста у Јерусалиму.**) Јерусалим је центар црквено религиозног живота целог Јерусалимског патријархата и главна тачка богословске и педагошке делатности. У згради старога манастира Св. Крста, налази се једина за сву Палестину богословска школа са сврхом, да образује за Сијонску цркву више и ниже клирике и народне учитеље. Основао ју је патријарх Јерусал. Кирил II. 1853. год. и од тога времена показала је она Палестинској цркви велике услуге. За све то време издржавала се ова школа средствима Братства Св. Гроба и судбина њена везана је тесно са историјом тога Братства. У материјалној зависности од Јерусал. патријаршије школа ова час је затварана час отварана. Последњи је пут поново отворена 9. Септ. 1893. год., за време патријарха Герасима II., а реформисана у свом унутарњем устројству. Од тога времена врши ова школа са похвалом свој високи позив. Првим њезиним ректором за последњих 7. год. био је јеромонах Фотије; после овога инок Николај Христодул, а 26. фебр. 1894 год. као схоларх постављен је био велики архиђакон Јерусал. патријар. престола Кир-Герман. Данас школом управља (од 27. јан. 1900.) јеромонах Хрисостом Пападопул. Професори су већином кандидати руских Духовних Академија. Разреда има седам. Наставни је план израђен на врло широкој основици тако, да поред богословских студија заступљени су и ови аутори: Ликург, Лисија, Исократ, Плутарх, Ксенофонт, Корнелије, Непот, Демостен, Платон, Хомер, Цезар, Салустије, Цицерон, Тукидид, Иродот, Овидије, Виргилије, Хорац, Пиндар; затим Босје, Шатобријан, Монтескије, Мисиљон, Фенелон, Буало, Русо, Корнељ, Виктор Иго, Бернардин, Ламартин и др. У интересу физичког развитка ученика уведене су благословом патријарха јерус. Дамјана гимнастичке вежбе, поред свих предрасуда, да је расофорима недостојно бавити се гимнастиком. Нумизматичка збирка је до 2000 драгоцених предмета. Библиотека је умножена поклонима Св. Синода руске цркве и грчког литерарног друштва. „Παρνασός“. Прошле је године свршило 11 ученика. Шесторица их је добило оцену „одлично“ (ἄριστα), четворица „врло добро“ (λίαν καλῶς), а један „добро“ (καλῶς). При дељењу сведоџаба изговара старешина ову формулу: „Богословска школа издаје ти преко мене ову сведоџбу као награду за твој труд и похвално твоје владање за цело време твога учења, ти пак труди се да се покажеш достојним служитељем цркве и верно чувај све оно, што си овде примио и чему си се научио.“ На ово ученик изговара: „Пошто ме је света богословска школа удостојила одабрати у ред дидаскала храшћ. правосл. богословија, то ја, сматрајући се обвезним нашем блаженом оцу (патријарху) и часном Братству Св. Гроба, пред тобом, часни оче, и пред свима мојим учитељима, исповедам јавно пред лицем Бога, да ћу у целом животу моме чувати чисту и неповређену веру, којој су ме научили, и верно служити цркви, а милостиви Бог нека ми помогне да испуним своје обећање.“

(**Својевољно спаљивање у Китају.**) Још и данас

у Китају благочестиви поклоници Будини уверени су, да се ниимч пре не могу раја достојати, него својевољним спаљивањем, јер се тиме уништују све ниске побуде и гордељиве мисли човечје. Све се то под утицајем пламена претвори у дим, а душа сагоревајући доспева у крило Будино. Недавно, као што доноси „Journal des Debats,“ један привржeник Будин, познат са свога благочастија, објавио је друговима, да ће се спалити. Одмах почеше стизати силни поклони дрва и смоле, да би било доста и за стотине таквих привржeника. Шта више, постараше се и за ракетле, како би свечаност што сјајније испала. Све је већ било спремљено, али власти на пријаву једног мисионара, спречише да се свечаност доврши. Но привржeник се решио, ако не може тако, а оно друкчије да сконча. Не примајући ни јела ни пића умро је од глади. Два друга сабрата била су у том погледу сретнија. У присуству множине гледаоца попеше се на гломачу и живи изгореше. Пепео њихов био је покупљен и сахрањен као драгоцена реликвија у манастиру Вен-Хао.

(**Из Китајских веровања.**) Лондонско „крал. азијат. Друштво“ издало је недавно у преводу свешт. Георгија Кларка Китајско дело Јули т. ј. драгоцене успомене. Овај богословски трактат попуњује учење Конфучијево у погледу судбине душе грешникове после смрти. По Китајском веровању, душа сваког човека, чим напусти своју земаљску љуску, допада у руке путујућих демона, коју одмах носе правцем каду, где их сретне божанство судбине. Ад, по уверењу Китајаца, има небројено оделења, где у сваком по један судија председник са великим бројем асистената, сведока и разних судских чиновника суди дела своје врсте, као што су убијство, превара, богохулство, лаж и др. У колико је разних грехова, у толико су и разне казне, које се састоје у тешким и вечним мукама. Највећа је казна за лажљивце. Но сва дела и преступи нису прости и јасни. Ако таква душа дође, која има подједнако и добрих и рђавих дела, онда ју поново шаљу на земљу да усаврши ред добрих дела. Ако душа сумња, да ће се моћи користити том милошћу, онда јој не преостаје друго, до ли да у болесном и наказном телу проведе читав човечји век.

Књижевни оглас.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

За месец дана ће изићи из штампе моја књижица: „*Православна сриска парохија у Инђији 1900 г.*“ у другом попуњеном издању. Цена је једном комаду 60 потура, а 5 и више комада дајем по 50 потура комад.

Молим претплатнике, да ми одмах новац пошљу.

На вересију се не даје никоме.

Инђија 23. августа 1901.

Радослав Марковић
парох.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 126 1—2

Ради попуњења учитељског мјеста у српској автономној основној школи у Загребу овим се расписује стечај:

1.) Са овим учитељским мјестом скопчана је годишња плаћа од (осамсто) 800 круна
онда у име функционалнога доплатка (двијесто . . . . . 200 „
мјеснога доплатка (шесто) 600 „
те стан у нарави или станарина од (тристо) . . . . . 300 „

2.) Дужности учитеља прописане школском уредбом од 1872. год. и §. 17. дисциплинарних правила од год. 1876.

3.) Компетенти Срби православне вјере, нека изволе своје са свједоџбом оспособљења, на лијечничком свједоџбом крсним листом обложене и прописно биљеговане молбенице послати потписаном школском одбору.

4.) Рок је стечају Мала Госпојина 8. 21/IX. ове год.

Из сједнице школскога одбора српске православне црквено-школске опћине у Загребу.

Потпредседник:
М. Стојановић

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 117 3—3

Подписана управа манастира Пакре продавати ће јавном усменом дражбом у уреду обћ. поглаварства Биела у Сирачу дана 28. августа (10. септембра) 1901 у 10 сати до подне 120 храстових стабла у шумском предиелу Батиновац способних за техничку израдбу и у процјени од 2173 Круна. —

Процјена појединих стабала као и дражбени увјети могу се увидити сваки дан код властелинске надшумарије у Сирачу и код манастирске управе у Биелој.

Управа манастира Пакре у Биелој дне 10. 23. августа 1901.

Управитељ манастира
Јосиф Ачић
Игуман.

К. 1601/273 ex 1901. 120 3—3

СТЕЧАЈ

Ради попуњења упражњеног места протопрезвитератског капелана у Сомбору расписује се стечај. Рок је пријави шест недеља дана од првог увртења стечаја овог у „Српском Сиону“.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 9. (22.) августа 1901.

Председништво

К. 275. зак. ex 1901. 119 3—3

СТЕЧАЈ

На упражњено место сист. парох. помоћника у Сентомашу са рескр. платом I. разреда расписује се стечај. Рок је пријави 23. септ. (6. окт.) 1901. год.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 9. (22.) августа 1901.

Председништво

К. 276/зап. ex 1901. 118 3—3

СТЕЧАЈ.

На место сист. парох. помоћника у Ст. Футогу са рескр. платом IV. разреда и свешт. станом у нарави расписује се стечај. Рок је пријави шест недеља дана од првога увртења стечаја тога.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 9. (22.) августа 1901. године.

Председништво

Бр. К. 106./82. ex 1901. 127 1—3

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на парохијско место у Сигетчипу са рескриптуалном платом VI. разреда.

Ваљано инструисане молбе ваља путем претпостављених власти потписаној конзисторији до 1/14. октобра 1901. г. поднети.

Из седнице епархијске конзисторије будимске држане у Будимпешти 3/16. августа 1901.

Епархијска конзисторија будимска.

СТЕЧАЈ 123 1—3

На упражњено учитељско место срп. вероисповед. школе српско-крестурске, овим се стечај отвара. Плата је 1000 К — хиљаду круна са квинквеналом — слободан стан школском згању, за огрев сламе колико буде нужно, 2 јутра оранице земље и $^1/_4$ јутра баште ван села са порезом. Осим дужности учитељске, која је школском уредбом прописана, дужан је учитељ и у цркви појати. Рок пријаве је до 20 септембра (3 октобра) о. г. Молбенице са нужним сведоџбама ваља упутити местном школ. одбору, лична пријава узеће се у обзир.

Из редовне седнице месног школ. одбора држане у Српском Крстуру (u. p. Gyála) 16/29. Августа 1901. год.

Сима Моцић перовођа. Спасоја Јајачин председник.

ДРАЖБА 124 1—1

Срп. прав. црквена општина у Ср. Карловцима продаје своју кућу под бр. 692. Дражба ће се одржати 2. (15). Септембра т. г. по подне у 2 сата. — Дражбоватељи дужни су положити 10% од искличне цене.

Из седнице црквеног одбора, држане у Ср. Карловци 19. Августа (1. септембра) 1901. год.

Председништво.

СТЕЧАЈ 125 1—3

Избором Петра Огњанова за учитеља у Суботици остало је једно упражњено учитељско место у Мокрину, на које се овим стечај расписује.

Плата је учитељу: 1000 круна, стан у натури, у име огрева 100 круна и за писаћи прибор 14 круна.

Дужности учитељеве прописане су Школском Уредбом.

Рок стечају траје до 23. септембра (6. октобра) о. г.

Из седнице срп. вероиспов. школског одбора држане у Мокрину 22. Августа (4. Септембра) 1901. године.

Ник. Николајевић перовођа. Григорије Стајић председник.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. 449.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 35

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 2. септембра 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Окружница

Архидијецезалне Конзисторије од 9. (22.) августа о. г. Ad Бр. К. 686.716/460. ex 1901. о забрани свештенослужења у подручју Архидијецезе Карловачке јеромонаху из краљевине Србије О. Фирмилијану Трошићу.

Ad Бр. К. 686.716/460. ex 1901.

(Свима окружним протопрезвитерима)

Конзисторијалном одлуком од подписанога дана и под горњим бројем забрањено је јеромонаху краљевине Србије О. Фирмилијану Трошићу, који се сада наводно у Трпињи налази, у подручју Архидијецезе Карловачке свештенослужити.

О чему не пропустите Пречасност Ваша подручно вам свештенство знања и равнања ради свога известити.

Из седнице Архидијецезалне Конзисторије држане у Карловцима 9. (22.) августа 1901.

Георгије с. р.
Патријарх.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Говор

Патријарха Германа Анђелића у седници Св. Архијерејског Синода, држаној 19. сеп. 1882.

Преосвештена, љубезна, у Христу браћо моја!

Већ из скоропрошлих синодских совјешанија, а и из дописа мога од 15 јануара о. г. могли сте сазнати, какви предмети синодалне дискусије и синодалног рјешења очекују у сједници предстојећој.

Но пре него што би на поље радње саме приступили дозволиће ми се, да кратки поглед бацим на данашње правно стање цркве наше, и летимично представим зло оно, које је цркву овде у фундаменту подкопало, шта више и у само питање ставило, и које последице не само да религиозном чувству и покоју већег дела следбеника цркве, већ и самом државном интересу с опасношћу грозе, и што ће то уједно показати моћи и оне тендеције, које прикривене леже страном у наредбама. које у времену од 1868 до inclusive 1875 потврђене стоје, страном пак у односним саборским у г. 1879 донешеним закључцима и предлозима и другима, који се in petto налазе!

Стање то огледа се понајбоље у саставу и делокругу разних, на темељу тих наредби у живот ступивших законодавних, судских и административних органа.

У парохијама постоје црквене скупштине, црквени и школски одбори, састављени од људи, често сумњиве егзистенције или и чувства и нужног знања, и то избраних без и најмањег участија пароха̂, о коима се поне с правом предпоставити даје, да и знања црквеног и свестраног познавања појединих чланова паства своје, и највећег интереса за црквено-школски напредак имати морају, па да се исти и најлакше и са сигурношћу на одговор свагда подврћи дају. И будући се све колегијално ради, то су пароси и у самој управи више мање одстрањени, шта више по гласу школске уредбе од 1872 и од самог предавања веронауке у верозаконским школама изкључени! Непоњатно, ал’ сушта истина.

С обзиром на такав састав тих црквено-општинских органа, којих делокруг захвата свуколику управу црквеношколску и фундационалну у парохији, није чудо, што се у целој митрополији с фењером у руци морају тражити места, не изузимајући ни саме вароши, гди је токоршње интелигенције, у којима би се скупштине и одбори речени у опредјелено односном наредбом време и у законом броју чланова сабирали, изузимајући једино случајеве бирања или терања пароха и учитеља, ил издавања новца, гди га још има, под зајам, или, као што је овде и онде случај, да се демонстрације какве чине. Према свему осталом влада апатија, које је наравно последица неуредност и незаконитост у свему, више мање.

У епархијама су односни органи: епархијалне скупштине, конзисторије, административни и школски одбори.

У првима су, као и у реченим одборима, већина чланова мирјани, једино је, што су у конзисторијама две трећине свештеника чланови. Но као што се чланови скупштина епархијалних бирају посредно од црквено-општинских скупштина, члановима ових по већој части равни ил’ подобни и у смотренију поведенија и мишљена и у погледу знања и интереса црквено-општинског, тако се и од епархијалних скупштина бирају опет чланови за конзисторије и словуте одборе епархија, а уједно и фишкал и бележник, према којима, као најважнијима по положају особама органа тих, изчезава онда она већина свештеника у конзисторијама, тим пре, кад се на мерило стави још и околност горња да се чланови конзисторија бирају од већине мирјана епархијалних скупштина, при којих бирању епископи немају никаква участија.

Они су само председници у свима тима органима, у којима се по већини гласова решава, и имају једино право: конзисторијалног подпреседника и канцелисту именовати!

Епархијална скупштина имала би се држати in regula од године до године; конзисторије и поменути одбори од месеца до месеца. Али томе није тако у ствари. Јер, пошто дневница и путних трошкова није, то остаје све то на папиру тако, да године пређу, а епарх. скупштина није; и да више месеци прохује, док се конзисторијалне и одборске седнице држати могу, будући да кад и кад није ниједног члана присутног, а често се по нужди држе седнице и са мање од прописаног броја чланова од које последње околности била би наравно та правна последица, да би се acta et facta таковых седница сматрати морала као illegata.

И тако састављеним и из таквих elementa састојећим се органима повјерен је васколики надзор, управа и судство у епархијама!

У Митрополији постоје опет ови органи: Сабор, саб. одбор, митроп. Савет, црквени и школ. Савет.

И у тим органима узета је пропорција чланова између једног и другог сталежа она иста, која влада у епарх. органима; избор пак самих чланова, и то за сабор, лежи у рукама мирјана, јер ови бирају не само мирјане, већ и оне од свештеничког сталежа.

Од тако склопљеног сабора бирају се чланови за саборски одбор, митрополитски и црквени савет, бирају се главни и епархијски школски референти и то све без утицаја суштественог од стране митрополита и епископа. Митрополиту је, који је председник у свима тима органима, уручено једино то право; да може канцеларијско и послужитељско особље наименовати и одпустити, но тако, да у случају одпуста одпуштени може узети рекурс на саб. одбор, *који тада суди између председника или патријарха митрополита и фурунције ил очачара!*

И ово је од таког големог по цркву и др-

жаву замашаја и вредности суштествене, да је морало доћи у устројство саборско! (vid. кр. реск. dto 14 маја 1875; § 22 lis. c.

Сабор се има in regula држати од 3 до 3 године; саб. одбор од 3 до 3 мјесеца; митрополит. црквен. савет од пол до пол године, а митр. школ. савет по потреби.

Сви чланови имају дневнице и накнаду путних трошкова, те и с тога и мјеста у вишим органима тима судско-административнима задржавају обично тон давајуће особе у и ван сабора.

И тако састављеним органима тима поручена је легислација, више судство, виша администрација, и надзор главни!

И сви ти предозначени органи од доле па до горе, дјејствују, као што се из предречених види, колегијално, и периодично, од времена на време; од куд слиједује то, да у оном другом међувремену, кад сједница није и надзора и суда и управе није.

У том дакле времену виси и црква и школа у ваздуху између неба и земље; јер дотични предсједници односно митрополит и епископ немају, осим горе изложених, никаква друга права, до ли једине дужности: у седницама предсједавати, по већини гласова закључке изрицати, и настојавати да се точно експедирају. Па и сама одговорност она, која лежи на појединим органима; фиктивна је, нити има какве практичне вредности, будући је колегијална.

Истина, одговорности има ипак, али не на папиру у односним наредбама, већ у самој ствари. И та одговорност, ако и ничим, не само правно но и правично оправдана, почива на Митрополиту и Епископима и према клиру осталом и према народу, који још никако не могу да поњају, да је Епископат по све обезвлашћен, па и према самој високој влади, која и нехотимице неће да зна, да су Митрополиту и Епископима везане руке, и да им је још остављено једино управљавање личних права и функција, него их у наточ томе стању још повлачи недужне, јер за рад других, од њих ни у чем одвисних, на одговор, као што о том в. одписи преузвишеног г. министра просвјете и црквен. одјела од 9 окт. 1873 Н. 27786 и 19 новем. 1874 бр. 31059 и сувише сведоче.

Па из свега тога каква извире смер, каква им цјел сабора, односно странке оне, која сабор руководи?

На питање то, даје се већ по преднаведеном одговор саставити у ово неколико речи: све под своју капу ставити; све од себе зависним у сваком погледу учинити, и то под фирмом цркве и на рачун и одговорност клира.

И ово је скоро сасвим и изведено. Јер као што се из горе показаног састава односних органа и делокруга тих види, почива и легислација и администрација и јурисдикција и надзор у рукама те тако зване народне странке исто тако, као што у рукама њеним леже васколики фондови и фундације с наименовањем „народно“; ако прем је извјестно, да су све то, имајући опредељене своје сврхе, добра црквена, заклада и завештања појединих особа, и да народ, као такав, не само да никакве закладе, никаква фонда подигао, никакво добро набавио није, већ да народ тај, као такав у држави не може састављати, па и бити правни субјект (Rechtssubject), па да не може по томе ни добра као такав посједовати.

А на колико је та номенклација у политичном погледу и пробитачна, знати ће надлежно место боље расудити и оцјенити исто тако, као што ће и сваки у истини православни морати потврдити, да црква његова нити је за народ, нити за време, нити за предјел привезана, и да „народно“ није, као што се хоће, characteristicon цркве његове, већ како ту IX члан вјере његове карактерише, говорећи: „вјерују у једину свету саборну и апостолску цркву.“

Но шта више, и сами предмети догматични, обредни и литургични, па и они који се односе на дисциплину у духовним стварима, стоје у рукама те странке. Јер кад се по § 18. прев. кр. Рескрипта од 14. маја 1875 даје право расправљања тих предмета Митрополиту и Епископима, односно Синоду, а по § 19. бр. 10. истог рескрипта сабору опет пристоји право устројавања конзисторије и Апелаторије, — којих делокруг састављају баш ти исти предмети у I и II. инстанцији — истина по предходном преслушању Синода, али кога мнение сабор признати или одбацити може; онда ко да не види, да се једном руком све то синоду даје, а другом опет све то и одузима при околности још тој, гди ни у једној наредби не стоји, да је Синод бар у предметима тима судија у III инстанцији, и ко да не види, да онда сабор може и сам Синод per analogiam устројавати, на што је већ и склоњен да учини.

И у том тек предмету и даље дотично установљена броја и обсега парохија, протопрезвитерата и епархија, оснивања нових и укидања постојећих манастира, иште се од Синода мњење, а у другом ком ни тога! Па и у тима стоји с тога Синод према сабору као неко консултативно тело. И то све може да буде, јер у истини бива, у цркви, која се једина, света, саборна и апостолска зове, и којој се с тога епископски карактер не да одрећи, као што ни висока влада није га јој одрекла не једном приликом.

Но при свем том, остаје још нешто, што оскудјева, а да се раду сабора, односно тон дабајућих, круна постави; преостаје још нешто нешто тишти, и од чега се преза.

То су манастири; то добра митрополитска, то епископат; то висока влада, то прејасна круна. То су још једине препоне, које сметају. С тога и ваља добра манастирска у руке своје узети, исто тако и она митрополита; ваља епископат под суд свој ставити; ваља право рекурса на високу владу одстранити; ваља право наименовања Администратора Митрополије sede vacante прејасној круни ограничити, ил' сасвим одузети. И прво је већ покушано предложеном по сабору од г. 1879. уредбом о руковању с манастирским добрима, с другим, трећим и петим покушаће се предлози, који су по саборском одбору већ спремљени, и чекају саборске седнице; с четвртим пак причекаће се угодније време.

И тако се тиме још боље посведочава она горе тврђена намјера. Све под своју капу ставити, све од себе зависним учинити, и клир и народ.

Но да ли је поред таког организма и системе, поред таког уредовања и поступања, којим се још углед и достојанство вишег и нижег клира званично и лично посве уништава, и да ли ће клир тај, Митрополит сирјеч, Епископи и остало духовенство бити у стању да одговоре упливом својим у догађаје по позиву и заклетви својој највишим интенцијама Њег. Величества, и државним интересима, а уједно и да што год привређују и користи цркве и народа свога? Никако. Да ли по томе неће устав такав штетан, дапаче и опасан бити и по цркву, и по државу, којих би дужност иначе била, као conditio sine qua non за промицање и достижење узајамних својих цјели, једна другу да у свему противу томе противних елемента брани, подпомаже? Свакојако.

Године су већ минуле од како црква, односно Митрополија ова стоји под благодетном (?) сенком тих давно од извјестних изчекиваних установа. Године су протекле, од како органи ти дјелају на пољу црквеном, просветном и фундационалном у Митрополији без запреке. Па какав се резултат, какав ли плод опажа? Еда ли је вјера у Бога ојачала? Еда ли је морал корена дубље захватио? Еда ли се свест и благостање грађанско јаче развило? Еда ли су школе боље процветале? Еда ли су се фондови умножили? Куд се год око по мирском том пољу пусти, нигди цвећа ни ковиља; свуда ниче, свуда расте, свуда цвета пелен горки.

И то су све последице, које истичу из неправо схваћене аутономије, и на тој основаног начела самоуправе *народне* у цркви.

(Свршиће се)

Рационализам и Православље.

С руског превео **Драгутин Драгојевић** свештеник.

(Наставак.)

Католиштво на Западу преставља противност учењу протестантском, но и католицизам у своме основу јесте један од дрских покушаја, кога је пред лицем Цркве показао доцнији рационализам. Одељена црква усудила се је против ставити свој неосновани суд истини васељенској, истини, која је тачно и јасно откривена у Св. Писму, а такођер тачно и јасно опредељена Црквом на васељенским саборима. У то време један од петорице патријараха, једнако раван осталим по достојанству и власти, изашао је својевољно из граница опредељених васељенским канонима и покушао је приграбити власт над свом Црквом, власт, која једино припада глави Цркве Господу нашем Исусу Христу.

С друге стране католиштво је припомогло образовању рационализма измишљотинама и подвалама на корист папских претензија и мерама, које не приличе вери према противницима, н. пр. инквизицијом и томе слично. Велик је грех католицизма и у томе, што је спољашњи блесак рели-

гије довео у свезу са распуштеним дворовима, н. пр. француским, са аристократијом Француске и других земаља; а на послетку и у томе, што се мешао у дела, која не подлеже духовној власти; што се плеће у политику, па и сада на наше очи води он врло опасну игру са демократијом и социјализмом.

Но ако је католиштво са својим тежњама и заблудама корисно утецало на развитак рационализма, протестантство му је било већ прави вођ његов. Оно је прво изјавило субјективно убеђење у погледу вере. Тај принцип субјективности одмах се по појаву протестантизма извитоперио у свима областима, како у религијозним, тако у моралним, политичким и социјалним. Лутер је видео, камо је забасао, те у последњим годинама својим покушавао је да задржи даље распростирање, али узалуд. Чеп је искочио из суда, напуњеног разним гласовима, а повратити све те гласове поново у суд било је немогуће. Против учења протестантског образовао се до душе читав низ научењака, т. зв. *пијетиста*, али својом извештаченом побожношћу и лицемерством само су користили развићу рационализма и убрзали његов појав. У секти *социнијанској* видимо неки природни прелаз од протестантизма к рационализму. Социнијанство јавно већ проповеда све принципе рационализма и ако се усиљава, да стоји на темељу религијозном.

Појав нове философије на развалинама средњевековне схоластике био је природан и законит, па у многим приликама и од благодетног утецаја за многе велике умове који бране веру, и који одбацише тешки јарам папства и латинства, јер исти открише за веру високе сфере и широка поља. Славна су и велика имена *Рене-Декарта, Бекона Веруламског*, оснивача нове философије. То су светски генији, који пронађоше нове стазе у науци и вештини. Они положише темељ оним славним открићима, којима се наш свет данас тако поноси. Њихове велике идеје су од вредности и за богословску науку. О, како се слободни полет мисли њихових блиско дотиче са облашћу високог Откровења! О, кад би се тај полети философских мисли држали онога правца, кога су им одредили ти велики мислиоци, који су са узоритом побожношћу примали тајне вере! Но на срамоту човечанства, у време покрета те нове философије, вера на Западу била је већ угушена, које репресалијама католицизма, које самовољом протестантизма. Расклиматани и ослабљени беху стубови на којима тако величанствено стајаше негда црква Западна, а разум, благодарећи трудовима и успесима тих великих мислилаца и ореоли славе, која је кружила велика имена њихова, одвише беше прослављен и узвишен. Но после тога не одржа се он више у границама својим и понуди се за вођу и у вери. Требало би много спаге ума и воље — мислио је он у својој философијској сфери — да би сачували искрену побожност спрам Откровења и непрестано имали ту границу у својим мислима, границу која дели област вере и разума, него да будемо верни првом треба ту и други важан услов — треба бити чиста срца, јер је обећано, да ћемо Бога видети. Тим условима нису свагда одговорили ни велики умови (мислиоци) последници њихови, не имајући њихова ума, болујући од гордости и других слабости, прешли су ту границу. Све већом и већом дрскошћу стадоше се примењивати философски принципи; „de omnibus disputandum est,“ „cogito ergo sum“ и други, на питања вере, па и све оно, што је не достижно њиховом разуму, Откровење, тајне, подлежало је сумњи њиховој. И стародревно пелагијанство појавило се у виду исполина: а то је рационализам. Отуда дакле с половином XVII. века датира се његово распростирање у свету хришћанском.

Но од тога доба почиње и устук рационализма. Показало се, да се сам разум не може држати чврсто без ослонца богооткривене вере. Живот је непрестано протестовао против његових резултата и законодавства, а и њему самом познате су биле погрешке и заблуде, што их је учинио. Ничу разне философске системе, свака са својим особитим погледом на ствар и питања вере. Одмах у почетку свако философско учење стара се да исправи недо-

статке и погрешке предшаственика, обећаје да ће умирити умове, али пада сасвим у противну крајност, у нове заблуде и погрешке, а основа рационализма остаје једна и иста.

Први облик у ком се јасно изразила филозофија као наставница вере, био је т. зв. *деизам*, који је ставио себи у задаћу да очисти Хришћанство од свега непотребног. Деизам је поникао у Британији, у домовини првога рационалисте Пелагија. Одмах с почетка главна му је карактеристика — озбиљна намера учинити ма какво добро, но ускоро затим пада на ниже, те стоји на темељу лакомисленог и врло смешног односаја према свему што се тиче вере и цркве, а на послетку дошао је дотле, да је сву садржину Откровења, не Св. Предање само, но и Св. Писмо, прогласио као намерну измишљотину. Све су то измислили попови, само да се прославе и обогате. Енглези, који су по природи својој врло практични, брзо сазнавши за то, почеше свом енергијом настојати, да се та њихова наука што брже рашири. И тај непријатељски правац против Хришћанства брзо прихватише и лакомислени Французи. Овде је *Волтер* нашао плодно и широко поље да исмеје религију; свуда је радо читан чувени развратник *Русо*, и на тој страни појави се таки пожар, који је, не гледајућ' на друге страшне буре, захватио на све стране. Немци су довели идеје деизма у неку систему, где он стоји као филозофско религијозно учење.

По учењу деиста *Бога има*, но Он је негде за облацима и нема апсолутно никакве свезе са светом. Благодареће великим проналасцима *Њутна и Канта*, првога што је разјаснио кретање у природи, а другога што је определио морални императив у души човечијој, постигнути су закони материјалног и духовног света. Зашто је потребан надзор над светом? Бог је створио свет и први му дао импулса, а машина је почела обављати рад свој исто тако добро, као и добро удешен часовник Кант на крају дела свога „Критика практичног разума“ вели: Две ствари испуњују душу моју све новим и новим дивљењима и побожношћу, те све чешће и чешће о њима мислим, а то су: звездано небо надамном и морални закон у мени. Какве прекрасне речи, какве дивне фразе! Али завирите дубље у те речи и видићете деистичке погледе и њихов уски видокруг.

И тако по деистичком учењу нема Промисла, нема Откровења, нема Искупљења, нема никаквих чудеса. Свега што нам је потребно имамо у природи и савести нашој. Ко је Христос? То је мудрац Галилејски, благочастив учитељ, који је већма него други стари мудраци постигао праву истину, који је људе учио добру, а верност и доследност своме учењу запечатио је и потврдио смрћу својом. Ону велику науку, коју је он говорио, и сувише је окитила источна реторика; зато је треба са гледишта разума оценити. Чудеса, која је чинио треба природним путем тумачити. Главну суштину Хришћанства чине оне мудре поуке о добродетељи, за које смо у првом реду обвезани Исусу Назарећанину, а затим и другим мудрацима старог доба. А оно, што Црквом зову, није ништа друго, доли средиште где се учи и проповеда. Особитих благодатних средстава нити има, нити може бити. Учење о тајнама и другим благодатним средствима јесте — за морал опасни мистицизам. Сва снага је само у учењу.

Мисмо се подуже бавили деизмом зато, што је он на Западу збацио веру са престола и место ње поставио разум. Обично идентификују деизам са рационализмом, но правилније би било сматрати деизам као прву форму рационализма, за којим долазе други назори, који један другог изазивају једностраношћу и крајностима.

Деизам признаје Бога, али без живота и утецаја. Шта је онда мртво суштаство?! Али, гле, филозофија уводи тог удаљеног и мртвог Бога у свет и проповеда о неизмерном богатству, сакривеном у животу његовом. Бог није лично суштаство, нити је одељен од света, но сам свет и јесте Бог. Јавља се *пантеизам*, кога заступају *Спиноза*, *Хегел и Шелинг*. Јасно замишљам како су на многе младе умове магијски утецале речи: Бог је *у себи*, — нешто, што влада великим силама, но без облика и неопредељено, *по себи*, који се разно

изражава у многобројним облицима природе, *због себе*, долази до свога сазнања у човеку. Ако је деизам одбио умове од Хришћанства, то их је пантеизам привео језичништву. Све је божанство: и камен и биљка и животиња, а особито човек. И Господ наш Исус Христос — по учењу пантеиста — баш је у томе и велик, што је први себе прогласио за Бога.

Из крајности пантеизма родио се *материјализам*, готово исти пантеизам, само што се другој страни окренуо. Идеје о Богу *у себи*, *по себи*, *због себе*, о *deus implicitus* и *deus explicitus*, и др. карактерисале су материјализам као пусту и празну фантазију. Нема никаквих идеја; свугде и на сваком месту креће се и у разним облицима појављује се једно и исто вештаство. Мишљење је то или химијски процес или просто физичко кретање вештаства. Нема ни Бога, ни анђела, ни духа, ни бесмртности. Све је то по учењу материјалиста шупља фраза. То је било доба *Фајербаха*, *Фохта*, *Молешота*, *Дарвина*, *Конта* и других мислилаца.[1]

Но треба знати, какви су то услови, при којима се једно и исто вештаство јавља свде у овакој, а онде у онакој форми. Да то објасне долазе *Шопенхауер*, *Хартман* и др. са својом филозофијом. По учењу њихову има неко слепо кретање у бићима, по коме се све у свету креће. Свет је продукат његов. Оно је названо вољом у свету, од које долазе закони и услови живота у свету. То је учење већ из последњег доба, но и данас још господари многим умовима.

Пред очима свију споменутих учењака стајало је питање о злу. Рационализам одбацио је учење о паду прародитељском о наследности тога греха. Па откуд зло у свету? Узрок зла у свету тражиле су деисте у рђавом васпитању човечјем, у утецају гадних примера, дочим разне дисхармоније у свету наводили су као доказ Божјег не учествовања у свету. Пантеизам и не признаје биће зла у свету. Што мислимо да је зло, то је само недостатак добра. Материјализам, а особито Шопенхауерова филозофија, тврде, да је зло норма живота. Зло, дисхармонија, невоље — то су само неизбежне особине света, образ његова бића. Најсретнији од нас нема пријатнијег времена од времена кад спава, а најнесретнијем најнепријатније је време кад се пробуди. Никакво благо не може човека да усрећи. После најлепшег весеља осећа човек неко нерасположење и незадовољство. Пун пупцат је свет у опће неудаћа и несрећа. Зар не би било боље да га и нема. Боље је не бити него бити, тврди филозофија последњег доба. У том се баш и састоји преимућство човека пред животињама, што он може у свако доба свој живот прекинути. Најбоље би било пронаћи такву справу, која би свет упропастила и свако биће уништила. Но и при томе не може *песимизам* да остане. Ко може тврдити — уздише он — да неће та слепа воља с нама рђаву шалу направити, те нас опет гурнути у овај свет, да се мучимо и злопатимо. Па зато боље је у овом светском беспоретку гледати да човек што више ужива. И гле! по убеђењу песимиста, а по укусу и навикама — *оптимиста*. Тобоже песимиста, а овамо жури се да у чему год може ужива. Па и живот сибарита (мекушаца) по изгледу пун је задовољства, али га често прекида или кугла или стрихнин. То бива сасвим једноставно. Седи и ћаска, по изгледу спокојан и весео, наједанпут излази у другу собу, прас — и све је свршено.

[1] Материјализам води своје порекло из старине, али до свога потпуног развитка дошао је тек у XVIII. веку. Прве материјалисте уче, да чула само истину износе, а не ум; овај не може ништа друго радити, него да ову истину присвоји и разјасни (Питагора, Критијас, Хелвецијус, Леметр). Материјализам је нашао најплодније поље у Француској и Енглеској, где се природне науке и математика највише негују. Прим. превод.

Сиромах или богат пред Богом су обојица једнаки.

(Еванг. Матеј 11, 2—10).

Превео с немачког **Милан Поповић** парох.

„Сиромашним се — тако вели Исус у евангелију Јовановом ученицима — сиромашним се евангелије проповједа.“ Као што Исус овдје говори, тако је он чинио. Он се са својим бесједама није обраћао нарочито на богате и отмене него на понижење и сиромашне у народу. Он

правилније и попутније познаваше вољу и намјере Божје, нег што их ико познаваше. Он је заиста знао, да се воља Божја и намјера састоји у том, да евангелијем треба не само богате, већ и сиромашне, просвјетити, поправити и усрећити.

Тако је по свугдје, благ. Христијани. Бог је намјенио не само богатим већ и сиромашним доброчинства и благослове. Бог, који је свој мудри и лијепи распоред поставио, који има најблагодарнијег утјецаја на срећу човјечанског друштва; то јест да има и богатих и сиромашних на земљи; тај исти Бог обухваћа с истом вјером, очинском љубављу све, све људе, не обзирући се на потпунију или незнатнију мјеру земаљских добара.

Додуше, с обзиром на спољашњи срећни положај баш је велика разлика између богатог и сиромашног. Богат може своје тијело у лијепо рухо облачити и китити; сиромах га мора издртим старим прикрити. Богат може одабраним јелима и разним пићем своје непце голицати; а сиромах једва може сухим хљебом своју глад утишати. Богат може све дане красно и у радости проваћати; а сиромах се мора одрећи сваког уживања, и јако га притјешњава брига и жалост. Али како? Је ли разлика између богатог и сиромашног и у вишем погледу? Да ли Богу може бити више по вољи онај, који има земаљских добара у изобиљу, од оног, који у томе оскудјева? Јели богат изабрани љубимац Божји, кога небески отац више очински љуби, и о коме се вернije стара, него сиромашном? Нипошто, благ. Христ. Пред Богом најбогатији нема ни најмањег преимућства пред најсиромашнијим; код Бога исто тако сиромах вриједни као и богат. Посјед и неиманштина земаљских добара, у Божјим очима не одређује вриједност људи, већ само посјед и немаштина врлине. Кад би ми сви на то помишљали, и то срцу узели то би зацјело благословено дјеловало на нас. Зауставимо се према томе на овој истини: Богат или сиромах пред Богом су обојица једнаки. Не губимо из вида I) да је то заиста тако; II. и да би сви без разлике требали на то помишљати.

Људи, благ. Христ., већим дјелом обично не цијене једнако сиромаха и богата; шта више људи претпостављају богатог сиромашном, а сиромашног запостављају богатом. Мјера земаљских добара често је таква мјера, по којој људи пресуђују и цјене вриједност својих ближњих. Је ли дакле исто тако код Бога? Не, зацјело не. *Сиромах и богат пред Богом су обојица једнаки, Бог љуби обојицу једнако — Бог се стара о обојици једнако.*

Сиромаха или богата — Бог љуби обојицу једнако. Или како? Зар би мјера љубави, којом Бог љуби људе, требала одвисити од мјере земаљских добара, коју неко има? Зар би Бог требао једног човјека више љубити, што је богат, а другог мање љубити, што је сиромах? Како би се то дало замислити? Ако се љубав, с којом разуман и добар човјек љуби своје ближње, никако не управља по њиховом богатству; колико ће то мање бити код Бога и колико може. Не, људска љубав се управља по вриједности и достојанству људи Да ли, може бити, мноштво новца и добра даје човјеку вишу вриједност? Је ли богат, свога богатства ради достојан, а сиромах, свог сиромаштва ради недостојан човјек? Достојност и недостојност зависи од његова срца и његова живота. Човјек, који о злу мисли и зло ради, недостојан је, био он не знам како богат, облачио се Бог зна како сјајно, становао у најгиздавијој палати. Човјек, пун врлина, достојан је човјек, био он макар како зло обучен, становао он под најнижим и најсиромашнијим кровом од сламе. Тако бар разумни одређују вриједност људи. Зар би Бог друкчије о том пресуђивао? Није могуће. У Божјим очима није достојан онај човјек, који је богат, већ који је добар. У Божјим очима није недостојан онај човјек који је сиромах, већ који је зао. Е па сада пресуђујте и одлучујте сами, благ. Христ. може ли Бог једног човјека, његова богатства ради више, а другог његова сиромаштва ради мање љубити?

Не, заиста не. Је ли сиромах исто тако добар као и богат, исто је тако Богу мио и драг. Је ли најсиромашнији бољи и богатији врлинама од најбогатијег Бог ће га више љубити. — Сиромаха или богата, Бог обојицу једнако љуби.

Био сиромах или богат, Бог се о обојици подједнако стара. Кога љубимо, о том се и старамо. Које љубимо с истом љубављу о тима се с истом љубављу и старамо. Ако ви, родитељи, више дјеце имате, и све их с истом нежном очинском и материнском љубављу љубите, то ћете се без сваке сумње и о свима с истом љубављу старати; гледаћете, да подупрете срећу једног исто тако добро као и срећу другог. Би ли то било друкчије код Бога и може ли бити? Не, заиста не. Љуби ли Бог — што Он заиста и чини

— с истом очинском љубављу сиромахе и богате; Он се заиста о обојици с истом очинском љубављу и стара. Не — могао би може бити неко помислити — Бог се не стара о сиромашном као о богатом; кад би он то чинио, Он би их обасуо богаством и изобиљем, како би могли безбрижан и угодан живот провађати. Почива ли права срећа на посједу земаљских добара? Може ли их човјек не имати, а при том ипак бити задовољан, весео и срећан? О заџјело, то може.

Ако од посједа земаљских добара не зависи права срећа човечија, онда се љуто преварио онај који је мислио, да кад немамо земаљских добара, да је то доказ, да се Бог мање стара о сиромашним, него о богатима. Као што је Бог заџјело и сиромашног љубазни отац, тако се Бог заџјело стара о њему и недопушта му, да нема оног што је по праву срећу неопходно. Да, тако је то и никако друкчије. Бог даје и најсиромашнијим различите доказе своје вјерне очинске бриге и обасипа га с драгоцјеним доброчинствима и благословима. Бог је сиромашном као и богатом дао лијепо, вјештачки саздано тијело и разумну бесмртну душу. Сиромашном као и богатом Бог даје и одржаје живот. Бог је за сиромашног, као и за богатог украсио природу хиљадоструким, заношљивим лепотама и красотама. Колико сиромаху, толико и богату, Бог даје снаге, прилике и помоћна средства, како би постали добрим, добро чинили, и све бољим и бољим бивали. Ко учествује у благословима што их је Исус Христос на свијет донио, кога просјећава тјеши, побољшава и усрећава божанска наука Исусова? Само богате? Не, исто тако као и сиромашне. И њима се у доба Исусово проповједало и њима ће се још и сада евангелије проповједати. И њихова је домовина горе на небу, у коју они улазе, ако су на земљи побожни и пуни врлина били. *Био сиромах или богат Бог се о обојици подједнако стара.*

Сиромашноме или богатоме, Бог обојици подједнако суди. Пред људима се с подједнаком праведношћу не суде богати и сиромашни, као што би на жалост требало да буде. Људи чешће суде сиромашном строжије и суровије, од богатог. Пред човјечанским судовима, богати, и ако је заслужио казну, често излази слободан, а побожни не прима плаћу, која би му с потпуним правом припадала. Хоће ли исто тако бити и догодити се пред судом Божјим? Не, заиста не. С истом непартаичношћу и праведношћу Бог суди сиромашним и богатим, ниским и високим. Код Бога не вриједи углед особе, него сваки, носио он на земљи драгоцјено одјело, или најпростије становао он у прекрасној палати или у сиромашној колиби, свак прима из руке праведног судије, што је заслужио и задужио, плаћу или казну, блаженство или несрећу. О томе нас увјерава Исус у својој познатој причи о богатом човјеку и убогом Лазару. Камо је дошао онај богаташ, који се за живота свога облачаше у пурпур и драгоцјено одјело и све дане провађаше красно и у радости? С тога, што је на земљи проводио раскошан, разуздан и порочан живот, дошао је, кад је умро, на мјесто патње. Камо је дошао убоги Лазар, који лежаше пред вратима богаташевим, и жељаше се наситити од мрва, што падаху са стола богаташевог? С тога, што је на земљи добар и побожан био, дошао је, кад је умро, и тамо горе у вјечна насеља блажених. Како је Бог оним судио, тако он увијек суди, и тако ће увијек судити обима, сиромашним и богатим. Је ли сиромашан овдје на земљи исто тако побожан и пун врлина, као и богат, он ће бити једном исто тако блажен. Је ли сиромах побожнији и богатији врлинама, он ће заиста бити још срећнији од богатог. Праведни судија небески не обзире се ни на богаство, ни на сиромаштво, него само на врлину и порок, кад раздјељује плату и казну, срећу и несрећу — *Сиромаху или богату, Бог обојици подједнако суди.*

(Свршиће се)

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: **Ст. С. Илкић.**

(Наставак)

У сваком случају епитимија само тада има праву цену и снагу, када се човек одлучи од онога греха, због којега је стављен под епитимију. А ако не напушта грех, све да га и признаје и да се каје због тога што га је учинио, те врши епитимију и не приступа светим тајнама, грех му не може бити изглађен и епитимија му нема никакве снаге ни важности (Вас. Вел. прав. 39). Ако онај, који се налази под епитимијом, уздржавајући се неко време од греха, затим по ново падне у њега, дужан је исту епитимију из нова започети. А ако у исто време падне још у какав други грех, за који

је такође одређена епитимија, има му се пооштрити пређашња епитимија, према величини новога преступа.[1]

Гледе оних грешника, који се не ће да одуче од својих грехова, него их се чврсто придржавају без обзира на савете и опомене св. цркве, и који се не плаше ни самог одлучења од светога причешћа, важе ова правила: „Ако се неки тешко одбијају од својих обичаја и радији су, да служе телесним насладама, него Господу, и не ће да управе свој живот по Јеванђелију, с таквима ми никаквог општега посла не можемо имати; а у погледу народа непокорнога и супротнога ми смо научени слушати, да: Спасавајући спаси душу своју.“ „Ради тога не дајмо се навести, да заједно с таквима погинемо, него бојећи се тешкога суда и имајући пред очима страшни дан отплате Господње, гледајмо да не погинемо заједно са туђим гресима. На против ми им морамо и ноћу и дању, и јавно и на само сведочити о овоме; нити се њиховим опачинама дати ни под који начин завести, него особитим се начином молити, да их задобијемо и да их ослободимо од замке нечастивога; не можемо ли ово, настојмо барем, да сачувамо душе наше од вечне осуде.“ (Вас. Вел. прав. 84. и 85).

Из свега до сада реченога јасно је, да су епитимије од веома велике важности у религиозном животу. Али како су данашњим даном друштвене прилике па и приватне околности појединих Хришћана такве, да се правилима прописане епитимије у свој пуноћи својој не могу примењивати, пастири црквени не ће се ни мало огрешити о дух правила црквених гледе епитимија, ако их према приликама буду прилагођавали. Начело ово ушло је и у законодавство руске цркве,[2] због чега ипак ни мало није наступио застој у религиозном животу њезиних чланова, него се шта више, и поред њега она све то више приближава савршенству идеалног, хришћанског живота. — Сем тога начело се ово не противи ни општим примедбама старих васељенских сабора и св. отаца, који у погледу дугих епитимија говоре овако: „Треба зато да знадемо и оно што је законом установљено (т. ј. сву строгост црквених правила) и што је *обичајем уведено* (т. ј да се према околностима места, времена и особа које се кају, могу скратити и олакшати епитимије) (Вас. саб. VI. прав. 102. Вас. Вел. прав. 3). Према томе видимо, да правила, дозвољавају, да се у обзир узима обичај, а сабори и св. оци ограничавају снагу оних правила која се односе на покајање. У осталом дотична се правила и нису никада прописивала безусловно, као законски прописи који се не могу измењивати, већ су често правила једних сабора и светих отаца измењивали други сабори и други оци. Тако је на пример св. Јован Постник у многоме ублажио строга правила св. Василија Великог и Григорија Ниског. За преступе, за које је св. Василије прописивао одлучење од светога причешћа на 10—15 година, св. Јован Постник је смањио епитимију на 2—3 године, али свагда уз услов, да покајање мора бити срдачно и искрено. Исто тако обраћају на себе пажњу прописи о покајање епитимији VI. и VII. васељенског сабора, која су у кажњавању разних грехова и преступа, много блажији од бличних прописа сабора првих векова.

(Наставиће се).

[1] в. *Чинъ исповѣданія.*

[2] в. *Устав консист.* ст. 279. — *Сводъ законовъ* т. XV. ст. 76. 77. кн. 1. разд. 1. ibid т. XIV. разд. 2. ст. 28. — *Духовн- Реглам.* о пресвитерима ст. 14 *Собр. зак.* т. XVI. Nr. 4009.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Парастоси.**) На парастосу који је држан у св. Николајевској саборној цркви Карловачкој дана 28. августа (10. септембра) о. г. у спомен Њезина Величанства непрежаљене благоупокојене царице и краљице *Јелисавете*, а дана 29. августа (11. септембра) у спомен благоупокојеног епископа Темишварског *Никанора Поповића*, началствовала је Његова Светост, преузвишени господин патријарх *Георгије*.

(**Саборски Одбор.**) Заказана седница Саборског Одбора за 4. (17.) септембар о. г. одгођена је на кратко време.

(**Школски Савет.**) Као што смо јавили у своје време, Школски Савет је, у седници својој од 1 (14) августа о. г. за заменика школског референта у епархији Темишварској и Вршачкој поставио досадањег

привременог управитеља и професора Више Девојачке Школе у Панчеву Милана Мандровића, дочим је досадањег заменика истога референта *Ђорђа Поповића* вратио на његово место за професора на Учитељској Школи у Пакрацу. Поводом тога решења Школског Савета поднео је Ђорђе Поповић молбу истом Савету, којим га моли, да измене своје решење и њега остави на месту референта, а уједно јавља, да је против решења Школског Савета поднео призив министарству. На ову молбу је Школски Савет у седници својој од 27 августа (9 септембра) о. г. решио, да остаје при своме решењу од 1 (14) августа и позвао је Ђорђа Поповића да своје место у Пакрачкој Учитељској Школи у року од осам дана заузме, јер ће се у противном случају узети да он на то место даје оставку, те ће се то место упражњеним сматрати и даље сходно расположење учинити.

(**Архидијецезална Конзисторија**) у седници својој од 9. (22.) августа о. г., под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*, решила је, осим других. и ове предмете: — Извештај Његове Светости о смрти благоупокојеног епископа Темишварског *Никанора Поповића* узет је са жалошћу на знање; жалост за благоупокојеним Архијерејем је у записник унесена, а кондоленција изјављена Епархијској Конзисторији Темишварској. — Узето је на знање високо расположење Његове Светости, да је управу манастира Хопова, која је оставком досадањег привременог настојатеља протосинђела Илариона Земског упражњена остала, привремено поверио јеромонаху Кувеждинском Симеону пл. Видаку уз уживање годишње дијурне од 800 круна из манастирске благајнице. — Пошто је ствар умировљења Шуљманског пароха решена и тиме парохијско место у Шуљму постало упражњено, позваће се црквена општина тамошња, да овој Конзисторији приношље пристојбу за распис стечаја на исто парохијско меето. — На замолбу високе кр. зем. владе у Загребу, провиђен је клаузулом одобрења нацрт иконостаса парохијске цркве у Бршадину, који ће се припомоћу исте владе оправити. — Задовољено је замолби исте владе у предмету дотичних исправака у матицама парохијског звања у Митровици, Будимцима и Дивошу. — Известиће се парох у Б. јерej Г. Ж, да његову молбу за припомоћ из Јерархијског фонда у сврху лечења, као неструисану и непосредно са обилажењем надлежне духовне власти поднесену, Саборски Одбор није могао узети у мериторну расправу но да му је враћа путем ове конзисторије натраг. — Поводом молбе јединог компетента на упражњену парохију у Сусеку, јереја Милана Лучића, позваће се својим путем и начином црквена скупштина у истом месту на изјаву, да ли тога јединог компетента за свога пароха прима или не. — Избору пароха у Малим Радинцима припуштени су сви компетенти, а наиме: јерej Никола Максић администратор парохије у Ривици, јерej Душан Отлакан администратор парохије у Рајевом Селу, јерej Стеван Јовановић, администратор парохије у Сибачу. — Молба пароха у Габошу јереја Петра Милојчића, за припомоћ из Јерархијског фонда у сврху лечења подастреће се Саборском Одбору на надлежно званичење. — Пријава администратора парохије у Гор. Т. против тамошњег учитеља Д. Ђ. уступљена је кр. жупанијској области у Вуковару, да у своме делокругу против истог учитеља поступи и о резултату ову Конзисторију извести. — Узет је на знање закључак црквене скупштине у Вуковару у предмету продаје односно поделе црквених столова. — Позвано је протопрезвитерско звање у Земуну, да овамо поднесе извештај одакле је, како је име и презиме, чијом дозволом и код којега тамошњег пароха је до сада обављао свештенослужења неки страни калуђер, о којем је овој Конзисторији дошло до знања, да се у Земуну налази и веома саблажњиво понаша, те и богослужења обавља. — Донесене су три бракоразводне пресуде, две на одржање и једна на разрешење брака.

(**Архидијецезални Административни Одбор**) сазван је у седницу за 6. (19). септембар о. г.

(**Сједнице епархијских власти Пакрачких.**) *I. Епархијски Административни Одбор* држао је редовну сједницу своју дана 21. августа (3. септембра) о. г. под предсједањем Његовог Високопреосвештенства Дијецезалног Епископа господина *Мирона*, а у присутности чланова и то п. н. г.г. Николе Вујатовића, пароха у Вуковијама, Мирка Продановића, пароха у Чаглићу, Симе пл. Богдановића, ц. кр. пуковника у. м. у Загребу, Паје Мандровића, уредника „Србобрана“ у Загребу, Стеве Сунајковића, биљежника у Даровару, Јефте Петровића, трговца у Пакрацу и Др. Михајла Богдановића Томића, као фискала. Перо је водио члан г. Ј. Петровић а референсао је конз. биљежник протођакон Митрофан Рајић. По уруџбеном записнику било је за ову сједницу 192 поднеска, на које је донесено свега 99 одлука. Као важније предмете спомињемо: Узети су на знање и публиковани: дописи високе владе о подијељеној припомоћи од 2000 К за оправак парох. цркве у Ветову и од 4000 К за нови па-

рох. дом у Ровишту; одлуке Саборског Одбора о подијељеној припомоћи из јерарх. фонда црквн. општинама у Трештеновцима од годишњих 300 К и у Вировитици од 200 К; и о неуваженим молбама црквн. општинâ у Газијама и Обрадовцима за припомоћ из истога фонда; удовољено је пожурници Саборског Одбора гледе растеретница манастира Ораховице; према одредби истог високославног разаслати су подручним црквн. општинама и манастирима „Извештаји о стању срп. нар. црквн. фондова и завода за 1900. г;“ удовољиће се захтјеву високославног истог гледе поднашања исказа о организованим и неорганизованим црквн. општинама и о финализаним и нефинализаним црквн. општ. рачунима; узето је на знање президијално расположење, којим су обавештене подручне црквн. општине, да до 8. (21.) септембра о. г. могу поднети ваљано обложене молбенице за зем. припомоћ; закључено је умолити Саборски Одбор за посредовање код висо. владе, да пол. власти утјерују комис. трошкове правомоћно досуђене на терет појединих свјетовних лица; одобрено је оцепљење града Крижевца од парохије и општине у Вујаковцу и оснивање засебне парохије и општине у Крижевцима и умољен Саборски Одбор за припомоћ из јерарх. фонда; одобрен је ц. општини у Г. Миољцу куп сесијоналне земље од 8 јутара; узет је на знање извештај протопрезвитера пакрачкога, да је градња новога парох. дома у Брестовцу добро изведена; узета је на знање одлука кот. области у Ђакову гледе истјеривања парохијала црквн. општинама у Пакој и Поучију; строго је наложено неким црквн. општинама да дужне премије одмах подмире осигуравајућем друштву; одобрен је црквн. општ. прорачун Вараждинско Канижки за 1901. г.; наложено је ц. општини у О. да има црквене зајмове грунтовно осигурати или истјерати; позвана је ц. о. у М. да гледе оправке или новоградње парох. цркве своје донесе коначно решење; одобрена је ц. о. у Л. јефтимба и уговор с досталцем гледе покривања парох. цркве; према реферату фискаловом позване су све општине да извештаје своје о иметку бивших вјеропсповједних школа допуне; није уважена молба М. С. из С. за зајам од 12.000 К; од више општина финализани су црквени и црквено-општински рачуни, а неки су враћени с примједбама на разјашњење; пожурени су г.г. протопрезвитери за извештаје о прегледним црквн. општинама приликом овогодишње визите; на предлог члана С. С. закључено је умолити жуп. област у П. да спроведе скроз у своме подручју новопрописане уплатне књижице о парохијалу и на предлог члана П. М. улагаће се новци еп. благајне у срп. ске новчане заводе.

II. Епархијска Конзисторија Пакрачка држала је дана 22. августа (4. септ.) о. г. своју редовну сједницу под предсједањем Његовог Високопреосвештенства Дијецезалног Епископа господина *Мирона* и у присутности чланова п. н. г.г. Атанасија Зорчића, протопрезвитера пакрачкога, Јована Грубића, пароха у Слобоштини, Вељка Лукића, пароха у Ловској, Светозара пл. Кушевића од Блацка, ум. вел. жупана, Паје Мандровића, уредника „Србобрана“, Ђорђа Јагњића, трговца у Пакрацу и Др. Мих. Богдановића Томића, конз. фискала. Перо је водио члан г. В. Лукић а референсао је конз. бележник протођакон Митрофан Рајић. По уруџбеном записнику било је за исту сједницу 160 поднесака на које је донесено 99 закључака. Као важније спомињемо: одобрени су висо. владом припослани нацрти икона за иконостас беловарски; наложено је свему парох. свештенству поводом високославног дописа да има сваке године 10. септ. п. н. држати парастос за блаженопочившу царицу и краљицу Јелисавету; препоручена је молба ј. Д. К. у С. Г. висо. влади за припомоћ у сврху лијечења; узете су на знање и публиковане одлуке Саборског Одбора о подијељеној припомоћи од 200 К М. М. у Б. и остављеној у течај миров. припомоћи дјетету пок. Д. Б., конз. биљ. у П.; узето је на знање президијално расположење, којим су парох. свештеници, свешт. удовице и сирочади обавештени да до 8. (21.) IX о. г. могу поднети молбе за зем. припомоћ; одређен је за конз. повјереника при надпохвалби иконостаса у К. протопрезвитер А. З. у П.; узети су на знање извјештаји катихета у Б, В., и З о раду у 1900/01. шк. год. као и извјештаји о преданим парохијама у Н. и Б. новоизбраном пароху С. Г. односно администратору В. М; потврђен је избор М. Зеца, администратора парохије у Брестовцу за пароха у Суботској; поводом смрти Стефана Поповића, пароха у Кукуњевцу, повјерена је иста парохија у администрацију пароху у П; исписан је стечај на парохије у Брестовцу и Кукуњевцу и на мјесто сист. парох. помоћника у Бјеловару са роком до 7. (20.) октобра о. г., одређен је избор пароха у Бршљаници; донесене су две бракоразводне пресуде, а више бракоразводних предмета помакнуто је у виши стадиј решења.

(**Из Темишварске Дијецезе.**) „Браник“ доноси ову вест: „Свршени богослов Максим *Стануловић* из Бочара постављен је за администратора парохије у Немету; адм. парохије М. *Шољмошанов* премештен је из

Немета у истом својству у Бочар; адм. парохије Дамјан *Војновић* из Арањага у Старчево; адм. парохије Спиридон *Оберкнежевић* у Арањаг; адм. парохије Пантелејмон *Дошен* из Петрова Села у Кетфељ; адм. парохије Исидор *Михајловић* из Нађлака у Петрово Село, а Светолик *Јовановић* у Нађлак. На место пок. кечанског пароха Јована Поповића одређен је за администратора Серафим *Рајковић* из Кетфеља.“ — Ову је вест „Браник“ сигурно примио из *поузданог* извора и против тога не можемо имати ништа. Али с разлогом замерити морамо, да на том поузданом извору нема никога, који би сматрао потребом, ако не већ дужношћу, да о свему горе наведеном извести *и* званичан лист Митрополије Карловачке.

(**Катихетски испит**). Досадањи привремени катихета на српској учитељској женској школи у Горњем Карловцу, г, јереј *Васа Бањанин* положио је дана 30. августа (12. септембра) о. г. писмени а сутрадан усмени катихетски испит и проглашен оспособљеним катихетом за средње завоље. —

(**Наредба за упис женскиња у филозофском факултету Загребачког свеучилишта.**) Земаљска влада, одео за богоштовје и наставу, одређује наредбом својом од 9. септ. 1901. бр. 14.290. услове, под којима се женскиње може примати за редовну или ванредну слушатељку филозофског факултета у Загребачком универзитету. Свака кандидаткиња, која се жели уписати, мора доказати, да је навршила 18. годину или да је навршује у оној години, у којој се жели уписати, ако је кандидаткиња положила испит зрелости, а као ванредна она, која је свршила коју јавну учитељску школу или које више девојачко училиште, коме земаљска влада признаје равноправност (§. 1.) Сви академски прописи, који вреде за слушаоце, вреде и за слушатељке (§. 2). Наредба ступа у снагу школске године 1901./2. (§ 3).

(**Наредба о полагању матуре за женскиње.**) Земаљска влада у Загребу, одео за богоштовје и наставу, одређује наредбом својом од 9. септ. 1901. бр. 14.070. за припуштање женскиња к полагању испита зрелости ово: К полагању испита зрелости у гимназији или реалној гимназији могу приступити кандидаткиње, које су с успехом положиле закључни испит у женском лицеју или су као приватисткиње с успехом свршиле коју гимназију или реалну гимназију у аустро-угарској монархији (§. 1.) Испити могу се држати само у доњоградској загребачкој, гимназији и Загребачкој реалној гимназији (§. 2.). Допуштење за полагање матуре даје зем. влада, одео за богоштовје и наставу. Биљеговане молбе с крсним листом, школском сведоџбом о свршеним наукама и сведоџбом о владању шаљу се зем. влади за летњи рок до конца априла, а за јесенски до конца јула по нов. (§. 3.). Кандидаткиње, које су свршиле лицеј у Загребу, морају полагати пре матуре претходни испит из филозофиске пропедевтике, а оне, које желе полагати матуру у реалној гимназији, имају положити у реално-гимназијском одељу из филозофијске пропедевтике и кемије, а у реалном одељу из кемије (§ 4). За писмене и усмене испите зрелости, таксе и сведоџбе вреде иначе оне установе, које одређују прописи за екстернисте у гимназијама и реалним гимназијама (§. 5.). Од прописаног полагања испита ма из којег предмета не може бити нико ослобођен (§. 6). Наредба ступа на снагу школске године 1901./2.

(**Управни Одбор Матице Српске**) држао је 25. авг. (7. септ.) о. г. своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића председника друштвеног. Од многих расправљеннх предмета споменућемо неке важније. Секретаријат јавља да су од последње седнице управног одбора преминули ови чланови: 1. Никанор Поповић, епископ у Темишвару; Јован Јовановић, кр. грунтовничар у миру, у Митровици; 3. Др. Ђаја Ковачевић, адвокат у Винковцима. Успомени свих тих чланова учињене су уобичајене почасти. — У свези с тим јавља председник, да је Матицу заступао на погребу епископа Никанора Поповића. Том приликом прегледао је и кућу, коју је Јулијана Маргетићка оставила Матици. Кућа се налази у добром стању. Био је и на гробу те добротворке народне. Учинио је нужне кораке да се повољно реши молба матичина на олакшицу поштарине. — Прихваћено је мишљење фискала друштвеног, да се поднесе предлог скупштини, да се приходи од задужбине Новака Голубског и жене му Сосе употребе на књижевне цели и издавање књига матичиних. — И скупштином и управним одбором изаслани пододбори јављају, да су рачуне свију фондова под управом матичином прегледали и да су их у реду нашли. — Узима се на знање извештај председника друштвеног, да је каса изненада сконтрована и да је у реду нађена. — Извештај иницира Стевана Славнића о премерењу и парцелирању земље Марије Трандафилке узет је на знање. — Обрачун о стипендијама фонда Нестора Димитријевића послат је управи српских народних фондова. — На позив српског трговачког удружења у Новом Саду уписује се Матица за члана утемељача са 200 круна. — По мишљењу фискала друштвеног одобрено је више безтеретних отписа на сигурност

зајма уложених парцела. — Молба Софије Ђурђеве из Долова, да не мора платити никакву отштету, за уживану земљу, коју је муж јој оставио Матици — издана је на мњење фискалу друштвеном, а тако исто и молба Анастасије Недељковића у погледу осигурања легата, који је муж јој оставио Матици. — Издано је неколико зајмова.

Нове књиге.

Две године из прошлости Београда. (1789—1701). По архивским изворима написао *Тодор Стефановић Виловски.* (Одштатпано из „Бранкова Кола“). Сремски Карловци. Српска Манастирска Штампарија 1901. Стр. 55.

Извештај о конгресу против алкохолизма, одржаном у Бечу 9—14. априла 1901. Од *Дра Љубомира Ненадовића.* Панчево. Штатпарија Драгутина Витигшлагера 1901. Стр. 69.

Изашао је из штаме:

ЗБОРНИК

црквених богослужбених песама псалама и молитава, Извод из Типика и Црквенословенски Речник

За православне српске цркве и школе

Благословом Његове Светости преузвишенога господина **Георгија Бранковића** патријарха српскога **на свет издали**

Протојереј **Јован Живковић** професор у богословији. и **Јован Живановић** професор у гимназији.

Ова је књига препоручена од свих области православне српске цркве како у митрополији карловачкој тако и у Далмацији, Босни и Херцеговини, Србији, Црној Гори и Турској.

Свака српска кућа треба да је има на своме столу да се божанским песмама одушевљава за свето православије најдрагоценији аманет сваком Србину те да у светој цркви разумно и по чину суделује у светом богослужењу а црквени појац не сме бити без ње.

Књига је штампана крупним словима на финој и јакој хартији, износи $42^1/_2$ табака велике осмине. Цена јој је у меком повезу 7 круна (8 динара и 50 пара) и *шиљемо је о свом трошку* (франко) само за *готов новац* или поузећем (на доплату.)

Врло је подесна и за поклоне о благданима, свечарствима и т. д.

Наручбине примају и извршавају **само:**

У *Ср. Карловцима*: 1.) Издавачи и власници (адрес: *Јован Живковић, Ср. Карловци*) и 2.) Књижарница Св. Ф. Огњановића. — У *Новом Саду*: 1.) Књиж. Луке Јоцића и 2.) Књиж. А. Пајевића. — У *Сомбору*: Књиж. Мил. Каракашевића. — У *Задру*: Libreria internazionale editrice A. Nani. — У *Сарајеву*: Књиж. Милановића и Рајковића. — У *Мостару*: Књиж. Пахера и Кисића. — У *Београду* 1.) Књиж. Јефте Павловића и Комп. и 2.) Књиж. Рајковића и Ђуковића (Теразије.)

ШКОЛСКА ИЗДАЊА СРПСКЕ МАНАСТИРСКЕ ШТАМПАРИЈЕ У КАРЛОВЦИ

НАУКА О БОГОСЛУЖЕЊУ ПРАВОСЛ. ЦРКВЕ
или
ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА
написао
Александар Живановић
правосл. свећеник, кр. професор и катихета на средњим школама у Осеку.
Цена је књизи I круна 20 потура. —

АПОСТОЛИ
ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ
који се читају преко године.
Приредио **протојереј Василије Николајевић.**
— Цена К 1·20 —

МА́ЛАѦ
КАТАВА́СЇѦ
содержа́щаѧ въ себѣ̀ разли́чнаѧ пѣ̑нїѧ и҆ пѣ̑сни дꙋхѡ́вныѧ, во ᲂу҆потребленїе ᲂу҆ча́щїѧсѧ правосла́вныѧ ю҆́ности се́рбскїѧ, ꙗ҆́коже и҆ про́чихъ благоче́стивыхъ хрїстїа̑нъ, и҆зъ свѧтихъ церко́вныхъ кни́гъ
— Цена 40 потура. —

ШТИЦА
за познавање црквенословенских писмена и за спајање истих у слогове.
Израђена је с три масне боје на картон папиру, величина 63×95 cm. Леђа су јој каширана платном, а рамови од блеха бронзираног. — Цена 4 круне.

ПЕСМАРИЦА
за православне вероисповедне српске народне школе
према наставној основи изданој од всл. школског савета израдио
Александар Јорговић
учитељ у срп. вишој девојачкој школи новосадској
— Цена је књизи 60 пот. —

ГРАМАТИКА
ЦРКВЕНОСЛОВЕНСКОГА ЈЕЗИКА
својим ученицима саставио **Јован Живановић.**
— Цена I круна 75 пот. —

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Број. К. 939. 941 и 943. 526. 529. 552 ех 1901. 131 1—3

СТЕЧАЈЕВИ.

Исписују се на парохије у Кукуњевцу V. разреда и у Брестовцу VI. разреда и на мјесто системизираног парохијскога помоћника у Беловару са платом VI. разреда. Молитељи имају прописно обложене молбенице своје надлежним путем Епархијској Консисторији овој 7. (20.) Октобра 1901. поднијети.

Из сједнице Епархијске Консисторије у Пакрацу 22. Августа (4. Септембра) 1901. држане.

Мирон с. р.
Епископ.

Бр. Е. К. 388. ех 1901. 130 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се поново стечај на парохију I. разреда у Дебеломбрду, у протопрезвитерату Кореничком.

Рок компетовању траје до 20. септембра (3. октобра) о. г.

Из сједнице Епарх. Конзисторије горњо-карловачке држане у Плашком, 23. августа 5. септембра 1901.

Міхаилъ.

СТЕЧАЈ 129 1—3

На упражњено учитељско место шесторазредне мешовите салашке школе, у црквеној општини суботичкој, епархија бачка, овим се отвара стечај.

Са овим учитељским местом скопчана је плата од 720 К, за пофторну школу 80 К, осим овога стан према пропису 74 § а шк. уредбе од 1872. год. са баштом од 2 јутра засађеном и већ подрањеном виновом лозом и воћњаком, потребан огрев за стан учитељев и школу и 40 К у име паушала. Сем тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 К када приспе и који може достићи највећу своту од 500 К.

Дужности су прописане Шк. Уредбом од 1872. год. и односним наређењима дисциплинарних правила.

Рок је стечају 19. септембар (1. октобар) 1901. год.

Из седнице, срп. правосл. школског одбора, држане у Суботици 25. августа (7. сепг.) 1901.

Б. Свирчевић Светозар Ш. Димитријевић
перовођа парох председник шк. одбора

СТЕЧАЈ. 128 1—1

На упражњено учитељско место, при овомесној срп вероиспов. мешовитој школи овим се расписује, на основу решења Сл. Епар. Школ. Одбора Бачког, од 18/31. авг. о. г. бр. зап. 320. поновни стечај. Са овим звањем скопчана плата као и дужности, означени су у 17 18—19. бр. овогодишњег Срп. Сиона. — Рок стечају је Мала Госпојина.

Ваљано инструјиране молбенице имају се на потписани Шк. Одбор слати.

Из седнице Месног Шк. Одбора држане у Шандору 25. Авг. 7/9. 1901.

Школски Одбор.

СТЕЧАЈ 123 2—3

На упражњено учитељско место срп. вероисповед. школе српско-крестурске, овим се стечај отвара. Плата је 1000 К — хиљаду круна са квинквеналом — слободан стан школском здању, за огрев сламе колико буде нужно, 2 јутра оране земље и $^1/_4$ јутра баште ван села са порезом. Осим дужности учитељске, која је школском уредбом прописана, дужан је учитељ и у цркви појати. Рок пријаве је до 20 септембра (3 октобра) о. г. Молбенице са нужним сведоџбама ваља упутити местном школ. одбору, лична пријава узеће се у обзир.

Из редовне седнице месног школ. одбора држане у Српском Крстуру (u. p. Gyála) 16/29. Августа 1901. год.

Сима Моцић перовођа. Спасоја Јајачин председник.

СТЕЧАЈ 125 2—3

Избором Петра Огњанова за учитеља у Суботици остало је једно упражњено учитељско место у Мокрину, на које се овим стечај расписује.

Плата је учитељу: 1000 круна, стан у натури, у име огрева 100 круна и за писаћи прибор 14 круна.

Дужности учитељеве прописане су Школском Уредбом.

Рок стечају траје до 23. септембра (6. оттобра) о. г.

Из седнице срп. вероиспов. школског одбора држане у Мокрину 22. Августа (4. Септембра) 1901. године.

Ник. Николајевић Григорије Стајић
перовођа. председник.

Бр. К. 106./82. ex 1901. 127 2—3

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на парохијско место у Сигетчипу са рескриптуалном платом VI. разреда.

Ваљано инструисане молбе ваља путем претпостављених власти потписаној конзисторији до 1/14. октобра 1901. г. поднети.

Из седнице епархијске конзисторије будимске држане у Будимпешти 3/16. августа 1901.

Епархијска конзисторија будимска.

СТЕЧАЈ. 126 2—2

Ради попуњења учитељског мјеста у српској автономној основној школи у Загребу овим се расписује стечај:

1.) Са овим учитељским мјестом скопчана је годишња плаћа од (осамсто) 800 круна онда у име функционалнога доплатка (двијесто . . . . . 200 „ мјеснога доплатка (шесто) 600 „ те стан у нарави или станарина од (тристо) . . . . . 300 „

2.) Дужности учитеља прописане школском уредбом од 1872. год. и §. 17. дисциплинарних правила од год. 1876.

3.) Компетенти Срби православне вјере, нека изволе своје са свједоџбом оспособљења, лијечничком свједоџбом крсним листом обложене и прописно биљеговане молбенице послати потписаном школском одбору.

4.) Рок је стечају Мала Госпојина 8. 21/IX. ове год.

Из сједнице школскога одбора српске православне црквено-школске опћине у Загребу.

Потпредседник:
М. Стојановић

ДРУГИ ОГЛАСИ

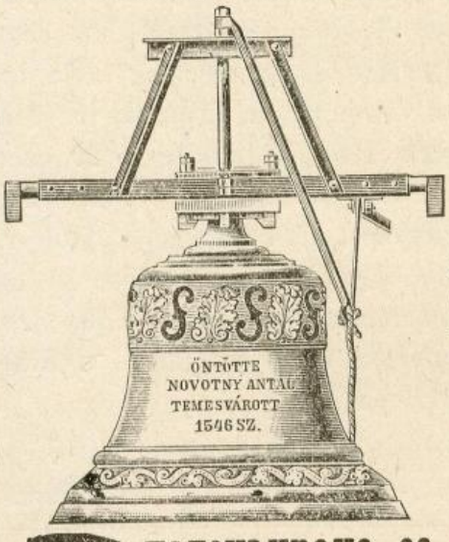

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђенаи зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

19— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. 459.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 36

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 9. септембра 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његова Светост, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, Георгије Бранковић, благоизволео је *Дра Јована Чупића* именовати за привременог професора на Православном Српском Богословском Училишту у Карловцима.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Говор

Патријарха Германа Анђелића у седници Св. Архијерејског Синода, држаној 19. сеп. 1882.

(Свршетак.)

И то је начело, као што је показано, спровео Сабор, и ако не искључиво *на папиру*, јер ту стоји под покривалом цркве, ал у самој ствари заиста, јер је ту црква од сваке управе у истини одстрањена; присвојивши народу власт искључиву, да може цркву по својој вољи, по својој памети уређивати и њоме управљати, услед чега растворило се старо, и створило се ново уређење живота црквеног, одстранили се *правилни* и поставили *неправилни и нови органи за нову власт црквену*, што све иде и на само разоравање цркве.

Аутономија не може дати нека *нова* права *коме, који* у упражњавању права *не бијаше*; већ она само *повраћа* употребљење права ономе, коме то упражњавања право *скучено ил одузето би, према ономе, који је то ограничио ил одузео.*

Стародавни обичаји и црквене установе — *јер народних, које би по народу искључиво у цркви и за цркву правно донешене биле*, црква ова не познаје, развје, ако се под тима не разуму оне установе, које су за цркву донешене бивале од народа, но ипак не без споразума цркве, док је државнополитичне самосталности имао; но у том случају имају се оне взирати као донешене од власти државне, што је битна разлика, — какви су и какве биле, види се најбоље из привилегије, на коју се обично позива, dtto 20. ауг. 1691. гди се вели:

Decrevimus, ut iuxta orientalem ecclesiae gr. ritus Raseianorum consuetudinem ad normam veteris calendarii libere conservemini, et prout hactenus, ita deinceps a nullis ecclesiasticis vel secularibus statibus ulla afficiamini molestia; lice-

atque vobis inter vos propria facultate ex natione Rasciana constituere Archiepiscopum, quem status eeclesiasticus et secularis inter se eliget, *isque AEpiscopus vester liberam habeat facultatem disponendi cum omnibus orientalis gr. ritus ecclesiis, Episcopos consecrandi, sacerdotes in Monasteriis disponendi, Templa ubi opus fuerit, propria facultate exstruendi, in civitatibus et villis Rascianis sacerdotes subordinandi: verbo sicut hactenus,* gr. ritus ecclesiis et Ejusdem Professionis *communitati* praeesse valeat *ex propria autoritate ecclesiastica.*

Statibus porro ecclesiasticis velut AEpiscopo, Episcopis omnisque generis sacerdotibus gr. ritus in monasteriis et Templis maneat propria facultas disponendi ita, ut nemo in praedictis monasteriis et Templis ac Residentis vestris violentiam exercere valeat, nec super ecclesiastico statu ullus secularium. praeter nos potestatem habeat arrestandi vel incaptivitandi aliquem, sed AEpiscopus tales a se dependentes ecclesiasticos poenam aliquam in currentis jure ecclesiastico seu canonico *punire queat..* Denique *ut omnes ab AEpiscopo tamquam a capite suo ecclesiastico,* tam *in spiritualibus,* quam secularibus dependeant clementissime volumus jubemus.

Привилегија ова, каже се, ништа друго није, доли pactum coventum, илити конкордат, углављен између земље Господара с једне, и предстатеља цркве, који тада уједно би и глава народу, с друге стране.

У привилегији тој, као што се очито види, није ни сљеди, ама баш никакве, од права, крепошћу кога би народ овлашћен био на сабору каквом, у овим странама свој рјешавајући глас, који би се цркве и црквених тицао, дати по вољи својој, изузимајући *једног јединог* права, митрополита, и то тек у скупу са свештенством, сљедовательно по превасходству и са Епископи, себи изабрати, и ово последње по свој прилици *само с тога, што митрополит тада бијаше уједно и поглавица народу in saecularibus.*

Чланак XXVII. од 1790, на који се позива обично, гласи:

Sua regia apostolica majestas clementissime annuere dignatur, ut gr. ritus non uniti incolae . . . . . acquirendorum omnium officiorum capaces sint. . .

Juribus ceteroquin regiae majestatis circa negotia cleri ecclesiae, religionis, cujus exercitium plene ipsis liberum erit fundationum, studiorum ac juventutis educationis *non minus privilegiorum ipsorum,* quae fundamentali regni constitutioni non adversantur, prout majestas sacratissima a gloriosae memoriae majoribus suis accepit, ita eidem altefatae Regiae majestati porro quoque in salvo relictis“

Државни овај закон ништа друго не чини, доли потврђује између осталог привилегије, следовательно и оно у привилегијама, quae fundamentali regni constitutioni non adversantur, под којим речима само се политична страна привилегија разумети може.

Томе у наточ стоје садашње установе, које извора и наслона свога налазе у IX. зак. чл. 1868, уручујућем скуколику власт у цркви и за цркву настви, како је то у самој ствари протумачено.

Но као што ни један, па ни српски народ цркве ове није имао — по сведочби горе наведеног — права цркву своју уређивати и с њоме управљати, а најмање по својој памети, својој вољи, без сваког обзира на догматичну цркве науку, на канонично, на истој науци базирајуће се право, и традиције цркве; то се ни вјернима односно народу томе не може подјелити аутономија у упитном смислу, но цркви једино може и треба држава да поврати *ону слободу,* коју је црква овамо са собом донела, коју и данас под владом турском ужива, и која је овде за доба ере абсолутичне стешњена била; држава треба према цркви овој већ да праведна буде, а уједно и да постигне тиме, да се при слободнијем кретању и развијању религиозног и црквеног живота и бољи елементи к заједничкој нравственој радњи саберу, те да тако и снажније на том пољу радећи, успјешније к цјели својој тећи узмогну.

Коме другом, ако не цркви, и може автономија дана бити? Јер иначе би се то звало и најпростији појам у ствари пореметити, и преокренути, ако би се сирјеч други неки фактор, а не црква, признао, коме је автономија у део пала; а најмање може аугономија у њеној сушности окренута бити против саме цркве. У том случају стајала би цјел и дјејствије аутономије себи диаметрално на супрот, једно друго морало би двигнути.

Напротив искључује автономија унутар опредјелених јој граница *сваки ван организма цркве стојећи утицај, дакле и саме државе,*

остављајући овој врховни надзор, но с примањем дужности, да изгреде из граница аутономије, ма ови одкуд дошли, предохрањује и одбија; а пошто има и таквих ствари, које, ако и јесу природе духовне и црквене, али се односе на вањешни тих поредак, и то је онда ту држава и једна врховна власт, која би за постигнути обострану, црквену сирјеч и државну, цјел, имала на пољу том са правима црквене власти носиоцима споразумети се.

Ако се дакле тако аутономија, као што ју ја схваћам, узети има; онда се — при грађењу закона упитног и постојећих штатута понаособ, ако је све то од потребе, не сме с тога, што је црква ова *позитивна*, од самог Бога основана заједница, из вида испустити опредјељења онога, који је цркви тој темељ положио, који је цркву ту установио. Тек оно само, што је божанствени установитељ *неопредјељеног* оставио, *може се, ако то користи* цркве иште, допунително опредјелити; *али и то само по правим, правилним носиоцима власти у цркви;* одкуд сљедује, да у цркви овој за то, што она није *природна*, произволна, не може ни устројство нити штатути такви зависити од *произвољне сучланова погодбе*, нити могу с тога органи црквене администрације пуномоћија своја путем погодбе такве получити по начину демократичних задруга, дочим су таква получили од самог установитеља цркве, који је Апостолима реко: Ни сте Ви мене, већ сам ја вас изабрао, и као што је мене отац послао, тако и ја вас шиљем, идите у свет, проповедујте Евангелије итд.

Зато пак што у намјери божественог установитеља не лежаше, да цркву своју посредством непрекидно трајућег непосредног посредовања свога, већ да ју на начин човечји крјепи и развија, наредио је и власт у цркви видиму с пуномоћијем, да све оно што је за промицање цјели црквене по околностима времена, нуждно, опредјели и уреди, *али свагда са обзиром на науку и опредјељења његова што да буде и да бива.*

Власт ту уручио је Христос Спаситељ *не* народу, *но* Апостолима својима по сведочби св. писма, односно у Мат. 18, 15—18; 28, 18—20; Лук. 10. 19. Јов. 20, 21— 23.

Апостоли су — а не *вјерни* — народ — власт ту од части совокупно, по сведочби дјејанија апостолских, од части пак и појединце упражњавали, из II. Кор. 9. 10. 6—8, I. Кор. 4, 21—11., 10; Тим. 5. 19.

И власт ту пренели су Апостоли на своје у званију апостолском последователе и насљедника као што то искају мјеста II. Тим. 2, 25. 4. 2; Тим. 1, 5.

Ти последователи и наследници Апостола у правилној црквн. власти нису вјерни — народ — већ Епископи, о чем довољно сведочбу подају преднаведена места св. писма и једногласно учења св. отаца цркве. Тако сведочи Епископ Клар на картагенском сабору од 255 apud August. libr. 8. de Bapt contra Conat. cap. 43) говорећи: Manifesta est sententia Domini nostri Jesu Christi mittentis suos Apostolos et ipsis solis potestatem sibi a Patre datam permittentis, *quibus nos succedimus eadem potestate ecclesiam Domini gubernantis.*

Кипријан у писму 42 на Епископа римског Корнелија: Hoc vel maxime frater laboramus et laborare debemus ut *unitatem a Domino et per apostolos nobis successoribus traditam,* quantum possumus, obtinere curemus. — Аугустин на Psalm. 44. *Patres* missi sunt *apostoli*, pro apostolis filii nati sunt sibi, constituti sunt Episcopi. Hodie enim Episcopi, qui sunt per totum mundum unde nati sunt? ipsa ecclesia patres illos appellat, ipsa illos genuit, ipsa *illos* constituit in sedibus *patrum.*

А Хијероним у писму на Евагрија вели: Ubicumque fuerit episcopus sive Romae, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, sive Alexandriae, sive Thranis, ejusdem meriti, ejusdem sacerdoti — *omnes apostolorum successores sunt.*

Епископска је дакле власт исто тако, као и она апостолска *божественог установљења у цркви овој*, те зато колико је неправедно, да-паче злобно, толико је не мање и смешно оно пребацивање, као да је храњење и бранење црквених права од стране Епископа грамжење неко за власти. Чување бо и одбрана своје у цркви власти, самим установитељем цркве преко Апостола дане, не може се никако назвати грамжење за влашћу, напротив грамзе сви они којима право власти у цркви овој ни с које стране правно не припада, а хоће силом власти такве да се докопају, што би се с пуним правом назвати дало: упадање у права другог и отимачина, чему се опире старо права правило које вели: „non licet falcem in alienam messem injicere“.

И зато, што је Епископска власт божественог установљења, не може се она никаквом силом човечијом ограничити, развје ако то иначе благо саме цркве иште, и на то *општа црква* или и поједини Епископи саизволе, што се учинити *не дозвољава по њиховоме само произволењу* без важних узрока и *ништи на евагда*, него само *дошле*, докле узроци ти *узтрају и докле тако благо цркве иште*.

С тога у погледу томе *застарјелости* и није места у цркви; с тога и предходни случајеви не могу мјерилом бити за садашњост и будућност, па ни она дјејанија сабора од 1769. 1790., 1864|5. и даље од 1870|1., па ни она од 1874|5. с погледом на предизложена, и на начин, како су сљедовала. (Срав. АА кан. 34, Ант. пр. 9 и 16. Гангр. 21; всел. саб. VI. 12 и VII. 6)

По томе дакле Епископи имају право исто тако, кано и Апостоли или *совокупно* или *појединце* упражњавати власт ту, одкуда синоди вселенски и помјестни, ко којим последњим принадлеже провинцијални, митрополитски, дијецезални.

У делокруг таквих синода не спадаше само испитивање и утврђивање вјере, односно не спадаше само догмати с обреди, дисциплина у теснијем смислу већ и предмети тицајући се црквеног имања, црквених добара и добровјерних заклада, чему за доказ послужити могу С. С. ААк. 38. 41. и донешена на синодима тима правила, а наиме IV. кан. 17. 26. Ант. 24. 25. Трул. 25. VII. 11. Трул. 49. VII. 12. 13.

И та форма управе црквене налази потврду и у предкоснутим Христовом установљењу и непремјенно досад у православној цркви набљудаваној пракси, о чем сведочи апостолска и црквена историја.

За одржање тога црквеног устројства које почива у разностепеним цркве предстојницима припадајућој власти позвани су и обвезани су Епископи, служећи се при том духовним, а и материјалним средствима; дочим устројство то између осталог с тога, што на установленију Христовом почива, тим начином и к ортодоксији принадлежи Синод 1882.

Тако учи црква ова; тако њено каноничко право.

И по томе сваки, док је у заједници цркве мора се и покоравати њеним на пољу том донесеним установама. Желити пак и хтети да народ цркву Христову уређује и њоме управља, зове се ићи у наточ установленију горњем. Зове се хтети с религијом и вером шпекулирати по произволи својој.

И ако би ми сад Рескрипт declaratorialni од 16 јул. 1779. и конзисторијалну систему од 5. авг. 1782. са догматичком науком, односно каноничким правом цркве ове с једне, а с друге стране с постојећим новим уредбама сравнили; то би морали не сумњено то уверење придобити, да је црквена аутономија под apsolutismom далеко већа, уређенија (geregeler) била, не жели што је томе случај у конституционалној држави; шта више, да је под конституционалном владом аутономија правно постојећу уништила, и да црква сва сад фактично без аутономије стоји.

У таквој форми донесена аутономија нова и није могла дакле у практичном дјејствију (in praktischer Wirkung) друго што створити доли демагогично црквенство (Demagogen Kirchenthum), од чега последице по самој природи указују се као за цркву убитачне, али уједно и по саму државу шкодљиве, шта више опасне.

И стоји ли то, то онда и сваки, коме на срцу, ако и не благо цркве ex principio, али бар оно државе, лежи, мора желити, да томе жалосном стању једном предјел положен буде, и да се цркви она аутономија ревиндицира, која јој по правди иде.

Према таком стању цркве, које је с гледишта црквеног неправилно, с гледишта пак опортуног тако жалосно, да коначном растројству и по томе неминујемој пропасти цркве води, и даље према околностима, у којима се налазимо, поњам ја свуколику тешкоћу задатка кога нам решити предлежи;

знам ја, а знате и Ви, на колико је положај наш непријатан, и то тим више, што се, као што је очито, налазе у самим недрима наше обште матере цркве такви, који, заборављајући на непремјене заповједи Божије, клањају се више прелестноме мира овог духу, нежели ономе страха Божијег; што се појавише и такви, који се нечестивим радом и примером својим труде, да светињу благочестија цркве обезсвете, да чистоту вере помуте, уважење цркве умале, дух православија у клиру и народу стесне; што их има и таквих, који божествено цркве устројство безаконим рукама дерзају из темеља кретати и из корена чупати,

а других опет, који произведеном кроз то разстројенију у правленију цркве са очитим равнодушијем против дужности својих бивати позвољавају.

Али је, св. у Христу Бр., с друге стране знано нама свима и то, да смо ми, као Епископи, по несумнителној вјерности и непоколебивој привржености к благочестију и бодрости дира с чистом свѣдомомосћу своје власти дужни сваком појавившем се непријазненом нападању противстати, општу корист цркве, које је правленије, садржаније и преспјејаније во благо особеним промислом Божијим нама поручено, за првоначално правило свим нашим дјејанијама поставити, и по томе са апостолском ревности о њеном благу радити.

Представљајући дакле и заступајући у предстојећем сабору овом једину свету саборну и апост. цркву у држави овој, и имајући пред очима све горе речено, ваља, да очистимо савјест од сваке скверни, срдце од сваког пристрастија, душу од свију неправедних помисли; ваља, да сва наша приватна отношења к јединственим у цркви и ван те налазећим се особама, сва наша од моћи ил немоћи, ил од ласкавих обећања истих преизводиме, и на нашу корист односеће се надежде са свим одклонимо, како да тако узвишени над свим земним и мирским сујетама и бригама преобразимо се у живу цркву Бога жива, који дјело своје на ползу својих људеј најбоље свршити може, и како да вселившисја благодатију својеју въ сердца наша дјејетвително то дјејетвително тако и сврши допуњавајући ма по потреби врјемена, што цркви оскудјева одклањајући оно, што цркви вред наноси, и исправљајући, што је погрјешно, на толико све на колико то зависи од савестног испуњавања дужности, које Епископима по правилима црквенима налаже.

И тако задатак наш рјешавајући испуниćемо свету вољу Божију, отдаћемо Богу што је Божије а цару што је церево, а тиме угодити Оцу небесноме и земаљскоме; тако радећи приобрјестићемо и спасеније нашим, и душам оним, које су нашој бриги повјерене, и за које ћемо ми Богу на страшном суду одговор дати имати; тако дјелајући учврстићемо и одпучену вопчу у ланцу оном, који областну ову цркву веже са општом православном матером цркве.*

*) Овај говор блаженоупокојенога патријарха Германа Анђелића, који је у Св. Синоду „с пажњом саслушан“, забележен је у дотични синодски записник под бр. 25. „знања ради“. Штампали смо га, јер држимо, да га ваља знати и свакоме објективном оцењивачу становишта и назора патријарха Германа. Надаље, штампали смо га и зато, јер је он предходио у Св. Синоду саопштеним мњењима истога патријарха „о операгима и закључцима српског народно-црквеног сабора од 1879, који су потребовали вишег односно највишег одобрења“, а која ћемо мњења такођер штампати, с разлога, јер их треба знати, јер бацају много светлости у историју тих саборских операта и закључака и много светлости у радњу њихова автора.

Протопрезвитер **Јован Јеремић**.

Рационализам и Православље.

С руског превео **Драгутин Драгојевић** свештеник.

(Наставак.)

Тој игри са свештеничким неудаћама придружио се и азијатски будизам са својим — нирваном. Па ево у Паризу, у средишту светског живота, већ се распростире то стародревно језичништво. Буди дижу олтаре, где озбиљни људи и чувене даме колена своја савијају пред идолом.

Врло оштроумно примењују историју пада људског овом погибељном покрету рационализма. Могли би запитати: како то, да се идеје филозофске тако брзо шире, кад велики филозофи мирно раде у својим кабинетима? Одмах ћемо добити одговора. Где су паучењаци, где су школе, где су слушаоци, па новине, па популарна издања; све то жељно чека те идеје, па их усађује у наш живот. Сви филозофски покрети последњих деценија већ се јасно одразили и у политици, и у трговини, и у свима гранама живота нашег. Необразована маса и људи, не приступачни вишој науци, жедно слушају то учење противио вери и закону Божјем и њиме се користе, да се потпуно предаду својим страстима. Било је покушаја да се стане на пут популаризацији тих филозофских идеја, али без успеха. Дух времена, непријатељски расположен према вери, налази се у једно исто време на свима местима, те поткопава и уништује живот, што факта доказују.

Немогуће је набројати све оне неправилности, које је проузроковао рационализам последњих времена. Но најгоре је што веру и цркву одриче, затим што од-

риче све основе једну за другом, на којима је живот човечји положен. Али неверство је, како је већ давно опажено, болест не толко ума, колко воље. „Ја то не појмим, то не разумем, то не признајем“, означава не толко снагу мисли, колко злу вољу. Та своја воља одриче покоравање старијем, презире атворитете, не признаје власти ни родитељске ни државне, разрива везу супружанску; јавно постоје и брзо напредују дивљи бракови, и још много што напредује, као тровање деце, оцеубице, самоубице. Такав преврат проузроковао је рационализам и у државној управи, у социјалним везама и одношајима. Конституциони систем јесте донекле златна средина између потреба рационализма и историјских дата државне власти, и, као компромис, сам није сталан, већ се колеба, а с њиме и живот народни. Правац пак рационализма јесте република, демократија и, кад би још могуће било, савршена анархија. Девиза рационализма јесте потпуна слобода у свему, „оставите нека сваки ради, што хеће.“ И гле, под страшним игом своје воље једно за другим стадоше се рушити прегради, које донекле одржаваху друштвене одношаје у границама закона и поретка, а врата страстима, сваком разврату широм се отворише. Страст за ћаром развила се до кулминације; лихвари, већином Чивути, стекоше капитале; умножише се друштва где се немилице трошило и пило; затим театри, забаве; пијанство ушло народу у крв; пораст преступа достигао је највећи број. Ни вештина, па ни литература није боље стајала. Писало се за покварени укус публике. У нади за профитом писале су се књиге, које ни за длаку не уступају у моралу већ познатој „Нани.“ Ширили су се изреке, да је својина лоповшаг; сваковрсни преступи имаћаху свога оправдања. И сам рационализам крао је из ризнице Откривења високе истине, те их за своје издавао. Какве је страшне злоупотребе чинио рационализам из појмова хришћанске слободе, једнакости, братства, говоре ужаси буна у Француској. У опће нема области у животу човечјем, где се не би јасно одразио рационализам и његов страшни утецај.

Но има један живац у црквеном, државном и социјалном животу, који је особито нежан и осетљив у свима превратима философије од оних времена од кад је она хтела да постане учитељицом вере, — то је школа, не само виша или средња, него такођер и основна. Познавајући таку осетљивост школе према идејама века и особиту њену вредност за почето васпитање и образовање народне масе, постараше се провокатери тих распространених идеја, да и школе не остану без њихова утецаја. Тако н. пр. Русо први зажеже варницу револуције у Француској познатим педагошким романом „Емил“. Базедов, Песталоци, Динтер, Дистервег — сви ти тако познати и нашој школи руководитељи на западу — стојали су у најближој, шта више у непосредној вези са филозофским покретима свога времена и беху провокатери њихови у школи и друштву. Боље рећи, није било ни једнога мислиоца, појете, који не би тим начином или којим другим утецао на школу. Отворите историју педагогије за последње време и у њој ћете наћи све познате умне знаменитости нашег времена, па као сви, утецале су и оне, више или мање, у духу рационализма, који се дубоко упио у школу, не поштедивши ни наше основне школе.

Узмимо сваку од три идеје рационализма и посмотримо их, како се оне у школи одразиле.

Прва идеја рационализма — апстрактизам т. ј. слобода и независност сваке особе од свих историјских веза и свију авторитета. Тежња к апстрактизму изразила се јасно у жељама педагога, да одстране од деце сваки спољашњи утецај. Идеал васпитања — по Русоу — састоји се у томе, да се дете до дванаесте његове године, потпуно здравим и снажним одгоји, а у таквом незнању, да не би умео разликовати десну руку од руке леве. Тада би тек оно под руком ваљана учитеља способно постало да разазнаје. У петнаестој години Емил не зна постоји ли у њему душа. То би за њега рано било чак и у осамнаестој години. Но како је таква изолација детета, дечака и младића само у романима, а никако у стварности, то би се

по убеђењу педагога рационалиста морала школа сасвим изоловати од утецаја са стране. Школа, по речима рационалиста, јесте — самостална величина, која треба да стоји потпуно одељена и од породице и од Цркве и од државе. Нико се не би смео мешати у њен рад. У првом реду морала би она бити савршено независна од Цркве. Нису потребни свештеници, кад их потпуно могу заменути и светски људи. Свештеници веле, да је школа кћи Цркве, нашто рационалисте одговарају: то је било па прошло, јер сада је школа постигла своје савршенство и има права сама собом управљати и својим животом живети. Мати пак сама, т. ј. Црква, дужна је била постарати се, да јој кћи, т. ј. школа, стане на своје ноге. Али црква је неговала и васпитала школу, па мора нечег заједничког с њоме имати — говоре први. Јесте одговарају други: Црква је однеговала школу и учинила је од ње неупотребљиву ствар. Данашња швајцарска и немачка школа изникка је из свеопћег народног образовања, стеченог сопственим народним трудом. Зато она и нема ништа заједничког са Црквом. Црква је само део опћег устројства, те школа не може имати заједничке везе с њом, пошто је сама друштвена својина. „У свештеника нема ни слободног времена, ни средства, ни довољног образовања, ни педагошке праксе, ни умења, ни такта, а да би могли руководити школу и њен рад." Али протуодговор гласи: „Без тврдог религиозног и моралног образовања нема ни покоравања закону, нема ни грађан ког поретка. Распра међу њима све више иступа из границе постављеног питања, те отуд долази друго питање: да ли треба школа да стоји у зависности од државе? Говоре: не није дужна. Учитељ није чиновник, те не може утецати у политику и разно васпитавати. Автокефалност школе признавала се као и државне власти н. пр. у Пруској све дотле, док та државна власт не узе у своје руке и њу, као потребно оруђе у познатој културној борби. Бизмарк у писму сеоским учитељима вели: „Ви сте моји другови у борби против непријатеља", а тај непријатељ била је Црква. Сва та борба о самовласност школе осетила се и у нас, јер се и наши сеоски учитељи борили против утецаја Цркве на школу.

(Свршиће се)

Сиромах или богат пред Богом су обојица једнаки.

(Еванг. Матеј 11, 2—10).

Превео с немачког **Милан Поповић** парох.

(Свршетак.)

II. Тако је то благ. Хришћани: *Сиромах или богат, пред Богом су обојица једнаки. Бог љуби обојицу једнако, Бог се стара о обојици једнако, Бог суди обојици једнако.* На то би требали сви помишљати и то к срцу узети.

Да су богати и сиромашни једнаки пред Богом, то би требало да је на уму свима богатим и посједницима. Како лако бива богат уображен и охол, сматра себе за више и боље од свог сабрата, и гледа на њега са омаловажењем и презирањем. До душе богат се може радовати своме богатству, и сматрати то за захвално преимућство, што му је у дио пала потпунија мјера земаљских добара. Али зар би он смио уступити мјесто охолим уображењима у свој новац и добро? Зар би он смио мислити: Ја сам ради свог богатства бољи од других? Би ли он смио омаловажавати и презирати оне, којима је Бог у мањој количини дао. Даје ли богатство оном, који га има, већу вриједност и веће достојанство, него ономе који га нема? Нипошто. Људи, неразумни људи, мјере додуше често вриједност човјечју по његовом земаљском имању; они указују богатоме веће поштовање, указују му више части, више му се улагују, него сиромашном. Али само код људи вриједи богатство а не код Бога. Макар у тебе била сва блага овог свијета, ипак с тога ти не би био Богу милији и пријатнији, од најсиромашнијег. — Па колико ти времена донаша твоје богатство ваљде и користи? Највише толико колико на земљи живиш; али заџјело не послије смрти. Ако си умро, може бити да се твој мртвачки сандук, у коме твоја лешина почива, носи са већим трошком и сјајем на гроб; али ти не можеш сав свој новац и добро понијети са собом с ону страну гроба. Праведни судац неће једном питати: Како си богат био, него ово ће те једном упитати: Је си ли добар био? Па све да си имао на земљи бачве злата, то ти у оном животу неће ама баш

ништа помоћи, ако нијеси у исто доба имао и блага врлине. Знај и то, да ће многи, који је овдје на земљи дубоко под тобом стојао, тамо бити далеко, далеко богатији плаћом и блаженством, ако је он овдје чинио више добра, и богатији био врлином од тебе. Били ти то могао знати, и на то помишљати, ти, кога је Бог с богатством благословио, и који си уз то охол и уображен у твој новац и добро и с омаловажењем гледаш на своје сиромашне ближње? Не, ти то нећеш моћи. Ти ћеш бити тада чедан и понизан, кад би био још толико богат, ти ћеш тада и најсиромашнијег држати и признавати за себи сличног, и као таковог ћеш га љубити и пазити. Али, ако си рад да твоје богатство код Бога вриједи, и да се удостојиш божанске љубави и небеске награде, не троши га на весео и блудан живот; не, човјекољубно се с њиме послужи. Насити са својим преостатком гладне, обуци наге, окријепи болесне, потпомажи оне који трпе невољу, буди богат добрим дјелима човјекољубља и милосрђа; у таковом случају твоје ти богатство доноси благослов, и то богат благослов; тада се удостојаваш љубави Божје, тада себи сабираш блага, која те прате у вјечност. — Богатство, вели мудри Сирах, *добро је, ако се без гријеха употребљује;* ако се богатство, које Бог даје, употребљује не само без гријеха, него и на усрећавање својих ближњих, тада је оно не само добро, већ тада има високу, врло високу цјену.

Да су сиромашни и богати једнаки пред Богом, то би требало да је на уму свима сиромашним и невољним. Они који су притиснути сиромаштвом тако се лако не задовољавају са својом судбом, тако лако бивају малодушни и страшљиви, шта више иду тако далеко, да се туже на Бога због строгости и неправедности, и на Бога ропћу. Не, не чините више тако, ви сиромашни. Додуше ви у погледу земаљских добара стојите за богатим, али ипак ви имате с богатим исту човјечанску вриједност и исто човјечанско достојанство; с тога код Бога ви вриједите исто толико као и богати. Небески отац и вас љуби, и о вама се с очинском вјерношћу стара. Бог вас је мање благословио са земаљским добрима. Он, свезнајући и преблаги, зацјело је знао, да вам је сиромаштво лековитије од богатства. Очинска љубав обисипа и вас с доброчинствима и благословима. Ви можете бити добри, крјепости људи, исто тако добри, као и богати, и тиме себи приуготовити утјеху и радост добре савјесни, удостојити се допадања Божјег, и себи сабрати блага за вјечност. — Па колико ће вас притјешњавати бриге и терета сиромаштвом? Највише до гроба. Тада је крај свакој земаљској нужди. У вјечности ви нијесте више сиромашни; не, ако сте овдје били богати врлином у вјечности ћете бити богати блаженством. Сносите трпељиво терете сиромаштва, будите дјетињски задовољни са својом судбом — са Богом, који вам из мудрости и љубави богаство ускраћује, и допушта да сиромаштво буде ваша судба. — Тако олако бива сиромах завидљив, кад види друге поред себе, који у изобиљу пливају и живе прекрасно и у радости. Шта би вас могло, о сиромашни, сигурније сачувати од нехришћанског мишљења, зависти и злобе, него блиска и садашња мисао: да ви код Бога исто толико вриједите као богати; да вас Бог исто толико љуби, исто се толико о вама брине, ако сте на земљи били пуни врлина људи, да ће вас у блажене станове небеске примити. О зацјело, ако не сметнете с ума, да су сиромашни и богати једнаки пред Богом, будите увјерени, да ће то сиромаштво на вас благословено дјејствовати.

Да су сиромашни и богати једнаки пред Богом, то би требало да је на уму и онима, који не припадају ни богатим ни сиромашним, већ се у осредњем стању налазе. Мудар је то и љубазан план Божји, по коме је најмање колико оних који у богатству кипте, толико оних које сиромаштво јако притјешњава; по коме на против већина има своје довољно издржавање и у срећном средњем стању живи. До душе они су сретни који нијесу богати, али нијесу ни сиромашни. Заиста је била врло мудра молитва Соломонова: „Сиромаштво и богаство недај ми Боже, допусти ми да примим свој скромни дио.“ Али колико их има који нијесу тиме задовољни, што су из очинске руке примили скроман дио земаљских добара! Многи ли их има, Боже мој мили, који безобзирно и несито желе да им све у изобиљу плива! Ипак колико их само има, који иду само за тим, да стечу себи новац и добро и да блага саберу! Кад би ови којом срећом помишљали, да су сиромашни и богати пред Богом једнаки. — Тад би се у толико прије задовољили с оним што имају; тад би у толико прије били задовољни са својим осредњим стањем, и Богу захвалили, што им је толико дао,

колико им је потребно, тада они не би прије свега тежили за новцем и добром, које у истину не може вјечно усрећити, него за побожношћу и врлином, које заиста вјечно усрећавају. — О заиста, заиста, благ. Хришћани, сиромаштво није највећа несрећа, а богатство није највећа срећа. Али то је највећа несрећа, ако је ко зао и порочан; али то је највећа срећа, ако је неко добар и пун врлина. Доћи ће вријеме, *кад ће свијет проћи са свом својом радости и величанством*, али такођер са свом својом бригом и нуждом, — вријеме, кад богат није више богат, и сиромах није више сиромах, — али ко вољу Божју чини, тај остаје у вјечности.

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: **Ст. С. Илкић.**

(Наставак)

3. Свештенство.

Расправљајући о свештенству као тајни, прегледаћемо црквене одредбе које се односе а) на добијање свештенства, односно на избор и рукоположење свештенослужитеља, б) на духовна права и дужности свештенства, в) на живот свештенослужитеља и г) на случаје у којима неки свештенослужитељ напушта свој чин.

I. Опште одредбе, које се односе на избор личности за свештенство.

Сходно важности свештенога чина, Црква је још у најстарија времена донела најстрожија правила, да се у свештенство имају узимати само достојни људи. Правила та тачно прописују и одређују физичке, духовне т. ј. умне и моралне особине, као и разне спољашње прилике друштвеног и приватног живота оних, који се желе посветити свештеноме позиву.

Сазнање, да је црквеноме пастиру неопходно потребна зрелост ума, постојаност у вери и у врлинама, разборитост у мишљењу, суђењу у поступању, сем тога велика важност и множина дужности као и потреба да се цео човек посвети на службу Богу и Цркви — руковођаше Цркву те је донела опште правило, да се достојна лица тек у *зрелом добу* могу посвећивати на високи степен свештеничке службе. Већ у књигама апостолских установа наилазимо на правило, да за епископа не треба никога рукополагати пре но што наврши педесет година, сем случаја да неко добије особени призив с неба, или да се одликује ванредним духовним даровима и врлинама.[1] На почетку четвртога века сретамо се међу саборским правилима и с таквим, које одређује, да презвитер не сме бити млађи од тридесет година, а ђакон од двадесетипет. Ова одредба потврђена је и правилима васељенских сабора (Неокес. 11., Карт. 22. 2, VI. вас. 14. 15). Правила поменутих сабора не говоре ништа позитивно о годинама које су потребне за епископство; али већ из правила која прописују године за презвитере јасно је, да године које су потребне за епископа, свакако морају бити старије од година које се захтевају за презвитера. По законима цара Јустинијана кандидат за епископство не сме се бирати пре тридесетипете односно тридесете године [2] Општи принцип саборских правила је, да без обзира на личне умне и моралне особине, никога не треба брзо рукополагати у свештенички чин и не пре, него што дотични прође све ниже црквенослужитељске степене, те у сваком проведе извесно време. Особито су у овом погледу строга она правила, која се односе на избор епископа Шести помесни, Сардикски сабор овако говори: „мора се најтачније и најмарљивије пазити, да, кад се какав богати или учени из грађанскога звања нађе достојним за епископа, не треба таквога постављати дотле, док није сасвим прошао службу и чтеца и ђакона, и презвитера, како би прелазећи сваки поједини степен, ако се достојним покаже, могао поступно подигнути се на висину епископства. И за сваки степен чина мора бити свакако остављена не мала трајност времена, да се узмогне испитати и вера дотичнога, и његово добро владање, и постојанство, и кротост, како би, ако се нађе достојним божанственог свештенства, удостојио се највише части. Јер није умесно, нити знање или лецо опхођење на то овлашћује, да се на брзу руку и олако одлучује, те одмах с места поставља епископ, презвитер или ђакон; јер би таквога са свим умесно могли сматрати новокрштеним, особито пак, кад знамо, да је и најблаженији апостол, који је учитељем незнабожаца био, осуђивао пренагљена постав-

[1] Constit. apost. 2, 1.

[2] Justin. nov. 123, 1. и 137, 2.

лања; а испитивање за дуже времена кадро је на доста поуздани начин показати и владање и нарав свакога.“ (прав. 10). Истина у првим вековима наилазимо на неколико примера, да су веома младе личности постављане за епископе; тако н. пр. знамо за Тимотеја епископа Ефеског, којега сам апостол Павао, који га је и рукоположио, назива младићем (I. Тим. 4, 12), исто тако у младости постадоше епископи и св. Григорије Неокесариски, св. Анатанасије Александриски[3] и други. Сам је апостол Павао писао Тимотеју: **никтоже о юности твоей да не радитъ**; т. ј. да младост поменутога епископа никога није овлашћивала, да се не подвргава његовој власти. Но сви наведени примери су само изнимци од општих правила, који су се догађали у Цркви само у ванредним приликама и на основу нарочитог позива, којега с неба добиште одабране личности. Из тога разлога је и девети помесни сабор, (одржан у Цариграду 861. године) донео сљедеће правило: „Ако су до сада појединн из световњака и калуђера из нужде и бивали на брзо удостојени епископске части, и били су изврсни по врлинама, и високо су своје цркве подигли, ипак не сматрајући никако као закон цркве оно, што ретко бива, наређујемо, да у напред тога већ не буде; него онај, који има бити правилно рукоположен, мора прећи све степене свештенства, и на свакоме провести узакоњено време“. (прав. 17).

За остале степене клира, саборска правила прописују сљедеће године: за ипођаконе — да нису млађи од 20 година, за ђаконисе — 40,[4] а за чтеце и певце, по Валсамону, — прописује се 18 година.[5] У нашој овопредоној цркви за ђакона и презвитера — у смислу §. 36. декларатории од 1779. године — захтева се да имају 25 година; у осталом у овом погледу одлучује код нас црквена власт споразумно са државном, узимајући у обзир потребу Цркве.[6] За епископе се захтева код нас, да су навршили 30. годину живота. По старим правилима руске Цркве у погледу старости свештенослужитеља, важе односне одредбе канона, а за епископа се не сме постављати онај, који је млађи од 40 година.[7]

У погледу физичких или спољашњих особина онога који се жели свештенству посветити, у хришћанској Цркви не постоје онакви прописи, какви су постојали у старозаветној Цркви, по којима свештена лица нису смела имати никакву телеснуману или повређени део тела (Левит. 21, 16 и даље). Апостолска правила забрањују постављати за епископе такве особе, које усљед каквих телесних недостатака не би биле у стању одправљати тешке дужности епископске. Односна правила овако говоре у том погледу: „Глуви пак и слепи нека се не поставља за епископа, не што је опогањен, него да не буде сметње у црквеним пословима“. (прав. 78). Али, говоре даље апостолска правила: „ако ко има покварено око, или је повређен у нози, а достојан је епископства, нека буде; јер телесна га мана не погани, него душевни порок“ (прав. 77). Деси ли се пак, да ко у чину оглуви или ослепи, или га нападне друга каква телесна боља, такав по Валсамону може остати и на даље у чину и на истом степену на којем га је болест снашла, али му се не може поверити нова дужност или виши степен.[8] Овамо спадају и правила која забрањују рукополагати ушкопљенике, који су се својевољно ушкопили, док се међу тим они који су од других насилно ушкопљени, могу производити на све степене свештенства па и на сам високи степен епископства (апост. пр. 21. 22. I. вас. 1). Бесомучни, епилептични и душевно болесни не

[3] Св. Игњатије Богоносац у посланици својој управљеној на магнезијане, назива епископа им Дамаса младићем, али им налаже да га поштују и да му се покоравају без обзира на године му.

[4] VI. вас. 15. — IV. вас. 15. — VII. вас. 14.

[5] в. Милаш: Правила правосл. Цркве. I. стр. 485. — С обзиром на то што су чтеци у смислу 14. правила VII. васељенског сабора чланови клира извесне епархије, и што као такови ваља да су у потпуној каноничкој зависности од надлежног епархијског епископа, ваљало би укинути, канонима противан, понегде обичај; да се за чтеце производе, као параде ради, деца из нижих и средњих школа, која се не мисле свештеноме чину посветити и која ће касније у животу може бити, са свештеним чином који на себи носе, са свим инкомпатибилан начин живота изабрати и проводити. Него би требало за чтеце производити само онакве младиће, за које се зна да имају озбиљну намеру посветити се свештеничкоме чину. Ови би се код надлежне духовне власти имали увести у именик клирика, те би се према томе и над њима водио потребан канонички надзор.

[6] Милаш: Правила I. стр. 485.

[7] в. прав. Владимирског сабора 1274. год. у Рус. достопамятности ч. I. Чинъ поставленія епископскаго у Акт. екси. 1, Nro. 375.

[8] в. Милаш Правила I. стр. 153. и 154.

могу бити примљени у клир црквени, јер су на њима не само телесни недостаци, него и умни и наравствени (ап. прав. 79).[9]

[9] в. Милаш: Правила I. стр. 154.

„Епископ Михаило“ и Епархијска Управа горњо-карловачка.

Нека господа у новије вријеме учестала су својим нападајима у новинама на високопреосв. господина Епископа Михаила и Епархијску Управу горњо-карловачку. Не мислим их овим прекидати у започетој работи; нека они наставе свој занат, а ја ћу само изнијети онима, који би рад истину сазнати у цијелој овој ствари, два три факта, да се види, како се нешто на свијету приказује, а како је у самој ствари.

Вели се, да је велики неред завладао у црквеним општинама зато, што се не сазива епархијска скупштина. То се само вели, али они, који знаду „дјелокруг“ епархијске скупштине, знаду и то, да не може због несазива те скупштине неред завладати у црквеним општинама, него само међу онима, који једва чекају епархијску скупштину, да супституисаним члановима у три одсјека Епархијске Управе рекну: „устани де ти, да сједнем ја.“ А што је најсмешније, највећу је вику и ларму у Лици подигла због сазива епархијске скупштине особа једна, која је толики неред у својој црквеној општини, као предсједник њезин, учинио, да му се је морало одузети пасивно право избора у црквено-општинској управи на дуже времена; а та од њега жељена епарх. скупштина морала би му одузети за увјек. — Дакле, **Не вѣста чесѡ просита.**

И ако су наводно у сва три одсјека Епархијске Управе горњо-карловачке *„све сами* супституисани чланови“, није се никад ни један одсјек њезин утјецао на државну власт против одлука наших највиших автоном. власти, као што је то учињено н. пр. у вршачкој епархији, у којој је епархијска скупштина изабрала епархијске власти, и „незадовољни народ добио гаранције, да ће бити реда и правичности, а не пусте самовоље“. Јелте, како је ово смијешно. Још је смијешније кад поред чл. XXXIX. „привр. уређења Епархија“ од 17/29. маја 1871. год., који гласи: „Докошњи судски поступак задржава се до даље наредбе,“ а то не значи ни више ни мање, него да је отворен призив на државну власт (§. 52. Декларатирије од 16./7 1779. и 18. Конзист. системе од 25./3 (5./4.) 1782. кад баш они, велимо, који су створили на српском народном сабору чл. XXXIX. „привр. уређења Епархија“ од 1871. „строго осуђују“ „опасан и незаконит поступак“ оних, који се утјечу на државну власт! Ubi ratio?

Е, али „предсједник црквене општине — с платом“?! Ја бих вам, господо, на то рекао само: покрите голотињу пред свијетом, срамота је. — Јест, предсједник у црквеној општини петрињској има плату али како и зашто? — Зато, што се ни један, а ма баш ни један грађанин у Петрињи није хтио примити предсједничке части, а тек предсједник у црквеној општини мора бити. Шта је остало? С мањим злом избјећи већем. Међутим г. Јово Воркапић, тај чудни предсједник, захваљивао се је пред црквеном скупштином на плаћеној части — и гле чуда! Скупштина му не уважава оставке.

А тако исто стоји и са нашим конфесионалним школама. — Зна се, да надзор наших школа зависи од школског референта. И Епархијски Школски Одбор предложио је високосл. ШСавјету, да се именује привремени школски референат, док сабор — а не епархијска скупштина — не изабере редовног. Зашто томе није удовољено, није овде расправљати.

Још ћу само нешто споменути прије него завршим.

Све би се опростило како тако Епархијској Управи и „епископу Михаилу“, да не наређује дисциплинарне истраге „против свештеника, који спадају међу најбоље свештенике ове епархије“. Да богме, зашто да се воде истраге?! Кад је у нашој „народној“ опозиционој журналистици злочин против Српства и цркве: назвати највишег поглавицу црквеног званичном титулом „Његова Светост“, а поглавицу епархије горњо-карловачке „високопреосвештени“, ваљда да се не квари народ, онда је са свим логично, да не треба казнити оних свештеника, који се погрдно изражавају о свом Епископу и епархијским властима. Напротив, по новинарским канонима — ти су свештеници „најбољи свештеници.“ Штета, да их патрони по новинарским редакцијама нису

надлежни одликовати поред „популаритета“, још и црвенијем пасом.

За вођење дисциплинарне истраге обично налазе узрок у „терорисању“ „епископа Михаила“ према оним свештеницима, који су били на свештеничком збору против измјене данашњег саборског изборног реда по свом „убјеђењу.“

Прије свега да видите, какво је то убјеђење код неких свештеника, навешћу вам један примјер. Један свештеник при гласању свом против измјене данашњег изборног реда за срп. прав. нардоно-црквени Сабор мотивисао је тај поступак тиме, што неће, да се „цијепа од народа“, а недуго после тога, усљед тужбе свога „народа“ био је на епитимији у манастиру Гомирју ради *истјазанија*. Ето, то су оне везе, које су га везивале са народом његовим.

Вели се, да „епископ Михаило“ тероришe своје свештенство због споменутог гласања за измјену данашњег изборног реда, а истрагом се установило, да су — напротив — свештеници неки терорисали браћу своју. Ово се после још боље утврдило, кад су неки од оних свештеника, који су пред повјереником записнички признали, да су од неких свештеника терорисани, кад су, велим, неки од тих свештеника од страха *морали* у некаквим својим „изјавама“ опорећи оно, што су својевољно рекли и потписали, не жацајући се при том изјавити, да су „*лудо*“ ону прву изјаву потписали. — Па није на том остало. Ти исти свештеници хоће да теоришу свога Епископа — Дијецезана, са некаквим „збором народним,“ да не учини онако, како би морао.

Вели се и то, да се високопреосв. господин Епископ Михаило неће да брине за редовно добивање плаћа свештеничкијех. Јест, господо, побринуо се био високопреосв. г. Епископ Михаило за пут и начин како би свештенство горњо-карловачке Дијецезе уредно добивало своје плаће — чему су свједок сви свештеници у овој Дијецези —, али се нађе неки поштени братац, па написа у „Бранику“ како Он шурује са преузв. г. Баном и жели *баш путем уредног давана плаћа свештеничкијех* подјармити свештенство Бану. И сад се сматра са свим поштеним нападати високопреосв. г. Епископа Михаила због плаћа свештеничкијех?!

Нека наставе нека господа започету раоту своју, нека називају и даље тражење истине „терором“, а суђење по канонима „најпримитивнијим суђењем“; а српски листови политични нека и даље отварају странице своје таким истинитим чланцима, јер то ће им служити на дику. —ћ

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Парастос епископу Никанору.**) У спомен благоупокојеног епископа Темишварског *Никанора Поповића* служен је парастос у прошлу недељу у Новосадској св. саборној цркви, по наредби високопреосвештеног г. епископа *Митрофана Шевића*, који је на парастосу и началствовао.

(**Троносање Будимске Цркве.**) Православна српска црквена општина Будимска прегла је примерном истрајношћу и обновила је темељном оправком свој храм, на духовну радост честитих Срба Будимаца и на славу Св. Православља. Осим оправке св. храма, подигла је иста општина и своје старо приземно школско здање на један спрат, те ће сада у њему бити и школа и велика општинска дворана. Уз то зида општина према цркви велико ново здање, у којем ће бити стан протин — парохов. У прошлу недељу је високопреосвештени г. епископ Будимски *Лукијан Богдановић* троносао новооправљену цркву и положио камен темељац новој општинској згради. Тај дан су Срби Будимци са својом браћом из Пеште прославили веома свечано.

(**Саборски Одбор**) сазван је у своју седницу за 25. септембар (8. октобар) о. г.

(**Епархијски Школски Одбор Будимски**), имао је 24. авг. (6. септ.) о. г., под председништвом Његова Високопреосвештенства г. епископа *Лукијана Богдановића*, своју седницу, у којој је између осталога решено: У ствари учитељског огрева у Рац Мечки, који је од спахилука у Божоку добивао, да црквена општина све исправе у тој ствари поднесе, да би се могла представка на министарство поднети. — Разаслате су некоје књиге од министра послате, учитељима и учитељицама на проучење. — Пошто управни одбор Пештанске жупаније хоће у интересу бољег похађања школе, да измене ферије школске, и да их премести у оно доба, када нема пољских радова, то су упућени месни

школски одбори, да поднесу податке о пољским радњама. — Поднесен је обрачун Шк. Савету о добивеној припомоћи за подмирење мањка учитељских плата из Фонда Св. Саве у своти од 2000 круна, и умољен је Шк. Савет, да и недостатак од 1426 кр. у течај стави. Исто је тако умољен Шк. Савет, да потребну припомоћ и за 1901—1902. шк. годину у течај стави. — Достављена је Евгену Думчи и супрузи његовој, захвалница црквене општине у Срп. Хидошу, на дарованих 100 круна за оправку школе и учитељског стана. — За привременог учитеља у Липови Безедеку постављен је Тодор Милитарски, у Срп. Гарчину Богољуб Прњаворовић, Катарина Теларовић у Виљан, Теодора Радићева у Батосек, Радослав Кућанчанин у Бан, Софија Станковић у Чип, Ирина Петровић у Чобанац, Зорка Мушицкова у Дољнану, Вукосава Тунаковић у Салку, Гордана Костић у Хидош, Зорка Брзакова у Ланчуг. — Црквеној општини у Шароку одређена је припомоћ од 200 круна, а тако и црквеној општини у Почи 200 круна. — Није одобрен стечај у Ланчугу, јер је мања плата исказана, но што је до сад издавана. — У Дуна Пантелији, где већ 20 година нема српске школе, а има 30 српске деце отвориће се срп. прав. школа, те је црквеној општини намерена оправка парохијског стана за школу одобрена, пошто је Административни Одбор одобрио, да се парохијски стан у ту сврху може употребити. — Потврђен је избор Михаила Марјановића оспособљеног учитеља у Дарди, и Светозара Радашиног оспособљеног учитеља у Будиму. — Одобрен је стечај на учитељско место у Шиклушу. — Оболелом учитељу у Сент-Андрији Петру Берићу подељен је допуст до краја школске године, а за заменицу је постављена Христина Јовановићева из Новог Сада. — Црквена општина у Вемену упућена је, да не сме смањити плату учитељску у готовом, и да мора дрва увести и исећи. — Одобрено је у име припомоћи за петогодишњи додатак 100 круна. — Умољен је декрет за Лазара Крестића учитеља у Кишфалуби. — За заменицу оболелој учитељици Смиљи Добродолској у Моноштру, постављена је Катица Маширевићева из Сомбора. — Б. П. учитељ у Вемену ослобођен је од оптужбе. — Сачињен је уговор са Рајзнером творничарем жигица у Осеку, који је понуду учинио, да фабрицира, „Школске жигице“, од којих ће 5% чистог прихода давати на издржавање срп. прав. школа у Будимској епархији. Умолиће се све епархије, да са своје стране ову ствар потпомогну, а и путем јавности ће се ова ствар препоручити. — Саслушан је извештај заменика школског референта о прегледању школа, те су потребна расположења учињена. Милош Десанчић учитељ у Маишу, Павле Плавшић учитељ у Помазу, Драгутин Јанковић учитељ у Срп. Ковину и Алекса Михалџић учитељ у Пешти, похваљени су због свога школског рада и успеха.

(**Избор пароха.**) За пароха у Жабљу изабран је досадашњи тамошњи капелан јерej *Милош Катић*.

(**Уписивање ученика**) у српској вел. гимназији Карловачкој за шк. год. 1901/2 на завршетку је и показује ове бројеве: у I. р. 58, II. р. 55. III. р. 51, IV. р. 43, V. р. 31, VI. р. 35, VII. р. 36, VIII. р. 18. свега 327 ученика.

(**Пажњи црквених општина**). Управно врховно судиште у Будимпешти издало је под бр. 7870/899 врло важно решење, по којем јуристичке особе (црквене општине, новчани заводи, задруге и тд.) не морају плаћати $4^3/_{10}\%$-не пристојбе за купљене на јавној дражби непокретности.

(**Добротворна Задруга Српкиња Карловкиња**) прославила је на дан Рождества пресвете Богородице о. г. славу крсног имена свога са овим програмом: Пре подне, после св. литургије свети се кољиво и водица, и реже се свечарски колач. После подне у 3 сахата: 1. Гђа А. Станковића, председница Задруге, отвара свечану седницу. 2. Д. Котур: „Рождество твое Богородице Дѣво“, поји богословски певачки збор. 3. Говори г. М. Јакшић, професор богословије. 4. „Протопоп Недјељко благосиља гусларе“, из спева „Недјељко“ од Огњеслава Утјешеновића Острожинског, декламује г. С. Русић богослов IV. г. 5 Соколовъ: „Подъ твою милость“, поји богословски певачки збор. 6. Гђа А. Станковића, председница Задруге, затвара седницу.

Разне белешке.

(**Идеали француске деце**). Психологе увек скоро интересује питање о томе, какву преставу о животу имају деца. Француски дечји лист „Le petit Francais illustre“ поставио је питање деци, шта би који највољо бити? Писмених одговора добивено је од 442 девојчице и 1560 дечака. Жеље њихове врло су различите, но карактеристично је, да од 442 девојчице њих 250 мисле се посветити умном раду: 17 од њих желе постати — доктори медицине, 15 — адвокати, 28 — вештакиње, 30 — конзерваторискиње, 7 — списатељице и 143 — учитељице. Друга половица жели миран породични живот и практично занимање. Од ових желе постати њих 51 — кројачице, 35 — модисткиње, 2 — праље, затим кројачице белог веша, пекарице, пиљарице и једна — бабица; остале просто желе да су добре дома-

ћице и да су оно, што су им и њихове маме. Од 1560 дечака њих 264 желе постати војницима. Мотиви, који руководе ове будуће хероје јесу ови: „Жеља ми је, да поново освојим Елзас — Лотарингију“. „Кад чујем звук трубе, срце ми се силно узбуди“. „Ја хоћу војник да будем, јер сам храбар, а не глупав и плашљив.“ „Мундир је врло диван, пише један — па кад га обучем, ала ће да гледају другарице моје сестре“. Њих 236 мисле о грађењу жељезних путева, о копању тунела; 68 желе постати вештаци и скулптори; 98 — трговци, 93 — лечници, 20 — журналисте, 10 — свештеници. Само 20 од 1560 желе путовати.

(**Борба с пијанством у Америци**). У најновијем добу појавила се у Америци једна дама, коју зову „Новом Јованком Орлеанком“. Ова интересантна дама не бори се са Енглезима него — с пијаницама. О борби гђе Нешен, како се зове ова дама, јавља руски лист „Недѣля“ ово: Једном прочитају Њујорчани у новинама, да је известан број жена под вођством гђе Нешен у граду Топеку, у држави Канзас, провалио у једну од тајних гостионица и поразбијао бурад с пивом — једном речју начинио дар-мар, победоносно машућ' сикирама. Кад су жене за ту буку на одговор позвали, изговарале су се, да то чине у прилог трезвености. Исти такви одговори сљедовали су и идућих дана; и у брзо се цела Америка уверила, да гђа Нешен сасвим озбиљно схвата ту ствар. Она је дакле измислила ново средство у борби против пијанства, а што је још чудније, власт одобрава њезин начин борбе и обећаје, да не ће пречити ратни овај поход на — гостионице. Гђа Нешен правда овако свој поступак: „Ако преставници закона неће да испуњују своје обвезе и штеде пороке, то грађани имају право узети закон у своје руке и поступати онако како треба.“

Без по муке сакупља око себе гђа Нешен жене, које из дна душе мрзе на пивнице, где мужеви, заборављају на своје жене, проводе целе вечери. У гомили оружане сикирама, певајући химне, победоносно улазе оне у биртије, те немилице разбијају намештај, посуђе, огледала, бечке с пивом и флаше с ракијом.

Изјава.

Високодостојна Епарх. Конзисторија горњо-карловачка 18. јула о. г. бр. Е. К. 1806/302. ех 1901. наложила ми је, да у „Бранику“ и „Српском Сиону“ изјавим, да чланак: „Бан Хедервари и Епископ Грујић“ у „Бранику“ бр. 99. из год. 1900. нијесам писао, нити на његов састав ма којим начином утјецао и да смисао и тенденцију тога чланка, као свештеник осуђујем.

На тај налог изјављујем, да чланак: „Бан Хедервари и Епископ Грујић“ у „Бранику“ бр. 99. из год. 1900. нијесам писао као што је то већ сл. уредништво „Браника“ 12. (25.) јуна о. г. бр. 69. саопћило; нијесам на његов састав ма којим начином утјецао и смисао и тенденцију тога чланка, као свештеник осуђујем.

У Бунићу, 14 августа 1901.

Михаило Машић
парох.

СЕТИМО СЕ ШКОЛСКОГ „ФОНДА СВ. САВЕ“

Чаковачка православна српска црквена општина приложила је у *„Фонд Св. Саве“, своту од 40 круна*, у име венца на одар блаженоуп. епископу Никанору, преко Управе Српске Манастирске Штампарије. — Новац је предат благајници народ. црквених фондова у Ср. Карловцима.

Нове књиге.

Стари словенски погреб. Написао *Др. Милоје М. Васић.* (Одштампано из „Бранкова Кола“). 1901. Стр. 26.

Књижевне вести.

Српска Књижевна Задруга. Изишла је 16. св. *Забавника*, четврта и завршна књига Рата и Мира од Толстога. За мјесец-два изаћи ће и 17. свеска, друга и завршна књига Давида Коперфилда од Ч. Диквнса. Умољавају се задругари да похитају са полагањем претплате, јер ће цијена овогодишњем Забавнику бити 4 круне само за оне чланове, који положе претплату до 1. септембра. Доцније ће се Забавник продавати по књижарској цијени.

ОПОМЕНА И ПОЗИВ.

Пошто многи претплатници овоме листу дугују и стару и нову претплату; то се овим учтиво опомињу и позивају, да изволе што пре своју дугујућу претплату подмирити, ако нису ради, да их судским путем позовемо на испуњење своје дужности.

АДМИНИСТРАЦИЈА „СРПСКОГ СИОНА“.

Јавна захвала.

Свој п. н. г. дарователјима и дарователјицама који приложише пригодом сакупљања милодара за српску правосл. цркву храма Рождества Св. Јована претече у Суботишту у сврху набављања нових црквених утвари, будућ су старе утвари 1. (14.) марта 1901. год. покрадене.

А приложише у готову новцу: — По 50 круна: Румска Штедионица. — По 20 круна: Задруга за штедњу и предујмове у Руми, Жарко Јеврић бивши админ. парох. Суботишке сада парох у Јамени. — По 10 круна: Др. Јован Шевић кр. јавни бележник у Руми и народ. заступник котара Хртковачког Негован Ранитовић председник и певац и књигопродавац из Суботишта, Јован Марковић столар и трговац из Суботишта. — По 6 круна: Сима Маринковић из Руме. — По 5 круна: Трговиштна општина Рума. — По 4 круне: Credit Actien Gesellschaft in Puma. — По 2 круне: Васа Максимовић народ. заступник котара Румског, Др. Антоније Богдановић, Др. Миша А. Поповић, Др. Жарко Миладиновић, Радован Поповић, Н. Ђуришић, сви из Руме. — Петар Јерковић учитељ и перовођа, Негован Весић црквењак, Максим Николић, Павле Николић, Миладин Дамјановић тутор, Малодобан Живота Бабић, Малодобан Влада (син Јелин) Ранитовић, Илија Миросављевић, Матија Миросављевић, сви из Суботишта. — По 1 круну: Стефан Т. Јаковљевић, Димитр. Т. Јаковљевић, Чика-Милан Стојшић, Стрина-Тина Стојшић, Светислав Надбантић, Др. Милош Николајевић, Ђура Стајић, Јефта Остојић, Сава Ј. Крстић, Миленко Николајевић, Штампарија Вагнер, Штрајм апотекар, Јос. Хондл апотекар, Др. Рикерд Племић, Јован Татић инжињер, Сава Вујић, Коста Вишић бирташ, Бранко М. Спајић, Игњат Радић, Вића Грујић, Арон Прица, Сима Милутиновић, сви из Руме. Никола Ивковић из Новог Сада. Стефан Ђурчић, Стефан Видов, Михајил Дупс, Ђорђе Весић, Душан Јовановић, Никола Савић, сви из Суботишта. — По 60 потура (филира): Данило Урицки, Ђока Жигић, Миливој Ј. Ђуришић, Стојан Косанић сва ова 4. из Руме. — По 50 потура: Браћа Гроздић из Руме. — По 40 потура: Бировљев и Радујковић, Бр. Петровић, Каракашевић, Милош Савић, Васа Лукић, Мита Бошњаковић, Јелисавета Андријевић сви ови 7., из Руме, Н. Н. из Ирига. — По 30 потура: Марија Вујин лицидерка из Руме. — По 20 потура: Тоша М. Јаковљевић, Пера Думовић, Стефан Радосављевић опанчар, Стефан Панић опанчар, сва ова 4. из Руме.

Укупно од 71. приложника скупљено 201 круна 20 потура.

С овим ниже подписани у име српске правосл. црквене општине у Суботишту изјављујемо највећу и најтоплију благодарност свим п. н. г. дарователјима и дарователјицама, који су својим новчаним прилозима подпомогли српској православној црквеној општини да може набавити нове црквене утвари за свршавање св. богослужења.

У Суботишту, 29. Августа 1901.

Председник:

Негован Ранитовић

ратар, црквен певац, књигопродавац и члан „Српске Матице“ у Новом Саду.

Перовођа: Петар М. Јерковић.

Адм. парох: И. Коларовић.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. К. 106./82. ex 1901. 127 3—3

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на парохијско место у Сигетчину са рескриптуалном платом VI. разреда.

Ваљано инструисане молбе ваља путем претпостављених власти потписаној конзисторији до 1/14. октобра 1901. г. поднети.

Из седнице епархијске конзисторије будимске држане у Будимпешти 3/16. августа 1901.

Епархијска конзисторија будимска.

Бр. 94. ex 1901. 132 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњена два учитељска места у Товаришеву, епархија Бачка, овим се отвара стечај. Са овим учитељским местима скопчана је плата, од 600—600 круна. Осим тога 6—6 кат. јутара прве врсте камасиране земље, на коју учитељи све терете сносе. Слободан стан — с баштом — по пропису и огрев за зиму, колико треба.

Дужности учитеља прописане су шк. уредбом од 1872. год. — а обвезани су још нуз то, у св. цркви при богослужењима појати.

Молбенице са потребним прилозима ваља послати на месни шк. одбор.

Рок стечаја 30. септембар п. ст. кал.

Из седнице шк. одбора, држане у Товаришеву 29. авг. 1901. год.

Милорад Борђошки, перовођа. Јоца Станчев, председник.

Број. К. 939. 941 и 943. 526. 529. 552 ех 1901. 131 2—3

СТЕЧАЈЕВИ.

Исписују се на парохије у Кукуњевцу V. разреда и у Брестовцу VI. разреда и на мјесто системизираног парохијскога помоћника у Беловару са платом VI. разреда. Молитељи имају прописно обложене молбенице своје надлежним путем Епархијској Консисторији овој 7. (20.) Октобра 1901. поднијети.

Из сједнице Епархијске Консисторије у Пакрацу 22. Августа (4. Септембра) 1901. држане.

Мирон с. р.
Епископ.

Бр. Е. К. 388. ех 1901. 130 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се поново стечај на парохију I. разреда у Дебеломбрду, у протопрезвитерату Кореничком.

Рок компетовању траје до 20. септембра (3. октобра) о. г.

Из сједнице Епарх. Конзисторије горњо-карловачке држане у Плашком, 23. августа 5. септембра 1901.

Міхаилъ.

СТЕЧАЈ 129 2—3

На упражњено учитељско место шесторазредне мешовите салашке школе, у црквеној општини суботичкој, епархија бачка, овим се отвара стечај.

Са овим учитељским местом скопчана је плата од 720 К, за пофторну школу 80 К, осим овога стан према пропису 74 § а шк. уредбе од 1872. год. са баштом од 2 јутра засађеном и већ подрањеном виновом лозом и воћњаком, потребан огрев за стан учитељев и школу и 40 К у име паушала. Сем тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 К када приспе и који може достићи највећу своту од 500 К.

Дужности су прописане Шк. Уредбом од 1872. год. и односним наређењима дисциплинарних правила.

Рок је стечају 19. септембар (1. октобар) 1901. год.

Из седнице, срп. правосл. школског одбора, држане у Суботици 25. августа (7. септ.) 1901.

Б. Свирчевић Светозар Ш. Димитријевић
перовођа парох председник шк. одбора

СТЕЧАЈ 123 3—3

На упражњено учитељско место срп. вероисповед. школе српско-крестурске, овим се стечај отвара. Плата је 1000 К — хиљаду круна са квинквеналом — слободан стан школском здању, за огрев сламе колико буде нужно, 2 јутра оране земље и $^1/_4$ јутра баште ван села са порезом. Осим дужности учитељске, која је школском уредбом прописана, дужан је учитељ и у цркви појати. Рок пријаве је до 20 септембра (3 октобра) о. г. Молбенице са нужним сведоџбама ваља упутити местном школ. одбору, лична пријава узеће се у обзир.

Из редовне седнице месног школ. одбора држане у Српском Крстуру (u. p. Gyála) 16/29. Августа 1901. год.

Сима Моцић Спасоја Јајачин
перовођа. председник.

СТЕЧАЈ 125 3—3

Изборoм Петра Огњанова за учитеља у Суботици остало је једно упражњено учитељско место у Мокрину, на које се овим стечај расписује.

Плата је учитељу: 1000 круна, стан у натури, у име огрева 100 круна и за писаћи прибор 14 круна.

Дужности учитељеве прописане су Школском Уредбом.

Рок стечају траје до 23. септембра (6. октобра) о. г.

Из седнице срп. вероиспов. школског одбора држане у Мокрину 22. Августа (4. Септембра) 1901. године.

Ник. Николајевић Григорије Стајић
перовођа. председник.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништу „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. 473

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 37

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 16. септембра 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Архипастирска посланица Његова Високопреосвештенства епископа Пакрачког Мирона Николића парохијском свештенству у епархији Пакрачкој.

Бр. 113. през. ех 1991.

Свему часном и пречасном свештенству парохијском у правосл. српској епархији Пакрачкој.

По оној народној „неможе се борити шути са рогатим“, неможе ни невјешти изаћи на крај са вјештим, са онијем, који се оборужао знањем и вјештином, што у борби за опстанак, и у општој утакмици људској, вриједи много више од снаге обичне, свакоме човјеку, мање више урођене.

Зато и заостаје у свему онај који не напредује у науци и вјештини, и постаје, хтио ил' не хтио, слуга оном који напредује, јер знање и вјештина неодољиво утјечу на свакога, а савлађују и највеће тешкоће у животу и свијету.

Пропадање српскога народа нашега за ово пошљедњих 30—40 година, није друго него знак, да ми за то вријеме нијесмо били наоружани знањем и вјештином онако, као што су били наоружани они, с којима смо за то вријеме имали да издржимо борбу за опстанак. И уколико смо гдје подлегли у борби тој, подлегли смо једино са слаба оружја својега, са незнања и невјештине своје, а не, што би тако баш *морало* бити.

Најбољи су доказ томе властите куће наше и земље, што су за то вријеме прешле у туђе руке, и сада ваљају другоме куд и камо више, него што су ваљале нама. А зашто? Само зато, што је други *знао* и *умио* нашу *потлеушицу* да претвори у *зиданицу*, а нашу *лутицу* земљу, у *буjавицу*, док смо ми заборавили мудру ону ријеч, да је боље *умјети*, него *имати*.

Незнање наше и неумјешност, узроком су, што су и разни *занати* наши и *трговина*, из руку наших, прешли у руке које нијесу наше.

Јест! Подлегли смо у борби за опстанак само зато, што се нијесмо према новим приликама и ми обновили знањем и вјештином, што се нијесмо наоружали новим сувременим оружјем.

А да смо се наоружали, ми бисмо се и одржали. Одржали бисмо се много лакше, него што је туђину било нападати на нас, и потискивати нас са топлих огњишта наших. Али вели добро она пословица наша: »да је *до* кадије, као што је *од* кадије“ разумије се *памети, искуства!* . . .

На те нове, у многоме промијењене прилике наше, дужан је да опомиње народ свој сваки без разлике звања и положаја *родољуб*. Но у првоме реду позван је *свештеник*, као пастир и учитељ, да упућује народ свој сваком приликом на *нов живот*, којим данас мора да живи онај, који не жели од *госиодара* да постане *слуга*, него да заузме и одржи у свијету међу људима онај који га иде положај.

Тај *нови живот*, којим данас морамо да живимо, ако хоћемо да заузмемо и одржимо онај који нас иде положај, изискује од нас и доброга *знања* и доброга *васпитања*, особито у ономе, што ће коме да буде *позив*, или *занат*, од кога ће да живи и прибавља хљеб насушни себи и својима.

Знање и *васпитање* даје новим нараштајима *света црква* и на њедрима њезиним одњегована мила кћи јој *народна школа*.

У више прилика говорили смо браћи свештеницима и побуђивали смо их, да у *цркви* извршују своје свете дужности што је могуће тачније и савјесније, а овом приликом ћемо само са особитим нагласком истаћи потребу, да у вршењу тијех дужности особиту пажњу обрате на *млађе* нараштаје, у којима треба, помоћу Божјом, да се препородимо. Нијесмо такође пропустили скренути већ више пута пажњу својих сарадника у винограду Господњем на *школу*, у којој они имају велику задаћу да изврше, стварајући кроз њу јака вјером у Бога и разборита покољења, на која би се будућност нашега народа могла сигурно ослонити. Овом пак приликом, сада баш, када се поново отварају врата школска; да на њих уђе одморена и за школу дорасла омладина народна, молимо вас браћо и дјецо духовна, не заборавите диван примјер највећега пријатеља дјеце, не заборавите на примјер Господа нашега *Исуса Христа*. Пригрлите омладину народну на груди своје, поклоните јој љубав своју, жртвујте јој душу своју. Не касните у школу, не пролазите крај ње. Ту је наш будући народ, а у вас је *ум* његов, *срце* његово и *душа* његова. Журите се, дајте му *ума небеског*, дајте му *срца анђелског*, дајте му *душе хришћанске*. Ви сте кадри од Богу миле дјечице подизати Богу миле људе, људе побожне, тријезне, паметне и разборите, честите и поштене, који ће се знати наћи *у новим приликама живота* и мушки им одољети, особито када још сваки од њих добро испече *струку*, коју ће у животу имати да ради.

Да, и то треба. Ко ће бити *ратар*, тај треба понајприје да зна добро управљати ралом својим и свима алатима, којима се земља боље учиња и спрема за бољи род и плод. *Занатлија* треба да испече добро занат свој, и унесе у њ све оно, што је занату његовом прибавила сувремена наука и вјештина. А *трговци* да знају добре изворе еспапу своме, и путеве којима се најлакше долази до тих извора, па да могу и *добром* робом и *умјереном* цијеном радити и издржати утакмицу, без које ријетко да је данас и најнезнатније мјестанце.

У новије доба учињен је код нас и у томе *занатлијско-трговачкоме* правцу, неки мали покрет на боље.

Управа »*Привредника*“ у Загребу, узела је на се и тај родољубиви задатак, да смјешта добру дјецу нашу на разна добра мјеста на занате и у трговине, код наших напреднијих људи, а и код странаца, и да се стара о тој

дјеци, не само за вријеме трајања шегртске науке њихове, него и кашње када изуче занате, па још и онда, када дође вријеме да стану на своје ноге и отпочну радити главом својом и имаовином.

Тако је ово пошљедњих година на стотине наше, особито сељачке и од сиромашних родитеља, дјеце, зашло заузимањем »Привредника« у свијет на изучавање разних заната и трговина, и данас је као што чујемо читава јагма, особито у страном свијету, за нашом чилом, бистром и напредном дјецом.

Ту помоћ своју могао је „Привредник“ пружити тој дјеци и родитељима њиховим само тако, да су му поједини из разних крајева наших родољуби саопштавали од времена на вријеме имена оне, из крајева њихових дјеце, која желе у ратаре, на занате и у трговине.

Као што дознајемо, мало је дјеце из епархије наше на занатима и у трговинама, а овамо је и код нас, на жалост, доста такове дјеце, којој кућа њихова нема шта ни дати, а ни оставити, уз то је и доста занатâ који би требали вриједних и то наших руку, па да можемо и лакше живити и мирније душе будућности нашој ићи на сусрет.

Зато држимо, да ће учинити и добро и родољубиво дјело сваки онај од свештеника епархије наше, који уочи добро све у парохији својој приликс, и пронађе ону мушку дјецу, с којом родитељи њихови, са неимаштине и неумјешности своје, немогу ништа да отпочну, и ту дјецу, да према пропису који у томе постоји, препоруче бризи и старању „Привредника“. А уз ту препоруку, треба уједно и да јаве, који би занат понајбоље одговарао жељи дјетета и родитеља његових с једне стране, а с друге потреба мјеста и околине тамошње. Међутим и сам »Привредник« када дјецу добије, држи ју неко вријеме у Загребу и испитује, за што је које дијете понајзгодније, и према томе располаже даље с њиме.

А како је сад већ почетак јесени, и вријеме да се расположи са дјецом, особито оном која су ове године свршила школу, то препоручујемо свештенству, да у овоме послу поступи *што прије, то боље.*

Но тиме што ћемо да упутимо из нашега краја по које дијете у ратаре, на занат или трговину, нијесмо ни издалека учинили све оно, што у данашњим приликама треба да учинимо, ако желимо да као народ коракнемо одлучно унапријед, и да изгубљено повратимо, запуштено да поправимо, завађено да измиримо, . . .

За *тај* корак унапријед, дужни смо, више мање *сви*, а особито народа свога свештеници и учитељи, да се по ријечи апостоловој *обучемо у новога човјека*, дужни смо да што *сложније* прегнемо на посао, да се што јаче опашемо снагом духа и разума, да се што боље прихватимо штедње и умјерености, да се што чвршће прињубимо један другоме, и да имамо што више поуздања у Бога и у себе саме.

Само тако *обучени у новога човјека* можемо се задржати и на низбрдици, низ коју батргамо већ толике године, и поћи још у добри час у напредак! Само тако можемо престати већ једанпут задуживати се и продавати куће наше и поља туђину, а ми се пребијати од немила до недрага, па и до саме Америке. Само тако могу прићи у руке наше натраг занати наши и трговине, у којима смо данас само »пословође«, »књиговође« и »путници агенти.«

Браћо свештеници и сатрудници у винограду Господњем! Рано раните, а касно касните, у послу устрајте, у штедњи и умјерености предњачите. Међу народ слогу и љубав усађујте, а мржњу и раздор изкорјењујте, и учите народ неуморно вјери и добрим дјелима. Са онима пак који су на страни, у туђини,

малима и великима, што бољу везу подржавајте, и за њих се Богу молите, да се у туђини неотуђе, да се . . . неизгубе! Будите народу својему »свјетилник« будите му „око“. Свијетлите на путевима живота ономе који се пред вама грби, свијетлите ономе који је пошао у свијет да што добра научи, свијетлите и ономе патнику, који је оставио дом свој и огњиште своје, милу љубу и нејаку дјецу, па се завукао у мрачне руднике америчке, да у њима, крвавим знојем и живим месом са дланова својих, отплаћује безумље својих старијих, а можда и своје. Бдите над свима, сви су ваши. Па и ако су се по невољи расули по свијету, нека знају да на дому имају *оца*, који на њих мисли, који се за њих Богу моли. Јављајте им се, да вам се јаве. Тражите их, да вас нађу. Нека чују очинску ријеч вашу и они што су најдаље одмакли, нека чују пастирски глас ваш, ма били и тамо преко широког мора. Што су даље, тим ће их милије у срце дирати. Ако сте их ви, преко „Привредника“ у свијет послали, нађите се својом ријечју уз њих и у свијету, да не отпливају као лико низ воду. То сте дужни ради тога, што сте их „Привреднику“ препоручили и тако их повели на први корак у свијет. Па када су сретно први корак коракнули, несмијете их пустити, јер могу пасти, а пад тај њихов био би ваш гријех. Ако се пак ко од ваших сам у свијет отиснуо, ти си му свештениче отац духовни, па зар те не би срце болело, кад не би знао гдје је син твој духовни и како му је, зар да не страхујеш и не зебеш за душу његову? Ето се приближује том патнику лијепо крсно име његова дома. Поздрави му га. И бадње вече затеће га у мрачној пећини радничкој. Буди му са којом ријечи мио полаженик. Па и зора ускршња свануће му у туђини. Ти му је поздрави са: Христос васкрсе! То бар можеш, то бар уради.

И тако ће људи видјети добра дјела ваша, и прославити Оца нашега који је на небесима, а Отац наш небесни, прославиће нас славом, коју смо и прије имали!

У Пакрацу 1. (14.) септембра 1901.

МИРОН с. р.
Епископ.

На молбу односно по овлаштењу Његове Светости, преузвишеног господина *Георгија Бранковића*, архиепископа и митрополита Карловачког и патријарха српског, благоизволео је високопреосвештени господин епископ Будимски *Лукијан*, рукоположити Максима Стануловића, одређеног за администратора парохије у Немету (Темишварска епархија), дана 2. (15.) септембра 1901. г. за ђакона, а дана 3. (16.) септембра и. г. за презвитера.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Мњења

Патријарха Германа Анђелића, што их је изнео и предложио Св. Синоду г. 1882. о уредбама донесеним на народно-црквеном сабору 1879. г. и синодска решења о њима.

Отписом својим од 30. децембра 1879. бр. 35.998 позвао је кр. угарски министар богочасти и јавне наставе тадањег администратора Архиепископата Карловачког и Митрополије српске, да му о свима „операта и закључцима српског народно-црквеног сабора од г. 1879, који потребују вишег односно највишег одобрења, своје мњење поднесе“.

Ти операти и закључци јесу:

I. Уредба за местне источно-православне црквене општине у опсегу српске Митрополије.

II. Уредба о поступку при давању зајмова

из српских православних народно црквених фондова и фундација.

III. Уредба о српском народно-црквеном Школском Савету.

IV. Уредба о Јерархијском фонду.

V. Уредба о надзору над народно-црквеним добрима, стојећим под руковањем митрополита патријарха и епископа.

VI. Уредба о манастирском фонду.

VII. О пословнику српског православног народно-црквеног сабора.

VIII. Уредба о руковању са манастирским добрима и дотацији манастирског свештенства.

IX. О представци сабора на Његово ц. и кр. апостолско Величанство, којом моли за највишу наредбу да се васпитна стипендијска заклада покојног Саве Текелије Саборском Одбору на руковање преда.

X. О представци сабора на кр. угарског министра председника Коломана Тису у погледу наредбе кр. угарског министарства од 30. септембра 1876. бр. 1508. издане на темељу највишег решења од 26. августа 1876.

XI. О представци сабора на кр. угарског министра богочасти и јавне наставе Августа Трефорта у предмету оснивања мировинског фонда за учитеље српских народних основних школа.

Ово је саопштио патријарх Герман Св. Синоду, које саопштење је унесено под Бр. Син. 27. у седнички синодски записник о седницама синодским, држаним од 19—30 септембра 1882.

Затим се у истом записнику на истом месту овако наставља:

„Но он, (председавајући патријарх Герман.), које имајући обзира на то, да су сви ти операти и закључци донесени под ауктоританом и већим делом и под председништвом блаженопочившега патријарха српског Прокопија, који против њих свога гласа подигао није, те да би по томе изјава противнога мњења од стране Његове, као администратора митрополије, за живота реченога патријарха била повредна по патријарски углед овога; које не хотећи изјавом свога мњења прејудиковати становишту будућег патријарха; које најпосле имајући на уму ону каноничну одредбу, по којој се сва важнија црквена дела имају расправљати у Архијерејском Синоду, а дела народно-црквеног сабора, о којима је реч, у многом засецају у саму битност цркве православне и њених институција, уздржао се од изјаве свога мњења до сада.

„Сада пак, како је међутим, услед превишње милости Њ. ц. и апост. кр. Величанства, столица архиепископска, митрополита и патријарха попуњена и Он на достојанство архиепископа Карловачког, митрополита и патријарха српског узвишен, и како се и Архијерејски Синод састао, дошло је време, да се високом позиву горехваљеног г. кр. угар. министра за доста учини.

„Изјављујући, да је Он све горе наведене операте брижљиво проучио, и своје образложено мњење у погледу сваког појединог од тих операта писмено формулисао, светлејши г. патријарх умољава Архијерејски Синод, да изволи саслушати Његове назоре о тим операторима и за тим своје мњење о овима изјавити, како би Он вишехваљеном г. министру о у речи стојећим закључцима саборским мњења Архијерејског Синода поднети могао.

„По дужем претресу питања: да ли да се Архијерејски Синод упушта у давање мњења о операторима саборским, у погледу којих иште преузв. г. кр. уг. министар богочасти и јавне наставе мњење од самога г. патријарха? —

Решено је

„По предлогу Његове Светости г. патријарха поступати и о сваком поједином саборском операту синодално мњење изјавити.“

А сада ево тих мњења патријарха Германа и синодских решења:

Бр. Син. 28.

Прочитано је мњење Његове Светости г. патријарха.

I. О „уредби за местне источно-правосл. општине у опсегу срп. Митрополије, које гласи:

Сабор, као што у односној својој представци очито признаје, дошао је још 1871. и дакле пре него што су и две године од публиковања прев. кр. Решкр. од 10/8. 1868. и ступања његовог у живот протекле — до тога убеђења, да речени решкрипт дотично уређења општина није у животу уродио оним плодом, који се је ишчекивао.

Узрок томе налази сабор у томе, што су Решкрипту нека одређења нејасна; што има неких празднина, и напокон, што су нека определења и нецелисходна.

С тога дакле нашао се је и побуђеним сабор, да у речи стојећу превишњу наредбу

преради; те је по томе сматрајући као једну од најосетљивијих празднина у Решкрипту — правно средство призива — одредио у прерађеној својој уредби: „у ком року и гди се призив предати може и има, а уједно и у колико призиви имају обуставне снаге, против којих решења нема места призиву (§§. 8. 23. ал. в. 29. 30 49. ал. 2. 67. ал. 2. и 68.)

Даље као битну промену у прерађеној уредби тој обележава сабор ону, по којој је број скупштинара и одборника обаљен. Јер, дочим су по решкрипту (§. 12.) сви скупштинари у месту гди их бирача није више од 50; овде их (§. 10.) има 16 на 100 и мање душа; од 1000—2000 душа 20, на место 30.; од преко 2000—4000 — 30, на место 60; од преко 4—6000 — 40 на место 90; а преко 6000 — 60, на место 120; и дочим се одборника број по решкрипту (§. 34. и 35.) од најмањих 8, осим пароха може умножити у местима од 500—1000 душа са 4; преко 1000—1500 са 8; преко 1500—2500 са 12; преко 2500 и преко 3500 са 16, овде се у прерађеној уредби (§. 53.) састоји број одборника из 6 чланова на 2000 душа, до 4000 из 9, а на преко од 4000 из 12 чланова, којих је као и скупштинара мандат сад три године (§. 31. и 55.) дочим се по решкрипту (§. 19. 31.) скупштина са одбором у току од 6 година честимице понављала.

Напокон је важним сматрао сабор, и то што је §. 20 решкрипта, по ком је парох председником могао бити без сваке кандидације, тек само на прост позив скупштине, заменуо са §. 32. у прерађеној уредби, којим се, нечинећи никакве разлике међу скупштинарима, наређује, да скупштинари председника из средине своје надполовичном већином гласова бирају. Сабор држи, да је та одредба од прве не само по свештенство праведнија и правичнија, него да ће се у многим случајевима и по сам интерес црквене општина, особито сеоских, користнијом и целисходнијом показати.

Услед таквог по сабору даног образложења прерађене те уредбе пре свега је приметити, да регулисање тог призива није средство право, главно и такво, које би кадро било, опалу побожност и морал у општинама подићи, видно опадање цркви и школа у сваком обзиру препречити, духу развратности и партаичности, клеветама и расправама, крађи, палежу, освети, уморству и убиству на пут стати.

Па и сами тако смањени број скупштинара и одборника неће бити поуздано средство зато, да закони и најмање успешнији рад може пружити довољне и сигурне гаранције, а најмање зато, да ће их у скупштини и одбору бити на окупу свагда у опредељеном броју. Ово последње увиђа и сам сабор, дочим §. 41. ал. 2. допушта држање скупштине и без броја узакоњеног за случај, да у претходној не би било законог броја скупљених скупштинара. Но када је томе тако, онда зашто да се број истакнуии није обалио на толико како случају ономе не било места, и како то иначе већ десетогодишње искуство, па и сама корист општинско-црквена иште? Разлог за таку при свем том уредбу не даје се други замислити, до ли онај, да се тиме од части хоће и на даље да ласка и угађа — не у корист општег добра, већ у ползу својих себичних цјели — сујети неких, којих се више мање у свакој општини наћи даје.

Исто тако налази се сабор у не малој блудњи (Irthum) што држи, да је тиме, што је пароха, бившег у погледу упитног права испод сваког скупштинара, сад на једну линију са скупштинаром подигао, пароху правду и правичност удјелио, те да ће промена така и по сам интерес црквене општина од користи бити. Свјестно свога садањег правног положаја свештенство, а са обзиром још к томе и на предстојећу уредбу захвалило се је оно у самом већ сабору на тој сабора правди и правичности, шта више одбило је од себе и саму предложену на сабору почаст председништва у скупштини, увидећи, да при таком склопу скупштине и ове правима, оно не би ништа друго имало, од те председништва почасти, доли само дужности и одговорности.

Но све да би промене те и смерале на боље, ипак не може Синод дјелити наду, да-паче увјерење оно сабора, да би оне у свези са осталима кадре биле уклонити предкоснута зла и оне нереде и оне неприлике, што их је 10-годишњим искуством и сам сабор прибавио у обштинама, а с друге стране, да би у стању била, унапредити праву црквено-школску цјел у обштинама, и то тиме мање, што у прерађеној по сабору уредби тој налазе се и таке промене, које су према предизложенима од

далеко већег замашаја, и управо мјеродавности по достижење горње цјели и које промене сабор у представци својој при свем том *муком* прелази!

Синод се дакле тиме побуђеним осећа, високу позорност В. Преузвишености (сигурно министра) овде смерно обратити између других таквих промена пре свега и нарочито на промене оне, које се односе *на активно и пасивно право избора:*

Но овде је пре свега предпоставити, да је прев. кр. Решкрипту од 10/8. 1868. служила за темељ министарска наредба од 2. септембра 1859, која је поради изведења царског патента од 2. септ. 1859. дотично општина евангеличке цркве изашла; сљедовательно да и постојећа прерађена уредба посредно почива на истом темељу.

Као што се дотичног активног изборног права опажа битна разлика између министарске наредбе и решкрипта реченог тако се види не мала и између Решкрипта тога и прерађене ове уредбе.

Решкрипта тога од 10/8. 1868. §. 13. од части шири право то активно, дочим у министарској наредби §. 23. lit. a. b. c. d. изложена условија у Решкрипту одпадају, од части пак сужава, дочим бирачи не могу бити они, који за протекшу годину дугују с прилогом црквено-школским.

Исти §. Решкрипта изкључује од права избора у ал. 2. и све оне, „који су због каквог злочина осуђени, или тога ради под казненом тужбом односно истрагом стоје“, а к томе и оне „који имајући рачун о каквом општиноком добру или заводу положити, такав за месец дана преко даног им рока нису положили“.

Прерађена уредба не шири не само министарску наредбу но и предкоснуто решкриптуално определење не, дочим §. 20. припушта на избор и оне. који стоје под казненом тужбом или истрагом а и оне, који имајући рачун о каквом обштинском добру ил заводу положити, такав за месец дана преко даног им рока нису положили.

Тако је битна, и од веће још важности разлика у смотрењу пасивног изборног права између упитних наређења.

Министарска наредба (§. 24.) иште за пасивно право избора: „приљежно участије у богослужењу и у св. тајни вечери, а к томе и честно живота прохожденије“.

Така условија захтевају у главном и сва скоро устројства општина евангеличке цркве и у другим државама, чему за доказ могу послужити између других у Пруској: Reinisch — Westfalische Kirchenordnung vom 5. März 1835. §. 22. und kirchliche Gemeinde Ordnung für die östlichen Provinzen Preussens vom 29. Juli 1850. §. 8, даље Hanoveranische Kirchen Vorstände und Synodal Ordnung vom 9. Oktober 1864. §. 13., у Баварској; Kirchen Verfassung der Pfalz §. 7. und jene Bajerus diesseits des Reins vom 7. Okt. 1850. §. 6; die Kirchen Verfassung von Würtemberg K. Verordnung von 25. Jänner 1851. §. 7; die Kirchen Verfassung des Gross-Herzogthums Baden Erlass o. 5. Sept. 1861. §. 30; Sachsen-Waimar Eisenach Kirchen Gemeinde Ordnung vom 4. Juni 1851. §. 9.; Niedersächsische Confőderation Kirchen Ordnung vom 14. Sept. 1839. §. 60, и из чега се види, да су сви фактори, који су при грађењу тих устројства судјеловали, морали и сугласни бити у томе, да су предизложена опредељења за достижене и унапређене цјели црквене conditio sine qua non, рачунајући, па и закључујући право, да од преставника и одборника црквено-општинских, који оно што црква од следбеника својих по превасходству и с пуним правом искати може и иште, а да се у истини следбеником њеним назвати и сматрати па и права односна уживати може, дјелом сами врше и точно набљудавају, може с поузданошћу и очекивати, да ће цјели црквеној и у религиозно-моралном па и у материјалном правцу свакојако ревностно и савјестно служити. И није друкчије; па у томе с тога и позива ту ratio legis.

Таква условија не иште Решкрипт (§. 14.) а најмање прерађена уредба (§. 21), будући да по уредби тој може сваки участник у пасивном праву избора бити, ако само својства у §. 20. за активно право избора има, и ако још к томе под стецишгем и старатељством не стоји, па макар би он под казненом тужбом односно истрагом стојао, макар би такав, имајући рачун о каквом општинском добру ил заводу положити, такав за месец дана преко даног му рока и не положио, као што то Решкрипт и активно право избора (§. 13.) иште; и макар би такав и крајње нецрквен irreligiosan, морална и материјална пропалица био,

Он ипак при свем том може о цркви, и црквеним стварима располагати, јер је члан скупштине; може дакле као такав бити, као што и јесте члан конзисторије, епарх. админ. и школског одбора, МЦСавета и Школског, С. Одбора, епархијске скупштине и самог сабора.

Сваколика дакле црквено-школска власт може доћи тим начином у руке таких људи, те и служити искључиво егоиститким њиховим интересима.

Узрок дакле, зашто упитно опредјелење и Решкрипта (§. 14) а нарочито оно прерађене уредбе (§. 21.) тако јако у опреци стоји са предкоснутом министарском наредбом од 2. септембра 1859. и са подобнима у преднаведеним устројствима за евангеличке црквене општине у страним државама, а да се не каже и са каноничним опредјелењ'ма цркве ове, није далеко, он се и по себи с погледом на предсказана каже.

Из истог узрока, из ког је цела ова уредба оваква каква је донесена, долази и оно, да се одредба та (21. §.) држи и при пасивног избора праву грађанскоправног majorinniteta, дочим и сам Решкрипт и сва друга преднаведена устројства за општине евангеличке цркве ишту 30-ту за пасивно, а активно избора право, каноничну 25-ту годину возраста; одтуда тече, да се парох на пољу црквеног рада ставља Решкриптом (§. 20.) испод последњег скупштинара, дочим се овај (§. 17.) већином гласова за председника проглашује, а онај — парох — мора да све гласове за се придобије, за да председником скупштине бити узмогне, а прерађена уредба (§. 32.) да ставља пароха у једну категорију са остали скупштинари, дочим га позив и положај његов узвишава свакојако над истима, и дочим стога управо и честопоменута министарска наредба од 2/9 1859 и сва горе наведена устројства ишту изрично пароха за председника; од туда, да у одбору седити могу и отчух и пасторак и таст и зет, па и сама рођена браћа, (§. 32. ал. 4.) што друга устројства не допуштају због блискости пријатељства и сродства, у ком се налазе, отуда сљеди да председник и потпредседник и одборници провиђени са својствима означенима у §. 21. задају тек просто реч председнику избор руководећем (§. 32. ал. 6.) да ће своје дужности тачно и савесно отављати, дочим у другим, горе приведеним устројствима даје се не без разлога битног у руке пароха објет самом Богу за то; од туда ако и јест тек само наравна последица 21. §. уклоњене одредбе Решкр. §. 40. lit. b. c. да одбор има бдити над добрим редом при служби Божјој и да помаже пароху при издржавању црквене запта и морала у општини, и да упорне опомиње и укорава; одтуд празднина даље и она, што се нигди не чини спомена да представништво означени му у §. 34. делокруг не би смело прекорачивати, него да би се строго имало придржавати предмета тек само у §-у томе изложених; од туда скупштини претња с истрагом и евентуално и са разрешењем (§. 49. ал. 1.) „ако би испуњење (по тумачењу наравно Саб. Одбора) законитих, правоваљаних и правомоћних наредаба хотимично пречила“, ког уметка није у §. 33. Решкр. од 10/8 1868, и који смера јединствено тамо без сумње, да се наредбе Саб. Одбора и мимо и против решења В. Преузвишености, односно високе владе, донесене имају извршити; од туда и промена у прерађеној уредби (§. 37. lit. c. e.), да општине сеоске, *ал никако варошке,* имају искати одобрења закључака својих од надлежних епарх. власти у предметима §-ом тим означенима; отуда и удјелење права дјељења столова црквених одбору без сваког а најмање меродавног суштаја од стране свештенства, које ваља да је поглавити censor morum паства своје, на што би се при раздавању столова пазити имало (§. 63. lit. послед.)

К предизложеном долази не мање у обзир и оно одређење прерађене уредбе (§. 23 lit. в.) по коме има скупштина уплива при постављању ђакона, помоћника и пароха.

Но какав је уплив тај о том ближа наређења не налазе се.

О том говори само Решкрипт и по овоме даје се закључити, да од тога и онај неће бити мањи.

Права и једина побуда томе, да се уплив такав као што је у Решкрипту (П. 8. Е.) дао скупштини тада, проникла је искључиво из опортунита без сваког даљег правног обзира. Мислило се тиме, да ће се симонији, коју су негда неки епископи упражњавали, доскочити, шта више и само зло то у корену угушити; но они који су тако судили, желећи избећи тиме Сцилу упадоше у Арибду; јер кроз таку

одредбу, као што је ноторно, отворише врата широм не само ужасном подмићивању представника дотичних, већ и грдном кортешовању.

Епископ, ако и симонији подлежећи, ипак се је више обзирао на боља качества оног од конкурирајућих, кога, па и на место, коме ће га за пароха представити, дочим овде тога обзира никако није.

И лице, које таким путем долази до парохијалног благодјејања не губи толико у очима парохијана својих од авторитета свога, колико онај, који путем упитним себи парохију осваја, јер таким начином чини себе посве зависним од паствe своје, којој ваља да буде отац, пастир учитељ.

Зло је то право, а тим веће, кад се узме у рачун и она грдна, из кортешовања проистичућа деморализација, и к томе околност, да је од таког уплива фактична последица та, да до парохије у обште, а нарочито боље, могу данас доћи зли, никако пак добри дуси. Ономе злу, могућем сирјеч упражњавању симоније од стране овог ил' оног Епископа, даје се путем суда и доскочити, овоме пак никако.

По томе, дакле, већ сам опортунитет добро схваћени саветује, да се уплив у погледу томе од скупштине, односно општине, уклони, без да се нужде има разлога зато поискати и са догматичног, канонично-правног и обичајног гледишта, као што је и цела предстојећа прерађена уредба ли сматрана по мени са гледишта једног опортунитета не само по цркву, но и по државу саму, исто тако, као што је и сама та прерађена уредба потекла са земљишта опортунитета по свађању опет односних.

И о свима преднаведеним празднинама, додатцима, односно променама, не чини Сабор у представци својој ни једном речи спомена, а некмоли, да тима даде довољна разлога, као да их и није у упитној уредби, и као да нису ни од какве важности, што не стоји већ и с тога, што иначе неби имати могле ни мјеста у уредби; а не чини спомена нити даје разлога томе у представци јамачно ни зашто друго, до ли страном, што му разлози, који би иоле постојати могли, оскудјевају, страном пак, да позорност виших мјеродавних кругова од тих битности одврати муком.

С обзиром на предсказана, мјеније Архијер. Синода немјеродавно клони се тамо, да би, — као што прев. кр. Решкрипт од 10/8 1868. с тога, *што је пресађен из туђе баште без обзира на поднебије предјела и каквоћу земље*, није донео пожелана плода — и прерађена ова уредба још далеко горег принети морала, служити могући још већем нереду, од кога интереса истина појединi, никако пак тога црква и држава ожидавати могу. —

Мњењу овом приступити.

(Наставиће се).

Рационализам и Православље.

С руског превео **Драгутин Драгојевић** свештеник.

(Свршетак.)

Оптимизам рационализма опазио се у школи преузнешењем природе у опће, а човечје на посе. Русо започиње свога Емила речма: „Све дивно излази из руку Створитеља, а све се исквари у рукама људским.“ При том се савршено игнорише грешна покваренost људи, која се тако рано јавља и у младим годинама. Природа човечја првосаздана признавана је као савршенство, а у педагогици утврђен је принцип „хармоничног развића с природом.“ Тај принцип познат је под именом, „антрополошког,“ који ставља школу као противност Цркви, у опће свему хришћанском. По учењу Св. Писма, корен зла је у егоизму и гордости, а те баш грешне наклоности иставиле су ту нову школу, која је као корен и извор свега благороднога у срцу — признавана. Зар природно самољубље, (т. ј. по нашој боље је рећи егојистичко самољубље), не учи нас да љубимо онога, који нам добра жели? кличе деиста у „Емилу.“ Изневши самољубље, школа узима за своју сврху приуготовљавање помоћи самом себи, да не би ни од кога зависила, ни од кога ништа тражила. Зато се у таквом учењу сматра за главно практички корисно — дакле утилитаризам новије школе. Сви ти принципи тако се не слажу са учењем хришћанске религије, да се она никад није могла сложити с њима у школи. Отуда нападај на Хришћанство, догме, уставе, обреде... Први нападај јесте на катихизис. Нашто та мршавост, тај скуп неких магловитих формула и текстова? „Кад бих ја хтео — вели Русо — да символички пре-

ставим глупост, то бих узео учитеља, како учи децу катихизису.“ И у нас је било тога нападаја на катихизис. Њега једноставно избацише из школе. Символ вере, молитва Господња, заповеди Божје и црквене метуше у ред молитава, које се својим начином разјашњаваху. Затим се окренуше на свештену историју, а специјално на Ст. Завет. Чули се узвици: Нашто нам је Ст. Завет? Ми смо људи Нов. Завета. Тамо је дух страха, а овде љубав. Нашто читати псалтир и часловац? Зар није боље читати Јеванђеље? Нашто словенски, зашто не српски?“ Речи су некад красне изгледале, но смисао је био рђав. Затим почеше старо и новозаветну историју делити, и те мале одељке мешати са одељцима из катихиза на молитве, те су ту смесу унели у виду т. зв. концентричке системе. На све то приводили су цитате из Базедова, Песталоција, Динтера и Дистервега. И све се то чинило, као бајаги са добром намером, да се деца обуче, да им се потпуно разјасни, а овамо да понизе предавање закона Божјег. Док се код нас тако радило, за границом су искључили из школе све, што је носило печат вере и цркве. „Дело учења није ни католичко, ни протестантско, ни реформатско — говори Базедов — ми смо филантропи и космополити. Природна религија и морал — то је предмет обуке у школама.“ У својој десаутској школи Базедов је сам предавао закон Божји и хвалио се, да су његовој школи сви равни, и Чивути и Мухамедовци и деисте (о Хришћанима ни речи!). Он је завео у школи своје особно богослужење. Одељена је била једна молована соба за молитву. Главна боја на зидовима премазана је црним линијама, као знак надмоћности добра над злим. Средина је представљала гроб, као опомену на смрт. Главну светињу овога самосвојног храма сачињава ковчег, у коме се чувале књиге закона и завета Божјег. По странама ковчега две свеће, које су означавале два начина учења — учења са стране и сопственог учења. Над ковчегом су 4 статуе — символи разума, умерености, правде и доброчинства. Познати филозоф Хердер, на таку уску и једностарану систему приметио је: „По тој системи не би дао васпитати ни своје теле, а не дете.“ Ствар је текла својим током и свршила се тиме, што се из школе износиле иконе и забрањивало се призивати име Божје.

Интелектуализам школе изразио се у томе, да се у почетној школи сматрало за главно не религиозни правац, не морално васпитање, него предавање што већег обима знања. „Најпреча задаћа народне школе састоји се у томе — говоре педагози нове школе — да се даде опредељена мера научних и практичких познавања, а савремене потребе доста ишту.“ И гле широко поље, које је некад у школи водило црквеном и у опће религијозном васпитању, било је препуно разних предмета, који никакве везе са школом пису имали. По школском програму једнога од многих окружја у Немачкој, изучавале су девојчице простих и сиромашних родитеља, које једва 11 год. имађаху, историју Египћана, Индијанаца, Асираца, Грка и Римљана; упознавале су се са Нибелуншком песмом. У великом херцештву Хесенском у једноразредним народним школама и у самим најбеднијим селима предавала се зоологија, минералогија, хемија и физика. Да се ове крајности не ослободише и наше школе, сведочи хрестоматија и књиге за читање, које се у нас продаваше у 60 и 70-тим годинама, и без сумње имале у виду задовољити потребама времена, а шта и шта у њима не беше! Неки су мислили предупредити зло тиме што су уводили у школе елементе државног права и националне економије, хотећи тиме оградити омладину од социалне демократије. То је довело до новог нагомилавања предмета и у нимало није ствари помогло, напротив пришило је школи политичку боју. Сеоски учитељи још се више узнашаху, сматрајући себе као моторе не само науке него и политике. Пређе је речено, како их је Бизмарк хвалио, док их себи у службу није добио.

Из досадањег кратког оцрта рационализма, јасно се види, да је он својим духом постао страшан непријатељ вере и Цркве, далеко надмашујући све јереси и

лажна учења у току од 17 векова; који је себи за задаћу ставио порушити веру и Цркву и повратити народ минулим временима језичништва, а, ако би се показало могућим и препотопском безверју и савршеном подавању страстима. Али шта су слаби људи па и најјачи од нас према светској борби, коју од почетка века води стара змија, од искони човекоубица, са Јагњетом Божјим, закланим за грехе света.

Стреле тога непријатеља окренуте су на нас. Као бурни ветар појурио је он на врата нашега дома. Претрпевши тешку болетицу и препативши силна искушења, ми се са ужасом окрећемо назад и претављамо у каквој смо све опасности били, а у то време како смо је слабо примећавали!

У последње време развио се рационализам у ништа. Та његова ништавост дира се од оног времена, од како се одмах са стопама идеалистичког пантеизма почео развијати материјализам. Он се не једанпут јављао у свету и увек је био знаком распадања. Деизам и пантеизам ослободили су људе веза закона Божјег и дали маха чувствености, а што је срце желело, то је разум покушао оправдати. Материјализам теоретски јесте последица материјализма практичког. Он је до душе свршетак филозофије, смрт за све што је идеално. Ако осим онога што видимо ничега више нема, природно је да ту и филозофија свршава; ту је могућа физика, хемија, или што год хоћете само не филозофија. Покушавало се да самом материјализму даду облик трансценденталне науке у т. зв. позитивизму; и на том се није свршило — појавила се филозофија непознаваног. Борба се још за дуго неће свршити. Опасност прети и многи гину. Црква се сваки дан моли Богу за њих: оразуми заблуделе, остави у њих страх Твој божанствени, упути их на пут истине. Настала су времена неког затишја, врло опасног у светској борби. Ко зна, непријатељ Цркве кује можда ново оружје за њих. Који би од наших дедова помислио, да ће људи у другој половини XIX. в. Господу Спаситељу претпоставити индијског Буду и клањати му се у центруму цивилизованог света.

Свесилно „ништа“ господари још многим умовима. Шта да се ради? Окренути се с негодовањем од свега, што је наука и вештина последњег века створила. Спаливши књиге, у којима је о себи овако или онако говорила, безбожна филозофија стала је у ред непријатеља Цркве. Но у последње време садржало је то лажно учење и нечег доброга. Нема ни једног лажног учења, у коме нема које зере истине. И у делима противним вери има нечег истинитог. Тако у „Емилу“ има дивних мисли, како се ваља понашати према матерама — као првобитним васпиталицама своје деце, и то је тако добро, да би отштампано могло бити ма у ком нашем духовном журналу. Предавање многих предмета у школи заслугом нове педагогије, и ако у духу рационалистичком, разјашњено је и доста добро уређено. Било би грешно не користити се тиме, што је учињено за васпитање деце у науци. Тако и у другим гранама у животу. При том нису били сви умни раденици и списатељи у подједнаком степену заражени рационализмом. У свему том ми видимо два правца: с једне стране привржениці рационализма, с друге пак противници њихови. Сабрати све те доказе истине и њима се користити — била би сврха доброг васпитања у друштву и породици.

Историја се каткад повторава у животу народа. Савремени положај рационализма и Православља подсећа нас у многом чему на стање рода људског пред доласком Христа Спаситеља. И онда је филозофија, хотећи бити вођа народу, спремала се за нападај. Било је исто тако неверовање, утонуло у чувственост и разврат. Но у делима великих мислиоца Сократа, Платона, Аристотела и др. остављена је свету богата ризница. Засијала је светлост вере хришћанске, и у школама александријској, антиохијској и константинопољској, па и на самом западу свршава се велики неколико векова продужавани процес усвајања и прераде, завештаних старом филозофијом, идеја, сагласно великим истинама бића и живота, навештеним у Откровењу. Слично овоме богата ризница мисли, погледа, идеала пристоји и

сада хришћанском и православном љубомодрију и већ је почела велика радња мисли, како то показује у нас велики препорођај богословске и филозофске науке за последње време. То исто морало је бити и у другим гранама науке, у вештини, у педагогији, у животу. При том усвајању филозофских идеја и научних открића свом снагом треба чувати као једину ризницу, као зеницу ока — светињу Православља. Православље је онај дар — који нам је од горе предан на чување; у Њему је залог нашег поретка и свију успеха у будућности.

Свршићемо нашу расправу речма славног учитеља нашега века.* „Нови Израиљу, благодатни народе Божји, не престани чувати у себи свето семе, и оно не ће престати тебе чувати. Семе речи Божје у уму, семе вере у Христа и љубави према Њему у срцу нека се храни молитвом, нека расте подвизима, нека се појављује својом снагом у животу и делима добрим, и настанивши веру у срцу Христос, који је сазидао Цркву у сваком и у свима, биће за нас тврђава непомична, ограда безопасности, светлошћу нашом и миром унутарњим, нашим победоносним оружјем против сваког спољашњег ударца непријатељских сила видљивих и невидљивих“.

Нерадин. 1901.

* Слова и речи Филарета митрополита Московског, т. V. стр. 10.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Пред Његовим Величанством у Печују**). Приликом бављења Његова Величанства премилостивог краља нашег *Фрање Јосипа I.* у Печују, предстало је дана 5. (18.) септембра о. г. Његову Величанству и Његово Високопреосвештенство, господин *Лукијан*, епископ Будимски на челу свога, у лепом броју заступљенога, свештенства и световњака своје епархије. Том приликом је Његово Величанство најмилостивије изволело ословити Његово Високопреосвештенство изразивши своју радост, што га и овде може видети, те се још распитивало Његово Величанство о верним из доњег дела Будимске дијецезе и о Будимској цркви, коју је пре три дана Његово Високопреосвештенство трономало. По томе је Његово Високопреосвештенство преставило, а Његово Величанство најмилостивије ословило и: Гаврила Бољарића окр. протопрезвитера Мохачког, Велимира Недељковића окр. протопрезвитера Будимског, јереја Стевана Чамprага конз. бележника и јереја Дра Вл. Димитријевића пароха Пештанског.

(**У православно српско Богословско Училиште у Ср. Карловцима**) уписало се у IV. год. 17, у III. год. 25, у II. год. 32, у I. год. 33, слушаоца; ових потоњих су 11 из Архидијецезе, 2 из Пакрачке, 3 из Горњокарловачке, 8 из Бачке, 6 из Вршачке, 3 из Темишварске дијецезе. (Из Будимске се дијецезе није уписао у I. годину ни један слушалац.)

(**Замонашен.**) Др. Јован Чупић привр. професор Богословије замонашен је дана 8. (21.) септембра о. г. у манастиру Беочину и на постризању добио име *Јоаким.*

(**Избор пароха.**) За пароха у Сусеку једногласно је изабран досадашњи администратор тамошње парохије јереј *Милан Лучић;* а за пароха у Бршљаници такође једногласно досадашњи администратор тамошње парохије јереј *Владимир Милутиновић;* дочим у Паланки ниједан кандидат није добио $^2/_3$ гласова.

(**Књижевно Одељење Матице Српске**) имало је у понедељник 3. (16.) септембра састанак под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. На састанку је решено, да говоре у спомен и славу дру Светозару Милетићу секретар друштвени члан др. Милан Савић, Стевана Лазићу члан Васа Вујић, Владану Арсенијевићу члан Александар Јорговић, Николи Јоксимовићу секретар др. Милан Савић. — Прима се предлог члана А. Сандића, да се о св. Сави 1902. свечано прослави *100-годишњица од смрти отр српска историје Јована Рајића* и да се умоли архимандрит Иларион Руварац, да том приликом говори. — Прима се предлог члана А. Сандића, да се о Никољ-дану о. г. свечано прослави *50 годишњица од смрти П. П. Његоша* и да предлагач том приликом држи говор. — Према оценама чланова Радивоја Врховца и Саве Петровића није ни једном делу додељена награда из задужбине Јована Наке. — Књижевно Одељење прима предлог секретара дра Милана Савића, да се распише награда за „Прегледни садржај свију књижевних листова српских у XIX. веку“ и упућује Књ. Одбор, да о том изради план. — За почасне чланове предложиће се скупштини: др. Едвард

Маргалић и др. Јован Цвијић; за чланове Књижевног Одељења: др. Теодор Мандић, протојереј Димитрије Руварац и др. Средоје Ђорђевић. — Прихвата се на предлог Управног Одбора о примању женских питомаца.

(**Управни Одбор Матице Српске**) држао је 5. (18.) септембра о. г. своју ванредну седницу под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Од главнијих предмета споменућемо: Примљена је од изаслатог пододбора поднесена „уредба о платама и доплацима чиновника Матице Српске“ и поднеће се скупштини на одобрење. — Према образложеном извештају изаслатог пододбора предложиће се скупштини, да се установи место подкњиговође. — Утврђени су прорачуни за г. 1902. и поднеће се на одобрење скупштини. Према томе повишен је буџет на књижевне цели са 2900 круна и то: 1. из Матичина фонда: 900 круна (на библијотеку са 200 круна више); 2. из фонда Накина: 200 круна; 3. из фонда Коњевићева: 1000 круна; 4. из фонда Милоша и Марије Димитријевићке: 800 круна. — Узето је на врло повољно знање, да се број чланова Матичиних од прошле главне скупштине умножио са **310**. Ради примања поднеће се главној скупштини. — Узет је на знање извештај председников, да је каса 5. (18.) септембра о. г. изненада сконтрована и да је сасвим у реду нађена. — Економског пододбора извештај о извршеним оправкама на Трандафилкиним кућама као и извештај инжинира Стевана Славнића о колаудацији извршених послова и на Матичиној кући и на Трандафилкиним кућама узет је на знање. — Неке судске одлуке издате су фискалу друштвеном, а неке опет благајници на даљи поступак. — Узет је на знање извештај председников, да му није поднесен никакав предлог за скупштину по смислу пословног реда. — Према претходном договору са Књижевним Одељењем поднеће се предлог скупштини, да и женске могу бити изабране за питомце стипендијских задужбина, којима „Матица“ рукује — Одобрено је неколико зајмова.

(**Скупштина Матице Српске**) одржана је у прошлу среду под председништвом г. Антонија Хаџића Матичиног председника. Трајала је до 5 сахати после подне. У седници пре подне изабран је за председника „Матице Српске“ поново г. *А. Хаџић*, за подпредседника г. *Паја Гостовић*, а у управни одбор сви стари чланови осим дра Милана Ђирића и А. Адамовића на место којих су изабрани *Влада Стратимировић* и *др. Душан Милић*. Затим је, осим осталог, решено, да се од сад за чланове Матичине могу уписивати и ђаци са великих школа, али без другог права осим примања издања Матичиних. — Примљена је уредба о чиновничким платама, те је установљено и место II. књиговође са 1600 круна плате и 400 круна станарине. — После подне најдуже трајала је дебата о предлогу управног одбора о допуни основних писама стипендијских заклада задужбине Петра Костића, Гавре Романовића, Гедеона Дунђерског и Христифора Шифмана, те о предлогу да се штипендије подељују и женскињама. С 39 против 35 гласа решено је, да се стипендије подељују и женскињама. Решено је, после дуже дебате, да се из задужбине Атанасије Гереског према потреби даје помоћ сиротим и изнемоглим српским књижевницима и награђују књижевни радови. Нови почасни чланови Матице и чланови књижевног одељења изабрани су по предлогу истога одељења од 3 (16.) септембра о. г. — По предлогу тога одељења изабрани су — већином гласова — као питомци *задужбине Павла Јовановића*: Коста Перић техничар и Јован Миодраговић свршени реалац; *из задужбине Васе Јагазовића*: Ђорђе Муачевић; *из задужбине Петра Костића*: Алекса Ивић, а *из задужбине Ђене Брановачког*: Драгић Каракашевић.

(**Богословско књижевно друштво „Слога“, у Карловцима**) конституисало се је за ову школску годину овако: председник *Светозар Петровић*; подпредседник *Јован Крајновић*; I. тајник *Спасоје Николић*; II. тајник *Стеван Стојановић*; благајник *Стеван Стратимировић*; књижничар *Ненад Барачки*

У Црној Гори

(**Црногорско учитељско удружење.**) Од 26. до 29. августа о. г. одржана је скупштина црногорских учитеља у Оногошту, на којој је основано: „Црногорско Учитељско Удружење“. На скупштини су претресана различита школска и наставна питања. Удружење намерава да покрене и свој часопис, кад се мало боље уреди, а затим да оснује фонд за племените и корисне цели.

У Русији.

(**Женска штампарија у Петрограду.**) У Петрограду су пре неколико месеци отворили женску апотеку т. ј. апотеку, у којој је сав персонал женскога рода. Сад хоће тамо да оснују штампарију, у којој ће сав персонал бити женски. Неколико чланица Петроградских женских друштава, које хоће ту штампарију да оснују, обратиле су се влади ради потребнога допуштења, која ће им се свакако дати. Све које буду биле намештене у тој штампарији, биће уједно и акционари тога предузећа.

Разне белешке.

(**Братство вероучитеља.**) С благословом високопреосв. Флавијана, егзарха Грузинског у Баку, основано је братство вероучитеља. Сврха братства је: увести једнообразну методу предавања Закона Божјег; решавати питања, како ће се што боље моћи утецати на религијозно морални осећај ученика, њихових родитеља, простог народа, интелегенције, на сектанте и др., изучавати месне прилике и старину и по могућности ширити научно популарна дела. Братство намерава одржавати торжаствено богослужење за све ученике тако, да би ученици при богослужењу имали сами појати и читати.

(**Идеја мира.**) На крају ове године има се поделити Нобелова награда онима, који се истакну као највећи поборници мира. До данас имају изгледа на награду: Фридрих Паси, Рандел Кремер и Баронеса Берта Сутнер. Награда износи до близу 200.000 франака. Прва двојица познати су као највећи поборници мира у парламенту, први у француском, други у енглеском, и оба су чланови многих антимилитарских удружења. Баронеса Сутнер позната је као автор преведеног на све језике романа „Доле оружје!“ и као ватрена поборница идеје мира. Она је и Нобела придобила за ту идеју. Награда ће бити подељена тако, да Паси добије 35%, Кремер 30%, и баронеса Сутнер 30% свега новца.

Читуља.

† Јеромонах **Михајло Стојановић.**

Дана 1. (13.) септембра о. г. на Пештанској клиници, после тешкога боловања, испустио је своју душу брат манастира Ковиља, јеромонах Михајло Стојановић. Покојник је рођен 30. новембра 1852. године у Срп. Ст. Петру и после основних школа свршио је шест гимназијских разреда, учитељску школу у Сомбору и две године богословије у Ср. Карловцима. Рукоположен је за ђакона 17. маја 1881. а за презвитера 12. септембра и. г. од блаженоупок. епископа Вршачког Емилијана Кенгелца. Као интелигентнији калуђер, а по природи својој вредан и умешан човек, вршио је код блаженоупок. патријарха Германа Анђелића, све до смрти овога, односне дужности дворског економа. Као такав доспео је и он на оптужничку клупу у познатој немилој парници после смрти патријарха Германа, но некривим проглашен. Био је дугогодишњи катихета на Белоцрквапској гимназији и администратор парохије у Јегри. У последње време причисљен је братству манастира Бођана а отуда је премештен у манастир Ковиљ, где га је његова давнашња болест — рак у стомаку — толико савладала, да је најпосле на Пештанску клинику отишао и, у место лека, смрти нашао.

Нека му је лака црна земља и **вѣчнаа памѧть!**

Нове књиге.

Апостоли празнични и недељни, који се читају преко године. С благословом Његове Светости преузвишеног господина *Георгија* патријарха српског. Приредио прота Василије Николајевић. Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловци. Цена 1 К. 50 потура или 2 динара. На вел 8° са $8^1/_2$ табака величине.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Д Р А Ж Б А. 135 1—1

Дана 20. септембра (3. октобра) 1901. продаваће се у 2 часа по п. овогодишња овоманастирска шумска сеча у износу од 19 кат. јут. на јавној дражби. Дрво је раст и буква за техничну употребу од прве врсте.

Жаобина К 100 по јутру.

Управа Манастира Беочина.

145543/I Н А Т Ј Е Ч А Ј. 137 1—3

У српско православном богословском училишту у Рељеву, крај Сарајева, упражњено је мјесто економа заводског, с којим је спојена плаћа годишња од 1200 К (једна хиљада двије стотине круна) храна с питомцима, стан, огрјев, освјетљење и одијело у износу своте, која се годишње за одијело свакога питомца издаје.

Они, који желе добити ово службено мјесто, треба да ваљано обложеном молбеницом докажу:

1) да су православне вјере и да нијесу прешли 40. годину живота.

2) да су припадници Босне и Херцеговине, или аустро-угарске монархије.

3) да су монаси, или удови мирски свештеници без дјеце;

4) да су умно и тјелесно потпуно здрави.

У недостатку кандидата са овом квалификацијом примаће се привремено и умировљени чиновник, који је потпуно вјешт рачуноводству и интерној економији. —

Овако обложене молбенице треба послати овој земаљској влади путем високопреосвештеног господина Архиепископа сарајевског и Митрополита Дабро-босанског до најдаље 30. новембра ове године.

Земаљска влада
за Босну и Херцеговину.

Број. К. 939. 941 и 943. 526. 529. 552 ex 1901. 131 3—3

СТЕЧАЈЕВИ.

Исписују се на парохије у Кукуњевцу V. разреда и у Брестовцу VI. разреда и на мјесто системизираног парохијскога помоћника у Беловару са платом VI. разреда. Молитељи имају прописно обложене молбенице своје надлежним путем Епархијској Консисторији овој 7. (20.) Октобра 1901. поднијети.

Из сједнице Епархијске Консисторије у Пакрацу 22. Августа (4. Септембра) 1901. држане.

Мирон с. р.
Епископ.

Бр . 94.ex 1901. 132 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњена два учитељска места у Товаришеву, епархија Бачка, овим се отвара стечај. Са овим учитељским местима скопчана је плата, од 600—600 круна. Осим тога 6—6 кат. јутара прве врсте камасиране земље, на коју учитељи све терете сносе. Слободан стан — с баштом — по пропису и огрев за зиму, колико треба.

Дужности учитеља прописане су шк. уредбом од 1872. год. — а обвезани су још нуз то, у св. цркви при богослужењима појати.

Молбенице са потребним прилозима ваља послати на месни шк. одбор.

Рок стечаја 30. септембар п. ст. кал.

Из седнице шк. одбора, држане у Товаришеву 29. авг. 1901. год.

Милорад Борђошки — перовођа.
Јоца Станчев — председник.

145543/1 136 1—3

НАТЈЕЧАЈ.

У српско православном богословском училишту у Рељеву, крај Сарајева упражњено је мјесто за учитеља за црквено појање с којим је спојена годишња плаћа од 2000 К (двије хиљаде круна) активосни доплатак од 600 К (шест стотина круна) и стан у нарави надаље право на први доплатак од 500 К пошље довршених у дефинитивном својству пет година службовања, а на други доплатак од 700 К пошље навршених двадесет година дефинитивног службовања. — Након довршене 30. године укупног службовања припада дотичнику право на мировину у потпуном износу основне плаће и двају доплатака, дакле 3200 круна.

Прво је намештење привремено, а након једне године доказаног ваљаног службовања биће дотични дефинитивно наименован.

Но ако натјецатељ није још у свештеничком чину, то ће дефинитивно именовање зависити још и од времена, док исти у свештенички чин ступи.

Они који желе ово службено мјесто, треба ваљано обложеном молбеницом да докажу:

1) да су поданици аустро-угарске монархије или припадници Босне и Херцеговине.

2) да су православне вјере и да нијесу прешли 40. годину живота;

3) да су монаси или мирски свештеници;

4) да су потпуно вјешти црквеном српско-православном појању, обичном и ноталном;

5) да су добријем успјехом свршили потпуну гимназију с испитом зрелости и једно ваљано уређено православно богословско училиште у аустро-угарској монархији или у Босни и Херцеговини;

6) да су тјелесно и умно потпуно здрави.

Овако обложене молбенице треба послати овој земаљској влади путем високопреосвештеног господина Архиепископа сарајевског и митрополита Дабро-босанског до најдаље 30. новембра ове године.

Земаљска влада
за Босну и Херцеговину.

СТЕЧАЈ 134 1—1

На једно новоотворено учитељско место на овомесној срп. прав. основној вероисповедној школи у доњем граду овим се отвара стечај.

Плата је учитељу годишње 1000 круна, 100 круна местног доплатка и 200 круна у име станарине а осим тога још и седам пута петогодишњи доплатак по 100 круна.

Учитељ је дужан школском уредбом прописане предмете у школи предавати и у цркви појати.

При једнакој квалификацији првенство имају они компетенти који су музикални с тим додатком, да ће изабрани осим више наведени берива још и за обуку овдашње српске занатлијске певачке задруге од исте 400 круна уживати.

Компетенти нека се обрате својим ваљано и прописно снабдевеним молбеницама до 1. октобра о. г. по новом календару подписаној црквеној општини.

Из седнице ванредне гл. скупштине одржане у Земуну 2/15. септембра 1901.

Перовођа: Тома Марковић
Председник: Пет. Петровић

Бр. Е. К. 388. ех 1901. 130 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се поново стечај на парохију I. разреда у Дебеломбрду, у протопрезвитерату Кореничком.

Рок компетовању траје до 20. септембра (3. октобра) о. г.

Из седнице Епарх. Конзисторије горњо-карловачке држане у Плашком, 23. августа 5. септембра 1901.

Міхаилъ.

СТЕЧАЈ 129 3—3

На упражњено учитељско место шесторазредне мешовите салашке школе, у црквеној општини суботичкој, епархија бачка, овим се отвара стечај.

Са овим учитељским местом скопчана је плата од 720 К, за пофторну школу 80 К, осим овога стан према пропису 74 § а шк. уредбе од 1872. год. са баштом од 2 јутра засађеном и већ подрањеном виновом лозом и воћњаком, потребан огрев за стан учитељев и школу и 40 К у име паушала. Сем то а законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 К када приспе и који може достићи највећу своту од 500 К.

Дужности су прописане Шк. Уредбом од 1872. год. и односним наређењима дисциплинарних правила.

Рок је стечају 19. септембар (1. октобар) 1901. год.

Из седнице, срп. правосл. школског одбора, држане у Суботици 25. августа (7. септ.) 1901.

Б. Свирчевић Светозар Ш. Димитријевић
перовођа парох председник шк. одбора

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ƨ провиђенаи зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

20— ех 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. 484.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 38

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 23. септембра 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његово царско и апостолско краљевско Величанство благоизволело је, превишњом одлуком Својом од 21. септембра 1901., најмилостивије именовати за администратора богоспасајеме удове епархије Темишварске преосвећенога господина *Лукијана Богдановића* епископа Будимскога.

Услед горехваљенога превишњега расположења благоизволела је Његова Светост преузвишени господин патријарх српски *Георгије* разрешити мандатарских дужности Исака Дошена, архимандрита манастира Бездина

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Мњења

Патријарха Германа Анђелића, што их је изнео и предложио Св. Синоду г. 1882. о уредбама донесеним на народно-црквеном сабору 1879. г. и синодска решења о њима.

(Наставак)

Бр. Син. 29.

У погледу уредбе (II.) о поступку при давању зајмова из срп. нар. црквен. фондова и фундација изјављује Њ. Светост председавајући г. патријарх: Уређење поступка при давању зајмова из срп. нар. црквен. фодова, ма да је како са гледишта обезбеђена капитала истих фондова и фундација тако и са гледишта интереса црквених институција и вероисповедних наставних завода, који се помоћу речених фондова издржавају. одвећ важно, не дотиче се ипак из ближе црквенога живота. С тога мисли, да се како Он тако и Арх. Синод могу уздржати од изјаве свога мњења о овом предмету и то тим пре, што се овде не може говорити и о најцелисходнијем уређењу управе фондова, будући да је овде реч само о поступку при давању зајмова, а о овом последњем могу стручни органи г. министра богочасти и јавне наставе много основаније мњење изрећи него ово, у стварима фундације мање искусно тело.

Бр. Син. 31.

Прочитана је „уредба (III.) о срп. нар. Ц. Ш. Савету“, а за тим мњење Њ. Светости о истој уредби, које гласи:

Разлика између ове и оне привремене уредбе састоји се у том:

Што референт, који при савету том стоји, не носи више наименовање: *главни школски референт;* и

што референта тога бира ШСавет а не сабор, нити се иште више превишње потврђење (§. 3. ал. 2.); даље што бележник није народни секретар, већ други, кога бира ШСавет (§. 3. ал. 3.) и што чланови и чиновници полажу заклетву но какву — не прописује се (§. 4.).

Од куда сљеди, да би онда (§. 12.) одпасти морала и опредељења устројства саборског од 14. маја 1875. §. 20. lit c. и наредбе школске од 1872. §§. 136—144. inclusive.

Пошто пак уредба та од привремене, као што и сабор у односној представци говори, разлику више чини у формалном него у битном погледу; то онда и наравна последица бити ће од исте онака каква је текла из привремено постојеће уредбе.

Тако дакле школе ће и опет остати у оном истом, по већој части жалосном стању, у ком се данас налазе, а ШСавет ће остати и у самом непознавању стања својих школа, при свем томе, што ће се и у напредак састојати осим председника, референта и бележника из 8 чланова стручњака (§. 1).

Митрополит је главни надзорник свију у обсегу митрополије постојећих школа српских (§. 3. ал. 1.).

Ал је и ШСавет главни школа тих надзорник (§. 8.) но с погледом на опредељење то (§. 8.) с једне и на начин избора и састав сабора и поступак при донашању одлука у ШСавету (§. 7.) с друге стране, бити ће и сами стварни главни надзорник школа, дочим патријарх-митрополит остаје, да као титуларни тек само на папиру фигурира, и да тиме за неку фирму конфесионалну служи, макар да школе упитне уредба у речи стојећа не назива конфесионалнима а уједно и да се таквим поступком свака одговорност на митрополита а и епископе, односно на цркву обали.

Истина §. 11. опредељује, да је Савет одговоран сабору, али није ли таква одговорност фиктивна. Јер, остављајући на страну, да чланови Савега, обично седе и у самом сабору, и да су у томе више мање меродавни, гди се још тело такво морално, које се, као што је пројектирани ШСавет, периодично, од времена на време, и то не свагда од једних и истих чланова (§. 7.) у сједницама састоји и у ком се stante sessione sessions Protocolli не аутентицирају од присутних у сједницама чланова, може с успехом повући на одговор? Неће ли од повучених на одговор један на другог кривицу бацати, и сви можда на референта, бележника и митрополита-председника? Како права кривца пронаћи? И неће ли се, као што данас бива, морални кривац за свеколике нереде тражити у митрополиту и од државе и од цркне, и од народа, па и самог тог тела при свем том, што су митрополиту руке везане при околности, гди се тело без сваког суптицаја од стране његове склапа (§. 1.) и гди он никаква права, доли једне дужности, да седнице сазвати (§. 1.) и гласове купити, те по већини тих закључке проглашавати (§. 7.) и ове наравно са својим потписом провиђене и експедирати има.

У осталом и опредељени број чланова (§. 1.), не само да је скуп, будући да исти (§. 5.) вуку дневнице у накнаду за путне трошкове, како који ове последње наравно нарачунају, из клирикалног фонда, који се већ на толико црпи, да ће се и у капитал задирати морати, него није ни нуждан покрај референта, о ком се претпоставити мора, да ће бити не само стручњак (§. 3. ал. 3.) већ и један од најбољих школских стручњака и коме ће дужност бити поглавита, и све што је за унапређење праве тих школа цјели, приуготовљати, те и старати се како ће ту спрему чинити; и покрај још и бележника, који ће, ако не баш по уредби (§. 3. ал. 3.) а оно по гласу представке свакојако бити мораги и опет један од стручњака школских.

И не само да није нуждан тај број чланова стручњака, већ је он и сувише дакле излишан покрај стручњака референта и стручњака бележника, којих мњенију и у самим стручним питањима сви ти чланови стручњаци без приговора, као што искуство учи, приступају, представљајући тим начином једино особе, које долазе, седе, гласове просто дају, и по том одлазе, и за све то дневнице и накнаду путних трошкова вуку.

Напослетку долази овде још и та битна околност, да се са таквим телом које се од времена на време састаје, не да правни надзор и администрација водити са користи, јер ће и администрација и надзор, будући да све то у телу том почива некључиво, висити између неба и земље у времену између једне и друге седнице.

Према предизложеном држи Синод, немје-

родавно, да предстојећем пројекту уредбе исто као и привремено постојећој оскудевају она условија, која би служити могла к постижењу праве школске ради користи цркве и државе.

Мњењу овом приступити.

Бр. Син. 32.

Прочитана је уредба (IV.) о јерархијском фонду, а за тим саслушано мњење Њег. Светости г. патријарха о истој следећег садржаја.

Што се овог операта тиче, има се приметити, једно то, да одредбе садржане у §. 2. ал. 2. и §. 3. чл. в. стоје у свези с уредбом о дотацији парох. свештенства, коју је сабор. одбор сабору од год. 1879. поднео, но коју овај у расправу узео није, а наиме са §§. 82. и 80. исте уредбе, пошто се наиме не може у напред знати, какав ће се начин дотације у своје време усвојити, то је јасно, да горе наведени §§. уредбе о јерархијском фонду уредби о дотацији прејудикују, а да су дакле одредбе у њима садржане преране; а друга је примедба та, да се са послом изцављања залишних парохијских сесија под закуп окр. протопрезвитери, којих је позив сасвим други, и који су само чланови и органи конзисторије, оптерећавати не могу. (§. 5. ал. 2. и 3.)

Мњењу овом приступити.

Бр. Син. 33.

Прочитана је уредба (V.) о манастирском фонду, а за тим мњење Њег. Светости г. патријарха о истој, које гласи:

О уредби тој може Синод само за толико смерно изјаснити се, да у колико би одређења исте одговарала унапређењу манастира и у духовном и материјалном погледу, у толико да ће иста и тек само као pia desideria на папиру фунгирајућа остати с погледом на оно, што је доле под VIII. речено, примјечавајући тек једино то у обште — јер се не види разлога, бар правичног, — зашто нигди опредељена није, да у нечем и клирикални фонд по нужди околности притицати има манастирима у помоћ к достизавању означених у уредби тој цјели манастирских, кад манастири имају дужност, да прилажу клирик. фонду на унапређење његове сврхе сваке године с $^1/_2$ сувишка од чиста прихода (види пројект уредбе sub VIII. §. 13.) наравно, ако сувишка таква тек буде?

Мњењу озом приступити.

Бр. Син. 34.

Прочитана је „уредба (VI.) о надзору над нар. црквн. добрима стојећим под руковањем митрополита патријарха и епископа“, а за тим је саслушано мњење Њ. Светости г. патријарха о истој следећег садржаја:

Према сада у крепости стојећој у §. 30. ал. 1. садржаној уредби у погледу управе фондова нема се на овај операт ништа друго приметити, до ли то, да се баш с обзиром на оно, што сабор у својој односној представци ради мотивирања расположбе садржане у §. 2-ом овог операта наводи, правичним и целисходним бити види, да се епархијски епитропи *не просто само по прешходном прослушању, него управо на предлог епископа* именују. – У осталом ова уредба стоји у свези са уредбом о управи срп. нар. црквн. фондова и фундација, коју је саборски одбор сабору од 1879. поднео, но коју је овај реченом одбору ради нове расправе и поднеска предлога натраг повратио. Уредба ова уређује устројство управе фондова и има се тек установити.

Мњењу овом приступити.

Бр. Син. 35.

Прочитана је „уредба (VII.) о пословнику срп. нар. црквн. сабора“, а затим је саслушано мњење Његове Светости о истој сљедећег садржаја:

Пословник ће бити најбољи и најцелисходнији онај, који је кратак, јасан, прост и незаплетен, а који је дакле за сваког лако разумљив.

Поред таког пословника саветовања лако теку и уштеђује се време и новац. Што о пословнику уопште стоји, то се још више желити мора од пословника, црквеног збора, који ће тим простији бити, што је мања односног збора жеља, да га сматрају за неки парламент и ваљада игра улогу таковог.

Но овај пословник чини се да не одговара здраво горњим назорима, но да више приличи каквом парламенту него црквеној скупштини. Особито би верификација заступника и конституисање сабора према одредбама садржаним у §§. 1—25. пројектиране уредбе врло много времена однело, осим тога и многи други разни избори; као н. пр. постављање у смислу §§. 67. и 68. изабрати се имајућих одбора и за сваког од ових посебно одређење

броја чланова (§. 70.) иде обично с великим губитком времена тако, да тим мање времена остаје за меритсрну расправу предмета.

Мњењу овом приступити.

(Наставиће се).

Говор

Дра Георгија Летића, архимандрита и професора у богословији, држан у гимназијској свечаној дворани после малога освећења воде и резања свечарског колача на дан Рођења Богородичина, крсног имена Добротворне Задруге Карловкиња.

Искуписмо се овде у лепом броју и свечаном расположењу, да заједно прославимо крсно име наше Женске Добротворне Задруге;

да се помолимо Ономе, од Којега свако добро дело и сваки дар савршен долази, за добро и напредак овог красног друштва на славу имена Његова благодарећи усрдно на досад подареном обилатом благослову Његову;

да се светом водицом, силом Пресвете Тројице, очистимо од свега онога што би нам сметало да у том друштву делујемо и то друштво потпомажемо;

а поред свега, да мудру и савесну Управу и вредне и ревносне чланице тога друштва поздравимо, да им признање одамо, на успесима честитамо и за будуће деловање да их охрабримо.

Добро дело учинисмо! Са Богом почињати и завршавати свако дело јесте неопходно потребна ствар, јер у њему живимо и крећемо се; од Његове Свемогуће Промисли све зависи; Његов благослов све унапређује и лице земљи обнавља, а без њега све се од себе руши и нестаје. Без Духа Господњега, који треба сваку мисао и жељу, свако дело наше да надахњује и освећује, рад је наш хладан и мртав, без плода и користи. Ако Господ сам не зида дом, бадава ће се трудити зидари, рекао је Дух Свети.

Али добро беше доћи данас амо и због тога, да нежној Задрузи овој храбрости улијемо. У данашње доба, када друштво у саобраћају своме слабо васпитава своје чланове за некористољубиве раденике; у времену, када се убија у другом свака племенитија тежња и виши интерес још у зачетку; у крајевима где се многи такав рад омаловажава, не потпомаже, да не кажемо спречава; на месту где се мало цени, а много осуђује; у заједници са множином злурадих и сујетних, који туђе добро и успехе не могу да поднесу и издрже — добро долази нежним душама задругарица наших оваково признање, да истрају и дело своје унапреде. Нека нико не мисли, да потреба признања мора увек шкодити самој вредности доброга дела. Признање то не потребује наша Задруга као неку награду за свој рад, који је тим већи у колико потиче из чистог вишег интереса без икакве награде, него она у том види моралну припомоћ друштва, види да није са свим усамљена у племенитом раду свом, те црпе и одатле за себе одушевљења и полета.

Поштовано Друштво!

Сви ми, који овамо дођосмо, без сумње уверени смо о важности Добротворних Задруга, као и о заслугама овомесне наше Женске Задруге. Али ипак не ће бити безкорисно истаћи у најкраћем главне моменте тога, да би из нејасне преставе о томе јаснији појам добили, те из тога и дубље уверење стекли. А ти јасни појмови, на којима се оснива то уверење, имаће силна утецаја и на вољу и на дела наша, те ћемо тада још одушевљеније деловати у овој Задрузи и њу још снажније потпомагати. Појачано уверење наше о том у свести нашој завладаће над нижим личним и животињским мотивима, те ће на бојишту нашег душевног живота стално потискивати сваки појав сујете, злобе, мржње, саревњивости и нетрпљивости, које буду хтеле да утечу на дела наша некорисно и штетно по Задругу. Осим тога боље ћемо тада не само хтети, него и умети Задругу нашу живом речју заступати, пред другима бранити и за њу агитовати, ако нам моменти важности и заслуга њезиних у већој власти буду.

Задатак Добротворних Задруга јесте: удруженим силама по одређеном плану чинити доброчинства т. ј. дела милостиње

ближњима, који то потребују. Хришћанство разликује две врсте дела милостиње; једна се односе на потребе телесне и зову се дела милостиње телесне; а друга на потребе душевне и зову се дела милостиње душевне. У прву врсту спадају ова дела: 1.) гладне нахранити, 2.) жедне напојити, 3.) странце у свој дом примити, 4.) наге оденути, 5.) болне надгледати, 6.) сужње походити и 7.) мртве сахранити. У другг пак врсту спадају ова дела: 1.) грешнике поправити, 2.) неуке поучити, 3.) онима, који су у недоумици добар савет дати, 4.) за живе и мртве Богу се молити, 5.) неправде стрпљиво подносити и 7.) неправде радо праштати.

Неједнакост у подели материјалних, умних и моралних добара, која притискује живот наш у плачевној долини овој и често извором многог зла постаје најбоље изравњавају ова дела милостиње, као плод оне божанске силе, која се хришћанска љубав зове и којој је име на небу још лепше.

Што љубав хришћанска може, то никакав закон ни реформе социјалистичке не ће моћи. Она може да покрене срца људска на догледу невоље у ближњих, да се милостиња у обилној мери поред великих жртава дели. Она може милостињом љубав код ближњих да распаљује, да оплемењује и задовољство код других да ствара, што милостиња, која из неког права потиче, не може. А задовољство и јесте овде главна ствар Јер дрштво човечанско нема толико блага да запуши јаз, који потиче из неоправданог незадовољства.

Особито делима милостиње душевне утече силно љубав хришћанска и судбину човечју олакшава. Духовна блага, која љубав дели, најбоље засићавају и сретнима чине човечанство. То је право благо, које прогања све оскудице и материјалне и душевне. Јер шта више вреди делити често милостињу телесну или поделити милостињу душевну, те тиме и телесне оскудице спречити, неког поправити и на рад потстаћи, ексистенцију неком створити или зараду му наћи, неком извор сиромаштва запушити. То је већа задужбина и њу може и богат и убог чинити.

Делима милостиње душевне стално се помаже ближњима у свакој оскудици, уз то васпитава се и чува душа ближњега од пропасти. А благо душе стоји над свачим, јер шта вреди човеку, ако сав свет освоји, а душу своју тиме огреши?

Осим тога нема сумње да милостиња телесна, ако не стоји у вези са милостињом духовном, не само да много не помаже, него често и квари; потпомаже леност, изазива незадовољство, неблагодарност и т. д.

С тога и ако приватна милостиња не може често, а да не учини погрешку, да деморализује, те тако више одмаже, него помаже: милостиња задруга, која се по плану према извесним вишим сврхама догађа, морала би својом организацијом мудро економисати са милостињом и милостињу телесну служењу милостиње душевне подврћи.

Наша Добротворна Задруга вршила је дела милостиње са лепим успехом и стекла себи вечиту заслугу пред судом Онога, који је обећао да ће и чашу воде, пружену ближњем, достојно наградити.

Она је вршила особито дела милостиње телесне, али не без одређена плана према вишој сврси духовној, не без везе са делима милостиње душевне. Колико је поможено и духовном добру наше месне дечице, када је материјалном помоћу ове Задруге, особитом набавком одела, многој дечици омогућено похађање школе и цркве, ових неисцрпних извора живе хране духовне! Колико је ученика тиме на још већи мар подстакнуто! Колико је јадне дечице сачувано од злобе на своје садруге, боље одевене! Колико је нежних душа облагорођено и на добро из рана упућено у овдашњем забавишту, које наша Задруга издржава, и колико је милостиње тиме учињено! Колико је пак душа и ван школе материјалном помоћу сачувано од већих грехова, од хулења на Бога због худе судбине, од злобе, неморалног живота, можда и од самоубијства!

Али поред тога желети би било, да наша Задруга приступи што већем оства-

рењу свих дела милостиње душевне и да у томе највећу задужбину и главни посао свој гледа.

Женска Добротворна Задруга нека се смилује на јадно друштво наше, често напуштено од својих васпитних фактора, и нека му помогне да дође до висине религиозног моралнога живота. Имајте милосрђа ви нежне душе, осведочени храмови хришћанске побожности, према нашим бедницима у друштву, који остављени и усамљени, без религиозног моралног васпитања кржљаве, измећу се, нестају и пропадају. Окрените Ваше милосрдне очи, Ви свештенице милосрђа и на ту велику оскудицу и на тај големи јад наш!

Религиозни морални живот јесте најлепше доброчинство, које можемо неком учинити и потомству своме у наслеђе оставити. То је чудна сила, коју ако успемо унети у све слојеве наше и у крв нашу претопимо је, за будућност нашега рода немојмо страховати. Она ће му дати живота и напретка, и нико му нахудити неће. Без ње пак тело нашег друштва мртвим постаје, не напредује никако, него се распада, ма колико га с поља силом оживљавали и гурали.

Живом речју и примером у свакој прилици и у свако доба и пред сваким треба да дижемо религијозну моралну свест у народу. Нарочито живи пример има моћ, која за собом силно повлачи. С тога морамо бити живи примери побожности, на којима ће се друштво очигледно на далеко и на широко поучавати, огледати и храбрити у добру.

Особито вршење Црквених Заповести, као што су: уредно и побожно похађање цркве, примање светих тајана Покајања и Причешћа по прописима за то установљенима, пост и молитва мора ући такође у програм Добротворних Женских Задруга наших, јер тај пример силно сазидава и много доброчинства чини за душе. Чланице треба да закључе то у својим заседањима, те да то постану опће дужности чланица. Што се тиче похађања богослужења, особито свете литургије, чланице могле би се поделити у неколико чреда, те да известан број њихов свагда мора бити заступљен у цркви итд.

Поред тога мора Задруга наша свим силама помагати Цркву у борби са злим и са поквареношћу генерација. Снажно мора чупати из срца свога укорењене зле навике и искушења и морално се све више оплемењавати. Чланице Добротворне Задруге морале би се заверити, да ће у том правцу свагда деловати, као: да не ће оговарати, раскош терати, белити се итд. Затим поћи у свету војну против греха ван себе и требити га са лица земље немилостиво. Објавити рат на истребљење гордости, сујети, раскошу, оговарању и клеветању, лажности у речима и делима, нарочито претварању у понашању, оделу, украсу и изразима лица. Борити се неуморно и неустрашимо против оног греха, који се по речима Великога Апостола не би смео ни именовати код Хришћана̂ и високо понети заставу анђеоске чистоте и невиности.

Особито према деци својој и млађима понашајмо се мудро и опрезно. Деца, која се налазе у добу очигледности, те се на примеру највише уче, копирају радо своје старије. У њиховим очима је само оно добро, што њихови родитељи чине, те се од тога и кад одрасту, тешко ослобађају. С тога пазимо на сваку реч и на сваки покрет наш пред децом својом. У опће отклањајмо сваки зао пример испред пријемљиве душе овог малог света и износимо пред њих и у речима и у примерима само оно што је и васпитно за њих.

Ко то не чини, без сумње изненадиће се усљед злих последица злога или небрижљивог васпитања. Згрозићемо се кад одједном видимо и искусимо, какво чудовиште подигосмо рођеним рукама својим.

Заиста мора се човек чудити, како родитељи слабо свађају моћ васпитања и како се слабо труде да средства васпитања науче. Тà мајке, ако љубе своју децу, оне не би смеле мировати, а да се у вештини васпитања не усаврше. Од свих књига морале би им књиге педагошке најмилије бити. Од свих разговора најмилији разговор о саветовању у вештини васпитања. То би била дивна и достојна тема за разговоре у женским круго-

вима, а не празни разговори, злуради и отровни, који куже и потпаљују мржњу и освету.

Важна је ствар васпитање. Родитељској бризи нису поверене мале ствари, него огромне, као: сва будућност њихове рођене деце, будућност њих самих и свега народа, узданица Цркве, слика Божја, храмови Духа Светог, Божја посиновљена чеда, питомци ангела хранитеља, цвет човечанства, браћа Спаситељева и Његове особите љубави учасници, земаљског царства Божјег изданци, насљедници раја, радост родитељска.

Узмите с тога у свој програм и васпитавање добрих мајки, од којих много зависи и учинићете тиме неизмерно доброчинство за цркву и народ, за државу и друштво човечје!

Радите све ово по удешеном плану у Задругама Добротворним Вашим и Ваше ће дело бити тада савршено и Богу врло угодно!

Пођите напред у том и покажите добар пример свима Добротворним Задругама!

А сада на завршетку слободан сам честитати Управи ове Задруге, као и поштованим чланицама на њихову мудру и ревносну раду досадашњем, пуном љубави и преданости. Нека их Господ за њихове труде награди, нека их благослови сретним животом и спасењем и овога и онога света!

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: **Ст. С. Илкић.**

(Наставак.)

Гледе духовних особина оних који се желе посветити свештеноме чину, правила црквена захтевају: 1.) да се испита њихово религијозно и морално владање и 2.) да се не сме рукоположити онај, за кога би се доказало да је због рђавог владања недостојан свештенства.** Према томе прописује се: а) да се не уводе на свештене степене они, који су недавно из незнабоштва прешли у Хришћанство, те који су скоро крштени. Сам апостол Павао пише: **подобаетъ єпіскопъ быти не ново крещенну.** (I. Тим. 3, 6); апостолска правила пак у опште говоре да је неумесно да онај, који је тек из незнабожачкога живота прешао и крстио се, или се из неваљалога начина живљења тек обратио, постаје одмах епископ; јер није у реду да онај, који ни сам још није испитан, постане учитељем других, осим случаја, да се то по Божјој благодати догоди“ (ап. прав. 80); а први је васељенски сабор применио ово правило и на презвитере (I. вас. 2). Сем тога захтевају правила — б) да сваки који ступа у свештенство, а особито који се поставља за епископа, мора бити просвећен знањем Светога Писма, да га може и сам слободно и с разумевањем читати и друге у њему поучавати; такође да су му позната сва свештена правила, која се тичу службе и дужности му (VII. вас. 2). Како се свештеници, а особито епископи постављају да буду чувари вере и Цркве, то се од њих с правом захтева да разумеју не само духовне науке, већ да имају и потребну количину умнога образовања. Само по себи се разуме, да се ово образовање њихово мора подчињавати речи Божјој, учењу црквеном и духу свете вере. По 19. правилу шестог васељенског сабора „треба да предстојници цркава сваки дан, а особито у дане Господње, поучавају сав клир и народ речима благочастија, изабирајући из божанственога писма мисли и расуђавања о истини, и држећи се у томе установљених већ граница и предања богоносних отаца. Пак и кад се породи какав спор о некоме месту у Св. Писму, никако друкчије, да то место не тумаче, него како су га изложили у својим списима видела Цркве и учитељи, и са тим списима нека се већма задовољавају, него ли састављањем својих речи, да се не би, неискусни можда у томе, уклонили од онога, што треба да се чува“ (види и сравни апост. 58. и Лаодик. 12). По примеру и предању апостолском Црква је узаконила, да се претходно испитају сви они, који ће у свештенство ступити, те да се тако докаже колико им је позната наука Цркве и и прописи о свештеничким дужностима; уз то су дужни они који постављају односно рукополажу друге, руководити и упућивати ове у тачном схватању и разумевању речи Божје и одредаба црквених. (Карт. 25. VII. вас. 2). — в.) Много су строжији захтеви гледе испитивања моралних особина кандидата свеш-

** I. вас. прав. 9. — в. Милаш: Правила I. 205.

тенства. У овом обзиру тражи се, да се за свештенике постављају само такве личности, које су од давна времена познате са свога доброга владања (Лаодик. 12); да се не постављају такви, који су пре краткога времена оставили порочан живот (апост. прав. 80); такође да се не рукополажу ни они, који су под притиском оставили веру, те се после због тога покајали и обратили, деси ли се пак, да се такви по незнању и рукоположе, имају се одмах свргнути са свештенога чина, чим се дозна за њих да су били одпадници (I. вас. 10. апост. 62. анкир. 1. 2). не смеју се постављати они, за које се докаже да се налазе у тешким гресима, због којих се и посвећени лишавају чина, као н. пр. у блуду, крађи, нарушењу заклетве, убиству (апост. 61. I. вас. 2. 10), ма оно било и нехотично (Григ. Нис. 5), јер се за принос бескрвне жртве траже од крви савршено чисте руке. Испитивање кандидата обавља се духовним путем помоћу исповеди и јавним начином, истраживањем и помоћу сведока (I. вас. 2). У старо време нису се могли примити у клир сви они, који су се подвргавали јавном кајању због каквих грехова и преступа Уопште пак све моралне особине које ваља да красе свештено лице подробно су изложоне и наведене у посланицама апостола Павла к Тимотеју и Титу (I. Тим. 3. Тит. 1). Свети оци с највећом строгошћу истичу и потврђују све наведене захтеве апостолских правила у овом погледу. (Вас. Вел. 89). Нарочито се морају истаћи два правила, која донесоше сабори и од којих прво наређује, да ни онај не може бити примљен у свештенство који је искрено признао и исповедио све учињене грехе и покајао се због њих, ако су то греси такове врсте, који спречавају достојно обављање свештенослужења, и због којих се и сама свештена лица лишавају свога чина. Први васељенски сабор овако говори у том погледу: „ако су који без испитања постављени били за презвитере, или су при истраживању очитовали своје грехе, па се покрај свега тога очитовања њихова нађоше људи, који противу правила на њих руке положиште, таковима правило не допушта да остану у клиру“ (прав. 9.). Такви су тешки греси одметништво од вере, прељуба, убиство ма било и нехотично. А друго правило прописује, да ако се ко год усљед незнања или хотимично постави за свештеника, а био је у поменуте грехе пао, те се то тек после рукоположења дозна, такав да се не може трпити у чину, него га се има лишити. Први васељенски сабор говори у том погледу овако: „Ако се у течају времена опази код каквога лица неки душевни грех, и то докажу два или три сведока, тада нека то лице престане бити у клиру. Који пак поступи противу овога, тај ставља у опасност своје припадање клиру“ (прав 2). У другом правилу своме исти овај сабор наређује ово: „Од оних, који су пали, ако су неки постављени били, или по незнању, или и са знањем дотичних, који су их поставили, ово ипак не слаби ничим црквено правило, јер кад се то дозна они бивају свргнути“ (прав. 10). Неокесариски сабор опет примећује да „презвитер, који је телом сагрешио пре но што је изабран био, пак сам исповеди да је пре рукоположења сагрешио, нека не приноси жртве, али нека остало уздржи, ако је у другоме ревностан; затим додаје „јер, као што многи тврде рукоположење изглађује остале грехе. Не исповеди ли он сам, а немогућно је ово јавно доказати, нека сам просуди, како да поступа“ (прав. 9). У првом реду овим се правилом изражава мисао, да греси који су мањи од прељубе и сличних јој грехова, не морају пречити некоме да достојно ступи у клир; ако се дакле дотични искрено покаје због учињених грехова те се поправи а међутим је у другом погледу достојан да буде рукоположен; речима „не исповеди ли он сам, а немогућно је ово јавно доказати, нека сам просуди, како да поступа“, — оставља се ова ствар на савест кандидата, те ако он сам, прикривајући грех којега носи на души, дозволи да га поставе за свештеника, ова тежина греха и одговорности због недостојног рукоположења, пада на његову душу.

(Наставиће се)

Срби сликари.

(наставак из броја 33. — 1901.)

XLVIII. Поп Симеон, иконописац.

(год. 1708)

Сликао је иконостас у манастиру Ћелији Пиперској ј Црној Гори 1708. г. Тамо, где сам на његово име наишао, нема оцене о његовој сликарској вештини. („Просвјета“, год. 1893. св. III. стр. 166.)

XLIX. Рафаил, писар.

(Circa 1750. год.)

Он је моловао иконостас цркве св. Архистрига Михајила у Клинцима (у Луштици) у Бококоторској епархији, но не стоји, кад је то било. На једној икони из те цркве сачуван је овај запис: роукарафаилаписара. Реч „писар“ значи овде живописац Презимена му се не зна као ни поп-Симеону. Пореклом је јамачно био из Боке. У Црногорској „Просвјети“ (год. 1898. св. II. стр. 131.), где сам његово име нашао, има и оцена његова сликарског рада, за који се вели, да је примитиван.

У истом листу за год. 1898. (св. V. стр. 348.) спомиње се име некога Рафаила зографа, који је 1754. год. сликао стари иконостас цркве рождества Богородичина у Забрђу (у Луштици). Овај Рафаил зограф биће са Рафаилом писаром радо једно те исто лице.

L. Зограф Петар.

(1771. год.)

У селу Мркови у Луштици живописао је Петар четири престоне иконе у цркви св. Лазара. На свакој икони записао је своје име и годину овако: зографъ Петрь аѱоа. (види: „Просвјета“, 1898. III. 222.) И њему се не зна презимена.

LI. Василије Гофијен, зограф.

(1785. г.)

О њему има спомена у „Српско-далматинском магазину“ за год. 1870|71. — књ. XXIX. стр. 136. Живописао је крст на темплу (а можда и цело темпло) у српској цркви у Грађанима (у Црној Гори?). Испод крста тога записано је: грешна роука Василиа гофиена зографа из Рисна. Дакле био је из Рисна у Боци; но по презимену судећи тешко је био Србин.

LII. Симеон Бјелопавлић.

(circa 1790.—99.)

Сликао је нову цркву манастира Савине у епархији бококоторској. Писац монографије овога манастира — преосвећени епископ нишки г. Никанор Ружичић — назива сликара Симу вештаком и додаје, да му је живопис грчке школе. (види: „Старинар“, год XI. стр. 107.)

LIII. Георгије Васиљевић, општчи писац.

(г. 1802.)

Подвизавао се у живописању иконостаса цркве св. Нећеље (у Луштици) год. 1802. (види „Просвјета“, 1898. V. 348.) „Писац“ овде значи то исто што и код броја XLIX. „писар“ т. ј. сликар.

LIV. Алексије Лазовић, живописац.

(1806. г.)

Сликао је 1806. г. стари иконостас светоникољске цркве у Баошићима у Боци, од којега су још сачуване престоне иконе. Алексије је био син некога попа Сима Лазовића Бјелопољца. (види: „Просвјета“, 1897. XI. 685)

LV. Ђеорђије Рафиловић.

(1817. г.)

У „Просвјети“ за 1900. год. (X. 568.) нашао сам забиљежено, да је Ђорђије са својим братом Ристом год. 1817. живописао неку велику икону са мноштвом светитеља за цеклинску (у Црној Гори) саборну светођурђевску цркву. После је та икона пренесена у цркву св. Текле у истом месту. Ја држим, да описивач тих цеклинских цркава у листу „Просвјети“ није прочитао односни запис о презимену сликара Ђорђија и Ристе. Тешко ће се они презивати Рафиловић, него Рафаиловић. Свакако ће бити близу истине, да су браћа Ђеорђије и Ристо били синови „писара“ или „зографа“ Рафаила, кога споменусмо под бројем XLIX. по чијем се имену презиваху Рафаиловићи.

LVI. Ристо Рафиловић.

(1817. г.)

Гледај бр. LV.

LVII. Јосиф Јакшић, живописац.

(око 1852. г.)

Брат кнеза српског Милоша Обреновића — Јеврем Теодоровић-Обреновић саградио је 1852. г. на свом имању Монасији у Букурешту у Румуњској дивну цркву и посветио ју вазнесењу Христову. Иконостас ове његове задужбине дивно је и велелепно живописао тадањи млади сликар Јосиф Јакшић из Беле Цркве. Ко зна што више о животу и раду овога даровитога Србина сликара, могао би и требао би то да опише у овом листу. Ја сам ово, што доносим, дознао из листа „Световид“, год. I. (1852.) стр. 44.

LVIII. Браћа Т. и Д. Ђиновски.

(1889. г.)

Браћа Ђиновски су из Дибре (у Македонији?).

Моловали су цркву манастира комскога у Црној Гори (види: „Просвјета“, 1893. IV. 210.); затим иконостас цркве рождества Богородична у Забрђу у Луштици 1899. год. (види: „Просвјета“, 1898. V. 347.), и обновили иконостас цркве св. Николе у селу Радованићи у Луштици („Просвјета“, 1898. I. 39.) Штета, што описивач горепоменутих цркава нигде не спомену читавих имена браће Ђиновских, но само почетна слова њихова: Т. и Д. Јамачно их је знао и зна!

LIX. Јосиф Катурић, сликар.
(1891. г.)

У Шематизму бококоторске епархије за год. 1891. забиљежено је (стр. 35.), да је сликар О. Јосиф Катурић исте године довршио живописање иконостаса у парохијалној цркви св. Петке у Врановићима и филијалне цркве св. апостола Вартоломеја у Кримовицама у Боци-Которској. Описивач тих цркава вели, да је живопис Јосифов простије рађен. Јамачно је самоук.

LX. Стеван Стефановић.

Стеван живи као фризерски калфа у Новом Саду. Обратио је на себе пажњу врло вештим снимањем портрета са фотографија. Чак је и Матица Српска код њега два портрета за себе наручила, која су по признању једнога новосадскога листа ванредно добро и верно погођена.

Осек *Л. Богдановић.*

Дописи.

У Петрињи 13. септембра 1901. („*Наименовани предсједник с плаћом!*“) У 184. броју загребачког „Србобрана“ од о. г. изашла је у „домаћим вијестима“ између осталих и једна под насловом: „предсједник црквене општине — с платом“.

Ко је пажљиво прочитао ту биљешку, тај је могао одмах уочити, да дотични извјештач није имао друге намјере, већ да даде повода, да се напада Његово Високопреосвештенство господин епископ Михаило, а поред њега онако од излика, да се спомене и тај тобоже наименовани предсједник с платом. Јер кад би исти извјештач другу сврху пред очима имао, он би био изнио ствар онако како јест, и како је требало изнијети, па да се не заводи јавно мишљење. Треба критиковати и контролисати рад сваког јавног радника, па дакле и рад једног епископа, па да богме не треба штедити ни наименоване а плаћене предсједнике црквених општина; али критичару такова рада треба да лебди пред очима истина и сврха која се хоће и коју би требало постићи јавном критиком. И таковој критици и такој контроли сваки ће поштен човјек капу скинути. Али овакове пакосне биљешке више шкоде ствари, него ли би и хтјеле користити, а при праве и злу крв, како код онијех, који им вјерују тако и код онијех, који знају да су искривљене. Па онда, кад се већ не штеди име високопреосвештенога господина епископа Михајила, који у овој ствари није ни мало више крив, него ли наименовани предсједник, зашто крити име тога плаћеног неваљалца, који се дрзнуо бацити рескрипт под купус, па примати плаћу за предсједничку част. Требало је изпијети и његово име, па нека види свијет и позна тога безочника.

Потписани се није мислио осврнати на ову ствар, али кад је „Србобран“ у свом бр. 198 о. г., и опет, осврћући се на одбрану рада Његовог Високопреосвештенства госп. епископа Михајила, што је изишла у 36. бр. „Срп. Сиона“ о. г. и опет запео за наименовање и плаћеност предсједника, кога је сад већ и име познато, то Вас молим, господине уредниче, имајте доброту уступити мјеста у цијењеном „С. Сиону“ овим неколиким ријечима.

Прије свега наименовани предсједник с платом није ни најмање захвалан на обзиру кога је имао извјештач Србобранов, па и сам „Србобран“, што је притајао његово име, јер кад, по свој прилици тај исти извјештач, а и „Србобран“ на несолидан начин изнесоше име истога наименованог предсједника прије два мјесеца, подметнувши му у ствари фирме српске штедионице једну неистину зашто чувати овдје његово име, кад је истина да му је као управитељу црквене општине одређена награда. Јер тај исти наименовани предсједник с платом, као јавни радник, нема се чега бојати ни стиђети, и кадар је у свако доба с чистом савјешћу свакоме у очи погледати. Што се тиче његова родољубља и вршења своје дужности, ту не уступа никоме, ни ни вајном извјештачу, ни пропратнику извјештаја у „Србобрану“, ма да је ето и плаћени управитељ, али не и наименовани предсједник. Он додуше није дигао још своје плаће, а не би је био ни дигао, али поред и извјештаја Србобрановим дигнуће је, ако Бог даде здравља и живота, јер неће више да буде лудо издирало, и јер је изван сумње да је дјелатељ

достојан мзди своеја. И при свој тој вици држи, да се не ће огријешити ни о решкрипт ни о своју савјест, ако као консисторијални повјереник, а не као наименовани предсједник, подигне одређену му награду, јер није могао нигдје наћи у решкрипту, гдје би стојало, да консисторија не смије у опћини, у којој не иде као што би требало, поставити свога повјереника или гдје би стајало, да такав повјереник мора бити бесплатан.

А сад мало историје те предсједничке наименованости с платом:

Са предсједништвом у црквеној општини петриньској натеже се већ више година, али скоро ће бити три године како неће нико да буде предсједник у тој општини, с разлога што бити предсједником у тој опћини није лака ствар, јер предсједништво ове општине није служба части, већ служба „потегни!“ Ту би част могао вршити само такав човјек, који не би имао друге никакве службе, нити икаква друга посла, који би при том тај посао разумио, поред тога био енергичан, резолутан и мало флегматичан, али и вриједан. Мисли се, да је ово најбогатија општина у горњокарловачкој дијецези, зато што има силне фундације којима рукује, но због којих се ратосиља сваки предсједничке части, а неће нико да вјерује да та општина материјално стоји врло рђаво, и да је при том врло дужна, те своје потребе мора сваке године наметом подмиривати. А кад се чује за намет, особито црквени, онда је сваки нервозан, и онда да богме на коме ће искалити своје срце већ на предсједнику, јер овај је крив, што не умије банке правити, па да сачува општину од намета. Па онда свака баба у општини хоће да предсједнику заповједа и приговара, те да критикује његов рад, ма био он најсавеснији у својој дужности. Као што споменух има под управом ове општине преко 20 фундација у износу од преко 32 хиљаде форината, које се налазе у облигацијама и вредноспим папирима, осим тога ту је црква, школа и још три куће. О свему томе треба се бринути, треба радити, а и умјети радити. Не да се нико да сваки дан по 2—3 сата ради у канцеларији, да прима уплате интереса отплате главнице и да исплаћује које какве рачуне; не да се никоме да се мота по судовима са немарним дужницима. Није предсједник, црквене општине петриньске само предсједник, већ и благајник, и водитељ ексхибита, и концептант, и преписивач, и експедитор, а често и подворник и т. д., дакле није чудо што се те части сваки ратосиља. И кад се, дакле, нико не хтједе примити ове часне службе, и ако је консисторија позивала општину више пута, да предсједника изабере, пошто пређашњи врло честити предсједник умировљени кр. кот. предстојник г. Симо Мраовић, које због старости и тешког посла, у општини, које опет због богсекирања и подметања свакаквих, није хтио више, да врши ту часну службу; повјерила је консисторија потписаном управу исте општине овако: „Пошто се нико не ће да прими предсједништва у црквеној општини петриньској, то да не би општина остала без главе, умољавате се, да као повјереник ове области примите управу исте, дотле, докле иста не изабере законитог предсједника. И ако је потписаном било тешко поред своје, да се прими и ове тешке и с великом одговорношћу скопчане службе, он се је ипак морао примити, јер није могао својој претпостављеној области отказати дужну послушност, а налагала му је то и дужност, јер није могао допустити, да настане у општини дар-мар. Али је ипак одмах молио, да се што прије ријеши те службе. Сазивао је чешће скупштину, стављао избор предсједника сваки пут на дневни ред и преклињао, да се бира предсједник, али нико се не хтједе примити предсједништва, и тако је тај тобоже именовани предсједник издурао годину дана бесплатно. Па ако је било за поштење било је доста, јер је тај наименовани предсједник због предсједништва имао преко двије стотине форината у години тој штете, те је, не мислећи тијем изнудити какву награду, молио консисторију, да га ријеши службе, која му доноси и моралне и материјалне штете, па да изволи са општином располагати по свом најбољем расуђењу, јер он даље никако не може управљати истом општином. На то је консисторија и опет позвала црквену општину да изабере предсједника, иначе ће све дотле докле га не изабере имати њеноме повјеренику — плаћати награду. Повјереник је све ово одбијао и молио само да га ријеше управе, јер кад не може општини послужити бесплатно, не може ни за плаћу, али општина је примила консисторијално ријешење на знање са одобрењем, замоливши управитеља да и даље управља општином. Управитељ је молио да бирају предсједника, али је општина и опет остала при старом, а управитељ замоли консисторију, да га ријеши већ једном дужности управитеља, јер

нема награде, која му може накнадитии оно што губи у својој струци у своме послу и здрављу, употребљујући све своје, од службе слободно вријеме, у послу црквене општине. Потписани увјерен, да би и извјештач Србобранов поред своје службе, ако има какву, а и сваки радник око „Србобрана“, поред свога рада у оваким приликама послужили годину дана општини бесплатно и још к томе жртвовали у општинску корист преко двије стотине форината, ето и он је показао толико родољубља. Али ће признати и извјештач Србобранов, а и сваки радник око „Србобрана“, да би било лудо, а и неопростљиви гријех, на своју штету, потпомагати нехатност и немар општинара, те давати прилике, да се исти извлаче испод своје дужности. У петриньској општини има 30 скупштинара, па нека сваки послужи општини бесплатно колико је послужио „наименовани“ па ће исти, кад на њега дође опет ред и опет послужити годину дана бесплатно, па макар и са 1000 фор. штете. Али овако не може му нико, ко има поштења, замјерити, што неће да буде општинска будала и издирало, да му се смију.

Његово Високопреосвештенство госп. епископ Михајило, консисторија и „плаћени предсједник“ биће врло захвални и обвезани извјештачу Србобранову, па и самом „Србобрану“, ако их науче шта су требали чинити, и шта требају чинити па да спасу решкрипт, или да им нађу један бар §. у решкрипту, који би их упутио шта треба чинити са општином у којој не ће нико да буде предсједником, односно да их упуте на §, којим би се могао неко присилити да буде предсједник црквб. општине. Ето, тако стоји ствар са наименованим предсједником с платом, па нека види беспристрасни свијет ко је крив!? Да ли епископ Михајило, који не да да овлада неред у општинама, па поставља своје повјереннике? Или је крив наименовани предсједник, који не ће да буде општинска будала, те мјесто решкрипта прима плаћу? Или је може бити свему крив решкрипт, што није хтио предвиђети, да ће бити и таковијех општина у којима неће нико хтјети бити предсједником? Или је можда свему томе крив Србобранов извјештач и „Србобран“ који знају, шта би требало у оваким приликама радити, па не ће да кажу?

Петриња 13. септ. 1901.

„Наименовани предсједник црквб. општине — с платом“.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Превишњи имен дан**). Поводом превишњега имен дана Његова Величанства, премилостивога нам цара и краља **Франца Јосифа Првог** дана 21. септембра (4. октобра) о. г. служено је свечано благодарење у св. николајевској саборној цркви у Карловцима, под началством Његове Светости преузвишенога господина патријарха српског *Георгија Бранковића*.

(**Избор пароха.**) За пароха у Малим Радинцима, (протопрезвитерат Карловачки), изабран је јерej *Душан Отлакан*, досадањи администратор парохије у Рајевом Селу.

(**Књижевно Одељење „Матице Српске**) имало је у четвртак 13. (26.) септембра о. г. свој редовни састанак под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Од предмета наводимо: За пот председника Књижевног Одељења изабран је поново једногласно протојерej Јован Вучковић, ректор правосл. срп. богословије у Ср. Карловцима, — У Књижевни Одбор изабрани су већином тласова: др. Ђорђе Дера, Милан А. Јовановић, Стеван Лекић, Тих. Остојић, Сава Петровић, др. Јован Радонић, др. Милан Савић и Светозар Савковић, а са стране: Радивој Врховац, Милутин Јакшић, Паја Марковић-Адамов и Димитрије Руварац. — Одлука Главне Скупштине о распису књижевних награда, прорачунима за књиж. сврхе, који, ако вис. Министарство одобри нека основна писма, чине суму од 17500 круца, од које се суме има део на покривања дефицита одбити, даље о потврди избора почасних чланова и чланова Књиж. Одељења, о изборима питомаца узимају се на знање и равнање.

У Русији.

(**Руска духовна мисија у Јапану.**) Из извештаја руске духовне мисије у Јапану вадимо ове податке: У Јапану данас има 257 црквених општина са 25.994 Хришћанина и 36 свештенослужитеља. Од ових било је Руса само епископ, игуман, један свештеник и један ђакон, остали су сви Јапанци, а један је и са академском спремом. У току 1900. г. крштено је 1098 људи. У саставу мисије налази се старешина, члан њезин игуман Венијамин са 150 Руса Мисионарство мирно и успешно напредује, шта више и бонзи никада не показују каква непри-

јатељства, него су братски расположени спрам руских мисионара. Што се тиче немира у народу због хришћанских мисионара, то се делом односи на католичке мисионаре у Јапану, делом пак на оне католичке мисионаре, који због побуне у Кини прибегоше у Јапан и ту развише своје сектанство.

(**Манастир — казниона.**) На 40 врста од губернијског града Владимира лежи стари Спасо-Јефимијски манастир. Овај манастир постоји већ пет векова. У северном углу манастирске баште виде се бели зидови, које посетилац не разликује од манастира; тек обилазећи у округ видиш, да се ти зидови кругом затварају т. ј. да су ти зидови другим зидовима окружени. То је казниона за кривце и једини улаз у њу чувају војници. Нико осим архимандрита, који је уједно и надзорник, нема приступа у њу. У другој књизи „Трудовъ Владимірской архивной коммисій“ налази се података о оснивању и првим годинама живота ове казнионе Г. 1769. Катарина Друга „високим својим указом благоизволела је наредити, да се сви заточеници из Московске губерније, послани од тајне канцеларије у поједине манастире, пренесу у Суздалску епархију у манастир Спасо-Јефимијски.“ У овај манастир затварани су били многи знаменити људи, духовници, религијозни преступници, официри армије и грађански чиновници. У оскудици срестава за издржавање заточеника поклонила је држава 100.000 руб, с наредбом, да се казниона има тако преустројити, да сваки заточеник има своју собицу, и да ни под којим условом не сме по више њих бити у једној соби. За издржавање сваког појединца троши држава годишње редовно 150 руб. Архимандрит сваким даном посећује затворенике и с њима се разговара. Данашњи архимандрит је млад монах из знамените аристократске породице и свршио је курс у војено-медицинској академији.

Разне белешке.

(**Нов предлог за реформу календара.**) Чувени астроном Камило Фламарион препоручује, да се календар реформише тако, да година има 364 дана дакле 52 недеље, а седме године да јој се дода још једна недеља дàнâ и ова — препоручује реформатор — да буде, као оно у старих Јевреја, држана као светковина, и те недеље дàнâ да се не ради никакав посао. Фламарион нуди премију од 5000 франака ономе, који пронађе бољу реформу календара. — Без обзира на то, што данас нема смисла угледати се на туђе обичаје који су давно нестали, ова Фламарионова реформа је и астрономски нетачна, што може увидети и обично око. Од свију досадашњих пројеката најбољи је, нема сумње, пројект *Максима Трпковића* професора гимназије краља Александра I. у Београду. Једини он је задатак о реформи календара решио тако повољно, да га све цркве мирном душом прихватити могу, јер се по његову предлогу црквена година са тропском слаже да се не може боље пожелети; уз то је сасвим примењљива на дојакошње уобичајене начине изналажења Ускрса, и осталих празника и дана. Желети је само, да овај наш реформатор календара своје студије, које су по разним часописима штампане а неке и као посебне књижице одштампане, изда у сређеној целини, те их подиесе начелништву православне цркве као конкретан предлог. (По Трпковићеву предлогу, који можемо назвати *српским*, остају преступне године као и досад, дакле оне које су дељиве са 4 без остатка, осим секуларних од којих су преступне само оне које подељене са 9 дају остатак 0 или 4; све остале године су просте. На тај начин поправљена је јулианска година тако, да се при усвајању дужине године са 365 дана 5 сати 48 минута и 48 секунада, које се мере *већина* астронома држи, не би појавила диференција никада; а тек ако би имала право *мањина* астронома, која рачуна годину са $^1/_2$ секунда краћом, онда би се разлика за један дан нагомилала за 172.800 година, и ако се ова не би уклањала, то би се погрешка која данас постоји вратила након 2,410.200 година.)

(**Једанаест градова један на другом.**) Надавне раскопине Ф. Петри-а и Dra Блиса у Палестини близу Јерусалума, показаше дивне резултате. На месту ишчезлог града Соломонова — Лахиса откопано је 11 градова подигнутих један на другим. Најнижи је из XX. века а највиши из IV. в. пре Рођ. Христова. Најнижи град (из XX. в. до Р. Хр.) сграђен је, по речима архитекта Ла-Туш-Тревиља, од непечене цигље, а градиоци су му били библијски народ Амореји. Умели су топити бакар и друге метале, те се у развалинама налазе разне металне ствари; сикире, копља украшена животињским главама, велике амајлије, натписи на зидовима, разнолике вазе и др. Неколико векова доцније подигнут је на том месту други град, и тако се продужавало из столећа у столеће, тако, да је већ у V. в. до Р. Хр. нанизало се 9 катова градова. У другом граду, сграђеном 4 в. доцније нашао је Dr. Блис нешто слично кућној пећи, из чега закључује да је топљење метала тада било више познато него за 1000 год. до Р. Хр. У трећем граду нађена је клинчаста таблица, на којој су слова врло слична хананским словима. Из натписа се види, да је у том

граду било више библиотека. У петом граду нађен је прес за виноградe, као доказ, да се виноград успешно радио. Но интересантнији су остаци, нађени у граду Лахиту, кога је у VIII. в. освојио Сенахерим, а доцније — Навуходоносар. Град је тај из врло давних времена. У библији се о њему спомиње први пут у време Ровоама, а за Соломона био је оправљен печеном циглом. Особито су интересантни обрасци првобитне јеврејске архитектуре; види се на рељефима четвероугони стубови без капитла; завијући на капиглима слични бичјим роговима и др.

Позив

Повереницима Матице Српске.

Молимо г.г. поверенике Матице Српске да нам што пре изволе јавити колико „Књига за народ“ и „Календара Матице Српске“ могу растурити у својој околини, тако исто молимо, нека нам јаве и своју тачну адресу да им можемо књиге послати јер су готове.

За једну круну добиће претплатници ових шест књига:

1. *Мали пчелар* од Ивана Маширевића.
2. *Св. апостол Павле* од Милутина Јакшића.
3. *Занат, занатлије и наш народ* од Љуб. Лотића.
4. *Косово,* народне песме о бoју на Косову, приредио Тих. Остојић.
5. *С мора и планине*, приповетке Симе Матавуља.
6. *Календар Матице Српске* за г. 1902.

У Новом Саду 30 септембра 1901.

А. Хаџић с. р.
председник Матице Српске.

Нове књиге.

АПОСТОЛИ празнични и недељни, који се читају преко године. С благословом Његове Светости преузвишеног господина *Георгија* патријарха српског. Приредио прота Василије Николајевић. Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловци. Цена 1 К. 50 потура или 2 динара. На вел 8^0 са $8^1/_2$ табака величине.

Изашао је из штампе:

ЗБОРНИК

црквених богослужбених песама псалама и молитава, Извод из Типика и Црквенословенски Речник

За православне српске цркве и школе

Благословом Његове Светости преузвишеног господина **Георгија Бранковића** патријарха српскога

на свет издали

Протојереј **Јован Живковић** професор у богословији. и **Јован Живановић** професор у гимназији.

Ова је књига препоручена од свих области православне српске цркве како у митрополији карловачкој тако и у Далмацији, Босни и Херцеговини, Србији, Црној Гори и Турској.

Свака српска кућа треба да је има на своме столу да се божанским песмама одушевљава за свето православије најдрагоценији аманет сваком Србину те да у светој цркви разумно и по чину суделује у светом богослужењу а црквени појац не сме бити без ње.

Књига је штампана крупним словима на финој и јакој хартији, износи $42^1/_2$ табака велике осмине. Цена јој је у меком повезу 7 круна (8 динара и 50 пара) и *шиљемо је о свом трошку* (франко) само за *готов новац* или поузећем (на доплату.)

Врло је подесна и за поклоне о благданима, свечарствима и т. д.

Наручбине примају и извршавају **само**:

У *Ср. Карловцима*: 1.) Издавачи и власници (адрес: *Јован Живковић, Ср. Карловци*) и 2.) Књижарница Св. Ф Огњановића. — У *Новом Саду*: 1.) Књиж. Луке Јоцића и 2.) Књиж. А. Пајевића. — У *Сомбору*: Књиж. Мил. Каракашевића. — У *Задру*: Libreria internazionale editrice A. Nani. — У *Сарајеву*: Књиж. Милановића и Рајковића. — У *Мостару*: Књиж. Пахера и Кисића. — У *Београду* 1.) Књиж. Јефте Павловића и Комп. и 2.) Књиж. Рајковића и Ђуковића (Теразије.)

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 138 1—2

Управа ман. Гргетега издаваће дана 14. (27.) октобра о. г. *Попашу* и *Риболов* у својој на Дунаву лежећој Ади Козјаку на три године под закуп.

Дражба ће се држати у 10 сати пре подне у ман. Гргетегу.

Услови могу се сваки дан у манастирској писарни увидити.

Управа Манастира Гргетега.

Бр. 26. ШО. ex 1901. 139 1—3

СТЕЧАЈ

на учитељско место у срп. прав. основној школи у Санаду (Торонталска жупанија).

Плата је учитељу 800 круна годишње, у коју је своту и награда за пофторну школу урачуната; уз то четири јутра ораће земље, која доносе 140 круна чиста прихода, а све терете скопчане са том земљам учитељ сноси; у име огрева четири хвата сламе у попречној вредности од 40 круна; прописани стан са баштом од 660□ метара.

Изабрани учитељ имаће право на прописани квинквенал од 100 круна, у које ће се евентуално досадашње службовање учитељево само у том случају урачунати, ако то на основу истакнутог захтева у молбеници његовој скупштина изрично тако буде решила.

Дужности прописане.

Рок стечају траје 6 недеља од првог увршћења овога стечаја у „Српском Сиону.“

Из седнице месног школског одбора, држане у Санаду 9. (22.) септембра 1901.

Лаза Николин
школски председник.

СТЕЧАЈ. 141 1–3

На упражњено петоразредно учитољско место овим се расписује стечај. — Редовна плата учитељу је 800 круна у име пофторне школе 4. ланца ораће земље на коју учитељ порез и еквиваленат плаћа; за екоаомску школу ако је за исту оспособљен 80 круна за свој огрев 80 круна; за паушал 20 круна. — Осим тога уживаће стан, од 2 собе, кујне, коморе, шупе штале и баште од 400² хвати.

Ивабранбм учитељу спадаће у дужност школ. уредбом прописане предмете у школи предавати. децу у цркв. појању обучавати, и недељом и празиком при богослужењу у цркви појати.

Жели се да се молитељи лично пријаве.

Рок стечају 6 недеља од првог увршћена — молбенице са нужним сведецбама ваља слати несно школско председништво. —

Из седнице месн. школ. одбора држане у Динашу 29/IX. 1901.

М. Павловић. Светозар Живанов.
пред. школ. одбора.

145543/I НАТЈЕЧАЈ. 137 2–3

У српско православном богословском училишту у Рељеву, крај Сарајева, упражњено је мјесто економа заводског, с којим је спојена плаћа годишња од 1200 К (једна хиљада двије стотине круна) храна с питомцима, стан, огрјев, освјетљење и одијело у износу своте, која се годишње за одијело свакога питомца издаје.

Они, који желе добити ово службено мјесто, треба да ваљано обложеном молбеницом докажу:

1) да су православне вјере и да нијесу прешли 40. годину живота.

2) да су припадници Босне и Херцеговине, или аустро-угарске монархије.

3) да су монаси, или удови мирски свештеници без дјеце;

4) да су умно и тјелесно потпуно здрави.

У недостатку кандидата са овом квалификацијом примаће се привремено и умировљени чиновник, који је потпуно вјешт рачуноводству и интерној економији. —

Овако обложене молбенице треба послати овој земаљској влади путем високопреосвештеног господина Архиепископа сарајевског и Митрополита Дабро-босанског до најдаље 30. новембра ове године.

Земаљска влада
за Босну и Херцеговину.

145543/I 136 2–3

НАТЈЕЧАЈ.

У српско православном богословском училишту у Рељеву, крај Сарајева упражњено је мјесто за учитеља за црквено појање с којим је спојена годишња плаћа од 2000 К (двије хиљаде круна) активосни доплатак од 600 К (шест стотина круна) и стан у нарави надаље право на први доплатак од 500 К пошље довршених у дефинитивном својству пет година службовања, а на други доплатак од 700 К пошље навршених двадесет година дефинитивног службовања. — Након довршене 30. године укупног службовања припада дотичнику право на мировину у потпуном износу основне плаће и двају доплатака, дакле 3200 круна.

Прво је намештење привремено, а након једне године доказаног ваљаног службовања биће дотични дефинитивно наименован.

Но ако натјецатељ није још у свештеничком чину, то ће дефинитивно наименовање зависити још и од времена, док исти у свештенички чин ступи.

Они који желе ово службено мјесто, треба ваљано обложеном молбеницом да докажу:

1) да су поданици аустро-угарске монархије или припадници Босне и Херцеговине.

2) да су православне вјере и да нијесу прешли 40. годину живота;

3) да су монаси или мирски свештеници;

4) да су потпуно вјешти црквеном српско-православном појању, обичном и ноталном;

5) да су добријем успјехом свршили потпуну гимназију с испитом зрелости и једно ваљано уређено православно богословско училиште у аустро-угарској монархији или у Босни и Херцеговини;

6) да су тјелесно и умно потпуно здрави.

Овако обложене молбенице треба послати овој земаљској влади путем високопреосвештеног господина Архиепископа сарајевског и митрополита Дабро-босанског до најдаље 30. новембра ове године.

Земаљска влада
за Босну и Херцеговину.

Бр . 94.ex 1901. 132 3—3

СТЕЧАЈ.

На упражњена два учитељска места у Товаришеву, епархија Бачка, овим се отвара стечај. Са овим учитељским местима скопчана је плата, од 600—600 круна. Осим тога 6—6 кат. јутара прве врсте камасиране земље, на коју учитељи све терете сносе. Слободан стан — с баштом — по пропису и огрев за зиму, колико треба.

Дужности учитеља прописане су шк. уредбом од 1872. год. — а обвезани су још нуз то, у св. цркви при богослужењима појати.

Молбенице са потребним прилозима ваља послати на месни шк. одбор.

Рок стечаја 30. септембар п. ст. кал.

Из седнице шк. одбора, држане у Товаришеву 29. авг. 1901. год.

Милорад Борђошки
перовођа.

Јоца Станчев
председник.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

САМО СВЕШТЕНИЧКОГ ОДЕЛА КРОЈАЧ

Дунавска ул. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. 20.

Част ми је пречасној г.г. свештеницима до повољног знања ставити, да сам добио јесењи и зимски штофова за хаљине, јер сам ступио у свезу са првим горњим фирмама (фабрикама) које само ту робу израђују и исту за готов новац повлачим, стога могу много јефтиније да дајем, него оне подузимајуће фирме, које у моју струку спадају.

Појасева у свакој боји најбољег квалитета и камилавки од кадифе и које имадем увек готови. Неповољне поручбине примам натраг. Мустре на углед шаљем бесплатно.

140 1—10

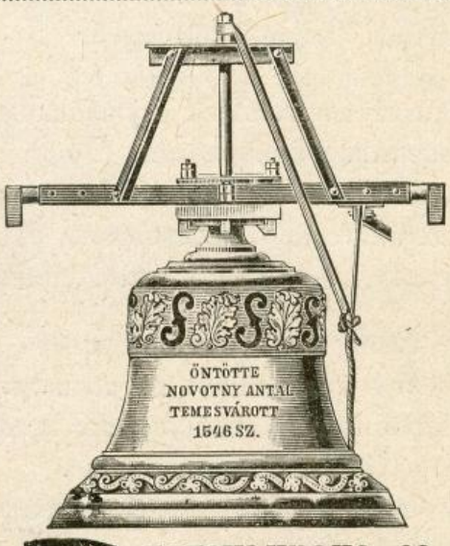

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ℰ провиђенаи зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

21— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„**Српски Сион**“ **излази сваке недеље на целом табаку.** Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За **стране земље**: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. 498.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 39

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 30. септембра 1901

Догматско-ексигетска студија о постанку говора.

Написао: **Стефан Русић.***

При изради ове студије служили смо се у главном овим дјелима:

архиеп. *Филаретъ*, Прав. догмат. богословіе СПб. 1882. 2. св.

митропол. *Макарија*, Прав. дог. богословље у преводу впреосв. г. еп. Шевића. Нови Сад 1895. св. I.

Н. П. Рождественски, Христ. апологетика, СПб. 1893. 2. св.

Fr. Kaulen, die Sprachverwirrung zu Babel. Mainz 1864.

A. Tappehorn, Erklärung der Genesis. Paderborn 1895.

Fr. Delitzsch, Neuer Commentar über die Genesis. V. Aufl. Leipzig 1887.

Dr. M. Seisenberger, der bibl. Sehöpfungsbericht, II. Aufl. Freising 1882.

Dr. M. Müller, Vorlesungen über die Wissenschaft der Sprache, für deutsche Publicum bearb. von Dr. C Böttger, Leipzig. 1866.

Dr. W. Wackernagel, Über den Ursprung und die Entwicklung der Sprache. Basel 1876.

Dr. Chr. Gottl. Voigtmann, Dr. M. Müller's Bau-wau Theorie und der Ursprung der Sprache. Leipzig 1865.

* Примљено и прочитано у богословском књижевном друштву „Слози".

Говор као рад, који човјек чини, да артикулованим гласом изнесе своје мисли, јест продукат колико његова тијела, толико и духа, и као такав јасно човјека разликује од свију других тјелесних живих бића. Према томе говором називамо с једне стране моћ или способност говорити, — то је говор у правом смислу ријечи, — а с друге скуп средстава, помоћу којих сваки поједини народ ту способност употребљава; сваки народ има свој посебни говор и тај говор (језик) јест управо главно обиљежје његове народности. —

Проблем о постанку говора-језика и ријешење тога проблема чини основу свим другим питањима, која се на говор-језик односе, и решавањима истих, као на пр. о прајезику, о диоби језика и т. д. и зато је оно важно колико у опће, толико особито за богослове, јер је и то питање служило многом противнику хришћанства као камен спотицања и као камен, који су противници хтјели да изваде из велике зграде хришћанства и да га одбаце, да би тиме могли касније саму зграду лакше срушити. — То и

тако важно питање покушаћемо ми да са богословске тачке гледишта ријешимо, но прије него што на саму ствар пријеђемо, тачно ћемо формулисати, шта ми себи под тим постанком говора замишљамо. Расправљање о овом питању неће се односити на ту психолошку чињеницу, како човјек, који се без знања говора рађа, почиње при буђењу свијести говорити; човјек ту учи говорити, он развија способност с којом се родио и тако себи присваја говор, који већ постоји. То је као што рекосмо задаћа психологије и ми се у то нећемо упуштати.*

Наше ће се расправљање односити на то, како је у опће постао говор у цијелом човјечјем роду: оно ће пријећи на почетак свега човјечјег бића и ићи за тим, да докаже, како и откуда је човјек дошао до говора — тога свог најдрагоцјенијег блага. — Многи су се богослови и старијег и новијег времена занимали решавањем тога и у горе споменутом облику изложеног питања и ми ћемо покушати да уз припомоћ њихову то питање што боље расвијетлимо, обазирући се при том и на резултате по јединих научењака, који су се тим питањем бавили.

Ваљда нема хипотезе, која би се могла измислити о овом питању, а која не би имала своје заступнике и бранитеље. Ми би промашили своју сврху, кад би се осврtали на све хипотезе, које постоје, и доказивали њихову неистинитост, а труд би нам ипак био узалудан. Споменућемо зато само неке најновије. — Присташе новог учења о развитку свега у свијету заступају то мишљење, да се говор код човјека тек мало по мало појављивао; да је говор продукат постепеног развића и преображавања човјека из бића неразумног и бесвјесног у биће разумно и свјесно; да се говор у човјечјем роду постепено развијао, полазећи као од сјемена, док није постао разгранато стабло — док се није сасвим развио. — То мишљење, да се говор развијао, прихватили су и неки западни богослови као Пеш, Шанц, Гисвајн и др. против којих је устао др. Шмит.**

Смије ли, пита др. Шмит (o. c. ibid), богослов мирне душе пристати уз оно, што се у т. зв. научном истраживању о постанку говора узело као резултат, што се истим научењацима као најбоље свидјело? Зар је та ствар тако једноставна, као што ти научењаци а с њима и споменути богослови мисле? Покушаћемо да ријешимо. Да би нам пак ријешење што јасније и основаније било, навешћемо неколико научних погледа споменуте хипотезе развитка о овом нашем питању.

Најслободнији од свију јест онај поглед, који се нимало не обазире на стање наших прародитеља у рају, већ поставља постанак говора или потпуно образовање и развитак истога у период опће историјски — дакле послије пада или изгнања наших прародитеља из раја. Према овом погледу били су први људи, слично животињама, сасвим без говора, који се тек мало по мало и врло споро појављивао. Да се говор образовао у потпуном смислу ријечи, требало је по њиховом мишљењу не неколико година или деценија, већ неколко вијекова. — Битно различнији и нешто блажи поглед на наше питање јест онај, који мење постанак и образовање говора, јасно га разликујући од каснијег развитка, у оно вријеме, док су још први људи били у рају или у вријеме прије пада њихова. Овај се поглед дијели на два правца. Једно, што примају приставше оба правца јесте то, да су наши прародитељи ступили у живот не само са савршеним тијелом, већ и са необично јаком моћи мишљења. У томе се дакле слажу, а разликују се у овоме, што једни узимају, да се говор образовао код наших прародитеља у најкраће вријеме, да не кажемо у часу, а други умећу између

* Ријешење нашег питања са психолошке тачке гледишта изнио је С. Н. Томић у свом чланку: „Црте из науке о језику.“ Просветни гласник св. I—VI. Београд. год. 1900.

** Ср. „Zeitschrift für katholische Theologie“. Innsbruck 1898. Bd. XXIII. N⁰. I. — Осим споменутих богослова вели др. Шмит да има и других, који додуше не заступају хипотезу о развитку говора, већ ју само врло благо осуђују (ст. 24.)

створења и пада њихова више година или неколико деценија, и веле, да се за то вријеме говор мало по мало образовао, али да је прије изгнања првих људи из раја — дакле прије пада — образовање говора у главном било завршено. — Осим ових постоји још један поглед, који би се лакше могао прихватити, да се избјегну многе потешкоће. Прародитељи су у рају на сваки начин добили и дар говора, али опћа она немарност и дивљаштво, које је по свједодби св. Писма и св. предања* наступило, допринијело је томе, да се први говор, који је Бог дао прародитељима, сасвим заборавио. Тако је човјечанство на почетку историје, која је нама приступачна, узело себи за задатак, да међу доста неповољним приликама образује говор, који се поради разлике мјеста и времена и сам доста разликовао; образовање пак и тога говора ишло је врло споро. —

Покрај свега тога стари су богослови, који вјерују у откривење, узимали, да је Бог дао нашим прародитељима на натприродан начин и знање говора и да је тај први говор био јеврејски. Не можемо тврдити а нећемо се ни трудити да докажемо, да су ти богослови имали право, кад су узимали, да је први говор био јевејски, већ је главно то, да су стари богослови узимали оно прво: да је први човјек одмах послије створења знао говорити-

Настало је сад питање: шта је био разлог, да се напусти поглед хришћанских старих богослова о постанку говора или шта више, да се тај поглед побије. Разлог томе мислимо наћи у овоме: од недавна овладала је у свим областима људског истраживања неуморна тежња, да се опроврне и сасвим одбије моменат натприроднога у свијету и тиме да се уступи мјесто особито моменту саморазвића свега, што се односи на овај свијет, не изостављајући наравно из тога круга ни човјека, у свим његовим правцима. Тиме се започела борба са погледом старих богослова о постанку говора. —

Зар овај хришћански поглед нема никаквих доказа на расположењу, помоћу којих би се могао у тој борби одржати? Има — и то су докази искључиво богословског карактера.

(Наставиће се)

* Вјерујемо, веле источни патријарси у евојој посланици (чл. 14.), да је човјек, који је пао због птеступа, постао сличан неразумним животињама, т. ј. поирачио се и лишио *савршенства* и бестрасности, али се није лишио оне природе и силе коју је добио од преблагога Бога. (Ср. „Срп. Сион“ год. 1900 бр. 24.)

Проповед на дан троносања храма.

Говорио у Будиму 2/15. сеп. 1901. г.
јереј **Стеван Чампраг** конзисторијални бележник.

Побожни Хришћани!

Света мати црква наша вазда се радује, када види ревност своје деце, којом се труде, да славу Божју украшавањем дома Његова увеличају. И као што Бог није украсио небесни свод само једном звездом, већ милионима звезда и јарким сунцем, право је, да и ми дом славе Божје не са једним цветићем, већ читавим венцем најлепшега цвећа и красотом спољне помпе богослужења украсимо.

Св. црква наша држи, да из тога, што се Спаситељ наш у пећини родио, где Му колевка јасле, а самртна постеља тужни крст беше; из тога, што Му убијце пристојно одело Његово свукоше и у руво за подсмеј обукоше, у руке Му трску, на главу Му трнов венац метнуше, — да из тога не следи, да и ми одрекнемо Господу сваку пристојност, те да Му дом и сада буде само пећина а опрема — јасле и јадне крпе. О заиста! Цар царева, који се за нас свега одрекао, заслужује, да се небо и земља надмећу у прослављању Његовом, и да од свега онога, што Бог лепога и драгоценога човеку даје, да и човек по нешто врати Богу ради увеличања славе Његове. Зато и ако је дан у дан све више њих, који видевши оваке жртве вичу: нашто то избацивање новца, — св. црква следећи пример источних мудраца, радо приноси Богу уз тамјан и измирну и сувога злата, и целу богату природу и вештину људску уноси у храм свој ради величања славе Божје. И кад год се ревност деце њезине на делу покаже, црква радо употреби лепе обреде своје и помпу свога богослужења, да у име Божје преузме, на славу Божју освети оно, што су

деца јој од блага природе Господару природе као захвалну жртву вратила.

Па нека их, који овом приликом подмећу цркви нашој, као да се само за спољашњости ват, а да унутрашњост празну оставља; као да очи деце њезине, која траже истину, само сјајем обреда хоће да завара; као да неће ни да зна, да је Бог дух, и да Му се духом и истином ваља клањати; — нека их, јер црква наша и такав говор мирно прима, као стена на њу наперене стреле, али и у овоме она остаје начелу своме верна. — Јер истина је, да је Бог чисто дух, али није чисто дух човек. И оно, што је божанско, када ступа у свет међу људе, мора да се очовечи. И човечји дух се у самим спољашностима приказује. Дирљиви говор са уста генија, неми бол на лицу пашеника, радост у очима сретних — све је то спољашњост, ипак нам је природно, јер је то спољни и видљиви израз душе наше, коју ми не видимо. Тако су и обреди наши израз молитве, благодарности, поштовања и оданости према Богу. И ако се ови обреди, као што нам непријатељи подругљиво добацују, — из много речи и покрета састоје, али свака реч, сваки покрет има свој смисао и своју циљ; сваки и најмањи спољни знак има своје унутрашње значење, и служи ради изражаја најчистијих осећаја побожнога Хришћанина.

Само неколико примера да вам наведем. Нпр. радња после великог входа, када свештеник и ђакон уђе у олтар са часним даровима и смести их на часну трапезу, те откривши их покрије их ваздухом и окади их, по томе затвори царске двери и навуче завесу, — све то има свога значења. Часни дарови представљају нам тело Христово, а свештеник и ђакон — Никодима и Јосифа ариматејског, који су тело Христово са крста скинули и положили у гроб! Дарци представљају плашчаницу, а ваздух — камен, који су Јудеји на гроб Христов навалили. Часна трапеза је Христов гроб, а кађење подсећа нас на мирисе, којима су тело Христово намазали. Затварање царских двери и навлачење завесе представља стражу, коју су око Христовог гроба Јудеји поставили.

Или нпр. из данашњега чина троносања овога храма, и ако ћете временом мање више све заборавити из овог подужег и пуног значаја обреда, али ови крстови на четир стране остаће вам вазда у памети, јер ћете их свагда видети. Па шта значе ти крстови? Крст нас у опште подсећа, да нам се под заставом крста ваља борити против наших душевних непријатеља; и онда ће нам најсигурнија бити победа, ако по примеру И. Христа свако свој крст мирно и трпељиво буде носио. О, тада ће живот наш бити борба, али смрт победа, а награда — вечито блаженство. Четири крста на чегир стране показују тежњу нашу, да се Христово Јеванђеље на све четири стране света рашчује и рашири и да једном буде Христом обећано једно стадо и један пастир.

Време ми не допушта, да вам и даље излажем значење појединих обреда наше св. цркве, али већ из наведена два примера можете се уверити, да је наше св. богослужење пуно символичких радњи и знакова, узвишених мисли и поука и сећања на живот и науку Христову и да оно није сушта — празна спољашњост.

На Христову цркву није одмах у почетку синуло сунце мира. Малено горушичино зрно ухватило је корена у крви расадника му. Брод спасења пловио је вековима по крвном мору својих следбеника. Као што је израиљски народ у пустињи без домовине своје сад овде сад тамо разапео шатор над кивотом завета ради молитве, тако и први Хришћани сакривајући се од крвних непријатеља својих могоше само у земуницама и гробовима вршити св. богослужење, где им олтар беше сандук којег мученички умрлог им брата, те над њиме принашаше бескрвну жртву. О каквој цркви ни разговора не беше. Хиљаду очију их вребаше, да их ухвате на богослужењу, како би их у гомили могли смаћи са овога света. У највећој тајности држаху место богослужења, па ипак никад не беху сигурни, хоће ли се оданде вратити живи, и не ће ли баш онда, када буду учесницима жртве Христове, и они сами пасти жртвом за Христа. О, ал зато се ипак скупљаху, ипак беху постојани у ломљењу хлеба и у молитви не тако, као многи данашњи Хришћани, који у вери благодат мира наследише од својих старих, али веру своју не поштују и у своју корист ју не употребљују. Напослетку са владом цара Константина великог и после њега црква је дошла до мира. Није требало више под земљу сакрити се, већ

се јавно цркве зидаше. У ово сретно и мирно доба Хришћанства спада и зидање овога, сада троносаног храма.

Наши прадедови прелазећи у ове крајеве понеше са собом и своја два највећа пријатеља — своја најдрагоценија блага. На својим витешким грудима пренеше они своје јуначко оружје: љут јатаган, самокресе и дуге диљке, а у својим грудима пренеше они своју св. веру православну. Својим оружјем одбранили су од Турчина нову отаџбину, а својом св. вером пресадили су они и успоставили своју св. српску православну цркву и у овој новој отаџбини, где је од пре не беше. И они као верни синови св. нам матере цркве, где год се настанише, подизаше Боту домове, најпре скромне, а доцније сјајне, велељепне. Тако су и ваши стари 1697. г. подигли на овом месту, тамо под садашњом кулом, скромну црквицу, а 1741. г. ову велику и сјајну. Дарежљивошћу великих ктитора ове цркве, међу којима се највише светли име поч. гђе Ане Николићке, а добром вољом данашње управе и ревноснога председника ове славне цркв. општине обновљен и украшен је овај храм тако, да се са поносом може успоредити са храмовима других и многобројних иноверних нам сугрђана овог престолног града. Великим трудом и љубављу троносао је сада високопреосвећени и љубљени наш архипастир Лукијан овај велељепни храм, катедралу своју — дичну и поноситу, којој равне сада у целој митрополији нашој нема.

Заиста је диван и велељепан сада овај храм. Али ипак има један недостатак, који није позван архитект да пронађе, већ запитајте честитога пароха вашег, он ће вам га најбоље знати казати. Но љубопитству вашем готов сам и ја да удовољим, па вам могу и ја тај недостатак сада открити. Дакле, знате ли браћо, шта недосгаје овом храму, да буде савршено леп и знате ли, кад је најлепши, најсјајнији и највелељепнији сваки дом Божји? Онда, кад је пун, овако као данас, пун душа по образу Божију створених, које излазе у њему пред небесног Оца свог, да му се поклоне духом и истином, да се у њему кроз св. причешће сједине са самим Господом нашим И. Христом, да се у њему утеше и поуче, како ваља схваћати и добро и зло овога света и како нам ваља живети, да не утонемо у мору греха, већ да бродом нашега живота одпловимо у небесне висине у недра Аврамова, те да се настанимо око престола Свевишњега, где херувими и серафими непрестано поје: свет, свет, свет си Господе Саваоте, који испуњаваш небо и земљу славом твојом, осана на висини! Ето видите, браћо моја, шта се ради у дому Божјем, и од каквих вам је користи ваше што чешће присуство у њему. Али за дивно чудо, многи верни толико се клоне храма Божјег, као да је ово место — место каквог неваљалства, или место какве грешне завере, или пак место какве тужне болести. А верујте ми да ћете се пре окужити и изгубити здравље своје у оном кафанском диму и пре ћете пасти у неваљалство гледајући и учествујући у играма и небираној лектири којом се наслађујете на местима, где ваљда са врло малим изузетком сваким даном сат-два проведете, а на св. богослужење не доспете у седмици једној на један сат.

Много је тога, чиме се изговарате, зашто не можете у цркву редовно долазити, али мало је тих изговора, који би се примити могли. — Неки веле, да баш онда не доспеју у цркву, када се служи, јер имају другог свог посла. Не ће Бог благословити никад онај рад, који се врши у време, које би Њему ваљало посветити. — Други веле, да не могу ићи у цркву, јер немају новог одела. Али запамгите, да још никога нису из цркве истерали због лошег одела, јер Богу је чисто срце, а не одело мило. — Неки опет веле, да је св. богослужење дугачко и несносно. Није богослужење дугачко, већ је њихова ревност кратка. Богослужење им је дугачко... О Спаситељу, и Теби не беше дугачак онај крвави пут до Голготе и не беше Ти досадна смрт на крсту! Како си нас јако љубио, а како Тебе мало љуби овај свет! — Има их напослетку, који не долазе у цркву, јер је лети врућина, а зими зима. И ти не знају, шта то значи чинити нешто за бесмртну душу своју. — Неки додуше долазе у цркву, али нема фале у томе. Из целог понашања њиховог се види, да не знају, у чијем су дому, пред киме стоје, и какав се свети чин пред њима обавља. Јер, ко не присуствује св. богослужењу онако, као што се то Хришћанину приличи, имаће баш толико користи, колико имађаху Фарисеји и џелати Христови из крсне смрти Његове на

Голготи. Истина, присуствовали су, али само зато, да исмеју Христа. Ко пак побожно присуствује св. богослужењу као што присуствоваше смрти Христовој пресвета Богородица, св. Јован и Марија Магдалина, тај ће из ње највеће користи имати.

Ево, браћо, сад вам се опет на употребу предаје ваш храм, тако украшен и велељепан, да се у њему и са естетичног гледишта свака хришћанска душа само наслађавати може. Ђаконском саслужбом увеличана умилна служба и узорита ревност честитога пастира вашег, узвишена служба и права очинска љубав, којом нас љубљени архипастир наш свагда предусрета, привлачила би куд и камо већма многе верне других општина у оваки храм, каквог они због сиромаштва не могу имати. Па зато употребљујте дани вам талант савесно, а не закопајте га, па ће вам стоструку корист донети.

А ти троносани храме! као што си се ти сада обновио, обнови и верне твоје већом љубављу спрам тебе, ули им више хришћанске ревности спрам посећивања твога; буди нам темељ лепше будућности у овом крају, и храм веће побожности — сличне оној, којом су те претци наши тако дивно саградили и којом је велика фундаторка Ана Николићка омогућила, да се у нов сјај обучеш, да будеш достојан дом онога, који у теби вазда пребива. Узноси у све векове у небесне висине на подножје престола Свевишњега хвалу и славу твоје деце, као данас, и буди нам вазда ра садником оне љубави, који треба један другог да љубимо, да би једном мишљу могли исповедати Оца и Сина и Светога Духа, једносушну и неразделну Тројицу. Амин.

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: **Ст. С. Илкић.**

(Наставак.)

При избору личности за свештенство, Црква прописује да се обрати помна пажња и на спољашње околности односних особа. То чини Црква из разлога, што се у животним околностима једнога човека веома јасно испољавају његове моралне особине, које могу ићи или не ићи у прилог, да се дотични постави за свештеника, као што се у дотичним околностима често може наћи и више или мање сигурно јемство, да ће дотични достојно послужити Цркви и њезиним интересима; сем тога јавни друштвени и приватни живот појединаца, већ сам по себи може да стоји под утецајем таквих околности, које и ако не вређају личне особине дотичнога, ипак не одговарају канонским условима, који се траже при избору личности за свештенство. На основу тога још су у апостолска времена донесена правила, да робови — у тадањем смислу друштвенога поретка — не могу бити примљени у клир пре, но што их господари ослободе (апост. прав. 82); људи који се налазе у војничкој или грађанској служби — док не напусте дотичне своје службе (апост. прав. 81. 83). Изузев наведене случајеве, дозвољава Црква у смислу донесених правила васељенских сабора, да се у клир примају достојни људи, без обзира на то каквом положају или друштвеном слоју они припадају; такође прописује и то, да се примање у клир не може ограничити само духовним сталежом, те да се не може установити *наследни* свештенички сталеж. Шести васељенски сабор говори у том погледу ово: „Пошто смо дознали, да се у Јерменској области само они у клир примају, који су из свештенога рода, чиме дотични који тако поступају, показују да следе јудејским обичајима; — установљујемо, да од сада они, који хоће некога да у клир приме, не треба да се осврћу на род онога, кога постављају, него, испитавши да ли су дотични достојни да према одредбама које су изложене у светим правилима, буду примљени у клир, нека их за црквену службу постављају, потицали они од предака свештеника, или не“ (VI. вас. пр. 23). Гледе пак оних који се постављају за свештенике из грађанскога звања, донесено је засебно правило на Сардикском сабору, које је потврђено шестим васељенским сабором и гласи: „Мора се најтачније и најмарљивије пазити, да, кад се какав богати или учени из грађанскога звања нађе достојним за епископа, не треба таквога постављати дотле, док није сасвим прешао службу и чтеца, и ђакона, и презвитера, како би прелазећи сваки поједини степен, ако се достојним покаже, могао поступно подигнути се на висину епископства. И за сваки степен чина мора бити свакако остављена не мала трајност времена, да се

узмогне испитати и вера дотичнога и његово добро владање, и постојанство, и кротост“ (Сард. 10).[1]

Духу ових установа старе Цркве, одговара и данашња пракса овопредеоне наше Цркве, по којој из грађанскога звања човек, тек тако може ступити у клир, ако има надлежну богословску спрему (добивену у богословским училиштима, односно манастирима) и ако му не мањка ни једна од особина, које су канонима прописане за примање у свештенство. У Русији се изнимно примају из грађанског звања у свештени чин и такве личности које нису свршиле богословске школе, но које су у стању доказати, да имају потребно богословско образовање и да им је владање беспрекорно. Ово изнимно подизање личности из грађанскога звања на духовне степене, практикује се само у случају, да у којој епархији нема довољнога броја духовних лица, која би могла обслуживати црквене потребе.[2]

Правила се на послетку односе и на приватан живот свештеника. Сами су апостоли наредили, да се за свештенике узимају такови, који се у свом домаћем животу одликују строгом нравственошћу, примерним и уредним породичним животом (I. Тим. 3, 2. 5. 11. 12). Наведено опште правило подробно је изложено у позитивним апостолским одредбама, по којима се не могу и не смеју примати у свештенство: а.) двојебрачни (апост. прав. 17); они који ступају у брак с особама из блиског сродства (апост. прав. 19); в.) који су ожењени удовицама, пуштеницама, блудницама, ропкињама или глумицама (апост. прав. 18), као што беше прописано за старозаветно свештенство (Лев. 21, 7. 13. 14). Прво од наведених правила, — да се двојебрачни не прима у клир — у потпуном је контакту с основним законом црквеним, који се опет оснива на апостолској наредби, по којој је за свештенике забрањен други брак, те свештеник према томе мора бити **єдиныѧ жены мѫжъ** (I. Тим. 3, 2. 12. Тит. 1, 6). Правило ово потврдили су и васељенски сабори (VI. вас. 3). „Другобрачне правило са свим искључује из службе“ говори св. Василије Велики (прав. 12). Испод строгости наредаба наведених правила изузимају се само црквенослужитељи који су на нижим степенима клира (чтеци и појци), али и ови чим ступе у други брак, одмах губе право да буду промакнути на више јерархичке степене. Исто тако потврдише васељенски сабори, да се у клир не примају особе које су у нечистом браку, а који је квалификован у већ наведеним апостолским правилима (VI. вас. 3). Стари римски закони забрањивали су особама племенитих сталежа, да ступају у брак с непоштеним женскињама, с блудницама и глумицама, шта више и с онима којих су родитељи били глумци. Стара црквена правила применила су ове одредбе и на свештенство, а сем тога додала су још једну забрану, по којој је свештеницима забрањено ступати у брак с робињама — као што је то исто забрањено било и свештенству старозаветне Цркве. Ово је учињено с тога, што су стари јеврејски и римски закони забрањивали у опште свима слободним особама, да ступају у брак с робовима, а децу која су рођена у ропству, па ма чија она била, сматрали су за робове, и што би брак с робињама неприкладан био звању и достојанству свештених лица, које ови у Цркни имају. У опште су стара црквена правила о свештеничком браку веома строга и та строгост иде тако далеко, да лишава свештенога чина све оне, који су рукоположени били, а није се претходно знало да живе у неправилном, т. ј. таквом браку, који је противан како основним начелима о хришћанском браку у опште, тако исто и особеним прописима гледе брака црквених клирика. Они пак који су по незнању ступили у такав брак, — а били су рукоположени, — нису се лишавали чина, већ им је било забрањено свештенодејствовати. Шести васељенски сабор овако говори у том погледу: „Презвитер, који је по незнању ступио у неправилни брак, нека ужива презвитерско седиште, према ономе што смо ми у светоме правилу узаконили, али од других послова нека се уздржава, јер је таквоме доста и тиме опроштено. Није упутно да благосиља другога онај, који мора своје ране да лечи; а благосиљање је давање освећења; пак који тога нема, због прекршаја почињена из незнања, како ће га другима давати?

[1] По законима који су важили у Грчкој царевини, сваки онај који је из грађанскога звања постављан за свештеника, или који је својевољно ступио у клир, дужан је био претходно пробавит и неколико година у манастиру на искушењу; за оне који из војске ступаху у клир, захтевало се да пробаве на искушењу не мање него петнаест година. Justin. nov. 123. 15.—137. 2.

[2] Устав. конс. ст. 80. Свод. зак. т. IX. о сост. кн. 1. ст. 259. 260.

Нека дакле такав не благосиља ни јавно, ни посебно нити тела Господња нека не раздаје другима, нити другу какву службу нека не обавља; него задовољавајући се што има седиште пред другима, нека моли са сузама од Господа, да му опрости грех, што је из незнања учинио. По себи је већ јасно, да ће се имати раскинути такав незаконити брак, и муж не ће смети никојим начином већ да има општења с оном, због које се лишио свете службе“. (прав. 26).[3] Исто ово потврђују и остали сабори као и правила светих отаца (Неокес. 9. св. Вас. Вел. 27). Догоди ли се, да се супруга свештеникова огреши о супружку верност, правила наређују, да се свештеник има развести од такве жене, јер му се иначе мора забранити свештенодејствовање (Неок. 8.) Сем тога сабори су узаконили, да клирици могу ступати у брак само с православним женскињама а никако с иноверкињама или јеретичкињама, а такође и деца им да су дужна ступати у брак само с православним особама (VI. вас. 14. Лаод. 10. Карт. 30). Особиту пажњу ваља да обрати на себе одредба Африканских сабора (IV.—V. века), по којој за свештенике треба узимати и рукополагати само особе из чисто православних хришћанских породица, те ако у некој породици има чланова који не припадају православној вери. из такве породице тек тада да се рукополажу православна лица, када сви чланови исте породице приме православље (Карт. 25). Ова се одредба односи непосредно на стање хришћанске цркве првих векова, када је у хришћанским породицама било много таквих особа, које нису примиле Хришћанство или су припадале којој јереси, а потреба је захтевала да се и из таквих породица узимају поједине личности за чланове клира црквенога.

(Наставиће се).

[3] Шести васељенски сабор донео је привремено правило, да се неки свештеници онога доба који су били у неправилном браку не лише чина и службе црквене, уз услов, да им се брак има раскинути, а они сами да се обложе епитимијом ц за свагда одстране од виших јерархијских степена. (в. VI. вас. прав. 3).

Мњења

Патријарха Германа Анђелића, што их је изнео и предложио Св. Синоду г. 1882. о уредбама донесеним на народно-црквеном сабору 1879. г. и синодска решења о њима.

(Наставак)

Бр. Син. 36.

Прочитана је „уредба (VIII.) о руковању са манастирским добрима и дотацији манастирског свештенства“ и мњење на ту које гласи:

У опсегу митрополије ове постоје данас фактично 25 манастира. Време постанка њиховог у обште неда се са извесношћу опредјелити. Известно је тек само да се постанак истих води од прије преласка патријарха Чернојевића у предјеле Угарске.

Они су легати појединих побожних Христијана, повјерени братству манастирском на потпуно уживање под условијем, да се за здравље живих, и за покој душа умерших фундатора и осталих Христијана Богу моле, дјелећи к томе у то име милостињу бједним и убогим, а кроз све то служећи вјернима на утјеху, стога и назива црква манастире: дом Господњи и дом убогих.

Стољетија су дакле протекла, од како манастири постоје, а стољетија су протекла, од како је у поседу и уживању потпуном добара манастирских односно братство стојало.

Мењале су се у току времена тога разне владе; али ниједна није порицала братству манастирском правни посед и уживање добара односних.

Турци су преко 180 година у Славонији господарили, и није примера, којим би се показати дало, да су и једно парче земље од манастирског посједа одузели и другом у властитост или на уживање предали.

Пошто су Турци силом побједоносног оружја Аустроугарског из предјела овог истиснути, дође, нарочито Срем, под управу камаре, и чиновници ове респектираше такође посјед манастирски у затеченим добрима па и не кратише потпуно уживање тих братству манастирском на темељу привилегије, дароване Леополдом I. од 20. авг. 1691.

Граф Карафа г. 1702. имајући задатак да краљевину Славонију регулира, потврдио је такође и посјед манастира у признатим по чиновницима камералним међама манастирским.

Блажене успомене император римски и краљ угарски Карл VI. признао и утврдио је братству манастирском у Срему право посједа и уживања у добрима тима разним привилегијама, које је велика Марија Терезија под 19. јан. 30. апр. и 23. јун. 1747. и потврдила А томе мјеста има и по свима другим манастирима.

Непрекидни тај, од стољетија мирни и к томе краљев. повељама утврђени посјед и ужи-

вање не могоше у Срему, односно у 12 фрушкогорских манастира, ни кнез Одескалки с једне, ни барон Марко Пејачевић с друге стране, подигнутим у прошлом столетију пред персоналом грофом Фекете, као ad hoc одређеним бившим краљ. изаслаником, процесом покренути, а још мање братство манастирско из посједа и уживања односних добара истиснути.

Personalis praesentia Regiae Граф Фекете, говори у поднесеном месеца јануара 1755. превишњем мјесту извјестију своме ово: „Terra intra metas inclusa *expresse pro teritorio monasteriorum recognoscitur, ipsisque usus fructus libera prossesio permititur.*

Дотације и привилегије с једне, с друге стране пак трајући од стољетија мирни посјед и уживање тих добара штитише манастире, односно братство манастирско.

Тако деспот српски Јован Бранковић вели у дотацији, даној ман. Крушедолу под 4. маја 1499: *Omnes decem hi pagi assignati sunt monasterio Kruschedol. pro sustentatione et alimento S. hujus ecclesiae.*

Леополд I. у привилегији од 20. августа 1601. каже: Archi Episcopo, Episcopis *et monachis*, omnisque generis sacerdotibus ritus graeci *in monasteriis*, et templis *maneat propria facultas disponendi ita, ut nemo in praedictis monasteriis*, templis ac Residentiis *violentiam exercere valeat.* И даље: *Conferimus et confirmamus monasteria et ad haec spectantia bona, qualiacunque illa sint intra colationem Praedecessorum nostrorum possidenda.*

Исто тако као и блажене пам. Карл VI. М. Терезија и Јосиф II. говоре у предозначеним привилегијама за манастире сремске и друге.

И данас стоје још манастири дотично посједа добра тих укњижени и нико други. Манастири, односно братство тих, корпорација је морална. Но ово почива на истоме правном темељу на коме стоји својина и властитост појединих индивидуа; негирати правност (jogszerüség) онога значи покренути и правилност ових. Као што је горе речено, и као што је то и иначе ноторно, поникли су манастири, стојећи у речи, као и они римске цркве, из побожног чувства краљева, деспота и појединих Христијана. Ови су добра та, која су манастирима дали, могли и ком другом даровати; јер су имали подпуно, савршено право располагати са тим својим добрима.

Ко хоће дакле, да упитна добра виндицира народу, тај ваља да покаже да су та добра народу, а не манастирима, односно братству манастирском поклоњена.

Но шта ће се ту наћи? Фундатори који оснивају с једне, а цркве, које примају с друге стране; свештенство које под штитом закона у посједу стоји, — наћи ће се, да је право дародајатеља непобитно, да је условија свога дара углавио са једном партајом, која је на се примила обвезаност условија та испуњавати и која условија та у истини испуњава, — да је међусобни уговор тај и печат закона задобио.

По томе дакле, ко би дирао ил' рушио такав уговор, тај би тиме дирао и рушио и право на посјед и уживање добара тим уговором стечених. А ко може дирати и рушити право на посјед и уживање добара, тај може онда — јер на истом правном темељу почива — дирати и рушити право, стечевину и својину и сваког друштва, па и појединих индивидуа.

Но куд то води? Социализму и тамо, да се свака слобода човечија уништи.

Осим предизложеног неће бити излишно поради правног осветљена предмета навести у кратко и како црква ова у том погледу суди, држећи да би се на то при расуђењу предмета у питању стојећега обзирати имало, и то тим више, ако смјер и цјел аутономије црквене није та, да се верни односно мирјани цркве ове могу двизати и кретати слободно на земљишту црквеном, *како то разум, воља и интерес појединих иште, без сваког призрења на догматичну науку, на установе и предања цркве.*

Црква пак о предмету говори између других места у кан. 24. вас. IV. Халдиконског сабора.

Quae semel voluntate Episcopi consecrata sunt monasteria perpetuo manere monasteria, et res, quae ad ea pertinent, servari, eaque non amplius fieri secularia habitacula. Eos autem, qui hoc fieri permittunt, canonum poenis subjici; даље:

У кан. 49. всел. VI. сабора Трулског (in Trullo):

Hunc sacrum etiam canonem renovantes decernimus, ut quae Episcopali voluntate semel consecrata fuerint monasteria semper monasteria maneant, et res, quae ad ipsa pertinent, monasterio serventur, et ea non possint esse amplius secula-

ria habitacula, *nec ab ullo secularibus tradi hominibus*; sed etiam si hoc hucusque factum est, nequaquam servandum decernimus: eos autem, qui in praesentia et deinceps hoc facere aggrediuntur canonum quoque poenis subjici.

У кан. 12. всел. VII. Никејског II. сабора: Si quis Episcopus vel monasterii praefectus ex Episcopii vel monasterii agris in principis alicujus manus alienare vel alteri personae tradere deprehensus fuerit, irrita sit traditio, ut S. S. A. A. vult canon (c. 38) qui dicit: *omnium* rerum ecclesiasticarum Episcopus curam gerat et ea administret tanquam Deo intuente. Ne liceat autem quidquam ex eis sibi vendicare, vel propriis cognatis, quae *Dei sunt*, elargiri, si sint autem pauperes, ut pauperibus, suppeditet, sed non eorum praetextu res Dei venundet. *Si vero detrimentum afferre causentur, nec quidquam ex agro emolumenti percipi:* ne sic quidem magistratibus aut principibus, qui sunt in eo loco, det praedium, sed clericis vel agricolis. Sin autem aliqua improba calliditate utantur, et ab agricola vel clerico agrum praeses vel magistratus emerit, sic quoqne irrita sit venditio et Episcopio vel monasterio restituetur.

Porro Episcopus vel monasterii praefectus, qui hoc fecerit, exturbetur; Episcopus quidem ab Episcopatu monasterii vero praefectus a monasterio: ut qui dissipent, quae non congregavere.

У кан. 13. предкоснутог сабора VII. вселенског

Quoniam propter eam, quae facta est ob peccata nostra in ecclesiis calamitatem, sacrosanctae quaedam aedes a quibusdam viris correptae sunt, et Episcopia et monasteria et communia facta diversoria; si, qui ea quidem tenent volunt reddere, ut in pristinum statum restituantur, bene et pulchre habet: sin minus, *si sint quidem sacerdotalis catalogi, eos deponi jubemus; sin vero monachi, vel laici, segregari*, ut qui a Patre et filio et spiritu sancto condemnati sint et deputentur ubi vermis non moritur, nec ignis extinguitur, quia voci Domini adversantur, quae dicit: Ne facite domum patris mei domum negotiationis.“

Но томе дакле, црква ова

1. назива манастире *куће Божије*, и забрањује исте, јер су добро Господа Бога, secularisirati; а забрањује:

2. да могу мирјани манастире администрирати, дапаче с овима манипулирати; шта више:

3. прети мирјанима са анатемом, а свештеницима са депонирањем, ако би заузели манастире, а не би их првашњој сврси повратили;

4. налаже, да настојатељ манастира а по превасходству Епископ, надлежни, има водити бригу о том, да се добро манастирско не расипа, односно не отуђује и прети једном и другом у противном случају са депонирањем.

Митрополит румунски покојни барон Шагуна, који је у питањима црквеним на толико liberalisam терао, да је и до самих граница радикализма долазио и који је доктрином и поступком много допринео садањем abnormalnom цркве ове стању, које ни цркви, ни држави самој, од користи није, чинећи јој из дана у дан све повеће неприлике, пориче у дјелу своме Compendium des kanonischen Rechtes der eine, heilige, allgemeine und apostolischen Kirche. §. 197. одсечно не само мирјанима, у обште, но понаособ и самој државној власти свако мешање у манастире и манастирске ствари, а нарочито такво као што је у речи стојеће.

Но на сва та и тим подобна права отношења није се сабор обзирао при грађењу предстојеће уредбе; и у том погледу разликује се она и битно од прев. кр. решкрипта од 10/8 1868.

Решкрипт у V. §. 2. оглашује патријарха митрополита за природног и врховног старатеља и заступника свију у митрополији а Епископа дотичног за природног старатеља и надзиратеља свију у дијецези налазећих се добара манастирских.

Уредба постојећа не чинећи о томе спомена, ставља §. 14. та рескриптуална одређења ван крепости.

Решкрипт у V. §. 5. в. 18. повјерава администрацију манастирских добара управи под Аепископом српским, која се управа састоји (§. 15.) из патријарха и три асистента које патријарх, као лица свога особенота повјерења достојне високој влади предлаже; и ова их именује (§. 17.) и по томе је V. §. 2. решкрипта и имао смисла исто тако као и V. § 3. с обзиром на IV. §. 2. 3. решкрипта.

Уредба саборска (§. 1.) повјерава администрацију манастирских добара Саб. Одбору, на кога челу истина стоји патријарх, али коју управу бира без сваког сутицаја патријарха ил' Епископа и високе владе по својој вољи сабор.

Управа рескриптуална (§. 17.) имала је

по §. 5. начин манипулирања упитних добара израдити и сабору га на коначно решење поднети; но пошто она тога није учинила, то је томе доскочио саборски одбор на темељу решкрипта хваљеног (§. V. 5.) и даље усљед §. 30. сабор. устројства превишње потврђеног под 14. маја 1875. израдивши предстојећу уредбу, коју је сабор усвојио.

Летимични поглед на ту уредбу показује, да сабор крјепошћу исте уручује саб. одбору не само администрацију (§. 1.) но и сву манипулацију манастирских добара посредством нарочитих од саб. одбора наименовати се имајућих чиновника (§. 2. 3. 9.) одређујући овима, као не мање и манастирском братству плате, односно дотације (§. 10. 11. 12.), овом последњем остављајући осим 1. кључа од ручне благајне (§. 7. ал. 3.) и сутицаја у намештању и определењу плате слугу манастирских (§. 3. ал. 2. §. II. ал. 3.) још и права и дужности онаке (§. 8.) које и сваки од вјерних с погледом на онај одношај и pietet у коме према задужбинама предака стоји, взира, да их има.

Овака одређења, ако не закључују у себи но све secularizацију, а оно заиста депоседирање братства манастирског из добара, томе од дотичних фундатора с правом на посјед и потпуно уживање дарованих.

Смјер ни прев. кр. Решкрипта од 10/8. 1868. нити оног од 14/5. 1875. односно устројства саборског, не може тако далеко ићи.

И сабор сам, као да је о томе, као и о горе показаном непобитном праву братства манастирског, праву надзора Митрополита и Епископа над манастирским добрима, увјерен, кад братству томе, нарочито настојатељима онако дебелу дотацију (§. 12.) дозначује, чему за повод и разлог не може друго служити, до ли бојазн протеста од стране тих — и кад у представци својој преко сваких правних отношаја муком прелази, подупирајући уредбу ту своју једини опортунитета разлози.

Но и ти стоје на врло траљавом темељу. Истина је, што сабор у својој представци тврди, да је саборски одбор пре него што је грађењу уредбе те приступио, изаслао у манастире стручњака једног, да изврши стање манастира; ал је истина и то, која се опровргнути не да, да је стручњак тај стање манастира више међу зидом манастирским студирао и испитивао, а најмање да је на само лице добара манастирских излазио, те да је тако положај, природу и каквоћу земаља и тих продуктивност — даље терете, даљину и блискост пијаце, средства комуникационална текуће цене односних производа, тешкоћу ил' лакоћу у набављању радених снага, тих наднице цену итд. испитивао.

И кад је тако извјестије саборски одбор анкетној комисији од стручњака и настојатеља позваних поднео, онда није чудо, да је комисија та, у којој учествоваше и чланови сабора, већином гласова, следећи мнению извјестителя, судила, да је, што манастири, имајући добра од преко 50.000 јутара земље и друге разноврсне изворе к томе не издржавајући више од около 100 калуђера, нису никаква сувишка од чиста прихода показивали, него су се шта више и задуживали, томе је криво нерационално газдовање, те с тога препоручује, да се и о манастирима рационално газдовање уведе, које се само стручним економским чиновницима и добром управом постићи може.

No posito, est non conceso, да се манастири у поседу и подпуном уживању од преко 50.000 јутара земље и других разноврсних извора налазе, питање долази, пошто то нигди, па ни у представци није расвјетљено *какве су то земље, какви ли су то други разноврсни приходи?* (Наставиће се).

Записник

сједнице изнимног протопрезвитератског збора Вилићког држане у Оточцу дне 12. септембра 1901.

Предсједава: високопречастни госп. прота Илија Машић.

Перовођа: по рукоположењу најмлађи свештеник Ил. мл. Машић парох Шкарачки.

Присутни: Илија Рапаић, парох Брлошки; Јосиф Рајачић парох Водотечки; Андрија Зобеница, админ. парохије Косињске; Михаило Шумоња, парох Залужнички; Ђуро Орлић, парох Дољно-Врховски; Митрофан Вукчевић, админ. парох. Дољанске; Стојан Савић, парох Швички; дочим су пароси: Спасеније Војводић и Данило Рајачић недолазак болешћу испричали. (о. и.)

II.

Високопреч. г. предсједник истиче, како су учестали нападаји опозиционалне штампе

на високопреосвећенога Епископа-Дијецезана Господина *Михаила*, и док је поштована опозиција чинила то у име своје, није налазио за вриједно реагирати на нападаје те, јер је то занат опозиције, али кад она хоће да чини то у име свештенства, као што „Србобран“ од 30. ауг. т. г. Бр. 188 под „Домаће вијести“ доноси: „Шта задаје бриге Епископу Михаилу“ и ту се изрично каже, да против Епископа Михаила влада „оправдано огорчење у народу и свештенству“, како у дијецези Горњо-Карловачкој не ће бити реда и мира док Епископ Михаило буде радио, што данас ради. Из разлога, што је „Србобран“ ту крупну лаж износио на јавчост и у име свештенства, дакле и у наше име, држи, да се противу те неистине мора реагирати; јер тко ћути тај одобрава, вели латинска пословица. Па и ако познаје мишљење браће свештеника и у тој ствари, ипак није хтео сам учинити никакве изјаве, него је зато сазвао овај данашњи изнимни протопрезвитератски збор, те моли браћу свештенике, да сасвијем слободно по чистој савјести својој даду и изјаву!

ad II српско православно свештенство Вилићког протопрезвитерата Горњо-Карковачке дијецезе, подпуно свјесно догматичког и црквено-правног положаја свога у православној — јединој светој, саборној и апостолској — цркви, стоји непомично уз узвишену и мудру црквену поглавицу, Високопреосвећеног свога милог и доброг Епископа-Дијецезана Господина *Михаила*, и то тијем нежније и одушевљеније, што је неуморним и успјешним радом својим за ово кратко вријеме сретне и благословене управе своје подигао и учврстио узоран ред и запт у дијецези Горњокарловачкој и то не само у свештенству, у протопрезвитерским и парохијским звањима, него још више задало му је бриге и труда, док је Он српске народно-црквене аутономне уредбе увео у живот и прибавио им аукторитет закона — чак и у оним црквеним опћинама. у којима је српска црквена аутономија наша била тек на папиру.

Необичне истрајности и досљедности Господина Епископа Михаила заслуга је то, па баш зато, што непријатељи мира и реда црквенога чешће и жешће нападају на нашега милога и љубљенога Епископа-Дијецезана Михаила, тијем је и наша синовска љубав и привржености према умноме и дичноме Ахипастиру нашему топлија и јача. Зато овијем протестујемо најсвечаније, да малкотентни људи око „Србобрана“ у име свештенства дијецезе Горњо-Карловачке, дакле и у име наше, износе на јавност лажне гласове, да је „свештенство огорчено на Епископа Михаила“, и да у дијецези Горњо-Карловачкој не ће бити реда и мира, док Господин Епископ Михаило ради, као што ради данас.

У најдубљем увјерењу, да високопреосвећени наш Гд. Епископ Михаило, што год, дела и радл, дела и ради по најбољему својему знању и из најчистијих родољубивих тежња, да што вјерније и корисније послужи православној цркви својој и миломе српскоме народу своме, па зато Му из срца и душе пуни поноса кличемо: Само тако и унапред на своме мјесту, св. Владико, непомично стој! и јаком десницом Твојом управљај мудро великом лађом Христовом, која је развила јадра своја од Сења на јадранском мору до Јасеновца на обали ријеке Саве; а ми Теби вјерно одани помоћници Твоји, сваки на своме мјесту, родољубиво и савјестно вршићемо дужности своје; и тако уједињеним силама и сложним радом нашим бродићемо сигурно и посред таласа људских страсти, и допловићемо у пристаниште блаженога мира, коме ни врата адова одољети неће. Исполајети Деспота!! —

Председник (о. и.) Перовођа
Илија Машић с. р. *Илија мл. Мишић* с. р.
прота парох
М. Шумоња с. р. *Сп. Савић* с. р.
парох парох

Изјава.

Потписано свештенство протопрезвитерата Кореничкога сматра себи за најсветију дужност, овијем одбити безобзирне, неумјесне и неосноване новинарске нападаје и подвале, на свога доброг, ревног и неуморног Архипастира, Високопреосвећеног Господина Епископа Дијецезана *Михаила*, којима се хоће свијету тобоже да прикаже, као да је и све његово подручно свештенство са њиме незадовољно.

На против, истини за вољу, а сами собом принукани, овијем најсвечаније изјављујемо, да је сретним доласком Високопреосвећеног Господина Епископа Дијецезана на управу ове наше огромне Дијецезе у овом кратком времену ни пуног његовог деценија, велики и знатни напредак постигнут на свима пољима наше црквеношколске просвјете.

Ко познаје, као што ми знамо и познајемо врло добро неуморни рад Његовог Високопреосвештенства Господина Епископа *Михаила*, тај би му се морао, хоће неће, поклонити, ма био и највећи противник његов — као што му се клањамо ми, кличући — устрај тако и надаље са својом управом, велики Владико и поборниче светог нам и милог православља!

У *равној Крбави* мјесеца Септембра 1901. *Михаило Стакић* парох и окружни протопрезвитер Коренички, *Манојло ил. Оклобџија* парох Врелски, *Стеван Косановић* парох Јошански, протојереј *Тома Алагић*, *Андрија Медић* парох Средњогорски, *Илија Рашета* парох Лапачки, *Симо Рашета* капелан Лапачки, *Пајо Обрадовић* парох Небљушки, *Јово Трбојевић* парох Петровоселски, *Михаило Грбић* парох Подлапачки, *Гедеон Вукмировић* парох Крбавички.

Изјава

свештенства из Петрињског протопресвитерата.

Није нам сад намјера оправдавати или кудити кога, јер свако дјело само по себи се или оправдава или осуђује.

Непознатог дописника у јавним листовима политичким дописи, у којима се напада на нашег дијецезана високопреосвештеног Господина *Михаила* и на његову управу — истиче се, да је свештенство уопште с њим незадовољно, па у свему и солидарно са оним дописником иза бусије. Тиме је изнесена сушта клевета и лаж. Према томе не можемо ћутати, него морамо просвједовати и јавно очитовати, да смо са нашим дијецезаном и његовом управом задовољни и гнушамо се од лажи и клевета дописникових, као и од његових свакако ријетких и недостојних свештеничких присталица.

То изрећи принукани смо нашом дужности и свјесним свештеничким карактером, па ову изјаву потписујући, молимо славно уредништво „Српског Сиона“, да ју добростиво објелоданити изволи.

Рафаило Кукић протопрезвитер, *Никола Живковић* парох, *Јов. Воркапић* намјесник, *Сава Војводић* парох, *Игњатије Мамузић* јеромонах, *Јово Гламочлија*, *Емилијан Дујић*, јереј *Раф. Кокотовић* парох, *Милан Гламочлија* парох Јошавички, *Свештозар Вукелић* капелан.

Карловци, 25. септембра 1901.

У неким листовима пронесена је вест, да је епископ Вршачки високопреосвештени господин Гаврило Змејановић, бавећи се прошлих дана у Новом Саду, писао Његовој Светости, преузвишеном господину патријарху Георгију Бранковићу писмо, у којем да је молио дворска кола, да га довезу у Карловце, да учини подворење Његовој Светости, но да на то писмо није добио одговора и ако га је чекао осам дана. —

Ова вест је у целости својој потпуно неистинита.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Саборски Одбор) одржао је своје седнице прошле недеље од 25.—28. септембра (8.—11. октобра), под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*. Присутни су били чланови: Његово Високопреосвештенство господин епископ Пакрачки *Мирон Николић*, г.г. архимандрит *Илларион Руварац* протопрезвитер *Ђорђе Влаховић*, др. *Ника Максимовић*, *Михаило ил. Рогулић* и *Јосиф Јагић*. — Од решених предмета у овим седницама саопштавамо за сада:

Одпис министра председника од 2 септембра о. г., којим на основу највише одлуке Његова Величанства од 20. јула о. г. уништава одлуку Саборског Одбора од 30. децембра 1899, којом је исти одбор мериторно решио оне пријаве, што су предане противу српског митрополита-патријарха. Ова је одлука по врховном надзорном праву од стране владе прегледана и по томе заједно са целим претходним поступком уништена.

Као разлог томе наваћа се, да је у овоме случају реч о таквим оптужбама, за које важи *конзисторијална система*, по томе Саборски Одбор није био надлежан да их расправља и о њима суди, јер је Саб. Одбор административна власт, која дакле нема судски правни делокруг.

Делокруг Саб. Одбора тачно је обележен у 22. § у саборског устројства, који се неда тако тумачити, да Саб. Одбор може поступати као надлежни судски форум у ствари, што се тиче Поглавице цркве.

Према томе Саборски Одбор је прекорачио свој делокруг, кад је расправио дотичне пријаве, изаслао пододбор ради извиђаја и на основу учињеног извиђаја одбио пријаве и тиме мериторно решавао.

Истина, да је Архијерејски Синод на то позвао Саб. Одбор, ал' то не мења ствар, јер ни сам Синод, не имајући судскога делокруга није надлежан да поступи у овој ствари.

Ова аргументација министра председника врло је темељито и свестрано расправљана одмах у првој седници Саб. Одбора, а нарочито се истакла надлежност Саб. Одбора у смислу писмена г.) §. 22-а саб. устројства и нагласило, да је тежиште целога питања у Св. Архијерејском Синоду, те је по томе Саб. Одбор највише решење узео са дужним поштовањем на знање, али према аргументацији министровој са предохраном, да се тим узимањем на знање не прејудикује правима српске православне цркве и народно-црквене аутономије; а уједно је Саб. Одбор све списе поднео Св. Архијерејском синоду.

Ово је решење донесено под председништвом високпреосв. г. епископа *Мирона*.

(**Патронат Монашке Школе.**) У седници својој од 27. септембра (10. октобра) о. г. подарио је потпору од годишњих 800 К. јеромонаху *Валерију Прибичевићу*, кандидату Кијевске Духовне Академије, у ту циљ, да настави своје образовање. Г. Прибичевић студираће на универзитетима у Лајпцигу и Минхену старословенски језик с особитим обзиром на црквено-словенски језик и стару српску литературу, те грчки језик с особитим обзиром на византијску литературу.

(**Седнице епархијских власти Пакрачких**) *Епархијски Административни Одбор Пакрачки* држао је редовну седницу своју дана 18. септембра (1. октобра) о. г. под председањем Његовог Високопреосвећенства епископа Дијецезана господина *Мирона*. По уруџбеном записнику било је за ову седницу 100 поднесака, на које је донесено свега 46 одлука. Као важније спомињемо: узете су у расправу молбенице црквн. опћина за земаљску припомоћ за 1901. г. и поднесен у том погледу предлог; поводом једним опомењене су црквене општине на тачно вођење рачуна о парохијалу; одобрена је потпуна обнова црквено општинских органа у Б.; но трећи пут није одобрен избор Р. В. у П. за перовођу и позвана црквена скупштина под пријетњом законских посљедица, да си друго лице изабере; одобрен је план и трошковник за градњу парох. нуззграда у М., одређен је испис јефтимбе за оправак парохијског дома у С.; одобрени су црквени рачуни протопрезвитерата бјеловарског за 1899. г. осим неких, који су враћени са примјетбама на разјашњење; издана је наредба свима црквеним општинама да имају неосигуране црквене зајмове до конца 1901. г. дати грунтовно осигурати или дуг отказати и истјерати и т. д. — *Епархијска Конзисторија Пакрачка* држала је редовну сједницу своју дана 19. септембра (2. окт.) о. г. под предсједањем Његовог Високопреосвештенства господина Епископа *Мирона*. По уруџбеном записнику било је за ову сједницу 92 поднеска на које су донесене свега 44 одлуке. Као важније спомињемо: умољена је вис. кр. зем. влада, да остане при првобитном ријешењу своме гледе вјероисповједне припадности дјетета П. Н. из З.; разаслати су свештенству огласи вис. владе о продаји американске лозе; упозорено је парохијско свештенство, да исказе војних обвезника тачније саставља; одобрене су три скице сликара Медовићева за цркву Бјеловарску и 16 икона сликара Баждара за филијалну цркву Латиновачку; публиковане су четири другостепене бракоразводне пресуде високопреч. Митроп. Црквеног Савјета; упозорено је свештенство према допису високосл. Школског Савјета на Српском Манастирском Штампаријом у Карловцима издану „Штицу за познавање црквено словенских писмена,“ коју је вис. влада дозволила, да се у пучким школама употребљавати може; узете су у расправу молбенице свештеника, свешт. удовица и сирочади за земаљску припомоћ и поднесен предлог; повјерено је протопрезвитеру А. З. да састави и поднесе конзисторији формулар за способник парохијског свештенства; спроведена је молба пароха М. П. у Р. високосл. Саб. Одбору за припомоћ у сврху лијечења; исписан је стечај на парох. помоћника у В. Писаници; спроведена је с препоруком вис. влади молба црквене општине у П. да се на пучкој школи намјести и једна православна учитељска сила; прописан је правилник за руковање и употребљавање протопрезвитерских библиотека. и т. д. — *Епархијски Школски Одбор Пакрачки* сазван је за 2/15. октобра 1901. у 4 сата по подне.

(**Стечајни испит.**) Пред испитним повереништвом у Плашком, положили су стечајни испит: јереј *Јосиф Рајачић*, парохијски помоћник и *Гена Вурдеља*, конзисторијални бележник у Плашком.

(**Прелаз у православље**). Ових дана превео је у православну веру госп. Димитрије Јанковић парох

администр. у Осеку девојку *Марију Бајер* родом из Осека.

У Србији.

(**Велика Школа**). На Великој Школи уведена је нова катедра за немачки језик. За хонорарног професора тога предмета постављен је *г. Владимир Малина*, учитељ језика у гимназији краља Александра I. —

Разне белешке.

(**Музеј Васељ. Патријаршије**). Из Цариграда јављају, да ће Њ. Св. патријарх послати свима митрополитима и управама манастирским једну окружницу, којом ће их позвати да прибирају хришћанске старине и да их шаљу Патријаршији за музеј, који ће се тамо за то установити.

ИСПРАВАК

У прошлом броју овога листа на страни 639. у првом ступцу изостало је *5. дело милостиње душевне: ожалошћене тешити*, а пред делом милостиње, које за тим долази, треба да стоји бр. 6.

Од Администрације.

Како многи претплатници и дужници овога листа за огласе нису уважили вишекратно опомињање ове администрације за свој дуг, то ће администрација као последњу опомену послати с идућим бројем сваком дужнику рачун за дуг, па ако се и том не удовоље, она ће сваког немарног платишу тужити суду.

Ср. Карловци, 29. септембра 1901.

Администрација „Српског Сиона.“

АПОСТОЛИ

ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ

УРЕДИО

Прота **Василије Николајевић.**

Цена 1 књ. брошираној . . . . . К 1·50
„ 1 „ тврдо везаној . . . . . „ 2·—
„ 1 „ тврдо везаној у сафијану „ 2·50

☞ Књига се може добити код Управе Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. 26. ШО. ex 1901. 139 2—3

СТЕЧАЈ

на учитељско место у срп. прав. основној школи у Санаду (Торонталска жупанија).

Плата је учитељу 800 круна годишње, у коју је своту и награда за пофторну школу урачуната; уз то четири јутра ораће земље, која доносе 140 круна чиста прихода, а све терете скопчане са том земљам учитељ сноси; у име огрева четири хвата сламе у попречној вредности од 40 круна; прописани стан са баштом од 660□ метара.

Изабрани учитељ имаће право на прописани квинквенал од 100 круна, у које ће се евентуално досадашње службовање учитељево само у том случају урачунати, ако то на основу истакнутог захтева у молбеници његовој скупштина изрично тако буде решила.

Дужности прописане.

Рок стечају траје 6 недеља од првог уврштења овога стечаја у „Српском Сиону.“

Из седнице месног школског одбора, држане у Санаду 9. (22.) септембра 1901.

Лаза Николин
школски председник.

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 138 2—2

Управа ман. Гргетега издаваће дана 14. (27.) октобра о. г. *Попашу* и *Риболов* у својој на Дунаву лежећој Ади Козјаку на три године под закуп.

Дражба ће се држати у 10 сати пре подне у ман. Гргетегу.

Услови могу се сваки дан у манастирској писарни увидити.

Управа Манастира Гргетега.

СТЕЧАЈ. 141 2—3

На упражњено петоразредно учитељско место овим се расписује стечај. — Редовна плата учитељу је 800 круна, у име пофторне школе 4 ланца ораће земље на коју учитељ порез и еквиваленат плаћа; за економску школу ако је за исту оспособљен 80 круна, за свој огрев 80 круна; за паушал 20 круна. — Осим тога уживаће стан од 2 собе, кујне, коморе, шупе штале и баште од 400^2 хвати.

Изабраном учитељу спадаће у дужност школ. уредбом прописане предмете у школи предавати, децу у црквено појању обучавати, и недељом и празиком при богослужењу у цркви појати.

Жели се да се молитељи лично пријаве.

Рок стечају 6 недеља од првог уврштења. — Молбенице са нужним сведоџбама ваља слати на месно школско председништво. —

Из седнице месн. школ. одбора држане у Дињашу 29/IX. 1901.

М. Павловић. Светозар Живанов.
пред. школ. одбора.

Бр. 5. III. О./ех 1901. 142 1—2

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења упражњеног учитељичког места, на срп. вероисповедној шесторазредној основној женској школи, овим се расписује стечај.

Берива су: 600 круна за редовну и 80 круна за пофторну школу; слободан стан, са баштом и огревом у слами. —

Рок, и избор ће се обавити на св. Параскеву 14. октобра о. г.

Дужности су школ. уредбом од 1872 године прописане.

Из седнице мес. шк. одбора држане у Тиса Ст. Миклошу 23. септембра 1901, год.

Симеон Шешевић с. р. општин. перовођа — Дим. Ћирић с. р. парох. шк. председник

145543/I

НАТЈЕЧАЈ.

137 3—3

У српско православном богословском училишту у Рељеву, крај Сарајева, упражњено је мјесто економа заводског, с којим је спојена плаћа годишња од 1200 К (једна хиљада двије стотине круна) храна с питомцима, стан, огрјев, освјетљење и одијело у износу своте, која се годишње за одијело свакога питомца издаје.

Они, који желе добити ово службено мјесто, треба да ваљано обложеном молбеницом докажу:

1) да су православне вјере и да нијесу прешли 40. годину живота.

2) да су припадници Босне и Херцеговине, или аустро-угарске монархије.

3) да су монаси, или удови мирски свештеници без дјеце;

4) да су умно и тјелесно потпуно здрави.

У недостатку кандидата са овом квалификацијом примаће се привремено и умировљени чиновник, који је потпуно вјешт рачуноводству и интерној економији. —

Овако обложене молбенице треба послати овој земаљској влади путем високопреосвештеног господина Архиепископа сарајевског и Митрополита Дабро-босанског до најдаље 30. новембра ове године.

Земаљска влада
за Босну и Херцеговину.

145543/I

НАТЈЕЧАЈ.

136 3—3

У српско православном богословском училишту у Рељеву, крај Сарајева упражњено је мјесто за учитеља за црквено појање с којим је спојена годишња плаћа од 2000 К (двије хиљаде круна) активосни доплатак од 600 К (шест стотина круна) и стан у нарави надаље право на први доплатак од 500 К пошље довршених у дефинитивном својству пет година службовања, а на други доплатак од 700 К пошље навршених двадесет година дефинитивног службовања. — Након довршене 30. године укупног службовања припада дотичнику право на мировину у потпуном износу основне плаће и двају доплатака, дакле 3200 круна.

Прво је намештење привремено, а након једне године доказаног ваљаног службовања биће дотични дефинитивно наименован.

Но ако натјецатељ није још у свештеничком чину, то ће дефинитивно наименовање зависити још и од времена, док исти у свештенички чин ступи.

Они који желе ово службено мјесто, треба ваљано обложеном молбеницом да докажу:

1) да су подиници аустро-угарске монархије или припадници Босне и Херцеговине.

2) да су православне вјере и да нијесу прешли 40. годину живота;

3) да су монаси или мирски свештеници;

4) да су потпуно вјешти црквеном српско-православном појању, обичном и ноталном;

5) да су добријем успјехом свршили потпуну гимназију с испитом зрелости и једно ваљано уређено православно богословско училиште у аустро-угарској монархији или у Босни и Херцеговини;

6) да су тјелесно и умно потпуно здрави.

Овако обложене молбенице треба послати овој земаљској влади путем високопреосвештеног господина Архиепископа сарајевског и митрополита Дабро-босанског до најдаље 30. новембра ове године.

Земаљска влада
за Босну и Херцеговину.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. 512.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 40

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 7. октобра 1901

Догматско-ексигетска студија о постанку говора.

Написао: **Стефан Русић.**

(Наставак.)

Прије пак него што пријеђемо на саме доказе, на којима се оснива хришћански поглед нашег питања, сматрамо потребним, да још једанпут тачно обиљежимо разумијевање истога. Прво, тај се поглед нимало не обазире на то питање, је ли први говор (језик) био јеврејски.[1] или који други, који је можда већ изумро. Друго, он се не обазире ни на то питање, које се односи на грађу првобитног говора, т. ј. да ли је тај говор био, да се изразимо по најновијој диоби језика, изолирајућег, агрутинирајућег или флектирајућег склопа. — Докази споменутог погледа односе се једино на биће правог човјечјег говора т. ј. биће јасног говора, који је био довољан, да човјек лако и одређено искаже своје мисли и осјећаје заједно са вишим — особито религијозним и моралним идејама, и да то јави свом ближњем. У томе смислу сматрамо ми поглед свију богослова, који овако суде о том предмету, према одступањима нових истраживача, као резултат, који је осигуран са стране догматско-ексигетског испитивања, или као научну тачку, коју не би требао ниједан богослов напустити. — А сад ћемо уступити мјесто доказима, на којима почива хришћански поглед о постанку говора.

Као први доказ може нам послужити догматично учење о створењу човјечјем. „И рече Богъ, вели св. Писмо, сотворимъ человѣка по образу нашему и по подобию.... и сотвори Богъ человѣка, по образу Божїю сотвори его (Быт. I. 26. 27.) Овим је библијским ријечима казана пуна идеја човјечја као и узвишено његово достојанство и то живље, јаче и јасније него икојом филозофском теоријом, која човјека карактерише као animal rationale — Шта значи образ Божји у човјеку разно су св. оци тумачили и разне моменте истицали, од којих је сваки појединн истинит, али ако их све органски кембинирамо,

[1] Јасне доказе, да први говор није могао бити јеврејски, изнио је Каулен у свом дјелу: „Die Sprachverwirrung zu Babel“ стр. 72. а тако исто и Dr. M. Müller у дјелу: Vorlesungen über die Wissenschaft der Sprache“ Св. I. стр. 111—113.

онда ћемо тек доћи до потпуног значења те ријечи, наиме: под образом ваља разумјети све душевне способности или још јасније да се изразимо све уопће способности, које је Бог дао човјеку.[2] У споменутом се мјесту св П. говори дакле у главном о духовној опреми (ако смијемо тако рећи) првог човјека, као што вели др. Сајсенбергер у свом коментару на споменуто мјесто: „offenbar liegt sie (Ebenbildlichkeit) zunächst im Geistesleben des Menschen, das ihn vor den niederen Geschöpfen auszeichnet und dem höchsten Geiste ähnlich erscheinen lässt.“[3]

Од свију момената, које су св. оци истицали, споменућемо ми овдје само надахнуто знање првог човјека, које стоји у тијесној вези са казивањем о духовној опреми његовој. Каулен вели (о. с. стр. 82.): jede gesunde theologische Wissenschaft behauptet, dass der erste Mensch bei seiner Erschaffung wie die übernatürlichen Tugenden so auch die *höchste Fülle* natürlicher *Kenntnisse* eingegossen erhalten habe То учење о надахнутом знању првог човјека има добру подлогу колико у св. Писму толико и у списима св. отаца. Међу прва мјеста можемо осим споменутога навести још и ова: Быт II. 20; Прем. Сол. IX. 1—4, Еклес. VII. 30. и др. а од св. отаца споменућемо св. Јована Златоуста, који вели: ἀπόδειξιν ἡμῖν τῆς πολλῆς αὐτοῦ σοφίας παρασχεῖν βουλόμενος τοῦτο ποιεῖ;[4] затим св. Кирила александријског,[5] који вели: διάτοι τούτο καὶ ὁ προπάτωρ Ἀδάμ οὐκ ἐν χρόνῳ καθόπερ ἡμεῖς, τὸ εἶναι σοφός ἀποκερδάνας δρᾶται, ἀλλ᾽ ἐκ πρώτων εὐθὺς τῶν τῆς γενέσεως χρόνων τέλειος ἐν συνέσει φαίνεται, τὸν δοθέντα τῇ φύσει παρὰ Θεοῦ φοτισμὸν ἀθόλωτον ἔτι, καὶ καθαρὸν διασώζων ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἀκαπήλευτον ἐχων τῆς φύσεως τὸ ἀξίωμα“.

По учењу св. Писма и св. отаца, који сву своју науку оснивају на св. Писму, Адам није био ни часа без богатог знања, а то се знање односило покрај религијозних истина такођер на природу и на односаје личног живота. Зато и вели Каулен[6], да је „код Адама било тијело и душа у најљепшој хармонији. Он је (Адам) био највећи богослов, највећи филозоф, највећи математичар, највећи астроном, највећи физичар, највећи физиолог, што је земља на себи носила“.

Из свега овога можемо ми себи сасвим природан закључак извести и рећи: такво се знање за човјека, који је по својој природи чулно и разумно биће, без знања говора не може замислити. За човјека би било такво знање како уопће, тако и с обзиром на природу и његов индивидуалан живот, не само необично и чудновато, већ управо противприродно. Ко нашим прародитељима, држећи се св. Писма и учења св. отаца приписује у часу стварања или у рају богато знање, а с друге стране пак тим истим прародитељима пориче знање и употребу правог човјечјег говора, тај мора признати, да Творац није правилно поступао при стварању првог човјека, што се опет противи мудрости Божјег уређења а и св. Писмо изрично вели: „и видѣ Богъ вся елика сотвори: и се добра зѣло“ (Быт. I. 31) Писац еклизијста вели (VII. 30) да је Бог створио човјека правога, што значи савршенога, а савршенство се без говора не може замислити.

Други доказ, који нам с једне стране свједочи, да је Адам заиста био надарен богатим знањем, а с друге, да је знао и говорити, пружа нам оно библијско казивање, по коме је Господ довео пред Адама све животиње земаљске, да им исти да имена. (Быт. II. 19. 20.) У томе се показала „высокая умственная проницательность перваго человѣка.“[7] — Да при тумачењу тог библијског кази-

[2] Ср. Макарија, дог. богословље у преводу впреосв. г. еп. Шевића I. 234. 235.; Филаретъ, Прав. догмат. богословіе. Спб. 1882. II. 200—202.

[3] Der bibl. Schöpfungsbericht, стр. 56. Слично вели и Рождественски: въ умственомъ отношеніи они обладали превосходными способностями, такъ какъ сотворени были по образѣ Божію.“ (Хр. апологетика II. 288.) ср. још и Delitzsch, Neuer Commentar über Genenis“ ст. 65.

[4] Migne patrologie series graeca, tom 53—54. стр. 116. (у тумачењу на споменуто мјесто.)

[5] Migne patrol. s. gr. tom 73. стр. 127.

[6] о. с. стр. 83.

[7] Рождественски о. с. II. стр. 288. Слично вели и Филарет (о. с. II. 197): „то назначеніе именъ животнымъ служитъ несомѣннымъ свидѣтельствомъ о мудрости первосозданаго.“

вања не треба ни на што друго мислити, већ на спољашње и говорно именовање животињског царства, о томе нема сумње. Једино се може то дозволити, да је при тои догађају имао Адам прву прилику да се послужи својим говором. „Der Bericht setzt auf Seiten des Menschen Sprachfähigkeit voraus, denn er lässt II. 16. Gott zum Menschen sprechen und diesen es verstehen. Jetzt aber kommt die Sprachfähigkeit zur Verwirrklichung nach aussen. Es ist nur ein Stück der Genesis der Sprache, welcher hier erzählt wird“, вели један богослов у свом тумачењу на споменуто мјесто.[8]

Друга се прилика пружила Адаму онда, кад је видио Еву и рекао: се нынѣ кость ѿ костей моихъ, и плоть ѿ плоти моеѧ: сїѧ наречетсѧ жена. . . . (Быт. II. 23.)

Јачи доказ и од овога јест онај, који нам непосредно пружа књига „Бытія“ о праисторији првог пара људи. Библијско казивање о створењу Адама, о дрвету познања добра и зла, о давању имена животињском царству од Адама, о створењу Еве и установљењу тајне брака, о заповиједи Божјој, о лукавству и превари змије, о преступу Божје заповиједи, о појави Створитеља и Његовој трикратној осуди — све се то не смије узети као алегорија или празна прича;[9] напротив споменута казивања су скроз историјске природе, којима је сврха, да нам оцртају не само унутрашње доживљаје првих људи, већ и спољашње догађаје. Та казивања показују сасвим непримјетно, да су први људи још у рају — дакле прије пада, одмах послије створења са готовим знањем говора надарени били и да су су одмах почели тај дар да употребљавају. Згодно вели Хумболт, да је човјек само поради свог говора човјек, а да исти пронађе мора већ бити човјек. — Ближе податке о говору дају нам ова мјеста из књиге Бытія. Прије преступа видимо ми Еву гдје се разговара са змијом (Быт. III. 1—5.) Преварена од змије узима она од забрањеног плода и даје свом мужу да и он окуси (l. c. III. 6.). Не може се узети, да се је давање плода с једне стране и примање истога с друге стране догодило сасвим ћутке. — Још јаснија су она мјеста, по којима сам Господ говори Адаму и Еви најприје заједно, затим сваком напосе, и напокон змији т. ј. ђаволу. Ријечи Господње: раститесѧ и множитесѧ. . . (Быт. I. 28—30) односе се и на Адама и на Еву; још прије створења жене говори Господ Адаму: ѿ всѧкагѡ древа, еже въ раи, снѣдїю снѣси. . . . (Быт. II. 16. 17.) Ове је ријечи Господ рекао прије створења прве жене, а из III. главе споменуте књиге видимо да и она за ту заповијед зна, — дакле морала је од Адама чути. Ријечи или потпун говор праведног Судије, Који је најприје испитао преступ наших прародитеља, а затим исте трикратном осудом осудио — без сумње је свакоме познат и није нужно да га овдје у цјелини наводимо.

Што се тиче првог говора Божјег т. ј. благослова множења, то се не можемо задовољити тим тумачењем, да је то било учињено посредством чисто унутарњег саопћавања мисли; а што се пак тиче осуде послије пада, то се тако тумачење не може никако дозволити. Тај је говор праведног Судије био јасно изречен пред сва три грјешна лица. Узмемо ли да је говор са стране Божје носио чисто спољашњи карактер, то нам је онда све сасвим разумљиво, јер казну, коју је Господ изрекао сваком појединoм грјешном лицу, чула су и остала два лица, и тако је то истима служило на неки начин за поуку, дочим је тешко вјеровати а још теже протумачити, да је та казна била изречена посредством чисто унутрашњег саопћења мисли. Прародитељи су дакле у свакој прилици чули и разумјели глас Божји. Тај факт, да је Бог у рају говорио ријечима по спољашњости својој разумљивима можда ће код кога произвести негодовање[10], али сваки богослов,

[8] A. Tappehorn, Erklärung der Genesis, стр. 93.

[9] Као што то чине њеки богослови — рационалисте на западу. Ст. Макарија дог. бог. I. стр. 221.

[10] Др. М. Милер (о. с. стр. 300.) вели: Theologen welche für die Sprache einen göttlichen Ursprung beanspruchen, gerathen in den gefährlichsten Antropomorphismus, wenn sie in Bezug auf die Art und Weise, wie nach ihrer Annahme die Gottheit ein Wörterbuch und eine Gramatik

који вјерује у св. Писмо, мора се тим фактом задовољити. Да нам то буде разумљивије треба само помислити на давање заповиједи Мојсеју на брду Синају (Исходъ XX.); на глас Божји при крштењу Христову (Мат. Ш. 17); на глас при преображењу на гори Тавору (Лука IX. 35.); а тако исто и на глас, који се чуо неколико дана прије него што Христа ухватише (Јов. XII. 28.) Разумијевање дакле ријечи Божје од стране наших прародитеља претпоставља и знање говора, којим су се они међу собом служили. А да су Адам и Ева знали говорити и да су се тим знањем служили, то се види из оних изговарања пред Богом, којима су мислили свој преступ оправдати. — Па и после изгпања из раја видимо ми да се прамати нашег рода служи говором, и то при порођају, кад је рекла: сгѫжахъ человѣка Богомъ (Быт. IV. 1.)

(Свршиће се.)

compilirt und den ersten Menschen wie ein Taubstummenlehrer unterrichtet haben mag, auf irgend welche Details einzugehen versuchen..... Писац дакле ових речи хоће да натури антропоморфизам богословима, који узимају божанско порijекло говору; он иде за тим да побије могућност непосредног откривења говора, што наравно није основано, јер шта би човјеку користила граматика и рјечник кад он сам не би знао говорити. Даље, зар Господ није могао дати да човјек потпуно разумије оне ријечи, које му је Он говорио. — Господ је дао човјеку на особит начин знање, да он своје мисли и осјећаје спаја са гласовима, којима се изражавао. — Што се пак тиче тога, да богослови, који узимају да Бог говори, падају у антропоморфизам ср. Макарија дог. богосл. I. стр. 76. 77.

Мњења

Патријарха Германа Анђелића, што их је изнео и предложио Св. Синоду г. 1882. о уредбама донесеним на народно-црквеном сабору 1879. г. и синодска решења о њима.

(Наставак и свршетак.)

Синод овај држи, да се неће преварити, ако рече, да од преднаведене количине земаља једва ће бити 7—8 јутара ораће и косаће земље, и која страном у равницама, а страном у планинама, по брегови лежи, и која је стога и много слабија. Остале земље јесу: шуме, воћњаци, виногради. Од шума је приход слаб, јер је сеча скупа, а још скупљи извоз дрва због хрђавих, за марву и људе по томе често и опасних путева. Воћњаци роде једанпут од 4—5 година, дакле приход и отуд слаб. Много бољи приход због велике наднице није ни од винограда, који истина леже на манастирском земљишту, али којих се 9/10 део налази у рукама бивших манастирских и подданика суседних властелина ил' сусједне границе војне. — Остале земље састављају стране, гудуре, шипрази, путеви, ритине и т. подобне непродуктивне, ал по већој части ипак данку подлежеће земље.

Други разноврсни извори прихода, које у опште, ал не поименце представка наводи, бити ће по свој прилици: регалија, воденице, камен кречни, и овде онде но с натегом великом дававјеми десетак вински Но од свих тих извора гди их у овом ил оном манастиру има, да не утиче прихода много, даје се лако појати при околности, гди се зна, да ти извори нису од великог обсега.

Сад, кад се тако, на праву линију сведено стање тих земаља и поменутих оних разноврстних извора манастирских, у зрело расуђење узме, и даље се прихвате у обзир околности: да земље ораће и косаће, да шуме, воћњаци и виногради, не дају плода без рада, дакле не без ради снага, те да по томе се не издржавају само до около 100 калуђера на добрима манастирским, да су наднице због оскудице у посленицима по све велике; па при свем том, да се на време свагда и добити не могу посленици, и то свакојако не може бити у прилог економији ићи; да су пијаце далеке и не јаке, да су к томе довози и извози због путева злочестих веома тешки и скупи; да су терети и државни и опћински посве велики, да издржавање огромних зграда и цркви манастирских много кошта, кад се велим, све то и том подобно, не узимајући овде у обзир и неродне године и друге по економију убитачне случајеве, на мерило постави, односно, кад се сви ти трошкови, односно губитци у рачун узму са приходима, који могу утећи из преднаведених извора, онда свакојако одпасти мора оно чуђење у представци, да манастири не показују сувишка од чиста прихода преко године, у готову наравно, ал' свакојако у марви, пићу и другим натуралним производима, што им служи као капитал за радњу и сваку нашћи могућу оскудицу у идућој години.

Стара је пословица код економа: да ко ради тај и носи. И, што две три ли добре године донесу, то једна неплодна и гладна однесе. Па тако је и код манастира тих.

Има истина кућа, а те су Бездин, С. Ђурађ и Месић у Банату, а Крушедол и Грегетег и можда Беочин у Срему, које би у добрим годинама могле нешто сувишка дати, но и то само на рачун сваковрстних инвестиција, које су у економији по све нужне, но које би се забацити морале због издавања сувишка, и тако би добра тих манастира у најбољем случају остала у једном те једном стању, дакле и дохотку, ал' остали свиколици манастири тога дати нису у стању, а да у току скорог времена не клону и непадну.

Све ово што је Синод слободан навести темељи се на непобитном искуству, ког су чланови Синода стекли и као многогодишњи настојатељи и као не међу зидовима манастирским, већ пјешеходећи по манастирима и тим добрима, и таква на самом лицу места свестрано и испитујући.

Но за доказ предизложеноме послужити може и тај факт, да ниједан од 25 манастира, осим Бездина, Месића и Беочина недадоше каква сувишка од чиста прихода преко године па и ови за толико време учинише тек само у једној години при свем том, што су од г. 1872. одпочели по манастири газдовати и надзиравати људи саборско повјерење уживајући и што манастири имају и главног надзорника, о којима свима, — макар да се њиховим наопачким газдовањем и деморализовањем манастирског свештенства понајвише примјетљиво опадање манастира приписати даје — предпоставити би се морало свакојако, да су више мање рационални економи, јер иначе не би их за таке по манастири и над манастирским добрима поставио био сабор, односно саборски одбор, који толико иде за рационалним газдовањем.

Рационално газдовање, какво је то замислио саборски одбор, односно сабор, узето у обште, ствар је, ја то признајем, лепа, ал је уједно и јако проблематична, па се оно и не да свуда са успјехом остварити. Рационално газдовање иште не само сходног за то објекта и капитала многог но и других крајње нужних, јер битних за газдовање такво условија. Гди није једног ил другог од тих условија, тамо рационално газдовање може не користи но пропасти само тек донети, као што то толики јадни примјери јасно сведоче. А условија таква оскудјевају, као што се то из преднаведеног даје с не тешком муком закључити.

Но све да би сходна објекта и других неких условија и било; питање је: од куд капитала набавити за такво рационално газдовање при околности, где и Сабор сам у представци признаје, да у манастири нигда с концем године није сувишка од чиста прихода у готову новцу, и гди се опредељује зато (§. 7. ал. 2.) још за ручну благајну у сваком манастиру по 1000 ф. дакле за 25 манастира 25000 ф предујма, поради одпочињања газдовања таквог, а фонд свију манастира не исказује више од 44.231 ф. од ког капитала могли би се годишње тек само приходи од 2281 ф. употребити (vid sub V. пројект о уредби манастирског фонда §. 2.)

Већ три прва месеца зимња у којима се због хрђаве комуникације неда ништа продати и у новац обратити absorbira ће тих 25000 ф. и саме плате чиновника, нижег економског особља и дотације манастирског братства, развије ако се не мисли за ове последње, да остану тек на папиру, ал свакојако од дугог трајања бити неће дотација та калуђера. То је извјестно.

К предложеним примјетити је, да исто тако не води на добро ни замишљено (§. 7. ал. 2.) комасирање свију прихода и расхода манастирских, јер последица од тога била би неминујемо та, да би расходи слабих манастира, којих је број 4 пута већи, прогутавали приходе осталих јачих, те тако не би сабор ни тим путем и од јачих манастира могао долазити до икаквог, а некмоли до желајемог сувишка од чиста прихода сваке године, а најмање до оног, по главном добара тих садањем надзорнику израчунаног за годину 1880. од 141.519 ф. 32 $^{3}/_{4}$ кр. ав., што су многи од посланика саборских, који стање манастира и околности окружавајуће их изближе и не познају, ипак за крајњи absurditet признати морали усљед тек овлаш учињених од стране противне примједби.

Анкетна комисија о којој је горе говора било, није имала пред собом темељног, свестрано изведеног списа о фактичном стању свију манастира, па ни тих прореза, како њи-

хови рачуни од 10 година овамо дају, па да на таквом темељу могућан приход и расход састави, а најмање је рефлектирала на ноторну истину, да у новијем времену економије у обште поред свег напрезања и жртви једва да постоје, и да сасвим пропадају.

Но све да би разлози опортунитета, које у предпоставци својој сабор приводи и постојали, ипак не може опортунитет бити мјеродаван и мјеста имати онде, гди је реч о одузимању права трећег, какво то има братство манастирско на посјед и уживање добара манастирских, нити се даје *ово побити тим путем.*

На темељу предизложених немјеродавно мјеније Синода може тек само тамо ићи, да се предстојећа уредба не би дала уважити, ово што засеца у живац закона и правно стеченог права посједа, својине и уживања трећег, ово што би с обзиром и на алегирани по сабору utilitet уредбом овом очевидно штета, никако пак користи какве манастирима принесено било; ово напокон и с тога, што се под покривалом намере бољка манастира (види горе sub V. пројект о уредби манаст. фонда §. 1.) манастирског братства, фонда манастирског и клирикалног (§. 12. и 13.) прикривена лежи права и поглавита смјер извјестних особа, које данас на темељу постојећег организма и системе у цркви овој воде мјеродавну реч на пољу црквеном од доле па до горе — да уредбот таком себи и својима прибаве још јаче оружије и у моралном и у материјалном погледу, делећи по својој вољи и по манастири службе, плате и дотације, и ове последње по околностима личних својих интереса, или дизајући ил спуштајући, а тиме дотичне у служби и зависности својој држећи за промицање и достижење својих цјели, које као што многогодишње искуство учи, не служе на добро ни цркви ни држави.

(Решење.)

Мњењу овом уз следеће измене приступити:

1. Да се ал. 4. која почиње са речима: „*Они су легати*“ итд. а свршује са речима „*и дом убогих*“, изостави.

2. Да се цело разлагање садржано у алинеама 16—24, које се почиње са речима „*Манастири, односно братство њих*“ итд. а завршује се са речима: „Халкидонског сабора“, такође изостави, а на место тога да дође следеће:

Да се природа манастирских добара на чисто изведе, нужно је пре свега, да се установи шта су управо манастири? Какву цел имају они и у каквом одношају стоје према цркви?

Манастири су такови црквени заводи, у којима више лица, која су се свечаним објетом обвезала, да ће саобразно извеснтним правилима заједно живети, — у молитви и другим богоугодним делима живе.

Манастири су по већој части од богобојазљивих владалаца и побожних Христијана основани и добрима и приходима снабдевени у цели, да се оснивателји тиме вечног спасења удостоје; зато су манастири заједно са њиховим добрима поверени монасима односно појединим братствима ових под условом, да се ови — прости од свију брига живота - непрестано Богу моле за спасење душа ктитора и приложника, а и осталих Христијана, па за то да уживају манастирска добра и из прихода ових да пре свега издржавају цркву и кућу, а у другом реду потпомажу сиромахе и потребне, а свим тим служе вернима на утеху.

Зато се називају манастири: „Дом Господњи“ и „Дом убогихъ“.

Манастири су дакле институти који своју опредељ ну цел и своје фундационално имање имају. Пошто се ова цел тесно спаја *са цели цркве*, и *пошто су манастири у недрима цркве постали и од цркве одобрени и освештани*, то из тога само по себи следује, да су манастири *црквени институти*, и да је манастирско имање црквено имање.

Као црквени заводи, који своју сопствену цел имају, манастири су посебна јуристичка лица и правни субјекти, које у спољним одношајима њиховим заступају манастирска братства.

А пошто је *цел* манастира вечита, зато је и личност манастира вечита и није везана за живот појединих физичних лица, која сачињавају братство. С друге стране баш зато, што је цел манастира вечита, искључено је свако тако расположење манаст. братства, које (би) опстанак манастира или у опасност довести или немогућим учинити могло; зато је поглавито искључено свако располагање њихово са суптанцијом манастир. имања и свака така на-

редба, која би могла за собом повући отуђење, умањење или погоршања манастирског добра.

Да манастирска братства своје са уживањем манаст. добара скопчане дужности увек врше с једне стране, с друге стране пак да се приходи манастира сходно своме опредељењу употребљују и добра и зграде у добром стању држе, на то пази *сама црква*, у првом реду преко епархијског епископа и епархијске власти, у другом реду преко митрополита.

Будући дакле, да добра манастирска имају природу фундационалних добара, то иста од цели фундације отргнути није слободно. Против таквих наређења, која би смерала на то, да се манастирска добра од својег опредељења отргну и на друге цели употребе, штите манастире како *државни* (приватноправни) тако и црквени закони.

Но имање манастира има се зато, што су манастири црквени заводи и што потпомажу цркву у домашењу њене васколике цели, уједно и *у другом реду* сматрати и имањем целе цркве, т. ј. оне цркве, под заштитом које стоје, а које значај на себи носе. Dominium eminens дакле припада целокупној партикуларној цркви.

Пошто су горе поменути 25 манастира на земљишту овопределне српске прав. митрополије и у крилу *српске цркве* постали и пошто исти, *српску правосл. цркву у достижењу њених цели* потпомажу и вернима *српске народности* на утеху служе, зато се имање поменутих манастира односно упитна манастирска добра имају сматрати имањем православне *српске народне цркве*.

То је дакле односај манастира и манастирског имања према цркви.

Како правосл. црква схвата опредељење манастира и карактер манастирског имања, о томе нека сведочи наређење

канона 24. васел. сабора Калкидонског

3.) Да се иза предпоследње алинеје, која се завршује речима: „побити тим путем“ уметне сљедеће:

„На истом приватно и црквеноправном основу, на ком стоји манастирски посед и имање, стоји и посед и имање црквених општина; како једно тако и друго чини — као имање опредељено на известну црквену цељ — *својину те цељи*, којој, докле год она постоји, својину ту отргнути и узети није слободно, како на једно тако и на друго пази истина црква, али ни с једним ни с другим не може ова по својој вољи располагати, јер ова добра ипак онда деволвирају на целу цркву, кад се — с престанком своје конкретне цељи — на ову више употребити не могу. Ко овоме противно брани, тај мора признати и то, да је сабор властан и црквеним општинама добра њихова узети и приходе им комасирати, односно на другу цел, а не на коју су одређени, обратити

Али као год што црквене општине тако располагање с њиховим иметком трпиле не би, исто тако не трпе ни манастирска братства да се правима њиховим ма и најмање уштрб нанесе.*

Бр. Син. 38.

Прочитана је претставка (X.) срп. прав. нар. црквеног сабора на Њ. Преузв. г. кр. уг. министра председника Коломана Тису у погледу наредбе вис. кр. уг. председништва министарства од 30/9. 1876. бр. 1508 издане на темељу најв. решења од 26/8. 1876.

Од изјаве мњења за представку ову уздржати се, пошто она расправља положај и односај високе владе према автономији срп. прав. цркве, а оводносно становиште своје обележити надлежи самој високој влади, и пошто с друге стране није у позиву Синода, да постојећу црквену автономију штити, пошто старање о држању исте надлежи, у смислу § 18. т. I. саб. устројства, сабору.

Саопштио протопрезвитер **Јован Јеремић.**

* У дотичном Синодском записнику не стоји: по чијем предлогу су ове измене примљене и учињене; али држимо да не грешимо кад автором њиховим сматрамо блаженоупокојеног епископа *Теофана Живковића.*

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: **Ст. С. Илкић.**

(Наставак.)

Православна-католичка источна Црква никада није наређивала својим свештенослужитељима да не смеју живети у браку или да после рукоположења растргну већ постојећи правилан законити брак. Апостол Павао јасно одобрава свештенички брак, уз једини захтев, да он има бити један и частан (I. Тим. 3, 2. 12. Тит. 1, 16). Шта више, постоји и такво апостолско правило, које изрично забрањује

свештеницима, да под изговором побожности напуштају своје законите жене, а за оне који се овој наредби противе наређује, да се имају лишити чина (апост. прав. 5). Овим правилом изражена је та мисао, да частан и Богом благословен брак, сам по себи не стоји у опреци с достојанством и дужностима свештеничкога чина, и да се у насилном кидању супружтва — ма и под изговором побожности, — манифестује осуде достојно гнушање од брака. услед чега (гнушања) свештеник — противно позиву своме — постаје нарушилац темељног закона црквеног, по којем брак ваља да је нераскидљив. Апостолска правила уопште осуђују и сматрају за противно духу хришћанскоме, свако туђење свештеника од брака, када се у том туђењу не манифестује истинска тежња за правим девичанством, већ гнушање од брачнога живота из уверења да је такав живот нечист, или у тежњи да им он не спречи задовољавање грубих и ниских страсти (апост. прав. 51). Када су неке јеретичке секте првих векова (манихеји, маркијонити, евстатијани, и др.) гнушајући се од брака понижавали достојанство ожењених свештеника, Гангрски је сабор (340. г.) донео следеће правило: „Који тврди у погледу једног ожењенога презвитера, да не треба, кад такав свршава литургију, примати причешће од њега, нека је анатема“ (прав. 4). На првом се васељенском сабору подробно расправљало о свештеничком браку. Закључак саборски гласио је, да се свештенички брак не може осудити и да се од свештеника не може захтевати да живе безбрачно, само је забрањено да ни једно свештено лице не сме имати у дому својем *доведену женскињу* (συνείσακτα) сем најближих сродница, као што су; мати, сестра. тетка или таква женскиња која је слободна од сваког подозрења (I. вас. прав. 3). Саборски закључак у овом погледу односи се на безбрачне свештенике, те се у правилу не осуђује законити брак, већ само држање доведених т. ј. страних женскиња, које под разним изговорима живе у свештеничким домовима. Према томе је цељ наведене саборске одредбе та, да се сачува од сваког приговора у друштву наравственост безбрачних свештенослужитеља. Наведена саборска одредба изводила се у Цркви најстрожије, тако, да се оним свештеницима који се нису хтели растати од женскиња с којима су живели, ма да нису били у преступним односајима с њима, забрањивало свештенодејствовати (Вас. Вел. прав. 88). На саборима четвртог и петог века установљено је, да и они свештеници који живе у правилном часном браку, имају бити уздржљиви као што приличи чину им, а особито да пазе на то, пре него што ће приступити да врше свете тајне (Карт. 3. 4. 34. 81). Али када је римска црква завела закон о безбрачности свештеника (coelibatus) и захтевала да већ посвећени свештеници оставе своје законите супруге, тада је шести васељенски Трулски сабор осудио ову новштину и донео ово правило: „Следећи староме правилу апостолске уредбе и чина, хоћемо да породично живљење свештеничких особа, кад је оно по закону, буде и од сада у напред на снази, и да се никако не разврга веза њихова са женама, или да се лишавају њиховог кад је време узајамног општења. Према томе, који се нађе да је достојан рукоположења за иподјакона, или ђакона, или презвитера, таквоме никако нека не буде запреком да се постави на тај степен, ако са законитом својом женом живи, и од њега нека се у време рукоположења не захтева да очитује, да ће се уздржавати од законитога општења са својом женом, како тим не би били узроком, да се вређа Богом установљени и Његовим присуствовањем благословени брак; јер глас Јеванђеља казује: што је Бог саставио, човек да не раставља (Мат. 19, 6), а апостол учи: брак је частан и постеља није нечиста (Јевр. 13, 4.) и опет: јеси ли се привезао за жену, не тражи да се разрешиш (I. Кор. 7, 27). А који се усуди, противно апостолским правилима, лишити везе са законитом женом: нека се одлучи“ (прав. 13). Исти је овај сабор, услед већ наведене римске новштине, подробно испитао и проучио местне обичаје осталих цркава у овом погледу, а особито се је зауставио на правилима цркве Африканске, чија правила нису била довољно јасна, те су нагињали правилима римске цркве.*

* Картагенски сабор донео је н. пр. ова правила: „Нека се установи, да се морају уздржавати од жена и чувати наравствену чистоћу и епископ и презвитер и ђакон и сви који се додирују светиње“ (прав. 4). — „Иподјакони који се додирују св. тајана и ђакони и презвитери такође и епископи, по правилу које је својствено сваком овом степену, нека се уздржавају од својих жена, и нека буду као да их и немају: не учине ли то нека се свргну

Поред свега тога сабор је на основу објашнења Африканских епископа, који су присутни били на Трулском сабору, примио и потврдио правила њихове цркве али само у општем смислу, по којем свештеници не треба да се растављају од својих супруга, већ прилагођујући брачни живот високим захтевима свештенога чина, ваља да се уздрже од општења са својим женама у одређено време, т. ј. када се спремају за свршавање светих тајана (в. наведено правило Трулског сабора). Но како се дознало, да у Африканској цркви има и таквих свештеника који су својевољно и уз пристанак својих жена давали узајамне обете уздржавања, те се нису растављали од својих супруга него су и даље заједно живели, сабор није одобрио овај неопредељени и двоструки супружки одношај, него је узимајући у обзир местни дозвољени обичај Африканске цркве дозволио, да се Африкански клир уздржи од супружства, уз услов да клирици у будуће не могу живети са својим женама ни под каквим изговором, да би иста разлика послужила као доказ и јемство чистоте датих обета (VI. вас. 30). На тај начин је шести васељенски сабор позитивно и коначно узаконио правила о свештеничком браку. (Наставиће се).

са црквенога чина. Остали причетници нека се не приморавају на ово“ (прав. 34). — „Нашло се за добро, да се епископи и презвитери и ђакони, сходно правилима својственим њиховим степенима уздржавају од жена, које већ имају: а ако то не учине, нека се одлуче од црквенога чина, а остали причетници нека се не приморавају на ово. Али треба чувати обичај сваке цркве“ (прав. 81).

Црквени музеј у Цариградској Патријаршији.

О томе пише „Цариг. Гласник“ ово: „Прошли пут донели смо белешку о намери Њ. Св. патријарха Јоакима и Св. Синода, да у Патријаршији оснују нарочити црквени музеј.

Одмах после тога нашег саопштења патријаршиски лист „Еклисијастики Алитија“ у 37. броју донео је службену објаву, у којој се каже: да је Св. Синод у последњој седници усвојио предлог Њ. Св. Патријарха и донео одлуку, да се у Патријаршији установи црквени археолошки музеј. Основна мисао тој одлуци је, да се у тај музеј прикупе и саберу све свештене старине, које се данас налазе разасуте по црквама, манастирима, њиховим библиотекама и у опште по епископијама. У те црквене старине рачунају се: старе књиге свих врста, рукописне и штампане, св. сасуди, имони. рукописи итд. Службени лист Њ. Св. Патријарха и Синода вели у тој објави и ово: „На основу овога решења послаће се кроз кратко време синодална окружница свима митрополитима, владикама и манастирима, и њом ће се наредити, да се предузме све што је потребно како би престало даље оскрњење у противхришћанско и антинационално отуђивање најсветијих црквених старина у корист ниских личних интереса и на велику штету црквеног и народносног управног тела.“ Даље се у тој објави наводи, како се о тој одлуци јавља свима, којих се она тиче, у напред, да нико не сме ништа отуђити од тих црквених старина, и да ће сваки, који то не послуша, бити строго кажњен.

Под другим околностима и кад би се ова намера тицала само грчких манастира, она би била похвална, и њеном извршењу не би стојало ништа на путу. Сваки добар син цркве зна, да црквене старине, које су у исти мах и светиње, ваља чувати и предавати потомству у свем очуване. Исто тако сви се ми слажемо у томе, да би Васељенска Патријаршија требала да има и извесних позитивнијих обележја и потврда тога свога назива, које би. тиме што у Патријаршији постоје, чиниле, бар донекле, свој моралан утицај у корист свих племена у окриљу Патријаршије.

Али такво обележје најмање је црквени музеј.

Да се установи један такав музеј, као што је овај о коме је реч у службеном патријаршиском саопштењу, требало би имати на уму извесне обзире, који се не могу и не смеју обићи, и извесне тешкоће, које се савладати не могу.

Пре свега ваљало би промислити шта би врховна црквена управа могла тражити са извесним правом или бар са извесним разлогом да јој се за музеј пошље, па да се *само* то тражи и то од грчких манастира, и да се преко тих граница не иде. Ваљало би у напред обележити поименице шта би се музеју *могло* послати од старина које данас постоје, а именовати оне, које би опет ваљало и даље оставити црквама и манастирима, чија су својина.

Многи православни манастири одржавају свој углед и своје чувено име баш збиркама тих светих утвари, и од њиховог би се сјаја одузело, кад би им се те светиње одузеле. Осим тога ваља имати на уму, да су те утвари купили или сами манастири својим новцем за своје потребе, или су их поклонили побожни људи из њихове околине за вечан

спомен своје смерности према храму, у којем је њихова душа молитвама увек добила окрепљења, наде и утехе. Због тога манастирске управе не би смеле те предмете ни уклањати из храмова, ни испред побожних погледа паства, а можда и оних још живих лица, која су те поклоне и учинила.

Има, између осталих, још један разлог, који упућује да се ти важни црквени предмети не отуђују. То је дубоко укорењено и оправдано уверење побожног света, да оно што се цркви поклони од украса или намештаја, остаје у њој као вечити сведок љубави према цркви и њеној светој моћи и заштити. Ако би сад отуђењем тих ствари показали смерним Хришћанима, како се на ту њихову љубав према домаћој цркви не може обраћати довољна пажња, каква се стотинама година обраћала, јер те њихове дарове цркви или манастиру треба слати неком далеком музеју, о чијој користи народ не може никад имати схватање које се жели, зар то неће бити разлог да ти побожни људи престану својом љубављу, израженом у разним даровима готово вечите трајности, украшавати храмове Божје?

Ми држимо да ће ови разлози допринети, да се горња намера сведе у најуже границе, и ми ћемо за то бити искрено благодарни Св. Синоду.“

Становиште, изложено у овом разлагању „Ц. Гласника“, сасвим је коректно, са општег правног и црквено-практичног, тако и са посебног српског националног гледишта.

„Србобраново“ цилитање.

„Србобран“ се љути на изјаве свештенства Горњо-Карловачке дијецезе. Како да се и не љути. Те изјаве доказују, да у томе свештенству нема „огорчења“ о којем „Србобран“ обично снева после информација, којима га заводе неки малконтенти. Напротив, те изјаве доказују, да постоји „оправдано огорчење“ против Србобранових халуцинација и у њиховој несвести безобзирног цилитања на епископа и подваљивања свештенству.

Без да нам „Србобран“ каже, уверени смо колика би радост његова била, да су те изјаве против епископа. Смер Србобрановог најновијег цилитања и јесте, да у том правцу раздражује и народ тамошњи и свештенство. Радећи у том смеру, он га прикрива тиме, што терорисање и деморалисање подмеће другоме. Али истина се сакрити не да. „Србобран“ тероришe и хтео би да деморалише свештенство у Горњо-Карловачкој дијецези непосредно, а посредно, и по другим деловима Митрополије. Његово писање доказује то. Засада га не ћемо анализовати, јер не ћемо полемике. —

„Србобран“ вели, да му није до личне борбе. Нека буде и тако. Али свакако му је до борбе начеоне. А зар се начеона борба води тоном и начином, каквим је води „Србобран“ према високопреосвештеном епископу Михаилу? Или је то борба страначка, која губи сваки обзир, не помишљајући на последице тога безобзира? Или то све има бити спремање земљишта и припремање духова за борбу, која има тек да отпочне пред изборе за народно-црквени сабор? Како се та борба — с извесне стране — води, видели смо 1897. г. Какве су њене последице биле, зар их је заборавио „Србобран“?! Треба о њима да размишља веома често. И ако хоће да поступа по диктату зрелог и родољубивог о томе размишљања, сломиће увек перо пре, него што би написао уводне чланке, какви су у 169. 207. и 215 броју његовом.

Нека и „Србобран,“ и когод хоће, води јавни надзор и критику о радњи и у Г. Карловачкој дијецези. Јавног мњења је то дужност, а јавних интереса корист. Али нека се то чини хонетно, родољубиво и на основу исправних информација — које нису неприступачне — и постојећих чињеница, које је доброј вољи лако сазнати. Кад се суд изриче, нека се наведу те чињенице, а не просипа бесомучна грдња и потвора.

Нека и „Србобран“ изнесе на јавност сва акта и факта на основу којих је досад писао;

1., о драстичним примерима у Г. Карловачкој дијецези у погледу том, да су дисциплинарна правила уперена против самосталности, против исповедања слободног уверења нашег свештенства;

2, о пукој самовољи и тероризму;

3., о деморалисању тероризмом;

4., о кидисању на самосталност свештенства;

5., о хајки на свештенство;

6., о генералном инквизитору;

7., о манитим истрагама, којима се на истребљењу свештенства ради;

8., о ходању десет година странпутице;

9., о бруки автономној;

10., о оправданом огорчењу у народу и свештенству;

11., о деморалисању свештенства изнуђавањем „повереница“;

12., о неким „злодусима“;

13., о томе, да се „неће“ да сазове епархијска скупштина итд.

Да̀, нека *то* учини „Србобран.“ А док то и тако не учини, дотле ће његово поменуто писање са оваким потворама бити — деморалисање и терорисање и народа и свештенства. А у резиденцији Г. Карловачке дијецезе тога нема. Тамо је начело и звезда водиља: ред у цркви, дисциплина у свештенству, закон и правда у управи и суђењу, рад у дужности — све у славу српске православне цркве и народа. Осим „Србобранових“ малконтената — свештенство томе начелу служи и за том звездом иде. И зато ће одолети терору и остаће здраво поред свег деморализаторства Србобранова. А дао му Бог снаге, да од свега тога сачува и народ свој, да не узмора туђу несавесност плаћати после — и својом главом. —ћ

Изјава.

Потписано православно српско свештенство протопрезвитерата Будаштанског цијенећи у велико рад и поступак Његова Високопреосвештенства, Господина Епископа-Дијецезана свога *Михаила Грујића*, као и рад Епарх. Управе Горњокарловачке, из властите побуде једнодушно осуђује неистините и неосноване нападаје неких српских политичких листова, управљене на нашег доброг, енергичног, ревног и умног Архипастира, Високопреосвећеног Господина владику Михаила, као и на Епарх. Управу Горњокарловачку, — те изјављује, да се поноси дичним својим Епископом-Дијецезаном, Високопреосвећеним Господином Михаилом, и да у свему одобрава рад његов као и рад Епарх. Управе Горњокарловачке.

Стога — поводом ове изјаве — наравно да отпада она неистина, изражена у једном од тих листова: „да је свештенство незадовољно“, јер ево ми потписани не спадамо међу те „незадовољнике“, већ смо шта више сасвим задовољни, да можемо чиста срца и мирне душе сваком отворено рећи: „**Таковъ намъ подобаетъ Архїерей!**“ Слава и хвала Високопреосвећеном Господину Епископу Михаилу Грујићу!

Војник, 8. септембра 1901.

Игњатије Малобабић окружни прота, *Душан Малобабић* парох Коларићки, *Радивој Милић* парох Крстињски, *Никола Маисторовић* парох Вељунски, *Мојсије Сарапа* парох Скрадски, *Филип Паић* парох Благајски, *Ј. Милојевић* админ. парох. у Требињи, јереј *Владимир Ћераник* админ. парох. Радовичке и привр. Бухачки, *Јово Мађерчић* парох Тушиловићки, *Михаило Кнежевић* парох Горњо-Будачки, прото *Мојо Мајсторовић* парох Клокочки, *Никола Радмановић* парох Слушнички, *Данило Кнежевић* парох Доњо-Будачки, *Симо Јаковић* парох, *Лончар* парох Перјасички.

Изјава

Да не би клеветници високе личности узор Архијереја нашега *Михаила*, видећи, да у записнику протопресвитерског збора вилићкога — штампаном у бр. 39. „Српскога Сиона“ — о мени спомена нема, помислили, да се с њима слажем, изјављујем овим, да би се љуто преварили, јер Радошевић Никола неће се огријешити о савест своју, која му с једне стране пред очима држи дужну послушност и оданост према своме духовном поглавици, а с друге стране не да му затајити усхићене благодарности Богу на Његову дару и цркви нашој српско православној Архијереја какав јој „**подобаетъ**,“ и побожном нашем народу српском мудрога и доброга Архипастира у личности Његова Високопресвештенства Господина Епископа *Михаила!* Толико ми срце моје каже; да што умањим, бојим се, да бих се огријешио!

Гореспоменути записник дакле потписујем и ја!

Што нијесам споменут у записнику, биће сигурно, да је моја оправдана испричница касно стигла, јер је послата 11. септембра, а збор је држан 12. септембра.

Сењ 3. октобра 1901.

Никола Радошевић
парох.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Саборски Одбор**) одржао је, као што смо већ јавили, своје јесење седнице 25—28. септембра о. г. Овом приликом је решено близу 700 предмета, од

којих се, осем већ споменутога у прећ. броју, спомињу овде нарочито ови. После више отписа *кр. влада* и *Његове Светости* митрополита-патријарха донесене су одлуке на дописе односно на молбе *школскога савета*, које се у главном односе на српске учитељске и учитељичке и више девојачке школе у Сомбору, Пакрацу, Карловцу, Новом Саду и Панчеву. — Донесене су потребне одлуке, које се односе на *градњу* фондовске зграде у Карловцима, епископске резиденције у Новом Саду, епископскога здања (летњиковца) у Сентандреји као и на *оправке* епископске резиденције у Вршцу и Темишвару, најпосле манастира Базијаша у епархији вршачкој и манастира Бођана у епархији бачкој. — Решени су многобројни поднесци *фондовскога фискалата*, од којих се највећи број односи на молбенице фондовских дужника, који желе да получе дозволу за бестеретан отпис нарочито продатих парцела, које сачињавају део зајмовне хипотеке. — Донесено је више одлука у предмету подарења *припомоћи из јерархијскг фонда* као и у погледу обустављања издавања таквих припомоћи, где је нестало законскога темеља за издавање припомоћи. — Уплаћивање улога и годишњих прилога у *мировински фонд за удовице и сироту децу срп. прав. свештенства* у опсегу српске митрополије карловачке показује се уредније но до сад; али ипак нису још одговорили сви свештеници (нарочито старији) својим дужностима, услед чега је био принуђен саборски одбор, да и овога пута нареди, да се дуг од немарних чланова истера административном оврхом. Код овога фонда имамо нарочито истаћи одлуку саборског одбора, којом је услед поднеска једнога свештеника епархије горњо-карловачке изречено, да §. 9. уредбе о овом фонду не прави разлике да ли је новоизабрани парох или протопрезвитер члан овога фонда или не, него апсолутно налаже, да су *новоизабрани пароси и протопрезвитери* дужни једаред за свагда као прилог уплатити у овај фонд 10 односно 50 форинти а. вр. — разуме се, ако су изабрани после ступања у живот уредбе о овом мировинском фонду. Према овом мора платити речену пристојбу онај свештеник, који је после ступања ове уредбе у живот новоизабран за пароха односно за протопрезвитера ма не био иначе члан истога фонда (види §. 11. исте уредбе). — У овој седници прегледане су сведоџбе питомаца *разних стипендијских завода*, неки питомци су промакнути у више разреде а упражњена места су попуњена и то овако: у стипендијској заклади Петра *Божића* на једно упражњено место са стипендијом од год. 300 круна изабран је Стојан Јакшић богослов; у стипендијској заклади Петра *Војновића*, Милице Максимовићеве и Рахиле Ђорђевићеве изабран је на место за сроднике ригорозант права Гига Араницки за школску годину 1901/2, на место за ученике из Ст. Бечеја Никола Кириловић ученик грађанске школе, и на место за ученике из Карловаца Милош Савић ученик VI. гимн. разреда уједно и сродник свака стипендија износи годишње 600 круна; из нар. црквс. *клирикално-школског фонда* подељено је 50 богословских стипендија, свака у износу од годишњих 240 круна од ових 26 стипендија за епархије горњо-карловачку и пакрачку, а 24 за архидијецезу и остале епархије; у стипендијској заклади Михајла *Пајића* расписаће се стечај ради попуњења једнога питомачког места од год. 400 круна, које је услед оставке једног питомца сродника остало упражњено; у стипендијској заклади *Хариша-Петровић* на 2 питомачка места за трговачку струку изабрани су Стеван Тобулић из Мохача и Јован Сапунџић из Карловца, обојица ученици трговачке школе; уједно је одлучено, да се у овој заклади умножи број питомачких места са по једним и то за струку обртничку и за струку економску са почетком школске године 1902/3.; у стипендијској заклади Ђорђа пл. *Сервијског* промакнути су из другога у први стипендијски разред Душан Бабић и Живојин Војновић, из трећега у други стипендијски разред Стојан Крбавац, Душан Ђурђев и Владимир Жакић, најпосле су изабрани за питомце трећега стипенд. разреда: Коста Стајић, Мирко Коспер, Милош Илијић, Михајло Бранковић Живко Петровић и Вељко Петровић; осем тога стављене су у течај стипендије таким питомцима, које је изабрала било Његова Светост, било пак школски савет. — Донуне *инвентара* о нар црквс. коренитом иметку за год. 1900. приспеле су од свих епархија са малим изузетком у целини, у колико пак нису, учињено је расположење, да се што пре поднесу. — Саборски одбор је и овом приликом учинио сходно расположење, да свештеници, који су у заостатку са *плаћањем еквивалента и пореза за актуалне парохијске сесије*, свој дуг што пре подмире. — Представке новосадске и сомборске црквене општине, да се и од 1. јануара 1902. издају односне припомоћи из клирикално-школскога фонда ради *издржавања виших девојачких школа* тамошњих предузеће се ради мериторног решења заједно са сличном представком панчевачке црквс. општине у децембарској седници приликом установљавања нар. црквс. автономног прорачуна за 1902.

годину. Одлучено је, да они манастири, који имају дуга, у колико се правилним рачунима на крају године показује вишак у приходу, такав *вишак* одмах употребе *на отплату дуга*. — На молбе неких црквених општина дозвољено је, да исте паушалном свотом откупљују приход *другога односно трећега црквенога таса*, — *Рачуни нар. црквених фондова и закладâ*, које стоје под управом и руковањем саборскога одбора, и то за год 1900. прегледани су и поднеће се нар. црквеном сабору на финализање. — У овој седници решено је коначно 9 утока. — *Зајмова* је издано око 124.000 круна. — Нарочито је пак донесено много одлука у предмету *закупа сесија* јерарх. фонда. Резултати јавних лицитација односно закупни уговори одобрени су у највише случајева на три године, пошто су постигнуте повољне а по негде и врло повољне закупне своте, што нарочито стоји и за два комплекса земље стипендијске закладе Трандафила. — Учињено је расположење, да се на захтев министарски поднесе горе *рачун о фонду за потпомагање* таквих срп. прав. црквених општина, које се деле или се оделиле од Румуна. — У овој седници финализан је знатан број *манастирских рачуна*, један део рачуна пак враћен је на разјашњење. — На место барона А. Рајачића, који је дао оставку на звање, изабран је за *II. бележника* саборског одбора у привременом својству Милан Гаврилов апсолвирани јуриста. — Ђ. Бекићу, архивару урачунато је у садање службовање време које је провео као суплент у срп. вишој девојачкој школи панчевачкој. — Изаслано поверенство за *сконтровање благајнице* нар. црквених фондова и закладâ нашло је све у најбољем реду. — Дозначене су своте неким писцима *школских* књига ради лакшега сношења трошкова око штампе тих уџбеника. — Најпосле је дозвољено неколико *прегледјмова*.

(**Надгробни споменик краљу Милану**), о којем смо у своје време јавили, довршен је. Састав нацрта и израда детаљних цртежа за тај споменик поверен је био грађевном саветнику и равнатељу кр. земаљске обртне школе Херману Болеу. Према овим цртежима и по упутству истога изведене су клесарске радње и део вајарских радња у радионици обртне школе; дочим је већи део кипарских радња и сам грб израдио домаћи вајар Игњат Франц. Споменик је у главном израђен од белога Истарскога мрамора. Постранце са сваке стране налази се ступ од црвенога Веронскога мрамора, а на предњој страни и средини има плоча од црнога Белгијскога мрамора, на којој је натпис, да под тим спомеником почива мртво тело краља Милана. Одозгор под крстом налази се грб династије Обреновића под краљевском круном Србије, а под грбом урезан је натпис „Tempus et meum jus“. Споменик је четир метра висок, а 1 метар и 80 центиметара широк. Споменик ће се, као што јављају „Nar. Novine,“ привремено саставити у дворани обртне школе, затим опет раставити и одаслати у манастир Крушедол.

(**Стечајни испит.**) Белешку, у прошлом броју, о положеном стечајном испиту у Плашком, надопуњујемо тиме, да су тај испит положили са одликом: јереј *Гена Вурдеља*, конзисторијални бележник, јереј *Јован Рајачић*, администратор парохије Плашчанске и јереј *Светозар Зорић*, капелан Горњо Грачачки; а са добрим успехом: јереј *Андрија Зобеница*, администратор парохије Косињске.

(**Избор учитеља.**) За учитеља на српској аутономној вероисповедној основној школи у Загребу изабран је г. *Лазар Кекић*, досадањи учитељ на истој школи у Осеку.

(**Назаренски агенат**). Из Бовића нам јављају, како се нашао у оним крајевима „неки Рапајић, који за незнатну цену, управо рећи бесплатно, растурује назаренске књиге тамошњем народу учећи их и бунећи их против српских свештеника и православне цркве. Овај Рапајић, који се клатари већ 14 дана у крајевима око Ласиње, по Сјеничаку и Стипану, подсећа нас живо на оне несретне синове, који су наш народ пре неку годину увукли у познато велико зло. Кад је парох Миле Стрика, који је случајно наишао на свом путу из Загреба на овог несретног Србина и чуо шта он ради од овога захтевао да му покаже из своје торбе коју књигу, показа му Рапајић само превод св. писма од Вука и Даничића, и то латиницом, а кад је парох Стрика желио да му покаже и остале књиге, које је имао Рапајић у својој торби, овај му то не хтеде учинити. Из свега излази да је овај несретни Србин у туђој служби, кад се на овај занат бацио. С тога упозорујемо сву браћу, тамошње свештенике и сваког свесног сина православна, да мало боље припазе на овакова човека (Рапајића) и да га одбијају од свога народа, уједно да свој добри и невини народ од такова зла заклањају и чувају.“

(**Књижевни Одбор Матице Српске**) имао је у четвртак 27. сеп. (10. окт.) о. г. свој редовни састанак под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Од предмета наводимо: Узимају се на знање и равнање одлуке главне скупштине о распису награда из фондова Јована Наке и Јована Остојића, као год и о свотама које су одређене на књижевне сврхе. — Тако исто одлука Књиж.

Оделења, по којој се има да изради план за „Прегледани садржај српских књиж. листова у 19. веку.“ — Има се упитати управа манастира Ковиља, да ли постоји фонд за прештампавање делâ архим. Јована Рајића. — Утврђена су правила за редакциони пододбор, у који су ушли чланови Радивој Врховац, Милутин Јакшић, Тих. Остојић, др. Јован Радонић и секретар друштвени већ по положају свом. — Издајv се на оцену рукописи: „Шта је добро?“ од дра Дан. Трбојевића, „Црно море у међународном праву“ од Ђ. В. Ђурчина, „Даровар и његова околица“ од М. Обрадовића, „О гајењу козе“ од А. Григоријевића, „Морално-поучне искрице“ од М. Ракића. — Нису примљени рукописи: — „Економи и економија,“ „Болић Вучковић, Стратимировић,“ „Превод писама Л. Сенеке Луцилију,“ „Планина Псуњ са селима,“ „Загонетке.“ — Некојим писцима враћају се изузетно рукописи, послани на расписане награде. — Патријарх српски је усвојио предлог Књиж. Одбора и оставио питомца Свет. Георгијевића у уживању стипендије још на годину дана. — Дозвољава се питомцу Стевану Алексићу, сликару, да, уз уживање стипендије, проведе неко време у Италији. — Још су решене неке молбе питомаца. — Усваја се предлог библиотекаров о комплетовању библиотеке. —

(† **Јелка Борић рођ. Николић**). У Ст. Стапару је 28. септембра (11. октобра) о. г. умрла Јелка Борић рођена Николић, српска народна учитељица. Покојница је 35 година савесно вршила своју учитељску дужност. Уз опште саучешће сахрањена је сад у недељу. Нека јој је лака земља и вечан спомен!

У Босни и Херцеговини.

(**Отварање српске православне Конзисторије у Бањалуци**). „Сарајевском Листу“ о томе пишу ово: „У Недјељу 23. септембра о. г. пошље службе Божје било је у Бањалуци свечано отварање срп.-правосл. митрополитске конзисторије бањалучко-бихаћке. Овоме свечаноме отварању присуствовао је котарски предстојник г. Форкапић, који је овом приликом заступао отсутног г. окружника барона Лазаринија, предсједник окружног суда г. Кронфелд, градски котарски управитељ Ван-Цел д'Арлон, подначелник града г. Лазар Милић, предсједник срп.-правосл. црквешколске општине г. Тодор Пиштељић и све одличније грађанство. Високопреосв. Митрополит г. Евгеније, напоменувши, за што до данас није могло бити отварање конзисторије и ако је потврда још у мјесецу јулу стигла, дао је прочитати отпис високе земаљске владе, којим јавља, да је Његово цар. и краљ. Апостолско Величанство благоизволјело најмилостивије одобрити установљење у Бањасуци срп. прав. бањалучко-бихаћке митрополитске конзисторије са четири савјетничка мјеста и најмилостивије именовати за савјетнике: Петра Ђенића, савјетника сарајевске конзисторије и Алексу Јокановића суплента на богословији у Рељеву. По прочитању отписа Високопреосв. Митрополит Евгеније својим говорничким даром и вјештином најтоплије захвалио је високој земаљској влади и преузв. г. министру пл. Калају, који су, предложили и најтоплије препоручили Његовом цар. и краљ. Апостолском Величанству установљење бањалучко-бихаћке конзисторије; те је истакао најдубљу захвалност, синовску љубав и оданост срп.-прав. народа овијех земаља Његовом цар. и краљ. Апостолском Величанству, из чијих се руку на нас обилчо излијевају благодети сваким даном. На то се из свијех грла заори громогласно: Живјело Његово цар. и краљ. Апостолско Величанство Франц Јосиф I. Иза овога Његово Високопреосвештенство примало је честитања од присутних.“

У Србији.

(**Дом српског Народног Представништва у Србији.**) Српски министар грађевине, руковођен жељом, да се расписаним стечајем за израду скица за дом Народног Представништва добију што боља и правилнија рјешења, донео је одлуку, да се поменути стечај допуни и измени у овоме: да се рок за предају скица продужи до 1. јануара 1902. године, да површина под зградом буде у границама од 4000 до 5000 m²; да награђене и откупљене скице остану својина министарства грађевина, према којима ће се у министарству грађевина израдити дефинитиван план; да право конкурисања имају само српски држављани и Срби ван краљевине. За чланове оцењивачког суда одређени су: г. г. Михаило Валтровић, Милан Капетановић и Андра Стевановић, професори Велике Школе.

Разне белешке.

(**Biblia pauperum.**) Biblia pauperum је једна од најстарих књига, која је најпространенија била у средњем веку. Састоји се из 40 листова, штампаних на једној страни. На тим листовима изображено је 40 сцена из живота Христа Спаситеља, на доњој страни са потписима на скраћеном латинском језику тога доба. Библија је та била намењена не толико за сиромашне људе, колико за сиромашне монахе, који су путујући проповедали и без сумње користили се том Библијом при састављању својих про-

поведи. Осим тога ова Библија може послужити за прегледно објашњење слушаоца испричаних догађаја у Св. Писму.

Припослано.*

У новосадској „Застави“ и загребачком „Србобрану“ изишао је неки позив на збор који се је одржао дне 9. (22.) септембра т. г. у Руми ради сазива српског црквено-народнога сабора те се на томе позиву међу осталима налази се и мој подпис.

Како се ја нигде нисам подписао, нити сам кога овластио да мене подпише на тај позив, то изјављујем: да је мој подпис на упитни позив стављен без мога знања и одобрења. Исто тако нисам ни на збору био. С тога мислим да није потребно давати име људима, који тако што чине; они већ сами име то носе какови су.

У Грабовцу 30. септембра 1901.

Вељко Вељков
парох.

* Без одговорности уредништва Ур.

Од Администрације.

Како многи претплатници и дужници овога листа за претплату и огласе нису уважили вишекратно опоминање ове администрације за дуг ни до данас, то је администрација као последњу опомену почела разашиљати с овим 40. бројем сваком дужнику рачун за дуг.

Ср. Карловци, 29. септембра 1901.

Администрација „Српског Сиона.“

АПОСТОЛИ
ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ
УРЕДИО
Прота Василије Николајевић.

Цена 1 књ. брошираној . . . . К 1·50
„ 1 „ тврдо везаној . . . . „ 2·—
„ 1 „ тврдо везаној у сафијану „ 2·50

☞ Књига се може добити код Управе Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. 117. ех $190^1/_2$ 143 1—1

ОБЈАВА.

Оригинал апсолуторне свједоџбе, издане од овога завода на име *Јована Константиновића* из Карловаца, под бр. 8. ех 1895/6. дана 12/24. јуна 1896., проглашује се уништеним, пошто је истоме, по дозволи Његове Светости, Преузвишеног Господина *Георгија*, патријарха српског, од 29. септ. о. г. бр. М; 159., под данашњим даном издан дупликат те свједоџбе.

Управа правосл. срп. богослов. училишта.

У *Карловцима*, 1/14. октобра 1901.

Ј. Вучковић.

Бр. 26. ШО. ех 1901. 139 3—3

СТЕЧАЈ

на учитељско место у срп. прав. основној школи у Санаду (Торонталска жупанија).

Плата је учитељу 800 круна годишње, у коју је своту и награда за пофторну школу урачуната; уз то четири јутра ораће земље, која доносе 140 круна чиста прихода, а све терете скопчане са том земљам учитељ сноси; у име огрева четири хвата сламе у попречној вредности од 40 круна; прописани стан са баштом од 660□ метара.

Изабрани учитељ имаће право на прописани квинквенал од 100 круна, у које ће се евентуално досадашње службовање учитељево само у том случају урачунати, ако то на основу истакнутог захтева у молбеници његовој скупштина изрично тако буде решила.

Дужности прописане.

Рок стечају траје 6 недеља од првог уврштења овога стечаја у „Српском Сиону.“

Из седнице месног школског одбора, држане у Санаду 9. (22.) септембра 1901.

Лаза Николин
школски председник.

Бр. 5. Ш. О./ех 1901. 142 2—2

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења упражњеног учитељичког места, на срп. вероисповедној шесторазредној основној женској школи, овим се расписује стечај.

Берива су: 600 круна за редовну и 80 круна за пофторну школу; слободан стан, са баштом и огревом у слами. —

Рок, и избор ће се обавити на св. Параскеву 14. октобра о. г.

Дужности су школ. уредбом од 1872 године прописане.

Из седнице мес. шк. одбора држане у Тиса Ст. Миклошу 23. септембра 1901, год.

Симеон Шешевић с. р. Дим. Ћирић с. р.
општин. поверења парох. шк. председник

СТЕЧАЈ. 141 3—3

На упражњено петоразредно учитељско место овим се расписује стечај. — Редовна плата учитељу је 800 круна, у име пофторне школе 4 ланца оране земље на коју учитељ порез и еквиваленат плаћа; за економску школу ако је за исту оспособљен 80 круна, за свој огрев 80 круна; за паушал 20 круна. — Осим тога уживаће стан од 2 собе, кујне, коморе, шупе штале и баште од 400² хвати.

Изабраном учитељу спадаће у дужност школ. уредбом прописане предмете у школи предавати, децу у црквп. појању обучавати, и недељом и празником при богослужењу у цркви појати.

Жели се да се молитељи лично пријаве.

Рок стечају 6 недеља од првог увршћења. — Молбенице са нужним сведоџбама ваља слати на месно школско председништво. —

Из седнице месн. школ. одбора држане у Дињашу 29/IX. 1901.

М. Павловић. Светозар Живанов.
пред. школ. одбора.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

САМО СВЕШТЕНИЧКОГ ОДЕЛА КРОЈАЧ

Дунавска ул. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. 20.

Част ми је пречасној г.г. свештеницима до новољног знања ставити, да сам добио јесењи и зимски штофова за хаљине, јер сам ступио у свезу са првим горњим фирмама (фабрикама) које само ту робу израђују и исту за готов новац повлачим, стога могу много јефтиније да дајем, него оне подузимајуће фирме, које у моју струку спадају.

Појасева у свакој боји најбољег квалитета и камилавки од кадифе и које имадем увек готови. Неповољне поручбине примам натраг. Мустре на углед шаљем бесплатно.

140 2—10

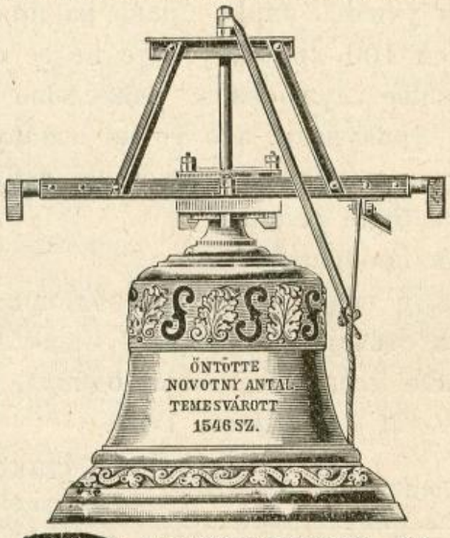

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ƨ провиђенаи зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

22— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„**Српски Сион**“ **излази сваке недеље на целом табаку.** Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За **стране земље**: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. 518.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 41

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 14. октобра 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његово Високопреосвештенство, Дијецезални Епископ Пакрачки Господин *Мирон*, благоизволео је дана 11. (24.) октобра 1901. произвести јереја Јована Петровића, кр. професора и катихету у Загребу, за протопрезвитера.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Православна грчка црквена општина у Брашову (Kronstadt.)

Написао: Јереј Стеван Чампраг конз. бележник будимски.

9. §. IX. зак. чл. од 1868. г. наређује ово: „Следбеници грчко источне (православне) вере, који нису ни српске ни румунске народности, уживају и надаље сва она права, која су у обзиру црквено-општинске и школске управе, даље слободне употребе обредног (црквеног) језика као и у обзиру руковања црквено општинским иметком и фундацијама, до сада имали.“

Таких следбеника православне вере — махом грчке народности, има у будимској епархији у два места: у Будимпешти и у Брашову (Kronstadt), од којих први сачињавају правосл. грчку и мацедо-валахијску општину пештанску, а последњи правосл. грчку националну црквену општину брашовску. То су две привилегисане црквене општине са засебном автономијом, која се састоји из права, која наведени параграф генерално спомиње. Но кад су та права дата, ко их је дао и шта им је садржај, то до сада није било познато, јер те општине вазда у непосредној вези стајаше а и сада стоје са високом владом; а црквена општина у Брашову припада епархији будимској тек од 1891. год., а дотле је православ. румунској митрополији припадала, те о њезиним привилегијама, које су свакако из старијег доба, епархијска власт још мање може знати, и да су са знањем надлежне црквене власти дате. Последица тога беше та, да су епархијске власти више пута на своје позиве и решења добивале од тих општина одговор, да ово или оно у смислу „постојећих наредаба“ — санкционисаних 9. §-ом IX зак. чл. од 1868. год. спада искључиво у делокруг црквене општине, те да епарх. власт нема права у то се мешати. А може ли

такав одговор потчињенога претпостављеноме годити? Но те општине иду још и даље, када користећи се непознавањем њихових привилегија, које они у највећој тајности држе — и у таким предметима одричу послушност својим духовним властима, када не би требале и смеле то чинити.

Ради илустровања тих односаја епарх. власти спрам тих општина доста је само указати на ону борбу, коју је будимска конзисторија, не давно имала са пештанском грчком општином после смрти архимандрита Гогоса, када је његово место законито и правилно попунити хтела; и на немилу ствар садашњега грчког пароха Дра Германа Тројаноса, као и на поступак брашовске грчке општине ради потврде новоизабраног јој пароха.

Потписани на молбу брашовске грчке црквене општине, а услед расположења епископа — дијецезана, као привремени администратор грчке парохије брашовске, док јој новоизабрани парох из св. Горе не дође — био сам у том сретном положају, да сам за време боравка мога у Брашову од 8. (21.) јула до 11. (24.) августа 1900. г. могао завирити у архиву ове општине те проучити њезине привилегије и све податке, који се на њену историју од постанка све до 1891. год., када је у смислу превишњег решења од 8. септ. и. г. под јурисдикцију правосл. српске епархије будимске постала, — односе.

Намера ми је овим прибележити историју ове црквене општине и у оквиру том повластице њезине, којима ће по свој прилици и повластице пештанске грчке црквене општине сличне бити — и ако не свестрано и у потпуној опширности, оно барем у оном обиму, у коме ми је то могуће. Приметити морам, да Грци стечена своја права чувају као зеницу ока свога; страноме, па ни свештенику своме, не даду ни близу, да завири у општинске послове и у њихове ствари, јер се боје евентуалне нове борбе око чувања иметка свога, какву су имали све до 1887. г. са Румунима, која се истина у корист Грка окончала, али ипак је општину преко 20.000 фор. стала, те се држе оне српске пословице: кога једанпут змија уједе, тај се боји и гуштера, па презају и од нас Срба, који се радујемо, када само нас нико не дира, а не да тражимо тамо, где никаква права ни основа немамо. Даље описаћу лепи и богати храм и школу тамошњу, у главним потезима општински иметак и определење његово и све оно, што сам тамо занимљивог, корисног видео и искусио.

* * *

Грци се спомињу у Брашову као трговци још у оно доба, када су у Ердељу национални кнезови владали. Грци су водили т. зв. источну (Levante) трговину. Радо су примали у опште у Ердељу Грке трговце и нису им бранили, да се по варошима и градовима настане. Ердељско законодавство већ 1591. год. спомиње Грке трговце, који су тамо из Македоније дошли. Кнез Гаврило Бетлен дао им је 1627. г. прву повластицу, да могу слободно трговати.

Прву знатнију привилегију добили су од Георгија Ракоци I., да могу образовати дружину, и истој између себе поглаваре бирати, који ће насељеним Грцима и у споровима ових са страним Грцима судити. Тако су постале „грчке компаније“, од којих је једна и у Брашову била и све до почетка 6. деценија XIX. столећа постојала. Доцније је скоро сваки кнез дао Грцима нове привилегије па и краљеви из хабсбуршке династије, који су у Ердељу владали. Леополд I. (1701)., Карло III. (1718), Марија Терезија (1778) или су нове повластице дали Грцима или су пак старе потврдили.

Те „грчким компанијама“ дате повластице у главноме састајале се у томе, да могу слободно трговати сваковрсним источним и домаћим производима, да могу слободно бирати председника и судије компаније и страним Грцима судити; и напослетку, да могу богослужење у богомољи, која може и у граду бити, на грчком језику држати са својим грчким свештеником, кога могу уз дозволу кнеза између братства светогорских манастира (Athos) слободно изабрати и довести.

Чланом компаније могао је бити само Грк, који је у смислу 7. тачке повластице Марије Терезије од 13. новембра 1777.

родом из Македоније и поседује довољно новаца за слободну трговину.

Особито брашовска грчка компанија је цветала и напредовала; она не само да је успешно водила велику трговину, него је и сребро набављала за државу из Турске: Н. пр. 1808. до 1814., када је велика оскудица била у новцу, унела је 1365 мажа и 62 фунти сребра, од ког је 3.339.938 сребрних форината направљено, те је држава од тога 136 мажа и 56 фунти чисте користи имала. Успешно трговање старих Грка доказује благостање њихових — сада живих потомака, који су и данас најбогатији грађани у Брашову, јер се међу њима налазе и банкари и поседници твртки и др.

Са грчком компанијом у исто време образовала се и православна грчка општина. Чланови компаније били су и чланови грчке црквн. општине. У почетку држали су богослужење у једној на ту цељ изнајмљеној соби у кући бр. 414. у долњој новој улици. У ту богомољу која је доста малена била, имали су приступа само чланови компаније и страни Грци, који су се у месту због трговине привремено бавили.

Та богомоља никако се није свидила Грку Ники Хаџи Панајоту — богатом трговцу из Јанине (у Епиру) стога, што се у приватној кући налазила, те положи у сврху подизања прав. грчке цркве у Брашову своту од 6300 фор. и у исту сврху поче са̂м купити међу Грцима добровољне прилоге, те за кратко време скупи лепу суму новаца.

У то време, по смрти краљице Марије Терезије, ступи на престо Јосиф II. који је својим хуманитарним патентима много допринео, да се грчка црква набрзо зидати могла. Тако је 1781. год. издао свој патент толеранције, по коме су и православни могли зидати цркве у унутрашњем делу вароши, а г. 1783. опет један патенат, по коме су и Грци — чланови „грчке компаније“ могли у држави имати непокретног имања, те и у градовима своје куће.

Ника Хаџи Панајот скупио је међутим на зидање цркве међу члановима компаније 13,840 фор. 24 новч. заједно са својим прилогом. Сви приложници осим самога Панајота беху чланови грчке компаније, но доцније и сви остали приложници иступише из компаније, пошто сви набавише услед патента од г. 1783. некретнине, услед чега су под управу и суд магистрата потпали, јер компанија није могла судити им у грунтовним и поседовним стварима. Ти Грци за разлику од Грка компаниста назваше се: cives graeci.

Од сакупљеног новца купљене су год. 1785. две куће на пијаци за своту од 8210 ф. у намери да се на месту тих кућа црква сазида.

После купа споменутих кућа остала је свота од 5630 фор. 24 новч. и међутим скупила се још свота од 1778 фор., те је општина сада у сврху зидања цркве располагала свотом од 7428 фор. 24 новч. за који се новац црква заиста и зидала.

(Наставиће се).

Догматско-ексигетска студија о постанку говора.

Написао: **Стефан Русић.**

(Свршетак.)

Други не мање важан доказ од споменутих пружа нам поглед на њихов лични живот. По казивању библије и по учењу црквеном први су људи ступили у живот са потпуно развијеним тијелом, или као што се обично изражавамо у одраслој доби. Настаје сад питање: зар је Бог дао прародитељима само тијело развијено а не и душу; зар су наши прародитељу ступили у живот тјелесно сасвим развијени а душевно још неразвијени? Такво се створење не може приписати Премудром Створитељу, који је створио чевјека по образу свом и по подобију и оно се не може сложити са ријечима Мојсејевим, који вели: **и бидѣ Богъ всѧ елика сотвори и се добра зѣлѡ** (Бит. I. 31.) Док год човјек нема потпуно развијевог говора јест и остаје душевно неразвијен.[1] Та дакле тврдња, да

[1] Вакернагл вели у својој расправи о постанку и развитку говора (стр. 12.) ово: „schon die ersten Menschen müssen sprechen gekonnt, müssen gesprochen haben. Nicht zwar, dass ihnen die Sprache zugleich mit den Sprachwerkzeugen fertig anerschaffen war: warum dann nicht ebenso ihren Nachkommen? . . . . . Die Sprache ist durch den Men-

је човјек био из почетка без знања говора, доводи нас управо до потпуног дарвинизма.

Знаменити руски богослов Рождественски (који је врло јасним доказима побио учење Дарвиново о. с. II. 204—2013) говорећи о основним истинама библијског учења о човјеку вели између осталог ово: какъ по тѣлесной, такъ и по духовной своей природѣ человѣкъ вышелъ из рукъ Творца въ совершеннѣйшемъ видѣ, не только какъ совершеннѣйшій тѣлесный организмъ, но и какъ чистѣйшая разумная нравственная личность — (о. с. II 208.). — У споменутом учењу о тјелесном и душевном савршенству првог човјека лежи други моменат, који би нам могао послужити за обрану хришћанског погледа о постанку говора. Не зна се тачно, ал се узима, да наши прародитељи нису остали дуго у рају; непосредно пак на то казивање о изгнању из раја надовезује се казивање о рођењу Каина и Авеља. И сад се сјетимо дужности родитељске — дужности отхрањивања дјеце. Нема сумње да су први људи ту дужност вршили, а тако исто нема сумње да се та дужност могла вршити без помоћи потпуно развијеног говора.[2] Даље, зар није Адаму била дана могућност, да између осталих откривења предаје свом потомству особито оно, које је у рају добио и које се односило на спасење и избављење његова потомства. А како је то откривење могао боље и згодније предавати својим млађима него усмено — дакле помоћу говора, што не би могао чинити да је дуже времена без способности истога био. Стари богослови већином узимају, да је то откривење заиста прелазило од Адама преко Сита до Ноја, а од Ноја преко Сима до Аврама.

У томе се роду морало одржати и даље наставити предавање праоткривења по божанственом плану и провидности; ради тога се и узима, да је Мојсеј своје знање о дјелу стварања и о догађајима праисторије рода нашег путем обитељске традиције црпао. Свега тога не би било да је Адам ма и један час послије створења био без говора.

Сличан доказ можемо такођер извести из необоривог учења о блаженом стању наших прародитеља прије пада. Својство и свестраност те среће, која је дана првим људима у једанпут — одмах послије створења, означена је најприје мјестом, које им је дано за становање и које се назива рајем насладе.[3] Друге доказе тог блаженог стања наших прародитеља пружају нам ријечи, које им је Бог рекао послије преступа и у којима су биле изречене пошљедице гријеха. На основу тих мјеста св. П. и на основу св. предања, које тим мјестима одговара, описали су св. оци и други каснији богослови тај живот наших прародитеља са најљепшим бојама.

Говорећи о том блаженом животу првих људи не само да не смијемо из вида пустити већ управо морамо нагласити библијско казивање о тјелесној бес-

schen und ist bereits durch die ersten Menschen geschaffen worden.“ Ми се са овим тумачењем не можемо сложити и то из ових разлога. Прије свега писац споменутих ријечи не слаже се са том чињеницом, да је човјек био створен сасвим савршен како по тијелу тако и по души. Даље видимо да писац не зна, да је одношај човјека према Богу до пада био сасвим различан од одношаја његова послије пада, кад је ушљед гријеха добило тијело превласт над душом — (у колико је пад имао уплива на говор види код Каулена ос. стр. 141—143—) јер иначе не би питао: warum dann nicht ebenso ihren Nachkommen? Друго. Из Св. II. се види, да је Бог њекако одмах послије створења довео пред човјека животиње, да им исти да имена. За тако кратко вријеме човјек није могао научити говорити а писац изрично вели: Das die Sprache auch nicht unseren Ureltern durch eine göttliche Offenbarung mitgetheilt worden (ibid.) — а говорећи о дјеци Адамовој вели, да су и она „aufs neue. langsam und mühsam“ — дакле као и родитељи — учили говорити. Узмемо ли пак у обзир још и ове ријечи пишчеве: „Dass sie (наиме први људи) ohne Sprache noch keine Menschen gewesen sein“ видјећемо да писац према томе сам себи противуслови, јер ми онда не знамо, шта су били по његовим ријечима први људи. (Живогиње нису били, јер писац као противник дарвинизма јасно разликује животиње од људи. Па шта су онда били?!)

[2] Човјек, или боље дијете, мора слушати глас и помало имитовати онога кога слуша и тако долази до говора. Згодно примјећује Вакернагл (о с. 9.) нема сумње да су Ромул и Рем остали код курјачице, то не би никада научили латински говорити већ само с курјацима урлати.

[3] Тумачење тог имена види код Филарета о. с. II. стр. 204.

мртности, која је била дана првим људима у рају и коју су они послије преступа заповиједи Божје изгубили. Ово је управо основни камен, који потврђује споменуте доказе блаженог стања наших прародитеља, и ко на том камену темељцу своје богословско знање гради, тај неће моћи учинити никакву промјену у изнесеним доказима о прастању човјека а у корист нових теорија и тежња, које иду за тим, да се све што је натприродно у свим пољима живота што више понизи и умањи. — Вјера у то, да је нашим прародитељима прије пада дана тјелесна бесмртност, стоји у најтјешњој вези са вјером у свемогућство Божје. Ако је Бог дакле у том погледу према првом човјеку тако милостив био, то морамо узети, да се је та милост Божја према њему и у другим правцима најјасније очитовала. Зато можемо рећи: потпуна и свестрана срећа у животу човјека, који је обдарен разумом и богатим знањем, који живи у брачној вези са једнородним бићем, не може се замислити без знања правог говора. Како би могли сматрати сретним онај брачни пар, који не би имао згодног средства, помоћу ког би разговијетно и одређено измјењивао своје мисли и осјећаје; како би могли замислити човјека, који је лишен оног средства, помоћу ког би поучавао, сазидавао па и забављао свог ближњег; како би могли замислити човјека, који је толико добра од Бога примио, а који се не би Богу молио и благодарио Му на свему, а тиме и својим религијозним осјећајима израза дао? Па не само то, него човјек обдарен говором постао је орган, помоћу ког су сва неразумна створења благодарила Богу и величала име Његово т. ј. чинила оно, што су Богу дуговала. Није човјек сам својом појавом славио Бога као оно „**небеса повѣдаютъ славу Божію**“, већ се од њега искао такав начин, који је био резултат и духа и тијела.

Способност говора била је дакле с човјеком створена, но употреба те способности бијаше слободан чин од стране човјека, који је тиме своје одређење испуњавао. — У кратко рекавши: све што је супстанцијално човјечјем бићу датира свој постанак од створења.

Преостаје нам још да осим онога, што смо у примједбама споменули, бацимо поглед на њеке теорије, до којих су дошли лингвисте научним путем. Ми смо додуше напријед споменули, да се нећемо упуштати у ову работу, али сматрамо ипак да је томе доњекле овдје мјесто и чинимо то с том намјером, да покажемо богословима, како ти научењаци сами о својим теоријама мисле.

Међу најглавније т. ј. оне, које су лингвисте највише заступали, можемо убројити тако звану теорију ономатопоетску или како ју је др. Милер краткоће ради назвао „bau-wau Theorie“. По тој теорији лежи коријен и почетак говора у имитовању разних гласова. Човјек је, веле присташе споменуте теорије, — који је из почетка нијем био — слушао глас птица, паса, крава, грома, олује, шум мора, жубор потока, шуштање лишћа и т. д. и трудио се да те разне гласове својим гласом имитује. Пошто је човјек опазио, да може те своје гласове, којима је имитовао оне животињске и природне уопће, употребити за ознаку оних објеката, од којих потичу прави гласови, то је он пошао тим путем и даље и тако дошао мало по мало до говора,

Друга ја теорија т. зв. интерјекцијонална или краткоће ради названа по др. Милеру „pah-pah Theorie“. Док прва теорија узима за коријеи говора имитовање разних гласова, дотле друга узима нехотичне интерјекције. — Незадовољни с оном првом теоријом, по којој тобоже човјек стоји ниже од животиње, јер се од ње учи, њезине гласове слуша, прихватише научењаци брзо ову другу. Зашто, веле они, да човјек слуша гласове других створења, кад и он сам даје глас од себе — сад било то од страха, радости или жалости. Ради тога узеше научењаци те гласове (који су тобоже код свију народа једнаки као „ах“ и „ох“ за чуђење, „ех“ за радост, „ух“ за жалост и т. д.) као природне и праве почетке човјечјег говора.

Као шту видимо и ове теорије бази-

рају на томе, да се све у свијету развија — па и говор.

Ми на ове тако рећи резултате научног истраживања нећемо ништа од своје стране рећи, већ ћемо пустити те научењаке саме — управо преставнике — да они своју пошљедњу кажу.

Прву од ове двије теорије заступао је особито Хердер, који је за своје (ономатопоетско) учење о постанку говора добио прву награду од берлинске академије, коју је иста расписала за *најбоље* ријешење питања о постанку говора.

Пред крај свог живота оцртао је Хердер или боље оцијенио то своје дјело (као што нам износи Кауленс о. с. 112.) овим ријечима: да је то „Schrift eines Witzölpels“ и да „die Denkart dieser Preisschrift habe auf ihn so wenig Einfluss als das Bild, das er gerade an die Wand nagle“, — а по ријечима др. Милера: „Herder selbst gab gegen das Ende seines Lebens seine so eifrig vertheidigte Theorie der sogenannten Onomatopoeia auf und ging zuletzt wie in einem Anfall von Verzweiflung zu Denen über, *welche die Sprache als durch ein Wunder offenbart ansahen* (о. с. I. 314.)

Обадвије ове горе споменуте теорије заступао је један од најзнаменитијих научењака на пољу лингвистике, професор на оксфордском универзитету др. Макс Милер, који и ако признаје, да „без хришћанства не би никада дошли до онаквог знања о човјечанству и о говору, каквим се сад поносимо“ (о. с. 109.), јер хришћанство је порушило онај зид, који је дијелио народ од народа,[4] имајући увијек пред очима девизу: сви су људи браћа, ипак се није хтио задовољити учењем хришћанским о постанку говора. Он се шта више трудио, да се у његовом учењу не нађе ни једна реченица у којој би били „научни аргументи са богословскима помијешани (о. с. стр. 127.) и зато је измишљао којекакве бауваy и пах-пах теорије. Па шта бијаше његова пошљедња? Као и његов претходник Хердер, о ком се он мало иронично изразио, тако је исто и он дошао до тог коначног увјерења: да су те теорије сасвим недовољне за разјашњење постанка говора и да се за то морају напустити“. (о. с. 309).[5]

Јасну слику о постанку говора дају нам ове ријечи др. Милера: баш у оној тачци, у којој се човјек раставља и дијели од животињског свијета, при првој појави разума, као откривења свјетлости у нама, налазимо ми истинито и право родно мјесто говора (о. с. 334.). А мало даље опет вели: одавно се увидјело, да је говор такво обиљежје човека, које га јасно дијели од других створова, а исто се тако и то увидјело, да поимање општих идеја, моћ абстрактног мишљења (Abstractionsvermögen) чини између човјека и животиње тако јаку преграду, која се не може пробити; то пак и једно и друго јесу само различити називи за једну те исту чињеницу . . . . . у грчком значи говор λόγος, али λόγος је и сила душе, која чини основу говору — то је разум . . . . говор и мисао су нераздјељиви; ријечи без мисли јесу мртви звуци; мисли без ријечи нису ништа. Мислити значи безгласно говорити, а говорити значи гласно мислити“.

Из овога можемо видјети, да се и најбољи преставници те науке (лингвистике) не слажу са тима и њима сличним неоснованим хипотезима, и да се напротив држе у својој науци оних истина: да дар говора припада природним и урођеним способностима човјека; да је човјек по природи биће разумно; да је говор, ма и у најпростијој форми, исконска принадлежност и особина, која разликује човјека као човјека од других бића[6].

Завршујући овај свој рад можемо слободно рећи: нема доказа, да су наши прародитељи из почетка или бар њеко

[4] Ср. посл. Гал. Ш. 15—28; Римљ. Х. 12 и I Кор. XII. 13.

[5] Опширније о том види Dr. Voigtmann, Dr. M. Mülles Bau.wau Theorie und der Ursprung der Sprache, стр. 2—7.

[6] K. W. L. Heyse, System der Sprachwissenschaft, Berlin 1856 (издање др. Штаинтала) вели на стр. 48. Wenn man nun Abstammung des ganzen Menschengeschlechtes von einem Paare annimmt, so muss, wie ein Urtypus der Menschlichkeit, so auch eine Ursprache angenomen werden, und zwar eine göttliche, vollkomene. А мало даље вели, да, као што су данашње разлике међу људима само формалне од пратипа, тако су исто и разни језици постали од прајезика т. ј. да се у том види утјецај пада.

одређено вријеме били без говора; напротив св. Писмо нас потпуно увјерава о томе, да су наши прародитељи одмах, чим су у живот ступили, знали своје мисли и осјећаје изражавати, знали говорити у правом смислу ријечи.

Светом Писму дакле, у ком су изложене позитивне хришћанске истине треба на сваки начин више вјере поклањати, него ли којекаквим теоријама, које су поједини мислиоци исказивали у супрот хришћанском учењу, а касније их и сами обарали.

Слово

на светог апостола и јеванђелиста Јована Богослова.

Високопреосвећени **Амвросије**, архиепископ харковски.

Заповѣдь новѣю даю вамъ, да любите дрѹгъ дрѹга: якоже возлюбихъ вы, да и вы любите себе (Јов. 13., 34.)

Врло непријатно утиче на правог Хришћанина онај појам о Хришћанству као религији љубави, који с поља изгледа примамљив, но у самој је ствари погрјешан, а данас га се држи наше свјетско друштво. Доста је само навести какву било реченицу из Божје ријечи или споменути догађај из старог завјета, и многи ће вам с невјерничком дрскошћу рећи: „О, стари завјет, то је религија страха и суровог кажњавања; старозавјетни Бог (као да је то неки други Бог, а не Онај, у Кога ми вјерујемо) јесте Бог страха и казни, наш хришћански Бог јесте Бог љубави и милосрђа; Хришћанство је религија љубави“. Спомените црквене уставе о посту, покајању, молитви, похађању Божјег храма, – и вама ће одговорити, да су то „празни обреди, а основни је хришћански закон — љубав“. Најпослије, почните говор о томе, како је потребно строжије правосуђе због тога, што су се и сувише умножили пријеступи, — опет ћете чути као одговор: „Сад није вријеме од тога, сада у свему треба да влада љубав и потпуно опраштање“.

Да Хришћанство, уз друге Богом откривене истине и морална правила, има у себи и науку о љубави, то је познато још од његова постанка, али тај је појам о њему, као једино о религији љубави, врло нов. Па откуда је он? Он је поникао из онога истог извора, из кога су изашле и све лажне мисли о предметима вјере, које се данас шире по нашем хришћанском друштву. Он је чедо оних слободних мислилаца, који су збркали хришћанску науку с човечјим измишљотинама и искварили божанске вјерске догмате. Слободни мислиоци најновијих философских школа, које одбацују биће Божје, духовни мир, признају као једини извор знања спољашњи опит, а одбацују доказе унутрашњег опита, — ти мислиоци нијесу могли да створе праву науку о човечјем моралу, која би обухватала сва својства, потребе и недостатке човјечје душе. Међутијем, требало је да се у човјечанству сачувају појмови реда, дужности, правичности, без чега не може постојати ни јаван живот. Па за то се они ухватише за љубав, ограничив је на старање људи једнога о другоме с материјалне стране (алтруизам), те мисле, да ће код људи учврстити ту љубав, а с њоме и добар морал, опћом коришћу од узајамних услуга. Но по што ти мислиоци живе и раде у крилу Хришћанства, то им је, као доказ ваљаности њихове науке и успијеха у њеном ширењу, ишло у рачун, те су показивали, да и хришћанска наука проповиједа љубав и то још с особитом силом, јер у њој види више човечје савршенство. То показивање има исто такво значење, као и показивање на прво хришћанско друштво, што чине проповједници равноправности и насилне подјеле имања богаташког међу све сиромашне (социјалисти), јер је у томе друштву било све заједничко, а осим тога и једно по духу (Дјела ап. 4, 32. 34.). Его откуда потичу ти узвици: „Љубав, љубав! У њој је језгра Хришћанства, а све остало, што је у њему, није обавезно за Хришћанина“. Очигледно је, да то понављају наши свјеговњаци по другима, по чувењу, и примјењују на разне случајеве живота, а међу тијем ни најмање ништа не мисле. Но, док је то тако, како много зла долази у наше друштво од тијех лажних мисли. У име лажне љубави занемарују се неизбјежне хришћанске дужности, губе се добри обичаји, који су основ хришћанске врлине, па чак и љубав, тај цвијет моралног савршенства, губи своја узвишена својства, јер се претвара у бригу једино о материјалном добру људи.

Да се при научноме образовању не заносимо таквим лажним мислима и сачувамо пуноћу и чистоту своје вјере, треба да пазимо

на два правила, која су нам предали у аманет св. оци Цркве:

Прво. Треба разумијевати божанско откровење не онако како бисмо ми жељели по својој памети, већ како се оно само даје разумјети, или како сам Бог, који нам у њему говори, хоће, да бисмо Га разумијевали.

Друго. Треба изучавати хришћанску науку не у основама само, не по комадићима, дијеловима, као што то већином чине наши свјетски људи, већ по могућности, потпуно, као што се то тражи при изучавању сваке човјечје науке, како би сви њени дијелови узајамно потпуњавали и разјашњавали један други.

Ми ћемо осјетити силу и значење тијех правила при разјашњавању оне науке о љубиви, као језгри Хришћанства.

Господ Исус Христос рекао је својим ученицима у пошљедњој бесједи пред својим страдањем: „Заповиједь нову дајем вам, да љубите један другога; као што сам Ја вас љубио — тако и ви љубите један другога“. У тој нам се реченици двоје налаже. Прво: Господ даје *нову* заповијест о љубави према ближњима. То значи, да је таква заповијест о љубави — *стара*, коју је он још прије дао. Када? — у староме завјету, јер је Он био и оснивач старозавјетне религије, прије но што се ваплотио.[1] Из другога ми треба да разумијемо, да је језгра нове заповијести у томе, да ученици његови љубе један другога по примјеру и обрасцу љубави, коју је донио, Он, Син Божји, за свога живота на земљи, као Богочовјек. Јасно је, кад је била потребна нова заповијост, да је то за то, што прва није била доста, да су се за човјечанство, кад се извршило искупљење тражила већа и најсавршенија дјела љубави. Но по што је нова заповијест била допуна првој, то треба вјеровати, да се и у првој налазио божански закон о љубави, који се слагао са стањем старозавјетнога човјечанства. Одатле излази, да је љубав језгра старозавјетне и хришћанске религије, т. ј. све Богом откривене религије.

Како је високо стајала наука о љубави и у староме завјету, Господ је то разјаснио у одговору на питање: Која је највећа заповијест у закону (разумије се Мојсијевом)? „Љуби Господа Бога свога свијем срцем својим и свом душом својом и свом памећу својом. Ово је прва и највећа заповијест. А друга је као и она: љуби ближњег свога као сама себе. На тим двјема заповијестима почива сав закон и пророци“ (Мат. 22., 35 до 39)., Отворите Мојсијево петокњижије, па ћете наћи у њему не само заповијести, које налаже Исус Христос (поновљ. закони 6., 5: Лев. 19, 18), већ и њихово потпуно тумачење, кад се примијене на живот.

Ево тих подробних установа; „Не вријеђај ближњега свога; плата надничарова нека не преноћи код тебе, до јутра. Немој псовати глуха, ни пред слијепца метати што, да се не спотакне. Не чини неправде на суду, не иди као опадач по народу своме и не устај на живот брата свога; немој мрзити на брата свога у срцу своме; не свети се и не носи срдње на синове народа свога (Лев. 19, 13—18.). Дошљак, који се настанио међу вама, исто је што и старосједилац ваш; љуби га као себе. Мјерила нека су вам права и камење право (Лев. 19, 34. 36.). Седме (суботне) године опроштај; да сваки повјерилац, који је узајмио своме ближњему опрости дуг. Ако буде у тебе сиромах, немој да ти се стврдне твоје срце и да стиснеш руку своју брату своме сиромаху (пон. зак. 15., 2. 7.) Ако узајмиш новаца сиромаху из мога народа, не потискуј га и не узимај с њега камате. Ако узмеш у залогу хаљину ближњему, своме врати му је прије сунчева заласка, јер то му је једини покривач; она му заклања тијело; у чему ће спавати? С тога кад ме зовне, ја ћу га чути, јер сам милостив. излазак 22, 25.—27.) Ако видиш, гдје је магарац твога брата или во̄ пао на путу, немој га остављати, већ га подигни заједно с њима (Поновљ. зак. 22., 4—5.). Ако нађеш вола непријатеља свога или магарца његова, гдје је залутао, доведи му га. Ако видиш, гдје је непријатељу твоме пао магарац под својим теретом, немој да га остављаш, него га растовари заједно с њиме (Излазак 23 , 4—5.) У суботу не ради ни каква посла ни ти, ни син твој, ни кћер твоја, ни роб твој (Пон. зак. 5, 14.) Празником се радуј пред Господем Богом својим и ти и твој син и твоја кћер и твој роб и твоја робиња и левит, који је код тебе и дошљак и сирота и удовица. Сјети се, да си ти био роб у Мисиру и извршуј ове наредбе (Пон. зак. 16-, 11—12.).

Код таких наредаба старозавјетног законо-

[1] Св. Јован Златоусти: о покајању 6., 4.

давства, које се одликују таком благошћу и бригом око ојачавања узајамие љубави код људи, како да назовемо нападаје данашње на те законе и на Самог Законодавца, Бога израиљева? Никако друкчије већ *богохулством*.

Веле, да је у староме завјету било заповјеђено тражити, око за око, зуб за зуб, руку за руку, ногу за ногу, (Изл. 21, 24) И заиста је такав био Мојсијев закон о накажењу. Но још до Мојсеја Ноје је добио закон о убијству: „Ко пролије крв човјечју, његову ће крв пролити рука човјекова, јер је човјек створен по обличју Божјем“. (Постање 9, 6.) Па шта значе ти закони? Оно исто, што и у свакоме законодавству, т. ј. захтијев правде и отплата за пријеступ, а за тијем пријетња искваренim људима и опомена, да се чувају гријеха. Очигледно је, да они иду за тијем, не би ли се опаметили они који наносе штету, а нипошто ти закони не траже да онај, што је баш зуб изгубио, јер су му га избили, избије зуб и ближњем, а због руке и ноге да му осакати исте дијелове. Но одакле се види, да они у свакоме случају допуштају опраштање ономе, што је скривио, и свакакве изразе сажаљења и саучешћа према људима, који су пали у гријех? Нигдје се не забрањује милосрђе.

Веле: у старом је завјету Бог заповједио немилице истребљавати народе земље хананске и остала сусједна племена; но шта је томе узрок? Није било могуће трпити на земљи народе, који су само умножавали зло и прије-ступе, у којима не бејаше ни трага духовног живота, већ једино животињски инстикт. Тако су били уништени људи до потопа, становници Содома и Гоморе и т. д. (Пост. 6, 5—7. 19). За тијем — требало је очувати народ израиљски, носиоца правог богопознања и обећања Божјих о спасењу рода људског, од покварености, као што је то било у незнабожачких народа. Сами побожни Јевреји разумијевали су то, да не може бити боље, јер су они видјели, како су се њихови сународници, „мијешали с идолопоклоницима и научили дјела њихова, служили идолима њиховим, а они су им били замка и синове своје и кћери своје приносили на жртву ђаволима (Псал. 106., 35.—37.)

Но, веле да Бог није штедио ни Свој народ и кажњавао га ужасним казнама. И ту су строгост како треба разумијевали изабрани Јевреји, који су потпадали казни због невјере Богу израиљеву. Они су признавали, да је њихов род „упоран и бунтовник“ да су Му они ласкали устима својима и језиком својим лагали пред њим; а срце њихово није било чисто пред њим и они нијесу били вјерни завјету његову (Пс. 78., 8. 36. 37.) И Израиљци су се молили у дане гњева Његова: „Страшни у правосуђу, чуј нас, Боже Спаситељу наш“. (Пс. 64, 6.) и видјели плодове казни, које их постигоше: „Ти си нас искушао Боже претопио нас, као што претапљају сребро (Пс. 65, 10.).

Нови мислиоци не одричу љубав у новозавјетне религије и чак, као што видјесмо, виде у њој језгру Хришћанства, називајући га религијом љубави. Но шта има заједничкога љубав, коју нам наређује Христос Спаситељ, с том материјалном, уском, егоистичном љубављу нових учитеља, која је у самој ствари само обмјењивање узајамном коришћу и има као своју потајну циљ то, како ће умирити сиромахе с формалне стране, да не досађују својим тужбама богаташима и не сметају им, да се наслађују својим изобиљем? Је ли таква љубав и у хришћанској науци, да може бити самостална и да се може развијати, а нема потребе, да је потпомажу и подгријевају друге хришћанске особине и врлине? Да ли она искључује духовно вјежбање и моралне подвиге, на које позива црква Христова? На сва та питања ми налазимо одговоре у науци Христа Спаситеља.

Исус Христос у Својој новој заповијести за сва времена показао нам је јасне знаке, по којима можемо јасно разликовати праву љубав према ближњима од којекаквих човјечјих осјећаја, симпатија и заноса. Не само, да је Оч у Својој науци разјаснио узвишени смисао старозавјетних заповијести о цјеломудрености, опраштању дугова, измирењу оних, који се туже о клетви, саблазну, трпљењу увреда, о молитви за непријатеље и пожртвовању својим животом за своје ближње (Мат. 6. гл.), већ је изнио у Своме животу свима вјернима, ученима и неученим, потпуну слику свих подвига Своје божанске љубави, како би се избјегао сваки несporазум и измотавање. „Како сам ја вас љубио — каже Он у Својој новој заповијести, — онако и ви љубите један другога“.

А *како* нас је Он љубио и *како* је нама заповједио да се љубимо? На то ми налазимо одговор у овим ријечима, које је изрекао, као и нову заповијест у Својој пошљедњој бесједи

с ученицима: „Не говорим вам, да ћу ја молити Оца за вас јер сам Отац љуби вас, јер сте и ви мене љубили и вјеровали, да сам ја изашао од Оца“ (Јов. 16, 26—27.) Бескрајна љубав Бога Оца, Који је дао Свога Јединца Сина за наше спасење и покоравање Оцу од стране Сина, Који је извршио наше спасење, јесте најдубљи темељ наше узајамне љубави. Кад нас Сам Отац љуби, кад нас је Његов Син због Њега љубио, — и ми морамо *љубити један другога прије свега због Бога*, т. ј. да задовољимо љубав Божју према роду људском. Ми морамо привлачити Богу један другога као оно дјеца на узвик очев, који је управљен на све, зову и воде му једно друго. Због тога се отвара богато поље подвизима љубави према ближњима, али љубави — *духовне*. Овамо се убрајају све установе за просвјету наших ближњих у правоме познању Бога и корисној науци, да се сачувају од заблудâ, невјерни обрате Христу, за заједничке молитве, поправак народног морала, поправак пријеступникâ и т. д. Не само да се у свима тим степенима љубави налазе вјерна средства за добро нашег унутрашњег и спољашњег живота, приватног и јавног, већ се још и отвара јак извор, из кога ће се задовољавати материјалне потребе наших ближњих, јер љубав према Богу и срдачна жеља да послужимо ближњима у славу Божју, гаји у нашој души чисту, некористољубиву љубав, која пуни и годи и самоме нашем срцу. За то добијају чисто моралан значај, *постају духовне* и све жртве и установе за олакшање физичких потреба и страдања наших ближњих, као што су: болнице, сиротишта, друштва за бригу о рањеницима, слијепцима, губавима и т. д. А у чем се састоји то подуховљење? У обраћању оних за које се бринемо, ка вјери у Бога и благодарности Промислиоцу, који шаље, преко добротворâ, проповједнике и слуге Своје љубави према људима. Овдје и нехотице пада нам на ум стари хришћански обичај оних, што ишту помоћ и добротворâ, кад су се измјењивали изразима вјере у Христа: „Дај Христа ради!“ — „„Узми Христа ради!““

Из живота Спаситељева ми видимо, да је Он „љубио Своје, који бијаху на свијету, до краја их љубио“ (Јов. 13, 1.), т. ј., да је Он извршио подвиг Своје љубави с највећим одрицањем сама Себе и пожртвовањем. Он је био без гријеха, није му требало, као нама, да се бори са страстима и саблазном, али, по Својој човјечјој природи Он је претрпио свакакве потребе и труд, па најпослије, и смрт на крсту, да задовољи мјесто нас Божјој правди. И он је, као човјек, пред Својим страдањем, осјећао потребу, да Га укријепи и утјеши анђео (Лука 22, 43.). Па како ћемо ми испунити дужност љубави према нашим ближњима? *Шалом и свирком*, као што се то ради на добротворним забавама? — *Ништа;* потребни су и наши лични напори. Да се искрено користи ближе њима, треба да ограничимо своје потребе и удаљимо раскош, јер тако захтијевају хришћанска скромна мудрост и духовна сиромаштина. Само ћемо на тај начин бити слободни у избору средстава при доброчинству, јер их већину ждере наше грјешно тијело са својим наслађама. Нама требају духовне врлине: стрпљење, смјерност, благост, да поднесемо неправду од људи, који су зли и неблагодарни, да опростимо увриједе нападачима, који увијек мрзе правô и с подвигом доброчинство. Овдје се ми сретамо с вјером у Христа, Божјег Сина, Који просвјећује наш ум чисти и ублажује наше срце, а преко св. тајана Он нас чини учасницима Божје љубави, која нас чини способнима да „се радујемо (без зависти) с онима, што се радују и плачемо (без језуитизма) с онима, који плачу“ (Рим. 12., 15.). А то значи, да у колико је Хришћанство *религија љубави*, да је у толико још прије *религија вјере*.

Као што нови мислиоци одричу старозавјетној религији љубав, кад доказују, да је она религија само страха и казнî, тако исто Хришћанству одричу правду и правосуђе, кад га називају једино религијом љубави. И заиста Исус Христос за Свога живота на земљи није никога корио због пријеступа како у опће против закона, тако и лично против Њега сама. Тако напр., кад су ученици од Њега тражили да допусти огњем с неба спалити негостољубиво самарјанско село, по примјеру пророка Илије, Он им је одговорио: „не знате, каквога сте ви духа“ (Лука 9., 54—55.). Шта то значи? — Не то, да по духу Христову морају остати без казни сви они, који огрешују и преступници, већ то, да је вријеме Његова живота на земљи било вријеме, кад се вршило искупљење рода људског, а не суда. Он је рекао: „Ако ко чује моје ријечи и не повјерује, ја га не ћу судити, јер сам ја дошао не да судим свијету,

већ да спасем свијет (Јов. 12., 47.). Вријеме ће Његова суда бити о другоме његову доласку и једино ће Он, оснивач хришћанске религије бити судија и награђивач праведникâ и грјешникâ: „Отац не ће судити никоме, вели Он, него сав суд дао је Сину“ (Јов. 5, 22.). Међу тијем, изговарајућ закон љубави и милосрђа, Он је уједно прогласио и законе суда и правде. Тако је Он рекао, кад је добио вијест, да је Пилат побио Галилејце и срушила се силоамска кула, која је угушила осамнаест људи: „ако се не покајете, сви ћете погинути“ (Лук. 13., 3.). И Његов је суд строжији од старозавјетног. Он проглашује казан не само за дјела, него и за име које вријеђа ближњега (Мат. 5, 22.), за сваку празну ријеч (Мат. 12., 36) и нечисту помисао (Мат. 5., 28.). Он је проглашавао, „тешко“ лицемјерима, незналицама и развраћеним учитељима, нападачима удовица (Мат. 23.), безбрижним богаташима, пресићеним, онима, што се увијек веселе и охоле (Мат. 23., 24.—26.). Он је прорицао и биједе на земљи за безакоња, а оне нијесу ништа страшније од старозавјетних казни. Тако је Он, за свечаног уласка у Јерусалим, приближујућ се граду, „заплакао гледајућ на њега и рекао: О, кад би ти бар овога дана знао, што је за мир твој, али је то сакривено од твојих очију. Јер ће доћи дани на тебе, кад ће те окружити непријатељи твоји опкопима и побиће дјецу твоју у теби и не ће оставити камена на камену „за то што нијеси познао времена, у којему си похођен“ (Лук. 19, 42—44.) Коме је Господ јављао и унапријед обећавао Своје бескрајно милосрђе и опроштај у свему? Свима грјешницима и преступницима, свакојаким разбојницима, убицама и безаконицима, али само онима, који су се *кајали* и припадали му с молбом, да им опрости у име Своје жртве искупљења, која све сакрива од гњева и правосуђа Божјег. Св. Јован Златоусти се чак усудио доказивати, да би и Јуда, издајник, Самог Искупитеља, био помилован, да само није пао у очајање, свршио живот самоубијством и онако се искрено исплакао, као Петар, кад се три пута одрекао свога Учитеља.[1]

До каква смо закључка дошли о догматском и моралном значењу нове науке о хришћанству, као религији љубави, просуђујућ по ономе тумачењу и примјењивању на живот, какво јој дају њени проповједници? Она:

1 против историјских доказа из Божје ријечи, неоправдано одриче науку о љубави у старом и правосуђу у новом завјету.

Даље, -- она одриче науку о вјери, као извору свију духовних сила, које су потребне за усавршавање човјека и по васпитање у њему саме љубави.

За тијем, — она квари и уништује узвишену јеванђеоску науку о љубави хришћанској и опраштању у свему.

Најпослије, она одвлачи Хришћане од Цркве, од њених спасоносних тајана и устава, јер оставља свакоме на вољу да живи како хоће, **по волѣ плоти и помышленїй** (Еф. 2., 3.), као што су живили незнабошци, који су се тјешили само неким материјалним услугама ближњим под именом љубави.

Из свега се тога види, да је тај појам о Хришћанству — једностран, лажан и штетан с моралне тачке. У њему и његову ширењу у нашем образованоме друштву ми морамо да налазимо нову побуду, да темељито изучимо божанско откривење, његову историју, законе и установе „Цркве Господа и Бога, коју је Он стекао Својом крвљу“ (Дјела ап. 20, 28.) Амин.

С руског **С. Давидовић**
студ. Московске Духовне Академије.

Срби сликари.

(наставак из броја 38.)

LXI. Иван и LXII. Милија Маркорић.

(год. 1856.)

Ова два брата моловала су иконостас манастира Витовнице у Србији — год. 1856. Њихов молерај је обичан посао, који се не одликује нит' бојама нит' лепим размерима у ликова светитељских. (Старинар, год. V. стр. 10.)

LXIII. Димитрије Поповић, иконописац.

(1775.)

Овај Димитрије живописао је 1775. г. литију цеха ћурчијскога за светоуспенску цркву у Вел. Бечкереку. Доцније је та литија стављена на иконостас цркве у Тарашу у Банату. Бивши пре Тарашки а данас Оросламошки парох Југ Станикић, описује ту литију у „Источнику“ (1898. г. бр. 15. стр. 236.), и вели,

[1] Злат. о покајању 1., 3.

да је живопис на њој „лијеп и вјештачки“, према чему можемо сликара њенога Димитрија међу вештаке убројити.

LXIV. Поп Страхиња из Будимља, зограф.
(1591. год.)

Ово је до данас најстарији сликар међу сликарима, чија сам имена ја прикупио. Живописао је храм св. Арханђела на Тари год. 1591. Нагађа се, да је он могао живописати и цркву манастира Озрена у Босни или целу или деломично, а то да је било год. 1609. (Босан. Херц. Источник 1893. св. 4. и 5. стр. 173.).

Осек. *Л. Богдановић.*

Јован (Јоца) Исајловић, живописац.

Рођен у Даљу 1803. год. умро у Старом Сланару 1885. г.

Свршио је Сомборску препарандију под славним учитељем Димитријом Исајловићем, рођеним стрицом својим. Учитељевао је у Срему 3 године, одакле оде у Беч на сликарску академију год. 1837. У Бечу је провео 4 године. — Сликао је цркву у Белом Брду, Вуковару, манастиру Ораховици (који му дугује и дан данас 600 ф.) у Србији: Градишту, и у тој околини два манастира, осим тога живописао је многе литије, барјаке, слика и икона као и камените крстове на сред пијаце у Сомбору и Сланару.

Под патријархом Машировићем био је у Карловци 5 год., као љубимац патријархов, и ту је мање више све знамените Србе онога доба сликао и многе грађане Карловачке.

После је путовао по Србији за време кнеза Михаила и сликао је овога и књагињу Јулију. — После тог вратио се у Војводину где је по свим већим српским местима као: Темишвару, Меленци, Сомбору, Новом Саду, Вуковару, Осеку и т. д., цртао већином портрете. Говорио је више страних језика, руски, француски и немачки. —

Саопштио *Ст. Сланарац.*

Адам Чиплић.

Читајући списак и живопис српских сликара у вашем цењеном листу, држим, да би велику непраду учинио српској уметности, када и г. Адама Чиплића не би уврстио у ред наших млађих бољих сликара. Адам Чиплић родио се у Ст. Бечеју, свршио је шест гимназијских разреда у Новом Саду, за тим препарандију у Сомбору. Још као гимназиста показивао је особиту вољу за музику и сликарство. Био је учитељ у више места и у свима тим местима многа је побожна српска кућа украшена његовим лепим радовима. Данас се налази као учитељ у Ст. Бечеју, и поред свога учитељског рада бави се озбиљно и сликарством. Ретко је место у околини, а да не ћете наћи у њему по који леп рад г. Адама Чиплића. Ја сам видео више његових лепих радова и не знам чему више да се дивим, да ли оним дивним нијансама у бојама или оној сигурној цртачкој руци, којом израђује своје типове. Адам Чиплић је самоук сликар, али лајик човек на његовим сликама не може то приметити. Потпуно стручно око треба, да на његовим радовима примети оскудицу стручног образовања. Поред свога сликарскога дара Адам Чиплић је скроз и скроз и песничка душа са јаком маштом, те тиме више наде имамо, да ће он временом и нашој широј публици познат бити. Ми са своје стране желимо, да чврстом вољом и даље негује свој лепи дар, а време ће показати, да смо ми имали право. ћ.—

Изјава.

Поводом нападаја, који су учестали у некојим политичким листовима српским против Високопреосвештенога Господина Епископа нашега *Михаила*, и у којима се представља родољубиви и у истину православни, умни и ревносни Архипастир наш као деспот, који са својом тобоже незаконитом конзисторијом самовољно равна и управља своју дијецезу, а против „најбољих свештеника“ ове Епархије наређује дисциплинарне истраге — и да је цијело свештенство горњокарловачке дијецезе са својим Епископом незадовољно —, потписано свештенство протопрезвитерата Плашчанског овим свечано изјављује, да ни један од нас не спада у ред незадовољника, него сви са благодарношћу признајемо свестрани напредак и ред, који је десетогодишњим неуморним ревновањем постигнут у управи црквеној наше дијецезе.

Даље потписани свештеници, признавајући ревно настојање, родољубиви труд и неуморни рад, који у свим гранама црквене управе унапређује Дијецезу нашу, изјављују овијем Високопреосвештеном Господину Епископу нашем,

најоданију привржености, љубав и повјерење, са топлом жељом, да нам свемогући Бог поживи нашега Високопреосвештенога Господина Епископа Михаила, на многаја љета.

Свештенство протопрезвитерата Плашчанскога, мјесеца септембра 1901.

Протојерej *Јован Вукелић* с. р. адм. протопрезв. *Јован Вукелић* с. р. парох Дубравски, *Милутин Вукелић* с. р. парох Огулински, *Илија Комадина* с. р. парох Муњавски, *Јово Рајачић* с. р. пар. адм. Плашчански, *Дамаскин Продановић* с. р. парох адм. Јасенички, *Ђуро Косановић* с. р. парох Тржићки, *Јован Радмановић* с. р. парох Садиловачки, *Гедеон Мамула* парох адм. Мочилски, *Драгутин Шарац* с. р. парох Машвински.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Његова Светост**), преузвишени господин патријарх *Георгије Бранковић*, отпутовао је у прошлу среду у Будимпешту, у пратњи архимандрита и професора Богословије г. дра Георгија Летића.

(**Школски Савет**) сазван је у своју седницу за 20. октобар (2. новембар) о. г.

(**Сједница Епархијског Школског Одбора Пакрачкога**) одржана је дана 2. (15.) октобра о. г. под предсједањем Његовог Високопреосвештенства Дијецезалног Епископа Господина *Мирона*. По уруџбеном записнику било је за ту сједницу 24 поднеска на које је донесено 19 одлука. Као важније спомињемо: према отпису високославног Школског Савјета ножурен је предмет гледе отварања српске вјероисповједне школе у Даровару, за коју главни дароватељ г. Исидор Добровић до данас није своме г. 1897. даном обећању потпуно удовољио, т. ј. годишње прилоге своје за уздржавање исте школе положио и осигурао; даље позван је школски одбор у Беловару да школски врт даде обделавати, како би се деца вртарству и воћарству обучавати могла. — Уручен је декрет гђци Јелени Паинковићевој, српској народној учитељици у Загребу. — Позвана је црквена општина у С., да списе школске закладе пок. Јов. Хорваћанина поднесе. — Одобрен је рачун старатељства интерната српске учитељске школе у Пакрацу гледе паушала за издржавање интерната за школску годину 1900/1. — На предлог истог старатељства подијељен је бесплатан стан у интернату 56-ци приправника, двојица су примљена уз мјесечну отштету од 6 круна, а шесторица уз отштету од 2 круне. — Узет је на знање извјештај истог старатељства о раду у школској 1900/1. г. и на предлог истог одобрени су неки потребни оправци. — На молбу управе српске учитељске школе у Пакрацу одобрена набава 6 столица, 1 орман и умиваоник. — Узет је на повољно знање исказ о владању и напретку интерниста у другом полгодију 1900/1. г. — Узет је на повољно знање извештај г. Николе Шумоње, замјеника школског надзорника о прегледаним овоподручним вјероисповједним школама и поднесен извјештај високославном Митрополијском Школском Савјету. — Потврђен је избор Лазара Кекића за српског народног учитеља у Загребу.

Разне белешке.

(† **Проф. И. Ланген**). Један за другим силазе са историјске позорнице прваци и вође старокатолицизма, славни заточници црквене историјске истине на Западу. 6./19. Јуна т. г. умро је познати учењак, старокатолички професор И. Ланген, једномишљеник Делингера, Рајкенса, Рајша и др. вођа тарокатоличког покрета. Родио се г. 1837, а универзитетске науке довршио 1859. г. Неустрашиво је проповедао старокатолицизам како ређу, тако и делима својим, међу којима прво место заузима „Историја папства до VIII. века.“ У овој књизи изнео је Ланген постепени процес развића папског самовлашћа, који је достигао своју кулминацију у Ватиканском догмату о папској непогрешивости. Из чистог уверења придружио се он 1870. т. опозицији против Ватиканског догмата; постао је један од најзнаменитијих преставника старокатолицизма и до последњег момента свога живота борио се он за црквену истину у својим многобројним чланцима, који су већим делом угледали света у духовном журналу, кога издаје у Берну чувени проф. Мишо Покој му души!

(**Религиозна конгрегација „Доброга Пастира“ у Паризу**). Под именом „Доброга Пастира“ — „Le Bon Pasteur“ — позната је у Француској једна од највећих и најбогатијих „недозвољених“ женских религиозних конгрегација, која, осим Париза, има у Нанси-у и другим главним местима своја одељења. Скандалозне ствари, које се догађају у крилу те конгрегације, изнео је архиепископ Нански Туринас. Он је показао, да се под видом поправке палих женскиња чине најнечувеније експлоатације; да тамо смештено особље мучи паклене муке. 50% умре,

без да изиђе из конгрегације, а оне које изађу одатле, у већини случајева су богаљи, савршено неспособне за рад. Једна таква неспособна за рад гђа Лекоен тужила је ову конгрегацију суду, и тражила је 20.000 франака као награду за непрекидни рад у конгрегацији за 17 год. и као општету, јер су је од силног рада начинили богаљем. Претрес тога догађаја открио је појединост у конгрегацији Гђу Лекоен бранио је даровити адвокат — Прево. — На почетку свога говора изнео је он живу слику оних ужаса и хигијенских услова, у којима живе „васпитанице“ тога Доброг Пастира. За карактеристику навешћемо један факат, потврђен мноштвом сведочаба: васпитаницама нису давали за умивање ни умиваника нити друге какве посуде, оне су се морале служити за умивање ..... ноћним судом. Обилно правило за рад преко дана било је у том „добротворном и благоугодном“ заводу — 14 сахати, но ако су послови пресшнији, то се рад продужавао до 3—4 сах. у јутро, а већ у $6^1/_2$ сах. позивани су на рад. Свакодневно јело била је супа, која је мирисала, као што је доцније и доказано, на „du linge de la cuisine, des morceaux de charbon et de petits vers.“ Друго је јело свињско сало — „jaune et rance“ — једно одвратно јело, кога су обично избацивали. И то се јело понављало 365 пута преко године. Општење са васпитаницама строго је забрањено, а многима је смртни час прекинуо рад. Тако је девојка Хартман, пре него што ће умрети, морала радити до 2 сах. после поноћи, и ако је плакала и молила, да је поштеде. У 6 сах. из јутра нашли су је мртву. За ово сведоче њих 10 васпитаница. На суду је једна од сведока, која је 20 год. провела у конгрегацији, јавно рекла: „и многе друге умрле су готово под истим условима и од исте болести.“ Казне су страховите и родбини је приступ дозвољен само једанпут у месецу; ближа родбина као отац, мати, браћа, сестре могу васпитаницу гледати само кроз решетку, где се свагда налази једна надзорница; писма се сва прво прочитају а неповољна спале. Васпитанице не добију никакву награду за свој тешки посао. „Од мене су узели шта више и мојих 50 сантима, кад сам ступила у манастир“ — потврдила је једна од сведока. „Ја сам провела у тој кући 29 год. — тврдила је друга, и када сам измучена, убогаљена, полуслепа изашла одатле, дали су ми као награду за тих 29 год. 20 франака.“ Под видом добротворности „Добри Пастир“ има грдна здања, у којим дневно раде 47.000 радница, чији труд је чист добит за „Доброг Пастира.“ Благодарећи тој системи саградио је „Добри Пастир“ у току 60 год. 210 грдних оделења, у којима могу живети и радити 47.000 радница и 700 калуђерица т. ј. свега 54.000 душа. Богатство „Доброг Пастира“ рачунају данас на 150.000.000 франака и специјални кардинал штитити интересе тога добротворног завода пред римским престолом. Таква је слика делатности једне од најважнијих религиозних конгрегација, коју ватрено бране гроф de Mun, Рибо, Мелине и друге вође клерикала.

(**Нови закон о католичким религиозним конгрегацијама у Француској.**) Као што је познато, римска католичка црква не задовољава се утецајем само на духовни живот својих верних. Од давних времена тежи она за светском превлашћу, жели бити своје врсте политичка сила. Не користећи се искуством у прошлости, тежи она са истом ревношћу, да постигне своју сврху, те опет поново добија осетне ударе, не мање од пређашњих. Такве осетне ударе претрпела је она недавно у Француској. Свима је познато живо учешће језуита у процесу Драјфусовом, њихови сношаји са националистама, врбовање омладине у ниже и више школе; све то укупно узето дало је повода влади да ограничи моћ и утецај католицизма, који је готово постао држава у држави. Други повод дало је силно богатство католичких конгрегација, који лако постижу своју сврху. Богатство се особито за последњих година брзо намножило. Тако г. 1845. капитал њихов износио је 43 милијуна франака, а већ г. 1900. нарастао је тај капитал на 392 мил. Тој лепој цифри треба придодати још 700 мил. којима располажу непризнате од владе католичке конгрегације. Једном речи имање католичке цркве у Француској износи 1000 мил. франака, коју свету троши не само на религиозне потребе него такођер и на агитацију против владе. Отуд је поникао нови закон о религиозним кат. конгрегацијама, а суштина тога закона је у томе, да се сви католички савези и друштва субординирају непосредној контроли владиној. Но тек што се дочуло о том закону, ал' већ многи устадоше против њега а у одбрану католика. Одмах на почетку јануара под председништвом грофа de Mun сазове се народни збор у корист католичких интереса. С обзиром на небројене услуге катол. конгрегација у погледу мисије и доброчинства протествовао је овај збор против новог закона. У заштиту прогоњених редова и њихова рада устао је и папа, написавши у ту сврху отворено писмо архиепископу Паришком. Не желећи распаљивати политичке страсти, говори он и указује на пређашње услуге конгрегација за

цивилизацију у земљи, на старање њихово за сиротињу и на услуге, које они чине француском имену на Истоку. Но не обзирући се на то, републиканска влада, пред чијим су законима сви једнаки и равноправни, треба да даде слободу и катол. конгрегацијама. Но ово у мирољубивом духу написано писмо није постигло жељеног успеха. Од 87. француских епископа само су њих пет разаслали окружнице, састављене по обрасцу писма папиног, дочим су остали нашли за добро ћутати, но тиме се није свршило. Питање о катол. конгрегацијама претресано је у парламенту, и влада је изашла као победник. Но противна странка тврдила је, да ће овај закон угрозити живот у опће целе хришћанске религије. Но Валдек-Русо, министар председник, показао је у говору своме, да се религијозне катол. конгрегације битно разликују од католичке цркве. Влада не мисли да их стави ван закона, него баш обратно, да их потчини закону. Влада одобрава све савезе, који не вређају морал и не устају против друштвеног поретка. Али конгрегације баш раде противно. То се види отуд, што оне забрањују појединим својим члановима, да имају своје мишљење, имање и ступање у брак. Ако се одузму човеку та права, шта да буде онда од личности. Васпитни значај конгрегација састоји се у томе, да овладају духом и савешћу народа, нашто им и имања њихова служе, те влада у интересу мира и реда мора да им на пут стане. Католичка црква има осим појединих редова још и било, не монашко, свештенство. Против овог влада не устаје. Она устаје само против конгрегација. А против њих није устајала само република, него се то практиковало и у време краљевства. Француски краљеви нису били трпљивији од данашње владе, која само хоће да реформише закон о удруженима. По закону, од данас су религијозне конгрегације искључене из броја друштава, која се користе извесном слободом савеза. Право на живот имају само оне конгрегације, које буду признате законом, т. ј. од обе куће. Министарски савет саглашава се у томе, да може постављати нове, а укидати старе редове. Ограничавајући даље политичку делатност конгрегација, парламенат је управио против њих школски закон од год. 1880., који забрањује члановима непризнатих ордена, да могу отварати разне учевне заводе и предавати у њима. Обраћајући на послетку пажњу на богатство њихово, закон забрањује увећавање овим мерама. Он обвезује све, без изнимака, редове, да имају књиге прихода и расхода, и да сваке године сачине инвентар свега покретног и непокретног имања, износећи га сваке године на увид префекту. Но најтежи удар социјалном имању редова јесте тај, што се свима недозвољеним конгрегацијада конфискује њихово имање. Парламенат правда овај корак и јуридички и политички. Јуридички — учењем о држави као сопственику ником не припадајућег имања, политички — предајом добротворних завода у државне руке.

Како се очекивало нови закон био је удар за католике. Преставник незадовољства био је сам папа, који вели, да је то весник још црњих дана за цркву и Ватикан. Клерикали, да се освете, прете, да ће одузети Француској протектарат над католицима целог Истока.

Нове књиге.

Изашла је из штампе у другом и умноженом издању књига:

„Православна српска парохија у Инђији крајем 1900.“

Цена је књизи 80 потура. Препродавцима на 10 и више комада даје се 20% попуста. Који се пријавили с претплатом добиће књигу по цени означеној у позиву на претплату, чим новац пошљу.

Књига се може набавити само код писца.

Инђија 11. октобра 1901.

Радослав Марковић
парох.

АПОСТОЛИ празнични и недељни, који се читају преко године. С благословом Његове Светости преузвишеног господина *Георгија* патријарха српског. Приредио прота Василије Николајевић. Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловци. Цена 1 К. 50 потура или 2 динара. На вел 8° са $8^1/_2$ табака величине.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 920/568 ex 1901. 148 1—3

С Т Е Ч А Ј.

На парохију VI. разреда у Крушедолу — Шатринцима. Компетенти имају своје прописно инструјиране молбенице надлежним путем овој конзисторији укључиво до 15. новембра о. г. по новом календару поднети.

Из седнице архијерејезалне конзисторије, држане у Карловцима 4/17. Октобра 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

АО. бр. К. 925/538 ex 1901. 145 1—3

СТЕЧАЈ

На молбу јереја Стевана Журж-Ђурђевића пароха у Доњем Товарнику подељен је истоме отпуст из Архидијецезе Карловачке, те се на упражњену усљед тога парохију V. разреда у Доњем Товарнику стечај до укључиво 2/15. Новембра о. г. расписује. Молбенице прописно инструјиране имају се надлежним путем овој конзисторији до опредељеног рока припослати.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 4/17. Октобра 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

Ad бр. К. 769, 788, 796, 978/533. ex 1991. 146 1—3

СТЕЧАЈ.

На умировљењем пароха шушманског Павла Николића упражњену парохију VI. разреда у Шушму овим се стечај расписује. Компетенти имају своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији надлежним путем до укључиво 2/15. Новембра о. г. припослати.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 4/17. Октобра 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

АО. бр. К. 933/531 ex 1901. 147 1—3

СТЕЧАЈ.

На систематизовано место протопрезвитерат-ског помоћника у Митровици овим се стечај отвара. С тим местом скопчано је уживање годишње припомоћи од 800 круна из јерархијског фонда те половице сесије. — Компетенти (свештеници, свршени богослови) имају своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији до укључиво 2. (15.) новембра о. г. надлежним путем припослати.

Из седнице архидијецазалне конзисторије, држане у Карловцима 4/17. Октобра 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

Ad бр. К 912, 939, 966/541 ex 1901. 149 1—1

ПОЗИВ.

Овим се позива јереј Стеван Дејанонић, администратор парохије у Миклушевцима, да се у своју парохију, коју је усупрот забрани архидијецезалне конзисторије од 9. (22.) августа о. г. бр. К 681/469 ex 1901. дана 17. (30.) септембра о. г. без нарочитог допуста и дозволе своје претпостављене духовне власти напустио и из исте се удалио, — у року од 14 дана, рачунајући од дана увртења овог позива у новинама, поврати, јер ће се у противном случају на темељу §. 53. В. дисциплинарних правила за правосл. срп. свештенство Митрополије карловачке сматрати, да је службу своју самовољно напустио, те ће се против њега по каноничним прописима православне цркве поступати.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 4. (17·) октобра 1901.

Георгије, с. р.
Патријарх.

СТЕЧАЈ. 144 1—3

Исписује се стечај на једно упражњено учитељско место у Осеку. Годишња плата је 1200 круна, станарина 288 круна; од погреба и парастоса, где позван буде, 2 круне.

Дужност ће изабранога учитеља бити, да предаје у разредима, које му школски одбор одредио буде, да школску децу у певању како црквеном тако и световном обучава и с њом свецем и недељом пре свете литургије каталог држи; и за певницом при сваком богослужењу пои.

Ваљано инструјиране молбенице ваља упутити на име потписаног председника до 15. Новембра о. г. по срп. кал.

Жеља је, да се компетенти лично представе и у цркви поје.

Из седнице одбора српске вероисповедне школе.

У Осеку 2. (15.) Октобра, 1901. држане.

Лазар Кекић
перовођа.

Лазар Богдановић
председник.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. 534.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 42

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 21. октобра 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Окружница

Архидијецезалне Конзисторије у Карловцима у предмету издавања матичних извадака о обранбеним обвезаницима.

К. 893./512. ex 1901.

(Свима окружним протопрезвитерима)

Висока кр. земаљ. влада одео за унутарње послове изволела је овој конзисторији дописом својим од 12. септембра о. г. бр. 47605. ex 1901. следеће саопштити:

„По установи §. 36. законског чланка VI. 1889. о обранбеној сили дужни су духовници којима је поверено вођење матица унутар својега дјелокруга политичке области у свим њиховим уредовним пословањима, односећим се на проведбу ставње, подупирати, те су одговорни за истинитост помоћних исправа, које се од њих захтјевају за ставне листине; по установи пак §. 15. тачка 1—3. дјела I. проведбенога напутка к наведеном законском чланку, дужни су споменути духовници сваке године прегледати матице крштених (рођених) односно умрлих из истих извадке полаг установљенога обрасца саставити и у ове извадке састављене об обранбеним обвезаницима, рођеним у једној те истој години, под ступац у ту сврху намењен, и преминуће из матица умрлих, након прегледања истих почам од дотичне године рођења до дана предаје тих матичних извадака, убиљежити.

Кр. уг. министарство за земаљску обрану у Будимпешти са дописом од 27. липња 1901. бр. 47650., приопћило је међутим овамо, да је опазило, да већи део духовника, којим је поверено вођење матица састављајући наведене извадке, матице умрлих само површно или уопће никако не прегледава, те податке преминућа на темељу матица умрлих тек онда убиљежује у споменуте извадке састављене об обранбеним обвезаницима, када је од трећих особа или области упозорен, да је дотични у матице рођених односно крштених, унешени момак који се обзиром на годину рођења у споменуте извадке уврстити има преминуо. —

Не буде ли пако на преминуће дотичних момака упозорени, односно ако ко устврди, да је дотични момак на животу, тада велики део духовника водитеља матица матице умрлих ни не прегледава, чему је посљедица, да се у матицама умрлих убележено преминуће, не увр-

шћује у споменуте извадке, па се тако у тим извадцима воде у очевидности особе, које су преминуле.

А пошто у дотичној опћини обично имаде много млађих особа истога имена (редовито на исто име крштени млађи брат) то се заиста преминуле особе увршћују и у ставне листине, па се под њиховим именом и место њих протузаконито предваћа пред ставно поверенство и уновачује много млађа друга особа, што се тек накнадно испоставља.

Уништење протузаконитих уновачења и исправак ставних листина проузрокује пак веома много непотребнога посла — те је замолила, да се подручном свештенству сходан налог изда, да у §. 36. зак. чл. VI. 1889. о обранбеној сили и у §. 15. тачка 1—3. дела I. обранбеног напутка прописане им дужности тачно врше, наиме да и матице умрлих код састава споменутих извадака тачно прегледавају те случајеве смрти тачно убиљежују у ступац 4. извадка, саставити се имајућег по обрасцу 1. прописаном у §. 15. тачка I. споменутог обранбеног напутка, те да се код састављања тих извадака не задовољавају са тврдњом опћинских поглаварства или иних особа, да је дотична у обранбеној обвезној доби стојећа особа, у животу.“ –

О чему не пропустите Пречасност Ваша подручне вам свештенике као водитеље матица знања и тачног вршења ради известити.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 4. (17.) октобра 1901. г.

Георгије с. р.
Патријарх.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Православна грчка црквена општина у Брашову (Kronstadt.)

Написао: Јереј **Стеван Чампраг** конз. бележник будимски.

(Наставак.)

За зидање цркве требала је општина дозволу магистрата, коју су четири приложника молили 1786. год. Но молба та би одбијена са тим разлогом, што четворици не треба црква. Услед тога су та четири молитеља почели купити потписе свих Грка и да би што више њих било, који желе да се у унутрашњој вароши (у граду) може прав. грчка црква зидати, купили су потписе и неких правосл. Румуна из предграђа „Болгарсега“, који су своје радње у граду имали. Сви Румуни нерадо потписаше молбеницу бојећи се, да ће и они морати нешто приложити на зидање цркве или бар нешто приносити на издржавање цркве и будућег пароха. Услед тога тек после добивеног писменог обећања — које се у градској архиви под бр. 138. 1786. у оригиналу налази — да немају никакве обвезе око зидања и издржавања грчке цркве, потписаше молбу. — Пошто је сада довољан број православних тражио зидање цркве, то је 14. јуна 1786. г. под бр. 194/1786. дата дозвола, коју ћу због карактеристичности њезине за потиштености православља и у том времену у градовима, од речи до речи навести:

„Пошто су четири трговца: Константин Дшанли, Христоф Михаил, Николаос Стефанос и Димитријос Дима у молби својој — достављеној 3. јуна под бр. 138. исказали, односно обвезали се, да ће жељену богомољу, у купљеној Кроненталовој кући о свом трошку без осетљивог оптерећења иметка свога и без ичије икакве обвезе спрам цркве — моћи и хтети назидати, и да ће на издржавање свештеника годишњу закупнину од куће употребити; пошто је градски сенат прегледао место, на коме ће се црква зидати; и на послетку пошто се по попису породица и душа, које ће овој цркви припадати, испоставило, да је — не рачунајући амо у месту налазеће се трговце, као ни месном гарнизону припадајуће војнике грчке вере — број душа 245; пошто је према томе у свему удовољено овопредметним највишим наредбама: градски сенат не уступчава се горенаведеним трговцима ради зидања богомоље тражену дозволу дати, коју овим и подељује и то под следећим условима: да се имају при зидању ограничити на простор у Кроненталовој кући, који је градски сенат остраг у дворишту обележио, где и сада стоји једна зграда која је 10 фати, 4 стопе, 9 пал. дугачка а 4 ф. 2 ст. 9 п. широка; кров на згради да не мењају, на крову тороњ да не зидају и на оном торњу,

који су од суседа г. Јована Ланга купили и који на градском зиду стоји, никад ни под који начин да не смеју држати ни т. зв. „тоаке“, нити звона“.

Добивши ту дозволу црква се одмах почела зидати, те је већ идуће 1787. год. готова била.

Ваљало је сада новосазидану цркву наместити и са потребним прибором снабдети. Грци грађани — који су управо цркву и сазидали, хтедоше на то употребити намештај и утвари из старе богомоље грчке компаније, те и свештеника те капеле новој цркви у својству пароха приставити. Али Грци компанисте хтедоше на то пристати само под тим условом, ако се управа и надзор над новом црквом, искључиво грчкој компанији повери, као што је то код своје капеле, имала. Грци грађани не хтедоше на то пристати, јер су они цркву сазидали, те између њих наста расправа, која је пуних девет година — од 1787—1796. вођена око тога, коме да припадне право надзора и управе над новом црквом. У ту распру мешаху се често и православни румунски епископи, којима је стара црк. општина од постанка њезиног in spiritualibus et disciplinaribus потчињена била.

Почетком 1788. г. Грци грађани обратише се румунскоме епископу Гедеону Никитићу за дозволу, да могу из Грчке новог свештеника довести, који би нову цркву и осветио. Епископ није хтео молби тој удовољити, јер без знања Његовог Величанства не би се могао стран свештеник увести. Стога је препоручио општини протојереја Георгија из предграђа Болгарсега за привременог свештеника дотле, док се њихова расправа не би окончала с тим, да му је већ и наложио да цркву освети.

Грци ни у привременом својству не хтедоше примити румунског свештеника, већ поново мољаху за дозволу, да могу себи из Грчке свештеника довести. На то им епископ 10. (22.) априла 1788. г. одговори да ће им лично доћи, те ће грађане са компанистама измирити. Те године је епископ заиста посетио ову општину, али цркву је већ пре тога осветио свештеник грчке компаније Христофорос, те епископу није ништа друго преостало, већ само да завађене две странке међу собом измири; и то му је заиста пошло за руком тиме, што је досудио, да како поседовно тако и патронатско право на цркву једнако припада Грцима грађанима и компанистима. Према томе старатељи имају обе странке бирати у једнаком броју између себе, и обе странке бирају заједничког свештеника и подједнако имају сносити трошкове око издржавања цркве.

Тако измирене странке приме за свештеника гореспоменутога Димитрија. Ово измирење потврђено од обе странке и епископа има наслов „puncta complanationis“.

Но тај мир није био дуог века, јер Грци грађани, који су новац дали на зидање, никако се нису знали помирити тиме, да општином и други ко управља а тако исто ни компанисте, који су богомољи својој једини господари били. Та обновљена расправа уродила је тиме, да се румунски епископи све више и више мешали у чисто автономне ствари ове општине. — Тако по смрти мирољубивога Гедеона Никитића нови енергични епископ Герасим Адамовић, док се Грци свађали, нареди, да се поред грчког свештеника има држати и један румунски ради држања богослужења и на румунском језику, наредивши уједно да се у цркви за десном певницом пои грчки, а за левом румунски.

Ту епископову наредбу — управљену на привилегисану грчку општину одбише сви компанисте и један део грађана, те се никада није ни извршила. Епископ је споменуту наредбу своју врло радо издао услед молбе неких Грка грађана, којих вођа беше један оснивач цркве — Коста Дшанли, кога су у то време из неких узрока из компаније искључили; а желели су румунског свештеника и румунски језик у полак у цркву тога ради увести, што наводно многе слуге и неке супруге Грка беху румунске народности, које не разумеваху грчки језик, ал у ствари тераху само пркос са компанистама.

Услед споменуте наредбе Грци компанисте и један део Грка — грађана притуже ердељској гувернији не само споме-

нуте Грке, који изазваше наведену наредбу епископа Адамовића, већ и самога епископа.

Ради испитања тужбе буде одређена истрага, коју је гроф Фрања Немеш као комесар гувернијe имао — и на лицу места тим лакше могао водити, што су оснивачи цркве и сви прилагачи са врло незнатним изузетком у животу били. Резултат те истраге беше дворска наредба од 17. априла 1790. г. бр. 2606., која је у потпуну крепост ставила нагоду: „puncta complanationis“ и одредила је, да се стара богомоља грчке компаније има сасвим напустити, коју су компанисте као чуварицу својих привилегија у погледу употребе грчког језика при богослужењу против нападаја румунских епископа још увек одржавали и ако се у новој цркви већ одавно служило. Сада се та богомоља на вечита времена затворила, а на њезино место ступа уз одржање свих привилегија новосазидана црква, што је и ердељски сабор 2. октобра 1792. г. признао поводом поднесене му нове жалбе на епископа да хоће у цркву и румунски језик да уведе.

Ни ово признање ердељског сабора није умирило румунског епископа, који је свакако хтео у овој цркви румунски језик са грчким равноправним да учини, те услед тога су се Грци 1793. и 1794. г. поново жалили гувернији, која је 1795. г. поново одредила истрагу. На истрази испитан је сâм главни оснивач цркве Панајот хаџи Ника и остали оснивачи који су још у животу били.

Панајот уверен овом приликом, да ће овај спор по Грке добро испасти, у жељи, да оствари своју давнашњу намеру у ствари отварања једне грчке школе, положи у ту сврху код кр. ерара своту од 10.000 фор. и обећа, да ће доцније још 10.000 фор. положити иа издржавање сиротиње.

Резултат наведене истраге био је рескрипт цара Фрање I. од 30. септембра 1796. број 3069. упућен на грчку општину путем ердељске гувернијe. Овај рескрипт је уједно и основни закон ове цркве односно црквене општине, који и данас важи. Рескрипт тај са његове велике важности, јер садржи она права, која 9. §. IX. зак. чл. од г. 1868. спомиње, — навешћу у преводу од речи до речи.

Ми Фрања I. по Божјој милости и т. д. (Наслов . . . . . .)

Услед ваше преставке, упућене на нашу кр. гувернију дана 24. септ. 1795. г. под бр. 1911., која Нам је заједно са истражним записником — вођеним услед жалбе привилегисане грчке компаније у Брашову, најпонизније поднесена, пошто смо озбиљно испитали и ствар претресали нашли смо за добро за брашовске Грке и за школу, која се има тамо на употребу истих Грка отворити, наредбу Нашу у следећем издати:

1. Пошто је црква брашовских Грка трошком истих Грка сазидана, то по себи сљеди да иста (поседовно) Грцима припада, и да служи на ту цељ, да се у њој по пропису њихова обреда богослужење обдржава и да на даље између поседовних и непоседовних између компанији припадајућих и истој не припадајућих Грка разлике нема. С тога ради коначног отклоненја те разлике наређујемо, да црква брашовских Грка има служити свима Грцима, који бораве у Брашову, ради обдржавања богослужења, којем могу сви православни без разлике народности присуствовати.

2.) Издржавање цркве и трошкови око држања богослужења терете једино општину брашовских Грка с тим, да се у томе црква не сме задужити.

3. Даље најмилостивије дозвољавамо, да брашовски Грци могу пароха, и ако би се временом исти Грци толико намножили, да би требали и викара или капелана, да и тога могу већином гласова изабрати између братства једнога православнога манастира, који се у Архипелагу налазе; али имаће потврду и пристављање истога од нас затражити; на даље имаће појединн Грци, који упитној брашовској цркви припадају са потребном опрезношћу бринути се, да се овај парох или и по потреби пристављени викар или капелан само са душепопечитељством занимају, да се са иноземством не дописују, да за цркву скупљени новац не шаљу напоље, да се не мешају у послове Грка — унијата, нити у политичке какве послове.

Ако би се ово парохијско место или

временом место викара упразнило имаће општина брашовских Грка, то свагда кр. гувернији до знања ставити и о хомогијалној верности изабрати имајућег пароха и викара доставерну гаранцију кр. гувернији подастрети. Пристављање пак једног влашког капелана овој једино Грцима припадајућој цркви излишно је тим више, пошто Власи како у предграђу Болгарсегу, тако и у старој вароши имају своје цркве и свештенике.

Не мање наређујемо најмилостивије ради веће угодности војника и других Влаха, који у вароши живе, да у цркви брашовских Грка сваке недеље и празника има један одређени влашки презвитер богослужење на влашком језику обавити тим пре, што је општина брашовских Грка обећала, да ће то дозволити, ако би се тога ради влашки презвитери из предграђа својевољно понудили. Да би пак и у будуће у вароши станујући Власи без икакве сметње могли односне свете обичаје обдржавати — и ако у томе већ има односних правила, — имаћеш моја кр. гувернијо, презвитере из предграђа путем конзисторије известити, да се посаветују о начину, којим би у вароши живећи Власи у будуће своје свете обичаје најбоље могли обдржавати. По пријему извештаја њиховог имаћеш, моја кр. гувернијо, у томе што целисходно наредити.

4. Општина брашовских Грка дужна је ердељскоме православном епископу, и ако је место његово упражњено, конзисторији његовој, дужно поштовање указати; стога има парох и викар или капелан цркве брашовских Грка на богослужењима и имена епископа спомињати.

Даље општини брашовских Грка ставља се у дужност, да томе епископу за цркву своју изабранога пароха или капелана у једном на њега (епископа) управљеном писму прикаже и том писму прикључи од саме општине увиђену доставерну сведоџбу о томе, да је њезин новоизабрани парох или капелан заиста јеромонах тако, да по напред посланој потребној легитимацији споменути епископ може овоме без икакве тешкоће или одуговлачења свој благослов и црк. јурисдикцију поделити. Напред споменуту сведоџбу имаће та грчка општина у оригиналу чувати.

5. Дозвољава се више пута споменутој грчкој компанији, да годишње изабере из средине своје већином гласова две или три особе за старатеље, којима — ако се повереног им звања приме, у дужност спада добровољне милостиње, добивене ради покрића трошкова око издржавања цркве чувати, о црк. припадностима тачан инвентар водити, који ће општина чувати, добивени новац само са знањем општине издавати и како о приходима, тако и о расходима сваке године или самој општини или од ове у ту сврху именованим лицима у сваком погледу тачан рачун подносити.

6. Као што избор презвитера и старатеља, који се унитној цркви пристављају, има црк. општина већином гласова обавити, тако се исто има поступати и приликом промене тих лица, придржавајући се строго правила, које је у погледу пристављања новога презвитера горе обележено.

7. За издржавање цркве и обдржавање светог богослужења потребне издатке имају старатељи од милостиња и осталих црк. прихода покрити; у случају пак да на ту цељ служећи фонд не би био довољан, нека се општина брашовских Грка ванредним приносима помогне.

8. Сви предмети, који се на цркву односе, имају се већином гласова општине брашовских Грка решавати. Ако се пак деси, да општина у неком предмету не би дошла до споразума, нека општина постојећу несугласицу месном магистрату поднесе; овај ће по претресању ствари исту целисходно решити. Ако би се пак неспоразум парницом имао решити, упутиће се парбеће странке надлежном судском форуму.

Што се пак достављене нам молбе компаније брашовских Грка тиче, да би им дозволили, да могу у Брашову ради националног образовања своје младежи једну школу отворити, пошто смо се из молбе ове компаније као и из изјаве Грка Ника хаџи Панајота, који у Брашову живи, уверили, да је исти Ника хаџи Панајот за фонд ради оснивања ове школе 10.000 фор. нашем ерару предао и обећао ради издржавања сиротиње још 10.000 фор. предати,

примајући поклон споменутога добротвора — милостиво дозвољавамо, да се ради образовања грчке младежи у Брашову школа отвори; али приликом пристављања учитеља тој школи имаће по оним истим правилима поступати која су јој прописана за унашање презвитера из Архипелага.

Но као што је Грцима отворена како латинска и немачка школа, тако је дозвољено, да следбеници других вероисповести могу ради обуке у грчком језику школу ову, која ће се у Брашову отворити, похађати.

Горе споменутога добротвора Нику х. Панајота упућујемо кроз тебе, кр. гувернијо, да исти о својим доброчинствима према својој пређе израженој намери, формално основно писмо сачини, али надзор над школом, као и над *годишњим рачунима ове цркве прибадаће вами.*

Даље стављамо у дужност мојој кр. гувернији, да ову нашу превишњу наредбу обнародује свима онима, којих се тиче и да се брине око тога, да се та наредба изврши.

Кад вам остале прикључене списе враћамо, уверавамо вас о нашој царско-краљевско-кнежевској милости.

Дано у нашој великокнежевској вароши Бечу, у Аустрији, 30. септембра у години 1796. Господњој, и 5. години наше владавине у римском царству и наших насљедних земаља. Фрања ср. итд. итд. (Наставиће се).

Тумачење Јеванђеља.

20. Недеље по Духовима. Лука зач. 30., гл. 7., сеп. II.—16.

Данашње св. јеванђеље казује нам, љуб. моји, о једном необичном и чудном делу Христовом, о једном доброчинству његовом. Управо, свако је дело Христово — чудо; и свако је чудо Христово — добро дело. Христос је само онда и онде чуда чинио, где и када ће људи од тог чудног дела његовог моћи користи имати.

Тако чудним делом својим, о коме нам данашње св. јеванђеље казује, постигао је Христос Спаситељ двоје: осим тога, што је једној жени највеће добро учинио, једној матери сина из мртвих подигао и повратио, Христос је постигао још и то, да је многи народ, — и онај, који је за њим ишао, и онај, који је умрлога гробу пратио — видев дивно чудо, *„Бога хвалио“* и признао и исповедио, да је Христос ваистину *„велики пророк“* и да је *„Бог походио народ свој“*. А „Бога хвалити“, Христа за „великог пророка“ и за Божјег посланика држати и признавати — за људе је то, свакако, корист, и то велика. Сам Христос Спаситељ казује и сведочи, да је *„што живот вечни, да (људи) познају тебе јединогa истинитога Бога, и кога си послао Исуса Христа“*. (Јов. 17., 3.:)

Па има ли, може ли бити за људе веће користи, бољега добра од „живота вечна“?!

Христос Спаситељ *„иђаше у град, који се зове Наин“*. Као обично, тако су и на путу у град Наин Христа пратили *„многи ученици његови и мноштво народа“*.

Тек што се Христос и пратиоци му *„приближише вратима градским“*, а оно *„изношаху мртваца“* из града, *„јединца сина матере његове“*.

Колика је жалост жену ту обузела, колика је туга матер ту обрвала — можемо, љуб. моји, само помислити! Та осим тога, што мртвац тај беше јединац у матере своје, још треба и то знати, да жена та, да мати његова *„беше удовица“*. Умрли син беше матери својој не тек само дика и понос, радост и утеха, него и помоћ и потпора, ранитељ и бранитељ.

И гле! Све што је та жена, та мати имала, сада ладном гробу прати, у црну земљу хоће да положи. Па зар да слаба жена та у тузи не свисне? Зар да јадној мајци тој од бола срце не пукне?!

Да би несрећној жени тугу ублажили, да би јадној мајци бол олакшали *„много народа из града иђаше с њом“*, праћаше јединог јој сина гробу ладноме. — И видећи да је жалост њена дотакла се срца њих толиких, да јединца њеног оплакује са њоме заједно и „многи народ“ — тужној жени, јадној мајци, нешто је лакше.

Јест, нешто је лакше. Ма тужна жена утешена није; јадна мајка кука и нариче, сузе лије у прси се бије: она би — сина, своју радост, своју утеху, своју дику, своју одлику, своју помоћ, своју потпору, своју рâну, своју одбрану.

Али — узалуд; ту јој не поможе нико, тако је не утешише многи, тога јој учинити

не могоше ни сви они, који су јој сина пратили.

Но гле чуда! Оно, чега јој не могоше учинити многи, чега јој не могаше учинити ни цео „народ“ — то хоће и иде да јој учини — *Један*, и то онај, кога она у тузи својој ни опазила није, на кога она у јаду своме ни ока бацила није.

Ако несрећна жена, јадна мати, плачући и наричући за сином својим, и није спазила Христа Спаситеља, али је Христос опазио њу: *„и видевши је Господ сажали му се за њом“*, приступи јој *„и рече јој: не плачи.“*

Са чуђењем и дивљењем морала је посматрати несрећна жена, јадна мати онога, који јој је рећи могао: „не плачи“. Зар мати да не плаче за чедом, за сином, за јединцом својим?! Зар тога има и бити може?! Зна ли шта жели, зна ли шта говори тај — *човек?!*

Тужна жена, јадна мати, не зна ко пред њоме стоји, управ пред ким она стоји. Не зна, да је тај човек — *Богочовек*; не зна, да је тај *„син човечји — Син Божји.“* Тужна жена, јадна мати не зна, на кога се она — срећом намерила; не зна, шта јој носи, шта ће да јој учини, како да ју утеши тај — човек.

Место да Христос речима разјашњава и доказује тужној жени, јадној мајци, ко је он и шта је, он јој то хтеде показати — *делом*. Па пре него што је тужна жена, јадна мајка, или когод од пратилаца Христу рећи могао, шта је био умрли тој жени, што кука и нариче — Христос *„приступивши прихвати се за сандук“*. То беше јасан и разумљив знак, те *„носиоци стадоше“* и сандук спустише.

Сад наступа најважнији тренутак, сад ће да се открије Божанска сила и моћ, сад ће да се види и дозна: ко је Христос и шта је.

Стојећи поред сандука и гледајући у мртваца Христос му се обраћа као живоме, па му *„рече: момче! теби говорим, устани.“* — Место да теши тужну жену, јадну матер, Христос вели умрломе: „момче устани!“ знајући, да ће живот синовљев највише и потпуно утешити јадну матер.

На реч Христову умрломе: „момче, устани“, зачудише се и згледнуше се пратиоци, свакако, питајући се погледима: шта ће бити сад?

Шта ће бити? — Оно, што је било, и што је бити могло и морало: *„седе мртвац и стаде говорити.“*

„А страх обузе све“, који то видеше, *„и хваљаху Бога говорећи: велики пророк изиђе међу нама, и Бог походи народ свој.*

Па, љуб. моји, је ли то чудо какво, кад животодавац даје живот умрломе; кад душетворац враћа душу у оно тело, из којега ју је и узео?

Не! Ако је то и било чудо оним пратиоцима, оном „народу“, али нама није; нама, који из слова Божјег знамо, да је Исус Христос истинити Божји син, да је прави Бог; а Бог је животодавац и душетворац.

Не, љуб. моји, ми смо из досадањих св. јеванђеља научени, да Христос онога, коме хоће какво добро да учини, пита: да ли верује, да му Христос то учинити може. А ево из данашњег св. јеванђеља видимо, да је Христос умрломе сину живот даровао, душу повратио, а јадну матер његову није питао, верује ли, да то Христос учинити може.

А за што? За то, што она то од Христа ни желила није, што она Христа за то ни молила није, јер оно у тузи и жалости својој Христа ни опазила није, а она Христа ни знала, ни познавала није. Да је Христос у граду био, и то док је њен син још боловао, па да је она за његова необична и чудна дела знала — чувши за Христа она би, бригом материнском гоњена, а љубављу родитељском ношена, Христу долетила и Христа умолила, да се до њене куће потруди и сину њеном здравље поврати. Јест — здравље поврати; али — *живот?!* Баш да је за Христа чула и знала, за то га молити не би могла. — Свет је чуо и слушао, да Христос болнима здравље враћа; али да и умрлима живот дарива, да и мртве ускршава — тога људи нису чули, за то нису знали, а баш да су за то и чули, тога не би веровали. Тако ћемо из св. јеванђеља, које ће се читати од данас у четврту недељу чути, како је Христос на молбу Јаирову пошао кући његовој, да му болној кћери помогне и здравље јој поврати. А кад је Јаирова кћи умрла један од слугу Јаирових излази пред њега и вели му: *„умре кћи твоја, не труди учитеља“*, умрла ти кћи, не води јој лекара, јер јој сад више лека нема. —

Па онда: је ли нужно било, да Христос пита јадну матер за веру? Је ли нужно било, да пита онај, који *„испитује срца и утробу“*,

Је ли нужно било, да пита онај, који зна не само дела и речи, већ и саме мисли човечје?! — А што је Христос овога и онога за веру питао, то је чинио не себе ради, већ народа ради: нека народ чује и зна да је Христос онај, који помоћи може; нека народ чује и зна, да само „*вера спасава*“, да је само „*ономе, који верује, све могуће*“.

Христос Спаситељ је врло добро знао, ко је и каква је та жена, којој су јединца мрачном гробу носили. Знао је, да је она милости Божје достојна, помоћи Божје заслужна; а саме горке сузе њене, које је за сином, за јединчетом својим лила, Христа су молиле, да јој помогне, да јој сина поврати; што јој је Христос — као што смо чули — и учинио.

Ето вам, љуб. моји, данашњег св. јеванђеља; а наука и поука из њега за нас, каква је?

Кратка: људи смо, смртни смо; тело нам је слабо и трошно, часом на њега болест наиђе. Данас — сутра можемо се разболети, или ми, или когод од наших. У тој невољи тражићемо помоћи — поред лекара земаљска — највише у лекара најмоћнијег, најбољег, у лекара небеског: у Бога.

И Бог нам помоћи своје одрећи, ускратити не ће, Бог ће нам помоћ своју пружити, дати, али само у том случају, ако помоћ ту својом вером у Бога заслужили будемо.

Бог нас за веру нашу питати не ће, него ће нам веру у срцу нашем тражити. А из срца вером пуна, излазе само добра дела.

Па усадимо и укоренимо, љуб. моји, у срцу свом тврду веру у Бога јединога, Бога истинога, Бога свемоћнога; и тада ће нас срце наше вући само на добра дела. А плата, а награда за добра дела јесте — милост, помоћ Божја.

Са тврдом вером у срцу не бојмо се, љуб. моји, болести ни своје, ни кога од својих, и не сумњајмо се у милост, у помоћ Божју. Та Христова је, Божја реч: „*вера твоја поможе ти — иди с миром.*“ — Амин.

Југ Станикић
парох.

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: **Ст. С. Илкић.**

(Наставак.)

Правила старе Цркве не стављају у дужност свештенству, да мора ступити у брак, шта више знамо, да су у старој Цркви многи свештеници проводили безбрачан живот. Црквени историчари нам тврде, да је у источној цркви већи део свештенства остајао у девичанству, али је то свагда чинио својевољно а никако по каквој нужди или позитивном закону.* Да је безбрачност црквенога клира била дозвољена, дознајемо пре свега из апостолских правила у којима се овако говори: „Од оних који су нежењени ступили у клир, заповедамо, да се могу женити, ако хоће, само чтеци и појци“ (прав. 26). Према томе нежењених је било и *могло је бити* у клиру и то и на самим степенима свештенства. Та иста апостолска правила, осуђују оне свештенике који се гнушају брака као нечега нечистог, и дозвољавају свештеницима да се не жене — али само у цељи *побожног подвига* (δί ἄσκησιν). „Ако се који епископ или презвитер или ђакон или други из свештеничког именика, уздржавају од женидбе.... не ради вежбања у добру. него ради гнушања, заборављајући, да је све много добро и да је Бог створио човека мушко и женско, те зло говорећи осуђују створење, — такав или нека се поправи, или нека буде свргнут и искључен из Цркве“, говори нам 51. апостолско правило. Сабори и свети оци четвртога и следећих векова спомињу у својим правилима нежењене свештенослужитеље (Неокес. 1., — I. вас. 3. — Васил. Вел. 88. — Анкир. 10. — Карт. 4. 81. — VI. вас. 3. 6. — VII. вас. 22). Дозвољавајући свештенству да се жени, или по побожној потреби не жени, Црква се вазда придржавала начела, да сви они који ступају у клир, ако се желе женити имаји су своју жељу остварити законитим браком, али свагда *пре* посвећења, јер се после рукоположења за увек забрањивало ступати у брак. Ово се види из напред наведног апостолског правила, које дозвољава само *чтецима и певцима* ступати у брак пошто су већ увршћени у клир; те тако не само да је по рукоположењу забрањено ступити у брак презвитерима него и ђаконима те ипођаконима. Поменуто правило тако се строго испуњавало, да се и нижим клирицима, пошто су увршћени у клир, није свугде дозвољавало да ступају у брак. Ово можемо закључити из правила IV. васељенског сабора, које говори: „Пошто је у *неким епархијама* допуштено чтецима и по-

* Созомен. 5, 2.

јачима, да се жене, наређује свети сабор, да не може никакав од њих узети жену иноверну“ — (прав. 14.) Само је помесни Анкирски сабор (314), у једном својем правилу дозволио, да се ђакони могу и по рукоположењу оженити, ако осете да не могу проводити безбрачан живот (Анкир. 10). Но ово је било приватно и местно расположење, које је официјално донесено само у једној области и имало је снагу само за дотично местно свештенство; у осталом шести је васељенски сабор забранио таково одступање од општих правила црквених, објаснивши и строго узаконивши већ наведено апостолско правило у овом погледу. Ево односног правила овога сабора: „Пошто је у апостолским правилима казано, да од оних, који су ожењени ступили у клир, само се чтеци и појачи могу женити, то чувајући исто, и ми наређујемо, да од сада никакав ни ипођакон ни ђакон, ни пресвитер после свога рукоположења, не сме ступати у брачну свезу. А који се усуди то учинити, нека се сврне. Жели ли који између оних, који ступају у клир, по закону брака саставити се са женом, нека то учини пре рукоположења за ипођакона, или ђакона, или презвитера“. (прав. 6.). Исти овај васељенски сабор решио је у своје време да се имају развести они бракови свештенички који су склопљени после рукоположења, и ма да је том приликом оставио дотичне на односним степенима свештенства, учинио је то само као привремено средство, које је у тадањим околностима потребно било, али је поред свега тога на неко време одлучио кривице од свештенодејствовања и наредио да се не могу промицати на више јерархичке степене; а да се такве неподопштине не би поновиле закључио је, да се у будуће такови лише чина, као што наређују и ранија црквена правила (VI. вас. 3. в. Неокес. 1). Гледе нижих црквенослужитеља чтеца и певаца налазимо пажње достојно правило, донесено 419. године на Картаген-ском сабору, које гласи: „Чтеце и певце, када дођу до потребнога узраста треба побуђивати или да ступе у брак или да даду обет чистоте“ (Карт. 20). И ако међу правилима источне цркве не наилазимо на оваку одредбу, ипак је она сама по себи веома разборита и са пуно увиђавности донесена, а у интересу да се очува моралност чланова клира и спрече саблазни у животу им.

Већ у првим вековима Хришћанства, сретамо се ми са многим безбрачним епископима. Истина, да апостолска правила говоре о епископском браку (апост. прав. 5. 40, 51, 76), али то чине с тога, што су у добу апостолском епископи постављани између оних који су се из јудејства и незнабоштва обратили, где је безбрачност и девичанство било веома ретко, управо непознато; апостол Павле дакле правилом својим: **Єпїскопѫ быти единыѧ жены мѫжѫ**, не обвезује епископе да морају ступити у брачни живот, шта више њиме им је баш условно дозволио супрушки живот, јер док с једне стране снисходећи људским немоћима узима у обзир прилике и околности својега времена — када је безбрачност за многе могла бити тежак терет, — те дозвољава епископима брачни живот, дотле с друге стране ограничава исту своју снисходљивост наредбом, да свештеник само један пут и с једном особом може ступити у брак, те тиме узвишује свештенство изнад других друштвених слојева, у којима се и једнобрачност тешко може сносити. Овако тумачи мисли св. апостола Павла велики патријарх Константинопољски св. Јован Златоусти.[2] Ну, знамо и то, да су баш у првим вековима велики и најславнији епископи проводили безбрачан живот. Историчари тих векова јасно нам казују, да су на истоку скоро сви епископи, по слободној вољи својој проводили безбрачан, девичански живот.[3] Девичанство и чистота сматрају се за неизбежну принадлежност епископског чина, те су за то и сабори строго осуђивали оне безбрачне епископе, који су држали у својим обитељима женске особе. Тако је било већ у трећем веку, када је на пример сабор Антиохијски (267) осудио Павла Самосатског између осталога и за то, што је држао у дому своме женскињу.[4] Особиту нам пажњу ваља да обрати на себе и тај факт, што сабори и оци четвртога и доцнијих векова у својим правилима, која се односе на свештенослужитељски брак, нигде не спомињу епископе. Не ћемо погрешити ако уствр-димо, да је то отуда, што се у то доба и по предању а и по општем обичају црквеном сматрало, да епископи ваља да су безбрачни. Свети Златоусти говори с односом на своје

[2] Злат. бесједа 2. на Јеванђ. од Јоана.

[3] Сократ 5, 2.

[4] Евсев. ист. 7. 10.

доба овако: „Апостол је рекао **подобаетъ епи-скопъ быти единыѧ жены мѫжъ**, — рекао је то без примене на садање доба, јер се то већ више у Цркви не врши, будући да епископу приличи да је украшен савршеном свегошћу и чистотом.“[5] А свети Григорије Богослов примећује, „да су се епископи бирали и да су се морали бирати у првоме реду из људи монашкога сталежа, који нису свезани брачним узама.“[6] Услед тога је на првом васељенском сабору у Никеји, приликом претреса питања о свештеничком браку била мисао и постојао предлог, да се већ тај обичај, који је био овладао у Цркви, узакони позитивним правилом, те да се изрече, да сви епископи имају бити безбрачни. Али је тада било много препрека да се донесе овако правило, и то 1) што сталеж дјевственика или монаха, — из којега би се имали бирати епископи — у то доба још не беше савршено конституисан, а начин живота као и правила му још не беху тачно опредељена позитивном установом, — што је учињено тек при крају четвртога века; 2) када би се безбрачност законом прокламовала, повукла би за собом захтев, да се сви ожењени презвитери, пошто се изаберу за епископе, раставе од својих жена, а сабор је знао да би то за многе био веома тежак јарам; 3) да пак то тешко бреме стави на плећа свима презвитерима, евентуално целоме клиру, сабор је држао за још неудобније, управо непотребно и излишно.[7] Из наведених разлога, се Никејски сабор и ограничио на правило, — које раније споменусмо — да безбрачни епископи и у опште безбрачни клирици не смеју ни под каквим изговором имати у дому своме доведених женскиња (I. вас. прав. 3.). У недостатку позитивног законског наређења, Црква се ипак строго придржавала свога предања и старога обичаја, те је постављала за епископе људе нежењене, а већ у шестом веку државни закон источне цркве, апробирао је дотични обичај за позитиван закон. У Јустинијановим законима, где се говори о избору и постављању епископа, стоји, да се на основу *старих отачких предања* епископи имају постављати у првоме реду између монаха, или ако се и бирају из белог свештенства, тада да се узимају нежењени или у крајњем случају такви, који су ожењени а немају деце, да би се по рукоположењу за епископе, лакше могли развести од својих жена. Ова одредба потврђена је неколико пута.[8] Из наведенога види се, да и ако су ожењене презвитере посвећивали за епископе, да су то вазда чинили тек пошто су се ови развели од својих супруга. На послетку је шести васељенски сабор (Трулски у VII. веку) пронашао, да је могуће по истом предмету донети позитивно правило, које ће важити за целу Цркву за сва будућа времена. Ево шта говори поменути сабор у својем 12. правилу: „Дознали смо и то, да у Африци, Ливији и у другим местима, неки између тамошњих богољубазних предстојника, продужавају живети заједно са својим женама, и после обављенога над њима рукоположења, и тиме бивају за народ предметом спотицања и саблазни. Пошто настојање наше главним начином мора бити обраћено на корист преданих у наше руке стада, установљујемо *да у напред тога више никако не буде*. И ово ми исказујемо, не да се укида или извраћа оно, што је апостолски установљено, него што се старамо о спасењу народа и о напредовању његову у добру, и да никаква ћага на свештеничком чину не остане. Јер божанствени Апостол каже: све на славу Божју чините; не будите на саблазан ни Јудејима, ни Јелинима, ни Цркви Божјој, као што и ја у свачему свима угађам, не тражећи своје користи, него многих, да се спасу. Угледајте се на мене, као и ја на Христа. *А за кога се дозна, да тако шта учини, нека буде свргнут.*“ — Наведено је правило изложено тако, да решава питање о епископском браку како са историјске, тако исто и са каноничке стране. У првоме реду, сабор говори, да *само у Африци, и у неким другим пределима* епископи и то само *неки* нису остављали својих жена после рукоположења; према томе, противно од навода овога правила, познато нам предање, односно правило, знало се и вршило се дакле у свима црквама; одступање од тога општега правила није се дозвољавало нигде и никаквим засебним правилом, обичајем или поместном црквом, већ се изнимно допуштало само неким епископима у неким местима; у другоме реду, примећује Трулски

[5] Злат. бес. 2. на Јеванђ. од Јоана.

[6] Св. Григорије у слову о св. Вас. Вел.

[7] Сократ. 1, 11.

[8] Justin. nov. 6, 1. 3. 5. — nov. 123, 29. — b. cod. Just. 1, tit. 3, 19.

сабор, да је такво одступање од општих правила и обичаја производило саблазан у народу, што је опет давало повода клеветама и лагама на високи чин епископски, ergo, опште мнење свију хришћанских народа, као и општи глас Цркве хришћанске био је за неженство епископа за Цркву много корисније, а по суштини својој и много савршеније од супружства, те према томе, да позитивно правило, по коме епископи за увек имају бити нежењени, није донесено на супрот апостолским правилима, већ у интересу бољег напретка Цркве; и на послетку сабор тако одлучно доноси поменуту одредбу, да наређује свргнути сваког оног епископа, који би постављен био на тај степен, а без да се развео од своје супруге. И тако је Трулски шести васељенски сабор коначно поставио правило гледе неженства епископа. Ну не можемо тврдити, да је он донео ново правило, него је он само поставио за стално и неизмењиво правило, старо и посвудно црквено предање. Према томе у дотичном правилу своме обзире се Трулски сабор и на случајеве, када би се по неопходној потреби или по особитим личним особинама изабрали за епископе ожењени презвитери. Сабор не не уништава такав избор већ наређује, да у том случају узабрани дужни су пре рукоположења раставити се од своје жене, у осталом не насилно, него по односном њезином пристанку и да је на тај начин остављена жена, по рукоположењу мужа јој за епископа, дужна ступити у манастир, који је добрим удаљен од места у којем јој пређашњи муж живи, те да не сме имоти с њиме никаква одношаја, сем што се је он дужан старати за њезино издржавање. Још је сабор дозволио, да се такве жене могу происводити за ђаконисе, ако су способне за вршење односних дужности (VI. вас. 48). Из наведених дакле саборских одредаба јасно је, да су ожењени презвитери тек по савршеној разлици од својих жена, могли бити изабрани за епископе Наставиће се

Како и где се оснивају земљорадничке задруге?

Земљорадничка задруга може се основати у сваком нашем месту, где има бар десетак трезвених, вредних, поштених и мирољубивих људи; дакле људи, који теже за напретком — којима није свеједно, да ли ће напредовати или назадовати. Код примања чланова у задругу не гледа се на имање, него на поштење трезвеност и вредноћу. Сваки поштени, мирољубиви, вредни и трезвени човек, па ма и сиромашак био, добро је дошао задрузи.

Никако нису за задругу свађалије, пијанице, лењивци, готовани, распикуће и т. д., па ма они и бог зна како богати били, јер ако оваки уђу ма и у које друштво, брзо ће му бити крај.

Пријатељ народа, који хоће да поради у своме месту или околици око оснивања земљорадничке задруге, мора најпре и сам добро да проучи ову установу. Он мора познавати земљорадничку задругу до најмање ситнице, јер ће само онда бити у души уверен о великим користима, што их она даје народу. Ко је површно само упућен у ову ствар, сустаће код оснивања на по пута, јер ће га помести у раду најмања тешкоћа или најмањи приговор са неупућене стране. О овој установи упутиће се свако ако прочита књигу Павла Аршинова: „Разговор ратара о земљор. задрузи“. (Добити се може код Савеза Српских земљор. задруга у Загребу франко по цену од 90 филира); надаље ко чита лист „Привредник“ (стоји свега само год. 4 круне) што излази у Загребу и т. д.

Ако где у близини има већ која српска земљорадничка задруга, треба отићи до ње, па се тамо из уста самих задругара поучити о свему.

Кад се тако сам у ствари добро упути, нека тај пријатељ народа позове 3—4 најчеститија лица села и нека и њима све потанко објасни. Заједно са овима нека онда изабере и остало друштво.

Доста је за први почетак, да задругу оснују десетак честитих људи, јер је са малим друштвом у почетку лакше управљати него са великим, а и код великог друштва могло би се у задругу већ код оснивања увући и које незгодно лице, које би после кочило цео рад. Остали честити људи села лако ће и касније приступити у задругу.

Сви који су у задрузи морају се добро познавати, па зато се земљорадничке задруге и оснивају за уски круг само једне парохије или села.

Не треба се плашити, да могу наступити несавладиве тешкоће код оснивања или у раду земљорадничке задруге, што у селу нема учених људи. Та ми имамо у овостраном Српству до

100 српских земљорадничких задруга, од којих је близо половица, у којима су сами ратарь, па опет те задруге тако лепо напредују.

За оснивање и вођење српских земљорадничких задруга постоје већ штампана и свакоме разумљива упутства, обрасци, књиге и тисканице. Из места, где су згодне прилике и где су згодни људи за оснивање земљорадничке задруге, треба се само писмом или картом обратити на „*Савез Српских земљорадничких задруга у Аустро Угарској (као задругу)*“ *у Загребу* и ту ће се добити бесплатно све, што је нужно, па да и у томе месту процвета ова благотворна установа.

Изјава.

Многопоштовани господине Уреднице!

У 39. броју т. г. цијењеног листа, нашег „Српског Сиона“ изишла је: „Изјава“ свештенства протопрезвитерата вилишког, донесена у изнимној сједници обдржаваној у Отошцу дана 12. септембера 1901. — У тој се „Изјави“ спомиње да су нека браћа свештеници свој недолазак болешћу изпричали. Међу том браћом свештеницима био сам и ја. Истина је да сам био болестан, а к томе је било и врло рђаво време — те нисам могао доћи. —

Али је истина и то: да сам председништву конференције послао не једанпут него два пута писмену: „Изјаву“, да ју у записник уврстити изволи — што међутим учињено није било. Та поднесена изјава у кратко гласи: *да на све што се на дотични предмет односи и закључи пристајем, и да до капи крви уза свога дичног Епископа Михаила чврсто и непоколебиво као „Сењска клисура“ стојим.*

Да се ствар како другачије тумачити не би могла — молим многопоштованог господина уредника, да би ову „Изјаву“ у свој цијењени лист „Српски Сион“ уврстити изволио.

У Лучанима, 10. остобра 1901.

Данило Рајачић.
парох.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Његова Светост**) преузвишени господин патријарх српски *Георгије* вратио се, у пратњи архимандрита г. дра Георгија Летића, из Будимпеште у своју Карловачку резиденцију — дана 16. (29.) октобра о. г. За време свога борављења у Будимпешти Његова Светост, патријарх *Георгије* био је дана 11. (24.) октобра најмилостивије примљен у аудијенцији код Његова Величанства.

(**Школски Савет**) одржао је данас, у суботу, своју седницу под председништвом Његове Светости, преузвишеног г. патријарха *Георгија Бранковића*, Од чланова су присутни г. г. протопрезвитер *Јован Борота, Др. Ника Максимовић, Теофило Димић* и *Никола Ђ. Вукићевић* заменик главног школ. референта.

(**Епископски двор у Новом Саду.**) Дана 17. (30.) октобра о. г. освећен је новосаграђени епископски двор у Новом Саду, у који се је високопреосвећени г. епископ *Митрофан Шевић* већ преселио. Чин освећења свршио је протосинђел и настојатељ Ковиљски г. *Георгије Видицки.*

(**Конзисторијални бележник епархије Бачке.**) Досадањи привремени конзисторијални бележник епархије Бачке г. Стеван Ђурковић напустио је своје звање, те је ту дужност бележничку високопреосвећени г. епископ *Митрофан* привремено поверио протопрезвитератском помоћнику јереју г. *Јовану Вујину.*

(**Избор пароха.**) За системизованог парохијског помоћника у Сентомашу изабран је досадашњи тамошњи ђакон *Гојко Кашански.* — За системизованог парохијског помоћника у Ст. Футогу изабран је свршени богослов *Гаврило Шијачки.*

(**Стечајни испит.**) Пред испитним поверенством за полагање стечајног испита у епархији Пакрачкој, којега су чланови преч. г. г. протопрезвитер Атанасије Зорчић из Пакраца као председник, протопрезвитер Јован Петровић, кр. проф. и катихета у Загребу, јереј Светозар Грубач, администратор пропротопрезвитерата Северинскога и парох у Новосељани и протођакон Митрофан Рајић, конз. бележник као испитачи, положили су дана 11. (24.) окт. о. г. стечајни испит јереј Радован Чаушић, администратор парохије у Кућанцима и јереј Петар Томић, администратор парохије у Горњим Средицама. — Пред испитним поверенством у Темишвару положио је стечајни испит с врло добрим успехом свршени богослов *Добривој Николић* из Карлова.

(**Избор учитељице.**) За учитељицу у Тиса Сент-Миклушу изабрана је једногласно свршена приправница *Павлија Шабулова* из Вел. Кикинде.

—

У Србији.

(**Велика Школа.**) Философски факултет Велике Школе, у својој седници од прошлога понедељка изабрао је за професора за српску историју *Јра Станоја Станојевића* са 11 против 3 гласа, која су пала на Љуб. Јовановића.

Разне белешке.

(**Одлучење у римско католичкој цркви.**) Одлучење у римској католичкој цркви практикује се у велико. За карактеристику тога одлучења нека послужи овај текст таког одлучења, изречен на адресу неког Леона Таксила у фебруару 1900. г.

„У име свемогућег Бога Оца, Сина и Св. Духа, Св. Писма, свете и непорочне Дјеве Марије, Матере Божје, у име свију славних анђела, арханђела, престола, сила, херувима, серафима, у име патријараха, пророка, еванђелиста, светих преподобних, мученика и исповедника, и свију других спасених Господом, ми проглашујемо, да одлучујемо од цркве и анатемизујемо онога злочинца, који се назива Леон Таксил и терамо га с врата Свете Божје Цркве. И Бог отац, који је свет створио, проклиње га, и Бог Син, који је страдао за људе, проклиње га, и света црква и вера, којом нас је Христос искупио, проклиње га, и Света Дјева, Мати Божја, проклиње га и св. Михаило проклиње га. И небо и земља, и све што је на њој светога, проклиње га. Да је проклет свуда, где год се налазио — у дому, на пољу, на далеком путу, у шуми, у пустињи, у цркви. Да је проклет у животу и у часу смрти. Да је проклет на сваком делу, и кад пије, и кад једе, и кад гладни, и кад жедни, и кад пости, и кад спава, и кад је будан, и кад шета, и кад се одмара, и кад седи, и кад лежи, и кад је рањен па крвари. Да је проклет у свима деловима свога тела — и спољашњим и унутрашњим. Да је проклета влас његова и мозак његов, и мали мозак његов, и жиле његове, и лобања његова, и желудац његов, и руке његове, и палци његови, и груди његове, и срце његово, унутрашњост његова, и крста његова, и плућа његова са свима деловима њиховим. Да је проклет у свима саставима удова његових. Да га болести разне гризу и муче од главе до пете. Да га Христос, син Бога живога прокуне са свом Својом снагом и величином. Да је небо и све што је живо против њега и да га проклињу све дотле, догод се јавно не покаје. Амин. Да буде тако, да буде тако, Амин.

(**Узроци савременог безверја у образованом друштву.**) Ово важно питање расправља у својој књизи „Невера књижника и фарисеја“, високопреосв. Владимир, митрополит Московски. Ми ћемо изнети овде неколике мисли његове о том питању. Међу осталим учени автор говори: Можда узрок тог жалосног појава лежи у самом Христу и Његовој цркви. Можда је хришћанска вера, какву исповеда православна црква, за данашње образовано друштво проста и детињски наивна; за мудре и учене неразумљива или без садржине; за богате и славне бедна и убога; за сретне и разнежене сурова и груба!? Но кад би фактички узроци данашњег неверовања лежали у горе наведеном, било би још и појмљиво. Али значај данашње невере искључује све то. Ми знамо, да баш они који веру одричу, немају ни јасних појмова о вери православној, а у свом одрицању служе се већ познатом шаблонском аргументацијом из шездесетих година. Опће познати и распрострањени приговор јесте тај, што не могу да схвате а и са „разумом“ се не слажу неки свештени догађаји, који су у тесној свези са јединственим рођајем, васкрсењем и вазнесењем Христовим. Тај приговор по најбоље карактерише жалосно стање нашег прогреса, који је онда с вером задовољан, ако је она приступачна у свему уму људском т. ј. у којој не би било онда ничега божанственога. Зар неће данашње образовано друштво да својим ограниченим умом проникне у безграничне дубине Божанства и дела божанска мери својим слабим умом? По њима би Бог требао, да престане бити Творцем својих створења, а они да му пропишу границе Његовим делима по законима њиховог ограниченог ума! Чудновато је да они, као заточници апсолутне слободе, слепо се покоравају авторитетима земаљским, дочим авторитет богодухновених књига — које су баш извор истините мудрости — савршено запостављају!

(**Протестантски покрет у Австрији.**) Неповољне и рђаве прилике указују се у Австрији за Ватикан. У њој се све више и више развија покрет: „Због Риме!“ Имајући првобитно национално-политички карактер, он постепено прелази на чисто духовно земљиште, на коме може имати за папу нежељене успехе. О томе сведочи овај факат, који се догодио у австријском парламенту. У једној седници пала је реч о великој опасности за морал народа, коме прети морално учење Алфонза Лигури. Само се по себи разуме, да је такав глас произвео буру међу католицима. Али Др. Ајзенколб верно је оцртао мотиве, који прече прелаз из католиштва у протестанство. Он вели: „Ми смо прихватили овај покрет из убеђења у његову истинитост и не варамо се у њему. Ми смо добили у руке катихизис, после дугог времена научили смо молити се, наша душа по-

ново је приступачна за веру Христову, наше срце припада сада Спаситељу Ис. Христу. Ми смо срећни, што ступамо у борбу за истинито Хришћанство и Јеванђеље. Ми нисмо заборавили удес Јана Хуса, нити судбину евангелика у битци на Белој Гори, а ни проливену крв за заштиту истине. У то време Аустрија је била готова да прими протестантство, а како је она поново постала католичком, о томе говоре летописи писани крвљу. Ми сматрамо за свету дужност да раширимо јеванђеоску веру по целој империји.“ Овај смели поборник новога покрета припада недавно основаној протестантској општини у Корбицу. Какав је успех овога покрета види се из званичних извештаја за год. 1900. Из њега се види, да је за последње две године основано 79 нових протестантских цркава, чији су парохијани бивши искључиво римски католици. Орган покрета „Црквена Газета“ сведочи, да је 13.000 душа оставило католиштво и прешло у протестантство, а осим ових још 7.000 душа прешло је у старо-католицизам. Бележе се прелази и за ову годину. Тако у самом месецу марту т. г. прешло је у протест. веру више од 30 људи. У исто време нове општине добивају потпуну организацију.

(**Заједничка протестантска и католичка акција против Рима.**) Карактеристично је, да протестанти и старокатолици заједнички раде да сруше Рим. У том духу изјаснио се један старокатолички свештеник, који је присуствовао освећењу једне протестанске цркве. У свом говору рекао је ово: „Са искреном, непритворном радошћу учествовали смо ми католици у свечаном освећењу евангеличке цркве у име Спаситељево. Нека она буде местом васпитања народа у истинито хришћанском духу и бастион против навале језуитске реакције. Не мање радујемо се ширењу и јачању ваше општине. Сви који напуштају римску цркву и постају евангелицима слабе снагу и јачину нашег заједничког непријатеља. И нека знају. И нека знају, да ми напуштањем римске цркве не напуштамо католичку цркву, него баш стајемо на право католичко земљиште, јер католичку цркву не сачињава само римска црква. Ми смо дубоко убеђени, да сваки може бити католиком и без папе. Па како ми старокатолици тако и ви протестанти заједнички морамо ослободити католичку цркву од Рима и штетног утецаја језуитског. А с падом Рима пашће и друге преграде, које деле католиштво од протестанства, образоваће се неутрално земљиште, где ће се у цркви молити Спаситељу: да буду сви једно, као Ти, Оче, у мени и Ја у Теби, да и они у нама једно буду.

ШКОЛСКА ИЗДАЊА СРПСКЕ МАНАСТИРСКЕ ШТАМПАРИЈЕ У КАРЛОВЦИ

НАУКА О БОГОСЛУЖЕЊУ ПРАВОСЛ. ЦРКВЕ
или
ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА
написао
Александар Живановић
правосл. свештеник, кр. професор и катихета на средњим школама у Осеку.
Цена је књизи 1 круна 20 потура. —

АПОСТОЛИ
ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ
који се читају преко године.
Приредио протојереј Василије Николајевић.
— Цена К 1·20 —

Мѷлѧѫ
КѦТѦКѢѺЇѪ
содержѫщѧѧ въ себѣ различнаѧ пѣнїѧ и пѣсни дѹхо́вныѧ, во ѹ́потребленїе ѹ́чащїмсѧ правосла́вныѧ ю҃ности се́рбскїѧ, ꙗ҆коже и про́чихъ благоче́стивыхъ хрїстїа́нъ, ꙗ҆зъ сва́тыхъ церко́вныхъ кни́гъ
— Цена 40 потура. —

ШТИЦА
за познавање црквенословенских писмена и за спајање истих у слогове.
Израђена је с три масне боје на картон папиру, величина 63×95 cm. Леђа су јој каширана платном, а рамови од блеха бронзираног. — Цена 4 круне.

ПЕСМАРИЦА
за православне вероисповедне српске народне школе
према наставној основи изданој од вел. школског савета израдио
Александар Јорговић
учитељ у срп. вишој девојачкој школи новосадској
— Цена је књизи 60 пот. —

ГРАМАТИКА
ЦРКВЕНОСЛОВЕНСКОГА ЈЕЗИКА
својим ученицима саставио Јован Живановић.
— Цена 1 круна 75 пот. —

Изашао је из штампе:

ЗБОРНИК

црквених богослужбених песама псалама и молитава, Извод из Типика и Црквенословенски Речник

За православне српске цркве и школе

Благословом Његове Светости преузвишеног господина **Георгија Бранковића** патријарха српскога **на свет издали**

Протојерej **Јован Живковић** професор у богословији. и **Јован Живановић** професор у гимназији.

Ова је књига препоручена од свих области православне српске цркве како у митрополији карловачкој тако и у Далмацији, Босни и Херцеговини, Србији, Црној Гори и Турској.

Свака српска кућа треба да је има на своме столу да се божанским песмама одушевљава за свето православије најдрагоценији аманет сваком Србину те да у светој цркви разумно и по чину суделује у светом богослужењу а црквени појац не сме бити без ње.

Књига је штампана крупним словима на финој и јакој хартији, износи $42^1/_2$ табака велике осмине. Цена јој је у меком повезу 7 круна (8 динара и 50 пара) и *шиљемо је о свом трошку* (франко) само за *готов новац* или поузећем (на доплату.)

Врло је подесна и за поклоне о благданима, свечарствима и т. д.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 920/568 ex 1901. 148 2—3

СТЕЧАЈ.

На парохију VI. разреда у Крушедолу — Шатринцима. Компетенти имају своје прописно инструјиране молбенице надлежним путем овој конзисторији укључиво до 15. новембра о. г. по новом календару поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 4/17. Октобра 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

АО. бр. К. 925/538 ex 1901. 145 2—3

СТЕЧАЈ

На молбу јереја Стевана Журж-Ђурђевића пароха у Доњем Товарнику подељен је истоме отпуст из Архидијецезе Карловачке, те се на упражњену усљед тога парохију V. разреда у Доњем Товарнику стечај до укључиво 2/15. Новембра о. г. расписује. Молбенице прописно инструјиране имају се надлежним путем овој конзисторији до опредељеног рока припослати.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 4/17. Октобра 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

Ad бр. К. 769, 788, 796, 978/533. ex 1991. 146 2—3

СТЕЧАЈ.

На умировљењем пароха шушманског Павла Николића упражњену парохију VI. разреда у Шушму овим се стечај расписује. Компетенти имају своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији надлежним путем до укључиво 2/15. Новембра о. г. припослати.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 4/17. Октобра 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

АО. бр. К. 933/531 ex 1901. 147 2—3

СТЕЧАЈ.

На системизовано место протопрезвитерат-ског помоћника у Митровици овим се стечај отвара. С тим местом скопчано је уживање годишње припомоћи од 800 круна из јерархијског фонда те половице сесије. — Компетенти (свештеници, свршени богослови) имају своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији до укључиво 2. (15.) новембра о. г. надлежним путем припослати.

Из седнице архидијецазалне конзисторије држане у Карловцима 4/17. Октобра 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

СТЕЧАЈ. 141 2—3

Исписује се стечај на једно упражњено учитељско место у Осеку. Годишња плата је 1200 круна, станарина 288 круна; од погреба и парастоса, где позван буде, 2 круне.

Дужност ће изабранога учитеља бити, да предаје у разредима, које му школски одбор одредио буде, да школску децу у певању како црквеном тако и световном обучава и с њом свецем и недељом пре свете литургије каталог држи; и за певницом при сваком богослужењу пои.

Ваљано инструјиране молбенице ваља упутити на име потписаног председника до 15. Новембра о. г. по срп. кал.

Жеља је, да се компетенти лично представе и у цркви поје.

Из седнице одбора српске вероисповедне школе.

У Осеку 2. (15.) Октобра, 1901. држане.

Лазар Кекић
перовођа.

Лазар Богдановић
председник.

К. 474. и 517/1901. 150 1—3

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења парохије 6. разреда у Бочару и парохије 6. разреда у Арадгају, овим се расписује стечај. Рок за поднашање молбеница истиче 24. новембра (7. дец.) 1901. године.

У Темишвару 21. августа (3. септ.) 1901.

Епарх. Конзисторија.

Бр. К 1992/353 ex 1901. 151 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохијско место у Деспот-Сент-Ивану са рескриптуалном платом II. разреда. Рок пријави је шест недеља дана од првог увршћења стечаја овога.

Ваљано инструисане молбенице ваља путем претпостављених власти потписаној конзисторији слати.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 2. (15.) октобра 1901 године.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

САМО СВЕШТЕНИЧКОГ ОДЕЛА КРОЈАЧ

Дунавска ул. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. 20.

Част ми је пречасној г.г. свештеницима до повољног знања ставити, да сам добио јесењи и зимски штофова за хаљине, јер сам ступио у свезу са првим горњим фирмама (фабрикама) које само ту робу израђују и исту за готов новац повлачим, стога могу много јефтиније да дајем, него оне подузимајуће фирме, које у моју струку спадају.

Појасева у свакој боји најбољег квалитета и камилавки од кадифе и које имадем увек готови. Неповољне поручбине примам натраг. Мустре на углед шаљем бесплатно.

140 3—10

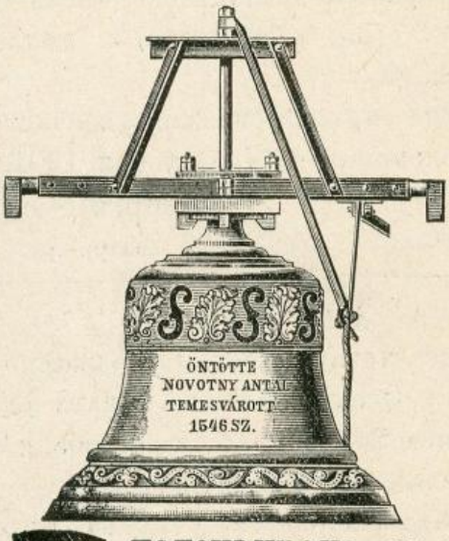

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ℰ провиђенаи зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

23— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. 555.

СРПСКИ СИОН

Год. XI — Број 43

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 28. октобра 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његова Светост, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, Георгије Бранковић, благоизволео је професора Богословије, кандидата Петроградске Духовне Академије Душана Јакшића рукоположити дана 25. октобра о. г. за ђакона.

По овлаштењу Његове Светости православнога Архиепископа Карловачкога, Митрополита и Патријарха српског, преузвишенога Господина *Георгија Бранковића*, благоизволело је Његово Високопреосвештенство, Господин Епископ Будимски *Лукијан Богдановић*, дана 26. октобра о. г. патријарашкога протођакона Августина Бошњаковића произвести за архиђакона, а рукоположити професора Богословије, кандидата Петроградске Духовне Академије ђакона Душана Јакшића за презвитера и професора Богословије монаха дра Јоакима Чупића за ђакона.

По овлаштењу Његове Светости православнога Архиепископа Карловачкога, Митрополита и Патријарха српског, преузвишенога Господина *Георгија Бранковића*, благоизволело је Његово Високопреосвештенство, Господин Епископ Бачки *Митрофан Шевић*, дана 26. октобра о. г. рукоположити архиђакона Данила Пантелића за презвитера (синђела).

Окружница.
О матичиним дупликатима.

К. 80^{c}/513 ex 1901.

(Свима окружним протопрезвитерима)

Високим отписом вис. краљ. земаљ. владе одела за богошговје и наставу у Загребу од 31. авг. 1901. бр. 8666. овамо ради проглашења подручном свештенству у оверовљеном препису припослана наредба високоисте од 24. септембра 1889. бр. 4270. ex 1889. о исгодобном вођењу матица у два по све сугласна изворна примерка и о достављању једнога од тих примерака на похрану надлежној управној области, — доставља се Пречастности Вашој ради проглашења подручном парох. свештенству уз налог, да исту наредбу у свој циркуларни протокол убележити и под теретом тешке одговорности тачно вршити не пропусти.

Из седнице Архид. Конзисторије у Карловци 4. (17.) октобра 1901. г. држане.

Георгије с. р.
патријарх.

Наредба,

краљ. земаљ. владе, одела за богоштовје и наставу од 24. септембра 1889. бр. 4270., гледе похране другога изворнога примерка матичних књига рођених, венчаних и умрлих код кр. жупанијских области дотично градских поглаварства.

Законски чланак XXIII. од г. 1827. §. 1. прописује, да се матице крштених, венчаних и умрлих, без разлике вероисповести, имаду по дотични душобрижници водити у два изворна примерка, те да се концем сваке године има један примерак похранити у аркиви дотичних јурисдикција.

Односно на велику важност, коју ове матице имаду за интересе како пучанства тако и јавне управе, одређено је овостраном наредбом од 28. новембра 1877. бр. 5449. погледом на ондашњи управни организам да се други изворни примерак матичних књига има похрањивати код поджупанија I. разреда за подручје целе жупаније, односно код градских поглаварства за подручје дотичних градова, дочим је обстојало ц. краљ. главно заповедништво у Загребу, као крајишка земаљска управна област наредбом својом од 9. јануара 1878. бр. 1312. 1877. одредило, да се парице матичиних књига имаду похрањивати код котарских уреда дотично градских поглаварства.

Да се ови прописи доведу у склад са данашњим управним организмом те са установама споменутога зак. чл. XXIII. од год. 1827., налази кр. земаљска влада, одел за богоштовје и наставу споразумно са оделом за послове унутарње, одредити:

1. Душобрижници свих коликих вероисповести имају с тога према горе реченим законским установама *истодобно* водити матичне књиге у два по све сугласна примерка а по измаку сваке године и то најкасније до конца јануара једну парицу матичних књига доставити надлежној управној области (кр. котар. области односно градском поглаварству). —

2. Докаже ли се, да који душобрижник не води *истодобно* матице у два сугласна примерка или да није парице матичних књига за прошлу годину најкасније до конца месеца јануара сљедеће године доставио надлежној управној области, притегнуће се такав душобрижник свим строгости закона на одговорност. —

Где је подручје црквене или богоштовне општине раздељено у два или више управна подручја, ваља парицу матичне књиге припослати оној области, која је надлежна за седиште општине. —

4. Котарске области имају примљене парице матичних књига за цело своје подручје одпремити надлежној жупанијској области.

5. Ове парице матичних књига имају се од селе без изнимке за цело подручје жупаније похрањивати у аркиви жупанијске области, а за подручје градова код дотичних градских поглаварства. —

6. Парице матичних књига ваља у жупанијском или градском аркиву кронологички по година поређати, а матичне парице, које су до селе похрањене биле у аркива обстојалих поджупанија I. раз. и код обстојалих котарских уреда имаду се пренети у аркиву жупанијске области.

За тачно обдржавање ових установа чине се особно одговорним предстојници жупанијских области и начелници градова.

У Загребу, дне 24. септембра 1889.

Гроф Куен Хедервари с. р.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Православна грчка црквена општина у Брашову (Kronstadt.)

Написао: Јерej **Стеван Чампраг** конз. бележник будимски.

(Наставак.)

Овим кр. рескриптом били су сви Грци потпуно задовољни, и у њему су имали сигуран темељ своје автономије, за коју држаху, да ће им национални карактер на вечита времена очувата. И нису се у томе преварили, јер кроз 72 године угарско законодавство (§. 9. IX. зак. чл. од г. 1868.) у свему потврђује и у крепости одржава овај рескрипт.

После побликовања овога рескрипта како Грци грађани тако и компанисте брижљиво се стараху за општину своју, којој су многе фундације основали, како на црквене и школске цељи, тако и на издржавање сиротиње. Нико х. Панајот предао је других већ обећаних 10.000 фор. на издржавање сиротиње; Димитрије Петру још 1794. г. депоновао је код бечке грчке

општине 15.000 фор. на издржавање школе у Брашову. Даље је следовала фундација великога фундатора кнеза Бранкована, који је своја два спахилука у „Felsö Szombatfalva“ и „Бојана Мурулуј“ даровао општини овој још 8. априла 1826. г., тога ради што је при овој цркви за време бегства његова из Румуније, о револуцији 1821. год., сахрањен отац му Емануил, сестра Јелена и мати Zoitza и што је при овој цркви нашао реда у свему и савесну управу, — с тим, да се половина прихода ових добара употреби на парастосе и потпомагање сиротиње, без обзира на веру и народност, а друга половина да се употреби за већ постојећу школу у којој ће предмете грчки учитељ предавати, а засебно ће се наградити један учитељ, који ће немачки језик учити тако, да у школу могу ићи и друге народности и то без плаћања школарине, и напослетку, старатељи да рукују тим иметком, који ће тек по смрти његовој и супруге му општини предан бити. Но супруга му по смрти његовој 1832. год. већ предаје општини у посед цео овај завештај. — Доктор *Флева* 1825. год., а Русет мало доцније, даје општини 4000 фор. на школу и сиротињу. Никола Мандрацоглу 1842. г. оставља $^1/_3$ иметка свог грчкој цркви с тим, да се од тог известан део има и румунским црквама у Брашову давати. Већина тих фундација, као фундација Нике х. Панајота за сиротињу, Димитрија Петру, х. Русета, основане су под тим нарочитим условом, да има грчка црква одржати свој кр. рескриптом ex 1796. г. гарантовати национални карактер. Ако би пак у том погледу временом каква год промена наступила, имаће се фундације у смислу основних писама (в. 4. тачку Панајотиног осн. писма од 21. јан. 1797. потврђеног Њ. Величанством Фрањом I. 24. августа 1798. г. под бр. 9038. и т. д.) делом у место рођења фундатора (Јанина у Епиру) делом пак у Аустроугарској у тако место пренети, где Грци станују, којима је школа потребна. И да би се тим оставинама што већа важност приписала, знатни део фундационог капитала депоновали су фундатори код грчке црквене општине у Бечу, која и данас само камате ставља на расположење старатељима ове општине.

Пошто ствар тако стоји, лако је разумети, зашто чланови општине тако брижљиво чувају национални карактер своје цркве и општине. С тога су Грци грађани 1799. и 1800. г. поново се жалили кр. гувернији на Грчке компанисте, који су сада већ и Румуне, Србе и Бугаре почели примати у компанију. Ово је уједно и последња расправа Грка међу собом, а од сада их виђамо увек на бојишту сложне против Румуна, односно њихових епископа.

После Адамовића, епископ Василије Моза хтео се мешати у руковање општинским иметком и фундацијама ове општине, па је тражио и пристављање овој цркви једног румунског свештеника, али је у томе свагда одбијен био.

Тако се приближила у борби за опстанак година 1820., која је значајна стога, што су ове године поред својих епископа први пут устали против грчке општине и Румуни грађани, јер сада је већ вредно било борити се, пошто је општина сада већ лепе фундације имала.

Сада се тек осетило, какав су несмишљен корак негда учинили неки Грци грађани, када су просећи компанистама, а тобоже због својих румунских жена и слугу од епископа Адамовића тражили, да се у цркви и на румунском језику држи богослужење. Сада су Грци из унутрашње вароши почели тражити да могу грчкој цркви, која је једина православна црква у том делу вароши била, једног румунског свештеника приставити. А да то са пуним правом могу тражити доказивали су тиме, да су и они чланови грчке општине који се у кр. рескрипту од 1796. г. спомињу, као „Грци грађани“ — cives graeci, који је назив — по њиховом мишљењу — управо скраћен од „cives graeci ritus“, што значи: православни т.ј. грађани грчког обреда — без обзира на народност, а то су они; те су желили, да се „puncta complanationis“ од 1790. г. у потпуну крепост стави, где се Грци компанисте и Грци грађани (по њима Румуни) у свима правима при грчкој цркви изједначују. Са овим потраживањем, које је више пута понављано, буду Ру-

муни од кр. гуверније свагда одбијени увек са обзиром на кр. рескрипт од 1796. г. па и под Баховом владавином г. 1860. под бр. 105/70.

Румуни изгубивши сву наду, да ће икада у грчкој цркви места добити као чланови грчке општине, још г. 1833. назидали су у унутрашњој вароши себи цркву на пијаци, која и данас постоји, но која је наредбом митрополита бар. Шагуне 1868. г. затворена, јер је то његова тактика у борби са Грцима захтевала.

Исти митрополит ступио је 1857. г. отворено у борбу са Грцима и то на основу свога дисциплинарнога права онда, када је грчком свештенику Герасиму Дендриносу без икаквог преслушања наводно због неморалног владања забранио у цркви служити. А ради вршења богослужења и донде, док општина у смислу својих автономних права не би му другог грчког свештеника ради потврде препоручила, именовао је за администратора те цркве односно парохије Вартоломеја Бајулеску — румунског свештеника, којему је строго наредио, да ради богослужења, што пре научи грчки језик.

Тај је свештеник једно време сам, а доцније уз грчког свештеника при овој цркви служио све до 1887. г. када је премештен био на румунску парохију у унутрашњој вароши, где је и данас још парох.

Грчка општина против насилног овог поступка свога митрополита притужила се тада постојећем кр. гувернијском сенату, услед чега је митронолит општину под ингердикт ставио, те целом подручном свештенству, забранио, да за Грке икакве функције обављају. Тако се десило да су три члана ове општине нехришћанским начином сахрањени, а новорођена деца једно време некрштена остала, док млади свештеник Бајулеску не би оружаном силом у парохију своју уведен, када је и интердикт скинут.

Тужба Грка није се дуго узела у обзир, те митрополит у два маха није хтео дати свој благослов и дозволу за богослужење новодоведеним грчким свештеницима, које је општина на место још 1857. г. свргнутога свештеника изабрала, те је од митрополита наређено привремено стање још увек трајало.

Г. 1866. умре румунски парох при св. успенској цркви у унутрашњој вароши, те његово место митрополит није ни попуњавао, шта више 1868. г. је ту цркву и затворити дао, а чланове те парохије упутио је, да се имају прикључити грчкој парохији односно општини, чиме је кр. рескрипт од 1796. г. ван крепости ставио те следеће наредио:

1. да од сада грчка црква св. Тројице и грчка школа и имање ових има бити заједничка својина како Грка тако и Румуна;

2. да се тој цркви има два свештеника приставити, који ће богослужење на основу равноправности наизменце једне недеље грчки, друге недеље пак румунски обављати.

3. у школи се има грчки и румунски учитељ употребити, а у цркви грчки и румунски певци и црквењаци.

4. старатељи имају се у једнаком броју од Грка и Румуна из средине односне народности бирати и

5. црквене матице имају се на обадва језика водити.

Општина се на овај нови одлучни нападај митрополита притужила како кр. гувернији, тако и кр. уг. министру богочасти и јавне наставе. Услед тога је митрополит 20. марта 1868. г. по други пут општину ставио под интердикт, који је 10. јула исте г. посредовањем вис. министарства скинут. Тада је министарство преко митрополијске конзисторије и дотле, док се наведено митрополитово расположење не би испитало, дало сачинити један привремени „modus vivendi“ од 8. тачака.

Услед тога „modus-a vivendi“ на место 1857. г. свргнутога Герасима Дендриноса постављени свештеник Вартоломеј Бајулеску би сада привремено задржан као администратор и ако је међутим нови грчки парох Доситеј Георгиос и од митрополита био признат и потврђен.

4. тачком споменутога „modus vivendi“ наредила је конзисторија, да се у будуће до окончања овога спора има богослужење наизменце на грчком и румунском језику обављати; дакле у будуће, а што је до

сада било, то ни сама конзисторија није признала. Вис. министарство је ово привремено устројство грчке општине — и ако је од кр. гувернија 27. јула 1868. г. о противном било извештено, — са одобрењем узело на знање с' тим, да је то устројство заиста привремено и да исто не може упливисати на коначно уређење ове ствари, која је већ у нечему — овоме устројству противно — била решена §-ом 9-им IX. зак. чл. од г. 1868, који је са два месеца дана раније донесен од наведеног министарског одобрења, а односи се баш на брашовску грчку општину, као што се и из саборског дневника од 6—8. маја 1868. г. видети може. А ради коначног уређења овога спора би поново одређена истрага, а вођење исте поверено је великом кр. судији Григорију Белди.

Исти Белди у току истраге уверио се о томе, „да је брашовска црква св. Тројице грчка национална, не пак обична грчкоисточна црква, а да према томе право својине на цркву једино Грцима припада.“

На то је министарство богочасти и јавне наставе — не узевши у обзир мњење свога мало пре споменутога повереника — 30. јула 1869. г. под бр. 9361. донело ниже наведено решење, којим је скоро у целости одржано у крепости 1868. г. на знање узето расположење митропол. конзисторије, те је поново изречено:

1. да се у цркви богослужење има наизменце на грчком и румунском језику обдржавати, да Грчка црква има једнаку плату давати како грчком, тако и румунском пароху;

2. да црквв. иметком, којим су до сада Грци руковали, и надаље Грци рукују;

3. рачуни, који су до сада политичким властима на ревизију поднашани, од сада се имају сибињској митропол. конзисторији подносити.

Дуго нису могли Грци у траг ући томе, зашто је министар мимоишао мњење свога повереника, и зашто је овако неправедно решење донео, кад је баш министар Етвеш толико љубио правду и правичност. Напослетку тек 1879. г. дознаше Грци случајно, да је то — кр. рескрипту од 1796. сасвим противно — решење стога донешено, што је овај рескрипт код министарства међу списима канда намерно измењен био са кр. рескриптом од 8. октобра 1796. грчке црквене општине у Бечу, о чему се са дозволом министарства општина сама уверила, а у архиви међу списима бечке грчке општине свој рескрипт нашла. А међу та два рескрипта постоји га битна разлика, да се брашовска грчка искључиво грчком својином проглашује, дочим кр. рескрипт за бечку општину спомиње и „Влахе“ (мацедо валахе) као правне поседнике бечке цркве.

1. и 3. тачка овог решења није се свидила Грцима; прва стога, што се пре годину дана уведено привремено стање у супрот 72. годишњег законом освећеног автономног права хтело као стално поставити; трећа пак тачка стога, што су тиме не само све фундације у опасности видели, које су саме уз одржање цивилног и грађанског руковања дакле са искључењем конзисторије основане, — већ и саму црквв. — општинску автономију своју.

Услед тога су Грци против наведеног министарског решења, а ради измене истога обратили се преставком на угарски сабор, а то исто чињаше и Румуни. Ове две преставке изнесене су пред сабор у седници од 30. марта 1871, али без стварне одлуке с тим, да их има надлежни министар у делокругу свом што пре правно и коначно решити. (Наставиће се).

Слово о молитви.

Говорио у Беловару јерej **Владимир Милутиновић.**

Који год призива име Господње спасће се. (Рим. X. 13.)

Ево, побожни Хришћани, апостола Христова, где нас упућује да призивамо име Господње, ако спаса себи — односно души као главноме делу нашем — желимо, „јер, вели, који год призива име Господње спасће се“. А да сваки појединн од нас себи спасења жели о томе сумње нема. Јер кад у најмањој невољи телесној тражимо спаса плоти тљеној и пропадљивој, зар да се за душу бесмртну не бринемо? Има ли међу нама кога, који себе не љуби толико да својој души спаса желео не би? Заиста нема!

Па кад је тако, урежимо дубоко у срце своје речи апостолове и по њима се владајмо! У призивању Бога, у молитви, дакле, која истиче из побожне душе, загрејане топлом вером, лежи спас наш. Од Бога иштимо помоћи. Од њега спаса тражимо. Чистим срцем му приступајмо. У успех не сумњајмо! Јер Христос наш вели: „Иштите и даће вам се; тражите и наћи ћете; куцајте и отвориће вам се“ (Мат. VI. 8.).

Но осим прирођене нам жеље за спасењем, која нас на искрену молитву потиче, имамо за молитву и мудрих савета апостолских. Св. ап. Павао вели: „Сваком молитвом и мољењем молити се Богу духом без престанка“ (Ефес. VI. 18.), а на другом месту опет: „Надањем веселите се, у невољи трпите, у молитви будите једнако“ (Рим. XII. 12.).

А сам нам пример пружа, јер „тога ради, вели он, преклањам колена своја, пред Оцем Господа нашега Ис. Христа“ (Ефес. III. 14.).

А ено и славног Искупитеља где нам најузвишенији узорак молитве даје у „Оченашу“ — Молитви Господњој! Ено га сама где се после свршене тајне вечере моли, по својој не божанској, но човечанској природи, — Оцу небесноме.

Али може бити да ће ми рећи који од малодушних: посведневно сам се обраћао милости Божјој. Призивао сам свесвето му име. Просио сам и не добих; тражио сам и не нађох; куцао и неотвори ми се. Вели до душе апостол да се молимо, али гле, мени молитва не помаже. — Не будимо, драга браћо, малодушни! Не сумњајмо у милост Творчеву! Не одбацујмо молитве! Запитајмо рађе себе, како смо се молили! Да не молисмо можда безгрешнога да нам у греху помогне? Свесветога за помоћ у безосвећењу? Свезнајућег да нам безакоња превиди? Заиста, заиста вам кажем, драга браћо, ко оваком алком на вратима бије, томе се не отварају! Пречисти се у нечистоћи не каља. — Или у својим молитвама искасмо превише тога. А зар молитва Господња не каже изрично, да од земаљских потреба само „хљеб данашњи“ просимо. „Не бринимо се за сутрашњи дан“ (Мат. VI. 30.), јер ове ноћи може Свевишњи анђела свога по душу нам послати. Од земних потреба не проси изим хљеба данашњега, а „на Господа пренеси твоје старање и он ће те нахранити“ (Пс. LIV. 23).

Испитајмо себе, побожни Православни, да ли увек добро промишљамо шта ћемо у Бога просити? Да ли чинисмо можда као луда деца што оружја оштра у родитеља моле? Та да ли ће отац нејацкоме сину јатагана бритка у руке дати? Или мајка оштру иглу недораслој кћери? Не! Па ни Отац небесни неће нам удовољити молби, која нам је на штету. Он познаје по своме свезнању, ал’ ми не предвиђамо.

Слутим даље, како понеки у себи збори: силни су греси моји, нема њима опроштаја. Молитва ми не помаже. Домолити се не ћу. А зар сме Хришћанин заборавити, да је Господ најмилостивији Отац? Отац опраштa деци, која се од срца кају. Смемо ли заборавити, да је Спаситељ баш ради грешника на земљу дошао и ради њих у цркви својој светој, тајну покајања установио? Здрави не требају лекара, но болесни. Онај „који заповеда своме сунцу те обасјава и зле и добре, и даје дажд праведнима и неправеднима“ (Мат. V. 45.), опростиће и најтежим грешнику, ако искрено покајавши се призове име Његово, јер „ко год призива име Господње спасће се“ (Рим. X. 13.)

Зар може бити већег грешника од убијце, разбојника? Ено и њега где призвавши име Господње удостоји се раја. Призва: „Опомени ме се Господе кад дођеш у царство твоје“ (Лука XXIII. 42.) и спасе се: „Заиста ти кажем: данас ћеш бити са мном у рају“ (Лука XXIII. 43.), рече му Исус.

Али, побожни Православни, није сва молитва у прошењу, него и у прослављању Бога, и у благодарењу великој Му доброти и у свему томе је молитва. Зар не треба прослављати молитвом славословља Онога који премудри поредак у васељени постави? Онога који небесним телима стална пута даде? Творца, који на најмудрији начин из ничега створи све што видимо, и сврх тога анђеле и душу! Кад, тако рећи, сваким даном певамо славоспеве светским великанима кога било рода, како да не појимо с анђелским хоровима славопој Богу великоме — „Свать, свать, свать Господь Савашть, исполнь небо и земля славы твоея“ (Исаија VI. 3.)

Разгледајмо даље, драга браћо, да ли Богу благом благодарних молитава дугујемо. Погле! Све што имадеш, имање, здравље и круна тога — живот, све је од доброг Бога. А што

је далеко више, Син те је Његов смрти духовне избавио. Искупио те од греха прародитељскога. Отворио ти врата раја. И — о превелике Божје љубави и милосрђа — нас грешне, бедне људе учинио причесницима пресветог тела и крви своје. Да ли је ко игда видио већих доброчинстава од ових Господњих?! Или чуо?! Заиста није! Дакле онда не закаснимо драга браћо, са молитвама топлог и искреног благодарења.

На почетку слова свога у име Господње, спомињао сам вам, драга браћо, да нам сам Спаситељ и апостоли Његови за пример у молитви служе. Ево ме на свршетку да вам и других примера покажем. Сетимо се првих Хришћана, верника цркве св. православне, где гоњени огњем и мачем склањају се у подземне шпиље, зване катакомбе, да тамо Бога моле, славе и хвале, те молитвеном расположају душе своје одушке даду. Сетимо се славних нам српских предака, јунака славних, не горих Хришћана првих, како у славу Божју задужбине граде, молитве у њима моле и хвалу Богу, „Тебе Бога хвалим“ поје. А под игом некрста Турчина гоњени коцем и конопцем, манастирима хрле и ту Бога моле.

На срце вам стављам, драга браћо, угледајмо се на најузвишенији пример Спаситељев и апостола; не заостанимо за прецима добрим, молимо се увек духом и умом (1. Кор. XIV, 15.); призивајмо име преблагога Творца, „јер који год призива име Господње спасће се“. Амин.

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: **Ст. С. Илкић.**

(Наставак.)

Начин живота епископа као и домаћи ред домова им установио је и прописао је седми васељенски сабор на основу монашких правила, ма да не наређује, изрично, да се епископи морају узимати између монаха. Ево како говори 18. правило седмог васељенског сабора: „А што жене у епископијама или манастирима бораве, бива узроком сваке сумње. Ради тога који се затече да држи ропкињу, или слободну у епископији или манастиру, да ту неку службу врши, нека се казни; а ако постане упоран, нека се сврне. Ако буде, да и у предграђама жене бораве, и епископ или игуман има да се ту на путу заустави, — у присуству епископа или игумана жена никакве службе нека не обавља у то време, него нека се у друго место склони док епископ не пође, да не буде никаква приговора“. Но будући да је при постављању ожењених презвитера за епископе било много тешкоћа и препрека, у првом реду због тога што правило наређује, да се такви презвитери имају развести од својих жена, а у другом реду захтева да развод тај буде по узајамном пристанку између супруга, што је праксом црквеном усвојено, да се за епископе бирају поглавито лица монашкога реда. Позитивног правила у овоме погледу немамо ни од сабора ни од светих отаца, јер се овакво правило није ни могло донети из разлога, што се монаштво — као сталеж у који појединa лица ступају добровољно — у току времена могло мењати, шта више могло би по некада и оскудевати у Цркви. Ну зато је ипак избор монаха за епископе много удобнији од избора ожењених клирика, шта више такав избор много више приличи високом епископском чину, за који се тражи узвишена чистоћа и савршенство живота; уједно је избор овај и веома прикладан позиву епископском, који по многим и тешким својим дужностима тражи да му се цео један човек посвети свим животом својим. Сем тога по разуму наше Цркве, епископство је духовна веза управо обручење епископа са Црквом, те је епископ дужан чувати чистоту и духовну целомудреност вере и на њојзи постављеног живота Цркве, да би ју тако могао као чисту девојку пред Христа извести (2. Кор. 11, 2); због тога се у црквеном језику, а на основу отачких правила и каже за Цркву, која нема епископа, да је *удова*. Према таквом значењу епископског сана, најприкладније је, да се на њега постављају особе које су ослобођене од свију светских брига и веза, и које су дале Богу завет девичанства. Само је на поместном Цариградском сабору, држаном у IX. веку одређено, да се постриженье за монаха има обавити вазда пре посвећења на степен епископа, а никако после посвећења (прав. 2).

У нашој овопредеоној цркви у потпуној су снази и важности сва она правила источне цркве, која се односе на свештенички брак. Према томе клирицима нашим, под односним канонским уветима, од воље стоји ступати у

брак или не. За епископе пак постављају се искључиво лица монашког реда, односно и удови световни свештеници, који се посвећују тек пошто положе обете монаштва.*

Сем тога у нашој овопредеоној цркви; обичај је био, све док декларатоpијске наредбе нису у живот ступиле, да се је сваки удов свештеник морао покалуђерити и своју парохију напустити. 45. §. декларатоpије од 1779. године укинуо је једном за свагда овај канонима противан обичај.

У Русији је до XIV. и XV. века дозвољено било ступати нежењенима на све степене клира. Од XIV. века пак митрополити су руски забрањивали нежењенима ступати у клир, а удовим ђаконима и презвитерима забрањивали су служити. Праксу ову потврдили су и сабори у Москви (1504.) и у Вилни (1509). Исте ове одредбе потврдио је истоплави сабор, који је држан 1551. године. Патријарашки сабор, држан у Москви 1667. године, и ако је признао да су наведене одредбе потребне, није их могао признати за канонички правоваљане и сагласне са старом васељенском Црквом, те је прогласио, да у будуће немају обавезне снаге. Или и након ове одлуке удовим свештеницима су дозвољавали служити тек по добивеној нарочитој дозволи која се звала *епитрахилна грамата*, а ђаконима тако исто, тек на основу *орарних* или *постихарних* грамата. Издавање ових грамата коначно је укинуто за време царице Катирине II. године 1765. Но поред свега тога у данашњој пракси руске цркве сачувала се та особеност, да се световни презвитери и ђакони пре не рукополажу док се не ожене, а безбрачни се не пуштају у клир црквени. Удовим презвитерима и ђаконима дозвољава се служити, али се удови ђакони већ не посвећују за презвитере. За епископе пак бирају се искључиво монаси.

2.) Посебне одредбе гледе избора и рукополагања свештеничког.

а) *Избор и рукополагање епископâ.*

Првобитно у апостолском веку, апостоли су сами бирали достојна лица за чин епископски. Избор овај вршили су они или по упутству добивеном од Бога, или пошто су сами лично уверени били о достојности односних лица, или по автентичној сведоџби других лица, односно целе Цркве. Тако изабране особе рукополагали су апостоли скупа, или један између њих са сабором епископа, као што нам о томе јасно сведоче речи апостола Павла упућене епископу Тимотеју где каже: „**не нерадѧ о своемъ дарованїи живѹщемъ въ тебѣ, еже дано тебѣ бысть пророчествомъ съ возложенїемъ рѹкъ священничества**“ (I. Тим. 4, 14). Апостоли су се постарали за избор епископа у будућим временима, те су наредили, да се епископи имају постављати сабором епископâ. Прво апостолско правило говори овако: „Епископа нека постављају два или три епископа“. Речи наведенога правила односе се како на на избор, тако исто и на рукоположење епископâ.** На основу овог апостолског правила избор епископа првих векова обављао се на сљедећи начин. Када се оснивала нова, или попуњавала обудовљена епископска катедра, обласни митрополит је сазивао епископе подчињене му области на сабор у главни, катедрални град дотичне епархије за коју је требало поставити епископа. Да избор правилан буде захтевало се да су присутни сви, односно већина или три епископа оних епархија које су сачињавале односну митрополитанску област или црквени округ (διοικησις); они пак који нису дошли, дужни су били послати своје грамате (писма) у којима изјављују да пристају на саборско решење, или у којима износе своје мишљење о томе, кога би ваљало изабрати. Избор се никако није могао сматрати правоваљаним без пристанка митрополитова, којему је припадало право потврде и рукополагања изабраних; према томе се је онај избор, који је обављен без митрополитова пристанка сматрао за ништав, а изабрани се није могао рукоположити. Наведени изборни поредак потврђен је у четвртом веку првим васељенским сабором. У једном својем правилу говори поменути сабор овако: „Епископ треба у опште да постављен буде од свију епископа, који су у епархији; а ако је то мучно, или због какве хитне потребе, или због даљине пута, нека се барем три на једно место сакупе, а одсутни нека такођер свој глас даду, пристајући кроз грамате, и тада нека се обави рукоположење; утврђење пак свега тога има припадати у

* Декларатоpија од 1779. год. §. 21.

** По епископу Никодиму речи „нека постављају“ — односе се ли на рукоположење. (в. Правила I. стр. 45).

свакој епархији митрополиту“ (I. вас. 4. в. I. вас. 6). У случају да сви епископи нису сагласни у избору извеснога лица, тада одлучује већина гласова. „Ако су сви епископи сложни били у избору, и избор је био уредан и по црквеном правилу, а два или три се успротиве због наклоности своје к опорби, у таквом случају нека важи глас већине“ — говори 6. правило првог васељенског сабора. Овако је то било у целој хришћанској Цркви и овај начин избора потврђиван је и саборским одредбама каснијих времена (Антиох. 19., — Лаодик. 12., — Картаг. 13. 60. 61. — IV. вас. — VII. вас. 3).

За Епископе су обично бирали чланове местног свештенства дотичне цркве (епархије), за коју је ваљало епископа поставити. Но бивало је и изнимака у таквим случајевима, када се је нашло за потребно, да се један епископ премести с једне катедре на другу, или када у местном свештенству није било достојних особа, те се по нужди морао бирати епископ између чланова клира друге цркве. и на послетку када је при избору између местнога клира, наступио неспоразум међу самим бирачима. (Наставиће се.)

Изјава.

Христос је прорекао ученицима својима, да ће сваки, који њих убије, мислити, да тијем Богу служи.

Пророчанство ово Спаситељево испуни се и на апостолима Његовима и на нашљедницима Њиховима све до данашњега дана, а данас канда највише на нашљедницима апостолским у српској православној цркви, на српским Архијерејима.

Сваки, који њих више ружи, умишља, да Богу и народу више служи.

Нападајима те врсте нарочито је нишаном постао наш Архијереј високопреосвештени Господин Михаило.

За ред и рад у цркви; за ревносно катизирање у школама; за скоро неочекивани успјех са ваншколском младежи сиромашних и раштрканих села Дијецезе наше; за савјесно руковање, а тијем знатно умножење црквено општинског иметка, а под строгом контролом, од кад је данашњи Архијереј преузео управу Дијецезе, — за све то немају „пријатељи“ цркве ни једне ријечи признања ни за свештенике, ни за Архијереја њихова, јер им није ни намјера да објективно критикују, нити их је кадро развеселити, кад виде уједињено свештенство под руководством Архијереја свога у сложном раду, на правом пољу позива свога.

На против, ако опазе, да се сва пажња и рад свештенства враћа на право поље њихова позива, и да се не дозвољава, да се свештенство на штету јединe, истинске службе своје бави другим пословима, они у томе виде скученост свештенства.

Ако виде, да се увјерење свештеника у ма којем питању не слаже са њиховим, они у том виде терорисање свештенства.

Ако се показала нужда, да се и међу свештенством по где-који мало заборавнији опомене на дужност своју у цркви, школи, званију или животу свештеничком, а у крајњој нужди гдјекоји мање осјетљив и осјетљивијим законитим средствима на дужност сјети, у том они виде тиранско прогонство свештенства, те „у име свештенства“ у велико звоно ударају и позивљу у помоћ на спасавање свештенства испод самовоље Епископа Михаила, мислећи, да ником неће упасти у очи, како је ова ларма јако слична оној, што се често само за то диже, да поремети ред, како би они, који су ларму дигли, у општој забуни лакше извели оно, што желе.

Као свештеници устајемо у обрану истине, и проглашујемо вијести о терорисању и самовољном неправедном прогонству свештенства од стране Његова Високопреосвештенства Г. Епископа Михаила, као и о незадовољству свештенства са својим Архијерејем и Епархијском власти скроз неоснованима и неистинитима, и изјављујемо, да ће се узалуд мучити сви они, који мисле, да ће бити кадри навести свештенство, да заборави на заклетву своју, и откаже послушност Архијерају своме, а покори се онима, који немају никаква права да управљају и руководе пастире цркве Христове.

Свештенство протопрезвитерата Личког:

Протопрезвитер *Мојсије Мајсторовић* парох Грачачки, администт. протопрезвитерата Личког, јереј *Миланко Борић* админ. Плочански, *Петар Милојевић* администр. парох. Могоричке, *Атанасија Оклобџија* парох Вребачки, *Исо Димић* парох Острвички;

Потписујем потпуно повјерење Њ. В.

Г. Епископу, не само као потчињени свештеник, него и као члан Христове православне цркве, који слободно и независно може да оцијени рад свог надлежног Епископа-Дијецезана на пољу управе и религијозног и просвјетног живота цркве у владичанству Горњокарловачком.

П. М. Крајиновић парох Ширококуљски; *Јован Богдановић* парох Дивоселски, *Гена Илић* парох Госпићки, *Никола Мајсторовић* гимн. катихета, јерej *Андрија Цвјетићанин* админ. парохије Медачко-Радучке, *Тома Мандић* парох, *Светозар Д. Зорић* капелан Горњо-Грачачки, *Никола Шкрбић* парох Брувански, *Петар Мајсторовић* парох Доњански, *Данило Чучковић* парох Сувајски, *Симо Војводић* парох Српски, *М. Вурдела* адм. парох Осредачки, *Милош Личина* парох Попински, *Ј. Узелац* Зрмањски парох и админ. парохије Прибудићске.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Крсно име Његове Светости Патријарха Георгија). Крсно име св. патријарха нашег *Георгија*, дан Великомученика Св. Димитрија, прослављено је и ове године св. архијерејским литургијама у дворској капели, Великомученику Св. Димитрији посвећеној, и у св. саборној цркви. У капели је богослужио високопреосвештени г. епископ Бачки *Митрофан*, а у св. саборној цркви високопреосвештени г. епископ Будимски *Лукијан*.

Пре св. литургије благоизволела је Његова Светост најмилостивије примити честитке свештенства, у име којега је високог свечара поздравио архимандрит Крушедолски г. *Анатолије Јанковић*; а после св. литургије честитке представника свију власти, просветних завода, грађанства и осталих корпорација. У име српског забавишта Карловачког, под руководством забавиље гђце *М. Веселиновић*, честитали су један малишан и две малишанке. Ови су честитари детињском љупкошћу изговореним песмама честиткама изазвали пуно задовољства и високом свечару и свима присутнима који су их чули.

Пре ручка освећена је свечарска водица у малој трпезарији, пред красном иконом Св. Димитрија. За тим је био свечани ручак у великој трпезарији. У прописано време обавио је чин сечења колача г. архимандрит Анатолије, а колач су преломила два госта Његове Светости, високопреосвештена г.г. епископи *Лукијан* и *Митрофан*. После свршенога чина овога подигла је Његова Светост чашу у славу Божју, част и спомен Великомученика Св. Димитрија, а у здравље свију својих милих гостију. Његовој Светости подигли су здравице високопреосвештена г.г. епископи, велеможни господин Ст. В. Поповић — Чика Стева — ректор Богословије г. протопрезвитер Јован Вучковић и секретар Др. Лаза Секулић. Жељама које су у тим лепим здравицама топло и искрено изречене; усклицима, који су те здравице и жеље пратили, придружујемо и своје. Да живе Његова Светост патријарх српски *Георгије Бранковић!*

(Архидијецезални Административни Одбор) у седници својој од 6 (19) септембра о. г., под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*, решио је, осим осталих, и ове предмете: — Узет је на знање извештај Архидијецезалне Конзисторије да је Његова Светост на молбу бившег потпредседника у С., Мил. М., изволела овоме опростити погрешку, коју је исти својим рђавим понашањем приликом благодарења за седамдесетогодишњицу Његове Светости починио, и због које је решењем овога одбора свргнућем са потпредседничког места и са скупштинарске части кажњен био, те ће се према овоме извештају даље поступати. — Узето је на знање приопћење кр. зем. владе одела за богоштовје и наставу, да је исти одео одобрио односни уговор гледе оправке на парохијској цркви у Вогњу и с тим у свези кр. жупанијској области у Вуковару потребна упутства издао. — Узето је на знање такво приопћење истога одела за богоштовје и наставу и гледе радњи око парохијске цркве и парохијског дома у Шимановцима. — Узето је на знање приопћење истога владиног одела, да ће се на рачун поправака на парохијској цркви у Рачи на исплату дозначити своти од 2400 К., кад односне радње доготовљене и похваљене буду. — Узета је на знање одлука Саборског Одбора којом је дозвољено пароху у Јакову јерeју Јовану Гомирцу, да свој првобитни улог од 400 К у општем митроп. свештеничко удовичком мировинском фонду са још 800 К., укупно дакле на 1200 К., повисити

може, те ће се о томе исти јереј Ј. Гомирац својим путем известити. — Удовољиће се позиву Саборског Одбора, те од подручних црквених општина затражити и Саборском Одбору поднети ови податци. 1.) Списак оних подручних црквених општина, које су правилно по закону образоване односно у којима постоје правилно организоване скупштине, црквени и школски одбори; 2.) Списак оних подручних црквених општина, које нису по закону организоване, односно у којима не постоје горњи црквено-општински органи, него их замењују привремени управни одбори (заступства и др.) с тим, да се код сваке поједине овакве црквене општине наведе узрок, односно расположене услед којега нема у истој законом одређених организованих органа, као и то: од којега дана постоји такво нередовно стање код сваке такве црквене општине; 3.) Тачан исказ, из којега се може видети до које године (укључно) је свака поједина црквена општина поднела надлежном епархијском административном одбору на финалисање црквено-општинске и др. рачуне; за које године до укључно 1900., није поднела дотична црквена општина таковых рачуна и докле т. ј. до које године (укључно) су финалисани код сваке поједине црквене општине горњи рачуни? — Путем окружних протопрезвитерских звања доставиће се црквеним општинама Извештаји о стању срп. нар. црк. фондова и заклада за г. 1900. — Дозвољено је управи манастира Јаска, да против прњаворана тамошњих може подићи парницу на признање власништва. — Одобрено је управи манастира Велике Ремете, да може од гимназијских фондова у Карловцима купити 8 јутара 979□° земље, који се налазе у непосредној близини манастирског земљишта. — Искази окр. протопрезвитерских звања о уплати пореза и једначка на актуалне парохијске сесије поднеће се Саборском Одбору. — Путем окр. протопрезвитерских звања поново су позване црквене општине да у смислу већ изданих налога поднесу, најдаље до конца децембра о. г., уз односне грунтовне извадке извештај о томе, какве је некретнине политичка општина од црквене општине одузела, окупирала. — Поводом окр. протопрезвитера Митровачког о изновичној целокупној организацији црквене општине у Буђановцима, иста је одобрена Услед утока, поднесеног против попуне места у одбор изабраних скупштинара, у истој црквеној општини, а поводом тим, што се та места нису попунила оним особама, које су при избору скупштинара највише гласова имале, после изабраних скупштинара, него поновним избором; — решено је, с разлога, што у превишњем кр. рескрипту од 10. авг. 1868. није изрично прописано, којим путем да се попуне места у одбор изабраних скупштинара, да ли поновним избором (листинама) или оним особама, које су при избору скупштине после изабратих скупштинара највише гласова добиле, услед чега се у пракси један и други пут и начин употребљује, — узета је на знање и односна обављена попуна у одбор изабратих скупштинара. — Извештена је Архидијецезална Конзисторија, да је у црквеној општини у Буђачовцима организација спроведена, те да се избор пароха услед тога предузети може. — Уток пароха у Марадику јереја Ј. Чичулића, против оводборског решења, којим је он као парох, дакле уживалац парохијске сесије, дужан подмирити трошкове за комасацију исте сесије, поднеће се на више расуђење и развијење Саборском Одбору са молбом, да поводом овим уједно у овом предмету донесе своју начелну одлуку за равнање у сличним случајевима, који ће свакако приликом спровађања комасација и у другим црквеним општинама наступити. Начелно је одобрен куп кућнога плаца за зидање парохијског дома у Мирковцима, те је позвана тамошњи црквена општина, да гледе тога склопи са продавцима купопродајни уговор и и овом одбору ради клаузулирања поднесе. — Црквеној општини у Обрежу одобрен је уговор у предмету ограђивања црквене порте гвозденом оградом за своту од 1400 К. — Црквеној општини у Пећинци начелно су одобрене радње око поправака на тамошњој цркви и гледе набаве новога сата на црквеном торњу, те је упућена црквена општина да у том предмету прописне уговоре склопи и овом одбору поднесе на увиђење и клаузулирање. — Одобрено је црквевој општини у Војки, да тамошње гробље огради зидом са гвозденом капијом на главном улазу, те је и уговор гледе тога клаузулом одобрења провиђен. — Црквеној општини у Г. Товарнику одобрена је да прода $^1/_4$ сесионалне земље црквено-општинске у сврху подмирења $^1/_2$ трошка за оправак тамошње цркве. — Одобрена је организација и конституисање целокупне црквене скупштине у Баноштру. Узета је на знање обнова $^1/_2$ црквеног одбора, затим избор председника, подпредседника, те једнога одборника у црквеној општини у Војки. — Узета је на знање обнова $^1/_3$ скупштинара у црквеној општини у Трнињи. — Поводом утока поднесеног против избора црквеног председника у Гргуревцима, уништен је тај избор, јер је обављен усменим, а не тајним гласањем (цедуљама). — Клаузулом одобрења провиђен је уго-

вор црквене општине у Дол. Товарнику, којим купује од кр. уг. финанцијског ерара 370 јутара вакантног земљишта за своту од 11.000 круна. — Одобрени су купопродајни уговори црквеним општинама у Вуковару, Мирковци, Карловци, Добановцима, Бежанији, и условно црквеним општинама у Купинову и Беркасову. — Одобрен је закупни уговор, којим је црквена општина у Бешки издала на четир године под закуп 181 јутро црквеноопштинске земље за цену од 42 круне по јутру. — Одобрени су рачуни црквених општина у Мартинцима и Ст. Пазови за г. 1900. — На питање црквено-општинског председништва у Митровици, да ли су тамошњи парохијани дужни плаћати парохијал у тамошњој општини и на њихов посед, који се у другој општини налази, решено је — известити исто председништво, да по гласу § 7 одс. II. А. прев. кр. рескрипта од 10 авг. 1868. има сваки последователь православне вере прилагати на црквене и школске потребе, па и парохијал, у оној црквеној општини, у којој стално живи, а те прилоге власна је црквена општина разрезати и на оно имање, које дотични парохијанин поседује и ван подручја општине у којој пребива. — Закључак црквеног одбора у Ер. у предмету ликвидација црквених тражбина одобрен је, а црквена општина у Ер. упућена, да има у будуће сваке године тужити суду немарне дужнике, ради наплате дугујућих износа, јер ако би неиспуњењем овопогледне дужности од стране председника, црквених скупштинара и одборника црквена благајна какову штету претрпила, биће исти осуђени, да такову штету црквеној благајни солидарно накнаде. — Одобрен је закључак црквеве скупштине у Вуковару, да се неистериви парохијал из прошлих година, у износу од 2519 Круна 82 филира отпише. —

(**Књижевни Одбор Матице Српске**) имао је у четвртак 18. (31.) октобра свој редовни састанак под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Од предмета наводимо: Узима се с неким изменама на знање извештај секретарев о састанку редакцијоног пододбора, у ком се јавља, да су чланови поделили књижевне и научне струке међу собом ради реферисања у Летопису; да ће се постарати, да се нађу известиоци о словенској и туђој књижевности, о српској уметности и о раду наших позоришта; да ће се израдити програм, по ком ће се штампати Књиге за народ; да је утврђен ред чланака за 210. књигу Летописа. — Како је архимандрит Илариjон Руварац изјавио, да са слабог здравља не може о св. Сави говорити о архим. Јовану Рајићу, умољен је да то учини др. Јован Радонић. — Протосинђел Ђорђе Видицки, настојатељ манастира Ковиља, јавља да нема и да никад није ни било фонда за издавање дела архим. Јована Рајића. — Прима се предлог секретарев, да се умоли г. Бранислав Ђ. Ђушић, да пошље свој рукопис „Косово“ (опис земље и народа). — С признањем се узима на знање, што је негдашњи питомац задужбине Симе Ђорђевића, инжењер Милан Т. Жакула, асистент на Техн. Вел. Школи у Будимпешти, своје дело „Gleichstrommessungen“ посветио успомени добротвора свог и један примерак послао Матици Српској. — Не прима се за Летопис: „Даровар“ од Мил. Обрадовића. — Прима се „Црно Море у међународном праву“ од Ђоке Ђурчина. — Издаје се на оцену расправа непознатог писца „Философија као наука“. — Узима се на новољно знање, да је питомац задужбине Симе Ђорђевића, Миливој Матић, положио и последњи испит и добио диплому за инжењера. —

(**Управни Одбор Матице Српске**) имао је у суботу 20. октобра (2. нов.) о. г. своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Од предмета наводимо: Одана је почаст устајањем са својих места и ускликом „Слава му!“ преминуломе члану Ђоки Ритомировићу, трговцу у Гају. — Умолиће се српска општина суботичка односно старатељство задужбине Јована и Терезије Остојића, да за ову годину пошље одређених педесет дуката за дела, којима је Књижевни Одбор досудио награду. — Узима се на знање наредба министарска, да се великом жупану као поверенику владином за Матицу Српску паушал издаје из заједничких управних трошкова. — За заступника Матице Српске на главној скупштини српског народног позоришта изабран је члан Александар Којновић. — Јавиће се сенћанском надсолгабировату да је и за год. 1902. госп. Слободан Матић молски вирилац за задужбину Симе Ђорђевића. — Узима се на знање извештај дра Светозара Димитријевића у Темишвару о расправи оставине Јулијане Маргетићке с тим, да је Матица готова исплатити све легате, осим једног спорног. — У ствари молбе гђе Сосе Ђурђеве у Долову издана су фискалу нужна упутства. — Члан А. Којновић и књиговођа А. Марковић предаће по инвентару све новом закупнику земље фонда С. Ђорђевића. — Послани су на молбу неки Летописи Мађарској Академији Наука. — Издано је зајма у суми 15.000 круна.

(**Главна скупштина „Друштва за српско народно позориште“**). Под председништвом свог на-

чеоника г. дра Лазе Станојевића одржало је јуче „Друштво за српско народно позориште“ овде своју главну скупштину. Главни предмети, који су решени на скупштини, ови су: Узет је на знање извештај управ. одбора о стању фонда позоришног. У том извештају се вели, да се због дефицита неће одржати прослава 40-годишњице позоришне ове сезоне у Новом Саду, него се одгађа до бољих прилика. После дуже расправе примљени су извештаји о стању фонда позоришног, о рачунима главне благајне, позоришне дружине и извештај о супер-ревизији позоришних рачуна — Решено је с обзиром на многе и превисоке глумачке предујмове, да се од сада ти предујмови укину и да се издати предујмови што пре отплате. — Узет је на знање извештај управе о стању и радњи позоришне дружине. На крају тог извештаја управитељ Дим. Ружић моли, да му се после 42-годишње службе даде мировина, а изјављује, да управитељ под данашњим приликама и с данашњим елементима у дружини никако не може бити. Међутим готов је, да у главнијим улогама игра у местима, која то буду желела. Решено је, да се Ружић замоли да остане на свом месту још годину дана, а да игра кад хоће и може. С тим у свези усвојен је предлог П. Дамјановића, да се установи место деловође позоришног са платом од 1800 Круна, који ће водити административне послове, а имаће да положи кауцију у износу годишње плате. — Пошто је одређен прорачун на годину дана и изабран одбор за оверење записника, завршена је скупштина.

(**Избор пароха.**) За пароха у Батањи изабран је једногласно тамошњи администратор парохије јерej *Михајло Пандуровић*.

(**Г. др. Лаза Секулић**), патријаршки и народно-црквени тајник, изабран је, а у изборном котару Карловачком, за народног заступника на земаљском сабору.

У Србији.

(**Произведен за протојереја**). По одлуци св. Архијеријског Сабора, који је, цењећи примерну и ревносну службу свештеника Београдског и уредника „Весника Српске Цркве“ *г. Николе Д. Божића*, одликовао истог чином протојерејским. Његово Високопреосвештенство г. митрополит произвео је већ, на св. литургији у саборној цркви, свештеника Божића за протојереја. Сам акт произвођења пропратио је г. митрополит сходним речима износећи побуде, које су руководиле и њега и Сабор, да свештеника Божића одликују. По свршетку говора митрополитова свештеник Божић захвалио се на првом месту Његовом Високопреосвештенству, који га је за ово високо одликовање предложио, а за тим и светоме Сабору, који је тај предлог усвојио и протојерејски му чин даривао, рекавши, да ће и од сада, до краја живота свога, служити са оном истом ревношћу св. цркву и српске цркве сиротну књижевност, са којом је то и до сада чинио.

(**Велика Школа**). Ректор Велике Школе госп. *Коста Главинић* дао је оставку на ректорски положај због тога, што су за потребе Сенага државног заузете извесне учионице, те предавања у правном факултету нису услед тога могла отпочети ни 15. октобра. На место г. Главинића изабран је за ректора г. др. *Милан Јовановић-Батут*. — За професора међу народног права на истој школи изабрат је др. *Милош Богичевић*. Избор има још да потврди министар просвете.

(**Споменик митрополиту Михаилу**) Главни одбор свештеничког удружења поднео је, као што јавља „Срп. Застава“ Архијерејском Сабору нацрт за подизање споменика пок. митрополиту Михаилу. Овај је нацрт усвојен. Према њему ће споменик бити сав од мрамора, у величини споменика кнеза Михаила и подићиће се на митрополитову гробу. На њему ће бити исписано: „Љубите св. Православље, љубите Српство!“ Споменик ће се осветити 5. фебруара идуће године, као на дан смрти митрополита Михаила.

У Црној Гори

(**Парастот владици Петру II.**) У петак, 19. окт. о. г., била је у манастирској цркви на Цетињу задушна литургија са парастосом поводом 50-годишњице смрти блаженопочившег господара-митрополита црногорског Петра II. Петровића Његуша. Чинодејствовао је митрополит црногорски Митрофан са цетињским свештенством, а присуствовали су богослужењу Њихова Краљевска Височанства кнез Никола I., престолонаследник кнез Данило и кнегиња Милица и кнез Мирко са свитом, државни велико достојници и чиновништво у паради. Од стране дипломата били су потпуковник Антонић и Логотетис. Грађанства беше много у цркви.

Разне белешке.

(**Рукопис апостола Петра**). У једним новинама, које излазе у Јерусалиму, изишло је, како вели Петроградски „Свјет,“ интересантно саопштење. 13. Јула 1879. умро је у Јерусалиму један просјак, који се зваше Коре. Живео је сасвим усамљен, као пустињак и држао се у народу за свеца. Пошто нико није знао, да ли је било у њега сродника или пријатеља, то је власт узела на чување цело ње-

гово имање. Кад су дошли у пећину на Гесиманском брду, где је поменути просјак живео, нашли су је прострту кожама од тигра. Место кревета биле су прострте такође коже. Под кожама нашле су се степенице, које воде у пећину где је био сандук, окован у гвожђе. У сандуку је било 200 хиљада франака француских, турских, грчких, старих и нових новаца. Мисли се, да је то све скупљено милостињом. Под тим новцима лежао је рукопис, замотан у комад зелене материје, која се одмах распала, кад се дирнуло до ње. У рукопису налази се предговор, написан црвеним словима на старом јудејском језику: „Петар, рибар Исуса, Сина Марије, извршитељ Његова завета, говори народима овог света, по наредби и у Име Господа.“ Рукопис је врло јасно потписан: „Ја, Петар, рибар, у Име Исуса у педесетој години свог живота, завршио сам да пишем речи љубави, треће Пасхе после смрти мога учитеља и Господа Исуса Христа, Сина Марије, у кући Бељера, близу храма Господња.“ Папирус, на коме је тај рукопис, доста је растегљив, не гледајући на његову старину. Научници у Јерусалиму после дугог испитивања, нису могли сазнати неке старе изразе, али дошли су до закључка да таквим чистим старим јеврејским језиком, с таком лакоћом и с таким знањем извесних обрта у говору није могао да пише нико од људи каснијег времена. Уз то папирус не гради се више, и то показује старину рукописа. Да се коначно разјасни то питање, телеграфисали су у Лондон библијском друштву, које је одмах послало целу комисију. После дугог испитивања комисија је исказала мишљење, да је рукопис истинит и призна, да га је писао апостол. — Познато је, да је апостол Петар умео да пише, и о томе се говори и у јеванђељу по Марку. Комисија у Јерусалиму и библијско друштво у Лондону непрестано дописују се и једно другом телеграфишу. Лондонско друштво даје породици Кореовој 20.000 фуната стерлинга за рукопис, али породица Коре не ће да прода рукопис. Ипак друштво је добило само право да фотографише рукопис и да га преведе.

(**Слабљење римског католицизма у Енглеској.**) Агенти Ватикана старају се да покажу, како није далеко време, када ће Енглеска прећи у крило римокатоличке цркве. Зато свакодневно штампају извештаје новообраћеника, а особито из виших кругова и свештенства. Али истина је показла да није тако. Орган римско-католичког архиепископа у Енглеској, Ирској и Шотландији „Таблет“ износи, да је број католика у Енглеској 5,209.056. Но како је тај број пре 10 год. износио 5·640.891, то се види, да је број католика за последњих 10 год. опао са 430.000 душа. Да католицизам у Енглеској слаби види се још и из протеста антиритуалиста, приликом устоличења новог Лондонског епископа Винингтона Ингрема. Први је протестовао свештеник Филинхем, прочитавши пред свима следећи документат: „Ја Роберт Чарл Филинхем, викарије из Хекстона, као протестантски служитељ из протестантске цркве, протестујем против устоличења доктора Ингрема у својству Лондонског епископа због тога, што он није верни и одани члан енглеске цркве и што је участвовао при службама у језичничким храмовима, особито у храму Св. Августина, где се безживотном хлебу од воде и брашна одаје поштовање као Свемогућем Богу“. Други антиритуалиста — Кенсит овако је протестовао: „Доктор Ингрем неспособан је за управу Лондонском епархијом. У цркви Св. Августина у Степни приносио је он мисе за умрле и о. Ингрем не само да није одбио учашће, него је шта више и испомагао тај храм. Ингрем као члан капитула св. Павла забранио је свештенику Бортеру место у Едмонтот, ако само не обећа, да ће прекинути свршавање литургије вечером. Ингрем се увелико служио средствима источно-Лондонског црквеног фонда за распростирање римског учења у источном Лондону, препоручио је за цркву св. Марка свештеника Розентала, крајњег сацердаталисту.“ Напослетку сви ти протести нису постигли своје сврхе, али су јасан доказ какве су симпатије према католичкој цркви у Енглеској.

(**Латинска мисија у Кини.**) Нигде се и ни у чем не показује светски карактер римске цркве као у мисионарству. И сами противници признају вештину Рима, да римска црква зна одасвуд извући користи за себе. Како римска црква, тако и њезино мисионарство једним духом дише. Али узалуд вештина римске цркве, кад слабо помаже ширењу Хришћанства. Насилнички карактер римске мисије дивно је оцртао пастир Горбах у свом делу: „Китајска мисија епископа Анцера и одношај њезин спрам политике.“ По речима Горбаховим мисија тежи за славом, сјајем и блеском, и да то постигне не бира средства. Мисионари католички дозволили су новообраћеницима, да се могу клањати и Конфучију, поштовати га приношењем жртава и кадом; сумњивим средствима привукли су у своје коло врло сумњива лица. По најбоље практикује то сам преставник мисије — епископ Анцер. Његова резиденција слична је оружаној тврђави, и мада је тежио за венцем мученичким, ипак је у истини употребио сва средства само да

га избегне. Осигуравајући безопасност себи, удесио је, да су га китајске власти прилично решпектовале. Изабран је и у ред виших мандарина и добио је од управе капу са црвеном врпцом. Не имајући довољно вере у китајске власти — да би се што боље осигурао, — тражио је протекторат од Француске. Но кад се ова не хтеде примити протектората, обрати се он Пруској, која се у истину и прими. Но овај корак упропастио је и њега и католичку мисију. Ослањајући се на Немце, пренесе он своју резиденцију у град, поштован од свију Китајаца као светиња, где се родио Конфучије, — у Јентчуфу. Увредивши овим чином Китајце, ухвате га ови и избише га готово на мртво име. Нешто доцније буду убијена још два мисионара. Сада се Анцер хтеде светити. Пошто је извршио строг суд над убицама и наложио казну од 675.000 марака, по упутству Пруске заузме Кио-Шау. Од тога се доба и датира оно страшно прогонство мисионара. Заузећем Кио-Шау Немци нису мислили на последице по мисионаре, а нису мислили зато, јер их је Анцер завео. По његову уверавању мисија је уживала углед и поштовање, како од власти, тако и од народа. „Одмах по заузећу Кио-Шау, говорио је губернатор Шантунга Анцеру, дошли су нам Немци, јер си их ти звао, и зато на тебе пада сва одговорност.“ У том се смислу изразио и сам Ли-Хунг-Чанг. Једне Келнске новине веле: „Заједница политичких и религијозних интереса највише шкоде самој религији. Под заштитом оружја мисионар не може делати, нити је кадар привући себи срца обраћеника.“ Овај немачки протектатор у Кини, који је тако сјајно бранио и заступао гроф Билов, био је узроком многих тешких незгода у Немачкој. Немачка није од тога никакве користи извукла а и доцније неће. Рим, као што је познато, користи се услугом других, дочим сам не обичаје благодарити за то. Тако папски лист „La voce della verita“ криви немачки протекторат због побуна и гонења Јевропејаца и мисионара. Као што се знало, Анцер није оставио ову брошуру без одговора. Да себе оправда, вели, да он није имао никаква утецаја на заузеће Кио Шау. Ово се догодило много пре, но што је он намислио учинити потребне кораке, чиме је мислио да осигура безопасност и интересе мисије. На послетку примећује Анцер, да се ни он ни мисионари његови нису мешали у политику.

(Свештеник Ишка и његов орган „Народни католик.“) Најватренији противник латинства је свештеник Ишка у Прагу. Свој програм обележио је он овим речима у свом „Народном католику.“ „Црква нека буде национална и народна. Даље са сваком туђом игемонијом у њој, даље са политиком, даље са латинским богослужебним језиком, даље са обвезном безбрачношћу свештенства. Наша црква ваља да је автономна национална црква на старим католичким основима, саодговарајућим Кирилометодијевским и Хуситским предањима нашег народа. Наш програм нека буде — борба против свију новотарија, које помрачују узвишени карактер Хришћанства. Том програму одговара и сврха, коју смо себи поставили: повратак старој католичкој истини, коју нам је открио Ис. Христос, а нама Словенима предали апостоли Кирил и Методије, оној истини коју су неустрашиво бранили Констанцки мученици — Хус и Јероним..... Ми хоћемо да будемо и да останемо католици, т. ј. исповедници оног учења, које је било општим целом хришћанском свету до оног доба, док нису веру злоупотребили, да се домогну властољубља. Ми хоћемо да организујемо наше чешке општине на старим католичким основама, да буду онакве општине, какве жели сваки Чех, у опће сваки Словен. Ми хоћемо да црква не буде дом политике него дом молитвени. Стојећи тврдо на тим католичким основама, поричемо све, чиме је папска и јерархијска светска власт искварила првобитни карактер Хришћанства и указујемо пут, којим се може доћи до хармоније религијозних и патриотских осећаја. Тиме се ми уздамо излечити наш друштвени живот, како у културним, тако и у социјалним и политичким односајима.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 920/568 ex 1901. 148 3—3

СТЕЧАЈ.

На парохију VI. разреда у Крушедолу — Шатринцима. Компетенти имају своје прописно инструјиране молбенице надлежним путем овој конзисторији укључиво до 15. новембра о. г. по новом календару поднети.

Из седнице архијепископско-митрополитске конзисторије, држане у Карловцима 4/17. Октобра 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

К. 474. и 517/1901. 150 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења парохије 6. разреда у Бочару и парохије 6. разреда у Арадгају, овим се расписује стечај. Рок за поднашање молбеница истиче 24. новембра (7. дец.) 1901. године.

У Темишвару 21. августа (3. септ.) 1901.

Епарх. Конзисторија.

АО. бр. К. 933/531 ex 1901. 147 3—3

С Т Е Ч А Ј.

На системизовано место протопрезвитерат-ског помоћника у Митровици овим се стечај отвара. С тим местом скопчано је уживање годишње припомоћи од 800 круна из јерархијског фонда те половице сесије. — Компетенти (свештеници, свршени богослови) имају своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији до укључиво 2. (15.) новембра о. г. надлежним путем припослати.

Из седнице архидијецазалне конзисторије држане у Карловцима 4/17. Октобра 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

Бр. К 1992/353 ex 1901. 151 2—3

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се стечај на парохијско место у Деспот-Сент-Ивану са рескриптуалном платом II. разреда. Рок пријави је шест недеља дана од првог увртења стечаја овога.

Ваљано инструисане молбенице ваља путем претпостављених власти потписаној конзисторији слати.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 2. (15.) октобра 1901 године.

Председништво.

К. 174/112 ex 1901. 152 1—3

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се стечај ради сталног попуњења парохијског места VI. разреда у Барања-Бану.

Ваљано инструисане молбе ваља путем претпостављених власти потписаној конзисторији најдаље до 1/14. децембра о. г. поднети.

Из седнице епарх. конзитторије будимске, држане у Будимпешти 9/22. октобра 1901.

Конзисторија Будимска.

АО. бр. К. 925/538 ex 1901. 145 3—3

С Т Е Ч А Ј

На молбу јереја Стевана Журж-Ђурђевића пароха у Долњем Товарнику подељен је истоме отпуст из Архидијецезе Карловачке, те се на упражњену усљед тога парохију V. разреда у Долњем Товарнику стечај до укључиво 2/15. Новембра о. г. расписује. Молбенице прописно инструјиране имају се надлежним путем овој конзисторији до опредељеног рока припослати.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 4/17. Октобра 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

Ad бр. К. 769, 788, 796, 978/533. ex 1991. 146 3—3

С Т Е Ч А Ј.

На умировљењем пароха шушманског Павла Николића упражњену парохију VI. разреда у Шушму овим се стечај расписује. Компетенти имају своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији надлежним путем до укључиво 2/15. Новембра о. г. припослати.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 4/17. Октобра 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

С Т Е Ч А Ј. 144 3—3

Исписује се стечај на једно упражњено учитељско место у Осеку. Годишња плата је 1200 круна, станарина 288 круна; од погреба и парастоса, где позван буде, 2 круне.

Дужност ће изабранога учитеља бити, да предаје у разредима, које му школски одбор одредио буде, да школску децу у певању како црквеном тако и световном обучава и с њом свецем и недељом пре свете литургије каталог држи; и за певницом при сваком богослужењу пои.

Ваљано инструјиране молбенице ваља упутити на име потписаног председника до 15. Новембра о. г. по срп. кал.

Жеља је, да се компетенти лично представе и у цркви поје.

Из седнице одбора српске вероисповедне школе.

У Осеку 2. (15.) Октобра, 1901. држане.

Лазар Кекић
перовођа.

Лазар Богдановић
председник.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. 570.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 44

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 4. ~~септембра~~ новембра 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Окружница.

Архидијецезалне Конзисторије у предмету празновања дана смрти благоупокојене царице и краљице Јелисавете.

К. 766/515 ex 1901.

(Свима окр. протопрезвитерима).

Висока кр. земаљска влада, одео за богоштовје и наставу у Загребу изволела је окружницом својом од 26. августа о. г. бр. 12961 ex 1901. одредити, да сва школска младеж у краљевини Хрватској и Славонији с учитељским зборовима сваке године на дан 10 септембра, као на дан смрти благопојне царице и краљице Јелисавете, присуствује свечаним задушницама и да тај дан празнује.

О чему не пропустите Пречасност Ваша подручно парохијско свештенство знања ради известити с позивом, да на дан 10. септембра, по нов., сваке године за благопокојну царицу и краљицу Јелисавету парастос у цркви одржати и учитеље месних школа о томе предходно известити не пропусти.

Из седнице Архид. Конзисторије држане у Карловцима 4. (17.) октобра 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

Окружница.

Српског православног народног Школског Савета у предмету „Штица за познавање црквено-славенских писмена".

Бр. Ш. С. 163/88 ex 1901.

(Свима Епархијским Конзисторијама).

Висока кр. хрв. слав. далм. земаљска влада одео за богоштовје и наставу на овдашњу представку бр. Ш. С. 178, 182/230 ex 1900. саопштила је високу наредбу своју од 24. маја 1901. бр. 1565, којом је дозвољено, да се српском манастирском штампаријом у Карловцима издана „Штица за познавање црквенославенских писмена" уз цену по 3 круне може набавити и употребљавати у свима пучким школама, које полазе деца православне вере, а при дотичној школи има учитеља православне вере.

О том се чешљша . . . конзисторија знања и управљања својега ради извештава.

Из седнице српског прав. народног Школског Савета држане у Карловцима 1. (14.) августа 1901. године.

Георгије с. р.
патријарх.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Православна грчка црквена општина у Брашову (Kronstadt.)

Написао: Јерej Стеван Чампраг конз. бележник будимски.

(Наставак.)

Од тог доба ствар је скоро 10 година лежала нетакнута и тек 1881. год. услед пожуривања обе странке поново је дошла у министарству на дневни ред, те је министар Трефорт у име Његовог Величанства дана 20. фебруара 1881. г. под бр. 371. издао следећу наредбу:

1. Да се у цркви наизменце једне недеље грчки, друге пак румунски има служити;

2. да се из прихода фундација грчке цркве има издржавати и један румунски свештеник, чија плата има бити једнака са платом грчког свештеника;

3. руковање црквено школским и другим општинским иметком поверава се за будуће једном одбору од 8 лица, од којих 4 имају бити Грци а четири Румуни, под председништвом владиног повереника, кога ће министар богочасти и јавне наставе именовати.

Овом наредбом која је такођер само привремена била, добили су Румуни све, што су икада само желети могли. А да је иста заиста привремена била, то се види отуда, што је Његово Величанство приликом потврде те наредбе изразило своју одлучну жељу, да му се ради коначног решења овога спора једном већ изради и поднесе подробан законски предлог.

Овом и ако привременом, али ипак наредбом, не могоше се Грци ни услед мало доцније донесеног XXV. зак. чл. од 1881. г. помирити, и ако овај зак. чланак — који је баш са обзиром на борбу брашовске црквене општине око очувања иметка свог донесен — одређује, да се 9. §. IX. зак. чл. од г. 1868. на брашовску грчку цркву и црквену општину односи, и већ тиме искључује сваку сумњу, да је брашовска грчка црква св. Тројице грчка национална, а не обична православна — грчко-источна.

Евентуалне правне последице споменуте наредбе — и ако се општина њезиним одређењима најодлучније противила, те не хтеде ући ни у одбор, који 3. тачка исте наредбе одређује, те се исти образовао са Румунима, Сасима (Sachsen) и Мађарима — јако бацише у бригу грчку општину с тога, што се бојала, да ће знатан део фундација, које су само тако основане, да их ужива грчка општина дотле, док буде свој национални карактер одржала — на вечита времена за цркву св. Тројице односно у опште за Брашово изгубити; а друго стога, што се положај парбећих странака услед последње наредбе у погледу подизања парнице, на коју је 1. §. XXV. зак. чл. од г. 1881. незадовољну странку упутио — на штету Грка променуо, у колико су сада они морали отпочети парницу и у истој као тужитељи фунгирати, а не обратно, као што би природно било.

Општина није хтела учествовати у раду споменутога одбора — који је за протузаконит држала — с тога, јер се држала оне истине, по којој се оно право, кога се сами одричемо, више не може натраг добити, те је са иметком ове општине тај мешовити одбор без Грка пуних шест година руковао.

Међутим општина је ради очувања својих автономних права и фундација у смислу XXV. зак. чл. од г. 1881. ступила против Румуна на редован пут парнице, која се г. 1887. пресудом кр. курије од 26. маја бр. 1100|87. у корист Грка окончала.

Пресудом том изречено је: да је православна црква св. Тројице у Брашову не обична, већ грчко-национална православна црква; да се у њој богослужење, док год једног Грка у Брашову буде, има грчки обдржавати; да она са свима њезиним фундацијама припада искључиво Грцима, који и одселе као и до сада могу са истима у смислу кр. рескрипта од 1796. г. руковати; парничке трошкове да имају обе странке сносити, а Румуни односно постојећи мешовити управни одбор да има за 14 дана предати Грцима цело црквено општинско и школско имање као и општинску управу, коју су Грци у последње време силом околности сами напустили.

Грчка црква сазидана је 1787. год. и видели смо, да је одмах те године наступила борба између самих Грка, а после кад

са мањом кад већом интензивношћу, али т. р. без престанка вођена је иста са Румунима и тек 1887. дакле управо после 100 година је окончана.

Румуни су били утучени са исходом ове парнице једно стога, што су сада за сва времена изгубили чак и наду, да ће икада имати каквог дела од великог иметка богате грчке општине, а друго с тога, што их је та парница око 60.000 фор. стала.

Још 1857. г. грчкој цркви силом пристављени румунски свештеник Вартоломеј Бајулеску мораде напустити своје место на грчкој парохији и буде премештен на румунску парохију у унутрашњој вароши при цркви „Успенија пресв. Богородице.“

Митрополит у огорчењу своме што се себичњачки планови његови са брашовском грчком црквом на вечита времена осујетише, чекао је само згодну прилику, па да се Грцима освети. Та прилика је скорим и наступила 1891. г., када је грчки свештеник Доситеј Георгијос умро. На место његово доведеном архимандриту Сакопулосу — сада митрополиту у Македонији, не хтеде дати дозволу и благослов свој, да може при грчкој цркви у Брашову као парох богослужити и душепопечитељске дужности вршити.

Грци једва дочекаше ово, које им се указаше за згодну прилику, да се из заједнице по њих до сада врло опасне митрополије румунске излуче и прикључе једној прав. срп. епископији, која по њих и због удаљености и због сасвим одељеног развића никако није могла опасна бити. У почетку хтедоше се прикључити правосл. српској епископији темишварској као најближој, али ипак на савет вис. министарства богочасти и јавне наставе и стога што је комуникација између Брашоња и Будима најбоља и најбржа и напослетку што је блаженопочивши епископ будимски Арсеније Стојковић депутацију грчке општине врло лепо примио, решише се, да се прав. срп. епископији будимској прикључе. Вис. кр. уг. министарство богочасти и јавне наставе отписом својим од 24. септембра 1891. године под бр. 41. 103 преко великог жупана брашовског извештава већ грчку општину, да ју је Његово Величанство прев. отписом својим од 8. септембра 1891. год. in dogmaticis, spiritualibus et disciplinaribus под непосредну јурисдикцију епископа дијецезана будимског ставио. И од тога доба спада та општина у будимску епархију и под јурисдикцију епископа дијецезана, односно епархијске конзисторије будимске.

1887. или боље рећи 1891, годином је наступио у тој општини прави мир, који би потребан био за даље развијање црквено-општинског живота. Од тога времена дела та општина сасвим самостално; духовна власт до сада није ни водила своје право надзора над тамошњом црквом, свештеницима и свему ономе, што у област догматичких, дисциплинарних и чисто духовних предмета спада, само је епископ дијецезан свагда на празник рођења Христовог слао јој свој архијерејски благослов и поздрав и у два маха поделио је благослов и дозволу из св. Горе доведеним свештеницима — архимандритима, да могу своје ново парох. место наступити.

С те стране — која је до 1891. год. слободан развитак те општине мање више пречила, могла би се она сада слободно развијати, само што су се у том времену и поједине породице у тој општини јако разредиле, а многе које иселењем, које пак изумирањем са свим нестале, те нема материјала, којим би се могло у општину јачега живота улити. Видели смо, да је 1786. г., када су Грци молили дозволу од магистрата за зидање цркве и када је магистрат дао пописати грчке душе — свега 245 душа било, а данас има тек 24 породице са свега 54 душе; па кад одрачунамо две учитељске породице са 5—10 душа, који се и не урачунавају у тамошње Грке, јер се спрам њих заиста свагда као према страним поступа, а не као члановима општине, — онда остаје само 44 душе. Тек три породице имају свога подмлатка, а остале се састоје или из самаца, удовица или из старих девојака или је мушке им деце занимање таково, да се никада више не ће у Брашово вратити односно тамо стално настанити. Већина општинара у врло повољним материјалним приликама живи. По чувењу не један од њих поседује иметка у вредности од 1,000.000 круна. Главе појединих по-

родица већином живе из прихода свога наслеђеног иметка без нарочитог занимања, а има међу њима и банкара и поседника велике товрнице петролеума. — Презимена појединих породица су ова: Сафранос (са 7 чланова), Трандафилидес (5), Михаловић (4). Јоханидес (1), Емануил (3), Минко (2), Параскева (2), Џанлиу (1). Алекси (2). Манчу (3), Варла (1), Хандрас (5), Ермелис (4), Споридис (2), Кузанис (1), Варвајанис (5), Вилара (1), Бетинис (1). — Поред обичних имена: Константин, Теодор, Стеван, Јован, Георгије, Димитрије, Сава, Никола, Василије, Александар, Јелена, Марија, Евгенија и Јелисавета — имају и јединствено лепа грчка имена: Емануил, Анастасиос, Хераклис, Стелианос, Теохар, Епаминондас, Ахилевс, Пердикас, Милтиадес, Ангелос, Елевтера, Клеопатра, Пеласиа, Поликсениа и Пенелопе. Највише се налазе имена: Константин и Јелена.

Имешак ове црквене општине састоји се из готовог новца од 300.000 фор., који је смештен делом код грчке црквене општине у Бечу, делом пак у држ. папире и у штедионице; даље из два спахилука, један у Бојани Марулуј, а један у „Felso“ Szombatfalva“ – удаљено од Брашова на 6 сати на коли, и на послетку из две куће, једне мање на један спрат, у којој је школа смештена, и једна већа на два спрата, тамо где је црква. У тој кући се налазе и станови за два пароха, за једног певца, за црквењака и просторије за општинску канцеларију и архиву. — Но, све ове просторије, које се непосредно поред цркве у дворишту налазе, чине тек $^1/_5$ део те простране куће, а остало се издаје под најам заједно са два дућана на улици. — По чувењу, јер у рачуне загледати нисам могао, цело наведено имање доноси општина чистог прихода 20.000 фор. преко године и тај се приход свагда потроши на следеће:

плата I. пароху	1200	фор.
„ II. „ (сада упраж.)	800	„
„ професору — учитељу .	1400	„
„ „ немач. језика	400	„
„ „ фран. „	280	„
„ коровођи	750	„
„ I. певцу	970	„
„ II. певцу	480	„
„ општинском секретару .	1200	„
„ црквењаку	216	„
„ школском послужитељу .	210	„
пензија секретару	800	„
пензија учитељици	360	„
припомоћ румун. и мађарској општини на милостиње . .	320	„
две стипен. за грчку школу .	240	„
Свега:	9536	фор.

Награда општинског одветника и дневнице око надзиравања општинских добара допуњују ову своту са 10.000 ф., а других 10.000 фор. се употребе на милостиње. Један део те своте се подели брашовској сиротињи без обзира на веру и народност у виду сталне годишње потпоре, од које највећа износи месечно 30 фор., а остале по 5., 10., 15. и 20 фор. месечно. Други део своте подели се опет сиротињи — маси сваке године на дан смрти кнеза Бранкована, када се у цркви у спомен његов и његове породице држи свечан парастос, а после парастоса цело до подне дели милостиња. Веле, да се у порти и пред портом искупи до 3000 душа сиротиње свакојаке, од којих свако према узрасту и изгледу свом добије свећицу или свећу, и лепчић или лебац и новаца 5., 10., 20., 50., 100., 200. 500 новч. На ред пази у тим приликама једно одељење полиције. Та сиротиња целе године нестрпљиво исчекује дан, када ће се парастос Бранкованов држати, а из благодарности спрам грчке цркве, која им у години бар један дан учини радосним, ревносно посећује св. бослужење у грчкој цркви у супрот проклињања својих румунских свештеника, јер по окончању парнице са румунима Вартоломеј Бајулеску отпуштени парох грчке парохије у својој новој румунској парохији проклео је сваког оног Румуна, који буде посећивао грчку цркву.

Наставиће се

Проповед о љубави према ближњем.

„Љуби ближњега свога као самог себе“
(Лука гл. X. 27.).

Св. апостол Павле у посланици својој, вернима из Солуна управљеној вели: *„За братољубље не треба да вам се пише, јер сте*

сами од Бога научени, да се љубите међу собом и јер то чините са свом браћом по целој Македонији“. (I. послан. Солом. гл. IV. 9—10.)

Камо среће да се ове речи без сваког зазора применути могу и на данашње Хришћане и да сваки од нас прожман таквим братољубљем дела у корист и на утеху свога ближњег, по оном *„све да се збива у љубави*“ (II. посл. Кор. гл. XVI. 14.).

Али на жалост данашње доба није више доба оне искрене, пожртвовне и помоћи спремне љубави, што чуда ствара, него је то доба тесногруде и грамзиве себичности и саможивости, што у место добра — зла чини; јер већина људи у свему само своју корист гледа и тражи, а за корист и за срећу свога ближњег мало се стара и брине и као да се баш на данашње време односе пророчке речи св. апостола Павла, које је Тимотеју писао: *„Знај да ће у последње дане наступити времена тешка, јер ће људи постати саможиви, сребролюбци, хвалише, поносити, хулници, непокорни родитељима, неблагодарни, нељубавни, непримирљиви, опадачи, неуздржници, бесни, недоброљубизи, издајници, нагли, надувени, који више маре за сласти, него за Бога, који имају обличје побожности, а силе су се њезине одрекли.*“ (гл. III. 1—5.)

И кад све то знамо, онда се морамо зачудити: како се још могу многи данашњи Хришћани надати животу вечном а наиме оном, који се добија једино испуњавањем заповеди, која гласи: *„Љуби Господа Бога својега свим срцем својим и свом душом својом и свом снагом својом и свом мисли својом; и ближњега својега као самога себе*“ (Лука гл. X. 27.) и заповеди, коју је Спаситељ том истом јеванђеоском младићу напоменуо: *„ово чини и бићеш жив*“ (28.).

Такво је надање, љубазни моји, посве узалудно и без смисла, јер *ако језике човечје и анђеоске говорим* — вели св. писмо — *а љубави немам, онда сам звоно, које звони или крапорац, који звечи. И ако имам пророштво и знам све тајне и сва знања и ако имам сву веру, да и горе премештам, а љубави немам, ништа сам. И ако раздам све имање своје и ако предам тело своје да се сажеже а љубави немам, ништа ми не помаже*“ (I. посл. Кор. гл. XIII. 1—3.).

Но не само да је таково надање узалудно и без смисла, него је оно управо вређање самога Бога, јер ево шта нам Он казује кроз уста св. апостола Јована: *„Који нема љубави, не познаје Бога, јер Бог је љубав*“ (I. посл. Јов. гл. IV. 8.), за то ваљада и наглашује апостол Павле овако говорећи: *„Остаје вера, нада, љубав, ово троје, али је љубав највећа међу њима.*“ (I. посл. Кор. гл. XIII. 13.)

Љубазни моји! Да сваки човек себе воли, љуби, о томе нема сумње, но да ли у овом смислу и тако, у ком смислу и како то Бог од нас захтева т. ј. *„да нам љубав не буде лажна*“ (Римљ. гл. XII. 9.), то је већ питање, на које није тешко одговорити. И гле, баш овде се разилази мишљење света од мишљења право-хришћанског, јер свет, узев рђаву полазну тачку, немоћан је, да се до појма трезвеног хришћанског братољубља уздигне. Он то схвата од прилике овако: љубити себе толико чини, колико у себи уживати, чулима својима пријатне утиске прибављати, угледне положаје и велика богатства стећи и уопште само своју корист и пробитачност и ничију другу — на уму имати; он држи, да је то самољубље, међутим вара се, јер то ништа друго није, него робовање самом себи; другим речима то је гордост, нискост, животињство.

Себе љубити у хришћанском смислу значи, колико хтети учасником бити свега оног добра, што нам га милостиви Бог хоће да да; јер шта је управо љубав него чежња за добрим, племенитим, узвишеним, савршеним, божанственим и вечним а наиме познати Бога, њему и његовој вољи се предати срцем и душом, његове заповести вршити за живота, у срећи и несрећи подједнако и у овом настојавати неуморно; у таковом смислу уживати сва блага и добра овога света значи: љубити себе хришћански т. ј. онако како Бог заповеда.

И сад, кад знамо каква треба да је љубав према самим себима, онда нам неће бити тешко знати и како треба и свога ближњега да љубимо; ни више ни мање вели свето писмо него *„као самога себе,*“ према томе љубав према своме ближњем иде упоредо са љубављу према самоме себи; управо она је једна, света, нераздвојена и вечита, јер је порекла божјег, пошто је о њој апостол писао: *„да љубимо један другога, јер је љубав од Бога и сваки који има љубав од*

Бога је рођен и познаје Бога“ (I. посл. Јов. гл. IV. 7).

Љубазни моји! Први и најглавнији предмет братољубља јесте душа нашег ближњег и тек затим тело и добро његово, па и то тако, да бринући се за тело, души послужимо. — Ево како да то чинимо: ако је наш ближњи у стварима верским незналица, да га у истима искрено и братски поучимо; ако је наш ближњи са првог и богом назначеног пута скренуо, да не оклевамо, него да га брже боље на пут спасења и истине упутимо; ако је наш ближњи какав грех учинио, да га покарамо са сваким умилењем и стрпљењем, да то више не чини, напоминући му, да је грех велико зло, које нам пропасти доноси и овога и онога света; ако нас је наш ближњи вољан или без воље увредио, да му опростимо од свега срца и да му се не светимо, јер Господ вели: „*моја је освета, ја ћу вратити*“ (посл. Римљ. гл. XII. 19); ако је напослетку наш ближњи у оскудици доброг савета, да му га као права браћа по општем Оцу неодложно дамо и да се за њега како за живота, тако и после смрти му као и за себе Богу молимо, по ономе: „*благосиљајте оне, који вас куну, и молите се Богу за оне, који вас вређају.*“ (Лука гл. VI. 27).

Ово је о старању душе нашег ближњег, али важно је и старање наше о телу његовом; „*не знате ли, да сте ви црква божја, и дух божји у вама*“ вели св. писмо (I. посл. кор. гл. VI. 27.); „*тело је храм божји*“ т. ј. душе наше и оно је оруђе у послу душиног спасења. Ево и у овоме неколико упутства: гладнога нахранимо, жеднога напојимо, нагога оденимо, страног у дом уведимо, болесне подворимо, сужне у тамници посетимо, мртве сиромахе уљудно сахранимо и т. д. једном речи „*да се не љубимо речју и језиком, него делом и истином*“ вели св. апостол Јован (I. посл. гл. III. 18).

Истина да је поучавати незналицу, заблуделог на пут извести са много неприлика скопчано и да нам обично мржњу и незахвалност доноси, али ипак треба то да чинимо, јер нас на то заповед о љубави према ближњем обвезује и јер та љубав не треба да произилази из природне наклоности и себичности, него из потпуне, слободне и добре воље наше, којој је главни покретач самопожртвовање и угађање Богу.

Али сад да се запитамо благочестиви Хришћани, зашто је Господ наш Исус Христос тако јако препоручивао својим ученицима, а преко њих и нама самима љубав према ближњем? За то, јер је Он врло добро знао, да је једино љубав у стању и привремену и вечиту срећу човеку прибавити, и да само из племените гранчице љубави могу истерати дивни цветићи врлина као мир, слога, срећа у породици и друштву. Посматрајмо само природу; за што је преко зиме биље тако пусто, зашто пружају дрвећа у то доба тако сетно — невесело грање своје, зашто фијучу вихори тако бесно преко чисто снежних пољана, зашто се таком силом тресу некитњаста шумска дрвећа? За то, јер је у то доба нестала топлота — љубав сунчева; и опет, зашто је тако примамљива, тако дивна и мирисна у пролеће цела природа, шта изазива у њој живот, веселост и бајност, шта даје дрвећу покривала, пољани влаће, ливади цвећа, — шта узајмљује целој природи тако чаробну складност, питомост? то, што ју и загрева топлота сунчева, — љубав божија; ето видите, тако је то свугди и у природи и у човечијем друштву и међу нама. Где нема љубави, онде је хладна себичност, немилостива саможивост; — али где сунце љубави сија и греје, тамо је мир, споразум среће и свако добро божје.

Св. апостол Павле каже: „*намера заповести јесте љубав од чиста срца и добре савести и вере нелицемерне,*“ (Тим. гл. I. 5.) која је неопходан услов и захтев савршенства; он иде још и даље, те нам опширно казује, каква је љубав? „*љубав дуго трпи, милокрвна је; љубав не завиди, љубав се не велича, не надима се, не чини што не ваља, не тражи своје, не срди се, не мисли о злу, не радује се неправди, а радује се истини, све сноси, све верује, свему се нада, све трпи љубав никада не престаје.*“ (I. кор. XIII. 4—8); у ње су очи врло бодре те одмах опазе несреће ближњег, уши добре те се не оглушују о молитвену реч патника и невољника, руке дуге те допиру далеко и свуда, ноге хитре, те прискоче бедноме и несрећноме за времена у помоћ; љубав је силна, свемоћна, те се не боји ни пута, ни времена, ни жртава, ни ничег, кад је у питању добро и срећа нашег ближњег; љубав је

као она благословена њива, што себеслављењем доноси обилан род.

На такав се начин, очитовала љубав милостивог Самарјанина; он се није ни мало колебао, хоће ли своме ближњем притећи у помоћ или ће као и онај свештеник или левит поред њега проћи, не пружав му мелема, не, него *видевши га сажали му се и приступивши зави му ране и зали уљем и вином и посадивши га на своје кљусе, доведе га у гостионицу и потруди се око њега.*“

Оваковом дивном љубављу треба да смо и сви ми као добри хришћани прожети и у срећи и у несрећи и према пријатељима и према непријатељима нашим, сећајући се свагда милостивог и преблагог Творца, „*који заповеда своме сунцу те обасјава и зле и добре и даје дажд и праведнима и неправеднима.*“ (Мат. гл. V. 45).

Узалуд се дакле хваста вером онај, који не показује делателне, стварне љубави. Нека љубав непрестано дела заповеда нам Господ наш Исус Христос додав, „*да ћемо се по том познати, да смо му ученици, ако узимамо љубав међу собом.*“ (Јов. гл. XIII. 35.)

Та сви ми видимо и осећамо, да нам бриге зарад одржања свога с даном у дан расту, па као да је Господ наш Исус Христос на данашње време циљао, када је казао „*сиромахе свагда имаше са собом, а мене немаше свагда* (Јов. гл. XII. 8.) јер се сиромаштво брзо шири, па ако сад к овоме и не љубав долази, онда нам заиста одвећ мучан и несносан постаје овај наш живот; све не воље и терете око одржања свога у стању је дакле једино љубав да олакша, да ублажи.

Јест, али рећи ће који од вас, та како могу свога ближњег да љубим, кад је пун мана и недостојан моје љубави? Истина је, све је то тако, али не треба он један од нас да заборави, да сваки човек има својих погрешака и мана, без истих нема нити може бити ни једнога човека на свету; па на питање, како воли човек себе, да ли са погрешкама или без њих, одговориће нам се: свакако са погрешкама; и нека је он погрешака пун као оно плаво небо звездица, ипак ће он себе волети и то тим већма, што је несавршенији. И ова је љубав у њему тако јака и силна, да ју је само смрт у стању из срца његова ишчупати. Зато и немамо права, да свога ближњега због његових погрешака презиремо и мрзимо, нити љубави своје од њега ускратимо па ни онда, ако су погрешке његове против нас наперене, јер нам св. писмо препоручује: *да не будемо ником ништа дужни, осим да љубимо један другога, јер који љуби другога, закон испуни.*“ (Римљ. гл. XIII. 8.), а то се иначе јасно види и из самих речи Христа Спаситеља, којих је апостолу Петру на питање његово: *Господе, колико пута ако ми сагреши брат мој да му опростим? До седам пута? одговоримо: не велим ти до седам пута, него до седамдесет пута седамдесет.*“ (Мат. гл. XVIII. 21—22).

Видите благочестиви Хришћани моји, на такав се начин исказује права, братска љубав, која изгледа као оно блага звездица, која у ноћи, у ноћи нужде светли најлепше. На овакав пример братске љубави угледајмо се и ми, па ћемо онда у истину љубити онако, као што Исус Христос препоручује; та и Он је нас тако љубио, да кад болни и преболни бејасмо, све је наше болове сносио и све муке наше трпио.

Па зашто захтева Бог од нас, да ми и најтеже и врло честе погрешке ближњег нашег не само мирне душе сносимо и због њих не бунимо и на освету никад не помишљамо, него да му исте од свега срца праштамо, шта више њега као самог себе љубимо, те да му зло — добрим, неправду — правдом, освету — праштањем враћамо? За то, љубазни моји, јер је и Господ наш Исус Христос тако радио; „*Оче опрости им, јер не знају шта чине*“ рекао је Он у часу највеће муке и патње, (Лука гл. XXIII. 34) а ми будући да смо ученици Његови, то Он од нас с потпуним правом тражи, да и ми тако исто радимо тим пре, што је сваки ближњи наш чедо божје и члан оне велике људске породице, чије је свеопшти Отац — Бог, „*а ко воли Оца, тај воли и Сина,*“ не гледајући, да ли је тај наш ближњи славан или обичан човек, — та смрт и онако ће нас све изједначити тамо у гробу, где се неће знати за разлику: ни ко је цар или војник, ни ко је богат или убог, ни ко је праведник или грешник; не гледајући у каквој кући обитава, да ли у палати сјајној или колибици ниској; ни чим се храни, да ли јелом испосника Јована или Лукуловим

сладостима; ни чим се одева, да ли свилом и кадивом или ритом сиротињском; белим не гледајући на све то, јер је душа нашег ближњег слика и прилика божја, која ће све да преживи и богатство и звање и част и славу, све — све, и јер си путник и ти, а путник је и он ка једној далекој мети, ка мети вечности, где престаје свака разлика и где ће се сваком само по правди и по делима судити.

И тако, благочестиви Хришћани, из до садашњег видесмо и уверисмо се, да је љубав најлепша, најдивнија и најмоћнија од свију врлина хришћанских; Она је врло ретка, за то се она и уважава тако јако како на небу тако и на земљи; па имајмо таку љубав према сваком шта више и према онима, који нам љубав — љубављу не враћају, те пе радимо оно, на што нас слабости наше драже и подстичу, него увек оно, што нам Бог заповеда; јер Он вели: „*Љуби ближњега свога као самог себе.*“ Амин.

В. Ст. М. 10/X. 1901. П. А.

Једна погрешка у Вуковом преводу, „нови завјет Господа нашега Исуса Христа.“

Из књиге „Дѣаній свѧтыхъ апостолъ“ гл. 1., ст. 4. „Съ нимиже и ꙗдый“ превео је епископ Платон Атачацковић „с њима и једући.“ Тај израз у лат. проводу (Вулгати) гласи: „et convescens.“ Лутер га је превео са речима: „als er sie versammelt hatte,“ а по њему ван сваке сумње и Вук са речима: „и сабравши их.“ Тај превод одобрава г. Живановић у „Зборнику“ на стр. 668. Ко сад има право, да ли преводиоци црквено-словенски и латински, или Лутер и Вук? Одговарам: прва два превода су добра, јер се држе грчке матице, а друга два превода су погрешна. Та разноликост у преводима долази од једне штампарске погрешке у грчком тексту „издања британскога и иностранога библијскота друштва.“ У грчкој матици горе наведени израз гласи: „καὶ συναυλιζόμενος“, а у издању британскога библијскога друштва „καὶ συναλιζόμενος.“ Те две речи имају разнолико значење. У рукама ми је грчко-хрватски речник Ф. Петрачића од год. 1874, те сам у њему забележио стране: 36, 138 и 804, и на њима штампане речи: ἁλίζω, αὐλίζομαι и συναυλία. Ако се узме значење прве речи, која је ваљада штампарском погрешком ушла у грчки текст британскога издања, онда ће превод Лутеров и Вуков бити добар, дакле „и сабравши их.“ Али се више мора веровати критичком издању грчком, него ли некритичком издању британскога друштва. Према значењу речи αὐλίζομαι и συναυλία израз грчке матице συναυλιζόμενος мора се превести овако: „боравећи с њима или саставши се с њима.“ Петрачић још даје значење: „боравећи под ведрим небом,“ што врло лепо одговара ономе, што баш хоће да изрази реч συναυλιζόμενος.

Сад да разјасним, како је могао ту реч оригинала црквено-словенски преводилац превести са речима „съ нимиже и ꙗдый,“ што је сасвим једнако и са латинским изразом „et convescens“, јер једно значе. Сравнити треба пре свега Лукино јев. глав. 24, ст. 36 -50 и Дела св. ап. гл. 1., ст. 4—8. На крају свога јеванђеља описује св. Лука, како се Исус Христос јавио својим апостолима, (састао се дакле или боравио с њима) кад су они седели у јерусалимској горници и слушали приповедање Луке и Клеопе, како им се васкрсли Господ јавио на путу у Емаус. Да увери своје апостоле, да је Он заиста, јер су се они били уплашили и мислили, да виде духа, Исус Христос их је запитао: имате ли овде што за јело? А они су му дали комад печене рибе и меда у сећу. И он узевши *јео је* пред њима. Том приликом рекао је Исус Христос апостолима својим: „Ја ћу послати обећање Оца мога на вас, а ви седите у граду јерусалимском, док се не обучете, у силу с висине.“ Свега тога сећа се св. Лука и на почетку књиге Дела св. ап. и у ст. 4. понавља речи Спаситељеве. Знајући све то преводиоци, зар нису смели *слободно* превести реч συναυλιζόμενος са „съ нимиже и ꙗдый“ и „et convesces?“ Место да кажу: „саставши се с њима или боравећи с њима“, они казују, шта је Исус Христос учинио, да увери апостоле, да је Он заиста. Тако су и никако другачије могли постати изрази у црквено-словенском и латинском тексту. Ко те изразе преводи са речима: „с њима и једући“ или „и једући — може се додати у тумачењу — једном приликом — с њима,“ (као што сам и ја учинио и штампао у Срп. Сиону“), тај преводи добро а не греши ни против оригинала. Преводи — Лутеров и Вуков — према

томе су погрешни. Чудим се, да блаженоупокојени епископ Никанор Грујић није ту погрешку Вукову уочио. Предамном су његове „примѣтве“, али у њима о свему томе нема ни спомена. Но ја ипак разумем, зашто међу „примѣтвама“ нема о тој погрешци спомена. Епископ Грујић није ни хтео све Вукове погрешке истаћи, него само неке, да оправда становиште српске православне цркве, зашто она Вуков превод не може признати ваљаним, нити га одобрити.

Предамном је и једна старија католичка школска књига: „Poslanice i epistole i blago vĕsti ili evangjelja za sve nedĕlje i blagdane crkvenoga godišta. Beč, 1881. U c. kr. nakladi školskih knjigah.“ На страни 102 и 103 штампан је апостолски одељак, који се чита „na uzašastje Gospodnje“, дакле на Спасов-дан и преведен је у њему израз συναυλιζόμενος по лат. преводу „et convescens“ са речима: „i blagovao je s njimi.“ А то се слаже и са црквено-словенским преводом. Тиме је држим доказано, који су преводи добри, а који погрешни.

На крају ми је још замолити свакога, ко узима у руке св. Писмо, да се никад не поверава издањима „британскога и иностранога друштва“, јер су погрешна. Добротом уредништва ја ћу, ако Бог дâ, и неке друге Вукове погрешке истаћи, о којима не говори епископ Грујић у својим „примѣтвама.“

Ђакон **Дим. Витковић**
катихета

Нека се чује и наша ријеч

У свом повјесничком развитку доживјела је овострана света православна српска црква претешкијех искушења.

А у добу, у коме смо, као да нека непојмљива снага потискује брод светога живота њезина међу противне таласе.

Дубока рана тридесетогодишње несложе не зацјељује, него ето разједа све дубље и дубље у пола већ сломљени живот црквено-народни. Заклети извањски противник живота тога из дна душе се радује, кад нас гледа у цркви својој, у том још једином и најсигурнијем уточишту нашем, ђе смо љуто позиваћани и ђе смо сегли, „отровнијем да се бодемо ножи.“

Не тако браћо! Не иде, не смије тако да иде, јер нам је отворена пропаст. И баш данас јаче него икада до сад, треба да нам је братско срце загријано љубављу према светињи својој и према себи самима. Баш данас приномимо јаче него икад око унапрјеђења унутарњег црквено-народног живота.

А на бродићу светога живота овостране српске цркве, а у овом највећем владичанству, који бродић оће да запљускују таласи борбе и немира, живи смо ми, сигурни смо ми, задовољни смо духовни синови свете своје цркве, јер је крма брода тога у снажнијем рукама свете духовне поглавице наше *Његова Високопреосвјештенства Господина владике дијецезанског* **Михаила**.

Одбијамо сви у глас грјешну помисао, да би свети наш владика зажелио, да који брат заплаче на њ.

Не! Првосвјештеник је у светој Спаситељевој цркви: надзорник, управитељ и судија. И првосвјештеник је наш високопреосвјештени владика дијецезански *Михаило*, узвишени безпристрасни судија, милостиви заштитник и бранилац наш. Племенито је срце светога владике нашега, препуно радости и среће, кад му сретно отпочето велико дјело око унапрјеђења црквено-народног живота у напрво иде. А у том сретном подузећу срета с највећом радости свога светога владику његово мило свјештенство и стадо, које појмље положај и дужности своје.

И велики Бог помогао нашем светом владици и нама духовнијем синовима његовијем, да не клонемо, да не застанемо на претешком али и преблагословеном путу томе. Па нека света првосвјештеничка круна у данашњем добу претешкијех искушења на овој стражи српства и православља заблиста поновљенијем сјајем неумрлијех митроносаца *Јакшића*, *Мушицког и Теофана*.

Живио свети владика *Михаило*!

Живило свјештенство и стадо у духовном граду Његову!

То је данас наша ријеч.

Српско православно свјештенство у протопресвитерату кирино-глинском.

У *Глини*, дана 17. октобра 1901.

Данило Јов. Прица с. р. окружни пропрезвитер, *Симеон Теодоровић* с. р. протојереј, *Петар Велебит* с. р. парох Хајтићки, *Михаило Лемајић* с. р. парох Киринski, *Григорије Живковић* с. р. парох Влаховићки,

Алекса Муждека с. р. парох Бузетски, *Миле Старика* с. р. парох Бовићки, *Јово Шеша* с. р. парох Перњански, *Самуило Остојић* с. р. парох Жировачки, *Илија Пешут* с. р. парох Класнићки, *Симо Орешчанин* с. р. парох Обљајски, *Вељо Алинчић* с. р. парох Вел. Градачки, *Пешар Лешица* с. р. парох М. Пољански, *Алекса Остојић* с. р. парох Брезовопољски, *Теодор Лукач* с. р. парох Вргиномостски, *Теодор Милакара* с. р. парох Драготињски, *Никола Милић* с. р. парох Стипански, *Радован Лаичевић* с. р. администр. Славкопољски, *Никола Ерцеговац* с. р. катихета Глински, *Василије Живковић* с. р. парох Бачушки, *Михаило Поповић* с. р. парох Топуштански.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Радња Архидијецезалних епархијских власти.)

Архидијецезална Конзисторија у седници својој од 4/17. октобра о. г, под председањем Његове Светости решила је између осталога и ове предмете: Узет је на повољно знање извештај Његове Светости, да је јереју Ј. Л. пароху из Л. опростити изволео половицу досуђене му двомесечне епитимије са посљедицама њеним, те је учињено сходно расположење, да се исти јерej у парох. звање уведе. — Узет је на знање извештај окр. протопрезвитерског звања у Митровици о уведењу јереја Милана Младеновића у администрацију парохије у Суботишту, те јереја Константина Вуковића у Краљевцима, дочим су О. Иларион Коларовић од администрације Суботишке парохије, а О. Герасим Ђукић од администрације Краљевачке парохије разрешени и првоименован у Ман. Фенек, а други у Ман. Крушедол упућени. — Проглашена је подручном парох. свештенству наредба вис. кр. земаљ. владе за унутарње послове у Загребу од 12. септ. о. г. бр. 47605. у погледу свакогодишњег прегледавања матица крштених и умрлих војно-обранбених обвезаника у смислу прописа §. 36. зак. чл. VI. из 1889. године. — Накнадно припослана нареба вис. кр. земаљ. владе за богоштовје и наставу од 24. септ. 1889. о истодобном вођењу матица у два посве гугласна изворна примерка на похрану надлежној управној области, — достављена је надлежним путем свему парох. свештенству ради тачног вршења и уведења у циркуларни протокол. — На молбу вис. кр. земаљ. владе за унутарње послове упућено је подручно свештенство, да народу објави продају корењака цепљене америчке лозе из земаљ. ложњака у Божјаковини. — У смислу отписа вис. кр. земаљ. владе за богоштовје и наставу од 26. авг. о. г. бр. 12961. упућено је парох. свештенство, да сваке године на дан 10. септембра по нов. као на дан смрти благоупокојене царице и краљице Јелисавете, парастос у цркви одржава и месне учитеље ради присуствовања са школском децом предходно извештава. — Узет је на знање извештај вис. кр. земаљ. владе за богоштовје и наставу у погледу пријаве против јереја Ј. Т. пароха у М. — У смислу отписа срп. прав. народ. Школског Савета од 1. (14.) августа о. г. бр. 163/88 ex 1901. позвано је подручно парох. свештенство, да месним школ. одборима препоручи набаву Срп. Манастирском Штампаријом издану „Штицу за познавање црквено словенских писмена,“ коју је висока кр. земаљ. влада за богоштовје и наставу наредбом од 24. маја о. г. бр. 1565. за комуналне школе одобрила. — Изјављена је благодарност високопреосвешт. господину Митрополиту херцеговачко-захумском Серафиму на припосланом Шематизму тамошње Митрополије за 1901. годину. — Упућен је надлежни окр. протопрезвитер, да обави избор пароха у Буђановцима, пошто је организација исте општине одобрена. — Позвана је црквена општина у Бежанији на разјашнење у погледу одузимања црквеног стола Ђорђу Маринковићу. — На молбу Арх. Административног Одбора наложено је управи Ман. Кувеждина, да има у одређеном року захтеву истог одбора у погледу поднашања манастирских рачуна те осигуравајућих полица удовољити уз оправдање зашто се том захтеву одазвала није. — Узет је на знање извештај конзисторијалног изасланика архимандрита А. Ј. о разрешењу И. З. од управе Ман. Хопова и уведењу новопостављеног приврем. управитеља Симеона Видака. — Узет је на знање извештај управе Ман. Беочина, да је свршн. клирик Др. Јован Чупић у чин мале схиме постријен под именом Јоаким. — Потврђен је избор јереја Милана Лучића за пароха у Сусеку те је уједно расписан стечај за протопрезв. помоћника у Митровици. — Припуштени су полагању стечајног испита администратори парохија у Нештину, Нерадину и Брестачу те Р. Г. парох. помоћник из Земуна. — Узет је на знање извештај протопрезв. звања у Митровици о коначном разрешењу умировљеног пароха Павла Николића од парох. звања у Шуљму, те је на парохију

Шуљманску стечај расписан и Сабор. Одбор умољен, да реченом умировљеном пароху односну мировину у течај стави. — Изречена је забрана јерeју П. М. систем. парох. помоћнику из М. против употребе самовласно набављеног штампиља парох. звања, који има Конзисторији припослати. — Издано је сходно упутство протопрезвитеру митровачком А. С. у погледу уноса у конкубинату рођеног детета у матице крштених на име законитог оца с тим, да у смислу §. 158. грађ. зак. дете има остати на имену материном уписано, ако је законити супруг судском одлуком побио законитост детета, у противном случају има се дете уписати на име законитог оца и истодобно о томе законити отац известити. — Позван је јерej Љ. М. администратор парохије у О., да под претњом у §. 53. дисциплин. правила означених посљедица има у својој парохији пребивати све дотле, докле исту администрирао буде. — Умољено је расположење у погледу замољеног отпуста јереја Ст. Ж. Ђурђевића, пароха из Дољ. Товарника — у Вршачку дијецезу, те је на исту парохујју стечај расписан. — Забрањено је свештенослужење умировљеном свештенику Пакрачке епархије Станиславу Теодоровићу сада у Земуну боравећем. — Донесена је одлука у погледу спора између црквене општине у О. и тамошњег свештеника Љ, М. ради неиздавања парох. плате и одузимања осам јутара на уживање свештенику уступљене црквене општинске земље. — Молбе јереја Ј. К. пароха у И. и Ђ. М. пароха у Ч. ради подељења припомоћи из јерарх. фонда уступљене су Сабор. Одбору. — Наложено је управи Ман. Вел. Ремете, да дугујућу дијурну умировљеном архимандриту Е. К. исплатити не пропусти. — Спроведене су Његовој Светости ради препоруке вис. кр. земаљ. влади молбенице свештеника, свештеничких удовица и сирочади из Архицијецезе за получење земаљ. припомоћи. — Приспели записници односних кр. котар. судова о саслушању сведока у дисциплинарним парницама против јереја Д. П. пароха у Г. и О. Вас. П. из Ман. Б. уступљени су са осталим спитима конзистор. фишкалу на мњење. — Узет је на знање извештај конзистор. повереника јереја Л. Б. о одржаном испиту за учитељску дефинитиву са Србима учитељима на кр. учитељ. школи у Осеку. — Донесено је решење на тужбу М. Б. и Р. Б. из Даља против тамошњих свештеника. — Учињени су некоји исправци у матицама крштених и умрлих код дотичних парох. звања у смислу припослапих наредаба вис. кр. земаљ. владе. — Одобрена је молба О. Г. М. парох. помоћника у О. ради подељења годишње припомоћи од којег манастира. — Више приспелих пријава издано је дотичном оптуженим особама на изјашњење. — По црквеној општини у Ривици припослапих 18 круна уручено је умировљеном пароху К. М. у име дуга, устегнутог од О. И. К. — Донесено је решење у погледу одношаја између парохијских свештеника у Осеку те је о томе црквена општина Осечка извештена с тим, да јерeју Л. Б. као старијем свештенику и водитељу парох. звања вирилно право и у црквеном одбору, а јерeју Д. Ј. само у црквеној скупштини припада у смислу односних решкриптуалних прописа. Одобрен је закључак црквене скупштине у Крушедолу у предмету расписа стечаја на тамошњу парохију, а приговори филијале Шатринаца против расписа стечаја нису уважени, пошто још за сада не постоје услови, под којима би се оцепљење Шатринаца у засебну парохију већ сада предузети могло. — Потврђен је избор јереја Душана Отлакана админ. парохије из Рајевог Села за пароха у Мал. Радинци, те је за администратора парохије у Рајевом Селу постављен свршени богослов Душан Страхинић, за кога је уједно од надлежне кр. земаљ. владе умољен опрост од маљкајућих година — а до решења те молбе парохију Рајевоселску администрираће О. Јустин Ђурчић из Ман. Бешенова. — Решено је 70 бракоразводних предмета, од којих је седам на развод брака гласећих пресуда донесеном већином за странке, које су као римокатолици предходно код својих женидбених судова од стола и постеље растављене па после у православну веру прешле. — На последку под председањем архимандрита Дра Георгија Летића донесена је одлука против П. Б. и М. Ш. пароха из Р., те А. С. из М. —

(**Епарх. Конзисторија Будимска**) држала је седницу своју 9. (22.) октобра о. г. у Будимпешти, под председништвом Његовог Високопреосвештенства г. епископа *Лукијана*, у којој су следећи важнији предмети решени: Узет је на знање отпис вис. министарства богочасти, којим одриче допуну свешт. плате парох. места у Д. Адоњу, Д. Фелдвару, Д. Пантелији и Сигетвару донде, док се рескриптуална плата у готову, која је са тим местима скопчана, из јерарх. фонда не осигура. — Узето је на знање извршење исправака матица крштених у Качфали и Будиму код случаја рођења Цвегка Дамјановића и Георгија Грегоровића. Публиковање отписа вис. министарства домобранства, којим је ј. Исидора Бошњака пароха у М. Б. именовало за катихету правосл. ученика у печујској домобранској кадетској школи — узето је на знање. Публико-

ваће се ј. Ј. П., протој. К. Ч. и управи М. Г. пресуда МЦСавета, којом је овд. пресуда у дисц. ствари против ј. Ј. П. потврђена с тим да се ова пресуда као правомоћна сад извршити има. — Узет је на знање извештај нар. црквн. тајника о раду саборског одбора. — Доставиће се по С. П. потписана доставница епарх. конзисторији у В. с тим, да се у будуће дописи, који буду на пô табака написани и по к. бележнику потписани, неће у обзир узети. Упутиће се к. фискал, да у казненом предмету против Е. Л. из Бп. који је оптужен због преступа слободног вршења богослужења 30. окт. о. г. на рочишту епископа Дијецезана заступа. — Усљед тужбе Ст. М. тутора у Л. упућен је ј. А. П. администратор, да се клони у колико је само могуће, прекидањем св. богослужења ради мира и реда верне опоминьати, а тужитељ је упућен, да не подноси таке тужбе, за које сам признаје, да се не могу доказати. Узета је на знање през. препорука молбе ј. Д. Р., којом на парохију у Сентомашу компетује. — Узета је на знање уплата ј. П. Ј. пароха у Б. 20 круна у свешт. уд. миров. фонд. — Узета је на знање през. препорука молбеница подручних свешт. удовица и умир. свештеника ради поделења на расположење стављена. — Припуштен је к избору пароха у Ч. једини компетенат ј. Ј. Б администратор тамошњи, односно упитаће се општина прима ли њега за пароха. Припуштен је избору пароха у Ст. Б. једини компетенат ј. Д. Р. администратор тамошњи, с тим, да ће се избор обавити тек онда, када ново установљена плата тога парох. места код адм. одбора потврђена буде. Узето је на знање уведење ј. Н. П. у парохију у Р. А. и разрешење ј. Г. Ј. исте парохије, те ће се о томе и всл. саборски одбор известити ради стављања у течај припомоћи из јерарх. фонда. Расписаће се стечај на парохију у Бану са роком од 6 недеља. Издаће се на фиск. мнење бракоразводна молба Ане Флоре ради разрешена брака њезиног са Исидором Радановићем. Одбијена је молба Ђ. И. ради препоруке његовог диптихона за подручне цркве. — Арпад Варкоњи упућен је, да се молбом ради узаконења детета његовог на вис. министарство обрати. — Дозволиће се, да прав. ученици и ученице, које у Ст. Андрији станују, а у Будиму похађају школе и у будуће могу својим верским дужностима у Ст. А. за досга чинити уз строги надзор ј. С. Ч. — Издаће се Г. Б. протопрезвитеру мохачком на преглед и евентуалну допуну у начелу усвојени предлог ј. С. Ч. у предмету што бољег вршења дужности учења подручнога свештенства и у предмету рада свештеничких зборова приликом годишњих свешт. исповести. — Позваће се духовници казниона у Вацу и Илави, да о раду своме концем сваке године имају извештај поднети и изаслаће се сваке године окр. протопрезвитер и у те казнионе ради надзора рада дотичних духовника. — Усљед опажених мана у подручним парохијама приликом овог. визите издаће се подручном свештенству сходне наредбе ради отклоњења тих мана с тим, да ће се дотични свештеници, — у колико исте мане само од њих зависе, а до протопрезвитерске визите их не буду отклонили, — немару том одговарајућим казнама у смислу дисц. правила казнити.

(**Епархијски Административни Одбор Будимски**) држао је седницу своју у Будимпешти 9. (22.) окт 1901. под председништвом Његовог Високопреосвештенства Г. епископа *Лукијана*. У седници овој, осим осталих, решени су ови важнији предмети: Известиће се братство ман. Грабовца о дозначењу депутата у дрвима и новцу, који му као администратору веменске и печварско-рацмечканске парохије од печварског властелинства припада. — Узето је на знање през. публиковање односних мин. отписа, којима је дозначена припомоћ црквн. општини у Ђуру, Мохачу, Литоби, Срп. Титошу, Шумберку, Болману, Д. Нави, Ст.-Андреји, Кечкемету, Батосеку и Печвару, свакој по 200 круна. — Разаслаће се подручним општинама извештај срп. нар. црквн. фондова за 1901. г. — Узет је на знање извештај нар. црквн тајника о раду саборског одбора. — Удовољиће се у своје време позиву всл. саборског одбора у предмету поднашања исказа о финалисаним рачунима подручних општина и о правилно и неправилно организованим црквн. општинама. — Публиковаће се решење всл. саб. одбора у предмету дозволе црквн. општини у П., да врху дуга саб. трошкова и верозак. приноса за месец дана обвезницу истави. — Позваће се црквн. општина у Б. Ђ. да ради правилног решења њеног рачунског утока допуни приказане списе. — Узета је на знање спроведена оврха у М. ради укупљања парохијала и учит. плате. — Усљед молбе Ст. М. председника у Х. С. изаслана је комисија на лице места, ради извиђаја стања ствари и ради сачињења општинских рачуна од 15. г. овамо. — Молба је Д. Г. администратора парохије у В. Б. да се одборник М. С. због непристојног понашања при једном укопу, казни, издаће се овоме на изјашнење. — Услед констатованог нереда и опасности у руковању са општинским иметком у Р. Мечци, распуштено је целокупно општинско заступство, и именован је управ-

лајући одбор од 5 лица. — Поднеће се искази о имовном стању у В. и у О. у ствари подарења припомоћи из јерарх. фонда за издржавање пароха. — Вратиће се црквн. општини у Бати 10 ком. обвезница. које су бив. конз. фискалу ради утеривања новца предане биле. Изаслан је протој. С. Г. у Л., ради свестраног извиђаја тога, у каквом је односају филијал Б. од вајкада стојао спрам Л., како је там. црква постала и какве су претензије једних и других. — Упутиће се општине у П. и Р. М. на редовно издавање парох. плате, а братство ман. Грабовца као администратор там. парохије на стрпљење, док се приходом парох. земље дужни порез не исплати. — Позваће се општина у Б. Ђ. на изјашњење, шта је све досада учинила ради оправке Боздине куће. — Упутиће се општина у Ш., да избор црквн. одбора тајним гласањем обави, и под председништвом бившег председника. — Одобрена су основна писма фундације Софије Војновић, Стевана Обрадовића и Марије Карамате, завештане шиклушкој ц. општини. — Одобрен је спецификовани разрез за црквн. општину у Б. — Упутиће се ц. општина у Б. да себи председника што пре изабере, а ј. Д. Г. парох там. упутиће се, да има у седнице редовно долазити. Послаће се всл. саб. одбору гр. изводи некретнина ц. општине у С. К., ради брисања аукте од 315 фор. — Поднеће се всл. саб. одбору уток, црквн. општине у С К., уложени против овд. решења, којим је општина осуђена на накнаду рач. мањка од 800 К. — Ставиће се забрана на плату ј. К. Н. пароха у Б. К. у корист порезног звања све донде, док се порез на парох. сесију не исплати и уједно ће се затражити оврха против немарних дужника парохијала у Б. К. — Одобрен је уговор црквн општине у Д. С. склопљени са подузимачем врху градње новог парох. дома — Узето је на знање през. забрана, да се темељ парох. дома у Д. С. место каменом, набојом зида. — Известиће се управни одбор у Д. С., да су његове седнице јавне, но да је властан одстранити онога од слушалаца, који би му саветовање пречио, и позваће се исти одбор на поднесак извештаја о условима под којима је код А. К. план наручио. — Затражиће, се оврха ради укупљања дуга учит. плате у Л., а општина ће се упутити, да од цркве узајмљени новац разрезом има подмирити. — Заступство у М. Б. упутиће се под претњом распуста, да има долазити у седнице. — Изаслаће се јерej Ц. М. члан одбора овога у К. да извиди узрок непохађања седница там. скупштинара и одборника. — Упутиће се ц. општина у В., да дуг од 17 ф. 57. н. бившем свом учитељу У. К. новим разрезом исплати. — Поднеће се всл. саб. одбору исказ о уплати пореза на подручне парох. земље. — Издаће се сходне наредбе подручним црквн. општинама ради отклонења по окр. протопрезвитерима опажених мана с тим, да ће се, у колико исто до идуће прпр. визите не буду отклоњене, а само од немара и нехата општине зависе, — спрам тих општина строжије мере употребити. Узето је на знање фиск. мнење у предмету предузетих мера ради ступања у посед парох. дома у Д. Ф. и рода там. црквн. винограда. Издаће се ц. општини у Ст Б. извештај епарх. рачуноревизора на изјашњење нарочито у том обзиру, како мисли подмирити рачунски мањак, који ће наступити, ако пароху свом 1800 круна плате одреди. — Позваће се општина у Б. на поднесак рачуна од 1887-8. г., без којих се следећи рачуни не могу ревидирати. Одобрени су рачуни за 1900. г. црквн. општине у Бану, Пешти, Коморану, Ланчугу, Вилању, Чипу, Острогону и Сигетвару, за 1897—1899. г. ц. општине у Ковину уз исправак, који проистиче из пређашњег рачуна; за 1899—1900. г. ц. општине у Бати, прорачун ц општине коморанске за 1901. г. — Вратиће се оспорени рачуни на изјашњење црквн. општини у К. Калазу (1896—1900.), Моноштру (1894—1900.) у Борјаду и С. Хидошу за 1900. г.

(**Седнице епархијских власти Пакрачких**). *I. Епархијски Административни Одбор Пакрачки* држао је редовну седницу своју 16. (29.) октобра о. г. под предсједањем Преосвећеног Господина Епископа Дијецезана *Мирона*. По уруџбеном записнику било је за исту седницу 89 поднесака, на које је донесено 59 одлука. Као важније спомињемо: узети су у расправу извјешћа окр. протопрезвитера о прегледаним црквено-општинским управама приликом овогодишње визите и према опаженим недостацима издане су сходне одредбе и одређени извиђаји; — изабран је одбор за састав једнообразних рачунских књига; издани су истражни списи у предмету проневјера у црквн. општина у В. Б. конз. фискалу на мнијење; одобрени су црквн. општински прорачуни и распорези парохијала за 1902. г. црквн. општине у В. Барни, Чаглићу, В. Поганцу, Нарти и Ловској; — суспендиран је предсједник црквн. општине у Б. ради невршења дужности; одобрено је црквн. општини у Богомачама, да подигне зајам за градњу парох. дома; није потврђен избор председника црквн. општине у В. Барни; и т. д.

II. Епархијска Конзисторија Пакрачка држала је редовну седницу своју дана 17. (30.) октобра ове год. под предсједањем Преосвећеног Го-

сподина Епископа Дијецезана *Мирона*. По уруџбеном записнику било је свега за исту сједницу 107 поднесака, на које је донесено 73 одлуке. Као важније спомињемо: узет је на знање отпис Његовог Високопреосвештенства Господина Епископа Мирона, да је рукопроизвео јереја Јована Петровића, кр. професора и катихету у Загребу за протопрезвитера; — одређени су неки накнадни уноси у матице; — одређен је избор парох. помоћника у Бјеловару и истом припуштени сви компетенти; а црквена општина у Кукуњевцу позвана, да се изјасни прима ли јединог компетента за пароха; — исписан је стечај на парохије у Брестовцу, В. Мучни и Г. Средицама; свештеницима С. Т. у В. Б. и М. М. у Б ради старости снижен је годишњи број проповиједи, које имају конзисторији подносити; — пријављена су вис. влади два случаја неовлаштенога крштења и вјенчања од стране римокатоличког свештенства; — на пријаву црквене општине у Б. умољена је вис. влада, да упути сликара М. П. да се држи строго одобрених скица за иконе, које израђује за иконостас у Б. и т. д.

(**Српска Виша Девојачка Школа у Загребу.**) Загребачка српска православна црквена општина имала је прошле недеље своју, главну скупштину, која је једногласно закључила, да црквеном и школском одбору упути на проучавање и остварење предлог о том, да се Загребачка српска школа прошири и подигне на *Вишу Девојачку Школу*. Како је у Загребу почетком ове шк. године Добротворна Задруга Српкиња тамошњих отворила Девојачки Интернат, то се тим пре пружа прилика родитељима, да ће своју децу која се буду учила у Српској Вишој Девојачкој Школи моћи склонити у Загребачком Женском Интернату.

Ове лепе и патријотске мисли свак ће радо прихватити и поздравити, и Бог дао, да се што пре и на делу покажу. Ну пита се, да ли ће ипак Загребачки Женски Интернат одговорити оној сврси, коју треба као такав да достигне. За сада још не! Интернат и то још *женски*, само ће тада достићи своју сврху, ако су његове питомице *увек под његовим кровом*. Шта вреди н. пр. ако ће ученице сваки дан пре и после подне из интерната приморане бити, одлазити у оне школе, у којима се уче. Заједно могу ићи у школу рецимо у 8 с. пре подне, али ће се враћати како кад и како које према распореду часова. Тиме су ученице остављене саме себи, јер их не ће моћи надзорница интерната свагда у школу пратити и код школе их чекати те с њима натраг у интернат се враћати. А колико је упутно и саветно ученице саме пуштати по великом месту, то свак зна, који је имао прилике да то својим очима види. Није потребно ово питање потање распредати и разјашњавати, доста је ако рекнемо, да ће и наш Српски Девојачки Интернат у Загребу само тако и само тада моћи одговорити својој правој сврси, ако дочекамо, дај Боже што пре, да под свој кров смести и просветне своје заводе, њихове ученице, а своје женске питомце.

—ћ.

(**Каква је администрација у Горњокарловачком владичанству.**) Најновији број „Србобрана“ у свом чланку: „Треба ли нам будимско владичанство“! у којем се противи укидању броја наших епархија — из потпуно оправданих разлога, који се онде читати могу — пише о администрацији у Горњокарловачком владичанству овако: „Већ и сама администрација захтева, да се број душа, односно општина у једној епархији скучи. Ко зна, како споро иде у нашим епархијама с администрацијом и експедицијом, *тај се мора чудом чудити, да се у Горњокарловачкој дијецези може добро администрирати* поред онако маленог и слабог званичног апарата. У једној, па и најмањој жупанији има стотинама званичника, а у једној епархији од преко 300.000 душа по 2—3 званичника и 2—3 немоћна старца помоћника чине сав средишњи апарат.“

Није ли можда требало додати овоме и познати факат, да највећи део главнијих послова пада на терет самом епископу, који га и савлађује.

У Србији.

(**Велика Школа.**) За декана Велике Школе изабран је професор те школе Милан Капетановић.

У Русији.

(**Професор Кључевски.**) Професор Московског универзитета, а професор и на Московској Духовној Академији, историчар, знаменити и опћепознати у Русији *Кључевски* славио је прошлих дана 30 годишњицу свога ученог рада и професоровања. Студенти Академије послали су му у Москву брзојавну честитку. Дошавши сутра дан на предавање усмено се захвалио на честитци, изразивши том приликом да је дубоко тронут искреношћу и простотом брзојавне честитке, а највише благодари, рече, „што је телеграм разгонио бојазан у души његовој, да њега као „старог професора“, који је зар заостао — и ако се он старао да не заостане — за новим покољењем, коме су нужне нове потребе, нови идеали, а не може бити идеали његове младости, нерадо слушају.“ Стари омиљени професор завршио је своју

захвалницу овим речима: „Ваш искрени телеграм јесте најлепша награда за све бриге и за старање, да проникнем у ваше душе и да вам предајем оно, што најбоље одговара вашим тежњама и идеалима. Хвала вам.“ Професор Кључевски је, разуме се, и после ових речи поздрављен веома симпатично од академијских студената.

Разне белешке.

(**Прослава Виктора Ига.**) Министарски савет француски решио је, да се 100-годишњица рођења Виктора Ига прослави и званично од стране државе.

Читуља.

Јерej **Живојин Тошић**
парох у Добановцима.

Дана 25. октобра о. г. преминуо је у Добановцима (протопрезвитерат Земунски) тамошњи дугогодишњи парох јерej *Живојин Тошић*, после дугога и тешкога боловања. Покојник се родио 1822. г. у Карловцима, где је школе свршио, а био неко време и ђаконом. Био је неко време парох и у Беочину. Рукоположен је био 1849. године. Лака му земља и вѣчнаѧ памѧть!

Исправак. У 43. броју овога листа код расправе: „Православна грчка парохија у Брашову“ на 717. страни у другом ступцу у 15. реду озго реч „Моза“ ваља исправити на „Мога“, а у 29. реду од озго реч „просећи“ ваља исправити на реч: „пркосећи“.

Књижевни оглас.

ЧИКА СТЕВИН КАЛЕНДАР
„ОРАО“
ЗА ГОДИНУ 1902.

урешен са близу 100 врло лепих слика, у одабраном садржају, довршује се у Српској Манастирској Штампарији и излази о Аранђелову-дне, у величини 14 табака познатог му облика.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. К. 402/зап. ех 1901. 1—3 154.

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњено ђаконско место у Бачком Сентомашу.

Плата је 1000 круна годишње.

Молитељи имају своје ваљано инструиране молбенице до 26. новембра (9. децембра) 1901. године потписаној конзисторији поднети.

Из седнице епарх. конзисторије бачке, држане у Новом Саду 29. октобра (11. новембра. 1901.

Председништво

Број 1106 и 1112 К. зап. 694. ех 1901. 1—3 155.

ЕДИКТ.

Овим се позива Тривун Зорић из Орљавца, сада непозната боравишта, да у року од три мјесеца по првом увртењу овога едикта, пријави епархијској консисторији Пакрачкој садање своје боравиште, јер ће у противном случају бити њему на трошак именован заступник и поведена од стране жене његове Милке бракоразводна парница и без њега докончана.

Из сједнице епархијске конзисторије, дижане у Пакрацу 17. 30. октобра 1901. године.

Мирон с. р.
епископ.

К. 474. и 517/1901. 150 3—3

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења парохије 6. разреда у Бочару и парохије 6. разреда у Арадгају, овим се расписује стечај. Рок за поднашање молбеница истиче 24. новембра (7. дец.) 1901. године.

У Темишвару 21. августа (3. септ.) 1901.

Епарх. Конзисторија.

Бр. К 1992/353 ех 1901. 151 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохијско место у Деспот-Сент-Ивану са рескриптуалном платом II. разреда. Рок пријави је шест недеља дана од првог увртења стечаја овога.

Ваљано инструисане молбенице ваља путем претпостављених власти потписаној конзисторији слати.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 2. (15.) октобра 1901 године.

Председништво.

К. 174/112 ех 1901. 152 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај ради сталног попуњења парохијског места VI. разреда у Барања-Бану.

Ваљано инструисане молбе ваља путем претпостављених власти потписаној конзисторији најдаље до 1/14. децембра о. г. поднети.

Из седнице епарх. конзитторије будимске, држане у Будимпешти 9/22. октобра 1901.

Конзисторија Будимска.

ДРУГИ ОГЛАСИ

1—3 153

ОБЈАВА.

Сад је изишао из штампе мој богато

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК

СА СРПСКИМ ЦРКВЕНИМ УТВАРИМА, СВ. ИКОНАМА, СЛИКАМА И СВЕШТЕНИЧКИМ ОДЕЛОМ.

Тај свој илустровани ценовник шаљем сваком бадава и franco.

Ко од истих ствари има потребе и хоће да купи, нека изволи јавити па ће га добити.

НИКОЛА ИВКОВИЋ
НОВИ САД.

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

САМО СВЕШТЕНИЧКОГ ОДЕЛА КРОЈАЧ

Дунавска ул. 20. НОВИ САД Дунавска ул. 20.

Част ми је пречасној г.г. свештеницима до повољног знања ставити, да сам добио јесењи и зимски штофова за хаљине, јер сам ступио у свезу са првим горњим фирмама (фабрикама) које само ту робу израђују и исту за готов новац повлачим, стога могу много јефтиније да дајем, него оне подузимајуће фирме, које у моју струку спадају.

Појасева у свакој боји најбољег квалитета и камилавки од кадифе и које имадем увек готови. Неповољне поручбине примам натраг. Мустре на углед шаљем бесплатно.

140 4—10

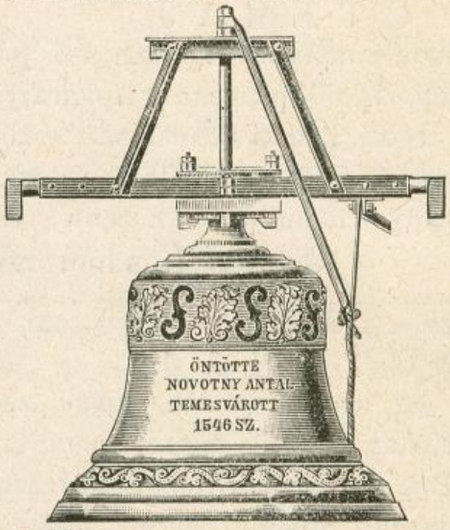

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђенаи зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

24— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. 584.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 45

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 11. новембра 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његова Светост, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, Георгије Бранковић, благоизволео је пароха у Шимуновци јереја *Николу Недељковића* одликовати црвеним појасом.

Његово Високопреосвештенство господин Епископ Бачки Митрофан Шевић благоизволео је ђакона *Гојка Каћанског* рукоположити дана 1. (14.) новембра у Старом Футогу за презвитера.

Његово Високопреосвештенство господин Епископ Бачки Митрофан Шевић благоизволео свршеног богослова *Гаврила Шијачког* рукоположити дана 1. (14.) новембра у Старом Футогу за ђакона; а дана 8. (21.) новембра у Новом Саду за презвитера.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Православна грчка црквена општина у Брашову (Kronstadt.)

Написао: Јереј **Стеван Чампраг** конз. бележник будимски.

(Свршетак.)

Црква је на оном месту сграђена, које је магистрат г. 1786., када је зидање исте дозволио, — означио. И услед тога црква и није са олтаром са свим истоку окренута, као што би ваљало, већ североистоку; простор, на ком је црква сграђена, потпуно одговара оним мерама, које је магистрат у дозволи својој обележио, пошто је црква двадесет и пет корака дугачка и десет широка и претставља правилан облик правокутника. Имајући општина многа ограничења приликом зидања своје цркве, пошто стари градски зид није смела рушити, дошла је црква у такав положај, да није могла имати улаза са запада у женску цркву, већ само са југа. Торањ није смела градити, односно у њему не би смела држати ни звона, ни „тоаке," с тога црква ни данас нема ни торња ни звона, и ако би сад већ смела обоје имати. Односно има један торањ непосредно поред цркве, — стари градски торањ, који се и у магистратској дозволи спомиње и тај би се сада дао продужити и лепо изидати као обичан црквени торањ. — Са југа има два улаза у цркву, један је на сред цркве и води у мушку цркву, а други води на кор и у женску цркву. Пред улазом у мушку цркву има као неко

предсобље, као што је у старим хришћанским храмовима била паперта са запада, где су за време богослужења оглашени и велики покајници стајали. Над тим улазом на белој каменитој плочи налази се натпис, постављен 1887. г. после добивене парнице: Ἡ ἁγία Τριάς. Ὀρθοδόξος ἑλληνικὸς ἐθνικὸς ναὸς τῆς ἐν Βρασσοβῶ ὀρθοδόξον ἑλληνικῆς κοινότητος. Ὑμῶ τὸν Ὕψιστον ἑλληνιστί. Над улазом, а на самом црквеном зиду с поља налази се икона пресвете Троице, десно од ове, икона св. апостола Павла, а на лево ап. Петра у лепим вајарским оквирима, којих декорација се по већем делу црквеног зида распростире. Испод иконе ап. Павла нализи се бела каменита плоча са записом: Τὰ ὀνόματα τῶν κτιτόρων: Παναγιώτου Χαδσὴ Νίκου, Ιοκα Εὐσταδίου, Δημητρίου, Κωνσταντίνου Δσανλῆ, Χρίστου Μιχαὴλ, Νικολάου Στεφάνου, Μανόλη Κάλφοβιτς.

Кад ступимо у цркву, на први поглед унутрашњост храма ни најмање не ће нас изненадити. и не ћемо ничега видети, што би обичног и површног посматрача дуже могло задржати у цркви. Црква је сама по себи доста тамна, а та околност, што су зидови и свод мање више са самим сликама украшени, чини ју још тамнијом, а кроз 40 година дим од свећа и силних кандила очађавио је сву цркву тако, да се слободно може рећи, да је с тога црква прљава и запуштена. Но кад се човек подуже заустави пред иконостасом, а особито пред оним иконама, сликама на зидовима, које ваља и усред дана поред јаког осветлења посматрати, онда се види, да је све то вештачка кичица насликала. Приближно се може представити вештачка израда појединих икона, када се узме, да је сликарски посао, сразмерно доста маленог иконостаса, пре 40 година — када је рађен — стао равно 2000 дуката. Радио га је један Рус у строго православном стилу. Сам иконостас је врло лепим вајарским послом богато израђен, само што је већ јако чађав и прљав. Престолне иконе су у природној величини, али само у полакопрсје. Међу овима ретко је видети такову слику св. Јована Крститеља, као што је ова, која потпуно одговара Св. Писму и предању о Св. Јовану. У горњим угловима престолних икона налазе се иконице, које представљају разне ново-заветне догађаје. Над престолним иконама су ликови Св. Апостола, над овима ликови старозаветних пророка и поврх ових крст. Испод престолних икона налазе се особито лепо израђене икопице, које престављају: 3 путник код Аврама. Исуса Христа, са изгубљеном овцом, бежање у Египат и проповедање Св. Јована Претече у пустињи.

Олтар је врло мален, частна трапеза такође малена и на њојзи све прљаво и запуштено; простор између частне трапезе и горњег места тако је тескобан, да се једва може свештеник кадећи тамо провући. Над горњим местом на зиду насликани су заједно Св. Тријерарха, од ових на десно Св. Спиридон, а на лево Св. Никола, сви у природној величини. У олтару има још пуно малих икона од незнатне вредности, један део од ових је српског или руског порекла, што показује њихов словенски натпис.

У мушкој цркви на зиду с десне стране налазе се насликани у природној величини ликови Св. Теодора Тирона, Св. Ђурђа, 40 мученика, Св. Мине и Св. Екатерине, а с леве стране ликови Св. Трифуна, Св. Димитрија, Св. Меркура и Св. Верваре. На челу кора налазе се попрсја у природној величини безсребреника: Кузмана, Дамјана, Кира, Јована, Пантелејмона, Јермолаа, Симеуна и Трифуна. На своду се налазе 3 велике иконе, које представљају матер Божју и око ње старозаветне пророке) Исуса Христа и око њега 4 Евангелиста и Васкресење Христово и око тога цело страдање Христово. Поред иконостаса на зиду с десне и леве стране налазе се сребром богато оковане 4 престолне иконе старог иконостаса, који је још из капеле грчке компаније пренесен, а после једној сиромашној грчкој цркви у Румунији поклоњен. У мушкој цркви распоред црквеног намештаја је мало друкчији него у нашим овопределним црквама. И певнице су са свим другог, целисходнијег састава него наше. На истом месту, где су обичне и наше певнице, налази се на масивном и поширем округлом

постољу једна на четир места угнута пирамида од дрвета и у тим кутовима се држи књига отворена тако, да читац или појац свагда стојећи на једном месту може имати четири отворене књиге пред собом, јер се пирамида лако да окретати, услед чега појац с једне стране не мора ићи од једне књиге до друге или књиге сваки час отварати или затварати, — а с друге стране таким певницама нестаје у цркви тако место, на коме се они, који у певницу улазе, будући заклоњени, слободно разговарају и светињи места недостојно се понушају. Трона матере Божје и амвона у овој цркви нема; овај заступа проповедионица, на којој ђакон, ако служи, Јеванђеље чита. Преко од проповедаонице налази се лепо израђени архијерејски стол са лепим и угодним седиштем са федерима. Туторски астал и стол стоји на среди тамо, где би требало да су красна врата, те улаз у мушку из женске цркве бива с десне и леве стране туторског стола, јер мушка црква није ни преграђена од женске.

Од црквене утвари видео сам само свештене одеће, а остало ми секретар не хте показивати, наводећи да нема, а тек доцкан сам дознао, да има и скупоцених сасудова и Јеванђела. Оно што је за моје време било у употреби све је лоше и запуштено, а што је боље то се у општинској ризници брижљиво чува, и тешко коме показује. Потпуних презвитерских одећа имају сада 25., које огромну вредност представљају. Међу овима има и више од сто година старих одећа, целе чистим златом ручно извезене и очуване су тако добро, као да су и сада још нове. То се може приписати брижном чувању одећа. За сваку литургију се из ризнице изда односна за дотичан дан одређена одежда, а после литургије црквењак унесе ју опет у ризницу, те ју општински тајник вешто савије и у платно умотано смести на њено место. Општина је имала све до сада 26 потпуних одећа — све у најбољем стању, али једну је на молбу моју поклонила прав. грчкој цркви у Кечкемету. Плаштаница и једна завеса су у својој врсти уникум.

Из цркве на северна врата улази се одмах кроз градски торањ у *гробље*, које је непосредно поред цркве. У ово гробље се и данас још сарањују Грци; опкољава га с једне стране црква, а с друге стране дворишта суседних кућа. Цела површина гробља нешто је већа од површине цркве. Гробови односно гробнице су већином нуз градски зид под кровом. Споменика мало има, — сви па и Бранкованове породице, од незнате вредности. Свака породица има своју гробницу, и осим тога има још једна заједничка велика гробница. Кад се која гробница напуни онда се најстарији сандук извади, да се направи место за други, а кости из извађеног сандука мећу се у једну кесу, која се у заједничку гробницу положи. Само таким начином је ово гробље већ ето више од 100 година могло довољно велико бити за грчку општину; но сад ће се само још 6 година смети овде сарањивати.

Школа им је једна, нераздељена, грчка вероисповедна са 7 разреда. Ове шк. год. беше само 2 грчка детета, а са стране, особито из Румуније, било је 15 деце, дакле свега 17. Школска зграда је сува, здрава и врло удобна, на један спрат сазидана. Како при земљи тако и на спрату има по три лепе школске дворане са сходним предсобљем за дечије хаљине. У партеру налазеће се дворане су празне, премда су на школске цељи намењене, но у оскудици деце нису потребне. Тек у горње три дворане се држе предавања. Од 7 разреда 5—7. одговарају грађанској школи, а служе на то, да би се у течају та три разреда грчки језик и књижевност потпуно и савршено могла предавати и научити. Редовних учитеља — професора има један, а спомоћних 4., већином гимназијски професори за предавање немачког и француског језика, појања и старији свештеник за веронауку. Учитељ је Јован Варвајанис Грк из Македоније. Дошав у Угарску пре 7 година научио је немачки и мађарски језик, из којег је после две године у Клужу и испит положио. Не станује у школи, мада би тамо имао на расположењу удобан стан, који празан стоји, но општина то не дозвољава са хигиенског гледишта, пошто има троје деце,

која би у случају болести могла заразити, и школску децу. Школа је примерно чиста и богато снабдевена са потребним а и са сувишним училима, као да је какав средњи завод. Школско двориште је пространо и красно удешено за гимнастику и дечије школске игре. Учитељ ужива годишњу плату од 1200 ф. и 200 ф. у име станарине, када би у недостатку школске деце или губитком грчког националног карактера ова школа у Брашаву престала, пренело би се школско имање у смислу основних писама, у Јанину (у Епир) или у тако место у Аустро-Угарској, где Грци живе, и требају школу.

Црквено-*општинска управа* састоји се из скупштине, које је члан сваки урођени брашовски грк. Скупштина се тек по потреби приликом избора свештеника, учитеља старатеља и поделе годишњих сталних милостиња састаје. Орган ове скупштине је општинско старатељство, које се састоји из три изабрана доживотна члана. Сада су старатељи: Јован Параскева, Константин Јоханидес и Емануил Михаловић. Сви управљају црквено-општинским иметком и другим општинским стварима у смислу кр. рескрипта од г. 1796. — Старатељство има свога бележника и референта, т. зв. секретара, који је у једно и тутор и благајник општински. Ово место заузима сада Теодор Гаки, — стари члан ове општине, са годишњом платом од 1200 фор. Он води канцеларију црквене општине. Дужност му је сваког првог исплаћивати чиновнике и милостиње, о томе књиге водити, одежде и друге утвари и драгоцености чувати и на употребу у цркву издавати, у седницама старатеља перо водити и у цркви свеће продавати. Мађарско дописивање обавља општински одвјетник, а грчко већином учитељ, јер секретар не зна добро ни један од та два језика.

У богослужењу држао сам се тамошњих обичаја, служио сам свагда на новогрчком језику све, као: посведневно богослужење — јутрење (8 с.) и вечерње ($^1/_2$ 4 с.); од посебних служби имао сам један парастос. Недељом и празником св. литургија се служи непосредно после јутрења; још у току јутрења се спреми свештеник за св. литургију и после славословља се одмах почиње св. литургија. Литургија Златоустова се тамо служи мало скраћено; блажена и јектенија оглашене се изостављају. На литургији од трисвете песме Рандхартингерову службу поји кор који се састоји из 15—20 чланова Грка и инославца; ове последње плаћа коровођа наградом, коју од општине годишње у износу од 750 фор. добија. — Верни сразмерно доста добро посећују св. литургију, а поред њих има свагда и приличан број Румуна, већином сиротиње, коју грчка општина потпомаже. Особито ови Румуни се на богослужењу побожно владају. За време читања св. Јеванђеља и великог входа падну на колена и труде се, да се дотакну свештеникове одеће. У функцији свештеника Грци без разлике јако поштују, које — када треба — целивањем руке изразе. То поштовање хоће женски спол — такође без разлике узраста и положаја — свагда и на дому свом или у друштву, када се са свештеником својим нађе, да укаже. Но тим мање уважавају свештеника ван цркве мушки чланови, што показују тиме, да га не само из црквено-општинске управе сасвим искључују већ и из свога приватног друштва, у које га не позивају. После прве посете свештеникове следи друга онда, када се кроз неколико година напуштајући своје место прашта. И то је узрок, што скоро ни један не остаје дуже од 3—4 год., јер нема друштва, нема с киме да опћи због незнања овдашњих језика, а који би га разумели, ти га не траже. У тако незгодном положају живе и сви остали чиновници, које као праве али стране Грке ондашњи Грци са великим неповерењем гледају и предусретају.

Нови *свештеник* — Никандрос Бетинис, брат мамастира Ватопеда у Св. Гори, у колико сам га могао упознати за оних 10 дана, којих сам с њиме провео, изгледа ми да је ваљан, чинован, одушевљен и образован свештеник; тим горе гласове сам чуо за бившим свештеником архимандритом Паисиосом Еветратиадесом, кога већ нисам тамо затекао. Отишао је без опроштаја и није ни од општине ни од своје поглавице затражио отпуст. Владао

се тамо чину своме несходно и недостојно, понашањем својим народ је од цркве отуђивао; цркву, а нарочито олтар и часну трапезу тако запустио, да она никако не одговара светињи и узвишеном одређењу свом. Слушао сам о њему таких ствари, услед којих би се безусловно фискалној акцији имао подврћи. А све се то дешавало с тога, што није знао за вишег од себе, а знао је да је општини веома потребан, да га ни тужити не сме, јер у случају суспензије општина би остала без свештеника, те је тамо радио, шта је хтео и хвастао се тиме, да њему само цариградски патријарх заповеда.

С тога би ваљало, да епарх. конзисторија, односно Дијецезан, ради надзора чистоте храма; богослужења, катихизације, вођења црквених матица, пастирског живота тамошњих свештеника, сваке године једаред у исту општину испошље окр. протопрезвитера једног, као што се чини и са пештанском грчком црквеном општином, и ако ће се та општина томе опирати, али то право Дијецезана јој неће моћи одрећи, јер је ујамчено оном одредбом, којом је in dogmaticis, spiritualibus et disciplinaribus општина та епископу будимском потчињена.

У Ст. Андрији. Септембра 1900.

Тумачење

Јеванђеља 22. недеље по Духовима.

Лука зач. 83. гл. 16., ст. 19.—31.

Од како је, љуб. моји, света и на свету људи, увек се држало и веровало, да човек са смрћу не свршује са свим, да се он по смрти не губи за увек, него да човек и после смрти, а иза гроба и опет живи, животом новим, друкчијим, и то онаким, какав је својим земаљским животом заслужио: је ли био човек у овом животу рђав, он је на оном свету, у оном животу трпио казни; је ли пак био у овом животу добар, он је у оном свету, у оном животу примио и уживао заслужену награду, које му овај свет или није могао, или баш и није хтео дати.

И ако је та вера од ваjкада у свету била, ипак је било у свету и таких људи, који у то нису веровали, него су тврдили, па и друге уверавали, да тога нема, а ни бити не може, јер човека са смрћу нестаје са свим, човеку је код гроба — крај.

Да би доказали, да иза гроба и после смрти доиста нема друга живота, ти људи позивали су се и указивали на то, да нико није из гроба устао, са оног света дошао, да каже, како је на оном свету, и управо, има ли другога света, нова живота.

Да како, да је и Христу познато било, шта ти људи говоре. Па једно, да би казивање тих људи оборио и обеснажио; а друго, да би људе уверио, да иза гроба доиста постоји други, нови живот, у коме човек прима, трпи и сноси оно, што је овде на земљи заслужио, — Христос казује причу, која нам се износи у данашњем св. Јеванђељу.

А ево приче те; ево шта нам каже данашње св. Јеванђеље.

Беху два човека: један богат, и одвише богат; као богат могао је, а и хтео је и желео је, да ужива све оно, што се на овом свету уживати даје, и што се на овом свету уважава и високо цени: „*облачаше се у скерлет и свилу, и живљаше сваки дан господски, и весељаше се,*“ дакле, одевао се сјајно, а веселио непрестано. Други човек беше сиромах, пука сиротиња, који је уз то још сносио и трпио највеће муке и патње света овога: био је болан, преболан, тако да га је свега гној опточио. Па тако невољан још се и са глађу борити морао: лежећи болан пред вратима богаташевим „*жељаше, да се насити мрвама, које падаху с трпезе богатога*“. Јест, и ако је болни Лазар само мрвице желио, и ако би он и са мрвицама задовољан био, и глад своју колико-толико утолио: ипак ни тога имао, ни тога добивао није, јер му горди и бездушни богаташ ни мрвице добацивао није. Изгледа, да је богаташ тај био гори од скота, јер његови пси чињаху болноме сиромашку више, него, што му је он чинио, богаташеви „*иси долажаху и лизаху гној његов*“, хотећи зар тиме невољноме Лазару болове колико-толико ублажити и од гноја га очистити.

Но, „*умрије сиромах*“, смрт учини крај мукама и патњама његовим; а после смрти његове „*однесоше га анђели у наручје Авраамово*“, уведоше га у живот радости, у живот весеља вечнога, несравњено бољега и дужега од „непрестанога весеља“ богаташева на земљи.

Богаташ је сиромаха преживио; та његово

тело није морила глад, мучила жеђ, њега није ломила ни кр'ала никаква беда и невоља. Али ипак, дође време, те *„умрије и богаташ, и — закопаше га,“* њега не „однесоше анђели у наручје Аврамово“, он је доспео по смрти у живот мука и страдања.

Мучећи муке паклене богаташ *„подиже очи своје и угледа из далека Аврама и Лазара у наручју његову“* те *„повика: оче Авраме, смилуј се на мене и пошљи ми Лазара нека умочи у воду врх од прста својега и да ми расхлади језик; јер се мучим у овоме пламену.“* Сада богаташ осећа муке од пламена, сада би му Лазар врло велико добро учинио, да му само са врхом прста у воду умоченим, „језик расхлади:“ а када је на земљи болно тело Лазарево мучио пламен жеђи и глади, и када га је Лазар молио, да му глад ма и мрвицом једном утоли, да му жеђ и само капцом воде угаси — богаташ му тада тога учинити не хтеде, нити је дозволио слугама својима, да му то учине.

Но Аврам одговори богаташу: *„Синко! опомени се, да си ти примио добра своја у животу своме, и Лазар опет зла; а сад се он тјеши, а ти се мучиш.“* Аврам, дакле, вели богаташу: синко! сети се, како си у животу свом мислио и говорио, и шта си желио. Док си на земљи био, ти си држао и говорио, да је земаљски живот све и сва, и желио си, да ти је само на земљи уживати сва блага и све радости, јер после смрти ни онако ништа нема. Па што си желио, то си и добио, то си имао: уживао си на земљи све, што се онде уживати могло; а сад трпиш, сад сносиш оно, у што на земљи ниси веровао, сад мучиш муке, за које си веровао и говорио, да и не постоје. — Сиромашак Лазар пак, он је веровао, да земаљски живот није све, и да ће сваки човек примити и морати издржати оно, што је заслужио, добро или зло, ако не на земљи, а оно после смрти, у другом животу. Верујући то, он је желио, да му само у том другом, загробном животу буде добро, а на земљи — како му било. На земљи се мучио и патио, право је да сад овде ужива. —

Знајући, да ни браћа његова не верују у загробни живот, и да се и они, баш као и он што је, само о томе брину и старају, како ће земаљски живот што боље, што угодније провести, богаташ настави: *„молим те дакле, оче, да га пошљеш кући оца мојега, јер имам пет браће: нека им посвједочи, да не би и они дошли на ово мјесто мучења“*. Кад се већ сам не може опростити, па ни ублажити мука паклених, богаташу би у неколико олакшано било, да бар браћу своју у мукама крај себе не гледа, с тога моли Аврама, да пошље Лазара „кући оца“ његова, те нека посведочи браћи његовој, да доиста има други, загробни живот, и да се у томе животу они, који нису мудро и разумно овај земаљски живот употребили, који се нису добрим делима обогатили, онде грдно муче и пате.

Но Аврам одговори богаташу: није нужно да иде Лазар кући оца твога и да сведочи браћи твојој; *„имају они Мојсија и пророке, нека их слушају“*. Аврам вели богаташу, да књиге, да „Мојсије и пророци сведоче“ свима и свакоме, да има друга загробна живота, и уче свакога, шта му ваља чинити, па да не „дође на место мучења.“ С тога сваки, па дакле и браћа његова „нека слушају само Мојсија и пророке“, па нека се не боје „места мучења.“

„Не, оче Авраме!“ — упаде у реч богаташ — *„него ако им дође ко из мртвијех, покајаће се.“* Имају браћа моја књиге — вели богаташ, знају браћа моја за Мојсија и пророке, баш као што сам и ја књиге имао и за Мојсија и пророке знао; али не верују браћа моја књигама, не слушају браћа моја Мојсија и пророка, баш као што и сам нисам веровао, нисам слушао; него кад би когод из гроба устао, кад би когод од мртвих, људима све оно посведочио, о чем књиге, о чем Мојсије и пророци говоре, поверовали би, покајали би се.

На што ће Аврам закључити разговор, односно на те речи оних људи, који сумњају, који не верују у други загробни живот Христос ће завршити причу једном дивном, божанском истином: *„Ако не слушају Мојсија и пророка, да ко и из мртвих устане — не ће вјеровати.“*

Ето, љуб. моји, то вам је прича та, тако гласи данашње св. Јеванђеље.

Љуб. моји! И данас има људи, који не верују у живот после смрти, иза гроба. И данас ћете чути, како по неки вели: е нема ту ништа, овај је живот све и сва, да је мени само на овом свету, у овом животу, а на оном — како ми било; и данас има људи, који

веле: ко је устао из гроба, да каже, има ли друга живота; ко је дошао са оног света, да рекне, како је онде.

Ако је, љуб. моји, богаташ данашњег св. Јеванђеља заједно са браћом својом грешио, што није веровао књигама, што није слушао Мојсија и пророкâ: то колико више греше данас они људи, који не само да не верују старозаветним књигама, него ни св. Јеванђељу, који не слушају не само Мојсија и пророкâ, него ни самога Христа, Божјега Сина, који је са неба сишао и који нам о другоме животу говорити и сведочити може, и коме би ми веровати не само могли, него и морали!?

Ти људи, баш као и богаташ данашњег св. Јеванђеља веле: „ако би и кад би ко из мртвих дошао и посведочио нам, поверовали би, покајали би се.

Но, љуб. моји, то је само гола кажâ, празна реч, прост изговор. И ми би тим људима са Аврамом, или боље са Христом рећи могли: ако не верујете књигама, Јеванђељу; ако не слушате Мојсија, пророкâ, Христа, баш да ко год и из мртвих устане, не би га слушали, не би му веровали.

Или би, збиља, ти људи веровали речима човека, који је из мртвих устао, и који би им о томе говорио, како је на оном свету у другом животу?!

Та гле'те, љуб. моји! дође неки човек, па нам говори о томе, шта је и како је у другом месту, другој држави, на другом крају света. Па шта је? верују ли му сви људи?

Не, не верују; па још ако је казивање тога човека онима, који слушају мало необичније, чудноватије, тада једни верују, а други не верују. Једни веле: све је тако, како каже; други опет: можда нешто и јесте тако, али све није; а трећи ће одлучно да тврде, да ништа није истина, што говори.

Па кад ми не верујемо, или бар сви не верујемо речима човека, који нам говори и казује нешто о овом свету, овом животу: зар да би веровали, и то сви веровали, речима онога човека, који би из мртвих устао, и који би нам о томе говорио, како је на оном свету, у другом животу?! Овде би са свим на свом месту биле оне речи Христове, које је Никодиму рекао: „Кад вам казах земаљско, па не верујете, како ћете веровати, ако вам кажем небеско?“ (Јов. 3., 12.)

Не, љуб. моји! Не „ако ко“, и да ко; не један само, него баш и више њих, њих десет, стотина, па и хиљада из мртвих да устану, па да нам кажу, да има друга живота, и да рекну, како је на оном свету — и опет им сви веровали не би. Веровали би људи оног места и оног времена, где и у које су се ти мртваци показали; па и од њих не би веровали сви. А већ људи местом и временом удаљени — још би теже, још мање веровали.

Па као што би, баш да когод из мртвих и устане, једни веровали, а други не би, исто је тако и данас: једни верују ономе, што нам о загробном животу, о другом свету казују књиге, а други не верују; једни слушају Мојсија, пророке и Христа, Божјега Сина, а други не слушају.

Па кад би онда било, као и сада: отпада потреба, да когод из мртвих устане, и о другом животу и оном свету казује и сведочи.

Љуб. моји! Бог нам је у књизи својој, у писму своме посведочио, да после смрти, иза гроба има други свет и живот; а не сили никога да у то верује, него је оставио свакоме човеку на вољу, да верује, или не верује.

Па има ли живота после смрти, иза гроба?

Чули сте већ, љуб. моји, да св. писмо вели, да има. А сад ћу да вам наведем, шта је на то рекао један мудрац.

Стари један, а велики мудрац, за кога се баш није могло рећи, да је био побожан, на питање: има ли Бога? може ли бити друга, загробна живота? — одговорио је: Има Бога и мора бити друга живота.

А за што?

На свету — рече он — има људи добрих и рђавих. Добри људи чине добро, а рђави зло. Правда и правица захтева, да се добро награди, а зло казни, да добри а и зли људи приме оно, што су заслужили. — Међу тим ми видимо, да на овом свету тако не бива, или бар не увек: зло доста пута остаје некажњено, а добро не награђено; на против бива да добри људи страдају, а зли благују. Трпећи зло и страдајући добри људи оду и са овог света, а да за своја добра дела нису примили заслужене награде; а опет благујући рђави људи и умру, а заслужене казне не издрже.

Па за то и рече мудрац тај: има Бога, који ће, и мора бити друга живота, у коме ће Бог потпуно дати свакоме, што је ко заслужио;

има Бога, који ће у другом животу ненаграђене добре — наградити, а некажњене зле — казнити.

Више пута видимо и гледамо ми, љуб. моји, како неки безделник чини разна насиља и безакоња, па му земаљски суд не може на пут да стане, или људски судија не ће да га казни. — Јест, земаљски суд не може на пут да му стане, јер не може да прибави и прикупи довољно, а јасних сведоџаба против њега; људски судија не ће да га казни, јер га је можда златом заслепио. — Не мислимо ли ми зар тада: зар да нема суда, да нема судије, који ће безделника тога казнити и моћи и хтети?

А како вам је, љуб. моји, онда када на правди Бога патите и страдате; када вас сви судови земаљски ни криве ни дужне, већ праве и здраве, осуде, казне? — Не подижете ли тада очију својих горе? не предајете ли ствар своју суду небеском? не подижете ли парнице своје пред судијом најмоћнијим, најправеднијим? не велите ли тада: види Бог, и Бог нека плати! И не осећате ли се зар после тога лакше, боље: мирнима, спокојнима?

Па, љуб. моји! Бог, тај најмоћнији и најправеднији судија, који пуни срце ваше миром, и чини душу вашу спокојном онда, када сте ствар, када сте тужбу своју њему предали, када сте парницу своју пред њим подигли — платиће сваком човеку онако и онолико, како и колико је ко заслужио; а пред тим се судијом ништа сакрити не ће, тога судију нико подмитити не може. А да тај судија може дати свакоме човеку оно, што је заслужио, мора бити друга света, нова живота, који после смрти, а иза гроба почиње.

С тога, верујте, љуб. моји, у тај свет, тај живот; верујте речима Мојсија, пророка и Христа Божјега Сина; верујте, јер како верујете, онако ћете чинити, а како чините, онако ће вам бити у том другом свету, загробном животу. — Амин. —

Југ Станикић
парох.

Συναλιζόμενος (συναυλιζόμενος)

У прошлом броју почео је г. Дим. Витковић свој низ чланака (јер обећава да ће још бити), који би се тицали „погрешака“ у Вукову преводу Н. Завета. Већ овај почетак са συναλιζόμενος у Делима Ап. 1, 4 није добар, не по резултату него по методу, без којега ни резултат не вреди; јер без икаква разлога одбацити из текста συναλιζόμενος, место тога узети према некој „грчкој матици“ („критичко издање“? које је то и каква је то „грчка матица“?) συναυλιζόμενος, па и ово преводити са „једући с њима“, јесте рачун са добрим резултатом, а с погрешном радњом. Пре свега издање британскога друштва није никакво посебно издање, него је то textus receptus, који је случајно на том месту баш коректан: συναλιζόμενος је најобичније и најкоректније читање, оно је у критичном издању Тишендорфа, у руском синодалном издању, у Migne-a (Patrol. LX. 19.) Омил. Златоустога; то мислимо да је доста, и да ни Рецепта није у том залутала, а још мање да се може нагађати о некаквој „штампарској погрешци британскога издања.“ Συναυλίζομαι је уопће сумњив глагол према συναλίζομαι, а што се тиче нашега текста, Bisping учи овако: Einige Minuskeln und Väter haben, *offenbar als Interpretament*, συναυλιζόμενος. Пита се сад само како треба схваћати и преводити συναλιζόμενος. Оно може бити композит 1.) од ἁλίζω = скупљам, сабирам, (ἁλής, ἁλία) или 2.) од ἅλίζω = солим (ἅλς, ἅλας); једни узимају прво значење и онда би συναλίζομαι значило састајем се, „сакупљам се“, — други (међу којима и Златоусти на пом. месту, што је за нас одлучно) схватају: солим се с неким у друштву („хајде да се осолимо!“), једем с неким. И Bisping пристаје уз прво значење, и није чудо ако ко преводи као Лутер (и по њему Вук, само не ће бити тачно „*сабравши их*“ него „*састајући се*“), али ми смо за друго значење, и казаћемо разлоге. Прво, што прост гл. ἁλίζω не долази у новозав. језику у првом значењу, него у другом („солити“); друго, што мислимо да се συναλίζομαι не веже по значењу за једнину (овде за Христа, као што се ни у српском не може рећи „сакупљам се с ким“), упор. Herod. I. 62. οὗτοι μὲν δὴ συνηλίζοντο, V. 15. οἱ δὲ Πέρσαι ποθόμενοι συναλίσθαι τοὺς Παίονας, 102. οἱ Πέρσαι συνηλίζοντο, — треће. sit venia interpretationi, што се о састајању Христа са Апостолима довољно јасно казује већ пред тим, речима δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, — четврто, што у ономе καὶ чини се да има градација значења („и једући“,

не само да се састајао, слов. **съ нимиже и ыдый**) и пето, што поред осталих Јован Златоусти тако разуме и тумачи: Διά τοι τοῦτο καὶ αὐτὸς τεσσαράκοντα ἡμέρας ἔμεινε μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ἔλεγχον διδοὺς ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ τῆς ὄψεως τῆς οἰκείας, ἵνα μὴ φάντασμα εἶναι νομίσωσι τὸ ὁρώμενον. Καὶ οὐδὲ τούτῳ ἠρκέσθη, ἀλλὰ καὶ τράπεζαν προσετίθει. Ὅπερ οὖν καὶ προϊὼν (писац „Дела Ап.“) λέγει. Καὶ συναλιζόμενος αὐτοῖς. Τοῦτο δὲ ἀεὶ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀπόστολοι τεκμήριον ἐποιοῦντο τῆς ἀναστάσεως λέγοντες· Οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ. Ово је доста јасно, па ће и г. Витковић увидети да се критици текста мора опрезније приступати но што је он то учинио.

Р. Врх.

Педагошке искрице.*

— К. Д. Побѣдоносцевъ —

превео **Драгутин Драгојевић** свештеник.

I.

Још пре но што учитељ отпочне децу учити, престоји му једна важна ствар, до које се обично мало држи. Учитељ је дужан говорити, т. ј. јасно и разговетно изговарати, јер пре свега и он је дужан учити ученике да јасно говоре. То је тако рећи прво степен школске обуке и први услов за успех.

Сваки треба да тежи за јасним изговарањем. Ко тешко изговара или ко говори тако, да га је тешко разумети, тај је лишен главног оруђа, потребног у општењу с људма. А учитељу је тим теже управљати својом школом и владати њеном пажњом, ако је говор његов неразумљив, груб или туп, или монотон, без смисла. Глас је важан фактор он може пажњу ученику и привући отуђити, оживити, умртвити. Једнога је природа одарила добрим гласом, другога је пак наружила; но и један и други дужни су старати се, да глас свој устроје и удесе. Глас учитељев треба да је одрешит, јасан и миран. Укратко, свака реч његова мора имати места и вредности за школу.

Учити читати значи — учити говорити, т. ј. изговарати речи и реченице јасно и разговетно. У том смислу часови одређени за читање не прекидају се до свршетка школске обуке. Дете се пре свега поучава, да свако слово јасно изговори; а свако читање треба да служи упражњавању (вежбању) гласа.

После читања ваља децу испитивати, да ли разумеју смисао реченице. Спочетка нека сами у себи размишљају, шта ово или оно значи; затим нека сваки искаже што мисли и напослетку, кад се установи опће значење реченице, нека исту разговетно прочитају. Овде учитељ мора особито пазити на наглашавање и изговарање речи, јер оно мора бити такво, да се види, да читалац разуме смисао реченице, а жели да и другима исто разговетним учини. Потребно је да ученик сам то постигне. Ако учитељ тако почне, да сам прво прочита реченицу, тада ће понављање од стране ученика бити само подражавање, и то у многим случајевима рђаво подражавање. Кад ученици заврше читање, тада ће учитељ сам пред ученицима *из књиге* прочитати исту реченицу, коју су ученици читали. Но друго је нешто, кад учитељ у време кад пред децом нема књиге, прочита нову за децу реченицу, хотећи показати, како слух ваља читањем да управља. Али читање нека је само по књизи, јер мисао треба да ради а не очи. Тада ће сваки нагласак бити правилан, на свом месту, тамо где се показује, тако рећи, кључ за смисао целе реченице.

Не може се одобрити обичај заједничког читања, где деца у један мах сва заједно читају. То дисхармоничко читање са измешаним гласовима ничему не служи, шта више само рђаво утиче на слух.

На сваком степену школског развитка продужава се и још се увећава велика вредност читања на глас. Такво читање потребно је у првом реду зато, да би се ојачала навика читати јасно, изразито и разговетно. Човек је позван да дела речју, а за сваку такву работу потребно је право усавршено оруђе. Јасност речи у тесној је вези са јасношћу мисли: једно другом одговара.

У школској педагогији још се довољно не цени важност изговарања и читања. На сваком стадију школског развитка оно добива нови значај, док не добије степен — уметничког. У том смислу читање је само по себи слободна школа граматике, правописа, пунктације и лепше оруђе за развијање укуса, и у литератури и у писменом излагању мисли. Смишљено, изразито читање бољих литерарних радова, особито по-

* Из књиге: Ученье и учитель. Педагогическія затѣи. Москва. 1900.

јетских стихова, утиче пријатно на цео живот, образујући естетски укус. Разумно читање припрања темељ за схватање граматичких правила и стила, која би без тога тешки терет за меморију била.

Сваки састав, у истину уметнички, пише се и мора се писати не само помоћу мисли и гледања, но и помоћу слуха. Без удела слуха не може бити у њему оне хармоније речи, која ствара прави уметнички укус.

II.

Учитељ греши ако мисли, да му је најважнији рад на часовима обуке. Много је важнији рад с децом на одмору и ван школе. Ту је тек богати материјал за оживљавање интересовања, за изазивање мисли и саопћавање појмова. Ту је прилика за духовно и душевно опћење учитеља с децом; ту се огледа искрена оданост деце према школи и учитељу.

III.

Не уображавај, да је изнад свега метод обуке. Од свега је пре свест о својој дужности и преданост њој. Одмах на почетку упамти: устај рано, спремај се за предавање, савесно поправљај задатке ученичке, не пропуштај ни минута од школских часова.

IV.

Ако хоћеш да твоја школа мирна и пажљива буде, сам миран и пажљив буди. Млад коњ, чим осети на себи невешта јахача, постаје немиран и ћудљив.

V.

Знај по имену сваког ученика свога и по имену зови га. Неспособан учитељ безимено тика своје ученике. Гледао сам у добра учитеља где ђаке своје по имену зове: Иване, Петре, Павле.

VI.

Никад не заборави да су ти *деца* у школи; труди се да си с њима млад и они ће то осећати.

VII.

Кад ти ученик песмицу чита, не мешај се у читање, не прекидај га објашњујући му, ко је Вукашин, ко су Мрњавчевићи. Кад до краја прочита — тада му можеш давати реална објашњења.

VIII.

Не буди роб метода, кад задајеш питања ученику. Кад ти њега добро познајеш и очи твоје почивају на њему, он ће ти унапред рећи, о чему га питаш.

IX.

Ако се у историји литературе само на учебник ослањаш, нећеш успеха постићи. Подај ученику нека прочита дела пишчева, научи га да ваљано прочита, и тада ће ти лако бити разјаснити, ко је био писац и колико вреди.

X.

Кад задаће поправљаш буди стрпљив и пажљив. Не очекуј и не захтевај уједанпут све и од сваког подједнако. Помисли, колико је у том тренутку способна глава ученика твога. Што данас не зна, може сутра научити — дакле не ускраћај му радост самознања, кад видиш, е се труди да појми и мислима ради.

XI.

Не сумњај у успех, кад делаш с мишљу, да плода постигнеш, а радиш с чврстом вољом, да се ученик у истину од тебе научи.

XII.

Доћи ће ти, да се имаш борити са леношћу и равнодушношћу. Но памти, да свака твоја претња и казна мора бити и извршена. Не убијај уједанпут сву његову снагу. Кадкад ће му бити довољан само поглед и покрет твој. Кад и то није доста — онда ти је ту поука и опомена. Но где је довољна једна реч — избегавај многоглаголаније.

XIII.

Не љути се на маленкости и не обзири се на њих. Несташко неки намолује лик твој на табли, па шта више и име ти потпише. Шта ту да радиш? Мирно избриши лик твој или најближем теби заповеди то. Рђаво је ако се љутиш и станеш истраживати. Тада ће пример твој заразан постати.

XIV.

Кад седиш у школи и пред собом гледаш множину деце, не заборављај, да си некад исти таки био.

XV.

И ово упамти: што тражиш од свакога твога ученика — и последњег и првог — то и сам мораш знати. Према томе сваки задатак, који њима задајеш, треба пре свега и сам што боље умеш да израдиш. У томе је истина, а без истине — какав је позив учитељски!

XVI.

Ја сам познавао учитеља, кога су и ју-

били и бојали га се — зато, јер су му веровали, а и сам је о себи уверен био. Он се није устручавао признати ученицима: ево, ви сте добро и правилно превели, а ја сам погрешио. Деца осећају истину.

XVII.

У разумном учењу на првом месту треба да је савесност и мар, у колико то дозвољава способност ученика. Шта је наука? Стари су говорили, да је врлина — наука. Ми кажемо, да је мудрост у раду науке. У чем је главни смисао твога учитељства? У томе, да научиш ученике што потпунијој радњи и тиме да изазовеш у њих тежњу к *савршенству*.

Наставиће се

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: **Ст. С. Илкић.**

(Наставак.)

У првим вековима дозвољено је било и народу да заједно с клиром црквеним учествује при избору епископа. У том случају су епископи на свом сабору изабрали једно или више познатих лица, те тај свој избор износили пред народ, али не у том смислу, као да народ по својој вољи изабере кога хоће, већ само да засведочи о достојности изабраних лица и да каже што зна за, или противу њих; — и тај глас народа узимао се у обзир, те се је према њему ако је био повољан или неповољан обављало, односно одлагало рукоположење изабраних лица. По некада је и сам народ одређивао познату му особу, коју је желео, да му буде пастир, а сабор је епископски, пошто се уверио о достојности по народу изабране личности, потврђивао дотични избор.[1] У свакој прилици и у сваком случају коначна одлука избора припадала је духовној власти, епископскоме сабору, а не народу. За случај, да народ није хтео пристати на избор извеснога лица донесена су засебна правила. Тако н. пр. 36. апостолско правило овако наређује: „Ако један епископ, кад је већ постављен, не ће да се прими службе и старања о повереном му народу, нека се одлучи, док се не прими; исто тако и презвитер и ђакон. Ако пак он пође, а не буде примљен не с тога, што је он о томе настојао, него по злоби народа; у таквом случају он нека остане епископом, а клир дотичнога града нека се одлучи, што није знао да поучи непокорни народ.“ Објашњавајући наведено апостолско правило, одлучује Антиохијски сабор овако: „Ако један епископ, пошто је постављен био, не пође у ону област, за коју је постављен, и то не по својој кривици, него или што народ не ће да та прими, или због другог узрока, који од њега не потиче, такав нека и част и службу ужива, али нека се не меша у послове оне цркве, у којој борави, а примиће се само онога, што потпуни епархијски сабор, просудивши о свему, установи“ (Антиох. 18). Ако се догодило, да су од стране народа само неке личности негодовале противу избора, у том случају важило је сљедеће правило донесено на Картагенском сабору. „Нека се чува стара уредба, да се мање од три епископа, као што је установљено, не може сматрати достатним за постављење епископа. Кад будемо у опште приступили избору епископа, ако се догоди каква распра, биће одвећ смионо, да се само три саберу ради оправдања онога, који се има рукоположити, него к споменутоме броју нека се придружи још један или два, пак пред оним народом, за који се дотични има поставити, нека се најпре испита о особама, које противност изказују; за тим нека се подвргну разбору њихови наводи, па кад се дотични нађе потпуно чистим пред лицем народа тада тек нека се хиротонише“ (прав. 60. 61). Учествујући у изборима епископа, народ се веома често лакомислено поводио за разним страстима, често је правио нереде, велике свађе па и буне, услед тога су сабори нашли за целисходно и потребно да све више ограниче утецај народа на изборе епископа, те су у ту сврху донесена и позитивна правила. Такво је и већ наведено апостолско правило. Сабор пак Лаодикијски изрично наређује ово: „За црквено старешинство морају се постављати епископи после одлуке митрополита и оближњих епископа, и пошто су дотични дуго испитани били, колико у погледу учења вере, толико у погледу доброга владања у животу. Не треба допустити светини да учествује при изборима оних, који се имају поставити за свештенство“ (Лаодик. 12. 13.). Ово ограничење народнога уплива на избор епископа почиње у IV. веку, када се је постав-

[1] Св. Кипријан: ер. 70. — Сократъ: 4, 22. 6, 2. 7, 26. — Теодорит: 1, 7. 2, 31. 32. — Созомен: 8. 2. —

љање епископа на важније катедре потчинило утецају царске власти и када је и сама потврда, од сабора изабраних епископа, зависила од поменуте власти; што се тиче избора епископа за провинцијалне градове, сами су цареви дозвољавали да при том избору у место целог народа учествују местне грађанске власти и одличнији градски чиновници.[2] У осталом црквена правила никада нису дозвољавала, да избор епископа обављају непосредно светске особе и власти без власти духовне, те је сваки тим начином обављен избор проглашен за ништав. Већ апостолска правила говоре: „Ако се који епископ послужи световним властима, да кроз исте задобије Цркву, нека се свргне, пак и одлучи, а исто и сви они који с њим опште“ (прав. 30). Седми васељенски сабор пак наређује: „Сваки избор епископа, или презвитера или ђакона, који бива средством световних власти, нека нема ваљаности, сходно (наведеном апостолском) правилу. Јер који се има произвести за епископство, мора бити од епископа биран, као што је наређено од светих отаца у Никеји правилом (четвртим). (VII вас. прав. 3).

Црква је установила, на основу апостолског примера и предања (I. Тим), да се од онога који је за епископа изабран, пре рукоположења има изискати: 1.) исповед православне вере, која се има усмено изговорити пред посвећењем, а за тим и писмено изложити у широј или краћој форми; они пак који су у старо доба постављани на знаменитије катедре епископске, шиљали су исповед своје вере предстојницима других цркава, да тиме засведоче своје православље и верско јединство. Исповед догмата православне вере скопчана је с одрицањем од свију Црквом осуђених јереси и са обећањем, датим под заклетвом, да ће дотични чисто и ненарушиво чувати православну веру кроза сав живот свој.

2.) свечана обвеза и обећање, под заклетвом, да ће чувати предања католичке Цркве, каноне св. сабора и св. отаца, штитити мир и спокојство црквено, управљати повереним му стадом у страху Божјем без икаква зазора, бити послушан својој вишој духовној власти (епископском сабору, митрополиту или патријарху), и т. д. Сем тога с давнашњих времена онај који се рукополаже морао је изјавити и заклетвом изјаву своју потврдити, да никоме ништа није дао нити обећава за то, што је за епископа изабран. Ова је одредба донесена, да би се прекратила симонија, против које су у старој Цркви донесена веома строга правила (апост. 29. — IV. вас. 2. и др.). Сем тога у грчкој цркви је био обичај, да је новопосвећени епископ одлазио цару и поздрављао га, желећи му, да дуго влада и молећи се Богу за његово спасење. Овим актом сведочио је новопосвећени, да је веран и послушан царској власти.[3]

У нашој овопредеоној цркви митрополита-патријарха бира народни сабор између архијереја ове автокефалне области. Митрополит-патријарх се интронизара у своје достојанство краљевским повереником, по претходно пред краљем положеној заклетви о верности, (Декларат. од 1779. §. 3. и §. 70. и Саб. Устр. од 1875. §. 18. ал. 2. и §. 20. а.). Епископе дијецезане бира Св. Архијерејски Синод између тројице митрополитом-патријархом кандидованих свештених лица (Декларат. §. 21). Епископ се хиротонише, по претходно пред краљем положеној заклетви. (Декл. §. 70). У старој Пећској патријаршији патријарха су бирали епископи, а епископе је постављао патријарх између тројице кандидата, које су му епископи предлагали.[4] Избор епископа обављао се овако још у првој половини XVIII. в. за време архиепископовања и митрополитовања Вићентија Јовановића.[5]

Избор епископа у Русији обавља се данашњим даном по правилима духовног регламента донесеног под Петром Великим. Према прописима дотичног регуламента, Синод предлаже двојицу или тројицу достојних кандидата за обудовелу епархију, а цар потврђује једнога од предложених.[6] У свему осталом поступа се сходно канонским захтевима, к чему се још

[2] Сравни тумачење 13. Лаодик. прав. у Еп. Никодима: Правила II. стр. 79.

[3] v. Justin. nov. 123. — Формуларе епископске заклетве при постављању односно поздрављању владара, види у Леунклавија in Jure graecorum lib. 6. respons. 11. — ср. Симеон тесал. περι χειροτονιων. κερ. 61.

[4] в. Летопис св. IV. год. 1900. Прилози за историју АЕпископа и епископа у Митрополији Карловачкој од Д. Руварца стр. 280.

[5] ibid стр. 278.

[6] Декл. Син. од 1722. уз реглам. Ст. 4. — Собр. зак. 1, 1722. N-го 3794. 4. — Право благочастивих владалаца, да именују епископе не противи се канонима (в. Милаш. Правила I. стр. 184).

придодаје захтев, да је односни кандидат имао потребну богословску спрему коју је набавио у богословским заводима.[7]

Гледе самог рукополагања епископа постоји правило, да епископа мора посвећивати сабор епископа, и то да их у случају крајње нужде буде тројица, а никада мање од двојице. Прво апостолско правило наређује: „Епископа нека постављају два или три епископа.“ Ово је било и остаје опште правило целе хришћанске Цркве, тако да се оно архијерејско рукоположење, које је обавио један епископ, не сматра за законито, те нема важности.[8] Основа овога правила је у томе, што сви епископи имају једнаку благодат свештенства и једнака права духовне власти, те према томе један епископ не може рукоположити другога, раван равнога; рукоположење је дело више власти, и као таково оно припада сабору, који је виши степен епископске власти. Сем тога рукополагање епископа се обавља по пријемству апостолске власти и оно је само по себи продужење и саопштавање тога пријемства, а како апостолску власт није искључиво насљедило једно лице, односно један епископ, који би у том случају имао особену пуномоћ да ју даје другима (као што то погрешно уче римски канонисти о папи), — него је иста власт предана од апостола свима православним епископима у опште, а предана им је не делито — сваком посебице већ укупно, њиховом зборном свештеноначалству или сабору, то се и рукополагање епископа има обавити сабором епископским. О истинитости ове тврдње, уверава нас и пракса апостолске Цркве, у којој се рукополагање епископа, па и самих апостола, вршило сабором апостола, односно апостолских мужева (I. Тим. 4, 14. в. Дјеј. ап. 13, 1—3).[9]

[7] Реглам. ч. 3. ст. 10 16. 26.

[8] в. Чинъ поставленія архіерейскаго.

[9] cf. Clem. alex. ὑποτυπωσεων 6. — Constit. ap. 8, 35. — Евсев. ист. 2, 1. (Наставиће се).

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Епархијски Школ. Одбор Бачки**) имао је, као што јавља „Браник“, у новом епископском двору у понедељак 5. (18.) новембра о. г. своју прву седницу, под председништвом високопреосвештеног господина епископа *Митрофана*. Међу важнијим предметима спомињемо извештај заменика епарх. школског референта г. А. Јорговића о Бачким вероисповедним основним нар. школама за прошлу школску 1900—1901. годину, који је спремљен за Школски Савет и који ће се, ради своје важности о прикупљеним податцима за наш просветни живот, по закључку одбора, доставити у кратком изводу свим нашим јавним листовима, да га предаду јавности. — Потврђени су новоизабрани учитељи у Товаришеву и на Келебији у Суботици. Испитана учитељица, Десанка Ракићева. послата је по молби за привремену учитељицу у Шандор. Остали су предмети мање важности.

(**Освећење нов обновљене св. цркве у Шимуновцима**). Из Шимуноваца (Земунски протопрезвитерат) пишу нам ово: „На молбу наше црквене општине благоизволела је Његова Светост, наш љубљени патријарх *Георгије*, изаслати архимандрита високопречасног г. *дра Георгија Летића*, да обави чин освећења новообновљене наше св. цркве. Изасланика Његове Светости, симпатичног и велеученог г. архимандрита др. Летића дочекали смо одушевљено и свечано, те је, уз асистенцију многих околних свештеника и архиђакона г. *Августина Бошњаковића*, обавио чин освећења у прошлу недељу, дана 4. (17.) новембра о. г., у присуству дупком пуне цркве верног и својој св. вери православној одано народа. После освећења служена је свечано св. литургија, а г. архимандрит др. Летић изговорио је красну проповед. Истога дана је у св. вери утврђени и духовном радошћу раздрагани народ одушевљено испратио изасланика Његове Светости, дубоко захвалан своме љубљеном архипастиру и патријарху *Георгију*. Нека је хвала и г архимандриту *дру Георгију Летићу* на уложеном свесрдном труду и лепој његовој поуци, којом је испунио душу свију нас, и која — дао Бог — и заслуженим плодом уродила“. —

(**Избор**) парохијског помоћника у Беловару обављен је дана 5. (18.) новембра о. г. Од тројице компетената: јереја *Петра Босанца*, парох. помоћника у Граберју, јереја *Михајла Медаковића*, администратора парохије у Шегестину и јереја *Јована Седмарца*, досадањег привр. парох. помоћника у Беловару, није ни један добио прописане две трећине гласова.

(**Промене у учитељству.**) За учитеља у Товаришеву изабран је Јован Хаџић, досадашњи учитељ у Кумани у Банату. Павле Бошњаковић, изабран је за учитеља у Турији. Лазар Вукотић, изабран је за

привр. учитеља у Турији. Б. Стојановић, изабран је на општинској школи у В. Кикинди. Гђца Вида Зурковићева, постављена је поново за привремену учитељицу у Бегечу. За учитеља у Ст. Стапару изабран је свршени приправник Коста Стојачић. За учитеља у Тителу постављен је Марко Трумић. За учитеља у Суботици изабран је Петар Огњанов учитељ у Мокрину. У Сантову је изабран свршени приправник Свет. Поповић.

(**Број учитељских приправника и приправница у нашим српским учитељским школама.**) У Сомборској мушкој уписано је свега 101 приправник (I. 42, II. 22, III. 19, IV. 18). Од 42 приправника у I. р. 24 је без довољне спреме. У женској учитељ. школи уписано је свега 145 приправница (I. 41, II. 36, III. 35, IV. 43). — У Пакрачкој уписано је 70 (16, 20, 24 и 10). — У Горњо-Карловачкој 85. Од тих је 22 приправнице римокатоличке вере.

У Босни и Херцеговини.

(**Јеромонах г. Владимир Боберић,**) српски православни привремени прави вероучитељ државне гимназије у Сарајеву, именован је дефинитивним чиновником босанско-херцеговачке земаљске управе.

(**Рукоположење.**) Суплент-професор Богословије у Рељеву, нашим читаоцима познати сарадник „Српског Сиона“ г. *Сава Петковић*, рукоположен је у Сарајеву дана 14. октобра о. г. за ђакона, а сутрадан за презвитера.

У Русији.

(**Руско дело о српским народним песмама.**) У Петрограду је изашла из штампе повећа расправа о српским народним песмама под насловом „Сербски народни епосъ,“ од И. Гаљковског. Књига има опширан увод и преводе српских народних песама. О овом делу поднео је руској царској и императорској Академији Наука своју оцену П. А. Ровински и на основу те оцене дело је награђено похвалницом.

(**Награђено књижевно дело о Црној Гори.**) У своје време јавили смо, да је у Петрограду изашло из штампе дело „Черногорија вјеја прошломъ и настојашчемъ,“ од познатог писца Павла Аполоновића Ровинског. Како сада из Петрограда јављају, Ровинском је за ово дело одредила царско-императорска Академија Наука у Петрограду 1000 рубаља награде и то на предлог рецензента дела професора П. А. Лаврова.

Разне белешке.

(**Сабор краљевина Хрватске Славоније и Далмације**) сазван је превишњим решењем за дан 15. (28.) новембра о. г.

(**Православно друштво у Румуиској.**) Као што је познато, има већ неколико десетина година, како се развија протународна и протуправославна струја, и то под заштитом саме румунске владе. Покрај свега тога народ је остао ипак најчвршћи у својим националним и религијозним осећајима. А за ово се има захвалити многим патријотама, који основаше 1885. год. у Јаси „православно друштво“ са сврхом: а.) да преваћа и шири по народу православне књиге, које су нарочито намењене за сеоско свештенство, за децу, жене и прости народ, б.) да шаље младе људе, који се спремају за свештенство, у богословске заводе православних земаља и в.) да оснива заводе ради васпитања у духу православља младежи, а нарочито девојака. Плодотворни рад друштва изазвао је сваковрсне нападаје на себе од стране противника православне самосвести народа румунскога, али ипак, помоћу својих енергичних епископа, друштво живо напредује, и православна црква у Румунској нема се чега бојати.

Читуља.

† Јереј **Милан Соларић,**
парох Војаковачки,

преминуо је дана 31. октобра о. г. у Војаковцу. Рођен је 1872. г. у В. Писаници. Шест гимназијских разреда свршио је на српској вел. гимназији у Срем. Карловцима, а Богословију у Задру. Рукоположен је за ђакона 14, а за презвитера 16. октобра 1894. Као капелан служио је у Турчевићпољу до децембра 1894. и у Војаковцу до 1. јулија 1895. од којега дана потврђен је сталним парохом Војаковачким. Покојник оставља за собом супругу и једно дијете. Сарањен је дана 2. новембра о. г. од братије Лепавинске под началством О. игумана Амвросија. Лака му била црна земља и вечан спомен међу нама!

† **Младен Силашки**
учитељ основне школе у предграђу Црвенци.

Учитељи и учитељице православних српских основних школа Сомборских јављају тужну вест, да им се уважени и честити садруг Младен Силашки, учитељ основне школе у прерађу Црвенци, дана 7. (20.) новембра т. г. у 1 час по подне после кратког боловања у вечност преселио у 47. години, а 29. савесног учитеског рада. — Тело покојниково сахрањено је 8. (21.) новембра о. г. на Св. Успенском гробљу у Сомбору. Лака му земља и вечан спомен!

☞ Чинимо пажљивима наше поштоване читаоце на прилог у данашњем броју „Српског Сиона“ о „Зборнику, Типику и Рјечнику“ што га издаше Јован Живковић и Јован Живановић професори у Богословији. — (Опширније о тој књизи в. прилог.)

ЧИКА-СТЕВИН КАЛЕНДАР „ОРАО ЗА ГОД. 1902.“

Овај настарији, највећи, најлепши, најбољи и најјефтинији српски календар доноси у низу одабраних, забавно-поучних чланака **90** уметничко израђених **нових** слика:

ликова и слика из српских крајева.

Цена је овоме најомиљенијем српскоме календару стара: *1 круна* у монархији Аустро-Угарској, *1 динар* у краљевини Србији.

Исти се добити може у Српској Манастирској Штампарији у Срем. Карловцима.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. К. 402/зап. ех 1901. 2—3 154.

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњено ђаконско место у Бачком Сентомашу.

Плата је 1000 круна годишње.

Молитељи имају своје ваљано инструиране молбенице до 26. новембра (9. децембра) 1901. године потписаној конзисторији поднети.

Из седнице епарх. конзисторије бачке, држане у Новом Саду 29. октобра (11. новембра. 1901.

Председиништво

Број 1106 и 1112 К. зап. 694. ех 1901. 2—3 155.

ЕДИКТ.

Овим се позива Тривун Зорић из Орљавца, сада непозната боравишта, да у року од три мјесеца по првом увртењу овога едикта, пријави епархијској консисторији Пакрачкој садање своје боравиште, јер ће у противном случају бити њему на трошак именован заступник и поведена од стране жене његове Милке бракоразводна парница и без њега докончана.

Из сједнице епархијске конзисторије, дижане у Пакрацу 17. 30. октобра 1901. године.

Мирон с. р.
епископ.

К. 174/112 ех 1901. 152 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај ради сталног попуњења парохијског места VI. разреда у Барања-Бану.

Ваљано инструисане молбе ваља путем претпостављених власти потписаној конзисторији најдаље до 1/14. децембра о. г. поднети.

Из седнице епарх. конзитторије будимске, држане у Будимпешти 9/22. октобра 1901.

Конзисторија Будимска.

СТЕЧАЈ. 156 1—2

Овим се отвара стечај за учитеља, на срп. вероисповедној мешовитој школи у Фењу, с годишњом платом од 600 К, у име пофторне школе 80 К, од погреба где позван буде 1 К. Стан у нарави са 2 патосане собе. кујна, комора, башта, и два фата тврдих дрва.

Дужност учитеља биће, да предаје у школи свих прописаних предмета по уредби од 1868 кр. рескр. децу да обучава у црквн. пјенију, и с њима редовно у цркву да долази, даље учитељ је дужан при сваком богослужењу у десној певници да пои, — у часни велики ускршњи пост редовно средом и петком на прежде осве-ћеној литургији да дође и у певници да пои.

Молбе ваља м. ш. одбору поднети, до 25. Новембра 1901. те у исти дан ће се и избор одржати, — не буде ли од учитеља нико компетирао — изабраће се учитељица, само тако ако је осим сомборске школе, још и из мађарског језика испит положила, то посљедње и за учитеља вреди. —

У Фењу 1/14 Новембра 1901. (торон. жуп.)

Века Кирић
црквн. школ. председник.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

САМО СВЕШТЕНИЧКОГ ОДЕЛА КРОЈАЧ

Дунавска ул. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. 20.

Част ми је пречасној г.г. свештеницима до повољног знања ставити, да сам добио јесењи и зимски штофова за хаљине, јер сам ступио у свезу са првим горњим фирмама (фабрикама) које само ту робу израђују и исту за готов новац повлачим, стога могу много јефтиније да дајем, него оне подузимајуће фирме, које у моју струку спадају.

Појасева у свакој боји најбољег квалитета и камилавки од кадифе и које имадем увек готови. Неповољне поручбине примам натраг. Мустре на углед шаљем бесплатно.

140 5—10

2—3 153

ОБЈАВА.

Сад је изишао из штампе мој богато

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК

СА СРПСКИМ ЦРКВЕНИМ УТВАРИМА, СВ. ИКОНАМА, СЛИКАМА И СВЕШТЕНИЧКИМ ОДЕЛОМ.

Тај свој илустровани ценовник шаљем сваком бадава и franco.

Ко од истих ствари има потребе и хоће да купи, нека изволи јавити па ће га добити.

НИКОЛА ИВКОВИЋ
НОВИ САД.

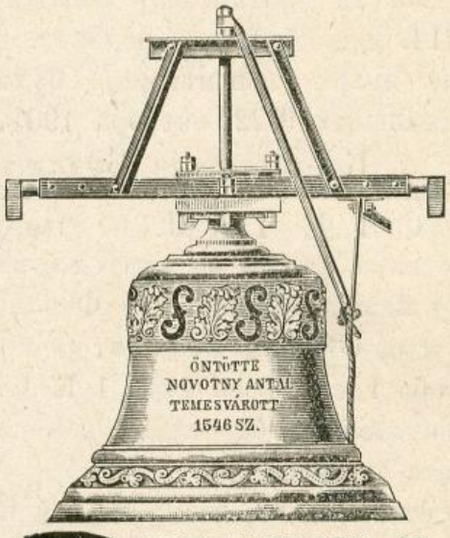

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ζ провиђенаи зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

25— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. 593.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 46

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 18. новембра 1901

Проповјед*

о 100-годишњици цркве у Липовчанима.

Говорио: † Милан Ј. Соларић парох Војаковачки.

Чусте ли, мила браћо, глас звона Параскевине цркве, чусте ли њихово мило таласање, таласање тијех Марчанских гласова, што ће данас и дуго још звонит' на опијелу покојним св. сјенкама, што помријеше радећ' и војујућ' за крст часни светог православља.... Послушајте глас звона, она ће да вам причају причу прошлости, а ја ћу бити тумач тијех св. ријечи, а ви ме послушајте.

Вјера нас је наша довела овамо. Звоно нас је позвало овамо, ми дођосмо овамо слиједећ гласу миле своје матере цркве. Ми добра дјеца још боље своје матере послушасмо слатке њене гласе, те похрлисмо на њезине материнске груди, да нас овђе огладњеле нахрани хлебом од онога свјета, да нас ожедњеле напоји овђе чашом вјечног живота, да се уморни одморимо овђе од стаза и богаза, преко којих грешни пролазимо идућ из овог вијека у онај горе блажени свијет. На добро дошли, мила браћо, благословен био пут и долазак ваш. Прострт је овђе стол љубави и једнакости, ходите наситите се и насладите се пира вјере. Мајци су мила сва дјеца њена без разлике доба и узраста. Мајци су мила сва дјеца њена и богата и сиромашна, боса и обута, гола и одјевена, малоумна и високоумна. Њима свима заједнички пружа хљеба утјехе своје, њима свима заједнички пружа чашу љубави своје, њима свима заједнички пружа своје св. даре, но чека и од нас уздарја.

Свима нам мати црква пружа хлеба утјехе своје. Ако те снађе и туга и биједа, дођи мајци својој, цркви својој српској православној. У њој ћеш наћи написане св. ријечи: „Ходите сви овамо обремењени и печални, и ја ћу вас упокојити.“ Помолимо се у њој Господу Исусу Христу, који је кротак и смирен срцем; кротост, утјеха и смиреност уселиће се у нашу душу и бићемо душевно мирни. Очистимо у цркви и савјест своју, јер је чиста савјест најмекше узглавље. Очистити савјест најбоље можемо у св. матери цркви, у којој ћемо бити ближе Богу него на ком другом мјесту.

Угледајмо се, мила браћо, у том на наше ђедове, данас покојне гробове, којима ћемо данас окадити помен посмртном сузом и измирном узда-

* Доносимо ову проповед у спомен прошлих дана рано преминулом брату М. Ј. Соларићу. Ур.

ха. Кад су праоци и ђедови наши понајвише страдали и прогањани били долазиште св. црквама и манастирима, ту су налазили утјехе увијек, ту су налазили нове укрјепе, нова полета, да наставе борбу, борбу свете слободе. На и синула је слобода иза црна мрака, заблистао данак иза ноћи тавне. Ко нас је спасао, ко нас је сачувао, па до данас одржао дично име српско? Нитко други, браћо мила, него наша св. мати црква, коју баш због тога више „љубити морамо него свјета пуци остали“ Тим ћемо начином достојније данас очитат' опјело својим покојницима, ако будемо очували аманете њихове: вјеру нашу православну и дичну своју народност српску.

На даље нам црква мати пружа чашу љубави своје: Погледајте св. иконостас у цркви, то је књига и за оне који читат' знаду, то је књига и за неписмене. Ено горе Господ храни што су хлеба гладни; ено Господ слијепце лијечи, да им вид поврати; ено Господ Наинску сироту тјеши, па јој јединцу живот повраћа; ено Господ у самртним мукама говори Оцу небесноме своме, да опрости мучитељима својима: „Оче опрости им, јер не знаду што чине.“ Пред свима тима св. сликама запалисмо и ми, браћо, кандило љубави, подигосмо мирисави облак од тамјана наших молитава и ужегосмо воштаницу свјећу св. вјере наше. Па кад дођемо, браћо, из цркве кућама својима и ми нахранимо гладне, напојмо жедне, печалне утјешимо, одјенимо босе и голе, да тако достојни чланови будемо св. наше православне Христове Цркве. Пружимо помирницу руку онима који нас мрзе, благословимо оне који нас клевећу, загрлимо оне који нашу савјест и наше танке осјећаје сапињу мрежом ниске подлости, свима, тима довикнимо: „Оче опрости им, јер не знаду шта чине.“ Па тиме ћемо показати свјету, да смо достојни Господњи ученици, јер имамо љубави међу собом, тиме ћемо показати свјету, да је српски народ и поштен и свјетао као свјећа крснога имена и чист ко избор — пшеница свечарског кољива!

Православна наша српска црква, рекох, дала нам је заједнички свима своје даре, но чека од нас за то и уздарја. Пролистајмо, браћо, часком странице српске историје своје, што у чврстој вези стоји с народном нашом црквом православном. Мало би нам користило знати ако знамо да је цар Лазо изгубио главу на крвавом пољу Косову, бранећ вјеру и слободу златну, ако и ми сваки не би био и вољан и спреман вратит' мајци дарак за уздарје, дати живот и крв своју, попут цара Лазе, за крст српске цркве православне, за знамење крста од три прста. Мало би нам користило знати ако знамо, да је цар Лазо у очи битке на пољу Косову запалио воштаницу свјећу, приправио свечарско кољиво у славу Амоса пророка, свог крсног имена, ако и ми, попут њега, не би славили крсна имена своја, то дивно обиљежје српскога народа.

Мало би нам користило, браћо, знати ако знамо, да је на позив цара Лазе похрлио цео српски народ на Косово поље убојито, да обрани домовину од нападаја непријатеља домовине, ако и ми, овдашњи Срби, не би били сваки час и вољни и спремни додати своју крв и живот за узвишеног нашег Цара Краља Франца Јосипа I., и његове интересе а и за своју драгу домовину! Ми Срби посвједочисмо пуно пута ово, а ако се прилика пружи и опет смо спремни.

Мало би вам, љубазни, користило знати, ако знамо о љубави и пријатељству Косанчић Ивана и Топлице Милана, ако би по својим кућама укинули пријатељске и родбинске везе, и ако се не би увјек сјећали оне дивне ријечи: „На кумовски плот и наслонити се је гријота!“

Мало би вам, ви српске мајке, користило, знати, ако знате, о доброти Косовске ђевојке, која је прво сунца и зорице ране уранила на поље Косово, залагала рањене јунаке и крваве ране повијала, ако и ви у својим кућама не будете добрим својим примером у поштењу, мару и вредноћи предњачиле својој дјеци, ако их не будете училе, да се дижу прво сунца и зорице ране на посао, но прво нек се опомену Бога и Његова трисветог имена.

Ето, браћо, то су причала Марчанска звона. А ко су та звона Марчанска, а ко је та Марча? До сад су причала звона, а сад ћу ја наставити њихово причање.

Погледајте гору Малагђију, погледајте горе на брдашцу, још се виде тамо рушевине од негдашње Марче манастира. 1580. године Митрополит Гаврил Аврамовић подигао је на брдашцу томе малену од дрвета цркву у част св. Арханђелима Михаилу и Гаврилу, што је

после 1657. г. за владиковања Саве Станисављевића замењена великом зиданом црквом у наоколо с калуђерским ћелијама. У то вријеме зли духови од овога свјета бацише око на ту светињу Србинову, те почеше ровати и радити, да се Срби одрекну св. вјере своје православне и да приме унију. И нашло се је, на жалост, баш неколико и одпадника првака, који се поунијатише, изгубивши образ и поштење, и сад дође онај тужни дан 3. децембар 1738. г. кадно дадоше у вјечна времена манастир Марчу унијатима. Ништа није вјечно; од камена ником ни камена. Марче више нема — а срце наше живо с рушевина манастирске цркве пренијело је ево овој св. цркви своју љубав и привржености спрам православне цркве — овој цркви, чији стогодишњи спомен данас прослављамо. На овом мјесту најпре бијаше црква малена од дрвета, но наши дични ђедови замјенише дрвену с овом зиданицом црквом, подигавши тако сами себи вјечни спомен на овоме свјету, а на оном тим дивним спомеником ухватише својој души мјеста. —

На мјесту манастира Марче за који дан подигнути ћемо крст, да обиљежимо мјесто на ком некад св. олтар бјеше, ако нам Бог и срећа даде настојмо, да подигнемо тамо ма и најмању цркву, да покажемо и докажемо свјету, да и ми прошлост, ма и тужну, уважават' знамо, да покажемо и докажемо свјету, да и ми у вјери отаца малаксали нисмо. Ти видљиви знаци, које ћемо ако Бог да подићи, биће путоказ нашем потомству, којим путем треба да иде; тај видљиви знак с наше стране биће спомен врх гробница нашијех отаца, челик-бораца, који су храбро вјеровали за крст часни, вјеру православну!

А сада, браћо, отресавши од себе прашину греховну са путева од овога свјета уздигнимо ум свој и мисли своје престолу вјечног Бога и замолимо га:

Боже нашијех отаца, неисцрпима пучино мудрости разума и доброте, погледај одозго на нас са престола славе царства свога. Подигни десницу св. руку Твоју и благослови српски народ и светиње његове. Боже вјекова подај народу српском вјечиту могућност, да у својој цркви свето име Твоје слави, јер српски народ не зна се клањати другому Богу и простирати руку својих пред лицем туђијех жртвеника. Боже чудеса, који си раздјелио црвено море и провео кроз њега род Јеврејски потопивши Фараона и силу његову, излучи и одијели од нас лажне духове и пророке од овога свјета, што нас на зло маме. Потопи и душмане наше, но не смрћу да им спаса нема, већ их милостиво оживи новим животом, да се спасу и препороде у јединој спасоносној цркви православној, да теби сви заједно служимо свја дни живота нашего. Изведи нас све на пут истине и правде Твоје, па нас поведи и уведи брод нашег живота у необуреваемо пристаниште, у луку свету Твог блаженог горњег живота, гђе нема плача, вапаја и уздаха, туге и болести, но гђе је — живот бесконачни. Амин!

Педагошке искрице.

— К. П. Побѣдоносцевъ —

превео **Драгутин Драгојевић** свештеник.

(Наставак.)

XVIII.

Буди природан. Говори тако, да те јасно разумеју они, којима говориш. Прематоме, кад говориш, не полази од свога „ја,“ не мисли о себи, већ о онима, коме говориш; у њих се живот развија, њима говори живу реч.

XIX.

Избегавај апстрактности, чувај се силних правила. Деца, претоварена множином правила, обично отупљују и равнодушном постају.

XX.

Учитељ нека зна, да му је позив узвишен и да га не сме несавесно вршити. Сваки учитељ нека добро запамти ово: 1.) Кад ученик скидањем капе одаје поштовање учитељу своме, тада поштовање то не опажено не сме остати. 2.) Учитељ не сме седети на месту свом климајући се или рукама о сто подбочен. 3.) Ни ученик пред њим, ни он пред учеником да не стоји с рукама у шпаговима. 4.) Учитељ никада да не одоцни, а увек последњи из школе да излази.

XXI.

Кад слушаш наше учене педагоге, они веле, да им њихова научна правила дају у руке универзална средства, да учине што им је воља се живим материјалом. Деца су као мекани восак, од кога човек, који технику зна, може правити фигуре по својој вољи. Срећом то не полази за руком, и та техника просто

постаје мртва ствар. Они не знају, да је школа са извесним бројем деце живо суштаство, које живи својим животом, које има своју душу, и да у ту душу учитељ скроз мора проникнути.

XXII.

Кад судимо о човеку, потребно је истраживати у њему не само негативну страну, него пре свега позитивну. И пре ћемо увидети шта нема у човеку него шта има у њему. А што има, то је најважније.

Тако, кад ученичке задаће оцењујемо, ми одмах погрешке истражујемо и на њих гледамо. Но то није довољно, и та оцена није праведна. Ко је вешт, тај по погрешкама увиђа способност ученика, шта све уме и шта се може из њега развити. Према томе греше равнатељи, кад по погрешкама у задацима оцењују целу школу и способност појединца.

XXIII.

Непрестане опомене и укори рђаво делују, ако ученик није навикао да гледа у учитељу живи пример учења, старања, мудрости — и да га уважава. Кад се ученик боји учитеља у моралном смислу те речи, један поглед, једна реч учитељева кадра је да пробуди, посрами, ободри, оживи и покаже пут ученику.

XXIV.

Кад се задаћа употреби као казна ученику — то је рђав знак. Значи, да се задаћа мало цени, или је сама по себи тешка и досадна.

XXV.

Има методичких лавиринта, где се само вешт и разуман учитељ знаде оријентирати, док почетник и невежа морају лутати. Такав је лавиринат „чувено“ „експликативно читање“ (читање са опширним тумачењем). Разиграна на том широком пољу фантазија учитељева може довести ученике до отупелости, прекидајући у читању мисао његову на сваком кораку и збуњујући га питањима и поуком. Читање какве било басне бива у гдекога учитеља час de omni re scibili et quibusdam aliis — говори о свему и свачему, само најглавније заборавља. Да се изреком послужимо, можемо рећи, да на тим часовима слепац слепца води.

XXVI.

Учитељу! помисли да нема науке, која се неда претворити у мучење за децу. Дужност ти је, да их водиш путем узраста њихова; а колико учитеља неразумним руковођењем својим задржавају и унаказују узраст њихов!

Ево, правопис изгледа мала ствар, а колико је тешкоће у њему, колико пронађених правила, која своде на мртво слово дело разума и логике! А каква правила, — у једнога једна, у другога друга. Задаће твојих ученика ишаране су од силних погрешака тамо, где их суседни учитељ не може да нађе. Ти до плача доводиш ученика свога зато, што је написао „најјачи,“ а сусед твој зато, што је написао „најачи“. Ти великом погрешком сматраш стављену запету (,) тамо, где их сусед твој ставља обилно. А знаш ли ти где је корен правописа и правилне речи? Смишљено читање је школа за правопис. Ко се вежба у читању, тај ће брзо схватити смисао и правац целе реченице; а извежбан у читању сам већ по себи знаде, где да меће интерпункцију. Па има ли смисла мучити децу са неким узакоњеним потанкостима правописа, кад ће сам ученик — вешт у читању — временом знати, где је чему место.

XXVII.

Мучан, по изгледу кукаван и усамљен је круг у делатности учитељеве. Ако му је још и суђено, да учи и ради у каквом забитом местанцету — тада је он прави мученик. Но благо оном, ко и на том месту не клоне и не малакше духом. Ко је кадар, нека се прими.

XXVIII.

Учитељ није ствар, која школи припада; он је душа школе и школа се без њега не да замислити. Учитељ треба да је створен за школу. Многи мисле, да успех у школи зависи од разних наставних планова и педагошких метода. Но погрешно мисле. Нека конферишу педагози и специјалисте, нека измишљавају разне методе, нека пишу и штампају дебеле књиге — но труд њихов неће успеха донети. Нека подижу научне заводе, али успеха у њима све дотле не ћемо видети, догод у њима за школу створене учитеље не видимо. Па да оснивамо — веле — специјалне заводе за учитељско васпитање. Но и ту не помажу курзови разних предмета, програми и инструкције, и ту су потребни за успешно васпитање створени учитељи. Учитељ мора бити мученик свога позива; он мора душу своју полагати у делу поуке и васпитања.

XXIX.

Учитељи се васпитају обично у специјалним учитељским школама, где им се по утврђеном програму предају разне, а специјално педагошке науке. Но и школа и те науке не могу створити вешта учитеља, ако исти не прође кроз лабораторијум фактичког рада у основној школи, где се постиже вештина учења не помоћу лекција из књига, него у опхођењу са живом децом, и то не са једним него са целом школом. За то и у средњим заводима показују слаба успеха они учитељи, који нису предавали у почетној школи, где се и прибавља вештина учења. Ако се учитељ навикао у школи учитељској само да добије знања, а никако да друге научи, то је школа мало добила у њему. (Свршиће се)

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: **Ст. С. Илкић.**

(Настављак.)

б.) *Избор и рукополагање презвитера и осталих свештенослужитеља*

Избор и рукоположење презвитера и осталих свештенослужитеља, у свима црквеним областима, т. ј. епархијама, поверавају канони искључиво и независно епископима дотичних области. „Презвитера нека поставља један епископ, исто и ђакона и остале клирике“ (апост. прав. 2). У прва је времена дозвољено било и народу да учествује у избору презвитера, али је то учествовање било више скучено од оног учествовања при избору епископа. Сабори су опште забранили, да народ сам бира свештенике (Лаод. 13). Свети Василије Велики овако нам описује стари ред избора и постављања свештеносл ужитеља: „Служитељи Цркве, по старом обичају, који се утврдио у Цркви Божјој, примали су се само после најмарљивијега испитања; и најтачније се разабрало њихово владање, да нису опадачи, да нису пијанице, да нису склоњени кавгама, и да ли васпитају млађе своје, како би кадри били управљати светињом без чега нико неће видети Господа. И ово су испитивали презвитери и ђакони (који с њима, живе), те би о томе извештавали хороепископе, који би чувши мњења поузданих сведока и пошто би о томе обзнанили епископа, тада би тек убрајали дотичнога црквеног служитеља у свештенство“ (прав. 89). Св. Василије наређујући поменутим правилом потчињеним му хороепископима, да чувају тај поредак о избору свештено и црквеног служитеља, говори даље: „А у будуће, испитивајте који су достојни и примајте их, али немојте их у клир уводити, док нама не јавите, јер знајте, да ће постати опет световњак, који буде примљен на службу без нашега знања“ (ibid.). Из наведенога види се каква су права имали хороепископи у старој Цркви,[1] у погледу постављања свештеног служитеља. Сабори првих векова допуштали су хороепископима, да по својој власти производе ипођаконе и друге црквеног служитеље (Анкир. 13. Антиох. 10). Но касније им је и то забрањено било чинити без пристанка епархијског архијереја (VII. вас. 14). Уз то црквена правила веома строго забрањују епископима: а.) да рукополажу клирике туђих епархија, или да туђег клирика постављају на службе у својој епархији, и свако такво постављање проглашују правила за ништавно (апост. 35. — I. вас. 16. — IV. вас. 20. — Карт. 65. 91. 101. — Сардик. 15); б) да примају у општење оне који су под казном, или који су одлучени од надлежног епископа (апост. 19. — Антиох. 3. — Сардик. 13); в) да рукополажу клирике без тачног одређења за које их место рукополажу — јер је иначе такво рукоположење било ништавно и тако рукоположени није могао свештенодејствовати (IV. вас. 6); г) да за новац икога постављају ма на који степен црквене службе (што се иначе назива симочијом), а ако се усуде то учинити, како апостолска тако исто и саборска, те отачка правила наређују, да и онај који рукополаже као и онај који је рукоположен — подлежи свргнућу (апост. 29.—IV. вас. 2. — VI. вас. 22. Вас. Вел. 90. и т. д.). Међутим епископ није крив, ако по незнању рукоположи недостојног, али постављени на тај начин, има се лишити чина (Теоф. Алекс. 3. 5. — в. I. вас. 10). Приликом рукополагања, у дужност спада епископу, да опомене оне које рукополаже на сва црквена правила и преписе, који се односе на будућу им службу, а уједно да им даде тачна упутства како да врше и чувају односна правила и односне прописе (Карт. 25).

Начин и ток постављања на свештеносл у-

[1] Хороепископи били су у старој Цркви сеоски епископи. Данас им одговарају викарни епископи.

житељске (парохијске и ђаконске) службе опредељен је највишим рескриптом од 10. августа 1868. године. Сходно наређењима односних параграфа дотичне уредбе (§§. 53—61), сваки који има религијозно-моралну и канонску квалификацију, те прописану богословску спрему за ступање у свештенички чин, у односном случају, по епархијској конзисторији расписаноме стечају на извесно свештенослужитељско место, подноси конзисторији своју, потребним сведочанствима снабдевену молбу, за получење дотичнога свештенослужитељскога места. Конзисторија прегледавши молбе молитеља, припуштa к избору компетенте неприпуштању којих нема узрока, те молбе дотичника шиље односној црквеној општини, да ова по њој избор обави. Црквена општина бира између припуштених компетената којега хоће, али да тај избор не претрпи измене, захтева се да изабрани добије $^2/_3$ у изборној скупштинској седници присутних гласова. Записник о тако обављеном избору шаље се на потврду епархијској конзисторији која изабранога потврђује, евентуално, ако ни један молитељ не добије $^2/_3$ присутних гласова, сама поставља на дотично место онога, којега она налази за најдостојнијега и најподеснијега. Како пак епархијске конзисторије, нису тела која сачињавају *савет епископски*, без права да доносе одлуке мимо епископа дијецезана, него су у црквеним и духовним стварима управни органи, којима епископ председава, а које и противу воље епископове, а често и у његову одсуству могу да доносе обавезне одлуке, то — и ако у одредбама односних рескриптуалних §§. није назначено и тачно истакнуто — ипак из карактера епископске службе и догматичко-каноничнога односа епископа према дијецези му излази, да епископу остаје нетакнуто — на канонским прописима основано му — право, да из објективних разлога извесну личност *не рукоположи*. Посвећења на свештенослужитељске чинове, која нису у свези са сталним постављењем на парохијске службе, обавља епархијски архијерej самостално, али вазда уз претходно или накнадно саопштење епархијској конзисторији. Исто тако и о посвећењима на црквенослужитељске степена извештава епископ надлежну конзисторију.

Свештено и црквенослужитеље у Русији поставља слободно по својем увиђењу епархијски епископ. Истина и тамо има епископ уза се конзисторију, али му је иста додељена ради савета и помоћи, закључци њезини не могу везивати слободну одлуку архијерејеву. На основу канона, духовним регламентом прописани су извесни захтеви за ступање у свештени чин. Према томе: 1.) не могу се посвећивати за свештенослужитеље она лица која нису добила богословску спрему у духовним заводима, евентуално која нису изучила књиге о вери и закону хришћанском, те којима су непознате дужности свештеничког чина; 2.) који се жели посветити свештеноме чину дужан је приказати сведочанство од парохијана, да га знају као добра и морална човека; 3.) у овом случају архијерej, да не посвећује молиоца брзо и пре него што се и сам увери о чврстини вере му и о постојаности му у врлинама хришћанскога живота, сем тога да није наклоњен да разглашава које какве измишљотине (о својој личној светости, о чудним откривењима које добија с неба и т. д.); 4.) сваки који се рукополаже дужан је пре рукоположења, положити пред архијерејем заклетву верности владару; 6.) после рукоположења посвећени је дужан учити се црквеноме поредку у архијерејском дому и преписати она правила духовнога регламента, која се односе на будуће му дужности, да се у датим случајевима не би могао извињавати, да су му иста непозната; иста правила дужан је сваки свештеник показати епископу приликом каноничке посете. Сем тога духовни регламенат забрањује давати дозволу за служење духовним лицима у страним местима, пре но што покажу од архијереја издато сведочанство о томе, да су правилно рукоположени и да им за свештенослужење не стоје на путу никакве канонске препреке. Још је забрањено епископима посвећивати и постављати на свештенослужитељска места своје рођаке, а без да се при томе руководе општим правилима.[4] Такође је епископу дозвољено — уз пажњу на постојећа правила — производити за свештенике и такве личности за које га моле парохијани извесне парохије.[5] Ова су правила и доцније потврђена, и у односним потврдама је нарочито издано, да треба бодро пазити на богословску спрему кандидата свештеничкога чина. (Наставиће се)

[4] Регл. прибавл. о презв. Св. з. т. VI. Nr. 4022.

[5] Собр. зак. VI. Nr. 3911. ex 1722.

Срби сликари.

(Наставак из броја 41. о. г.)

LXV. Јаков Недић, молер.*

(1783. г.)

У српској цркви села Борјада (у владичанству Будимском, у протопопијату Мохачком) сачуван је на престоној икони Богородичној запис тога сликара, који је иконостас исте цркве живописао. Запис гласи: **Іакѡвъ Недичь житель села Боботе и молеръ, лѣта Гоподнѧ** 1783. Из овога записа видно је, да је Недић живео у Боботи код Вуковара. Какав је живопис Недићев, нисам у стању да га оценим, јер га нисам својим очима видео. Но мислим, да је њега већ једном споменуо и његов сликарски рад у овом листу оценио вредни парох Оросламошки — Југ Станикић.

LXVI. Арсеније Вујић, иконописац.*

(1810. г.)

У гореспоменутој пркви Борјадској тамо негде код туторскога стола забележено је: **Арсенїй Вꙋичь иконописецъ и принципалъ, Лазарь М, ꙋченикъ ѥгѡ**, 1810. г. — Но, шта је ту тада Арсеније сликао, не рече ми достављач ових записа. Према томе не умем рећи ни о његовој вештини ништа. Арсеније ће јамачно бити отац или брат онога Стевана Вујића, кога сам ја у овој мојој монографији Срба сликара лањске године под бројем XII. споменуо. Ако ова моја претпоставка стоји, онда је свакако и он живео у Печвару, где је живео и Стеван. И о његовом сликарском дару не умем ништа рећи, кад му нисам никаква његова посла видео. А његов ученик Лазар М. — ко ће то да буде? Да то неће бити Лазар Милић, кога ћу одмах за Арсенијем споменути? Лако могуће!

LXVII. Лазар Милић, живописац.

(1816. г.)

У олтару гробљанске капеле Осечке налази се повећа, у лепом златном оквиру вештачки на бакарној плочи живописана икона Распјатија Христова, коју је капели завештао пок. Ђока Крестић, добротвор Осечке сиротиње. Распјатије је живописано на средини, а по угловима је исписано: горе с десне стране: крштење Христово, с леве: Преображење; доле с десне стране: св. Никола, с леве: св. Ђурђе пешак: На леђима ове иконе има лепим минејским словима забележено: **По произволенїю Г. Геѡргїа Кꙋзмановича Гражданина и Кꙋпца Пештанскагѡ написасѧ Ікона сїѧ чрез' живописца Лазара Милича Мц҃а Авгꙋста 1-гѡ 1816.** По овој икони Милићевој судим, да је он био један од вештијих Срба сликара. Био је љубитељ затворених боја, које је умео лепо поредати.

LXVIII. Павле Глигов Перовић.

Рођен је у Скадру а живи данас у Подгорици у Црној Гори. Он је сликар-самоук. Прошлог лета у бојама је уметнички израдио лик цара руског Петра Великог па га је поклонио подгоричкој читаоници. Сад израђује — такође у бојама — историјску слику „бој на Косову“, на којој ће особито бити маркирани борци и српски и турски онога времена. Људи, који су видели овај други рад његов, веле, да ће слика бити одиста дивна, кад буде готова.

Осек. Л. Богдановић.

Један спасоносан предлог

пријатељима нашега народа.*

Милошћу Духа Светог и Животворећег, којега божански дарови премудрости, разума и савета покрећу, рађају и развијају узвишене, племените и корисне мисли, искрсла је и развила се, на догледу лепих примера на страни, у одушевљену тренутку и код мене једна такова светла мисао, коју пријатељима нашега народа, особито свештенству и учитељству, у најбољој намери овим саопћавам ради уважења и остварења на опћу неизмерну корист и недогледан напредак привремени и вечни.

У ватреној жељи, да Богом штићени верни Карловачке Митрополије, као срце српског православља, свагда надалеко светле истинском и разумном побожношћу, здравим наравственим духом и животом одликујући се и предњачећи у верској и црквеној свести;

у силној тежњи нешто допринети, да се наш народ све више просвећује и уна-

* Записе из цркве Борјадске послао ми је парох Борјадски г. Димитрије Грујић, на чему му усрдно благодарим.

* За сада само прештампавамо достављени нам овај засебно штампани предлог и препоручујемо га пажњи читалаца. Ур.

пређује родољубиво, домољубиво и уопће културно по примеру других просветних народа;

у озбиљној намери потпомоћи, да се даде хране и задовољења потребама душе и срца верних, — да се тиме отму или осигурају од бескорисних разговора, забава и с тиме спојених трошкова, — да се спасу од примамљивих скупова назаренских, који привидно задовољавају срце и душу, али им ипак о глави раде, — да се искорене разне предрасуде верске и моралне, које служе на пропаст не само вечнога живота, него и овога на земљи, стварајући леност (велики број разних петака и заветних дана), — немар (учење о судбини) и болести (врачарије), те да се народ очува да, не ствара себи другу религију, неистиниту, неразумну и некорисну, поред оне, која се кроз векове као истинита, разумна и корисна доказала, — на даље, да се помогне родитељима у васпитном задатку њихову, који је трудан, али је од великог замашаја и пун одговорности;

у нади изазвати, да се наш народ сближи без разлике сталежа, љубави и саучешћа према ближњима црпе и друштвене врлине себи прибавља; уз то дати прилике свештенству, учитељству и вођама нашега народа, да се крену, у одушевљењу расту и о просвећењу и препорођају нашем размишљају, а орним раденицима да крила своја снаже;

у вери да заступам дело, које ће служити на славу Божју и наше спасење, подићи многе са земље, многе груди и срца раширити и силну љубав распалити за све добро и лепо;

у љубави према Богу и ближњима, која треба да је све сваком, да је пуна саучешћа, снисходљива, некористољубива, озбиљна, чврста и васпитна:

износим пред наше свештенство и учитељство предлог да по својим општинама преко зимских месеци оснују вечерње састанке недељне и празничне ради међусобног поучавања.

Задатак тих састанака био би тај, да православне једнога места без разлике спола, сталежа и узраста, поучавају:

1) *у најглавнијим верским и моралним истинама,*

2) *у разумевању црквеног богослужења,*

3) *у малом и великом појању и у основама правила црквенога,*

4) *у родољубљу и домољубљу,*

5) *у начину васпитања деце,*

6) *у српској историји, књижевности и у другим корисним гранама науке и вештине,*

7) *у привредним и друштвеним питањима, као: у пчеларству, виноградарству, воћарству, вртларству, млекарству, о занатима, о раду и уштеди, о грађанским јавним и приватним правима и дужностима, о земљорадничким, женским, занатлијским млекарским „господарским“ и др. задругама, о разним културним тековинама и покретима и*

8) *у науци о чувању здравља.*

У прилог остварењу тога слободан сам неке главније напомене изнети.

Ради остварења гореспоменутих 8 тачака програма вечерњих састанака могу се читати згодни радови, које имаде наша књижевност. Тако отприлике ово:

Ad 1—3. Катихизиси средњи и пространи, тумачења евангелија (арх. Фирмилијана), библијске повести, псалми и остало Свето Писмо по избору, проповеди одштампане и по листовима расејане, некоје радове митрополита Михајла (Хришћанске светиње на истоку, Света Гора Атонска, Житија и проповеди), архимандрита Фирмилијана, (издање Срп. Манастирске Штампарије), епископа Ружичића, затим животописи светитеља (Вукићевића Огледало хришћанске добродетељи, издања Арсе Пајевића у Н. Саду и др. београдска издања), Светле слике од Драгутина Илића, из књига за народ Матице Српске (књиге: 10. 15. 57. 91. 94.) један разговор са Назаренима од Вл. Димитријевића, Илића А: Духовна библиотека за народ; за тумачење пак богослужења Муравјева писма о служби Божјој и разне литургике (за тумачење значаја празничних дана и богослужења уопће препоручује се као руководство Дебольскій: Дніи Богослуженія, Попеченіе православной церкви и др; затим радови Никољског

о уставу црквеном и богослужбеним књигама, радови Нечаева (сада епископа Висариона, о св. литургији, о паримијама, о црквеним молитвама и о вечерњу, еп. Венијамина «Скрижалъ», рад Н. Дмитревскога о тумачењу литургије и т. д. *Осим свега пак многобројни радови богословске садржине, штампани у нашим црквеним листовима.*

Ad 4—8. Овде се могу употребити Матичине Књиге за народ, Срп. књижевна задруга, Народне песме. (Неделько од О. У. Острожинског), затим књижевнии привредни листови: Бранково Коло, Братство, Женски Свет, Домаћица, Наша Прошлост, Пчелица, Привредник, Срп. Пчелар, Земљорадничка Задруга, Њива, Наш Врт, Тежак, Трговачки Гласник, Обртник . . . Затим пчеларска библиотека, Аршинова брошира о Земљорадничким Задругама, хигијенска дела Јовановића Батута, Илије Огњановића, Лазаревића Р., М. Јовановића и др. Као помоћ могу послужити и руски листови нпр. Рускій паломникъ и Душеполезное чтеніе. У каталозима наших књижара може се наћи доста добрих дела. Треба те каталоге набавити. Осим тога протопрезвитерски или епархијски стручни одбори, који би требали да се образују с временом за овај посао, имаће да изаберу, шта да се народу чита, те да саставе известан план, као и то да некоје теме за народ на израду издаду. Нема сумње да би куповање књига за народ од стране многих опћина и појединаца изазвало и живљи књижевни рад на том пољу. Тада би и наша Матица проширила свој рад у томе. Осим тога на овај начин упознаће се народ са многим умним производима нашим, добиће интерес за читање, те ће доцније и сам моћи радити на своме усавршавању набављајући себи књиге и листове и похађајући читаоницу. Питање читаоница и позоришта тада би јако оживело, дочим сада само вегетује.

Ти састанци могли би имати два дела: у првом делу држала би се народу предавања, односно читања из књига, које се односе на једно од наведених корисних ствари, у другом пак делу учило би се појање црквено. *И тако би први део могли слушати и они, који не би хтели за сада учити и појати.*

Они, који руководе те састанке, могли би кадикад замолити угледне стручњаке из места и са стране да им држе по једно предавање или да им згодне књиге из своје струке ради читања препоруче. У нашој књижевности има лепих радова за народ, те ће се већ само читањем онога што већ имамо моћи народ много користити и без самосталних састављака и предавања од стране оних, које те састанке воде.

Што се тиче других момената такове поуке, на првом месту долази то, да она мора бити за сваког разумљива. С тога ако се што чита, потребно ће бити и неко тумачење надовезати.

Затим, политика и државна и автономна црквена треба да је из средине тих састанака далеко прогоњена. То ћемо оставити другима и на другом месту. За нашу горепомену сврху она би само сметала усљед осетљивости, коју изазива, и усљед одељених назора, које она ствара, јер наш посао треба љубави, слоге и узајамности. Али нема сумње да би тај рад и без политике спремао за јаван живот, разумнији и успешнији, нарочито култивишући ум, а још више срце и усађујући друштвене врлине, потребне за учествовање у јавним стварима и за зрелост политичку.

Осим тога, ти састанци треба да су бесплатни, али добровољни прилози од стране имућних треба да се дарују ради набавке осветљења, књига за читање и за растурање међу сиромашнијима. Међутим најбоље би било, када би се барем за новчану страну те племените установе старао црквени одбор месни, који би и онако морао набављати корисне књиге за црквену опћинску библиотеку, који и споменуте прилоге може прикупљати. Нека се на то дарује само стотинити део од уштеде, коју ће ови састанци изазвати негујући разумност у свему и одвраћајући од крчме, па ће се моћи велика библиотека у сваком месту основати. Као што се види, остварити једну велику установу не ће наићи ни на какве тешкоће. За њу је довољан и сам свештеник или учитељ и малена свота сваке године за на-

бавку књига и листова. Идеја је тако проста и тако близу, да је без по муке можемо у живот практични унети.

У Христу љубљена браћо и пријатељи народа!

У сваког просвећеног народа боље је и у погледу верском и црквеном, и у погледу привредном, него ли у нас. Сетимо се само побожних, снажних и напредних Руса, Немаца и Бура. Али сетимо се и тога да је највиша култура народа са хришћанством заједно постала и да су у опће границе културних земаља једне исте са границама хришћанства. Сетимо се да је вера сила, која свет унапређује и обнавља лице земљи, а врх свега усрећава људе, разорачке елементе држи у послушности, животињу у човеку у окови, најснажније побуде даје за добро и племенито деловање и најмоћније одвраћа и застрашава од злих дела и покварености. Но вера није само услов напретка на земљи, него и услов нашега живота загробног, у који морамо веровати, јер смо иначе највећи бедници од свих створова Божјих, — за који морамо се спремати и зидати, јер иначе по смрти можемо да се изненадимо и да се љуто покајемо, кад већ доцне буде.

А зар Србину да није потребна и од сада, као и до сада вера за напредак његов? Та она се показала као највећи добротвор нашег народа у свакој прилици, у данима радости као и жалости. *Вера и црква зближиће нас и измирити са Богом и стећи нам благослова; са ближњима и стећи нам давно жељену слогу; са собом самима и стећи нам мир, задовољство и срећу. Она ће нас измирити са животом тешким и са стањем нашим. Она ће оснажити породицу и тиме и све друштво наше.* У породици пак у детињству добија се у главном наравствени облик и ту се полаже основ среће човечје. С тога она мора на религиозним начелима почивати, а родитељи, као главе њезине, морају бити дорасли свога задатка.

А шта да кажемо за богослужење? Та оно је управо школа, која треба да је приступачна вернима, али не само по месту, него и по садржају. Велики део од онога што се у цркви ради, чита и поји, мора жива црква разумевати и осећати, јер иначе нема правога богослужења, а нема ни васпитне стране његове

*Свим силама морамо се потрудити да народ наш уведемо у живо учествовање богослужења, те му тако овај велеважни васпитни фактор на корист отворимо. Ако та тежња осведочи потребу да се све то не да другче извести, него да се на богослужењу еванђеље, апостол, паримије и псалми морају српски читати — и то ћемо морати за опће добро учинити.** Када се што боље од народа нашег прихвати и мало и велико појање црквено, када се што више схвати значај главнијих радња на богослужењу, смисао молитава што више разуме, када се верни упуте још и у то, шта да мисле и какве осећаје да буде при извесним радњама и молитвама, када се уведу у значај црквене године, празника, постова, обичаја црквених, недељних дана, у појединости живота светитеља и Божјих угодника — тада ће богослужење постати за њих одједаред школа, која ће их учити и оплемењавати

* Потпуно смо на чисто с тим шта се све „за опће добро“ мора чинити, али држимо, да баш ради опћега добра није сходно ни спомињати ове потребе, која, осим неких љубитеља превођења свега црквеног на српски, и не постоји у народу, у цркви. По нашем сазнању још не постоји ни тежња, која ту потребу треба да „осведочи“. Тежња, наиме, за оним учествовањем верних у богослужењу, које би хтело и тражило да *разуме и схвати* тајанственост и симболику целог богослужења, и тежња која би од тог разумевања градила услов, меру и квалитет учествовања у богослужењу. А тежња оног учествовања верних у богослужењу, које би хтело и тражило, да *разуме* оно што се у цркви чита из Св. Јеванђеља, Апостола, Паримија и Псалама, не би се подмирила српским читањем истих без потребног тумачења. А да верни на српском језику свом *само чују* шта учи и казује Св. Писмо, не ће никада бити потребно потезати деликатне реформе, последице чијих и покретања, а камо ли изведења, не можемо да предвидимо. Проповедник, катихета и пастир има доста прилике да саопшти својој пастви садржину Св. Писма и на српском језику, и то не само да тиме задовољи неки формализам, не само да га паства *чује*, него да јој га и протумачи, како би га и *разумела и у срце могла сместити*. Све то свештеник може, — а да се у цркву и црквена богослужења не уводи једна новотарија, за коју не само да немамо још ни потребан превод Св. Писма, него о последицама које смо тешко довољно и размишљали.

Оволико морадосмо рећи, да не би ко год, било bona било mala fide, пронео, да је орган нашег црквеног поглаварства споразуман са овде изложеним назором поштованога г. О. Г. Л. — *Ур.*

стално, а црквена година, која нам сваки дан износи на углед којег светитеља или самог Спаситеља пред очи, биће жива књига, која се преко године прелистава, те нам износи дневно по један лист на читање и силно нас сваки дан васпитава. То ће бити свакидашња стална проповед, која ће често моћи заменити црквену проповед и школску катихизацију. Тада ћемо са жудњом очекивати богослужења, а учествовање на њему биће нам права наслада. Ако смо пак у цркви, не ће нам ни врата паклена моћи нахудити. Около цркве ударају вали узбурканог мора, витлају се чудовишта морска, олујина бесни, али Њој ништа не могу — јер је она на камену сграђена по речима Христовим. Механично учествовање у црквеном животу јесте болесна појава у нашем народу и ми не смемо дотле мировати док не уведемо народ у разумевање свега онога, што је потребно за живо учествовање његово у томе. А то ћемо само тако постићи, ако поуку у том проширимо на доба зрелије и на сав живот човечји и пренесемо га и у породицу. Међутим само једно покољење треба научити појати и богослужење разумевати, оно ће после створити предање о том и друга покољења учити.

Али наше привредне, здравствене, друштвене потребе зар не треба да претресамо? Зар смо ми у том погледу довољно напредни? Зар не требамо и у том узајамне поуке, савета и помоћи? Не знамо ли да ће се у XX. веку снага народа једног највише по привредној снази његовој мерити, а вредност његова по култури његовој? Зло непрестано зло рађа, у друштву кипи и ври, и дрмају се основе његове. Хоћемо ли чекати да нам зло и невоља преко главе нарасте?

Бедни наш народ! Он не би био рђав по себи, али се лако изопачи и пропада, јер се на многим местима слабо на њега пази, за њега мари и брине; он је често сиротан, остављен, незналица. И мораће за цело пропасти, не може се поправити, ако му верско васпитање у помоћ не дође.

Дао Господ да ово послужи нашем свештенству и учитељству за потстакнуће, да ово или слично овоме покрену и систематски руководе! Дао Господ да се овакова ствар код нас одомаћи! *Да се у црквеним средиштима (епархијским или протопресвитерашким) саставе стручни одбори, који ће те састанке у опћинама надзиравати, савешима управљати и за материјалну страну њихову старати се и агитовати.*

Нека благослов с неба сиђе на ово дело, те нека од горушичина семена постане граната биљка!

Ко год је позван од интелигенције (на селима свештеници, учитељи, лекари и опћински бележници), нека се искупи под ту заставу, на којој просвета пише, те нека за народ читају, проповедају, певају, пишу и песме састављају!

Власти нека препоруче и потпомогну ову ствар! Народ нека захтева од својих свештеника и учитеља, да му ту љубав учине!

Свештенство и учитељство нека се о том саветује на својим исповедањима и зборовима!

Покажимо ми из градова пример многима! Оснивајмо и похађајмо те племените састанке! Ако се и не надамо свагда на њима занимљивога и за своју струку кориснога наћи, ради примера другима то чинимо, ради дизања одушевљења за ту ствар и ради истицања вредности те ствари.

Иначе смо за осуду, ако претпоставимо таму и самртну сенку, ако пружену прилику не употребимо, те тако ни себи, ни другима примером не користимо. *Знамо и то да ко здраву храну не подноси, шта више од ње се гади, тај је без сумње болестан.*

Нека и не замере за ово ни они, који би се могли противити томе. Нека буду уверени, да је ова мисао из чистог земљишта поникла. Она је оваплоћени део љубави, од које је пуно срце једног пријатеља народа за славу Божју, бољитак и спасење ближњих својих.

Напред браћо! Нека се светле добра дела! На светлост, на висину! Нека се одели светлост од мрака! Немојмо сакривати вере ни науке нити то само за себе чувати, него јавно, одушевљено, са кровова проповедати! Готови будимо и за то, да

будемо исмејани, поругани, омражени. Велика ће плата ипак бити наша! Напред!

Боже благослови!

У Карловци, на дан светог великомученика Димитрија год. 1901.

О. Г. Л.
пријатељ народа.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Народно-црквени сабор**). Дана 13. (26.) новембра о. г. приказали су се кр. угарском министру преузв. г. Коломану Селу народносни посланици на угарском сабору; међу њима и Србин др. Љубомир Павловић заступник Турско-Бечејског среза. Др. Павловић је рекао том приликом министру председнику, да је жеља српскога народа да се чим пре сазове народно-црквени сабор. Министар председник је одговорио на то, *да ће се он о томе посаветовати са Његовом Светошћу преузвишеним г. патријархом Георгијем.* У овом одговору преузвишеног г. министра председника је много речено. Да ли ће тај одговор и те многозначајне речи министра Села хтети разумети и умети применити на општу нашу корист родољуби, који хоће да руководе наше јавне послове? Кад у питању нашег саборисања министар председник тако истиче и наглашава своје претходно саветовање и споразумевање са узвишеном поглавицом наше цркве, зар само првацима наших опозиција то саветовање није — нужно; зар само они без претходних саветовања и споразумевања са надлежним факторима — могу желети сабора и умеју саборисати? Зар их одговор министра председника довољно не упућује — камо и коме им се ваља најпре обратити?!

(**Саборски Одбор**) сазван је у седнице своје за дан 11. (24.) децембар о. г.

(**Митрополитски Црквени Савет**) сазван је у своје седнице за дан 17. (30.) децембар о. г.

(**Стечајни испит.**) Дана 13. (26.) новембра о. г. положили су стечајни испит пред испитном комисијом у Карловцима администратори парохија: *Душан Поповић* у Визићу, *Лазар Сабовљевић* у Брестачу, *Милан Протић* у Нештину, *Драгутин Драгојевић* у Нерадину и лични парохијски помоћник у Земуну јерej *Радослав Грујић*, овај последњи са одличном оценом. —

У Србији.

(† **Добротворка Драгиња Станојла Петровић**). Одбор фонда Станојла и Драгиње Петровић издао је посмртницу, којом јавља, да је „*Српска мајка, добротворка, ктиторка храма Св. Николе, оснивателька фонда за просветне циљеве* Драгиња Станојла Петровића испустила своју племениту душу ноћу 11. новембра у $10^1/_2$ часова у својој 72. години.“ Врла покојница се радо називала и потписивала као „Стара Српкиња из народа.“ Беше ваистину веома побожна, речита и у сваком погледу ретка женскиња и Српкиња. На новоме гробљу Београдскоме подигла је о свом трошку у византијском стилу, цркву Св. Оца Николаја. Сва добротворна и хумана друштва, цркве и манастири у свима српским крајевима она је материјално радо потпомагала. Беше то родољубива Српкиња и православна Хришћанка у најплеменитијем смислу те речи, беше добротворка, каквих је веома мало. Као што „Београ. Новине“ јављају, све своје имање оставила је тестаменгом на црквене и хумане цељи. Богословима у Београду оставила је легат од 10.000 динара. Дана 13. (26.) Новембра, пре подне, после св. литургије, опојани су земни остаци њезини и положени у гробницу, приређену у задужбини врле покојнице у споменутој св. цркви на Београдском гробљу. На укопу чинодејствовао је високопреосв. г. митрополит Инокентије, са два епископа уз велики број свештенства, у присуству министара, многих сенатора, народних посланика, ректора и професора Велике Шкоље, наставника и ђака гимназија и многобројнога грађанства Београдскога из свију редова. У обе богословије беше у почаст покојничину на дан смрти и саране прекинуто предавање. Мир и вечни покој великој црквеној и народној добротворци. Слава јој! —

У Русији.

(**Радња православне цркве и мананастира у Пекингу**). У Петроград је стигао руски архимандрит из Пекинга, да пожури код руске владе грађење православне руске цркве и манастира у Китајској престоници. Китајска влада је пристала на ове градње и платила је по милијуна рубаља у име накнаде за спаљену бившу православну цркву у Пекингу.

Цариградска патријаршија.

(**Руска школа у Цариграду**). Као што јавља „Цариг. Гласник“, у Цариграду је отворена Руска школа за мушку и женску децу. У тој школи се од језика уче: руски, француски и грчки. Црквени обред при отварању, односно освећењу школе извршили су протојерej руски Сергије са ђаконом

Махровом. Присутни су били и амбасадор Русије Зиновијев и други чиновници рускога посланства.

Кипарска црква.

Кипарска црква је аутокефална; она има свог архијепископа који не зависи од осталих Патријаршија: Васељенске, Јерусалимске, Александријске и Антијохијске, и да кипарско становништво има право за случај упражњења архијепископске столице бирати новог архијепископа без икаквог обзира на остале аутокефалне цркве. Скоро пре две године умро је кипарски архијепископ, и био је потребан избор новога архијепископа. Али су се бирачи, јамачно подбодени са стране, завадили међу собом приликом новога избора, и ни до данас није постигнут потребан споразум, јер ни једна страна неће ни мало да попусти. Остале аутокефалне цркве, гледају незавидно стање у коме је кипарска црква, намерне су биле да се заједнички умешају и реше то питање. Али владике и кипарско становништво, ослањајући се на своје привилегије, одбијали су мешање странаца, и, немогући да се међусобно сложе, оставили су ствар несвршену.

Узрок свађе и несугласице је грамзивост и борба за превласт двојице кандидата за архијепископски положај — киринијског митрополита и китијског митрополита. Оба ова митрополита хоће да буду архијепископи, али ни један ни други немају већину, и странке су подељене на равно, тако да не може ни један ни други бити изабран. Због тога не може да се изврши ни избор. Напослетку Васељ. Патријах Јоаким III., ослањајући се на свој ауторитет у јелинизму, одлучио се да на Кипар пошље у полуслужбеној мисији једног изасланика, професора клирика из богословије на Халки, по имену Димитрија Георгијадеса. Његов је главни задатак био да изучи цело стање ствари и да о томе поднесе Вас. Патријаршији извештај, и да се по могућности постара да зближи завађене странке и да их убеди, да обе странке пристану на један изборни суд од три Патријарха: цариградског, јерусалимског и александриског. То је Георгијадес и постигао, и узео од обе странке писмени пристанак, т. ј. да ће оне пристати на решење, које донесу три поменута Патријарха, али само под условом, да се тај њихов пристанак не узимље као преседан да се поменуте Патријаршије могу мешати и у другом каквом случају у послове аутокефалне цркве кипарске, што је сасвим и основано. Георгијадес је пре неки дан приспео овде и одмах је преставио Патрцјарху Јоакиму целу ствар.

Одмах после овога успеха телеграфирали су оба Патријарха александриском Патријарху г. Фотију, да он, ако сам не може доћи лично, пошље свога изасланика у Цариград, који ће учествовати у седницама о решавању кипарског црквеног питања.

Да би читаоци видели како Кипрани чувају своје привилегије, доносимо овде у преводу текстове писмених обвеза, којима они пристају на решење три поменута Патријарха. Те писмене обвезе донео је г. Георгијадес и оне су штампане у Цариградским грчким листовима.

Писмена обвеза странке кипарског митрополита гласи озако:

„Долепотписани, позвати од патријаршиског изасланика Њ. Преп. г. Димитрија Георгијадеса, и узевши у обзир дати му задатак да изучи архијепископско питање, које штети кипарску цркву, и да својим посредовањем покуша измирити завађене странке те да се мирно реши постојеће црвено питање, а с погледом на положај у који је, по несрећи, дошло поменуто питање због супротне оштрине обе завађене странке, као и опасност која може загрозити у будућност, примамо с поштовањем очинске и просвећене савете и помирљиве намере свесветих патријараха и пристајемо, да се избор остави Њ. Св. Вас. Патријарху г. Јоакиму III; Њ. Блаженству јерусалимском Патријарху г. Дамјану и Њ. Бл. александриском Патријарху г. Фотију, да они реше архијепископско питање на начин, који би осигурао стварно измирење а без икаке штете за аутокефалност кипарске цркве, ослањајући се и на то, да се не ће игнорисати мишљење и права управе цркве у данашње доба, као и права нашег Св. Синода, и да се овај изванредни случај неће ни на који начин сматрати за преседан у будуће на штету свештених привилегија наше аутокефалне Цркве“.

Писмена обвеза странке китијског митрополита гласи овако:

„Благоговејно потписани, веома жалећи што архијепископско питање, које обеспокојава цело острво, стоји тако дуго нерешено, са обзиром на мучан положај у који је дошла наша Црква због оскудице канонски уређеног Св. Синода, и желећи да се што скорије канонски реши ово озбиљно питање, а узимајући у обзир очинске савете свесветих Патријараха и њихову бригу

за решавање тога питања њиховим посредовањем с поштовањем примамо, да се Њ. Св. Вас. Патријарху г. Јоакиму III, Њ. Бл. александриском Патријарху г. Фотију и Њ. Бл. јерусалимском Патријарху г. Дамјану преда на изборно решење наше архијепископско питање, без икакве штете по аутокефалност наше кипарске цркве и да се ни на који начин не заборави при избору новог архијепископа право клира и народа, сагласно обичајима и реду у аутокефалној кипарској Цркви.

„Сматрамо за своју дужност да изјавимо, да овај овакав пристанак услед ових изванредних околности не треба да се сматра као преседан, који би могао да се употреби на штету свештених привилегија аутокефалне кипарске цркве“.

Као што „Цариградски Гласник“ јавља даље у овом предмету: „Пред прошле недеље била је седница Св. Синода под председништвом Цариградског патријарха. Предмет саветовања је био избор кипарског митрополита. Јерусалимски патријарх присуствовао је тој седници. По одлуци Синода александриски патријарх позван је да наименује свога заступника за решење поменутог питања“.

Читуља.

† Протојерej **Тома Алагић**

администратор парохије у Вусићу.

Преминуо је дана 2. (15) новембра о. г. у Вусићу. Рукоположен је био по свршеној трећој години Богословије (четврту је накнадно положио) г. 1880. Г. 1882. био је канцелиста при Задарској Конзисторији. За тим је постао професор на Рељевској Богословији, а кад је г. 1893. ректор те Богословије протојерej Петар Петрановић био умировљен, поверена је била управа ректоратом њему, но г. 1894. морао је напустити Рељевску Богословију и 1895. видимо га на администрацији парохије у Мазину. Покојник је био спреман, начитан и примеран свештеник. Јављао се својим радњама и у „Срп. Сиону“. У извештају српске православне Богословије у Рељеву за г. 1891/.2 штампао је расправу своју: „О разлозима који раскидају брачну везу и о судском поступку у парници за раскид брака“. Ова је расправа прештампана 1892. г. и у засебном издању.

Заједничко министарство у Бечу одобрило је 1889. године, да се за потребе источно-православних цркава у Босни и Херцеговини штампају црквене књиге о трошку Босанско-Херцеговачке владе, под општим надзором тадањег митрополита благоупокојеног Георгија Николајевића. У ту сврху је исти митрополит, на захтев владин, саставио уреднички одбор од четири лица, којем је одбору спадало у задатак „да од св. Јеванђеља и Апостола спреми рукопис за штампарију и да у споразуму са управитељем штампарије (у Сарајеву) Иваном В. Поповићем предузима и извршује нужне коректуре и ревизије“ итд. Чланом тога одбора именован је био и пок. протојерej Тома Алагић, као професор Рељевске Богословије. О томе прештампавању црквених књига у Сарајеву написао је покојник чланак у 17. 18. и 19. броју „Срп. Сиона“ у г. 1891.

Нека је упокојеноме протојерeју Томи Алагићу лака земља и **вѣчнаѧ памѧть**!

† Јерej **Аксентије Грубач**

парох Плавшиначки.

Преминуо је дана 10. (23.) новембра 1901. Рођен је 1842. г. у Нарти. Свршио је учитељску школу у Беловару, а богословију у Пакрацу од 1863—1867. г. Рукоположен је 19 новембра 1868. за ђакона, а 6. фебруара 1870. за презвитера. Као ђакон служио је у Болфану, као капелан од 1870 до 1883 у Плавшинцима, а од тада као парох у истом мјесту. Покојник опојан је и сарањен у чедељу 11. (24.) новембра о. г. Нека му је лака земља и вечан спомен међу нама! —

Нове књиге.

Српска православна мушка учитељска школа у Пакрацу. *Извештај за школску годину 1900-1901.* Приредио *Никола Шумоња* управитељ. Штампа Српске Манастирске Штампарије у Карловцима. 19001. — Стр. 64. У школском летопису овог извештаја, после саопштења да је 4. (17.) маја о. г. прегледао ову учитељску школу оделни предстојник кр. зем. владе пресветли г. Армин Павић, вели се, да је овај: „При поласку изволео изјавити управитељу завода и наставничком збору, да је целокупан утисак, што га је добио о спољашњем и унутрашњем уређењу ове школе врло повољан, да га нарочито задовољава лепо владање приправника и да жели што скорији споразум између српских аутономних и земаљских школских власти у ствари равноправности ове учитељске школе с учитељским школама земаљским“. —

По податцима, које извештај даје о интернату учитељске школе, старешинства тога интерната су 1.) Епархијски Школски Одбор и 2.) старатељство интерната. Председник старатељству је прото Атанасије Зорчић, чланови су: Атан. Марковић трг., Ђорђе Јагнић трг., Свет. Грубић кр. кот. предстојник, др. Пет. Јовановић кр. кот. лечник, Никола Шумоња управитељ, Јов. Константиновић катихета. Надзорник у интернату је: Никола Шумоња управитељ. Концем школске године било је интерниста бесплатно 58, уз месечно плаћање од 6 Кр. 2., од 3 Кр. 2., од 2 Кр. 4.; свега 66. К томе кад се урачунају још 3 екстерниста, било је свега приправника 69.

У интернату су питомци имали стан, осветлење, огрев и послугу, а за храну су се морали старати сами. За издржавање интерната одобрена је била и за прошлу школску годину из ппарх. препарандијског фонда свота од 700 Кр. —

Књижевни огласи.

АПОСТОЛИ

ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ,

КОЈИ СЕ ЧИТАЈУ ПРЕКО ЦЕЛЕ ГОДИНЕ

ПРИРЕДИО

прота Васа Николајевић парох Иришки

С БЛАГОСЛОВОМ

Његове Светости, преузвишеног Господина Георгија, патријарха српског.

Овако се зове књига, која је ово дана свет овај угледала. Приређивач ове књиге за његових 35 година службовања опазио је, како ученици основних школа наших, читајући апостол, често стану ма где и почивку начине, а тим смисао посланице кваре; код неких слушао је, како и сам наслов апостола не говоре како треба, н. пр. читају: „соборное посланїе їакwвле“: место: „соборнагw посланїѧ їакwвлѧ“; код неких опет видео је, да деца не могу напамет да изговоре прокимен апостола, те или не говоре ништа, или говоре само: „Й дѫхови твоемѫ, прокїменъ гласъ“: који буде, а остало испусте. Најпосле сазнао је, да многа наша школска деца незнају да читају црквено-славенски, или ако и читају, они изговарају којекако и наопачке, те место деница говоре десница и т. д.

За олакшати ученицима све изложене потешкоће приређивач је овај апостол лепо распоредио; ставио је код сваког апостола цео наслов: **И дѫхови твоемѫ, прокїменъ** глас н. пр. 8, и сав прокимен. Затим је додао цео наслов апостола: Ко Галатом и т. д., а апостол је сваки поделио на статије и навео где ученик има стати, да не би смисао посланице кварио; а поврх свега тога, пошто има наших школа, — особито у комуналним, где су деца наша у мањини, а учитељ римокатолик, — у којима деца наша не уче црквено-славенско читање, ставио је приређивач нуз сваки апостол и текст истога кирилским грађанским словима штампан тако, да ће одсад сваки ученик, па и онај из првог и другог разреда моћи читати апостол без погрешно.

Овако уређени апостол, који је и благословом Његове Светости штампан, уверени смо да ће добро доћи свакој нашој цркви и школи. Оној првој и зато, што од сад неће морати набављати апостол по скупу цену од 15—16 фор., који деца брзо раскупусе, но ће за врло јефтину цену добити врло укусно израђени апостол, који је штампан лепим и крупним словима, на врло финој, доброј и истрајној артији, а продаје се по врло умерену цену зато, да га свака црква по 2—3 примерка за своју децу набавити може.

Цена брошираном — — — 1·50 К
везаном — — — — — — 2·00 „
у сафијану — — — — — 2·50 „
За Србију броширано — — 2 Динара.

Карловци 27. Октобре 1901.

Управа
Срп. Манастирске Штампарије у Ср. Карловци.

НАЈЗГОДНИЈИ, НАЈБОЉИ И НАЈЈЕФТИНИЈИ

ПОКЛОН

О СВЕЧАРСТВИМА И ИНИМ БЛАГДАНИМА

ЈЕСТЕ

ЗБОРНИК

црквених богослужбених пјесама, псалама и молитава, извод из Типика и црквенословенски Рјечник

за православне српске цркве и школе на свијет издали протојерej Јован Живковић проф. у богословији и Јован Живановић проф. у гимназији.

У Ср. Карловцима Српска Манастирска Штампарија 1901. Стр. 671, вел. 8⁰. Цена 7 круна (или 8 динара и 50 пара.)

Свака српска кућа треба да има овај „Зборник“ на своме столу да се божанским песмама одушевљава за свето православије најдрегоценији аманет сваком Србину те да у св. цркви разумно и по чину суделује у светом богослужењу, а црквени појац не сме бити без ње.

Ова је књига препоручена од свих области православне цркве како у митрополији карловачкој, тако и у Далмацији, Босни, Херцеговини, Србији, Црној Гори и Турској.

Висока кр. хрв. слав. далм. земаљска влада у Загребу, одјел за богоштовље и наставу наредбом својом од 5. коловоза 1901. бр. 8587. препоручила је „Зборник“ овај за набаву књижницама у оним школама, где је учитељ православне вере.

Сва књижевна критика пак је овај „Зборник“ једнодушно похвалила.

Наручбине примају и извршују само издавачи и власници (адрес: Јован Живковић, Ср. Карловци) и књижарнице: А. Пајевића у Н. Саду, Браћа Јовановића у Панчеву, М. Каракашевића у Сомбору, А. Нани у Задру, Миловановића и Рајковића у Сарајеву, Пахер и Кисића у Мостару, Јеф. Павловића и комп. у Београду, Рајковића и Ћуковића у Београду, Св. Ф. Огњановића у Ср. Карловци.

Ко наручи 6 књига добива их за 36 круна, 12 за 70 круна, 20 за 110 круна. Поштарину плаћају издавачи.

ЧИКА-СТЕВИН КАЛЕНДАР „ОРАО ЗА ГОД. 1902.“

Овај најстарији, највећи, најлепши, најбољи и најјефтинији српски календар доноси у низу одабраних, забавно-поучних чланака **90** уметнички израђених **нових** слика:

ликова и слика из српских крајева.

Цена је овоме најомиљенијем српскоме календару стара: *1 круна* у монархији Аустро-Угарској, *1 динар* у краљевини Србији.

Исти се добити може у Српској Манастирској Штампарији у Срем. Карловцима.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. К. 402/зап. ех 1901. 3—3 154.

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњено ђаконско место у Бачком Сентомашу.

Плата је 1000 круна годишње.

Молитељи имају своје ваљано инструиране молбенице до 26. новембра (9. децембра) 1901. године потписаној конзисторији поднети.

Из седнице епарх. конзисторије бачке, држане у Новом Саду 29. октобра (11. новембра. 1901.

Председништво.

СТЕЧАЈ. 156 2—2

Овим се отвара стечај за учитеља, на српској вероисповедној мешовитој школи у Фењу, с годишњом платом од 600 К, у име пофторне школе 80 К, од погреба где позван буде 1 К. Стан у нарави са 2 патосане собе, кујна, комора, башта, и два фата тврдих дрва.

Дужност учитеља биће, да предаје у школи свих прописаних предмета по уредби од 1868. кр. рескр. децу да обучава у црквено пјенију, и с њима редовно у цркву да долази, даље учитељ је дужан при сваком богослужењу у десној певници да поји, — у часни велики ускршњи пост редовно средом и петком на прежде осве-ћеној литургији да дође и у певници да поји.

Молбе ваља м. ш. одбору поднети, до 25. Новембра 1901. те у исти дан ће се и избор одржати, — не буде ли од учитеља нико компетирао — изабраће се учитељица, само тако ако је осим сомборске школе, још и из мађарског језика испит положила, то последње и за учитеља вреди. —

У Фењу 1/14 Новембра 1901. (торон. жуп.)

Века Кирић
црквени школски председник.

Број 1106 и 1112 К. зап. 694. ех 1901. 3—3 155.

ЕДИКТ.

Овим се позива Тривун Зорић из Орљавца, сада непозната боравишта, да у року од три мјесеца по првом увртењу овога едикта, пријави епархијској консисторији Пакрачкој садање своје боравиште, јер ће у противном случају бити њему на трошак именован заступник и поведена од стране жене његове Милке бракоразводна парница и без њега докончана.

Из сједнице епархијске конзисторије, дижане у Пакрацу 17. 30. октобра 1901. године.

Мирон с. р.
епископ.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. 608.

СРПСКИ СИОН

Год. XI — Број 47

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 25. новембра 1901

Захвалница

високопреосвештеног господина Михаила Грујића свом свештенству.

Из Горњо-Карловачке дијецезе добили смо ову захвалницу високопреосв. г. епископа Михаила своме свештенству на исказаној му оданости приликом неких новинарских неоснованих нападаја и тврдња:

Бр. 145. 149. и 150. / Е. пр. ex 1901.

„Пречестнѣйшій, Намъ возлюбленый Протопресвітерь!

Примио сам и прочитао „изјаву“, коју сте *Ви* са млађом *браћом* својом на моју смиреност управили, и са којом сте „предъ человѣки“, у званичном листу нашем „Српском Сиону“ својега Епископа-Дијецезана — „исповједили“!

Та ваша и драгога ми свештенства снажна „изјава“ и неустрашима „исповијест“ за моју је душу слатка утјеха, а за моје срце врло драгоцјен и мио дар свештеничке, толико искушаване свијести и братске, толико потресане љубави ваше... Утјеха зато, јер је жива *свијест* драгога и вијернога ми свештенства из темеља опроврглa жалосну причу о тобожњем општем огорчењу и противности духовнијех синова према оцу своме; а драгоцјен и мио дар зато, јер је на помолу његову, као на плоду *љубави* ваше, нестало магловитих и јадних приказа о духовном животу нашем, као што пред лицем жаркога сунца нестаје мрака и порода његова...

Примите стога и Ви и сва браћа наша топлу, љубави небесном задахнуту благодарност моју уз то непоколебимо увјерење, да ћу тај дар Ваш што се тако дивно блиста на незаходимом сунцу благослова Божјега, њежно и брижно чувати и његовати, како би га цио и неповријеђен предати могао Првосвештеничком нашљеднику Нашем; јер је у њему и с њим *први и истиниши* залог правога и живота и рâста у Христу Господу нашем, и нас самијех и цијеле нашој бризи и управи повјерене цркве Христове.

Шаљући Вам наш архипастирски поздрав и благослов позивамо Вас, да о овом *што прије* извијестите све, Вашем

духовно — управном попеченију потчињено свијесно и драго ми свештенство.

У *Плашком*, у очи Арханђела Міхаила 1901. год.

Епископ **Михаилъ** с. р.“

Истина о грофу Лаву Толстоју

С руског превео **Ст. Р.**

(прочитано у богословском књижевном друштву „Слози“.)

Ради истине и здравог смисла сматрамо корисним упознати руске читаоце и писце са чланком о Толстоју, који се појавио пре неколико дана у мајској свесци познатог лондонског листа Monthly Review *(Мјесечни преглед). Писац г. Калдерон даје том чланку наслов:* The Wrong Tolstoi *(Лажни Толстој).*

*

Руска је црквена власт сазнала и установила напошљетку факт, који је ево већ скоро четврт вијека био познат цијелом образованом свијету — потпуну несугласност између учења цркве и учења Толстојева. Свети је Синод потврдио одлучење грофа од цркве, који се већ од дужег времена тим бави, да одлучи од себе цркву. Дуго ћутање Синода само се тиме и тумачи, што до њега нијесу долазили религијозни списи Толстојеви, јер их је цензура задржавала.

Толстој и ученици његови одбацују „бесмислени и неморални“ догмат искупљења, заједно са учењем о личности Божанства, о Божанству Христа, о будућем животу, о свему, на чему је основана црква са цијелим својим богослужењем и обредима. Зато би могло изгледати, да су они дужни равнодушно сусретати громове црквене осуде, могло би изгледати — како се могу ученици гњевити за то, што црква отказује учитељу утјехе религије, које он већ толко година одбацује, разглашујући, да су оне лаж и насиље. Па шта? зар није чудновато, што они сад позивају сав цивилизовани свијет да подијели с њима вапај горке срдбе на клерикалну тиранију.

Због такве чудноватe недошљедности треба се задубити у психологију те необичне чете ентузиаста уз свјетлост оног социјалног и религијозног учења, које они исповиједају.

Из палуобразоване средине, од оног времена, кад су у њу продрле сериозне мисли, произишло је ново друштво људи, напуњених благородним, али не дубоким тежњама — које очекује и захтијева оживотворење мира и среће на земљи. Ти људи траже за то брзе, коначне мјере: учењаци им не дају жељеног одговора; тада они траже себи *пророка*. И гле, кад им тај пророк проповиједа, да њихови лијечници ништа не разумију у лијечењу болести, да њихови свећеници и управитељи употребљавају своју власт и разум само ради своје личне користи, — они примају пророка с усхићењем — као да им је казао више, него што су они сами знали и мислили, — и постају новим хришћанима, теозофима, толстојцима или нечим другим те врсте.

Налазећи, да сви учењаци и филовофи нијесу у стању да ријеше неразрјешива питања живота, обратили су се због вјерног ријешења њихова к људима, који нијесу оптерећени никаквим знањем.

И ето таква је баш публика отворила уши да чује проповијед Толстојеву. И он је почео учити, да су сви доктори, законословци, духовници, државници, филозофи — сви или луде или варалице и шарлатани, и да свијет треба да одбаци сву своју цивилизацију, знање, умјетност, таленте, вјеровања, законе, војске, флоте и цијело социјално уређење. Очевидно је, да би та ријеч морала изгледати суровом образованим члановима друштва, јер су сви они — доктори, законословци, државници, духовници, војници, учењаци, земљопосједници и томе слично. Осим тога има још важнији узрок, зашто није људима разумним и образованим јасно јеванђеље Толстојево: узрок тај, што се то јеванђеље у свим својим дијеловима састоји из протусловља не само с разумом и искуством, већ и само са собом; и такова немоћна мисао — премда може бити својствена дјелимичном расуђивању засебног лица, али већ никако није својствена филозофији. Дјелимична се мисао може још колебати према расположењу духа, — али истина мора бити увијек вјерна самој себи.

Но слабост мисли — ништа не значи

за ентузиаста. Тој опширној дружини ентузиаста, која непрестано расте, својствена су свакојака протусловља вјеровања, шта више својствено јој је да вјерује у лаж, коју они сами сазнају. Па инак ти људи често владају друштвеним мишљењем — они стварају репутације: једне покривају срамотом, друге овјенчавају славом, — они скупљају масу упаљивог материјала, од ког се може запалити и сериозни дио друштва.

Раду Толстојевом нанијели су ти људи велику штету, зато што су привидног, лажног Толстоја поставили као неки идол у музеј славе, а садашњег, правог Толстоја сакрили, поставили у засјенак. Ја не говорим о литерату Толстоју, који има трајну репутацију у мишљењу свију разумних људи; говорим о раздвојеном Толстоју у пошљедње вријеме: један, прави, добар човјек, господар Јасне Пољане; други, лажни Толстој, који неуморно пише књиге и памфлете, у којима излаже стиду и срамоти све најбоље тековине разума и труда људског.

Та дволичност — тешко је искушење и за самог Толстоја и за његове ученике. Лажни је Толстој написао велику књигу као доказ за то, да је он онај исти, што и прави Толстој. У тој књизи тежи он да постави протусловље свог бића као религијозни догмат, који се може назвати *паралелограмом моралних сила*. Ученици његови узимају тај догмат, као основу за суђење о Толстоју, за оправдање очевидних протусловља међу његовим ријечима и дјелима.

Лажни Толстај пише памфлете за доказ тога, да човјек треба да се ослободи сваке својине, да не зна ни за жену ни за дјецу; и у то исто вријеме живи прави Толстој са својом фамилијом у свим удобностима живота, на имању у туљској губернији.

И ево чиме он себе тумачи: „Он је желио (вели један између његових штоватеља мср. Елмер Мод) да ради у потпуној сагласности са својим ученьем, али то није могао испунити. Није се могао, на примјер, одрећи своје властитости, а да не расрди своју жену и дјецу — можда би се они обратили у таком случају на власти с молбом, да га задрже од тога. То је јако збунило Толстоја; но он је осјећао, да наносећи штету, не може чинити добро. Никакав одлучан чин (на примјер раздати све сиротињи) не би му могао послужити оправдањем, — јер би побудио горко чувство гњева у срцима најближих људи. И тако му је дошло у памет да преда сву преосталу својину жени и фамилији и да продужи живот као и прије у лијепој кући са слугама, подносећи са благошћу приговоре поради „недошљедности“ и да се задовољи тим, да се, као допуна литерарном раду, занима ручним послом и да живи по могућности једноставно и уздржљиво“.

Изгледа да би тешко било „чинити добро, не проузрокујући штете, не производећи горког гњева у срцима ближњих људи“. Та се „ситна“ запрјека природно јавља, кад човјек, особито још ожењен, намисли да испуни систему живота, која је основана на сиромаштву и безбрачности. И гле толстојци се обично љуте, кад чују приговарања њиховом учитељу због недошљедности: у тој је срцби без сумње лично чувство, јер сви они, клањајући се системи, не испуњавају је — једва ће се наћи један тако вјеран међу хиљадама штовалаца Толстојевих, који су расијани по свем свијету. И та је црта особито карактеристична у религији, која се бори, која говори свему свијету, да све остале религије нијесу ништа друго, већ лаж, коју су измислили пошљедователи само за оправдање свог развратног живота.

И тешко је, разумије се, врло је тешко испуњавање. Тешко је дјело за човјека који презире и одбацује заштиту закона — да живи на свом имању (такво вјеројатно предпоставља Толстој у сваког од својих ученика) и да се храни, без сваког куповања и продавања, од рада својих руку, — кад још уз то тумарају гомиле гладних хришћана. Недавно смо читали рачунске извјештаје једне општине правих толстојаца: таква је општина становника никобарских острва, који јамачно нијесу ни чули за Толстоја. Ево како они живе: у њих нема ниједног човјека, који би имао власт. Потпуно одсуство потчињености —

најјаснија црта њиховог социјалног живота. У селима нема никаквог старјешине. Мужеви немају никакве власти над женама родитељи над дјецом — сваки човјек сам по себи не зависи ни од кога. Нико не ради, јер није потребно да се ради. Сваки налази све, што му је нужно у животу. Кокосова дрва доносе толико плода, да га немају куда метнути, — а шго преостане, то мијењају за рум, за дуван, сребрне кашике, црне калпаке, што они особито воле. Нема никакве борбе за опстанак, — и шестогодишњи дјечак може добити себи све, што му је потребно. Никоме не пада на памет, да је потребно плаћати какве год порезе, да је потребно раскрстити се с каквим год сусједима. Уопће не може се ништа рђавог о њиима рећи, — они су добри, простодушни људи. Новци им нијесу ни за што потребни, они и не знају за новце, само узимају радо ситне монете, зато што праве од њих себи наките.“

Ето оживотворења Толстојева идеала. Знаменито је у њему, и сјећа на Толстоја, што је речено о монетама: код њега је у причи Иванушка луђак речено: „кад дођу до новаца, дају својим женама монете за минђуше, дјевојке их уплећу у косу, а дјеца се с њима играју по улици.“ Истина, Никобарци нијесу анђели и неће достићи савршенство — потребан им је рум и дуван, а то не спада у систему Толстојеву. Али у свему осталом они тачно испуњавају учење Толстојево: нема никакве дисциплине, никакве потчињености Они владају таком цјелином убјеђења, с каквом се не може ни сам Толстој похвалити, ни ученици његови; они једини, може се рећи, живе у таким условима живота, у каквима се може оживотворити политичка економија Толстојева: „нема борбе за опстанак — све је, што је потребно за живот, приправно — пред вратима“. Више од тога не тражи ни сам Толстој. Он је убијеђен, да невоља радничког сталежа произилази само отуда, што богаташи тјерају сиромашне са земље, која кипти храном и свакојаким плодовима земаљским, али таква политичка економија могућа је тамо негдје на југу Русије, у плодној земљи, и то у најродније године. Ако би ма кад сав свијет сишао с ума и почео примјењивати Толстојеву теорију управљања, то би почело становништво бјежати из Енглеске, Француске, Њемачке, Русије, — бјежати ма куда у плодније мјеста или на острва никобарска.

Узмимо, да су све то — личне заблуде: најмудрији међу филозофима може заблудити. Но лажни се Толстој ослања на авторитет Исуса Христа, да оправда своје учење, да потврди авторитетом недостатак разумних основа. Гдје би он уловио толико ученика, ако се не би позвао на Јеванђеље.

Како би се он сакрио од критике, кад не би себи подигао тврђаве од библијског текста. Па ево, треба погледати на чему су основане те тврђаве, и те везе, којима се он усиљава да утврди и приведе к јединству своје филозофско учење, — је ли могуће признати истинитим и правим.

(Свршиће се)

Проповед приликом гласа о „појави матере Божје.“

„Тада ако вам ко рече: ево овде је Христос; или: ено онде; не верујте.“ (*Марко* 13, 21.)

Љубазни Хришћани!

Чудан је човек: пун је радозналости, мори га љубопитство. Човек је рад да зна не само: шта ће бити? него и: где ће то бити, кад ће бити и како ће бити? Па ако само кога питати може — питаће га и распитивати о свему и свачему.

Па и ученици Исуса Христа беху људи; и они беху радознали, и њих је морило љубопитство. С тога ће једном и запитати Христа: „Учитељу, кажи нам, кад ће то бити, и какав је знак твојега доласка и пошљетка века?“ (Мат. 24., 3.), а то су га питали за то, што им је Христос о свом доласку говорио, те су они ради били знати, кад ће то бити и по каквом ће га знаку познати.

Но Христос им одговори, да „о дану томе или о часу нико не зна, ни анђели, који су на небесима, ни син, до отац“, ипак им је навео неке знаке по којима ће познати, да се ближи време доласка Христова и „пошљетка века.“

Један од тих знакова јесте и појава „лажних Христоса“; с тога Христос и рече својим ученицима или управо нама: „Тада ако вам ко рече: ево овдје је Христос; или: ено онде; не верујте. Јер ће изаћи лажни Христоси и лажни пророци и показаће знаке и чудеса, да би преварили, ако буде могуће, и избране. Али ви се чувајте: ето вам све казах напред (Мар. 13., 21.—23.)

Дакле: лажни Христоси не само да ће говорити, да су они то, него ће учинити моћи „знаке и чудеса,“ а само за то, да би им људи веровали, и да би тако могли „преварити, ако буде могуће, и избране“.

И као да се приближују, љубазни моји, дани времена тога. Јер се почињу појављивати — ако не „лажни Христоси и пророци“ — а оно неке лажне матере Божје. Тако се пре неких осам година пронео глас горе по Славонији, да се у неком селу, а у једној пећини појавила мати Божја. А сад се међу нами говори, да се у селу једном не далеко од нас појавила и опет мати Божја; па како у селу томе и око села тога планине нема, то се мати Божја сместила у неки запуштени бунар, или у барицу — шта ли.

Па као што они матер Божју, која се у Славонији појавила, сваки видети и са њом се разговарати могао није; исто тако и ову матер Божју, која се у нашој близини појавила, сваки не види и са њом се разговарати не може.

И чудновато! да баш људи наше вере и нашег закона не могоше видети и разговарати се ни са оном Славонском, а ни са овом Банатском матером Божјом. Него су је видели и са њом се разговарати могли само људи вере католичке, закона римског.

Као она Славонска, тако и ова Банатска мати Божја учи људе, како им живети треба, и казује им, шта им чинити, а чега им се клонити ваља. Шта све говори и чему учи ова мати Божја, која се појавила у нашој близини — ја не знам.

Но није ни нужно да знам. Доста ми је, да знам место, где се мати Божја јавља; као и то, да се она не појављује људима наше вере и нашег закона: па да знам и вама поуздано кажем, да је то пука гатка, гола измишљотина, а баш и срачуната људска превара.

Та да се доиста појавила мати Божја, зар би се она појавила и појавити могла у запуштеном бунару, или прљавој барици; а зар се не би појавила на месту пристојном, које би јој и приличило. Па онда: за што да се не појављује људима наше вере и нашег закона? Или је зар наша вера лажна, а наш закон Богу мрзак? Та наша је вера стара, вера Христова; а наш је закон онај исти, који су апостоли проповедали и исписали, а светитељи засведочили, а мученици крвљу својом запечатили. Па за што да се баш људима наше вере и нашег закона не јавља?

Каже ли св. писмо, да ће се кад год појављивати мати Божја.

Не каже. Баш на против, св. писмо каже, да ће се појавити — не Христос и мати Божја, већ „лажни Христоси и лажни пророци“. Већ то је доста, па да не верујемо гласу о некаквом појављивању матере Божје, него да признамо, да је глас тај пука прича, гола измишљотина или израчуната превара.

А је ли нужно, љубазни моји, да се појављује мати Божја?

Ако би се мати Божја појављивала, за то, да нас научи, како нам живити ваља и шта нам чинити треба — као што се и каже, да мати Божја, кад и где се појави, то говори и томе учи: онда није нужно, да се мати Божја појављује, јер то, како нам живити и шта нам чинити треба, имамо ми у речи Божјој, у светоме писму, које се овде, у овом светом дому Божјем, чита и разјашњује. Па ако смо себи и своме добру ради, ако хоћемо душу своју да спасемо, а ми долазимо редовно у овај св. храм и слушајмо пажљиво науку црквену; а немојмо на глас, да се овде или онде појавила мати Божја, у радно доба остављати посао свој, те путовати по неколико сати до места где је тобож мати Божја. Јест, љубазни моји, немојмо по свету трчати, и по мрачним гудурама, запуштеним бунарима и прљавим барицама матер Божју тражити: кад је она нама близу, врло близу, једва неколико корачаји, а то је овде у овом св. дому молитвеном. Па кад нас јасан глас звона са куле црквене позове, — што не бива никад у непогодно, у радно време — а ми дођимо у ову кућу Божју, и ту се топло помолимо пресветој мајци Божјој и њеноме божанскоме Сину, и ми ћемо бити поможени, ми ћемо бити спасени.

Та, љубазни моји, грешна је и сама по-

мисао и жеља, да нам се појави мати Божја. Кад је јеванђеоски богаташ мучећи се у паклу угледао из далека убогога Лазара у наручју Аврамовом, и замолио Аврама, да пошље Лазара кући оца његова, јер има код куће још пет браће, па нека им Лазар посведочи, како је у паклу, да не би и они — као што је и он — дошли на место мучења — Аврам му одговори „имају они Мојсија и пророке, па нека их слушају“; а кад је богаташ рекао, да не ће послушати Мојсија и пророке, него ако им ко из мртвих оде, покајаће се, на што опет Аврам одговори: „ако не слушају у Мојсија ни пророка, баш да ко и из мртвих устане не ће веровати. (Лука, 16, 23. 31.)

Тако и ми, љубазни моји, кад би умолили Господа нашега Исуса Христа, да нам пошље пресвету мајку своју, да нам каже и посведочи, како је тамо на небу, и шта нам чинити ваља, па да не дођемо на место мучења — он би нам одговорио: имате јеванђелисте и апостоле, па слушајте их; а кад би му ми рекли: не Господе, не можемо да верујемо јеванђелистама и апостолима, али ако нам пошљеш мајку своју, њој ћемо веровати, онда ћемо се покајати, на што би нам Христос одговорити морао: кад јеванђелима не верујете, кад на реч апостолску не ћете да се покајете, баш да вам и милу мајку своју пошљем, не ћете веровати, не ћете се покајати.

Па тако и јесте. Ако смо ради спасти се; ако смо ради избећи „место мучења“: а ми послушајмо Господа нашега, Исуса Христа, који вели „изиђе време и приближи се царство Божје: покајте се и верујте јеванђеље.“ (Мар. 1., 15.)

На послетку: потсећајући вас и опет на пророштво Христово, да ће доћи време, када ће се рећи: „ево овдје је Христос; или ено ондје је мати Божја, па вам велим: „не верујте. Јер ће изићи лажни Христоси и лажни пророци (а и лажне мајке Божје) и показаће знаке и чудеса, да би преварили, ако буде могуће, и изабране. Али ви се чувајте: ето вам се казах на прије̂д.“ — Амин.

Тараш, 31. маја 1897. **Југ Станикић.**

Хришћанска наука о блаженствима

Превео с немачког: **Милан Поповић**

Чудновато је, благ. Хришћ., што су људски појмови о оном, што блаженству припада, и појмови о средствима, како се до тог доће, тако различити и противусловни; да се они ипак у ничем другом не слажу, већ у жељи, у најискренијој, свагда дјелотворној жељи, да сретни буду, и да вазда сретнијим бивају. Сви хрле и теже за једним и истим циљем, за блаженством; сви држе, да ходе по правом путу, који тамо води; држе, да тај циљ из далека види; држе, да су му близу: па ипак су њихови путови тако далеко једни од других, и често су баш тако једни другим противни, као што је увијек противно вече дану, тама свјетлости. Зар може друкчије бити, забасали, уморни путници на путу живота, зар може друкчије бити него да већина вас свој циљ промаши, и кад мисли да ће га постићи, на свој страх опази, да је даље него икад од њега удаљен? — Али, зашто се усуђујете без воће у пустињу, гдје је само један, прави, сигуран пут, а хиљаду странпутица? — или, зашто изабираште воће, који су сами невјешти правом путу, или се даду сваким варљивим примамљивим гласом, сваким блијештећим, блудећим огњем, који нас опсењује, завести? Зашто идете раће тамо, гдје вас тјера вика чулних радости, бурни прохтјеви дивљих, жестоких страсти, поток обичаја и навика, које владају и тирански примјер мноштво, а не тамо, гдје вам свјетли свјетлост разума, гдје видите пред собом стопе поштовања достојних људи, гдје вас прати мирно размишљање, поуздана извјесност и тихо очекивање жељеног успјеха? Зашто се не користите напутцима, осокољивањима, примјером воће предходника, кога вам је Бог баш за то с неба послао, да вас изведе из овог лавиринта, да вас научи, да се клоните сваког кривог пута и да по најравнијој, најсигурнијој стази к циљу тежите, и да вам при том буде ваша свјетлост у тами, ваша заштита у опасностима, ваша палица и штап у препрјекама и тешкоћама, ваш примјер у сумњивим случајевима? Зашто не слиједите Господу Исусу, који је баш на том путу, по којем вам он вели, да и ви идете, заиста до највише величанствености доспио, и који ће све оне, који му вољно и стално подражавају, к себи узети, и учинити учесницима свога величанства. О нек вас он поучи, шта је срећа, и како долазимо до посједа и уживања праве сталне среће. Он је достојан вашег цијелог повјерења; једини неварљиви учитељ истине; пастир, који свој живот даје за своје овце; воћа, регент, који се за оне,

које му је Отац дао, пожртвовао, који је за њих умро, и који ће нас зацјело тако исто водити, као што је Бог њега поставио ссби с десне стране. Чујте његову науку у нашем тексту о том, шта човјеку даје права преимућства и обећаје сталну срећу. Видите, како се далеко удаљује његова наука о том од простих престава људских, испоредите једно с другим, и испитујте, да ли се не препоручују његове бесједе здравом разуму и савјести човјека, који размишља.

(Еванг. Матеј 5, 3—10.) И отворивши уста своја, учаше их говорећи: Благо сиромашним духом, јер је њихово царство небеско; благо онима који плачу, јер ће се утјешити; благо кроткима, јер ће наслиједити земљу; благо милостивима, јер ће бити помиловани; благо онима који су чистог срца, јер ће Бога видјети; благо онима који мир граде, јер ће се синови Божји назвати; благо прогнаним правде ради, јер је њихово царство небеско.

По напретку нашег данашњег Евангелија, ми ћемо истраживати што нас учи Хришћанство да помажемо своја највећа преимућства и да тражимо своје блаженство.

Дођите дакле ви сви, који чезнете за блаженством, и који сте може бити већ одавно за тим узалуд тежили, дођите и чујте, што вам о том даје небеска мудрост преко свог првог поузданог Учитеља, за успомену и руководства.

I. Може бити, она вас позива преко свога поузданика, може бити ви мислите, да се од оног, који хоће да је сретан изискује богаство, да морамо у изобиљу пливати, па да задовољно живимо, да нам треба многа храна за многе године, или баш за столећа, како се не би бојажљиво за други дан бринули. Можда вас заслепљује сјај, који богатог окружује, сјај његовог одијела, велељепност његовог стана, преимућство, које му се у друштвима указује, част, која му се при том указује, углед који он улије себи свугдје и на сваком мјесту стећи. Средства за срећу још нијесу срећа сама. Али не варајте се; не дајте се обмањивати тим лажним сјајем; и што се лакше могу она средства злоупотребљавати, тим она даље удаљују у опште човјека од тог циља. *Блажени су сиромашни, јер је њихово царство небеско.* И ако богаство као богаство никог не искључује из царства Божјег; и ако оно само по себи никог не чини неспособним да постане Хришћанин, нити неспособним да ужива блаженство будућег живота, ипак оно отештава обоје ког многих, који га имају. Оно је код већег дијела људи терет, додуше сјајан терет, али ипак терет, који их земљи вуче и ход њихов по стази живота чини врло опасним, и на хиљаду их погрјешака наводи, често пута и на најружније преступке. Њима су заповједи Хришћанства толико пута неподношљив јарам, његова обећања имају мало чара за њих, и њихов чулни земаљски укус онеспособљава их за уживања чистих небеских радости. И кад Хришћанство пушта да његови шљедбеници пате, кад од њих тражи драгоцјене жртве, тада је богатом врло тешко, тада му је често пута немогуће, да своју дужност свему другом претпостави и да се само одрицањем и вјерношћу удостоји награде будућег свијета. Благо тада сиромашном, благо у опште човјеку, којег су жеље према богаству удешене, којег срце не тежи за земаљским стварима, који се зна с малим задовољити. У својим очекивањима ријетко ће се икад преварити, жеље ће се његове далеко лакше и потпуније задовољити. Његов је пут слободан од хиљаду замки и спотицања; њега не прогањају бојажљиве бриге на том путу; њему су заповјести Хришћанства далеко лакше; њему се показује боља будућност у најдражестнијем облику, и блага небеска већ привлаче његове најодличније наклоности.

II. Може бити ви држите, да само они заслужују да се славе као сретни који све дане проводе красно и у весељу, који се боје сваке озбиљне помисли, сваког осјећања туге и жалости, који своје очи и своје срце од свега одвраћају, што се нуждом и невољом називље, који се у већем или мањем кругу шумних весеља, која нас заглушују и налазе, тобоже цио свој живот у игри, шали и смјеху проводе. Али не варајте се, то није пут правом сталном блаженству. Лакоумље је карактер луђака, а лудост понижује и слаби човјека, па га прије или послије с покајањем и тугом кажњава. Гола чулна радост је ријетко нешкодљива, још ређе трајна, често је погибељна радост. Дивље, објесне страсти често пута вуку за собом јад гнушање, болове, и све те ствари, и ако су најневиније, ипак пуштају срце празно, и не задовољавају дух, који тежи за племенитијим занимањем. Не, *блажени су они, који бол сносе, јер ће се утјешити.* Блажен је онај човјек, коме размишљање и озбиљност није страно, није на терет, који често у свечаном часу самоће оплакује своје и своје браће гри-

јехе и погрјешке, који није равнодушан и неосјетљив према ма којој човечијој невољи, и не стиди се суза скрушеног кајања, жалости, сажаљења, њежности, коју тако изажима њежна савјест, осјетљиво, човјекољубиво срце, и врућа тежња за вишим савршенством! Његова озбиљност обећаје му и даје далеко више правог чистог задовољства од лакоумља луђакова; жалост ће му прибавити сталну радост; његово племенито, човјекољубиво срце отвориће му најбогатија врела утјехе. Њега ће усрећити свједочанство добре савјести, мир и спокојство ће владати у његовој унутрашњости, макар свијет са својом радошћу прошао, и задовољство грјешника се претворило у муку, ипак њега ће радост обузети, и његово ће се блаженство повећати.

III. Ви може бити мислите, да онај, који хоће да је сретан, да засвједочи свој углед, да сигурно у свијету живи, да тај не мора мирно сносити никакве неправде, никакве увриједе некажњено пропуштити, ником се не уклонити, ником не попустити, сва своја права најстрожије спровести и да мора задовољити прохтјевима сваке раздражене страсти. Али не варајте се, довикује Исус; то није пут, који води до спокојства срца и до задовољства. Тако отварате себи неисцрпиве изворе немира, жалости, сметње и кајања. Тако удаљујете своју браћу од себе и закључавате своја срца према себи. Тако се не можемо радовати своме животу. *Не, блажени су кротки, јер ће земљу наслиједити.* Блажен је онај човјек, који сам себе савлађава, који зна свој гњев надјачати, своју зловољу сакрити, и који неда да га страсти амо тамо покрећу. Блажен је онај, који је пријатељског, благог, безазленог духа, који је научио сажаљевати, погрјешке превиђати, губитак сносити, неправду пребољети и увриједе праштати! Он ће далеко сигурније живити, својим ће се животом далеко мирније и потпуније наслађивати, више ће љубити и љубљен бити; и срећа љубави, сладост спокојства срца и осјећај самосавлађавања, који га уздиже, свако ће му пожртвовање олакшати и сваку штету размјерно надомјестити.

(Свршиће се.)

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: **Ст. С. Илкић.**

(Настављак.)

3. *Посебна правила која се односе на живот свештенослужитеља.*

Правила су у главном прописала и начин живота свештених лица[1] и одредила им одношај према верним и неверним. Све канонске одредбе у овоме погледу сачуване су тачно у овопредеоној нашој цркви, и нашла су примену у познатим по Светом Архијерејском Синоду донесеним, а по Њ. Величанству Краљу потврђеним дисциплинарним правилима.[1]

Према томе од свештеника се захтева, да проводи побожан, богобојажљив и моралан живот и у свему да се руководи речма Светога Писма, које говоре: *буди углед верним у речи, у живљењу, у љубави, у духу, у вери, у чистоти* (I. Тим. 4, 12).

У првоме реду захтева се, да ожењен свештеник својим домаћим и породичним животом буде узор својим верним, како се ови не би спотакли о саблажњив начин домаћега му породичнога живота (Трул. прав. 6). Од неожењених свештеника се захтева узорит живот, при чему се од њих нарочито изискује, да бодро чувају високу врлину девичанства, коју су сами изабрали (I. вас. саб. прав. 3. дисц. прав. § 8. и даље).

У служби својој изискују правила од свештеника, да буде „беспрекорни делатељ, који право врши реч истине“,[1] да строго чува црквене установе, а нарочито прописане постове. Апостолско правило у том погледу говори овако: „Ако који епископ, или презвитер, или ђакон, или ипођакон, или чтец или појач, не буде постио свету четрдесетницу пред пасхом, или среду, или петак, осим ако није запречен телесном немоћу, нека буде свргнут“ (апост. прав. 60. в. Трул. 29. 56. 89).[1] У међусобном одношају свештенослужитељи вазда морају пазити на потребну сагласност, једномишљеност и услужност (апост. прав. 34. 59.). евентуално свештена лица од презвитера на ниже, дужна су својим епископима и духовним властима

[1] Дисциплинарна правила за православно српско свештенство у опсегу православне српске митрополије карловачке. (Срп. Сион бр. 16. 1900 године).

[1] *Еп. Никодим*: Правила II. стр. 550. од 3.

[1] Дисц. правила § 18.

одавати каноничку послушност у сваком погледу (ап. прав. 39. 55. — IV. вас. 8. — Трул. 34. — Лаод. 57. — Карт. 31. — Вас. Вел. 89).[1] За увреду нанесену епископу и за упорност према надлежним духовним властима, сваки се клирик, у смислу канонских одредаба, има лишити чина (ап. прав. 55).[1] Такође се и клирик свргава, ако увреди презвитера или ђакона (ап. прав. 56).

У речма: „*забадава сте добили, забадава и дајите*“ (Мат. 10, 8) — има свештенство заповед од самога Спаситеља, да за вршење светих тајана, путем којих се предаје вернима благодат Божја не сме никакву наплату тражити и узимати, јер дар Божји није роба, која се за новац продаје. Сваки свештенослужитељ, који противно поступа од овога, чини симонију и има се свргнути (апост. прав. 29. — IV. вас. 2. — Трул. 23).[1] Но како је и свештеник човек, који има својих животних потреба, то да га брига за подмирењем тих потреба не би омела у вршењу узвишених дужности позива му, Црква је од вајкада признала, дозволила, шта више и у дужност ставила (Мат. 10, 10. — I. Кор. 9, 14.), да чланови њезини дају извесне приносе у корист клира, помоћу којих ће се клир моћи издржавати (ап. прав. 4).[1] С тога плате, односно бенефиције, које се дају на уживање свештенству, нису *наплата за њихову службу*, већ су накнада за оно, по њих изгубљено време, које свештеник мора да посвети старању за поверене му верне, запостављајући тако бригу за свој сопствени, лични и породични опстанак и напредак У осталом највећа је награда за свештеника, када му верни, по речма св. Григорија, приступају светим тајнама чистом савешћу и као што треба.[1]

У јавном и друштвеном животу прописују правила, да се свештеник понаша вазда онако, како то приличи светињи и узвишености чина му. Спољашњим изгледом својим ваља да је чист, уљудан и скроман. Раскошно одело, наките и мирисе ваља да избегава (VII. вас. 16.).[1] У опхођењу с вернима ваља да поступа благо и кротко имајући вазда пред очима узор службе му — Христа пастиреначелника. За осуду је свака груба и опора реч, коју свештеник употреби према вернима, а усуди ли се туђи верног, тада се лишава чина (апост. прав. 65). Свађа и парничење с вернима такође се казне као преступи.[1] Као год што је црква прописала какав ваља да је свештенослужитељ према вернима, исто је тако одредила и како да се верни понашају према свештеницима. Још у најстарија времена црква је прогласила имунитет свештених лица и тај имунитет признала је и држава још под царем Константином године 313. Имунитет свештенослужитеља очуван је и данас у цркви, те она казни прописаним црквеним казнама сваког верног, који би се усудио повредити тај имунитет (прав. 3. десетог пом. сабора). Држава данашњим даном не признаје имунитета свештених особа, али ипак за то казни сваког оног који би се усудио свештенослужитеља у служби му напасти и увредити. У односу према иноверним захтева се од свештеника, да им верска убеђења поштује, али да нема молитвеног општења с њима (ап. прав. 45. 46. 64. 70).[1] Свештенослужитељима се најстрожије забрањује ступати у сваковрсна тајна друштва те склапати завере, како противу својих духовних старешина, тако исто и противу владара и поретка у цркви и држави, (Халк. саб. 18. —).[1] Свештеник се не сме бавити световним и војничким пословима, те примати на себе никакве светске и војничке дужности (ап. прав. 6. 81. 83. — Карт. 16). Исто тако већ из карактера свештеничке службе јасно је, да се свештеник не сме занимати таквим послом, који је срамотан и који може понизити достојанство чина му (Карт. 16);[1] само се може примити тутор ства над малољетнима, односно по налогу надлежнога епископа може на се узети старање за сироте и удовице који су без заштите, те о оним особама које потребују црквену помоћ ради старања Божјег (IV. вас. прав. 3). Када то интерес црквени захтева, свештеник се може примити и одветништва у суду, али вазда уз претходно овлаштење и дозволу од својега епископа односно духовнога поглаварства.[1] За спо-

[1] Ibid. §§ 31. 33. 48.
[1] Дисц. прав. §§ 47. 48. 81. и 85. ал. 4.
[1] Дисц. правила § 46.
[1] *Ев. Никодим:* Правила кн. I. стр. 49.
[1] Ibid. стр. 503.
[1] Дисц. прав. §§ 11. 15. 16. 17.
[1] Ibid. § 19.
[1] Ibid. § 24.
[1] В. *Ев. Никодим*: Правила кн. I. стр. 373. — Дисц. прав. § 26.
[1] Ibid. § 11.
[1] *Ев. Никодим:* Правила кн. I. стр. 332. — Дисц. прав. § 19.

редно занимање може се дозволити свештенику само такав посао који није у противности са чином му (VII. вас. прав. 15.) као што је н. пр. служба учитељска. Сем тога свештеник се може примити чланства у државним и аутономним нам преставништвима.[1]

Трезвеност је врлина, која ваља да краси свакога пастира цркве Христове. Пијанчење, као и картање и сваковрсне азартне игре, те кајишарење и зеленаштво не приличи чину свештеничком и због тога се одавање наведеним страстима строго забрањује и казни (ап. прав. 42. 43. 44.)[1] Сем тога свештеник мора избегавати свако делатно учествовање на јавним забавама и не сме присуствовати у позориштима и циркусима при постављању саблажњивих престава. (Трул. 24. 51.)[1] Остала својства и дужности свештенослужитеља као пастира црквеног подробно излаже пастирско Богословље.

4 О напуштању свештенога чина.

Сгара црквена правила категорички забрањују свештенослужитељима, ма из којег узрока напуштати свештени чин, а оне који то учине стављају под највећу и најстрожију казну — *анатему*. Четврти васељенски, Халкидонски сабор овако говори у том погледу: „Који су једном ступили у клир, или су се калуђерству посветили, наређујемо, да не могу већ ступати ни у војничку ни у светску службу; а који се на ово усуде, и не поврате се, покајавши се, к ономе што су ради Бога изабрали, нека буду анатема“ (прав. 7). Поступак овај осуђује се овако строго с тога, што скидати са себе свештени чин, који смо од своје воље на се примили значи — варати Бога а не људе; одбацивати тајанствену благодат Светога Духа која нас посвећује на високе службе, значи уједно вређати Бога прецењивањем овога света и његових сујета, а пренебрегавање дужности, које према Богу на се узесмо, значи насилно кидати тајанствену везу, која свезује свештенослужитеља с Црквом Христовом — те тиме доказивати, да су у нами покварени нрави, да нам је слаба вера и да су нам миле страсти; сем тога напуштањем свештенога чина проузрокује се велика саблазан у хришћанском друштву и понижава се пред њиме углед свештеничке службе. Свештенички би чин веома много изгубио од своје важности, када би се сваком дозволило да га напушта када хоће, и због чега хоће. Карактеристично је, да црквена правила не наводе разлоге за напуштање свештенога чина, јер и не слуте да може бити таквих важних узрока, због којих би се могло тражити, да се напусти свештени чин. Спољашње дужности које иду уз свештени чин, као што су дужности епархијског епископа и парохијског свештеника, у крајњој нужди могу се напустити због велике душевне и телесне болести и слабости, али се не могу навести узроци услед којих би и сам чин постао теретан јарам. Према томе, ако би ко желео да се рашчини због тога што су му тешке духовне дужности, које су скопчане са свештеним чином, тога такав разлог не би могао ни најмање извинити, шта више такав је свештеник достојан осуде, јер показује да је малодушан, лакомислен и да тежи да угађа себи и својим пожудама. У сваком случају сваки кандидат свештенства, ваља претходно да прокуша себе, те да се увери еда ли ће у стању бити тачно и савесно вршити узвишене дужности свештенога чина, јер се касније не може узети за извину навод, да му тешко пада вршење свештеничких дужности. У овом погледу је карактеристично решење трећег васељенског сабора, у ствари једнога епископа који се није одрекао чина, већ само управе над повереном му епархијом. За њега говоре оци поменутог сабора, да је услед тога, што је био „од неких смућен и стављен у неочекиване прилике, при томе и по себи нерасположен најбоље к раду, уморен бригама, које му је служба налагала, а неспособан да сам стане на пут укорима противника својих непојмљивим за нас начином поднео (је) писмену оставку на своју катедру. Он је свакако морао, пошто је једном примио на себе свештеничко старање, до краја духовном га крепошћу и држати, без обзира на труд, и добром је вољом морао подносити зној, који би му награду донео био“ (прав. 9). Морамо овде приметити, да се у старој Цркви забрањивало напуштање и спољашњих дужности црквене службе, и сви који би се упорно придржавали таквих отказа били су одлучени од црквенога општења (Апост. 36. Антиох. 17). Па када се већ осуђивало и само напуштање спољашњих дужности, колико се

[1] Ibid. §§ 13. 44.

[1] *Ев. Никодим*: Правила кн. I. стр. 107. — Дисц. прау. § 11.

[1] Ibidem.

тек строжије морало осуђивати напуштање самога чина свештеничког. По државним законима грчкога царства, особе које су својевољно напуштале чин свештенички, биле су лишене свију права, звања и стања које би иначе у грађанском друштву уживале, и биле су уврштене међу робове; по другим пак законима, такви су и противу своје воље били повраћени у духовно звање, али су били лишени свију црквених степена и стајали су под најстрожијим надзором власти.[1]

Наставиће се

[1] Justin. nov. 123. cap. 7. cod. de episc. 3. const. 53. — Leonis nov. 7. et 8.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Промене у свештенству епархије Пакрачке.**) Из седнице епархијске Конзисторије Пакрачке, држане 19. новембра о. г., уследила су ова именовања и премештења: јереј *Петар Босанац*, парох. помоћник у Граберју, именован је за парох. помоћника у Беловару; јереј *Јован Седрамац*, привр. парох. помоћник у Беловару, именован је за управитеља парохије у Војаковцу; јереј *Милан Димић*, лични капелан у Новој Градишки, именован је за управитеља парохије у Плавшинцима; јереј *Теодор Иванчевић*, привр. парохијски помоћник у Воћину, премештен је у истом својству у Граберје; јеромонах *Емилијан Бабић*, протопрезвитерски капелан у Воћину, именован је за привр. парох. помоћника у истом месту; јереј *Петар Томић*, управитељ парохије у Г. Средицама, премештен је и именован за протопрезв. капелана у Воћин; јеромонах *Амвросије Поповић*, привр. парох. помоћник у Д. Раићу, именован је за управитеља парохије у Г. Средицама; и сврш. богослов *Стеван Јањетовић*, постављен је за личног капелана у Н. Градишци.

(**Лички протопрезвитерат у г. 1900.**) Гласом података, које нам је имао доброту припослати окружни протопрезвитер г. Мојсије Мајсторовић, у Личком протопрезвитерату родило се је у течају 1900 г. 1078 мушке и 984 женске деце, а умрло је 681 мушких и 674 женских; више се родило 397 мушких и 310 женских, свега 707 душа. Концем 1900. г. било је свега 31.631 мушких, 28.666 женских, свега 60.297 душа, а 10.074 брачних парова. Комуналних школа било је 340. Свега школске деце 2604, од којих 1939 православних Срба. Учитеља и учитељица свега 45, од ових 28 православних Срба и Српкиња. Из овога протопрезвитерата учило је православне српске младежи на гимназијама 39, препарандијама 5, стручним школама 3, свеучилишту 5, и на Богословији 9.

У Србији.

(**„Хришћански Весник“**). Са осмим бројем својим почео је „Хришћански Весник“ у Београду да се назива: „гласилом удруженог православног свештенства свију српских покрајина“. Издавалац и уредник тога листа г. прота Алекса Илић пише, да је „Хр. Весник“ таквим гласилом постао на скупу свештеника, одржаном 17. септембра о. г. у Београду, на којем су, по његову причању, били заступљени свештеници из свију српских земаља. На том скупу је, по његову причању, „извршено духовно уједињење свега православног српског свештенства“, те је истом приликом „Хр. Весник“ „формално постао орган целокупног свештенства из свију српских земаља.“

Да у „Хришћанском Веснику“, од како се ове године поново појавио, о нашим овамо приликама није писано како је писано, не би ни г. Илића, ни ону господу која беху 17. септембра на скупу у Београду, бунили у њиховом идиличном заносу. Али то писање присиљава нас, да порекнемо: 1., да је 17. септембра извршено духовно уједињење *свега* православног свештенства; 2., да је „Хр. Весник“ постао „орган *целокупног* свештенства из свију српских земаља“. Понаособ писање г. Алексе Илића приморава нас, да га братски опоменемо, нека се мане и нека батали писање своје о приликама овамо нашим, јер услова за коректно писање — он нема.

У Русији.

(**Руски милијунар — калуђер.**) У манастиру св. Андрије на Атонској Гори умро је пре кратког времена руски милијунар и власник златних рудокопа Ј. Сибирјаков, као калуђер, у 40-тој години. Сибирјаков је био веома интересантна појава у модерном животу Русије. Он је све своје огромно богатство употребљавао само на подизање благостања и просвете у Русији. У Томску је подигао универзитет, основао је источно-сибирско географско друштво, опремио је велики број научних експедиција подигао је у Петрограду анатомски институт и т. д.

Као добротвор је Сибирјаков чинио невероватно много. Поклањао је новац милијунима и сам је ишао и тражио сиротињу по забаченим крајевима варошким. Прошле године поклонио је рударима у својим Сибирским рудокопима милијун рубаља. Као доктор права Петроградског универзитета Сибирјаков је био

велики пријатељ универзитетске омладине, која је увек у њему налазила активног заступника њезиних интереса.

Али све то није могло задовољити Сибирјакову душу, с тога се повукао у Свету Гору у манастир, где је до смрти живео као прост калуђер. Оставио је за собом на добротворне цељи преко 30 милијуна рубаља. О да је и нама Србима такав милијунар!

(**Молба Чеха у Русији.**) Јављају из Петрограда, да су православни Чеси, који живе у Русији, поднели Св. Синоду руском молбу, да Св. Синод прогласи Јана Хуса свецем, јер да је Хус био мученик за веру, која је била православна. На молби је 200 потписа.

У Бугарској.

(**Протестанска пропаганда у Бугарској.**) Софијске „Новини“ јављају, како је у последње време протестантска пропаганда у Пловдиву особито развила свој рад. Амерички мисионари задобили су неколико Бугара новцем, па ови заишли по селима и маме у протестантизам сељаке, дајући за то новац. У селима Маркову, Коматову и др. многи су сељаци са породицама примили протестантизам.

(**Број припадника разних вероисповести и уређење бугарске православне цркве**). Према последњој статистици живи у Бугарској 2.606.786 душа православне вере, 22.616 католика, 643.258 мухамеданаца, 28 302 Јевреја. 2384 протестаната, 6643 Јермена, и на послетку 719 душа разних вероисповести. — Све су вероисповести по чл. 5. Берлинског уговори равноправне, а по бугарском уставу православна је црква државна бугарска црква. Бугарска црква успостављена је ферманом Абдул-Азиса од 27. фебр. 1870. На то је Цариградски патријарх бугарску цркву као дело светске власти изопћио, и Бугаре, закључком великог Синода, држаног у Цариграду дне 14. Августа 1872. прогласио расколницима; а при том је и остало. — Бугарска државна црква уређена је г. 1871. егзархијалним статутом, који је касније Синод прерадио, а народно собрање одобрило. По том статуту врховна црквена поглавица је егзарх, са резиденцијом у Ортакеју близу Цариграда. Он се бира доживотно, а мора бити Бугарин, образован богослов, барем 40 год. стар, а најмање 4. год епископ. На челу појединим епархијама су архијереји, и то већином су митрополити неки само епископи. По већ споменутом статуту на избор епископа и егзерха утечу донекле и световњаци. Врховна црквена власт је Синод, који се састоји од 4 на 4 год. изабрана епископа са егзархом та челу. Синод се састаје годишње једанпут у Софији, Рушчуку или Пловдиву. Све закључке Синода потписује министарство. — Бугарска броји данас 9 епархија: Доростол Червенску, са резиденцијом у Рушчуку, Трновску, Видинску, Врачарску, Плодивску, Старозагорску, Сливенску и Вернанско-Пресловску. Том броју припадају још две почасне епархије: Самовска и Ловчанска. Епископи добивају плату од државе, сваки 6000—8000 лева. Свештеници су слабо плаћени; но у новије се доба много на том ради, да се тачно уреде доходци свештенства. Бугарски епископи су већином образовани људи, дочим свештенство нема скоро никаква образовања. За образовање свештенства подигнуте су данас две богословије: једна у Трнову, а друга у Самокову. Свештеника има у свему 2350 (11 епископа, 24 архимандрита, 28 економа, 70 протојереја, 1951 свештеник, 20 ђакона и 264 калуђера). Православних цркава има до 2000. Једини већи манастир је Св. Јована Рилског, т. зв. Ставропигијон т. ј. под непосредном влашћу егзарха. Осталих, већином непознатих манастира, има 78. Женских манастира 14. са 348 калуђерица.

(**Школе у Бугарској**). У Бугарској је било и под турском влашћу примитивних школа уз цркве и манастире, где се младићи приправљаху за свештенички сталеж. Но то су биле незнатне школе и сва се наука састојала у томе, да се научило нешто мало читати и на изуст најпотребније богослужбене молитве. Тек почетком XIX. в. настојањем неких имућнијих трговаца и грчких епископа утемељене су нешто боље школе, али пошто је наставни језик био грчки, било је слаба успеха. Књиге за школу преведене су из грчког и руског језика, а штампане су у Србији. Но после ослобођења започе озбиљан рад на уређењу бугарских школа. А после здружења Источне Румуније са кнежевином Бугарском буде коначно проведена организација школа за целу кнежевину. Основна школа има 4 разреда са највише 25 сати недељне обуке. Школе издржавају општине, а држава даје као припомоћ 400.000 лева. Док у градовима школска година траје 10 месеци, дотле по селима 7—8 месеци, јер се прекида, кад почиње рад на пољу. По статистици школа у Бугарској од 1898. год. било је у целој кнежевини: 50 забавишта са 72 учитељице и 4.130 деце, дакле више него у Хрватској и Славонији. Основних школа било је 4.481 и то: мушких 704, женских 125, а заједничких 3.652. На реченим школама службовало је 8.329 учитељских особа, и то: 6886 учитеља, и 1443 учитељице. Школске деце (од 6—12 г.), било је 552.882, и то 270.625

девојчица и 282.210 мушкараца. — По вери било је школа: бугарско-православних 3080 са 6513 учитељских особа, и 263.657 ђака; бугарско-католичких 19. са 41 учитељском особом и 1807 ђака, и т. д. У Бугарској долази једна школа на 754 становника, 100 ђака на 971 становника. За издржавање тих школа долази на сваког становника 3·01 круне. Средње школе издржава држава и добро су уређење. Средњошколских професора има око 300. Потпуне су гимназије у Софији, Пловдиву, Грабову, Рушчуку и Трнову. Ниже реалке су у Варни и Сливну, средње женске школе су у Софији, Пловдиву и Старој Загори. На великој школи траје курс 3 год. а полажу се семестрални испити, а на крају три год, државни испит. Уз филолишко-историјски и математско природописни отворен је и јуридички, те је изглед, да ће у Софији Бугарска кнежевина за кратко време имати свој потпуни универзитет.

У Грчкој.

(**Број манастира у Грчкој**). По званичним подацима има у Грчкој 200 манастира међу којима доста их је и сиромашних. У 14. најсиромашнијих живи по један, два монаха, дочим у богатијим има их и по две стотине. Најбогатији пак од свију манастира јесте манастир „виших сила“ у Егијалској епархији, који има 105.000 драхама годишње (око 94 хиљаде круна). Код других пада цифра прихода, те досиже код њеких једва 400 драхама. И при свем том, што ти манастири имају да издржавају знатан број монаха, ипак они дају годишњи чисти приход од 643.000 драхама. Па ипак нису Грци овим задовољни. Њихов лист *Сион* овако говори о грчким манастирима: манастири су постали прибежишта беспосличара, који бадава једу, а често су још и покварени и равнодушни спрам религије, да не речемо безбожни, тако, да огромни црквени иметак пропада бесплодно, шта више на штету саме цркве, на њезино расуло и пропаст. У Грчкој је основана једна комисија, која има да испита начин, на који би се грчки манастири могли преустројити, да цркви и просвети више користи донесу.

Разне белешке.

(**Председник сабора.**) За председника сабора краљевина Хрватске и Славоније изабран је једногласно пресветли г. *Васа Вуређевић*, који избор и ми усрдном радошћу поздрављамо.

(**Економски течајеви и путничка предавања.**) По наредби угарског пољопривредног министра Дарањија, а у корист рационалног економисања, приређује се ове зиме и пролећа у Угарској 126 зимских економских течајева и 190 таквих, на којима ће се ратари и сељаци научити каквом раду и занату из домаће привреде. Осим тога биће преко 800 путничких предавања из економије. Трошкови око тога подмириће се из државне припомоћи у ту сврху одређене у износу од 162 хиљаде круна.

(**Женидба учитеља у Чешкој.**) По најновијој измени закона о народним школама у Чешкој, привремени учитељи, који нису положили испит за сталне учитеље, ако хоће да се жене, морају за то добити одобрење окружног школског савета. Овим законским наређењем хоће да се стане на пут женидби оних учитеља, који немају довољно средстава за издржавање породице, јер у тој невштини нису кадри да врше своје учитељске дужности пуном вољом те су онда на штету школе и њезиног задатка.

(**Чешка Матица Школска.**) Навршило се 20 година од када је установљена Чешка Матица Школска. За то време је Матица та прикупила прилога 4,130.752 фор., а издала је 3,788.102 фор. Отворила је и подигла преко стотине школе. Неке од тих школа преузела је после држава на издржавање, а Матица данас издржара 52 дечја забавишта, 70 основних школа, 7 средњих и 1 трговачку школу. Тако Чеси са својом Школском Матицом, а како ми са својим Фондом Св. Саве?!

(**Новинарска семинарија.**) Швајцарско Преско Друштво обратило на се филозофско одељење свеучилишта у Берну са молбом, да се оснује журналистичка семинарија. Филозофско одељење узело је ту ствар у претрес, па нашавши, да се ствар тиче и правничкога одељења, учинило је овоме саопштење о реченој молби. Како јављају, директор наставе наклоњен је оснивању журналистичке семинарије. У семинарију дао би се приступ не само уписаним студентима, него и онима, који би само слушаоци били.

(**Женскиње на Берлинском универзитету.**) На овом универзитету студирају 490 женскиња. Међу њима је и кћери министра од којих једна студира црквену историју.

(**Палестинско друштво.**) Палестинско друштво почело је своје деловање 1882. године. Кад се то друштво установљавало имало је 48 чланова, а од тада нарастао је број на преко хиљаду. Друштво није располагало никаквим новчаним средствима; за пет година успело је сакупити преко 700.000 рубаља. У почетку друштво је наишло на разне неприлике; подметале су му се разне сврхе; хтело се у њему да види неко политичко друштво, међу тим његова је сврха једино та, да подржи православ-

ље у светој земљи, без обзира на политичка питања. Друштво ово према својој сврси имало је да води борбу са страном пропагандом. Оно се зато послужило установљавањем православних школа и храмова, чиме је дата могућност православнима, да се моле у својим храмовима. Педагошка радиност друштва бринула се поглавито око припремања православних учитеља, у чем се осећала особита потреба. За ту сврху друштво је отворило институт у Назарету за децу, са 4 разреда, од те деце боља се шаљу као штипендисте друштва у више духовне заводе, а друга, кад сврше та 4 разреда иду у народ као сеоски учитељи. Друштво је основало више таких својих школа, као што је подигло и више цркава. Друга је сврха друштва, да задовољи материјалним и духовним потребама руских путника, и зато је приправила зграду за 450 људи, у којој би могли путници наћи све, што би им од потребе могло бити.

(**Насеобине грчке у Аустралији.**) Око 2800 Грка православних живи данас у Аустралији, и то поглавито у градовима Мелбурну и Сиднеју. Колоније те биле су досад у незгодном положају. Нигде православне цркве, нигде грчке школе. И против воље Грци ти морадоше се женити са уроћеницима, и против воље морадоше заборављати обичаје своје цркве и језик свој. Увидивши, да ће за цркву своју и народ свој сасвим пропасти, ако не дођу до свога свештеника, своје цркве и школе, обратили се они још 1888. год. влади Грчкој у Атини са молбом, да ма у коме од споменутих градова оснује грчки конзулат, а од Синода Аатинског замолиште, да им помогне да у Сиднеју подигну православну цркву. Влада и Синод са готовошћу су се одазвали молбама овим, те су изгледи, да ће се и у Аустралији чувати и смирити хришћанска вера онако исто, као и свугде, где има побожних Хришћана. Дај боже, да временом сиднејска црква постане мајком и других православних цркава.

Апел на родољубље и позив на претплату.*

Срби и Српкиње!

Биједно стање Срба академичара по разним свеучилиштима не показује се нигдје у толикој и такој јачини, као што код сиромашних слушача свеучилишта у Загребу. Из године у годину повећава се све више и више број оних академичара, који су без икакве материјалне помоћи, број оних који су остављени на милост и немилост прилика, а који су дошли на свеучилиште тјерани неодољивом жељом за науком и својим душевним образовањем.

Сви ти наши сиромашни, а вриједни другови упрли су свој поглед у своју једину узданицу, у српско академско потпорно друштво. Али материјалне околности тога друштва врло су слабе, и то тако, да ни трећини од њих не може притећи ни у најмањој мјери у помоћ. То тешко стање својих чланова, жеља да им помогне, и помисао, да српски народ не би изгубио на тај начин многе своје ваљане раднике који би били народу касније од велике помоћи и који би жртвовали све за свој род, натјерује српско потпорно друштво, да апелујући на родољубе српскога народа и ослањајући се на њихову помоћ, ублажи барем донекле зле прилике својих чланова *основавши своју српску мензу (заједнички ручак)*. Да би ту своју намисао лакше остварило, то је српско академско потпорно друштво одлучило да у замјену и за најмањи дарак, за горе-споменуту сврху даде онолико, колико му је према његовим приликама највише могуће, а то је за сада књигу с насловом:

МУЖИЦИ

написао *А. Чехов*. Превео: *Вељко Лукић* свешт.

Име А. Чехова, његов положај међу најбољим руским приповједачима, његов особити начин писања и приказивања догађаја, његова тенденција, да износећи право стање рускога сељака упозори позване факторе на пут и начин поправљања стања свога сељака, све те околности поред осталих врлина Чехова, препоручују најбоље ову књигу и пружају наду да ће свакоме она дати доста душевне хране. Упозорујемо да је стање српскога сељака у многоме чему врло слично стању руског мужика. Књига ће се у брзо почети штампати у Српској Штампарији. Износиће 4 штампана табака 8^0 а цијена јој је 35 новч. (70 филира).

Молимо све родољубе, Србе и Српкиње, да се у кругу својих пријатеља заузму за што обилнију претплату, на чему ће им друштво бити особито захвално. Претплата се шаље најдаље до Никољ-дана (6. децембра) ове год. на адресу: Српско академско потпорно друштво у Загребу.

Загреб, 10. (23.) новембра 1901.

Ђорђо Пејановић, председник. *Гојко Стојановић*, тајник.

* И апел и позив овај препоручујемо најтоплије свакоме, који му се може одазвати. *Ур.*

Јавна благодарност

Срп. правосл. црквена општина Тем. Моноштор-ска изјављује најтоплилу благодарност свима оним црквеним општинама и задругама, и свима појединим одличним и дарежљивим Србима и Српкињама, као и осталој племенитој и милој браћи на свом дару, с којим су нам притекли у помоћ да оправимо „ико-ностас“ у св. цркви, и своју школу. — Приложиште:

Срп. правосл. црквена општина из Санада 36 К; Срп. прав. црквена општина из Турије (Бачка) 30 К; Срп. прав. црквена општ. Темишварска (Град) 25 К; Срп. прав. црквена општ. Новосадска 20 К; Срп. прав. црквена општ. Сентомашка 20 К; Срп. прав. црквена општ. из Аде 20 К; Срп. прав. црквена општина из Сент-Андреје 20 К; Срп. прав. црквена општина Ст. Бечејска 20 К; Срп. прав. црквена општ. Куманска 20; Срп. прав. црквена општ. из Каћа. 20 К; Срп. Штедионица из Загреба 20 К; Срп. Академско друш-тво из Граца 20 К; Штедионица из Руме 20 К; Срп. прав. црквена општ. Вршачка 17 К; Задруга за штедњу из Руме 10 К; Срп. прав. црквена општина Суботичка 10 К; Срп. црквена општ. из Сит-Петра 10 К; Срп. прав. црквена општ. Чортановачка 10 К; Срп. прав. црквена општ. Ботошка 10 К; Срп. прав. црквена општ. из Парага 10 К; Срп. прав. црквена општ. из Иланџе 10 К; Госп. Васа М. из Осека 10 К; Госп. Душан и гђа Олга Радић и Госп. Јоца и гђа. Мица Радић из Суботице сваки по 10 К; Срп. Кредитна Задруга Пакрачка 10 К; Добротворна задруга Српкиња из Панчева 10 К; Добротворна задруга Српкиња из Н. Сада 10 К; Срп. прав. црквена општ. из Иланџе 9 К 60 пот.; Срп. прав. општ. из Стара-Кера 5 К 90 пот.; Добротворна задруга Срп-киња из Вел. Бечкерека 5 К; Добротворна задруга Српкиња из Осека 5 К; Госп. Dr. Арон Војновић адвокат из Стара Бечеја 4 К; Гђа Стана Надбан-дић 4 К; Срп. прав. црквена општ. из Рац. Милетића 4 К. По 2 круне: Гђе. Гда. Милица Николајевић, Ирена Дожудић, Марија Костић, Марија Стајић, Љубомир Бикар, Даринка Кинг, Зорка С. Крстић, Мара Богдановић, Марија Максимовић, Бировљев и Радуловић, Маца Поповић, Софија Дима, Ана и Ме-ланија Стајић, Павле Бошковић, Милева Михајловић, Катица Љубинковић, Јелка Шевић, Никола Бури-шић, Драгиња Маринковић, Михаил Бреберина, Бо-ривој Путник. По 1 круну: Ана Путник, Dr. Ми-лош Николајевић, Стеван Петровић, Милица Селе-нић, Јулка Хараминчић, Емил Каракашевић, Ми-ленко Николајевић, Јелка Димитријевић, Ана Живко-вић, Арон Прица, Милева Војновић, Катарина Кри-товац, Катарина Цвејић, Милица Белош, Душан Поповић, Славка Крстић, Александра Јовановић, Васа Марковић, Даринка Ђуришић, Даринка Вујић, Анка Димић, Данило Удицки, Димитрије Пазарски, Јулијана Вилић, Вукосава Кокић, Стева Т. Јаков-љевић, Јулка Живановић, Марија Ђорђевић, Мила С. Јаковљевић, Бранко Петровић, Тасика Татић, Видосава Циковић. — Етелка Ђорђевић 80 пот.; Ангелина Шаула 60 пот.; Стојан Косанић 60 пот.; Катарина удова Јовановић 40 пот.; Душан Градић 40 пот.

У Моноштору 20. нов. 1901. год.

Тадија Иванов председник. Платон Марковић админ. парох.

Жива Бурназ благајник.

Јавна захвалност.

П. н. г.

Сими Рајковићу и Терезији Шмид у Митровици.

Пошто је унутрашња оправка — а нарочито величанствена израда Иконостаса — нашег храма, довршена, дужност нам налаже, да се нарочито вама овим начином свесрдно и топло у име целе наше општине за све учињено захвалимо, које вашом ре-тком готовошћу и неуморним трудом нама вазда указасте.

Ваш рад у опште око овог нашег св. храма надмашио је наше очекивање, и то све уз врло ни-ску цену тако, да нам многи завиде на овако је-фтином, дивном укусном украсу нашег св. храма.

У то име вас свуда и свакоме а нарочито на-шим срп. прав. црквеним општинама најтоплије пре-поручујемо, јер смо потпуно осведочени, да ћете их уз солидан рад и умерену цену тако савесно и свесрдно задовољити, као што сте и нас задовољили.

У име општине нештинске.

У Нештину 20. нов. 1901.

Перовођа: К. Јовановић Председник: Јереј М. Протић парох. адм. Дамјановић.

Јавна благодарност.

Српски прав. црквени одбор у име целе општине нештинске, побуђеним се налази изрећи своју нај-дубљу захвалу и признање врлопоштованом дародавцу и уваженом грађанину своме г. Светозару Јанко-вићу и његовој супрузи Марији, који за здравље свога јединца Спасе а за своје и својих осталих спасење, покленише нашем св. храму врло лепу петохљебницу. Живио вас Бог!

У име срп. прав. црквен. одбора.
У Нештину 20. нов. 1900.

Перовођа: К. Јовановић Јереј М. Протић адм. парох
Председник: Дамјановић.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. Е. К. 510. ex 1901. 157 1—3

ЕДИКАТ.

Стављајући до знања Даници Вукић, кбр. 17. из Церовца, парохије тушиловићке, сада непознатог боравишта, да је против ње покренуо брачну парницу муж њезин Милош; позива се овим иста (Даница), да се у року од 90 дана, по првом увртењу овога едикта у „Српском Сиону,“ пријави овој власти било лично или писмено, јер ће се иначе покренута парница и без ње окончати.

Из сједнице Епарх. Конзисторије горњо-карловачке, држане, у Плашком, 18. (31.) Октобра 1901. год.

Михаилъ,
Епископ.

ДРУГИ ОГЛАСИ

3—3 153

ОБЈАВА.

Сад је изишао из штампе мој богато

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК

СА СРПСКИМ ЦРКВЕНИМ УТВАРИМА, СВ. ИКОНАМА, СЛИКАМА И СВЕШТЕНИЧКИМ ОДЕЛОМ.

Тај свој илустровани ценовник шаљем сваком бадава и franco.

Ко од истих ствари има потребе и хоће да купи, нека изволи јавити па ће га добити.

НИКОЛА ИВКОВИЋ
НОВИ САД.

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ℰ провиђенаи зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

25— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. 621.

СРПСКИ СИОН

Год. XI — Број 48

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 2. децембра 1901

Истина о грофу Лаву Толстоју

С руског превео Ст. Р.

(Свршетак.)

Прави, истинити Толстој као да вјерује у Бога, попут свију хришћана.

„По мом мишљењу (вели он у септембарском писму 1900 год.) премало се каже, да је Бог љубав. Бог је ријеч, разум. Ми познамо Бога љубављу и разумом; али идеја Божанства не само да није идентична с тим појмовима, већ се они толико разликују од идеје о Богу, као што се разликује појам ока и вида од појма свјетлости.“

Но други Толстој, у основној схеми свог учења, која је очарала његове усхићене пошљедоватеље, управо признаје Бога истовјетним са појмовима Логоса или Разума; а Бога као биће, сматра лажју, коју су пронашли паразити религије.

„Почетак свију ствари био је Разум (Логос), и Разум је био раван Богу и заступао је Бога, и Разум (Логос) је био Бог.“ То је лажни превод текста Јов. I. 1., који је створио Толстој (ср. Толстојево — подударање јеванђеља, руско издање т. I. стр. 19 и 23.) — „Свјетлост се јавила, преводи Толстој — засебном роду (ἦλθε εἰς τὰ ἴδια: Јов. I. 11.) и засебни ју род није примио. А оваки је буквални превод с грчког: „дође к својима, и своји га не примише.“ Но Толстој, који је почео учити грчки језик у четрдесетој години свог живота, не признаје родове у граматици. „Τὰ ἴδια вели он, значи нешто одијељено, индивидуално, очевидно противположно свијету у опће. Свјетлост је била у свем свијету, и у засебном роду, и зато к ријечи ἴδιος — одијељени, засебни, додајем ријеч „род, народ.“ Изгледало би, да је спајање именице мушког рода са придјевом средњег рода операција сасвим непозната граматици наших школа и универзитета.

Овдје није само једна игра граматичких фантазија — овдје је сам коријен толстојства.

Прави Толстој, добродушни господар Јасне Пољане, зна, да смо ми сви несавршена бића, већим дијелом, слично њему, добродушни људи, који, којекако умијући, раде на задаћама социјалног живота под заштитом Вишег Промисла, од ког се надамо напошљетку награди у бољем свијету.

„Све се више и више увјеравам (вели он у октобарском писму 1900. год.) о нереалности овог свијета, у ком ми живимо. Не кажем да је то сан, већ је то само једна од безбројних манифестација живота.“

Али филозофија лажног Толстоја одбацује падање на будући бољи живот. За лажног Толстоја не освјетљује свијет добар промисао, већ зла судбина, у свези са паразитима живота. Живот је борба зла с разумом. Бог — није управитељ васељене, већ прост здрав смисао, слаб помоћник човјеку против надмашне силе зла. То је нешто у облику мрачног будизма, умекшаног фантазијама. Будући живот, — такођер измишљотина паразита, отровни напитак за раднички сталеж људи.

Лажни Толстој, принуђен да потражи себи потпору у јеванђељу, служи се т к тиком најчудноватијег својства, ради одстрањења из јеванђеља свију обећања будућег живота.

У јеванђељу од Матеја XIX. 28. говори Исус Христос: „ви ћете, који идете за мном, у другом рођењу, кад сједне Син човјечији на пријестолу славе своје, сјешћете и ви на дванаест пријестола и судити над дванаест кољена Израиљевих.“

„Тај стих ја изостављам, — вели Толстој — јер он нема никаквог одређеног значења... Он или не значи ништа, или звучи смијешно, иронично.“

Код Марка X. 30. говори Исус: „сад добија стоструко, а у будућем свијету (ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ) живот вјечни.“ „Ἔρχομαι, — вели Толстој (разумије се сасвим неправилно) значи „прелазити“, и било би ἐν τῷ αἰῶνι τῳ ἐρχομένῳ: значи у вијеку сада прелазном, дакле у *овоме*, овдашњем животу.“ То тврди Толстој не гледајући на бесмисао претварања вјечног живота у пролазни привремени живот.

Не вриједи пратити, стих за стихом, тумачење Толстојево у његовом излагању јеванђеља. Радознали могу сами просудити њихову вриједност.

Саставивши ма какву систему свог учења, Толстој, чини се, дужан је, ако вјерује у њу, да и живи тако, како вјерује. Он је објавио, да је свака управа, сваки закон, свака својина — зло: сликодило би да треба одбацити и све удобности живота, које су на том злу основане. Узгредно одбацује он одлучно и дуван и алкохол и месо. Но живот га је ипак савладао. Рођак његов прича, да, кад је он обрадио своју схему једино могуће среће, то не само да се није осјећао срећним, већ је осјећао уморност духа. Жени и дјеци није ни на ум пало да се одреку управљања Јасном Пољаном и да зарађују себи хљеб пољским послом. Затим су га почели освајати његови посјетиоци. Дерулед се појавио и почео га склањати на страну реванша; почеле су долазити романтичне даме (тип, који он не трпи) — с том намјером, да би се код њега „научиле живјети“; појавиле се и даме практичне особине, пријетећи да ће се убити, ако их не спасе, давши хиљаду рубаља. Лажни Толстој говори, кад људи просе новаца, то им не треба дати из љубави према њима, већ само из учтивости; а он и то вели, да кад људи краду ствари, то су им ствари потребне и они дакле имају право да их узму. Па ипак изилази из приче, да је, кад су се такове даме појављивале, прави Толстој долазио изван себе, а грофица их је одстрањивала из куће. Толстој је сашио пар чизама — посао по изгледу користан, — и било му је противно, кад је дознао да један од његових штовалаца чува те чизме код себе у стакленом орману. Влада се односила према њему јако добродушно и снисходљиво; али рад захтијева реда и једном је некако био Толстој позван на суд као свједок због неке ствари. Дјевојка Серон, која је живила као гувернанта у Јасној Пољани, прича, да се Толстој појавио на суд у опаклији, положио на стол свитак рубаља рекавши: „ви мене не можете присилити да се закунем, — ево вам моја глоба,“ и изишао напоље.

Иста дјевојка приповиједа, да је жалосно било погледати биједног пророка, кад је покушао да се окане пушења.

„Ходао је из ћошка у ћошак, управо није могао да нађе себи мјеста. Сад запали цигарету и баци је, сад покуша удисати дим, кад други запуше. Напошљетку ипак није имао снаге да се сасвим ослободи навике — та то му је умиривало

живце. Бадава људи мисле, да је Толстој аскет у строгом смислу ријечи.“

Лажни Толстој говори, да је литература — порочан рад; а прави Толстој управо пати од свраба списатељства и не одлази од писаћег стола. Један од његових портрета израде Рјепинове приказује га, окруженог косама и грабљама, како сједи у ружној позитури на столици, у својој опаклији, код стола — а пред њим два сребрна свијетњака. Послије подне, говори дјевојка Серон, шета се по шуми са малом сјекиром. И она сама, љубитељка толстојства, описује са осмјехом, како се он враћа са шетње по пољу, задовољан, доносећи са собом непријатан мирис. — „Ја умирем, вели, од смија, на њ гледајући.“ — И још, — не пазећи на своја убјеђења, он се не клони ни велоципеда, и шта више прикључује се младежи у презреној и неморалној игри лаун тенису.

Уопће, можемо се врло веселити тој тихој слици — како господар Јасне Пољане човјечански живи у великој кући, у својој опаклији, с грофицом, занимајући се игром толстојства.

Наличи на идилу кад погледаш на правог Толстоја. Али идила ишчезава, кад се појави лажни Толстој, писац књига. У својој књизи „царство је Божје у вама“ изводи чудновато правило „Паралелограма моралних сила,“ усиљавајући се да докаже, да проналазак и затим рушење неприродних правила живота сачињава праву суштину филозофског хришћанства.

„Људи, који називају моју систему непрактичном (вели Толстој), сасвим су правични, ако гледају на црте савршенства, које су им показане у учењу Христову као на правила, која ваља сваки од нас да испуњава, слично томе, како је по закону општине обвезно на примјер плаћање пореза... Савршенство је, чије су црте пред очима хришћана, бесконачно, нико га не може постићи, и Христос то има у виду: али Он зна, да тежња к потпуном и бесконачном савршенству сачињава и повећава срећу човјека... Христос не учи анђеле, већ људе, који живе животињским животом, и животињској сили кретања Христос као да додаје другу силу, наиме сазнање Божанственог савршенства, и на тај начин *управља то кретање живота резултантом двију сила*... Животињска је сила увијек једна те иста и налази се изван власти човјека... Божанствено је савршенство азимптот човечјег живота, којем се он непрестано приближава, али које може постићи само у вјечности.“*

Такво је учење лако примијенити сваком човјеку у свом животу. Одрећи се својине и фамилије — и живјети са женом и дјецом на удобном имању — чин је себи вјерног хришћанског филозофа...

Али примијенити такво учење друштвеном животу — посао је тежак. Какву нам резултанту, средњу силу, даје тај паралелограм — рецимо у ратном послу? Одрецимо се рата — на шта онда? Хоћемо ли се борити вилама? Или на примјер, каквом ће нас ријешењу привести тај паралелограм између укидања судова и наше злочесте наклоности к правосуђу? Можда закону Линчи?

И ево још питање које се не може ријешити, ако га не ријеши тај паралелограм. Ако се сви људи стану (као што учи Толстој) уздржавати од рађања дјеце на свијет, — шта ће бити с родом човјечјим?

Протусловље Толстоја са самим собом јасно се открива, ако успоредимо два његова суђења о дужности жена. У епилогу Крајцерове сонате оне се завјетују на вјечно дјевичанство.

„Хришћанин не може друкчије гледати на плотско спајање, већ као на гријех, као што је речено у Мат. V. 25 ..... и ради тога дужан је да се увијек клони брака.“

То је један суд. Други налазимо у дјелу Толстојевом: *„шта да радимо?“*

„Као што је казано у библији, дан је мужу и жени сваком свој закон; мужу закон труда, жени — закон рађања дјеце... И један је и други закон — неизмјењив... и нарушавање се његово неизбјежно казни смрћу... Ако сте ви праве матере, ма колко у вас било дјеце, двоје или два-де-

* Резултантом се назива у механици сила, која сједињава у себи скуп дјејстава двију или више сила, које дјелују у равном правцу.

Азимптот значи: која се силом приближава кривој линији, и ма се протезала до бескрајности, никада се не може с њом саставити.

сет, — не можете рећи: доста је... Не можете ви скинути са себе бригу о храњењу и њези њиховој и повјерити другој матери... зато, што је тај труд ваш живот, и дакле, чим има у вас више таког труда, тим ће ваш живот бити пунији и сретнији.“

И тако нас очевидно управља Толстој к паралелограму сила ради продужења нашег рода.

Учење се Толстојево садржи у мноштву књига и памфлета: и није могуће набројати у кратком плану све црте његове недошљедности и сву масу протусловља, која гутају његови ученици; но и по наведеним примјерима може се судити о ширини њихове умне пријемљивости. Читатељ може и сад себи саставити појам о разумном расположењу оних, који сматрају цијело учење цркве незаконитом и безбожном обманом, а у то се исто вријеме љуте на жестину Св. Синода, кад је одстранио Толстоја од сваког учешћа у том безбожном учењу.

Толстоја можемо назвати пророком који се колеба: он се не зауставља ни на одређеном тврђењу, ни на одлучном одрицању, већ говори: „то је истина... барем то може бити истина... ал није, ја сам у суштини увјерен, да то није истина.“ — А ученици прихваћајући таке ријечи често понављају у име своје овакво вјеровање: „ми смо увјерени да је то истина, да то може бити истина, а да у суштини ипак није истина.“

И тако ми, који нијесмо толстојци, можемо бар упитати: јели заиста тај добродушни господар Јасне Пољане, јели он сам у истину толстојац?

Основи хришћанског васпитања деце.

(По руском)

— **Григорије А. Николић**, парох Иришки. —

Гледајте да не презрете једнога од малих ових; јер вам кажем, да анђели њихови на небесима једнако гледају лице оца мога небескога (Мат. 18, 10).

Дубоко је поучна историја празника Ваведенија у храм Пресвете Богородице. Малешна девојчица, којој је три тек године, посвећује се на службу Господу и улази у свети храм с таковом радошћу, као да улази у дом родитељски. Престарели родитељи њезини — Јоаким и Ана, у пратњи невиних девојчица, другарица јој, са запаљеним свећама и појањем светих песама, водише је од Назарета до самога храма Јерусалимскога. Овде, ставши на први басамак од петнаест степеница, који воде у храм, мала девојчица, укрепљена невидљивом силом Божјом, без ичије помоћи, као да доби крила, попе се на горњу степеницу и, давши последњи пољубац другарицама и родитељима својим, пређе из њихова загрљаја у недра светога уточишта. — Дивно се испуни пророчка реч цара Псалмопевца: *у везеној хаљини воде је к цару; за њом воде к тебн девојке, друге њезине* (Псал. 44, 15), т. ј. чисте душе, ублажавајући Дјеву и Њојзи подражавајући „*воде* к цару“.

Божанственом Промислу угодно беше назначити, на име, храм земаљски ради васпитања Царице Небеске. Онде, близу олтара Господњега, свето семе добродетељи, које се чувало у души Њезиној, израсте у величанствено дрво, које допираше до неба; онде, посред благочестивих вежбања, срце њезино од малешна сродило се са свима светима. У разговору с анђелима и под руководством мудрих старица, постиже Она оне савршене кротости и оне дубоке смирености, с каковом изговори доцније: „*ево, слушкиње Господње*“, и пађе толико вере и преданости вољи Божјој, да не посумња казати гласнику опште радости: „*нека ми буде по речи твојој*“ (Лук. 1, 38). Онде, у тишини свете самоће, Она постаде потпуно достојном да прими Онога, који се не да сместити, да даде тело човечје Богу-Слову од крви своје девојачке. Јасно је, да другога места ради духовнога васпитања, бољега, но што је храм Господњи, не беше, као што га и нема.

Спомен о уведењу у храм Пресвете Дјеве Марије, природно, буди у нас мисао о васпитању деце. По томе, у част и славу Пречисте и Преблагословене дјеве Богородице, зауставимо, браћо и сестре, нашу пажњу на том важном нитању.

У наше време, кад образовање и писменост добијају тако пространо ширење у нас, код потреба образовања поста готово општом, питање о том, како боље да васпититамо децу, добија особиту важност и обраћа на себе особиту пажњу и друштва, и државе. Не ћемо говорити овде о томе, како схваћа то дело мудрост човечја, која састави безбројна правила васпитања, која напи:а огромну количину дечјих књига, која измисли и дечје вртове, и дечје игре, и шта више — дечја позоришта.

У смислу хришћанском питање о васпитању деце решава се просто и своди се под једно опште правило: „Деца, ма каквом звању припадала и ма каквој се служби друштвеној приуготовљавала, треба да су пре свега и поглавито обучавана вери и побожности“. Правило то оснива се, на захтеву небескога Учитеља Господа нашега Исуса Христа: — „*Не браните деци да долазе к мени, јер је таковић царство Божје* (Марк. X, 14).

И тако је један општи Учитељ за децу свих узраста, свих звања и стања — Сам Господ и Спаситељ наш. Он припрема питомце Своје не ради земаљскога само друштва, него поглавито ради царства Божјега. — А где је Његова школа? Свугде, где се проповеда најсветије име Христово, — свугде где уче веровати у Бога, надати се на Њега и љубити Га свом душом и свим срцем, — свугде, и у храмовима, и у побожним хришћанским домовима. Потребно је само разумно и добро руководство родитеља, и дете ће лако, слободно и, може се казати, неприметно усвојити себи веру и спасоносна начела благочестија хришћанскога. Па шта треба имати у виду при васпитању деце?

У свакога детета пре свега развија се спољашњи, руковођен поглавито осећајима, живот; по томе и треба да се старамо освећивати га оним, што води ка благочестију: прво време живота детињега нека буде посвећено Господу — даваоцу живота. Нека сва чуства детиња, и гледање, и слух, и мирисање и пипање, што је могуће чешће, дотичу се к светињи; нека први најживљи утисци његови образују се под утецајем светих ликова, светих речи и појања, и у души његовој нацртаће се, премда и тајно, слика хришћанскога благочестија, — она животворна слика, која ће доцније осветлити се и послужити звездом водиљом за њега на свима путевима живота. Позната је ствар, да утисци детињства неизгладимо скоро остају с нама на сав живот. Казаћемо боље и одређеније: сав план живота нашега, тако рећи, описује се у напред у детињству и на име — под утецајем предмета, који нас окружују с поља и који остављају утиске на нежном, меком, као восак, детињем срцу. Какву, дакле, важност има наш савет односно додира спољашњих чустава детињих са предметима вере и благочестија! Ви ћете запитати: па како да испунимо тај добри савет?

Врло просто: држати свој дом по хришћански, т. ј. не сакривати светих ликова, него напротив, испуњавати њима свако прилично светиње место тако, да би дете, постојано сретајући се с њима, примало их у примчивој души својој. Даље, преко је потребно изнашати и представљати пред погледе дечје живу слику побожнога молења посебнога и општега, т. ј. код куће и у храму Добра мати, клечећи на молитви пред светом иконом, боље од сваких речи улива побожност к светињи своме детету, које обично с љубопитством гази на сваки покрет милих му лица.

Али у домовима, посред животних брига и светске сујете, често се молитва заборавља и занемарује се; нека се деца барем у храму моле Оцу небескоме; не лишавајте их разговора с Богом стога само, што су малољетни. Истина, она не стекоше још навике чинити добро слободно и служити Богу разумно; за то су она невина и чиста по души и по телу, и могу се јављати пред лице Божје са синовљом слободом; може се казати, само Правосуђе не налази у њих предмета ради гнева и казне, и Господ прима њихове молитве, као жртву чисту и угодну. Мала деца су велики пред Богом! *Ко је највећи у царству небескоме?* питаху апостоли Господа Исуса Христа. *И дозвав Исус дете, и постави га међу њих, и рече: заиста вам ка-*

жем, ако се не повратите и не будете као деца, не ћете ући у царство небеско. Који се дакле понизи (буде кротак, незлобљив, послушан) *као дете ово, онај је највећи у царству небеском* (Мат. XVIII, 1—4). Опомените се речи Господа Исуса Христа, које рече Својим ученицима: *оставите децу, и не забрањујте им долазити к Мени; јер је таквих царство небеско, и за шим; загрливши их, метну на њих руке, ше их благослови* (Мат. XIX, 13. Марк. X, 14. Лук. XVIII, 15, 18). Опомените се још околности свечанога уласка Господњега у Јерусалим. Јудеји се расрдише на децу, која викаху: *осана* — спасење *Сину Давидову* и рекоше Господу: *чујеш ли шта ови говоре?* А он им одговори: *да, зар нисте никад читали: из уста мале деце и која сисају начинио си себи хвалу* (Мат. XXI, 15). И ваша деца могу такођер угодити Господу својом молитвом и славословљем, и појати Му хвалу достојнију, него ли је песма деце јеврејске. По томе, добри и чадољубиви родитељи, на вама лежи света обвезаност доводити децу своју заједно са собом у храм; овде, особито при свршавању божанствене литургије, имаће невидљиво и благодатно општење с небожитељима, — са својим анђелима хранитељима, и са серафимима и херувимима, и заједно с њима славиће Господа. Молитва чистих срдаца биће пријатна Оцу небескоме!

Гледајте да не презрете једнога од малих ових (Мат. XVIII, 10). Пазећи на тај глас небескога Учитеља, доводите децу у храм Божји ради питања и укрепљења њихова пречистим телом и животворном крвљу Христа Спаситеља. Слаби ли ваше дете под утецајем скривенога у њему недуга: носите га у храм и причестите тела и крви Христове; тај је лек најбољи и најсигурнији ради исцелења. Цвета ли ваше дете здрављем? И у таком случају не остављајте га без честога причешћа — ради веће јачине тела, ради одржања бујнога му здравља, ради освећења свих његових сила и осећаја и ради умножења дарова благодатних, јер *који не једе тела Сина Човечјега*, као што рече Сам Господ, *и не пије крви Његове, не ће имати живота вечнога* (Јов. VI, 53).

За тим, кад се у детету пробуде унутарње чуство и мисао, одмах треба им дати хришћанску храну. Та храна највише садржи се у истинама религиозним. О, како би било утешно и спасоносно, кад би у првом тепању деце, заједно с именима оца и матере, чуло се и најсветије име Оца небескога, у широком и великом дому којега сви ми живимо — и деца и родитељи, Који све нас одева и храни, и у десници Којега је наш живот и судбина — времена и вечна! Како би било добро, кад би дете с првим тепањем умело изговорити најслађе име Господа Исуса Христа, Који је љубио децу, благосиљао их и обећао им, за њихову невиност и чисто срце, царство небеско. У таковом детињем тепању било би положено добро семе, из којега ће доцније, при даљем руковођењу родитеља, несумњиво израстити зрели плодови искрене вере и хришћанске добродетељи.

Детињство, љубазна браћо, заиста треба да буде посвећено науци Господњој (Ефес. VI, 4). И свети храм — најбоља је школа вере и благочестија! Овде ће деца сваке службе чути лепу поуку за живот, наће мноштво примера ради угледања, научиће се да буду православним Хришћанима, и корисним члановима своје општине, а уједно с тим и милог нам Српства. Навикавајте их од мале малоће да гледају на божанствено детенце, која се држи на рукама Преблагословене Матере Његове, и она ће се неприметно научити смирености и благости, кротости и послушности, које је показивао Господ свега Свога живота на земљи. Навикавајте их гледати на икону Ваведења у храм Пречисте Девојчице, која проведе ево детињство и младост у храму у читању слова Божјега и непрестаном служењу Господу, — она, барем на дан празника, нека похитају у храм — да чују реч Божју и поуче се заповедима Господњим. Нека деца ваша заволу од мале малоће благољепније — красоту храма, *да гледају красоту Господњу и ране у цркву свету Његову* (Псал. XXVI, 4). То ће бити најдрагоценије насљедство, најсигурније им упутство на сав живот. У детињству ће сваки пут деца доносити из

храма у дом благослов Божји, и свети анђели ће без престанка окружавати њихов мали стан. У зрелом узрасту љубав ка храму одушевиће их на сваки добар подвиг, утешиће их у сваком јаду и невољи. Хладни разум никаквим саветима не ће утешити измучене страдањима душе. Само поглед вере на страдалника Искупитеља одржаће нас у тешким тренутцима живота. И хоће ли презирати Христос оне, који Му притичу с вером? Он, који не поштеди Себе „нас ради људи“, зар ће одрећи у капљи духовне росе ради оживљења измученога жалостима духа нашега?!

Па нека се утеше они, који могу слободно призивати Оца небескога, нека се радују од младости, који заволеше дом Господњи (Псал. 121, 1). Онај није без завичаја и није бедан, у кога је храм мило пристаниште, за кога је отворена неисцрпна благајница благодати Божје!

Али ако родитељи, васпитавајући ум и срце детета, не обраћају пажње на његову вољу, то их, у истину, могуће је упоредити неразумном човеку, који зида кућу на песку (Мат. VII, 27); њихова деца постаће људима речи, а не дела; то ће бити неразумни раденици на њиви Божјој, који ће место тога, да се труде и сабирају готову жетву, ударати, млатити ваздух лепим речима. И колико је сада међу нама изумевача фразе, колико носилаца неоснованих идејала, колико сејача празнога семена под громким кликом прогреса и савремености.

Очеви и матере! Од ранога детињства васпитајте у својој деци такове људе, у којих би реч била близу дела!... Имајте у виду, да се прва појава слободнога рада у грешној природи човечјој изражава у самовољи и похотљивости, — и то је тако обично у деци. Али родитељи врло често заборављају то и гледе кроз прсте деци превртљиви правац слободе, који се пробуђује, — и за то како често горким сузама морају да искупљују слепу љубав своју! Обично говоре, особито нежне матере: „нека се дете наслађива слободом и задовољствима свога узраста!“... Али то правило могло би бити без опасности и згодним у делу васпитања само тада, кад би наравствена природа наша била у свом првобитном невином стању. Таково правило не даје нам Реч Божја. Она говори: *добро је човеку носити јарам за младости своје* (Плач. Јерем. III, 27). Грешна воља треба да буде ограничавана у првим навалама својим ради тога, да не ојача у суровости и дрскости, у пркосу и самовољи, тако обичних у животу и тако убитачних ради среће и добра, особито породичнога. Младо криво дрво остаје свагда криво и без облика лепога, ако се не постарају исправити га, док се оно савија, док је младо: то исто мора се казати и о деци. У сваком међу њима примећава се самовоља и тврдоглавост, свакако, у разним степенима — у једном више, у другом мање. Остављати те погрешке без исправљања — значи посветити децу на праву несрећу у животу. По томе, преко је потребно постављати границу прохтевима дечјим, преко је потребно навикавати децу ка губитцима, невољи и трпљењу, да би се временом развијала и развила у њима права наравствена сила, која се састоји у савлађивању самога себе и с којом могуће је бити сретним посред највећих животних незгода и неприлика, тврдим и несломљивим посред најтежих искушења и животне борбе. А главно је, — таково васпитање деце припрема их ка усвајању важнога начела хришћанске наравствености — *самоодрицању*, без којега не може се достигнути блаженство и спасење.

Ето, то су најглавнија хришћанска правила о васпитању дечијем у духу благочестија, које, по речима апостола, на свашто је користно и има обећање живота садашњега и онога, који иде (1. Тим. 4, 8). Па нека запамте та правила очеви и особито матере породица!

Муж-отац, без престанка заузет делима службе или бригама о течењу средстава за живот, не може увек непосредно мотрити на развијање дечје, на буђење у њима првих појмова и наклоности. Прва брига о деци лежи нарочито на матери: дете је ближе од свих к матери, и она је прва његова наставница и руководитељица. Прво изговарање имена Божјега, прва мо-

литва детиња, први његов осећај љубави к Богу — све је њено дело; она једна само, грејући дете на грудима својим, тако рећи, прелива у њега своје осећаје, способне пробудити, развити и укоренити у њему све добро; само њезино срдачно уливање може чврсто привити се и остати непоколебимим на сав живот. Појмљиво је, тешка је обвезаност матере, верне своме позиву у старању о деци! Али за то, каква је срећа за њу видети по том децу своју богобојажљиву, добру, кротку, послушну, способну за сваки частан труд, и сазнавати, да су тим обвезана њеном добром материнском старању! Каква награда може бити већа и милија за родитеље, него сазнавати, да су испунили свој високи дуг родитељски пред Богом и друштвом; каква је награда *пријатнија* за родитеље, него видети срећу своје деце! А изворно начело те среће и јесте баш хришћанско разумно васпитање.

Па васпитајте, очеви и матере, своју децу не ради тога, да би имали она успеха у свету, јер све је то таштина над таштинама, него више свега старајте се напечатати у срцима њиховим закон Христов, — то сунце, које нам осветљава пут к небеској отаџбини, — то је камен-темељац, на ком се зида сва срећа наша на земљи. Као што кућа, сазидана на камену, *не пада* у оно време, кад *удари киша и дођу воде, и дуну ветрови* (Мат. VII, 25. Лук. VI, 47—48), тако и онај, који полаже вољу своју у закону Господњем (Псал. 1, 2) *не боји се, кад дође зли дом* страсти (Јерем. XVIII, 18). и не плаши се жалости и искушења, јер верује, да ће га Господ *перјем својим осенити* (Псал. XC, 4.)

1901.

Плаћање општинског намета на парохијске сесије.

Кр. хрв. слав. далм. земаљска влада, одео за унутарње послове, издала је 31. децембра 1900. године Бр. 62.224 наредбу, којом се нормира питање плаћања обћинског намета на парохијске сесије, а по којој наредби су свештеници наши дужни плаћати тај намет.

На овогодишњим својим протопрезвитератским зборовима свештенство Архидијецезе Карловачке је закључило, да у име његово надлежни окружни протопрезвитери путем Архидијецезалне Конзисторије поднесу кр. земаљској влади представку са молбом, да ту наредбу „обустави, а узев у нови претрес питање плаћања општинског намета на парохијске сесије, исту наредбу укине и нову изда, којом би свештенство наше било ослобођено тога плаћања.“

Окружни протопрезвитери су ту представку поднели надлежној Конзисторији са молбом, да их иста уз своју препоруку подастре кр. зем. влади. Архидијецезална Конзисторија је молби овој удовољила и представка је сада већ код владе.

Пре него што је представка стигла влади, народни заступник г. *Ђира пл. Милекић* је ових дана у седници прорачунског одбора земаљског сабора, сигурно имајући претходног сазнања и информације о тој представци, замолио већ кр. земаљску владу, да уважи молбу православног српског свештенства гледе плаћања општинског намета на парохијске сесије. А као што „Narodne Novine“ извешћују, оделни предстојник г. *Ото пл. Крајчовић* изјавио је у име владе, „да ће се на ту молбу, чим стигне, узети обзир, у колико то дакако законски прописи допуштају.“

Захвални смо, г. заступнику Милекићу, што је ово спорно, а за свештенство наше веома важно материјално питање изнео и пред прорачунски саборски одбор. Захвални смо за сада и изјави пресветлога г. оделног предстојника, уверени, да су законски прописи на страни свештеничке представке и њезиног петита.

Владина наредба, позивом на 48. §. зак. чл. XVI. од 1870, по којем жупници и капелани не плаћају намета од своје плаће, *у колико такову у готову примају*, — темељи се на томе, што парохијску сесију као и жупничку сматра платом не у готову него у натури, те на основу тога православно српско свештенство у дужности плаћања намета на сесију *изједначује* са римокатоличким жупницима.

Но у томе назору и таком схватању и лежи тежина спора. Коректно и праведно, у складу са законским прописима, решиће се тај спор онда, ако се у довољан обзир узме та чиње-

ница, да је дотација православног српског свештенства, у место постојалог бира и штоле, системизована превишњим Решкриптом од 10. авг. 1868., дочим дотација (конгруа) римокатоличког свештенства још није уређена и системизована, него постоји на лукну.

Установом 10. §. I. Б. сл. а. истога Решкрипта парохијске сесије постале су *неразлучним целовитим делом* сталне плаће свештеничке у готовом, те нису оне неки дотациони доплатак, који би „служио за бољу дотацију“, као што то владина наредба у своме образложењу схвата и истиче. Поменутом установом прев. Решкрипта нормира се на првом месту баш сесија као плаћа парохова и *изједначује се са одштетом за сесију*, где ове нема. Према томе, као што ова одштета не подлежи плаћању намета, не подлежи ни сесија, јер се и она има сматрати, као и одштета, плаћом у готовом.

А да је и висока влада до 31. децембра 1900. тако схватала споменуте установе решкриптуалне, и таквих назора била о парохијским сесијама, нека послуже доказом и ове њезине решидбе.

Бр. 2597.

Кр. поджупану у Руми.

Услед утока пароха Михаила Коларовића, Стевана Продановића и Павла Себишановића, против тамошњим рјешидбама од 8. коловоза и 9. рујна 1876. бр. 4585 и 6565, којим се одређује разпорезање намета опћине Велико-Радиначке на парохијалне сесије наведених уточитеља, обнашао је кр. владин одјел за унутарње послове, давши мјеста уложеному утоку, нападнуте тамошње рјешидбе онамо преиначити, да се на парохијалне сесије грчко-источних свештеника обћински намет распорезати неима с разлога, што парохијалне сесије у смислу §. 10. превишњега рескрипта од 10, коловоза 1868. уз стално опрдјелену плаћу и безплатни стан *сачињавају дотацију пароха; што дакле парохијална сесија сачињава цјеловити део берива пароха*, јер се истому по §. 11. наведенога превишњега решкрипта ондје, гдје ју у нарави не посједује, готовим новцем у тамо означеној своти одштетује, такова пако одштета не може се према установи §. 48. аленеје е., зак. чланка XVI. од год. 1870. обћинским наметом обтеретити, *а дослиједно тому не може се намет распорезати ниги на парохијалну сесију*, коју неки пароси уживају у нарави *као стално бериво у мјесто односних одштета* опредјелених у §. 11. споменутог рескрипта.

Што се кр. поджупанији у рјешење извјешћа од 22. вељаче пр. г. и од 28. сјечња т. г. бр. 9898 ех 1876 уз повратак доставаках даљњег уредовања ради до знања ставља.

У Загребу дне 9. вељаче 1878.

За бана и кр. одјелног предстојника
Јурковић.

Бивша поджупанија у Вуковару доставила је тадањем пароху Илочком ово решење:

Бр. 10.166 ех 1882.

„Ушљед стављеног по потписатој жупанији на високи кр. земаљски одел за нутарне послове у Загребу питања, да ли је грчко-источно свештенство од плаћања опћ. и школског намета на парохијалне сесије просто — приопћио је високоисти са отписом од 14. јуна т. г. бр. 15711 у дотичном предмету на кр. поджупанију румску управљено своје решење од 9. фебруара 1878. бр. 2597. знања и равнања ради, које гласи: да се на парохијске сесије грч.-источног свештенства опћински намет расспорезати не има, с разлога, што парох. сесије у смислу §. 10. превишњег рескрипта од 10. августа 1868. уз стално опредељену плаћу и бесплатни стан, сачињавају дотацију пароха, што дакле *парох. сесија сачињава цјеловити део берива пароха*, те се истому по §. 11. наведеног рескрипта онде, где је у нарави не поседује, готовим новцем у тамо означеној своти одштећује, такова пак оштета не може се према установама §. 48. алинеа е. зак. чл. XVI. од год. 1870. опћ. наметом оптеретити, *а доследно тому не може се намет распорезати ниги на парох. сесију*, коју неки пароси уживају у нарави, *као стално бериво у место односних оштета* опредељених §-ом 11. споменутог вис. рескрипта, које се Велечасности Вашој на приговор Ваш поднесен проти распорезању опћ. и школског намета на парохијску сесију de praesent. 8. фебруара 1881. бр. 1617. приопћује тиме, да је опћ. поглаварству сходан напутак издан, да у будуће на парох. сесију опћ. и школски намет распорезати не има.

Кр. поджупанија у Вуковару 27./XI. 1881. за жупана: *Миланковић* “

Бр. 447/1886.

Опћинском уреду у Ст. Пазови.

Поводом утока велечаст. госп. пароха Максима Живковића из Ст. Сланкамена против рјешитби кр. котарског уреда од 8. студена 1885. бр. 8089, којом је изречено, да се на износ изравнога пореза од парохијалне сесије имаде плаћати обћински и школски намет, обнашла је кр. зем. влада одјел за унутарње послове, у споразумљењу са кр. земаљско-владиним одјелом за богоштовје и наставу са наредбом од 7/1; 1886. бр. 500, нападнуту ријешитбу укинути, пошто парохијална сесија полаг §. 10. 11. 12. 13. I. превишњега решкрипта од 10. коловоза 1868. *сачињава дио дотације* грч. ист. свећенства, те пошто се ова дотација у смислу §. 17. обћинскога закона за постојалу хрв. слав. крајину од године 1862. обћинским и школским *наметом обтеретити не смију.*

Што се овим грч. источ. парохијалним и обћинским уредом до знања ставља са примјетбом, да стијем и голубиначког парохијалног уреда поднесак од 11/12 1885. бр. 121. и овог у Нови Карловцих од 30/11 1885. бр. 143. своје ријешење налази.

Кр. котарски уред у Ст. Пазови, дне 19. сјечња 1886.

кр. кот. предстојник

Цебак.

А да је према горњим владиним решењима поступано и г. 1899., доказује ово решење кр. жупанијске области у Вуковару:

Бр. 6102 ex 1899.

Кр. котарској области у Шиду.

Привити под ·/. непосредно кр. финанцијалном равнатељству у Вуковару поднесена, тер дописом овог од 11. вељаче 1899. бр. 6365. 1899. кр. овој жупанијској области на надлежно уредовање уступљена молба парохијског звања у М. Вашици од 19. сијечња 1899. бр. 19/1899. за убавјест, да ли су пароси дужни од парохијске сесије обћински, школски и мјестни намет плаћати, доставља се тој кр. кот. области тим позивом, да парохијско звање у М. Вашици сходно обавјести, да парохијалне сесије у смислу §. 10. превишњега решкрипта од 10. коловоза 1868. уз сталну опредјелену плаћу и безплатни стан *сачињавају дотацију пароха, те према тому парохијална сесија сачињава цијеловити део берива пароха,* тер се истому по §. 11. наведеног превишњег решкрипта ондје, гдје ју у нарави не посједује, готовим новцем одштећују, а такова одштета не може се према установам §. 48. алинеа е., зак. чл. XVI. од год. 1870. обћинским наметом обтеретити, а досљедно тому не може се нити обћински, нити школски, нити мјестни намет распорезати на парохијалну сесију, коју некоји пароси уживају у нарави *као стално бериво* у мјесто односних одштета опредјелених §-ом 11. споменутог решкрипта.

У Вуковару дне 18. липња 1899.

Управитељ кр. жупанијске области

Брнић.

Споменућемо још само то, да свештенство и у Угарској није дужно плаћати и да не плаћа опћинске намете на своје доходке, дакле нити на сесију. (зак. чл. XXIII. угарског сабора од 1871. §. 124.; зак. чл. XXII. угар. сабора од 1886., §. 138.)

Одлуком пак нашета народно-црквенога Саборскога Одбора од 23. септембра (5. октобра) 1897. Бр. С. О. 4327/1397 изречено је, да парохијско свештенство није обвезано плаћати парохијал, па ни верозаконски принос ни саборске трошкове на своју *закониту дотацију,* која је нормирана §. 10. I. Б. прев. Решкрипта, а које је неразлучни део и парохијска сесија, или одштета за њу.

У пуној смо нади, да ће висока кр. земаљска влада, узев у нови претрес питање плаћања опћинског намета на парохијске сесије, а праведно уважив својом објективношћу све наведене околности, решењем поднесене јој горе споменуте представке задовољити православно српско свештенство у краљевинама Хрватској и Славонији, на потпуно умирење његово, а себи на хвалу. —

Изјава.

Пошто ми због парохијске службе није било могуће присуствовати свештеничком збору пригодом издавања повјеренице Његовом Високопреосвештенству Господину Епископу Михаилу, овијем накнадно изјављујем, да сам потпуно увјерен о доброј управи Његова Високопреосвештенства у корист и напредак православне Цркве и народности српске.

У Мазину 16. новембра 1901.

Петар Обрадовић
парох мазински.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Радња Архидијецезални Епархијских власти.) *I. Административни Одбор*, у седници својој, држаној дана 23./X. о. г. под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*, решио је, осим осталих и ове предмете: — Известиће се црквена општина у Угриновцима, да вис. кр. земаљска влада није уважила њезину молбу ради поделења припомоћи из земаљских средстава у сврху отплате дуга срп. народно-црквеним фондовима. — Члан црквеног одбора у Руми Јован Ђуришић, поводом бруталног свог брзојава упућеног Његовој Светости, и због помањкања црквене свести лишен је одборничке части и осуђен на губитак активног и пасивног права избора за време од шест година. — Одобрена је управи манастира Крушедола градња цесте у дужини од 360 метери, којом ће се спојити улазак у манастир са земаљском цестом Банстол — Ириг. — Управи манастира Гргетега одобрени су уговори гледе под трогодишњи закуп издатог риболова и пашњака манастирског у ади „Козјак“. — Замолиће се Архидиј. Конзисторија, да управама подручних манастира сходан налог изда, да Милана Србина, бившег манастирског ђака у манастиру Раковцу, за манастирског ђака ни под којим условом не приме. — Одобрена је обнова $^1/_3$ скупштинара и $^1/_2$ одборника у црквеној општини у Рајеву Селу. — Под претњом свргнућа председника и црквеног одбора наложено је црквеној општини у Ривици, да има одмах оправити парохијски дом. — Поводом жалбе администратора парохије у Грабову-Свилошу јереја М. П., да је за парохијску плату за текућу годину у Грабову само 6 фор. 08 н., а у Свилошу до месеца августа примио, известиће се исти, да су од стране овога одбора већ учињени кораци ради овршног истеривања заосталог парохијала његовог. — Одобрено је повишење парохије у Илинци из V. у IV. разред, о чему ће се известити и Архидиј. Конзисторија. — Молба црквене општине у Угриновцима ради поделења припомоћи препоручена је Петроварадинској имовној општини. — Конзисторијалном фишкалу је издата ради поднашања његовог правничког мњења молба црквене општине у Купинову, да јој се путем кр. зем. владе поврате 40 јутара земљишта званог „Беглук,“ које је до 1874. г. та општина поседовала, но после је нехатошћу општинара у посед државног ерара прешло. — Црквеној општини у Земуну одобрен је куп куће за парохијски дом пароху Св. Николајевске цркве. — Црквеној општини у Крчедину одобрен је куп куће од политичке општине тамошње. — Црквеној општини у Гор. Товарнику одобрен је куп земљишта у површини од 2 јутра. — Црквеној општини у Беркасову одобрен је куп земљишта у површини од 8 $^1/_2$ јутара. — Црквеној општини у Пећинцима одобрен је уговор, склопљен са подузимачима у погледу оправке тамошњег црквеног торња и намештења новог сата на звонику. — Пошто је овом одбору дошло до знања, да је скупштина црквене општине у Земуну одредила своме садањем председнику годишњу плату, позвата је иста општина, да овамо односни скупштински закључак одмах на увиђење пријослати не пропусти. — Одобрени су рачуни црквених општина у Адашевци, Ашањи, Бежанији, Кузмину, Будимци, Винковци, Огару, Погановци за 1900. г., у Батровци, у Моровићу за г. 1898. и 1899., у Белегишу за г. 1897. и 1898; у Осеку за г. 1895., у Ривици за г. 1899. и 1900., у Стејановци за г. 1894. и 1895., у Чалми за г. 1899. — Кр. жупанијска област у Вуковару извешћује, да су саборски трошкови од православних сгановника у Прњавору Раковцу укупљени; тако исто верозаконски приноси и саборски трошкови у црквеној општини у Платичеву, у општинама у котару Ст. Пазовачком, осим Голубинаца. — Управе манастира Беочин, Бешеново, Врдник, Гргетег, Јазак, Крушедол, Привина Глава, Раковац, В. Ремета, Фенек, и Шишатовац поднели су своје прорачуне за г. 1902., који ће се прорачуни поднети с извешћем Саборском Одбору на надлежно званичење. — Рачун манастира Раковца за г. 1899. поднеће се Саборском Одбору на надразвиђење. — Тако исто и рачун манастира Гргетега за г. 1900. — Тако исто и рачун манастира Кувеждина за г. 1899. — Управи манастира Јаска одобрен је дражбени записник врху продаје 13 $^1/_4$ јутара шумске сече, која је за ову годину опредељена. — Одобрен је уговор, који је склопила управа манастира Хопова са В. и Т. из Новог Сада у погледу продаје овогодишње шумске сече. —

(Сједнице епархијских власти Пакрачких.) *I. Епархијска Конзисторија* држала је редовну седницу своју дана 19. новембра (2. дец.) о. г. под предсједањем Његовог Високопреосвештенства дијецезалног епископа господина *Мирона*. По уредбеном записнику било је за ту сједницу 150 поднесака, на које је донесено свега 90 одлука. Као важније спомињемо: Према допису вис. владе одређено је свештенству, да сваке године на дан 19. студеног п. н.

служи божествену литургију за школ. младеж у спомен блаженопочивше царице и краљице Јелисавете. — Умољена је поново вис. влада, да приправници мушке учит. школе у Загребу полазе нотално црквено појање са ученицима осталих средњих школа. — Узета је на знање наредба исте вис. владе, да су православни ученици обртне школе у Загребу на дан крсног имена свога, ако исто није заповедни празник, опроштени од сваке дужности осим верске. — Узет је на знање допис вис. владе, одјела за правосуђе, да обзиром на постојеће прописе могу духовници у зем. казниони Лепоглавској посјећивати кажњенике по вјероисповијестима само кад буде размер кажњеника приближно једнак. — Узете су на знање и странкама објављене двије другостепене бракоразводне пресуде високопреч. Митр. Црквен. Савјета. — Закључено је обратити се на вис. кр. уг. министарство комуникација за погодност на жељезницама свештенству као катихетама. — Узета су у расправу извјешћа окр. протопрезвитера о обављеној овогодишњој црквеној визитацији парохијских звања, цркава и школа и према недостацима издана сходна одређења. — Узет је на знање извјештај протопрезвитера А. З., да парох С. Б. у В. ради старости не врши и не може вршити своје дужности и поводом тим учињено сходно расположење. — Усвојени су по протопрезвитеру А. З. предложени формулари за вођење способника парох. свештенства и издавања особника с тим, да је сваком свештенику слободно једном у години код протопрезвитера увидјети свој способник. — Примљена је молба пароха Ј. З. за умировљење и исти позван да допринесе лијечничку свједоџбу. — На темељу обављеног избора именован је јереј Петар Босанац, који је добио већину гласова за парох. помоћника у Беловару. — Поводом смрти јереја Милана Соларића, пароха у Војаковцу именован је са 1. јануаром 1902. администратором парохије јереј Јован Седрамац, капелан у Беловару. — Исто тако поводом смрти јереја Аксентија Грубача, пароха у Плавшинцима именован је администратором парохије са 1./I. 1902. јереј Милан Димић, капелан у Новој Градишци. — Свршени богослов Стеван Јањетовић одређен је са 2./I. 1902. за личног капелана протопрезв. и пароху К. Т. у Н. Г. — Јереј Теодор Иванчевић, парох. помоћник у Воћину премјештен је у истом својству у Граберје. — Јереј Петар Томић, администратор парохије у Г. Средицама премјештен је у Воћин за протопрезв. капелана. — Јеромонах Емилијан Бабић, протопрезв. капелан у Воћину именован је привр. парох. помоћником у истом мјесту. — Премјештењем јереја П. У. упражњена парохија у Г. Средицама повјерена је у администрацију јеромонаху Амвросију Поповићу, капелану у Д. Раићу. — Узето је на знање извјешће конз. биљежника, да су за протопрезвитератске библиотеке набављени ормани, прво коло књига, да је штампан правилник и протоколи, те да ће се књиге г.г. протопрезвитерима разаслати и тим да ступају библиотеке у живот. — Препоручена је свему свештенству књига „Апостоли“ од протојереја Василија Николајевића и превод Шилеровог Звона од нок. проте Н. Косановића. — Донесене су двије пресуде на развод брака.

II. Епархијски Административни Одбор држао је редовну сједницу своју 20. новембра (3. дец.) о. г. под предсједањем високопреосвећеног епископа дијецезана господина *Мирона*. По уруџбеном записнику било је свега за ову сједницу 145 поднесака, на које је донесено свега 88 одлука. Од важнијих спомињемо: Узети су на знање дописи високе владе да за градњу парох. дома у Пакрацу даје трећину јефтимбом полученог трошка у име потпоре; да је за градњу парох. дома одобрила црквен. општини у Боломачама 3000 К зајма; да црквена општина у Пашијану има претходно донијети закључак о властитом доприношењу за оправак парох. дома и о том су односне општине обавештене знања ради; поднесени су високосл. Саб. Одбору манастирски прорачуни за 1902. г. на одобрење; даље искази о организованим и неорганизованим црквен. општинама и списак о стању поднеска и суперревизије црквено-општинских рачуна до конца 1900. г. — Према исказу осигуравајућег друштва убраће се путем пол. области дужне премије од исказаних дужника. — Није одобрен закључак црквен. општине у В. П. да у фил. цркви у Д Р. врши појачку дужност учитељ и појац парохијске цркве. — Одобрени су црквено општински прорачуни и распорези парохијала за 1902. г. за 24 црквене општине. — На молбу црквен. општина у Пакој и Поучију умољена је политичка власт за овршно утјеривање заосталог парохијала. — Молбе црквених општина у О. и Б. за припомоћ из јерархијског фонда препоручене су високосл. Саб. Одбору. — Ријешено је више молбеница за зајам и т. д.

(**Избори учитеља.**) Из Сомбора јављају: „Овдашња српска правосл. црквена општина дана 25. новембра у својој скупштинској седници попунила је једно упражњено професорско место на срп. вишој девојачкој школи и једно учитељичко место на основној школи. За професора једногласно је изабран Риста

Свирчевић, који је досад од Шк. Савета привремено постављен био на овој школи, а за учитељицу је изабрана већином гласова досадања привремена учитељица исте школе, Иванка Малешевић“.

(† **Ђорђе Марковић**,) учитељ Бачко Петровоселски, преминуо је после дводневног боловања 21. нов., а сахрањен 22. нов. после подне. Родио се 1842. г. у Н. Саду а учитељем постао 1862. прво у Мохолу једну годину као привремени, а за тим као стални непрекидно у Петровом Селу. Као учитељ био је врло савестан и марљив у извршењу својих дужности како у школи, тако и у цркви. Појањем својим, особито у млађе доба, веома се одликовао. Лака му земља и вечан му спомен!

(**У спомен стогодишњице смрти архимандрита Јована Рајића**) приређује богословско књижезно друштво „Слога“ уз пријатељско суделовање гђице Милане Стојановића и гђице Милене Симеоновић-Чокића у уторак 11. (24.) децембра 1091. године свечану прославу са овим распоредом: I. Пре подне у 11 сах. у грњој св. Ваведенској цркви свечан парастос. II. После подне у 4 сах. у гимназијској дворани свечана седница с овим програмом: 1) Молитва: Бортнянскій: „Чертогъ твой“... пева збор „Слоге“. 2.) Председник отвара седницу. 3.) Јован Живојновић: „Пролог“, говори г. Н. Барачки, богослов II. године. 4.) „О архимандриту Јовану Рајићу“, говори г. Св. Петровић, богослов IV. године. 5.) Из Рајићева спева „Бој змаја са орлови“, декламује г. Д. Стефановић, богослов I године. 6.) И. Бајић: „Прискорбна горлице“, песма из Рајићеве трагедије „Цар Урош V.“, пева збор „Слоге“. 7.) Једно Рајићево писмо, чита г. Сп. Николић, богослов III. године. 8.) „Минерва и Серблія“, дијалог из Рајићеве трагедије „Цар Урош V.“, приказују гђице: Милена Симеонотић-Чокић и Милана Стојановић. 9.) Председник затвара седницу. Пре и после свечане седнице биће изложени Рајићеви штампани и рукописни радови.

(**Богословско књижовно друштво „Слога“ у Карловцима**), за школску годину 1901/2. овако се конституисало: председник Светозар Петровић, подпредседник Јован Крајновић, I. тајник Спасоје Николић, II. тајник Стеван Стојановић, благајник Стеван Стратимировић, књижничар Ненад Барачки.

(**Књижевни Одбор Матице Српске**) имао је у четвртак 22. новембра (5. дец.) своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Од предмета наводимо: Средишњи одбор хрватских књижевника захваљује Матици Српској на честитци приликом Марулићеве прославе. — Узима се на знање извештај секретарев о састанку редакционог пододобора, на ком је установљен распоред Књига Матице Српске. Књига за народ за год. 1902. и 211. књиге Летописа. Програм по ком се мисли удесити Календар за год. 1903., донеће до наредног састанка члан Тих. Остојић а до тог рока донеће и програм, по ком би се за више година удесиле Књиге за народ. — Умолиће се писци, да напишу радове о нашој автономији и шта је с њоме у вези. — За Књиге Матице Српске установљен је овај ред: „Успомене из нашег народно-црквеног живота“ од дра Теодора Мандића, „Автобиографија дра Јована Суботића“, „Косово“, опис земље и народа, од Бранислава Ђ. Нушића. Књиге за народ биће ове: „Занати, занатлије и наш народ“ (свршетак) од Љубомира Лотића, „Виноградарство“, од Јована Живковића, „Српске народне приповетке“ од Радивоја Врховца, „Свети Сава“ од проте Јована Вучковића, „Збирка уметничких песама“ по редакцији дра Милана Шевића. — Узима се на знање извештај секретарев о састанку пододбора за књижевна издања Матице Српске. Према том ће се Летопис и Књиге Матице Српске штампати у 3000 примерака. Повишена је, због скупе поштарине, претплата свију издања за иноземство; за Угарску, Аустрију и Босну остаје стара цена. — Примљена је за Летопис расправа Благоја Бранчића „Михаљ Верешмарти“. — Издају се на оцену: „Лирски покушаји“ од непознатог песника, „Морис Барѐ“, и „Париски дојмови“ од А. Г. Матоша. — Враћају се писцима рукописи: „Што је добро?“ дру Дан. Трбојевићу и „Сликар Антоколски“ П. Лагарићу.

(† **Јеромонах Никанор Даниловац**), брат манастира Кувеждина преминуо је у болници Митровачкој, где се је на лечењу налазио. Нека му је лака земља и **вѣчнаѧ памѧть**!

У Србији.

(**Добротвор српске трговине.**) У Београду је недавно умрьо трговац Никола Радојковић, који је све своје имање у вредности од 700.000 динара завештао на корист српске трговине. У свом завештају одређује овај ретки доброгвор ово:

„Да се приход од имања прикупља дотле док се накупи толико, да се може подићи савремена зграда за српску Академију Трговине. Да имовином управља одбор, кога поставља на цео живот, и у коме ће бити ова лица: Димитрије Радовић, Аћим Чумић, Борисав Тодоровић, Пера И. Јовановић и др. Воја Вељковић. Да они одмах изберу три лица, која ће по реду заузимати упражњена места одборника. Да одбор сваке године даје три награде оним

свршеним ђацима садашње Тргов. Академије, а будуће Академије Трговине, који према сведочанству буду по способности и владању најбољи. Прва награда биће 200, друга 100, а трећа 50 динара (доцније 300, 200 и 100 динара), а 500 дин. одбор ће сваке године јавним начином давати као награду или на трговинско-књижевну или какву другу циљ у корист трговинске образованости. Одбор ће и о личностима и о предмету за награду најпре саслушати мишљење наставничког савета Трговачке Академије. Да се после подизања зграде за Академију Трговине пола прихода троши на трговинску просвету, а пола да се капитализе док не стигне један милијун динара, и отада да се троши све на трговинско образовање; да одборнике могу само судови збацити.“

У Грчкој.

(**Васељенски Цариградски Патријарх — Атинском Митрополиту**). Пре више недеља дошло је у Атини до побуне против оних, који су одобравали превод Св. Писма Новога Завета на новогрчки језик. Побуна је узимала озбиљан значај тако, да је и митрополит Атински дао био оставку, министар председник пао итд. Св. Синод Атински је осудио то превођење.

Поводом овога догађаја упутио је Цариградски васељенски патријарх посланицу високопреосв. Атинском митрополиту Прокопију, у којој му је саопштио своје мишљење о томе преводу, ослањајући се на предања цркве.

Та посланица у преводу „Цариг. Гласника“ гласи:

„Преосвећени митрополите Атински и председниче Св. Синода грчке цркве, г. Прокопије и остали преосвећени чланови Синода, братски у Господа Бога целивајући вашу љубазну и поштовану преосвећеност, најљубазније вас поздрављамо.

Општење између свесветских сестара цркава о црквеним стварима, које се често дешавају и захтевају бригу и старање, а које је јасан символ и неизбежни елеменат за одржавање не разрушивих веза у јединству Цркве, има намеру и увек доприноси благу хришћанског народа. Стојећи чврсто на основу ове Богом проповедане узајамне братске љубави, ми осећамо радост у срцу кад гледамо, како се свесвета грчка црква чврсто држи традиционалних одредаба и свештених предања, и како се с том божанском ревношћу брине у корист црквеног реда и верског назидања верних; болећиву, пак, жалост осећамо кад гледамо, како јој испуњавање свештеног дела ометају људи непозвани у црквеним пословима, и усуђују се предузимати и вршити дела — погледу вере неугодна и црквено прекорена и осуђена као штетна за верне у верском и моралном погледу.

Овако је наша Св. Христова Велика Црква, а по свој прилици и од стране свете и Св. Синода братске цркве у Грчкој, оцењен превод Св. Еванђеља на неукуспом хидејском језику, објављен недавно у тамошњим листовима, и који не само да није удобан и подесан за тумачење божанствених еванђеоских речи и смисла, него такав, да више душу оштећава но што јој користи, и улева хладноћу према вери, а равнодушност према верским стварима ономе који ће га читати, јер превод на таквом хидејском и необичном саставу и језику одузима лепоту и понижава чебеску висину Богом надахнутог текста у духу Хришћанства.

С тога, дакле, унапред убеђени о умесном неодобравању таквих изгредних и по Хришћанство штетних публикација, како са стране Вашег Преосвештенства тако и са стране преосвећених чланова, чинимо Вас саучесницима овога нашег мишљења као и мишљења нашег Синода, а у исто време и саучесницима нашег убеђења, да ће Св. Синод у Грчкој на време чинећи употребу својих привилегија и права, која му даје црквени томос и местни закони, на основу којих ужива право да бди над садржајем књига за употребу омладине и клира, биле оне наштампане у унутрашњости или споља донесене, приступити мерама, које нађе за сходно употребити у забрани таквих списа, чије распростирање не само по епархијама Богом утврђеног краљевства, већ и ван истог где, се наш језик говори, повлачи собом општу штету, изазиље, дакле, и општу потребу искорењавања корова с Божије њиве. На крају, благонадајући се у потпуну сагласност Вашу у овом братском саопштавању нашег мишљења, целивамо Ваше Преосвећенство и чланове око Вас са срдачним и светим пољупцем.

Вашег љубазног нам Преосвештенства љубазни во Христа брат и одани.

† Цариградски Јоаким.“

Разне белешке.

(**Др. Гавра Манојловић**), гимназијски професор и доцент на универзитету Загребачком именован је превишњим решењем за изванредног професора опште историје на истом универзитету.

(„**Балканска царица**“ **на мађарском језику.**) Г. Љубен Грујић, чиновник у Митровици, превео је у стиховима на мађарски језик „Балканску царицу“, чувену драму кнеза песника Николе I. Према

оцени и препоруци г. А. Хаџића Његово Височанство Кнез поделио је преводиоцу право, да штампа тај превод „Балканске Царице“ и да га може дати приказивати на мађарској позорници. Стручњаци веле, да је превод г. Грујића изврстан.

(**Руси о дјелу „Знаменити Срби XIX. века“.**) Из Петрограда јављају, да је познато дјело „Знаменити Срби XIX. века“, које издаје Српска Штампарија у Загребу, изазвало јако интересовање и општу похвалу код свију личности које су дјело имале у рукама. Нарочито је ласкав суд, како о самој идеји дјела, тако и о техничкој изради изрекао генерал В. В. Комаров, В. К. Саблер, Петроградска сликарка Е. Мрозовска, и др. личности. Критикујући сваку поједину слику из првих 4 свезака, руска умјетница похвалила је израду слика: Бирчанина, Вишњића, Доситеја, а нарочито Саве Текелије и Томазеа. „Једном ријечи, — тако је умјетница завршила своју критику — израда слика веома ми се допада, и морам признати да их ми тако лијепо израђених немамо“.

Овај свакако ласкави суд и по Српску Штампарију у Загребу, која је почела дјело да издаје и која га израђује, као и по српски народ који изалажење оваквог дјела омогућава својом претплатом, потврђују наша браћа Руси и претплатом на ово дошета лијепо и патријотско дело. У списку претплатника којих само из Петрограда око 30 има, видимо ова имена: генерал Комаров, ген. Саблер, пуковник Ечинац, Мрозовска, Дурдина, Табурно, и т. д. а да и не спомињемо имена Срба који у Русији живе.

Читуља.

† Јереј **Илија Стојановић,**
парох Уштички

преминуо је дана 18. нов. (1. дец.) о. г. у својој 68. години старости. Погребен је 19. нов. о. г. у Уштичко гробље.

Рукоположен је у Плашком 1868. године. Био је неко вријеме учитељем срп. конфесионалне школе у Јасеновцу, а тако исто и учитељем појања на Задарској Богословији. Од 1874.—1883. био је парохом у Лучанима, а од 1883. па до своје смрти био је парохом Уштичким. Покојник, и ако није већих школа учио, био је врло ваљан и ревностан и свештеник и учитељ, па зато је и добивао похвала као учитељ од бивше II. банске регименте, а као свештеник добивао је похвале од своје претпостављене духовне власти за ревносно вршење катихетичке дужности.

Са покојником опростио се је дирљивим говором у цркви Стеван Матијевић парох Костајнички и администратор протопрезвитерата.

Лака му земља и **вѣчнаѧ памѧть**! —н.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 1188/681 ex 1901 161 1—3

СТЕЧАЈ.

На парохију V. разреда у Обрежи овим се стечај расписује. Компетенти нека своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији до 30. Децембра по ст. кал. о. г. надлежним путем поднесу.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 27. Новембра (10 децем.) 1901. год.

Георгије с. р.
патријарх.

Ad бр. К. 1196/742 ex 1901 162 1—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на упражњену парохију IV. разреда у Дивошу. Компетенти имају своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији до 30. Децембра о. г. по ст. кал. надлежним путем поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 27. Новембра (10. децем.) 1901. год.

Георгије с. р.
патријарх.

Ad. бр. К. 1080/663 ex 1901. 163 1—3

СТЕЧАЈ.

На парохију I. разреда у Добановцима овим се стечај расписује с тим, да компетенти своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији до 30. Децембра о. г. по ст. кал. надлежним путем поднети имају.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 5. (18.) Новембра 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

Бр. Е К. 510. ex 1901. 157 2-3

ЕДИКАТ.

Стављајући до знања Даници Вукић, кбр. 17. из Церовца, парохије тушиловићке, сада непознатог боравишта, да је против ње покренуо брачну парницу муж њезин Милош; позива се овим иста (Даница), да се у року од 90 дана, по првом увртењу овога едикта у „Српском Сиону,“ пријави овој власти било лично или писмено, јер ће се иначе покренута парница и без ње окончати.

Из сједнице Епарх. Конзисторије горњо-карловачке, држане, у Плашком, 18. (31.) Октобра 1901. год.

Михаилъ,
Епископ.

Ad No. 91. М. Ш. О. ex 1901. 159 1—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњено учитељско место на мешовитој дворазредној основној школи у овдашњем предграђу Црвенци.

Плата је учитељу 1240 круна и слободан стан с вртом. — Учитељу у дужност спада држати наставу у редовној и повторној школи, а преко великог школског одмора појати у овдашњим парохијским храмовима.

Рок стечају истиче на шест недеља по првом увртењу му у „Српском Сиону.“

Изабрани ће ступити у дужност почетком 1902/903. шк. год.

Молбенице се упућују на овдашњу Црквену Скупштину, а достављају јој се преко овога Одбора.

Из седнице м. Школског Одбора, држане у Сомбору 18. новембра (1. децембра) 1901. године.

Стефан С. Илкић, перовођа. — др. Ст. Поповић, председник МШОдбора.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

САМО СВЕШТЕНИЧКОГ ОДЕЛА КРОЈАЧ

Дунавска ул. 20. НОВИ САД Дунавска ул. 20.

Част ми је пречасној г.г. свештеницима до повољног знања ставити, да сам добио јесењи и зимски штофова за хаљине, јер сам ступио у свезу са првим горњим фирмама (фабрикама) које само ту робу израђују и исту за готов новац повлачим, стога могу много јефтиније да дајем, него оне подузимајуће фирме, које у моју струку спадају.

Појасева у свакој боји најбољег квалитета и камилавки од кадифе и које имадем увек готови. Неповољне поручбине примам натраг. Мустре на углед шаљем бесплатно.

140 6—10

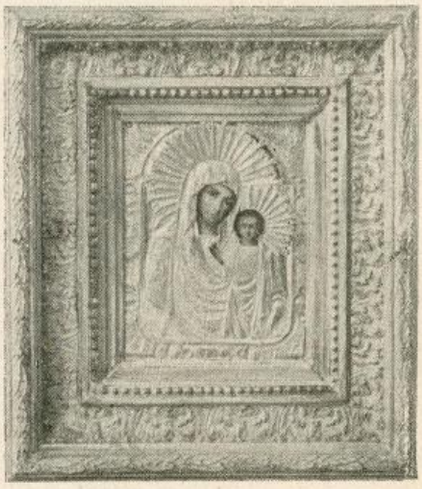

Највећи, најлепши, најбољи и **најјефтинији избор** у одеждама, барјацима, литијама, стихарима, завесама, палонима и осталим црквеним утварима налази се само у

СТОВАРИШНОЈ РАДЊИ ПОЗЛАТАРСКЕ РАДИОНИЦЕ

ЛУЈА ТАУША

У НОВОМ САДУ, код „Златног Крста“

ДУНАВСКА УЛИЦА (ОСНОВАНА 1883. ГОД.)

Сваки уштеђује свој новац ако моју радњу не презире, а баца га, ако се даје наговорити, те исту мимоиђе!

Као стручњак и произвађач у стању сам, да са свим овима у мојој отвореној радњи налазећим се, а у мојој радионици солидно израђеним срп. православним црквеним предметима са врло умереном ценом послужим.

Стотинама писмених признања.

Услед наступајућих празника сам ове цене знатно смањио. Н. пр. Једна солидна израђена одежда са припадајућим прибором од полусвиленог црквеног дамаста 2 и 3 ctm. широким бортнама, лепом и добром поставом само 28 фор. Од Лампасо у разним црквен. бојама . 35 фор. Брокад трајним златом уткан . . . . 35 фор. а тако и по цену од 45—100 до 300 фор.

Ствари које се не допадају примам натрат и замењујем другим. **Пресвета Богородица из Русије** са металом кована и позлаћена, са 10 ctm. широким позл. оквиром стаје 8 фор., величина 36—42 ctm. А **од кина сребра** урезом украшена и позлаћена из „Иконыи и кіотный магазинъ Ст. Петербург и Москви“ са 10 ctm. широким позлаћеним оквиром, стаје 10 до 12 фор. — величина 40—45 ctm.

Илустровани ценовник па и мустре шаљем бесплатно.

Телеграм адреса: **Тауш, Нови Сад.**

160 1—4

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. 629.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 49

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 9. децембра 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његова Светост, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, Георгије Бранковић, благоизволео је на дан Св. Оца Николаја о. г. рукоположити ђакона манастира Беочина Мелентија Бабића за презвитера (јеромонаха), и монаха манастира Бешенова Георгија Бојанића за ђакона.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Православље и унија
или
Срби, браћо, чувајте прадедовску веру!

Народу за поуку написао: **Светозар Грубач**, парох новосељански и надзиратељ протопрезвитерата северинскога.

I.

Шта је и шта нам вреди наше свето православље?

„Нема дике као српска дика,
Нити славља као православља!“
(Орп. нар. песма.)

Под именом нашег светог православља разумевамо праву Христову веру и цркву нашу. То је она иста прастара вера и учење, које нам је дао сам Христос Спаситељ и које су проповедали и утврдили свети апостоли и учитељи првобитне Христове цркве. Та вера и то учење и данас чува се и проповеда се чисто и неповређено у цркви нашој православној. И тако, Србине мој, када кажеш да си *православни Хришћанин*, разумева се ту, да признајеш веру Христову онако, како права Христова вера учи, да чуваш све оно, што је она установила и да слушаш њезине заповести.

Шта нам и колико нам вреди то наше православље? Вреди нам много и премного. Вреди више него све благо овога света, више него алем камен, бисер и злато. Православље, Србине брате, то је драгоцени живот твој. У православљу налазимо све изворе среће и напретка нашега. Пет стотина година страдао је српски наш народ под крвничким игом душманина свога. Патио је муке свакојаке, и борио се као лав: *„за крст часни и слободу златну,“* па у тој борби одржао је победу и очувао све своје светиње: *веру православну, име српско, језик и обичаје народне.* Истина, у тој борби

за обстанак свој Србин је храбар јунак био, и то му је много помогло, али врлину ту оплеменило је и усавршило је свето православље. У православљу научио је Србин право и истинито веровати, поштено и побожно живети, па онда љубити, поштовати и чувати аманете дедова својих. Тужна и претужна је, али пуна дике и поноса нашега ова српска песма:

„Па и онда, кад је ислам,
Без милости и без мере,
Потражио да се Срби
Изодричу своје вере;
Па и онда, када свуда
Настадоше тужни дани;
Кад се јека српских звона
И молитва свуд забрани —
Ко нам беше у планини
Тајни бранич старе славе?
Света вера, српска вера,
Тековина светог Саве! (*Претеча.*)

Ето, Србине мој, сада видиш каква је непобедива сила и неисцрпива снага одржала живот твој у данима тешког искушења и петвековне несреће. Та иста сила и снага св. православља може и данас да нас спасе и сачува од сваког насртаја наших душмана, који, било јавно, било тајно, хоће да ископају гроб, у који би сахранили све што нам је најмилије и најсветије. За то, Србине мој, буди обазрив и будно стој на страни. Што више осетиш насртаја непријатељских тим већма пригрли своје и приљуби се спаситељу твоме светом православљу. Вера твоја прадедовска, вера православна, кадра је да те учини и силним и моћним. По вери ће својој Србин бити и узорит и племенит, дичан и поштен, јуначан и одважан, једном речи: вера ће га његова подићи и усавршити. Она иста издржљивост и истрајност, која је дедове наше у вери крепила и одржала, треба да крепи и подржава данас и нас, децу њихову. „*Срб је Христов, радује се смрти*“, Србин „*главу даје образа не даје*“, то је једини бедем са којег се брани истина и светиња православља нашега. Тај аманет оставише нам дедови наши под претњом тешка проклетства ако преневеримо, а то смо исто дужни и ми у нашљедство оставити и предати потомству нашему.

Тако је то, Србине мој, од давнине било, па тако и данас бива. Веруј, дакле, веру православну, љуби народну нам цркву Светосавску, за њу живи, за њу и умри, — веруј:

„И та нам је вера спасавала оце
Од многе пропасти;
Та ће иста вера — о хвала ти, Саво! —
И унуке спасти.“
(*Змај Ј. Јовановић.*)

II.

Унија, њезине жеље и тежње.

„Чувајте и своја и своје браће срца, јер ће вам стављати замке.“
(*Свети Методије.*)

Најмилије чедо римске цркве зове се *унија* или мисао о *сједињењу* православне источне цркве са западном или римском црквом. *Поунијатити се*, дакле, значи исто што и *примити римску веру*. Повесница црквена сведочи, да се је у давној прошлости западна или римска црква одцепила од источне или православне цркве. Од тога времена живе обе оделито, свака својим животом. Православна црква одржала је старину своју, дочим су у римској цркви уведене неке новости, и тиме разликује се сада у многоме једна од друге.

Поред свега тога, Србине мој, како чујеш и знаш, хоће ипак римска црква неко сједињење и нуди православљу своју *добро смишљену унију*. Хајде, дакле, да укратко разгледамо ту милошту римске мајке! Шта хоће, шта жели и за чиме тежи она?

„*Пропаганда*“ или „*збор за ширење вере*“ стоји у зависности од самога папе, а средиште му је у Риму. Задаћа је тога збора, да шири вероваље римске цркве по свему свету и код свих народа који нису латинске вере. Па шта се хоће тиме? *Тиме се хоће под иго папе римскога, као самодршца, једног видљивог, неограниченог и непогрешивог главара, ставити сви хришћански и нехришћански народи.* Ово се очито противи установи Христа Спаситеља о цркви Његовој, по којој је установи *глава* Христове цркве *сам Христос Бог* (Ефес. 5. 23.), који њом управља преко апостола и њихових прејемника. Та зар

није грехота и помислити само, да би човек смртан, који је у греху зачет и у греху га родила мајка његова, као и нас кога, могао тако подићи се, да буде раван Христу?!

Оваке жеље и тежње уније, помешане са политичким рачунима, најопасније су по нас *Словене*. Само православна вера и источни обреди кадри су одржати све Словене у *дивној заједници*, коју би заједницу, зацело, поштовао и уважавао свако жив, па и сам папа. То је од вајкада, добро знала унија, па за то је доста православних Словена, онда кад је могла, силом принудила да прими римску веру. Тиме је учињено доста штете и назатка нашем *народном имену*, *развитку* и *напредовању*. Баш за то су и данас унији на души православни Словени. Пређима гаји она особиту љубав и води бригу, да их приведе у своје крило. Тако је, једном приликом, изрекао један римски папа ове врло важне речи: „*Словенски је народ данас први и по броју и по моћи и по богатству, . . . те је Божјим промислом позван, да изврши у свету велике налоге*“. . . Јест, тако је. То би било, али не онда, када би признали сви Словени неограничено господство папе, него кад би се у својој прадедовској вери ујединили, и језиком и писмом словенског апостола Кирила у богослужењу црквеном боље збижили.

Е, кад је тако, онда је лако појмити и то, што би се догодило са нама Србима? Унија би нас, повремену, довела до тога, „*да се крстимо и молимо Богу другчије, да не читамо „вјерују“ како смо научили, да не крстимо децу нашу по одредби и закону наше цркве, да их не помазујемо светим миром одмах него после кад одрасту, да се не причешћујемо светим телом и крвљу Христовом него само телом, да се не обраћамо истоку него западу, да не поштујемо наше српске народне светитеље: светог Саву, Арсенија и мајку Анђелину, да не сиремамо кољива за покојнике наше, да заштремо крсно име, колач и кољиво, да порушимо народну певницу у цркви и да ју заменимо с оргуљама и корушима, да се не поздрављамо као досада са: „Христос се роди!“ „Христос воскрес!“ „Помоз Бог!“ него по њиховом: „Хваљен Исус и Марија!“, да нашу народно-црквену управу одбацимо, а у зноју и крви стечене повластице народне да спалимо“; једном речи, да не будемо православни Срби, да будемо оно, што би унија хтела и желила, т. ј. да се одричемо вере своје прадедовеке, Светосавске народне цркве, да потремо образ не чувајући своје лепе аманете, обичаје и свештиње.*

Нису ово, Србине мој, само приповести, ово је гола истина. Повесница српске цркве забележила је многе нуке и патње, јада и чемера, које су Срби морали да претрпе, да их унија не подчини себи. Неки у слабости својој клонуше духом, оставише православље и прихватише туђу латинску веру, дочим други остадоше чврсти и постојани у вери прадедовској, па за то и данас живе својим народно-црквеним животом, имају своје обележје народно: *православље*, *име српско*, *језик и обичаје*. О, колико вреде оне лепе речи *светог Методија*, које је изрекао при крају свога живота, а после напорне и дуге борбе за свето православље, говорећи: „*Не падајте, будите чврсти у вери: ово вам саветује апостол Павао мојим устима.*“

Педагошке искрице.

— К. П. Побѣдоносцевъ —

превео **Драгутин Драгојевић** свештеник.

(Наставак)

XXX.

Кад завиримо у извештаје наших виших и нижих научних завода видећемо, да велики број учитеља ради у тим заводима. Но мало их је, који су одани свом позиву, који су срасли са школом и живе животом њезиним. Такви су данас — беле вране. Још се по гдегде може наћи старац учитељ, који је оседео на свом месту и који је гладан и жедан из љубави према деци посветио цео свој живот васпитању њиховом. Такви трудбеници заједно с ђацима јесу данас реткост; они су поштовања достојни људи, чија имена с љубављу и поштовањем ваља да изговарамо.

По варошима, тим пре у већим, учитељ је

као неки најемник, који пропада у беди свога звања, а узвишени позив учитељски деградован је — до заната. У непрестаној бризи о хлебу насушном за себе и породицу своју — без интересовања, без одушевљења врши он поверени му позив, сељакајући се час тамо час овамо. Свуда је он један и исти, заморен и нервозан, пропуштајући драгоцене школско време и слабо мареħ за школу и децу му поверену. Како да позна своје ученике, како да прати способност и развитак њихов!? Преостаје му само да задаје лекције, пита и класе бележи. Тешко је наћи учитеља задовољна судбином својом, местом и положајем. Сав се задао у бригу за побољшањем стања свога и старањем где повољније место за себе да нађе.

XXXI.

Можемо оснивати колико год хоћемо учитељских школа и института, завештати на њих велике суме и снабдети их свим савршеним помоћним средствима — па ипак не ћемо добити жељеног, одушевљеног и издржљивог учитеља. Зашто? Зато што се идеја учења не оснива на одушевљењу, за то, што је у уму ученика само једна сврха — хлеб наш насушни. Свој позив сматрају као средство за бољи и лепши живот.

XXXII.

Са великим развитком индустрије, са умножавањем пијаца и центара за производњу, с довлачењем масе радника к машини и механичком раду, умножавају се предмети производње и потрошње, рађају се и плоде се нове потребе, сабирају се и раздељују нови капитали — но заједно с тим пропадају и уништују се душевне способности народа, усахњују живи извори одушевљења. Проширују се вароши и привлаче множину народа, који пропада у пустом нераду или пренапорном раду... незадовољан, нервозан, без куће и кућишта... живећи дан у дан без сврхе, без наде, без свести....

Нешто томе слично прети школи, ако она престане бити радионицом разумног васпитног рада, него постане машина, где се вечито механички ради, где душа човечја нема одмора, не може да се оријентира и к свести дође. И школа се може упоредити са заводом, у коме пара и електрицитет ради, са бесвесном машином, која од времена на време израђује готове кандидате — за испите.

XXXIII.

У данашњем веку, веку свеопће графоманије, често човек озбиљан не може да се оријентира од силних књига. Силне књиге, беседе, речи, не само по квалитету, него и по квантитету, показују врло често велики утицај на сав наш живот, на начин мишљења нашег, на правац воље, на образовање карактера Само читање смета познавању живота, какав је; познавању људи и дела њихових. Прекомерно јело убија телесни организам, па тако и прекомерно читање убија озбиљну мисао.

Та опасност особито је страшна у васпитању. Ту не помаже каква нова теорија или научна књига, него фактичка лабораторија педагогике. Један само дан у тој лабораторији више користи пажљивом уму и пријемљивом срцу, него сијасет прочитаних књига из педагогије; ту се у истини учимо мотрити дела живих људи, а да се не обзиремо на књиге и њихове описе. Животни елеменат васпитања не види се у књигама; он је само приступачан непосредном осећању.

XXXIV.

Имамо доста виших научних завода, где се васпитају људи за учитељство и проповедништво. Но у бризи о вишим курзовима, о тешким испитима, о ученим дисертацијама заборављају или сматрају испод достојанства — вештину учити децу. И кад би им ко покушао омилити ту вештину, они би ју с негодовањем одбацили. Напротив. Пропустивши време васпитати у себи *душу* учитељства, — а доцније нису кадри — сматрају узвишени позив учитељски обичним — *занатом*. У згодно време могла би се деца научити простом, јасном и одушевљеном говору, појмљивом и саосећајном ономе, на кога је управљен. Исто тако децу би могао одучити од многог говора, накићеног звучним фразама, вештим изражајима, и лажним патосом, који само као маска одушевљења служи.

XXXV.

У делу народног просвећења и образовања главно је, да не треба наглити, већ постојано ићи за тим, да се идеал постигне, те у колико може да се оствари. Али се особито мора пазити, да је тај идеал истинит, веран, стваран и непоколебив. Шта користи, ако подигнемо силесију школа, а не васпитавамо учитеља, или подигнемо школе своје на лажном идеалу и на нескладности с фактичким потребама жи-

вота и са несавладљивим условима места и времена.

Ко би хтео да уједанпут добије потпуну схему школског устројства и школског васпитања, ко би хтео, да све уједанпут постигне, да уједанпут оснује множину школа и постави масу учитеља — тај нека само оде на пијацу педагогије трговцима готових рецепата и програма и науке, нека чује беседе специјалиста у скуповима њиховим, нека прочита простране записнике њихове — па ће му све могућим изгледати.

XXXVI.

Мало је учитеља, који умеју, знајући ученике своје, дати свакоме по способности и развитку његову, згодне теме за т. зв. „писмене радње“. Ко је имао прилике да види списак тих тема за писмене радње, тај се мора дивити педагошком сиромашгву у тој тако важној ствари. Под речју „писмене радње“ разумева се обично неко самостално излагање мисли самог ученика о предмету, о коме ученик није у стању сам свој суд донети, него је принуђен само истраживати и понављати или перифразирати туђе мисли и туђе фразе. Отуда с једне стране очевидна неплодност таких задатака, с друге стране сасвим погрешно оцењивање тих задатака од стране учитеља. Ученик, напунивши своју радњу множином фраза и дубоких мисли одасвуд надераних, добија похвалу за свој труд, те још може и уобразити да је говорник и мислилац, дочим други, који се потрудио да савесно изложи оно, што је њему познато о том предмету, добија преговор зато, што му радња није самостална.

Писмена радња мора бити покушај мишљења и *излагања* и у том смислу је знак умног развитка ученичког; но тражити у њој самосталног мишљења значи само којешта захтевати. Писмена радња мора бити ни више ни мање него потпуно излагање приступних ученику факата и појмова. Зато је потребно показати ученику материјал, из кога он може црпсти та факта и појмове. Према томе у почетку тема мора бити проста и јасна, појмљива доступна осећајима дечјим. У даљем току учења комплицира се и својство и количина материјала, но суштина работе остаје иста. Изучити указана факта, довести их у памет, сјединити их јасно и изложити тако, да је појмљиво и писцу и читаоцу — то је достојанство работе. Па ако свака така работа израђена буде мудро, то ће ученик сваки пут сталнији бити и себе осећати слободнијим у умном раду, навикавајући се тачном излагању и вештини. Тако се у њему васпита умење изразити мисли и појмове, а где је умење, тамо је и интересовање, а знање раније или касније доћи ће само по себи.

XXXVII.

Учиш децу Закону Божјем.... Узвишен и тежак посао... Али клони се више свега, да од Јеванђеља правиш уџбеник — јер то је грех. То значи — у детету обезценити за човека књигу, која треба да му је ризница и руковођа у целом животу. Па какав је тек грех делити науку живота на мртве делиће, те од њих чинити тешка питања за децу! Приступати деци са речима Јеванђеоске науке и чекати одговора њихова — може само душа, која разуме осећаје дечје душе; но ако приступаш деци са механиком програмних питања, те за одговоре, који су често тако тешки и непојмљиви, бележиш оцене — тешко греши. За такве би се могло рећи: не знају шта чине — са душом детињом.

XXXVIII.

Рђаво је, ако се Закон Божји ставља у исти ред са осталим *предметима* школским. Још је рђавије, ако се и у Закону Божјем, као и у осталим предметима иде за тим, да се постигне повољна оцена. Ја сам гледао уџбенике, у којима је тачкама означено, што је потребно за спас душе човечје, и катихета бележи „недовољно“ ономе, који не може да броји све те тачке... Где је ту разум? Где морал? Где је напослетку пре свега *вера*, о којој се ми тако фарисејски бринемо?!

Хоћемо ли истину у том тако важном делу, то се онда не смемо од ње уклањати. И вера и морал васпитавају се у души потпуним утецајем (домаћег, а говорећи о школи) и школског живота. Само тај школски живот не би смео бити раздељен на два посебна дела, наиме на религијозно и светско учење, него би обоје морали бити делови једне органичке целине, делови који међу собом хармонирају. Породица би требала да усади и васпита у души осећај вере и побожности, а школи би дужност била не само да подражава тај осечај, него и да осветли у души идеју, без које је сам осећај нејасан и несигуран. Школа треба да постави тај осећај и ту идеју

у моралну свезу са животом — да делује на ученика својим моралним средствима. Када узајамно саопћење, искрено опхођење везује ученике за учитеља, тада расте и васпитава се у деци живо морално сазнање истине науке Христове, која љубављу одушевљава животну природу човечју.

Вера треба да је жива и активна, а да то буде највећа је заслуга цркве. Школа у колико је народна, треба да оличи у себи душу народну и веру народну, и тада ће она бити народу мила. Школа је најближа цркви и у тесној вези са црквом. Она треба да дише духом црквеним у најширем, духовном смислу те речи. Тиме се тумачи и свагдање учашће школе у црквеном богослужењу — у читању и појању. Ко је то испитивао и гледао, тај зна како је црква снажно и васпитно средство за школу и душу народну, у којој она уноси лучу религиозног сазнања и осећаја. Разумно и смишљено читање у цркви уводи ученика у дубоки смисао, у красоту и изразитост црквено словенског језика. А појање, које обухвата и онако пуну поезије душу словенску, васпита у њој једно са хармонијом сроднога јој звука и хармонију осећаја.

(Свршиће се.)

Хришћанска наука о блаженствима.

Превео с немачког: **Милан Поповић**

(Свршетак.)

IV. Може бити ви држите, да су у опште све границе које прописи религије и врлине постављају вашим жељама и страстима, тешке, и да сметају блаженству; може бити ви држите, да би тада сасвим сретни били, кад би могли све границе без запријеке отклонити, кад би се могли сасвим предати својим жељама и тежњама за земаљским добрима, за спољашњим преимућствима за чулним задовољствима, кад би могли од себе ланце религије и врлине одбацити; можда ви оне сажаљевате као несретне, који ни за чим више не теже него да буду све мудрији, бољи и побожнији. Али како је њих мало, а како сте ви за велико сажаљење. Ви тражите своју слободу у ропству, своју част у томе, што човјека понижује, своје засићене у стварима, које ваше жеље увијек раздражују, али никад не задовољавају. *Не, блажени су, који гладују и жедне за правдом, јер ће се наситити.* Блажени су, који познају потпуну вриједност врлине и побожности, који осјећају њену цијелу љепоту и љупкост, који се одају сасвим њеној служби код којих унутрашња духовна савршеност за све важи, и који за оним исто тако жељно и ревно теже, као што тежи гладан за храном и жедан за окрјепљењем. Њихове тежње су управљене на најдостојније ствари, на ствари, које су достојне њихове најискреније љубави и њихове најревносније тежње, они се неће никада преварити у својим жељама; а Бог, заштитељ и мздодавац врлине и поштења даће им средства, да их задовољи. Они заиста неће промашити циљ, за којом теже, и увијек ће ићи како од једног степена савршености к другом, тако од једног степена среће другом.

V. Можда себи уображавате, да човјек, који хоће да је сретан, мора само на себе мислити, само се о себи старати, а других се тек у толико примати, колико то његова корист допушта, и своје срце затварати од свих неугодних осјећаја, које је могао поглед невоље у њему побудити. Али вјерујте, то није пут блаженству. Тако ви стјешњавате своје срце и круг своје дјелатности. Тако затварате од себе колико богате толико чисте извора задовољства. Тако не можете себи придобити похвалу и љубав и помоћ својих ближњих. *Не, блажени су милостиви, јер ће помиловани бити.* Блажен је човјек, којег је срце прожето благонаклоношћу, сажаљењем и услугом према својој браћи, кога туђа невоља дира у срце као и своја, који драге воље с оним који плачу, плаче, који радо доскаче потребама сиромашних и невољних, у колико може чини сваком добро. Његово се срце и његов круг дјелатности тиме проширује, он живи у другима као сам у себи. Његов се живот у многостручава и он ужива најчишће, најбожанственије радости, радости доброчинства. С њиме Бог неће строго поступати, с њим ће милостиви Отац људи још далеко боље и милостивије поступати, него што он са својом браћом поступа и сви ће његови ближњи настојати, да му учине што је право, и да се на њег смилују и да му у вријеме нужде у помоћ притеку.

VI. Може бити ви држите, да су трајне пажње на себе саме, непрестани надзор на свима похотама и склоностима нашег срца, брига, да их све потчинимо вољи Божјој, да их све невине и чисте сачувамо, оспоравање и одрицање свих неуредних путених жеља које нам религија и

врлина прописују, да су то муке и послови, који постављају најтеже границе вашем задовољству, и који не могу с вашим блаженством опстати. Али од којег ропства и које невоље ћете зар сигурни бити, ако у вашој унутрашњости не влада ред, невиност, чистоћа, ако своје срце, тај најодличнији извор свог човјечанског блаженства и све човјечанске невоље, од свих ствари не сачувате? Не, *блажени су они који су чистог срца, јер ће Бога видјети.* Блажени су они који се боје злих мисли и похота исто тако као и од злих ријечи и дјела; који су непријатељи свакој лукавштини и нечистоћи; који невино и свето мисле и живе, и перу се од свих мрља духа и тијела. Њихова врлина није голи сјај, она је истина и снага; она је чврсто основана и непомична, исто је тако истинит, исто тако пријатан покој душе и блаженства, која ју трпи. Они се смију тјешити најизврснијом милости Божјом, најчистијим и најсветијим бићем, способни су за његову ближу заједницу, за његов нарочити утицај, и једном ће у бољем свијету својим поузданим људима припадати и удостојиће се, да ближе приступе к Њему, праизвору све истине и савршености.

VII. Може бити ви мислите, ви, који желите и тежите, да будете сретни, да кротост, коју вам религија и врлина препоручује, не може опстати с овим блаженством, да она показује слабост духа, да на тај начин не можете обезбједити своје посједе, своју част, своја преимућства, да се ви за њихову потврду не смијете бојати никаква немира, никаквих досада, никакве сваће, да ћете се трпељивошћу и погодношћу понизити, и да морате за сваку увриједу задовољштине тражити. Али не варајте се, вели нам Богом послани учитељ блаженства, тај вас пут не може и неће до циља довести. Сваку корист, коју тако задобијете, откупљујете губитком свога покоја душе, с повријеђењем братске љубави, која је богата срећом за вас и за вашу срећу, а неслога и свађа су неисцрпиви извори набуне, жалости и невоље. Не, *блажени су кротки јер ће се назвати дјецом Божјом.* Блажени су они, који трпе слабости и погрјешке својих ближњих, који слогу љубе, подупиру, тима је све, што, човјека с човјеком спаја, и што узајамну љубав и мир међу њима утврђује, светиња. Блажени су они који радо чак на своју штету другима братско срце ближе привезују, и сваку везу, која их једне с другима спаја, све чвршће и чвршће везују. Они су тако расположени, као што је Бог Отац свију нас према људима расположен, они му подражавају, извору све савршености; они су му у погледу доброте и љубави све сличнији и сличнији; они су као његови нашљедници, у нарочитом смислу као његови синови, и као такови могу се удостојити његове особите милости.

VIII. Може бити ви мислите да се сав губитак земаљских добара, све тешкоће, сви болови свакако с блаженством боре, да се користи и радости, врлине и побожности прескупо откупљују жртвом, коју оне кадкада траже од својих поштоваоца. Ви сажаљевате кријепосног, побожног, ако га притискује незаслужено сиромаштво и незаслужен презир, ако га грде, хуле и прогањају, ако се он мора сам себе одрећи, свој крст на се узети, и за својим Господом у трпљењу и боловима ићи. Али, како га мало треба тада сажаљевати, кад га Бог води по мрачним, неугодним путевима до савршености! Колико је он сретнији тада од мекушца, који се сваког бола бојажљиво боји, сваком терету подлегне, све своје изгледе и наде у тренутку овог живота ограничава, и за љубав сваке ништаве користи или задовољства истине се одриче, и ради против своје савјести! Не, *блажени су, који су прогнани правде ради, јер је њихово царство Божје.* Блажени су који су истини и врлини вјерни, којима никакав бол, коме они не могу избјећи, није претежак, и никаква жртва, коју Бог и њихова савјест од њих тражи, није прескупа, који више гледају на невидљиво него на видљиво, више на круну побједе него на муку и труд борбе, и све држе за добит што их циљу савршенства приближује. Велика ће бити једном плата њихове вјерности, обилно надокнађене њихове претрпљене штете, величанствена отплата њихова бола, цјена њихове сталности! Они ће задобити преимућства побједника, они ће пожњети високе, божанске радости од усјева, који је сузама посијан, међу блаженим ће бити најблаженији, и заузеће највише степене части моћи, величанства у царству Божјем.

То је, благ. Хришћ., то је наука, то су ријечи Богом посланог учитеља и успоставитеља човјечјег блаженства! Шта ћемо сада из свега овог закључити? Како ћемо из тог познати пут, који правом блажанству води? Како ћемо ићи

за божанским вођом и предходником на том путу? Учите — тако нас позивају све његове науке и бесједе, — учите добро разликовати једно од другог, срећу и блаженство, срећна и блажена човјека. Сва спољашња преимућства и добра јесу срећа; сва унутрашња савршеност, радост, која се на том оснива, јесте блаженство. Господ Исус није наш вођа к' тој срећи; Његова нам наука не обећаје ни богаство, ни висост, ни моћ ни снагу, ни њежан, раскошан живот. Али Он је наш вођа к блаженству; Његова нам наука прибавља мир, задовољство, радост, духовно савршенство. Срећа је та међу промјењивим, несталним створима најпромјењивија и најнесталнија; она припада лудом као и мудром, рђавоме као и доброме; она оставља човјека често у његовом животу, оставља га и кад умре, остаје за увијек у његовом гробу закључана, и ништа за њим не иде у вјечни живот, осим ако се њоме добро служио; блаженство је циљ посједа и уживања свих срећних добара; то је једино, што је сасвим и увијек наше; једино што може припасти само мудром, само добром човјеку; једино што нам не може, ако је једном чврсто основано, отргнути ни смрт, ни гроб; једино, што са собом у вјечност понесемо, и што ту можемо непрестано уживати и умножавати га. Тражите да будете: не толико срећни колико блажени. Оно зависи риједко од нас, ово увијек. Оно је дар Промисла, ово се највише без обзира на заслуге дијели; ово је плод и награда мудрости и врлине.

Не тражите дакле блаженство у земаљским, пролазним стварима, ни у богаству, ни у висости и моћи, ни у њежном раскошном животу. Тражите га у вама а не извен вас. Тражите га у својствима и преимућствима свога духа и свога духа и свога срца, а не у преимућствима, сталежа, ранга, части и угледа. Доведите у ред своје жеље, своје наклоности, своје страсти. Подвргните их све законима истине и Хришћанства. Ограничите своје жеље с обзиром на земаљско, подајте свима својим наклоностима најбољи правац, пустите да разум, да Божја љубав и човјечанска љубав владају над свима вашим страстима.

Тражите своје блаженство у врлини, у вољном и сталном испуњавању своје дужности, у непрестаној тежњи за вишим савршенством, у невиности, и чистоћи срца и живота, у тихом и благом духу, у уживању и подупирању мира и слоге, у благонаклоности и доброчинству према сваком, у великодушним пожртвовањима за истину и поштење. — Тражите га у том, што вам не само у овом, него и у будућем свијету користи доноси и задовољства обећаје; у оном, што изазива похвалу ваше савјести, похвалу свих мудрих и поштених, похвалу Божју и што вас удостојава задовољства и милостиве отплате вашег Господа и судца, вашег Оца небеског. — Гледајте најпошље да се не чините срећним, већ будите то заиста. Будите то не само по мишљењу и по суду других, већ заиста и у истину. Претпоставите тиху свијету, непознату насладу правих и сталних добара и преимућстава, наслађу разумног, озбиљног и бистрог размишљања, наслађу добре, мирне савјести, наслађу кријепосног срца и живота, наслађу, радости доброчинства, наслађу више побожности, наслађу поузданог веселог изгледа у бољи свијет, претпоставите велим те наслађе свима одличјама, свима задовољствима и веселјима, које више занимају чула него дух, више очи него срце задовољавају, више буке проузрокују него умирења, више блијештећег сјаја око себе раширују него благе свјетлости. Тражите само то, поштујте и љубите само то, тежите само за тим, што вас може умирити, развеселити и усрећити у свако доба, у сваком стању, у тишини као у буки, у часу размишљања и молитви, као у часу опорављања, у смрти као у животу, у будућем као у садашњем свијету.

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: **Ст. С. Илкић.**

(Настављак.)

У Русији се по старим законима, дозвољавало онима који су напуштали свештени чин, да уз неке услове слободно изаберу начин живота.[1] По данашњим законима пак, и ако се на основу 21. правила Трулског сабора — допушта свештенослужитељима, да се обраћају надлежним духовним властима, да их разреше од чина им ради ступања у други брак, ипак се таквим молбама задоста учини, тек после извесног убеђивања, и по нарочитом разрешењу од светога Синода, с обзиром на ова правила[2]: 1.) свештенослужитељи, који моле да

[1] Собр. зак. VI. No. 4035 и др.

[2] Уст. конс. ст. 91.

се реше чина, испитују се у току три месеца, да ли су стални у поменутој својој одлуци и за то време се убеђују, да задрже своје дужности; 2.) ако они и после тога испита остану постојани у израженој већ жељи, да се реше чина, молба им се подноси светоме Синоду, решењем којега се молитељ лишава чина и свију права која иду уз њега; 3.) сем тога, ђаконима који су на основу своје молбе решени чина, забрањује се ступати у државну службу, ма које врсте, пре но што наврше шест, а презвитерима пре но што наврше десет година од дана разрешења.[3] Наведено ограничење у погледу ступања у државну службу донесено је због тога, да и они сами, који својевољно траже да се реше чина, увиде како им је поступак тај за велику осуду, те да с правом буде и у грађанској власти неповерење према себи што су непостојани били у црквеној служби; сем тога поменуто ограничење узаконено је као казна, за саблазан којега чине такове свештене особе у друштву хришћанском, одричући се духовнога чина. — Одредбе ове важе за свештенослужитеље. Гледе црквенослужитеља, т. ј. причетника, постоји наредба, да им је дозвољено слободно тражити разрешење од духовнога им звања, те по томе заузети пристојан начин живота на основу општих закона.[4]

Пракса овопредеоне наше цркве у овом погледу — у недостатку конкретних случајева — није нормирана, но у датим приликама свакако би се руководила канонским прописима, који изрично забрањују напуштање свештенога чина.[5]

Свештенослужитеље, који без обзира на духовне власти чин свој напуштају и својевољно решавају себе дужности с њиме скопчаних, Црква предаје анатеми (IV. вас. прав. 7.)[6]. Сем тога удовице таквих свештеника губе код нас право на мировину.[7]

Судбеним путем свештенослужитељи се лишавају чина за пороке и преступе, који омаловажавају и понижавају светињу и достојанство свештенога чина. Према позитивним одредбама старих црквених правила, лишити се чина мора: 1.) за неправилно т. ј. установљеним одредбама противно, набављање свештенога чина уопште (I. вас. 2. 9. 10 и др.), а за симонију на по се (Ап. 29.—IV. вас. 2. и др); 2.) због нарушавања црквенога устава гледе свештенослужења, а нарочито при вршењу светих тајана (Ап. 2. 49, 50. IV. вас. 32. и др.); 3.) због великих и јако укорењених порока као што су: пијанство, кајишарење и др. (Ап. 42. 44 и др.); 4.) због прелаза у јерес (III. вас. 4.); 5.) због духовног општења с јеретицима и невернима (Ап. 45, 46, 65, 70 и др); 6.) за одречење од вере, све ако га и покајањем поправи (Апост. 62. I, вас. 10 и др.); због тешких преступа као што су: прељуба, кривоклетство, крађа, и т. д., све ако их и једном учини (Апост. 25., Неокес. 1. и др.); 8.) не само за нехотично убиство већ и за то, ако својим рукама туче друге (Апост. 27., прво, други 9. — Вас. Вел. 55. и др.); 9.) за ступање у други брак у свештеноме чину, или у први брак после рукоположења (VI. Вас. 3, 6); 10.) за све оне преступе, због којих је прописано верне одлучити од Цркве. Уосталом лишење чина услед тужбе и пресуде, у смислу црквених правила, никада није безусловно, јер је осуђенима дозвољено правдати се пред вишим судом, ако су у стању доказати своју невиност. — Иза епископског суда долази виши саборни суд,[8] који има право да извиди и потврди, евентуално, да уништи суд епархијског епископа; после тих првостепених — епархијских — саборних судова може такова ствар ићи још пред виши суд, а тај је областни саборни суд,[9] и напослетку на окружни саборни суд — који преставља целу местну цркву. Саборну пресуду сматрају правила као последњу за сво подручно свештенство, као што то тврди и други васељенски сабор говорећи: „Који пак, презирући издане наредбе, усуди се досађивати цару, или судовима световних власти, или узнемиривати васељенски сабор, таквога ни под какав начин не треба примати да тужбе подноси, јер је

[3] Св. Зак. IX. ст. 266.

[4] Ibid.

[5] В. Еп. Никодим: Правила књ. I. стр. 446—450. и стр. 492—502.

[6] В. Еп. Никодим: Правила, књ. I. стр. 342. и 343.

[7] §. 23. Уредбе о мировинском фонду за удовице и сир. децу срп. правосл. свешт. у опсегу Митрополије Карловачке од 1895. год.

[8] Подразумева се сабор епископа (в. Еп. Никодим: Правила II. стр. 62).

[9] Ово је такође сабор свију епископа извесне црквене области, а често ојачан са неколико епископа из суседне митрополитанске области (в. Еп. Никодим: Правила књ. II. стр. 62.)

повредио правила и помутио је црквени ред“ (прав. 6.).

Лишење од духовнога чина је по црквеним правилима уопште искључиво право духовне власти и духовнога суда. Антиохијски сабор говори: „Ако је неки презвитер, или ђакон, био свргнут од свог епископа, или је неки епископ био свргнут од сабора, пак се усуди узнемиривати цара, дочим би морао обратити се већем сабору и приказати многим епископима оно, у чему држи да има право, и подчинити се њиховоме испиту и пресуди, — ако такав пренебрегне ове и цара узнемири, не може се никаквога опроштаја удостојити, нити ће се моћи више бранити, нити наду гојити, да буде икада више успостављен на службу“ (Антиох. 12). А Картагенски је сабор такође установио „да буде лишен црквене части сваки онај, који буде тражио од цара, да му се какав његов посао разбира пред световним судовима; буде ли пак тражио од цара епископскога суда, нека му се то не запречи“ (Карт. 117.). Уз то су у потпуној снази и ова нарочита црквена правила: 1.) Када се неко лишава чина због порока и преступа, лишава га се *једаред за свагда*, јер се свештени чин не може на ново повраћати и тако се са самом светињом и угледом њезиним титрати. Свети Василије Велики говори, да се свештенослужитељ ако учини тежак грех има лишити чина „али пошто буде збачен на место световњака, нека се не лишава општења, јер старо правило постоји, да они који се збацују са свога степена, имају бити подвргнути тој једној само врсти казне, при чему су стари, како ценим, следили ономе закону: Не свети се два пута за једну исту ствар; пак и због другога разлога, а то је, што они који се налазе у реду световњака, кад бивају збачени с места верних, после се изнова примају на оно место, с кога су пали били, а свештенослужитељ једном за свагда подвргава се казни трајнота свргнућа. И ово бива по установама“ (Прав. 3. 2.) С лишењем виших степена свештенога чина, кривац се уједно лишава и нижих му степена, јер виши степен садржи у себи ниже степене, те тако, епископски степен садржи у себи и презвитерски, а презвитерски — ђаконски, те је према томе лишење од чина, лишавање за свагда од права на свештенодејствовање, а нарочито на вршење светих тајана, а како та права припадају и вишем степену свештенства — епископству, и нижем — презвитерству, то се само по себи разуме, да лишење од једнога степена повлачи за собом лишење и од свију других степена; у противном би случају онај који је лишен вишега степена, те само дегрдован на нижи степен, и на даље задржао право да свештенодејствује на нижем степену, чиме се не би потпуно постигао циљ лишавања, шта више такав начин лишавања од чина био би грех, јер би преступник и даље продужио свештенодејствовати, само под другим именом. Због тога свети оци дегрдовање епископа на презвитерски степен називају светокрадством. Четврти васељенски сабор овако говори: „Светогрђе је низводити епископа на презвитерски степен. Него, ако због каквог оправданог узрока неки епископи морају бити уклоњени са епископске службе, у таквоме случају не могу они заузимати ни презвитерскога места“ (Прав. 29); 3) Ако је ко неправедно лишен чина, пошто се то посведочи, може му се чин повратити (IV. вас. 29. и III. вас. 3); 4.) А осуди ли се неко, пошто је надлежним путем чина лишен, ипак да врши свештенодејства, у томе случају такав се има одлучити од цркве (Апост. 28), те му се не може никако дозволити да се правда и не може се надати да ће икада повраћен бити у пређашњи чин (Антиох. 4).

(Свршиће се.)

Родитељима, учитељима и свештеницима на уважење.

Ми знамо, да се прилике српског народа поправити могу само непрекидним и истрајним радом.

Зато се и не уздамо ни у кога, него смо готови и одлучни, да свршавамо све своје послове сами.

Ово пошљедњих десетак година креће се и наш свијет опет немало већ свуда и у свему све живље, одлучније и смишљеније за бољим напретком, па и наша омладина одлази сад све више и више на све стране у свијет као шегрти, на изучавање свакаковних добрих и корисних послова.

Интересовали су се и заузимали и отприје многи родитељи, а и добри ђаци сами за ту ствар, како је ко могао и знао, свак за себе и за свога, преко кога свога.

Разни и многи пријатељи, а међу њима неки

и из Вашег краја, препоручивали су и нама ваљане, способне ђаке, који су ради да се крену и да их упутимо на њихову срећу и будућност, па смо их ми и у томе увијек радо помагали.

Дјеца су задовољавала своје господаре, па је и интересовање бивало и постојало са многих страна све веће и веће и општије.

И тако смо и ми до данас смјестили лијеп број одличних младића за шегрте, на све стране и у свакакве струке. Господари су врло задовољни, а дјеца још сретнија, јер напредују — осим сасвим малог изузетка — врло добро.

Истина из неких мјеста одговарано нам је, да тамо не ваља свијет, да не ваљају дјеца и т. д. и т. д., а послије се видјело, да су баш из тих крајева дјеца добра. Треба се само заузети, добро пребрати и само најбоље препоручити, а послије се само види и каже, чије заузимање и чији посао ваља.

У ком су мјесту први људи немарни, малодушни, спори, комотни, запуштени и т. д., тамо не ваља никакав посао, не ваља ништа, тамо не могу ни дјеца боља бити, нити се могу кретати или одважити, кад нема кога и кад неће нико да их упућује. У таквим мјестима чами, кисели се, заостаје све, пропада много. А увијек се само кука, како су нам други криви, мјесто да се призна немар, па да се приступи озбиљном, одлучном и смишљеном раду.

Баш из мртвијех крајева треба да омладина што више и што даље у свијет одлази, да види, да научи штогод, да се послије као зрели углађени, паметни, искусни, вриједни, прекаљени и напредни људи враћају, свој крај оживљују, примјером подстрекају, просвјећују и унапређују.

Ми смо ради, да се сви крајеви и сви слојеви што више и још боље заинтересују и крећу, па молимо с тога све пријатеље српског привредног напретка, свуд да се у свом мјесту, крају и домашају, међу собом, да се са осталом интелигенцијом у својој околини договоре, да упућују свијет да нам препоручује добру дјецу — а и ми ћемо се и од сад и за ту ствар заузимати, што се више може.

Управа „Привредника“.
одјељење за намјештање особља.

Књижевне оцене и прикази.

Свети Апостол Павле, живот му и рад. Написао *Милутин Јакшић*. Књиге за народ. Свеска 94.

Најтеже је писати књиге за народ и за децу, јер је осим свега другога тешко човеку, који се бави са великима и школованима, спустити се у доба, начин мишљења и језик деце и народа. Ретко ко може то, али сваки такав писац тежи бар за тим, што се код г. М. Ј. на жалост не види. Књига о којој је реч, није за народ, као што нису и многе друге, што их наша Матица Српска под том фирмом издаје. Писцу таквих књига морају, особито кад пише о оном, о чему наука води рачуна, бити познате све научне хипотезе, о дотичном предмету, што код г. М. Ј. као да није случај. С тога се он није смео придржавати једног автора, па примити само његове хипотезе, као што ради г. М. Ј., држећи се једино Фарара, те услед тога и не видимо код њега оно, што је у науци у опће, и то од озбиљнијих и чувенијих научара, него што је Фарар, примљено. Жао нам је што нам није при руци Фарар, те би нам много што шта у књизи г. М. Ј. јасније било, али толико стоји, да је г. М. Ј., направио из Фарара само брз, непажљив и површан извод, који није згодан за народ, а то се нај јасније види у описивању другог путовања Павлова на стр. 39. Г. М. Ј. описује ту бављење Павлово у Филипи, па каже, да су оштећени господари (зар они?) једне девојке, коју је посео зао дух прорицања, затворили Павла и његове сапутнике, да их је после тамничар узео у дом свој и опрао им *ране*. Какве ране? Откуд рана на Павлу и на његовим сапутницима? Г. М. Ј. не каже нам то, а то је отуда, што је он брзо и непажљиво вадио извод из Фарара, јер да је пажљивије радио, он би нам по Дел. Ап. 16, 22. 23. прво казао: οἱ στρατηγοὶ... ἐκέλευον ῥαβδίζειν, πολλάς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πεληγὰς ἔβαλον εἰς φυλακὴν т. ј., да су στρατηγοὶ, или као што је у словенском тексту преведено, да су **воєвωды** заповедили својим војницима, да Павла и његове сапутнике прво шибају, па онда да их баце у тамницу, — да су дакле ране на Павлу и на сапутницима његовим биле од шиба римских војника, против којих и протестује Павле у ст. 37., јер по lex Valeria (254. и. с.) и по lex Porcia (506. и. с.) забрањено је било римског грађанина, као што је био Павле, шибати, док му се не одузме грађанско право по доказаном му преступу.

Али ми смо тврдили, да многе ствари ни самом г. писцу нису познате, тако н. пр. на стр. 9. каже он, да су први ђакони били изабрани, да служе при дељењу милостиње и

хране.“ Зар само за то? А где је проповед св. Јеванђеља и крштење, што је много значајније? На стр. 10. каже писац, да су чланови великога синедријума били свећеници јудејски, књижници и старешине. А првосвећеници зар не? Та они су били председници и душа синедриума. На истој страни пише писац: „могли су (чланови синедријума) и на смрт осудити, али од како беху Јудејом Римљани овладали, није се смела извршити смртна пресуда, док је не би потврдио римски прокуратор (намесник),“ а на стр. 12. „али беше (Савле) пристао на смртну пресуду, коју то седиште није овом приликом ни слало римском прокуратору ради потврде.“ Из свега тога изгледа, да писац мисли, да је јудејски синедријум у време Стевваново и Савлово имао права и да изврши од своје стране изречену смртну пресуду над осуђеним, ако је прокуратор исту потврдио, а то не стоји, јер јудејски синедријум имао је у то време права, да доноси пресуде само у духовним стварима, те је преступника — Јудеја могао казнити само шибама, искључењем из опћине и великим и малим проклетством; могао је до душе изрећи и смртну пресуду, али је није могао извршити, што му је т. з. jus vitae et necis или jus gladii са свим одузето било, него је морао целу спорну ствар, која се односи на смртну пресуду, изнети пред римску власт, да је она испита, те да је она, и само она и изврши, ако нађе, да је преступник за иста смрт заслужио. Није дакле римска власт само потврђивала смртну пресуду синедријумову као коначну и са тим свршену, као што писац мисли, него је она управо одсудно пресуђивала, да ли је преступник заслужио смртну казну и извршавала, да је заиста заслужио. Јудеји пак нису је могли никако извршити, а што су је ипак над св. Стеваном извршили, то је био илегалан, тумултуаран акт побеснеле масе јудејске.

На стр. 15. каже г. М J. одлучно, да је Савле у својој тринаестој години отишао у Јерусалим. Волели би знати, откуд писац зна за то, кад у св. Писму има само два места, која говоре о времену, кад је Савле дошао у Јерусалим, и то у Дел. Ап. 26, 4 каже сам Павле о себи, да је од младости своје (ἐκνεότητος) у Јерусалиму живио, а у 22, 3, да је у том граду васпитан (ἀνατεθραμμένος) Са тим исказима св. Писма пак, није могуће баш одредити године тачно. Али зна ли писац, шта је то bar hamizpah? На овом месту морамо споменути један сличан догађај. У Панчеву излази лист „Споменак“ под уредништвом г. Ивана Мартиновића, учитеља. У бр. 3. од о. г. на насловној страни изнесена је слика, на којој су представљене две таблице Мојсијеве са 10 заповести Божјих или са законом Божјим, али на жалост слика, каква се приказује у римској цркви т. ј. са римском поделом 10 заповести, и то на првој таблици прве три заповести, које говоре о љубави према Богу, а на другој осталих седам, које говоре о љубави према ближњем, дочим су по подели православне цркве, на првој четири заповести о љубави према Богу, а на другој осталих шест о љубави према ближњем. То је доста жалосно! Не замерамо толико г. Ивану Мартиновићу, јер је он учитељ на државној школи, премда се и њему има пребацити непажња, али како да не замеримо *поп Луки Поповићу*, српско-православном пароху панчевачком, који у истом броју на другој (34.) страни пева по споменутој католичкој слици српској деци песму „Закон Божји.“*

На стр. 17. 20. и 22. мисли г. М. J. за тефилин или филактерија, које Вук у свом преводу Новог Завета рђаво назива „амајлије“, да су то таблице, дочим су то пергаментне врпце са записима из Старог Завета, уметнуте у кожне коцке, какве и данас употребљују ортодоксни Јевреји при молитви. На страни 18. навађа писац једно место из књиге пророка Исаије 1, 13: „на кâд гадим се“, а у загради тумачи, да се под кâдом има разумети само кâд од „жртава животињских“, а то није истина, јер се кâд (у словенском тексту: кадило) у јеврејском на том месту назива ketóreht, а та реч не значи само кâд (Opferrauch) од запаљене животињске жртве, него и св. кâд, који се састојао из четири измешане мирисне субстанције, које се спаљивале у свјатаја на кадионом жртвенику.

На стр. 24. одмах после обраћања Савлова и после проповедања његова у Дамаску стоји: „Јевреји се договорише, да га убију..., али га ученици ноћу на ужету спустише са зида градскога, и он оде у Аравију“, а на стр. 26., да се после три године из Аравије вратио натраг у Дамаск, и да су му Јевреји опет радили о глави. У том тврђењу г. М. J., односно можда Фарарову, дало би се много писати, али доста

* Ми држимо, да г. Поповић није знао, да ће тај Закон бити приказан на римокатоличкој таблици. Ур.

то, да у св. Писму нигде нема спомена, да су Јудеји двапут покушавали, да убију Павла у Дамаску. Види се јасно, да је писац у неизвесности и незнању, где управо да смести пут Павлов у Аравију, о ком сам Павле прича у Гал. 1, 17, јер у Делима Апостолским ништа се не спомиње о том путовању, него се прича, да је Павле после обраћања свога дошао у Дамаск, да је остао ту **дни нѣкїѧ**, ἡμέραι τινάς (9, 19); дакле неколико дана само, да је за то време проповедао ў синагогама, да је Исус син Божји (9, 20), и да је он Христос т. ј. Месија (9 22), па се за тим у стиху 23. наставља „кад се испунише **днїе доволни** (грчки: ἡμέρας ἱκαναί т. ј. многи дани, дуже време), **совѣщашѧ іудеи** (у Дамаску) **оубити его.**“ Од 19.—23. стиха, дакле, прича се, да се Павле после обраћања свога бавио у Дамаску неколико дана (ст. 19.), а за тим да се бавио много дана (ст. 23.), према томе изгледа, да та два стиха један другом противрече. Највећи тумачи св. Писма, (осим можда Фарара), умећу пут св. Павла, о ком он сам у Гал. 1, 17 прича, између стиха 22. и 23. гл 9. Дел. Ап., те онда не само да не стоје у противречности, него се онда и мишљење пишчево, да су Јудеји у Дамаску двапут радили о глави св. Павлу, показује као погрешно, јер се онда овако развијале ствари: Савле иде у Дамаск, на путу добија откровење Божје, те он од гониоца постаје пријатељ шта више проповедник св. Јеванђеља у Дамаску, где се бави само неколико дана, за тим иде у Аравију, где остаје скоро три године, после тога враћа се опет у Дамаск, где остаје много дана и где сигурно још с већом ватром него у почетку проповеда Христа Распетога, а Јудеји се тек сада први пут договарају, да га убију, дочим га ученици, спасавају спустивши га у корпи са зида градског (ст. 25; 2. Кор. 11, 32.)

На стр. 27. и 28. стоји: „ту су се у (Антиохији) верни прво почели називати *Хришћанима*“ т. ј. сами верни називали су тако себе, али ни то неће бити истина. Име Хришћанин долази још на два места у Новом Завету, и то Дел. Ап. 26, 28. и 1. Петр. 4, 16, али на оба та места јазичници називају верне Хришћанима, према томе би ће свакако, да је назив Хришћанин у Антиохији потекао такођер од језичника, и то не из подсмеха, као што писац на стр. 28. каже, него по аналогији политичких и партајских имена, као што су: caesarini, herodiani, зилоти и т. д., сами први Хришћанни пак назвали се међу собом, светима, вернима и браћом.

Код причања о првом мисионарском путовању Павлову каже писац на стр. 28, да се на тај пут кренула само *два бедна Јевреја* т. ј. Павле и Варнава; а да где је Јован, Марко? За друго путовање Павлово каже писац на стр. 36., да се догодило после неколико година (око 52. год.) после апостолског сабора, за кога сам на стр. 32. каже, да је држан око 51. год. На стр. 37. спомиње, да је св. јеванђелист Лука, сапутник Павлов на његовом другом путу, описао појединости рада апостолова, за тим спомиње рад у Галатији и бављење његово у Тројади. Из тога пак излази, да писац мисли да је Лука још пре Троје постао сапутником Павловим, што не стоји, јер Лука тек из Троје полази са Павлом на пут, што се види из т. з. „ми“ — места т. ј. од Дел. Ап. 16, 10. На истој страни: „У сну му се јавља прилика маћедонског *војника*.“ Откуд војника, кад у 16, 9 стоји: **мѫжъ нѣкїй**, (грчки: ἀνὴρ — — — — τις? На стр. 39. прича писац о робињи у Филипи, „која је дотле прорицањем доста новаца заслуживала својим господарима“, а не каже, да је њу посео зао дух прорицања, но тек доцније спомиње, да је Павле истерао из ње злог духа, „и она неће више“, ваљда не могаше више прорицати. За Павла се каже на стр. 42., да је у детињству научио *тикачки занат*, а то је рђаво тумачење, и то не само пишчево, него и многих других, јер σκηνοποιοί, црквенословенски **скиноткорцы** (18, 3) не означава никад оне, који ткају покриваче за шаторе, него оне, који праве шаторе. У 19, 35 каже се, да је **книжникъ**, грчки γραμματεύς утишавао народ у Ефесу, а писац га назива писарем, дочим је γραμματεύς државни канцелар или секретар, који је водио надзор над државном архивом, састављао и читао народу јавне званичне наредбе, или је био, као на овом месту, у име државне власти званични говорник у народним скупштинама. Писац каже на стр. 61., да је Павле написао посланицу Галаћанима на свом трећем путовању у Коринту, дочим је у опће у науци са разлогом, о ком сада не ћемо говорити, примљено, да је написао о свом трећем путовању на почетку свог дужег боравка у Ефесу око 54., или најдаље 55. год. На стр. 72. јасно се види, да писац није са свим начисто са заветом назорејским. Ми га упућујемо на четврту књигу Мојсијеву гл. 6, 1.—21. и не Јосифа Флавија (antiqu. iud.

19, 6, 1. и bell. iud. 2, 15, 1.); најгоре пак на тој страни је то, што писац говорећи о жртвама, које има назорej при крају назорејства да приноси, тумачи у загради, какве су и које су то жртве, те их навађа по врстама њиховим: **ксесожења** за грех, шира и *возношења*, мисли дакле, да су возношења засебна врста жртава, дочим се возношењем у црквено-словенском тексту св. Писма назива све оно, што се узноси или приноси на жртвенику, т. ј. возношење је у опће свака врста жртве, или свака жртва.

Кад писац пише за народ, за што употребљује на стр. 76. и речи, које народ а и многи други не разуму. Тако н. пр. каже: „везаше се — — — — страшним херемом“, па онда додаје рђаво тумачећи реч херем: „заклеше се.“ По њему дакле херем значи заклетва, а то није баш мраво значење. Реч cherem је јеврејска реч и значи проклетство scil. Божје, што се најбоље види из грчког текста тога места 23, 12, где стоји: ἀναθεμάτισαν ἑαυτούς т. ј. изрекоше ἀνάθεμα, cherem или проклетство Божје на себе, ако буду пре јели и пили, него што убију Павла.

На стр. 78. каже писац једну историјску неистину, каже, да је Феликс збачен, „а место му се не попуни за две године“, међутим се зна, да је цар Нерон збацио Феликса 61. год. по Хр., његов наследник био је Porcius Festus, који је умро одмах идуће 62. године, а исте године у јесен већ је прокуратор Albinus у Јерусалиму.

Осим наведених погрешака налазе се у књизи још и много других, особито у одељку „последњи дани“, које све махом сведоче, да је писац радио брзо и непажљиво, држећи се само једног автора, дочим смо ми, радујући се у напред оваковој врсти рада за народ, ишчекивали много јаснију и коректнију израђену слику узвишеног и величанственог рада и живота св. апостола Павла. **Матија и Јован.**

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Архијерејска литургија.**) На дан Св. Оца Николаја, као храмовни дан св. саборне цркве у Карловцима, служио је св. литургију св. патријарх *Георгије*, на којој је у многољетствију, први пут у титули Његове Светости споменут орден Белог Орла, којим је благоизволело Његово Величанство Краљ Србије Александар I. одликовати Његову Светост.

(**Јавност Пакрачке Препарандије**). У седници прорачунског саборског одбора питао је народни заступник Тира Милекић, да ли је решено питање јавности српске мушке учитељске школе у Пакрацу. Преузвишени г. Бан гроф Куен Хедервари одговорио је, да је „прошле године било у том погледу нерешено више питања, која су међутим, осим једнога, до сада сва решења. Сада се има још решити ствар о председништву испитне комисије, па када се и то реши, онда ће се тај предмет моћи коначно привести крају.“ —

(**Награђен учитељ.**) Кр. уг. министар привреде наградио је са 200 К. Милоша Бандића српског народног учитеља у Вел. Кикинди, у знак признања његових заслуга око руковања воћарском школом и око неговања воћака.

(**Исправак**). У белешци прошлога броја Лички протопрезвитерат у г. 1900. на стр. 789, место: „комуналних школа било је 240,“ треба да стоји: „комуналних школа било је 29.“

Књижевни огласи.

АПОСТОЛИ

ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ,

КОЈИ СЕ ЧИТАЈУ ПРЕКО ЦЕЛЕ ГОДИНЕ

ПРИРЕДИО

прота **Васа Николајевић** парох Ирилки

С БЛАГОСЛОВОМ

Његове Светости, преузвишеног Господина **Георгија**, *патријарха српског.*

Овако се зове књига, која је ово дана свет овај угледала. Приређивач ове књиге за његових 35 година службовања опазио је, како ученици основних школа наших, читајући апостол, често стану ма где и почивку начине, а тим смисао посланице кваре; код неких слушао је, како и сам наслов апостола не говоре како треба, н. пр. читају: „**соборное посланїе їакѡвле**“: место: „**соборнагѡ посланїм їакѡвлѧ**“; код неких опет видео је, да деца не могу напамет да изговоре прокимен апостола, те или не говоре ништа, или говоре само: „**Й дѣхови твоемѣ, прокїменъ гласъ**“: који буде, а остало испусте. Најпосле сазнао је, да многа наша школска деца незнају да читају црквено-славенски, или ако и читају, они изговарају којекако и наопачке, те место деница говоре десница и т. д.

За олакшати ученицима све изложене потешкоће приређивач је овај апостол лепо распоредио; ставио је код сваког апостола цео наслов: И дѣхови твоемѣ, прокїменъ глас н. пр. 8, и сав прокимен. Затим је додао цео наслов апостола: Ко Галатом и т. д., а апостол је сваки поделио на статије и навео где ученик има стати, да не би смисао посланице кварио; а поврх свега тога, пошто има наших школа, — особито у комуналним, где су деца наша у мањини, а учитељ римокатолик, — у којима деца наша не уче црквено-славенско читање, ставио је приређивач нуз сваки апостол и текст истога кирилским грађанским словима штампан тако, да ће одсад сваки ученик, па и онај из првог и другог разреда моћи читати апостол без погрешно.

Овако уређени апостол, који је и благословом Његове Светости штампан, уверени смо да ће добро доћи свакој нашој цркви и школи. Оној првој и зато, што од сад неће морати набављати апостол по скупу цену од 15—16 фор., који деца брзо раскупусе, но ће за врло јефтину цену добити врло укусно израђени апостол, који је штампан лепим и крупним словима, на врло финој, доброј и истрајној артији, а продаје се по врло умерену цену зато, да га свака црква по 2—3 примерка за своју децу набавити може.

Цена брошираном — — — 1·50 К
везаном — — — — — — 2·00 „
у сафијану — — — — — 2·50 „
За Србију броширано — — 2 Динара.

Карловци 27. Октобре 1901.

Управа
Срп. Манастирске Штампарије у Ср. Карловци.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 1188/681 ex 1901 161 2—3

СТЕЧАЈ.

На парохију V. разреда у Обрежи овим се стечај расписује. Компетенти нека своје прописно инструјиране молбенице озој конзисторији до 30. Децембра по ст. кал. о. г. надлежним путем поднесу.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 27. Новембра (10 децем.) 1901. год.

Георгије с. р.
патријарх.

Бр. Е. К. 510. ex 1901. 157 3—3

ЕДИКАТ.

Стављајући до знања Даници Вукић, кбр. 17. из Церовца, парохије тушиловићке, сада непознатог боравишта, да је против ње покренуо брачну парницу муж њезин Милош; позива се овим иста (Даница), да се у року од 90 дана, по првом увртењу овога едикта у „Српском Сиону,“ пријави овој власти било лично или писмено, јер ће се иначе покренута парница и без ње окончати.

Из сједнице Епарх. Конзисторије горњо-карловачке, држане, у Плашком, 18. (31.) Октобра 1901. год.

Михаилъ,
Епископ.

Ad бр. К. 1196/742 ex 1901 162 2—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на упражњену парохију IV. разреда у Дивошу. Компетенти имају своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији до 30. Децембра о. г. по ст. кал. надлежним путем поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 27. Новембра (10. децем.) 1901. год.

Георгије с. р.
патријарх.

Ad. бр. К. 1080/663 ex 1901. 163 2—3

СТЕЧАЈ.

На парохију I. разреда у Добановцима овим се стечај расписује с тим, да компетенти своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији до 30. Децембра о. г. по ст. кал. надлежним путем поднети имају.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 5. (18.) Новембра 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

Ad No. 91. М. Ш. О. ex 1901. 159 2—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњено учитељско место на мешовитој дворазредној основној школи у овдашњем предграђу Црвенци.

Плата је учитељу 1240 круна и слободан стан с вртом. — Учитељу у дужност спада држати наставу у редовној и повторној школи, а преко великог школског одмора појати у овдашњим парохијским храмовима.

Рок стечају истиче на шест недеља по првом увртењу му у „Српском Сиону.“

Изабрани ће ступити у дужност почетком 1902/903. шк. год.

Молбенице се упућују на овдашњу Црквену Скупштину, а достављају јој се преко овога Одбора.

Из седнице м. Школског Одбора, држане у Сомбору 18. новембра (1. децембра) 1901. године.

Стефан С. Илкић
перовођа.

др. Ст. Поповић
председник МШОдбора.

Ad E. O. 1351. зап. ex 1901. 1—3 164

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног упражњеног стипендијског места у заклади Михајла Пајића негдањега грађанина горњо-карловачког од годишњих 400 круна за ученике основних школа и ниже гимназије у Карловцима овим се расписује стечај.

Компетенти имају исправама доказати да су Срби источно-православне вере, припадници Аустро-Угарске монархије, да су сиромашни, потпуно здрави и крављим богињама накаламљени, да су доброг владања и да имају бар добар успех у наукама.

Првенство на стипендију имају они Срби источно-православне вере, који исправама докажу, да су сродници фундатору Михајлу Пајићу и то према родословљу парохијског звања у Петрињи од 12. октобра 1892 обнародованом у „Српском Сиону“ бр. 16. ex 1898. и у „Narodnim Novinama“ бр. 95. ex 1893.

Питомци, који буду изабрани, почеће уживати стипендију са почетком другог полгодија 1901/2. школ. године.

Компетенти ваља своје инструјисане молбе да поднесу председништву саборског одбора најдаље до 15. (28.) фебруара 1902.

Из седнице срп. прав. нар. црквен. сабор. одбора, држане у Карловцима 26. септембра (9. окт.) 1901.

Председништво
срп. прав. нар. црквен. сабор. одбора.

ДРУГИ ОГЛАСИ

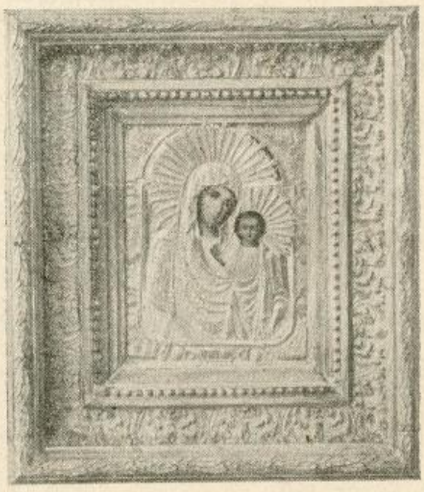

Највећи, најлепши, најбољи и **најјефтинији избор** у одеждама, барјацима, литијама, стихарима, завесама, палонима и осталим црквеним утварима налази се само у

СТОВАРИШНОЈ РАДЊИ ПОЗЛАТАРСКЕ РАДИОНИЦЕ

ЛУЈА ТАУША

У НОВОМ САДУ, код „Златног Крста“

ДУНАВСКА УЛИЦА (ОСНОВАНА 1883. ГОД.)

Сваки уштеђује свој новац ако моју радњу не презире, а баца га, ако се даје наговорити, те исту мимоиђе!

Као стручњак и произвађач у стању сам, да са свим овима у мојој отвореној радњи налазећим се, а у мојој радионици солидно израђеним срп. православним црквеним предметима са врло умереном ценом послужим.

Стотинама писмених признања.

Услед наступајућих празника сам ове цене знатно смањио. Н. пр. Једна солидна израђена одежда са припадајућим прибором од полусвиленог црквеног дамаста 2 и 3 ctm. широким бортнама, лепом и добром поставом само 28 фор. Од Лампасо у разним црквен. бојама . 35 фор. Брокад трајним златом уткан . . . . 35 фор. а тако и по цену од 45—100 до 300 фор.

Ствари које се не допадају примам натрат и замењујем другим. **Пресвета Богородица из Русије** са металом кована и позлаћена, са 10 ctm. широким позл. оквиром стаје 8 фор., величина 36—42 ctm. А **од кина сребра** урезом украшена и позлаћена из „Иконыи и кіотный магазинъ Ст. Петербург и Москви“ са 10 ctm. широким позлаћеним оквиром, стаје 10 до 12 фор. — величина 40—45 ctm.

Илустровани ценовник па и мустре шаљем бесплатно.

Телеграм адреса: **Тауш, Нови Сад.**

160 2—4

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. 640.

СРПСКИ СИОН

Год. XI — Број 50

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 16. децембра 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

По замолници Његове Светости православнога Архиепископа Карловачкога, Митрополита и Патријарха српског, преузвишеног господина, *Георгија Бранковића*, благоизволело је Његово Високопреосвештенство, господин епископ Бачки *Митрофан Шевић* свршеног богослова *Александра Костића*, православног вероучитеља из Руме, рукоположити у Новом Саду дана 6. (19.) децембра о. г. у светониколајевском храму за ђакона, а дана 8. (21.) декебра у светођурђевском храму за презвитера.

Његово Високопреосвештенство господин епископ Будимски Лукијан Богдановић благоизволео је дана 6. (19.) децембра о. г. *Георгија Зупковића*, свршеног слушаоца богословског факултета у Черновици и монаха манастира Бездина, рукоположити за ђакона.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

СЛАВА
АРХИМАНДРИТУ ЈОВАНУ РАЈИЋУ

11. Децембра навршило се сто година, одкако је знаменити историчар и богослов српски архимандрит Јован Рајић, настојатељ манастира Ковиља — испустио своју племениту душу и преселио се у бољи свијет.

Рајић родио се у Карловцима 11. Новембра 1726. г. од честитих, али простих и сиромашних родитеља. Први му учитељи бијаху Руси: Емануило Козачински, Иван Минацки и још троје њихових другова, које је митрополит Биоградски и Карловачки Викентије Јовановић позвао из Русије за вријеме царице Ане Јовановне — у Карловце,

да заузму учитељска мјеста у новоотвореним славено-латинским школама. Учитељи — Руси имали су силног утицаја на Рајића, о чему нам свједочи цио његов живот. Гимназију је учио Рајић у Коморану код језуита, па кад га исти хтједоше насилно покатоличити, остави он Коморан и оде у Шопроњ, гдје је и довршио гимназијске науке.

Г. 1753. Рајић оде пјешке у Кијев, гдје ступи у тамошњу Академију, у којој остаде три године; а затим пређе у Москву, гдје бијаше годину дана. Повративши се из руских школа у Карловце, Рајић не доби мјеста, па се опет врати у Русију, одакле се крене преко Цариграда на Атонску Гору, гдје је по манастирима сабирао материјал за своју будућу „историју славенских народа“. Г. 1758. врати се у Карловце, гдје доби мјесто учитељско. Послије је био учитељем „клирика“ у Темишвару и у Новом Саду, куд га је дозвао еп. бачки Мојсије Путник. Г. 1772. Рајић прими постриг у манастиру Ковиљу, у ком наскоро поста архимандрит и настојатељ, у ком је радио неуморно на српској књизи, и у коме умре 11. Децембра 1801. године „совершивъ 75. лѣтъ и 1. мясецъ честнаго и безприкладнаго своего житія“ — како писаше тадањи митрополит Карловачки Стеван Стратимировић. Научни рад Рајића бијаше врло разностран, што се тумачи сиромаштвом српске књиге — с једне стране, и упливом руских учитеља с друге стране Особито утјецаху на Рајића професори, Кијевске Академије, међу којима бијаше тада: богослова, историчара, филозофа па чак и пјесника. Биће доста да напоменемо: Константина Крижановског, Манасију Максимовића и Георгија Кониског. На Рајића, као и на учитеље његове утјецао је и књижевни рад Теофана Прокоповића архиепископа Новогродског — бившег професора Кијевске Академије.

Главни научни рад Рајића садржи се у његовим историјским и богословским дјелима. Најважније историјско дјело Рајића, јест: „Исторіа разныхъ славенскихъ народовъ наипаче же Болгаръ, Хорватовъ, и Сербовъ“ — у четири части, коју је он још 1768. написао, али која је штампана тек 1793. г., благодарећи помоћи тадањег знаменитог митрополита Карловачког Стратимировића. Побудом писања те историје било је то, као што сам Рајић ниште, што народ српски нема своје историје, а и оно што су страни писци писали о Србима — није објективно ни истинито. Поглед Рајићев на историју био је врло широк и научан. Шта више Рајић је историју сматрао науком у строгом смислу ријечи — попут неких модерних историчара (Бакља, Дренера) — што се види из ових ријечи Рајића: „Она (историја) есть и будущихъ провозвѣстителница за то, понеже учитъ разуму и премудрости, которая въ томъ состояти отъ разумныхъ быти почитается, еже поминати древнія примѣры временъ, и съ настоящими обстоятелстви вещей вѣжливо сносити, и изъ обоихъ о будущихъ провидѣти“. Наравно, да Рајић у својој историји није испунио свију услова праве научне историје, али узрок томе није сам писац, већ то, што су главни историјски податци и споменици тек послије Рајића откривени и нађени. —

Као што историчари називљу Рајића „оцем“ српске историје, с истим правом могу и богослови назвати га „оцем“ богословске науке код Срба. Најважније дјело Рајића из богословских — јест „катихизис“, који је послужио јаким оруђем у борби против уније и римоталицизма. Врло опсежно и богато материјалом јест Рајићево „Теологическое тѣло,“ које је написано по тадашњим узорима у духу схоластично-полемичном. Богословским радовима Рајића, који се налазе нештампани у митрополитској библиотеци, користили су се професори Карловачке богословије у својим лекцијама. Штета што ти радови нијасу штампани у своје вријеме!

Крајем осамнајстог вијека, живот калуђерски у Карловачкој митрополији почео је знатно слабити, али је архимандрит Ковиљски и у томе предњачио и служио својим животом као узор цијелом калуђерству српском.

Нека је слава историку, богослову и калуђеру српском — *архимандриту Јовану Рајићу!*

Д. Ј.

Пролог

у свечаној седници „Слоге“ у славу стогодишњице Јована Рајића од смрти му.

ПРЕД РАЈИЋЕВИМ СПОМЕНИКОМ.

С побожношћу по стоти летос пут
Припалисмо му свећу задушну
Прекадисмо му и прелисмо гроб —
Учинисмо му помен;
А споменик је дигâо себи сам:
Наслагана је ено кам по кам
Од силних књига пирамида цела,
Од мучног труда — бесмртних му дела.

И трајнији је тај од камена,
Што би му дигли, ил од тврдог туча;
А силније од слабог пламена
Свећица ваших букти она луча,
Коју је роду он подарио,
Којом је српски род озарио.

Буктињу ту, којом је мрачна поља
Прошлости наше откривао давне
Крчећи пут нам у времена боља,
Да прихватимо из руке му славне
— Па с њоме хајдмо, где је пирамида,
Што трудом својим сам себи сазида,
Да обасјамо, што нам није тајна . . .
Ал нашто луч ту — по себи је сјајна!

Ено нам блиста сама сјајна слика
Рајића нашег дичног споменика:
У темељих му врх земље је равне
Наука свете цркве православне —
„Камен је вере“ први кам у стени
А на њ се ниже још много степени.
Над овима је у дивноме своду,
Што створи љубав према своме роду:
„Историја разних славјанских народов,
Наипаче Болгар, Хорватов и Сербов.“
Ал тај свод је пукâо баш по самој среди,
„Трагедија Урош“ из јаза се бледи,
А врх свода тутњи, гиба се и вије —
„Бој змаја с орлови“ по њему се бије.

Кад пак преста врева земаљскога боја,
Кад га прими Господ у наручја своја,
Изнад свега тога заблиста се чиста
Рајићева биста.

И томе је ето данас стото лето.
Још је „Цвјетник“ стигâо одма другог лета
С побушена гроба ту да се расцвета.
Ето то је слика
Рајићева тога дичног споменика.
А песма ће ево да вам протумачи
Шта та слика значи.

Што још нисмо пали, што се не бојимо,
Вера нам је темељ, на коме стојимо.
Зато се и Рајић на посао стави,
Да тај чврсти темељ понајпре углави.
Тад на њега сложи родољубља дело,
Што под једно име братински је свело
Два рођена брата: Срба и Хрвата,
А Бугар се уз њих стави као трећи:
Јер тек сва три заједно били су му већи
Од наших тирана ода свију страна;
Јер сва три су браћа од једнога рода,
А крв није вода —
Па када се стиче из једнога срца,
Нека нам једнако у жилама врца!
Та кад пукне тај свод према нашој глави,
И бледи се Урош из јаза појави —
Судбина нас клета још задуго клеће,
„Бој змаја с орлови“ код нас престат' неће,
Те што наше беше старином, исконски,
Дуго ће се звати турско-македонски;
Па докле нас још'те старе ране тиште,
Док су земље наше туђе разбојиште —
Ко не усхте брата братом — реч је стара —
Туђина ће трпет, кâо свог господара.

Па ти дична сени, калуђере врли!
Што си тако хтео да брат брата грли,
Што си целог века пламен жића свога
Сагоревао само ради дела тога,
Што си се одрицâо и славе и власти,
Да са дела својих достанеш се части —
Дај, да твога рода нада и уздање
Буде вазда „Цвјетник“, вечито цветање
На основу оном, који ти углави
И на који твоје дично име стави;
Да узора тебе скромности и мара,
Навеки задржи сред својих недара!
Нек нам увек блиста
Врху рада твога твоја слика чиста!

Ти, који си негда свештеника дигâо,
Просвећене да је у просвети стигâо,
Да је био дика српског свештеника —
Дај, да омладина српских свештеника
Тебе дигне, свагда да јој будеш дика!

А ко давна дела рода свога свега
У свом срцу сабра и у књиге стави,
Заслужује сјајно да цео народ њега
Једним срцем слави!

Пред таковим радом погиње се глава,
Погнимо је и ми —
Рајићу! —
Нека ти је слава!

Јован Живојновић.

Прослава стогодишњице смрти архимандрита Јована Рајића.

Као што смо већ јавили, подухватило се је наше богословско књижевно друштво „Слога“, да поводом стогодишњице смрти неумрлога архимандрита Јована Рајића ода част и хвалу имену и делима тога великана.

По програму ове прославе служен је на дан смрти Рајићеве 11. (24.) децембра о. г. у 11. сати свечан парастос у св. Ваведенској цркви, у којој је Рајић крштен 13 новембра 1726. г. Парастосу је присуствовала Његова Светост преузвишени господин патријарх *Георгије Бранковић*. Чинодејствовали су високопреосвештена господа епископи *Мирон Николић* и *Митрофан Шевић*, уз велику асистенцију. Кратак говор изговорио је парох св. Ваведенског храма, протојереј г. В. Константиновић.

Како на парастосу, тако и на свечаној седници, после подне одржаној, присутни су били чланови Саборског Одбора: г.г. протопрезвитер Ђорђе Влаховић и др. Ника Максимовић; изасланици из Београда г.г. професори Велике Школе др. Александер Белић и др. Станоје Станојевић, професор гимназије Риста Одавић, уредник „Нове Искре“, др. Михаило Гавриловић управник државне архиве, др. Момчило Нинчић секретар министарства привреде. Затим из Новог Сада: председник Матице Српске г. Антоније Хаџић и г. др. Михаило Полит; као изасланици гимназијске професорске колегије г. управитељ Василије Пушибрк, и г.г. професори: катихета јеромонах Михаило Миловановић, Јован Живојновић, Ђисаловић и И. Бајић.

Пре и после свечане седнице били су у гимназијској дворани изложени штампани и рукописни радови Рајићеви, као најречитији сведоци феноменалног трудољубља, радне снаге, енергије и издржљивости, која је једина и кадра била савладати онај огроман материјал и продуковати онолику радњу, за коју је, поред поменутих особина, требала и она силна љубав књизи и науци, цркви и народу своме, у каквој је горео *Јован Рајић*, целога живота, многогодишњега.

Пирамида тих штампаних и рукописних радова Рајићевих изазивала је у мисаоних посматрача дивљење и приморавала на дубоко поштовање и пијетет, који је под утицајем „Пролога“, умно написаног и топло изговореног, потенциран био до суза благодарности. Те су се сузе заустављале и забашуривале у експлозији бурнога аплауза, којим је награђен и говорник „Пролога“ богослов г. Н. Барачки, а од свију — који су га знали — и присутни аутор, професор Новосадске гимназије г. Јован Живојновић.

Али, ни бура ни урнебес тога аплауза нису могли ућуткати онај благи прекор, и ако се је он нечујно подизао из те пирамиде, као загробни глас неумрлога Рајића, а који као да је говорио: „Зар су камате мога фонда, који сам оставио цркви и народу у овој пирамиди, којој се дивите, тако малене, да ми, и поред мога и Сратимировићева новца, од смрти ми до данас, не могосте салигити ни *бисте*, о којој ето песник снева и говорник у невољи *сликом* је мојом замењује . . ., а камо ли подићи споменик по нацрту покојна већ и Арсе Теодоровића. Мени га не треба, али вас би чувао од прекора многих . . .“

Можда се од прекора Рајићева понешто и пречуло, али оволико се ваистину бар и нама причуло . . . .

А говор „О архимандриту Јовану Рајићу“ — боље да нисмо чули.

Доста је труда уложио богослов г. Стефановић у своју декламацију „Бој змаја са орлови“, а професор Новосадске гимназије г. Исидор Бајић и збор „Слоге“ потпуно су заслужили бурно допадање, којим је поздрављена била отпевана песма „Прискорбна Горлице“ из Рајићеве трагедије „цар Урош V.“. коју је песму компоновао и певање јој дириговао г. Бајић.

Гђце Милена Симеоновић-Чокић и Милана Стојановић су такође пожњели заслужену хвалу приказом дијалога „Минерза и Сербліа“.

Свечану седницу благоизволели су удостојити својом високом посетом и Његова Светост,

св. патријарх *Георгије* и високопреосвештена господа епископи *Мирон* и *Митрофан*, дочекани и испраћени бурним усклицима: Живели: При доласку њихову публика је устала, а збор „Слоге“ је отпевао: „Ис пола ети деспота“.

Сама мисао и добра воља наше богословске омладине, да се у осећају пијетета одужи великану архимандриту, див-раденику, за живота свога неуморнику и узорном родољубу, — заслужује сама по себи сваку хвалу. И ми ју веома радо одајемо тој нашој драгој омладини и њезином друштву „Слози“, које би друштво, да није било чега није смело бити, и овом приликом себи образ осветлало. „Слога“ је доказала већ, да и то уме у пуној мери. Зашто тако није било и 11. децембра о. г., нека размишљају о томе они, који су томе криви и који треба да се поправе.

А онима, који се од срца потрудише, да прослава што лепша буде, нека је хвала.

У Карловцима. —р—

Брзојавни поздрави

поводом прославе стогодишњице смрти архимандрита Јована Рајића

Из Призрена:

Друштво „Слога“

Карловци

Духовно учествујемо у прослави. Поздрав и благослов.

Митрополит Никифор.

Из Београда:

Протосинђел Зеремски

Карловци

Монашко удружење краљевине Србије клања се сени врлога архимандрита Рајића и одаје своје поштовање приређивачима помена стогодишњице његове смрти, молећи Вас, да на помену заступите удружење.

Председник монашког удружења
Архимандрит Весић.

Из Београда:

Ректору Богословије

Карловци

Високо ценећи рад заслужнога историчара и родољуба архимандрита Рајића духовно учествујемо помену његове стогодишњице. Кличемо: Слава Рајићу, част онима, који цене родољубље.

Заступник ректора Богословије архимандрит *Весић* са професорима: *Обровац, Драгољуб Поповић, Миливој Јовић*, ђакон *Драгосављевић, Мокрањац* и *др. Протић.*

Из Београда:

Богословском друштву „Слога“

Карловци

Београдска великошколска омладина високо ценећи родољубље и плодни рад на историји свога племена ученога и просвећеногa Србина Рајића, срећна је што јој се даје прилика, да Вам се данас придружи у прослави стогодишње успомене Његове.

Из Призрена:

Друштву „Слога“

Карловци

Богословија Призренска пада на колена пред прахом оца историје и Нестора новије духовне просвете наше, неуморног и неумрлог архимандрита Рајића. Слава му!

Ректор Димитријевић.

Из Ковиља:

Богословско друштво „Слога“

Карловци

Данашњу прославу — израз пијетета богословске омладине сени неумрлога Рајића — поздрављамо с благодарношћу. Парастосом спречени да дођемо.

Протосинђел Георгије с братством.

Православље и унија

или

Срби, браћо, чувајте прадедовску веру!

Народу за поуку написао: **Светозар Грубач**, парох новосељански и надзиратељ протопрезвитерата северинскога.

(Свршетак.)

III.

Греси, који терете душу одметника од вере и цркве православне и жалосне последице тих грехова.

„Пресече враг говор, па се наједанпут трже
Мени је доба да идем .... већ говори брже:
Дајеш ли ми душу? Дајем. Снимаш ли крст?
[Снимам.
Пристајеш ли на све? Пристајем. Примаш ли
[мене? Примам.
Раздрљи брже те прси! и Бешен раздрљи,
А враг му наклени свој жиг на прси прицврљн.
И оштрим ноктом распори жилу испод сиса,
Проклета крв прсну ... душа врагу се уписа!!“

(Владика *Никанор Грујић.*)

Одступање од вере бива онда, када неко остави истиниту веру и православну цркву па пригрли другу, туђу. Како је

тај грех тежак пред правосуђем Божјим, показују нам ове речи светог апостола Павла: „*Кад ми грешимо навалице пошто смо примили познање истине, нема више жртве за грехе*“. (Јов. 10. 26.) Тако је, Србине мој драги; свето писмо каже, дакле, да одметници од вере и цркве православне „*не имаду више жртве за грехе*“, па да шта имаду? „*Имаду страшно чекање суда и ревност огња, који ће да сиали оне који се противе . . . а Бог наш је огањ који сиаљује.*“ (Јов. 10. 27.; 12 29.)

Ништа мање огрешио се је отпадник и о друге светиње своје. Од часа, како је оставио своју свету православну цркву, како су се пред њим затвориле двери православнога олтара, како није више кадар да целива еванђеље светосавско и с Косова путир причесни, како не слави Благовести православне и не радује се Ускрсу српскоме, од тог доба није му као прије мио колач божићни, и чесница, не трепери у кући његовој јасно као прије кандиоце пред иконом крсног имена дедова и прадедова његових, не пуца весело тамјан на жеравици пред крсним кољивом и колачом свечарским. Дà, све је тужно, све невесело у кући таквој, јер нема у њој прељашње свете и искрене побожности православне, значаја и обележја народно-црквеног. Утрнула је у срцу домаћина и чељади његове ватра љубави и поштовања према православљу, па зар је чудо, да ту сада није све онако као што је пре било?! Свети Сава, свети Арсеније, мајка Анђелина и други светитељи српске народне нам цркве заплакаше, затворише врата дома одметничког и никад се не повратише.

Тако је, ето, код куће и на дому отпадника, а како му је тек вани, када изађе међу људе, међу браћу, која су пре с њиме, по крви и вери, била једнака. Ту мора што но реч, да трепа, мора да осети велику и знатну промену. Сви га гледају некако друкчије, сви у њему виде тешког грешника, који је сагрешио и Богу и цркви православној и народу свом српском.

Ако је да уђе у цркву православну, некако са страхом у души прелази праг мајке, коју је љуто увредио и расцвелио. Ноге му клецају и он би, канда, радо да бар пред људима притаји расположење душе своје, кад већ савест, тај судија добрих и злих дела човечјих, не ће да га поштеди. И гле, некако савладао се. Ушао је у цркву, плашљиво погледа око себе и све му се чини окренуто, све необично, јер на сваком предмету види грех свој, а у свакој речи српскога свештеника и учитеља појца као да слуша осуду своју. Некад је, можда, и сам стајао за десном певницом, певао тропар светом Сави, српском просветитељу, а данас ено га, где се склонио чак код западних врата црквених, јер и ако га жеља повукла, да чује дивно богослужење наше цркве, али стид му не да, да то виде очи браће његове.

Како ће тек бити одметнику, када о крсној слави уђе у кућу Србина, комшије, кума или пријатеља свога?! Сва кућа пуна је и препуна те лепе славе српске и све мирише душом православном. Домаћин, по лепом обичају српском, пали тамјан и воштаницу, пева тропар светитељу своме, подиже чашу у славу Божју и моли се Богу, па онда, редом зареда лепе српске народне здравице, како је то некада од деда и оца свога научио. Тек што је подигао другу чашу, рече овако:

„Другом чашом
А љубави нашом:
За свете Богородице
Мајке Божије.
Она Бога моли за нас,
Бога нашега
А сина свога:
Да се не би
Поримили
Поунијатили,
Потурчили,
Полутеранили.
Већ да живимо и умремо
По вољи Божјој
Као православни Срби
И Хришћани
Часног крста
Од три прста —
Прва на десници.“

(Српска народна песма.)

Шта видимо?! Видимо то, да кудагод отпадник пође нигде не може наћи мира и покоја грешној својој души. Можда би

то могао наћи на гробљу, у оној мртвој тишини?! Не, и ту му неки тајни глас срце пара. Причиња му се ко да чује из гроба прекор своје покојнице мајке, па чисто ко да слуша и њене мукле речи: *„Иди од мене, одметниче, загорчило ти моје млеко; одлази без обзира и не узнемируј покоја мога!“* Звекне л' звоно, а у одметнику крв се следи и срце стеже од бола. Слуша, преза и помишља да на погреб јечи, е ће сад да прати одметнике тамо горе пред правосуђе Божје, где их чека заслужена казна за вероломство. Проплакао би, али суза нема. О, да грозне муке, авај Боже свети! Земља ће клети, небо ће проплакати, а зар неверни син да сретан буде?! Не. Боже, како горко плаче оно велико кандило пред олтаром цркве, коју изневерише браћа наша, и и како гласно пуца жар у кадионици светог Саве за часном трпезом! Нека их, нека, доћи време и већ је ту, када ће да се тргну та иста браћа наша и да упознаду тежак грех вероломства, да га окају и да се врате мајки цркви својој православној. Благо ономе, који је то за времена учинио, ономе, који не чека последњи самртни час, кад ће бледе усне да му шапну ове очајне речи:

„Већ сам изнемого, кидају се жиле
Ох, та где је срце моје мајке миле?!“ —

IV.

Неговање и чување православља, и благослов Божји, који пребива на вернима.

„Стојте у вери чврсто и не бојте се ничега на свету, јер су пуни благослова они, који су у вери својој стални,“ вели Премудри.

Сваки православни Србин треба да у своме срцу негује и чува две велике врлине: *побожност вере* и *народност своју*, или друкчије да кажемо: *православље* и *родољубље*. Из побожности проистиче послушност цркви, а у послушности тој налазимо и *времено* и *вечно и благо* за сав народ и за сваког појединог члана те цркве. Благо је то: *узајамна љубав и потпомагање, слога, мир, јединство, напредовање и спасење* наше као Хришћана у цркви, грађана у отаџбини и чланова у благословеној вези супрушкој и родитељској. Ту нам, вреди много и народност наша, *„која нас савија јаче око осовине свога домаћег живота“*. „Народност је — кажу мудри људи — оно крштено писмо наше, без кога не бисмо имали ни дедова ни прадедова ни унучади ни праунучади на овоме свету. То је *свест*, око које окрећу се мисли наше; *огњиште*, за којим грeју се осећања наша; *обичаји*, у којима нас је одљуљала колевка наша; *језик*, у ком нам се огледа срце и душа наша.“

Поред оваког лепог блага нашег, среће и благослова Божјег, што пребива на вернима синовима православне народне нам цркве, треба још да *радимо, течемо, штедимо и мудро управљамо имешком нашим*. Истина, данас су настала тешка времена *„ал' радиши Бог помаже“*, а *„вредноћа је мати среће“*. Није, верујте, Бог крив, нити је крива вера и црква православна, што су неки Срби на поседу своме осиромашили. Крива је леност, криво је неразумно руковање очевином, криве су доста крчме и механе. Има, дакле, људи, има Срба, на којима пребива благослов Божји. Таки су људи, обично, пропалице, који уопште не даду ништа ни до Бога ни до које вере. Данас су у једној вери, а сутра би, уз неке увете који би били по ћефу њиховом, спремни били поћи ма куда, па и крст часни оставити. Нема благослова Божјега и на онима, који ће за инат, из обести или због друге које слабости, дати све своје мило и драго, ископати гроб на огњишту лепе своје очевине, да у њ' саране себе жива, жену, децу и сав подмладак свој. Није ли то страшно, није ли то крваво дело?!

Не, Србине брате, ти се не поваћај за свима! Иди путем равним, што води к' срећи и спасењу. Чувај православље, моли се Богу, прионi боље, васпитај себе и подмладак твој у добру и поштењу, поштуј туђе, своје добро чувај, жртвуј кад устреба, жртве воли Бог, а сви скупа сложимо се и у себе се поуздајмо, каконо рече неумрли *владика Мушицки: „Ви ми Србљи у добру сложни буд'те, јербо је прут сам слаб, ал у снопу јак; па тако извор срећи свакој траж'те у себи самима, и бер'те сваког красног живота цвеће на пољу милог*

језика нашег, и ваше свете прадедовске вере, која нас учи у верности насирам владатеља свога, не уступити никада никоме.“

Овако радећи излиће се благослов Божји над најсиромашнијим нашим домом, над добрим родом и породом нашим, који ће свагда *истину љубити и творити, чинити дела милости душевне и телесне, љубити Бога и цара, који ће бити богат духом, мирољубив, у вери сталан, слушати власти и свештенике своје народне, радујући се великој награди на небесима.* И кад је тако, зар нема право Србин, што негује и чува своје свето православље, весело и задовољно певајући:

„Благо оном који носи
Православно име,
— Благо мени кад се могу,
Поносити тиме!

(Крајишник.)

Беседа против псовања.

„Бѣди имѧ господне благословено отъ нынѣ и довѣка“ (Црквена песма).

Бога славити и достојно поштовати прва је и најглавнија дужност сваког човека на земљи. Бог је створио човека по своме облику, чиме га је одликовао умним и душевним особинама од животиња и поставио господарем свију твари на земљи. И у том одликовању своме човек налази довољно побуде, да свога творца као милостивог Оца више свега љуби, слави и поштује. И кад је то дужност и човека природним разумом одарена, колико је већа дужност за човека, који је св. тајном крштења духовно препорођен и јеванђеоском науком просвећен, човека хришћанина, који је одређен не само да ужива блага царства земаљскога, већ да буде учесник и вечних блага у царству небесном. Прослављање и поштовање имена Божија човек је дужан исказивати и мислима и речима и делима. *„Љуби Господа Бога свога свим срцем својим, и свом душом својом, и свом снагом својом, и свом мисли својом.“* (Лук. 10. 27.) учи нас Христос Спаситељ. И то *мислима*, кад се непрестано старамо о томе, како ћемо Богу угодити и тежимо за хришћанским врлинама: правдом и истином; *речима*, кад се Богу усрдно молимо свагда и на сваком месту, а особито у св. храму, певајући при том духовне песме, које се у славу Божију узносе, и које нам својом узвишеном садржином душу и срце оплемењују; напослетку *делима*, која истичу из побожних мисли и племенитих осећаја, и која Господ наш Исус Христос као најпоузданије мерило прослављања имена божијег својим ученицима препоручује говорећи: *„Тако да сија светлост ваша пред људима, да виде ваша добра дела и прославе Оца вашег, који је на небесима.“* (Мат. 5. 16.)

Па кад то знамо, дајте, љубазни хришћани, да се запитамо: да ли ми Бога достојно славимо и поштујемо мислима, и делима нашим? — Ја се не желим упуштати у испитивање ваших мисли, јер, њих једино Бог зна, који испитује срце и утробу човечију, него ћу само да бацим један поглед на оно, што својим ушима чути и својим очима видети можемо, а то су речи наше и дела наша, пак ћу да вас запитам: да ли се ми у дане, који су на службу божију посвећени, скупљамо у св. храм, да одамо славу и хвалу Богу молитвом и песмама црквеним, и да се у закону Божијем поучимо, те да поживимо на корист и себи и својим ближњима? Но, на ово питање најбоље ће нам одговорити ови зидови храма нашег, који су у дане недељне и свечане на жалост већином празни. У место тога ми у те дане или богодано време узалуд проводимо, или се скупљамо по крчмама и другим местима, где се могу чути свакојаке непристојне речи, скарадне песме, па и сама псовка, којом се име божије хули и безчасти. И овде ћемо се на часак задржати, јер овај гадни порок псовања све то више отима маха међу нама, те се као отрвна зараза шири и распростире не само међу одраслим људима, већ на жалост и међу омладином нашом, па и самом незрелом децом, која још ни молитве Господње не знају, у толико, да се данашњим даном на сваком кораку могу без зазора чути свакојаке саблажњиве и бестидне псовке, које су нам тако рећи у крв и

навику прешле, но које се у овом св. месту ни споменути не могу. — Псовање у опште, а нарочито светих ствари и предмета, веома је гадан порок и грех, који није достојан човека а нарочито хришћанина. Оно је знак душевне покварености, и у колико је који народ суровији и развратнији, у толико се више чују у њему разне псовке и срамне речи; на против код образованог и питомог народа не чује се ни једно ни друго. И у нашем српском народу није се могла чути у старије време псовка, а не може се чути ни данас онде, где наш народ живи сам на себе, непомешан са туђим народима, од којих смо примили овај богомрски порок, који нам срамоти наше лепо име српско и закон православни. Св. ап. Јаков у својој посланици хришћанима говори: „*Језиком благосиљамо Бога, а њим кунемо људе, који су створени по обличју божијем. Из једних усти излази благослов и клетва. Не ваља љубазна браћо, да ово тако бива.*“ (Јак. 3. 9. 10.)

Да, не ваља да тако бива ни међу нама нама, љуб. хришћани! јер где се чује безбожна псовка и клетва, онде је изчезао страх Божији, а где нема страха Божија, ту се могу догодити и заиста догађају свакојако зла и безакона дела, као оно „у Инђији у земљи проклетој,“ па с тога се могу на жалост и код нас, у нашем народу, така дела сваким даном чути и видити, дела, која проистичу, из злобе и зависти, из себичности и освете. Да много не рећам, јер би ми на то недостало времена, навешћу само оволико: Хришћанин хришћанина гледи данас у свакој прилици да оштети и да му напакости, рођена браћа међу собом се често за ништа заваде и покрве, шта више, бива да и сама деца на родитеље своје руку дижу. Жалосно, ал истинито!

Из свега овог, што је до сад речено, јасно је, да ми не славимо име Божије ни мислима, ни речима, ни делима нашим као што правим хришћанима приличи, ал’ је уједно јасно и то, да ми оваким животом нашим удаљавамо од себе милост божију и спремамо себи пропаст и времену и вечну. Но ваља знати, драга браћо, да без милости божије не можемо опстати ни једног часа на земљи, без његове благодати не можемо ни овога света срећни, ни онога спасени бити; па с тога ваља да се свагда поучавамо у закону божијем, који ће нас научити, да нигда не помислимо нити пожелимо што је нечисто и грешно, да нигда не изустимо што је срамно и саблажњиво, нити да учинимо што је неправедно и непоштено, већ да цео живот свој тако удесимо, да нам и мисли и жеље наше буду свагда чисте и безазлене, и речи наше пристојне и благообразне, и дела наша Богу угодна и људима корисна. А у свему томе, ви старији и разборитији хришћани, ваља да дајете добар пример и углед млађем нараштају нашем, — у свему, велим, што је добро и похвално, што је право и поштено, и што један народ у сваком погледу честитим и ваљаним учинити може. Само ћемо тако моћи име Божије достојно славити и поштовати, имајући свагда на уму ону духовну песму, с којом сваку божију службу завршујемо: „Бѣди имѧ господне благословено отъ нынѣ и до вѣка.“ Амин.

У *Земуну* у св. николајевској цркви о храмовној слави 1895.

Ј. Вукадиновић
протопрозвитер.

Књижевне оцене и прикази.

Учење о јеванђелским савјетима и заповједима и установама монаштва. (De „Consiliis Evangelicis“). Написао *Душан Јакшић* професор у богословији. Сремски Карловци. Српска Манастирска Штампарија. 1901. Стр. 16. цена 30 филира или 40 пара дин.

Да напише ову расправу, дао је писцу повода, као што и сам вели, чланак у III свесци овогодишњег „Весника Српске Цркве“ под називом: Калуђерство и његово социјално значење.

Писац тога чланка, наиме, приказујући калуђерство као особити начин живота, основан на испуњавању завета, који се полажу приликом ступања у овај ред, излаже, да се тај завет оснива на три јеванђелска савета, на добровољном одрицању личног права сопствености (сиромаштво), безженству и на одрицању слободне воље (послушности). Ови савети, по његовим ре-

чима, „без сваке сумње нису дати само ради неке успомене, да буду жртва снова на хартији, већ се претпоставља, да ће и примљени бити у животу“. Испуњавање пак тих јеванђелских савета, или, као што писац вели, појава појединаца (калуђера), који су се заветовали да ће испуњавати те завете, служи целом хришћанском друштву као најбоље јемство непрекидног морално-религиозног напретка.

Испуњавање ма којега од ова три јеванђелска савета писац ставља изнад испуњење само јеванђелских заповеди. Према томе, институцију монаштва са тежњом за испуњењем сва три ова савета високо уздиже над нивоом моралне висине, до које се могу уздићи Хришћани са испуњењем само јеванђелских заповеди.

Поглавито безженство приказује, као особиту врлину и „дар Божји“. И ако калуђерство, које је безженство истакло као свој принцип, ни уколико нема намеру да руши (!) брак, оно у безженству налази више гаранције и могућности за савршенији морални живот.

Свему томе напротив у расправи г. Душана Јакшића се излаже, да нису нити одрецење од имања, нити одрецење своје воље, нити безбрачност (безженство) — јеванђелски савети. Напротив, да се је хришћанска црква борила против учења о јеванђелским саветима, по којем учењу да испуњавање тих савета чини човека морално савршенијим од онога, који испуњује само јеванђелске заповеди, да се је борила као против „лажног схватања хришћанског моралног учења.“

„Тврдња, вели г. Д. J., да је Христос потпуно одрецење од имања сматрао вишим моралним савршенством, противурјечило би Његовом учењу, јер је Христос обећао царство небесно онима, који су гладна наранили, жедна напојили, страна у дом увели, нага одјели, болесника и сужња посјетили (Мат. 25. 34—37.) — а то све немогуће је учинити неимајући ништа. Да одрецење од имања није савет и да се у њему не састоји више морално савршенство, види се и из тога, што је и сам Христос одрецење од имања сматрао само за средство јер је послије ријечи: „продаждь имѣніе твое и даждь нищымъ,“ додао: и гряди въ слѣдъ мене!“ А ми би још ad oculos додали: види се и по томе што н. пр. цела институција нашег калуђерства располаже са имањима, сигурно ради достизавања оне своје идеалне сврхе, којој би имало тежити испуњавањем дела милости и телесне и душевне.

Расправљајући о другом, по учењу римокатоличке цркве јеванђелском савету, безбрачности, г. Д. J. доказује, да „из ријечи св. апостола (Мат. 19.10) изгледа, као да су они скорије брак него ли безбрачност сматрали подвигом. Шта више, вели, свети су Оци држали, да је у браку теже живјети морално, него ли у безбрачности“.

И одрецење своје воље сматра г. Д. J. да је по учењу римокатоличких богослова јеванђелски савет, те вели: „Под одрецењем своје воље, мора се разумјети тај факт, да је човек дужан одрећи се од њих (манифестација) пројава воље, јер одрећи се од своје воље исто је тако немогуће, као што се је немогуће одрећи од свог ја — од своје природе. Најпосле није ни потребно, а није ни морално одрећи се своје воље, кад се она слаже с вољом и законом Божјим. Из тога слиједи, да је дужност сваког правог Хришћанина, да се одрече своје воље у реченом и једино могућем моралном смислу, т. ј., кад његова воља не стоји у хармонији са захтијевима воље Божје“.

Из свега свога разлагања изводи г. Д. J. као закључак: „да Христов морални закон не прави разлике између такозваних јеванђелских савјета и заповједи, нити приписује више морално савршенство онима, који испуњују такозване јеванђеоске савјете. Кад дакле у моралном учењу Христовом нема јеванђелских савјета то се по себи разумије, да се ни монаштво не базира на тијем, тобоже, јеванђелским савјетима, нити је у њему нѣко више морално савршенство.“

Оцену овога разлагања остављамо позванијима од себе; ми смо га само приказали. У доброј намери, казаћемо само још, да би у интересу ствари и ове, а и сваке друге, било, кад би писци цитате са страних језика у српском преводу наводили, а по оригиналу их, ради контроле ако баш хоће, у примедбама износили. Тиме наука не би ништа изгубила него добила, јер би њене истине биле приступачније ширем кругу, а то је, сигурно, жеља и оних, који у име науке и за науку раде.

Препоручујемо расправу професора г. Душана Јакшића нашим читаоцима, а њему желимо, да на пољу науке буде увек добре воље.

Недавно је знаменити француски слависта, професор славенских језика и књижевности у Со-

llege de France, — *Л. Леже* (Luis Leger) — издао своје ново дело под насловоа „**Митологија Словена**“ (La Mythologie Slave. Paris 1901). — Професор Леже није новајлија у овом послу. Он се већ почетком осамдесетих година прошлога века јавља у литератури са чланцима по словенској митологији. Сад си је узео за задатак, да поново критички прегледавши сву литературу предмета — исцрпно скупи у једну целину све ресултате истраживања, која се искључиво односе само на митологије словенске, одбацивши при том све, што строго узевши не спада у ту сферу. Па стога је испустио, што баш није морао, и упоређење односног материјала из света суседних народа, како германа, литаваца и источнох племена, тако исто и класичког света, који можда у извесном смислу утицаху на развитак словенских митологија, те се строго држи само материјала оригиналносло венског. Али је зато у одређеним си границама испунио свој задатак исцрпно, савесно и вешто, користивши се свим оним старим и новијим радовима по том предмету, која су му на расположењу била. План дела и начин излагања одликује се живо свим оним добрим својствима, којима се одликују, мање-више, и сви бољи радови француских учењака, а наиме: систематичношћу, јасношћу, популарношћу. Књига је раздељена на осам глава, а завршује се прилошком и казалом. Овом приликом привешћемо само наслове глава, а из њих ће се ипак, бар донекле, моћи видети и сватити садржај књиге: 1). Извори словенских митологија (врло подробно и критички изложено). 2). Врховни бог. 3). Два главна бога руских и балтијских словена — Перун и Световит. 4). Друга важнија божанства. 5). Нижа божанства. 6). Божанства судбине: виле, русаљке и т. д. 7). Култ: жртве, храмови, идоли и т. д. и 8). загробни живот и вера у њега, погребни обичаји, те култ предака. -- Ова ваљана књига вредног и даровитог француског слависте врло би добро дошла и нама за боље, исцрпније и критичније познавање у опће старе словенске, а посебице наше старе српске религије, кад би достојно пресађена била у и онако врло сиромашан врт наше књижевности.

Рад. М. Гр.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Саборски Одбор) држао је своје седнице, под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*, од 11. (24.) до 14. (27.) децембра о. г., пре и после подне. Од чланова били су присутни: високопреосвештени господин епископ *Мирон Николић*, г. г. протопрезвитер *Ђорђе Влаховић*, *др. Ника Максимовић* и *Јосиф Јагић*.

Извештај о предметима, који су посвршавани на овим седницама, донећемо накнадно, а за сада ћемо као најважније навести, да је Његова Светост саопштила Саборском Одбору, да ће одма у почетку идуће године, као што је учинио и ове године, поднети Његовом Величанству пријаву *о сазиву српског народно-црквеног сабора у редовно време између Ускрса и Св. Духова 1902.* С тога позива Саборски Одбор, да већ сада учини расположење, да се спреме сви предмети, што би се имали поднети сабору на расправу. Овај саопштај Његове Светости узео је Саборски Одбор на повољно знање, а што се тиче расправних предмета, то је Саб. Одбор већином већ спремио, од којих неке има допунити, односно довршити. Предлога који се тичу организације, овај пут неће бити.

За тим је Његова Светост усмено изјавила и уједно писмено овај саопштај доставила Саборском Одбору:

„Српски православни богословски Семинар, коме смо прошле године 1900 године о Ђурђеву дне, као на дан јубиларне прославе моје, темељ свечано положили, ево је Божјом помоћи по сведочби прилежећих списа под ·/. сасвим довршен, те се у име Божје у сврху намењене му цељи употребити и у живот привести може.

Услед чега, а по обећању своме, из чисте љубави и признателности своје према драгом ми народу српском и светој Цркви православној, приносећи незнатан дарак овај народу српском, умољавам високославни

Саборски Одбор, као заступника овостраног народа српског и руководшеља српсконародно-црквених фондова и фундација, да благоизволи здање тога семинара у име народа српског са оним усрдијем примити и у руковање своје узети, са каквим га ја народу српском поклањам.

У Карловцима 13. (26.) децембра 1901.

Георгије Бранковић с. р.
патријарх.

Присутни чланови Саборског Одбора примили су овај саопштај са одушевљеним усклицима „живео!“, а затим је устао преосв. г. епископ Пакрачки *Мирон*, те се топлим речима захвалио Његг. Светости на великодушном уздарју, којим је подмирена једна од првих потреба цркве и испуњена давнашња жеља српскога народа. Уједно је решено, да се ова изјава доброке благодарности уведе у записник.

После свршене седнице отишли су сви чланови Саборског Одбора, заједно са Његовом Светости, у семинар, да разгледају цело здање и исто приме на лицу места. У семинару дочекао је Његову Светост и чланове Саборског Одбора г. архитекта Владимир Николић, те је тамо приликом разгледања свих локалитета давао обавештаја. Величанствена зграда ова, колико се угледно приказује с поља, толико још више задивљује својим унутарњим разређењем, и чланови одбора нису се могли доста нагледати и нахвалити ових лепих, видних просторија, у којима ће се одсада васпитати наша богословска омладина. Нарочито је упала у очи велика дворана и онај дуг и широк ходник за шетњу и учење при хрђавом времену. Простране, високе, зрачне, здраве собе, дворане за предавање, станови и т. д, све то сведочи, са каквом је очинском бригом постарала се Његова Светост, да се однегује телом и духом јак нараштај, коме ће се поверавати будућност српске цркве и народа српског. Чланови Саборског Одбора оставили су семинар и вратили се опет на седницу са пуним срцем, задовољством и жељом, да свемогући Бог још дуго одржи у животу патријарха *Георгија*, великог Јерарха српске цркве и добротвора свога народа.

На продуженој седници установљени су прорачуни за 1902. г. Међу важнијим закључцима споменућемо, да је Саборски Одбор усвојио уређење плата управитеља и професора Новосадске гимназије онако, како је то закључено на последњој седници Новосадског гимназијског Патроната Овим је коначно решена једна ствар, која се годинама расправљала. Даље је одређена годишња припомоћ Вишим Девојачким школама у Новом Саду и Панчеву.

На уток више њих чланова епархијских власти Вршачке епархије решено је, да остају и на даље стари чланови епархијских органа, а записник последње скупштине епархијске има се поднети Саборском Одбору а не сме се ниједан закључак извршити, док Саборски Одбор записник не разгледи и сходно решење не донесе.

(**„Богословски Гласник“**). Тако ће се звати „научно-књижевни богословски лист“, који ће отпочети излазити у половици јануара 1902., са програмом који је обележен у позиву на претплату, који доносимо на другом месту. Лист ће уређивати професор Богословије протосинђел г. *Иларион Зеремски*, уз уређивачки одбор.

И наше је мишљење било, већ годинама, да професори Богословије наше треба да издају строго књижевно-богословски лист. Потреба његова је изван сумње, и зато га поздрављамо са: добро нам дошао. Желимо му дуга века, а програму његову остварења. Препоручујемо „Богословски Гласник“ свакоме свештенику.

(**Избор пароха.**) Дана 10. (23.) децембра о. г. изабран је за пароха у Селу Крушедолу досадањи администратор тамошње парохије јерej *Григорије Јовић*.

У Србији.

(**Књижевна награда.**) Друштво за опште осигуравање „Србија“ предало је Српској Крањ. Академији 4000 динара у сребру у ту сврху, да се тај новац изда као награда ономе писцу, који буде израдио најбоље дело о животу и владавини покојног краља Милана. Српска Крањ. Академија позива све оне књижевнике, који желе добити ову награду, да своје рукописе пошљу председништву Академије најдаље до 15. јуна 1906. г., како би се на дан 10. августа 1906. г. могло објавити, коме је награда досуђена.

Разне белешке.

(**Опет о Кипарској цркви**). Донели смо вест, да је заузимањем Њ. Св. Вас. патријарха Јоакима III. постигнут споразум међу странкама Кипарске цркве и да су обадве странке пристале на посредништво три патријарха: Цариградског Јоакима, Александриског Фотија и Јерусалимског Дамјана, под условом да то не буде никакав преседан за ма какво кршење права и привилегија аутокефалне Кипарске цркве. Истом приликом јавили смо, да су на основу тога споразума два патријарха, Цариградски и Јерусалимски, позвали Александриског патријарха Фотија да пошаље једног свог пуномоћника у Цариград, да би се ствар свршила. Јерусалимски патријарх одмах се одазвао овоме позиву и, својим писмом, које је прочитано у седници Св. Синода од прошлог четвртка 22. новембра., јавио је, да је за свога пуномоћника при решавању Кипарског црквеног питања, одредио бившег ректора богословије на Халки, архимандрита Ђермана Григораса, на чије су именовање пристала и оба друга патријарха. Међутим, наједном је стигла депеша вас. патријаршији од стране Александриског патријарха, у којој он, како он тамо наводи, на основу новијих извештаја са Кипра, које је он добио у погледу посредовања у поменутом питању, моли да се одложи решење те ствари, докле од њега не добију поштом опширнија обавештења о томе. Кључ овој загонетки даје Цариградски грчки лист „Тахидромос“ његовим депешама са Кипра. По тим извештајима види се, да је странка, коју води Кипарски митрополит, упутила изборницима — патријарсима протест против намере да се за Кипарског архијепископа изабере неко треће лице, а не једно од парничних странака. — Према изјавама које су обе странке написмено предале патријаршијском изасланику Георгијадису, и које смо и ми наштампали у нашем листу, излази, да странка Киринског митрополита не остаје при своме првом пристанку, и да жели да погази обећања. Али према нашим извештајима, она на то има и прво, јер је патријаршијски изасланик завео Кириниског митрополита обећавши му да ће посредници Патријарси изабрати њега — Кириниског митрополита — за архијепископа Кипарског. Само на овај начин патријаршиски изасланик и могао је извући пристанак странке Кириниског митрополита за решавање црквеног Кипарског питања посредништвом поменутих патријараха. Али сад се то обећање не узима у обзир, јер се има намера, да се изабере треће лице за архијепископа Кипарске цркве. Као што се из овог види, у овом хваљеном споразуму опет је главну улогу играла себичност и грамзивост за високи положај т. ј. Кириниски митрополит с његовом странком пристао је да се то питање реши посредништвом поменутих патријарха, али да, на основу датог му обећања, он буде изабран за Кипарског архијепископа. Пошто се, пак обелоданило да не ће бити изабран ни он, ни Кириски митрополит његов супарник, већ неко треће лице, он је протестовао против те намере, услед чега је и Александријски патријарх Фотије, јамачно и под утицајем Енглеза, јер и Кирински митрополит изгледа да се на Кипру држи енглеске странке, одустао, од посредовања на начин како остали патријарси мисле.

Поред грамзивости за славу и личних интереса, који се констатују у горенаведеном питању, види се и једна црта, која не доликује никоме а најмање свештенству — превара. Патријаршијски изасланик Героргијадес, да би дошао до пристанка обе странке, да се црквено Кипарско питање реши посредовањем поменута три патријарха, обећао је поглавару јаче странке, да ће посредници њега изабрати за архијепископа, и сад то обећање посредници не ће да изврше. „Ц. Г.“

Јавна захвалност.

Овоместни грађанин пошт. госп. Јован Залај, гостионичар, имао је част и милост сетити се наше сиромашне општине, њене цркве и школе, те је о св. Николи после подне, за време седнице, изненада дошао у срп. школу, и у присуству многих општинара, радујућ се слози, по могућству своме откинуо од уста, па добровољно даровао св. цркви 20 круна а 40 круна на сиромашну школску децу, да се о Божићу одену и обују; те је многој сироти утр'о сузу, да и они радосно дочекају светли празник Христова Рождества, па је овим даром постао добротвор дуна-сечујске цркве и школе!

На овом племенитом дару, долепотписани у име срп. прав. општине побуђени се налазе, овим путем своју јавну захвалност изрећи своме добротвору, да благи и милостиви Бог поживи нашега чика-Јоцу: дуго и сретно са својом супругом госпођом Јулком, да наставља родољубива дела: што служе само Богу на славу, народу на дику и понос, а другима за пример, по ономе: „Крајцара је мален дарак ал' велика задужбина!“

Браћо! Похвале је достојно овако дело кад се и у сиромашној општини нађе родољуба, за то кличемо: „Настављајмо света дела, то је слава не увела!“

Управни одбор срп. прав. општине:

Дуна Сечуј (Барања) 9. (22.) декембра 1901.

Душан Радојчић — учитељ перовођа

Нисија Рашић — председ. упр. одбора

Исидор Ћићић — тутор

Позив на претплату.*

Имајући на уму потребе наше црквене књижевности, а на основу добивеног архијерејског благослова Његове Светости преузвишеног господина патријарха српскога Георгија, потписани покрећу од јануара 1902. год. научно-књижевни богословски лист под називом

„БОГОСЛОВСКИ ГЛАСНИК“,

који ће излазити у месечним свескама од 4—5 табака у великој осмини, а уређиваће га уз уређивачки одбор проф. богосл. протосинђел Иларион Зеремски.

Богословски Гласник издаваће се по овом програму:

I. Чланци и расправе из разних грана богословске науке с нарочитим погледом на потребе наше цркве, као и чланци и расправе философске и историјске садржине.

II. У одељку »**Књижевност**« приказиваће се и оцењиваће се важнији производи богословске књижевности, нарочито православне, као и дела историјска и философска, која су у свези са богословском науком.

III. У »**Хроници**« износиће се важнији савремени догађаји из живота како српске тако и осталих хришћанских цркава.

IV. **Белешке.** Овамо ће се уносити ситније ствари нарочито из књижевности, које су вредне да се забележе.

V. **Нове књиге и листови.**

Према овоме част је потписанима позвати п. н. српску читалачку публику на претплату на **Богословски Гласник** са молбом, да се у што већем броју одазове и тиме омогући опстанак овога листа.

Претплата на **Богословски Гласник** износи за Аустроугарску и Босну и Херцеговину на годину 12 круна, на по године 6 круна, на четврт године 3 круне; за остале земље 15 франака годишње у злату.

Прва свеска изаћи ће у половини јануара 1902. год., а према томе излазиће и остале у половини свакога месеца.

У *Ср. Карловцима,* 12. децембра 1901. год.

Протопрезвитер проф. богосл. **Јован Живковић,**
Протосинђел проф. богосл. **Иларион Зеремски,**
Презвитер проф. богосл. **Душан Јакшић,**
Протопрезвитер проф. богосл. **Милутин Јакшић,**
Архимандрит проф. богосл. Др. **Георгије Летић,**
Презвитер, катихета и проф. **Иван Маширевић,**
Јерођакон проф. богосл. Др. **Јоаким Чупић.**

* Умољавају се српски листови, да прештампају овај позив или да га донесу у изводу.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 1188/681 ex 1901 161 3—3

СТЕЧАЈ.

На парохију V. разреда у Обрежи овим се стечај расписује. Компетенти нека своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији до 30. Децембра по ст. кал. о. г. надлежним путем поднесу.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 27. Новембра (10 децем.) 1901. год.

Георгије с. р.
патријарх.

Ad бр. К. 1196/742 ex 1901 162 3—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на упражњену парохију IV. разреда у Дивошу. Компетенти имају своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији до 30. Децембра о. г. по ст. кал. надлежним путем поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 27. Новембра (10. децем.) 1901. год.

Георгије с. р.
патријарх.

Ad. бр. К. 1080/663 ex 1901. 163 3—3

СТЕЧАЈ.

На парохију I. разреда у Добановцима овим се стечај расписује с тим, да компетенти своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији до 30. Децембра о. г. по ст. кал. надлежним путем поднети имају.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 5. (18.) Новембра 1901.

Георгије с. р.
патријарх.

Ad E. O. 1351. зап. ex 1901. 2—3 164

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног упражњеног стипендијског места у закладу Михајла Пајића негдањега грађанина горњо-карловачког од годишњих 400 круна за ученике основних школа и ниже гимназије у Карловцима овим се расписује стечај.

Компетенти имају исправама доказати да су Срби источно-православне вере, припадници Аустро-Угарске монархије, да су сиромашни, потпуно здрави и крављим богињама накаламљени, да су доброг владања и да имају бар добар успех у наукама.

Првенство на стипендију имају они Срби источно-православне вере, који исправама докажу, да су сродници фундатору Михајлу Пајићу и то према родословљу парохијског звања у Петрињи од 12. октобра 1892. обнародованом у „Српском Сиону“ бр. 16. ex 1893. и у „Narodnim Novinama“ бр. 95. ex 1893.

Питомци, који буду изабрани, почеће уживати стипендију са почетком другог полгодија 1901/2. школ. године.

Компетенти ваља своје инструјисане молбе да поднесу председништву саборског одбора најдаље до 15. (28.) фебруара 1902.

Из седнице срп. прав. нар. црквен. сабор. одбора, држане у Карловцима 26. септембра (9 окт.) 1901.

Председништво
срп. прав. нар. црквен. сабор. одбора.

III. С. 402 ex 1901. 165 1—1

ОБЈАВА.

На основу одлуке школског савета бр. III. С. 354/280. ex 1901. издала је управа срп. учитељске школе сомборске дне 7. (20.) децембра 1901. под бројем 61. Милораду Борђошком учитељу у Товаришеву дупликат његове изгубљене учитељске дипломе од 5. јуна 1894. бр. 10., која се овим ништавном проглашује.

У Карловцима 11. (24.) децембра 1901. год.

Dr. Лаза Секулић
нар. црквен. тајник.

СТЕЧАЈ. 166 1—3

На место учитељице у Куману са платом у готову новцу 800 круна, у име паушала 25 круна, у име послуге 50 круна, са једним ланцем земље, огревом у натури или 48 круна у новцу станом у натури или 150 круна у новцу и петогодишњим доплатком.

Дужности су прописане.

Рок стечаја јесте 6 недеља од првог увршћења.

Из седнице месног школског одбора држане 11. Новембра 1901. г. у Куману.

Рада Милосављев
председник школ. одбора.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

САМО СВЕШТЕНИЧКОГ ОДЕЛА КРОЈАЧ

Дунавска ул. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. 20.

Част ми је пречасној г.г. свештеницима до повољног знања ставити, да сам добио јесењи и зимски штофова за хаљине, јер сам ступио у свезу са првим горњим фирмама (фабрикама) које само ту робу израђују и исту за готов новац повлачим, стога могу много јефтиније да дајем, него оне подузимајуће фирме, које у моју струку спадају.

Појасева у свакој боји најбољег квалитета и камилавки од кадифе и које имадем увек готови. Неповољне поручбине примам натраг. Мустре на углед шаљем бесплатно.

140 7—10

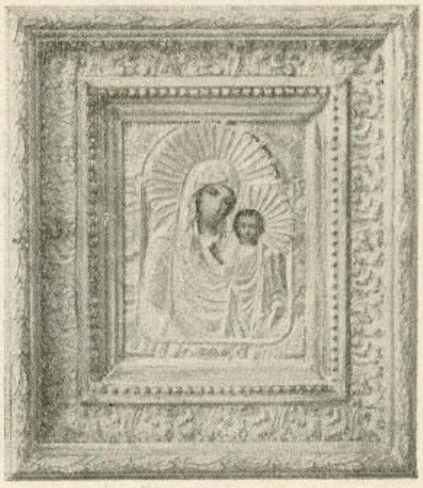

Највећи, најлепши, најбољи и **најјефтинији избор** у одеждама, барјацима, литијама, стихарима, завесама, палонима и осталим црквеним утварима налази се само у

СТОВАРИШНОЈ РАДЊИ ПОЗЛАТАРСКЕ РАДИОНИЦЕ

ЛУЈА ТАУША

У НОВОМ САДУ, код „Златног Крста“

ДУНАВСКА УЛИЦА (ОСНОВАНА 1883. ГОД.)

Сваки уштеђује свој новац ако моју радњу не презире, а баца га, ако се даје наговорити, те исту мимоиђе!

Као стручњак и произвађач у стању сам, да са свим овима у мојој отвореној радњи налазећим се, а у мојој радионици солидно израђеним срп. православним црквеним предметима са врло умереном ценом послужим.

Стотинама писмених признања.

Услед наступајућих празника сам ове цене знатно смањио. Н. пр. Једна солидна израђена одежда са припадајућим прибором од полусвиленог црквеног дамаста 2 и 3 ctm. широким бортнама, лепом и добром поставом само 28 фор. Од Лампасо у разним црквен. бојама . 35 фор. Брокад трајним златом уткан . . . . 35 фор. а тако и по цену од 45—100 до 300 фор.

Ствари које се не допадају примам натрат и замењујем другим. **Пресвета Богородица из Русије** са металом кована и позлаћена, са 10 ctm. широким позл. оквиром стаје 8 фор., величина 36—42 ctm. А **од кина сребра** урезом украшена и позлаћена из „Иконыи и кіотный магазинъ Ст. Петербург и Москви“ са 10 ctm. широким позлаћеним оквиром, стаје 10 до 12 фор. — величина 40—45 ctm.

Илустровани ценовник па и мустре шаљем бесплатно.

Телеграм адреса: **Тауш, Нови Сад.**

160 3—4

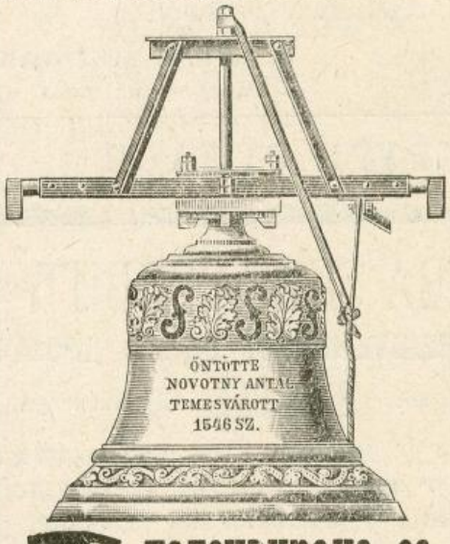

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА

ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ƨ провиђенаи зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

26— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1901. 657.

СРПСКИ СИОН

Год. XI — Број 51

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 23. децембра 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

БОЖИЋНА ПОСЛАНИЦА ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ ГЕОРГИЈА БРАНКОВИЋА

ГЕОРГИЈЕ ПРВИ

по Божјој милости и вољи српскога народа, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, Његова Цар. и Ап. Крањ. Величанства ФРАНЦА ЈОСИФА ПРВОГА, прави тајни саветник, кр. угар. великашког дома члан, преизредних ордена: ц. и кр. гвоздене круне првога степена каваљер, краљ. српских првостепених ордена: Белога орла са златном звездом и св. Саве, као и Књажества црногорскога Данилова реда првога степена великокрстник и т. д.

пречасном православном свештенству оба реда, и побожном православном српском народу богохраниме архидијецезе Карловачке, пређубазној пастви својој духовној, шаље усрдни поздрав и патријарашки благослов.

Мали до великога, млађи до старијега, сирома до богатога, неук до ученога, сви сте се, љубазни моји, искупили данас у својој светој цркви, да и у њој Господу Богу на Божићној милости благодарите, у данашњи дан преславно рођеноме Спаситељу света да се поклоните и хвалу недостойными устнами — принесете, а песму Божићне радости своје умилно отпевате.

И као да вас гледим једно до другога, све вас, мила децо цркве и народа мога, како вам се на лицу зарумenила радост зоре Божићне, како вам из очију трепти светлост звезде Витлејемске, како вам са чела српскога само што не проговори милина, која вам се разлила по души и срцу, из набујалога данас осећаја вере нам хришћанске светога нашег православља.

Са осећајем тим надмеће се песма Божићна широм целе моје богоспасајеме Архидијецезе, широм целе мојем Поглаварству поверене двестагодишње православне српске Митрополије Карловачке.

Тај осећај, са песмама својим, понавља се сваке године пуних деветнајст стотина година у целоме свету хришћанскоме. Прва година и двадесетога века навршује се, а та се песма увек истом снагом разлеже и осећај Божићне радости се не гаси, као што се неће ни угасити.

Но и ако је тако, и ако се народи све више хвале вером у Господа Исуса Христа и крштењем својим у име Његово поносе и множе; и ако непрестано признају и узносе науку Христову као реч Божју, — е да ли у целом свету хришћанском и бива све по науци тој?

И ако народи хришћански славе највећом радошћу свѣтлъ разѹмъ, који је у данашњи дан човештву засветлио; и ако се клањају сунцу правде, које је у данашњи дан грануло, — е да ли та светлост обасјава душу, и е да ли то сунце загрева срце сваког Хришћанина? Јесу ли они сви и по делима Хришћани — као што су у крштењу постали, и како се тим великим именом радосно називају?

Господ Исус Христос рекао је: „Ја сам видело свету, ко иде замном не ће ходити по тами, него ће имати видело живота. Који није самном, против мене је, и који не сабира самном, просипа“. — А да ли сви, који су се Христовима назвали, заиста иду за Христом, да ли сви сабирају с Њиме?

Христос је рекао: „Ја сам пут и истина“, — а да ли се цео хришћански свет држи тога пута, да ли чува и храни истину ту?

Христос је рекао: „Ко заповеди моје држи, има љубав к мени и остаће у љубави мојој“. — Еда ли сви Хришћани држе заповеди Христове? Јесу ли сви увек у љубави тој? Ево једне заповеди Христове, у којој су многе друге. „Ово је заповед моја, говори Христос, да имате љубав међу собом, као што ја имадох љубав к вама; да љубите један другога, као што ја љубих вас, да се и ви љубите међу собом“.

Љубазна децо моја, еда ли је та љубав међу вама, еда ли је увек и у свему; да ли је она међу свима вама, зар и међу свима, који се у име Христа крстише? Не. А није ли Христос рекао, да ће се Његови ученици познати баш по томе, ако узимају љубав међу собом?

Чули сте и знате ви, љубазни моји, ко ту љубав има, шта љубав та чини и каквим се врлинама и добродетељима хришћанским украшава.

Речима св. апостола Павла писао сам ја вама и о томе. Сетите се и данас, да та љубав „дуго трпи, да је милокрвна, да не завиди, да се не велича, не надима, да не чини што не ваља, да се не срди и не мисли о злу, да се не радује неправди, а радује се истини, да никад не престаје“. — Сетите се велим свега тога, али и свега у животу људи других и у животу вашем, те зар не ћете признати како је мало оних, који би се пред Господом Исусом Христом могли похвалити са држањем Његових заповеди, ма да се Његовим именом хвале, у име Његово крсте и веру у Њега исповедају.

Љубав и прашта. У праштању је величина хришћанске љубави, семе многога добра и сатирање многога зла. Христос нам је оставио и нарочиту заповед о праштању: „Ако ти сагреши брат твој, накарај га, па ако се покаје, опрости му. И ако ти седам пута на дан сагреши и седам пута на дан дође к' теби и рече: кајем се, опрости му“. — А раде ли тако увек сви Хришћани; како је у народу моме? Да ли има кајања, да ли има праштања? Погледајте око себе, ма на коју страну. Како се негује та врлина хришћанска, а колико њих заборављају Христове речи: „Опраштајте и опростиће вам се“, — не сећајући се ни оне, да је онај кривац за све, који сагреши у једноме, ма и сав закон други одржао.

Много је тих криваца, љубазни моји; има ли га, који кривац такав није? Увек ће их и бити, јер нема човека без греха, јер и по сведоџби св. писма „сви погрешујемо много пута“. — Да, бива и међу Хришћанима много, што се про-

тиви божанској науци Господа нашег Исуса Христа. У хришћанском свету још много није учињено, што треба да буде. Али Хришћанство за тим тежи, Црква Христова непрекидно ради на томе, да се сваки Хришћанин за себе и сви заједно у свему што више приближе што живљој вери, што више идеалу савршенства, који је сам Христос поставио.

А што ипак поред свега тога, не бива ни међу Хришћанима, како то Христова наука учи, како то Црква Христова жели и о чему се непрестано стара, није томе узрок та наука, нити може бити узрок Црква. Зар сунце да је криво, ако на њ наиђе облак? Је ли оно престало бити сунцем, ако се неко склања испред њега? Зар сунце не светли и не греје и онда, кад га ми не видимо? Законодавци и закони зар, да су криви, кад људи не раде по законима, него долазе у сукоб са законским прописима? Не.

Па ипак има људи, који у своме грешном мудровању, које се у човеку рађа са разлога разних, устају на веру и Цркву Христову зато, што сви Хришћани нису послушни својој вери и Цркви, јер сви не иду за светилом Христове науке, него ходе неки и по тами, крију̂ћи се светлости њезине, затварајући пред њом очи своје, а гласу Цркве уши своје, те робујући греху слушају сласти његове. — Но таква мудровања, љубазни моји, долазе баш од оних, који или сами робују греху, или никад нису ни покушали да према снази својој потпомогну тежње и настојања Христове Цркве, ма да су то дужни чинити не само пастири Цркве, него и сви други чланови њезини, јер смо многи једно тело у Христу, а по себи смо уди један другоме. А као такви дужни смо сви, по различитим даровима које имамо и које примисмо, сваки своју лепту допринети постизавању свима нама и ради свију нас постављене циљи у Цркви Христовој.

Као што рекох, грешно је то мудровање: са кривице Хришћана осуђивати Хришћанство, због грешности чланова Цркве, вређати саму Цркву Христову. Али је души мојој Архипастирској још теже, кад се таквим мудровањем заносе и деца мога милог народа и свете Цркве, те кад у заблуди својој и у незадовољству са собом самима или са другима, траже изван своје Цркве начина, да постану бољима и боље да нађу, а нису све то тобоже могли наћи у Цркви Христовој.

И хоће неку нову веру, да се у њој тобоже приближе вољи Божјој и Господу Богу да угоде, а остављају своју свету Цркву, коју је сам Син Божји основао, да људе научи вољи Божјој покоравати се и Господу Богу служити. Хоће неку нову веру назаренску, да тобоже у њој покају грехе своје, а затварају срце и душу науци своје вере прадедовске и остављају свету Цркву праотаца својих, која их је сваки дан звала на покајање, која тугује над гресима своје деце, а учи, да је радост велика на небу, кад се и један грешник покаје; која оставља деведесет и девет оваца да нађе и поврати ону једну залуталу и изгубљену.

У скупштину назаренску нешто их вуче и води, да се тамо тобоже поправе, а остављају пресветом крвљу Сина Божјег сазидану Цркву, која је човеку очи отворила, чело подигла и високо га уздигла из вртлога и понора зала небројених; Цркву, која је поправила толике народе, милијуне душа извела из таме греховне, милијуне срдаца оплеменила; која деветнајст векова светли народима показујући им путе, стазе и богазе, да опет у зло не залутају. Остављају ону Цркву Христову, која ће човештво — и поред великих умова људских, поред науке и умља свакога — и од сада једино она кадра бити водити, као добра мајка чедо своје, и придржавати га да не посрне, а посрне ли по слабости и грешности својој, да не падне у мрак зла, из којега она га је једина била кадра и подићи.

У скупштину назаренску заилазе неки залутали синови народа мога, да се тамо тобоже науче као браћа живети у љубави, један другоме зла не чинити и један другога потпомагати, а обилазе Цркву Сина Божјега, кроз Којега смо сви

посињени Оцу небескоме, Који је збратимио све људе и учинио их равнима пред Богом. Обилазе они свету Цркву своју, која је из љубави постала, из које деветнајст векова греје топлота те љубави, која учи да се у вери Господа нашега Исуса Христа не гледа које ко, јер је у њој човек, по речима св. Апостола, са златним прстеном и у светлој хаљини раван сиромаху у рђавој хаљини, и који нас учи, да сносимо терете један другога, да се један другом увек на невољи нађемо, за ближњега свога и душу своју да полажемо.

О грешности тешке, о заблуде велике: остављати Цркву Христову, а тражити љубав у назаренској зборници. Остављати Цркву, која је Црква љубави, која учи да онај не позна Бога, који нема љубави, а који стоји у љубави да стоји у Богу и Бог у Њему стоји, јер Бог је љубав. Остављати цркву, која учи да је у љубави савршенство, да је крвник људски сваки, који мрзи на брата свога, — а тражити љубави у зборницама назаренским, у које се скупљају баш они, који са нељубави ближње своје уцвелише злим делом ма којим, који одбегоше Цркву Христову, јер не испунише науку Његову, која учи и проповеда и љубав ову: „И ако љубите оне, који вас љубе, каква вам је хвала? Јер и грешници љубе оне који њих љубе. Али љубите непријатеље своје, добро чините онима који на вас мрзе“.

Јесте ли чули, љубазни моји, ову науку? — И може ли бити веће љубави од ове, којој нас учи Спаситељ света, у име Његово света Црква Његова, а са целом Црквом и наша света православна, коју нам је св. Сава наш оставио, као милу ћерку Цркве Христове. То је врхунац љубави, то је љубав којом је само син Божји, по вољи Оца свога, могао загрлити цео свет, а коју је као узор оставио у Цркви својој, да јој се људи приближују.

И зато нека се свако остави грешнога мудровања, о којем вам данас пишем, срцу своме на утеху а ради вашег спасења. Такво мудровање не тежи добру, него крије зло. И ако неко не чини своју дужност, никога то не ослобађа од вршења дужности његове, нити у томе може наћи узрока, да кривцем чини своју веру и Цркву, која те дужности налаже. Него свима вама, љубазна децо моја, нека је што већа тежња, да вам живот и дела ваша буду у складу са науком и црквом Христовом и хришћанским дужностима вашим. А пре свега да имате непрестану љубав међу собом, јер љубав покрива мноштво грехова и свеза је савршенства.

Неправдајте се туђим недостатцима и погрешкама, нити се угледајте на њи, него тежите узору љубави у Господу Исусу Христу. На тој љубави ће се и од данас и увек сунчати народи; на светлости њеној просвећујте и ви ум и вољу вашу и загревајте срца своја у светој нам вери и Цркви православној.

Уносите ту светлост у породице своје, у школе, у друштва, у цео народни живот. У тој светлости нека се рађа свака ваша мисао, свака жеља, тежња и намера, а врши свако дело. И тако ћете Господу Богу угодити, у данашњи дан преславно рођеноме Сину Божјем најлепше даре принети, светој вери и Цркви православној послужити, премилостивом Цару и Краљу нашем своју послушност показати, драгој нам домовини службу одужити, а лепшој будућности и сваком напретку, и своме и српскога народа нашег, темеље учврстити. —

Као што сам се свагда досад, тако ћу се и одсад увек молити вишњем Богу у Пресветој Тројици, да вам у свему овоме у помоћи буде. И у тој молитви за цео народ мој, поздрављам вама свима, љубазна децо моја, Рождество Христово, Ново Љето, св. Богојављење и понос српски, српске православне Апостолске Цркве Светитеља Саву.

Благодат, милост и мир од Бога Оца и Христа Исуса Господа нашег свима вама. Амин.

Дано у *Ср. Карловцима* 1901. године од рођења Христова, а патријараштва нашег дванајсте.

Горе поменути смирени Патријарх

Георгије Бранковић.

Његово Високопреосвештенство господин епископ Пакрачки Мирон Николић благоизволео је рукоположити свршеног богослова Стевана Јањетовића дана 1. (14.) децембра о. г. за ђакона, а 2. (15.) децембра о. г. за презвитера.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Спољашњи и унутрашњи опит у хришћанској религији.

Написао: Докт. медецине **Ник. Пясковскій.**

„Моє ѹченіє нѣсть моє, но пославшагѡ мѧ. Аще кто хощетъ волю єгѡ творити, разѹмѣетъ ѿ ѹченіи, кое ѿ Бга єсть" .. (Јов. VII. 16—17).

Єже бѣ йсперва, єже слышахомъ, єже видѣхомъ ѿчима нашима, єже ѹзрѣхомъ и рѹки нашѧ ѿсѧзаша, ѿ словеси животнѣмъ ..... возвѣщаемъ вамъ". (1. Јов. I. 1—3.)

Познато је, да су се најсјајнији успеси у области природних наука постигли у последње време, наиме од онда, од како су учењаци упоредо са научно-философским гледиштем дали прво место у научној методологији опиту, експерименту. На тај начин јасно је, ма како се упињао ум људски са својим логичким операцијама, да проучи предмете природе, која нас окружава, да би наука без опитних метода била осуђена на неизбежни застој. У истину човек је надарен не само јединим умом и разумом са његовом логиком, него још и разним органима чула, као: видом, слухом, опитом, мускулним осећајем и т. д. Зна се, да слепац нема опитне преставе о светлости, дакле он не може изучавати природе по тако широком мерилу, као човек, који види. Темељно изучити науке, као кемију и физику, без опита није могуће. Ко хоће да буде кемичар, мора из авдиторије прећи у лабораторију, да сам лично прође науку, уз помоћ опита или експеримента. То се исто односи и на све опите науке простране области природознанства. Руке, очи уши, језик, нос, — сви ови органи играју велику улогу код истраживања за ученог испитивача природе. Једном речју, не може се ни замислити савремени природоиспитивалац без опита. И што су боље утврђени опитни методи природознанствених истраживања, тим су резултати научних испитивања и открића обилатији и тачнији.

Буквално то исто вреди и за изучавање и живо усвојење јединствене позитивне религије на свету — религије Хришћанске. У овој наиме религији опит игра најодличнију улогу за свакога човека, који жели да схвати велике тајне науке христове. При томе у хришћанској религији неопходан је не само спољашњи опит, тј. тај, који је доступан спољашњим органима чула људских: виду, слуху и т д., него још више унутрашњи опит срца, који на широко обухвата сами живот у духу науке Христове.

Унутрашњи опит у хришћанској религији јест битни услов за пи̏тање, развитак и неговање органа нашега бића, који се зове религиозним чувством, којим се реално, као каквим духовним очима примају силе и светило духовног, небесног света.

И ако овај важни орган религиозног познања у човека није још развијен, и још горе, ако је он атрофиран,* ослабљен, то свет духовни са својом атмосфером и небесном светлошћу не може бити доступан човеку.

Овде се у таком случају добива исти резултат, као као кад би човек наружио хигијену својих очију, кад би их заслепио живећи у прежаркој атмосфери или пренапрежући свој вид читањем при оскудном осветлењу. Као што око човечје треба особитог старања о његовој правилној функцији, тако и религиозно чувство, ово унутарње око душе, треба за примање духовне светлости особитог старања, да би развитак његов и раст био правилан, сагласно са законима своје нормалне функције. — И ако сваки орган људскога тела за правилну функцију, развитак и нужно пи̏тање треба вежбања, то тим више треба тога за своје пи̏тање, раст и развитак тако нежни орган човечјег духа — религиозно чувство. Ако се ко без вежбања атрофира као н. пр. код кртине, која живи у земљи и бежи од сунчане светлости;

* Атрофија-дегенерација, закржљавост, која је последица дуге неупотребе неких органа. Прев.

то ће се тим пре извршити атрофија религиозног чувства, ако се оно не вежба и не користи лучама светлости религије Христове.

Само теоретично изучавање религиозних истина, без учешћа опита хришћ. живота, није достатно за вежбање и развијање горе споменутога органа религиознога познања. И најученији богослов мање је познат са реалним деловањем вишег духовног света, него ли неуки и скромни Хришћанин са дубоко и широко развијеним религиозним чувством.

Први носи у своме уму једино преставе о Богу и у опште о невидљивом духовном свету; а други реално прима деловање благодати Божје. Први може прекрасно знати све потанкости система богословских знања, а други опитно стоји у додиру са тајнама духовнога света. Први много знаде о Богу и Његовој благодати, а други непосредно, реално осећа Бога и Његову благодат.

Да би имали бољу наочигледну преставу о овом односају знања и опита у хришћанској религији, доста је, да покажемо на следећу аналогију.

Преставите човека који изучава физику по књигама, шта више са прекрасним цртежима и сликама, али није никада завирио у физикални кабинет, никада није учинио ни једног физичког опита, никада се није уверио, каква је у истину електрична струја, никада није видео, како се светлост кроз призму прелама како се разлучује у боје, дуге. Разуме се, да ће овакав човек имати неко знање или боље рећи преставе о физици, али неће имати правога опитнога знања о тој опитној науци. И, разуме се, обични (прости) техничар, који непрестано ради са физикалним апаратима, у суштини више је реално познат са физичким појавама, ма да и нема опширног теоретског знања у области горе споменуте науке.

Како се често људи жале, да би (они) ради веровати, ради би имати религиозно чувство, али да им се никако не да вера и тесно с њом спојено живо религиозно чувство. — Вечне сумње у истине хришћ. вере, ледена хладноћа срца и тупа равнодушност према појавама вишега поретка религиознога живота — то све заједно узето чини јаку препону за силе искрене вере и дубоког религиозног чувства.

Но ове обичне жалбе јесу резултат тога, што опити правог хришћ. живота нису ни мало познати људима, које узбуњују религиозне сумње и у којих нема ни мало религиозног чувства.

У хришћанској религији неопходна су два опита: спољашњи и унутрашњи. Ми ћемо се најпре задржати код расматрања спољашњега опита.

Овај опит у пракси хришћанског живота особито се може применити на децу. У детета, као што је познато, спољашњи органи чула: вид, слух, мускулни осећај, особито интензивно функционишу. Дете много јаче осећа околни свет, него ли одрасли. Рефлексија је код њега знатно мање резвијена, него ли код одраслога. Оно, тако рећи, мање мисли, него ли осећа. Ево за што спољашње изјаве религиознога чувства човека, као: крсни знак, клањање, посећивање храма, свештене слике, иконе, свештене радње код богослужења — све то највише привлачи пажњу детета! Све то оно живо прима својим спољашњим органима чула. Пролази дуго времена, док дете од осећаја пређе к рефлексији, к сазнању и разумном схватању свега, што се око њега догађа! Отуда је јасно, како важан значај за развитак и одгој религиознаг чувства дечијега има разумно поступање родитеља и педагога код спољашње стране религије, код њених обреда и т. д. Интензивност и свежина осећања онога, што се око детета догађа, јест први услов за живо усвајање религиозног чувства. Што је у овоме погледу одвише, штетно је. То чини да у детета ослаби интензивност осећаја, после чега наступа чама. Ево за што није педагошки, водити децу на богослужења која дуго трају, ако родитељи васпитаоци нису сигурни, да ће деца остати за цело време свршавања тих богослужења пажљива. И заиста као резултат умора од дугог стајања на богослужењу појавиће се код детета расејаност, дуго време, немарење за молитву и свештенодејства, а из овога

се неминовно рађа код детета неуважавање предмета религије, навика на индиферентни одношај према светињи и т. д.

Што се тиче одраслих људи, њима се спољашњи опит у области религије на широко открива са евом фактичном области историје хришћанства. И са ове стране, сваки човек који часно мисли, схватиће, увидеће, да Хришћанство није ма каква доктрина или пространа философема, основана на једном назору, него читави низ историјских факата, објективно емпиричког карактера, исто тако тачно и шта више научио утврђених и доказаних, као и који му драго природо-историјски факат позитивнога карактера, И сва дуга система историјских догађаја, која се састоји из безбројних факата историје Хришћанства, овенчана је централним вечним апсолутним и најсветијим фактом, коме је име Христос Спаситељ. Та само Хришћанство и јест у суштини Исус Христос распети и ускрсли.

Ако има људи, који примају само један део учења Христова, одричући сваки значај делима Његовим и још више личности Његовој, то се та појава може протумачити с једне стране недостатним познавањем Јеванђеља, историје и научних метода историјске критике, а с друге стране болешћу срца људскога, која се зове чудобојажљивошћу и кужним скептицизмом, који нема основа. Таковим људима остаје само једно: учити се и учити се. Назори и сама философија у ствари позитивне религије Христове са свим су недовољни! Човек непознат са методима науке, са методима историјске критике, судећи уз то о истинама Хришћанства са тенденциозног гледишта, сличан је слепцу, који суди о бојама. — Разуме се, да овакав човек неће бити никада у стању приближити се истини, а још мање ће је познати. Овде је дакле нуждан, као и у природознанству, експеримент. Изучавање историје Хришћанства мора бити експериментално уз најстрожију примену историјске критике. „Испитајте писанија,“ то је најсветији завет за све, који се сумњају, изречен на уста самога Богочовека. Испитивати св. писмо значи на широко применивати методе спољашњега опита на изучавање свештеног летописа.

(Свршиће се.)

Православна Богословска Енциклопедија.

Читаоцима овога листа познато је, да је у православном руском свету прошле године, баш на измаку деветнаестог века (месеца октобра), угледала света прва свеска и нама данас преко потребне књиге под горњим насловом. Ове године изашла је и друга свеска, а од сад ће сваке године — до 1905. — излазити по две свеске. — Вредни професор Петроградске Духовне Академије А. П. Лопухин, уз помоћ великог броја најбољих сила на руској богословској књижевности, почео је 1900-те године, као бесплатан прилог, уз врсни богословски журнал „Странникъ“ издавати „Православну Богословску Енциклопедију“ обећавајући, да ће до 1905. год. inclusive изаћи цело дело у 10 свезака — свеска у обиму од 40—45 штампаних табака и са илустрацајама. Да ће пак то капитално дело, по садржају своме и по начину излагања тога садржаја, одговорити своме задатку, јамчи нам пре свега у ту сврху сакупљено лепо коло све самих професора свих руских духовних академија и неких универзита, који су искључиво доктори, магистри или кандидати своје струке и на књижевном пољу стекли себи лепа гласа. А већ и из ове до сад изашле прве две свеске „Енциклопедије“ види се јасно какав је план, система и начин излагања предмета садржаја. — У њих улазе сви предмети по св. Писму, библијској историји и археологији; основно догматично и морално богословље; опћа црквена историја, а особито православна: руска и словенска; обличавање иноверних вероисповеди, раскола и секата; канонично право и пастирска пракса; литургика, агијологија и црквена археологија; проповедништво и историја проповедништва, те философија и педагогика — у колико стоје у свези с богословијом. — Особито је обраћена пажња на израду питања по хришћанској апологетици и изобличавању раскола и јереси, те је тиме дат пастирима цркве готов материјал за одбрану истина религије и православља од нападаја на њих неверне и сваковрсних лажних учења. Исто тако, ради црквено-практичког интереса излажу се врло исцрпно и питања литур-

гичка, а дан је и потпун речник свих светитеља православне цркве с потребним податцима из њихова живота и рода. А и излагање тих предмета је популарно у најбољем смислу те речи, т. ј. не упушта се у суху ученост појмљиву и интересантну само ограниченом кругу учених специалиста, већ даје само главни садржај предмета у опћепојмљивом облику и с таковим подробностима, које могу изазвати интерес и одговарати потребама знања сваког богословски образованог човека. Уз то, поред те популарности излагања, износи се свуда последња реч науке тако, да ова „Енциклопедија“ заиста стоји на високом новоу савремене науке. А да би овај „Богословски речник“, или „Богослов. Енциклопедија“, могла послужити и као ручна помоћна књига и људима науке, — уз сваки мање или више знатнији чланак, — приведена је и односна литература по том предмету како иностранa опће, тако особито руска. Језик у „Енциклопедији“ је сбијен, али зато ипак врло јасан и чист.

Побуде, које су при том великом књижевном подузећу руководиле ученог издаваоца и његове другове, потекле су из свесног уверења, да је у данашње доба православном свештенству (а и православном образованом друштву у опће) од преке потребе такав „Богословски речник“, који би могао послужити, као ручна књига по свим предметима богословскога философског знања, како би и сваки православни свештеник знао за последње резултате богословских, философских и педагошких наука, те стојао на висини савремености[1]. — У свештенства свих западних цивилизованих народа већ одавна има сила разних ваљаних помоћних руководних дела, помоћу којих су они кадри свагда доста брзо упознати се са свима богословским и философско-педагошким питањима. Па и поред тога, што је у тог западног света тако много посебних и капиталних дела по свим гранама богословских наука — ипак тамо познавајући практичну вредност таковых научних речника — издано је и издаје се још и данас знатан број Енциклопедија[2]. — И руски учени православни богослови осетили су ту празнину у књижевности својој, поред свега тога, што у њих данас има већи знатан број ваљаних учбеника и добрих специјалних научних дела по свим гранама богословске књижевности. Знали су они, да „Енциклопедију“ ради њене практичне вредности не могу заменити ни учбеници најбољи, ни специјална дела најизврснија — јер не могу ни с формалне ни с материјалне стране свима доступна бити. Па с тога дочекавши прилику, да су у тако сретном положају, да имају довољан број богословско-научно спремних и вољних сила латише се да за своју св. православну цркву издаду таково дело, које ће бити од огромне користи како по развитак научног богословског знања свештенства, тако и по развитак религијозне свести образованог православног друштва у опће. А у бризи око добра свога свештенства вредна браћа наша Руси нису заборавили ни нас и православне Словене у опће: знали су они добро, да ће таково дело и нама од велике користи бити поред наше врло слабе, тако рећи, јадне богословске књижевности. Стога и обратише знатну пажњу и на свесловенски, а нарочито православни словенски елеменат, као што о томе довољно сведоче до сада у II-гој свесци „Енциклопедије“ изашли чланци о Босни, Бугарској и Буковини; а уз то обећавају, да ће од сада још опширније и исцрпније излагати предмете, који се односе на цркву и живот словенских народа.[3]

— И браћа Бугари, одмах по изласку прве свеске овога дела, увидеше вредност његову, знајући какову би им празнину попунило то дело, кад би га достојно пресадили у малену и нејаку богословску књижевност своју, те се у Бугарској организовало друштво богословски образованих људи, које се својски латило посла, да на бугарском језику изда ту „Православну Богословску Енциклопедију“. — Само ми православни Срби ћутимо и не мичемо се с места у сусрет братској помоћи, а прекој нам потреби, већ мирно и, рекао би, опће равнодушно гледамо где сви, па и мањи народи, испредњачују озбиљнијим и оштријим кораком пред нама, док заборављамо на преке потребе времена — по цркву, свештенство и народ свој. Стари

[1] Види: „Странникъ“ год. 1899. стр. V—VI; Предговор „Правосл. Богосл. Енциклопед.“ I. св. и др.

[2] Поред знамените „Реалне Енциклопедије“ Херцога која од 1896. излази већ III-ћим издањем, споменућу само велику римокатоличку енциклопедију (Kirchen-lexicon) Ветцера и Велте, који од 1882. год. излази II гим издањем, те Мајзелов (Meusel) кратки богословски речник (Kirchliches Handlexicon), који је 1900-те довршен, да и не спомињемо многе друге.

[3] Види: „Православная Богословская Енциклопедія, Петроградъ 1901. св. II. стр. IV. у примедби.

наши, кад не могоше што сами извести, а они се потрудише да бар све што год је најбоље и потребније било преведу на српски — из грчке и других књижевности. Па и ми данас кад нисмо у сретнијим приликама, шта треба друго да радимо, него што су и наши стари радили, и што раде и данас други мањи и већи просвећени народи. Желимо ли, дакле, добра и напретка св. цркви, свештенству и народу своме, не смемо скрштених руку стојати, па чекати сретније прилике, већ живом вољом и устрајном енергијом латимо се посла, па у колико, са ових или оних околности, не можемо сами самосталне потребне и корисне радове производити, а оно барем пресађујмо неопходна и прекопотребна нам ваљана дела у нашу књижевност из страних књижевности, а нарочито из књижевности великог и братског нам руског народа. — Да је пак, међу осталим, горе приказана „Правосл. Богосл. Енциклопедија“ нама од преке потребе, није ни потребно трошити речи на доказивање тога, о чему нас уверавају примери руске и бугарске цркве, као и свих других просвећених народа, те што је већ и само по себи тако јасно сваком здравом уму. Такова књига у преводу српском, разуме се са опширнијим допунама из живота и рада наше српске цркве и народа, требала би, да се поред св. Писма налази на столу сваког православног свештеника. — Та многи и многи свештеници немају у књижници својој скоро ни једне богословске књиге из које би могли обнављати и црпети себи потребна знања за узвишену службу своју, па стога признати морамо, и не стојимо свагда на оном научном нивоу, на ком видимо свештенике других вероисповеди, које живе с нама и окружавају нас. Узрок томе је пре свега, поред извесне немарности (будимо искрени!), и то, што у нашој богословској књижевности осим часних изузетака тако рећи и немамо такових дела, а делима страних богословских књижевности, поред тога што су одвећ скупа, не може се многи наш свештеник користити већ и ради тога, што не зна стране језике. Стога нам је таково дело, као што је „Православна Богосл. Енциклопедија“, заиста од преке потребе.

И браћа свештеници, који осећају у себи способност и истрајне воље за такав, истина, не лак, али за то племенит и користан св. цркви и свештенству нашем рад, велико би добро својој осталој у Христу браћи учинили, кад би се, попут Руса и Бугара, ухватили у одушевљено коло заједничког рада, па прегли удруженим силама својим, да пресаде то племенито стабло из братског нам руског-богословско-књижевног врта, у сиромашни врт наше српске богословске књижевности. Разуме се, да би тада, према нашим потребама, требало додати извесне опширније допуне из историје, обичаја и других особина наше српске цркве по свим крајевима и нашег целокупног народа. А све то лако би се дало извести уз вољан, сложан и устрајан рад. — Што се пак тиче издавања тако преведеног и допуњеног дела, држим да би се удружена у Христу браћа могла обратити с молбом св. Архијерејском Синоду, да удружени рад, уз Архијерејски благослов свој, и материјално потпомогне, па да наше свештенство што пре, сигурније и што јефтиније дође до прекопотребне му ручне књиге, из које ће моћи стећи, за савремене наше прилике, довољно потребна знања и бити на једнаком научном нивоу са свештенством осталих вероисповеди.

Нек не буду овакови и слични позиви у народу и свештенству нашем, увек само „глас вапијућег у пустињи!“ Прегнимо вољно и устрајно! У то име помог'о нам Бог!

Р. М. Г.

Педагошке искрице.

— К. П. Побѣдоносцевъ —

превео **Драгутин Драгојевић** свештеник.

(Свршетак.)

XXXIX.

Штетан је сваки васпитни значај школе онде, где је она оруђе политичких или социјалних партија. Тада она престаде удовољавати потребама народне душе, служећи само извештаченим потребама партије или социјалног учења. Така школа бива за народ насиљем и мрска му постаје. Оделивши се од душе народне, губи она под собом темељ и прави карактер свој. У души народној крију се инстикти добра, истине, поретка, здравог смисла, побожности. Кад школа удовољава тим инстиктима побуђујући их, соколећи и утврђујући у добрим навикама, тада народ схваћа школу и љуби ју — тада се школа сраћа са народом и народ с њом.

XL.

Добро је, кад је у школи све светло и весело — у истини добра је школа та. Авај!

несрећа наша, сиротиња наша гони нас, да се задовољавамо са тамним, тесним просторијама — а негде богме и без светлости. Но рђав је учитељ, кад му је школа невесела, кад деца радосна не долазе. Где је само могуће украшавајте школе ваше, гоните из ње нечистоту и прашину, и мрачне боје, које на душу детињу рђаво утечу. Нека школа буде пријатно место заједничког живљења — јер ако је оно мрачно, школа ће га обасјати, ако је без интересовања духовнога, школа ће му прицепити мисли и осећаје, ако је огрубило и очврсло, школа ће му љубав усадити.

XLI.

Учитељ може у сретним приликама постати управитељем школе. А ево кад — ако није снагу утрошио и духом малаксао онда, кад му је он најпотребнији.

XLII.

Управитељ завода мора се сав њему посветити и живети животом његовим. Школа почиње у 8 сати. Већ у 6 сати управитељ ваља да је на ногама. Срамота је за оног, који још у постељи лежи, кад му је школа оживела.

Енергије се иште од управитеља школе. А шта је то енергија? Једни под том речју разумеју одлучност, други строгост у подржавању спољашњег реда и примерног владања. Енергија означава не само сталност воље, него и постојану радњу воље у том духу и правцу.

А шта значи управљати? Пре свега бити на месту, предњачити примером, бити првим радником. Управитељ је први — не над својим потчињенима, него први међу друговима учитељима, и треба да је не над њима, него међу њима, да чува и подржава њихово интересовање ка науци, да их соколи и утврђује.

А шта још значи — управљати? Значи — умети разликовати стварно од нестварног, главно од споредног, тражити у послу само оно, што је могуће, осећати добро и разум у сваког човека.

Сасвим је друго управљати — прописима, циркуларима, наређењима, конференцијама, реформама, инструкцијама, програмима, а сам седети у свом кабинету, а на позив тек одлазити. Други мисле да је потребно, да би очували власт и уважење — слично персијскои шаху — ретко се виђати међу људима. Погрешна мисао!

Па ипак паметан управитељ зна и то, да, како у многии речима, тако и у многом писању има слабо вајде и да је могуће и без конференција и без протокола такођер озбиљно мислити о озбиљним питањима.

XLIII.

Од управитеља се тражи, да је и сам уман и вешт учитељ, да има позива за учитељство, да је одушевљен, а поред свега тога, да не мисли о каријери и о већем господству. Ништа човечје да му није познато; да љуби омладину, да је пријатељ друговима својим и да се брине о њиховим потребама. Будући сам први раденик, одушевљава све на посао. У опхођењу са друговима својим да је природан, да уме, кад је потребно, и опоменути их и саветовати, али не оштрим речима и званичним тоном. Добар управитељ љуби правду више свега, а са сваким поступа према природи и карактеру дотичника. Ето то су идеалне особине управитеља.

XLIV.

Велика је ствар одушевљење у делу васпитања и опхођења с људима. Но и оно треба да је природно и да не прелази у *патос*. Благо оном, у кога је поред одушевљења и *хумор*. То је истинита *сол*, сваког одушевљења и велика снага, која одстрањује укоченост и формализам у одношају спрам школе и људи.

XLV.

У сваком позиву човек је дужан да се стара, да духом не клоне. Разне прилике и неприлике могу човека да убију, да духовно владају њиме, ако се сам не постара да духовно њима овлада. Та околност прети особито позиву учитељском. Учитељ, који је већ огуглао у свом раду у једној школи, може да малакше духом. Тај дакле губи способност да живи једним животом са школом својом и духовно да ју оживљава.

XLVI.

Неразумевање убија, а разум оживљава. Но, на несрећу, више је њих, који служе буквалном него разумном учењу. И често први претежнији су од других.

Зато се клони тога, ако те судбина постави надзорником школским. Најпотребније је да разликујеш стварно од нестварног, а одушевљење, ревност, љубав, осећај дуга — управо и јесте стварно у школском раду. И зато, кад видиш учитеља, који је душу своју положио

за науку и васпитање деце, а та деца хрле њему и слушају га, — клони се да му званично приступаш и да га буниш прописаним формализмом. Школа није канцеларија, а ако у њој овлада дух канцеларијски — тада је она пропала. Шта користи, ако учитељ пази на форму питања и одговора, ако он у школи механички ради. Буквални одговори још не показују знања, — и тим још мање појма, умења, способности и смисла да може напредовати и усавршавати се.

XLVII.

Постао си надзорником. Тешко теби, ако обилазећи школе, сматраш као главну и једину дужност — прегледати задатке, оцене и даље ићи. Тражи свуда учитеља, њега упознај, с њим пријатељски поступај, јер знај, да је он главно оруђе у школи. Ако се колеба — охрабри га, ако сумња — научи га. Ако се предао школи, не збуњуј га. Ако живи у нужди и оскудици, не буди равнодушан, него га охрабри у трпљењу, јер ћеш иначе пред Богом одговарати. А и делом користи човеку, па ћеш тиме показати да ревносно испуњујеш позив свој.

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: **Ст. С. Илкић.**

(Свршетак.)

Уз лишење од свештеног чина не иде само по себи и одлучење од Цркве, нити од светих тајана, да се не би за један преступ двоструко казнило, што и канони забрањују.

Пракса овопредеоне наше Цркве, у погледу рашчињавања свештеника судским путем, руководи се односним правилима и одредбама светих канона. На тој основи духовни судови воде исљеђења и доносе пресуде на преступе противу црквених правила,[10] која се специјално односе на звање и дужности свештенослужитеља. У криминалним преступима суди кривцима грађански суд, но пресуда грађанскога суда није меродавна за духовне судове те ови нису обвезани донети одлуку, по којој би се неко имао лишити чина, пре но што сами не изврше истрагу по тој ствари. Сем тога надлежни епископ дијецезан има права захтевати, да при суђењу којег православног свештеника пред грађанским судовима присуствују по два свештеника, да се осведоче о томе, да ли се при ислеђењу и суђењу право поступа, дотични свештеници не могу ни којим начином утецати у расправу грађанског суда. У случају, да је грађанским судом кажњиви преступ, и по канонским прописима кажњив, духовни суд ће донети и извршити евентуалну своју одлуку над кривцем.[11] Будући да дисциплинарна правила за свештенство Митрополије Карловачке не одређују посебно преступе који повлаче за собом лишење чина, то се већ из смисла односних §§ поменутих правила разумети мора, да су исти преступи они, за које канони прописују лишење чина.[12] У осталом у смислу наредбе Конзисторијалне системе од 1782.[13] односно у смислу превишње одлуке, којом су дисциплинарна правила од Његова Величанства потврђена, дозвољено је сваком осуђеном да рекурира на Његово Величанство противу одлуке надлежних духовних судова, и Његову Величанству је задржато право, да уништи евентуалну одлуку.[14]

У Русији, одлуку гледе лишења чина може доносити како духовни тако исто и грађански суд. Духовни суд доноси евентуалну одлуку своју, на преступе којима су специјално повређена правила о звању и дужностима свештенослужитељским: за криминалне преступе, одлуку којом се неко свештено лице има лишити чина, доноси грађански суд, али уз учешће духовне власти, која и у овом случају започиње само судско исљеђење, и решење грађанскога суда у овоме погледу тек је тада правомоћно, када га духовна власт за таково призна, те уједно не може ништа да изнесе, што би кривца могло оправдати.[15] У сваком случају осуђенима остаје право, да апелирају на Свети Синод; у случају да овај апелату не уважи пресуда се извршује сходно решењу епархијских власти.[16] Само свршење се обично обавља свечано у цркви; и после јавно прочитане пресуде духовнога суда, архијерej, који извршује овај чин, скида одежду и епитрахиљ,

[10] в. § 53. Декларатorије од 1779. и Конз. сист. одс. I. § 4.

[11] Декларат. од 1779. § 53.

[12] в. § 3. Дисциплинар. правила.

[13] Конз. сист. одс. IV. § 4.

[14] Срп. Сион бр. 16. ех 1900. стр. 255.

[15] Уст. конс. ст. 160. 161. 186.

[16] ibid. стр. 181.

које је осуђени обукао био, говорећи „недостојан“, а за тим ножницама стрижу му браду с десне и леве стране и на глави косу на три места, говорећи „недостојан“.[17] Акт овај нити се може сматрати, нити се сматра за тајанствени акт, којим се недостојноме одузима, некада већ саопштена благодат тајне свештенства, за коју је (благодат) преступник већ самим преступом својим постао недостојни сасуд, те ју услед тога и изгубио; него је акт свргнућа, само обредни начин прокламовања канонске пресуде духовних власти, евентуално засведочење од стране духовне власти пред целом Црквом, да дотични није више носилац божанствене благодати тајне свештенства, односно члан свештене јерархије.

На крају прегледа канонских прописа о свештенству, додаћемо неколико речи о свештенству религијозних заједница, које се одцепише од православне Цркве.

Питање: да ли свештенство јеретичких и расколничких религијозних заједница може признати православна Црква за таково, решава се у опште — на основу старих позитивних канона црквених, посебице пак и на основу примера старе Цркве. Апостолска правила говоре у овом погледу у опште овако: „Ако који епископ, или презвитер, или ђакон, прими од кога друго рукоположење, нека буде свргнут и он и онај, који га је рукоположио; осим случаја да се докаже, да је од јеретика био рукоположен. Јер *који су од такових* крштени или *рукоположени, не могу бити ни верни, ни клирици*“ (прав. 68). Апостолска правила отворено називају такве свештенике, такођер и *лажним свештеницима* (прав. 47) Свети Василије Велики пак говори: „Премда је почетак одељења био услед раскола, али одступници несу више имали на себи благодати Духа Светога, пошто је нестале саопштења те благодати чим се прекинуло прејемство, јер први који се оделише добили су били од отаца рукоположење, те су имали благодат духовну кроз то, што су на њих руке положене биле, али одељени и поставши усљед тога световњаци, не имадоше више власти ни да крсте, ни да рукополажу, дакле не могоше давати другима благодат Духа Светога, коју су сами изгубили“ (прав. 1 А. Лаод. 32). У осталом стара је Црква у погледу примене ових одредаба на свештенство разних јереси и раскола, исто тако неједнако поступала као и према крштењу обављеном од јеретика и расколника. Тако на пример из старих саборских и отачких одредаба сазнајемо, да је Црква признавала свештенство неких од заједнице њезине одпалих религијозних друштава, и у случају да су се такови свештеници обраћали у православље, није захтевала да се исти поново рукоположе. Такове су одредбе првог васељенског сабора гледе катара (прав. 8); свети Василије Велики исто то говори у погледу енкратита (прав. 1); Картагенски је сабор (419) наредио — да се има признавати свештенство донатиста (Карт. 79). Али клирици монтанистички, павликијански, архијански, македонијански и других јеретика, ако су се обратили, нису се примали непосредно у клир православне Цркве, него ако су били достојни да заузму свештеничку службу, добивали су од православних епископа ново рукоположење (I. вас. 19. Лаод. 8). Такође не признаваше православна Црква свештенство добивено од каквих год епископа самозванаца или неправилно рукоположених, као и оно које је рукоположено у онаквим друштвима, која и ако нису одступила од чистоте православног учења, али су се оделила од законитог православног свештеноначалства, те који су у својим самовољним збориштима хтели да имају независно свештенство (II. вас. 4. 6. ап. 31. Антиох. 5. Гангр. 6). Када су у деветом веку избиле несугласице међу источном и западном Црквом, сабори, који су ишли за тим да изгладе исте размирице, нису оспоравали каноничко достојанство и правилност римскога свештенства. Према томе на десетом помесном, Цариградском сабору (879) закључено је, „да ако су који клирици, или световњаци или епископи из Италије, који бораве у Азији, или Европи или Ливији, били одлучени, или свргнути, или анатемисани од најсветијега папе Јована, исти ће бити сматрани на томе ступњу казне и код Фотија, најсветијега патријарха Цариградскога, то јест или свргнути, или анатемисани, или одлучени. И које клирике, или световњаке, или архијерејског или јерејског чина, Фотије, најсветији наш патријарх, ма у каквој било области подвргне или одлучењу, или свргнућу или ана-

[17] *Еп. Никодим*: Правила кн. I. стр. 58. у белешци, и стр. 494. у тумачењу 21. правила Трулскога сабора.

теми, нека такве призна под истом осудом казне и најсветији папа Јован и с њиме света божја Црква римска“ (прав. 1). И после коначног оцепљења западне Цркве, многи и изврсни канонисти источне Цркве признавали су правилност римских хиротонија.[18] Како је темељ законитога свештенства непрекинуто примјемство дарова Духа Светога од апостола, а путем јерархичког рукоположења, то се свештенство религијозних заједница које се еделише од православне Цркве, само у томе случају може сматрати за канонички — правилно, ако се у дотичним заједницама у чистоти сачувало то прејемство, и ако се учење дотичних заједница разликује од православног учења само у споредним стварима и обредима, а не у стварима које се тичу основних догмата вере и битности светих тајана.[19] Но чим се прекине апостолско прејемство, те друштва која одпадну од православне Цркве, установе своје засебно свештенство, које нема тога прејемства, или предају свештена права непосвећеним световњацима или приме од православне цркве одлучене свештенослужитеље и примају их за свештенике — свештенство тих друштава не може се сматрати за канонички правилно и истинито, те досљедно томе ни клирици такових друштава, ако се обрате у Православље, не могу задржати на себи свештени чин, него морају примити ново рукоположење ако су иначе по својим личним особинама тога достојни. Основа наведених закључака налази се у старим канонима и старом примеру источне православне Цркве (в. горенаведена правила). На том темељу признаје наша Црква римско свештенство за правилно, а протестанско не признаје за таково. По установљеном поретку православне Цркве у Русији, римском свештенику, који се обраћа у Православље оставља се на вољу да задржи чин и степен свештенства или да га се одрече. У потоњем случају, дужан је дотични издати писмену изјаву надлежној епархијској власти, да се не ће служити правима, нити да ће вршити дужности својег пређашњег звања, као и да у будуће не ће молити, да му се поврати црквени степен којега је пређе имао. У овом случају преводи се у Православље као и сваки други световњак.[20]

[18] v. Demetrii Choniateni archiep. burgar. resp. et Johannis episc. Citri ad episc. Cabasilam ap. Leunclav. in jure graecoromano. lib. 5. resp. 1.

[19] *в. Ев. Никодим* Правила кн. I. стр. 115. и 139—141.

[20] в. Уст. конс. стр. 30. прим.

Књижевне оцене и прикази.

Свештенство и народ православне српске епархије Далматинске своме многозаслужном Архипастиру, Његовом Преосвештенству високо достојном госиодину, госиодину **Никодиму.** Нови Сад. Штампарија Ђорђа Ивковића. 1901. Стр. 32. —

На првом месту ове угледне књижице вели Епархијско свештенство овако:

„Поводом најновијег књижевног дјела Његовог Преосвештенства Господина епископа **Никодима,** под натписом *Православна Далмација* које су дјело православни Срби далматински необичном жељом очекивали, — многозаслужни преосвештени писац примио је у знак дубоког признања и свесрдне захвалности мноштво писмених изјава како од подручног Му свештенства тако и од народа свога. Између тих многобројних изјава, радосни смо што можемо штампом јавности предати изјаве свега свештенства и изјаве оних црквених општестава која су, по неоспорном свједочанству преосвештеног писца *Православне Далмације*, заузимала најугледније мјесто и играла најважнију улогу у најкритичнијим моментима црквено-народне прошлости овог владичанства.

Наши потомци моћи ће и по овим изјавама судити, како су очевидци и свједоци рада Његовог Преосвештенства високо достојног Господина епископа **Никодима,** знали високо цијенити Његове заслуге, што их је стекао неуморним трудом на пољу богословске науке у духу православне цркве и српске народности. Слава му!“

У књижици су штампане адресе: 1. Епархијске Конзисторије, 2. Богословског завода, 3. Епархијских манастира, 4. Свештенства пет протопрезвитерата, 5. Вероучитеља средњих завода 6. Општества Задарског, Шибеничког, Скрадинског, Врличког, Дрнишког, Кричанског, Бањачког, Кањанског и Биочићког.

Све ове адресе проткане су једним осећајем високог поштовања и захвалности обилном, умном и значајном књижевном раду и неуморном свесрдном архипастирском деловању Његова Високопреосвештенства господина епископа *Никодима Милаша*, којих радња је класичан сведок и најновије, велико и опсежно, са огромним трудом и топлом љубави

написано дело високопреосвештеног писца: „*Православна Далмација*“. Гласу целе Епархије Далматинске радо придружујемо и своје: Слава високопреосвештеном епископу *Никодиму!*

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Споменик Краља Милана,**) који је по превишњој наредби нашега Владара израђен у обртној школи у Загребу, стигао је 14. (27.) децембра о. г. у манастир Крушедол, где је у св. храму с лева, на западној страни, постављен.

У своје време јавићемо кад ће бити споменик освећен. —

(**Митрополитски Црквени Савет**) држао је своје седнице од 17—19. децембра о. г., под председништвом Његове Светости, преузвишенога господина патријарха *Георгија Бранковића*. Од чланова присутни су били: високопреосвештена господа епископи *Мирон Николић* и *Михаило Грујић*, г. г. архимандрит *Анатолије Јанковић*, окр. протопрезвитер *Јован Борота*, протопрезвитер *Јован Вучковић*, *Др. Стеван Павловић* и *Лазар Обреновић*.

(**Школски Савет**) држао је своје седнице дана 20. децембра о. г., под председништвом Његове Светости, преузвишенога господина патријарха *Георгија Бранковића*. Од чланова су били присутни: г. г. окр. протопрозвитер *Јован Борота*, *Др. Михаило Полит*, *Др. Ника Максимовић* и *Теофило Димић*.

(**„У чему је ствар?“**) С тим питањем и под таквим именом штампан је ових дана у Новом Саду неки памфлет. Опака намисао ударена му је на чело жигом, којим се још хвали, да „излази пред сазив нашег народно-црквеног сабора.“ Сигурно зато, јер злим дусима у то време не треба мира, него мутњаче.

Да се окарактерише цинизам, у којем је постао и којим је написан овај памфлет, доста је рећи, да је писац тога памфлета Јаша Томић. Његов цинизам отворено шири и јерес, називајући Цркву — „заједницом људи, који су сједињени вером“. И то вером, по чијем учењу апостолима, епископима и целој Јерархији Христос није дао ни оставио у Цркви никакву власт и управу, него само „службу и учење“.

Ради куријозума споменућемо још само, да памфлетисти „није баш одвише тешко и заморно“ било, у „помрчини“ и магли својих недонесених појмова, пронаћи и извор црквене автономије, који је, по његову разумевању, у недозвољености, да држава чини оно, „што би штетило закониту вољу цркве.“

Шаљивчинама остављамо — ако им је до тога — да се сити насмеју на том извору, а свештеницима радикалима остављамо, да се пред догматиком свога патрона - вође разрачунају са догматиком православне Христове, једне, свете, саборне и апостолске Цркве с једне, а с друге стране са својом свештеничком свешћу и савешћу.

А чама је доста, што су баш сами радикали казали „*у чему је ствар?*“ Они хоће и они се надају, да ће бар толики део народа „поћи за радикалном странком,“ колики ће довољан бити, да на предстојећим изборима изабере толики број радикалних посланика, колики ће бити потребан *за одлучан рад*, т. ј., да радикали уђу у Саборски Одбор. То је — *пре свега*. У колико су места у Митрополитском Црквеном и Школском Савету упражњена, да се *одмах* попуне радикалима. Жаве још, старе чланове ових митрополитских власти, отерали би радикали тиме, што би им изразили своје суверено неповерење, а онда би и њихова места попунили радикалима. Са радикалске силе у митрополитским властима, прешло би господство радикалско и по епархијским областима, свих седам Епархија.

И тако би постануло силно царство, царство — радикалско.

Ето, *у томе је ствар!* А то смо знали и пре памфлета, који ће такође сведочити потомству нашем о болести, коју је имао да прекужи један народ наш, ожалошћена и потиштена Црква наша, но коју ће — ако Бог даде — и прекужити.

У Србији.

(**Универзитет.**) Њ. В. краљ Србије дао је претходну санкцију законској основи, којом ће се данашња Велика Школа подићи на степен универзитета. Законску основу ову ће Народна Скупштина узети у претрес сигурно после Божићних ферија.

(**Архимандрит Мирон Ђорђевић.**) Бивши настојатељ манастира Ковиља, у Бачкој Дијецези, игуман Мирон Ђорђевић, произведен је, по решењу Св. Архијерејског Сабора у Србији, на степен архимандрита. Г. Мирон је настојатељ манастира Манасије.

(**Библиотекар Народне Библиотеке у Београду.**) Указом краља Њ. В. Александра постављен је за библиотекара Народне Библиотеке у Београду професор и академик *Љубомир Јовановић*.

(**Народно Позориште у Београду**). Српска влада је одобрила, да се управи народног позоришта

учини позајмица од 40.000 динара, ради потпуног реновирања позоришне зграде споља и изнутра, и ради проширења позорнице.

(**Одликована уметница.**) Њег. Вел. краљ Србије Александар одликовао је младу српску уметницу *Јелену Поповићеву* орденом Св. Саве V. реда.

У Русији.

(**Становништво у Русији по вероисповестима**). По званичним податцима, скупљеним г. 1897., има у Русији свега 125,668.000 душа. Од ових су 87,384.000 православне вере, 11,420.000 римокатоличке, 13,888.000 мухамедове, 5,189.000 јеврејске и 3,743.000 протестантске; а остатак припада разним другим вероисповестима.

Нове књиге.

Из прошлих дана, слике, црте и приче од *Милана Савића.* (У гимназији — На Бечком свеучилишту — У руској војсци — У Јени и Лајпцигу — Phil Dr.) У Новом Саду. Издање српске књижаре Браће М. Поповића 1902. Стр. 178.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

К. 721/603. из 1901. 168 1—3

СТЕЧАЈ.

На парохију 6. разреда у Срп. Црњи овим се расписује стечај. Компетенти нека своје прописно инструјисане молбенице поднесу овој конзисторији надлежним путем до 3/16. фебруара 1902. године.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 11. (24). децембра 1901. год.

Председништво
епарх. конзисторије темишварске.

Ad E. O. 1351. зап. ex 1901. 3—3 161

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног упражњеног стипендијског места у закладу Михајла Пајића негдањега грађанина горњо-карловачког од годишњих 400 круна за ученике основних школа и ниже гимназије у Карловцима овим се расписује стечај.

Компетенти имају исправама доказати да су Срби источно-православне вере, припадници Аустро-Угарске монархије, да су сиромашни, потпуно здрави и крављим богињама накаламљени, да су доброг владања и да имају бар добар успех у наукама.

Првенство на стипендију имају они Срби источно-православне вере, који исправама докажу, да су сродници фундатору Михајлу Пајићу и то према родословљу парохијског звања у Петрињи од 12. октобра 1892. обнародованом у „Српском Сиону“ бр. 16. ex 1893. и у „Narodnim Novinama“ бр. 95. ex 1893.

Питомци, који буду изабрани, почеће уживати стипендију са почетком другог полгодија 1901/2. школ. године.

Компетенти ваља своје инструјисане молбе да поднесу председништву саборског одбора најдаље до 15. (28.) фебруара 1902.

Из седнице срп. прав. нар. црквен. сабор. одбора, држане у Карловцима 26. септембра (9 окт.) 1901.

Председништво
срп. прав. нар. црквен. сабор. одбора.

СТЕЧАЈ. 166 2—3

На место учитељице у Куману са платом у готову новцу 800 круна, у име паушала 25 круна, у име послуге 50 круна, са једним ланцем земље, огревом у натури или 48 круна у новцу станом у натури или 150 круна у новцу и петогодишњим доплатком.

Дужности су прописане.

Рок стечаја јесте 6 недеља од првог увршћења.

Из седнице месног школског одбора држане 11. Новембра 1901. г. у Куману.

Рада Милосављев
председник школ. одбора.

ОГЛАС. 167 1—1

Српска прав. црквена општина у Инђији има за издавање под најам од 1. априла 1902. на три године: 1 дућан и 3 собе са улице, а из авлије 2 собе, 2 кујне, 1 магазин, 1 подрум, 1 шпајз, 1 шталу и 1 шупу.

Писмене понуде нека се пошљу до Св. Саве и. г. на председништво црквене општине.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

САМО СВЕШТЕНИЧКОГ ОДЕЛА КРОЈАЧ

Дунавска ул. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. 20.

Част ми је пречасној г.г. свештеницима до повољног знања ставити, да сам добио јесењи и зимски штофова за хаљине, јер сам ступио у свезу са првим горњим фирмама (фабрикама) које само ту робу израђују и исту за готов новац повлачим, стога могу много јефтиније да дајем, него оне подузимајуће фирме, које у моју струку спадају.

Појасева у свакој боји најбољег квалитета и камилавки од кадифе и које имадем увек готови. Неповољне поручбине примам натраг. Мустре на углед шаљем бесплатно.

140 8—10

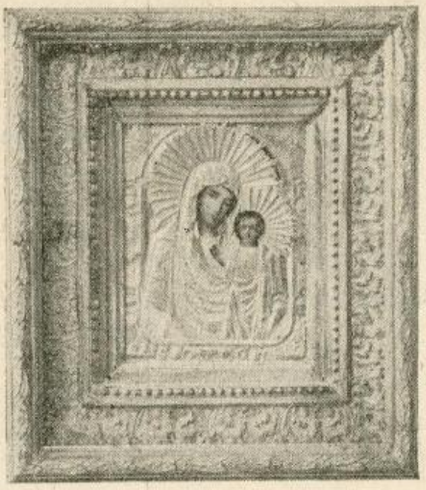

Највећи, најлепши, најбољи и **најјефтинији избор** у одеждама, барјацима, литијама, стихарима, завесама, палонима и осталим црквеним утварима налази се само у

СТОВАРИШНОЈ РАДЊИ ПОЗЛАТАРСКЕ РАДИОНИЦЕ

ЛУЈА ТАУША

У НОВОМ САДУ, код „Златног Крста“

ДУНАВСКА УЛИЦА (ОСНОВАНА 1883. ГОД.)

Сваки уштеђује свој новац ако моју радњу не презире, а баца га, ако се даје наговорити, те исту мимоиђе!

Као стручњак и произвађач у стању сам, да са свим овима у мојој отвореној радњи налазећим се, а у мојој радионици солидно израђеним срп. православним црквеним предметима са врло умереном ценом послужим.

Стотинама писмених признања.

Услед наступајућих празника сам ове цене знатно смањио. Н. пр. Једна солидна израђена одежда са припадајућим прибором од полусвиленог црквеног дамаста 2 и 3 ctm. широким бортнама, лепом и добром поставом само **28** фор. Од Лампасо у разним црквен. бојама . **35** фор. Брокад трајним златом уткан . . . . **35** фор. а тако и по цену од 45—100 до 300 фор.

Ствари које се не допадају примам натрат и замењујем другим. **Пресвета Богородица из Русије** са металом кована и позлаћена, са 10 ctm. широким позл. оквиром стаје 8 фор., величина 36—42 ctm. А **од кина сребра** урезом украшена и позлаћена из „Иконный и кіотный магазинъ Ст. Петербург и Москви“ са 10 ctm. широким позлаћеним оквиром, стаје 10 до 12 фор. — величина 40—45 ctm.

Илустровани ценовник па и мустре шаљем бесплатно.

Телеграм адреса: **Тауш, Нови Сад.**

160 4—4

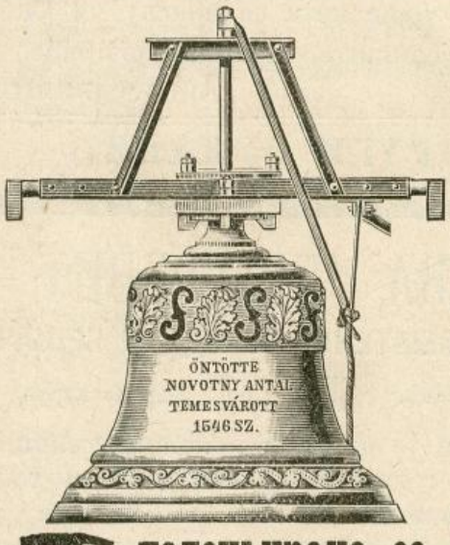

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА

ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђенаи зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у тороњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

27— ex 1901. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

Штампа: Српске Манастирскэ Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 9.

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 52

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 30. децембра 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

МИРОН

ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЕПАРХИЈЕ ПАКРАЧКЕ

епископ

аустријско-императорског ордена гвоздене круне II. степена кавалјер

благочастивом и благовјерном клиру и народу богохраниме Епархије своје мир и благослов моли од свемогућег и милостивог Бога и Спаса Исуса Христа, а од смирености своје шаље архипастирски поздрав и братско цјеливање.

Ликꙋй днесь Сїѡне, поји данас мало и велико, старо и младо, богато и убого; поји у светоме Храму, поји на дому свом тамјаном окађеном, воштаницом осветљеном, и витлејемском сламом прострtом.

Али кроз весели глас свеопште пјесме те, чује се и други неки глас, што нам квари весело појање пјесме божићне; чује се глас приговарања неког и запомагања свеопћег, глас који чудно одудара у веселом клицању нашем Богу и Божићу!

Или зар није тако? Зар се не тужи ратар да му земља не плаћа труда и рада његова? Зар се не жали занатлија и трговац да им посао не иде као што треба? Зар не приговара господин на малу плату за многу бригу и одговорност своју? Зар не виче радник на јадну надницу своју? Зар се сви среда не тужимо како је тешко данас живјети, како је нестало међусобнога повјерења и љубави, како је свијет зао и опак, и како нам свима иде све унатрашке.

Нико срећан, нико задовољан!

А међу нама стоји само света Мати, *Црква* наша, пуна Духа небеснога, и поји: **Ликꙋй днесь Сїѡне!** гласом јачим од гласа свију нас заједно, и зове нас све реда, да се радујемо и веселимо, јер *данас нам се родио Спас*, родио баш у доба ово кад почињу ноћи да крачају, а дани да порашћују, кад свјетлост почиње да разгони таму, и топлота да надвлађује зиму, и када све живо почиње да се мичe на сусрет новоме животу. новоме љету, као да нас опомиње, да треба да нам је свагда у животу нашем пречи дан од ноћи, и милија свјетлост од таме и угоднија топлота од зиме, и као да нас нука, да живимо и радимо док дана има-

мо, док свјетлост траје и топлота гријe. Радећи да напредујемо, а напредујући да се приближујемо Богу, Оцу нашем небесном, који је створио и дан и свијетлост и топлоту за живот и рад и напредак наш и свега што је на свијету.

Тргнимо се за то сви, мали и велики, стари и млади, богати и убоги и престанимо приговарати и запомагати, престанимо, зловољом срце своје раздирати, а душу тровати, па појмо данас и ликујмо сложно сви који љубимо Спаса Христа! Појмо и ликујмо заједно с Црквом нашом, пуни чисте радости срдачне и правога весеља божићњег.

Или зар немамо ми у истину разлога бити задовољни данас и не уздисати за свима с реда данима прошлима; или зар немамо ми нигдје ништа, од чега би могло срце наше заиграти, а душа се разведрити и Богу благодарити, што живимо управо у дане ове, незавидећи онима, што су живили у данима прошлима?

Промислимо о свему као што доликује дану данашњем, у који се родило разумно Сунце Правде и Истине, и кад промислимо све мирно и праведно, мораћемо признати, да заиста немамо разлога бити незадовољни и уздисати данас. као што се може то чути и видјети доста међу нама, а и око нас.

И за што да смо незадовољни, зашто да уздишемо данас и запомажемо?

Да ли ради бриге и рада, што можда отпада на појединца више данас него ли некада?

Али брига и рад није несрећа, него управо срећа и живот, а срећа и живот треба да нас тјешн и весели. *Нема ништа боље човјеку него да се весели оним што ради, јер то му је дио*, вели Проповједник мудрости Божје и среће људске. Дакле рад нам је дио наш од Бога, и зато нам је и дао Бог разне тијела и душе дарове да радимо и привређујемо с њима, као онај у св. еванђелију добри и вијерни слуга, а не да их у земљу закопамо, као онај лијени и невјерни слуга, или да их у лудо затремо, као онај блудни и расипни син, о којима говори такође св. еванђелије.

Ко се дакле тужи на рад, и ко је због рада неспокојан и незадовољан, тај устаје на самога Бога и дарове што их је Бог дао тијелу и души нашој, јер ти дарови и јесу оно што човјека чини човјеком и сином и напљедником Божјим. Човјек дакле нема разлога, да се тужи на рад, да у раду гледа несрећу своју, него треба да се весели раду и да је благодаран Богу док се год може мицати и радити. У царству Божјем, већи је онај, који више добра привриједи, уради, научи, створи.

Знам да ће на то многи рећи: није ми криво што радим, ал сам незадовољан што ми се рад не плаћа онако како би требало.

Тако ће рећи ратар, ал би требао да промисли најпре мирно и праведно, да ли ради он онолико, колико треба, и онако како треба да ради; да ли даје земљи оно што јој треба и онда када јој треба, па да и земља може дати оно, што се од ње тражи, а не земљи дати мрвицу, па тражити пуну житницу.

Тако ће рећи и трговац и занатлија да им се не наплаћује труд и рад њихов, ал би требали да промисле најпре мирно и праведно, да ли они раде добро и искрено, да ли не одбијају од себе муштерије послугом својом, цијенама својима, и осталим што је у њиховој власти, у радионици и трговини њиховој, и када то све добро промисле, онда ће морати признати да су криви понајвише сами слабу послу и заради својој.

А тако ће и господин и господар, слуга и надничар, и сваки други радник наћи незадовољству своме и повода и разлога понајвише у себи самом, само ако потражи незадовољству своме извор, мирно и савјесно.

У сваком труду има добитка, вели Премудри, а није ли добитка онолико, колико би ми хтјели, то или се не трудимо онако и онолико, како и колико би требало да се трудимо, или што *очи човјечије*, по ријечима Премудрога, *никада нијесу сите*.

Али та неситост очију наших, не треба да је на несрећу нашу, него да нас

још већма потстиче на труд и рад, од кога ће нам и добитак бити већи, и очи ситије, и срце задовољније и пуније хвале Богу за сва добра која нам даје и преко труда и рада нашега.

Незадовољни смо напослетку данас не само са малим добитком, него вичемо с реда и на свијет данашњи, да је зао и неваљао, да нема ни међусобнога повјерења, ни вјере, ни љубави, и да неће свијет данашњи да зна ни за Бога ни за душу.

Тако се од прилике тужимо, тако ружимо данас један другога, и сви све скупа. А кад би промислили мирно и праведно и упитали се: ко је то тај свијет, ко су то ти људи на које вичемо да нам огорчавају живот и отештавају рад наш и напредак, морали би признати, да смо ми сами и тај свијет и ти људи; и кад би по том погледали боље у властито срце наше и душу, нашли би и ту свега онога, ради чега вичемо на људе као зле и опаке; нашли би и у нашем срцу леда студена, а у души мрака свакојака и у грлу нашем застала би пријекорна ријеч на сабрању нашу, *кад срце твоје добро зна, да си и ти био сирам многих такав, као што је он сирам тебе*, говори нам Проповједник Божје мудрости. А кад би још боље загледали, и то при свјетлости разумнога Сунца Правде и Истине, у срце и душу нашу и сабраће наше, ми би видјели, да нема ни у срцу ни у души онога и онолико, што и колико се у опште мисли да има; видјели би да су то понајвише ситне и незнатне разлике у мислима и осјећајима, у жељама и намјерама, у погледу на свијет и његов живот и уређење, разлике које не би смјеле ни да нас озловоље, а још мање да нас дижу на Бога и на људе.

При тој свјетлости разумнога Сунца Правде и Истине, видјели би ми и сазнали још и то, да је неспокојство у душама нашима и незадовољство у срцима нашима понајвише њека свима нама, више мање, урођена, а данас доста развијена жеља и тежња за нечим већим, бољим, савршенијим од онога што имамо. Али та самим Богом у нас усађена жеља и тежња не би смјела да нам живот трује, ни да спрјечава рад наш и напредак, него напротив требала би да нас још боље потстиче на све живљи рад, на све бољи живот и напредак наш и свега свијета, који милом Богу хвала, иде ипак, кад брже, кад спорије, али увијек на боље и у напредак.

А да је заиста тако, обазримо се само по кући нашој, обазримо се око куће наше, а и даље по свијету, и видјећемо, да смо у свему одмакли, хвала Богу, доста далеко унапредак од онога, што је и како је њекада било.

Нијесу ли куће наше и зграде веће и љепше данас, него што су биле његда? Нијесу ли поља наша и ливаде чишће и шире данас, него што су биле за вријеме отаца наших и дједова? Нијесу ли путеви наши и друмови глађи, тврђи а и правилнији данас него ли његда? Није ли нам живот и рад и лакши и успјешнији данас него ли његда? Нијесу ли и одношаји наши државни, црквени, друштвени, законима и боље и чвршће уређени данас него ли његда? Данас више не може бити ни помора ни глади нити икоје невоље онако, као што ја могло бити њекада. А ни штета од ватре, воде или града из облака, не бојимо се данас онако и онолико, као што смо се бојали њекада, јер од свакога зла и знамо и можемо да се бранимо боље и успјешније данас, него ли њекада.

А школе наше, та огњишта што духу нашем дају свјетлост и снагу, његда једна од друге на дан хода и више, данас једна другој скоро на догледу стоји, расвјетљавајући свака према снази својој таму око себе духовну, и дајући ученицима својима на свршетку свјетиљку духовну, да могу и даље знаности и науке наставити сами.

Тако исто и свети храмови наши, његда мали и невиђени, данас љепотом својом и величином засвједочавају боље вјеру нашу у Бога, и љубав за љепоту светих Домова Божјих!

Не одњегује л' жива љубав наша

скоро сваке године по које ново *дрво живота*, са кога плод једући, кријепимо се снагом и духа и срца и душе наше, и као појединци, и као поједине од разне руке задруге, а као цијелина народна.

Није ли такво једно *дрво живота* и она баш овога љета, из живе љубави наше према роду и вјери отворена у Загребу бијелу, кућа наша, за одраслију женску дјецу нашу школску, да нам дјеца, особито женска, и ван куће своје, као и код куће, добију што више пажње и васпитања свога, у духу вјере своје и народа, да нам остану тако што више наша, а ми што више њихови, да останемо своји!

У свему, Богу хвала, идемо на боље, у свему идемо унапредак. А опазимо ли гдје, да није тако, нека нас то не збуни, не озловољи, него још боље осоколи и опомене, да устрајемо у вриједноћи и честитости до краја.

Срећа наша и напредак и ако доста зависи од приликâ у којима живимо, али зависи још више од нас самих: од воље наше, којом устајемо на посао, од љубави којом радимо око посла, од вјештине, којом се помажемо при послу, и дурашности, којом устрајемо код посла. А да срећа наша и напредак не зависи од нас више него ли од приликâ у којима смо случајно, онда ми не би били друго него лопта, којом се игра случај по својој вољи. Но кад би то било, онда људи не би били ни добри ни зли, и онда не би било ни казне ни награде, ни среће ни несреће, ни раја ни пакла!

Но није тако, него сваки од нас добија добро или зло, рај или пако, по заслузи својој, Добро за добра дјела своја, а зло за зла, јер *зло добра донијети неће*; што нам је пак преко заслуге наше добра, то је милост Божја, која допуњује немоћи наше.

И покрај те милости Божје можемо ми бити мирни и спокојни, срећни и задовољни, у свакоме стању нашем и положају, само ако живимо и радимо сваки према својим силама, према талантима од Бога добивенима.

Према томе и онај еванђелски слуга, што је на примљена од Господара свога два таланта привриједно још само два, похваљен је и награђен исто онако, као и онај који је привриједио више, јер више је од Господара свог и добио.

Бог дакле тражи, да сваки од нас живи и ради, привређује и чини добра дјела према силама својима, и за то онај који располаже са више знања, снаге, добра, дужан је према силама својима, према ономе с чиме располаже и давати и радити и добра дјела чинити. А тако може и да троши више онај, који више има и зарађује, а онај који мање има и зарађује, мора да мање и троши, ако неће да сам себе вара и упропашћује.

Бог је, који је по премудром и неиспитаном промислу Свом дао људима разне дарове, разна добра, разна знања, и вјештине, једном више другом мање, свима према силама њиховима, да се покрај те разлике можемо боље један на другога углёдати, један с другим натјецати, ко ће више привриједити, ко ће бити бољи, мудрији заслужнији, милији и Богу и људима. А при томе није главно ко који посао у домазлуку Божјем ради, јер су сви послови од Бога одређени, и сви се с реда морају радити, него је главно то, да сваки посао радимо у Божје име, и да га радимо тако, да смо кадри за све што урадимо и одговарати Богу и људима.

Звијезда што је на данашњи дан засјала над Витлејемом и довела источне цареве, да се поклоне у јаслама Христу Господу, та звијезда — водиља, наука је Христова, која свијетли свима људима, и изводи сваког, који само искрено хоће, из таме у свијетлост, из жалости у радост, из незнања у мудрост, из ропства у слободу синова Божјих.

И чим више примамо у се свјетлости од те звијезде-водиље, од науке Христове, тим се боље свијетли и лице и срце наше од унутрашњега блаженства нашега, и тиме смо питомији, обзирнији, добродушнији, даље видимо, блажије судимо, више подносимо, Богу смо сличнији

једне стране јест факат спољашње објективни или историјски, јер је Исус Христос личност историјска. Јеванђеље с друге стране је унутање субјективни или психолошки факат, јер је оно појава *новога живота*, донесенога с неба Исусом Христом, који је јуче и данас и у векове не само историјска личност, него почетак и закон новога духовнога живота, као „живот наш“ (Кол. Ш. 4.) Отуда следи, да усвојење или изучавање хришћ. гледишта на свет лако се може и треба вршити не путем расуђења, него *емпиричким* путем. Као факат објективно-спољашњи, историјски, Хришћанство се усваја и прима путем објективно-научне историјске доказаности његове. Као факат психолошки, унутарње субјективни *процес новога живота*, који се врши у души Хришћанина, Хришћанство се прима или усваја живим познавањем Христа, личним усвајањем Његова спасења, вером у Њега, услед благодати Божје. *Без благодати опита у новом духовном животу, донесеног на земљу Јеванђељем, без уживљења у тај нови духовни хришћански живот, ништа у области хришћанског знања неће бити као што треба доступно живоме разумевању;* свет хришћанских идеја или хришћанско гледиште на свет, јест доиста одсјај тога новога духовнога живота у човештву, сазданог спасоносном појавом на земљи Бога у телу. У овај свет уводи благодат и вера, а не расуђење; и по томе је он непознат уму онога, који не верује“. И доиста, како жива вера у Бога, тако и реално примање Његове благодати, даје се само ономе, ко чврстим кораком ступа тако рећи у лабораторију религиознога хришћ. живота низом опита, експеримената у крилу Христове цркве. Само у цркви Христовој, њеним св. тајнама, драговољним испуњавањем заповеди Христових, подражавањем Христу, вера и љубав Хришћанина показују свој прогресивни раст и развитак до бескрајних димензија вишег небесног благодатног живота. И ако у почетку опита хришћанског живота главно учешће има ум и воља Хришћанина, без живог учешћа срца, али се код даљих опита и срце његово одлучно отвара вишем благодатном животу. Тако *механизам* добрих дела, остваривan живим учешћем срца, постаје живим *организмом*, силом љубави и утецајем благодати Христове. Стари човек постаје новим човеком, новим створом у Христу. Као што растиње под животворним лучама сунца, под топлом влагом пролетњег дажда не може да не расте, да се не развија и не зелени, тако и Хришћанин под утицајем животворних луча светила Христова и топлоте благодати Духа Светога не може, да се не развија и расте „ѿ славы во славѹ,“ до уподобљења Христу, до пуноће божанственог живота с Њим и у Њему. И сваким кораком све повијих и повијих опита хришћ. живота, познавање Христа, усвојење Његовога живота у наш људски живот постаје све савршеније, до више славе небеснога живота са његовим неописивим радостима, о којима није лако говорити слабоме лепетању људскога језика.

На овај начин опит у хришћ. религији, аналогно наукама позитивног карактера, заузимље још видније место, него назори или теорије у системи богословских наука. А од овуда следи, да је религиозно познање још позитивније по својој суштини, него сва могућа знања у области такозваних тачних позитивних наука, којима се горди наш век.

Непристрасноме уму, по томе, не може не изгледати чудним мнење скептика, по коме се н. пр. богословље истоветује са метафизиком, са назором, који није основан на каквим емпиричким фактима, а нема ни позитивнога метода. Показују често на догмате хришћ. религије као на образац продуката некога назора метафизичкога карактера. Но из онога напред јасно је, да је ово мњење не само лакомислено, него шта више апсолутно лажно У истину сваки хришћ. догмат јест факат и то позитивни факат историје, а не назор. Тако је централни хришћански догмат о св. Тројици колосални факат емпиричкога карактера! Богојављење код крштења Спаситељева, Преображење Господње, Силазак Св. Духа на апостоле — то су позитивна историјска факта, на којима се оснива не само догмат о св. Тројици, него и догмат о

ске руке, где је остао пред њима! Гле рибу и медени сат, „вземъ пред ними ꙗде“. Све су ово експерименталне демонстрације, против којих су немоћне све хипотезе халуцинације, визионерства разних Ренана и Шпрауса! Ово су факти, ово су опити, а не система назора или философска дијалектика! Ово је то, што чини позитивну страну спољашњега опита у религији Христовој! Нећемо говорити о пророштвима и предзнацима у области хришћ. религије, где је много векова пре појављења Христова на уста пророка била већ нацртана у битним цртама сва историја, сав живот и рад Христов са чудном фотографском тачношћу. У овој области изучавање свештеног летописа даје колосално по опширности поље за историјска непристрасна истраживања.

На послетку спољашњи опит може се са свим применити на велики факат „суштаствовања“, до сад саме цркве Христове, на чудне појаве њезинога брзог распрострањења и јуначке борбе са неверством, на њезин унутарњи живот, раст и развитак у сравнењу са савременим застојем живота, на прогресивни развитак богословских знања. И овде није могуће невидети велике истине пророштва Христа Спаситеља о Својој св. Цркви, да „ни врата а̂доба не ѡ̂долѣютъ е̂й“.

Сад да пређемо на разјашнење значења у религиозном животу унутрашњег опита религије Христа Спаситеља!

Сам Он истиче тај опит као несумњиво прави и позитивни пут к достижењу истина и тајана Своје религије. „Мое оу̂ченїе нѣсть мое, но пославшагѡ мѧ. А̂ще кто хощетъ волю е̂гѡ творити, разꙋмѣетъ ѡ̂ оу̂ченїи, кое ѿ Бога е̂сть (Јов. VII. 16—17.). Ево метода унутрашњега опита, експеримената хришћанског живота, који уведе човека тако рећи у светињу над светињама религије Христове. Из ове изреке Христове јасно је, да се вољи човека, његовоме срцу, пружа најшире поље за усвојење тајана религије. Христос као да нам отвара врата у лабораторију унутрашњег опита религије, која се зове св. црква Његова. Само у овој лабораторији могући су експерименти религиознога живота, који дају човеку могућност не само да појми и престави тајне и истине Христове религије, него да и дубоко свим срцем, свим унутрашњим опитом душе, осети на најреалнији начин деловање саме благодати Христове, додир деснице Оца небеснога и сву неисцрпну моћ даха Његове бескрајне љубави.

И заиста Христос говори, да само чинећи и испуњавајући вољу Божју могуће је убедити се, да је наука Христова од Бога, да је дакле и Он сам Син Божји, Богочовек. Чинити вољу Божју значи живети по Његовим св. заповедима. Опит оваковога живота учиниће, да ће срце људско не оклевајући отворити се, да на њ делује благодат Христова. После читавог низа такових експеримената живота у крилу Христове цркве и само окамењено срце одмах и одлучно размекшаће се! Онај, који није био способан, да љуби, осетиће у срцу своме појаву те благодатне моћи и одмах ће заволети Христа, Који је њега давно већ заволео, а с тим и све себи подобне. А који заволи Христа, одмах ће бити проникнут живим и чврстим убуђењем, да је Он Спаситељ наш, пут, истина и живот, да је Он светило свету и извор благодатног живота вишега поретка, — једном речју, да је Он истинити Бог и истинити човек или Богочовек. И кад је то тако, то је доиста живот од живота; истинити живот наш, живот вишега поретка, живот небесни и јест само у Хрисгу и Његовој св. цркви.

На тај начин опити хришћанског живота јесу најсигурнији пут са постижење самога Божанства, за примање, реалнога деловања благодати Божје на срце, на све моћи душе људске. Овај пут. шта више, брже доводи човека до вере у Бога, него ли на прво расмотрени спољашњи опит код истраживања историјских факата Хришћанства. И заиста „Хришћанство — говори професор Свѣтловъ у приступној беседи студентима Владимирског универзитета — по суштини својој није доктрина, него историјски факат, или спасоносна појава Бога у телу ради искуплења света. У овој историјској појави две су стране, спољашња и унутрашња. Хришћанство с

једне стране јест факат спољашње објективни или историјски, јер је Исус Христос личност историјска. Јеванђеље с друге стране је унутање субјективни или психолошки факат, јер је оно појава *новога живота*, донесенога с неба Исусом Христом, који је јуче и данас и у векове не само историјска личност, него почетак и закон новога духовнога живота, као „животъ нашъ“ (Кол. Ш. 4.) Отуда следи, да усвојење или изучавање хришћ. гледишта на свет лако се може и треба вршити не путем расуђења, него *емпиричким* путем. Као факат објективно-спољашњи, историјски, Хришћанство се усваја и прима путем објективно-научне историјске доказаности његове. Као факат психолошки, унутарње субјективни *процес новога живота*, који се врши у души Хришћанина, Хришћанство се прима или усваја живим познавањем Христа, личним усвајањем Његова спасења, вером у Њега, услед благодати Божје. *Без благодатни опита у новом духовном животу, донесеног на земљу Јеванђељем, без уживљења у тај нови духовни хришћански живот, ништа у области хришћанског знања неће бити као што треба доступно живоме разумевању;* свет хришћанских идеја или хришћанско гледиште на свет, јест доиста одсјај тога новога духовнога живота у човештву, сазданог спасоносном појавом на земљи Бога у телу. У овај свет уводи благодат и вера, а не расуђење; и по томе је он непознат уму онога, који не верује“. И доиста, како жива вера у Бога, тако и реално примање Његове благодати, даје се само ономе, ко чврстим кораком ступа тако рећи у лабораторију религиозногa хришћ. живота низом опита, експеримената у крилу Христове цркве. Само у цркви Христовој, њеним св. тајнама, драговољним испуњавањем заповеди Христових, подражавањем Христу, вера и љубав Хришћанина показују свој прогресивни раст и развитак до бескрајних димензија вишег небесног благодатног живота. И ако у почетку опита хришћанског живота главно учешће има ум и воља Хришћанина, без живог учешћа срца, али се код даљих опита и срце његово одлучно отвара вишем благодатном животу. Тако *механизам* добрих дела, остваривaн живим учешћем срца, постаје живим *организмом*, силом љубави и утецајем благодати Христове. Стари човек постаје новим човеком, новим створом у Христу. Као што растиње под животворним лучама сунца, под топлом влагом пролетњег дажда не може да не расте, да се не развија и не зелени, тако и Хришћанин под утицајем животворних луча светила Христова и топлоте благодати Духа Светога не може, да се не развија и расте „ѿ славы во славꙋ,“ до уподобљења Христу, до пуноће божанственог живота с Њим и у Њему. И сваким кораком све новијих и новијих опита хришћ. живота, познавање Христа, усвојење Његовога живота у наш људски живот постаје све савршеније, до више славе небеснога живота са његовим неописивим радостима, о којима није лако говорити слабоме лепетању људскога језика.

На овај начин опит у хришћ. религији, аналогно наукама позитивног карактера, заузимље још видније место, него назори или теорије у системи богословских наука. А од овуда следи, да је религиозно познање још позитивније по својој суштини, него сва могућа знања у области такозваних тачних позитивних наука, којима се горди наш век.

Непристрасноме уму, по томе, не може не изгледати чудним мнење скептика, по коме се н. пр. богословље истоветује са метафизиком, са назором, који није основан на каквим емпиричким фактима, а нема ни позитивнога метода. Показују често на догмате хришћ. религије као на образац продуката некога назора метафизичкога карактера. Но из онога напред јасно је, да је ово мњење не само лакомислено, него шта више апсолутно лажно У истину сваки хришћ. догмат јест факат и то позитивни факат историје, а не назор. Тако је централни хришћански догмат о св. Тројици колосални факат емпиричкога карактера! Богојављење код крштења Спаситељева, Преображење Господње, Силазак Св. Духа на апостоле — то су позитивна историјска факта, на којима се оснива не само догмат о св. Тројици, него и догмат о

Божјем ваплоћењу и искуплењу рода људскога од греха и смрти и т. д.

Ето за што је богословље у правом смислу наука позитивнога карактера, која се на широко користи не само методима философскога карактера, него и методима позитивне науке са њеним експериментима и опитима, где је спољашњи, а особито унутрашњи опит, услов sine qua non за свако религиозно познање, а тим пре за прави религиозни живот! Н. Р.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Његова Светост,**) преузвишени господин патријарх *Георгије*, служио је на дан Христова Рождества св. литургију у светониколајевској саборној цркви Карловачкој. Божићну посланицу Његове Светости прочитао је у истом св. храму архимандрит Крушедолски г. Анатолије Јанковић.

Његова Светост походила је, после Божићњег празника, резиденцију своју у Даљу. Повратак Његове Светости очекује се сутра у понедељак.

(**Књижевни Одбор Матице Српске**) имао је у четвртак 20. децембра 1901. (2. јан. 1902.) свој редовни састанак под председништвом *А. Хаџића*, председника друштвеног. Његова Светост одобрава одлуку о оболелом питомцу Бориславу Поповићу, да се остави у уживању стипендије ако поднесе редовно инструјисане признанице. На приговоре српске црквене општине у Сенти у ствари питомца Драгића Каракашевића има се одговорити према стању ствари. Узима се на повољно знање, да се књижевник хрватски г. Јован Храниловић у Новом Саду одазива позиву Књижевног Одбора и да се за Летопис прима известилаштва о хрватским књижевним приликама. На жељу г. дра Данила Трбојевића у Земуну допуњује се извештај о прошлој седници а о његову рукопису „Што је добро?“, да му је враћен на изричну његову молбу. Према упиту госп. Мише А. Поповића у Руми решава се, да у статистичком прегледу свом изведе само она места у аустро-угарској монархији, где Срби живе и то без обзира на остале становнике. Позваће се госп. Нинко Седлар, да место превода целе књиге „Међународно знање Крилова“ начини за Летопис тек само приказ о тој књизи. — Прима се за Летопис дра Јована Радонића расправа: „Романи по градовима Далмације за време Средњег века“, изведена по књизи проф. Јиречка. — Не примају се за Летопис: Косте Шербановића „Песма“ и „Ратна споменица“, спис А. Г. Матоша „Морис Баре“; и „Лирски покушаји“ непознатог писца.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

К. 721/603. из 1901. 168 2—3

СТЕЧАЈ.

На парохију 6. разреда у Срп. Црњи овим се расписује стечај. Компетенти нека своје прописно инструјисане молбенице поднесу овој конзисторији надлежним путем до 3/16. фебруара 1902. године.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 11. (24). децембра 1901. год.

Председништво
епарх. конзисторије темишварске.

СТЕЧАЈ. 166 3—3

На место учитељице у Куману са платом у готову новцу 800 круна, у име паушала 25 круна, у име послуге 50 круна, са једним ланцем земље, огревом у натури или 48 круна у новцу станом у натури или 150 круна у новцу и петогодишњим доплатком.

Дужности су прописане.

Рок стечаја јесте 6 недеља од првог увршћења.

Из седнице месног школског одбора држане 11. Новембра 1901. г. у Куману.

Рада Милосављев
председник школ. одбора.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уреднишгву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирскэ Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 19

РП I/122
УНИВ. БИБЛИОТЕКА
В И. Бр. 4845
П Б 10
4769

Српски Сион

НЕДЕЉНИ ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ГОДИНА XI.

1901.

ВЛАСНИК:

ЊЕГОВА СВЕТОСТ, СРПСКИ ПАТРИЈАРХ

Георгије Бранковић

УРЕДНИК:

ПРОТОПРЕЗВИТЕР Јован Јеремић

Поклон
ЈОЦЕ ВУЈИЋА из Сенте
УНИВЕРЗИТЕТ. БИБЛИОТЕЦИ
У БЕОГРАДУ

Библиотека
ЈОЦЕ ВУЈИЋА
у Сенти

СР. КАРЛОВЦИ
СРПСКА МАНАСТИРСКА ШТАМПАРИЈА
1901. — 667/8.

САДРЖАЈ

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Рукоположења, произведења, одликовања. Стр 1, 21, 133, 181, 197, 213, 229, 245, 333, 395 509, 523, 556, 603, 622, 635, 715, 747, 812, 827

Превишња захвалност Његовој Светости, па тријарху Георгију Бранковићу. Стр. 85.

Превишња захвалност Његовој Светости, па тријарху Георгију Бранковићу. Стр. 117.

Наредба Архид. Административног Одбора о прописном унашању црквено-школских прихода и расхода у одређене благајничке дневнике. Стр. 149

Наредба кр. хрв. слав. далм. зем. владе, одела за унутарње послове, којим се нормира питање плаћања општинског намета на парохијске сесије. Стр. 213.

Извештај о раду Саборског одбора 1897—1900 Стр. 261, 277, 293, 309, 333, 355, 379, 395, 419

Окружница Архид. Конзисторије о забрани свештепослужења о. Фирмилијану Трошићу. Стр. 587.

Окружница Архид. Конзисторије у предмету издавања матичних извадака о обранбеним обвезаницима. Стр. 699.

Окружница Архид. Конзисторије о матичиним дупликатима, са дотичном наредбом. Стр. 715.

Окружница Архид. Конзисторије у предмету празновања дана смрти благоупок. царице и краљице Јелисавете. 731.

Окружница Школ. Савета у предмету „Штица за познавање црквено-славенских писмена.“ Стр. 731.

Архипастирске посланице.

Божићна посланица Његова Високопреосвештенства епископа Пакрачкога *Мирона*. Стр. 1.

Божићна посланица Његова Високопреосвештенства епископа Темишварског *Никанора*. Стр. 21.

Божићна посланица Његова Високопреосвештенства епископа Горњо-Карловачкога *Михаила*. Стр. 37.

Божићна посланица Његова Високопреосвештенства епископа Будимскога *Лукијана*. Стр. 53.

Божићна посланица Његова Високопреосвештенства епископа Бачкога *Митрофана*. Стр. 71.

Архипастирска посланица Његова Високопреосвештенства епископа Пакрачкога *Мирона Николића* парохијском свештенству у епархији Пакрачкој. Стр. 619.

Божићна посланица Његове Светости, патријарха српског *Георгија* Стр. 843.

Божићна посланица Његова Високопреосвештенства епископа Пакрачкога *Мирона*. Стр. 859.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Проповеди и ексортације.

Проповед на Нову Годину. *Јован Константиновић*. Стр. 5.

Беседа на Нову Годину. *Ј. Вукадиновић*. Стр. 27.

Поука, да је у болестима потребно обратити се лекарима. *Григорије А. Николић.* Стр 44.

На Сретеније, реч о смрти. *П. О. Ј. С.* Стр. 88.

Проповед пред исповед. *Григорије А. Николић.* Стр. 104.

Проповед о покајању. *Јов. Ж. Бута.* Стр. 107.

Проповед о савлађивању зла добрим. *Григорије А. Николић.* Стр. 120.

О хришћанској надежди. Проповед оца Августина од Монтефелтра. С талијанског *Јово Узелац.* Стр. 136. и 152.

О исповеди. *Милан пл. Младеновић.* Стр 163. и 190.

Проповед на Цвети. *Ј. Ј. С.* Стр. 185.

Проповед на Ускрс. *Југ Станикић.* Стр. 202.

Беседа на Ускрс. *Милан Попадић.* Стр. 217.

О бесмртности душе. *Добривој Николић* Стр. 233. и 248.

Проповед против свадбених непристојних обичаја и прекомернога пијанства. *Григорије А. Николић.* Стр. 408.

Проповед на св. Илију. *Владимир Димитријевић.* Стр. 475.

Проповед о ништавилу живота на земљи као доказу бесмртности душе. *Др. Георгије Летић.* Стр. 491.

Проповед на Духове. — Узроци неверовања у наше време. — С руског М. пл. Младеновић. Стр. 529.

Беседа о познавању Бога из природе. мный. Стр. 539.

Проповед против назаренства. *Григорије А. Николић.* Стр. 569.

Проповед на Усековање. По руском. *Григорије А. Николић.* Стр. 575

Проповед на дан троносања храма. *Стеван Чамираг.* Стр. 653.

Слово на св. апостола и јеванђелиста Јована Богослова. С руског. *С. Давидовић.* Стр. 689.

Тумачење Јеванђеља, Лук. зач. 30. септ. 11—16. *Југ Станикић.* Стр. 704.

Слово о молитви. *Владимир Милутиновић.* Стр. 719.

Проповед о љубави према ближњем. *П. А.* Стр. 734.

Тумачење Јеванђеља. Лук. зач. 83. ст. 19 31. *Југ Станикић.* Стр. 754.

Проповед о 100-годишњици цркве у Липовчанима. † *Милан Ј. Соларић.* Стр. 763.

Проповед приликом гласа о појави матере Божје. *Југ Станикић.* Стр. 782.

Беседа против псовања. *Ј. Вукадиновић.* Стр. 835.

Говори.

О Св. Сави. *В. Вујић.* Стр. 40 и 59.

Над самртним одром протојереја Јована Јаношевића пароха Осечког, *Лазар Богдановић.* Стр. 347.

Говор *Дра Георгија Летића* на дан Рођења Богородичина, крсног имена Добротворне Задруге Карловкиња. Стр. 638.

Расправе.

Вићентије Ракић као проповедник. *Сава Петковић.* Стр. 3, 27, 45, 62. 76, 86 и 108.

О јединству рода људског. *Радослав М. Грујић.* Стр. 23, 43 и 56.

Кратки преглед историје Омилитике. *Ј. Д.* Стр. 74 и 107.

Студије и критика на психофизички монизам. *Др. Бошко Петровић* Стр. 101, 118, 133, 149, 166, 181, 199, 213, 229, 245, 266 и 284.

Пост и уздржавање. С руског, *Драгутин Драгојевић* Стр. 123.

Поглед црквених уредаба о светим тајнама. С руског, *Ст. С. Илкић.* Стр. 127, 141, 157, 171, 185, 220, 511, 529, 542. 561, 575, 595, 611, 641, 656. 673, 706. 721, 757, 767, 786 и 851.

О Васкрсу Христовом. *П. А.* Стр. 197.

Када и где се може обављати верозаконска обука одрасле младежи. *Један члан светосавске цркве.* Стр. 231.

Још нешто о саборском изборном реду од год. 1870/1. *Уредник.* Стр. 238, 254, 269, 286, 302, 325, 343, 366, 479 и 495.

Старокатолици, агликанци и православни. *Александар Живановић.* Стр. 250.

Неколико практичних питања о односају наше овостране цркве према држави. *Ђура Вукичевић* Стр. 299, 323, 339 и 362.

Силазак св. Духа на апостоле. *Дим Витковић.* Стр. 341, 364.

Одломци из учења о молитви. Стр. 384, 407 422, 435.

Ориген као проповедник. † *Тома Т. Суша.* Стр. 437, 477, 494, 509 и 523.

О саставу и тенденцији језуитског реда. С немачког *Петар Бронзић.* Стр. 556.

Рационализам и Православље. С руског, *Драгутин Драгојевић.* Стр. 571, 590, 607, 627.

Догматско-ексигетска студија о постанку говора. *Стеван Русић.* Стр. 651, 667, 685.

Православна грчка црквена општина у Брашову. *Стеван Чамираг.* Стр. 683, 700, 716, 732, 747.

Педагошке искрице. С руског, *Драгутин Драгојевић.* Стр. 755, 765 и 849.

Спољашњи и унутрашњи опит у хришћанској религији. С руског, *Н. Р.* Стр. 847 и 886.

Чланци.

На почетку једанаесте године „Српскога Сиона“. *Уредник.* Стр. 10.

Наше „Више Девојачке Школе.“ *Ђ. М.* Стр. 317.

„Епископ Михаило“ и Епархијска управа Горњо-Карловачка. *ћ.* Стр. 613.

„Србобраново“ цилитање. *Уредник.* Стр. 676.

Плаћање општинског намета на парохијске сеције. *Уредник.* Стр. 802.

Прослава стогодишњице смрти архимандрита Јована Рајића. *Уредник.* Стр. 830.

Разни саставци.

Помен Митрополиту Стевану Стратимировићу. =. Стр. 10.

Превишње решење о утемељењу нове источноправославне митрополије Бањалучко-Бихаћке Стр. 29.

† Др. Светозар Милетић. *Уредник.* Стр. 64.

† Њ. В. Краљ Милан I. Обреновић IV. *Уредник.* Стр. 70.

Њ. Високопреосв. Нићифор митрополит Рашко-Призренски. Стр. 79.

Три писма пок. филозофа В. С. Соловјева. *С. Перић.* Стр. 91.

Са погреба Стевана Лазића, умировљ. директора Карловачке гимназије. Стр. 92.

Побожне мисли. *С. Ђ.* Стр. 140.

Из седме беседе на шестоднев св. Василија Великог. С руског *Милан пл. Младеновић.* Стр. 155.

Одлука св. Синода руског о грофу Лаву Толстоју. — *н.* = Стр. 160.

Изјава протопрезвитера *Јована Јеремића.* Стр. 162.

Православље и боксери. *Ст.* С. *Илкић.* Стр. 174.

Српски добротвор Исидор Добровић. Стр. 223.

Пад васељ. патријарха цариградског Константима V. Стр. 236.

Срби сликари. *Лазар Богдановић.* Стр. 253, 530, 564, 642, 693, 769.

Избор васељ. патријарха Цариградског Јоакима III. Стр. 384.

Освећење обновљеног храма св. о. Николаја у манастиру Гргетегу. Стр. 401, 425, 439.

† Никанор Поповић, епископ Темишварски. *Уредник.* Стр. 507.

Срби сликари. *Григорије Букоровић.* Стр. 545.

Још један српски сликар, Јаков Недић. *Југ Станикић.* Стр. 546.

Сиромах или богат пред Богом су обојица једнаки. С немачког *Милан Поповић.* Стр. 593 и 609.

Изјава свештенства Горњо-Карловачке Дијецезе. Стр. 661, 662, 663, 677, 694, 710, 723, 739.

Црквени музеј о Цариградској патријаршији. Стр. 675.

Како и где се оснивају земљорадничке задруге? Стр. 709.

Једна погрешка у Вуковом преводу „Нови Завјет“. *Дим. Витковић.* Стр. 738.

Συναλιζόμενος. *Р. Врх.* Стр. 754.

Један спасоносан предлог, *О. Г. Л.* — Стр. 769.

Истина о грофу Лаву Толстоју. С руског. *Ст. Р.* Стр. 780 и 795.

Хришћанска наука о блаженствима. С немачког. *Милан Поповић.* Стр. 784.

Основи хришћанског васпитања деце. С руског. *Григорије А. Николић.* Стр. 798.

Православље и унија, *Светозар Грубач* Стр. 812 и 831.

Родитељима, учитељима и свештеницима на уважење. Управа „Привредника.“ Стр. 820.

Слава Архимандриту Јовану Рајићу. *Д. Ј.* Стр. 827.

Пролог пред Рајићевим спомеником. *Јован Живојиновић.* Стр. 829.

Брзојавни поздрави поводом прославе 100-годишњице смрти арх. Јована Рајића. Стр. 830.

Православна Богословска Енциклопедија, *Р. М. Г.* Стр. 849.

Из архиве.

Говор патријарха Германа Анђелића у седници св. Архијерејског Синода, држаној 19. сепг. 1882. Саопштио *Уредник.* Стр. 587, 603.

Мњења патријарха Германа Анђелића што их је изнео и предложио Св. Синоду г. 1882. о уредбама донесеним на народно-црквеном сабору 1879. г. и синодска решења о њима. Саопштио *Уредник.* Стр. 622, 635, 658, 670.

Књижевне оцене и прикази.

Православна српска парохија у Инђији крајем

1900. године. Написао Радослав Марковић парох. — *П.* Стр. 207.

Зборник црквених богослужбених пјесама, псалама и молитава, извод из типика и црквенословенски рјечник. Издали на свијет протојереј Јован Живковић проф. у богословији и Јован Живановић проф. у гимназији. Приказао *Ђорђе Магарашевић*. Стр. 349, 369, 387 и 411.

Српска Православна Херцеговачко-Захумска Митрополија при крају 1900. год. Издао Серафим Перовић митрополит. Уредио Јован Муцовић. Стр. 578.

Свети Апостол Павле, живот му и рад. Написао Милутин Јакшић. — *Матија и Јован.* Стр. 821.

Учење о јеванђелским савјетима и заповједима монаштва. Написао Душан Јакшић. *Уредник.* Стр. 835.

Митологија Словена (La mytologie Slave Paris 1901.) *Рад. М. Гр.* Стр. 837.

Дописи.

Карловац. — Л — Стр. 161; у Бањи. Стр. 328; у Даљу. Стр. 239; Карловци. Стр. 348. Из Горњо-Карловачке епархије. Ј.. о. Стр. 500. У Петрињи. Стр. 644.

Читуља.

† Протојереј Јован (Јоко) Шпадијер стр. 16.
† Стеван Лазић. Стр. 81.
† Јереј Михаило Бараћ Стр. 99.
† Јереј Александар Николић Стр. 144.
† Јереј Петар Костић. Стр. 162.
† Протопрезвитер Милутин Булић. Стр. 259.
† Јереј Константин Лучић. Стр. 259.
† Протојереј Јован Јаношевић. Стр. 330.
† Богослов Здравко Поповић. Стр. 391.
† Протопрезвитерски капелан Стеван Стричевић Стр. 486.
† Јеромонах Георгије Годеч. Стр. 569.
† Јереј Стефан Поповић. Стр. 569.
† Јеромонах Михајло Стојановић. Стр. 632.
† Јереј Живојин Тошић. Стр. 745.
† Јереј Милан Соларић. Стр. 760.
† Учитељ Младен Силашки. Стр. 760.
† Протојереј Тома Алагић. Стр. 776.
† Јереј Аксентије Грубач. Стр. 776
† Јеромонах Никанор Стојановић. Стр. 807.
† Јереј Илија Стојановић. Стр. 809.

Бележака

из црквено-школског и просветног живота у Митрополији Карловачкој, у Далмацији, Босни и Херцеговини, у Србији, у Русији, у Бугарској, у Грчкој итд., те разних бележака, има у сваком броју.

Од уредништва

Стр. 131. 515.